

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

**БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЗАМАНАУИ ҮРДІСТЕРДІ ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП,
НЕГІЗГІ ОРТА БІЛІМ БЕРУДІҢ БАРЛЫҚ ОҚУ ПӘНДЕРІ БОЙЫНША
ҮЛГІЛІК ОҚУ ЖОСПАРЛАРЫ МЕН ҮЛГІЛІК ОҚУ
БАҒДАРЛАМАЛАРЫН ӘЗІРЛЕУ**

Астана
2022

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының Ғылыми-әдістемелік кеңесі шешімімен ұсынылды (2022 жылғы 10 қазандағы № 10 хаттама).

Білім берудегі заманауи үрдістерді ескере отырып, негізгі орта білім берудің барлық оқу пәндері бойынша Үлгілік оқу жоспарлары мен Үлгілік оқу бағдарламаларын әзірлеу. *Астана: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2022. – 1600 бет.*

Бұл Негізгі орта білім берудің оқу пәндері бойынша Үлгілік оқу жоспарлары мен Үлгілік оқу бағдарламаларының мазмұны білім берудегі заманауи үрдістерді ескере отырып әзірленді.

Негізгі орта білім берудің оқу пәндері бойынша Үлгілік оқу жоспарлары мен Үлгілік оқу бағдарламалары орта білім беру ұйымдарының басшыларына, пән мұғалімдеріне, әдіскерлерге арналған.

КІРІСПЕ

Білім беру жүйесінің басты қызметі – ел дамуының міндеттерін шешуге бағытталған қоғамның әлеуметтік тапсырысын орындау. Еңбек нарығындағы жағдайлардың және қоғамның даму қарқынын жеделдету мен өмірдің барлық салаларын кеңінен цифрландыру сияқты процестердің әсерінен қалыптасатын түлекке қойылатын заманауи талаптарды ескере отырып, білім беру мазмұны қазіргі қоғамның сұраныстарына сәйкес белсенділік пен құзыреттілік тәсілге негіздеп жетілдіруді қажет ететіні айқын.

2021 жылы барлық пәндер бойынша жаңартылған оқу бағдарламаларын кеңінен сынақтан өткізу аяқталды, бір жағынан пандемияның әсері және ХХІ ғасырдың жылдам өзгертін жағдайында қашықтықтан оқытуды дамыту, екіншіден осы бағдарламаларды одан әрі жетілдіруді талап ететін бірқатар себептер анықталды.

Осыған байланысты оқу бағдарламаларының мазмұны және ұзақ мерзімді жоспардағы оқу мақсаттарының жүйесі қайта қаралды.

Білім беру жүйесі түлектердің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, сондай-ақ болашақ экономика үшін сұранысқа ие мамандықтар ескеріле отырып, мемлекеттік білім беру тапсырысын икемді қалыптастыру есебінен Қазақстан экономикасын жаңғырту үшін кадрларды даярлау сапасын жақсартуға бағытталады. Ол үшін функционалдық сауаттылықты, сыни ой-танымды, білім мен дағдыларды нақты өмірде пайдалану қабілетін қалыптастыруға бағытталған, білім беру деңгейлерің үлгілік оқу бағдарламаларының мазмұнын жетілдіру үшін жүйелі жұмыс жүргізу қажет.

Осыған байланысты әртүрлі білім беру мекемелері бағдарламадағы бірқатар кемшіліктерді көрсететін талдау жүргізді. 2021 жылы «Республикалық ғылыми-практикалық білім мазмұнын сараптау орталығы бастауыш, негізгі, жалпы орта білім беру деңгейлеріне арналған оқу пәндері мазмұнына талдау жүргізді. Жаңартылған білім мазмұнының үлгілік оқу бағдарламаларының сапасын талдаудың нәтижелері келесідей тұжырымдарды көрсетті:

- бағдарламаның мазмұнында білім алушының жас ерекшелігіне сәйкес келмейтін күрделі тақырыптардың болуы;
- жаратылыстану математикалық бағыттағы оқу пәндері мазмұнында қажетті жабдықтарды талап ететін зертханалық жұмыстарының болуы;
- бағдарлама мазмұнына ғылыми деңгейдегі ЖОО материалдарының енгізілуі;
- қолданылатын ғылыми тіл білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келмеуі.

Үлгілік оқу жоспарлары мен бағдарламаларының мазмұнын жетілдіруге қойылатын талаптар Қазақстан Республикасы Оқу ағарту министрлігі ұйымдастырған съездерге қатысқан мұғалімдердің ұсынымдарында да көрсетіледі.

Дүниежүзілік Банктің есептерін талдау бағдарламаларды жетілдіру қажеттілігін негіздейтін орта білім беру мазмұны бойынша мынадай тұжырымдар мен ұсынымдар әзірленгенін көрсетеді:

- үлгілік оқу бағдарламаларында оқу мақсаттарын тұжырымдау негізінен көптеген фактілерді есте сақтауға бағытталған;
- оқу мақсаттарының саны және барлық мазмұнның көлемі пәнді оқуға бөлінген уақыт мөлшеріне сәйкес келмейді;
- үлгілік оқу бағдарламаларында пәндік сала бойынша жалпы күтілетін нәтижелер туралы ақпарат берілмеген;
- күтілетін нәтижелерде білім алушылардың мета-пәндік құзыреттері, кең ауқымды дағдылар, білім беру құндылықтары, түлектің әлеуметтік портреті ашылмаған.

Дүниежүзілік банктің басты ұсынысы ХХІ ғасырдың білім алушыларына ұлттық басымдықтарға, сондай-ақ тез өзгеріп жатқан әлемнің сын-қатерлері мен мүмкіндіктеріне сәйкес қажетті білім, дағдылар, тәсілдер мен құндылықтарды көрсететін жаңартылған білім беру мазмұнын жетілдіру болды. Дүниежүзілік Банктің зерттеу нәтижелері жаңартылған білім мазмұны білімалушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келмейтін академиялық білімге негізделгенін көрсетті. «Білім беру ресурстарында білімді бекітуге, білім алушылардың өмірлік жағдайларда білімді қолдану қабілетін қалыптастыруға арналған оқу материалдары жеткіліксіз. Мұның бәрі білім алушылардың денсаулығы мен білім сапасына кері әсер етеді», деген тұжырым жасалған.

Сонымен, орта білім беруді жетілдірудің мақсаты орта білім беру жүйесін қоғамдағы қазіргі заманғы трансформацияларды, білім берудегі жаңа трендтер мен парадигмаларды, Қазақстанның экономикалық, әлеуметтік және мәдени дамуындағы жаңа міндеттер мен басымдықтарды ескере отырып, өзінің жеке басының мүддесі, отбасы және өз елінің мүддесі үшін жасампаз қызметті жүзеге асыруға ынталы және қабілетті тұлғаны қалыптастыруға бағдарлау болып табылады.

Осыған байланысты жетілдірілген бағдарламалардың ұсынылған нұсқасына келесі өзгерістер енгізілді:

- мазмұнды дағдылар мен құзыреттерді дамытуға бағдарлау;
- оқыту мақсаттарын дұрыс құрылымдау, санын азайту және тақырыпты жеңілдету және тереңдету;
- пәндер мазмұнындағы сабақтастықты сақтау;
- білім алушылардың қажеттіліктеріне бағдарланған тәсілді іске асыруды күшейту;
- пәннің мазмұнына құндылықтарды енгізу.

1. НЕГІЗГІ ОРТА БІЛІМ БЕРУДІҢ ҮЛГІЛІК ОҚУ ЖОСПАРЛАРЫ

2022 жылғы 21 қаңтарда отандық бизнес өкілдерімен кездесу барысында Мемлекет басшысы Қ.Тоқаев ұлттың, жаңа Қазақстанның жас ұрпағының менталитетін қалыптастыру мақсатында білім беру стандарттарын қайта форматтау туралы тапсырма берді. Осыған байланысты, орта білім беру мазмұнында ұлттық құндылықтар мен қазақстандық патриотизм, «Толық адам» тұжырымдамасының ережелерін ықпалдастыру негізінде тәрбиелік компонент күшейтілетін болады. Тәрбие компонентін күшейту орта мектептің әрбір оқу пәнінің мазмұнында қажет.

Сонымен «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 12 тамыздағы № 365 бұйрығымен бекітілген 6-қосымшаға сәйкес «Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін сыныптарға арналған негізгі орта білім берудің үлгілік оқу жоспары» мен 7-қосымшаға сәйкес «Оқыту орыс тілінде жүргізілетін сыныптарға арналған негізгі орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларына өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

Білім беруді жаңғырту оқушының оқу жүктемесін төмендету, жаратылыстану-математикалық пәндерді оқытуды күшейту, сондай-ақ білім алушыларды ерте әлеуметтендіру және кәсіптік бағдарлау үшін жүргізіледі.

5-9 сыныптардағы «Өзін-өзі тану» пәнінің мазмұны орта мектептің оқу пәндерінің мазмұнына кіріктірілді, осы пәннің сағаттары 5-9-сыныптарда «Бейнелеу өнері», «Технология» (бұрын біріктірілген «Көркем еңбек» пәні) пәндері мен вариативтік компонентке берілді.

Негізгі орта білім беру деңгейінде «Бейнелеу өнері», «Технология» пәндерін енгізу білім алушыларда эстетикалық талғамды тәрбиелеуге, психоэмоционалды зияткерлікті қалыптастыруға, өз дағдыларын жетілдіруге деген ұмтылысты дамытуға, бастауыш сыныптан қалыптасқан дағдыларын дамытуға, 5, 6-сынып оқушыларының еңбек дайындығын қалыптастыруға және ерте жастан кәсіптік бейімдеуге бағытталған.

Үлгілік оқу жоспарларына тілдік пәндерді оқыту бойынша өзгерістер енгізілді. *Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін сыныптардағы «Орыс тілі мен әдебиеті» пәні «Орыс тілі» және «Әлем әдебиеті» пәніне бөлінді.*

Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаевтың 2020 жылғы 22 қазанда Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің төртінші отырысында берген тапсырмаларын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының 14-тармағына сәйкес «Жалпы білім беретін мектептердің әдебиеттік оқу бағдарламаларына әлем әдебиеті классиктерінің туындыларын оқыту бөлігінде өзгерістер енгізу, 12 жылдық білім беруге көшу шеңберінде қазақ, орыс әдебиетінің оқу бағдарламаларын қайта қарау» қажет делінген.

Еліміз өркениеттің жаһандық даму жолына түскен уақытта жас жеткіншектердің бірыңғай орыс әдебиеті материалдарымен ғана танысуы олардың әлем деңгейіндегі құзыреттерді меңгеруіне, дамуларына тежеу болары анық. Орыс әдебиетіндегі ақын-жазушылардың шығармаларымен қатар әлемдік деңгейдегі классиктер мен қазіргі әлем әдебиетінің үздік туындыларымен танысу арқылы білім алушылардың санасында әлемнің тұтас бейнесі қалыптасады.

Қазіргі жылдам дамып жатқан ақпараттар заманында «Әлем әдебиеті» пәнін оқытуға мүмкіндіктер жеткілікті. Бүгінгі күні әлем әдебиетін қазақ тіліне сауатты аударатын бірнеше агенттіктер жұмыс жасауда. Олардың өнімдерін оқу материалдары ретінде толығымен пайдалануға болады.

Негізгі және жалпы орта білім беру деңгейлерінің 5-11-сыныптарына арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінің оқу бағдарламасына шетел әдебиетінің мынадай үлгілері енгізілген:

5-сыныпта: Джек Лондон «Мексика ұлы» әңгімесі;

6-сыныпта: Р. Ғамзатов «Ана тілі» өлеңі, «Менің Дағыстаным» әңгімесі;

7-сыныпта: А.С. Пушкин «Ескерткіш» өлеңі;

11-сыныпта: Эрнест Хемингуэй «Шал мен теңіз» повесі.

Қазақ, орыс және әлем әдебиетінің тақырыптарына жақын үзінділерін салыстыру қабілеттерін қалыптастыру үшін «Орыс тілі мен әдебиеті» пәнінің оқу бағдарламасында *У. Шекспир, Жюль Верн, Р. Брэдбери, Ш. Айтматов* және т.б. туындыларын оқыту қарастырылған.

Пәннің атауы «Қазақ әдебиеті» болғандықтан, ондағы шетел әдебиетінің үлгілерін «Әлем әдебиеті» оқу пәніне енгізген дұрыс. Қазақ әдебиетінен берілетін білім мазмұны көркем мәтінді эстетикалық тұрғыдан қабылдауға, көркем сөздің ерекшелігін танытуға, мәтіндерді талдауға және салыстыруға, әдебиеттегі образдылықты анықтауға, стильдік даралықтарды ажыратуға, дәстүр мен жаңашылдықты айқындауға құрылады. Қазақ әдебиетінің мәдени мұра, ұлттық құндылық, ұлттық код ретіндегі рөліне басымдық беріледі.

Екіншіден, әр сыныпқа берілген бір-бір туынды білім алушылардың түркі өркениеті мен әлем әдебиетіндегі көркем-эстетикалық заңдылықтармен үндестігін пайымдауына, қазақ әдебиеті мен әлем әдебиетінің танымал мұраларын үндестіре игеруіне, әлем әдебиетінің үлгілерін қазақ әдебиеті туындыларымен салыстыру арқылы шығарманың тарихи және көркемдік құндылығын бағалауға мүмкіндік бермейді.

Ал «Әлем әдебиеті» пәнін оқыту арқылы білім алушылардың түркі өркениеті мен әлем әдебиеті және кеңестік әдебиет классиктерінің шығармаларын зерделеу, оқушылардың әдеби образдарды жасау кезінде салыстырмалы талдау жүргізу, қазақ, орыс және әлем әдебиетінің тақырыптарына жақын үзінділерін салыстыру, көркем-эстетикалық заңдылықтардың үндестігін айқындау қабілеттерін қалыптастыру көзделеді.

Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін сыныптардағы қолданыстағы орыс тілімен кіріктірілген «Орыс әдебиеті» пәнінен әдеби туындылар мәтін деңгейінде, тілді меңгерту құралы ретінде оқытылуда. Сондықтан орыс

әдебиетінің туындылары «Әлем әдебиеті» пәнінің мазмұнына кіріктірілгені дұрыс. «Орыс тілі мен әдебиеті» пәнінің оқу бағдарламасында 5-9-сыныптар аралығында әлем әдебиетінен туындылар саны жеткіліксіз берілген. Мысалы 5-сыныпта батыс әдебиетінен 3 шығарма ғана оқытылады, түркі халықтарының және шығыс елдерінің әдебиеті мүлде қамтылмаған.

«Әлем әдебиеті» пәнін оқу арқылы білім алушылар келесі мүмкіндіктерге ие болады:

1. Жеткіншектер әлем әдебиетінің мифологиясынан бастап қазіргі заманауи ақын-жазушылардың шығармаларымен танысады;

2. Әлемдік деңгейдегі шығармалардың мазмұнымен танысу арқылы елтану, жертану құзыреттерін меңгереді;

3. Әдеби мәтіндерді оқу арқылы шетел мәдениеті мен тарихын білетін болады;

4. Әдебиеттегі заманауи ағымдар мен бағыттарды, жаңа теориялық ұғымдарды меңгеру мүмкіндігі артады.

5. Идеялық жағынан мазмұндас қазақ әдебиетінің туындыларымен салыстыра, салғастыра талдау арқылы ортақ бағыт, әдеби ағым, жалпыадамзаттық құндылықтарды анықтайды және талдау жасайды.

6. Жалпыадамзаттық мәселелерді талдау, саралау, шығармалардың тарихи және көркемдік құндылығын бағалау дағдылары қалыптасады, көркемдік дүниетанымы кеңейеді.

«Әлем әдебиеті» оқу пәні (оқыту қазақ тілінде жүргізілетін сыныптар үшін) бойынша негізгі орта білім беру аяқталғанда білім алушы:

- әлемдік балалар әдебиеті үлгілерін, әртүрлі жанрдағы шығармаларды мазмұнын ауызша мазмұндап айтуды;

- фольклорда халық тұрмысының, салт-дәстүрінің бейнелену ерекшеліктерін сипаттауды;

- тірек сөздер мен ұсынылған иллюстрациялар арқылы тақырыпты болжауды;

- тірек сөздер мен жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтауды;

- әдеби шығарманың сюжеттік дамуын;

- әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын;

- шығарманың эпизодтарын;

- кейіпкерлер портреті мен образын талдауды;

- ойын ауызша және жазбаша жүйелі, дәлелді баяндауды біледі.

Оқыту орыс тілінде жүргізілетін сыныптардағы «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні «Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндеріне бөлінді. Қазақ тілі – құрылымы мен жүйесі дамыған, сөз байлығы аса мол ұлттық деңгейіне көтерілген қазақ халқының ұлттық тілі, Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Республикада мемлекеттік тіл ретінде қазақ тіліне конституциялық мәртебе беріліп отыр. Тілді тек қатынас құралы ретінде ғана қарауға болмайды, ассоциациялық ұғым-түсінікке толы сөздер мен сөз тіркестерінің, фразеологизмдер мен мақал-мәтелдердің көне түркі дәуірінен қалпын бұзбай біздің дәуірімізге дейін жетуі олардың мағыналарын ұрпақтың

танып-біліп, санасында сақталуынан (кодталуы) болып отыр. Бүгінгі жаһандану дәуірінде, яғни тілдердің тоғысқан кезеңінде қазақ тілінің бар байлығын арнайы, жеке оқыту арқылы ғана ұрпақтың санасында сақтап қала аламыз.

Арнайы, жеке оқытуды талап ететін қағидалар мен ережелер жастардың тілге саналы көзқарасы мен жауапкершілігін қалыптастырады. Келешекте тілдің иесі болатын жастардың тілдік сезімін күшейту, әсіресе, қазіргідей жаһандану өріс алған қоғамда өткірлене түсуде.

«Әдебиет – халық өмірінің айнасы». Қазақ әдебиеті бүгінгі ақын-жыраулардың шығармалары ғана емес, оның сандаған ғасырлық тарихы бар. Қазақ әдебиетінде халық басынан кешірген әр кезеңнің бет-бедері, жетістігі мен ауыртпашылығы, тұрмыс-тіршілігі мен ойлау жүйесі жатыр. Бұларды оқытуға оқу жоспарындағы белгіленген сағаттың өзі жетпейді.

Егер тіл мен әдебиетті біріктіріп оқытатын болсақ, әдебиет тілдің көлеңкесінде қалып қояды, тілді оқытатын мәтін үзігі түрінде ғана қабылданады. Шығарманың мазмұн тұтастығы бұзылады. Кейіпкерлердің мінез-кұлқы мен сөйлеу тілі арқылы берілетін тәрбие жоғалады. Оқушының автордың идеясын толық түсіну, шығарманы жан-жақты талдау, ой елегінен өткізіп, интерпретация жасап, бағалай алу қабілетін, әдебиет туралы дүниетанымын қалыптастыруға және адамзатқа ортақ ойларды, дилеммаларды, мінездерді зерттеу, әдебиет туралы ұғымдарды кеңейтетін теориялық материалдарды меңгерту және оқырмандық қабілетін қалыптастыру мүмкіндігі шектеледі, «ұлт мәңгілігінің мәңгілік мәселесі» болып табылатын ұлттық құндылыққа қауіп төнеді.

Осыларды ескере келе, қазақ тілі мен әдебиеті пәндерін 5-8 сыныпта біріктіріп оқыту, қазақ әдебиетін «Әдебиеттік оқу» деп атап, жеке бөлім ретінде бағдарламада, оқулықта беру ұсынылады. Себебі, бұл кезеңде оқушының тілді білу деңгейі көркем шығармаларды оқуға дайын емес. Бұл халықаралық тілдерді меңгеру стандартына сай – А2 деңгейіне сәйкес келеді. Оқу қарапайым мәтіндерді оқып, негізгі мазмұнын түсіне алады. Сондықтан А2 деңгейінде меңгерілетін лексика-грамматикалық минимумға сай әдеби шығармаларды бейімдеу керек. Бұл оқушының танымына, қажеттілігіне сай таңдалған мәтіндер болуы тиіс.

9-11-сыныптарда «Қазақ тілі», «Қазақ әдебиеті» деп пәнді екіге бөліп оқыту қажет. Бұл сыныптарда оқушының тілді білу деңгейі халықаралық В1 деңгейіне сай келеді. Оқушы тілді негізгі деңгейде меңгереді. Ол бейімделген көркем әдеби шығармаларды оқып, түсініп көркемдегіш құралдарды ажыратып, олардың мағынасын түсіне алады.

«Дүниежүзі тарихы» пәнінің атауы «Әлем тарихы» деп өзгертілді. Қазіргі уақытта жалпы білім беру ұйымдарында «Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» атты екі дербес оқу пәні оқытылады. «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша шет елдердің (немесе Қазақстаннан басқа, әлемнің барлық елдерінің) тарихы оқытылады. «Дүниежүзі тарихы» атауы пәннің нақты мазмұнын көрсетпейді, себебі оқушыларда Қазақстан тарихы дүниежүзілік

тарихтың бөлігі емес, ол ерекше деген жалған түсінік қалыптасады. Сондықтан жұмыс тобы шешімімен аталған пәнді «Әлем тарихы» деп атау ұсынылды.

9-сыныпта «География» пәнінің атауы «География. Қазақстан географиясы» пәні болып өзгереді. Жалпы білім беру ұйымдарында «Қазақстан физикалық және экономикалық әлеуметтік географиясы» негізгі орта білім беру деңгейінің 8-9 сыныптарында 4 сағат көлемінде оқытылады. Білім берудегі заманауи үдерістерді ескере отырып оқу пәнінің білім мазмұнын жетілдіруде оқыту мақсаттарына толықтырулар енгізілді. Пәннің мазмұны Қазақстан географиясы бойынша білім мазмұнымен толықтырылды. Сондықтан пән атауын География (Қазақстан географиясы) деп өзгерту ұсынылады.

Өзгерістер мен толықтырулар енгізілген Үлгілік оқу жоспарлары 1-2-кестелерде берілген.

1-кесте. Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін сыныптарға арналған негізгі орта білім берудің үлгілік оқу жоспары

№	Білім салалары және оқу пәндері	Сыныптар бойынша апталық сағат саны					Жалпы жүктеме, сағат	
		5	6	7	8	9	Апта лық	Жыл дық
Инварианттық компонент								
	Тіл және әдебиет	10	10	11	11	11	53	1908
1	Қазақ тілі	3	3	3	2	2	13	468
2	Қазақ әдебиеті	2	2	2	3	3	12	432
3	Орыс тілі	1	1	1	1	1	5	180
4	Әлем әдебиеті	1	1	2	2	2	8	288
5	Шетел тілі	3	3	3	3	3	15	540
	Математика және информатика	6	6	6	6	6	30	1080
6	Математика	5	5	-	-	-	10	360
7	Алгебра	-	-	3	3	3	9	324
8	Геометрия	-	-	2	2	2	6	216
9	Информатика	1	1	1	1	1	5	180
	Жаратылыстану	2	2	8	8	8	28	1008
10	Жаратылыстану	2	2	-	-	-	4	144
11	Физика	-	-	2	2	2	6	216
12	Химия	-	-	2	2	2	6	216
13	Биология	-	-	2	2	2	6	216
14	География.Қазақстан географиясы	-	-	2	2	2	6	216
	Адам және қоғам	3	3	3	3	4	16	576
15	Қазақстан тарихы	2	2	2	2	2	10	360
16	Әлем тарихы	1	1	1	1	1	5	180
17	Құқық негіздері	-	-	-	-	1	1	36
	Технология және өнер	3	3	1	1	1	9	324
18	Музыка	1	1	-	-	-	2	72
19	Технология	1	1	1	1	1	5	180

20	Бейнелеу өнері	1	1				2	72
	Дене шынықтыру	3	3	3	3	3	15	540
20	Дене шынықтыру	3	3	3	3	3	15	540
Инварианттық оқу жүктемесі		27	27	32	32	33	151	5436
Вариативтік компонент								
Жаһандық құзыреттілік		0,5	0,5	0,5	0,5	1	3	108
Элективті курстар		-	-	-	-	-	-	
Вариативтік оқу жүктемесі		0,5	0,5	0,5	0,5	1	3	108
Ең жоғарғы оқу жүктемесі		27,5	27,5	32,5	32,5	34	154	5544

2-кесте. Оқыту орыс тілінде жүргізілетін сыныптарға арналған негізгі орта білім берудің үлгілік оқу жоспары

№	Білім салалары және оқу пәндері	Сыныптар бойынша апталық сағат саны					Жүктеме, сағат	
		5	6	7	8	9	Апта лық	Жыл дық
Инварианттық компонент								
	Тіл және әдебиет	12	12	12	12	12	60	2160
1	Орыс тілі	3	3	3	2	2	13	468
2	Орыс әдебиеті	2	2	2	3	3	12	432
3	Қазақ тілі мен әдебиеті*	4	4	4	4		16	576
4	Қазақ тілі					2	2	72
5	Қазақ әдебиеті					2	2	72
6	Шетел тілі	3	3	3	3	3	15	540
	Математика және информатика	6	6	6	6	6	30	1080
7	Математика	5	5	-	-	-	10	360
8	Алгебра	-	-	3	3	3	9	324
9	Геометрия	-	-	2	2	2	6	216
10	Информатика	1	1	1	1	1	5	180
	Жаратылыстану	2	2	8	8	8	28	1008
11	Жаратылыстану	2	2	-	-	-	4	144
12	Физика	-	-	2	2	2	6	216
13	Химия	-	-	2	2	2	6	216
14	Биология	-	-	2	2	2	6	216
15	География. Қазақстан географиясы	-	-	2	2	2	6	216
	Адам және қоғам	3	3	3	3	4	16	576
16	Қазақстан тарихы	2	2	2	2	2	10	360
17	Әлем тарихы	1	1	1	1	1	5	180
18	Құқық негіздері	-	-	-	-	1	1	36
	Технология және өнер	3	3	1	1	1	9	324
19	Музыка	1	1				2	72
20	Технология	1	1	1	1	1	5	180
21	Бейнелеу өнері	1	1				2	72

	Дене шынықтыру	3	3	3	3	3	15	540
19	Дене шынықтыру	3	3	3	3	3	15	540
Инварианттық оқу жүктемесі		29	29	33	33	34	158	5688
Вариативтік компонент								
Жаһандық құзыреттілік		0,5	0,5	0,5	0,5	1	3	108
Элективті курстар								
Вариативті оқу жүктемесі		0,5	0,5	0,5	0,5	1	3	108
Ең жоғарғы оқу жүктемесі		29,5	29,5	33,5	33,5	35	161	5796

2. НЕГІЗГІ ОРТА БІЛІМ БЕРУДІҢ ОҚУ ПӘНДЕРІ БОЙЫНША ҮЛГІЛІК ОҚУ ЖОСПАРЛАРЫ

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ тілі» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде)

1-тарау. Жалпы ережелер

Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

Қазақ тілі пәнін оқыту мақсаты – пәндік білімді кең ауқымды дағдылар арқылы өмірлік жағдаяттарда сауатты қолдана алатын, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды меңгерген, жан-жақты құзыретті тұлға қалыптастыру.

«Қазақ тілі» оқу пәнін оқытудың негізгі міндеттері:

қазақ тілін функционалды қызметін коммуникативтік әрекеттер түрінде (тыңдалым, оқылым, айтылым, жазылым) сауаттылықпен қолдану;

тілдің фонетикалық, морфологиялық, сөзжасамдық, синтаксистік жүйесін меңгерту;

мәтін ішіндегі тілдік бірліктердің қызметін таныту;

әдеби тіл нормалары негізінде жазу сауаттылығы мен сөйлеу сауаттылығын дамыту;

сөздік қорын арттыру, басқалармен еркін қарым-қатынасқа түсу құзыреттілігін жетілдіру;

аудиовизуалды материалды тыңдау барысында мәселелерді анықтау, сыни ойлау тұрғысынан өз көзқарастарын білдіру;

мәтін түрлері мен оқу мақсаттары негізінде құрмет, қазақстандық патриотизм, еңбек және шығармашылық, ашықтық, табандылық, өмір бойы білім алу, адалдық және әділеттілік құндылықтарын меңгерту;

түрлі жанрдағы мәтіндерге қойылған оқу мақсаттарына сәйкес анализ, синтез, қорытынды жасау және бағалау дағдыларын қалыптастыру.

2-тарау. «Қазақ тілі» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

Қазақ тілі» пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

5-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат;

6-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат;

7-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат;

8-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 72 сағат;

9-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 72 сағат.

Оқу мақсаттары мұғалім мен білім алушыларға болашақ қадамдары жөнінде өзара ой бөлісуге, оларды жоспарлау мен бағалауға мүмкіндік беретін бірізділік пен сабақтастықты көрсететін 4 бөлімнен тұрады:

- 1) тыңдалым және айтылым;
- 2) оқылым;
- 3) жазылым;
- 4) әдеби тіл нормалары және тілдік құзыреттілігі.

«Тыңдалым және айтылым» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) тақырып пен мәселені, оқиғаның дамуы мен аяқталуын болжау;
- 2) мәтіннен ақпаратты анықтау;
- 3) әртүрлі жанрдағы мәтіндерді талдау;
- 4) негізгі ойды анықтау;
- 5) тыңдалым материалы бойынша жауап беру және бағалау;
- 6) сөйлеу мәдениетін дамыту.

«Оқылым» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) ақпаратты түсіну;
- 2) мәтіннің стильдік ерекшелігін тану;
- 3) мәтіннің жанрлық ерекшелігін ажырату;
- 4) мәтін бойынша сұрақтар құрастыра білу;
- 5) мәтіндерге салыстырмалы анализ жасау;
- 6) оқылым стратегияларын қолдану;
- 7) әртүрлі ресурс көздерінен қажетті ақпарат алу.

«Жазылым» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- жоспар құру;
- 2) әртүрлі жанрда мәтіндер құрастыру;
  - 3) жазба жұмыстарын әртүрлі формада ұсыну;
  - 4) эссе жазу;
  - 5) оқылым және тыңдалым материалдары негізінде жинақы мәтін жазу;
  - 6) мәтіндерді түзету және редакциялау.

Әдеби тіл нормаларын сақтау және тілдік құзыреттілігін жетілдіру:

- 1) орфографиялық норма;
- 2) орфоэпиялық норма;
- 3) лексикалық норма;
- 4) грамматикалық норма;
- 5) пунктуациялық норма.

10. 5-сыныпқа арналған «Қазақ тілі» пәнінің базалық білім мазмұны:

- 1) тыңдалым және айтылым:

тірек сөздер арқылы тақырыпты болжау, негізгі ойды анықтау, негізгі және қосымша ақпаратты анықтау, қыстырма, қаратпа, одағай сөздер арқылы өз ойын білдіру;

- 2) оқылым:

мәтіндегі негізгі және қосымша ақпаратты түсіну, лексиканың ауызекі сөйлеу және жазба стильдік айырмашылықтарын мәтін арқылы тану, хат, хабарлама, жарнама, нұсқаулық, хабарландырудың құрылымы, жанрлық ерекшеліктері, ауызекі сөйлеу стиліндегі мәтіндер, оқылым стратегияларын қолдану, қажетті ақпаратты таба білу;

3) жазылым:

мәтін бөлімдеріне (кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды) жоспар құру, хат, хабарлама, жарнаманы жанрлық ерекшеліктеріне сәйкес жазу, сюжетті суреттер негізінде әңгіме жазу, эссенің бөлімдерін меңгеру (кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды), мекен мен оқиғаны сипаттайтын не суреттейтін эссе жазу;

4) әдеби тіл нормаларын сақтау және тілдік құзыреттілігін жетілдіру:

орфографиялық норма: қазақ тілінің дыбыстар жүйесі, үндестік заңы, емле заңдылықтары;

орфоэпиялық норма: ілгерінді, кейінді, тоғыспалы ықпал;

лексикалық норма: сөздердің тура және ауыспалы мағынасы, көп мағыналы сөздер, синоним, омоним, антоним;

грамматикалық норма: туынды сөздер, күрделі сөздер, зат есімнің мағыналық түрлері, сын есім, шырай категориясы, сан есім, мағыналық түрлері, туынды және күрделі етістіктердің, болымды-болымсыз етістіктердің жасалу жолдарын білу, мәнмәтін аясында қолдану.

пунктуациялық норма: сөйлем соңындағы тыныс белгілерді (нүкте, сұрақ белгісі, леп белгісі).

11. 6-сыныпқа арналған «Қазақ тілі» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) тыңдалым және айтылым:

көтерілген мәселені болжау, әлеуметтік-мәдени, ресми-іскери тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі көтерілген мәселені талдау, мәтін мазмұнын түсіну, детальді ақпаратты түсіну, жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтау, жалпы және нақты сұрақтар, мәтін мазмұнын шынайы өмірмен байланыстыру, ресми сөздер мен тіркестерді, терминдерді орынды қолдану, диалогке қатысу;

2) оқылым:

мәтіннен негізгі және детальді ақпаратты анықтау, ауызекі сөйлеу мен көркем сөйлеуді тілдік құралдар арқылы тану, ауызекі сөйлеу мен көркем сөйлеудің құрылымдық және жанрлық ерекшеліктерін ажырату, мәтін негізінде нақтылау сұрақтарын құрастыру, оқылым стратегияларын қолдану, комментарий жасау, іріктеп оқу, рөлге бөліп оқу, сілтеме жасау;

3) жазылым:

әртүрлі жанрдағы мәтіндер жазу үшін жоспар құру, мінездеме, өмірбаян, құттықтауды жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай жазу, графиктік мәтін құрастыру, эссе жазу барысында абзацты жүйелі құрастыру, «келісу, келіспеу» эссесін жазу, жинақы мәтін жазу, мәтіндегі орфографиялық және пунктуациялық қателерді сөздіктерге, емле ережелеріне сүйеніп, түзету, редакциялау;

4) әдеби тіл нормаларын сақтау және тілдік құзыреттілігін жетілдіру:

орфографиялық норма: жеке, бірге, бөлек, дефис арқылы жазылатын сөздер;

орфоэпиялық норма: сөз екпіні, тіркес екпіні, логикалық екпін;

лексикалық норма: көнерген сөз, эвфемизм, дисфемизм, неологизм, термин, диалект сөз, кәсіби сөз, табу сөздер;

грамматикалық норма: есімдік, етістік, етіс түрлері, салт және сабақты етістік, үстеу, үстеудің мағыналық түрлері;

пунктуациялық норма: қазақ тіліндегі тыныс белгінің түрлері, даралаушы тыныс белгілері.

12. 7-сыныпқа арналған «Қазақ тілі» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) тыңдалым және айтылым:

мәтін негізінде оқиғаның дамуы мен аяқталуын болжау, әлеуметтік-қоғамдық, оқу-еңбек тақырыптарына байланысты диалог, монолог, полилогтердегі (интервью, пікірталас, жаңалық, ән, көркем әдеби шығармалардан үзінді) автор көзқарасы мен көтерілген мәселені талдау, факті мен көзқарасты ажырату, дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау, дәлелді жауап беру, салыстыру, талқылау, коммуникативтік жағдаятқа сайкөркем бейнелеуіш, эмоционалды-экспрессивті сөздерді және мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестерді еркін қолданып, диалогке қатысу, пікірталаста тез және дұрыс шешім қабылдай білу;

2) оқылым:

мәтіндік және графиктік ақпаратты интерпретациялау, тілдік құралдар арқылы публицистикалық және ресми стиль ерекшеліктерін тану, хроника, хабар, очерктердің және кеңсе құжаттарының қызметтік жазбалардың құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату, мәтіннің тақырыбын, құрылымын, мақсатты аудиториясын, тілдік ерекшеліктерін талдау, мәтін негізінде проблемалық сұрақтар құрастыра білу, комментарий жасау, іріктеп оқу, зерттеп оқу, сілтеме жасау;

3) жазылым:

күрделі жоспар құру, шағын мақала, нұсқаулық, әңгіме құрастырып жазу, графиктік мәтін түрінде берілген процесті сипаттап жазу, дискуссивті эссе жазу, жинақы мәтін жазу, мәтін негізінде лексикалық түзетулер енгізу, редакциялау;

4) әдеби тіл нормаларын сақтау және тілдік құзыреттілігін жетілдіру:

орфографиялық норма: жалғаулар мен шылаулардың ерекшелігін ескере отырып, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай жазу;

орфоэпиялық норма: сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп қолдану;

лексикалық норма: фразеологизм, мақал-мәтелдер, нақыл сөздер, эмоционалды сөздердің мағынасы мен көркемдік ерекшеліктерін түсініп қолдану;

грамматикалық норма: есімше, көсемше, тұйық етістік, шақ, рай түрлері, еліктеу сөздер, шылау түрлері, одағай, оқшау сөздер;

пунктуациялық норма: сөйлем соңында және сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерін (даралаушы және ерекшелеуші) дұрыс қолдану.

13. 8-сыныпқа арналған

«Қазақ тілі» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) тыңдалым және айтылым:

дәйексөз, үзінді негізінде мәселені болжау, әлеуметтік-қоғамдық, мәдени-тарихи тақырыптарға байланысты диалог, монолог, полилогтердегі (интервью, пікірталас үзінді) автор көзқарасы мен экспресивті-эмоционалды сөздердің рөлін талдау, астарлы ойды анықтау, тұрмыстық, әлеуметтік мәтіндерді талдау арқылы негізгі ойды анықтау, перифраз түрінде берілген сұрақтар арқылы мәтіннен қажетті ақпаратты таба білу, көтерілген мәселе бойынша ой тұжырымдау, коммуникативтік жағдаятқа сай ғылыми және халықаралық терминдерді, ғылыми деректерді орынды қолданып, диалог, монолог, полилогта өз ойын дәлелді, жүйелі жеткізу;

2) оқылым:

тұтас және аралас мәтіндердегі ақпаратты салыстыру, тілдік құралдар арқылы публицистикалық және ғылыми стиль ерекшеліктерін тану, мақала, аннотация, презентация құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату, ғылыми және публицистикалық стильде жазылған мәтіндерді талдау, сілтеме жасау;

3) жазылым:

тезистік жоспар құру, мақала, аннотация, тезис құрастырып жазу, графиктік мәтіндердегі деректердің маңызды тұстарын анықтап жазу, аргументативті эссе жазу, бұқаралық ақпарат құралдары материалдары негізінде стильдік ауытқуларды, орынсыз қолданылған сөз оралымдарын талдап, стильдік түзетулер жасау, редакциялау;

4) әдеби тіл нормаларын сақтау және тілдік құзыреттілігін жетілдіру:

орфографиялық норма: бас әріппен жазылатын күрделі-құрама атауларды орфографиялық нормаға сай жазу;

орфоэпиялық норма: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану;

лексикалық норма: сөздік қор мен сөздік құрам;

грамматикалық норма: сөз тіркестерінің байланысу тәсілдері мен түрлері, есімді және етістікті сөз тіркестері, тұрлаулы және тұрлаусыз сөйлем мүшелері, сөйлемнің бірыңғай мүшелері мен айқындауыш мүшелері, жай сөйлем, жай сөйлемнің айтылу мақсатына қарай бөлінуі;

пунктуациялық норма: қабаттаса қолданылатын тыныс белгілері.

14. 9-сыныпқа арналған «Қазақ тілі» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) тыңдалым және айтылым:

әртүрлі жанрдағы орта көлемді мәтіндердегі мақсатты аудитория мен тілдік құралдардың рөлін талдау, тыңдалған мәтіндегі ақпаратты өмірлік мәселелермен байланыстыра білу, мәтіннің мақсаты арқылы негізгі ойды анықтау, мәтінде айтылған ойға өз көзқарасын білдіру, сыни тұрғыдан баға беру;

2) оқылым:

тұтас емес мәтіндердегі мәліметтерді салыстыру, өңдеу, қазақ тілі стильдері мен шешендік сөздің түрлерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану, мақала, аннотация, презентация, тезистердің құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату, әртүрлі стильдегі мәтіндердің қызметін, құрылымын, ерекшелігін салыстыру, белгілі бір мақсат үшін оқылым стратегияларын тиімді қолдана білу, ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтар, ғылыми еңбектерден алынған деректерді дәлел ретінде қолдану, авторына сілтеме жасау;

3) жазылым:

күрделі жоспар құру, әртүрлі жанрда мәтіндер құрастыру, жағдаятты талқылау, өз ойын дәлелдеп жазу (аргументативті эссе), перифраз тәсілдері арқылы жинақы мәтін (аннотация, тезис) жазу, тұтас емес (кесте, диаграмма, сызба, сурет) мәтіндердегі мәліметтерді салыстыру, өңдеу;

4) әдеби тіл нормаларын сақтау және тілдік құзыреттілігін жетілдіру:

орфографиялық норма: жинақталған материалдар негізінде көзделген мақсатқа сәйкес ауызша және жазбаша мәтіндер үшін күрделі жоспар құру, мақсатты аудиторияның қызығушылығын ынталандыру үшін әртүрлі жанрда мәтіндер құрастыру, мәтін құрылымын сақтай отырып, бірнеше графикалық мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректерді салыстыру, маңызды тұстары мен үрдістерді (тенденция) анықтап жазу, эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, көтерілген мәселе бойынша екіжақты пікірді немесе жағдаятты талқылау, біреуіне таңдау жасап, өз ойын дәлелдеп жазу (аргументативті эссе, оқылым және тыңдалым материалдары бойынша автордың негізгі ойын сақтай отырып, перифраз тәсілдері арқылы жинақы мәтін (аннотация, тезис) жазу, жазба жұмысын абзацтар мен бөліктерге бөлу, ойын (ақпарат, идея) дұрыс жүйелеп, логикалық түзетулер енгізу, редакциялау;

орфоэпиялық норма: мәнмәтін бойынша тілдік бірліктерді орфографиялық нормаға сай жазу;

лексикалық норма: лексикалық норманы сақтап, стиль түрлеріне қарай дұрыс қолдану;

грамматикалық норма: құрмалас сөйлем жасалу жолдарын, түрлерін білу, салалас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін ажырата білу, түрлендіріп қолдану, сабақтас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін ажырата білу, түрлендіріп қолдану, аралас құрмалас сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, қолдану;

пунктуациялық норма: құрмалас сөйлемнің тыныс белгілерін (даралаушы, ерекшелеуші, ойдың аражігін ажырататын) ережеге сай қолдану.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

15. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» сан мен әріптен тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, әріппен берілген

белгі сөйлеу әрекетінің дағдысын (тыңдалым және айтылым, оқылым, жазылым, әдеби тіл нормалары), әріппен қоса берілетін сандар бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. 7.2.1.2 кодында: «7» – сынып, «2.1» – бөлім мен бөлімше, «2» – оқыту мақсатының реттік саны.

16. Оқыту мақсаттарының жүйесі бөлім бойынша әр сыныпқа берілген.

1) тыңдалым және айтылым:

Білім алушылар:					
	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Әртүрлі жанрдағы мәтіндерді түсіну	5.1.1.1 мәтіннің жалпы мазмұнын түсіну, тірек сөздерді, негізгі ақпарат пен негізгі ойды анықтау	6.1.1.1 мәтіннің жалпы мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпаратты, негізгі ойды анықтау	7.1.1.1 мәтіннің жалпы мазмұнын түсіну, ұсынылған ақпарат бойынша факті мен көзқарасты ажырату, дереккөздің сенімді-сенімсіз екендігін анықтау	8.1.1.1 мәтіннің жалпы мазмұнын түсіну, негізгі ой мен астарлы ойды анықтау, ақпараттың өзектілігін, шынайылығын зерттеп, қорытынды жасау	9.1.1.1 мәтін бөліктері арасындағы логикалық байланысты, қарама-қайшы ақпаратты, мақсатты аудиториясын, автор көзқарасын, көңіл-күйін табу арқылы негізгі ойды анықтау.
2. Мәтіннен ақпаратты анықтау	5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпаратты анықтау	6.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, детальді ақпаратты анықтау	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, ұсынылған ақпарат бойынша факті мен көзқарасты ажырата білу	8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, ұсынылған ақпараттан астарлы ойды анықтау	9.1.2.1 тыңдалған мәтіндегі ақпаратты өмірлік мәселелер мен байланыстыра білу
3. Әртүрлі жанрдағы мәтіндерді талдау	5.1.3.1 әртүрлі тақырыптағы мәтіндердің формасы мен жанрын анықтау, көтерілген мәселені түсіндіру (ән, жаңалық, жарнама, хабарландыру	6.1.3.1 әртүрлі тақырыптағы мәтіндердің формасы мен жанрын анықтау, автор көзқарасы мен көтерілген мәселені талдау	7.1.3.1 әртүрлі тақырыптағы мәтіндердің формасы мен жанрын анықтау, эмоционалды-экспрессивті сөздердің аудиторияға ықпалын талдау,	8.1.3.1 әртүрлі тақырыптағы мәтіндердің жанрын, аргумент пен фактілерді, оның аудиторияға әсерін талдау, жаһандық мәселелермен салыстыру,	9.1.3.1 әртүрлі тақырыптағы мәтіндерде келтірілген аргумент пен фактілерді талдау, автор таңдаған мәтін

	және т.б.)	(нұсқаулық, құттықтау, естелік, жаңалық, және т.б.)	жаһандық мәселелермен байланыстыру (интервью, пікірталас, жаңалық, көркем әдеби шығармалардан үзінді және т.б.)	шешу жолдарын ұсыну (интервью, пікірталас, фильмдерден үзінді және т.б.)	формасы мен жанрына, тілдік құралдарына, оның тиімділігін баға беру, (пікірталас баяндама, интервью және т.б.)
4. Негізгі ойды анықтау	5.1.4.1 тірек сөздер мен жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтау	6.1.4.1 мәтіннің құрылымдық ерекшелігіне назар аударатырып, жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтау	7.1.4.1 мәтін тақырыбы, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау	8.1.4.1 мәтінде көтерілген мәселені (тұрмыстық, әлеуметтік) талдай отырып, негізгі ойды анықтау	9.1.4.1 мәтіннің мақсаты арқылы негізгі ойды анықтау
5. Тыңдалым мәтінін бағалау	5.1.5.1 тыңдалған мәтін мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру, көтерілген мәселе бойынша өз ойын білдіру.	6.1.5.1 тыңдалған мәтін мазмұны бойынша сұрақтарға жауап беру, мәтіндегі ақпаратты шынайы өмірмен байланыстыру, өз жауабын өзгенің жауабымен салыстыру.	7.1.5.1 проблемалық сұрақтарға тыңдалған мәтіннен деректер келтіру, дәлелді жауап беру, өз жауабын өзгенің жауабымен салыстыру, шынайы өмірмен байланыстыра талқылау	8.1.5.1 перифраз түрінде берілген сұрақтар арқылы мәтіннен қажетті ақпаратты таба білу, көтерілген мәселе бойынша ой тұжырымдау 8.1.5.2. тыңдалған мәтіндегі көтерілген мәселе бойынша ой тұжырымдау.	9.1.5.1 мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыру, шешу жолдарын ұсыну
6. Сөйлеу мәдениетін дамыту	5.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай синоним, омоним, антоним сөздерді еркін қолданып,	6.1.6.1 Коммуникативтік жағдаятқа сай эмоционалды-экспрессивті сөздер мен мақал-	7.1.6.1 Коммуникативтік жағдаятқа сай көркем бейнелеуіш, және тұрақты тіркестерді орынды	8.1.6.1 Коммуникативтік жағдаятқа сай терминологияны, ғылыми фактілерді, орынды	9.1.6.1 Қоғамдық-саяси, ғылыми коммуникативтік жағдаятқа сай тиісті

	диалогке даярлықсыз қатысу, өз пікірін білдіру.	мәтелдерді орынды қолданып, диалогке, пікірталасқа қатысу, ойын анық жеткізу.	қолданып, диалогке қатысу, пікірталаста шешім қабылдай білу	қолданып, диалог, монолог, полилогта өз ойын дәлелді, жүйелі жеткізу	сөздер мен фразаларды тандау, монолог дайындау.
--	---	---	---	--	---

2) оқылым:

	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Ақпаратты түсіну	5.2.1.1 мәтіннің тақырыбын, идеясын, негізгі және қосымша ақпаратын түсіну	6.2.1.1 мәтін ішіндегі детальды ақпараттарды анықтау, дәлелдер келтіру	7.2.1.1 мәтіндік және графиктік (кесте, диаграмма, сурет, шартты белгілер) ақпаратты интерпретациялау	8.2.1.1 мәтіндік, графиктік, мультимодальді мәтіндердегі астарлы ойды анықтау	9.2.1.1 перифраз түрінде берілген сұрақтар арқылы мультимодальді мәтіндерден, сайт және, әлеуметтік желілерден қажетті ақпаратты табу, астарлы ойды анықтау
2. Мәтіннің стильдік және жанрлық ерекшелігін тану	5.2.2.1 лексиканың ауызекі сөйлеу және жазба стильдік айырмашылықтарын мәтіндер арқылы тану. 5.2.3.1 хат, хабарлама, жарнама, нұсқаулық, хабарландырудың құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату.	6.2.2.1 ауызекі сөйлеу және көркем сөйлеудің стильдік ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану. 6.2.3.1 ауызекі сөйлеу этикеттері мен көркем сөйлеудің (әңгіме) құрылымдық және жанрлық ерекшеліктерін ажырату	7.2.2.1 публицистикалық және ресми стиль ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану 7.2.3.1 хроника, хабар және ресми құжаттарының құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату	8.2.2.1 публицистикалық және ғылыми стиль ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану. 8.2.3.1 публицистикалық жанрдағы мәтіндердің, мақала, очерк, аннотация, құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату	9.2.2.1 қазақ тілі стильдері мен шешендік сөздің түрлерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану. 9.2.3.1 ғылыми мақала, аннотация, презентация, тезистердің құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшелік

					терін ажырату
4. Мәтінд ерге салыс тырма лы анализ жасау	5.2.4.1 ауызекі стильдегі мәтіндердің мазмұнын, тақырыбын және тілдік құралдарын салыстыру	6.2.4.1 ауызекі сөйлеу және көркем әдебиет стиль мәтіндердің тақырыбын, мазмұнын,мақ сатын, лексикалық ерекшеліктері н салыстыру.	7.2.4.1 идеясы ұқсас публицистика лық және көркем әдебиет стиліндегі мәтіндердің тақырыбы, құрылымы, мақсатты аудиториясы, лексикалық, морфологиял ық ерекшелігін салыстыра талдау.	8.2.4.1 тақырыбы ұқсас ғылыми және публицистика лық стильдегі мәтіндердің тақырыбы, құрылымы, мақсатты аудиториясы, лексикалық, морфологиял ық және синтаксистік ерекшеліктері н салыстыра талдау	9.2.4.1 әртүрлі стильдегі мәтіндердің тақырыбын, қызметін, құрылымын, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау.
5. Мәтін бойын ша сұрақ тар құрас тыра білу	5.2.5.1 Мәтін мазмұнын түсінуге, нақты ақпараттарды анықтауға бағытталған сұрақтар құрастыру.	6.2.5.1 Мәтіннен негізгі және қосымша ақпаратты, көтерілген мәселені анықтауға бағытталған нақтылау сұрақтарын құрастыру.	7.2.5.1 Мәтін бойынша проблемалық сұрақтар құрастыру.	8.2.5.1 Перифразаны ң түрлі тәсілдерін қолдана отырып, мәтін бойынша талқылау сұрақтарын құрастыру.	9.2.5.1 Қажетті ақпаратты анықтау үшін зерттеу сұрақтарын құрастыру
6. Әртүрлі ресурс көздері нен қажетті ақпара т алу үшін Оқылы м стратег иялары н қолдан у	5.2.6.1 Энциклопедия, балаларға арналған газет- журналдардан қажетті ақпаратты алу үшін оқылым стратегияларын қолдану	6.2.6.1 Энциклопеди я, сөздік, балаларға арналған газет- журналдардан қажетті ақпараттарды алу үшін оқылым стратегиялар ын қолдану, дереккөздерге сілтеме жасау	7.2.6.1 Ғаламтор, энциклопедия, газет- журналдар, оқулықтардан алынған деректерді қолдану, цитата келтіру, авторына сілтеме жасау үшін оқылым стратегиялары н қолдану.	8.2.6.1 Әртүрлі дереккөздерде н ақпарат алу, ақпараттарды жинақтау және жүйелеу үшін оқылым стратегиялар ын қолдану	9.2.6.1 Әртүрлі ресурс көздерінен алынған деректерді жинақтау және жүйелеу, перифраза тәсілдерін пайдаланып, мәтін ішіндегі және мәтін соңында сілтеме көрсете білу
7. Ақпара	5.2.7.1 Сұраққа жауап	6.2.7.1 Сұраққа	7.2.7.1 Нақты бір	8.2.7.1 Нақты бір	9.2.7.1 Нақты бір

тты жинақт ау мен оны бағалау	беру үшін екі дереккөзден ақпарат жинау 5.2.7.2 Факті мен көзқарасты ажырату, өз пікірін дәлелдеу арқылы ақпаратты бағалау	жауап беру үшін екі немесе одан да көп баспа/электронды дереккөзден ақпарат жинау 6.2.7.2 Факті мен көзқарасты ажырату, өз шешімін дәлелдеу арқылы ақпаратты бағалау	мәселені шешу үшін екі немесе одан да көп баспа/электронды дереккөзден ақпарат жинау 7.2.7.2 Ақпаратты өзектілігі, сенімділігі тұрғысынан бағалау, нақты мысалдар келтіру арқылы дәлелдеу	мәселені шешу үшін екі немесе одан да көп баспа/электронды дереккөзден ақпарат жинау, шешу жолдарын ұсыну 8.2.7.2 Ақпаратты өзектілігі, сенімділігі, қарама-қайшылығы, негіздемесі тұрғысынан сыни бағалау, нақты мысалдар келтіру арқылы дәлелдеу	мәселені шешу үшін екі немесе одан да көп баспа/электронды дереккөзден ақпарат жинау, шешу жолдарын ұсыну 9.2.7.2 Ақпаратты өзектілігі, сенімділігі, қарама-қайшылығы, негіздемесі тұрғысынан сыни бағалау, нақты мысалдар келтіру арқылы дәлелдеу
-------------------------------	--	--	---	--	--

3) жазылым:

	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.	5.3.1.1	6.3.1.1	7.3.1.1	8.3.1.1	9.3.1.1
2. Әртүрлі жанрда мәтіндер құрастыру	5.3.2.1 жанрлық ерекшеліктері не сай ресімделуі мен құрылымын сақтап, хат, жарнама, хабарландыру құрастырып жазу.	6.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктері не сай құрылымын сақтай отырып, мінездеме, құттықтау, өмірбаян құрастырып жазу.	7.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктерін не сай көркемдегіш құралдарды орынды қолдана отырып, шағын мақала, нұсқаулық, әңгіме құрастырып жазу.	8.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктері не сай тілдік құралдарды орынды қолданып, мақала, баяндама, тезис, презентация құрастырып жазу.	9.3.2.1 Жанрлық және стильдік ерекшелігіне сай жаһандық мәселелердің себептерін, даму тенденцияларын анықтап әртүрлі жанрдағы мәтіндер құрастыру
3.	5.3.3.1	6.3.3.1	7.3.3.1	8.3.3.1	9.3.3.1

Жазба жұмыс тарын әртүрлі форма да ұсыну	сюжетті суреттердің (фотосуреттер) желісі бойынша әңгіме құрастыру	ұсынылған тақырып бойынша деректер жинақтай отырып, графиктік мәтін (диаграмма, кесте, сызба) түрінде құрастыру.	мәтін құрылымын (кіріспе бөлім, жалпы мәлімет беру, детальді мәлімет беру) сақтай отырып, графиктік мәтін (шартты белгі, сурет, сызба) түрінде берілген процесті сипаттап жазу.	мәтін құрылымын сақтай отырып, графиктік мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректердің маңызды тұстарын анықтап жазу.	мәтін құрылымын сақтай отырып, бірнеше графиктік мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректерді салыстыру, маңызды тұстары мен үрдістерді (тенденция) анықтап жазу. және
4. Эссе жазу	5. 3.4.1 Эссенің кіріспе, негізгі, қорытынды бөлімдерін сақтай отырып, өзіне таныс оқиғаны немесе кейпкерді сипаттап не суреттеп жазу	6.3.4.1 Эссе тақырыбынан ауытқымай пікірді, көзқарасты растайтын немесе жоққа шығаратын дәлелдер келтіріп жазу («келісу, келіспеу» эссесі)	7.3.4.1 Эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, дәлелдемелерге сілтеме жасай отырып, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің артықшылығы мен кемшілігін талқылап, дәлелдер келтіріп жазу (дискуссивті эссе)	8.3.4.1 Эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, мәселе бойынша аргументтерді келтіріп, дәлелдеп жазу (аргументативті эссе)	9.3.4.1 Эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, көтерілген мәселе бойынша екіжақты пікірді немесе жағдаятты талқылау, өз ойын дәлелдеп жазу (дискуссивті аргументативті эссе)
5. Оқылым және тыңдалым материалдары негізінде жинақы мәтін (компрессия) жазу	5.3.5.1 Оқылым немесе тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпараттарды сақтап, жинақы мәтін жазу.	6.3.5.1 Оқылым немесе тыңдалым материалдары бойынша негізгі ойды білдіретін сөйлемдерді іріктеп, жинақы мәтін жазу.	7.3.5.1 Оқылым немесе тыңдалым материалдары бойынша тірек сөздер мен сөз тіркестерін <i>синонимдермен алмастыру арқылы</i> автордың негізгі ойын сақтап жинақы мәтін жазу.	8.3.5.1 Оқылым немесе тыңдалым материалдары бойынша мәтіннің баяндау желісін сақтап, әр бөлігінен алынған ақпараттардан жинақы мәтін (<i>аннотация, тезис</i>) жазу.	9.3.5.1 Оқылым немесе тыңдалым материалдары бойынша автордың негізгі ойын сақтап, перифраз тәсілдері арқылы жинақы мәтін (<i>аннотация, тезис, қысқа конспект</i>) жазу.

6. Мәтін дерді түзету және редак циялау	5.3.6.1 Жазба жұмысын орфографиялы қ қателерді сөздіктерге сүйене отырып, түзету және редакциялау.	6.3.6.1 Жазба жұмысын орфографиял ық және пунктуациялы қ қателерді сөздіктерге, емле ережелеріне сүйеніп, түзету, редакциялау.	7.3.6.1 Жазба жұмысында сөздердің тақырыпқа сай орынды қолданылуын тексеру, синонимдік қатармен ауыстырып, лексикалық түзетулер енгізу, редакциялау.	8.3.6.1 БАҚ материалдары негізінде стильдік ауытқуларды, орынсыз қолданылған сөз оралымдарын талдап, стильдік түзетулер жасау, редакциялау.	9.3.6.1 Жазба жұмысын абзацтар мен бөліктерге бөлу, ойын (ақпарат, идея) дұрыс жүйелеп, логикалық, стильдік түзетулер енгізу, редакциялау.
7. Орфо графия лық норма	5.3.7.1 қазақ тілінің дыбыстар жүйесін, үндестік заңын (буын үндестігі), дауысты, дауыссыз дыбыстардың емлесіне сай орфографиялы қ норма бойынша жазу	6.3.7.1 тақырып бойынша жеке сөздерді бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздерді орфография лық нормаға сай жазу	7.3.7.1 жалғаулар мен шылаулардың ерекшелігін ескере отырып, үндестік заңына сәйкес орфография- лық нормаға сай жазу	8.3.7.1 тақырып бойынша бас әріппен жазылатын күрделі- құрама атауларды орфографиял ық нормаға сай жазу	9.3.7.1 мәнмәтін бойынша сөйлем түрлерін орфографиялық нормаға сай жазу
8. Пунк туация лық норма	5.3.8.1 Сөйлем ішіндегі оқшау сөздердің және сөйлем соңындағы тыныс белгілерді (нүкте, сұрақ белгісі, леп белгісі) дұрыс қолдану	6.3.8.1 қазақ тіліндегі үтірдің қолданылаты н орындарын білу, дұрыс қолдану	7.3.8.1 Оқшау сөздердің тыныс белгілерін дұрыс қолдану	8.3.8.1 сөйлем ішінде бірыңғай мүшелер мен айқындауыш мүшелердің тыныс белгілерін, төл сөз, төлеу сөз, автор сөзінің тыныс белгілерін қолдану; 8.4.5.2 сөйлем соңында қабаттасып қойылатын тыныс белгілерін дұрыс қолдану	9.3.8.1 құрмалас сөйлемнің тыныс белгілерін (даралау шы, ерекшелеуші, ойдың аражігін ажырата тын) ережеге сай қолдану

5) Тілдік құзыреттілік:

<p>Фонетика (5-сынып)</p> <p>(Орфоэпиялық норма)</p>	<p>5.4.1.1 Тіл дыбыстары туралы түсінік алу. Қазақ әліпбиін білу. 5.4.1.2 Дауысты дыбыстар: жуан, жіңішке, ашық, қысаң, еріндік, езулік дауыстыларды ажырату. 5.4.1.3 Дауыссыз дыбыстар, оның түрлері: қатаң, ұяң, үнді дауыссыздарды ажырату. 5.4.1.4 Буын түрлері мен буын үндестігі туралы түсінік алу, тасымалды сөз ішінде қолдану.</p>	<p>5.4.1.5 Буын үндестігіне бағынбайтын қосымшаларды білу, сөз және сөйлем ішінде қолдану. 5.4.1.6 Дыбыс үндестігі туралы түсінік алу: дыбыстарды сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарына сәйкес айта білу</p>	<p>5.4.1.7 екпіннің түрлерін (сөз екпіні, тіркес екпіні, логикалық екпін) ажырату, сөз және сөйлем ішінде орынды қолдану</p>	<p>5.4.1.8 сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп қолдану</p>	<p>5.4.1.9 сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану</p>
<p>Лексика (6-сынып)</p>	<p>6.4.2.1 Сөз мағынасы туралы түсінік алу, сөздің тура және ауыспалы мағынасын ажырату. 6.4.2.2 көп мағыналы сөздер, омоним, антоним, синонимдерді көркемдік ерекшеліктеріне сай қолдану</p>	<p>6.4.2.3 сөздік қор және сөздік құрам ерекшеліктері мен қолданыс аясын түсіну. 6.4.2.4 көнерген сөз, эвфемизм, дисфемизм, табу сөздердің мағынасын білу және сөйлем ішінде ажырату. 6.4.2.5 неологизм, терминдер, диалект, кәсіби сөздердің қолданыс</p>	<p>6.4.2.6 фразеологизм, мақал-мәтелдердің, нақыл сөздердің мағынасын білу және көркемдік ерекшеліктерін түсініп қолдану</p>	<p>6.4.2.7 Бейнелі сөздер: эпитет, теңеу, метафора ныңерекшеліктерін түсіну, сөздерді мақсатқа сай қолдану</p>	<p>6.4.2.8 Сөздердің қолданылу өрісіне байланысты түрлері: жалпылама лексиканы, қолданылу өрісі тар лексиканы ажырату. 6.4.2.9 Тілдік бірліктерді стильдік ерекшеліктеріне сай дұрыс қолдана білу</p>

		аясын түсіну және ажырата білу			
Грамматика. Морфология (7-сынып)	7.4.3.1 Сөзжасам. Лексикалық жолмен жасалған туынды сөздер. Жұрнақ арқылы жасалған туынды сөздер. Бірігу, қосарлану, тіркесу жолымен жасалған туынды сөздерді ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану; 7.4.3.2 Зат есімдер. Зат есімнің түрленуі. Зат есімнің сөйлемдегі қызметін білу. Зат есімдердің мағыналық түрлерін мәнмәтін аясында жалғаулар арқылы түрлендіріп қолдану;	7.4.3.3 Сын есім. Сын есімнің түрленуі. Сапалық және қатыстық сын есімдерді ажырата алу, шырай түрлерінің көркемдік ерекшелігін тану, сын есімді зат есім орнына қолдана білу; 7.4.3.4 Сан есім. Сан есімнің мағыналық түрлерін ажырата білу, сан есімді зат есім орнына қолдана білу; 7.4.3.5 Есімдік және оның түрленуі. Сөйлемдегі есімдіктің қызметін түсіну, есімдікті зат есім, сын есімнің орнына қолдану;	7.4.3.6 Етістік. Туынды және күрделі етістіктердің, болымды-болымсыз етістіктердің жасалу жолдарын білу, мәнмәтін аясында қолдану. Етістіктің шақтары: осы шақ, келер шақ, өткен шақтың жасалу жолдарын білу. Етістіктің райлары: ашық рай, шартты рай, қалау райдың жасалу жолдарын білу, тілдесім барысында қолдану; Етістіктің есімше, көсемше, тұйық етістіктің түрлену жүйесін білу, тілдесім барысында қолдану.	7.4.3.7 етістіктің етіс түрлері мен жасалу жолдарын білу. Салт-сабақты етістіктердің жасалу жолдары мен тіркесімдік мүмкіндігін білу; ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану; 7.4.3.8 Үстеудің мағыналық түрлерін ажырату, синонимдік қатарларын түрлендіріп қолдану	7.4.3.9 шылау түрлерін ажырата білу, ауызша және жазбаша мәтінде орынды қолдану; Еліктеуіш сөздердің түрлері мен жасалу жолдарын түсіну. Оқшау сөздің түрлерін ажырата білу, мәнмәтінде орынды қолдану.
Синтаксис (8,9-сынып)	8.4.4.1 Оқшау сөздердің түрлерін және тыныс белгілерін ажырата білу, сөйлемдегі қызметін түсіну.	8.4.4.2 Сөз тіркесі туралы түсінік. Сөз тіркесінің күрделі сөздер мен тұрақты тіркестерден айырмашылығын білу. 8.4.4.3 Сөз тіркесінің	8.4.4.6 Сөйлемнің айтылу мақсатына қарай түрлері: хабарлы, сұраулы, лепті сөйлемдерді мағынасына қарай қолдану.	8.4.4.8 сөйлем ішінде бірыңғай мүшелер мен айқындауыш мүшелердің	8.4.4.9 Жай сөйлемдердің құрылымдық ерекшелігін түсіну, жақты, жалаң және жайылма, толымды және толымсыз

		байланысу тәсілдерін ажырату. Сөз тіркестерінің байланысу түрлерін мен жасалу жолдарын білу. 8.4.4.4 Есімді, егістікті сөз тіркестерін ажырату, мәнмәтінде мақсатқа сай қолдану; 8.4.4.5 Сөз тіркесі білдіретін синтаксистік қатынастарды түсіндіру.	8.4.4.7 Сөйлемнің құрамындағы тұрлаулы және тұрлаусыз сөйлем мүшелерінің жасалу жолдарын ажырату, сөйлем жасаудағы өзіндік орнын, қызметін түсініп қолдану;	қызметін білу, өмірлік жағдаятта рда қолдана білу;	сөйлемдерді ауызша және жазбаша мәтіндерде қызметіне сай қолдану
9.4.4.1 Құрмалас сөйлем жөнінде түсінік алу. Жай сөйлем мен құрмалас сөйлемдерді ажырату, құрмалас сөйлемдердің ерекшеліктерін білу;	9.4.4.2 Салалас құрмалас сөйлемнің жасалу жолдарын білу. 9.4.4.3 Салалас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлері мен жасалу жолдарын ажырату, түрлендіріп қолдану;	9.4.4.4 сабақтас құрмалас сөйлемдердің жасалу жолдарын білу. 9.4.4.5 Сабақтас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін ажырату, түрлендіріп қолдану;	9.4.4.6 аралас құрмалас сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, мақсатқа сай қолдану 9.4.4.7 Құрмалас сөйлемдердің тыныс белгілерін ажырату, қолдану.	9.4.4.8 Төл сөз бен төлеу сөз жайында түсінік алу. Төл сөз бен автор сөзінің орналасу тәртібін және тыныс белгілерін ажырату. 9.4.4.9 Төл сөзді төлеу сөзге айналдыру жолдарын біліп қолдану.	

17. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ тілі» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр тарауда қамтылуы тиіс оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

18. Тоқсандағы бөлімдер мен бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Қазақ тілі» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша
ұзақ мерзімді жоспар (оқыту қазақ тілінде)

5-сынып:

Лексика-грамматикалық бөлімдер	Тілдік құзырлық	Коммуникативтік құзырлық	Оқу мақсаттары/күтілетін нәтиже
1-тоқсан			
1. Тіл және қарым-қатынас мәдениеті.	Фонетика Дыбыстардың үндестік заңын (ерін үндестігі), сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарына сәйкес айта білу	Тыңдалым және айтылым	5.1.1.1 тірек сөздер мен ұсынылған иллюстрациялар арқылы тақырыпты болжау; 5.1.5.1 тыңдалған мәтін мазмұнын негізінде сұрақтарға жауап беру, көтерілген мәселе бойынша өз ойын білдіру
		Оқылым	5.2.1.1 мәтіндегі негізгі және қосымша ақпаратты түсіну, анықтау; 5.2.2.1 лексиканың ауызекі сөйлеу және жазба стильдік айырмашылықтарын мәтіндер арқылы тану; 5.4.3.1 тура және ауыспалы мағыналы сөздерді, көп мағыналы сөздер, омоним, антоним, синонимдерді мәтін ішінде ажырата алу, көркемдік ерекшеліктерін тану
		Жазылым	5.3.1.1 берілген мәтінге сәйкес кіріспе, негізгі және қорытынды бөлімдерді қамтитын қарапайым жоспар құру; 5.3.4.1 эссенің кіріспе, негізгі, қорытынды бөлімдерін сақтай отырып, өзіне таныс адамды, белгілі бір мекен мен оқиғаны сипаттап не суреттеп жазу; 5.4.1.1 қазақ тілінің дыбыстар жүйесін, үндестік заңын (буын үндестігі), дауысты, дауыссыз дыбыстардың емлесін ескере отырып, орфографиялық нормаға сай жазу 5.4.5.1 сөйлем соңындағы тыныс белгілерді (нүкте, сұрақ белгісі, леп белгісі) дұрыс қолдану
2. Киіну мәдениеті. Сән. Талғам. Фонетика	Үндестік заңы: дыбыс үндестігі. Орфоэпия: ерін үндестігі.	Тыңдалым және айтылым	5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпаратты анықтау 5.1.3.1 әлеуметтік-тұрмыстық,

Лексика	Сөз және оның мағынасы		<p>элеуметтік-мәдени, тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (ән мәтіні, жарнама) көтерілген мәселені түсіндіру;</p> <p>5.4.2.1 дыбыстардың үндестік заңын (ерін үндестігі), сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарына сәйкес айта білу</p>
		Оқылым	<p>5.2.3.1 жарнама құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату;</p> <p>5.2.5.1 мәтін мазмұнын түсінуге, нақты ақпараттарды анықтауға бағытталған сұрақтар құрастыру.</p> <p>5.4.3.1 тура және ауыспалы мағыналы сөздерді, көп мағыналы сөздерді ажырату; омоним, антоним, синонимдердің көркемдік ерекшеліктерін тану</p>
		Жазылым	<p>5.3.2.1 жанрлық ерекшеліктеріне сай ресімделуі мен құрылымын сақтап, жарнама құрастырып жазу;</p> <p>5.3.6.1 мәтіндегі орфографиялық қателерді сөздіктерге сүйене отырып түзету;</p> <p>5.4.1.1 қазақ тілінің дыбыстар жүйесін, үндестік заңын (буын үндестігі), дауысты, дауыссыз дыбыстардың емлесін ескере отырып, орфографиялық нормаға сай жазу.</p> <p>5.4.3.1 тура және ауыспалы мағыналы сөздерді, көп мағыналы сөздер, омоним, антоним, синонимдерді көркемдік ерекшеліктеріне сай қолдану.</p>
3. Отбасылық дәстүрлер мен мерекелер. Лексика. Фонетика	Сөз және оның мағынасы	Тыңдалым және айтылым	<p>5.1.3.1 элеуметтік-тұрмыстық, элеуметтік-мәдени, тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (ән мәтіні, хабарлама) көтерілген мәселені түсіндіру;</p> <p>5.1.4.1 тірек сөздер мен жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтау</p>
		Оқылым	<p>5.2.4.1 ауызекі стильдегі мәтіндердің мазмұнын, тақырыбын және тілдік құралдарын салыстыру;</p> <p>5.4.3.1 тура және ауыспалы</p>

			мағыналы сөздерді, көп мағыналы сөздерді ажырату; омоним, антоним, синонимдердің көркемдік ерекшеліктерін тану; 5.2.3.1 хаттың құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату
		Жазылым	5.3.2.1 жанрлық ерекшеліктеріне сай ресімделуі мен құрылымын сақтап, хат құрастырып жазу; 5.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпараттарды сақтай отырып, жинақы мәтін жазу; 5.4.3.1 тура және ауыспалы мағыналы сөздерді, көп мағыналы сөздер, омоним, антоним, синонимдерді көркемдік ерекшеліктеріне сай қолдану
2- тоқсан			
4. Жануарлар әлемі мен өсімдіктер дүниесі. Лексика	Омоним. Синоним. Антоним	Тыңдалым және айтылым	5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпаратты анықтау 5.1.3.1 әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-мәдени тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (хабарландыру) көтерілген мәселені түсіндіру; 5.4.1.1 қазақ тілінің дыбыстар жүйесін, үндестік заңын (буын үндестігі), дауысты, дауыссыз дыбыстардың емлесін ескере отырып айт
		Оқылым	5.2.1.1 мәтіндегі негізгі және қосымша ақпаратты түсіну, анықтау; 5.2.3.1 хабарландырудың құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату 5.4.3.1 тура және ауыспалы мағыналы сөздерді, көп мағыналы сөздер, омоним, антоним, синонимдерді көркемдік ерекшеліктеріне сай қолдану
		Жазылым	5.3.2.1 жанрлық ерекшеліктеріне сай ресімделуі мен құрылымын сақтап хабарландыру құрастырып жазу; 5.3.6.1 мәтіндегі орфографиялық қателерді сөздіктерге сүйене отырып түзету; 5.4.3.1 омоним, антоним,

			<p>синонимдерді көркемдік ерекшеліктеріне сай қолдану; 5.4.3.1 тура және ауыспалы мағыналы сөздерді, көп мағыналы сөздерді көркемдік ерекшеліктеріне сай қолдану.</p>
5. Бос уақыт және хобби. Морфология	Сөздің жасалу жолдары	Тыңдалым және айтылым	<p>5.1.5.1 тыңдалған мәтін мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру, көтерілген мәселе бойынша өз ойын білдіру; 5.1.3.1 әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-мәдени, тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (хабарландыру) көтерілген мәселені түсіндіру; 5.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай синоним, омоним, антоним сөздерді еркін қолданып, диалогке даярлықсыз қатысу, өз пікірін білдіру</p>
		Оқылым	<p>5.2.2.1 лексиканың ауызекі сөйлеу және жазба стильдік айырмашылықтарын мәтіндер арқылы тану; 5.2.3.1 хабарлама құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 5.4.4.5 туынды және күрделі етістіктердің, болымды-болымсыз етістіктердің жасалу жолдарын білу</p>
		Жазылым	<p>5.3.4.1 эссенің кіріспе, негізгі, қорытынды бөлімдерін сақтай отырып, өзіне таныс адамды, белгілі бір мекен мен оқиғаны сипаттап не суреттеп жазу; 5.4.4.1 жұрнақ арқылы жасалған туынды сөздерді және күрделі сөздерді ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану; 5.3.1.1 берілген мәтінге сәйкес кіріспе, негізгі және қорытынды бөлімдерді қамтитын қарапайым жоспар құру; 5.3.2.1 жанрлық ерекшеліктеріне сай ресімделуі мен құрылымын сақтап, хабарландыру құрастырып жазу 5.4.5.1 сөйлем соңындағы тыныс белгілерді (нүкте, сұрақ белгісі, леп белгісі) дұрыс қолдану</p>
3-тоқсан			

6. Қиял әлемі. Морфология	Сөздің топтары. Зат есім. Зат есімнің мағыналық түрлері. Зат есімнің түрленуі	Тыңдалым және айтылым	5.1.1.1 тірек сөздер мен ұсынылған иллюстрациялар арқылы тақырыпты болжау; 5.1.5.1 тыңдалған мәтін мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру, көтерілген мәселе бойынша өз ойын білдіру
		Оқылым	5.2.2.1 лексиканың ауызекі сөйлеу және жазба стильдік айырмашылықтарын мәтіндер арқылы тану; 5.2.5.1 мәтін мазмұнын түсінуге, нақты ақпараттарды анықтауға бағытталған сұрақтар құрастыру; 5.2.7.1 энциклопедиялар, балаларға арналған газет-журналдардан қажетті ақпаратты ала білу 5.4.4.2 зат есімдердің мағыналық түрлерін ажырату, жасалу жолдарын білу
		Жазылым	5.3.4.1 эссенің кіріспе, негізгі, қорытынды бөлімдерін сақтай отырып, өзіне таныс адамды, белгілі бір мекен мен оқиғаны сипаттап не суреттеп жазу; 5.4.4.2 зат есімдердің мағыналық түрлерін мәнмәтін аясында жалғаулар арқылы түрлендіріп қолдану; 5.3.6.1 мәтіндегі орфографиялық қателерді сөздіктерге сүйене отырып түзету. 5.4.1.1 қазақ тілінің дыбыстар жүйесін, үндестік заңын (буын үндестігі), дауысты, дауыссыз дыбыстардың емлесін ескере отырып, орфографиялық нормаға сай жазу
7. Тағам түрлері және ас әзірлеу мәдениеті. Морфология	Сан есім. Сан есімнің мағыналық түрлері. Сан есімнің заттануы	Тыңдалым және айтылым	5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпаратты анықтау; 5.1.4.1 тірек сөздер мен жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтау 5.4.2.1 Дыбыстардың үндестік заңын (ерін үндестігі), сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарына сәйкес айта білу
		Оқылым	5.2.3.1 нұсқаулық құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық

			<p>ерекшеліктерін ажырату; 5.2.5.1 мәтін мазмұнын түсінуге, нақты ақпараттарды анықтауға бағытталған сұрақтар құрастыру 5.4.4.4 сан есімнің мағыналық түрлерін, жасалу жолдарын ажырату, сан есімді зат есім орнына қолдану ерекшелігін білу</p>
		Жазылым	<p>5.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпараттарды сақтай отырып, жинақы мәтін жазу; 5.3.3.1 сюжетті суреттердің (фотосуреттер) желісі бойынша әңгіме құрастыру; 5.4.4.1 жұрнақ арқылы жасалған туынды сөздерді және күрделі сөздерді ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану; 5.4.4.2 зат есімдердің мағыналық түрлерін мәнмәтін аясында жалғаулар арқылы түрлендіріп қолдану; 5.4.4.3 сапалық және қатыстық сын есімдерді ажырата алу, шырай түрлерінің көркемдік ерекшелігін тану, сын есімді зат есім орнына қолдана білу; 5.4.4.4 сан есімнің мағыналық түрлерін мақсатқа сай қолдану, сан есімді зат есім орнына қолдана білу</p>
8. Адамның сырт келбеті мен мінезі. Морфология	Сын есім. Сын есімнің мағыналық түрлері. Сын есімнің шырайлары. Сын есімнің заттануы	Тыңдалым және айтылым	<p>5.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай сын есімдер қатысқан эмоционалды сөздерді, заттанған сын есімдерді дауыс ырғақтары арқылы еркін қолданып, диалогке даярлықсыз қатысу, өз пікірін білдіру; 5.1.4.1 тірек сөздер мен жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтау; 5.4.2.1 дыбыстардың үндестік заңын (ерін үндестігі), сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарына сәйкес айта білу</p>
		Оқылым	<p>5.2.4.1 ауызекі стильдегі мәтіндердің мазмұнын, тақырыбын және тілдік құралдарын салыстыру; 5.2.6.1 оқылым стратегияларын қолдану: жалпы мазмұнын түсіну үшін оқу, нақты ақпаратты табу</p>

			<p>үшін оқу.</p> <p>5.4.4.3 сапалық және қатыстық сын есімдерді ажырата алу, шырай түрлерінің көркемдік ерекшелігін стиль түрлерінде тану,</p>
		Жазылым	<p>5.3.3.1 сюжетті суреттердің (фотосуреттер) желісі бойынша әңгіме құрастыру;</p> <p>5.3.1.1 берілген мәтінге сәйкес кіріспе, негізгі және қорытынды бөлімдерді қамтитын қарапайым жоспар құру.</p> <p>5.4.4.3 сапалық және қатыстық сын есімдерді, шырай түрлерін мақсатқа сай қолдану. Сын есімді зат есім орнына қолдана білу</p>
4-тоқсан			
9. Адамзат және табиғат бірлігі. Морфолгия	Негізгі, туынды және жалаң, күрделі етістіктердің, болымды-болымсыз етістіктердің жасалу жолдары.	Тыңдалым және айтылым	<p>5.1.4.1 тірек сөздер мен жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтау;</p> <p>5.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай негізгі, туыды және күрделі етістіктерді, болымды-болымсыз етістіктерді еркін қолданып, диалогке даярлықсыз қатысу, өз пікірін білдіру;</p> <p>5.4.2.1 дыбыстардың үндестік заңын (ерін үндестігі), сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарына сәйкес айта білу</p>
		Оқылым	<p>5.2.6.1 оқылым стратегияларын қолдану: жалпы мазмұнын түсіну үшін оқу, нақты ақпаратты табу үшін оқу;</p> <p>5.2.7.1 энциклопедиялар, балаларға арналған газет-журналдардан қажетті ақпаратты ала білу.</p> <p>5.4.4.5 негізгі, туынды және жалаң, күрделі етістіктердің, болымды-болымсыз етістіктердің жасалу жолдарын білу</p>
		Жазылым	<p>5.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпараттарды сақтай отырып, жинақы мәтін жазу;</p> <p>5.4.4.1 жұрнақ арқылы жасалған туынды сөздерді және күрделі сөздерді ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану;</p> <p>5.4.4.5 негізгі, туынды және жалаң,</p>

			<p>күрделі етістіктерді, болымды-болымсыз етістіктерді мәнмәтін аясында қолдану</p> <p>5.3.4.1 эссенің кіріспе, негізгі, қорытынды бөлімдерін сақтай отырып, өзіне таныс адамды, белгілі бір мекен мен оқиғаны сипаттап не суреттеп жазу;</p> <p>5.4.5.1 сйлем соңындағы тыныс белгілерді (нүкте, сұрақ белгісі, леп белгісі) дұрыс қолдану</p>
10. Саяхат және демалыс. Морфология	Негізгі, туынды және жалаң, күрделі етістіктердің, болымды-болымсыз етістіктердің жасалу жолдары.	Тыңдалым және айтылым	<p>5.1.5.1 тыңдалған мәтін мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру, көтерілген мәселе бойынша өз ойын білдіру;</p> <p>5.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай эмоционалды сөздерді, есім сөздер мен етістіктің мағыналық топтарын еркін қолданып, диалогке даярлықсыз қатысу, өз пікірін білдіру.</p> <p>5.4.2.1 дыбыстардың үндестік заңын (ерін үндестігі), сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарына сәйкес айта білу</p>
		Оқылым	<p>5.2.7.1 энциклопедиялар, балаларға арналған газет-журналдардан қажетті ақпаратты ала білу;</p> <p>5.2.4.1 ауызекі стильдегі мәтіндердің мазмұнын, тақырыбын және тілдік құралдарын салыстыру;</p> <p>5.2.3.1 хаттың құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату;</p> <p>5.4.4.5 негізгі, туынды және жалаң, күрделі етістіктердің, болымды-болымсыз етістіктердің жасалу жолдарын білу</p>
		Жазылым	<p>5.3.3.1 сюжетті суреттердің (фотосуреттер) желісі бойынша әңгіме құрастыру;</p> <p>5.3.2.1 жанрлық ерекшеліктеріне сай ресімделуі мен құрылымын сақтап, хат құрастырып жазу.</p> <p>5.4.4.1 жұрнақ арқылы жасалған туынды сөздерді және күрделі сөздерді ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану;</p> <p>5.4.4.5 негізгі, туынды және жалаң,</p>

			күрделі етістіктерді, болымды-болымсыз етістіктерді мәнмәтін аясында қолдану 5.4.5.1 сөйлем соңындағы тыныс белгілерді (нүкте, сұрақ белгісі, леп белгісі) дұрыс қолдану
--	--	--	---

6-сынып:

Лексикалық бөлімдер	Грамматикалық Материал Тілдік құзіреттілік	Тақырыптар/ жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
1. Қазақстандағы көрікті жерлер. Фонетика	Екпін, оның түрлері	Тыңдалым және айтылым	6.1.1.1 мәтіннің атауын талқылау және алғашқы бөлігін тыңдау арқылы көтерілетін мәселені болжау; 6.1.4.1 мәтіннің құрылымдық ерекшелігіне назар аудара отырып, жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтау 6.4.2.1 екпіннің түрлерін (сөз екпіні, тіркес екпіні, логикалық екпін) сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту
		Оқылым	6.2.2.1 ауызекі сөйлеу және көркем сөйлеудің стильдік ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану; 6.2.6.1 оқылым стратегияларын қолдану: комментарий жасау, іріктеп оқу, рөлге бөліп оқу 6.4.2.1 екпіннің түрлерінің (сөз екпіні, тіркес екпіні, логикалық екпін) қолданыс аясын білу, сөз және сөйлем ішінде ажыратып тану.
		Жазылым	6.3.3.1 ұсынылған тақырып бойынша деректер жинақтай отырып, графиктік мәтін (диаграмма, кесте, сызба) түрінде құрастыру; 6.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ойды білдіретін сөйлемдерді іріктей отырып, жинақы мәтін жазу; 6.4.1.1 тақырып бойынша жеке сөздер, бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздерді орфографиялық нормаға сай жазу

2. Ұлттық және отбасылық құндылықтар. Лексика. Фонетика	көнерген сөз, эвфемизм, дисфемизм, табу сөздер	Тыңдалым және айтылым	6.1.4.1 мәтіннің құрылымдық ерекшелігіне назар аудара отырып, жетекші сұрақтар арқылы негізгі ойды анықтау; 6.1.3.1 әлеуметтік-мәдени, ресми-іскери тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (құттықтау, интервью) көтерілген мәселені талдау 6.4.2.1 екпіннің түрлерін (сөз екпіні, тіркес екпіні, логикалық екпін) сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту
		Оқылым	6.2.2.1 ауызекі сөйлеу және көркем сөйлеудің стильдік ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану; 6.4.3.1 көнерген сөз, эвфемизм, дисфемизм, неологизм, табу сөздердің қолданыс аясын түсіну және ажырата білу 6.2.5.1 мәтіннен негізгі және қосымша ақпаратты, көтерілген мәселені анықтауға бағытталған нақтылау сұрақтарын құрастыру
		Жазылым	6.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай құрылымын сақтай отырып мінездеме, құттықтау құрастырып жазу; 6.3.6.1 мәтіндегі орфографиялық және пунктуациялық қателерді сөздіктерге, емле ережелеріне сүйеніп, түзету
3. Әлемнің жеті кереметі. Лексика	Неологизм, термин, диалект сөз, кәсіби сөздер	Тыңдалым және айтылым	6.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, детальді ақпаратты анықтау; 6.1.5.1 тыңдалған мәтін мазмұны бойынша жалпы және нақты сұрақтарға жауап беру, мәтіндегі ақпаратты шынайы өмірмен байланыстыру
		Оқылым	6.2.1.1 мәтіннен негізгі және қосымша, детальді ақпаратты анықтау, түсіндіру; 6.2.6.1 оқылым стратегияларын қолдану: комментарий жасау, іріктеп оқу, рөлге бөліп оқу 6.4.3.1 неологизм, термин, диалект сөз, кәсіби сөздердің қолданыс аясын түсіну және ажырата білу
		Жазылым	6.3.1.1 әртүрлі жанрдағы мәтіндерді жазу үшін құрылымын ескере

			<p>отырып, қарапайым жоспар құру;</p> <p>6.3.4.1 эссе тақырыбынан ауытқымай, абзац түрлерін жүйелі құрастырып, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу («келісу, келіспеу» эссесі);</p> <p>6.4.1.1 тақырып бойынша жеке сөздерді бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздерді орфографиялық нормаға сай жазу</p> <p>6.4.3.1 неологизм, термин, диалект сөз, кәсіби сөздерді жанр және стиль түрлеріне қарай қолдану</p> <p>6.4.1.1 тақырып бойынша жеке сөздерді бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздерді орфографиялық нормаға сай жазу</p>
2-тоқсан			
4. Астана – мәдениет пен өнер ордасы. Морфология	есімдіктің түрлері мен қызметі	Тыңдалым және айтылым	<p>6.1.3.1 әлеуметтік-мәдени, ресми-іскери тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (хабарландыру, жаңалық) көтерілген мәселені талдау;</p> <p>6.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай ресми сөздер мен тіркестер, дайын тіркестер мен терминдерді орынды қолданып, диалогке қатысу, ойын анық жеткізу;</p> <p>6.4.2.1 екпін түрлерінің (сөз екпіні, тіркес екпіні, логикалық екпін) қолданыс аясын білу, сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту</p>
		Оқылым	<p>6.2.3.1 ауызекі сөйлеу этикеттері мен көркем сөйлеудің құрылымдық және жанрлық ерекшеліктерін ажырату;</p> <p>6.2.6.1 оқылым стратегияларын қолдану: комментарий жасау, іріктеп оқу, рөлге бөліп оқу.</p> <p>6.4.4.1 сөйлемдегі есімдіктің мағыналық түрлерін ажырату.</p>
		Жазылым	<p>6.3.4.1 эссе тақырыбынан ауытқымай, абзац түрлерін жүйелі құрастырып, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу («келісу, келіспеу» эссесі);</p> <p>6.4.4.1 есімдіктің қызметін түсіну, зат есім, сын есімнің орнына қолдану ерекшелігіне сай қолдана</p>

			білу; 6.4.5.1 қазақ тіліндегі үтірдің қолданылатын орындарын білу, дұрыс қолдану
5. Тарихи тұлғалар. Морфология	есімдіктің түрлері мен қызметі	Тыңдалым және айтылым	6.1.1.1 мәтіннің атауын талқылау және алғашқы бөлігін тыңдау арқылы көтерілетін мәселені болжау; 6.1.5.1 тыңдалған мәтін мазмұны бойынша жалпы және нақты сұрақтарға жауап беру, мәтіндегі ақпаратты шынайы өмірмен байланыстыру.
		Оқылым	6.2.4.1 ауызекі және ресми стильдегі мәтіндердің тақырыбын, мазмұнын, тілдік ерекшелігін салыстыру; 6.2.7.1 энциклопедия, сөздік, балаларға арналған газет-журналдардан қажетті ақпараттарды алу, авторына сілтеме жасау.
		Жазылым	6.3.1.1 әртүрлі жанрдағы мәтіндерді жазу үшін құрылымын ескере отырып, қарапайым жоспар құру; 6.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай құрылымын сақтай отырып, өмірбаян құрастырып жазу 6.4.4.1 сөйлемдегі есімдіктің қызметін түсіну, есімдікті зат есім, сын есімнің орнына қолдану 6.4.5.1 қазақ тіліндегі үтірдің қолданылатын орындарын білу, дұрыс қолдану
3-тоқсан			
6. Су – тіршілік көзі. Қазақстандағы өзен-көлдер. Морфология	салт-сабақты етістіктер етістіктің етіс түрлері	Тыңдалым және айтылым	6.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, детальді ақпаратты анықтау; 6.1.5.1 тыңдалған мәтін мазмұны бойынша жалпы және нақты сұрақтарға жауап беру, мәтіндегі ақпаратты шынайы өмірмен байланыстыру
		Оқылым	6.2.1.1 мәтіннен негізгі және қосымша, детальді ақпаратты анықтау, түсіндіру; 6.2.4.1 ауызекі және ресми стильдегі мәтіндердің тақырыбын,

			<p>мазмұнын, тілдік ерекшелігін салыстыру;</p> <p>6.4.4.2 салт-сабақты етістіктерді ажырату, жасалу жолдарын білу.</p> <p>6.4.4.2 етістіктің етіс түрлерін ажырату, жасалу жолдарын білу.</p>
		Жазылым	<p>6.3.3.1 ұсынылған тақырып бойынша деректер жинақтай отырып, графиктік мәтін (диаграмма, кесте, сызба) түрінде құрастыру;</p> <p>6.4.4.2 салт-сабақты етістіктердің тіркесімдік мүмкіндігін ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану.</p> <p>6.4.4.2 етістіктің етіс түрлерінің тіркесімдік мүмкіндігін ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану.</p> <p>6.3.4.1 эссе тақырыбынан ауытқымай, абзац түрлерін жүйелі құрастырып, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу («келісу, келіспеу» эссесі)</p> <p>6.4.5.1 қазақ тіліндегі үтірдің қолданылатын орындарын білу, дұрыс қолдану</p>
7. Спорт. Белгілі спорт жұлдыздары. Морфология	Етістік, оның мағыналық түрлері. Етіс түрлері	Тыңдалым және айтылым	<p>6.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, детальді ақпаратты анықтау</p> <p>6.1.3.1 әлеуметтік-мәдени, ресми-іскери тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (нұсқаулық, өмірбаян) көтерілген мәселені талдау</p>
		Оқылым	<p>6.2.1.1 мәтіннен негізгі және қосымша, детальді ақпаратты анықтау, түсіндіру;</p> <p>6.2.4.1 ауызекі және ресми стильдегі мәтіндердің тақырыбын, мазмұнын, тілдік ерекшелігін салыстыру;</p> <p>6.4.4.2 етістіктің етіс түрлері мен салт-сабақты етістіктерді ажырату.</p>
		Жазылым	<p>6.3.1.1 әртүрлі жанрдағы мәтіндерді жазу үшін құрылымын ескере отырып, қарапайым жоспар құру;</p> <p>6.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай құрылымын сақтай отырып, мінездеме, өмірбаян құрастырып жазу</p>

			6.4.4.2 етістіктің етіс түрлері мен салт-сабақты етістіктердің тіркесімдік мүмкіндігін ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану
8. Қазақ халқының әдет-ғұрыптары мен салт-дәстүрлері. Наурыз. Морфология	Үстеу. Үстеудің мағыналық түрлері	Тыңдалым және айтылым	6.1.1.1 мәтіннің атауын талқылау және алғашқы бөлігін тыңдау арқылы көтерілетін мәселені болжау; 6.1.3.1 әлеуметтік-мәдени, ресми-іскери тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (жаңалық, құттықтау) көтерілген мәселені талдау
		Оқылым	6.2.3.1 ауызекі сөйлеу этикеттері мен көркем сөйлеудің құрылымдық және жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 6.2.7.1 энциклопедия, сөздік, балаларға арналған газет-журналдардан қажетті ақпараттарды алу, авторына сілтеме жасау. 6.4.4.3 үстеудің мағыналық түрлерін ажырату, синонимдік қатарларының қолдану ерекшелігін білу.
		Жазылым	6.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай құрылымын сақтай отырып, құттықтау құрастырып жазу; 6.4.4.3 үстеудің мағыналық түрлерін ажырату, синонимдік қатарларын түрлендіріп қолдану 6.3.6.1 мәтіндегі орфографиялық және пунктуациялық қателерді сөздіктерге, емле ережелеріне сүйеніп, түзету; 6.4.1.1 тақырып бойынша жеке сөздерді бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздерді орфографиялық нормаға сай жазу
4-тоқсан			
9. Әлемдегі ірі кітапханалар. Морфология	Үстеу. Үстеудің мағыналық түрлері	Тыңдалым және айтылым	6.1.3.1 әлеуметтік-мәдени, ресми-іскери тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (өмірбаян, хабарландыру) көтерілген мәселені талдау; 6.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай ресми сөздер мен тіркестер, дайын тіркестер мен терминдерді

			орынды қолданып, диалогке қатысу, ойын анық жеткізу; 6.4.2.1 екпіннің түрлерін (сөз екпіні, тіркес екпіні, логикалық екпін) сөз және сөйлем ішінде орынды қолдану
		Оқылым	6.2.4.1 ауызекі және ресми стильдегі мәтіндердің тақырыбын, мазмұнын, тілдік ерекшелігін салыстыру; 6.2.5.1 мәтіннен негізгі және қосымша ақпаратты, көтерілген мәселені анықтауға бағытталған нақтылау сұрақтарын құрастыру 6.4.4.3 үстеудің мағыналық түрлерін ажырату, синонимдік қатарларының түрленіп қолдану ерекшелігін білу;
		Жазылым	6.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ойды білдіретін сөйлемдерді іріктей отырып, жинақы мәтін жазу; 6.3.6.1 мәтіндегі орфографиялық және пунктуациялық қателерді сөздіктерге, емле ережелеріне сүйеніп, түзету; 6.4.1.1 тақырып бойынша жеке сөздерді бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздерді орфографиялық нормаға сай жазу
10. Ғылым мен технология жетістіктері. Пунктуация	Тыныс белгілерінің түрлері мен қызметі	Тыңдалым және айтылым	6.1.3.1 әлеуметтік-мәдени, ресми-іскери тақырыптарға байланысты диалог, монологтердегі (нұсқаулық, интервью) көтерілген мәселені талдау; 6.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай ресми сөздер мен тіркестер, дайын тіркестер мен терминдерді орынды қолданып, диалогке қатысу, ойын анық жеткізу
		Оқылым	6.2.2.1 ауызекі сөйлеу және көркем сөйлеудің стильдік ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану; 6.2.5.1 мәтіннен негізгі және қосымша ақпаратты, көтерілген мәселені анықтауға бағытталған нақтылау сұрақтарын құрастыру 6.3.6.1 мәтіндегі орфографиялық және пунктуациялық қателерді сөздіктерге, емле ережелеріне сүйеніп, түзету;

		Жазылым	<p>6.3.3.1 ұсынылған тақырып бойынша деректер жинақтай отырып, графиктік мәтін (диаграмма, кесте, сызба) түрінде құрастыру;</p> <p>6.3.4.1 эссе тақырыбынан ауытқымай, абзац түрлерін жүйелі құрастырып, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу («келісу, келіспеу» эссесі)</p> <p>6.4.5.1 қазақ тіліндегі үтірдің қолданылатын орындарын білу, дұрыс қолдану</p>
--	--	---------	---

7-сынып:

Лексика-грамматикалық бөлімдері	Грамматикалық материал	Тақырыптар/жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
1. Климаттағы өзгерістер және қазақ халқының танымы. Фонетика	Интонация. Кідіріс. Логикалық екпін	Тыңдалым және айтылым	<p>7.1.1.1 мәтін үзінділерін тыңдай отырып, оқиғаның дамуы мен аяқталуын болжау;</p> <p>7.1.4.1 мәтін тақырыбы, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау</p> <p>7.4.2.1 сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп қолдану</p>
		Оқылым	<p>7.2.1.1 мәтіндік және графиктік (кесте, диаграмма, сурет, шартты белгілер) ақпаратты интерпретациялау;</p> <p>7.2.5.1 мәтін бойынша проблемалық сұрақтар құрастыру</p>
		Жазылым	<p>7.3.3.1 мәтін құрылымын (кіріспе бөлім, жалпы мәлімет беру, детальді мәлімет беру) сақтай отырып, графиктік мәтін (шартты белгі, сурет, сызба) түрінде берілген процесті сипаттап жазу;</p> <p>7.4.4.1 етістіктің есімше, көсемше, тұйық етістік, шақ, рай түрлерін тілдесім барысында қолдану.</p> <p>7.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша тірек сөздер мен сөз тіркестерін синонимдік қатармен ауыстыра отырып, жинақы мәтін жазу;</p> <p>7.4.4.2 еліктеуіш сөздердің түрлері</p>

			мен жасалу жолдарын түсіну, мәнмәтінде орынды қолдану; 7.4.4.3 шылау түрлерін ажырата білу, ауызша және жазбаша мәтінде орынды қолдану; 7.4.4.5 оқшау сөздердің түрлерін ажырата білу, қолдану
2. Көшпенділер мәдениеті. Лексика Орфография	Қанатты сөздер. Фразеологизм. Мақал-мәтелдер	Тыңдалым және айтылым	7.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық, оқу-еңбек тақырып-тарына байланысты диалог, монолог (интервью, пікірталас, ән, көркем әдеби шығармалардан үзінді) автор көзқарасы мен көтерілген мәселені талдау 7.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай көркем бейнелеуіш, эмоционалды-экспрессивті сөздерді және мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестерді еркін қолданып, диалогке қатысу, пікірталаста тез және дұрыс шешім қабылдай білу; 7.4.2.1 сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп қолдану
		Оқылым	7.2.3.1 хроника құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 7.2.4.1 идеясы ұқсас публицистикалық және көркем әдебиет стиліндегі мәтіндердің тақырыбы, құрылымы, мақсатты аудиториясы, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау; 7.4.3.1 фразеологизм, мақал-мәтелдердің, нақыл сөздерді ажырату және көркемдік ерекшеліктерін түсіну
		Жазылым	7.3.1.1 әртүрлі жанрдағы мәтіндерді жазу үшін құрылымын ескере отырып, күрделі жоспар құру; 7.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай көркемдегіш құралдарды орынды қолдана отырып, шағын мақала құрастырып жазу; 7.4.3.1 фразеологизм, мақал-мәтелдердің, нақыл сөздердің мағынасын және көркемдік ерекшеліктерін түсініп қолдану
3. Денсаулық – зор байлық.	Қанатты сөздер. Фразеологизм.	Тыңдалым және айтылым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, ұсынылған

Лексика	Мақал-мәтелдер		ақпарат бойынша факті мен көзқарасты ажырата білу; 7.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай көркем бейнелеуіш, эмоционалды-экспрессивті сөздерді және мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестерді еркін қолданып, диалогке қатысу, пікірталаста тез және дұрыс шешім қабылдай білу; 7.4.2.1 сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп қолдану
		Оқылым	7.2.1.1 мәтіндік және графиктік (кесте, диаграмма, сурет, шартты белгілер) ақпаратты интерпретациялау; 7.2.2.1 публицистикалық және ресми стиль ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану; 7.4.3.1 фразеологизм, мақал-мәтелдердің, нақыл сөздерді ажырату және көркемдік ерекшеліктерін түсіну 7.2.3.1 кеңсе құжаттарының, қызметтік жазбалардың құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату
		Жазылым	7.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай көркемдегіш құралдарды орынды қолдана отырып, нұсқаулық құрастырып жазу; 7.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдары немесе себептеріне өз көзқарасын жазу (дискуссивті эссе). 7.4.3.1 фразеологизм, мақал-мәтелдердің, нақыл сөздердің мағынасын және көркемдік ерекшеліктерін түсініп қолдану
2-тоқсан			
4. Сүйіспеншілік пен достық. Морфология	Етістіктің есімше, көсемше түрлері. Тұйық етістік	Тыңдалым және айтылым	7.1.1.1 мәтін үзінділерін тыңдай отырып, оқиғаның дамуы мен аяқталуын болжау; 7.1.5.1 проблемалық сұрақтарға тыңдалған мәтіннен деректер келтіре отырып, дәлелді жауап беру, өз жауабын өзгенің

			жауабымен салыстыру, талқылау
		Оқылым	7.2.4.1 идеясы ұқсас публицистикалық және көркем әдебиет стиліндегі мәтіндердің тақырыбы, құрылымы, мақсатты аудиториясы, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау; 7.4.4.1 етістіктің есімше, көсемше, тұйық етістік, шақ, рай түрлерін ажырату. 7.2.6.1 оқылым стратегияларын қолдану: комментарий жасау, іріктеп оқу, зерттеп оқу
		Жазылым	7.3.1.1 әртүрлі жанрдағы мәтіндерді жазу үшін құрылымын ескере отырып, күрделі жоспар құру; 7.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдары немесе себептеріне өз көзқарасын жазу (дискуссивті эссе) 7.4.4.1 етістіктің есімше, көсемше түрлерін, тұйық етістікті тілдесім барысында қолдану 7.4.5.1 оқшау сөздердің тыныс белгілерін дұрыс қолдану
5. Музыка өнері және қазақтың киелі домбырасы. Морфология	Етістіктің шақ түрлері. Рай түрлері	Тыңдалым және айтылым	7.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық, оқу-еңбек тақырыптарына байланысты диалог, монолог (ән, интервью) автор көзқарасы мен көтерілген мәселені талдау; 7.1.4.1 мәтін тақырыбы, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау
		Оқылым	7.2.5.1 мәтін бойынша проблемалық сұрақтар құрастыру; 7.2.7.1 ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтардан алынған деректерді бағалау, дәлел ретінде қолдану, авторына сілтеме жасау; 7.4.4.1 етістіктің шақ түрлері мен рай түрлерін ажырату, жасалу жолдарын білу;
		Жазылым	7.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай көркемдегіш құралдарды орынды қолдана отырып, шағын мақала құрастырып жазу; 7.3.6.1 мәтіндегі сөздердің

			тақырыпқа сай орынды қолданылуын тексеру, синонимдік қатармен ауыстыра отырып, лексикалық түзетулер енгізу, редакциялау; 7.4.4.1 етістіктің шақ, рай түрлерін тілдесім барысында қолдану
3-тоқсан			
6. Ғаламтор ғаламаты. Морфология	Шылау түрлері. Шылаудың емлесі. Орфографиялық норма	Тыңдалым және айтылым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, ұсынылған ақпарат бойынша факті мен көзқарасты ажырата білу; 7.1.5.1 проблемалық сұрақтарға тыңдалған мәтіннен деректер келтіре отырып, дәлелді жауап беру, өз жауабын өзгенің жауабымен салыстыру, талқылау
		Оқылым	7.2.1.1 мәтіндік және графиктік (кесте, диаграмма, сурет, шартты белгілер) ақпаратты интерпретациялау; 7.2.5.1 мәтін бойынша проблемалық сұрақтар құрастыру; 7.4.4.2 шылау түрлерін ажырату, қолданылу орындарын білу.
		Жазылым	7.3.3.1 мәтін құрылымын (кіріспе бөлім, жалпы мәлімет беру, детальді мәлімет беру) сақтай отырып, графиктік мәтін (шартты белгі, сурет, сызба) түрінде берілген процесті сипаттап жазу; 7.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша тірек сөздер мен сөз тіркестерін синонимдік қатармен ауыстыра отырып, жинақы мәтін жазу; 7.4.1.1 жалғаулар мен шылаулардың ерекшелігін ескере отырып, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай жазу; 7.4.4.3 шылау түрлерін ажырата білу, ауызша және жазбаша мәтінде орынды қолдану;
7. Қазақстандағы ұлттар достастығы. Морфология	Еліктеуіш сөз. Бейнелеуіш сөз	Тыңдалым және айтылым	7.1.1.1 мәтін үзінділерін тыңдай отырып, оқиғаның дамуы мен аяқталуын болжау; 7.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай көркем бейнелеуіш, эмоционалды-экспрессивті сөздерді және мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестерді еркін қолданып,

			диалогке қатысу, пікірталаста тез және дұрыс шешім қабылдай білу; 7.4.2.1 сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп қолдану
		Оқылым	7.2.4.1 идеясы ұқсас публицистикалық және көркем әдебиет стиліндегі мәтіндердің тақырыбы, құрылымы, мақсатты аудиториясы, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау; 7.2.3.1 хроника, хабар құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 7.4.4.2 еліктеуіш сөздердің түрлерін ажырату, жасалу жолдарын түсіну
		Жазылым	7.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдары немесе себептеріне өз көзқарасын жазу (дискуссивті эссе); 7.3.6.1 мәтіндегі сөздердің тақырыпқа сай орынды қолданылуын тексеру, синонимдік қатармен ауыстыра отырып, лексикалық түзетулер енгізу, редакциялау; 7.4.4.2 еліктеуіш сөздердің түрлері мен жасалу жолдарын мәнмәтінде орынды қолдану; 7.4.1.1 жалғаулар мен шылаулардың ерекшелігін ескере отырып, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай жазу
8. Дұрыс тамақтану мәдениеті. Морфология	Одағай. Одағай түрлері	Тыңдалым және айтылым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, ұсынылған ақпарат бойынша факті мен көзқарасты ажырата білу; 7.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық, оқу-еңбек тақырыптарына байланысты диалог, монолог (пікірталас) автор көзқарасы мен көтерілген мәселені талдау
		Оқылым	7.2.5.1 мәтін бойынша проблемалық сұрақтар құрастыру; 7.2.7.1 ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтардан алынған деректерді бағалау, дәлел ретінде қолдану, авторына сілтеме жасау

		Жазылым	7.3.1.1 әртүрлі жанрдағы мәтіндерді жазу үшін құрылымын ескере отырып, күрделі жоспар құру; 7.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай көркемдегіш құралдарды орынды қолдана оты 7.4.4.4 одағай түрлерін ажырата білу, қолдану
4-тоқсан			
9. Жеңіс күні. Ұлы ерлікке тағзым. Морфология	Оқшау сөздің түрлері. Оқшау сөздердің қызметі	Тыңдалым және айтылым	7.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық, оқу-еңбек тақырыптарына байланысты диалог, монолог (интервью, көркем әдеби шығармадан үзінді) автор көзқарасы мен көтерілген мәселені талдау; 7.1.4.1 мәтін тақырыбы, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау
		Оқылым	7.2.2.1 публицистикалық және ресми стиль ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану; 7.2.3.1 хроника, хабар құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 7.4.4.5 оқшау сөздердің түрлерін ажырату. Оқшау сөздердің қызметін білу.
		Жазылым	7.3.1.1 әртүрлі жанрдағы мәтіндерді жазу үшін құрылымын ескере отырып, күрделі жоспар құру; 7.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай көркемдегіш құралдарды орынды қолдана отырып, шағын мақала құрастырып жазу; 7.4.5.1 оқшау сөздердің тыныс белгілерін дұрыс қолдану 7.4.4.5 оқшау сөздердің түрлерін түрлі жанрда стильдік ерекшелігіне сай қолдану.
10. Ғылыми фантастика. Пунктуация	Сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілер	Тыңдалым және айтылым	7.1.1.1 мәтін үзінділерін тындай отырып, оқиғаның дамуы мен аяқталуын болжау; 7.1.5.1 проблемалық сұрақтарға тыңдалған мәтіннен деректер келтіре отырып, дәлелді жауап беру, өз жауабын өзгенің жауабымен салыстыру, талқылау
		Оқылым	7.2.4.1 идеясы ұқсас публицистикалық және көркем

			әдебиет стиліндегі мәтіндердің тақырыбы, құрылымы, мақсатты аудиториясы, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау; 7.2.5.1 мәтін бойынша проблемалық сұрақтар құрастыру; 7.2.7.1 энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтардан алынған деректерді бағалау, дәлел ретінде қолдану, авторына сілтеме жасау
		Жазылым	7.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдары немесе себептеріне өз көзқарасын жазу (дискуссивті эссе) 7.4.5.1 сөйлем ішінде оқшау сөздердің тыныс белгілерін дұрыс қолдану

8-сынып:

Лексика-грамматикалық бөлімдері	Грамматикалық материал	Тақырыптар/жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
1. Көне түркі жазбалары және қазақ жазуы. Орфоэпия Орфография	Сөйлеу ағымындағы әуен, әуез, тембр, қарқын, кідіріс	Тыңдалым және айтылым	8.1.1.1 мәтіннен алынған дәйексөздерге, үзінділерге сүйене отырып, көтерілетін мәселені болжау; 8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, ұсынылған ақпараттан астарлы ойды анықтау 8.4.2.1 сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану
		Оқылым	8.2.2.1 публицистикалық және ғылыми стиль ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану; 8.2.3.1 публицистикалық жанрдағы мәтіндердің, мақала, очерк, аннотация, құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату;
		Жазылым	8.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша мәтіннің баяндау желісін сақтап, әр бөлігінен алынған ақпараттардан жинақы мәтін (аннотация) жазу; 8.4.4.3 сөйлем ішінде бірыңғай мүшелер мен айқындауыш мүшелердің қызметін білу, өмірлік жағдаяттарда қолдана білу; 8.4.4.4 жай сөйлемдердің айтылу мақсаты

			мен құрылымдық ерекшелігін түсіну, ауызша және жазбаша мәтіндерде қызметіне сай қолдану 8.3.6.1 БАҚ материалдары негізінде стильдік ауытқуларды, орынсыз қолданылған сөз оралымдарын талдап, стильдік түзетулер жасау, редакциялау; 8.4.1.1 тақырып бойынша бас әріппен жазылатын күрделі-құрама атауларды орфографиялық нормаға сай жазу;
2. Адамзаттық құндылықтар және әлем мәдениеті. Лексика	сөздік қор және сөздік құрам	Тыңдалым және айтылым	8.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық, мәдени-тарихи тақырыптарға байланысты диалог, монолог (интервью, пікірталас үзінді) автор көзқарасы мен экспрессивті-эмоционалды сөздердің рөлін талдау; 8.1.4.1 мәтінде көтерілген мәселені (тұрмыстық, әлеуметтік) талдай отырып, негізгі ойды анықтау
		Оқылым	8.2.4.1 тақырыбы ұқсас ғылыми және публицистикалық стильдегі мәтіндердің тақырыбын, түрлерін (әңгімелеу, сипаттау, талқылау), құрылымын салыстыра талдау; 8.4.4.1 сөз тіркесінің байланысу тәсілдері мен түрлерін ажырату. Есімді, етістікті сөз тіркестерінің жасалу жолдарын білу; 8.2.3.1 публицистикалық жанрдағы мәтіндердің, мақала, очерк, аннотация, құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 8.4.3.1 сөздік қор және сөздік құрам ерекшеліктерін түсіну, сөздердің мағыналық топтарын стиль түрлеріне сай ажырату;
		Жазылым	8.3.1.1 тақырып бойынша материал жинақтап, тезистік жоспар құру; 8.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай тілдік құралдарды орынды қолданып, мақала құрастырып жазу; 8.4.1.1 тақырып бойынша бас әріппен жазылатын күрделі-құрама атауларды орфографиялық нормаға сай жазу; 8.4.3.1 сөздік қор және сөздік құрамға енетін сөздерді стильдік ерекшеліктеріне сай түрлі жанрда мақсатқа сай қолдану;
2-тоқсан			
3. Кәсіп пен еңбек. Болашақ мамандықтары.	Сөз тіркесінің байланысу	Тыңдалым және айтылым	8.1.4.1 мәтінде көтерілген мәселені (тұрмыстық, әлеуметтік) талдай отырып, негізгі ойды анықтау;

Синтаксис	тәсілдері Сөз тіркесінің байланысу түрлері. Сөз тіркесінің түрлері		8.1.5.1 перифраз түрінде берілген сұрақтар арқылы мәтіннен қажетті ақпаратты таба білу, көтерілген мәселе бойынша ой тұжырымдау; 8.4.2.1 сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану
		Оқылым	8.2.1.1 тұтас және аралас мәтіндердегі (кесте, диаграмма, сызба, сурет) ақпараттарды салыстыру; 8.2.5.1 перифразаның түрлі тәсілдерін қолдана отырып, мәтін бойынша сұрақтар құрастыру 8.4.4.1 сөз тіркесінің байланысу тәсілдері мен түрлерін білу, мәтін ішінде ажырату
		Жазылым	8.3.3.1 мәтін құрылымын сақтай отырып, графиктік мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректердің маңызды тұстарын анықтап жазу; 8.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыру, өз ойын дәлелдеп жазу (аргументативті эссе) 8.4.4.1 сөз тіркесінің байланысу тәсілдері мен түрлерін, есімді, етістікті сөз тіркестерін мәнмәтінде мақсатқа сай қолдану. 8.4.5.1 сөйлем ішінде бірыңғай мүшелер мен айқындауыш мүшелердің тыныс белгілерін, төл сөз, төлеу сөз, автор сөзінің тыныс белгілерін қолдану; 8.4.5.2 сөйлем соңында қабаттасып қойылатын тыныс белгілерін дұрыс қолдану
4. Ғарышты игеру жетістіктері. Синтаксис	Сөз тіркесінің байланысу түрлері. Сөз тіркесінің түрлері	Тыңдалым және айтылым	8.1.2.1 мәтіннен алынған дәйексөздерге, үзінділерге сүйене отырып, көтерілетін мәселені болжау; 8.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай ғылыми және халықаралық терминдерді, ғылыми деректерді орынды қолданып, диалог, монолог, полилогта өз ойын дәлелді, жүйелі жеткізу;
		Оқылым	8.2.2.1 публицистикалық және ғылыми стиль ерекшеліктерін

			<p>қолданылған тілдік құралдар арқылы тану;</p> <p>8.2.3.1 публицистикалық жанрдағы мәтіндердің, мақала, очерк, аннотация, құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату;</p> <p>8.4.4.1 сөз тіркесінің байланысу тәсілдері мен түрлерін ажырату. Есімді, етістікті сөз тіркестерінің жасалу жолдарын білу</p>
		Жазылым	<p>8.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай тілдік құралдарды орынды қолданып, аннотация, тезис құрастырып жазу;</p> <p>8.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша мәтіннің баяндау желісін сақтап, әр бөлігінен алынған ақпараттардан жинақы мәтін (аннотация, тезис) жазу;</p> <p>8.4.4.1 сөз тіркесінің байланысу тәсілдері мен түрлерін, есімді, етістікті сөз тіркестерін мәнмәтінде мақсатқа сай қолдану.</p> <p>8.4.4.4 жай сөйлемдердің айтылу мақсаты мен құрылымдық ерекшелігін түсіну, ауызша және жазбаша мәтіндерде қызметіне сай қолдану</p>
3-тоқсан			
5. Биоалуантүрлілік. Қызыл кітапқа енген жануарлар мен өсімдіктер. Синтаксис	Сөйлемнің тұрлаулы мүшелері. Сөйлемнің тұрлаусыз мүшелері	Тыңдалым және айтылым	<p>8.1.5.1 перифраз түрінде берілген сұрақтар арқылы мәтіннен қажетті ақпаратты таба білу, көтерілген мәселе бойынша ой тұжырымдау;</p> <p>8.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай ғылыми және халықаралық терминдерді, ғылыми деректерді орынды қолданып, диалог, монолог, полилогта өз ойын дәлелді, жүйелі жеткізу;</p>
		Оқылым	<p>8.2.1.1 тұтас және аралас мәтіндердегі (кесте, диаграмма, сызба, сурет) ақпараттарды салыстыру;</p> <p>8.2.4.1 тақырыбы ұқсас ғылыми және публицистикалық стильдегі мәтіндердің тақырыбын, түрлерін (әңгімелеу, сипаттау, талқылау), құрылымын салыстыра талдау;</p> <p>8.2.5.1 перифразаның түрлі тәсілдерін қолдана отырып, мәтін бойынша сұрақтар құрастыру</p> <p>8.4.4.2 тұрлаулы және тұрлаусыз сөйлем</p>

			мүшелерін ажырату, сөйлем жасаудағы өзіндік орнын, қызметін түсіну;
		Жазылым	8.3.2.1 жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай тілдік құралдарды орынды қолданып, мақала құрастырып жазу; 8.3.3.1 мәтін құрылымын сақтай отырып, графиктік мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректердің маңызды тұстарын анықтап жазу; 8.4.4.2 тұрлаулы және тұрлаусыз сөйлем мүшелерінің сөйлем жасаудағы өзіндік орнын, қызметін түсініп қолдану
6. Қоршаған орта және энергия ресурстары. Синтаксис	Сөйлемнің бірыңғай мүшелері. Сөйлемнің айқындауыш мүшелері	Тыңдалым және айтылым	8.1.4.1 мәтінде көтерілген мәселені (тұрмыстық, әлеуметтік) талдай отырып, негізгі ойды анықтау; 8.1.6.1 коммуникативтік жағдаятқа сай ғылыми және халықаралық терминдерді, ғылыми деректерді орынды қолданып, диалог, монолог, полилогта өз ойын дәлелді, жүйелі жеткізу; 8.4.2.1 сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану
		Оқылым	8.2.2.1 публицистикалық және ғылыми стиль ерекшеліктерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану; 8.2.4.1 тақырыбы ұқсас ғылыми және публицистикалық стильдегі мәтіндердің тақырыбын, түрлерін (әңгімелеу, сипаттау, талқылау), құрылымын салыстыра талдау; 8.4.4.3 сөйлем ішінде бірыңғай мүшелер мен айқындауыш мүшелердің қызметін білу, мәтін ішінде ажырату;
		Жазылым	8.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша мәтіннің баяндау желісін сақтап, әр бөлігінен алынған ақпараттардан жинақы мәтін (аннотация, тезис) жазу; 8.3.6.1 БАҚ материалдары негізінде стильдік ауытқуларды, орынсыз қолданылған сөз оралымдарын талдап, стильдік түзетулер жасау, редакциялау; 8.4.4.3 сөйлем ішінде бірыңғай мүшелер мен айқындауыш мүшелердің қызметіне сай өмірлік жағдаяттарда қолдана білу; 8.4.5.1 сөйлем ішінде бірыңғай мүшелер

			мен айқындауыш мүшелердің тыныс белгілерін, төл сөз, төлеу сөз, автор сөзінің тыныс белгілерін қолдану;
7. Жасөспірім және заң. Синтаксис	Сөйлемнің айтылу мақсатына қарай түрлері.	Тыңдалым және айтылым	8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, ұсынылған ақпараттан астарлы ойды анықтау; 8.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық, мәдени-тарихи тақырыптарға байланысты диалог, монолог (интервью, пікірталас үзінді) автор көзқарасы мен экспресивті-эмоционалды сөздердің рөлін талдау
		Оқылым	8.2.3.1 публицистикалық жанрдағы мәтіндердің, мақала, очерк, аннотация, құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 8.2.6.1 оқылым стратегияларын қолдану: комментарий жасау, іріктеп оқу, талдап оқу; 8.2.7.1 ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтардан алынған деректерді талдау, өмірмен байланыстыра бағалау, қорытынды жасау. 8.4.4.4 жай сөйлемдердің айтылу мақсаты мен құрылымдық ерекшелігін түсіну, ауызша және жазбаша мәтіндердегі қызметін білу;
		Жазылым	8.3.1.1 тақырып бойынша материал жинақтап, тезистік жоспар құру; 8.3. 4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыру, өз ойын дәлелдеп жазу (аргументативті эссе) 8.4.4.4 жай сөйлемдердің түрлерін ауызша және жазбаша мәтіндерде қызметіне сай қолдану 8.4.5.2 сөйлем соңында қабаттасып қойылатын тыныс белгілерін дұрыс қолдану
4-тоқсан			
8. Театр өнері мен мәдениеті. Синтаксис	Жай сөйлемнің түрлері Төл сөз, төлеу сөз, автор сөзі.	Тыңдалым және айтылым	8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, ұсынылған ақпараттан астарлы ойды анықтау; 8.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық, мәдени-тарихи тақырыптарға байланысты диалог, монолог (интервью, пікірталас үзінді) автор көзқарасы мен экспресивті-эмоционалды сөздердің рөлін талдау
		Оқылым	8.2.4.1 тақырыбы ұқсас ғылыми және публицистикалық стильдегі

			<p>мәтіндердің тақырыбын, түрлерін (әңгімелеу, сипаттау, талқылау), құрылымын салыстыра талдау;</p> <p>8.2.7.1 ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтардан алынған деректерді талдау, өмірмен байланыстыра бағалау, қорытынды жасау;</p> <p>8.4.5.1 төл сөз, төлеу сөз, автор сөзінің қолдану ерекшелігін түсіну;</p>
		Жазылым	<p>8.3.1.1 тақырып бойынша материал жинақтап, тезистік жоспар құру;</p> <p>8.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша мәтіннің баяндау желісін сақтап, әр бөлігінен алынған ақпараттардан жинақы мәтін (аннотация, тезис) жазу</p> <p>8.4.4.4 жай сөйлемдердің айтылу мақсаты мен құрылымдық ерекшелігін түсіну, ауызша және жазбаша мәтіндерде қызметіне сай қолдану</p> <p>8.4.5.1 сөйлем ішінде бірыңғай мүшелер мен айқындауыш мүшелердің тыныс белгілерін, төл сөз, төлеу сөз, автор сөзінің тыныс белгілерін қолдану;</p>
9. Қазақстандағы туризм және экотуризм. Пунктуация	Сөйлем соңында қабаттасып қолданылатын тыныс белгілері	Тыңдалым және айтылым	<p>8.1.1.1 мәтіннен алынған дәйексөздерге, үзінділерге сүйене отырып, көтерілетін мәселені болжау;</p> <p>8.1.5.1 перифраз түрінде берілген сұрақтар арқылы мәтіннен қажетті ақпаратты таба білу, көтерілген мәселе бойынша ой тұжырымдау</p>
		Оқылым	<p>8.2.1.1 тұтас және аралас мәтіндердегі (кесте, диаграмма, сызба, сурет) ақпараттарды салыстыру;</p> <p>8.2.5.1 перифразаның түрлі тәсілдерін қолдана отырып, мәтін бойынша сұрақтар құрастыру;</p> <p>8.2.6.1 оқылым стратегияларын қолдану: комментарий жасау, іріктеп оқу, талдап оқу</p>
		Жазылым	<p>8.3.3.1 мәтін құрылымын сақтай отырып, графикалық мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректердің маңызды тұстарын анықтап жазу;</p> <p>8.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыру, өз</p>

			ойын дәлелдеп жазу (аргументативті эссе) 8.4.5.1 сөйлем ішінде бірыңғай мүшелер мен айқындауыш мүшелердің тыныс белгілерін, төл сөз, төлеу сөз, автор сөзінің тыныс белгілерін қолдану; 8.4.5.2 сөйлем соңында қабаттасып қойылатын тыныс белгілерін дұрыс қолдану
--	--	--	---

9-сынып:

Лексика-грамматикалық бөлімдер	Грамматикалық материал	Тақырыптар/жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
1. Мәңгілік Ел – мұратым. Стилистика	Мәтіндегі сөз таңдау, сөз қолдану (қисыны), сөз әрлеу	Тыңдалым және айтылым	9.1.1.1 мәтін мазмұны бойынша дайындалған сұрақтарға болжаммен жауап беру, түпнұсқамен салыстыру; 9.1.3.1 қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық, ғылыми тақырыптарға байланысты әртүрлі жанрадағы кең көлемді мәтіндердегі (Жолдау) мақсатты аудитория мен көркемдегіш құралдардың рөлін талдау
		Оқылым	9.2.3.1 ғылыми мақала құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 9.2.2.1 қазақ тілі стильдері мен шешендік сөздің түрлерін қолданылған тілдік құралдар арқылы тану; 9.4.3.1 тілдік бірліктерді стильдік ерекшеліктеріне сай дұрыс ажырата білу;
		Жазылым	9.3.1.1 жинақталған материалдар негізінде көзделген мақсатқа сәйкес ауызша және жазбаша мәтіндер үшін күрделі жоспар құру; 9.3.2.1 мақсатты аудиторияның қызығушылығын ынталандыру үшін әртүрлі жанра мәтіндер құрастыру; 9.3.6.1 жазба жұмысын абзацтар мен бөліктерге бөлу, ойын (ақпарат, идея) дұрыс жүйелеп, логикалық түзетулер енгізу, редакциялау; 9.4.1.1 мәнмәтін бойынша сөйлем түрлерін орфографиялық нормаға сай жазу.

2. Жаһандану мәселелері. Стилистика	Қазақ әдеби стилінің түрлері	Тыңдалым және айтылым	9.1.4.1 мәтіннің мақсаты арқылы негізгі ойды анықтау; 9.1.5.1 мәтіндегі айтылған ойға өз көзқарасын білдіреді, сыни тұрғыдан баға беріп айту;
		Оқылым	9.2.1.1 тұтас емес (кесте, диаграмма, сызба, сурет) мәтіндердегі мәліметтерді салыстыру, өңдеу; 9.2.4.1 әртүрлі стильдегі мәтіндердің тақырыбын, қызметін, құрылымын, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау;
		Жазылым	9.3.3.1 мәтін құрылымын сақтай отырып, бірнеше графиктік мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректерді салыстыру, маңызды тұстары мен үрдістерді (тенденция) анықтап жазу; 9.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, көтерілген мәселе бойынша екіжақты пікірді немесе жағдаятты талқылау, біреуіне таңдау жасап, өз ойын дәлелдеп жазу (аргументативті эссе); 9.4.3.1 стильдік ерекшеліктерге сай тілдік бірліктердің дұрыс қолдана білу
		Әдеби тіл нормасы	9.4.2.1 ауызша сөйлеуде сөйлем түрлерін орфоэпиялық нормаға сай айту
2-тоқсан			
3. Тәуелсіздік жылдарындағы Қазақстан. Синтаксис	Құрмалас сөйлемнің жасалу жолдары. Құрмалас сөйлемнің түрлері	Тыңдалым және айтылым	9.1.2.1 тыңдалған мәтіндегі ақпаратты өмірлік мәселелермен байланыстыра білу; 9.1.3.1 қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық, ғылыми тақырыптарға байланысты әртүрлі жанрдағы кең көлемді мәтіндердегі (дәріс, интервью) мақсатты аудитория мен көркемдегіш құралдардың рөлін талдау
		Оқылым	9.2.3.1 ғылыми мақала, тезистердің құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 9.2.6.1 белгілі бір мақсат үшін оқылым стратегияларын тиімді қолдана білу; 9.2.7.1 ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтар, ғылыми еңбектерден алынған деректерді талдау, бағалау, өңдеу, өз көзқарасын білдіру, шешім шығару

			9.4.4.1 құрмалас сөйлем жасалу жолдарын, түрлерін білу;
		Жазылым	9.3.5.1 оқылым және тыңдалым материалдары бойынша автордың негізгі ойын сақтай отырып, перифраз тәсілдері арқылы жинақы мәтін (аннотация, тезис) жазу; 9.3.6.1 жазба жұмысын абзацтар мен бөліктерге бөлу, ойын (ақпарат, идея) дұрыс жүйелеп, логикалық түзетулер енгізу, редакциялау; 9.4.1.1 мәнмәтін бойынша сөйлем түрлерін орфографиялық нормаға сай жазу. 9.4.4.1 құрмалас сөйлемдердің жасалу жолдарын, түрлерін жанр түрлеріне қарай қолдану білу; 9.4.4.2 салалас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлері мен жасалу жолдарын мәнмәтінде түрлендіріп қолдану;
4. Адам құқығы мен бостандығы. Синтаксис	Ыңғайлас салалас. Себеп-салдар салалас. Қарсылықты салалас	Тыңдалым және айтылым	9.1.1.1 мәтін мазмұны бойынша дайындалған сұрақтарға болжаммен жауап беру, түпнұсқамен салыстыру; 9.1.5.1 мәтіндегі айтылған ойға өз көзқарасын білдіреді, сыни тұрғыдан баға беріп айту; 9.1.6.1 қоғамдық-саяси, ғылыми, коммуникативтік жағдаятқа сай тиісті сөздер мен фразаларды таңдау, орта көлемді монолог дайындау; 9.4.2.1 ауызша сөйлеуде сөйлем түрлерін орфоэпиялық нормаға сай айту.
		Оқылым	9.2.4.1 әртүрлі стильдегі мәтіндердің тақырыбын, қызметін, құрылымын, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау; 9.2.5.1 мәтінде көтерілген мәселеге оқырманның қарым-қатынасын анықтауға арналған талқылау сұрақтарын құрастыру; 9.4.4.1 құрмалас сөйлемдердің жасалу жолдарын, түрлерін білу; 9.4.4.2 салалас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлері мен жасалу жолдарын ажырата білу;
		Жазылым	9.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, көтерілген мәселе

			бойынша екіжақты пікірді немесе жағдаятты талқылау, біреуіне таңдау жасап, өз ойын дәлелдеп жазу (аргументативті эссе); 9.3.6.1 жазба жұмысын абзацтар мен бөліктерге бөлу, ойын (ақпарат, идея) дұрыс жүйелеп, логикалық түзетулер енгізу, редакциялау 9.4.4.2 салалас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін ажырата білу, түрлендіріп қолдану;
3-тоқсан			
5. Отбасы және демографиялық өзгеріс. Синтаксис	Түсіндірмелі салалас. Талғаулы салалас. Кезектес салалас	Тыңдалым және айтылым	9.1.2.1 тыңдалған мәтіндегі ақпаратты өмірлік мәселелермен байланыстыра білу; 9.1.4.1 мәтіннің мақсаты арқылы негізгі ойды анықтау 9.4.2.1 ауызша сөйлеуде сөйлем түрлерін орфоэпиялық нормаға сай айту.
		Оқылым	9.2.1.1 тұтас емес (кесте, диаграмма, сызба, сурет) мәтіндердегі мәліметтерді салыстыру, өңдеу; 9.2.2.1 қазақ тілі стильдері мен шешендік сөздің түрлерін қолданылған тілдік құралдар а 9.4.4.2 салалас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін ажырату, жасалу жолдарын білу;
		Жазылым	9.3.2.1 мақсатты аудиторияның қызығушылығын ынталандыру үшін әртүрлі жанрда мәтіндер құрастыру; 9.3.3.1 мәтін құрылымын сақтай отырып, бірнеше графиктік мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректерді салыстыру, маңызды тұстары мен үрдістерді (тенденция) анықтап жазу; 9.4.3.1 тілдік бірліктерді стильдік ерекшеліктеріне сай дұрыс қолдана білу; 9.4.4.2 салалас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін мәнмәтінде түрлендіріп қолдану;
6. Биотехнология және гендік инженерия келешегі.	Шартты бағыныңқы сабақтас. Қарсылықты	Тыңдалым және айтылым	9.1.3.1 қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық, ғылыми тақырыптарға байланысты әртүрлі жанрдағы кең көлемді мәтіндердегі

Синтаксис	бағыныңқы сабақтас. Мезгіл бағыныңқы сабақтас		(пікірталас, дәріс) мақсатты аудитория мен көркемдегіш құралдардың рөлін талдау; 9.1.6.1 қоғамдық-саяси, ғылыми, коммуникативтік жағдаятқа сай тиісті сөздер мен фразаларды таңдау, орта көлемді монолог дайындау; 9.4.2.1 ауызша сөйлеуде сөйлем түрлерін орфоэпиялық нормаға сай айту.
		Оқылым	9.2.4.1 әртүрлі стильдегі мәтіндердің тақырыбын, қызметін, құрылымын, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау; 9.2.6.1 белгілі бір мақсат үшін оқылым стратегияларын тиімді қолдана білу; 9.2.7.1 ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтар, ғылыми еңбектерден алынған деректерді талдау, бағалау, өңдеу, өз көзқарасын білдіру, шешім шығару; 9.4.4.1 құрмалас сөйлемдердің жасалу жолдарын, түрлерін білу; 9.4.4.3 сабақтас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлері мен жасалу жолдарын ажырата білу;
		Жазылым	9.3.1.1 жинақталған материалдар негізінде көзделген мақсатқа сәйкес ауызша және жазбаша мәтіндер үшін күрделі жоспар құру; 9.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, көтерілген мәселе бойынша екіжақты пікірді немесе жағдаятты талқылау, біреуіне таңдау жасап, өз ойын дәлелдеп жазу (аргументативті эссе); 9.4.4.3 сабақтас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін ажырата білу, түрлендіріп қолдану 9.4.4.3 сабақтас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін мәнмәтінде түрлендіріп қолдану;
7. Бұқаралық ақпарат құралдары. Синтаксис	Себеп бағыныңқы сабақтас. Қимыл-сын бағыныңқы сабақтас.	Тыңдалым және айтылым	9.1.4.1 мәтіннің мақсаты арқылы негізгі ойды анықтау; 9.1.5.1 мәтіндегі айтылған ойға өз көзқарасын білдіреді, сыни тұрғыдан баға беріп айту
		Оқылым	9.2.1.1 тұтас емес (кесте, диаграмма,

	Мақсат бағыныңқы сабақтас		сызба, сурет) мәтіндердегі мәліметтерді салыстыру, өңдеу; 9.2.3.1 ғылыми мақала, аннотация, презентация, тұжырымдамалар, тезистердің құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату 9.4.4.3 сабақтас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін ажырата білу, жасалу жолдарын білу;
		Жазылым	9.3.2.1 мақсатты аудиторияның қызығушылығын ынталандыру үшін әртүрлі жанрда мәтіндер құрастыру; 9.3.3.1 мәтін құрылымын сақтай отырып, бірнеше графиктік мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректерді салыстыру, маңызды тұстары мен үрдістерді (тенденция) анықтап жазу; 9.3.6.1 жазба жұмысын абзацтар мен бөліктерге бөлу, ойын (ақпарат, идея) дұрыс жүйелеп, логикалық түзетулер енгізу, редакциялау; 9.4.1.1 мәнмәтін бойынша сөйлем түрлерін орфографиялық нормаға сай жазу. 9.4.4.3 сабақтас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлерін түрлендіріп қолдану;
4-тоқсан			
8. Әлемдегі қақтығыстар және бейбітшілік. Синтаксис	Аралас құрмалас сөйлемдердің жасалу жолдары	Тыңдалым және айтылым	9.1.3.1 қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық, ғылыми тақырыптарға байланысты әртүрлі жанрдағы кең көлемді мәтіндердегі (мақала, интервью) мақсатты аудитория мен көркемдегіш құралдардың рөлін талдау; 9.1.6.1 қоғамдық-саяси, ғылыми, коммуникативтік жағдаятқа сай тиісті сөздер мен фразаларды таңдау, орта көлемді монолог дайындау; 9.4.2.1 ауызша сөйлеуде сөйлем түрлерін орфоэпиялық нормаға сай айту
		Оқылым	9.2.3.1 тұжырымдамалардың құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 9.2.5.1 мәтінде көтерілген мәселеге оқырманның қарым-қатынасын

			<p>анықтауға арналған талқылау сұрақтарын құрастыру; 9.2.6.1 белгілі бір мақсат үшін оқылым стратегияларын тиімді қолдана білу 9.4.4.4 аралас құрмалас сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, қолданыс ерекшелігін түсіну;</p>
		Жазылым	<p>9.3.1.1 жинақталған материалдар негізінде көзделген мақсатқа сәйкес ауызша және жазбаша мәтіндер үшін күрделі жоспар құру; 9.3.4.1 эссе құрылымы мен даму желісін сақтап, көтерілген мәселе бойынша екіжақты пікірді немесе жағдаятты талқылау, біреуіне таңдау жасап, өз ойын дәлелдеп жазу (аргументативті эссе); 9.4.4.4 аралас құрмалас сөйлемдерді мақсатқа сай қолдану; 9.4.5.1 құрмалас сөйлемнің тыныс белгілерін (даралаушы, ерекшелеуші, ойдың аражігін ажырататын) ережеге сай қолдану.</p>
9. Табиғи ресурстарды тиімді пайдалану. Пунктуация	Құрмалас сөйлемнің тыныс белгілері	Тыңдалым және айтылым	<p>9.1.2.1 тыңдалған мәтіндегі ақпаратты өмірлік мәселелермен байланыстыра білу; 9.1.3.1 қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық, ғылыми тақырыптарға байланысты әртүрлі жанрдағы кең көлемді мәтіндердегі (дәріс) мақсатты аудитория мен көркемдегіш құралдардың рөлін талдау 9.4.2.1 ауызша сөйлеуде сөйлем түрлерін орфоэпиялық нормаға сай айту.</p>
		Оқылым	<p>9.2.3.1 ғылыми мақала, презентацияның құрылымы мен ресімделуі арқылы жанрлық ерекшеліктерін ажырату; 9.2.5.1 мәтінде көтерілген мәселеге оқырманның қарым-қатынасын анықтауға арналған талқылау сұрақтарын құрастыру; 9.2.7.1 ғаламтор, энциклопедия, газет-журналдар, оқулықтар, ғылыми еңбектерден алынған деректерді талдау, бағалау, өңдеу, өз көзқарасын білдіру, шешім шығару;</p>

		Жазылым	<p>9.3.2.1 мақсатты аудиторияның қызығушылығын ынталандыру үшін әртүрлі жанрда мәтіндер құрастыру;</p> <p>9.3.6.1 жазба жұмысын абзацтар мен бөліктерге бөлу, ойын (ақпарат, идея) дұрыс жүйелеп, логикалық түзетулер енгізу, редакциялау;</p> <p>9.4.1.1 мәнмәтін бойынша сөйлем түрлерін орфографиялық нормаға сай жазу;</p> <p>9.4.5.1 құрмалас сөйлемнің тыныс белгілерін (даралаушы, ерекшелеуші, ойдың аражігін ажырататын) ережеге сай қолдану</p>
--	--	---------	---

2. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

«Қазақ әдебиеті» оқу пәні бағдарламасының басты бағыты – әдебитанымдық, тұлғатанымдық және мәденитанымдық сипатта көрінеді. Әдеби мұраларды оқыту арқылы білім алушылардың ақыл-ой қабілеті мен тұлғалық қасиеттерін дамыту, рухани тәрбие беру; тұлғаның әдеби-эстетикалық танымы мен талғамын қалыптастыру, өздігінен білім алуға, коммуникативтік құзыреттерін жетілдіруге мүмкіндік жасау; сөз өнерін ұлттық мәдениеттің маңызды бөлігі ретінде бағалай алатын, адамзаттық құндылықтар мен дилемаларды сыни пайымдайтын, білім деңгейі мен ой-өрісі, оқырмандық мәдениеті мен әдеби тілі дамыған, өз ойын еркін жеткізе алатын, туындаған мәселелерді шеше білетін өмірге икемді ұрпақ тәрбиелеу.

«Қазақ әдебиеті» оқу пәнін оқытудың мақсаты – ұлтымыздың құнды мұралары арқылы оқушылардың ой-танымын, ұлттық рухын, эстетикалық танымы мен талғамын дамыту, тұлғаның рухани-адамгершілік әлемін, танымдық-эмоционалдық зиятын, оқырмандық мәдениетін қалыптастыру. Әдеби шығармада бейнеленген құбылысты көркемдік тұрғыда қабылдауға қажетті функционалды білім беру және игерілген білім, білік, дағдыларды өмірлік жағдайларда қолдана білетін, өзіндік пікірі мен сыни пайымы бар шығармашыл тұлға қалыптастыру.

4. «Қазақ әдебиеті» оқу пәнін оқытудың міндеттері:

- көркем шығарманы толық түсініп оқып игеру, сөздік қорын кеңейту, мәнерлеп оқу дағдыларын қалыптастыру;

- көркем шығарманың өнер табиғатына сай идеялық-эстетикалық мән-мағынасын түсініп қабылдау, бейнелі (образды) ойлау мен пайымдауға жетелеу;

- көркем туындыдан алған түсінігі мен әсерін ауызша, жазбаша интерпретациялай алу, өзіндік пікірін сауатты, жүйелі айтып, жазуға баулу;

- көркем мәтіннің тілдік, стильдік ерекшеліктерін, жеке сөз қолданыстарының шығармадағы көркемдік-эстетикалық жүгін айқындай алу, шығармашылық жұмыстарда сауатты қолдану;

- әдеби шығарманы өз бетімен оқу қажеттілігін туғызу, сөйлеу мәдениеті мен оқырмандық мәдениетін қалыптастыру;

- көркем шығармалардың жанрлық ерекшелігі мен мазмұндық-құрылымдық сипатын ажырату, талдай білу және өзіндік тұжырымын дәйектей алу дағдыларын қалыптастыру;

- авторлық көзқарас пен танымды эмпатиялы қабылдауға, рухани-адамгершілік құндылықтарды бағалауға үйрету

5. Бағдарламада теориялық материалдар әдеби шығармаларды түсіну мен көркемдік ерекшелігін таныту мақсатында қамтылды, әдеби ұғымдар білім алушылардың қазақ әдебиетіннен білімін кеңейтуге мүмкүндік береді.

6. Қазақ әдебиеті пәнін оқу арқылы білім алушылар:

қазақ әдебиетінің құндылық ретіндегі болмысын, ұлттық мәдениеттегі маңызды орнын құрметтейді және бағалайды;

қазақ әдебиетінің мәдениетаралық қарым-қатынастағы рөлін, қазақ халқының қалыптасқан тарихын, алға қойған міндеттерін, жеңістерін, мәселелерін, қарама-қайшылық пен қиындықтарын анықтайды және түсінеді;

түрлі жағдайларға бейімделе білу және өздігінен шешім қабылдау дағдыларын қалыптастырады;

заманауи, ғылыми және қоғамдық дамуға сәйкес дүниетанымын дамытады.

2-тарау. «Қазақ әдебиеті» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

«Қазақ әдебиеті» пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

5-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 72 сағат;

6-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 72 сағат;

7-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 72 сағат;

8-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат;

9-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).

8. «Қазақ әдебиеті» пәндік білімнің мазмұны бөлімдерге бөлінген: түсіну және жауап беру, талдау және жинақтау, бағалау және шығармашылық өнім, сонымен қатар, дағдыларды қалыптастыратын бөлімшелерден тұрады. Бағдарламаның бұл бөлімі пән бойынша оқу мақсаттарынан құралған.

9. «Түсіну және жауап беру» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) көркем шығарманы түсініп оқу;

2) әдеби шығармадағы өзекті мәселе, идеялық мазмұн;

3) шығарма үзінділерімен жұмыс;

4) ауызша, жазбаша интерпретация

10. «Талдау және жинақтау»

- 1) әдеби шығарманың сюжеттік композициясы;
- 2) көркем шығармадағы образ композициясы;
- 3) көркем шығарманың тілі;
- 4) көркем шығармадағы автор;
- 5) шығармашылық жұмыс.

11. «Бағалау және шығармашылық өнім»

- 1) тарихи және ұлттық құндылығы;
- 2) көркем шығармадағы заманауи идеялар мен образдар;
- 3) әдеби эссе;
- 4) сыни баға.

12. 5-сыныпқа арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну мен жауап беру: әдеби шығармадағы бейтаныс сөздердің мағынасын деректер арқылы түсіну, әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясы, көркем шығармадан шағын көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту, көркем шығарманың оқиға желісін мәтінге жуық баяндау/жоспар құру;

2) талдау мен жинақтау: әдеби шығарманың жанрына қарай сюжеттік желісін талдау, кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу, шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдары (теңеу, эпитет (айшықтау), ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы), шығарма жанрына сәйкес автордың басты кейіпкерге (лирикалық қаһарманға) қатысын анықтау, көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу;

3) бағалау және шығармашылық өнім: шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи, ұлттық құндылығын бағалау; кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау; шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; шығарманың оқырман рухани дүниесіне әсерін талдап, мысалдар келтіре отырып, сыни хабарлама жазу.

13. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі:

- 1) «Керқұла атты Кендебай» ертегісі;
- 2) Асан қайғы «Асан қайғының жерге айтқан сыны» аңызы;
- 3) Ыбырай Алтынсарин «Қыпшақ Сейітқұл», «Атымтай Жомарт» әңгімелері;
- 4) Абай Құнанбаев «Күз» өлеңі, «Отыз бірінші» қарасөзі;
- 5) Ахмет Байтұрсынұлы «Егіннің бастары», «Аққу, шортан һәм шаян» мысал өлеңдері;
- 6) Мұхтар Әуезов «Әжемнің әңгімесі»;
- 7) Бердібек Соқпақбаев «Менің атым Қожа» хикаяты;
- 8) Есболат Айдабосын «Қамшыұстар», «Қызыл сақа» әңгімелері;
- 9) Ділдар Мамырбаева «Көк түйме» әңгімесі;
- 10) Нұрдәулет Ақыш «Балалар елін бағындыру» ертегісі, «Мейірімділік сәулесі» фэнтезии;
- 11) Тауипқ Рымжанов «Зәйтүнқарлығаштың ерлігі» ертегі-повесі;
- 12) «Ер Төстік» комиксі.

14. 6-сыныпқа арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну мен жауап беру: әдеби шығармадағы тірек сөздердің негізгі ой түйіндеріне қатысын анықтау, әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені түсіну, идеясы, көркем шығармадан орта көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту, көркем шығармадағы кейіпкерді ауызша/ жазбаша сипаттау;

туған өлкенің табиғаты және тарихы сипатталатын поэтикалық, прозалық шығармаларды білу; туған өлкеге арналған бір өлеңді жатқа мәнерлеп оқу, өлкетану аясында прозалық үзінділер жазудың алғашқы дағдыларын меңгеру;

2) талдау мен жинақтау: әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін талдау, шығармадағы тура және жанама мінездеулерді табу, кейіпкер образын берудегі қызметін айқындау, шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды: метафора(ауыстыру), кейіптеу, метонимия(алмастыру), гипербола (әсірелеу), литота, аллегория (пернелеу), антитеза, градация (дамыту), арнау) анықтау, шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау, әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу;

туған өлкенің ақындары мен жазушыларының шығармашылығы туралы деректер жинау және презентация дайындау. Мәтіннің ақпараттылық, оның көркемдік, тілдік ерекшеліктері негізінен өлкетану сипаттамаларын талдау;

3) бағалау және шығармашылық өнім: шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау, кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын өзара салыстырып баға беру, шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу, шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау.

15. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі

- 1) «Аяз би» ертегісі;
- 2) «Қобыланды батыр» жыры;
- 3) «Кетбұға мен Жошыхан туралы аңыз»;
- 4) Әл-Фараби «Қашықтасың туған жер», «Тіршілікте құрыштай бол төзімді» өледері;
- 5) Абай Құнанбайұлы «Әсемпаз болма әрнеге», «Ғылым таппай мақтанба» өлеңдері, «Он бесінші» қарасөзі;
- 6) Сұлтанмахмұт Торайғыров «Шығамын тірі болсам адам болып», «Шәкірт ойы» өлеңдері;
- 7) Сайын Мұратбеков «Жусан иісі» әңгімесі;
- 8) Оралхан Бөкей «Тортай мінер ақбоз ат» әңгімесі;
- 9) Қалмақан Әбдіқадыров «Қажымұқан» хикаяты;
- 10) Дидахмет Әшімхан «Жынды жел» (Алас тайпасы туралы аңыз) әңгімесі;
- 11) Марат Қабанбай «Бауыр» әңгімесі;
- 12) Тобық Жармағамбетов «Отамалы» әңгімесі;
- 13) Ерлан Жүніс «Менің атым – Тәуелсіздік» өлеңі;

14) Лилия Калаус, Зира Наурызбаева «Бату мен оның достарының алтын тостағанды іздеуі» фэнтезиі.

16. 7-сыныпқа арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну мен жауап беру: әдеби шығармадағы сөздің мәтіндегі жұмсалу мақсатын айқындау; әдеби шығармадағы кейіпкерлер әрекетінің шығарманың өзекті ойына қатысын анықтау; көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашатын үзінділерді мәнерлеп, жатқа айту; көркем шығармадағы кейіпкерлер әрекетін өз көзқарасымен сипаттау;

өңірде шығатын газет-журналдарды білу, энциклопедия ұғымын түсіну;

2) талдау мен жинақтау: әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін, талдау; көркем шығармадағы кейіпкердің ішкі сезімін сипаттау; көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау; жанрына сәйкес өз ұстанымын дәлелдей отырып автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау; шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу;

туған өлке туралы, шындық көзқарас тұрғысынан адамдар туралы мақалалар мен очерктердің ақпараттылығы, мазмұнының тереңдігі, эмоционалдық әсері тұрғысынан талдау, энциклопедияға қажетті материалдарды іріктей білу, өлкетанудың бағыттарын анықтау, өлкетанудың бағыттары бойынша электрондық энциклопедия құрастырудың ұжымдық жұмысына қатысу;

3) бағалау және шығармашылық өнім: кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығына баға беру; әдеби жанр түрлерінің даму барысына заманауи тұрғыдан баға беру; шығарманы ұлттық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; әдеби шығарманың эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу.

17. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі:

- 1) «Қыз Жібек» жыры;
- 2) Махамбет «Қызғыш құс», «Ереуіл атқа ер салмай» өлеңдері;
- 3) Абай «Өлең сөздің патшасы – сөз сарасы», «Қансонарда бүркітші шығады аңға» өлеңдері;
- 4) Мағжан Жұмабаев «Сүйемін», «Түркістан» өлеңдері;
- 5) Шерхан Мұртаза «Тұтқын бала» романы;
- 6) Мұхтар Шаханов «Нарынқұм зауалы» балладасы;
- 7) Медетбек Темірхан «Тәуелсізбін» өлеңі;
- 8) Қажым Жұмаділов «Қозыкүрең» әңгімесі;
- 9) Ғабит Мүсірепов «Боранды түнде» әңгімесі;
- 10) Төлен Әбдіков «Қонақтар» әңгімесі;
- 11) Жүніс Сахиев «Көктен келген көшпенділер» ғылыми-фантастикалық романынан үзінді;
- 13) Дулат Исабеков «Әбіл дихан арманы» пьесасы
- 14) Таңжарық Жолдыбайұлы «Іле сипаты» өлеңі;

15) Кеңес Оразбеков «Тұран баһадүрлері немесе Ер, Би, Нардың ерлік жорықтары» фэнтезиі,

16) Оспанхан Әубәкіров «Қағаз қалпақ» сатиралық шығармасы.

18. 8-сыныпқа арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну мен жауап беру: әдеби шығармадағы сөздердің мәтіндегі қызметін ашу, қолданудың маңыздылығын түсіну; әдеби шығармадағы образдардың идеяны берудегі қызметін ұлттық мүдде тұрғысынан ашу; көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану; көркем мәтіннен дәйектер келтіре отырып, шығарма желісі бойынша идеясын айту не жазу;

2) талдау мен жинақтау: әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін талдау, эпилог, прологтардың қызметін ашу; көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері (сатиралық, юморлық, фантастикалық, трагедиялық) тұрғысынан анықтау; шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін(дискурсын) анықтау; автор мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау; шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп, креативті жазу;

3) бағалау және шығармашылық өнім: шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалармен салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау; шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып баға беру; шығарманың көркемдік-идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу; шығарма бойынша жазылған әдеби сын-пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу.

19. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі:

1) Қорқыт «Байбөрі баласы Бамсы-Байрақ туралы жыр», Қорқыттың нақыл сөздері;

2) Ахмет Яссауи «Даналық кітабы»;

3) Ақтамберді жыраудың «Күлдір-күлдір кісінетіп», «Балаларыма өсиет» толғаулары;

4) Шалкиіз жырау «Би Темірге бірінші толғауы»;

5) Мұрат Мөңкеұлы «Үш қиян» өлеңі;

6) Шәкәрім Құдайбердіұлы «Еңлік-Кебек» дастаны, «Адамдық борышың» өлеңі;

7) Мағжан Жұмабаев «Батыр Баян» поэмасы;

8) Міржақып Дулатов «Бақытсыз Жамал» романы;

9) Иса Байзақов «Құралай сұлу» поэмасы;

10) Бауыржан Момышұлы «Үшқан ұя» әңгімесі;

11) Дулат Исабеков «Әпке» драмасы;

12) Мұқағали Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасы;

13) Тахауи Ахтанов «Күй аңызы» әңгімесі;

14) Роза Мұқанова «Мәңгілік бала бейне» әңгімесі.

15) Ділдер Мамырбаева «Роботтар отбасы» фантастикалық әңгімесі;

16) Рүстем Сауытбай «Шоко әлем» фэнтезиі.

20. 9-сыныпқа арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну және жауап беру: әдеби шығармадағы сөздің мәнмәтіндік қызметін талдау, сөзді дұрыс қолданудың маңыздылығын түсіну; әдеби шығармадағы объективті идеяны, көркемдік шешімді анықтау; көркем шығармалардан алған үзінділерді шығ-ның өзекті ойына қатыстырып дәйектеу; көркем шығарманың идеялық мазмұнына сүйене отырып, оқырмандық ой-пайымын ауызша/жазбаша түйіндеу

2) талдау және жинақтау: әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау; көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін талдау; шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтауың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне (дискурсына) баға беру; автор идеясы мен стилінің байланысына талдау жасау; автор стиліне сүйене отырып, шығармашылық жұмыс жазу;

3) бағалау және шығармашылық өнім: шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылармен салыстырып, тарихи, ұлттық, көркемдік құндылығын бағалау құндылығына баға беру; шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып баға беру; шығарманың идеясын адамзаттық құндылықтар тұрғысында талдап, әдеби эссе жазу; әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу.

21. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі:

1) Ж. Баласағұн «Құтты білік»;

2) Шешендік өнер: Майқы би мен Мөңке бидің шешендік сөздері, Әнет баба «Не арсыз? Не ғайып? Не даусыз?»;

3) Төле би «Ердің бақыты –әйел», Әйтеке би «Қасқакөл дауы», Қазыбек би «Кім жақын? Не қымбат? Не қиын?»;

4) Сырым Датұлы «Балаби мен Сырым»;

5) Бұқар жырау «Тілек», «Әй, Абылай, Абылай», «Асқар таудың өлгені»;

6) «Біржан-Сара» айтысы;

7) Нысанбай жырау «Кенесары – Наурызбай»;

8) Махамбет Өтемісұлы «Махамбеттің Баймағамбетке айтқаны», «Мен, мен, мен едім», «Бағаналы терек»;

9) Шоқан Уәлиханов «Ыстықкөл күнделігі»;

10) Илияс Жансүгіров «Құлагер» поэмасы;

11) Бейімбет Майлин «Шұғаның белгісі» хикаяты;

12) Ғабит Мүсірепов «Ананың анасы» әңгімесі;

13) Төлеген Айбергенов «Сағыныш», Фариза Оңғарсынова «Өлең, мен сені аялап өтем»;

14) Қажығали Мұхамбетқалиев «Тар кезең» романы;

15) Сәуле Досжан «Ауылдан шыққан миллионер».

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

22. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» сан мен әріптен тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, әріппен берілген белгі дағдыны (түсіну мен жауап беру, талдау мен жинақтау, бағалау және шығармашылық өнім), әріппен қоса берілетін сандар бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. 7.2.1.2 кодында «7» – сынып, «2.1.» – бөлім мен бөлімше, «2» – оқыту мақсатының реттік саны.

22. Оқыту мақсаттарының жүйесі бөлім бойынша әр сыныпқа берілген.

1) түсіну және жауап беру:

	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Көркем шығарманы түсініп оқу	5.1.1.1 әдеби шығармадағы бейтаныс сөздердің мағынасын деректер арқылы түсіну	6.1.1.1 әдеби шығармадағы тірек сөздердің негізгі ой түйіндеріне қатысын анықтау	7.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәтіндегі жұмсалыу мақсатын айқындау	8.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздердің мәтіндегі қызметін ашу, қолданудың маңыздылығын түсіну	9.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәнмәтіндік қызметін талдау, сөзді дұрыс қолданудың маңыздылығын түсіну
2. Әдеби шығармадағы өзекті мәселе, идеялық мазмұн	5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау	6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру	7.1.2.1 әдеби шығармадағы кейіпкерлер әрекетінің шығарманың өзекті ойына қатысын анықтау	8.1.2.1 әдеби шығармадағы образдардың идеяны берудегі қызметін ұлттық мүдде тұрғысынан ашу	9.1.2.1 әдеби шығармадағы объективті идеяны, көркемдік шешімді анықтау
3. Шығарма үзігімен жұмыс	5.1.3.1 көркем шығармадан шағын көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту	6.1.3.1 көркем шығармадан орта көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту	7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашатын үзінділерді мәнерлеп, жатқа айту	8.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану	9.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығарманың өзекті ойына қатыстырып дәйектеу
4. Ауызша, жазбаша интерпретация	5.1.4.1 көркем шығарманың оқиға желісін мәтінге жуық баяндау/жоспар құру	6.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерді ауызша/жазбаша сипаттау	7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер әрекетін өз көзқарасымен	8.1.4.1 көркем мәтіннен дәйектер келтіре отырып, шығарма желісі бойынша	9.1.4.1 көркем шығарманың идеялық мазмұнына сүйене отырып, оқырмандық

			н сипаттау	идеясын айту не жазу	ой-пайымын ауызша/жазба ша түйіндеу
--	--	--	------------	-------------------------	---

2) талдау және жинақтау:

	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Әдеби шығарманың сюжеттік композициясы	5.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай сюжеттік желісін талдау	6.2.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін талдау	7.2.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөліктерін талдау	8.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін талдау, эпилог, прологтардың қызметін ашу	9.2.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау
2. Көркем шығармадағы образ композициясы	5.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу	6.2.2.1 көркем шығармадағы тура және жанама мінездеулерді табу, кейіпкер образын берудегі қызметін айқындау	7.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкердің ішкі сезімін сипаттау	8.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері (сатиралық, юморлық, фантастикалық, трагедиялық) тұрғысынан анықтау	9.2.2.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін талдау
3. Көркем шығарманың тілі	5.2.3.1 шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдарының (теңеу, эпитет (айшықтау), ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау	6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды: метафора (ауыстыру), кейіптеу, метонимия (алмастыру), гиперболола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау	7.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау	8.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін анықтау	9.2.3.1 шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтауың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне (дискурсына) баға беру.

4. Көркем шығармадағы автор	5.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты кейіпкерге (лирикалық қаһарманға) қатысын анықтау	6.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау	7.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау	8.2.4.1 автор мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау	9.2.2.1 автор идеясы мен стилінің байланысына талдау жасау
5. Шығармашылық жұмыс	5.2.5.1 көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу	6.2.5.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу	7.2.5.1 шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу	8.2.5.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп креативті жазу	9.2.5.1 автор стиліне сүйене отырып, шығармашылық жұмыс жазу

3) бағалау және шығармашылық өнім:

	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Тарихи және көркемдік құндылығы	5.3.1.1 шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи және ұлттық құндылығын бағалау	6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау	7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығына баға беру	8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалармен салыстырып, тарихи, ұлттық, және көркемдік құндылығын бағалау	9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас - туындылармен салыстырып, тарихи, ұлттық, көркемдік құндылығына баға беру
2. Көркем шығармадағы заманауи идеялар мен образдар	5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау	6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру	7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына заманауи тұрғыдан баға беру	8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылды	9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға

				ғына баға беру	беру
3. Әдеби эссе	5.3.3.1 шығармада ғы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу.	6.3.3.1 шығармада ғы кейіпкерлер қарым- қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу.	7.3.3.1 шығарманы ұлттық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу.	8.3.3.1 шығарманың көркемдік- идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу.	9.3.3.1 шығарманың идеясын адамзаттық құндылықтар тұрғысында талдап, әдеби эссе жазу.
4. Сыни баға	5.3.4.1 шығарманың оқырман рухани дүниесіне эсерін талдап, мысалдар келтіре отырып, сыни хабарлама жазу	6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау.	7.3.4.1 әдеби шығарманың эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу.	8.3.4.1 шығарма бойынша жазылған әдеби сын- пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу	9.3.4.1 әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу

23. Тоқсандағы бөлімдер мен бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

24. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ әдебиеті» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Қазақ әдебиеті» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша
ұзақ мерзімді жоспар

1) 5-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
Таза, мінсіз асыл сөз	«Керқұла атты Кендебай» ертегісі, Асан қайғы «Асан қайғының жерге айтқан сыны» аңызы, Ыбырай Алтынсарин «Қыпшақ Сейітқұл», «Атымтай Жомарт»	Түсіну және жауап беру	5.1.1.1 әдеби шығармадағы бейтаныс сөздердің мағынасын деректер арқылы түсіну 5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау; 5.1.3.1 көркем шығармадан шағын көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту 5.1.4.1 көркем шығарманың

	әңгімелері		оқиға желісін мәтінге жуық баяндау/жоспар құру
		Талдау және интерпретация	5.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай сюжеттік желісін талдау; 5.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу; 5.2.3.1 шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдарының (теңеу, эпитет, ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау; 5.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты кейіпкерге (лирикалық қаһарманға) қатысын анықтау; 5.2.5.1 көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу
		Бағалау және шығармашылық өнім	5.3.1.1 шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи және ұлттық құндылығын бағалау; 5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау; 5.3.3.1 шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 5.3.4.1 шығарманың оқырман рухани дүниесіне әсерін талдап, мысалдар келтіре отырып, сыни хабарлама жазу
2-тоқсан			
«Тәрбиенің қайнар бұлағы»	Абай Құнанбаев «Күз» өлеңі, «Отыз бірінші» қарасөзі, Ахмет Байтұрсынұлы «Егіннің бастары», «Аққу, шортан һәм шаян» мысал өлеңдері, Мұхтар Әуезов «Әжемнің әңгімесі»	Түсіну және жауап беру	5.1.1.1 әдеби шығармадағы бейтаныс сөздердің мағынасын деректер арқылы түсіну; 5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау; 5.1.3.1 көркем шығармадан шағын көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту; 5.1.4.1 көркем шығарманың оқиға желісін мәтінге жуық баяндау/жоспар құру
		Талдау және интерпретация	5.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай сюжеттік желісін талдау; 5.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу; 5.2.3.1 шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдарының (теңеу, эпитет, ауыспалы

			<p>мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау;</p> <p>5.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты кейіпкерге (лирикалық қаһарманға) қатысын анықтау;</p> <p>5.2.5.1 көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу</p>
		Бағалау және шығармашылық өнім	<p>5.3.1.1 шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи, ұлттық құндылығын бағалау;</p> <p>5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау;</p> <p>5.3.3.1 шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>5.3.4.1 шығарманың оқырман рухани дүниесіне әсерін талдап, мысалдар келтіре отырып, сыни хабарлама жазу</p>
3-тоқсан			
Адамгершілік – асыл қасиет	Б.Соқпақбаев «Менің атым Қожа» хикаяты, Нұрдәулет Ақыш «Балалар елін бағындыру» ертегісі, «Мейірімділік сәулесі» фэнтезиі, Есболат Айдабосын «Қамшыұстар», «Қызыл сақа» әңгімелері	Түсіну және жауап беру	<p>5.1.1.1 әдеби шығармадағы бейтаныс сөздердің мағынасын деректер арқылы түсіну</p> <p>5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау;</p> <p>5.1.3.1 көркем шығармадан шағын көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту</p> <p>5.1.4.1 көркем шығарманың оқиға желісін мәтінге жуық баяндау/жоспар құру</p>
		Талдау және интерпретация	<p>5.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай сюжеттік желісін талдау;</p> <p>5.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу;</p> <p>5.2.3.1 шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдарының (теңеу, эпитет, ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау;</p> <p>5.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты кейіпкерге (лирикалық қаһарманға) қатысын анықтау;</p> <p>5.2.5.1 көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу</p>
		Бағалау және шығармашылық	5.3.1.1 шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи және ұлттық

		өнім	кұндылығын бағалау; 5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау; 5.3.3.1 шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 5.3.4.1 шығарманың оқырман рухани дүниесіне әсерін талдап, мысалдар келтіре отырып, сыни хабарлама жазу
4-тоқсан			
Отбасы құндылықтары	Тауипқ Рымжанов «Зәйтүнқарлығаштың ерлігі» ертегі-повесі, Ділдер Мамырбаева «Көк түйме» әңгімесі, «Ер Төстік» комиксі	Түсіну және жауап беру	5.1.1.1 әдеби шығармадағы бейтаныс сөздердің мағынасын деректер арқылы түсіну; 5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау; 5.1.3.1 көркем шығармадан шағын көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту 5.1.4.1 көркем шығарманың оқиға желісін мәтінге жуық баяндау/жоспар құру
		Талдау және интерпретация	5.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай сюжеттік желісін талдау; 5.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу; 5.2.3.1 шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдарының (теңеу, эпитет, ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау; 5.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты кейіпкерге (лирикалық қаһарманға) қатысын анықтау; 5.2.5.1 көркем шығармадан алған әсерін баяндап жазу
		Бағалау және шығармашылық өнім	5.3.1.1 шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи, ұлттық құндылығын бағалау; 5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау; 5.3.3.1 шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 5.3.4.1 шығарманың оқырман рухани дүниесіне әсерін талдап, мысалдар келтіре отырып, сыни хабарлама жазу

2) 6-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
Туған жерім- аялы алтын бесігім	«Аяз би» ертегісі «Қобыланды батыр» жыры, «Кетбұға мен Жошыхан туралы аңыз», Әл-Фараби «Қашықтасың туған жер», «Тіршілікте құрыштай бол төзімді»	Түсіну және жауап беру	6.1.1.1 әдеби шығармадағы тірек сөздердің негізгі ой түйіндеріне қатысын анықтау; 6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру; 6.1.3.1 көркем шығармадан орта көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту; 6.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерді ауызшы/жазбаша сипаттау
		Талдау және жинақтау	6.2.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін талдау; 6.2.2.1 көркем шығармадағы тура және жанама мінездеулерді табу, кейіпкер образын берудегі қызметін айқындау; 6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды(троптарды: метафора, кейіптеу, метонимия, гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау; 6.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау; 6.2.5.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу

		Бағалау және шығармашылық өнім	<p>6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау</p> <p>6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын, жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру;</p> <p>6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау</p>
2-тоқсан			
Абайды оқы, таңырқа!	Абай Құнанбайұлы «Әсемпаз болма әрнеге», «Ғылым таппай мақтанба» өлеңдері, «Он бесінші» қарасөзі, О.Бөкей «Тортай мінер ақбоз ат» әңгімесі	Түсіну және жауап беру	<p>6.1.1.1 әдеби шығармадағы тірек сөздердің негізгі ой түйіндеріне қатысын анықтау;</p> <p>6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру;</p> <p>6.1.3.1 көркем шығармадан орта көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту;</p> <p>6.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерді ауызша/ жазбаша сипаттау</p>
		Талдау және жинақтау	<p>6.2.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін талдау;</p> <p>6.2.2.1 көркем шығармадағы тура және жанама мінездеулерді табу, кейіпкер образын берудегі қызметін айқындау;</p> <p>6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды: метафора (ауыстыру), кейіптеу, метонимия (алмастыру), гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау</p> <p>6.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау;</p> <p>6.2.5.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу</p>
		Бағалау және шығармашылық өнім	6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау;

			<p>6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын, жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру;</p> <p>6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау</p>
3-тоқсан			
Мен балаң жарық күнде сәуле қуған...	С. Торайғыров «Шығамын тірі болсам адам болып», «Шәкірт ойы», С. Мұратбеков «Жусан иісі», О.Бөкей «Тортай мінер ақбоз ат», Қалқаман Әбдіқадыров «Қажымұқан», Марат Қабанбай «Бауыр» әңгімесі	Түсіну және жауап беру	<p>6.1.1.1 әдеби шығармадағы тірек сөздердің негізгі ой түйіндеріне қатысын анықтау;</p> <p>6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру;</p> <p>6.1.3.1 көркем шығармадан орта көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту;</p> <p>6.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерді ауызша/ жазбаша сипаттау</p>
		Талдау және жинақтау	<p>6.2.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін талдау;</p> <p>6.2.2.1 көркем шығармадағы тура және жанама мінездеулерді табу, кейіпкер образын берудегі қызметін айқындау;</p> <p>6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды: метафора (ауыстыру), кейіптеу, метонимия (алмастыру), гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау;</p> <p>6.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау;</p> <p>6.2.5.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу</p>
		Бағалау және шығармашылық өнім	<p>6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау;</p> <p>6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру;</p> <p>6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер</p>

			қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау
Менің туған өлкем өлеңдер мен прозада	Түсіну және жауап беру		6.1.1.1 әдеби шығармадағы тірек сөздердің негізгі ой түйіндеріне қатысын анықтау; 6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру; 6.1.3.1 көркем шығармадан орта көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту; 6.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерді ауызша/ жазбаша сипаттау
	Талдау және жинақтау		6.2.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін талдау; 6.2.2.1 көркем шығармадағы тура және жанама мінездеулерді табу, кейіпкер образын берудегі қызметін айқындау; 6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды: метафора (ауыстыру), кейіптеу, метонимия (алмастыру), гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау; 6.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау; 6.2.5.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу
	Бағалау және шығармашылық өнім		6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау; 6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын, жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру; 6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау

4-тоқсан			
Тәуелсіздік-қасиет тұнған ұлы ұғым	Д. Әшімхан «Жынды жел» (Алас тайпасы туралы аңыз) әңгімесі, Тобық Жармағамбетов «Отамалы» әңгімесі, Е. Жүніс «Менің атым – Тәуелсіздік» өлеңі, Лилия Калаус, Зира Наурызбаева «Бату мен оның достарының алтын тостағанды іздеуі» фэнтезиі	Түсіну және жауап беру	6.1.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін талдау; 6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру; 6.1.3.1 көркем шығармадан орта көлемді бөлікті мәнерлеп оқу, жатқа айту 6.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерді ауызша/ жазбаша сипаттау
		Талдау және жинақтау	6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау; 6.2.2.1 эпикалық, поэзиялық шығармалардағы автор бейнесін анықтау; 6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды: метафора, кейіптеу, метонимия, гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау; 6.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау; 6.2.5.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу
		Бағалау және шығармашылық өнім	6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау; 6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын, жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру; 6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау.
Өлкені сипаттау өнері		Түсіну және жауап беру	6.1.1.1 әдеби шығармадағы тірек сөздердің негізгі ой түйіндеріне қатысын анықтау; 6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру; 6.1.4.1 көркем шығармадағы

			кейіпкерді ауызша/ жазбаша сипаттау
		Талдау және жинақтау	6.2.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін талдау; 6.2.2.1 көркем шығармадағы тура және жанама мінездеулерді табу, кейіпкер образын берудегі қызметін айқындау; 6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды: метафора (ауыстыру), кейіптеу, метонимия (алмастыру), гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау 6.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау; 6.2.5.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу
		Бағалау және шығармашылық өнім	6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау; 6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын, жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру; 6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау

7-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
Әдеби мұра – асыл қазына	«Қыз Жібек» жыры, Махамбет Өтемісұлы «Қызғыш құс»,	Түсіну және жауап беру	7.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәтіндегі жұмсалу мақсатын айқындау; 7.1.2.1 әдеби шығармадағы кейіпкерлер әрекетінің шығарманың

	«Ереуіл атқа ер салмай» өлеңдері, Абай Құнанбайұлы «Өлең сөздің патшасы – сөз сарасы», «Қансонарда бүркітші шығады аңға» өлеңдері, Мағжан Жұмабаев «Сүйемін», «Түркістан» өлеңдері		өзекті ойына қатысын анықтау; 7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашатын үзінділерді мәнерлеп, жатқа айту; 7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер әрекетін өз көзқарасымен сипаттау
		Талдау және жинақтау	7.2.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін, талдау; 7.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкердің ішкі сезімін сипаттау; 7.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау; 7.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау; 7.2.5.1 шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу
		Бағалау және шығармашылық өнім	7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығына баға беру; 7.3.4.1 әдеби шығарманың эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу
2-тоқсан			
Толғауы тоқсан қызыл тіл	Қажым Жұмаділов «Қозыкүрең» әңгімесі, Жүніс Сахиев «Көктен келген көшпенділер» ғылыми-фантастикалық романы, Таңжарық Жолдыұлы «Іле сипаты» өлеңі	Түсіну және жауап беру	7.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәтіндегі жұмсалу мақсатын айқындау; 7.1.2.1 әдеби шығармадағы кейіпкерлер әрекетінің шығарманың өзекті ойына қатысын анықтау; 7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашатын үзінділерді мәнерлеп, жатқа айту; 7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер әрекетін өз көзқарасымен сипаттау
		Талдау және жинақтау	7.2.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөліктерін талдау; 7.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкердің ішкі сезімін сипаттау; 7.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау; 7.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес өз

			<p>ұстанымын дәлелдей отырып автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау;</p> <p>7.2.5.1 шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу</p>
		Бағалау және шығармашылық өнім	<p>7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығына баға беру;</p> <p>7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына заманауи тұрғыдан баға беру;</p> <p>7.3.3.1 шығарманы ұлттық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>7.3.4.1 әдеби шығарманың эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу.</p>
3-тоқсан			
Балалар мен үлкендер	Ғабит Мүсірепов «Боранды түнде» әңгімесі, Төлен Әбдіков «Қонақтар» әңгімесі, Дулат Исабеков «Әділ дихан арманы» пьесасы, Шерхан Мұртаза «Тұтқын бала» романнан үзінді»	Түсіну және жауап беру	<p>7.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәтіндегі жұмсалыу мақсатын айқындау;</p> <p>7.1.2.1 әдеби шығармадағы кейіпкерлер әрекетінің шығарманың өзекті ойына қатысын анықтау;</p> <p>7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашатын үзінділерді мәнерлеп, жатқа айту;</p> <p>7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер әрекетін өз көзқарасымен сипаттау</p>
		Талдау және жинақтау	<p>7.2.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін, талдау;</p> <p>7.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкердің ішкі сезімін сипаттау;</p> <p>7.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау;</p> <p>7.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес өз ұстанымын дәлелдей отырып автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау;</p> <p>7.2.5.1 шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу</p>

		Бағалау және шығармашылық өнім	7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи, ұлттық, көркемдік құндылығына баға беру
Туған өлке публицистика беттерінде		Түсіну және жауап беру	7.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәтіндегі жұмсалу мақсатын айқындау; 7.1.2.1 әдеби шығармадағы кейіпкерлер әрекетінің шығарманың өзекті ойына қатысын анықтау
		Талдау және жинақтау	7.2.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін, талдау; 7.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес өз ұстанымын дәлелдей отырып автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау
		Бағалау және шығармашылық өнім	7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығына баға беру; 7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына, жаңашылдығына заманауи тұрғыдан баға беру
4-тоқсан			
Ұрпақ тәрбиесі	М.Шаханов «Нарынкүм зауалы», Медетбек Темірхан «Тәуелсізбін» өлеңі, Кеңес Оразбеков «Тұран баһадүрлері немесе Ер, Би, Нардың ерлік жорықтары» фэнтезиі, Оспанхан Әубәкіров «Қағаз қалпақ» сатиралық шығармасы	Түсіну және жауап беру	7.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәтіндегі жұмсалу мақсатын айқындау; 7.1.2.1 әдеби шығармадағы кейіпкерлер әрекетінің шығарманың өзекті ойына қатысын анықтау; 7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашатын үзінділерді мәнерлеп, жатқа айту; 7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер әрекетін өз көзқарасымен сипаттау
		Талдау және жинақтау	7.2.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін, талдау; 7.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкердің ішкі сезімін сипаттау; 7.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау; 7.2.4.1 шығарма жанрына сәйкес өз ұстанымын дәлелдей отырып автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау; 7.2.5.1 шығармадағы оқиға желісін

			өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу
		Бағалау және шығармашылық өнім	7.3.3.1 шығарманы ұлттық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 7.3.4.1 әдеби шығарманың эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу
«Менің туған өлкем» электрондық энциклопедиясы		Түсіну және жауап беру	7.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәтіндегі жұмсалыу мақсатын айқындау; 7.1.2.1 әдеби шығармадағы кейіпкерлер әрекетінің шығарманың өзекті ойына қатысын анықтау
		Анализ және интерпретация	7.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкердің ішкі сезімін сипаттау
		Бағалау және салыстыру	7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына, жаңашылдығына заманауи тұрғыдан баға беру; 7.3.4.1 электронды энциклопедияның эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу

4) 8-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
Дананың сөзі – ақылдың көзі	Қорқыт «Байбөрі баласы Бамсы-Байрақ туралы жыр», Қорқыттың нақыл сөздері, Ахмет Яссауи «Даналық кітабы», Ақтамберді жырау «Күлдір-күлдір кісінетіп», «Балаларыма өсиет», Шалкиіз жырау «Би Темірге бірінші толғауы»	Түсіну және жауап беру	8.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздердің мәтіндегі қызметін ашу, қолданудың маңыздылығын түсіну; 8.1.2.1 әдеби шығармадағы образдардың идеяны берудегі қызметін ұлттық мүдде тұрғысынан ашу; 8.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану; 8.1.4.1 көркем мәтіннен дәйектер келтіре отырып, шығарма желісі бойынша идеясын түсіндіру
		Талдау және интерпретация	8.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін талдау, эпилог, прологтардың қызметін ашу 8.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу

			<p>тәсілдері (сатиралық, юморлық, фантастикалық, трагедиялық) тұрғысынан анықтау</p> <p>8.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін (дискурсын) анықтау</p> <p>8.2.4.1 автор мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау</p> <p>8.2.5.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп креативті жазу</p>
		Бағалау және шығармашылық өнім	<p>8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалар мен салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау;</p> <p>8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, баға беру;</p> <p>8.3.3.1 шығарманың көркемдік-идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>8.3.4.1 шығарма бойынша жазылған әдеби сын-пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу</p>
2-тоқсан			
Көркем әдебиет және эпикалық сарын	Мұрат Мөңкеұлы «Үш қиян» өлеңі, М. Жұмабаев «Батыр Баян» поэмасы, Ш. Құдайбердіұлы «Еңлік-Кебек» дастаны, «Адамдық борышың» өлеңі	Түсіну және жауап беру	<p>8.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздердің мәтіндегі қызметін ашу, қолданудың маңыздылығын түсіну;</p> <p>8.1.2.1 әдеби шығармадағы образдардың идеяны берудегі қызметін ұлттық мүдде тұрғысынан ашу;</p> <p>8.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану;</p> <p>8.1.4.1 көркем мәтіннен дәйектер келтіре отырып, шығарма желісі бойынша идеясын түсіндіру</p>
		Талдау және интерпретация	<p>8.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін талдау, эпилог, прологтардың қызметін ашу;</p> <p>8.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері (сатиралық, юморлық, фантастикалық, трагедиялық) тұрғысынан анықтау;</p> <p>8.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш</p>

			<p>кұралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін (дискурсын) анықтау;</p> <p>8.2.4.1 автор мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау;</p> <p>8.2.5.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп креативті жазу</p>
		Бағалау және шығармашылық өнім	<p>8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалармен салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау;</p> <p>8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, баға беру;</p> <p>8.3.3.1 шығарманың көркемдік-идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>8.3.4.1 шығарма бойынша жазылған әдеби сын-пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу</p>
3-тоқсан			
Махаббат және абырой	М. Дулатов «Бақытсыз Жамал» романы, И. Байзақов «Құралай сұлу» поэмасы, Б. Момышұлы «Ұшқан ұя» повесі, Д. Исабеков «Әпке» драмасы, М. Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасы	Түсіну және жауап беру	<p>8.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздердің мәтіндегі қызметін ашу, қолданудың маңыздылығын түсіну</p> <p>8.1.2.1 әдеби шығармадағы образдардың идеяны берудегі қызметін ұлттық мүдде тұрғысынан ашу</p> <p>8.1.3.1 Көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану.</p> <p>8.1.4.1 көркем мәтіннен дәйектер келтіре отырып, шығарма желісі бойынша идеясын түсіндіру</p>
		Талдау және интерпретация	<p>8.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін талдау, эпилог, прологтардың қызметін ашу</p> <p>8.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері (сатиралық, юморлық, фантастикалық, трагедиялық) тұрғысынан анықтау</p> <p>8.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор</p>

			<p>стилін (дискурсын)? анықтау</p> <p>8.2.4.1 автор мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау</p> <p>8.2.5.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп креативті жазу</p>
		Бағалау және шығармашылық өнім	<p>8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалар мен салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау</p> <p>8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, баға беру</p> <p>8.3.3.1 шығарманың көркемдік-идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан-талдап, әдеби эссе жазу</p> <p>8.3.4.1 шығарма бойынша жазылған әдеби сын-пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу</p>
4-тоқсан			
Қиял мен шындық	Т. Ахтанов «Күй аңызы» әңгімесі, Р. Мұқанова «Мәңгілік бала бейне» әңгімесі, Ділдер Мамырбаева «Роботтар отбасы» фантастикалық әңгімесі, Р. Сауытбай «Шоко әлем» фэнтезиі	Түсіну және жауап беру	<p>8.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздердің мәтіндегі қызметін ашу, қолданудың маңыздылығын түсіну;</p> <p>8.1.2.1 әдеби шығармадағы образдардың идеяны берудегі қызметін ұлттық мүдде тұрғысынан ашу;</p> <p>8.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану;</p> <p>8.1.4.1 көркем мәтіннен дәйектер келтіре отырып, шығарма желісі бойынша идеясын түсіндіру</p>
		Талдау және интерпретация	<p>8.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін талдау, эпилог, прологтардың қызметін ашу;</p> <p>8.2.2.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері (сатиралық, юморлық, фантастикалық, трагедиялық) тұрғысынан анықтау;</p> <p>8.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін (дискурсын) анықтау;</p> <p>8.2.4.1 автор мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау;</p> <p>8.2.5.1 шығармадан алған үзінділерді</p>

		қайта өңдеп креативті жазу
	Бағалау және шығармашылық өнім	8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалар мен салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау; 8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, баға беру; 8.3.3.1 шығарманың көркемдік-идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу; 8.3.4.1 шығарма бойынша жазылған әдеби сын-пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу

9-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
Атадан қалған асыл сөз	Ж. Баласағұн «Құтты білік», Шешендік өнер: Майқы би мен Мөңке бидің шешендік сөздері, Әнет баба «Не арсыз? Не ғайып? Не даусыз?», Төле би «Ердің бақыты – әйел», Әйтеке би «Қасқакөл дауы», Қазыбек би «Кім жақын? Не қымбат? Не қиын?», Сырым Датұлы «Балаби мен Сырым», Бұқар жырау «Асқар таудың өлгені», «Тілек», «Әй, Абылай, Абылай», «Біржан-Сара» айтысы	Түсіну және жауап беру	9.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәнмәтіндік қызметін талдау, сөзді дұрыс қолданудың маңыздылығын түсіну; 9.1.2.1 әдеби шығармадағы объективті идеяны, көркемдік шешімді анықтау; 9.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығарманың өзекті ойына қатыстырып дәйектеу; 9.1.4.1 көркем шығарманың идеялық мазмұнына сүйене отырып, оқырмандық ой-пайымын ауызша/жазбаша түйіндеу
		Талдау және интерпретация	9.2.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау; 9.2.2.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін талдау; 9.2.3.1 шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтауың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне (дискурсына) баға беру; 9.2.2.1 автор идеясы мен стилінің байланысына талдау жасау.

		Бағалау және шығармашылық өнім	9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылармен салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығына баға беру; 9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, баға беру; 9.3.3.1 шығарманың идеясын адамзаттық құндылықтар тұрғысында талдап, әдеби эссе жазу; 9.3.4.1 әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу
2-тоқсан			
Тарихи шындық пен көркемдік шешім	Нысанбай жырау «Кенесары – Наурызбай», Махамбет Өтемісұлы «Махамбеттің Баймағамбетке айтқаны», « Мен, мен, мен едім», «Бағаналы терек», Ш. Уәлиханов «Ыстықкөл күнделігі»	Түсіну және жауап беру	9.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәнмәтіндік қызметін талдау, сөзді дұрыс қолданудың маңыздылығын түсіну; 9.1.2.1 әдеби шығармадағы объективті идеяны, көркемдік шешімді анықтау; 9.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығарманың өзекті ойына қатыстырып дәйектеу; 9.1.4.1 көркем шығарманың идеялық мазмұнына сүйене отырып, оқырмандық ой-пайымын ауызша/жазбаша түйіндеу
		Талдау және интерпретация	9.2.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау; 9.2.2.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін талдау; 9.2.3. шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтауың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне (дискурсына) баға беру; 9.2.2.1 автор идеясы мен стилінің байланысына талдау жасау.
		Бағалау және шығармашылық өнім	9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылармен салыстырып, тарихи, ұлттық, көркемдік құндылығына баға беру; 9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, баға беру 9.3.3.1 шығарманың идеясын адамзаттық құндылықтар

			тұрғысында талдап, әдеби эссе жазу 9.3.4.1. әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу
3-тоқсан			
Адам жанының құпиясы	І. Жансүгіров «Құлагер» поэмасы, Б. Майлин «Шұғаның белгісі» хикаяты, Ғ. Мүсірепов «Ананың анасы» әңгімесі, Т. Айбергенов «Сағыныш», Ф. Оңғарсынова «Өлең, мен сені аялап өтем» өлеңдері	Түсіну және жауап беру	9.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәнмәтіндік қызметін талдау, сөзді дұрыс қолданудың маңыздылығын түсіну; 9.1.2.1 әдеби шығармадағы объективті идеяны, көркемдік шешімді анықтау; 9.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығарманың өзекті ойына қатыстырып дәйектеу; 9.1.4.1 көркем шығарманың идеялық мазмұнына сүйене отырып, оқырмандық ой-пайымын ауызша/жазбаша түйіндеу.
		Талдау және интерпретация	9.2.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау; 9.2.2.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін талдау; 9.2.3. шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтауың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне (дискурсына) баға беру; 9.2.2.1 автор идеясы мен стилінің байланысына талдау жасау.
		Бағалау және шығармашылық өнім	9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылармен салыстырып, тарихи, ұлттық, көркемдік құндылығына баға беру; 9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, баға беру; 9.3.3.1 шығарманың идеясын адамзаттық құндылықтар тұрғысында талдап, әдеби эссе жазу; 9.3.4.1. әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу
4-тоқсан			
Мәңгілік Ел – мәңгілік мұрат	С. Досжан «Ауылдан шыққан миллионер», Қажығали	Түсіну және жауап беру	9.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәнмәтіндік қызметін талдау, сөзді дұрыс қолданудың маңыздылығын түсіну;

Мұхамбетқалиев «Тар кезең» романы		<p>9.1.2.1 әдеби шығармадағы объективті идеяны, көркемдік шешімді анықтау;</p> <p>9.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығарманың өзекті ойына қатыстырып дәйектеу;</p> <p>9.1.4.1 көркем шығарманың идеялық мазмұнына сүйене отырып, оқырмандық ой-пайымын ауызша/жазбаша түйіндеу</p>
	Талдау және интерпретация	<p>9.2.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау;</p> <p>9.2.2.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін талдау;</p> <p>9.2.3. шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтауың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне (дискурсына) баға беру;</p> <p>9.2.2.1 автор идеясы мен стилінің байланысына талдау жасау</p>
	Бағалау және шығармашылық өнім	<p>9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылармен салыстырып, тарихи, ұлттық, көркемдік құндылығына баға беру;</p> <p>9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, баға беру;</p> <p>9.3.3.1 шығарманың идеясын адамзаттық құндылықтар тұрғысында талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>9.3.4.1. әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу</p>

Қолданыстағы нұсқа	Өзгертілген нұсқасы	Негіздеме
<p>2. Қазақ әдебиеті пәні бағдарламасының басты бағыты – білім алушылардың ақыл-ой қабілеті мен тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына, тілдік-эстетикалық талғамдарының дамуына, коммуникативтік құзыреттіліктерінің жетілдірілуіне іргетас қалап, өмірлік дағдыларын шыңдауына, өздігінен білім алуларына мүмкіндік туғызу. Білім алушыларды ұлттық мәдениет пен әдеби мұраларды түсінуге, қазіргі заманғы әдебиетті бағалай білуге үйретеді. Бағдарламада әдеби-теориялық ұғымдар, талдауға, бағалау мен салыстыруға негізделген адамзаттың мәңгілік сұрақтары, қазіргі заманғы дилеммалар, мәселелер қарастырылған.</p>	<p>2. Қазақ әдебиеті пәні бағдарламасының басты бағыты әдебитанымдық, тұлғатанымдық және мәденитанымдық сипатта көрінеді. Әдеби мұраларды оқыту арқылы білім алушылардың ақыл-ой қабілеті мен тұлғалық қасиеттерін дамыту, рухани тәрбие беру; тұлғаның әдеби-эстетикалық танымы мен талғамын қалыптастыру, өздігінен білім алуға, коммуникативтік құзыреттерін жетілдіруге мүмкіндік жасау; сөз өнерін ұлттық мәдениеттің маңызды бөлігі ретінде бағалай алатын, адамзаттық құндылықтар мен дилеммаларды сыни пайымдайтын, білім деңгейі мен ой-өрісі, оқырмандық мәдениеті мен әдеби тілі дамыған, өз ойын еркін жеткізе алатын, туындаған мәселелерді шеше білетін өмірге икемді ұрпақ тәрбиелеу.</p>	<p>Оқу пәнінің негізгі бағыты бойынша «білім алушылардың ақыл-ой қабілеті қандай нысан арқылы дамытылатыны нақтыланды және әдебиет пәні арқылы тұлғалық қасиеттер мен тәрбиенің қандай бағыттары қамтылатыны да айқын көрсетілді. Қолданыста болған нұсқадағы мәтінге стильдік, кейбір қисындық (логикалық) түзетулер жасалды.</p>
<p>3. Қазақ әдебиеті бағдарламасының мақсаты – білім алушыларды креативті ойлауға бағыттау. Олардың ойларын ауызша еркін жеткізуіне және жаза білуіне қолдау көрсету, дәлелдер келтіру, салыстыру және анализ жасау, бағалау дағдыларын қалыптастыру, білім алушыларға жанрларды меңгерту.</p>	<p>3. «Қазақ әдебиеті» пәнін оқытудың мақсаты – ұлтымыздың құнды мұралары арқылы оқушылардың ой-танымын, ұлттық рухын, эстетикалық танымы мен талғамын дамыту, тұлғаның рухани-адамгершілік әлемін, танымдық-эмоционалдық зиятын, оқырмандық мәдениетін қалыптастыру. Әдеби шығармада бейнеленген құбылысты көркемдік тұрғыда қабылдауға қажетті функционалды білім беру және игерілген білім, білік, дағдыларды өмірлік жағдайларда қолдана білетін, өзіндік пікірі мен сыни пайымы бар шығармашыл тұлға қалыптастыру</p>	<p>«Қазақ әдебиеті» пәні бағдарламасының негізгі мақсаты оқу пәнінің ерекшелігіне, функционалды мүмкіндіктеріне сай сипатталды, стильдік жағынан өңделді.</p>

	<p>4. «Қазақ әдебиеті» пәнін оқытудың міндеттері:</p> <ul style="list-style-type: none"> - көркем шығарманы толық түсініп оқып игеру, сөздік қорын кеңейту, мәнерлеп оқу дағдыларын қалыптастыру; - көркем шығарманың өнер табиғатына сай идеялық-эстетикалық мән-мағынасын түсініп қабылдау, бейнелі (образды) ойлау мен пайымдауға жетелеу; - көркем туындыдан алған түсінігі мен әсерін ауызша, жазбаша интерпретациялай алу, өзіндік пікірін сауатты, жүйелі айтып, жазуға баулу; - көркем мәтіннің тілдік, стильдік ерекшеліктерін, жеке сөз қолданыстарының шығармадағы көркемдік-эстетикалық жүгін айқындай алу, шығармашылық жұмыстарда сауатты қолдану; - әдеби шығарманы өз бетімен оқу қажеттілігін туғызу, сөйлеу мәдениеті мен оқырмандық мәдениетін қалыптастыру; - көркем шығармалардың жанрлық ерекшелігі мен, мазмұндық-құрылымдық сипатын ажырату, талдай білу, және өзіндік тұжырымын дәйектей алу дағдыларын қалыптастыру. - авторлық көзқарас пен танымды эмпатиялы қабылдауға, рухани-адамгершілік құндылықтарды бағалауға үйрету 	<p>«Қазақ әдебиеті» пәнін оқытудың мақсатын қандай міндеттер арқылы шешуге болатыны анық қадамдар арқылы сипатталды. Пәннің функционалды мүмкіндіктері нақты көрсетілді. Пәннің ішкі құрылымы мен мазмұнын ашатын міндеттер Блум жүйесіне сәйкес берілді.</p>
<p>5. Теориялық материалдар оқушының қазақ әдебиеті туралы ұғымдарын кеңейтуге, әдебиет туралы дүниетанымын қалыптастыруға және адамзатқа ортақ ойларды, дилеммаларды,</p>	<p>5. Бағдарламада теориялық материалдар әдеби шығармаларды түсіну мен көркемдік ерекшелігін таныту мақсатында қамтылды, әдеби ұғымдар білім алушылардың қазақ</p>	<p>Стильдік тұрғыдан жүйеленді.</p>

<p>мінездерді зерттеуге мүмкіндік береді. Қазақ әдебиеті білім деңгейі, ой-өрісі дамыған, әдеби тіл және әдеби формалар арқылы өз ойын еркін жеткізе алатын, туындаған мәселелерді шеше білетін өмірге бейім ұрпақ тәрбиелейді.</p>	<p>әдебиетіннен білімін кеңейтуге мүмкіндік береді. Қазақ әдебиеті білім деңгейі, ой-өрісі дамыған, әдеби тіл және әдеби формалар арқылы өз ойын еркін жеткізе алатын, туындаған мәселелерді шеше білетін өмірге бейім ұрпақ тәрбиелейді.</p>	
<p>2-тарау. «Қазақ әдебиеті» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>8. «Түсіну және жауап беру» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: көркем шығарма мазмұны мен пішіні; әдеби шығарманың тұжырымдамасы; көркем шығармадағы образ; шығарма үзінділерімен жұмыс.</p>	<p>2-тарау. «Қазақ әдебиеті» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>11. «Түсіну мен жауап беру» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 1) көркем шығарманы түсініп оқу; 2) әдеби шығармадағы өзекті мәселе, идеялық мазмұн; 3) шығарма үзінділерімен жұмыс; 4) ауызша, жазбаша интерпретация.</p>	<p>Бөлімше атаулары методологиялық негізге сай жүйеленді. Бұл бөлімдегі мақсат білім алушының мәтінді білу, түсіну және көркем мәтінді қабылдауын есепке алуға бағытталған. Қолданыстағы бөлімше атауы теориялық, дидактикалық жағынан орынды қолданылмаған. «Мазмұн» мен «пішін» деген тұтас шығарма болмысы. Мәтінмен енді танысып отырған оқушы оны игере алмайды. «Әдеби шығарманың тұжырымдамасы» ғылыми-академиялық жазылымдарға қатысты қолданыс. Бұл бөлімшеде айқындалатын нысан - көркем шығарманың тақырыбы (проблематикасы) мен идеясы болғандықтан, атауы да мазмұнға сәйкес берілді. «Көркем шығармадағы образ» талдау нысаны. «ТжЖБ» бөлімінде көркем шығарманы түсіну, идеялық мазмұнын игеру және шығарма үзінділерімен жұмыс жасай отырып, түсінігін ауызша/жазбаша жеткізу, интерпретациялау міндеттері қойылды, логикалық жүйеленді.</p>
<p>9. «Анализ және интерпретация» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: әдеби шығарманың композициясы; автор бейнесі; көркем шығарманың тілі; шығармашылық жұмыс.</p>	<p>12. «Талдау мен жинақтау» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 1) әдеби шығарманың сюжеттік композициясы; 2) көркем шығармадағы образ композициясы;</p>	<p>«Интерпретация» ұғымы көркем мәтінді қабылдау, түсіну, шығармашылық өнім беру үдерісін тұтас сипаттайды. Оны бөлім атауы ретінде көрсету негізгі мәнін ашпайды. «Талдау және жинақтау» Блумның танымдық үдерісіне сәйкес келеді. Бөлімнің ішкі</p>

		3) көркем шығарманың тілі; 4) көркем шығармадағы автор; 5) шығармашылық жұмыс.	кұрылымы талдау нысандарына (сюжет/образ композициясы, шығарма тілі мен көркем шығармадағы авторға) қарай жүйеленді.
10. «Бағалау және салыстыру» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 1) тарихи және көркемдік құндылығы; 2) заманауилығы мен жаңашылдығы; 3) әдеби эссе; 4) әдеби сын	«Бағалау және шығармашылық өнім» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 1) тарихи және көркемдік құндылығы; 2) көркем шығармадағы заманауи идеялар мен образдар; 3) әдеби эссе; 4) сыни баға.		Бөлім атауы таксономияның жаңа мазмұнына сәйкес өзгертілді. Қолданыстағы «автор бейнесі» бөлімшесі талдау нысаны болатын биографиялық автор емес, көркем шығармадағы кейіпкерлерге деген авторлық қатынас, тілдік, стильдік қолданыстарда көрінетін авторлық көзқарас, ұстаным болғандықтан бөлімше атауы нақтыланып, оқыту мақсатына сәйкестендірілді. «Әдеби сын» әдебиеттің жеке жанрын сипаттайтын термин. Оқыту мақсатында әдеби сын жазу емес, сыни бағалау көзделген.
бағалау және салыстыру			
Оқыту мақсаттары			
түсіну және жауап беру		түсіну және жауап беру	
1. Көркем шығарманың мазмұны мен пішіні	5.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай фабуласы мен сюжеттік дамуын сипаттау 6. 1.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау 7.1.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау 8.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін, эпилוג, прологтарды анықтау 9.1.1.1 әдеби шығармаға	1. Көркем шығарманы түсініп оқу	5.1.1.1 әдеби шығармадағы бейтаныс сөздердің мағынасын деректер арқылы түсіну 6. 1.1.1 әдеби шығармадағы тірек сөздердің негізгі ой түйіндеріне қатысын анықтау 7.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәтіндегі жұмсалу мақсатын айқындау 8.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздердің мәтіндегі қызметін ашу 9.1.1.1 әдеби шығармадағы сөздің мәнмәтіндік қызметін талдау, сөзді дұрыс қолданудың маңыздылығын түсіну
			«Көркем шығарманың мазмұны мен пішіні» бөлімшесі Блум таксономиясының «талдау және жинақтау» деңгейіне сәйкес келеді. «Көркем шығарманың мазмұны мен пішіні» деп берілген бөлімше атауының өзгертілуі теориялық, дидактикалық жағынан орынды қолданылмағанына қатысты. Себебі «мазмұн» мен «пішін» деген тұтас шығарма болмысы. Ол мәтінмен енді танысып отырған оқушы бірден игере алатын мүмкіндікке сәйкеспейді. Сондықтан оқыту мақсаты «көркем мәтінді түсініп оқу» деп аталып,

	сюжеттік-композициялық талдау жасау			мәтінді алғаш оқып-танысқаннан кейінгі жұмыс: кіші бірліктерін түсіну арқылы тұтас мазмұнды игерту мақсатында шиыршықталып берілді.
2. Әдеби шығарманың тұжырымдамасы	5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау 6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру 7.1.2.1 әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты гуманистік тұрғыдан талдау 8.1.2.1 әдеби шығарманың идеясы мен пафосын ұлттық мүдде тұрғысынан ашу 9.1.2.1 әдеби шығармадағы психологизмді анықтау	2. Әдеби шығармадағы өзекті мәселе, идеялық мазмұн	5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау 6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені түсіндіру; 7.1.2.1 әдеби шығармадағы кейіпкерлер әрекетінің шығарманың өзекті ойына қатысын анықтау 8.1.2.1 әдеби шығармадағы образдардың идеяны берудегі қызметін ұлттық мүдде тұрғысынан ашу 9.1.2.1 әдеби шығармадағы объективті идеяны, көркемдік шешімді анықтау	«Әдеби шығарманың тұжырымдамасы» деген тіркес ғылыми-академиялық жазылымдарға қатысты қолданыс. Бұл бөлімшеде айқындалатын нысан – көркем шығарманың тақырыбы (проблематикасы) мен идеясы болғандықтан, атауы да мазмұнға сәйкес берілді.
3. Көркем шығармадағы образ		3. Шығарма үзігімен жұмыс	9.1.3.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығарманың өзекті ойына қатыстырып дәйектеу	« Көркем шығармадағы образ» бөлімшесі Блум таксономиясының «талдау және жинақтау» деңгейіне сәйкес келеді. Сондықтан талдау бөліміне ауыстырылды.
4. Шығарма үзінділерімен жұмыс		4. Ауызша, жазбаша интерпретация	5.1.4.1 көркем шығарманың оқиға желісін мәтінге жуық баяндау, жоспар құру 6.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерді ауызша/ жазбаша сипаттау 7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер әрекетін өз көзқарасымен сипаттау	Жаңа бөлімше «Ауызша, жазбаша интерпретация» қосылды.

			8.1.4.1 көркем мәтіннен дәйектер келтіре отырып, шығарма желісі бойынша идеясын айту не жазу 9.1.4.1 көркем шығарманың идеялық мазмұнына сүйене отырып, оқырмандық ой-пайымын ауызша/жазбаша түйіндеу	
анализ және интерпретация		<i>талдау мен жинақтау</i>		
1. Әдеби шығарманың композициясы	5.2.1.1 әдеби шығармадағы екі нәрсені салыстыра суреттеулер мен қарама-қарсы суреттеулерді табу 6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау 7.2.1.1 шығармадағы эпизодтар мен бейнелерді салғастыру 8.2.1.1 композицияны тұтастан бөлшекке, бөлшектен тұтасқа қарай талдау 9.2.1.1 эпикалық, поэтикалық, драмалық мәтіндердегі композициялық амалдарды талдау	1. Әдеби шығарманың сюжеттік композициясы	5.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай сюжеттік желісін талдау; 6.2.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін талдау 7.2.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін, талдау 8.2.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін, эпилог, прологтарды талдау 9.2.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау	
2. Автор бейнесі	9.2.2.1 автор бейнесінің идеялық-стистикалық тұтастырушы ретіндегі рөліне талдау жасау	2. Көркем шығармадағы автор	5.2.7.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты кейіпкерге (лирикалық қаһарманға) қатысын анықтау; 6.2.7.1 шығарма жанрына сәйкес автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау;	Талдау бөлімінің 4 бөлімшесі болып ауыстырылды. Себебі көркем шығарманың образдар жүйесі мен тілін талдағанның кейін автор қатысын айқындау мүмкіндігі бар. Автор бейнесі әлі де әдеби айналымда толық анықталмаған көркем

			7.2.7.1 шығарма жанрына сәйкес өз ұстанымын дәлелдей отырып автордың басты және қосалқы кейіпкерлерге қатысын анықтау 8.2.2.1 автор мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау; 9.2.2.1 автор идеясы мен стилінің байланысына талдау жасау.	шығармадағы қат-қабат жүйелерден: наратология, автор стилі, образдар жүйесінен, кейде шығарма құрылымынан айқындайтын мәселе болу себепті көбірек кейіпкерлер жүйесі мен стиліне қатысты іздеу жұмыстарына бағытталды.
3. Көркем шығарманың тілі	5.1.3.1 көркем шығарма дағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу 6.1.3.1 әдеби туындыдағы кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттау 7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері тұрғысынан анықтау 8.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу 9.1.3.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін анықтау	3. Көркем шығармадағы образ	5.2.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу; 6.2.3.1 шығармадағы тура және жанама мінездеулерді табу, кейіпкер образын берудегі қызметін айқындау 7.2.3.1 көркем шығармадағы кейіпкердің ішкі сезімін сипаттау 8.2.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері (сатиралық, юморлық, фантастикалық, трагедиялық) тұрғысынан анықтау 9.2.3.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін талдау	Бұл бөлімше «Түсіну және жауап беру» бөлімінен ауыстырылды. Оқыту мақсаты 7-сынып үшін күрделі болғандықтан 8-сыныпқа ауыстырылды.
бағалау және салыстыру:		бағалау және шығармашылық өнім:		Шығармашылық – ...
1.Тарихи және көркемдік құндылығы	5.3.1.1 шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи құндылығын бағалау 6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи	1. Тарихи, және ұлттық құндылығы	5.3.1.1 шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи, ұлттық құндылығын бағалау 6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығы	Бөлімше мен оқыту мақсаттары ұлттық құндылықпен толықтырылды.

	<p>және көркемдік құндылығына баға беру</p> <p>7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығына баға беру</p> <p>8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалармен салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығын бағалау</p> <p>9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылармен салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығын бағалау</p>		<p>ғына баға беру</p> <p>7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығына баға беру</p> <p>8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалармен салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау</p> <p>9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас - туындылармен салыстырып, тарихи, ұлттық және көркемдік құндылығын бағалау</p>	
<p>2. Заманауилығы мен жаңашылдығы</p>	<p>5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау;</p> <p>6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын жаңашылдығын өзара салыстырып баға бер;</p> <p>7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына жаңашылдығына заманауи тұрғыдан баға беру;</p> <p>8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи</p>	<p>2. Көркем шығармадағы заманауи идеялар мен образдар</p>	<p>5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау.</p> <p>6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауилығын өзара салыстырып баға беру.</p> <p>7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына заманауи тұрғыдан баға беру.</p> <p>8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып баға беру.</p> <p>9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи</p>	<p>Ішінара өзгеріс жасалды</p> <p>Көркем шығарманың жаңашылдығы барлық оқу мәтіндерінен іздейтін нақты айқын нысан емес. Бүгінгі жаңалық, ертең көмескі бола түседі. Сондықтан шығарманың өзектілігі, заманауи мәселелерге сәйкестігі тұрғысынан қарап, көркем шығарманың идеясындағы және кейіпкерлер болмысындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтар, заманауи мәселелер тұрғысында салыстыру көзделді.</p>

	тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру; 9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру		тұрғыда салыстырып баға беру.	
4. Әдеби сын	5.3.4.1 оқырманның рухани дүниесіне шығарма әсерін талдай отырып, сыни хабарлама жазу	4. Сыни баға	5.3.4.1 шығарманың оқырман рухани дүниесіне әсерін талдап, мысалдар келтіре отырып, сыни хабарлама жазу	Бөлімше атауы «сыни баға» болып өзгертілді, себебі бұрынғы аталымы әдебиеттің жеке жанрын сипаттайтын термин. Ал оқу мақсатында әдеби сын жазу мақсаты емес, сыни бағалау көзделген. Оқыту мақсаты адалдық құндылығымен толықтырылды.
Оқытылатын шығармалар тізімі				
5-сынып				
	1) «Керқұла атты Кендебай» ертегісі; 2) «Қобыланды батыр» жыры; 3) Асан қайғы «Асан қайғының жерге айтқан сыны» аңызы; 4) Дулат Бабатайұлы «О, Ақтан жас, Ақтан жас» өлеңі; 5) Ыбырай Алтынсарин «Қыпшақ Сейітқұл», «Атымтай Жомарт», «Дүние қалай етсең табылады?» әңгімелері; 6) Ахмет Байтұрсынұлы «Егіннің бастары» мысалы, «Адамдық диқаншысы» өлеңі; 7) Бердібек Соқпақбаев «Менің атым Қожа» хикаяты; 8) Марат Қабанбай «Бауыр» әңгімесі; 9) Тынымбай Нұрмағамбетов «Анасын сағынған бала» әңгімесі; 10) Нұрдәулет Ақыш «Нағыз әже қайда?» әңгімесі;		1) «Керқұла атты Кендебай» ертегісі; 2) Асан қайғы «Асан қайғының жерге айтқан сыны» аңызы; 3) Ыбырай Алтынсарин «Қыпшақ Сейітқұл», «Атымтай Жомарт» әңгімелері; 4) Абай Құнанбаев «Күз» өлеңі, «Отыз бірінші» қарасөзі; 5) Ахмет Байтұрсынұлы «Егіннің бастары» мысалы, «Аққу, шортан һәм шаян» мысал өлеңі; 6) Мұхтар Әуезов «Әжемнің әңгімесі»; 7) Бердібек Соқпақбаев «Менің атым Қожа» хикаяты; 8) Есболат Айдабосын «Қамшыұстар», «Қызыл сақа» әңгімелері; 9) Ділдар Мамырбаева «Көк түйме» әңгімесі; 10) Нұрдәулет Ақыш «Балалар елін бағындыру» ертегісі, «Мейірімділік сәулесі» фэнтезии; 11) Тауипқ Рымжанов «Зәйтүнқарлығаштың ерлігі»	

11) Джек Лондон «Мексика ұлы» әңгімесі.	ертегі-повесі; 12) «Ер Төстік» комиксі	
6-сынып		
<p>1) «Аяз би» ертегісі; 2) «Алып Ер Тұңға» жыры; 3) Әл Фараби «Қашықтасың туған жер», «Тіршілікте құрыштай бол төзімді» өлеңдері; 4) Доспамбет жырау «Қоғалы көлдер, қом сулар», «Айналайын, Ақ Жайық» толғаулары; 5) Абай Құнанбайұлы «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін», «Ғылым таппай мақтанба» өлеңдері, қара сөздері: «Бірінші сөз», «Жетінші сөз», «Отыз бірінші сөз»; 6) С.Торайғыров «Шығамын тірі болсам адам болып», «Шәкірт ойы» өлеңдері; 7) С.Мұратбеков «Жусан иісі» әңгімесі; 8) О.Бөкей «Тортай мінер ақбоз ат» әңгімесі; 9) Қалмақан Әбдіқадыров «Қажымұқан» хикаяты; 10) А.Алтай «Прописка» әңгімесі; 11) Е.Жүніс «Менің атым -Тәуелсіздік» өлеңі; 12) Р.Ғамзатов «Ана тілі» өлеңі, «Менің Дағыстаным» әңгімесі.</p>	<p>1) «Аяз би» ертегісі; 2) «Қобыланды батыр» жыры; 3) «Кетбұға мен Жошыхан туралы аңыз»; 4) Әл-Фараби «Қашықтасың туған жер», «Тіршілікте құрыштай бол төзімді» өлеңдері; 5) Абай Құнанбайұлы «Әсемпаз болма әрнеге», «Ғылым таппай мақтанба» өлеңдері, «Он бесінші» қарасөзі; 6) Сұлтанмахмұт Торайғыров «Шығамын тірі болсам адам болып», «Шәкірт ойы» өлеңдері; 7) Сайын Мұратбеков «Жусан иісі» әңгімесі; 8) Оралхан Бөкей «Тортай мінер ақбоз ат» әңгімесі; 9) Қалмақан Әбдіқадыров «Қажымұқан» хикаяты; 10) Дидахмет Әшімхан «Жынды жел» (Алас тайпасы туралы аңыз) әңгімесі; 11) Марат Қабанбай «Бауыр» әңгімесі; 12) Тобық Жармағамбетов «Отамалы» әңгімесі; 13) Ерлан Жүніс «Менің атым – Тәуелсіздік» өлеңі; 14) Лилия Калаус, Зира Наурызбаева «Бату мен оның достарының алтын тостағанды іздеуі» фэнтезиі.</p>	
7-сынып		
<p>1) Қазтуған жырау «Қазтуғанның қонысымен қоштасуы»; 2) Орхон-Енисей ескерткіштері «Күлтегін» жыры; 3) «Қыз Жібек» жыры; 4) Жиёмбет жырау «Еңсегей бойлы Ер Есім»; 5) Ш. Қанайұлы «Зар заман»; 6) С. Аронұлы «Сүйінбай мен Қатағанның айтысы»;</p>		

8) Жамбыл Жабаев «Зілді бұйрық»; 9) М. Жұмабаев «Батыр Баян»; 10) М.Әуезов «Көксерек»; 11) Қ. Қайсенов «Жау тылындағы бала»; 12) С. Сарғасқаев «Тәмпиш қара»; 13) М. Шаханов «Нарынкұм зауалы»; 14) Медетбек Темірхан «Тәуелсізбін» өлеңі; 15) Т. Әбдіков «Қонақтар»; 16) А.С. Пушкин «Ескерткіш».		
8-сынып		
1) Қорқыт «Байбөрі баласы Бамсы-Байрақ туралы жыр», Қорқыттың нақыл сөздері; 2) Ахмет Йассауи «Даналық кітабы»; 3) Ақтамберді жыраудың «Күлдір-күлдір кісінетіп», «Балаларыма өсиет» толғаулары; 4) Шалкиіз жырау «Би Темірге бірінші толғауы»; 5) Мұрат Мөңкеұлы «Үш қиян», « ~~Сарыарқа~~ » өлеңдері; 6) Ш. Құдайбердіұлы «Еңлік-Кебек» дастаны, «Жастарға» өлеңі; 7) М. Дулатов «Бақытсыз Жамал» романы; 8) Б. Момышұлы «Үшқан ұя» әңгімесі; 9) Д. Исабеков «Әпке» драмасы; 10) М. Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасы; 11) Т. Ахтанов «Күй аңызы» әңгімесі; 12) Ж. Сахиев «Айдағы жасырынбақ», «Дабыл» фантастикалық әңгімелері; 13) Р. Мұқанова «Мәңгілік бала бейне» әңгімесі.	1) Қорқыт «Байбөрі баласы Бамсы-Байрақ туралы жыр», Қорқыттың нақыл сөздері; 2) Ахмет Яссауи «Даналық кітабы»; 3) Ақтамберді жыраудың «Күлдір-күлдір кісінетіп», «Балаларыма өсиет» толғаулары; 4) Шалкиіз жырау «Би Темірге бірінші толғауы»; 5) Мұрат Мөңкеұлы «Үш қиян» өлеңі; 6) Шәкәрім Құдайбердіұлы «Еңлік-Кебек» дастаны, « Адамдық борышың » өлеңі; 7) Мағжан Жұмабаев «Батыр Баян» поэмасы; 8) Міржақып Дулатов «Бақытсыз Жамал» романы; 9) Иса Байзақов «Құралай сұлу» поэмасы; 10) Бауыржан Момышұлы «Үшқан ұя» әңгімесі; 11) Дулат Исабеков «Әпке» драмасы; 12) Мұқағали Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасы; 13) Тахауи Ахтанов «Күй аңызы» әңгімесі; 14) Роза Мұқанова «Мәңгілік бала бейне» әңгімесі. 15) Ділдәр Мамырбаева «Роботтар отбасы» фантастикалық әңгімесі; 16) Рүстем Сауытбай «Шоко әлем» фэнтезиі	
9-сынып		
1) Ж. Баласағұн «Құтты білік»; 2) Шешендік өнер: Майқы би мен Мөңке бидің	1) Ж. Баласағұн «Құтты білік»; 2) Шешендік өнер: Майқы би мен Мөңке бидің	

<p>шешендік сөздері, Әнет баба «Не арсыз? Не ғайып? Не даусыз?»;</p> <p>3) Төле би «Ердің бақыты –әйел», Әйтеке би «Қасқакөл дауы», Қазыбек би «Кім жақын? Не қымбат? Не қиын?»;</p> <p>4) Сырым Датұлы «Балаби мен Сырым»;</p> <p>5) Бұқар жырау «Тілек», «Әй, Абылай, Абылай», «Асқар таудың өлгені»;</p> <p>6) «Біржан-Сара» айтысы;</p> <p>7) Нысанбай жырау «Кенесары – Наурызбай»;</p> <p>8) Махамбет Өтемісұлы «Махамбеттің Баймағамбетке айтқаны», «Мен, мен, мен едім» , «Бағаналы терек»;</p> <p>9) Ш. Уәлиханов «Ыстықкөл күнделігі»;</p> <p>10) І. Жансүгіров «Құлагер» поэмасы;</p> <p>11) Б. Майлин «Шұғаның белгісі» хикаят;</p> <p>12) Ғ. Мүсірепов «Ұлпан» романы;</p> <p>13) Т. Айбергенов «Сағыныш», Ф. Оңғарсынова «Өлең, мен сені аялап өтем»;</p> <p>14) Н. Айтұлы «Бәйтерек» поэмасы;</p> <p>15) Қажығали Мұхамбетқалиев «Тар кезең» романы.</p>	<p>шешендік сөздері, Әнет баба «Не арсыз? Не ғайып? Не даусыз?»;</p> <p>3) Төле би «Ердің бақыты –әйел», Әйтеке би «Қасқакөл дауы», Қазыбек би «Кім жақын? Не қымбат? Не қиын?»;</p> <p>4) Сырым Датұлы «Балаби мен Сырым»;</p> <p>5) Бұқар жырау «Тілек», «Әй, Абылай, Абылай», «Асқар таудың өлгені»;</p> <p>6) «Біржан-Сара» айтысы;</p> <p>7) Нысанбай жырау «Кенесары – Наурызбай»;</p> <p>8) Махамбет Өтемісұлы «Махамбеттің Баймағамбетке айтқаны», «Мен, мен, мен едім», «Бағаналы терек»;</p> <p>9) Шоқан Уәлиханов «Ыстықкөл күнделігі»;</p> <p>10) Ілияс Жансүгіров «Құлагер» поэмасы;</p> <p>11) Бейімбет Майлин «Шұғаның белгісі» хикаяты;</p> <p>12) Ғабит Мүсірепов «Ананың анасы» әңгімесі;</p> <p>13) Төлеген Айбергенов «Сағыныш», Фариза Оңғарсынова «Өлең, мен сені аялап өтем»;</p> <p>14) Қажығали Мұхамбетқалиев «Тар кезең» романы;</p> <p>15) Сәуле Досжан «Ауылдан шыққан миллионер».</p>	
---	---	--

3. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде емес)

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнін оқыту мақсаты: негізгі орта білім беру деңгейіне арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» бағдарламасының мақсаты— оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту, қазақ тілін қадірлейтін, қоғамдық мәнін түсінетін тұлға қалыптастыру, тіл нормаларын сақтап, дұрыс қолдана білуге, еркін сөйлесуге және сауатты жазуға үйрету.

3. «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу бағдарламасының негізгі міндеттері:

1) шығармашылық тұрғыда жұмыс істеуге, сын тұрғысынан ойлауға дағдыландыру;

2) білім деңгейі жоғары, ой-өрісі дамыған тұлға қалыптастыру;

3) туындаған мәселелерді шеше білетін, шынайы өмірге бейім жаңашыл ұрпақ тәрбиелеу;

4) оқушыларды сөйлесім әрекетінің түрлерін әлеуметтік ортада қолдана білуге үйрету;

5) оқушылардың тілдік дағдысы мен ойлау қабілетін дамыту;

6) оқушыны қазақ халқының мәдениетімен, әдебиетімен, ұлттық салт-дәстүрімен таныстырып, мәдени ортада пайдалануға баулу, қазақ еліне, мемлекеттік тілге деген құрмет сезімін тәрбиелеу.

4. Негізгі орта білім беру деңгейіндегі «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәні бойынша оқушылардың білім, білік және дағдыға қойылатын талаптары «Шет тілін меңгерудің жалпы еуропалық құзыреті» деңгейлерін (B1, B2) негізге ала отырып, айқындалған.

5. Бағдарлама әр деңгейдің соңындағы күтілетін нәтижелер түрінде берілген.

2-тарау. «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-параграф. «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің мазмұны

6. «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәні (оқыту орыс тілінде жүргізілетін сыныптар үшін) бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:

- 1) 5-сынып – аптасына 4 сағат, оқу жылында – 144 сағатты;
- 2) 6-сынып – аптасына 4 сағат, оқу жылында – 144 сағатты;
- 3) 7-сынып – аптасына 4 сағат, оқу жылында – 144 сағатты;
- 4) 8-сынып – аптасына 4 сағат, оқу жылында – 144 сағатты;
- 5) 9-сынып – аптасына 4 сағат, оқу жылында – 144 сағатты құрайды.

7. «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәні (оқыту ұйғыр, өзбек, тәжік тілінде жүргізілетін сыныптар үшін) бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:

- 1) 5-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағатты;
- 2) 6-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағатты;
- 3) 7-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағатты;
- 4) 8-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағатты;
- 5) 9-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағатты құрайды.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).

8. «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің оқу мазмұны 5 бөлімге бөлінеді. Бөлімдерді бөлімшелер құрайды, олар сыныптар бойынша күтілетін нәтижелер түрінде оқыту мақсаттарынан тұрады.

9. Оқыту мақсаттары арқылы мұғалімдер сөйлеу қызметінің төрт дағдысын (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) қалыптастырады, сонымен қатар, оқушылардың жетістігін бағалайды және оқытудың келесі кезеңі туралы ақпарат береді.

10. Оқыту пәнінің мазмұнын 5 бөлім құрайды:

- 1) тыңдалым;
- 2) айтылым;
- 3) оқылым;
- 4) жазылым;
- 5) тілдік бағдар.

11. «Тыңдалым» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) болжау;
- 2) назарын шоғырландырып тыңдау;
- 3) сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын түсіну;
- 4) көркем шығармаларды тыңдау;
- 5) негізгі ойды анықтау;

б) тыңдалым материалдары бойынша жауап беру.

12. «Оқылым» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) мәтіндегі ақпаратты анықтау;
- 2) стильдік ерекшеліктерді анықтау;
- 3) көркем шығармаларды оқу;
- 4) мәтіндерге салыстырмалы талдау жасау;
- 5) қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді оқу;
- 6) өзіндік көзқарасын білдіру және бағалау.

13. «Жазылым» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) әртүрлі стильде мәтіндер құрастыру;
- 2) эссе жазу;
- 3) көркемдегіш құралдарды қолданып жазу;
- 4) мәліметтерді жинақтау;
- 5) орфография және пунктуация.

14. «Айтылым» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) сөздік қорының алуандығы;
- 2) сөз мәнері мен сөйлеу этикеті;
- 3) орфоэпиялық нормаларды сақтау;
- 4) мәтіннің негізгі аспектілерін анықтау және талқылау;
- 5) сенімді және еркін жауап беру;
- 6) визуалды материалдар арқылы тілді дамыту.

15. «Тілдік бағдар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) сөз таптары;
- 2) сөйлем.

16. 5-сыныпқа арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:

1) тыңдалым:

тірек сөздер арқылы болжау, негізгі мазмұнын түсіну, нақты ақпаратты анықтау, күнделікті тұрмыстық тақырыптарға байланысты сөздердің мағынасын түсіну, көркем әдеби мәтіндердің мазмұнын түсіну, негізгі тақырыпты анықтау, сұрақтарға жауап беру;

2) айтылым:

жаңа сөздерді олардың синонимдерімен, антоним, омонимдерімен қатар қолдану, ойын жеткізе білу, амандасу мәнері мен ұлттық этикет формалары, қазақ тіліндегі төл дыбыстары мен үндестік заңы, мәтіндердің мазмұнына жоспар құру, берілген сұраққа лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу, иллюстрацияларды сипаттау;

3) оқылым:

негізгі ақпаратты анықтау, хат, хабарлама, жарнама мазмұнын түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау, көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын анықтау, мәтіндердің тақырыбын, мазмұндық құрылымын салыстыру, қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу, тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселеге өз көзқарасын білдіру;

4) жазылым:

ресми стильдің тілдік ерекшеліктері мен талаптарына сай хабарлама, хабарландыру, хат жазу, эссе құрылымын сақтай отырып, адамды, табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу, жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазу, мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасау, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу, сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану;

5) тілдік бағдар:

сөз таптары: жалпы және жалқы есімдерді ажырата білу, жалғау түрлерін дұрыс жалғау, заттың түрін, түсін сапасын білдіретін сын есімдерді ажырата білу, сан есім (бірліктер, ондықтар, жүз, мың) атауларын білу, жіктеу, сілтеу, сұрау есімдіктерін орынды қолдану, болымды және болымсыз етістіктер, мекен және мезгіл үстеулер, ыңғайластық қатынасты білдіретін және қарсылықтық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу;

сөйлем: хабарлы, сұраулы, лепті сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру.

17. 6-сыныпқа арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:

1) тыңдалым:

мәтіннің бастапқы бөлігін тыңдау арқылы тақырыпты және көтерілетін мәселені болжау, мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпараттарды анықтау, тұрмыстық-әлеуметтік тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну, әңгіме, хикаялардың және шағын поэзиялық шығармалардың мазмұнын талдай отырып кейіпкерлерге сипаттама жасау, мәтін тақырыбы арқылы негізгі ойды анықтау, тыңдалым материалдары бойынша шынайы өмірмен байланыстырып жауап беру;

туған өлкенің табиғаты және тарихы сипатталатын поэтикалық және прозалық шығармаларды білу;

2) айтылым:

тура және ауыспалы мағынадағы сөздерді қолдану, ойын әсерлі, мазмұнды жеткізу, тақырып бойынша диалогті бастау, жалғастыру, аяқтаудың ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын білу, сұраулы, хабарлы, лепті және бұйрықты сөйлемдердің интонациялық ерекшелігін ескеріп айту, шағын көлемді мәтіндегі жеке эпизодтарды сипаттау және тілдік ерекшелігіне салыстыру жасау, диалогке қатысушылар өзара түсінісіп, ойларын толықтырып отыру, сюжетті суреттердің желісі бойынша әңгіме құрастыру;

туған өлкенің ақындары мен жазушыларының шығармашылығын білу; Мәтіннің ақпараттылық сипаттамаларын талдау;

3) оқылым:

мәтіндегі негізгі және жанама ақпаратты анықтау, ресми стильдегі мәтіндердің стильдік ерекшелігін анықтау (күнделік, мінездеме, түсініктеме, өмірбаян, түйіндеме, орта көлемді шығармаларды түсіну, тақырыбы мен негізгі ойды анықтау, мәтіндердің тақырыбына, мазмұндық құрылымына сүйене отырып, түрлерін салыстыру, қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа

байланысты мәліметтерді мәтін мазмұнымен салыстыру, қарама-қайшы ақпараттарды анықтау, мәтінде көтерілген мәселені шынайы өмірмен байланыстыру;

туған өлкеге арналған бір өлеңді жатқа мәнерлеп оқу;

4) жазылым:

мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, күнделік, мінездеме, түсініктеме, өмірбаян жазу, эссе тақырыбының желісінен шықпай, әрбір абзацты жүйелі құрастыру, жазба жұмыстарында теңеу, эпитет сөздерін қолданып жазу, мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер, сызба-кестелер жасау, үндестік заңын ескеріп, орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу, сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану;

олардың шығармашылығы туралы деректер жинау және презентация дайындау. Өлкетану аясында прозалық үзінділер жазудың алғашқы дағдыларын меңгеру;

5) тілдік бағдар:

сөз таптары: деректі және дерексіз зат, көптік мәнді есімдерді ажырата білу, жазбаша, заттың сипатын, көлемін, салмағын, аумағын білдіретін сын есімдерді ажырата білу, реттік сан есімдер мен жинақтық сан есімдерді қолдана білу, өздік, болымсыздық, белгісіздік, жалпылау есімдіктерін орынды қолдану, етістіктің шақтарының (нақ осы шақ, ауыспалы осы шақ, жедел өткен шақ, ауыспалы келер шақ) қызметін білу, сын-қимыл (бейне) және мөлшер үстеулерді орынды қолдану, талғаулықты немесе кезектестік мәнді білдіретін және себеп-салдарлық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу;

сөйлем: жазба жұмыстарында сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтай отырып жай сөйлем құрастыру.

мәтіннің ақпараттылық, оның көркемдік, тілдік ерекшеліктері негізінен өлкетану сипаттамаларын талдау.

18. 7-сыныпқа арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:

1) тыңдалым:

мәтін үзінділері арқылы оқиғаның дамуын болжау, мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау, әлеуметтік-мәдени тақырыптарға байланысты қажетті сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын түсіну, повестердің және лирикалық поэзиялық шығармалардың тақырыбы мен идеясын талдау, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау, өз пікірін өзгелердің пікірімен салыстыра отырып жауап беру;

өңірде шығатын газет-журналдарды білу;

энциклопедия ұғымын түсіну, өлкетанудың бағыттарын анықтау;

2) айтылым:

мақал-мәтелдер, терминдер мен неологизмдерді орынды қолдану, мәтін мазмұнын дамыту, кеңес беру, ұсыныс жасау, өтініш, талап, ету, бұйрық берудің түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу, екпін түрлерін сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту, шығармадағы кейіпкерлерге автор берген мінездеменің

тілдік құралдарын талдау, коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші →тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру, кесте, диаграмма, шартты белгілер, суреттер мен сызбаларда берілген ақпаратты сипаттау;

туған өлке туралы, шындық көзқарас тұрғысынан адамдар туралы мақалалар мен очерктерді ақпараттылығы, мазмұнының тереңдігі, эмоционалды әсері тұрғысынан талдау;

өлкетанудың бағыттары бойынша электрондық энциклопедия құрастырудың ұжымдық жұмысына қатысу;

3) оқылым:

кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде берілген ақпаратты түсіну, ресми-іскерлік (өтініш, нұсқаулық, ресми құттықтаулар, ұсыныстар) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін талдау, прозалық және поэзиялық шығармалардағы кейіпкердің іс-әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образын талдау, мәтіндердің идеясын, мақсатты аудиториясын салыстырып талдау, қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде ұсыну, мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу;

туған өлке туралы, шындық көзқарас тұрғысынан адамдар туралы мақалалар мен очерктерді оқу;

Энциклопедияға қажетті материалдарды іріктей білу;

4) жазылым:

мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, өтініш, түйіндеме, ресми құттықтаулар жазу, эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу, жазба жұмыстарында теңеу мен метафораны қолданып жазу, тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсыну, тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (күрделі сөздер), оқшау сөздерге қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану;

5) тілдік бағдар:

сөз таптары: мәтіндерден көмекші есімдерді ажырата білу, салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайлардың қызметін білу, топтау сан есімдерін, одағай түрлерін орынды қолдану, етістіктің шақтары (бұрынғы және ауыспалы өткен шақ, мақсатты және болжалды келер шақ) мен қалау райдың қызметін білу, мақсат және себеп-салдар үстеулерді орынды қолдану, септеулік шылаулардың қызметін білу;

сөйлем: жазба жұмыстарында ыңғайлас, қарсылықты, түсіндірмелі салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру.

19. 8-сыныпқа арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:

1) тыңдалым:

мәтін тақырыбы, тірек сөздер, иллюстрациялар арқылы көтерілетін мәселені болжау, мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, детальді ақпараттарды анықтау, оқу-еңбек тақырыптарына байланысты күрделі сөздер мен тұрақты тіркестердің мағынасын түсіну, орта көлемді прозалық, драмалық және

поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау, тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі ойды анықтау, деректер келтіре отырып, дәлелді жауап беру;

2) айтылым:

тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрау, көңіл-күйді білдіруде ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу, сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарын ескеріп айту, идеялық жағынан ұқсас мәтіндердегі оқиғалар желісін салыстыру және талдау, тақырып бойынша өз пікірлерін сенімді дәлелдеу және қойылған сұрақтарға еркін жауап беру, кесте, диаграмма, нұсқаулық шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпаратты талдау, баға беру;

3) оқылым:

перифраз түрінде берілген сұрақ арқылы қажетті ақпаратты анықтау, публицистикалық стильдің (мақала, интервью, қысқа очерк, жолдаулар) тілдік ерекшеліктері арқылы мәтіндердің жанрын анықтау, прозалық және поэзиялық шығармалардың композициялық құрылымын анықтау, кейіпкердің іс-әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образына баға беру, мәтіндердің түрлерін, тілдік ерекшеліктерін салыстырып талдау, қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді қолданып, мәтінге өзгеріс енгізу, тақырып бойынша бірнеше мәтінде көтерілген мәселелерді салыстырып, баға беру;

4) жазылым:

мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақала, пікір, интервью жазу, эссе құрылымы мен дамуын сақтап, берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдарын ұсыну, жазба жұмыстарында символ мен кейіптеу түрлерін қолданып жазу, тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, эссе жазуда тиімді қолдану, тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (жеке сөздер, бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздер), сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану;

5) тілдік бағдар:

сөз таптары: болжалдық және бөлшектік сан есімдерді орынды қолдану, еліктеу сөздерді орынды қолдану, етістіктің шартты рай және бұйрық рай қызметін білу, күшейткіш үстеулерді орынды қолдану, демеулік шылаулардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарында орынды қолдану;

сөйлем: жазба жұмыстарында себеп-салдар, талғаулы, кезектес салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру.

20. 9-сыныпқа арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:

1) тыңдалым:

тыңдалатын мәтіндегі фразалар мен дәйексөздерді талқылай отырып, тақырып пен көтерілетін мәселені болжау, мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтау, әлеуметтік-қоғамдық тақырыптар аясында айтылған сөздер мен термин сөздердің мағынасын түсіну, орта көлемді прозалық, поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, көтерілген

(тұрмыстық, әлеуметтік, қоғамдық) мәселені анықтап, өз пікірін білдіру, мәтіннің мақсатты аудиториясын, автордың негізгі ойы мен көзқарасын анықтау, көтерілген мәселеге сыни көзқарасын білдіру;

2) айтылым:

мақсатты аудиторияға арналған ауызша мәтіндер құрау, коммуникативтік жағдаяттарға байланысты сөйлеу этикеті формаларын дұрыс таңдай білу, сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу, шығарманың идеясы мен мазмұнына байланысты «автордың ойын» бағалау, тақырып бойынша қажетті аргументтерді орынды қолдану, диалогте, полилогте сенімді сөйлеу, кесте, диаграмма, шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпараттарды өзара салыстырып бағалау;

3) оқылым:

мәтіндегі ақпараттың өзектілігін анықтау, қорытынды жасау, ғылыми стильде (аннотация, пікір, тезис, мақала, баяндама, презентация) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтау, прозалық және поэзиялық шығармалардағы автордың ойы мен көтерілген мәселені анықтап, оқырманға әсерін бағалау, мәтіндердің стилін, жанрлық ерекшеліктерін талдау, қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерден қорытынды жасау, өз көзқарасын білдіру, мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыра отырып сыни тұрғыда баға беру;

4) жазылым:

мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақала, аннотация, шолу, нұсқаулық жазу, эссе құрылымы мен дамуын сақтап, өз ойын дәлелдеп жазу, жазба жұмыстарында афоризмдерді тиімді қолданып жазу, түрлі стильдегі мәтіндер құрауда мәліметтерді жинақтап, дереккөздеріне сілтеме көрсетіп жазу, тақырып бойынша бас әріппен жазылатын күрделі, құрама атауларды дұрыс жазу, сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану;

5) тілдік бағдар:

сөз таптары: өздік, өзгелік, ортақ және ырықсыз етістің қызметін білу, мекен және мезгіл үстеулерді орынды қолдану, ыңғайластық қатынасты білдіретін және қарсылықтық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану;

сөйлем: жазба жұмыстарында (шартты, қарсылықты, мезгіл, себеп, қимыл-сын, мақсат бағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру.

2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі

21. Бағдарламада оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.2 кодында: «7» – сынып, «2.1.» – бөлім мен бөлімше, «2» – оқыту мақсатының реттік саны.

22. Оқыту мақсаттары:

1) «Тыңдалым»:Білім алушылар:					
Дағдылар	Оқыту мақсаттары				
	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Болжау	5.1.1.1 тақырыпты тірек сөздер арқылы болжау	6.1.1.1 тірек сөздер, мәтіннің бастапқы бөлігін тыңдау арқылы тақырыпты және көтерілетін мәселені болжау	7.1.1.1 мәтін үзінділері арқылы оқиғаның дамуын болжау	8.1.1.1 мәтін тақырыбы, тірек сөздер, иллюстрациялар арқылы көтерілетін мәселені болжау	9.1.1.1 тыңдалатын мәтіндегі фразалар мен дәйексөздерді талқылай отырып, тақырып пен көтерілетін мәселені болжау
2. Назарын шоғырландырып тыңдау	5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау	6.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпараттарды анықтау	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау	8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, детальді ақпараттарды анықтау	9.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтау
3. Сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын түсіну	5.1.3.1 күнделікті тұрмыстық тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну	6.1.3.1 тұрмыстық - әлеуметтік тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну	7.1.3.1 әлеуметтік - мәдени тақырыптарға байланысты қажетті сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын түсіну	8.1.3.1 оқу-еңбек тақырыптарына байланысты күрделі сөздер мен тұрақты тіркестердің мағынасын түсіну.	9.1.3.1 әлеуметтік - қоғамдық тақырыптар аясында айтылған сөздер мен термин сөздердің мағынасын түсіну
4. Көркем шығармаларды тыңдау	5.1.4.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби мәтіндердің мазмұнын түсіну	6.1.4.1 әңгіме, хикаялардың және шағын поэзиялық шығармалардың мазмұнын талдай отырып кейіпкерлерге сипаттама жасау	7.1.4.1 повестердің және лирикалық поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау	8.1.4.1 орта көлемді прозалық, драмалық және поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау	9.1.4.1 орта көлемді прозалық, поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, көтерілген (тұрмыстық, әлеуметтік, қоғамдық) мәселені анықтап, өз

					пікірін білдіру
5.Негізгі ойды анықтау	5.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар арқылы негізгі тақырыпты анықтау	6.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар, мәтін тақырыбы арқылы негізгі ойды анықтау	7.1.5.1 тірек сөздер, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау	8.1.5.1 тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі ойды анықтау	9.1.5.1 мәтіннің мақсатты аудиториясын, автордың негізгі ойы мен көзқарасын анықтау
6. Тыңдалым материалдары бойынша жауап беру	5.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру	6.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде шынайы өмірмен байланыстырып жауап беру	7.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде өз пікірін өзгелердің пікірімен салыстыра отырып жауап беру	8.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде деректерді келтіре отырып, дәлелді жауап беру	9.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде көтерілген мәселеге сыни көзқарасын білдіру

2) «Айтылым»:

Білім алушылар:					
Дағдылар	Оқыту мақсаттары				
	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Сөздік қорының алуандылығы	5.2.1.1 тақырып бойынша меңгерген жаңа сөздерді олардың синонимдерімен, антоним, омонимдерімен қатар қолдану, ойын жеткізе білу	6.2.1.1 тура және ауыспалы мағынадағы сөздерді қолдану, ойын әсерлі, мазмұнды жеткізу	7.2.1.1 мақал-мәтелдер, терминдер мен неологизмдерді орынды қолдана отырып, мәтін мазмұнын дамыту	8.2.1.1 тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрау	9.2.1.1 берілген тақырыпқа сай сөздерді орынды қолдана отырып, мақсатты аудиторияға арналған ауызша мәтіндер құрау
2.Сөз мәнері мен сөйлеу этикеті	5.2.2.1 қазақша амандасу мәнері мен ұлттық этикет формаларын пайдалану	6.2.2.1 тақырып бойынша диалогті бастау, жалғастыру, аяқтаудың ұлттық сөз әдебі мен	7.2.2.1 кеңес беру, ұсыныс жасау, өтініш, талап, ету, бұйрық берудің түрлі формалары	8.2.2.1 түрлі жанрдағы көркем мәтіндерге сүйене отырып, көңіл-күйді білдіруде	9.2.2.1 коммуника тивтік жағдаяттарға байланысты сөйлеу этикеті формаларын

		сөйлеу этикеті формаларын білу	мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу	ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу	дұрыс таңдай білу
3. Орфоэпиялық нормаларды сақтау	5.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп айту	6.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда сұраулы, хабарлы, лепті және бұйрықты сөйлемдердің интонациялық ерекшелігін ескеріп айту	7.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда екпін түрлерін сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту	8.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарын ескеріп айту	9.2.3.1 коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу
4. Мәтіннің негізгі аспектілерін анықтау және талқылау	5.2.4.1 шағын көлемді мәтіндердің мазмұнына жоспар құру, соған сүйеніп баяндау	6.2.4.1 шағын көлемді мәтіндегі жеке эпизодтарды сипаттау және тілдік ерекшелігіне салыстыру жасау	7.2.4.1 шығармадағы кейіпкерлерге автор берген мінездеменің тілдік құралдарын талдау	8.2.4.1 идеялық жағынан ұқсас мәтіндердегі оқиғалар желісіне бақылау жасай отырып, мазмұнның дамуын салыстыру және талдау	9.2.4.1 шығарманың идеясы мен мазмұнына байланысты «автордың ойын» бағалау
5. Сенімді және еркін жауап беру	5.2.5.1 берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу	6.2.5.1 коммуникативтік жағдаят бойынша диалогке қатысушылар өзара түсінісіп, ойларын толықтырып отыру	7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші → тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру	8.2.5.1 пікірталасқа қатысушылар берілген тақырып бойынша өз пікірлерін сенімді дәлелдеу және қойылған сұрақтарға еркін жауап беру	9.2.5.1 сөйлеу барысында түрлі стильде берілген тақырып бойынша қажетті аргументтерді орынды қолдану, диалогте, полилогте сенімді сөйлеу

6. Визуалды материалдар арқылы тілді дамыту	5.2.6.1 тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттау	6.2.6.1 тірек сөздерге сүйеніп, сюжетті суреттердің желісі бойынша әңгіме құрастыру	7.2.6.1 кесте, диаграмма, шартты белгілер, суреттер мен сызбаларда берілген ақпаратты сипаттау	8.2.6.1 кесте, диаграмма, нұсқаулық шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпаратты талдау, баға беру	9.2.6.1 кесте, диаграмма, шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпараттарды өзара салыстырып бағалау
---	---	---	--	---	---

3) «Оқылым»:

Білім алушылар:					
Дағдылар	Оқыту мақсаттары				
	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Мәтіндегі ақпаратты анықтау	5.3.1.1 мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтау	6.3.1.1 мәтіндегі негізгі және жанама ақпаратты анықтау, өмірдегі кейбір жағдаяттар мен байланыстыру	7.3.1.1 кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде берілген ақпаратты түсіну, қолдана білу	8.3.1.1 перифраз түрінде берілген сұрақ арқылы қажетті ақпаратты анықтау	9.3.1.1 мәтіндегі ақпараттың өзектілігін анықтау, қорытынды жасау
2. Стильдік ерекшеліктерді анықтау	5.3.2.1 хат, хабарлама, жарнама мазмұнын түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау	6.3.2.1 ресми стильдегі мәтіндердің стильдік ерекшелігін анықтау (күнделік, мінездеме, түсініктеме, өмірбаян, түйіндеме)	7.3.2.1 ресми - іскерлік (өтініш, нұсқаулық, ресми құттықтаулар, ұсыныстар) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін анықтап, талдау жасау	8.3.2.1 публицистикалық стильдің (мақала, интервью, қысқа очерк, жолдаулар) тілдік ерекшеліктері арқылы мәтіндердің жанрын анықтау	9.3.2.1 ғылыми стильде (аннотация, пікір, тезис, мақала, баяндама, презентация) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау
3. Көркем шығармаларды оқу	5.3.3.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын	6.3.3.1 орта көлемді шығармаларды түсіну, тақырыбы мен негізгі ойды анықтау	7.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы кейіпкердің іс-әрекетіне	8.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардың композициялық	9.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы автордың ойы мен

	анықтау		немесе лирикалық кейіпкердің образын талдау	құрылымын анықтау, кейіпкердің іс-әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образына баға беру	көтерілген мәселені анықтап, оқырманға әсерін бағалау
4. Мәтіндерге салыстырмалы талдау жасау	5.3.4.1 мәтіндердің тақырыбын, мазмұндық құрылымын салыстыру	6.3.4.1 мәтіндердің тақырыбына, мазмұндық құрылымын а сүйене отырып, түрлерін салыстыру	7.3.4.1 мәтіндердің идеясын, мақсатты аудиториясын салыстырып, талдау жасау	8.3.4.1 мәтіндердің түрлерін, тілдік ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау	9.3.4.1 мәтіндердің стилін, жанрлық ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау
5. Қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді оқу	5.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу	6.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді мәтін мазмұнымен салыстыру, қарама-қайшы ақпараттарды анықтау	7.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде ұсыну	8.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді қолдана отырып, мәтінге өзгеріс енгізу, ерекшеліктерді бақылау	9.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерден қорытынды жасау, өз көзқарасын білдіру
6. Өзіндік көзқарасын білдіру және бағалау	5.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселеге өз көзқарасын білдіру	6.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселені шынайы өмірмен байланыстыру	7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу	8.3.6.1 тақырып бойынша бірнеше мәтінде көтерілген мәселелерді салыстыра отырып, баға беру	9.3.6.1 мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыра отырып сыни тұрғыда баға беру

4) «Жазылым»:

Білім алушылар:					
	Оқыту мақсаттары				
Дағдылар	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Әртүрлі	5.4.1.1	6.4.1.1	7.4.1.1	8.4.1.1	9.4.1.1

стильде мәтіндер құрастыру	ресми стильдің тілдік ерекшеліктері мен талаптарын дұрыс қолдана отырып, хабарлама, хабарландыру, хат жазу	мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, күнделік, мінездеме, түсініктеме, өмірбаян жазу	мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, өтініш, түйіндеме, ресми құттықтаулар жазу	мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақала, пікір, интервью жазу	мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақала, аннотация, шолу, нұсқаулық жазу
2. Эссе жазу	5.4.2.1 эссе құрылымын сақтай отырып, адамды, табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу	6.4.2.1 эссе тақырыбының желісінен шықпай, әрбір абзацты жүйелі құрастырып, қажетті мазмұнын ашып жазу	7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу	8.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдарын ұсыну	9.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу
3. Көркемдегіш құралдарды қолданып жазу	5.4.3.1 жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазу	6.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу, эпитет сөздерін қолданып жазу	7.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу мен метафораны қолданып жазу	8.4.3.1 жазба жұмыстарында символ мен кейіптеу түрлерін қолданып жазу	9.4.3.1 жазба жұмыстарында афоризмдерді тиімді қолданып жазу
4. Мәліметтерді жинақтау	5.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасау	6.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер, сызба-кестелер жасау	7.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсыну	8.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, эссе жазуда тиімді қолдану	9.4.4.1 тақырып бойынша түрлі стильдегі мәтіндер құрауда мәліметтерді жинақтап, дереккөздеріне сілтеме көрсетіп жазу
5. Орфогра	5.4.5.1	6.4.5.1	7.4.5.1	8.4.5.1	9.4.5.1

фия және пунктуация	жазба жұмыстарында жалғаулардың ерекшелігін ескеріп, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу; сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану	жазба жұмыстарын да сөзге қосымша жалғауда үндестік заңын ескеріп, орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу; сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану	тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (күрделі сөздер); оқшау сөздерге қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану	тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (жеке сөздер, бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздер); сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану	тақырып бойынша бас әріппен жазылатын күрделі, құрама атауларды дұрыс жазу; сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
---------------------	--	---	--	---	---

5)«Тілдік бағдар»:

Білім алушылар:					
Дағдылар	Оқыту мақсаттары				
	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Сөз таптары	5.5.1.1 мәтіндерден жалпы және жалқы есімдерді ажырата білу, жалғау түрлерін дұрыс жалғау	6.5.1.1 мәтіндерден деректі және дерексіз зат, көптік мәнді есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану	7.5.1.1 мәтіндерден көмекші есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану	-	
	5.5.1.2 лексикалық мағынасы жағынан заттың түрін, түсін сапасын білдіретін сын есімдерді ажырата білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану	6.5.1.2 лексикалық мағынасы жағынан заттың сипатын, көлемін, салмағын, аумағын білдіретін сын есімдерді ажырата білу, жазба, ауызша жұмыстарда	7.5.1.2 Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайлардың қызметін білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану	-	-

		қолдану			
5.5.1.3 сан есім (бірліктер, ондықтар, жүз, мың) атауларын білу, орынды қолдану	6.5.1.3 реттік сан есімдер мен жинақтық сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану	7.5.1.3 топтау сан есімдерін жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану	8.5.1.1 болжалдық және бөлшектік сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану		
5.5.1.4 жіктеу, сілтеу, сұрау есімдіктерін жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану	6.5.1.4 өздік, болымсызды қ, белгісіздік, жалпылау есімдіктерін жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану.	7.5.1.4 одағай түрлерін мәтіннен ажырата алады, ауызша жұмыстарда орынды қолдану	8.5.1.2 еліктеу сөздерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану		
5.5.1.5 болымды, болымсыз етістіктерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	6.5.1.5 етістіктің шақтарының (нақ осы шақ, ауыспалы осы шақ, жедел өткен шақ, ауыспалы келер шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану	7.5.1.5 етістіктің шақтары (бұрынғы және ауыспалы өткен шақ, мақсатты және болжалды келер шақ) мен қалау райдың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану	8.5.1.3 етістіктің шартты рай және бұйрық рай қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	9.5.1.1 өздік, өзгелік, ортақ және ырықсыз етістің қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	
5.5.1.6 мекен және мезгіл үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	6.5.1.6 сын-қимыл (бейне) және мөлшер үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	7.5.1.6 мақсат және себеп-салдар үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	8.5.1.4 күшейткіш үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	9.5.1.2 мекен және мезгіл үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	

	5.5.1.7 ыңғайластық қатынасты білдіретін және қарсылықтық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	6.5.1.7 талғаулықты немесе кезектестік мәнді білдіретін және себеп-салдарлық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	7.5.1.7 септеулік шылаулардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	8.5.1.5 демеулік шылаулардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану	9.5.1.3 ыңғайластық қатынасты білдіретін және қарсылықтық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
2. Сөйлем	5.5.2.1 жазба жұмыстарында хабарлы, сұраулы, лепті, бұйрықты сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру	6.5.2.1 жазба жұмыстарында сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтай отырып жай сөйлем құрастыру	7.5.2.1 жазба жұмыстарында ыңғайлас, қарсылықты, түсіндірмелі салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру	8.5.2.1 жазба жұмыстарында себеп-салдар, талғаулы, кезектес салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру	9.5.2.1 жазба жұмыстарында (шартты, қарсылықты, мезгіл, себеп, қимыл-сын, мақсат бағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру

23. Тоқсандағы бөлімдер мен бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

24. Осы оқу бағдарламасы Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспарға (оқыту қазақ тілінде емес) сәйкес жүзеге асырылады.

3-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ тілі және әдебиеті» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар (оқыту қазақ тілінде емес)

5-сынып:

Тақырыптар	Көркем шығармалар	Коммуника-тивтік дағдылар	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан			

Отбасындағы дәстүр мен мерекелер	М.Мақатаев «Тоқта, ботам!» өлеңі	Тыңдалым	5.1.1.1 тақырыпты тірек сөздер арқылы болжау; 5.1.3.1 күнделікті тұрмыстық тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну
		Айтылым	5.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп айту; 5.2.2.1 қазақша амандасу мәнері мен ұлттық этикет формаларын пайдалану
		Оқылым	5.3.1.1 мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтау; 5.3.3.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын анықтау
		Жазылым	5.4.5.1 жазба жұмыстарында жалғаулардың ерекшелігін ескеріп, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу; сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану; 5.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасау
		Тілдік бағдар	5.5.1.1 мәтін құрауда жалғау түрлерін дұрыс жалғау
Мектеп өмірі. Әдепті бала - арлы бала	Б. Соқпақбаев «Менің атым Қожа» повесі (үзінді)	Тыңдалым	5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау; 5.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар арқылы негізгі тақырыпты анықтау
		Айтылым	5.2.2.1 қазақша амандасу мәнері мен ұлттық этикет формаларын пайдалану; 5.2.5.1 берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу
		Оқылым	5.3.2.1 хабарлама мазмұнын түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау; 5.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу
		Жазылым	5.4.1.1 ресми стильдің тілдік ерекшеліктері мен талаптарын дұрыс қолдана отырып, хабарлама жазу; 5.4.2.1 эссе құрылымын сақтай отырып, адамды, табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу
		Тілдік бағдар	5.5.1.1 мәтіндерден жалпы және жалқы есімдерді ажырата білу
Қазақстандағы жан - жануарлар мен өсімдіктер әлемі	Жан - жануарлар туралы ертегілер, жұмбақтар	Тыңдалым	5.1.4.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби мәтіндердің мазмұнын түсіну; 5.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру
		Айтылым	5.2.6.1 тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттау;

			5.2.5.1 берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу
		Оқылым	5.3.3.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын анықтау; 5.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу
		Жазылым	5.4.3.1 жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазу; 5.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасау
		Тілдік бағдар	5.5.1.2 лексикалық мағынасы жағынан заттың түрін, түсін сапасын білдіретін сын есімдерді ажырата білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану
2-тоқсан			
Ежелгі көшпелілер мәдениеті	Тұмар ханшайым туралы аңыз	Тыңдалым	5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау; 5.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар арқылы негізгі тақырыпты анықтау
		Айтылым	5.2.1.1 тақырып бойынша меңгерген жаңа сөздерді олардың синонимдерімен, антоним, омонимдерімен қатар қолдану, ойын жеткізе білу; 5.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп айту
		Оқылым	5.3.2.1 хат мазмұнын түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау; 5.3.3.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын анықтау
		Жазылым	5.4.1.1 ресми стильдің тілдік ерекшеліктері мен талаптарын дұрыс қолдана отырып, хат жазу; 5.4.5.1 жазба жұмыстарындасөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	5.5.1.3 сан есім (бірліктер, ондықтар, жүз, мың) атауларын білу, орынды қолдану
Су – тіршілік көзі	Ә.Тәжібаев «Сырдария» өлеңі	Тыңдалым	5.1.1.1 тақырыпты тірек сөздер арқылы болжау; 5.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар арқылы негізгі тақырыпты анықтау
		Айтылым	5.2.4.1 шағын көлемді мәтіндердің мазмұнына жоспар құру, соған сүйеніп баяндау; 5.2.5.1 берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке

			қатысу
		Оқылым	5.3.2.1 жарнама мазмұнын түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау; 5.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселеге өз көзқарасын білдіру
		Жазылым	5.4.2.1 эссе құрылымын сақтай отырып, адамды, табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу; 5.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасау
		Тілдік бағдар	5.5.1.4 жіктеу, сілтеу, сұрау есімдіктерін жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
Әлемдегі ірі кітапханалар	Абай Құнанбайұлы «Ғылым таппай, мақтанба» өлеңі	Тыңдалым	5.1.3.1 күнделікті тұрмыстық тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну; 5.1.4.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби мәтіндердің мазмұнын түсіну
		Айтылым	5.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп айту; 5.2.5.1 берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу
		Оқылым	5.3.2.1 хат, хабарлама мазмұнын түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау; 5.3.3.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын анықтау
		Жазылым	5.4.5.1 жазба жұмыстарында жалғаулардың ерекшелігін ескеріп, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу; сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану; 5.4.2.1 эссе құрылымын сақтай отырып, адамды, табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу
		Тілдік бағдар	5.5.1.5 болымды, болымсыз етістіктерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
3- тоқсан			
Денсаулық – зор байлық	«Ең үлкен байлық» ертегісі	Тыңдалым	5.1.4.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби мәтіндердің мазмұнын түсіну; 5.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру
		Айтылым	5.2.4.1 шағын көлемді мәтіндердің мазмұнына жоспар құру, соған сүйеніп баяндау; 5.2.2.1 қазақша амандасу мәнері мен ұлттық этикет формаларын пайдалану
		Оқылым	5.3.1.1 мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтау;

			5.3.4.1 мәтіндердің тақырыбын, мазмұндық құрылымын салыстыру
		Жазылым	5.4.3.1 жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазу; 5.4.2.1 эссе құрылымын сақтай отырып, адамды, табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу
		Тілдік бағдар	5.5.1.6 мекен және мезгіл үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Менің Тәуелсіз Қазақстаным	Қ. Сарин «Тәуелсіздік» өлеңі	Тыңдалым	5.1.1.1 тақырыпты тірек сөздер арқылы болжау; 5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау
		Айтылым	5.2.1.1 тақырып бойынша меңгерген жаңа сөздерді олардың синонимдерімен, антоним, омонимдерімен қатар қолдану, ойын жеткізе білу; 5.2.6.1 тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттау
		Оқылым	5.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу; 5.3.4.1 мәтіндердің тақырыбын, мазмұндық құрылымын салыстыру
		Жазылым	5.4.4.1 ресми стильдің тілдік ерекшеліктері мен талаптарын дұрыс қолдана отырып, хабарландыру жазу; 5.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасау
		Тілдік бағдар	5.5.1.7 ыңғайластық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Аспан әлемінің құпиялары	Жұлдыздар туралы аңыздар, ертегілер	Тыңдалым	5.1.1.1 тақырыпты тірек сөздер арқылы болжау; 5.1.3.1 күнделікті тұрмыстық тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну
		Айтылым	5.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп айту; 5.2.6.1 тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттау
		Оқылым	5.3.4.1 мәтіндердің тақырыбын, мазмұндық құрылымын салыстыру; 5.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселеге өз көзқарасын білдіру
		Жазылым	5.4.2.1 эссе құрылымын сақтай отырып, адамды, табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу;

			5.4.3.1 жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазу
		Тілдік бағдар	5.5.1.7 қарсылықтық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Компьютердің тілін табу – өнер	Ы.Алтынсарин «Өнер-білім бар жұрттар» өлеңі	Тындалым	5.1.1.1 тақырыпты тірек сөздер арқылы болжау; 5.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру
		Айтылым	5.2.4.1 шағын көлемді мәтіндердің мазмұнына жоспар құру, соған сүйеніп баяндау; 5.2.6.1 тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттау
		Оқылым	5.3.1.1 мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтау; 5.3.4.1 мәтіндердің тақырыбын, мазмұндық құрылымын салыстыру
		Жазылым	5.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасау; 5.4.1.1 ресми стильдің тілдік ерекшеліктері мен талаптарын дұрыс қолдана отырып, хабарлама жазу
		Тілдік бағдар	5.5.2.1 жазба жұмыстарында хабарлы сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру
4-тоқсан			
Қазақстандағы ұлттар достастығы	М.Мағауин «Бір атаның балалары» (үзінді)	Тындалым	5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау; 5.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру
		Айтылым	5.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп айту; 5.2.5.1 берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу
		Оқылым	5.3.2.1 хат, жарнама мазмұнын түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау; 5.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселеге өз көзқарасын білдіру
		Жазылым	5.4.2.1 эссе құрылымын сақтай отырып, адамды, табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу; 5.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасау
		Тілдік бағдар	5.5.2.1 жазба жұмыстарында сұраулы сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру
Ұлы Дала табиғаты	Қ. Мырзалиев «Табиғат –	Тындалым	5.1.1.1 тақырыпты тірек сөздер арқылы болжау;

	жаратылыс пернесі» өлеңі		5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау
		Айтылым	5.2.1.1 тақырып бойынша меңгерген жаңа сөздерді олардың синонимдерімен, антоним, омонимдерімен қатар қолдану, ойын жеткізе білу; 5.2.6.1 тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттау
		Оқылым	5.3.3.1 фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын анықтау; 5.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу
		Жазылым	5.4.1.1 ресми стильдің тілдік ерекшеліктері мен талаптарын дұрыс қолдана отырып, хат жазу; 5.4.3.1 жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазу
		Тілдік бағдар	5.5.2.1 жазба жұмыстарында лепті сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру
Ер есімі – ел есінде!	Ғ. Мүсірепов «Қазақ солдаты» романы (үзінді)	Тыңдалым	5.1.3.1 күнделікті тұрмыстық тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну; 5.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру
		Айтылым	5.2.2.1 қазақша амандасу мәнері мен ұлттық этикет формаларын пайдалану; 5.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп айту
		Оқылым	5.3.1.1 мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтау; 5.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселеге өз көзқарасын білдіру
		Жазылым	5.4.1.1 ресми стильдің тілдік ерекшеліктері мен талаптарын дұрыс қолдана отырып, хабарландыру жазу; 5.4.5.1 жазба жұмыстарында жалғаулардың ерекшелігін ескеріп, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу; сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	5.5.2.1 жазба жұмыстарында бұйрықты сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру

6-сынып:

Тақырыптар	Көркем шығармалар	Коммуникативтік дағдылар	Оқыту мақсаттары
------------	-------------------	--------------------------	------------------

1 -тоқсан			
Отан отбасынан басталады	М.Әуезов «Абай жолы» романы, «Қайтқанда» тарауы (үзінді)	Тыңдалым	6.1.1.1 тірек сөздер, мәтіннің бастапқы бөлігін тыңдау арқылы тақырыпты және көтерілетін мәселені болжау; 6.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар, мәтін тақырыбы арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	6.2.2.1 тақырып бойынша диалогті бастау, жалғастыру, аяқтаудың ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын білу; 6.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда хабарлы сөйлемдердің интонациялық ерекшелігін ескеріп айту
		Оқылым	6.3.2.1 ресми стильдегі мәтіндердің стильдік ерекшелігін анықтау (мінездеме); 6.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді мәтін мазмұнымен салыстыру, қарама-қайшы ақпараттарды анықтау
		Жазылым	6.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постержасау; 6.4.1.1 мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, мінездемежазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.1 мәтіндерден деректі және дерексіз зат, көптік мәнді есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану
Қазіргі қазақ ауылы мен қаланың тыныс-тіршілігі	Ө.Дүйсенбиев «Бәтіңке, шұжық, балқаймақ» өлеңі	Тыңдалым	6.5.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпараттарды анықтау; 6.5.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде шынайы өмірмен байланыстырып жауап беру
		Айтылым	6.2.4.1 шағын көлемді мәтіндегі жеке эпизодтарды сипаттау және тілдік ерекшелігіне салыстыру жасау; 6.2.1.1 тура және ауыспалы мағынадағы сөздерді қолдану, ойын әсерлі, мазмұнды жеткізу
		Оқылым	6.3.2.1 ресми стильдегі мәтіндердің стильдік ерекшелігін анықтау (күнделік); 6.3.4.1 мәтіндердің тақырыбына, мазмұндық құрылымына сүйене отырып, түрлерін салыстыру
		Жазылым	6.4.1.1 мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, күнделік жазу; 6.4.5.1 жазба жұмыстарында сөзге қосымша жалғауда үндестік заңын ескеріп, орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.2 лексикалық мағынасы жағынан заттың сипатын, көлемін, салмағын, аумағын білдіретін сын есімдерді ажырата

			білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану
Таулар сыры	М. Мақатаев «Мен таулықпын» өлеңі	Тыңдалым	6.1.3.1 тұрмыстық-әлеуметтік тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну; 6.1.4.1 шағын поэзиялық шығармалардың мазмұнын талдай отырып кейіпкерлерге сипаттама жасау
		Айтылым	6.2.6.1 тірек сөздерге сүйеніп, сюжетті суреттердің желісі бойынша әңгіме құрастыру; 6.2.5.1 коммуникативтік жағдаят бойынша диалогке қатысушылар өзара түсінісіп, ойларын толықтырып отыру
		Оқылым	6.3.1.1 мәтіндегі негізгі және жанама ақпаратты анықтау, өмірдегі кейбір жағдаяттармен байланыстыру; 6.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселені шынайы өмірмен байланыстыру
		Жазылым	6.4.2.1 эссе тақырыбының желісінен шықпай, әрбір абзацты жүйелі құрастырып, қажетті мазмұнын ашып жазу; 6.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу, эпитет сөздерін қолданып жазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.3 реттік сан есімдер мен жинақтық сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
2- тоқсан			
Қуат көзін үнемдей білеміз бе?	М. Жұмабаев «От» өлеңі (үзінді)	Тыңдалым	6.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпараттарды анықтау; 6.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар, мәтін тақырыбы арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	6.2.2.1 тақырып бойынша диалогті бастау, жалғастыру, аяқтаудың ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын білу; 6.2.5.1 коммуникативтік жағдаят бойынша диалогке қатысушылар өзара түсінісіп, ойларын толықтырып отыру
		Оқылым	6.3.2.1 ресми стильдегі мәтіндердің стильдік ерекшелігін анықтау (түсініктеме); 6.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселені шынайы өмірмен байланыстыру
		Жазылым	6.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша сызба-кестелер жасау; 6.4.1.1 мәтіндердің стильдік ерекшелігін

			сақтай отырып, түсініктеме жазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.4 өздік, болымсыздық, белгісіздік, жалпылау есімдіктерін жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
Менің туған өлкем өлеңдер мен прозада		Тыңдалым	6.1.1.1 тірек сөздер, мәтіннің бастапқы бөлігін тыңдау арқылы тақырыпты және көтерілетін мәселені болжау; 6.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар, мәтін тақырыбы арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	6.2.2.1 тақырып бойынша диалогті бастау, жалғастыру, аяқтаудың ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын білу; 6.2.4.1 шағын көлемді мәтіндегі жеке эпизодтарды сипаттау және тілдік ерекшелігіне салыстыру жасау
		Оқылым	6.3.1.1 мәтіндегі негізгі және жанама ақпаратты анықтау, өмірдегі кейбір жағдаяттармен байланыстыру; 6.3.3.1 орта көлемді шығармаларды түсіну, тақырыбы мен негізгі ойды анықтау
		Жазылым	6.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер, сызба-кестелер жасау; 6.4.5.1 жазба жұмыстарында сөзге қосымша жалғауда үндестік заңын ескеріп, орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу; сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	6.5.1.1 мәтіндерден деректі және дерексіз зат, көптік мәнді есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану; 6.5.2.1 жазба жұмыстарында сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтай отырып жай сөйлем құрастыру
Астана – мәдениет пен өнер ордасы	Ә. Ысқақ «Күн ұлымын»	Тыңдалым	6.1.3.1 тұрмыстық-әлеуметтік тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну; 6.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде шынайы өмірмен байланыстырып жауап беру
		Айтылым	6.2.6.1 тірек сөздерге сүйеніп, сюжетті суреттердің желісі бойынша әңгіме құрастыру; 6.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда лепті сөйлемдердің интонациялық ерекшелігін ескеріп айту
		Оқылым	6.3.3.1 орта көлемді шығармаларды түсіну, тақырыбы мен негізгі ойды анықтау;

			6.3.2.1 ресми стильдегі мәтіндердің стильдік ерекшелігін анықтау (өмірбаян, түйіндеме)
		Жазылым	6.4.1.1 мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, өмірбаян жазу; 6.4.5.1 жазба жұмыстарында сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	6.5.1.5 етістіктің шақтарының (нақ осы шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
Қазақстан қорықтары	Ө.Тұрманжанов «Қарлығаш, дәуіт, жылан»	Тыңдалым	6.1.1.1 тірек сөздер, мәтіннің бастапқы бөлігін тыңдау арқылы тақырыпты және көтерілетін мәселені болжау; 6.1.4.1 әңгіме, хикаялардың және шағын поэзиялық шығармалардың мазмұнын талдай отырып кейіпкерлерге сипаттама жасау
		Айтылым	6.2.4.1 шағын көлемді мәтіндегі жеке эпизодтарды сипаттау және тілдік ерекшелігіне салыстыру жасау; 6.2.1.1 тура және ауыспалы мағынадағы сөздерді қолдану, ойын әсерлі, мазмұнды жеткізу
		Оқылым	6.3.1.1 мәтіндегі негізгі және жанама ақпаратты анықтау, өмірдегі кейбір жағдаяттармен байланыстыру; 6.3.4.1 мәтіндердің тақырыбына, мазмұндық құрылымына сүйене отырып, түрлерін салыстыру
		Жазылым	6.4.2.1 эссе тақырыбының желісінен шықпай, әрбір абзацты жүйелі құрастырып, қажетті мазмұнын ашып жазу; 6.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу, эпитет сөздерін қолданып жазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.5 етістіктің шақтарының (ауыспалы осы шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
		3- тоқсан	
Болашақ мамандықтары	А.Машанов «Жер астына саяхат»	Тыңдалым	6.1.4.1 әңгіме, хикаялардың және шағын поэзиялық шығармалардың мазмұнын талдай отырып кейіпкерлерге сипаттама жасау; 6.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде шынайы өмірмен байланыстырып жауап беру
		Айтылым	6.2.2.1 тақырып бойынша диалогті бастау, жалғастыру, аяқтаудың ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын білу; 6.2.6.1 тірек сөздерге сүйеніп, сюжетті суреттердің желісі бойынша әңгіме

			құрастыру
		Оқылым	6.3.1.1 мәтіндегі негізгі және жанама ақпаратты анықтау, өмірдегі кейбір жағдаяттармен байланыстыру; 6.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді мәтін мазмұнымен салыстыру, қарама-қайшы ақпараттарды анықтау
		Жазылым	6.3.1.1 мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, мінездемежазу; 6.3.5.1 жазба жұмыстарында сөзге қосымша жалғауда үндестік заңын ескеріп, орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.5 етістіктің шақтарының (жедел өткен шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
Қазақстан және Ұлы Жібек жолы	Д. Досжан «Жібек жолы» романы (үзінді)	Тыңдалым	6.1.1.1 тірек сөздер, мәтіннің бастапқы бөлігін тыңдау арқылы тақырыпты және көтерілетін мәселені болжау; 6.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар, мәтін тақырыбы арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	6.2.5.1 коммуникативтік жағдаят бойынша диалогке қатысушылар өзара түсінісіп, ойларын толықтырып отыру; 6.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда сұраулысөйлемдердің интонациялық ерекшелігін ескеріп айту
		Оқылым	6.3.2.1 ресми стильдегі мәтіндердің стильдік ерекшелігін анықтау (өмірбаян); 6.3.3.1 орта көлемді шығармаларды түсіну, тақырыбы мен негізгі ойды анықтау
		Жазылым	6.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер, сызба-кестелер жасау; 6.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу, эпитет сөздерін қолданып жазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.5 етістіктің шақтарының (ауыспалы келер шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
Жер байлығына аяулы көзқарас	Ш. Айтматов «Ана - Жер Ана»	Тыңдалым	6.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпараттарды анықтау; 6.1.3.1 тұрмыстық-әлеуметтік тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну
		Айтылым	6.2.1.1 тура және ауыспалы мағынадағы сөздерді қолдану, ойын әсерлі, мазмұнды жеткізу; 6.2.4.1 шағын көлемді мәтіндегі жеке

			эпизодтарды сипаттау және тілдік ерекшелігіне салыстыру жасау
		Оқылым	6.3.4.1 мәтіндердің тақырыбына, мазмұндық құрылымына сүйене отырып, түрлерін салыстыру; 6.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселені шынайы өмірмен байланыстыру
		Жазылым	6.4.5.1 жазба жұмыстарында сөзге қосымша жалғауда үндестік заңын ескеріп, орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу; 6.4.1.1 мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, күнделік жазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.6 сын-қимыл (бейне) және мөлшер үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орындықолдану
Олимпиада жеңімпаздары – Қазақстан мақтанышы	М.Әлімбаев «Шынықсаң, шымыр боларсың» өлеңі, Ә. Дүйсенбиев «Күшті болсам мен егер»	Тыңдалым	6.1.3.1 тұрмыстық-әлеуметтік тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну; 6.1.4.1 әңгіме, хикаялардың және шағын поэзиялық шығармалардың мазмұнын талдай отырып кейіпкерлерге сипаттама жасау
		Айтылым	6.2.5.1 коммуникативтік жағдаят бойынша диалогке қатысушылар өзара түсінісіп, ойларын толықтырып отыру; 6.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда бұйрықты сөйлемдердің интонациялық ерекшелігін ескеріп айту
		Оқылым	6.3.3.1 орта көлемді шығармаларды түсіну, тақырыбы мен негізгі ойды анықтау; 6.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселені шынайы өмірмен байланыстыру
		Жазылым	6.4.2.1 эссе тақырыбының желісінен шықпай, әрбір абзацты жүйелі құрастырып, қажетті мазмұнын ашып жазу; 6.4.5.1 жазба жұмыстарында сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	6.5.1.7 талғаулықты немесе кезектестік мәнді білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орындықолдану
4-тоқсан			
Абайды оқы, таңырқа!	Абай Құнанбайұлы	Тыңдалым	6.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша

	Табиғат лирикасы, «Жазғытұры», «Жаз», «Күз», «Қыс» өлеңдері		ақпараттарды анықтау; 6.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар, мәтін тақырыбы арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	6.2.6.1 тірек сөздерге сүйеніп, сюжетті суреттердің желісі бойынша әңгіме құрастыру; 6.2.1.1 тура және ауыспалы мағынадағы сөздерді қолдану, ойын әсерлі, мазмұнды жеткізу
		Оқылым	6.3.3.1 орта көлемді шығармаларды түсіну, тақырыбы мен негізгі ойды анықтау; 6.3.4.1 мәтіндердің тақырыбына, мазмұндық құрылымына сүйене отырып, түрлерін салыстыру
		Жазылым	6.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу, эпитет сөздерін қолданып жазу; 6.4.1.1 мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, өмірбаян жазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.7 себеп-салдарлық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орындықолдану
Қазақ ұлттық қолөнері	О. Бөкей «Апамның астауы» әңгімесінен (үзінді), Ф.Оңғарсынова «Оюлар» өлеңі (үзінді)	Тыңдалым	6.1.1.1 тірек сөздер, мәтіннің бастапқы бөлігін тыңдау арқылы тақырыпты және көтерілетін мәселені болжау; 6.1.3.1 тұрмыстық-әлеуметтік тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердіңмағынасын түсіну
		Айтылым	6.2.2.1 тақырып бойынша диалогті бастау, жалғастыру, аяқтаудың ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын білу; 6.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда сұраулы, хабарлы, лепті және бұйрықты сөйлемдердің интонациялық ерекшелігін ескеріп айту
		Оқылым	6.3.4.1 мәтіндердің тақырыбына, мазмұндық құрылымына сүйене отырып, түрлерін салыстыру; 6.3.6.1 тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселені шынайы өмірмен байланыстыру
		Жазылым	6.4.2.1 эссе тақырыбының желісінен шықпай, әрбір абзацты жүйелі құрастырып, қажетті мазмұнын ашып жазу; 6.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу, эпитет сөздерін қолданып жазу
		Тілдік бағдар	6.5.2.1 жазба жұмыстарында сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтай отырып

			жай сөйлем құрастыру
Өлкені сипаттау өнері		Тыңдалым	6.1.1.1 тірек сөздер, мәтіннің бастапқы бөлігін тыңдау арқылы тақырыпты және көтерілетін мәселені болжау; 6.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар, мәтін тақырыбы арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	6.2.5.1 коммуникативтік жағдаят бойынша диалогке қатысушылар өзара түсінісіп, ойларын толықтырып отыру; 6.2.6.1 тірек сөздерге сүйеніп, сюжетті суреттердің желісі бойынша әңгіме құрастыру
		Оқылым	6.3.1.1 мәтіндегі негізгі және жанама ақпаратты анықтау, өмірдегі кейбір жағдаяттармен байланыстыру; 6.3.4.1 мәтіндердің тақырыбына, мазмұндық құрылымына сүйене отырып, түрлерін салыстыру
		Жазылым	6.4.2.1 эссе тақырыбының желісінен шықпай, әрбір абзацты жүйелі құрастырып, қажетті мазмұнын ашып жазу; 6.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу, эпитет сөздерін қолданып жазу
		Тілдік бағдар	6.5.1.1 мәтіндерден деректі және дерексіз зат, көптік мәнді есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану; 6.5.2.1 жазба жұмыстарында сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтай отырып жай сөйлем құрастыру
Саяхат және туризм	Шоқан Уалиханов «Жоңғария очерктері» (үзінді)	Тыңдалым	6.1.4.1 әңгіме, хикаялардың және шағын поэзиялық шығармалардың мазмұнын талдай отырып кейіпкерлерге сипаттама жасау; 6.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде шынайы өмірмен байланыстырып жауап беру
		Айтылым	6.2.4.1 шағын көлемді мәтіндегі жеке эпизодтарды сипаттау және тілдік ерекшелігіне салыстыру жасау; 6.2.1.1 тура және ауыспалы мағынадағы сөздерді қолдану, ойын әсерлі, мазмұнды жеткізу
		Оқылым	6.3.1.1 мәтіндегі негізгі және жанама ақпаратты анықтау, өмірдегі кейбір жағдаяттармен байланыстыру; 6.3.2.1 ресми стильдегі мәтіндердің стильдік ерекшелігін анықтау (күнделік)
		Жазылым	6.4.4.1 мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер, сызба-кестелер жасау;

			6.4.1.1 мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, күнделік жазу; 6.4.5.1 жазба жұмыстарында сөзге қосымша жалғауда үндестік заңын ескеріп, орфографиялық нормаға сай дұрыс жазу; сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	6.5.2.1 жазба жұмыстарында сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтай отырып жай сөйлем құрастыру

7-сынып:

Тақырыптар	Көркем шығармалар	Коммуникативтік дағдылар	Оқыту мақсаттары
1- тоқсан			
Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі - қазақ тілін оқып-үйренеміз. Үштілді білу – үлкен өнер	М. Жұмабаев «Қазақ тілі» өлеңі	Тыңдалым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау; 7.1.5.1 тірек сөздер, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	7.2.1.1 мақал-мәтелдерді орынды қолдана отырып, мәтін мазмұнын дамыту; 7.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда екпін түрлерін сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту
		Оқылым	7.3.1.1 кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде берілген ақпаратты түсіну, қолдана білу; 7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу
		Жазылым	7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу; 7.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсыну
		Тілдік бағдар	7.5.1.1 мәтіндерден көмекші есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану
Уақыт – ұлы күш	Абай Құнанбаев «Сағаттың шықылдағы емес ермек»	Тыңдалым	7.1.1.1 мәтін үзінділері арқылы оқиғаның дамуын болжау; 7.1.4.1 лирикалық поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау
		Айтылым	7.2.2.1 кеңес берудің түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу; 7.2.5.1 диалогке қатысушылар

			коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші-тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру
		Оқылым	7.3.2.1 ресми-іскерлік (нұсқаулық) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу
		Жазылым	7.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу мен метафораны қолданып жазу; 7.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсыну
		Тілдік бағдар	7.5.1.2 салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалышырайлардың қызметін білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану
Жердегі климаттық өзгерістер	Д. Дефо «Робинзон Крузо» романы (үзінді)	Тыңдалым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау; 7.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде өз пікірін өзгелердің пікірімен салыстыра отырып жауап беру
		Айтылым	7.2.2.1 ұсыныс жасаудың түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу; 7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші→тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру
		Оқылым	7.3.2.1 ресми-іскерлік (ұсыныстар) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 7.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы кейіпкердің іс - әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образын талдау
		Жазылым	7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу; 7.4.5.1 тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (күрделі сөздер)
		Тілдік бағдар	7.5.1.3 топтау сан есімдерін жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
2- тоқсан			
Қазақстанның ежелгі қалалары және Ұлы Жібек жолы	Б. Ұзақов «Жантаза»	Тыңдалым	7.1.1.1 мәтін үзінділері арқылы оқиғаның дамуын болжау; 7.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде өз пікірін өзгелердің пікірімен салыстыра отырып жауап беру

		Айтылым	7.2.2.1 талап етудің түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу; 7.2.4.1 шығармадағы кейіпкерлерге автор берген мінездеменің тілдік құралдарын талдау
		Оқылым	7.3.2.1 ресми-іскерлік (ресми құттықтаулар) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 7.3.4.1 мәтіндердің идеясын, мақсатты аудиториясын салыстырып, талдау жасау
		Жазылым	7.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, ресми құттықтаулар жазу; 7.4.5.1 тақырып бойынша оқшау сөздерге қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	7.5.1.4 одағай түрлерін мәтіннен ажырата алады, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
Туған өлке публицистика беттерінде		Тыңдалым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау; 7.1.5.1 тірек сөздер, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	7.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда екпін түрлерін сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту; 7.2.4.1 шығармадағы кейіпкерлерге автор берген мінездеменің тілдік құралдарын талдау
		Оқылым	7.3.1.1 кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде берілген ақпаратты түсіну, қолдана білу; 7.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы кейіпкердің іс - әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образын талдау
		Жазылым	7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу; 7.4.5.1 тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (күрделі сөздер); оқшау сөздерге қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	7.5.1.1 мәтіндерден көмекші есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану; 7.5.2.1 жазба жұмыстарында ыңғайлас,

			қарсылықты, түсіндірмелі салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
Спорт және денсаулық күтімі	Т.Нұрмағанбетов «Он төрт жасар жігіт»	Тыңдалым	7.1.1.1 мәтін үзінділері арқылы оқиғаның дамуын болжау; 7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау
		Айтылым	7.2.6.1 кесте, диаграмма, шартты белгілер, суреттер мен сызбаларда берілген ақпаратты сипаттау; 7.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда екпін түрлерін сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту; 7.2.2.1 өтініш жасаудың түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу
		Оқылым	7.3.1.1 кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде берілген ақпаратты түсіну, қолдана білу; 7.3.2.1 ресми-іскерлік (өтініш) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін анықтап, талдау жасау
		Жазылым	7.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, өтініш жазу; 7.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсыну
		Тілдік бағдар	7.5.1.5 етістік шақтарының (бұрынғы және ауыспалы өткен шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
Ұқсатым. Сән. Талғам	Ақан сері «Жігіт сипаты», «Қыз сипаты»	Тыңдалым	7.1.5.1 тірек сөздер, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау; 7.1.3.1 әлеуметті-мәдени тақырыптарға байланысты қажетті сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын түсіну
		Айтылым	7.2.1.1 мақал-мәтелдер, неологизмдерді орынды қолдана отырып, мәтін мазмұнын дамыту; 7.2.2.1 бұйрық берудің түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу
		Оқылым	7.3.2.1 ресми-іскерлік (нұсқаулық, ұсыныстар) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 7.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы кейіпкердің іс-әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образын талдау
		Жазылым	7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын

			сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу; 7.4.5.1 тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (күрделі сөздер)
		Тілдік бағдар	7.5.1.5 етістік шақтарының (мақсатты және болжалды келер шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
3- тоқсан			
Ғаламтормен дұрыс жұмыс жасау – мәдениет	Жюль Верн «Әлемді сексен күн ішінде шарлау» романы (үзінді)	Тыңдалым	7.1.3.1 әлеуметтік-мәдени тақырыптарға байланысты қажетті сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын түсіну; 7.1.4.1 повестердің және лирикалық поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау
		Айтылым	7.2.6.1 кесте, диаграмма, шартты белгілер, суреттер мен сызбаларда берілген ақпаратты сипаттау; 7.2.1.1 терминдер мен неологизмдерді орынды қолдана отырып, мәтін мазмұнын дамыту
		Оқылым	7.3.4.1 мәтіндердің идеясын, мақсатты аудиториясын салыстырып, талдау жасау; 7.3.1.1 кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде берілген ақпаратты түсіну, қолдана білу
		Жазылым	7.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, түйіндеме жазу; 7.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсыну
		Тілдік бағдар	7.5.1.5 етістіктің қалау рай қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
Музыка. Қазақтың киелі домбырасы	І. Жансүгіров «Күйші» поэмасы (үзінді)	Тыңдалым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау; 7.1.4.1 лирикалық поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау
		Айтылым	7.2.2.1 кеңес беру, ұсыныс жасаудың түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу; 7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші → тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру

		Оқылым	7.3.4.1 мәтіндердің идеясын, мақсатты аудиториясын салыстырып, талдау жасау; 7.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде ұсыну
		Жазылым	7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу; 7.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу мен метафораны қолданып жазу
		Тілдік бағдар	7.5.1.6 мақсат және себеп-салдар үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орындықолдану.
Төрт түлік мал мен егіншілік – ел берекесі	Ғ.Мұстафин «Шығанақ» романы (үзінді)	Тыңдалым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау; 7.1.4.1 повестердің және лирикалық поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау
		Айтылым	7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші→тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру; 7.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда екпін түрлерін сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту
		Оқылым	7.3.4.1 мәтіндердің идеясын, мақсатты аудиториясын салыстырып, талдау жасау; 7.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде ұсыну
		Жазылым	7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу; 7.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсыну
		Тілдік бағдар	7.5.1.7 септеулік шылаулардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орындықолдану
Наурыз мейрамы. Ақ мол болсын! Ұлыс оң болсын!	М.Мақатев «Наурыз»	Тыңдалым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау; 7.1.4.1 повестердің және лирикалық поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау
		Айтылым	7.2.2.1 кеңес беру, ұсыныс жасаудың түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті

			формаларын қолдана білу; 7.2.6.1 кесте, диаграмма, шартты белгілер, суреттер мен сызбаларда берілген ақпаратты сипаттау
		Оқылым	7.3.2.1 ресми-іскерлік (ресми құттықтаулар) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу
		Жазылым	7.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, ресми құттықтаулар жазу; 7.4.5.1 тақырып бойынша оқшау сөздерге қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	7.5.2.1 жазба жұмыстарында ыңғайлассалалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
4-тоқсан			
Жастықтың оты қайдасың?	М.Жұмабаев «Мен жастарға сенемін» өлеңі	Тыңдалым	7.1.1.1 мәтін үзінділері арқылы оқиғаның дамуын болжау; 7.1.5.1 тірек сөздер, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	7.2.2.1 талапету, бұйрық берудің түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу; 7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші→тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру
		Оқылым	7.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы кейіпкердің іс - әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образын талдау; 7.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде ұсыну
		Жазылым	7.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу мен метафораны қолданып жазу; 7.4.5.1 тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (күрделі сөздер)
		Тілдік бағдар	7.5.2.1 жазба жұмыстарында қарсылықты салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
«Менің туған өлкем» электрондық энциклопедияс		Тыңдалым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау; 7.1.6.1 тыңдалым материалдарының

Ы			мазмұны негізінде өз пікірін өзгелердің пікірімен салыстыра отырып жауап беру
		Айтылым	7.2.1.1 мақал-мәтелдер, терминдер мен неологизмдерді орынды қолдана отырып, мәтін мазмұнын дамыту; 7.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда екпін түрлерін сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айту
		Оқылым	7.3.4.1 мәтіндердің идеясын, мақсатты аудиториясын салыстырып, талдау жасау; 7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу
		Жазылым	7.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсыну; 7.4.5.1 тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (күрделі сөздер), оқшау сөздерге қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	7.5.1.5 етістіктің шақтары (бұрынғы және ауыспалы өткен шақ, мақсатты және болжалды келер шақ) мен қалау райдың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану; 7.5.2.1 жазба жұмыстарында ыңғайлас, қарсылықты, түсіндірмелі салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
Ғылым мен техниканың соңғы жаңалықтары	Майкл Х.Харт «100 ұлы адам» атты кітабынан - «Альберт Эйнштейн»	Тыңдалым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау; 7.1.3.1 әлеуметтік-мәдени тақырыптарға байланысты қажетті сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын түсіну
		Айтылым	7.2.1.1 мақал-мәтелдер, терминдер мен неологизмдерді орынды қолдана отырып, мәтін мазмұнын дамыту; 7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуника- тивтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші→тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру
		Оқылым	7.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы кейіпкердің іс - әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образын талдау; 7.3.4.1 мәтіндердің идеясын, мақсатты аудиториясын салыстырып, талдау жасау
		Жазылым	7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу; 7.4.5.1 тақырып бойынша оқшау сөздерге

			қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	7.5.2.1 жазба жұмыстарында түсіндірмелі салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
Батыр туса – ел ырысы	А. Нұршайықов «Аңыз бен ақиқат» (үзінді)	Тыңдалым	7.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау; 7.1.4.1 повестердің және лирикалық поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау
		Айтылым	7.2.1.1 мақал-мәтелдерді орынды қолдана отырып, мәтін мазмұнын дамыту; 7.2.4.1 шығармадағы кейіпкерлерге автор берген мінездеменің тілдік құралдарын талдау
		Оқылым	7.3.2.1 ресми-іскерлік (ресми құттықтаулар) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу
		Жазылым	7.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсыну; 7.4.3.1 жазба жұмыстарында теңеу мен метафораны қолданып жазу
		Тілдік бағдар	7.5.2.1 жазба жұмыстарында ыңғайлас, қарсылықты, түсіндірмелі салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру

8-сынып:

Тақырыптар	Көркем шығармалар	Коммуникативтік дағдылар	Оқыту мақсаттары
1- тоқсан			
Білім. Ғылым. Инновация	Т. Сұлтанбеков «Ғажайып планета» әңгімесі (үзінді)	Тыңдалым	8.1.1.1 мәтін тақырыбы, тірек сөздер, иллюстрациялар арқылы көтерілетін мәселені болжау; 8.1.5.1 тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	8.2.1.1 тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрау; 8.2.4.1 идеялық жағынан ұқсас мәтіндердегі оқиғалар желісіне бақылау жасай отырып, мазмұнның дамуын салыстыру және талдау
		Оқылым	8.3.2.1 публицистикалық стильдің (интервью) тілдік ерекшеліктері арқылы мәтіндердің жанрын анықтау; 8.3.4.1 мәтіндердің түрлерін, тілдік ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау

		Жазылым	8.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, интервью жазу; 8.4.3.1 жазба жұмыстарында символ мен кейіптеу түрлерін қолданып жазу
		Тілдік бағдар	8.5.1.1 болжалдық сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
Сауда жасай білесің бе?	Абай Құнанбаев «Базарға қарап тұрсам әркім барар»	Тыңдалым	8.1.4.1 орта көлемді прозалық, драмалық және поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау; 8.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде деректерді келтіре отырып, дәлелді жауап беру
		Айтылым	8.2.2.1 түрлі жанрдағы көркем мәтіндерге сүйене отырып, көңіл-күйді білдіруде ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу; 8.2.6.1 кесте, диаграмма, нұсқаулық шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпаратты талдау, баға беру
		Оқылым	8.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардың композициялық құрылымын анықтау, кейіпкердің іс-әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образына баға беру; 8.3.6.1 тақырып бойынша бірнеше мәтінде көтерілген мәселелерді салыстыра отырып, баға беру
		Жазылым	8.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдарын ұсыну; 8.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, эссе жазуда тиімді қолдану
		Тілдік бағдар	8.5.1.1 бөлшектік сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
Жаһандық энергетикалық дағдарыс	Ш. Айтматов «Кассандра таңбасы»	Тыңдалым	8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, детальді ақпараттарды анықтау; 8.1.3.1 оқу-еңбек тақырыптарына байланысты күрделі сөздердің мағынасын түсіну
		Айтылым	8.2.5.1 пікірталасқа қатысушылар берілген тақырып бойынша өз пікірлерін сенімді дәлелдеу және қойылған сұрақтарға еркін жауап беру; 8.2.6.1 кесте, диаграмма, нұсқаулық шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпаратты талдау, баға беру
		Оқылым	8.3.2.1 публицистикалық стильдің (мақала) тілдік ерекшеліктері арқылы мәтіндердің жанрын анықтау;

			8.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді қолдана отырып, мәтінге өзгеріс енгізу, ерекшеліктерді бақылау
		Жазылым	8.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақалажазу; 8.4.5.1 тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (жеке сөздер, бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздер)
		Тілдік бағдар	8.5.1.2 еліктеу сөздерді ауызша және жазба жұмыстарда орындықолдану
2 -тоқсан			
Достық пен татулық - таптырмас бақыт	Т. Айбергенов «Бір тойым бар»	Тыңдалым	8.1.5.1 тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі ойды анықтау; 8.1.6.1 тыңдалымматериалдарының мазмұны негізінде деректерді келтіре отырып, дәлелді жауап беру
		Айтылым	8.2.5.1 пікірталасқа қатысушылар берілген тақырып бойынша өз пікірлерін сенімді дәлелдеу және қойылған сұрақтарға еркін жауап беру; 8.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарын ескеріп айту
		Оқылым	8.3.2.1 публицистикалық стильдің (мақала) тілдік ерекшеліктері арқылы мәтіндердің жанрын анықтау; 8.3.4.1 мәтіндердің түрлерін, тілдік ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау
		Жазылым	8.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, пікір жазу; 8.4.5.1 тақырып бойынша сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	8.5.1.3 етістіктің шартты рай қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Кәсіп – бақыттың шырағы, Еңбек – ырыстың бұлағы	С. Мұқанов «Саятшы Ораз» әңгімесі	Тыңдалым	8.1.3.1 оқу-еңбек тақырыптарына байланысты күрделі сөздер мен тұрақты тіркестердің мағынасын түсіну; 8.1.4.1 орта көлемді прозалық, драмалық және поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау
		Айтылым	8.2.1.1 тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрау; 8.2.4.1 идеялық жағынан ұқсас мәтіндердегі оқиғалар желісіне бақылау

			жасай отырып, мазмұнның дамуын салыстыру және талдау
		Оқылым	8.3.2.1 публицистикалық стильдің (жолдаулар) тілдік ерекшеліктері арқылы мәтіндердің жанрын анықтау; 8.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардың композициялық құрылымын анықтау, кейіпкердің іс-әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образына баға беру
		Жазылым	8.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдарын ұсыну; 8.4.3.1 жазба жұмыстарында символ мен кейіптеу түрлерін қолданып жазу
		Тілдік бағдар	8.5.1.3 етістіктің бұйрық рай қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Қазақстанның су ресурстары	Ә. Нұрпейісов «Қан мен тер»	Тыңдалым	8.1.1.1 мәтін тақырыбы, тірек сөздер, иллюстрациялар арқылы көтерілетін мәселені болжау; 8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, детальді ақпараттарды анықтау
		Айтылым	8.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарын ескеріп айту; 8.2.6.1 кесте, диаграмма, нұсқаулық, шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпаратты талдау, баға беру
		Оқылым	8.3.1.1 перифраз түрінде берілген сұрақ арқылы қажетті ақпаратты анықтау; 8.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді қолдана отырып, мәтінге өзгеріс енгізу, ерекшеліктерді бақылау
		Жазылым	8.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, интервью жазу; 8.4.5.1 тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (жеке сөздер, бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздер)
		Тілдік бағдар	8.5.1.1 күшейткіш үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
3- тоқсан			
Тарихи тұлғалар тағылымы	Т.Әлімқұлов «Қараой» әңгіме	Тыңдалым	8.1.1.1 мәтін тақырыбы, тірек сөздер, иллюстрациялар арқылы көтерілетін мәселені болжау; 8.1.3.1 оқу-еңбек тақырыптарына

			байланысты күрделі сөздер мен тұрақты тіркестердің мағынасын түсіну
		Айтылым	8.2.1.1 тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрау; 8.2.4.1 идеялық жағынан ұқсас мәтіндердегі оқиғалар желісіне бақылау жасай отырып, мазмұнның дамуын салыстыру және талдау
		Оқылым	8.3.2.1 публицистикалық стильдің (қысқа очерк) тілдік ерекшеліктері арқылы мәтіндердің жанрын анықтау; 8.3.4.1 мәтіндердің түрлерін, тілдік ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау
		Жазылым	8.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдарын ұсыну; 8.4.3.1 жазба жұмыстарында символ мен кейіптеу түрлерін қолданып жазу
		Тілдік бағдар	8.5.1.5 демеулік шылаулардың (сұраулық, күшейткіш) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Қызым – жағадағы құндызым, Ұлым – аспандағы жұлдызым	«Қозы Көрпеш – Баян сұлу» жыры (үзінді)	Тыңдалым	8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, детальді ақпараттарды анықтау; 8.1.4.1 орта көлемді прозалық, драмалық және поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау
		Айтылым	8.2.5.1 пікірталасқа қатысушылар берілген тақырып бойынша өз пікірлерін сенімді дәлелдеу және қойылған сұрақтарға еркін жауап беру; 8.2.6.1 кесте, диаграмма, нұсқаулық шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпаратты талдау, баға беру
		Оқылым	8.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардың композициялық құрылымын анықтау, кейіпкердің іс-әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образына баға беру; 8.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді қолдана отырып, мәтінге өзгеріс енгізу, ерекшеліктерді бақылау
		Жазылым	8.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, пікір жазу; 8.4.3.1 жазба жұмыстарында символ мен кейіптеу түрлерін қолданып жазу
		Тілдік бағдар	8.5.1.5 демеулік шылаулардың (болжалдық, шектік) қызметін білу,

			ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Биоалуан түрлілік. Жойылып бара жатқан жануарлар мен өсімдіктер	М.Әуезов «Көксерек»	Тыңдалым	8.1.3.1 оқу-еңбек тақырыптарына байланысты күрделі сөздер мен тұрақты тіркестердің мағынасын түсіну; 8.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде деректерді келтіре отырып, дәлелді жауап беру.
		Айтылым	8.2.4.1 идеялық жағынан ұқсас мәтіндердегі оқиғалар желісіне бақылау жасай отырып, мазмұнның дамуын салыстыру және талдау; 8.2.5.1 пікірталасқа қатысушылар берілген тақырып бойынша өз пікірлерін сенімді дәлелдеу және қойылған сұрақтарға еркін жауап беру
		Оқылым	8.3.1.1 перифраз түрінде берілген сұрақ арқылы қажетті ақпаратты анықтау; 8.3.6.1 тақырып бойынша бірнеше мәтінде көтерілген мәселелерді салыстыра отырып, баға беру
		Жазылым	8.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, эссе жазуда тиімді қолдану; 8.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдарын ұсыну; 8.4.5.1 тақырып бойынша сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	8.5.1.5 демеулік шылаулардың (болымсыздық немесе қарсы мәнді, нақтылау) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Наурыз және әлем халықтарының оны қарсы алу ерекшеліктері	Б.Ж.Бопайұлы «Қазақы наурызнама» (үзінді).	Тыңдалым	8.1.4.1 орта көлемді прозалық, драмалық және поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау; 8.1.5.1 тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	8.2.2.1 түрлі жанрдағы көркем мәтіндерге сүйене отырып, көңіл-күйді білдіруде ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу; 8.2.1.1 тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрау
		Оқылым	8.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардың композициялық құрылымын анықтау, кейіпкердің іс-әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образына баға беру; 8.3.6.1 тақырып бойынша бірнеше

			мәтінде көтерілген мәселелерді салыстыра отырып, баға беру
		Жазылым	8.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдарын ұсыну; 8.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, эссе жазуда тиімді қолдану
		Тілдік бағдар	8.5.2.1 жазба жұмыстарында себеп-салдарсалалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
4- тоқсан			
«Мәңгілік елдің нұрлы жолы!»	Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан жолы» (үзінді)	Тыңдалым	8.1.3.1 оқу-еңбек тақырыптарына байланысты күрделі сөздер мен тұрақты тіркестердің мағынасын түсіну; 8.1.4.1 орта көлемді прозалық, драмалық және поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, тақырыбы мен идеясын талдау.
		Айтылым	8.2.2.1 түрлі жанрдағы көркем мәтіндерге сүйене отырып, көңіл-күйді білдіруде ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу; 8.2.3.1 ауызша мәтіндер құрауда сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарын ескеріп айту
		Оқылым	8.3.2.1 публицистикалық стильдің (қысқа очерк) тілдік ерекшеліктері арқылы мәтіндердің жанрын анықтау; 8.3.4.1 мәтіндердің түрлерін, тілдік ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау
		Жазылым	8.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақала жазу; 8.4.5.1 тақырып бойынша сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	8.5.2.1 жазба жұмыстарында талғаулысалалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
Қазақтың айтыс өнері мен сөз мәдениеті	Ринат Зайтов пен Аманғазы Кәріпжанов айтысы	Тыңдалым	8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, детальді ақпараттарды анықтау; 8.1.5.1 тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі ойды анықтау
		Айтылым	8.2.1.1 тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрау; 8.2.6.1 кесте, диаграмма, нұсқаулық шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпаратты талдау, баға беру

		Оқылым	8.3.1.1 перифраз түрінде берілген сұрақ арқылы қажетті ақпаратты анықтау; 8.3.2.1 публицистикалық стильдің (мақала, интервью) тілдік ерекшеліктері арқылы мәтіндердің жанрын анықтау
		Жазылым	8.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, пікір жазу; 8.4.4.1 тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, эссе жазуда тиімді қолдану
		Тілдік бағдар	8.5.2.1 жазба жұмыстарында кезектес салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
Қазақстан - Байқоңыр- Ғарыш	Нұртөре Жүсіп «Қыран қазақ» (деректі әңгіме)	Тыңдалым	8.1.1.1 мәтін тақырыбы, тірек сөздер, иллюстрациялар арқылы көтерілетін мәселені болжау; 8.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде деректерді келтіре отырып, дәлелді жауап беру
		Айтылым	8.2.4.1 идеялық жағынан ұқсас мәтіндердегі оқиғалар желісіне бақылау жасай отырып, мазмұнның дамуын салыстыру және талдау; 8.2.5.1 пікірталасқа қатысушылар берілген тақырып бойынша өз пікірлерін сенімді дәлелдеу және қойылған сұрақтарға еркін жауап беру
		Оқылым	8.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді қолдана отырып, мәтінге өзгеріс енгізу, ерекшеліктерді бақылау; 8.3.6.1 тақырып бойынша бірнеше мәтінде көтерілген мәселелерді салыстыра отырып, баға беру
		Жазылым	8.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, интервью жазу; 8.4.5.1 тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазу (жеке сөздер, бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздер)
		Тілдік бағдар	8.5.2.1 жазба жұмыстарында себеп-салдар, талғаулы, кезектес салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру

9-сынып:

Тақырыптар	Көркем шығармалар	Коммуникативтік дағдылар	Оқыту мақсаттары
1- тоқсан			
Қазақ жазуының даму жолы	«Күлтегін» жыры	Тыңдалым	9.1.1.1 тыңдалатын мәтіндегі фразалар мен дәйексөздерді талқылай отырып, тақырып пен көтерілетін мәселені болжау;

			9.1.4.1 орта көлемді прозалық, поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, көтерілген (тұрмыстық, әлеуметтік, қоғамдық) мәселені анықтап, өз пікірін білдіру
		Айтылым	9.2.1.1 берілген тақырыпқа сай сөздерді орынды қолдана отырып, мақсатты аудиторияға арналған ауызша мәтіндер құрау; 9.2.3.1 коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу
		Оқылым	9.3.2.1 ғылыми стильде (мақала) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 9.3.6.1 мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыра отырып сыни тұрғыда баға беру
		Жазылым	9.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу; 9.4.4.1 тақырып бойынша түрлі стильдегі мәтіндер құрауда мәліметтерді жинақтап, дереккөздеріне сілтеме көрсетіп жазу
		Тілдік бағдар	9.5.1.1 өздік етістің қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Жолың болсын, жолаушы	М. Мақатаев «Ертең біз жол жүреміз»	Тыңдалым	9.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтау; 9.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде көтерілген мәселеге сыни көзқарасын білдіру
		Айтылым	9.2.4.1 шығарманың идеясы мен мазмұнына байланысты «автордың ойын» бағалау; 9.2.2.1 коммуникативтік жағдаяттарға байланысты сөйлеу этикеті формаларын дұрыс таңдай білу
		Оқылым	9.3.2.1 ғылыми стильде (пікір, мақала) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 9.3.4.1 мәтіндердің стилін, жанрлық ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау
		Жазылым	9.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, нұсқаулық жазу; 9.4.3.1 жазба жұмыстарында

			афоризмдерді тиімді қолданып жазу
		Тілдік бағдар	9.5.1.1 өзгелік етістің қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Көшпенділер мәдениеті. Қазақтың халық күнтізбесі	І. Есенберлин «Көшпенділер» (үзінді)	Тыңдалым	9.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдықтақырыптар аясындаайтылған сөздер мен термин сөздердің мағынасын түсіну; 9.1.5.1 мәтіннің мақсатты аудиториясын, автордың негізгі ойы мен көзқарасын анықтау
		Айтылым	9.2.5.1 сөйлеу барысында түрлі стильде берілген тақырып бойынша қажетті аргументтерді орынды қолдану, диалогте, полилогте сенімді сөйлеу; 9.1.6.1 кесте мен сызбаларда берілген ақпараттарды өзара салыстырып бағалау
		Оқылым	9.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы автордың ойы мен көтерілген мәселені анықтап, оқырманға әсерін бағалау; 9.3.2.1 ғылыми стильде (мақала, баяндама) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау
		Жазылым	9.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақалажазу; 9.4.3.1 жазба жұмыстарында афоризмдерді тиімді қолданып жазу
		Тілдік бағдар	9.5.1.1. Ортақ етістің қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстардаорынды қолдану
2 -тоқсан			
Заң – қоғамның тірегі	Айбатыр Сейтақ «Азат елдің ар-намысы – Ата Заң»	Тыңдалым	9.1.4.1 орта көлемді прозалық, поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, көтерілген (тұрмыстық, әлеуметтік, қоғамдық) мәселені анықтап, өз пікірін білдіру; 9.1.6.1 тыңдалымматериалдарының мазмұны негізінде көтерілген мәселеге сыни көзқарасын білдіру
		Айтылым	9.2.3.1 коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу; 9.2.2.1 коммуникативтік жағдаяттарға байланысты сөйлеу этикеті формаларын дұрыс таңдай білу
		Оқылым	9.3.2.1 ғылыми стильде (аннотация, тезис) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 9.3.4.1 мәтіндердің стилін, жанрлық ерекшеліктерін салыстырып, талдау

			жасау
		Жазылым	9.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, аннотация жазу; 9.4.5.1 тақырып бойынша бас әріппен жазылатын күрделі, құрама атауларды дұрыс жазу
		Тілдік бағдар	9.5.1.1 ырықсыз етістің қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті күні – Тәуелсіз Қазақстанның айбынды мейрамы.	Маралтай Ыбыраев «Елбасыма»	Тыңдалым	9.1.1.1 тыңдалатын мәтіндегі фразалар мен дәйексөздерді талқылай отырып, тақырып пен көтерілетін мәселені болжау; 9.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық тақырыптар аясында айтылған сөздер мен термин сөздердің мағынасын түсіну
		Айтылым	9.2.1.1 берілген тақырыпқа сай сөздерді орынды қолдана отырып, мақсатты аудиторияға арналған ауызша мәтіндер құрау; 9.2.4.1 шығарманың идеясы мен мазмұнына байланысты «автордың ойын» бағалау
		Оқылым	9.3.2.1 ғылыми стильде (пікір, мақала, презентация) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 9.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерден қорытынды жасау, өз көзқарасын білдіру
		Жазылым	9.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шолу жазу; 9.4.5.1 тақырып бойынша сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	9.5.1.2 мезгіл үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
Жастар және бұқаралық ақпарат құралдары	Қ. Аманжолов «Жас дәурен»	Тыңдалым	9.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтау; 9.1.5.1 мәтіннің мақсатты аудиториясын, автордың негізгі ойы мен көзқарасын анықтау
		Айтылым	9.2.2.1 коммуникативтік жағдаяттарға байланысты сөйлеу этикеті формаларын дұрыс таңдай білу; 9.2.5.1 сөйлеу барысында түрлі стильде берілген тақырып бойынша қажетті аргументтерді орынды қолдану, диалогте, полилогте сенімді сөйлеу
		Оқылым	9.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы автордың ойы мен

			көтерілген мәселені анықтап, оқырманға әсерін бағалау; 9.3.4.1 мәтіндердің стилін, жанрлық ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау
		Жазылым	9.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу; 9.4.4.1 тақырып бойынша түрлі стильдегі мәтіндер құрауда мәліметтерді жинақтап, дереккөздеріне сілтеме көрсетіп жазу
		Тілдік бағдар	9.5.1.2 мекен үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орындықолдану
3-тоқсан			
ЭКСПО-2017 – Қазақстан белесі	Н.Ә.Назарбаев «Тәуелсіздік толғауы»	Тыңдалым	9.1.1.1 тыңдалатын мәтіндегі фразалар мен дәйексөздерді талқылай отырып, тақырып пен көтерілетін мәселені болжау; 9.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық тақырыптар аясындайтылған сөздер мен термин сөздердің мағынасын түсіну
		Айтылым	9.2.3.1 коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу; 9.2.5.1 сөйлеу барысында түрлі стильде берілген тақырып бойынша қажетті аргументтерді орынды қолдану, диалогте, полилогте сенімді сөйлеу
		Оқылым	9.3.1.1 мәтіндегі ақпараттың өзектілігін анықтау, қорытынды жасау; 9.3.6.1 мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыра отырып сыни тұрғыда баға беру
		Жазылым	9.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақалажазу; 9.4.4.1 тақырып бойынша түрлі стильдегі мәтіндер құрауда мәліметтерді жинақтап, дереккөздеріне сілтеме көрсетіп жазу
		Тілдік бағдар	9.5.1.3 ыңғайластық қатынасты білдіретін және қарсылықтық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орындықолдану
Биотехнология жаңалықтары	Сахиев Жүніс «Уақыт қайтарымы»	Тыңдалым	9.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтау; 9.1.5.1 мәтіннің мақсатты аудиториясын, автордың негізгі ойы мен көзқарасын анықтау

		Айтылым	9.2.3.1 коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу; 9.2.4.1 шығарманың идеясы мен мазмұнына байланысты «автордың ойын» бағалау
		Оқылым	9.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы автордың ойы мен көтерілген мәселені анықтап, оқырманға әсерін бағалау; 9.3.4.1 мәтіндердің стилін, жанрлық ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау
		Жазылым	9.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу; 9.4.5.1 тақырып бойынша бас әріппен жазылатын күрделі, құрама атауларды дұрыс жазу
		Тілдік бағдар	9.5.1.2 жазба жұмыстарында (шарттыбағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
Болашақ энергия көздері.	Медеу Сәрсекке «Жетінші толқын»	Тыңдалым	9.1.4.1 орта көлемді прозалық, поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, көтерілген (тұрмыстық, әлеуметтік, қоғамдық) мәселені анықтап, өз пікірін білдіру; 9.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық тақырыптар аясында айтылған сөздер мен термин сөздердің мағынасын түсіну
		Айтылым	9.2.1.1 берілген тақырыпқа сай сөздерді орынды қолдана отырып, мақсатты аудиторияға арналған ауызша мәтіндер құрау; 9.2.4.1 шығарманың идеясы мен мазмұнына байланысты «автордың ойын» бағалау
		Оқылым	9.3.2.1 ғылыми стильде (мақала, баяндама, презентация) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 9.3.6.1 мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыра отырып сыни тұрғыда баға беру
		Жазылым	9.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу; 9.4.3.1 жазба жұмыстарында

			афоризмдерді тиімді қолданып жазу
		Тілдік бағдар	9.5.1.2 жазба жұмыстарында (қарсылықтыбағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
Алаш идеясы мен қайраткерлері	Д.Әшімханов «Бес арыс» кітабынан үзінді	Тыңдалым	9.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтау; 9.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде көтерілген мәселеге сыни көзқарасын білдіру
		Айтылым	9.2.2.1 коммуникативтік жағдаяттарға байланысты сөйлеу этикеті формаларын дұрыс таңдай білу; 9.2.3.1 коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу
		Оқылым	9.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы автордың ойы мен көтерілген мәселені анықтап, оқырманға әсерін бағалау; 9.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерден қорытынды жасау, өз көзқарасын білдіру
		Жазылым	9.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шолужазу; 9.4.5.1 тақырып бойынша сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	9.5.2.1 жазба жұмыстарында (мезгілбағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
4- тоқсан			
Жаһандық мәселе: демография	Абай Құнанбай ұлы «Адамның кейбір кездері»	Тыңдалым	9.1.3.1 әлеуметтік-қоғамдық тақырыптар аясында айтылған сөздер мен термин сөздердің мағынасын түсіну; 9.1.4.1 орта көлемді прозалық, поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, көтерілген (тұрмыстық, әлеуметтік, қоғамдық) мәселені анықтап, өз пікірін білдіру
		Айтылым	9.2.5.1 сөйлеу барысында түрлі стильде берілген тақырып бойынша қажетті аргументтерді орынды қолдану, диалогте, полилогте сенімді сөйлеу; 9.2.6.1 кесте, диаграмма, шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпараттарды өзара салыстырып бағалау
		Оқылым	9.3.3.1 прозалық және поэзиялық шығармалардағы автордың ойы мен көтерілген мәселені анықтап, оқырманға әсерін бағалау; 9.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен

			алынған мәліметтерден қорытынды жасау, өз көзқарасын білдіру
		Жазылым	9.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақала жазу; 9.4.4.1 тақырып бойынша түрлі стильдегі мәтіндер құрауда мәліметтерді жинақтап, дереккөздеріне сілтеме көрсетіп жазу
		Тілдік бағдар	9.5.2.1 жазба жұмыстарында (себеп) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
Роботтар мен киборгтар әлемі	Айзек Азимов «Мен - роботпын» жинағынан үзінді	Тыңдалым	9.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтау; 9.1.5.1 мәтіннің мақсатты аудиториясын, автордың негізгі ойы мен көзқарасын анықтау
		Айтылым	9.2.1.1 берілген тақырыпқа сай сөздерді орынды қолдана отырып, мақсатты аудиторияға арналған ауызша мәтіндер құрау; 9.2.4.1 шығарманың идеясы мен мазмұнына байланысты «автордың ойын» бағалау
		Оқылым	9.3.1.1 мәтіндегі ақпараттың өзектілігін анықтау, қорытынды жасау; 9.3.4.1 мәтіндердің стилін, жанрлық ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасау
		Жазылым	9.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу; 9.4.3.1 жазба жұмыстарында афоризмдерді тиімді қолданып жазу
		Тілдік бағдар	9.5.2.1 жазба жұмыстарында (қимыл-сынбағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
Қазақстандағы туризм және экотуризм	І.Жансүгіров «Жетісу суреттері»	Тыңдалым	9.1.1.1 тыңдалатын мәтіндегі фразалар мен дәйексөздерді талқылай отырып, тақырып пен көтерілетін мәселені болжау; 9.1.6.1 тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде көтерілген мәселеге сыни көзқарасын білдіру
		Айтылым	9.2.2.1 коммуникативтік жағдаяттарға байланысты сөйлеу этикеті формаларын дұрыс таңдай білу; 9.2.3.1 коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу

		Оқылым	9.3.2.1 ғылыми стильде (пікір, аннотация, мақала, презентация) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау; 9.3.6.1 мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыра отырып сыни тұрғыда баға беру
		Жазылым	9.4.1.1 мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, аннотация, нұсқаулық жазу; 9.4.5.1 тақырып бойынша бас әріппен жазылатын күрделі, құрама атауларды дұрыс жазу; сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану
		Тілдік бағдар	9.5.2.1 жазба жұмыстарында (мақсат бағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру

3-параграф. Лексикалық-грамматикалық минимум

5-сыныпқа арналған лексикалық-грамматикалық минимум

1 тоқсан –86 сөз					
Отбасындағы дәстүр мен мерекелер М.Мақатаев. «Тоқта, балам, атаң келеді артыңда!»					
№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		балалық	зт	163	Мәтін құрауда жалғау түрлерін дұрыс жалғау
		шақ	зт	567	
		ата-ана	зт	2122	
		жәрдем	зт	399	
		күлкі	зт	403	
		қария	зт	365	
		дәстүр	зт	1402	
		қонақжай	сн	67	
		мерейтой	зт	279	
		ие	зт	9430	
		ауызбірлік	зт	38	
		нәресте	зт	169	
		зейнеткер	зт	179	
		көпбалалы	сн	36	
		сағын	ет	493	
		құрметте	ет	452	
		бесік	зт	511	
		бақытты	сн	267	

		тәрбиелі	сн	183	
		амандас	ет	323	
		сүйінші	зт	130	
		мәпеле	ет	55	
		жай	ет	554	
		тамашала	ет	146	
		таңдан	ет	329	
		шілдехана	зт	58	
		шығар	ет	4593	
		сондай	үс	1097	
		төрлет	ет	7	
Мектеп өмірі					
Әдепті бала – арлы бала					
Б. Соқпақбаев «Менің атым Қожа» повесі (үзінді)					
№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		ар	зт	666	Мәтіндерден жалпы және жалқы есімдерді ажырата білу
		жағымсыз	сн	293	
		ес	зт	675	
		лақтыр	ет	752	
		алда	ет	904	
		мінез-құлық	зт	490	
		көшбасшы	зт	489	
		баға	зт	1960	
		дайындық	зт	724	
		зерек	сн	98	
		мазақта	ет	49	
		үлгі	зт	3132	
		өтірік	сн	871	
		еріншек	сн	58	
		емтихан	зт	269	
		белсенді	сн	824	
		ұрлық	зт	244	
		айналыс	ет	813	
		уәделес	ет	23	
		төбелес	ет	48	
		көшір	ет	955	
		өтін	ет	540	
		кейіпкер	зт	1180	
		бауырмал	сн	46	
		тапсыр	ет	1001	

		тиянақты	сн	79	
		ізден	ет	269	
		еңбек	зт	13259	
		қалжың	зт	323	
		әділ	сн	620	

Қазақстандағы жан-жануарлар мен өсімдіктер әлемі
Жан-жануарлар туралы ертегілер, жұмбақтар

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		аққу	зт	321	Лексикалық мағынасы жағынан заттың түрін, түсін сапасын білдіретін сын есімдерді ажырата білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану
		аққайың	зт	13	
		аю	зт	766	
		қырғауыл	зт	98	
		жыртқыш	зт	193	
		жабайы	зт	306	
		құрлық	зт	325	
		арқар	зт	71	
		қанат	зт	1184	
		қарағай	зт	238	
		қауырсын	зт	132	
		қонжық	зт	88	
		өрмеле	ет	126	
		қақпан	зт	95	
		мүйізтұмсық	зт	32	
		шың	зт	262	
		тұмсық	зт	710	
		тіршілік	зт	1318	
		итбалық	зт	39	
		айлакер	сн	74	
		қорқақ	сн	230	
		қон	ет	772	
		тиін	зт	273	
		жиде	сн	16	
		көпжылдық	сн	18	
		батпақ	зт	167	
		түлкі	зт	1074	

2- тоқсан–66 сөз

Ежелгі көшпелілер мәдениеті
Тұмар ханшайым туралы аңыз

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
---	---	----------------------------	----	------------------	-----------------------

		шаруашылық	зт	462	Сан есім (бірліктер, ондықтар, жүз, мың) атауларын білу, орынды қолдану
		жүк	зт	649	
		тұрақ	зт	2246	
		бейне	шл	196	
		дерек	зт	1757	
		тұрмыс	зт	1313	
		қыстау	зт	717	
		азық-түлік	зт	613	
		мал	зт	2205	
		мекен	зт	1027	
		күздеу	зт	8	
		арба	зт	473	
		қазан	зт	1199	
		ханшайым	зт	54	
		ханзада	зт	34	
		жайлау	зт	520	
		керуен	зт	264	
		көктеу	зт	16	
		әшекей	ет	208	
		сауда	ет	1842	
		көшпелі	сн	476	
		садақ	зт	204	

Су – тіршілік көзі

Ә.Тәжібаев «Сырдария» өлеңі

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		арық	зт	197	Жіктеу, сілтеу, сұрау есімдіктерін жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
		таяз	зт	46	
		нөсер	зт	76	
		тартыл	сн	726	
		қамыс	зт	264	
		жағалау	зт	594	
		дария	зт	179	
е		шағала	зт	112	
		тұзды	сн	54	
		шипалы	сн	45	
		арна	зт	488	
		толқын	зт	586	
		баяу	үс	278	
		құра	ет	221	
		тасы	ет	1486	

		ернеу	зт	34	
		пайдалан	ет	5283	
		шаш	ет	546	
		суар	ет	251	
		жайылым	зт	307	
		қаз	зт	402	
		ағыс	зт	441	

Әлемдегі ірі кітапханалар
Абай Құнанбайұлы «Ғылым таппай, мақтанба» өлеңі

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		оқырман	зт	972	Болымды, болымсыз етістіктерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		кездес	зт	3750	
		тізімде	ет	17	
		сирек	сн	470	
		қанағат	зт	152	
		шол	ет	99	
		мұқаба	зт	64	
		тақтайша	зт	67	
		қор	зт	650	
		бөлім	зт	2816	
		тап	зт	285	
		кітапхана	зт	2634	
		рақым	зт	109	
		тіркел	ет	165	
		зерде	зт	67	
		пайда/бол	зт	142/108133	
		қайтар	ет	561	
		тапсырыс	зт	462	
		мекенжай	зт	703	
		жуық	үс	975	
		тек	үс	111	
		сөре	зт	155	

3 тоқсан –96 сөз

Денсаулық – зор байлық
«Ең үлкен байлық» ертегісі

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		дәулет	зт	146	Қалау рай, жекеше түрі: Мекен және мезгіл үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда
		ақуыз	зт	56	
		итмұрын	зт	34	

		күш-қуат	зт	70	орынды қолдану
		түшкір	ет	46	
		құрам	зт	2918	
		өнім	зт	2822	
		көмірсу	зт	47	
		шұбат	зт	117	
		зиянды	сн	217	
		жұқпалы	сн	79	
		күнделікті	сн	74	
		сергек	сн	104	
		зор	сн	2179	
		ірімшік	зт	126	
		ескерт	ет	814	
		жалық	ет	187	
		куыр	зт	86	
		нашарла	ет	691	
		сау	сн	640	
		сезін	ет	847	
		жұмыртқа	зт	417	
		май	ет	722	
		тұтын	ет	298	

Менің Тәуелсіз Қазақстаным
Қ. Сарин»Тәуелсіздік» өлеңі

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		жетістік	зт	987	Ыңғайластық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		отар	зт	324	
		қойнау	зт	1366	
		ата-баба	зт	477	
		дүниежүзі	зт	430	
		зәулім	сн	86	
		береке-бірлік	зт	43	
		еркіндік	зт	476	
		әкім	зт	1904	
		тату-тәтті	сн	152	
		ұрпақ	зт	603	
		егеменді	сн	327	
		дамы	ет	6059	
		таңба	зт	790	
		таныт	ет	1281	
		сипат	зт	1838	

		мойында	ет	145	
		өлке	зт	1269	
		елшілік	зт	221	
		аманат	зт	202	
		ресми	сн	1253	
		құрсау	сн	89	
		жарияла	ет	1997	
		киелі	сн	275	

Аспан әлемінің құпиялары
Жұлдыздар туралы аңыздар, ертегілер

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		қараңғы	сн	525	Қарсылықтық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		шоқжұлдыз	зт	26	
		қашықтық	зт	313	
		құсжолы	зт	1	
		жылт-жылт	ел	24	
		қыстыгүні	үс	35	
		ұсақ	сн	502	
		эне	ес	351	
		шырақ	зт	442	
		көкжиек	зт	135	
		темірқазық	зт	41	
		бақыла	ет	1669	
		таңғажайып	сн	127	
		аңыз	зт	871	
		бағыт	зт	3077	
		жұлдызшы	зт	15	
		жетіқарақшы	зт	10	
		шолпан	зт	101	
		жүйе	зт	5034	
		тұтыл	ет	19	
		қозғал	ет	785	
		теңел	ет	41	
		шексіз	зт	403	
		жаздыгүні	үс	35	

Компьютердің тілін табу – өнер
Ы.Алтынсарин «Өнер-білім бар жұрттар» өлеңі

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		парақ	зт	478	Жазба жұмыстарында

		пернетақта	зт	37	хабарлысөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру
		желі	зт	594	
		орнат	ет	1528	
		енгіз	ет	2511	
		ғаламтор	зт	262	
		дербес	зт	1467	
		тегін	зт	725	
		ақылы	сн	84	
		байланыс	ет	2230	
		шапшаң	үс	169	
		хат	зт	2512	
		жібер	ет	5740	
		алмас	ет	196	
		бағдарлама	зт	4592	
		көмекші	зт	420	
		тінтуір	зт	4	
		қабілет	зт	1890	
		қарым-қатынас	зт	1478	
		шам	зт	371	
		сондықтан	шл	4836	
		сұрақ	зт	4727	
		құпиясөз	зт	3	
		жүкте	ет	232	

4-тоқсан – 76сөз

Қазақстандағы ұлттар достастығы
М.Мағауин «Бір атаның балалары» (үзінді)

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		ақылдас	ет	251	Жазба жұмыстарында сұраулы сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру
		баспасөз	зт	761	
		бейбітшілік	зт	593	
		белгі	зт	3869	
		бірлес	ет	995	
		негіз	зт	7596	
		қазақша	үс	431	
		дос-жаран	зт	32	
		төзімді	сн	8	
		аударыл	зт	597	
		құрыл	ет	2607	
		пейіл	зт	133	
		мүше	зт	2676	

	ортақ	сн	967
	жетім	зт	1345
	өкіл	зт	3812
	пана	зт	170
	салтанатты	сн	199
	төраға	зт	1365
	тұрақты	сн	1599
	ұжым	зт	603
	келісім	зт	1934
	шеш	ет	3486
	ынтымақ	зт	244
	іс-шара	зт	415

Ұлы Дала табиғаты

Қ. Мырзалиев «Табиғат – жаратылыс пернесі» өлеңі

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		тегіс	сн	188	Жазба жұмыстарында лепті сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру
		самал	зт	136	
		жазық	сн	334	
		көрініс	зт	1400	
		бұғы	зт	138	
		шырша	зт	383	
		аласа	сн	248	
		қысым	зт	664	
		ылғал	зт	67	
		балауса	зт	29	
		жартас	сн	215	
		сарқырама	зт	55	
		өзгеше	үс	1104	
		қалдыр	ет	2415	
		жұл	ет	455	
		қазына	зт	585	
		құйын	сн	158	
		қоңыз	зт	147	
		тасбақа	зт	295	
		кірпі	зт	209	
		бақбақ	зт	39	
		жұпар	зт	79	
		байтақ	зт	159	
		құмды	сн	95	
		жазира	зт	30	

		Ер есімі – ел есінде! Ғ. Мүсірепов «Қазақ солдатты» романы (үзінді)			
№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		есім	зт	2119	Жазба жұмыстарында лепті (бұйрықты) сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру
		ардагер	зт	310	
		әскер	зт	1786	
		бітір	ет	3068	
		марапатта	зт	336	
		ержүрек	сн	114	
		ерлік	зт	1019	
		майдан	зт	865	
		ұран	зт	312	
		тағзым	зт	87	
		соғыс	зт	2809	
		жаралан	ет	55	
		жау	зт	1452	
		бірде	үс	456	
		жауынгер	зт	632	
		дұшпан	зт	362	
		белгісіз	сн	445	
		ересек	сн	309	
		ешқашан	ес	680	
		ұмытыл	ет	57	
		атау	зт	5632	
		кенеттен	үс	57	
		жара	зт	725	
		алау	зт	96	
		отансүйгіш	сн	50	
		оқиға	зт	2501	
		самал	зт	136	
		жазық	сн	334	
		көрініс	зт	1400	
		бұғы	зт	138	
		шырша	зт	383	
		аласа	сн	248	
		қысым	зт	664	
		ылғал	зт	67	
		балауса	зт	29	
		жартас	сн	215	
		сарқырама	зт	55	

		өзгеше	үс	1104	
		қалдыр	ет	2415	
		жұл	ет	455	
		қазына	зт	585	
		құйын	сн	158	
		қоңыз	зт	147	
		тасбақа	зт	295	
		кірпі	зт	209	
		бақбақ	зт	39	
		жұпар	зт	79	
		байтақ	зт	159	
		құмды	сн	95	
		жазира	зт	30	
		Ер есімі – ел есінде! Ғ. Мүсірепов «Қазақ солдаты» романы (үзінді)			
№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		есім	зт	2119	Жазба жұмыстарында лепті (бұйрықты) сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, құрастыру
		ардагер	зт	310	
		әскер	зт	1786	
		бітір	ет	3068	
		марапатта	зт	336	
		ержүрек	сн	114	
		ерлік	зт	1019	
		майдан	зт	865	
		ұран	зт	312	
		тағзым	зт	87	
		соғыс	зт	2809	
		жаралан	ет	55	
		жау	зт	1452	
		бірде	үс	456	
		жауынгер	зт	632	
		дұшпан	зт	362	
		белгісіз	сн	445	
		ересек	сн	309	
		ешқашан	ес	680	
		ұмытыл	ет	57	
		атау	зт	5632	
		кенеттен	үс	57	
		жара	зт	725	
		алау	зт	96	

	отансүйгіш	сн	50
	оқиға	зт	2501

6-сыныпқа арналған лексикалық-грамматикалық минимум

1- тоқсан–86 сөз					
Отан отбасынан басталады					
М.Әуезов «Абай жолы» романы, «Қайтқанда» тарауы (үзінді)					
№	№	Лексика (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		туыс	зт	595	Мәтіндерден деректі және дерексіз зат, көптік мәнді есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану
		асық	ет	763	
		жауапкершілік	зт	869	
		намыс	зт	609	
		береке	зт	447	
		ағайын	зт	579	
		бір-бірі	ес	1021	
		бастал	ет	1139	
		аяқтал	ет	1166	
		қатал	сн	353	
		сезімтал	сн	77	
		өзімшіл	сн	62	
		отбасылық	сн	711	
		еркеле	ет	131	
		қолда	ет	4922	
		түсін	ет	5113	
		пікірлес	ет	197	
		ескер	ет	1423	
		шәкірт	зт	742	
		тіле	ет	55	
		шағын	сн	3369	
		үйрет	ет	3739	
		тәрбиеле	ет	1855	
		үйлен	ет	427	
		шыда	ет	463	
		нағашы	зт	239	
		ал	шл	8393	
		өнеге	зт	815	
		жасырын	ет	299	
		түс	ет	8712	
		хабарлас	ет	363	
		қайт	ет	5669	
Қазіргі қазақ ауылы мен қаланың тыныс-тіршілігі					
Ә.Дүйсенбиев «Бәтіңке, шұжық, балқаймақ» өлеңі					
		жергілікті	сн	1879	Лексикалық мағынасы жағынан заттың сипатын, көлемін, салмағын, аумағын білдіретін сын есімдерді ажырата білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану
		айырмашылық	зт	704	
		тыныс	зт	262	
		қора	зт	456	
		бақташы	зт	72	
		қармақ	зт	176	
		шұжық	зт	92	

		балқаймақ	зт	16	
		жент	зт	26	
		кептеліс	зт	11	
		отшашу	зт	29	
		тынық	ет	258	
		ауылдық	сн	402	
		қалалық	сн	410	
		жидек	зт	88	
		ойын-сауық	зт	134	
		дайын	үс	997	
		шымыр	сн	61	
		нәзік	сн	380	
		бейімдел	ет	250	
		хауыз	зт	13	
		шулы	сн	25	
		тыныш	сн	345	
		қарбалас	үс	16	
		күні-түні	үс	42	
		епті	сн	76	
Таулар сыры.					
М. Мақатаев «Мен таулықпын»					
		асқар	сн	540	Реттік сан есімдер мен жинақтық сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
		етек	зт	621	
		көшкін	зт	32	
		сел	зт	174	
		нүкте	зт	664	
		көтеріл	ет	1587	
		биіктік	зт	527	
		тік	сн	204	
		әдемілік	зт	108	
		бұзыл	ет	761	
		тастақ	сн	38	
		кенді	сн	28	
		орташа	сн	521	
		үңгір	зт	368	
		қарлы	сн	50	
		үгіл	ет	2	
		мұздық	зт	200	
		жолық	ет	258	
		белгіле	ет	2111	
		шіркін	од	299	
		алақай	од	175	
		тайғанақ	сн	10	
		абайсызда	үс	31	
		өрле	ет	363	
		жота	зт	349	
		шоқы	зт	36	
		гүріл	зт	16	
		біресе	шл	392	
2- тоқсан – 66 сөз					

Қуаткөзінүнемдейбілемізбе? М. Жұмабаев «От» өлеңі(үзінді)				
	қуат	зт	796	Өздік, болымсыздық, белгісіздік, жалпылау есімдіктерін жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
	ылғи	үс	347	
	сұраным	зт	19	
	көмір	зт	540	
	өндірі	ет	2917	
	жап-жарық	сн	32	
	жан	ет	847	
	өш	ет	304	
	балауыз	зт	19	
	жалға	ет	1971	
	жетеле	ет	336	
	соқ	ет	2443	
	отын	зт	289	
	жұмса	ет	685	
	жылыт	ет	104	
	есептеуіш	зт	17	
	шығын	зт	491	
	тұрғын	зт	2635	
	тұтынушы	зт	592	
	күй	ет	296	
	қап	од	50	
	мазмұн	зт	2321	
Астана – мәдениет пен өнер ордасы Ә.Бісқақ «Күн ұлымын»				
	ұйымдастыр	ет	2132	Болымды, болымсыз етістіктерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
	көрермен	зт	216	
	шырқа	ет	190	
	шетелдік	сн	1158	
	отандық	сн	480	
	ауыстыр	ет	739	
	көріктендір	ет	13	
	мәдени	сн	1308	
	ұзындық	зт	632	
	тыныс-тіршілік	зт	81	
	нышан	зт	152	
	өнерлі	сн	159	
	кезек	зт	1586	
	іскери	сн	28	
	жаға	зт	771	
	әкімшілік	зт	1356	
	сәулетті	сн	63	
	шаһар	зт	245	
	саяси	сн	3568	
	рухани	сн	1466	
	алақан	зт	397	
	жарыс	зт	796	
Қазақстан қорықтары Ө.Тұрманжанов «Қарлығаш, дәуіт, жылан»				

	аң-құс	зт	176	Етістіктің шақтарының (нақ осы шақ, ауыспалы осы шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
	ну	зт	100	
	шөлейт	зт	102	
	молай	ет	92	
	таутеке	зт	17	
	сазан	зт	45	
	бекіре	зт	40	
	суыр	зт	38	
	қамысты	сн	4	
	бұлақтай	сн	3	
	өсіп-дамы	ет	3	
	кесіртке	зт	36	
	құнды	сн	492	
	алуан	сн	1125	
	қорықша	зт	24	
	дәуіт	зт	65	
	жар	зт	253	
	мекендеуші	зт	12	
	кұры	ет	141	
	көлем	зт	2898	
	парыз	зт	360	
	күзет	зт	358	

3- тоқсан – 96 сөз

Болашақ мамандықтары.

А. Машанов «Жер астына саяхат»

	кәсіп	зт	853	Етістіктің шақтарының (ауыспалы келер шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
	мүмкіндік	зт	4074	
	салыстыр	ет	1646	
	анықта	ет	4906	
	тырыс	ет	1254	
	білікті	сн	133	
	ірікте	ет	321	
	дамыт	ет	4478	
	сәйкес	сн	3668	
	шығармашыл	сн	13	
	талдат	ет	18	
	тәжірибе	зт	1676	
	сұраныс	зт	743	
	заңгер	зт	273	
	қаржыгер	зт	36	
	сәулетші	зт	30	
	ғой	шл	6508	
	дәріс	зт	573	
	талапкер	зт	120	
	дінтанушы	зт	6	
	оқытушы	зт	552	
	бағдарламашы	зт	5	
	сала	зт	6726	
	арманда	ет	356	

Қазақстан және Ұлы Жібек жолы. Д.Досжан «Жібек жолы» (үзінді)				
	созыл	ет	288	Етістіктің шақтарының (жедел өткен шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
	торғын	зт	28	
	жалғас	ет	78	
	гүлден	ет	103	
	бағалы	сн	521	
	отырықшы	сн	52	
	базар	зт	560	
	тарал	ет	643	
	тауар	зт	2088	
	саудагер	зт	257	
	өрік	зт	117	
	мейіз	зт	42	
	барқыт	зт	74	
	жібек	зт	819	
	тие	ет	69	
	жәрмеңке	зт	188	
	негізгі	сн	4762	
	киім-кешек	зт	460	
	мата	зт	244	
	мақпал	сн	17	
	мақта	зт	247	
	қорған	зт	330	
	соқпақ	зт	99	
	торап	зт	118	
Жер байлығына аяулы көзқарас. Ш.Айтматов «Ана - Жер Ана»				
	мұнай	зт	1174	Сын-қимыл (бейне) және мөлшер үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
	қазба	зт	403	
	шикізат	зт	225	
	құбыр	зт	360	
	мәрмәр	зт	48	
	қорғасын	зт	130	
	арпа	зт	101	
	бидай	зт	18	
	күріш	зт	246	
	жез	зт	57	
	кен	зт	5547	
	тоз	ет	185	
	кеніш	зт	134	
	қалпы	зт	1124	
	келтір	ет	2838	
	бедер	зт	383	
	таусыл	ет	324	
	қасиетті	сн	604	
	ері	ет	519	
	жанғыш	сн	26	
	сарғыш	сн	57	
	топырақ	зт	1408	

	кұмтас	зт	26	
	мырыш	зт	20	
Олимпиада жеңімпаздары – Қазақстан мақтанышы. М.Әлімбаев»Шынықсаң, шымыр боларсың» өлеңі. Ә. Дүйсенбиев «Күшті болсам мен егер»				
	мәрте	үс	292	Талғаулықты немесе кезектестік мәнді білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
	сайыс	зт	474	
	иегер	зт	196	
	жігер	зт	249	
	жеңімпаз	сн	610	
	жанкүйер	зт	72	
	зілтемір	зт	15	
	жүлде	зт	327	
	оз	ет	647	
	көзде	ет	1151	
	жаттықтырушы	зт	71	
	жүлделі	сн	68	
	алайда	шл	1310	
	табанды	сн	100	
	мәре	зт	73	
	мерей	зт	136	
	жең	ет	865	
	ұт	ет	280	
	үлес	зт	1457	
	ұпай	зт	535	
	баулы	ет	372	
	жар	ет	725	
	тынымсыз	сн	86	
	жұдырықтас	ет	11	
4-тоқсан – 76 сөз				
Абайды оқы, таңырқа! Абай Құнанбайұлы. Табиғат лирикасы «Жазғытұры», «Жаз», «Күз», «Қыс» өлеңдері				
	жазғытұрым	үс	37	Себеп-салдарлық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
	шеберлік	зт	758	
	данышпан	сн	175	
	надандық	зт	52	
	шаттан	ет	90	
	талаптан	ет	72	
	рақымшыл	сн	3	
	әділдік	зт	428	
	мәнерле	ет	322	
	сипатта	ет	853	
	көн	ет	469	
	жирен	ет	18	
	әсемпаз	зт	16	
	өнерпаз	зт	192	
	зейінді	сн	12	
	суретте	ет	1060	
	әділетсіздік	зт	116	
	ертеден	үс	180	

	әлек	зт	103	
	көгорай	зт	24	
	таңырқа	ет	69	
	әуес	сн	122	
	денелі	сн	39	
	сыз	ет	291	
	дымқыл	сн	55	
	арқылы	шл	8120	
Қазақ ұлттық қолөнері О. Бөкей «Апамның астауы» әңгімесі (үзінді) Ф. Онғарсынова «Оюлар» өлеңі (үзінді)				
	білезік	зт	127	Жазба жұмыстарында сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтай отырып жай сөйлем құрастыру
	сақина	зт	127	
	жіп	зт	575	
	кұрақ	зт	316	
	сырмақ	зт	57	
	сәукеле	зт	59	
	тұскиіз	зт	17	
	кесте	зт	1224	
	жон	ет	53	
	ине	зт	193	
	қайшы	зт	61	
	көрпе	зт	255	
	сүйек	зт	765	
	бас	ет	2962	
	әйел	зт	12265	
	жасау	зт	88	
	былғары	зт	103	
	жиһаз	зт	214	
	ер-тұрман	зт	36	
	кұрал-сайман	зт	79	
	киімлігіш	зт	73	
	әшекейле	ет	51	
	ши	зт	120	
	ілемек	зт	21	
Саяхат және туризм. Шоқан Уалиханов»Жоңғария очерктері» (үзінді)				
	бағдар	зт	356	Жазба жұмыстарында сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтай отырып жай сөйлем құрастыру
	жоспарла	ет	970	
	көркем	сн	2135	
	таңғаларлық	сн	26	
	заңғар	сн	45	
	ғажайып	сн	454	
	ұйым	зт	3743	
	өлкетану	зт	35	
	танымдық	сн	460	
	шатқал	зт	110	
	анықтама	зт	317	
	көпшілік	зт	1936	
	әуесқой	сн	50	

	мүмкін	мд	4980
	көркемде	ет	42
	өзара	үс	2122
	мәселе	зт	8871
	туынды	зт	846
	керемет	сн	1224
	нысан	зт	1283
	мән	зт	3329
	әйгілі	сн	578
	мейрамхана	зт	442
	аспалы	сн	24
	шырағдан	зт	39
	немесе	шл	9532

7-сыныпқа арналған лексикалық-грамматикалық минимум

1 тоқсан – 86 сөз

Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілі оқып үйренеміз.

Үш тілді білу – үлкен өнер.

М.Жұмабаев «Қазақ тілі» өлеңі

№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		аудар	ет	3174	Мәтіндерден көмекші есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану
		бап	зт	3281	
		көңіл	зт	3749	
		әлемдік	сн	896	
		әңгімелес	ет	241	
		білім	зт	22915	
		жетік	сн	262	
		білік	зт	360	
		кейде	үс	1474	
		көптілді	сн	10	
		дағды	зт	778	
		тұғыр	зт	219	
		оқыт	ет	3847	
		деңгей	зт	11218	
		мүлдем	үс	417	
		оқып-үйрен	ет	31	
		халықаралық	сн	3888	
		аралас	сн	542	
		тілмаш	зт	20	
		туған	сн	3478	
		орысша	үс	558	
		ағылшынша	үс	14	
		қызығушылық	зт	725	
		ой	зт	4849	

		тең	сн	2097	
		сөздік	зт	2374	
		сұхбат	зт	591	
Уақыт – ұлы күш					
А.Құнанбаева «Сағаттың шықылдағы емес ермек»					
		басқар	ет	3725	Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайлардың қызметін білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану
		қайрат-жігер	зт	8	
		кұр	ет	2936	
		таңсәрі	зт	15	
		санас	ет	265	
		ақшам	зт	70	
		талтүс	үс	11	
		зая	үс	43	
		кедергі	зт	850	
		қас	зт	194	
		арасы	ке	2048	
		шырылда	ет	112	
		қадағала	ет	624	
		қарай	шл	12912	
		міндетгі	сн	38	
		орында	ет	4811	
		өнімді	сн	77	
		әрі	шл	3368	
		асығыс	үс	203	
		тапшы	сн	140	
		тексер	ет	2289	
		тиімді	сн	1571	
		өт	ет	9067	
		зымыра	ет	131	
		өкініш	зт	675	
		шұғыл	үс	401	
		ермек	зт	140	
		тоқсан	зт	274	
		мысал	зт	5529	
		яғни	шл	3434	
Жердегі климаттық өзгерістер					
Д.Дефо «Робинзон Крузо»					
		түсіндір	ет	2165	Топтау сан есімдерін жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
		қолайсыз	сн	121	
		аптап	зт	116	
		жұқар	ет	22	
		үсік	зт	35	

		қорытынды	зт	1309
		ғаламдық	сн	94
		қапырық	сн	38
		шаң	зт	341
		талқыла	ет	688
		жылын	ет	300
		жаратылыс	зт	190
		көзқарас	зт	1587
		күрт	үс	27
		құбылмалы	сн	48
		қатерлі	сн	60
		құбылыс	зт	1795
		болжам	зт	413
		тасқын	зт	331
		өзгеріссіз	сн	22
		жоғарыла	ет	114
		үздіксіз	сн	78
		тосын	сн	164
		үдеріс	зт	540
		сынап	зт	21
		бағана	зт	94
		өсіп-өн	ет	82
		үндеу	зт	408
		кейбір	ес	2270

2-тоқсан – 66 сөз

Қазақстанның ежелгі қалалары және Ұлы Жібек жолы.

Б. Ұзақов «Жантаза»

		бекініс	зт	586	Одағай түрлерін мәтіннен ажырата алады, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
		билік	зт	4149	
		алыс-беріс	зт	106	
		монша	зт	188	
		дерекқор	зт	8	
		жабық	сн	212	
		қира	ет	164	
		кәріз	зт	16	
		қалашық	зт	116	
		қуғын	зт	90	
		жандан	ет	264	
		қорша	ет	1121	
		діни	сн	788	
		наразы	сн	119	

		ойранда	ет	30	
		опасыздық	зт	66	
		өркенде	ет	333	
		рух	зт	903	
		сүйен	ет	1051	
		ұстахана	зт	19	
Спорт және денсаулық күтімі Т.Нұрмағанбетов»Он жасар жігіт»					
		бауыр	зт	1088	Етістіктің шақтарының (бұрынғы және ауыспалы өткен шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
		бүйрек	зт	116	
		бұлшық	зт	100	
		саламатты	сн	36	
		жүрек	зт	2983	
		иық	зт	496	
		іш	зт	9025	
e		расында	мд	267	
		өкпе	зт	312	
		рақаттан	ет	93	
		құрама	сн	509	
		бапкер	зт	272	
		ұйқышыл	сн	3	
		шалдық	ет	464	
		асқорыту	зт	18	
		бел	зт	708	
		дағдылан	ет	114	
		еңкей	ет	256	
		иіл	ет	261	
		өкше	зт	116	
		шалқай	ет	43	
Ұқсатым. Сән.Талғам. Ақан Сері «Жігіт сипаты», «Қыз сипаты»					
		әсем	сн	321	Етістіктің шақтарының (мақсатты және болжалды келер шақ) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
		безендір	ет	196	
		бәсекелес	ет	39	
		сапалы	сн	458	
		белбеу	зт	165	
		бөрік	зт	95	
		жарасымды	сн	86	
		жең	зт	91	
		жеңілдік	зт	350	
		түйреуіш	зт	27	
		жұмсақ	сн	352	

		қалта	зт	635	
		күртеше	зт	40	
		бау	зт	400	
		сән	зт	326	
		тақ	ет	385	
		талғам	зт	241	
		айна	зт	348	
		топтама	зт	117	
		түйме	зт	291	
		сұңғақ	сн	49	
		көрсетілім	зт	10	
		ұқсастық	зт	368	
		ыңғайлы	сн	114	
		сымбат	зт	82	
3-тоқсан – 96 сөз					
Ғаламтормендұрысжұмысжасаумәдениеті					
Жюль Верн «Әлемді сексен күн ішінде шарлау» романы (үзінді)					
		ажыра	ет	644	Етістік қалау райдың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда қолдану
		болдыр	ет	291	
		жылдамдық	зт	611	
		әлеуметтік	сн	3507	
		дәйексөз	зт	13	
		қызықтыр	ет	332	
		жөнелт	ет	176	
		ой-пікір	зт	230	
		санаулы	сн	72	
		кеңей	ет	266	
		қосыл	ет	1195	
		басқа	сн	12229	
		сілтеме	зт	560	
		сым	зт	192	
		өшір	ет	221	
		тәуелді	сн	379	
		жақындат	зт	119	
		жасаушы	зт	413	
		түпнұсқа	зт	381	
		шарла	ет	119	
		саяхатта	ет	33	
		семіздік	зт	11	
		омыртқа	зт	124	
		ешқандай	ес	1069	

Музыка. Қазақтың киелі домбырасы					
І.Жансүгіров «Күйші» поэмасы (үзінді)					
		әуен	зт	483	Мақсат және себеп-салдар үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		елестет	ет	346	
		сүйемелде	ет	115	
		байқау	зт	358	
		бөлік	зт	3056	
		домалақ	сн	126	
		мұнды	сн	54	
		мойын	зт	1657	
		қиялда	ет	36	
		тиек	зт	140	
		кеуде	зт	668	
		қуаныш	зт	1069	
		ырғақ	зт	311	
		перне	зт	48	
		талай	үс	1038	
		жасал	ет	4348	
		ән-күй	зт	67	
		ішекті	сн	21	
		сазды	сн	84	
		арнал	ет	3125	
		мәнер	зт	166	
		үкі	зт	245	
		орындаушы	зт	391	
		жүлдегер	зт	145	
		үрмелі	сн	8	
		шаңқобыз	зт	23	
		шерг	ет	268	
		айтыскер	зт	39	
		шергпе	зт	2	
		сырнай	зт	61	
		бұра	ет	159	
		сыбызғы	зт	75	
Төрт түлік мал мен егіншілік – ел берекесі					
Ғ.Мұстафин «Шығанақ» романы (үзінді)					
		түлік	зт	125	Септеулік шылаулардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		соғым	зт	41	
		малшаруашылық	зт	31	
		қаймақ	зт	125	
		дән-дақыл	зт	1	
		диірмен	зт	95	

		ауылшаруашылық	зт	462		
		тыңайтқыш	зт	211		
		егіс	зт	161		
		егістік	зт	168		
		жүйрік	сн	266		
		жемшөп	зт	46		
		сеп	ет	164		
		құнарлы	сн	164		
		құрғақшылық	зт	50		
		молшылық	зт	49		
		сіңімді	сн	15		
		бақ	ет	813		
		тікенді	сн	10		
		өріс	зт	668		
		ер-тоқым	зт	33		
		байла	ет	841		
Наурыз мейрамы. Ақ мол болсын! Ұлыс оң болсын! М.Мақатаев «Наурыз».						
		тоғызқұмалақ	зт	68		Жазба жұмыстарында ыңғайлас салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		алтыбақан	зт	137		
		әткеншек	зт	83		
		көріс	ет	1		
		жаңар	ет	312		
		жылда	үс	211		
		игі	сн	320		
		көкпар	зт	122		
		отырғыз	ет	164		
		қызыр	зт	27		
		мерекелік	сн	181		
		наным	зт	143		
		құшақ	зт	615		
		салт	зт	1102		
		сыбаға	зт	96		
		тағам	зт	724		
		ұлыс	ет	10		
		құтты	сн	306		
4-тоқсан – 76 сөз						
Жастықтыңотықайдасың? М.Жұмабаев «Мен жастарға сенемін» өлеңі.						
		айбынды	сн	69	Жазба жұмыстарында қарсылықты салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру	
		айбатты	сн	26		
		ашушаң	сн	15		

		икемдел	ет	34	
		жастық	зт	401	
		білімпаздық	зт	4	
		кұрдас	зт	192	
		сыныптас	зт	176	
		еңбектен	ет	109	
		кекшіл	сн	9	
		қайратты	сн	75	
		кұрбы	зт	304	
		жалында	ет	54	
		талапты	сн	126	
		табандылық	зт	132	
		табыс	ет	1055	
		танымпаз	сн	2	
		төзімділік	зт	79	
		қос	ет	2086	
		ұялшақ	сн	20	
		қайрат	зт	1583	
		шыдамдылық	зт	73	
		мүдде	зт	1732	
Ғылым мен техниканыңсоңғыжаңалықтары					
Майкл Х.Харт «100 ұлы адам» атты кітабынан - «Альберт Эйнштейн»					
		атақ	зт	1082	Жазба жұмыстарында түсіндірмелі салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		ғылыми-техникалық	сн	553	
		әдіс	зт	2181	
		үрдіс	зт	831	
		жақсарт	ет	423	
		заманауи	сн	297	
		қарқынды	сн	1121	
		кейінгі	сн	807	
		ұсыныс	зт	1163	
		күрделендір	ет	34	
		қаржы	зт	4020	
		жасанды	сн	221	
		құрылғы	зт	150	
		негізде	ет	147	
		талда	ет	513	
		мекеме	зт	1804	
		өнертабыс	зт	22	
		өнертапқыш	зт	32	
		нәтиже	зт	3978	

		жаңаша	үс	288	
		тереңдет	ет	45	
		дәлдік	зт	133	
		салыстырмалы	сн	300	
		қайраткер	зт	400	
		жаңғырт	ет	461	
		келіссөз	зт	313	
		құндылық	зт	1082	
		ерекшелік	зт	2266	
		біршама	үс	173	
Батыр туса – ел ырысы					
А. Нұршайықов «Аңыз бен ақиқат» (үзінді)					
		жігіт	зт	2847	Жазба жұмыстарында ыңғайлас, қарсылықты, түсіндірмелі салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		ырыс	зт	170	
		сүйіспеншілік	зт	451	
		құтқарушы	зт	52	
		бейбіт	сн	445	
		даңқты	сн	70	
		ер	зт	2653	
		жекпе-жек	зт	155	
		қайырымды	сн	118	
		із	зт	1191	
		кез	зт	12221	
		қайсар	зт	196	
		ару	зт	160	
		қылмыс	зт	1217	
		арқасында	шл	1944	
		лайықты	сн	396	
		жұт	ет	542	
		оқ	зт	880	
		өл	ет	3211	
		күнбе-күн	үс	14	
		ұқса	ет	930	
		қалыптас	ет	3148	
		жүректі	сн	122	
		ақиқат	зт	583	

8-сыныпқа арналған лексикалық-грамматикалық минимум

1 тоқсан – 86 сөз

Білім. Ғылым. Инновация.

Т. Сұлтанбеков «Ғажайып планета» әңгімесі (үзінді)

№	№	Лексикалық минимум	СТ	Абсолютті	Грамматикалық минимум
---	---	--------------------	----	-----------	-----------------------

	(актив)		жиілік	
	зертхана	зт	182	Болжалдық сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
	ошақ	зт	269	
	артықшылық	зт	511	
	әзірле	ет	1477	
	құлтемір	зт	11	
	түлек	зт	287	
	жарықтандыр	сн	5	
	кемшілік	зт	559	
	талап	зт	4121	
	бөлін	ет	2609	
	үздік	сн	727	
	қыш	зт	105	
	дәреже	зт	1584	
	тағылымдама	зт	45	
	зияткерлік	сн	125	
	тың	сн	471	
	жаратылыстану	зт	97	
	түйін	зт	464	
	жөнінде	шл	2531	
	нақты	сн	2250	
	қоғамтану	зт	6	
	шоғырлан	ет	313	
	жеделдет	ет	128	
	өзекті	сн	478	
	білімпаз	зт	157	
	шыңда	ет	617	
	ертелі-кеш	үс	29	
	зиялы	сн	702	
	кісі	зт	3668	
	тіркелуші	зт	1	
Сауда жасай білесің бе?				
Абай Құнанбаев «Базарға, қарап тұрсам, әркім барар»				
	қаражат	зт	1143	Бөлшектік сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану
	айналым	зт	602	
	назар	зт	1342	
	маржан	зт	144	
	жарамдылық	зт	19	
	кәдесый	зт	64	
	кіріс-шығыс	зт	6	
	табыс	зт	2466	

		қыл	ет	9713	
		төлем	зт	1493	
		дана	зт	413	
		сапа	зт	1429	
		сатылым	зт	65	
		сауда-саттық	зт	210	
		анда-санда	үс	115	
		сауаттылық	зт	172	
		арзан	сн	342	
		ұтымды	сн	170	
		ұрла	ет	386	
		тәуекел	зт	551	
		таразы	зт	257	
		сауат	зт	236	
		дәнекер	зт	20	
		тым	үс	1129	
		уақтылы	үс	161	
		азын-аулақ	үс	48	
		қолма-қол	үс	189	
		әркім	ес	616	
		түбіртек	зт	37	
		қаржыландыр	ет	314	
Жаһандық энергетикалық дағдарыс Ш.Айтматов «Кассандра таңбасы»					
		бәсеке	зт	1383	Еліктеу сөздерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		дағдарыс	зт	491	
		жаңашылдық	зт	73	
		қатер	зт	468	
		қажеттілік	зт	584	
		әрекет	зт	2810	
		жаһандық	зт	247	
		өндіруші	зт	671	
		байыт	ет	324	
		көмірсутек	зт	94	
		ысырап	зт	39	
		сараптама	зт	1197	
		шама	зт	1467	
		кездейсоқ	үс	198	
		біт	ет	4478	
		күтіл	ет	121	
		тарат	ет	1291	

		тасымалда	ет	38	
		көрсеткіш	зт	1535	
		ула	ет	61	
		ахуал	зт	567	
		алдын ал	ке+ ет	566 + 43359	
		балама	зт	457	
		құрал	зт	4934	
		жүргіз	сн	3133	
		дақ	зт	66	
2- тоқсан – 66 сөз					
Достық пен татулық - таптырмас бақыт Т. Айбергенов «Бір тойым бар»					
		жақындық	зт	105	Етістіктің шартты рай қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		сәтсіздік	зт	137	
		жаны	ке	1296	
		жылат	ет	86	
		жолдас	зт	2034	
		залал	зт	90	
		замандас	зт	222	
		қиыншылық	зт	330	
		жан	зт	3820	
		татулық	зт	224	
		ынтымақтастық	зт	557	
		жанашыр	зт	277	
		сыр	зт	1619	
		күлдір	ет	85	
		кілт	зт	355	
		мәдениетті	сн	115	
		игілікті	сн	75	
		көпшіл	сн	24	
		парасатты	сн	65	
		берік	сн	1559	
		сөйтiп	шл	175	
		қызған	ет	632	
		жалған	сн	246	
		той	үс	3471	
		ұйымшылдық	зт	42	
		адалдық	зт	623	
Кәсіп–бақыттыңшырағы, еңбек–ырыстыңбұлағы С. Мұқанов «Саятшы Ораз» әңгімесі					
		камтамасыз	сн	3174	Етістіктің бұйрық райдың

		бірлестік	зт	664	қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		егіншілік	зт	239	
		еңбекақы	зт	557	
		кәсіпқой	сн	101	
		жарнама	зт	328	
		қиналыс	зт	71	
е		кәсіпкер	зт	3915	
		сый-құрмет	зт	42	
		құрал-жабдық	зт	263	
		серіктес	зт	217	
		өңір	зт	2025	
		шаруа	зт	1929	
		орта	сн	2764	
		пайда	зт	4123	
		берекелі	сн	50	
		мамандан	ет	100	
		сенімді	сн	598	
		өтімді	сн	16	
		зейнет	зт	88	
		іскер	сн	480	
		айрықша	үс	609	
		игер	ет	708	
		құпта	ет	206	
		жеткіз	ет	3891	
		егер	шл	8982	
Қазақстанның су ресурстары					
Ә.Нұрпейісов «Қан мен тер» (үзінді)					
		текше	зт	336	Күшейткіш үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		ауызсу	зт	59	
		қойма	зт	266	
		ағын	зт	433	
		тереңдік	зт	180	
		емдік	сн	46	
		ызғарлы	сн	76	
		сергелдең	зт	31	
		пайыз	зт	1794	
		бөгет	зт	1107	
		лайлан	ет	11	
		тұнық	сн	139	
		суармалы	сн	66	
		тола	үс	38	

3- тоқсан – 96 сөз					
Тарихи тұлғалар тағылымы Т.Әлімқұлов «Қараой» әңгіме					
		ағартушы	зт	322	Демеулік шылаулардың (сұраулық, күшейткіш) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		патша	зт	2199	
		айып	зт	597	
		сұлтан	зт	1030	
		өсиет	зт	306	
		саясаткер	зт	280	
		тағылым	зт	222	
		айқын	сн	951	
		кемеңгер	сн	111	
		хан	зт	4507	
		көрнекті	сн	691	
		беделді	сн	219	
		айдал	ет	108	
		іскерлік	зт	577	
		тарихи	сн	2321	
		қолбасшы	зт	252	
		бұрмалаушылық	зт	14	
		көсем	зт	580	
		нығайт	ет	739	
		таныл	ет	879	
		ақсүйек	зт	190	
		саясат	зт	3077	
		алаш	зт	894	
		ішкі	сн	1888	
		сыртқы	сн	980	
		жебе	зт	124	
Қызым – жағадағы құндызым, ұлым – аспандағы жұлдызым «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» жыры (үзінді)					
		тектілік	зт	36	Демеулік шылаулардың (болжалдық, шектік) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		бойжеткен	зт	209	
		абырой	зт	467	
		қалыңдық	зт	432	
		менсін	ет	1215	
		жасөспірім	зт	391	
		махаббат	зт	1081	
		тәлім-тәрбие	зт	176	
		имандылық	зт	210	
		келін	зт	517	
		отау	зт	747	

		сезім	зт	1870	
		алғыр	сн	166	
		жеткіншек	зт	117	
		кұрбы-кұрдас	зт	32	
		ғашық	зт	355	
		ибалы	сн	28	
		перзент	зт	235	
		қылықты	сн	51	
		шынайы	сн	809	
		ардақта	ет	151	
		еңбексүйгіш	сн	75	
		жеңге	зт	260	
		саналы	сн	364	
		ар-ұят	зт	54	
		қылық	зт	510	
		мүшел	зт	102	
		шежіре	зт	397	
Биоалуантүрлілік					
Жойылып бара жатқан жануарлар мен өсімдіктер					
М.Әуезов «Көксерек»					
		елік	зт	158	Демеулік шылаулардың (болымсыздық немесе қарсы мәнді, нақтылау) қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		сүтқоректі	зт	129	
		жорыт	ет	56	
		қосмекенділер	зт	11	
		сарышұнақ	зт	42	
		құлан	зт	140	
		қоқиқаз	зт	23	
		бұлан	зт	22	
		сілеусін	зт	22	
		алып	сн	148	
		құндыз	зт	80	
		борсық	зт	72	
		кемі	ет	254	
		тырна	зт	56	
		төн	ет	686	
		бапта	ет	198	
		шегіртке	зт	46	
		қиянат	зт	230	
		улы	сн	88	
		жолбарыс	зт	265	
		шаян	зт	78	

		төменде	ет	714	
		азық	зт	337	
		саңырауқұлақ	зт	142	
		қаншама	ес	239	
		зиянкес	зт	45	
		тобылғы	зт	90	
Наурыз және әлем халықтарының оны қарсы алу ерекшеліктері Б.Ж.Бопайұлы «Қазақы наурызнама» (үзінді)					
	1	үндестік	зт	136	Жазба жұмыстарында себеп-салдар салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
	2	шаттық	зт	141	
	3	көңіл күй	зт	200	
	4	наурызкөже	зт	40	
	5	түрлі	сн	3996	
	6	кешір	ет	937	
	7	өзіндік	сн	1088	
	8	дегенмен	шл	247	
	9	жылылық	зт	75	
	10	даналық	зт	293	
	11	оян	ет	690	
	12	тойла	ет	392	
	13	ежелгі	сн	1085	
	14	ырыздық	зт	16	
	15	барынша	үс	662	
4-тоқсан-76 сөз					
«Мәңгілік елдің нұрлы жолы!» Н.Ә. Назарбаев «Қазақстан жолы» (үзінді)					
		атақоныс	зт	31	Жазба жұмыстарында талғаулы салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		естелік	зт	273	
		жылнама	зт	52	
		салт-сана	зт	103	
		жолдау	зт	366	
		тағдыр	зт	1182	
		діл	зт	92	
		ашықтық	зт	151	
		ұғым	зт	2193	
		қадам	зт	1634	
		шартарап	зт	26	
		азат	сн	666	
		мығым	сн	28	
		жарқын	сн	542	
		жасампаз	сн	47	
		мәлім	сн	481	

		нұрлы	сн	190	
		қосымша	сн	5588	
		салиқалы	сн	72	
		ашаршылық	зт	179	
		біртұтас	сн	192	
		кемелден	ет	66	
		түбегейлі	сн	257	
		өтпелі	сн	146	
Қазақтың айтыс өнері мен сөз мәдениеті					
Ринат Зайтов пен Аманғазы Кәріпжановтың айтысы					
		дүлдүл	зт	43	Жазба жұмыстарында кезектес салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		бөл	ет	3655	
		жеңіліс	зт	161	
		көркемсөз	зт	34	
		ақындық	зт	476	
		маңыз	зт	1615	
		тыңдарман	зт	210	
		шешен	зт	469	
		ықылас-ілттипат	зт	24	
		сынас	ет	29	
		ділмар	сн	22	
		майталман	сн	59	
		қарсылас	зт	271	
		жүп	са	112	
		төрелік	зт	152	
		суырыпсалма	сн	32	
		ұтқыр	сн	201	
		бөлен	ет	147	
		сына	ет	475	
		тапқырлық	зт	113	
		астам	үс	1311	
		әдеби	сн	1513	
		елеулі	сн	514	
		әдептілік	зт	308	
		бейнелі	сн	149	
		ұйқас	зт	76	
		ойын-той	зт	7	
		дәлелді	сн	9	
Қазақстан – Байқоңыр-Ғарыш					
Нұртөре Жүсіп «Қыран қазақ» (деректі әңгіме)					
		дабыл	зт	195	Жазба жұмыстарында себеп-салдар, талғаулы, кезектес
		ғылыми-зерттеу	сн	216	

		қаһарман	зт	339	салалас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		түйіс	ет	129	
		тетік	зт	412	
		қондырғы	зт	122	
		жаттықтыр	ет	128	
		зақым	зт	64	
		ақаусыз	сн	5	
		беймәлім	сн	87	
		тұнжыра	ет	76	
		елді: елді мекен	зт	95	
		иелік	зт	321	
		айтулы	сн	141	
		тамамда	ет	118	
		аттан	ет	532	
		бағындыр	ет	294	
		алдымен	үс	210	
		қалқы	ет	87	
		өршіл	сн	42	
		аумақ	зт	2146	
		ұшыр	ет	482	
		шаршы	зт	497	
		ұзақ	сн	1803	

9-сыныпқа арналған лексикалық-грамматикалық минимум

1-тоқсан– 79 сөз					
Қазақ жазуының даму жолы «Күлтегін жыры»					
№	№	Лексикалық минимум (актив)	СТ	Абсолютті жиілік	Грамматикалық минимум
		қыпшақ	зт	332	Өздік етістің қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		дүниетаным	зт	397	
		емле	зт	64	
		әліпбилік	сн	19	
		жазба	зт	662	
		жан-жақты	сн	857	
		жетілдір	ет	836	
		зерделе	ет	255	
		көшірме	зт	383	
		ретте	ет	6233	
		қаша	ет	3	
		құлпытас	зт	33	

		дыбыс	зт	1431	
		латын	зт	675	
		дәуір	зт	1441	
		нұсқа	зт	254	
		сәйкестендір	ет	256	
		сауыт	зт	251	
		сия	зт	89	
		жүйеле	ет	140	
		төл	сн	50	
		төте	сн	124	
		түркі	сн	1007	
		үңіл	ет	313	
		дыбыстал	ет	97	
		үндес	сн	72	
Жолың болсын, жолаушы М.Мақатаев «Ертең біз жол жүреміз»					
		жолсапар	зт	7	Өзгелік етістің қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		бағын	ет	518	
		жүрдек	сн	26	
		жолшыбай	үс	11	
		аялда	ет	73	
		жолазық	зт	1	
		жолайрық	зт	16	
		апат	сн	656	
		жолсерік	зт	30	
		жиіле	ет	60	
		жолдама	зт	165	
		жол-жөнекей	үс	44	
		бекет	зт	159	
		аралық	зт	1222	
		тасымал	зт	279	
		жүргінші	зт	56	
		зуылда	ет	23	
		құн	зт	803	
		сақтан	ет	386	
		сәтті	сн	278	
		куәлік	зт	195	
		зымырандай	сн	2	
		жедел	үс	407	
		бекер	үс	431	
		әрі-бері	үс	87	

Көшпенділер мәдениеті					
Қазақтың халық күнтізбесі					
I. Есенберлин «Көшпенділер» (үзінді)					
		байырғы	сн	272	Ортақ етістің қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		көшіп-қон	ет	105	
		хандық	зт	1139	
		жәдігер	зт	106	
		жиһанкез	зт	54	
		доңыз	зт	27	
		жұлдызнамашы	зт	2	
		жорамал	зт	91	
		диқаншылық	зт	11	
		күндіз-түні	үс	37	
		күнкөріс	зт	103	
		лашық	зт	51	
		күнұзақ	үс	4	
		күншуақ	зт	18	
		күншығыс	зт	83	
		адамзат	зт	1442	
		би-шешен	зт	23	
		шұбырынды	сн	40	
		ер-тоқым	зт	33	
		мәжіліс	зт	661	
		өжет	сн	113	
		тайпа	зт	910	
		көшпенді	зт	68	
		тұрмыстық	сн	142	
		ұзақтық	зт	103	
		ұлу	зт	123	
		бек	зт	129	
		руналық	сн	1	
2- тоқсан – 63 сөз					
Заң – қоғамның тірегі					
Айбатыр Сейтақ «Азат елдің ар-намысы – Ата Заң»					
		азаматша	зт	13	Ырықсыз етістің қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		ар-намыс	зт	130	
		арыз	зт	485	
		шекте	ет	726	
		әділет	зт	621	
		құқылы	сн	161	
		бұзақылық	зт	47	
		бүлдір	ет	115	

		жаза	зт	324		
		жой	ет	805		
		жүзегеас	ет	3570		
		жарғы	зт	312		
		қоғамдық	сн	2412		
		кепіл	зт	393		
		құқық	зт	6287		
		ірге	зт	446		
		өтініш	зт	2062		
		қылмыскер	зт	249		
		мақұлда	ет	196		
		себеп	зт	4408		
		ұр	ет	54		
		тергеу	зт	59		
		куәгер	зт	67		
Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті күні – Тәуелсіз Қазақстанның айбынды мейрамы Маралтай Ыбыраев «Елбасыма»						
		алғышарт	зт	191		Мезгіл үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
		сайын	шл	1653		
		арна	ет	787		
		атал	ет	5637		
		үміткер	зт	204		
		бекіт	ет	1370		
		белес	зт	180		
е		бүкілхалықтық	сн	31		
		бірауыз	сн	45		
		дарын	зт	291		
		дауыс	зт	2415		
		кенші	зт	42		
		туып-өс	ет	72		
		бастамашы	зт	52		
		сайлан	ет	264		
		құштар	сн	139		
		лауазым	зт	784		
		сайлау	зт	773		
		тұтқа	зт	167		
		қазақстандық	зт	639		
Жастар және бұқаралық ақпарат құралдары Қ.Аманжолов «Жас дәурен»						
		алаңдат	ет	15	Мекен үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды	
		ауқымды	сн	369		

	әзіл	зт	197	қолдану
	сыншыл	сн	41	
	орынбасар	зт	456	
	бұқара	зт	233	
	дәлел	зт	473	
	дәурен	зт	113	
	жоба	зт	3941	
	жағымды	сн	293	
	айдар	зт	259	
	аудандық	сн	853	
	басылым	ет	1147	
	іс-тәжірибе	зт	56	
	қамты	ет	1590	
	үгітте	ет	108	
	пікірталас	зт	203	
	сыни	сн	109	
	мақала	зт	1925	
	соңғы	сн	2828	
3-тоқсан – 108 сөз				
ӘКСПО-2017 –Қазақстан белесі. Н.Ә.Назарбаев «Тәуелсіздік толғауы»				
	алдыңғы	сн	337	Ыңғайластық қатынасты білдіретін және қарсылықтық қатынасты білдіретін жалғаулықтардың қызметін білу, ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану
	әмбебап	сн	155	
	көршілес	сн	107	
	баламалы	сн	92	
	баянда	ет	1103	
	бетбұрыс	зт	26	
	ерікті	сн	221	
	шектес	ет	68	
	дау	зт	612	
	тұрақтылық	зт	599	
	өкілдік	зт	344	
	қатарлы	сн	148	
	қауымдастық	зт	1051	
	құрылтай	зт	386	
	тағайында	ет	613	
	тұжырымдама	зт	298	
	тұрғыз	ет	404	
	күллі	ес	157	
	жекешелендір	зт	434	
	қарастыр	ет	1994	
	үкімет	зт	3140	

		елшілік-мәмілегерлік	зт	221/1	
		билеуші	зт	506	
		демеуші	зт	95	
		нағыз	сн	931	
		ру	зт	782	
		іргетас	зт	137	
Биотехнология жаңалықтары Сахиев Жүніс «Уақыт қайтарымы»					
		тірі	сн	1065	Жазба жұмыстарында (шартты бағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		булан	ет	51	
		тектес	сн	104	
		будандастыр	ет	124	
		жасуша	зт	59	
		дерт	зт	298	
		ретіндегі	шл	19	
		құнарлық	зт	13	
		кешенді	сн	344	
		қышқыл	сн	631	
		құнарландыр	зт	25	
		қоспа	зт	249	
		тұқым	зт	693	
		тығыз	сн	521	
		ұлпа	зт	74	
		нәрлі	сн	36	
		ықпал	зт	1665	
		ізденіс	зт	43	
		дәрі-дәрмек	зт	227	
		асылтұқымды	сн	2	
		көбей	ет	1000	
		жиынтық	зт	677	
		тағамдық	сн	8	
		ашыт	ет	43	
		күрделі	сн	2374	
		жылыжай	зт	33	
		араластыр	ет	183	
Болашақ энергия көздері. Медеу Сәрсекке «Жетінші толқын»					
		асыл	сн	1108	Жазба жұмыстарында (қарсылықты) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		әбден	үс	1277	
		байланыстыр	ет	409	
		бүкіл	ес	1484	
		басшылық	зт	1184	

	бірталай	үс	173	
	жалпы	сн	3177	
	байланысты	сн	5855	
	басқарма	зт	1581	
	несібе	зт	51	
	қосылыс	зт	19	
	ыдыра	ет	378	
	енді	үс	6031	
	босқа	үс	239	
	сай	сн	1595	
	сыйымдылық	зт	92	
	қала	ет	3456	
	бірік	ет	1710	
	шарт	зт	2612	
	сұқ	ет	198	
	кезең	зт	3927	
	негіздел	ет	217	
	біріктірі	ет	722	
	бөтен	сн	248	
	сонымен	ес	11241	
	тұтастық	зт	244	
Алаш идеясы мен қайраткерлері «Бес арыс» кітабынан үзінді				
	сана-сезім	зт	127	Жазба жұмыстарында (мезгіл бағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
	меншік	зт	1260	
	тұтқында	ет	128	
	бодандық	зт	81	
	ілім-білім	зт	91	
	зорлық	зт	199	
	жазала	ет	307	
	алашордалықтар	зт	2	
	абақты	зт	249	
	аян	ет	119	
	қауым	зт	960	
	құрбан	зт	355	
	мұрат	зт	67	
	мінбер	зт	63	
	тартыс	зт	245	
	осал	сн	105	
	қатыгез	сн	133	
	ұлтжанды	сн	90	

		ақтал	ет	504	
		отаршыл	сн	24	
		болмыс	зт	654	
		адамгершілік	зт	1797	
		мазақ	зт	445	
		намысшыл	зт	16	
		мұрагер	зт	248	
		қуғын-сүргін	зт	167	
		насихат	зт	223	
		бейресми	сн	94	
4- тоқсан – 74 сөз					
Жаһандық мәселе: демография					
Абай Құнанбайұлы «Адамның кейбір кездері»					
		ажырас	ет	68	Жазба жұмыстарында (себеп бағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		айқында	ет	1401	
		саяси-әлеуметтік	сн	64	
		сан	зт	6592	
		аштық	зт	286	
		туыл	ет	272	
		ағайынды	сн	141	
		бойдақ	сн	52	
		егіз	сн	300	
		жағдай	зт	6802	
		жәрдемақы	зт	90	
		жетім	сн	516	
		заңдылық	зт	804	
		қартай	ет	255	
		ұлғай	ет	254	
		неке	зт	265	
		некелес	ет	59	
		өсім	зт	274	
		санақ	зт	71	
		тоқыра	ет	60	
		төсбелгі	зт	20	
		ұдайы	үс	114	
		үшем	зт	7	
		жаһандану	зт	24	
		дүмпу	зт	7	
		әдетте	үс	724	
Роботтар мен киборгтар әлемі					
Айзек Азимов»Мен – роботпын» жинағынан үзінді					
		бастапқы	сн	679	Жазба жұмыстарында (қимыл-

		бағдарламалық	сн	48	сын бағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		бұйрық	зт	1221	
		бұрыл	ет	485	
		жабдық	зт	172	
		жартылай	үс	433	
		мінсіз	сн	103	
		иелен	ет	427	
		дәл	үс	3781	
		ажырат	ет	631	
		қалып	зт	1262	
		әрекеттен	ет	24	
		үдемелі	сн	16	
		пішін	зт	694	
		жанды	сн	104	
		көптеген	үс	2560	
		енгізіл	ет	1330	
		ұшыра	ет	753	
		құрастырушы	зт	69	
		жалдамалы	сн	58	
		нұсқа	ет	297	
		адамша	үс	55	
		ым-ишара	зт	25	
		өздігінен	үс	128	
Қазақстандағы туризм және экотуризм. І.Жансүгіров «Жетісу суреттері»					
		жайлы	сн	407	Жазба жұмыстарында (мақсат бағыныңқы) сабақтас құрмалас сөйлемдерді құрастыру
		табиғи-географиялық	сн	5	
		қолжетімді	сн	265	
		демалушы	зт	8	
		баурай	зт	63	
		насихатта	ет	240	
		рәсімде	ет	282	
		тартымды	сн	179	
		телегей	зт	9	
		үйлесімді	сн	41	
		сауықтыр	ет	175	
		алғаш	үс	2699	
		сақтандыр	ет	502	
		ынталандыр	ет	387	
		шабадан	зт	51	
		үйлесімділік	зт	128	

		заңнама	зт	487	
		белсендір	ет	15	
		құқықтық	зт	1163	
		сапасыз	сн	42	
		жауһар	зт	69	
		ерекшелен	ет	256	
		жерасты	сн	60	
		жиһангер	зт	11	

5. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Әлем әдебиеті» пәнінен білім берудің үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде)

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. «Әлем әдебиеті» пәнін оқыту мақсаты – білім алушыларға әлем халықтары әдебиетінің үздік туындыларын оқыту арқылы жалпыадамзаттық құндылықтарды білім алушылардың санасына сіңіру, әртүрлі ұлттардың рухани дүниетанымындағы ерекшеліктер мен ұқсастықтарды зерделеу, мәдени-танымдық қызығушылықтарын кеңейту, эстетикалық талғамын қалыптастыру, әлемдік әдеби процестің контексті арқылы олардың оқырмандық ой-өрісін кеңейту, ойларын ауызша және жазбаша еркін жеткізуіне қолдау көрсету, дәлелдер келтіру, талдау және салыстыру, бағалау дағдыларын меңгерту.

3. «Әлем әдебиеті» пәнін оқыту міндеттері:

- әлем әдебиетінің үздік туындыларын оқыту арқылы көркем шығарма оқуға деген қызығушылығын дамыту, көркем сөзге зейінін ашу, көркем мәтінді мәнерлеп оқу дағдысын дамыту;

- әдеби шығарманы сөз өнері ретінде зерделеу, оның көркемдік әлемін, автордың дара стилінің ерекшелігін, шығарманың ұлттық ерекшелігін және оның жалпыадамзаттық мәнін түсінуге баулу;

- әлем халықтары шығармаларының рухани, жалпыадамзаттық құндылықтарын меңгерту, білім алушылардың тұлғалық болмысының қалыптасуына ықпал ету;

- білім алушылардың оқыған шығармаларын талдап, интерпретациялау қабілетін қалыптастыру;

- өзін-өзі тануға, өзін-өзі дамытуға құштар, рухани жағынан дамыған, функционалды сауаттылығы қалыптасқан тұлға тәрбиелеу;

- гуманистік дүниетаным, ұлттық таным, азаматтық ұстаным, патриоттық сезім қалыптастыру, әлемдік және отандық мәдениетке, әдебиетке сүйіспеншілік пен құрмет сезімін, эстетикалық талғамын қалыптастыру;

- өзге өнер түрлерімен қатар әдебиеттің де өзіндік ерекшеліктері туралы түсініктерін дамыту.

4. Теориялық материалдар оқушының әлем әдебиеті туралы ұғымдарын кеңейтуге, әдебиет туралы дүниетанымын қалыптастыруға және адамзатқа

ортақ ойларды, дилеммаларды, мінездерді зерттеуге мүмкіндік береді. Кез келген өнер туындысы бойынша өз ойын ашық, еркін білдіру қабілетін дамытады. Әлем әдебиеті білім деңгейі, ой-өрісі дамыған, әдеби тіл және әдеби формалар арқылы өз ойын еркін жеткізе алатын, туындаған мәселелерді шеше білетін өмірге бейім ұрпақ тәрбиелейді.

5. «Әлем әдебиеті» пәнін оқу арқылы білім алушылар:

- 1) әлем халықтарының әдебиеті туралы біледі;
- 2) әлем халықтарының тұрмысы, тарихы, әлеуметтік жағдайы туралы танымдық деректермен танысады;
- 3) әлем әдебиетінің жалпыадамзаттық құндылық ретіндегі болмысын, адамзат мәдениетіндегі маңызды орнын құрметтейді және бағалайды;
- 4) әлем әдебиетінің мәдениетаралық қарым-қатынастағы рөлін, әлем халықтарының тарихымен, мәдениетімен және руханиятымен танысады;
- 5) түрлі жағдайларға бейімделе білу және өздігінен шешім қабылдау дағдыларын қалыптастырады;
- б) заманауи, ғылыми және қоғамдық дамуға сәйкес дүниетанымын дамытады.

2-тарау. «Әлем әдебиеті» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

6. «Әлем әдебиеті» пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:

- 1) 5-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында – 36 сағат;
- 2) 6-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында – 36 сағат;
- 3) 7-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында – 36 сағат;
- 4) 8-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында – 36 сағат;
- 5) 9-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында – 36 сағатты құрайды.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).

7. «Әлем әдебиеті» пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген: түсіну және жауап беру, талдау және жинақтау; бағалау және шығармашылық өнім, сонымен қатар, дағдыларды қалыптастыратын бөлімшелерден тұрады. Бағдарламаның бұл бөлімі пән бойынша оқу мақсаттарынан тұрады.

8. «Әлем әдебиеті» пәнінің мазмұнында түркі халықтарының, жапон, қытай, иран, парсы елдерінің және батыс әдебиетінің көркем әдеби туындылары, олардың тарихы мен теориясына қатысты ұғымдар, әдебиеттен ауызша, жазбаша тіл дамыту жұмыстарының жүйесі, оқушының сөздік қоры мен тұлғасын дамыту бағытындағы оқу-таным үдерісі, оқырмандық мәдениетін қалыптастыру, тұлғаның сөйлеу мәдениеті мен өзіндік пікірін, шығармашылығын дамыту мәселелері қамтылады. Бағдарламада көркем

туындыларды терең түсіну, түрлі мақсатта талдау, салыстыру және бағалау, адамзаттың мәңгілік сұрақтарын сыни пайымдай алу дағдылары қарастырылған.

9. «Түсіну және жауап беру» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) көркем шығарманы түсініп оқу;
- 2) әдеби шығармадағы өзекті мәселе, идеялық мазмұн;
- 3) шығарма үзінділерімен жұмыс;
- 4) ауызша, жазбаша интерпретация.

10. «Талдау және жинақтау» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) әдеби шығарманың сюжеті мен композициясы;
- 2) көркем шығармадағы образ;
- 3) көркем шығармадағы автор;
- 4) көркем шығарманың тілі;
- 5) шығармашылық жұмыс.

11. «Бағалау және шығармашылық өнім» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) тарихи және ұлттық құндылығы;
- 2) заманауилығы мен жаңашылдығы;
- 3) әдеби эссе;
- 4) сыни баға.

12. 5-сыныпқа арналған «Әлем әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну және жауап беру:

әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясы, әдеби шығарманың фабуласы мен сюжеттік дамуы, көркем шығарманың оқиға желісін мәтін мазмұны бойынша баяндау/жоспар құру, шағын көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту;

2) талдау және жинақтау:

кейіпкерлер портреті мен образы, салыстыра суреттеулер мен қарама-қарсы суреттеулерді табу, эпикалық шығармадағы автор бейнесі; шығармадағы бейнелеу құралдары: теңеу, эпитет, ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау; өлең құрылысы; көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу;

3) бағалау және шығармашылық өнім:

шығарманың тарихи және ұлттық құндылығын бағалау, кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау, әдеби эссе, сыни хабарлама жазу.

13. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі:

- 1) Түркі халықтарының фольклорлық мұрасы;
- 2) Татар ертегісі «Үш қыз»;
- 3) Алтай ертегісі «Сараң бақа»;
- 4) Ежелгі грек мифтері: Эзоп «Ұры мен анасы», «Алтын жұмыртқадан айырылған әйел», «Балта иесі» мысалдары;
- 5) Рабғузидің «Қисса-сүл әнбия» қиссасы;
- 6) А.С. Пушкин «Алтын әтеш» ертегісі;

- 7) Д. Свифт «Гулливердің саяхаты» хикаяты;
- 8) М.Твен «Гекльберри Финнің басынан кешкендері»
- 9) Э.С. Томпсон «Жырық құлақ» әңгімесі;
- 10) Льюис Кэрролл «Алиса ғажайыптар елінде» ертегісі.

14. 6-сыныпқа арналған «Әлем әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну және жауап беру:

әдеби шығарманың идеясы, фабуласын, сюжетін, жанрын, шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені анықтау, кейіпкерлердің типтерін тек тұрғысынан сипаттау, көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту;

2) талдау және жинақтау:

шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау, шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттау, шығармадағы көркем ауыстырулар: метафора, кейіптеу, метонимия, гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау;

3) бағалау және шығармашылық өнім:

тарихи және көркемдік құндылығына баға беру, кейіпкерлерді салыстыру, және заманауи жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру, әдеби эссе жазу, сыни хабарлама жасау.

15. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі:

- 1) Славян фольклоры;
- 2) Орыс, украин, беларус халықтарының ертегілері
- 3) Ағайынды Гриммдер ертегілері; бастауышта
- 4) Лұқман Хәкімнің тәмсіл әңгімелері;
- 5) В. Гюго «Козетта» әңгімесі;
- 6) А. Грин «Алқызыл желкендер» хикаяты;
- 7) Р. Нигмати «Менің қызымның сұрақтарына жауап» ?;
- 8) Ли Бай «Туған жер» өлеңдер циклі;
- 9) А.С. Экзюпери «Кішкентай ханзада» хикаяты;
- 10) Мақтымқұлы «Елімен», «Менімен» өлеңдері;
- 11) Артур Конан Дойл «Шерлок Холмс» ?
- 12) Д.Роулинг «Хэрри Поттер және және Азкабан тұтқыны» фэнтезиі;

16. 7-сыныпқа арналған «Әлем әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну және жауап беру:

әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау, көркем шығармадағы кейіпкер бейнесі, кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері тұрғысынан анықтау, әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты гуманистік тұрғыдан талдау, үзінділерді жатқа айту;

2) талдау және жинақтау:

көркем шығармадағы образ жасау тәсілдерін анықтау, шығармадағы эпизодтар мен бейнелерді салғастыру, эпикалық, поэзиялық, драмалық шығармадағы автор бейнесі, шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу, шығармадағы көркемдегіш құралдар: символ,

синекдоха, эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ қолданысы;

3) бағалау және шығармашылық өнім:

кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемесі, тарихи және көркемдік құндылығын, әдеби жанр түрлерінің даму барысы, жанашылдығы, шығарманы ұлттық құндылығы, әдеби эссе жазу, әдеби шығарманың эстетикалық құндылығы туралы сыни шолу жазу.

17. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі:

- 1) Шығыс халықтары фольклоры. Үнді, иран, араб, жапон ертегілері
- 2) Парсы әдебиеті «Авеста» көне кітап оқиғалары;
- 3) Жапон ертегісі «Момотаро»;
- 4) Р.Э. Распе «Мюнхгаузеннің басынан кешкен» хикаялары;
- 5) О.Генри «Рождество тартуы» новелласы
- 6) Жюль Верн «Капитан Грант балалары» романы;
- 7) Р.Ж. Паласио «Ғажайып» хикаяты;
- 8) Астрид Линдгрэн «Пеппи ұзын шұлық» повесі;
- 9) О.Хаям рубаилары;
- 10) Д.Дефо «Робинзон Крузоның басынан кешкендері»;
- 11) У.Шекспир «Ромео мен Джульетта» трагедиясы;
- 12) Ч.Диккенс «Оливер Твистің басынан кешкендері»;
- 13) Хаггард Р. «Сүлеймен патшаның кеніші».

18. 8-сыныпқа арналған «Әлем әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну және жауап беру:

шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілер, эпилог, прологтар, әдеби шығарманың идеясы мен пафосын ұлттық мүдде тұрғысынан ашу, көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулер, көркем шығармалардан алған үзінділерді орынды қолдану;

2) талдау және жинақтау:

композицияны тұтастан бөлшекке, бөлшектен тұтасқа қарай талдау, көркем шығармадағы образ түрлеріне талдау, автор бейнесі мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісі, шығармадағы көркемдегіш құралдары: психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис қолданысы, автор стилі, шығармадан алған үзінділерді өңдеп креативті жазу;

3) бағалау және шығармашылық өнім:

шығарманың тақырыбы мен идеясы, тарихи және көркемдік құндылығы, шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстыру, жанашылдығы, шығарманың көркемдік-идеялық құндылығының гуманистік тұрғысы, әдеби эссе, шығармада жазылған әдеби сын-пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу.

19. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі:

- 1) Әбілқасым Фердауси «Шахнама»;
- 2) Юнус Эмре дидактикалық өлеңдері;
- 3) Э. По «Алтын қоңыз» хикаяты;
- 4) Ш.Руставели «Жолбарыс тонды жиһанкез»;

- 5) Эсхил «Бұғауланған Прометей» трагедиясы;
- 6) М.Ю.Лермонтов «Теректің сыйы»;
- 7) Біләл Назымның «Қытай мемлекетіндегі қозғалыс» дастаны;
- 8) Р.Тагор «Кемеңгер көңіл», «Арнау» өлеңдері;
- 9) Ә.Науаи «Ескендір қорғаны»;
- 10) Н.В. Гоголь «Ревизор»;
- 11) Роалд Дал «Чарли және шоколад фабрикасы»;
- 12) А. Ахматова өлеңдері.

20. 9-сыныпқа арналған «Әлем әдебиеті» пәнінің базалық білім мазмұны:

1) түсіну және жауап беру:

әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау, көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесі, әдеби шығармадағы психологизм, көркем шығармалардан алған үзінділерді шығармашылық жұмыстарда қолдану;

2) талдау және жинақтау:

поэзиялық, эпикалық, драмалық мәтіндердегі композициялық амалдар, жазушының образ жасау шеберлігін таныту, автор бейнесінің идеялық-стилистикалық тұтастырушы ретіндегі рөлі, шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтаудың (троп пен фигура) түрлері, автор стилі, автор стиліне сүйене отырып, шығармашылық жұмыс жазу;

3) бағалау және шығармашылық өнім:

шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылармен салыстыру, тарихи және көркемдік құндылығын бағалау, шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру, әдеби эссе жазу, әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдау, шағын сын мақала жазу.

21. Оқытылатын көркем шығармалар тізімі:

- 1) Қырғыз фольклоры «Манас» жырынан үзінді;
- 2) Э. Хемингуэй «Шал мен теңіз» повесі;
- 3) У. Уитмен өлеңдері;
- 4) Л.Н. Толстой «Адамға қанша жер керек?» ?;
- 5) Д.Г. Байронның «Корсар» поэмасы;
- 6) С.С.Льюис «**Нарния шежіресі**» романы;
- 7) Ж.Б.Мольер «Сараң» комедиясы;
- 8) П.Мериме «Матео Фальконе» новелласы;
- 9) А.Беляев «Апатқа ұшыраған кемелер аралы» ғылыми фантастикалық романы»;
- 10) Джек Лондон «Ақ азу» повесі;
- 11) О.Бальзак «Шегірен былғары» романы;
- 12) И. Крылов «Есек пен бұлбұл» мысалы.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

1) түсіну және жауап беру:

Білім алушылар:					
	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Көркем шығарманы түсініп оқу	5.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай сюжеттік дамуын сипаттау	6.1.1.1 әдеби шығарманың жанрын, сюжетін анықтау	7.1.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау	8.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін, эпилוג, прологтарды анықтау	9.1.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау
2. Әдеби шығармадағы өзекті мәселе, идеялық мазмұн	5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау	6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген мәселені идеясы арқылы түсіндіру	7.12.1 әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты талдау	8.1.2.1 әдеби шығарманың идеясын ұлттық мүдде тұрғысынан ашу	9.1.2.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін, әдеби шығармадағы психологизмді анықтау
3. Шығарма үзінділерімен жұмыс	5.1.3.1 көркем шығармалардан шағын көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту	6.1.3.1 көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту	7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкердің бейнесін ашып, үзінділерді жатқа айту	8.1.3.1 көркем шығармалардан алынған үзінділерді көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану	9.1.3.1 көркем шығармалардан алынған үзінділерді шығармашылық жұмыстарда қолдану
4. Ауызша, жазбаша интерпретация	5.1.4.1 көркем шығарманың оқиға желісін мәтін мазмұны бойынша баяндау/жоспар құру	6.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерді ауызша/жазбаша сипаттау	7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер әрекетін өз көзқарасымен сипаттау	8.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулердің қолданысын түсіндіру	9.1.4.1 көркем шығарманың идеялық мазмұнына сүйене отырып, оқырмандық ой-пайымын ауызша/жазбаша түйіндеу

2) талдау және жинақтау:

Білім алушылар:					
	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Әдеби шығарманың сюжеттік композициясы	5.2.1.1 әдеби шығармадағы екі нәрсені салыстыра суреттеулер мен қарама-қарсы суреттеулерді табу	6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау	7.2.1.1 шығармадағы эпизодтар мен бейнелерді салғастыру	8.2.1.1 композицияны тұтастан бөлшекке, бөлшектен тұтасқа қарай талдау	9.2.1.1 эпикалық, поэтикалық, драмалық мәтіндердегі композициялық амалдарды талдау
2. Көркем шығармадағы образ	5.2.2.1 кейіпкерлер портреті мен образын талдау	6.2.2.1 шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін талдау	7.2.2.1 көркем шығармадағы образ жасау тәсілдерін анықтау	8.2.2.1 көркем шығармадағы образ түрлерін талдау	9.2.2.1 жазушының образ жасау шеберлігін таныту
3. Автор бейнесі	5.2.3.1 эпикалық шығармадағы авторбейнесін анықтау	6.2.3.1 эпикалық, поэзиялық шығармалардағы автор бейнесін анықтау	7.2.3.1 эпикалық, поэзиялық, драмалық шығармадағы авторбейнесін анықтау	8.2.3.1 автор бейнесі мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау	9.2.3.1 автор бейнесінің идеялық-стилистикалық тұтастырушы ретіндегі рөліне талдау жасау
4. Көркем шығарманың тілі	5.2.4.1 шығармадағы бейнелеу құралдарының (теңеу, эпитет, ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау	5.2.4.1 Шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптар) ды: метафора, кейіптеу, метонимия, гиперболла, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау	7.2.4.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау	8.2.4.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін анықтау	9.2.4.1 шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтаудың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне баға беру

5. Шығарма шылық жұмыс	5.2.5.1 көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу	6.2.5.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу	7.2.5.1 шығарма дағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу	8.2.5.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп креативті жазу	9.2.5.1 автор стиліне сүйене отырып, шығармашылық жұмыс жазу
------------------------	--	---	---	---	--

3) бағалау және шығармашылық өнім:

Білім алушылар:					
	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Тарихи және ұлттық құндылығы	5.3.1.1 шығарма дағы эпизодтар арқылы ұлттық құндылығын бағалау	6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өз ара салыстыра отырып, тарихи құндылығына баға беру	7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығына баға беру	8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен, идеясымен өзектес шығармаларды салыстырып, тарихи және ұлттық құндылығын бағалау	9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылар мен салыстырып, тарихи және ұлттық құндылығын бағалау
2. Заманауилығы мен жаңашылдығы	5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау	6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауи жаңашылдығын өзара салыстыру	7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына, жаңашылдығына заманауи тұрғыдан баға беру	8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына бағалау	9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстыру, баға беру
3. Әдеби эссе	5.3.3.1 шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу	6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу	7.3.3.1 шығарманы ұлттық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу	8.3.3.1 шығарманың көркемдік-идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу	9.3.3.1 шығарманың идеясын ғаламдық тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу

4. Сыни баға	5.3.4.1 оқырманның рухани дүниесіне шығарма әсерін талдай отырып, сыни хабарлама жазу	6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау	7.3.4.1 әдеби шығарма ның эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу	8.3.4.1 шығарма бойынша жазылған әдеби сын- пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу	9.3.4.1 әдеби шығарма ны қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілері мен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу
--------------	---	---	---	---	---

22. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Әлем әдебиеті» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

23. Тоқсандағы бөлімдер мен бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Әлем әдебиеті» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру
бойынша
ұзақ мерзімді жоспар**

1) 5-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
Халық ауыз әдебиеті	Әлем халықтарының мақал-мәтелдері. Жұмбақтар. Ертегілер. Түрік ертегілері. Өзбек ертегілері Қырғыз ертегілері Якут ертегілері Жапон ертегілері Үнді ертегілері	Түсіну және жауап беру	5.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай фабуласы мен сюжеттік дамуын сипаттау; 5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау; 5.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу; 5.1.4.1 көркем шығармалардан шағын көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту
		Талдау және жинақтау	5.2.1.1 әдеби шығармадағы екі нәрсені салыстыра суреттеулер мен қарама-қарсы суреттеулерді табу; 5.2.2.1 эпикалық шығармадағы автор бейнесін анықтау; 5.2.3.1 шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу

			<p>құралдарының (теңеу, эпипет, ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау;</p> <p>5.2.4.1 көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу</p>
		Бағалау және шығармашылық өнім	<p>5.3.1.1 шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи құндылығын бағалау;</p> <p>5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау;</p> <p>5.3.3.1 шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу</p>
2-тоқсан			
Әдеби ертегілер	<p>А.С. Пушкин «Балықшы мен балық»</p> <p>Г.Х. Андерсен «Су перісі»</p> <p>Ағайынды Гриммдер</p>	Түсінужәнежауап беру	<p>5.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай фабуласы мен сюжеттік дамуын сипаттау;</p> <p>5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау;</p> <p>5.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу;</p> <p>5.1.4.1 көркем шығармалардан шағын көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту</p>
		Анализ және интерпретация	<p>5.2.1.1 әдеби шығармадағы екі нәрсенісалыстыра суреттеулер мен қарама-қарсы суреттеулерді табу;</p> <p>5.2.2.1 эпикалық</p>

			<p>шығармадағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>5.2.3.1 шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдары</p> <p>ның (теңеу, эпитет, ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау;</p> <p>5.2.4.1 көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу</p>
		Бағалау және салыстыру	<p>5.3.3.1 шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>5.3.4.1 оқырманның рухани дүниесіне шығарма әсерін талдай отырып, сыни хабарлама жазу</p>
3-тоқсан			
Табиғат және біз	С. Томпсон «Жануарлар» туралы әңгімелері;	Түсіну және жауап беру	<p>5.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай фабуласы мен сюжеттік дамуын сипаттау;</p> <p>5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау;</p> <p>5.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу;</p> <p>5.1.4.1 көркем шығармалардан шағын көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту</p>
		Анализ және интерпретаци	5.2.1.1 әдеби шығармадағы екі нәрсені салыстыра

		я	<p>суреттеулер мен қарама-қарсы суреттеулерді табу;</p> <p>5.2.2.1 эпикалық шығармадағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>5.2.3.1 шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдарының (теңеу, эпитет, ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау;</p> <p>5.2.4.1 көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу</p>
		Бағалау және салыстыру	<p>5.3.2.1 кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау;</p> <p>5.3.3.1 шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>5.3.4.1 оқырманның рухани дүниесіне шығарма әсерін талдай отырып, сыни хабарлама жазу</p>
4-тоқсан			
Қызықты хикаялар әлемі	<p>Д. Свифт «Гулливвердің саяхаты» хикаяты.</p> <p>Льюис Кэрролл «Алиса ғажайыптар елінде».</p>	Түсінужәнежауап беру	<p>5.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына қарай фабуласы мен сюжеттік дамуын сипаттау;</p> <p>5.1.2.1 әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау;</p> <p>5.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс-әрекеті арқылы образын ашу;</p> <p>5.1.4.1 көркем</p>

			шығармалардан шағын көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту
		Анализ және интерпретация	<p>5.2.1.1 әдеби шығармадағы екі нәрсені салыстыра суреттеулер мен қарама-қарсы суреттеулерді табу;</p> <p>5.2.2.1 эпикалық шығармадағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>5.2.3.1 шығармадағы тілдік бейнелеу, суреттеу құралдарының (теңеу, эпитет, ауыспалы мағынадағы сөздер, қайталау, өлең құрылысы) мағынасын анықтау;</p> <p>5.2.4.1 көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу</p>
		Бағалау және салыстыру	5.3.1.1 шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу

2) 6-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
	Лұқман Хәкімнің тәмсіл әңгімелері; Байрон «Теңіз көкжалы»	Түсіну және жауап беру	<p>6.1.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау;</p> <p>6.2.2.1 әдеби шығармада</p>

	жинағынан;		<p>көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру;</p> <p>6.3.3.1 әдеби туындыдағы кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттау;</p> <p>6.3.4.1 көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту</p>
		Анализ және интерпретация	<p>6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау;</p> <p>6.2.2.1 эпикалық, поэзиялық шығармалардағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды(троптарды : метафора, кейіптеу, метонимия, гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау;</p> <p>6.2.4.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу</p>

		Бағалау және салыстыру	<p>6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи және көркемдік құндылығына баға беру;</p> <p>6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауи жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру;</p> <p>6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылықтұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы сыни хабарлама жасау</p>
2-тоқсан			
	<p>А. Грин «Алқызыл желкендер» хикаяты;</p> <p>Р. Киплинг «Маугли» джунгли әңгімелері;</p>	<p>Түсінужәнежауап беру</p>	<p>6.1.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау;</p> <p>6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру;</p> <p>6.1.3.1 әдеби туындыдағы кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттау;</p> <p>6.1.4.1 көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту</p>
		Анализ және интерпретация	<p>6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау;</p> <p>6.2.2.1 эпикалық, поэзиялық</p>

			<p>шығармалардағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды(троптарды : метафора, кейіптеу, метонимия, гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау;</p> <p>6.2.4.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу</p>
		Бағалау және салыстыру	<p>6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи және көркемдік құндылығына баға беру;</p> <p>6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауи жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру;</p> <p>6.3.3.2 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу</p>
3-тоқсан			
	<p>М.Ю. Лермонтов «Жалғыз терек» өлеңі; А.С. Экзюпери «Ата-жұрт» хикаяты;</p>	Түсінужәнежауап беру	<p>6.1.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау;</p> <p>6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру;</p> <p>6.1.3.1 әдеби туындыдағы</p>

		<p>кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттау;</p> <p>6.1.4.1 көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту</p>
	Анализ және интерпретация	<p>6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау;</p> <p>6.2.2.1 эпикалық, поэзиялық шығармалардағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды: метафора, кейіптеу, метонимия, гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау;</p> <p>6.2.4.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу</p>
	Бағалау және салыстыру	<p>6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауи жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру;</p> <p>6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>6.3.4.1 шығармада көтерілген мәселенің әлеуметтік рөлі туралы</p>

			сыни хабарлама жасау
		Түсінужәне жауап беру	6.1.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау; 6.2.2.1 эпикалық, поэзиялық шығармалардағы автор бейнесін анықтау; 6.1.4.1 көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту
		Анализ және интерпретация	6.2.2.1 эпикалық, поэзиялық шығармалардағы автор бейнесін анықтау; 6.2.4.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу
		Бағалау және салыстыру	6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи және көркемдік құндылығына баға беру; 6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауи жаңашылдығын өзара салыстырып баға беру
4-тоқсан			
	Д.Роулинг «Хэрри Поттер және философиялық тас» фэнтезиі;	Түсінү және жауап беру	6.1.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау; 6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-

	<p>Артур Конан Дойл «Шерлок Холмс».</p>		<p>қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру;</p> <p>6.1.3.1 әдеби туындыдағы кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттау;</p> <p>6.1.4.1 көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту</p>
	<p>Анализ және интерпретация</p>	<p>6.2.1.1 шығарма композиция-сындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау;</p> <p>6.2.2.1 эпикалық, поэзиялық шығармалардағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды : метафора, кейіптеу, метонимия, гиперболола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау;</p> <p>6.2.4.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу</p>	
	<p>Бағалау және салыстыру</p>		<p>6.3.1.1 шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, тарихи және көркемдік құндылығына баға беру;</p> <p>6.3.2.1 кейіпкерлер жүйесінің заманауи жаңашылдығын өзара</p>

			салыстырып баға беру; 6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу
		Түсіну және жауап беру	6.1.1.1 әдеби шығарманың жанрын, фабуласын, сюжетін анықтау; 6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру
		Анализ және интерпретация	6.2.3.1 шығармадағы көркем ауыстыруларды (троптарды: метафора, кейіптеу, метонимия, гипербола, литота, аллегория, антитеза, градация, арнау) анықтау; 6.2.4.1 әдеби көркемдегіш құралдарды пайдаланып шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу
		Бағалау және салыстыру	6.3.3.1 шығармадағы кейіпкерлер қарым-қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу

3) 7-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
--	--	---------------------------	--

1-тоқсан		
<p>Ч.Диккенс «Оливер Твистің басынан кешкендері»; Р.Э. Распе «Мюнхгаузеннің басынан кешкен» хикаялары;</p>	<p>Түсіну және жауап беру</p>	<p>7.1.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау;</p> <p>7.1.2.1 әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты гуманистік тұрғыдан талдау;</p> <p>7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері тұрғысынан анықтау;</p> <p>7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашып, үзінділерді жатқа айту</p>
	<p>Анализ және интерпретация</p>	<p>7.2.1.1 шығармадағы эпизодтар мен бейнелерді салғастыру;</p> <p>7.2.2.1 эпикалық, поэзиялық, драмалық шығармадағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>7.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау;</p> <p>7.2.4.1 шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу</p>
	<p>Бағалау және салыстыру</p>	<p>7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемелі салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығына</p>

			баға беру; 7.3.4.1 әдеби шығарманың эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу
2-тоқсан			
	<p>В. Гюго «Козетта» әңгімесі;</p> <p>Жюль Габриэль Верн «Әлемде сексен күн ішінде»;</p> <p>О.Хаям рубаилары;</p>	<p>Түсінужәнежа уап беру</p>	<p>7.1.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау;</p> <p>7.1.2.1 әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты гуманистік тұрғыдан талдау;</p> <p>7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердіңтиптерін жасалу тәсілдері тұрғысынан анықтау;</p> <p>7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашып, үзінділерді жатқа айту</p>
		<p>Анализ және интерпретаци я</p>	<p>7.2.1.1 шығармадағы эпизодтар мен бейнелерді салғастыру;</p> <p>7.2.2.1 эпикалық, поэзиялық, драмалық шығармадағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>7.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау;</p> <p>7.2.4.1 шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас</p>

			тұрғысынан дамытып жазу
		Бағалау және салыстыру	7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына, жаңашылдығына заманауи тұрғыдан баға беру; 7.3.3.1 шығарманы ұлттық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу
3-тоқсан			
	Д.Дефо «Робинзон Крузоның басынан кешкендері»; У.Шекспир «Ромео мен Джульетта» трагедиясы; П.Мерименің «Матео Фальконе» новелласы;	Түсіну және жауап беру	7.1.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау; 7.1.2.1 әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты гуманистік тұрғыдан талдау; 7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері тұрғысынан анықтау; 7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашып, үзінділерді жатқа айту
		Анализ және интерпретация	7.2.1.1 шығармадағы эпизодтар мен бейнелерді салғастыру; 7.2.2.1 эпикалық, поэзиялық, драмалық шығармадағы автор бейнесін анықтау; 7.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық

			сұрақ) қолданысын талдау; 7.2.4.1 шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу
		Бағалау және салыстыру	7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына, жаңашылдығына заманауи тұрғыдан баға беру; 7.3.3.1 шығарманы ұлттық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 7.3.4.1 әдеби шығарманың эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу
		Түсіну және жауап беру	7.1.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау; 7.1.2.1 әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты гуманистік тұрғыдан талдау
		Анализ және интерпретация	7.2.1.1 шығармадағы эпизодтар мен бейнелерді салғастыру; 7.2.4.1 шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу
		Бағалау және салыстыру	7.3.1.1 кейіпкерлердің іс-әрекеті мен автор берген портреттік мінездемені салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығына баға беру; 7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына, жаңашылдығына заманауи

			тұрғыдан баға беру
4-тоқсан			
	<p>Жюль Верн «Он бес жасар капитан»;</p> <p>Марк Твен «Том Сойер және Геклберри Финн».</p>	Түсіну және жауап беру	<p>7.1.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау;</p> <p>7.1.2.1 әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты гуманистік тұрғыдан талдау;</p> <p>7.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлердің типтерін жасалу тәсілдері тұрғысынан анықтау;</p> <p>7.1.4.1 көркем шығармадағы кейіпкер бейнесін ашып, үзінділерді жатқа айту</p>
		Анализ және интерпретация	<p>7.2.1.1 шығармадағы эпизодтар мен бейнелерді салғастыру;</p> <p>7.2.2.1 эпикалық, поэзиялық, драмалық шығармадағы автор бейнесін анықтау;</p> <p>7.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (символ, синекдоха, қайталау түрлері: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикалық сұрақ) қолданысын талдау;</p> <p>7.2.4.1 шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазу</p>

		Бағалау және салыстыру	7.3.3.1 шығарманы ұлттық құндылық тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу; 7.3.4.1 әдеби шығарманың эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу
		Түсіну және жауап беру	7.1.1.1 әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдау; 7.12.1 әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты гуманистік тұрғыдан талдау
		Анализ және интерпретация	7.2.1.1 шығармадағы эпизодтар мен бейнелерді салғастыру
		Бағалау және салыстыру	7.3.2.1 әдеби жанр түрлерінің даму барысына, жаңашылдығына заманауи тұрғыдан баға беру; 7.3.4.1 электронды энциклопедияның эстетикалық құндылығы туралы шағын сыни шолу жазу

4) 8-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
		Түсіну және	8.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты

		жауап беру	<p>сюжеттік желілерін, эпилог, прологтарды анықтау;</p> <p>8.1.2.1 әдеби шығарманың идеясы мен пафосын ұлттық мүдде тұрғысынан ашу;</p> <p>8.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу;</p> <p>8.1.4.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану</p>
		Анализ және интерпретация	<p>8.2.1.1 композицияны тұтастан бөлшекке, бөлшектен тұтасқа қарай талдау;</p> <p>8.2.2.1 автор бейнесі мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау;</p> <p>8.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін анықтау;</p> <p>8.2.4.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп креативті жазу</p>
		Бағалау және салыстыру	<p>8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалармен</p>

			салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығын бағалау; 8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру; 8.3.3.1 шығарманың көркемдік-идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу
2-тоқсан			
		Түсіну және жауап беру	8.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін, эпилог, прологтарды анықтау; 8.1.2.1 әдеби шығарманың идеясы мен пафосын ұлттық мүдде тұрғысынан ашу; 8.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу; 8.1.4.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану
		Анализ және интерпретация	8.2.1.1 композицияны тұтастан бөлшекке, бөлшектен тұтасқа қарай талдау; 8.2.2.1 автор бейнесі мен кейіпкерлер қарым-

			<p>қатынасының тілдік көрінісін талдау;</p> <p>8.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін анықтау;</p> <p>8.2.4.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдепкреативті жазу</p>
		Бағалау және салыстыру	<p>8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру;</p> <p>8.3.3.1 шығарманың көркемдік-идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>8.3.4.1 шығарма бойынша жазылған әдеби сын-пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу</p>
3-тоқсан			
		Түсіну және жауап беру	<p>8.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін, эпилог, прологтарды анықтау;</p> <p>8.1.2.1 әдеби шығарманың идеясы мен пафосын ұлттық мүдде тұрғысынан ашу;</p> <p>8.1.3.1 көркем шығармадағы</p>

			<p>кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу;</p> <p>8.1.4.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану</p>
	Анализ және интерпретация		<p>8.2.1.1 композицияны тұтастан бөлшекке, бөлшектен тұтасқа қарай талдау;</p> <p>8.2.2.1 автор бейнесі мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау;</p> <p>8.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін анықтау;</p> <p>8.2.4.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдепкреативті жазу</p>
	Бағалау және салыстыру		<p>8.3.1.1 шығарманың тақырыбы мен идеясын осы тектес басқа шығармалармен салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығын бағалау;</p> <p>8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру;</p> <p>8.3.3.1 шығарманың</p>

			<p>көркемдік идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>8.3.4.1 шығарма бойынша жазылған әдеби сын-пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу</p>
4-тоқсан			
		Түсіну және жауап беру	<p>8.1.1.1 әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін, эпилог, прологтарды анықтау;</p> <p>8.1.2.1 әдеби шығарманың идеясы мен пафосын ұлттық мүдде тұрғысынан ашу;</p> <p>8.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу;</p> <p>8.1.4.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді өз көзқарасын дәлелдеу үшін орынды қолдану</p>
		Анализ және интерпретация	<p>8.2.1.1 композицияны тұтастан бөлшекке, бөлшектен тұтасқа қарай талдау;</p> <p>8.2.2.1 автор бейнесі мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау;</p> <p>8.2.3.1 шығармадағы көркемдегіш құралдардың (психологиялық</p>

			<p>параллелизм, перифраз, сатира, ирония, гротеск, эллипсис) қолданысын талдай отырып, автор стилін анықтау;</p> <p>8.2.4.1 шығармадан алған үзінділерді қайта өңдеп креативті жазу</p>
		Бағалау және салыстыру	<p>8.3.2.1 шығармадағы материалдық және рухани құндылықтарды заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру;</p> <p>8.3.3.1 шығарманың көркемдік-идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>8.3.4.1 шығарма бойынша жазылған әдеби сын-пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікір жазу</p>

5) 9-сынып:

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Сөйлеу қызметінің түрлері	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан			
		Түсінуге және жауап беру	<p>9.1.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау;</p> <p>9.1.2.1 әдеби шығармадағы психологизмді анықтау;</p>

		<p>9.1.3.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін анықтау;</p> <p>9.1.4.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығармашылық жұмыстарда қолдану</p>
	Анализ және интерпретация	<p>9.2.1.1 эпикалық, поэтикалық, драмалық мәтіндердегі композициялық амалдарды талдау;</p> <p>9.2.2.1 автор бейнесінің идеялық-стистикалық тұтастырушы ретіндегі рөліне талдау жасау;</p> <p>9.2.3.1 шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтаудың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне баға беру;</p> <p>9.2.4.1 автор стиліне сүйене отырып, шығармашылық жұмыс жазу</p>
	Бағалау және салыстыру	<p>9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылармен салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығын бағалау;</p> <p>9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру;</p> <p>9.3.3.1 шығарманың</p>

			идеясын ғаламдық тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу; 9.3.4.1 әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу
2-тоқсан			
		Түсінужәнежау ап беру	9.1.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау; 9.1.2.1 әдеби шығармадағы психологизмді анықтау; 9.1.3.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін анықтау; 9.1.4.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығармашылық жұмыстарда қолдану
		Анализ және интерпретация	9.2.1.1 эпикалық, поэтикалық, драмалық мәтіндердегі композициялық амалдарды талдау; 9.2.2.1 автор бейнесінің идеялық-стилистикалық тұтастырушы ретіндегі рөліне талдау жасау; 9.2.3.1 шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтаудың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне баға беру;

			9.2.4.1 автор стиліне сүйене отырып, шығармашылық жұмыс жазу
		Бағалау және салыстыру	9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру; 9.3.3.1 шығарманың идеясын ғаламдық тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу; 9.3.4.1 әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу
3-тоқсан			
		Түсінужәнежауап беру	9.1.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау; 9.1.2.1 әдеби шығармадағы психологизмді анықтау; 9.1.3.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін анықтау; 9.1.4.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығармашылық жұмыстарда қолдану
		Анализ және интерпретация	9.2.1.1 эпикалық, поэтикалық, драмалық мәтіндердегі композициялық амалдарды талдау;

			<p>9.2.2.1 автор бейнесінің идеялық-стистикалық тұтастырушы ретіндегі рөліне талдау жасау;</p> <p>9.2.3.1 шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтаудың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне баға беру;</p> <p>9.2.4.1 автор стиліне сүйене отырып, шығармашылық жұмыс жазу</p>
		Бағалау және салыстыру	<p>9.3.1.1 шығарманы басқа өнер түрлеріндегі осы мазмұндас туындылармен салыстырып, тарихи және көркемдік құндылығын бағалау;</p> <p>9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру;</p> <p>9.3.3.1 шығарманың идеясын ғаламдық тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>9.3.4.1 әдеби шығарманы қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу</p>
4-тоқсан			
		Түсіну және жауап беру	<p>9.1.1.1 әдеби шығармаға сюжеттік-композициялық талдау жасау;</p> <p>9.1.2.1 әдеби шығармадағы</p>

		<p>психологизмді анықтау;</p> <p>9.1.3.1 көркем шығарманың идеясына сай кейіпкерлер жүйесін анықтау;</p> <p>9.1.4.1 көркем шығармалардан алған үзінділерді шығармашылық жұмыстарда қолдану</p>
	Анализ және интерпретация	<p>9.2.1.1 эпикалық, поэтикалық, драмалық мәтіндердегі композициялық амалдарды талдау;</p> <p>9.2.2.1 автор бейнесінің идеялық-стистикалық тұтастырушы ретіндегі рөліне талдау жасау;</p> <p>9.2.3.1 шығармадағы әдеби тілді құбылту мен айшықтаудың (троп пен фигура) түрлерін талдай отырып, автор стиліне баға беру;</p> <p>9.2.4.1 автор стиліне сүйене отырып, шығармашылық жұмыс жазу</p>
	Бағалау және салыстыру	<p>9.3.2.1 шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру;</p> <p>9.3.3.1 шығарманың идеясын ғаламдық тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу;</p> <p>9.3.4.1 әдеби шығарманы</p>

			қазақ әдебиеті мен әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыра талдап, шағын сын мақала жазу
--	--	--	---

6. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Шетел тілі/Ағылшын тілі» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

Chapter 1. General provisions

Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

The importance of the subject is determined by the fact that it is the language of communication, science, business, tourism and sport. The knowledge of English can:

- 1) increase learners' confidence in communicating in different situations;
- 2) give learners access to higher education in Kazakhstan and abroad;
- 3) allow students to continue professional education in Kazakhstan and abroad;
- 4) broaden learners' access to news and information currently distributed in English;
- 5) allow learners to access English language literary works in their original form;
- 6) enable learners to represent Kazakhstan in both Kazakhstan and overseas;
- 7) become lifelong learners, building on skills, learning strategies and knowledge learned in school.

The English curriculum aims to develop learners who gain the low-mid B1 level of language skills through the following:

- 1) varied tasks which foster analysis, evaluation and creative thinking;
- 2) exposure to a wide variety of spoken and written sources.

Chapter 2. Description of the organisational requirements for the English language programme

Part 1. The content of the English language programme

The amount of study load on the subject depends on the model curriculum approved by Minister of education and science of the Republic of Kazakhstan order № 500 dated 8 November, 2012 «On approval of model curriculum of primary, lower secondary and upper secondary education of the Republic of Kazakhstan» (registered in the Register of state registration of normative legal acts of the Republic of

Kazakhstan №8170).

6. The basic programme content for 5th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups, to provide feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others, use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. A sequence of supported classroom instructions. Unsupported basic questions which ask for personal information, on general and curricular topics. The main points of supported extended talk, most specific information and detail of short, supported talk on a wide range of familiar topics. Deducing meaning from context in short supported talk. Opinion of the speaker(s) in basic, supported talk. Supported narratives on an increasing range of topics;

3) Speaking. Basic information about themselves and others at sentence level. Simple questions. An opinion at sentence level. Responding with limited flexibility at sentence level to unexpected comments. Interaction going in basic exchanges. Communicating meaning clearly at sentence level during, pair, group and whole class exchanges using appropriate subject-specific vocabulary and syntax. Recounting basic stories and events;

4) Reading. The main points in a limited range of short simple texts, specific information and detail, the detail of an argument in short, simple texts on a limited range of texts. Short fiction and non-fiction texts with some support. Deducing meaning from context, the attitude or opinion of the writer in short texts on a limited range of texts. Typical features at word, sentence and text level in a limited range of written genres. Paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding. The difference between fact and opinion in short, simple texts;

5) Writing. Planning, writing, editing and proofreading at text level with support. A sequence of short sentences in a paragraph. Factual descriptions at text level which describe people, places and objects. A sequence of extended sentences in a paragraph to give basic personal information. Basic coordinating connectors. Linking sentences into coherent paragraphs using basic connectors. Appropriate layout at text level. Most high-frequency words accuracy. Punctuation in written work at text level with some accuracy;

6) Use of English. Appropriate countable and uncountable nouns, including common noun phrases describing times and location. Quantifiers many, much, a lot of, a few. A growing variety of adjectives and regular and irregular comparative and superlative adjectives. Determiners including any, no each, every. Questions, including tag questions to seek agreement, and clarify meaning. Basic personal and demonstrative pronouns and quantitative pronouns some, any, something, nothing anything. Simple perfect forms of common verbs to express what has happened [indefinite time]. Future forms will for predictions and be going to to talk about

already decided plans. Simple present and simple past regular and irregular forms to describe routines, habits and states. Present continuous forms with present and future meaning. Be / look / sound / feel / taste / smell like and use be made of on a limited range of familiar general and curricular topics. Common regular and irregular adverbs, simple and comparative forms, adverbs of frequency and adverbs of definite time: last week, yesterday. Might, may, could to express possibility, prepositions to talk about time and location. Prepositions like to describe things and about to denote topic, prepositions of direction to, into, out of, from, towards. Common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns.

7. The basic programme content for 6th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. Longer sequences of supported classroom instructions. More complex supported questions which ask for personal information. More complex supported questions. The main points of extended talk. Most specific information and detail of supported, extended talk. Opinion of the speaker(s) in supported extended talk. Narratives including some extended talk;

3) Speaking. Basic information about themselves and others at discourse level. Simple questions about a growing range of general topics. An opinion at sentence and discourse level. Interaction going in longer exchanges. Communicating meaning clearly at sentence and discourse level during, pair, group and whole class exchanges. Appropriate subject-specific vocabulary and syntax. Extended stories and events on a limited range of topics;

4) Reading. The main points in a growing range of short, simple texts. Independent understanding a specific information and detail in short, simple texts, the detail of an argument, including some extended texts. Independent reading of short simple fiction and non-fiction texts. Deducing meaning from context, including some extended texts. The attitude or opinion of the writer in short texts on a growing range of general and curricular topics. Typical features at word, sentence and text level in a range of written genres. Independent use of familiar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding. The difference between fact and opinion in short, simple texts on a wide range of general and curricular topics;

5) Writing. Real and imaginary past events, activities and experiences. Personal feelings and opinions. Topics with some paragraphs to give basic personal information. Coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres. Sentences into coherent paragraphs using basic connectors on a growing range of familiar general topics. Appropriate layout at text

level. Spelling most high-frequency vocabulary accurately. Punctuation in written works at text level;

6) Use of English. Basic abstract nouns and compound nouns and noun phrases describing times and location. Quantifiers including more, little, few less, fewer not as many, not as much. Common participles as adjectives and order adjectives correctly in front of nouns. A variety of determiners including all, other. Questions including questions with whose, how often, how long and a growing range of tag questions. A variety of personal, demonstrative and quantitative pronouns including someone somebody, everybody, no one. Simple perfect forms to express indefinite and unfinished past [with for and since]. Future form will to make offers, promises, and predictions. Appropriately an increased variety of present and past simple active and some passive forms. Present continuous forms with present and future meaning and past continuous forms for background and interrupted past actions. Common impersonal structures with: it, there. An increased variety of adverbs, including adverbs of degree too, not enough, quite, rather. Modal forms including mustn't (prohibition) need (necessity) should (for advice). An increased variety of prepositions of time, location and direction, by and with to denote agent and instrument. Prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases. Common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns, infinitive of purpose. Conjunctions if, when, where, so, and, or, but, because, before, after to link parts of sentences in short texts. Subordinate clauses following think, know, believe, hope, say, tell, use subordinate clauses following sure, certain: defining relative clauses with which who that where.

8. The basic programme content for 7th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organize and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. The main points, most specific information, and most of the detail of an argument in extended talk with little support. Some of the implied meaning in extended talk with little support. Opinion of the speaker(s) in supported extended talk. Typical features at word, sentence and text level of a limited range of spoken genres. Narratives with support on a wide range of topics;

3) Speaking. Formal and informal registers in their talk on a limited range of topics. Complex questions. An opinion at sentence and discourse level on a growing range of topics. Responding with limited flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments. Interaction with peers to negotiate, agree and organise priorities. Linking comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level. Some extended stories and events on a growing range of topics;

4) Reading. The main points in texts, specific information and detail in texts. The detail of an argument, including some extended texts. Extended fiction and non-fiction texts. The attitude or opinion of the writer. Inconsistencies in argument in short, simple texts;

5) Writing. Moderate grammatical accuracy. Some support style and register appropriate to a limited variety of written genres. Coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres. Punctuation in written works at text level with some accuracy;

6) Use of English. Some abstract nouns and complex noun phrases. A growing variety of quantifiers for countable and uncountable nouns including too much, too many, none, any, enough. A growing variety of compound adjectives and adjectives as participles. An increased variety of determiners including neither, either. Questions which include a variety of different tense. A variety of possessive and reflexive pronouns including mine, yours, ours, theirs, hers, his, myself, yourself, themselves. A variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past. A growing variety of future forms including present continuous with future meaning. Appropriately a variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms. Present continuous forms for present and future meaning and past continuous. Some reported speech forms for statements. Comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs. A variety of modal forms for different functions. Prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases. Infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions. A growing variety of conjunctions including because, since, as to explain reasons on a range of familiar general and curricular topics. If / unless in first conditional clauses, use defining relative clauses with which who that where.

9. The basic programme content for 8th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. With little or no support the main points, most specific information, most of the implied meaning in extended talk on a range of general and curricular topics. The opinion of the speaker(s) with little or no support in extended talk. Deducing meaning from context with little or no support in extended talk. Typical features at word, sentence and text level of a growing range of spoken genres. Extended narratives on a wide range of topics;

3) Speaking. Formal and informal registers in talk on a growing range of topics. More complex questions to get information about a growing range of general

topics and some curricular topics. Interaction with peers to negotiate, agree and organize priorities and plans for completing classroom tasks. Linking comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges. Recounting some extended stories and events;

4) Reading. The main points, specific information and detail in texts on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some extended texts. The detail of an argument on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts. A growing range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and some unfamiliar general and curricular topics. Recognizing the attitude or opinion of the writer on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some extended texts. Inconsistencies in argument in short texts on a limited range of general and curricular subjects;

5) Writing. With minimal support about real and imaginary past events, activities and experiences on a range of familiar general topics and some curricular topics. Moderate grammatical accuracy on a growing range of familiar general and curricular topics. Style and register appropriate to a variety of written genres. Coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a growing range of written genres. Using independently, sentences into coherent paragraphs, using a variety of basic connectors on a range of familiar general topics and some curricular topics. Spelling most high-frequency vocabulary accurately for a range of familiar general and curricular topics. Punctuation in written works at text level on a range of familiar general and curricular topics with growing accuracy;

6) Use of English. Some abstract nouns and complex noun phrases. A growing variety of quantifiers for countable and uncountable nouns including several, plenty, a large / small number / amount. A growing variety of compound adjectives and adjectives as participles and some comparative structures including not as...as, much ...than to indicate degree. An increased variety of determiners including all, half, both [of] in pre-determiner function. Questions which include a variety of different tense and modal forms on a range of familiar general and curricular topics. A variety of pronouns including indefinite pronouns anybody, anyone, anything and quantitative pronouns everyone, everything, none, more, less, a few. A variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past. A growing variety of future forms including present continuous and present simple with future meaning. Appropriately a variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms in narrative and reported speech. Present continuous forms for present and future meaning and past continuous, including some passive forms. Some reported speech forms for statements, questions and commands: say, ask, tell including reported requests. Comparative degree adverb structures not as quickly as / far less quickly with regular and irregular adverbs. An increased variety of pre-verbal, post-verbal and end-position. A growing variety of modal forms for different functions: obligation, necessity, possibility, permission, requests, suggestions, prohibition. Some prepositions before nouns and adjectives, prepositions as, like to indicate manner, dependent prepositions following adjectives. Infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, gerund forms after a limited

variety of verbs and prepositions, some prepositional verbs and begin to use common phrasal verbs. A growing variety of conjunctions including since, as to explain reasons and the structures so ... that, such a ... that in giving explanations. If / unless/ if only in second conditional clauses and wish [that] clauses [present reference], a growing variety of relative clauses including why clauses.

10. The basic programme content for 9th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. The main points, most specific information, and most of the detail in unsupported extended talk on a wide range of topics. Most of the implied meaning in unsupported extended talk, opinion of the speaker(s) in unsupported extended talk on a wide range of topics. Typical features at word, sentence and text level of a range of spoken genres. Recognition of the inconsistencies in argument in extended talk on a growing range of topics;

3) Speaking. Formal and informal registers in their talk on a range of general and curricular topics. Complex questions to get information on a range of general and curricular topics. Explanation and justification own point of view. Linking comments with growing flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges. Use of appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a wide increased range of general and curricular topics. Recounting extended stories and events;

4) Reading. The main points, specific information, details, the detail of an argument in extended texts on a range of unfamiliar general and curricular topics. A range of extended fiction and non-fiction texts. Deducing meaning from context in extended texts. Recognising the attitude or opinion of the writer in extended texts. Typical features at word, sentence and text level in a wide range of written genres. Use of a range of familiar and unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding. Inconsistencies in argument in extended texts on a range of general and curricular topics;

5) Writing. Planning, writing, editing and proofreading work at text level with little or no support. Writing independently about factual and imaginary past events, activities and experiences on a range of familiar general and curricular topics. With moderate grammatical accuracy on a wide range of familiar general and curricular topics. With minimal or no support style and register appropriate to a growing variety of written genres on general and curricular topics. Coherent writing at text level using a variety of connectors on a growing range of familiar general and curricular topics. Appropriate layout at text level on a growing range of general and curricular topics.

Spelling of most high-frequency vocabulary accurately for a wide range of familiar general and curricular topics. Written work at text level on a range of familiar general and curricular topics with a good degree of accuracy;

6) Use of English. A growing variety of abstract compound nouns and complex noun phrases. A variety of quantifiers for countable and uncountable nouns and some noun phrases, including majority of, minority of, a great deal of, a great number of. A variety of compound adjectives and adjectives as participles and a variety of comparative structures to indicate degree. A wide variety of determiners and pre-determiner structures. Questions including prepositions at what time, in which direction, from whose. Relative, demonstrative, indefinite, quantitative pronouns and a variety of reflexive pronoun structures on a range of familiar general and curricular topics. A variety of simple perfect forms including some passive forms including time adverbials. A variety of future forms, including some passives, on a range of familiar general and curricular topics. An increased variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms in narrative and reported speech. Present continuous forms and past continuous, including a growing variety of passive forms. An increased variety of reported speech forms for statements, questions and commands: including indirect and embedded questions with know, wonder. An increased variety of comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs. A variety of pre-verbal, post-verbal and end-position adverbs. A variety of modal forms for different functions and a limited number of past modal forms including should / shouldn't have to express regret and criticism. An increased variety of prepositions before nouns and adjectives. A growing number of dependent prepositions following nouns and adjectives and an increased variety of dependent prepositions following verbs on a range of familiar general and curricular topics. Infinitive forms after a growing number of adjectives and verbs, use gerund forms after a growing variety of verbs and prepositions, use an increased variety of prepositional verbs and phrasal verbs. A variety of conjunctions including so that, (in order to) to indicate purpose although, while, whereas to contrast. If only /wish [that] clauses [past reference], use a variety of relative clauses including prepositions from where, to whom.

11. This is the substantive knowledge of the programme and comprises what we know in the subject and how we gain that knowledge. Knowledge in the subject is organized into strands of learning. Strands are further broken down into sub-strands, which will be at the level of a skill or topic, knowledge or understanding. Sub-strands, when expressed as grade-related expectations, form the learning objectives for a subject. The learning objectives demonstrate the progression within each sub-strand allowing teachers to plan and assess, sharing with learners the next steps they should take:

1) Strand 1: Content. A learner develops skills needed for success in a range of academic subjects such as using speaking and listening skills to solve problems, organizing information clearly for others and developing intercultural awareness through reading and discussion;

2) Strand 2: Listening. A learner understands the main ideas of texts on

curricular topics, identifies essential facts distinguishing them from non-essential, understands details within the framework of familiar topics, formulates complex questions based on listening material in order to obtain additional information, deduces the meaning of listening material using context clues, identifies specific information within the framework of familiar topics, recognizes inconsistencies in arguments within the framework of familiar topics;

3) Strand 3: Speaking. A learner conveys the main ideas of a text within the framework of familiar topics logically organizing events, uses the formal and informal registers, presents information within the framework of familiar topics, predicts the content of a text using the heading, pictures, key words, extracts within the framework of familiar topics, asks simple and complex questions to obtain specific information, interacts with peers (in a pair, group) to fulfill learning tasks, compares and contrasts texts within the framework of familiar topics, expresses and opinion providing arguments;

4) Strand 4: Reading. A learner identifies the main ideas of texts and details in texts of a range of styles and genres within the framework of familiar topics, uses a range of information sources (reference materials, dictionaries, the Internet), recognizes specific information in a text and a range of styles and genres within the framework of familiar topics, predicts the content of a text using the heading, pictures, key words, extracts, identifies the attitude and opinion of the author, evaluates information from different texts;

5) Strand 5: Writing. A learner fills in tables, diagrams, schemes, questionnaires, forms, plans, writes, edits and proofreads texts within the framework of familiar topics, makes notes based on a text according to a communicative task, describes real and / or imagined events of the past, present, and future using the knowledge of topics studied before, links and coordinates sentences and paragraphs in a text within the framework of familiar topics, correctly uses punctuation in a text within the framework of familiar topics, creates texts of a range of styles and genres using appropriate rules and layout;

6) Strand 6: Use of English. A learner expresses him / herself using a good lexical range and variety of language with a generally high degree of accuracy. A learner develops an ability to use a range of past, present and future forms and a wider range of modals.

Part 2. Learning objectives system

12. Education aims in the programme are presented by the codes. The first number in the code is a grade, the second one is the number of the strand, the third one is the number of the aim.

13. The learning objectives system is organized into strands:

strand 1 «content»:

Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9
low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1
5.1.1.1 use	6.1.1.1 use	7.1.1.1 use	8.1.1.1 use	9.1.1.1 use

speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups
5.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	6.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	7.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	8.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	9.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers
5.1.3.1 respect differing points of view	6.1.3.1 respect differing points of view	7.1.3.1 respect differing points of view	8.1.3.1 respect differing points of view	9.1.3.1 respect differing points of view
5.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	6.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	7.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	8.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	9.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others
5.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	6.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	7.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	8.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	9.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives
5.1.6.1 organize and present information clearly to others	6.1.6.1 organize and present information clearly to others	7.1.6.1 organize and present information clearly to others	8.1.6.1 organize and present information clearly to others	9.1.6.1 organize and present information clearly to others
5.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking or writing	6.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking or writing	7.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking or writing	8.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking or writing	9.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking or writing
5.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	6.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	7.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	8.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	9.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion
5.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	6.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	7.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	8.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	9.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings
5.1.10.1 use talk or writing as a means of	6.1.10.1 use talk or writing as a means of	7.1.10.1 use talk or writing as a means of	8.1.10.1 use talk or writing as a means of	9.1.10.1 use talk or writing as a means of

reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	reflecting on and exploring a range of perspectives on the world
--	--	--	--	--

2) strand 2 «listening»:

Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9
	low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1
Overall oral comprehension	<p>5.1.1.1 identify the topic of clearly conducted conversation</p> <p>5.1.1.2 understand phrases and expressions related to areas of most immediate priority (e.g., basic personal and family information, shopping, local geography),</p> <p>5.1.1.3 understand basic (personal) information (e.g., someone's hobbies and interests) in dialogues and interviews</p> <p>5.1.1.4 understand simple spoken descriptions of objects, people and events</p>	<p>6.1.1.1 understand the important points and factual information of clearly articulated concrete and abstract familiar matters</p> <p>6.1.1.2 understand basic questions on familiar, everyday topics (e.g., classroom activities, sports, cooking, house, family)</p>	<p>7.1.1.1 Distinguish between main ideas and supporting details in a clearly delivered and relatively slow speech on familiar topics</p> <p>7.1.1.2 identify key information such as height, weight, length, prices, times and dates in a short description</p> <p>7.1.1.3 Identify specific details through the keywords, style, intonation and repetition</p>	<p>8.1.1.1 Summarise main points and specific information in clearly articulated extended speech using contextual clues (presentation slides, illustrations) or when conversation concerns common issues</p>	<p>9.1.1.1 Distinguish the attitude, and opinion of a speaker in an extended speech on familiar topics</p> <p>9.1.1.2 Summarise and interpret the main points and specific information</p>

Understanding and instructions announcements	<p>5.1.2.1 Understand classroom instructions</p> <p>5.1.2.2 understand simple directions (how to get from A to B)</p> <p>5.1.2.3 understand basic instructions on times, dates and numbers, etc., and on routine tasks and assignments to be carried out.</p>	<p>6.1.2.1 understand and follow slow and clear instructions for familiar everyday activities (ex. sports, cooking, etc.)</p> <p>6.1.2.2 Identify the main point in short, clear, simple messages and announcements.</p>	<p>7.1.2.1 understand clearly articulated public announcements (ex. at airports, stations and on planes, buses and trains)</p>	<p>8.1.2.1 follow detailed directions and instructions</p>	<p>9.1.2.1 understand simple technical information (ex. operating instructions for everyday equipment)</p>
Understanding media, and TV programmes	<p>5.1.3.1 understand the important points of a story and manage to follow the plot, provided the story is told slowly and clearly.</p> <p>5.1.3.2 extract important information from short broadcasts (e.g. the weather forecast, concert announcements, sports</p>	<p>6.1.3.1 extract the essential information from short, recorded passages dealing with predictable everyday matters</p> <p>6.1.3.2 understand in an interview what people say they do in their free time, what they particularly like doing and what they do not like doing, provided they speak slowly and clearly</p>	<p>7.1.3.1 understand the main points and important details in stories and other narratives (e.g. a description of a holiday), provided the delivery is slow and clear.</p> <p>7.1.3.2 catch the main points in TV programmes on familiar topics</p>	<p>8.1.3.1 understand the main points of news bulletins and simpler recorded material about familiar subjects delivered relatively slowly and clearly.</p> <p>8.1.3.2 Understand the content of TV and radio programmes and films, if the theme is familiar and interesting to them and audio text is supported by picture.</p>	<p>9.1.3.1 understand the information content of the majority of recorded or broadcast material on topics of personal interest delivered in clear standard language</p> <p>9.1.3.2 understand a large part of many TV programmes on topics of personal interest such as interviews, short lectures and news reports when the delivery is relatively slow and clear.</p>

	results)	identify the main point of TV news items reporting events, accidents, etc. where the visuals support the commentary			
4. Prediction of the meaning from the context	5.1.4.1 predict the meaning of the oral text according to the illustrations	6.1.4.1 predict meaning of the oral text according to the outline	7.1.4.1 predict meaning from context according to questions	8.1.4.1 predict meaning from context according to headings	9.1.4.1 understand the implied meaning of an extended talk on familiar topics

3) strand 3 «speaking»:

Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9
	low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1
Sustained monologue: describing experience	5.3.1.1 provide basic information about themselves and others at sentence level on an increasing range of general topics	6.3.1.1 provide basic information about themselves and others at discourse level on a range of general topics	7.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a limited range of general and curricular topics	8.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a growing range of general and curricular topics	9.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a range of general and curricular topics
Asking questions	5.3.2.1 ask simple questions to get information about a limited range of general topics	6.3.2.1 ask simple questions to get information about a growing range of general topics	7.3.2.1 ask complex questions to get information about a limited range of general topics and some curricular topics	8.3.2.1 ask more complex questions to get information about a growing range of general topics and some curricular topics	9.3.2.1 ask complex questions to get information on a range of general and curricular topics
Sustained monologue: giving information	5.3.3.1 give an opinion at sentence level on a	6.3.3.1 give an opinion at sentence and discourse level	7.3.3.1 give an opinion at discourse level on a	8.3.3.1 give an opinion at discourse level on a wide range	9.3.3.1 explain and justify their own point of view on a range of

	limited range of general and curricular topics	on an increasing range of general and curricular topics	growing range of general and curricular topics	of general and curricular topics	general and curricular topics
Sustained monologue: putting a case (e.g. in a debate)	5.3.4.1 respond with limited flexibility at sentence level to unexpected comments on an increasing range of general and curricular topics	6.3.4.1 respond with limited flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics	7.3.4.1 respond with some flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a growing range of general and curricular topics	8.3.4.1 respond with some flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics	9.3.4.1 respond with growing flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics
Maintaining a Conversation	5.3.5.1 keep interaction going in basic exchanges on a growing range of general and curricular topics	6.3.5.1 keep interaction going in longer exchanges on a range of general and curricular topics	7.3.5.1 keep interaction with peers to negotiate, agree and organise priorities and plans for completing classroom tasks	8.3.5.1 interact with peers to negotiate, agree and organise priorities and plans for completing classroom tasks	9.3.5.1 interact with peers to negotiate, agree and organise priorities and plans for completing classroom tasks
Addressing audiences	5.3.6.1 communicate meaning clearly at sentence level during, pair, group and whole class exchanges	6.3.6.1 communicate meaning clearly at sentence level during, pair, group and whole class exchanges	7.3.6.1 begin to link comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges	8.3.6.1 link comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges	9.3.6.1 link comments with growing flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges
Goal-oriented co-operation	5.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a limited range	6.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a limited range of	7.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a growing	8.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a range of general topics, and some	9.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a wide increased range of general and

	of general topics	general topics, and some curricular topics	range of general topics, and some curricular topics	curricular topics	curricular topics
Expressing a personal response to creative texts	5.3.8.1 recount basic stories and events on a range of general and curricular topics	6.3.8.1 recount some extended stories and events on a limited range of general and curricular topics	7.3.8.1 recount some extended stories and events on a growing range of general and curricular topics	8.3.8.1 recount some extended stories and events on a range of general and curricular topics	9.3.8.1 recount extended stories and events on a range of general and curricular topics

4) strand 4 «reading»:

Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9
	low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1
Overall reading comprehension	5.4.1.1 understand the main points in a limited range of short simple texts on general and curricular topics	6.4.1.1 understand the main points in a limited range of short simple texts on general and curricular topics	7.4.1.1 understand the main points in texts on a limited range of unfamiliar general and curricular topics	8.4.1.1 understand the main points in texts on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some extended texts	9.4.1.1 understand the main points in extended texts on a range of unfamiliar general and curricular topics
Reading for orientation	5.4.2.1 understand with little support specific information and detail in short, simple texts on a limited range of general and curricular topics	6.4.2.1 understand independently specific information and detail in short, simple texts on a limited range of general and curricular topics	7.4.2.1 understand specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics	8.4.2.1 understand specific information and detail in texts on a growing range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	9.4.2.1 understand specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts

Reading for information and argument	5.4.3.1 understand the detail of an argument on a limited range of familiar general and curricular topics	6.4.3.1 understand the detail of an argument on a limited range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	7.4.3.1 understand the detail of an argument on a growing range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	8.4.3.1 understand the detail of an argument on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	9.4.3.1 understand the detail of an argument in extended texts on a range of familiar general and curricular topics
Reading as a leisure activity	5.4.4.1 read with some support a limited range of short fiction and non-fiction texts	6.4.4.1 read independently a limited range of short simple fiction and non-fiction texts	7.4.4.1 read a limited range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and some unfamiliar general and curricular topics	8.4.4.1 read a growing range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and some unfamiliar general and curricular topics	9.4.4.1 read a range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and unfamiliar general and curricular topics
Identifying cues and inferring (spoken, signed and written)	5.4.5.1 deduce meaning from context in short texts on a limited range of familiar general and curricular topics	6.4.5.1 deduce meaning from context on a limited range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	7.4.5.1 deduce meaning from context in short texts on a growing range of familiar general and curricular topics	8.4.5.1 deduce meaning from context in short texts and some extended texts on a growing range of familiar general and curricular topics	9.4.5.1 deduce meaning from context in extended texts on a range of familiar general and curricular topics
Analysis and criticism of creative texts	5.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer in short texts on a limited range of general and curricular topics	6.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer in short texts on a growing range of general and curricular	7.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer on a range of unfamiliar general and curricular topics	8.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer on a growing range of unfamiliar general and curricular	9.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer in extended texts on a range of familiar general and curricular

		topics		topics, including some extended text	topics
Work with different sources of information	5.4.8.1 use with support familiar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	6.4.8.1 use independently familiar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	7.4.8.1 use familiar and some unfamiliar paper and digital reference resources with little support to check meaning and extend understanding	8.4.8.1 use familiar and some unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	9.4.8.1 use a range of familiar and unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding
Analysis and criticism of creative texts	5.4.9.1 recognise the difference between fact and opinion in short, simple texts on an increasing range of general and curricular topics	6.4.9.1 recognise the difference between fact and opinion in short, simple texts on a wide range of general and curricular topics	7.4.9.1 recognise inconsistencies in argument in short, simple texts on a limited range of general and curricular subjects	8.4.9.1 recognise inconsistencies in argument in short texts on a limited range of general and curricular subjects	9.4.9.1 recognise inconsistencies in argument in extended texts on a range of general and curricular topics

5) strand 5«writing»:

Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9
	low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1
Developing different types of written texts	5.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with support on a limited range of general and curricular topics	6.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with some support on a growing range of general and curricular topics	7.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with some support on a range of general and curricular topics	8.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with little support on a range of general and curricular topics	9.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with little or no support on a range of general and curricular topics
Overall written	5.5.2.1 write with support a	6.5.2.1 write with some	7.5.2.1 write with some	8.5.2.1 write with minimal	9.5.2.1 write independently

production	sequence of short sentences in a paragraph on a limited range of familiar general topics	support about real and imaginary past events, activities and experiences on a limited range of familiar general topics and some curricular topics	support about real and imaginary past events, activities and experiences on a growing range of familiar general topics and some curricular topics	support about real and imaginary past events, activities and experiences on a growing range of familiar general topics and some curricular topics	about factual and imaginary past events, activities and experiences on a range of familiar general and curricular topics
Creative writing	5.5.3.1 write with support factual descriptions at text level which describe people, places and objects	6.5.3.1 write with some support about personal feelings and opinions on a limited range of familiar general and curricular topics	7.5.3.1 write with moderate grammatical accuracy on a limited range of familiar general and curricular topics	8.5.3.1 write with moderate grammatical accuracy on a growing range of familiar general and curricular topics	9.5.3.1 write with moderate grammatical accuracy on a wide range of familiar general and curricular topics
style and register	5.5.4.1 write with support a sequence of short sentences in a paragraph to give basic personal information	6.5.4.1 write with some support topics with some paragraphs to give basic personal information	7.5.4.1 use with some support style and register appropriate to a limited variety of written genres on general and curricular topics	8.5.4.1 use with some support style and register appropriate to a limited variety of written genres on general and curricular topics	9.5.4.1 use with minimal or no support style and register appropriate to a growing variety of written genres on general and curricular topics
Cohesion	5.5.5.1 link without support sentences using basic coordinating connectors	6.5.5.1 develop with support coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited	7.5.5.1 develop with some support coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range	8.5.5.1 develop with support coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a growing	9.5.5.1 develop with support coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a wide range of written genres in familiar

		range of written genres in familiar general and curricular topics	of written genres in familiar general and curricular topics	range of written genres in familiar general and curricular topics	general and curricular topics
Coherence	5.5.6.1 link, with some support, sentences into a coherent paragraph using basic connectors on a limited range of familiar general topics	6.5.6.1 link, with minimal support, sentences into coherent paragraphs using basic connectors on a growing range of familiar general topics	7.5.6.1 link with little or no support, sentences into coherent paragraphs using a variety of basic connectors on a range of familiar general topics and some curricular topics	8.5.6.1 link, independently, sentences into coherent paragraphs using a variety of basic connectors on a range of familiar general topics and some curricular topics	9.5.6.1 write coherently at text level using a variety of connectors on a growing range of familiar general and curricular topics
Text layout	5.5.7.1 use with some support appropriate layout at text level for a limited range of written genres on familiar general topics and some curricular topics	6.5.7.1 use with some support appropriate layout at text level for a growing range of written genres on familiar general topics and some curricular topics	7.5.7.1 use with minimal support appropriate layout at text level for a growing range of written genres on familiar general topics and some curricular topics	8.5.7.1 use with minimal support appropriate layout at text level for a range of written genres on familiar general and curricular topics	9.5.7.1 use independently appropriate layout at text level on a growing range of general and curricular topics
Spelling	5.5.8.1 spell most high-frequency words accurately for a limited range of general topics	6.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary accurately for a limited range of familiar general topics and	7.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary accurately for a growing range of familiar general topics and some	8.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary accurately for a range of familiar general and curricular topics	9.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary accurately for a wide range of familiar general and curricular topics

		some curricular topics	curricular topics		
Punctuation	5.5.9.1 punctuate written work at text level on a limited range of familiar general with some accuracy	6.5.9.1 punctuate written work at text level on a limited range of general topics and some curricular topics with some accuracy	7.5.9.1 punctuate written work at text level on a growing range of familiar general and curricular topics with some accuracy	8.5.9.1 punctuate written work at text level on a growing range of familiar general and curricular topics with growing accuracy	9.5.9.1 punctuate written work at text level on a wide range of familiar general and curricular topics with a good degree of accuracy

6) strand 6 «use of English»:

Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9
	low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1
Grammar norms	5.6.1.1 use appropriate countable and uncountable nouns, including common noun phrases describing times and location, on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.1.1 begin to use basic abstract nouns and compound nouns and noun phrases describing times and location on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.1.1 use some abstract nouns and complex noun phrases on a limited range of familiar general and curricular topics	8.6.1.1 use some abstract nouns and complex noun phrases on a range of familiar general and curricular topics	9.6.1.1 use a growing variety of abstract compound nouns and complex noun phrases on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.2.1 use quantifiers many, much, a lot of, a few on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.2.1 use quantifiers including more, little, few less, fewer not as many, not as much on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.2.1 use a growing variety of quantifiers for countable and uncountable nouns including too much, too many, none any, enough	8.6.2.1 use a growing variety of quantifiers for countable and uncountable nouns including several, plenty, a large/small number/amount on a range	9.6.2.1 use a variety of quantifiers for countable and uncountable nouns and some noun phrases on a range of familiar general and curricular topics including majority of, minority of, a great deal of, a

				of familiar general and curricular topics	great number of
	5.6.3.1 use a growing variety of adjectives and regular and irregular comparative and superlative adjectives on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.3.1 use common participles as adjectives and order adjectives correctly in front of nouns on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.3.1 use a growing variety of compound adjectives and participles	8.6.3.1 use a growing variety of compound adjectives and adjectives as participles and some comparative structures including not as...as, much ...than to indicate degree on a range of familiar general and curricular topics	9.6.3.1 use a variety of compound adjectives and adjectives as participles and a variety of comparative structures to indicate degree on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.4.1 use determiners including any, no each, every on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.4.1 use a variety of determiners including all, other on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.4.1 use a variety of determiners including neither, either, on a range of familiar general and curricular topics	8.6.4.1 use an increased variety of determiners including all, half, both [of] in pre-determiner function on a range of familiar general and curricular topics	9.6.4.1 use a wide variety of determiners and pre-determiner structures on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.5.1 use questions, including tag questions to seek agreement, and clarify meaning on a limited range of familiar general and curricular	6.6.5.1 use questions including questions with whose, how often, how long and a growing range of tag questions on a growing range of familiar	7.6.5.1 use questions which include a variety of different tense on a range of familiar general and curricular topics	8.6.5.1 use questions which include a variety of different tense and modal forms on a range of familiar general and curricular topics	9.6.5.1 use questions including prepositions at what time, in which direction, from whose on a range of familiar general and curricular topics

	topics	general and curricular topics			
	5.6.6.1 use basic personal and demonstrative pronouns and quantitative pronouns some, any, something, nothing anything on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.6.1 use a variety of personal, demonstrative and quantitative pronouns including someone somebody, everybody, no-one on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.5.1 use a variety of possessive and reflexive pronouns including mine, yours, ours, theirs, hers, his, myself, yourself, themselves on a growing range of familiar general and curricular topics	8.6.6.1 use a variety of pronouns including indefinite pronouns anybody, anyone, anything and quantitative pronouns everyone, everything, none, more, less, a few on a range of familiar general and curricular topics	9.6.5.1 use relative, demonstrative, indefinite, quantitative pronouns and a variety of reflexive pronoun structures on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.7.1 use simple perfect forms of common verbs to express what has happened [indefinite time] on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.7.1 use simple perfect forms to express indefinite and unfinished past with for and since on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.7.1 use a variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past on a range of familiar general and curricular topics	8.6.7.1 use a variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past on a range of familiar general and curricular topics	9.6.7.1 use a variety of simple perfect forms including some passive forms, including time adverbials on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.8.1 use future forms “will” for predictions and “be going to” to talk about already decided plans on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.8.1 use future form “will” to make offers, promises, and predictions on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.8.1 use a growing variety of future forms including present continuous with future meaning on a range of familiar general and curricular topics	8.6.8.1 use a growing variety of future forms including present continuous and present simple with future meaning on a range of familiar general and curricular	9.6.8.1 use a variety of future forms, including some passives, on a range of familiar general and curricular topics

				topics	
	5.6.9.1 use simple present and simple past regular and irregular forms to describe routines, habits and states on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.9.1 use appropriately an increased variety of present and past simple active and some passive forms on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.9.1 use appropriately a variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms on a range of familiar general and curricular topics	8.6.9.1 use appropriately a variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms in narrative and reported speech on a range of familiar general and curricular topics	9.6.9.1 use appropriately an increased variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms in narrative and reported speech on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.10.1 use present continuous forms with present and future meaning on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.10.1 use present continuous forms with present and future meaning and past continuous forms for background and interrupted past actions on a limited range of familiar general and curricular topics	7.6.10.1 use present continuous forms for present and future meaning and past continuous on a range of familiar general and curricular topics	8.6.10.1 use present continuous forms for present and future meaning and past continuous, including some passive forms, on a range of familiar general and curricular topics	9.6.10.1 use present continuous forms and past continuous, including a growing variety of passive forms, on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.11.1 use be/look/sound/feel/taste/smell like and use be made on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.11.1 use common impersonal structures with: it, there on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.11.1 use some reported speech forms for statements on a range of familiar general and curricular topics	8.6.11.1 use some reported speech forms for statements, questions and commands: say, ask, tell including reported requests on a	9.6.11.1 use an increased variety of reported speech forms for statements, questions and commands, including indirect and embedded questions with

				range of familiar general and curricular topics	know, wonder on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.12.1 use common regular and irregular adverbs, simple and comparative forms, adverbs of frequency and adverbs of definite time: last week, yesterday on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6. 12.1 use an increased variety of adverbs, including adverbs of degree too, not enough, quite , rather on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.12.1 use comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs on a range of familiar general and curricular topics	8.6.12.1 use comparative degree adverb structures not as quickly as / far less quickly with regular and irregular adverbs. Use an increased variety of pre-verbal, post-verbal and end-position adverbs on a range of familiar general and curricular topics	9.6.12.1 use an increased variety of comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs use a variety of pre-verbal, post-verbal and end-position adverbs on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.13.1 use might may could to express possibility on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.13.1 use modal forms including mustn't (prohibition) need (necessity) should (for advice) on a range of familiar general and curricular topics	7.6.13.1 use a variety of modal forms for different functions on a range of familiar general and curricular topics	8.6.13.1 use a growing variety of modal forms for different functions: obligation, necessity, possibility, permission, requests, suggestions, prohibition on a range of familiar general and curricular topics	9.6.13.1 use a variety of modal forms for different functions and a limited number of past modal forms including should/ shouldn't have to express regret and criticism on range of familiar general and curricular topics
	5.6.14.1 use prepositions to talk about time and location, use	6.6.14.1 use an increased variety of prepositions of time, location and	7.6.14.1 use prepositions before nouns and adjectives in common	8.6.14.1 use a some prepositions before nouns and adjectives	9.6.14.1 use an increased variety of prepositions before nouns and adjectives,

	<p>prepositions like to describe things and about to denote topic, use prepositions of direction to, into, out of, from, towards on a limited range of familiar general and curricular topics</p>	<p>direction use by and with to denote agent and instrument use prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases on a growing range of familiar general and curricular topics</p>	<p>prepositional phrases on a wide range of familiar general and curricular topics</p>	<p>use prepositions as, like to indicate manner use dependent prepositions following adjectives on a range of familiar general and curricular topics</p>	<p>use a growing number of dependent prepositions following nouns, adjectives and verbs on a range of familiar general and curricular topics</p>
	<p>5.6.15.1 use common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns on a limited range of familiar general and curricular topics</p>	<p>6.6.15.1 use common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns, use infinitive of purpose on a limited range of familiar general and curricular topics</p>	<p>7.6.15.1 use infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, use gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions on a growing range of familiar general and curricular topics</p>	<p>8.6.15.1 use infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, use gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions, use some prepositional verbs and begin to use common phrasal verbs on a growing range of familiar general and curricular topics</p>	<p>9.6.15.1 use infinitive forms after a growing number of adjectives and verbs, use gerund forms after a growing variety of verbs and prepositions, use an increased variety of prepositional verbs and phrasal verbs on a range of familiar general and curricular topics</p>

	5.6.16.1 use conjunctions so , if, when , where, before, after to link parts of sentences on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.16.1 use conjunctions if , when, where, so, and, or, but, because , before, after to link parts of sentences in short texts on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.16.1 use a growing variety of conjunctions including because, since, as to explain reasons on a range of familiar general and curricular topics	8.6.16.1 use a growing variety of conjunctions including since, as to explain reasons and the structures so ... that, such a ... that in giving explanations on a range of familiar general and curricular topics	9.6.16.1 use a variety of conjunctions including so that, (in order to) to indicate purpose although, while, whereas to contrast on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.17.1 use if clauses (in zero conditionals), use where clauses use before/after clauses (with past reference) use defining relative clauses with which who that where to give details on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.17.1 use subordinate clauses following think know believe hope, say , tell, use subordinate clauses following sure, certain: . use defining relative clauses with which who that where on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.17.1 use if / unless in first conditional clauses, use defining relative clauses with which who that where on a wide range of familiar general and curricular topics	8.6.17.1 use if / unless/ if only in second conditional clauses and wish [that] clauses [present reference], use a growing variety of relative clauses including why clauses on a range of familiar general and curricular topics	9.6.17.1 use if only /wish [that] clauses [past reference], use a variety of relative clauses including prepositions from where, to whom on a range of familiar general and curricular topics

14. Distribution of hours in terms, in sections and within sections is varied according to the teacher's consideration.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Ағылшын тілі» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі

№	Қолданыстағы бағдарлама	Өзгеріс енген жоба	Негіздеме
1	<p style="text-align: center;">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Ағылшын тілі» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p style="text-align: center;">Chapter 1. General provisions</p> <p>Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>The importance of the subject is determined by the fact that it is the language of communication, science, business, tourism and sport. The knowledge of English can:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) increase learners' confidence in communicating in different situations; 2) give learners access to higher education in Kazakhstan and abroad; 3) allow students to continue professional education in Kazakhstan and abroad; 4) broaden learners' access to news and information currently distributed in English; 	<p style="text-align: center;">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Ағылшын тілі» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p style="text-align: center;">Chapter 1. General provisions</p> <p>Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>The importance of the subject is determined by the fact that it is the language of communication, science, business, tourism and sport. The knowledge of English can:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) increase learners' confidence in communicating in different situations; 2) give learners access to higher education in Kazakhstan and abroad; 3) allow students to continue professional education in 	<p>В системах учебных целях отсутствуют подразделы. В новой редакции предусмотрены внедрения подразделов по каждой системе целей обучения. Также. Пересматриваются цели обучения. В действующей редакции основное развитие целей разработано через увеличение объема, в то время как необходимо чтобы они развивались по принципу от простого к сложному. Главным обоснованием является пересмотр актуальности целей согласно обновленной рамки</p>

<p>5) allow learners to access English language literary works in their original form; 6) enable learners to represent Kazakhstan in both Kazakhstan and overseas; 7) become lifelong learners, building on skills, learning strategies and knowledge learned in school. The English curriculum aims to develop learners who gain the low-mid B1 level of language skills through the following: 1) varied tasks which foster analysis, evaluation and creative thinking; 2) exposure to a wide variety of spoken and written sources.</p> <p>Chapter 2. Description of the organisational requirements for the English language programme</p> <p>Part 1. The content of the English language programme</p> <p>4. The maximum amount of study load of the subject «The English language» in the 5th grade have 3 hours a week, 108 hours a year; in the 6th grade - 3 hours a week, 108 hours a year; in the 7th grade - 3 hours a week, 108 hours a year; in the 8th grade - 3 hours a week, 108 hours a year; in the 9th grade - 3 hours a week, 108 hours a year. The maximum amount of study load of the subject «The English language» (with Uighur, Uzbek, Tajik languages of instruction) is: in the 5th grade have 2 hours a week, 72 hours a year; in the 6th grade - 2 hours a week, 72 hours a year; in the 7th grade - 2 hours a week, 72 hours a year;</p>	<p>Kazakhstan and abroad; 4) broaden learners' access to news and information currently distributed in English; 5) allow learners to access English language literary works in their original form; 6) enable learners to represent Kazakhstan in both Kazakhstan and overseas; 7) become lifelong learners, building on skills, learning strategies and knowledge learned in school. The English curriculum aims to develop learners who gain the low-mid B1 level of language skills through the following: 1) varied tasks which foster analysis, evaluation and creative thinking; 2) exposure to a wide variety of spoken and written sources.</p> <p>Chapter 2. Description of the organisational requirements for the English language programme</p> <p>Part 1. The content of the English language programme</p> <p>The amount of study load on the subject depends on the model curriculum approved by Minister of education and science of the Republic of Kazakhstan order № 500 dated 8 November, 2012 «On approval of model curriculum of primary, lower secondary and upper secondary education of the Republic of Kazakhstan» (registered in the Register of state registration of normative legal acts of the Republic of Kazakhstan</p>	<p>CEFR , а также тем обучения согласно возраста и преемственности.</p>
---	---	---

in the 8th grade - 2 hours a week, 72 hours a year;
in the 9th grade - 2 hours a week, 72 hours a year.

The amount of study load on the subject depends on the model curriculum approved by Minister of education and science of the Republic of Kazakhstan order № 500 dated 8 November, 2012 «On approval of model curriculum of primary, lower secondary and upper secondary education of the Republic of Kazakhstan» (registered in the Register of state registration of normative legal acts of the Republic of Kazakhstan №8170).

6. The basic programme content for 5th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups, to provide feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others, use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. A sequence of supported classroom instructions. Unsupported basic questions which ask for personal information, on general and curricular topics. The main points of supported extended talk, most specific information and detail of short, supported talk on a wide range of familiar topics. Deducing meaning from context in short supported talk. Opinion of the speaker(s) in basic, supported talk. Supported narratives on an increasing range of topics;

3) Speaking. Basic information about themselves and others at sentence level. Simple questions. An opinion at sentence level. Responding with limited flexibility at sentence level to unexpected comments. Interaction going in basic exchanges.

№8170).

6. The basic programme content for 5th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups, to provide feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others, use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. A sequence of supported classroom instructions. Unsupported basic questions which ask for personal information, on general and curricular topics. The main points of supported extended talk, most specific information and detail of short, supported talk on a wide range of familiar topics. Deducing meaning from context in short supported talk. Opinion of the speaker(s) in basic, supported talk. Supported narratives on an increasing range of topics;

3) Speaking. Basic information about themselves and others at sentence level. Simple questions. An opinion at sentence level. Responding with limited flexibility at sentence level to unexpected comments. Interaction going in basic exchanges. Communicating meaning clearly at sentence level during, pair, group and whole class exchanges using appropriate subject-specific vocabulary and syntax. Recounting basic stories and events;

4) Reading. The main points in a limited range of short simple texts, specific information and detail, the detail of an argument in short, simple texts on a limited range of

<p>Communicating meaning clearly at sentence level during, pair, group and whole class exchanges using appropriate subject-specific vocabulary and syntax. Recounting basic stories and events;</p> <p>4) Reading. The main points in a limited range of short simple texts, specific information and detail, the detail of an argument in short, simple texts on a limited range of texts. Short fiction and non-fiction texts with some support. Deducing meaning from context, the attitude or opinion of the writer in short texts on a limited range of texts. Typical features at word, sentence and text level in a limited range of written genres. Paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding. The difference between fact and opinion in short, simple texts;</p> <p>5) Writing. Planning, writing, editing and proofreading at text level with support. A sequence of short sentences in a paragraph. Factual descriptions at text level which describe people, places and objects. A sequence of extended sentences in a paragraph to give basic personal information. Basic coordinating connectors. Linking sentences into coherent paragraphs using basic connectors. Appropriate layout at text level. Most high-frequency words accuracy. Punctuation in written work at text level with some accuracy;</p> <p>6) Use of English. Appropriate countable and uncountable nouns, including common noun phrases describing times and location. Quantifiers many, much, a lot of, a few. A growing variety of adjectives and regular and irregular comparative and superlative adjectives. Determiners including any, no each, every. Questions, including tag questions to seek agreement, and clarify meaning. Basic personal and demonstrative pronouns and quantitative pronouns some, any, something, nothing anything. Simple perfect forms of common verbs to express what has happened [indefinite time]. Future forms will for predictions and be going to to talk about already decided</p>	<p>texts. Short fiction and non-fiction texts with some support. Deducing meaning from context, the attitude or opinion of the writer in short texts on a limited range of texts. Typical features at word, sentence and text level in a limited range of written genres. Paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding. The difference between fact and opinion in short, simple texts;</p> <p>5) Writing. Planning, writing, editing and proofreading at text level with support. A sequence of short sentences in a paragraph. Factual descriptions at text level which describe people, places and objects. A sequence of extended sentences in a paragraph to give basic personal information. Basic coordinating connectors. Linking sentences into coherent paragraphs using basic connectors. Appropriate layout at text level. Most high-frequency words accuracy. Punctuation in written work at text level with some accuracy;</p> <p>6) Use of English. Appropriate countable and uncountable nouns, including common noun phrases describing times and location. Quantifiers many, much, a lot of, a few. A growing variety of adjectives and regular and irregular comparative and superlative adjectives. Determiners including any, no each, every. Questions, including tag questions to seek agreement, and clarify meaning. Basic personal and demonstrative pronouns and quantitative pronouns some, any, something, nothing anything. Simple perfect forms of common verbs to express what has happened [indefinite time]. Future forms will for predictions and be going to to talk about already decided plans. Simple present and simple past regular and irregular forms to describe routines, habits and states. Present continuous forms with present and future meaning. Be / look / sound / feel / taste / smell like and</p>	
---	--	--

plans. Simple present and simple past regular and irregular forms to describe routines, habits and states. Present continuous forms with present and future meaning. Be / look / sound / feel / taste / smell like and use be made of on a limited range of familiar general and curricular topics. Common regular and irregular adverbs, simple and comparative forms, adverbs of frequency and adverbs of definite time: last week, yesterday. Might, may, could to express possibility, prepositions to talk about time and location. Prepositions like to describe things and about to denote topic, prepositions of direction to, into, out of, from, towards. Common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns.

7. The basic programme content for 6th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. Longer sequences of supported classroom instructions. More complex supported questions which ask for personal information. More complex supported questions. The main points of extended talk. Most specific information and detail of supported, extended talk. Opinion of the speaker(s) in supported extended talk. Narratives including some extended talk;

3) Speaking. Basic information about themselves and others at discourse level. Simple questions about a growing range of

use be made of on a limited range of familiar general and curricular topics. Common regular and irregular adverbs, simple and comparative forms, adverbs of frequency and adverbs of definite time: last week, yesterday. Might, may, could to express possibility, prepositions to talk about time and location. Prepositions like to describe things and about to denote topic, prepositions of direction to, into, out of, from, towards. Common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns.

7. The basic programme content for 6th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. Longer sequences of supported classroom instructions. More complex supported questions which ask for personal information. More complex supported questions. The main points of extended talk. Most specific information and detail of supported, extended talk. Opinion of the speaker(s) in supported extended talk. Narratives including some extended talk;

3) Speaking. Basic information about themselves and others at discourse level. Simple questions about a growing range of general topics. An opinion at sentence and discourse level. Interaction going in longer exchanges. Communicating meaning clearly at sentence

<p>general topics. An opinion at sentence and discourse level. Interaction going in longer exchanges. Communicating meaning clearly at sentence and discourse level during, pair, group and whole class exchanges. Appropriate subject-specific vocabulary and syntax. Extended stories and events on a limited range of topics;</p> <p>4) Reading. The main points in a growing range of short, simple texts. Independent understanding a specific information and detail in short, simple texts, the detail of an argument, including some extended texts. Independent reading of short simple fiction and non-fiction texts. Deducing meaning from context, including some extended texts. The attitude or opinion of the writer in short texts on a growing range of general and curricular topics. Typical features at word, sentence and text level in a range of written genres. Independent use of familiar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding. The difference between fact and opinion in short, simple texts on a wide range of general and curricular topics;</p> <p>5) Writing. Real and imaginary past events, activities and experiences. Personal feelings and opinions. Topics with some paragraphs to give basic personal information. Coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres. Sentences into coherent paragraphs using basic connectors on a growing range of familiar general topics. Appropriate layout at text level. Spelling most high-frequency vocabulary accurately. Punctuation in written works at text level;</p> <p>6) Use of English. Basic abstract nouns and compound nouns and noun phrases describing times and location. Quantifiers including more, little, few less, fewer not as many, not as much. Common participles as adjectives and order adjectives correctly in front of nouns. A variety of determiners including all, other. Questions including questions with whose, how</p>	<p>and discourse level during, pair, group and whole class exchanges. Appropriate subject-specific vocabulary and syntax. Extended stories and events on a limited range of topics;</p> <p>4) Reading. The main points in a growing range of short, simple texts. Independent understanding a specific information and detail in short, simple texts, the detail of an argument, including some extended texts. Independent reading of short simple fiction and non-fiction texts. Deducing meaning from context, including some extended texts. The attitude or opinion of the writer in short texts on a growing range of general and curricular topics. Typical features at word, sentence and text level in a range of written genres. Independent use of familiar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding. The difference between fact and opinion in short, simple texts on a wide range of general and curricular topics;</p> <p>5) Writing. Real and imaginary past events, activities and experiences. Personal feelings and opinions. Topics with some paragraphs to give basic personal information. Coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres. Sentences into coherent paragraphs using basic connectors on a growing range of familiar general topics. Appropriate layout at text level. Spelling most high-frequency vocabulary accurately. Punctuation in written works at text level;</p> <p>6) Use of English. Basic abstract nouns and compound nouns and noun phrases describing times and location. Quantifiers including more, little, few less, fewer not as many, not as much. Common participles as adjectives and order adjectives correctly in front of nouns. A variety of determiners including all, other. Questions including</p>	
--	---	--

often, how long and a growing range of tag questions. A variety of personal, demonstrative and quantitative pronouns including someone somebody, everybody, no one. Simple perfect forms to express indefinite and unfinished past [with for and since]. Future form will to make offers, promises, and predictions. Appropriately an increased variety of present and past simple active and some passive forms. Present continuous forms with present and future meaning and past continuous forms for background and interrupted past actions. Common impersonal structures with: it, there. An increased variety of adverbs, including adverbs of degree too, not enough, quite, rather. Modal forms including mustn't (prohibition) need (necessity) should (for advice). An increased variety of prepositions of time, location and direction, by and with to denote agent and instrument. Prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases. Common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns, infinitive of purpose. Conjunctions if, when, where, so, and, or, but, because, before, after to link parts of sentences in short texts. Subordinate clauses following think, know, believe, hope, say, tell, use subordinate clauses following sure, certain: defining relative clauses with which who that where.

8. The basic programme content for 7th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organize and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the

questions with whose, how often, how long and a growing range of tag questions. A variety of personal, demonstrative and quantitative pronouns including someone somebody, everybody, no one. Simple perfect forms to express indefinite and unfinished past [with for and since]. Future form will to make offers, promises, and predictions. Appropriately an increased variety of present and past simple active and some passive forms. Present continuous forms with present and future meaning and past continuous forms for background and interrupted past actions. Common impersonal structures with: it, there. An increased variety of adverbs, including adverbs of degree too, not enough, quite, rather. Modal forms including mustn't (prohibition) need (necessity) should (for advice). An increased variety of prepositions of time, location and direction, by and with to denote agent and instrument. Prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases. Common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns, infinitive of purpose. Conjunctions if, when, where, so, and, or, but, because, before, after to link parts of sentences in short texts. Subordinate clauses following think, know, believe, hope, say, tell, use subordinate clauses following sure, certain: defining relative clauses with which who that where.

8. The basic programme content for 7th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organize and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion.

<p>world;</p> <p>2) Listening. The main points, most specific information, and most of the detail of an argument in extended talk with little support. Some of the implied meaning in extended talk with little support. Opinion of the speaker(s) in supported extended talk. Typical features at word, sentence and text level of a limited range of spoken genres. Narratives with support on a wide range of topics;</p> <p>3) Speaking. Formal and informal registers in their talk on a limited range of topics. Complex questions. An opinion at sentence and discourse level on a growing range of topics. Responding with limited flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments. Interaction with peers to negotiate, agree and organise priorities. Linking comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level. Some extended stories and events on a growing range of topics;</p> <p>4) Reading. The main points in texts, specific information and detail in texts. The detail of an argument, including some extended texts. Extended fiction and non-fiction texts. The attitude or opinion of the writer. Inconsistencies in argument in short, simple texts;</p> <p>5) Writing. Moderate grammatical accuracy. Some support style and register appropriate to a limited variety of written genres. Coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres. Punctuation in written works at text level with some accuracy;</p> <p>6) Use of English. Some abstract nouns and complex noun phrases. A growing variety of quantifiers for countable and uncountable nouns including too much, too many, none, any, enough. A growing variety of compound adjectives and adjectives as participles. An increased variety of determiners including neither, either. Questions which include a variety of different tense. A variety of possessive and reflexive pronouns</p>	<p>Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;</p> <p>2) Listening. The main points, most specific information, and most of the detail of an argument in extended talk with little support. Some of the implied meaning in extended talk with little support. Opinion of the speaker(s) in supported extended talk. Typical features at word, sentence and text level of a limited range of spoken genres. Narratives with support on a wide range of topics;</p> <p>3) Speaking. Formal and informal registers in their talk on a limited range of topics. Complex questions. An opinion at sentence and discourse level on a growing range of topics. Responding with limited flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments. Interaction with peers to negotiate, agree and organise priorities. Linking comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level. Some extended stories and events on a growing range of topics;</p> <p>4) Reading. The main points in texts, specific information and detail in texts. The detail of an argument, including some extended texts. Extended fiction and non-fiction texts. The attitude or opinion of the writer. Inconsistencies in argument in short, simple texts;</p> <p>5) Writing. Moderate grammatical accuracy. Some support style and register appropriate to a limited variety of written genres. Coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres. Punctuation in written works at text level with some accuracy;</p> <p>6) Use of English. Some abstract nouns and complex noun phrases. A growing variety of quantifiers for</p>	
---	---	--

including mine, yours, ours, theirs, hers, his, myself, yourself, themselves. A variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past. A growing variety of future forms including present continuous with future meaning. Appropriately a variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms. Present continuous forms for present and future meaning and past continuous. Some reported speech forms for statements. Comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs. A variety of modal forms for different functions. Prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases. Infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions. A growing variety of conjunctions including because, since, as to explain reasons on a range of familiar general and curricular topics. If / unless in first conditional clauses, use defining relative clauses with which who that where.

9. The basic programme content for 8th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. With little or no support the main points, most specific information, most of the implied meaning in extended talk on a range of general and curricular topics. The

countable and uncountable nouns including too much, too many, none, any, enough. A growing variety of compound adjectives and adjectives as participles. An increased variety of determiners including neither, either. Questions which include a variety of different tense. A variety of possessive and reflexive pronouns including mine, yours, ours, theirs, hers, his, myself, yourself, themselves. A variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past. A growing variety of future forms including present continuous with future meaning. Appropriately a variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms. Present continuous forms for present and future meaning and past continuous. Some reported speech forms for statements. Comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs. A variety of modal forms for different functions. Prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases. Infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions. A growing variety of conjunctions including because, since, as to explain reasons on a range of familiar general and curricular topics. If / unless in first conditional clauses, use defining relative clauses with which who that where.

9. The basic programme content for 8th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop

<p>opinion of the speaker(s) with little or no support in extended talk. Deducing meaning from context with little or no support in extended talk Typical features at word, sentence and text level of a growing range of spoken genres. Extended narratives on a wide range of topics;</p> <p>3) Speaking. Formal and informal registers in talk on a growing range of topics. More complex questions to get information about a growing range of general topics and some curricular topics. Interaction with peers to negotiate, agree and organize priorities and plans for completing classroom tasks. Linking comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges. Recounting some extended stories and events;</p> <p>4) Reading. The main points, specific information and detail in texts on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some extended texts. The detail of an argument on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts. A growing range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and some unfamiliar general and curricular topics. Recognizing the attitude or opinion of the writer on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some extended texts. Inconsistencies in argument in short texts on a limited range of general and curricular subjects;</p> <p>5) Writing. With minimal support about real and imaginary past events, activities and experiences on a range of familiar general topics and some curricular topics. Moderate grammatical accuracy on a growing range of familiar general and curricular topics. Style and register appropriate to a variety of written genres. Coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a growing range of written genres. Using independently, sentences into coherent paragraphs, using a variety of basic connectors on a range of familiar general topics and some curricular topics. Spelling</p>	<p>intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;</p> <p>2) Listening. With little or no support the main points, most specific information, most of the implied meaning in extended talk on a range of general and curricular topics. The opinion of the speaker(s) with little or no support in extended talk. Deducing meaning from context with little or no support in extended talk Typical features at word, sentence and text level of a growing range of spoken genres. Extended narratives on a wide range of topics;</p> <p>3) Speaking. Formal and informal registers in talk on a growing range of topics. More complex questions to get information about a growing range of general topics and some curricular topics. Interaction with peers to negotiate, agree and organize priorities and plans for completing classroom tasks. Linking comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges. Recounting some extended stories and events;</p> <p>4) Reading. The main points, specific information and detail in texts on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some extended texts. The detail of an argument on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts. A growing range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and some unfamiliar general and curricular topics. Recognizing the attitude or opinion of the writer on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some extended texts. Inconsistencies in argument in short texts on a limited range of general and curricular subjects;</p>	
---	---	--

most high-frequency vocabulary accurately for a range of familiar general and curricular topics. Punctuation in written works at text level on a range of familiar general and curricular topics with growing accuracy;

6) Use of English. Some abstract nouns and complex noun phrases. A growing variety of quantifiers for countable and uncountable nouns including several, plenty, a large / small number / amount. A growing variety of compound adjectives and adjectives as participles and some comparative structures including not as...as, much ...than to indicate degree. An increased variety of determiners including all, half, both [of] in pre-determiner function. Questions which include a variety of different tense and modal forms on a range of familiar general and curricular topics. A variety of pronouns including indefinite pronouns anybody, anyone, anything and quantitative pronouns everyone, everything, none, more, less, a few. A variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past. A growing variety of future forms including present continuous and present simple with future meaning. Appropriately a variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms in narrative and reported speech. Present continuous forms for present and future meaning and past continuous, including some passive forms. Some reported speech forms for statements, questions and commands: say, ask, tell including reported requests. Comparative degree adverb structures not as quickly as / far less quickly with regular and irregular adverbs. An increased variety of pre-verbal, post-verbal and end-position. A growing variety of modal forms for different functions: obligation, necessity, possibility, permission, requests, suggestions, prohibition. Some prepositions before nouns and adjectives, prepositions as, like to indicate manner, dependent prepositions following adjectives. Infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, gerund forms

5) Writing. With minimal support about real and imaginary past events, activities and experiences on a range of familiar general topics and some curricular topics. Moderate grammatical accuracy on a growing range of familiar general and curricular topics. Style and register appropriate to a variety of written genres. Coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a growing range of written genres. Using independently, sentences into coherent paragraphs, using a variety of basic connectors on a range of familiar general topics and some curricular topics. Spelling most high-frequency vocabulary accurately for a range of familiar general and curricular topics. Punctuation in written works at text level on a range of familiar general and curricular topics with growing accuracy;

6) Use of English. Some abstract nouns and complex noun phrases. A growing variety of quantifiers for countable and uncountable nouns including several, plenty, a large / small number / amount. A growing variety of compound adjectives and adjectives as participles and some comparative structures including not as...as, much ...than to indicate degree. An increased variety of determiners including all, half, both [of] in pre-determiner function. Questions which include a variety of different tense and modal forms on a range of familiar general and curricular topics. A variety of pronouns including indefinite pronouns anybody, anyone, anything and quantitative pronouns everyone, everything, none, more, less, a few. A variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past. A growing variety of future forms including present continuous and present simple with future meaning. Appropriately a variety of active and passive simple present and past

after a limited variety of verbs and prepositions, some prepositional verbs and begin to use common phrasal verbs. A growing variety of conjunctions including since, as to explain reasons and the structures so ... that, such a ... that in giving explanations. If / unless/ if only in second conditional clauses and wish [that] clauses [present reference], a growing variety of relative clauses including why clauses.

10. The basic programme content for 9th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;

2) Listening. The main points, most specific information, and most of the detail in unsupported extended talk on a wide range of topics. Most of the implied meaning in unsupported extended talk, opinion of the speaker(s) in unsupported extended talk on a wide range of topics. Typical features at word, sentence and text level of a range of spoken genres. Recognition of the inconsistencies in argument in extended talk on a growing range of topics;

3) Speaking. Formal and informal registers in their talk on a range of general and curricular topics. Complex questions to get information on a range of general and curricular topics. Explanation and justification own point of view. Linking comments with growing flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class

forms and past perfect simple forms in narrative and reported speech. Present continuous forms for present and future meaning and past continuous, including some passive forms. Some reported speech forms for statements, questions and commands: say, ask, tell including reported requests. Comparative degree adverb structures not as quickly as / far less quickly with regular and irregular adverbs. An increased variety of pre-verbal, post-verbal and end-position. A growing variety of modal forms for different functions: obligation, necessity, possibility, permission, requests, suggestions, prohibition. Some prepositions before nouns and adjectives, prepositions as, like to indicate manner, dependent prepositions following adjectives. Infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions, some prepositional verbs and begin to use common phrasal verbs. A growing variety of conjunctions including since, as to explain reasons and the structures so ... that, such a ... that in giving explanations. If / unless/ if only in second conditional clauses and wish [that] clauses [present reference], a growing variety of relative clauses including why clauses.

10. The basic programme content for 9th grade:

1) Content. Speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups. Speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers. Respect differing points of view. Evaluate and respond constructively to feedback from others. Use feedback to set personal learning objectives. Organise and present information clearly to others. Develop and sustain a consistent argument when speaking or writing. Develop intercultural awareness through reading and discussion. Use imagination to express thoughts, ideas, experiences

<p>exchanges. Use of appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a wide increased range of general and curricular topics. Recounting extended stories and events;</p> <p>4) Reading. The main points, specific information, details, the detail of an argument in extended texts on a range of unfamiliar general and curricular topics. A range of extended fiction and non-fiction texts. Deducing meaning from context in extended texts. Recognising the attitude or opinion of the writer in extended texts. Typical features at word, sentence and text level in a wide range of written genres. Use of a range of familiar and unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding. Inconsistencies in argument in extended texts on a range of general and curricular topics;</p> <p>5) Writing. Planning, writing, editing and proofreading work at text level with little or no support. Writing independently about factual and imaginary past events, activities and experiences on a range of familiar general and curricular topics. With moderate grammatical accuracy on a wide range of familiar general and curricular topics. With minimal or no support style and register appropriate to a growing variety of written genres on general and curricular topics. Coherent writing at text level using a variety of connectors on a growing range of familiar general and curricular topics. Appropriate layout at text level on a growing range of general and curricular topics. Spelling of most high-frequency vocabulary accurately for a wide range of familiar general and curricular topics. Written work at text level on a range of familiar general and curricular topics with a good degree of accuracy;</p> <p>6) Use of English. A growing variety of abstract compound nouns and complex noun phrases. A variety of quantifiers for countable and uncountable nouns and some noun phrases, including majority of, minority of, a great deal</p>	<p>and feelings. Use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world;</p> <p>2) Listening. The main points, most specific information, and most of the detail in unsupported extended talk on a wide range of topics. Most of the implied meaning in unsupported extended talk, opinion of the speaker(s) in unsupported extended talk on a wide range of topics. Typical features at word, sentence and text level of a range of spoken genres. Recognition of the inconsistencies in argument in extended talk on a growing range of topics;</p> <p>3) Speaking. Formal and informal registers in their talk on a range of general and curricular topics. Complex questions to get information on a range of general and curricular topics. Explanation and justification own point of view. Linking comments with growing flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges. Use of appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a wide increased range of general and curricular topics. Recounting extended stories and events;</p> <p>4) Reading. The main points, specific information, details, the detail of an argument in extended texts on a range of unfamiliar general and curricular topics. A range of extended fiction and non-fiction texts. Deducing meaning from context in extended texts. Recognising the attitude or opinion of the writer in extended texts. Typical features at word, sentence and text level in a wide range of written genres. Use of a range of familiar and unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding. Inconsistencies in argument in extended texts on a range of general and curricular topics;</p> <p>5) Writing. Planning, writing, editing and</p>	
--	--	--

of, a great number of. A variety of compound adjectives and adjectives as participles and a variety of comparative structures to indicate degree. A wide variety of determiners and pre-determiner structures. Questions including prepositions at what time, in which direction, from whose. Relative, demonstrative, indefinite, quantitative pronouns and a variety of reflexive pronoun structures on a range of familiar general and curricular topics. A variety of simple perfect forms including some passive forms including time adverbials. A variety of future forms, including some passives, on a range of familiar general and curricular topics. An increased variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms in narrative and reported speech. Present continuous forms and past continuous, including a growing variety of passive forms. An increased variety of reported speech forms for statements, questions and commands: including indirect and embedded questions with know, wonder. An increased variety of comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs. A variety of pre-verbal, post-verbal and end-position adverbs. A variety of modal forms for different functions and a limited number of past modal forms including should / shouldn't have to express regret and criticism. An increased variety of prepositions before nouns and adjectives. A growing number of dependent prepositions following nouns and adjectives and an increased variety of dependent prepositions following verbs on a range of familiar general and curricular topics. Infinitive forms after a growing number of adjectives and verbs, use gerund forms after a growing variety of verbs and prepositions, use an increased variety of prepositional verbs and phrasal verbs. A variety of conjunctions including so that, (in order to) to indicate purpose although, while, whereas to contrast. If only /wish [that] clauses [past reference], use a variety of relative clauses including prepositions from where, to whom.

proofreading work at text level with little or no support. Writing independently about factual and imaginary past events, activities and experiences on a range of familiar general and curricular topics. With moderate grammatical accuracy on a wide range of familiar general and curricular topics. With minimal or no support style and register appropriate to a growing variety of written genres on general and curricular topics. Coherent writing at text level using a variety of connectors on a growing range of familiar general and curricular topics. Appropriate layout at text level on a growing range of general and curricular topics. Spelling of most high-frequency vocabulary accurately for a wide range of familiar general and curricular topics. Written work at text level on a range of familiar general and curricular topics with a good degree of accuracy;

6) Use of English. A growing variety of abstract compound nouns and complex noun phrases. A variety of quantifiers for countable and uncountable nouns and some noun phrases, including majority of, minority of, a great deal of, a great number of. A variety of compound adjectives and adjectives as participles and a variety of comparative structures to indicate degree. A wide variety of determiners and pre-determiner structures. Questions including prepositions at what time, in which direction, from whose. Relative, demonstrative, indefinite, quantitative pronouns and a variety of reflexive pronoun structures on a range of familiar general and curricular topics. A variety of simple perfect forms including some passive forms including time adverbials. A variety of future forms, including some passives, on a range of familiar general and curricular topics. An increased variety of active and passive simple present and past forms and past perfect simple forms in narrative and

<p>11. This is the substantive knowledge of the programme and comprises what we know in the subject and how we gain that knowledge. Knowledge in the subject is organized into strands of learning. Strands are further broken down into sub-strands, which will be at the level of a skill or topic, knowledge or understanding. Sub-strands, when expressed as grade-related expectations, form the learning objectives for a subject. The learning objectives demonstrate the progression within each sub-strand allowing teachers to plan and assess, sharing with learners the next steps they should take:</p> <p>1) Strand 1: Content. A learner develops skills needed for success in a range of academic subjects such as using speaking and listening skills to solve problems, organizing information clearly for others and developing intercultural awareness through reading and discussion;</p> <p>2) Strand 2: Listening. A learner understands the main ideas of texts on curricular topics, identifies essential facts distinguishing them from non-essential, understands details within the framework of familiar topics, formulates complex questions based on listening material in order to obtain additional information, deduces the meaning of listening material using context clues, identifies specific information within the framework of familiar topics, recognizes inconsistencies in arguments within the framework of familiar topics;</p> <p>3) Strand 3: Speaking. A learner conveys the main ideas of a text within the framework of familiar topics logically organizing events, uses the formal and informal registers, presents information within the framework of familiar topics, predicts the content of a text using the heading, pictures, key words, extracts within the framework of familiar topics, asks simple and complex questions to obtain specific information, interacts with peers (in a pair, group) to fulfill learning tasks, compares and contrasts texts within the framework of familiar</p>	<p>reported speech. Present continuous forms and past continuous, including a growing variety of passive forms. An increased variety of reported speech forms for statements, questions and commands: including indirect and embedded questions with know, wonder. An increased variety of comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs. A variety of pre-verbal, post-verbal and end-position adverbs. A variety of modal forms for different functions and a limited number of past modal forms including should / shouldn't have to express regret and criticism. An increased variety of prepositions before nouns and adjectives. A growing number of dependent prepositions following nouns and adjectives and an increased variety of dependent prepositions following verbs on a range of familiar general and curricular topics. Infinitive forms after a growing number of adjectives and verbs, use gerund forms after a growing variety of verbs and prepositions, use an increased variety of prepositional verbs and phrasal verbs. A variety of conjunctions including so that, (in order to) to indicate purpose although, while, whereas to contrast. If only /wish [that] clauses [past reference], use a variety of relative clauses including prepositions from where, to whom.</p> <p>11. This is the substantive knowledge of the programme and comprises what we know in the subject and how we gain that knowledge. Knowledge in the subject is organized into strands of learning. Strands are further broken down into sub-strands, which will be at the level of a skill or topic, knowledge or understanding. Sub-strands, when expressed as grade-related expectations, form the learning objectives for a subject. The learning objectives demonstrate the progression within each sub-strand allowing teachers to plan and assess, sharing with</p>	
--	---	--

topics, expresses and opinion providing arguments;

4) Strand 4: Reading. A learner identifies the main ideas of texts and details in texts of a range of styles and genres within the framework of familiar topics, uses a range of information sources (reference materials, dictionaries, the Internet), recognizes specific information in a text and a range of styles and genres within the framework of familiar topics, predicts the content of a text using the heading, pictures, key words, extracts, identifies the attitude and opinion of the author, evaluates information from different texts;

5) Strand 5: Writing. A learner fills in tables, diagrams, schemes, questionnaires, forms, plans, writes, edits and proofreads texts within the framework of familiar topics, makes notes based on a text according to a communicative task, describes real and / or imagined events of the past, present, and future using the knowledge of topics studied before, links and coordinates sentences and paragraphs in a text within the framework of familiar topics, correctly uses punctuation in a text within the framework of familiar topics, creates texts of a range of styles and genres using appropriate rules and layout;

6) Strand 6: Use of English. A learner expresses him / herself using a good lexical range and variety of language with a generally high degree of accuracy. A learner develops an ability to use a range of past, present and future forms and a wider range of modals.

Part 2. Learning objectives system

12. Education aims in the programme are presented by the codes. The first number in the code is a grade, the second one is the number of the strand, the third one is the number of the aim.

learners the next steps they should take:

1) Strand 1: Content. A learner develops skills needed for success in a range of academic subjects such as using speaking and listening skills to solve problems, organizing information clearly for others and developing intercultural awareness through reading and discussion;

2) Strand 2: Listening. A learner understands the main ideas of texts on curricular topics, identifies essential facts distinguishing them from non-essential, understands details within the framework of familiar topics, formulates complex questions based on listening material in order to obtain additional information, deduces the meaning of listening material using context clues, identifies specific information within the framework of familiar topics, recognizes inconsistencies in arguments within the framework of familiar topics;

3) Strand 3: Speaking. A learner conveys the main ideas of a text within the framework of familiar topics logically organizing events, uses the formal and informal registers, presents information within the framework of familiar topics, predicts the content of a text using the heading, pictures, key words, extracts within the framework of familiar topics, asks simple and complex questions to obtain specific information, interacts with peers (in a pair, group) to fulfill learning tasks, compares and contrasts texts within the framework of familiar topics, expresses and opinion providing arguments;

4) Strand 4: Reading. A learner identifies the main ideas of texts and details in texts of a range of styles and genres within the framework of familiar topics, uses a range of information sources (reference materials, dictionaries, the Internet), recognizes specific information in a text and a range of styles and genres within the framework of familiar topics, predicts the content of a text using the

13. The learning objectives system is organized into strands: strand 1 «content»:					<p>heading, pictures, key words, extracts, identifies the attitude and opinion of the author, evaluates information from different texts;</p> <p>5) Strand 5: Writing. A learner fills in tables, diagrams, schemes, questionnaires, forms, plans, writes, edits and proofreads texts within the framework of familiar topics, makes notes based on a text according to a communicative task, describes real and / or imagined events of the past, present, and future using the knowledge of topics studied before, links and coordinates sentences and paragraphs in a text within the framework of familiar topics, correctly uses punctuation in a text within the framework of familiar topics, creates texts of a range of styles and genres using appropriate rules and layout;</p> <p>6) Strand 6: Use of English. A learner expresses him / herself using a good lexical range and variety of language with a generally high degree of accuracy. A learner develops an ability to use a range of past, present and future forms and a wider range of modals.</p> <p style="text-align: center;">Part 2. Learning objectives system</p> <p>12. Education aims in the programme are presented by the codes. The first number in the code is a grade, the second one is the number of the strand, the third one is the number of the aim.</p> <p>13. The learning objectives system is organized into strands: strand 1 «content»:</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>Grade 5</td> <td>Grade 6</td> <td>Grade 7</td> <td>Grade 8</td> <td>Grade 9</td> </tr> <tr> <td>low-mid A2</td> <td>mid-high A2</td> <td>low B1</td> <td>mid B1</td> <td>high B1</td> </tr> </table>	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9	low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1
Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9											
low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1											
Grade 5 low-mid A2	Grade 6 mid-high A2	Grade 7 low B1	Grade 8 mid B1	Grade 9 high B1											
5.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	6.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	7.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	8.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	9.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups											
5.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	6.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	7.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	8.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	9.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers											
5.1.3.1 respect differing points of view	6.1.3.1 respect differing points of view	7.1.3.1 respect differing points of view	8.1.3.1 respect differing points of view	9.1.3.1 respect differing points of view											

	5.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	6.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	7.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	8.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	9.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	A2	A2				
	5.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	6.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	7.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	8.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	9.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	5.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	6.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	7.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	8.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	9.1.1.1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups	
	5.1.6.1 organize and present information clearly to others	6.1.6.1 organize and present information clearly to others	7.1.6.1 organize and present information clearly to others	8.1.6.1 organize and present information clearly to others	9.1.6.1 organize and present information clearly to others	5.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	6.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	7.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	8.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	9.1.2.1 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers	
	5.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking or writing	6.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking or writing	7.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking or writing	8.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking	9.1.7.1 develop and sustain a consistent argument when speaking						
						5.1.3.1 respect differing points of view	6.1.3.1 respect differing points of view	7.1.3.1 respect differing points of view	8.1.3.1 respect differing points of view	9.1.3.1 respect differing points of view	

			or writing	or writing	5.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	6.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	7.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	8.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	9.1.4.1 evaluate and respond constructively to feedback from others	
5.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	6.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	7.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	8.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	9.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	5.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	6.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	7.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	8.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	9.1.5.1 use feedback to set personal learning objectives	
5.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	6.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	7.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	8.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	9.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	5.1.6.1 organize and present information clearly to others	6.1.6.1 organize and present information clearly to others	7.1.6.1 organize and present information clearly to others	8.1.6.1 organize and present information clearly to others	9.1.6.1 organize and present information clearly to others	
5.1.10.1 use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	6.1.10.1 use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	7.1.10.1 use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	8.1.10.1 use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives	9.1.10.1 use talk or writing as a means of reflecting on and exploring a range of perspectives	5.1.7.1 develop and sustain a consistent	6.1.7.1 develop and sustain a consistent	7.1.7.1 develop and sustain a consistent	8.1.7.1 develop and sustain a consistent	9.1.7.1 develop and sustain a consistent	

			ves on the world	ves on the world	argument when speaking or writing	t argument when speaking or writing	t argument when speaking or writing	consiste nt argume nt when speakin g or writing	t argument when speaking or writing	
2) strand 2 «listening»:										
Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9						
low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1						
5.2.1.1 understand a sequence of supported classroom instructions	6.2.1.1 understand longer sequences of supported classroom instructions	7.2.1.1 understand with little support the main points in extended talk on a limited range of general and curricular topics	8.2.1.1 understand with little or no support the main points in extended talk on a wide range of general and curricular topics	9.1.1.1 understand the main points in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular topics	5.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	6.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	7.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	8.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	9.1.8.1 develop intercultural awareness through reading and discussion	
5.2.2.1 understand an increasing range of unsupported basic questions which ask for	6.2.2.1 understand more complex supported questions which ask for personal	7.2.2.1 understand with little support most specific information in extended	8.2.2.1 understand with little or no support most specific information in	9.2.2.1 understand most specific information in unsupported extended talk on a wide range	5.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	6.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	7.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	8.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	9.1.9.1 use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings	
					5.1.10.1 use talk or writing as a means of reflecting	6.1.10.1 use talk or writing as a	7.1.10.1 use talk or writing as a	8.1.10.1 use talk or writing as a	9.1.10.1 use talk or writing as a	

	personal information	information	talk on a limited range of general and curricular topics	extended talk on a wide range of general and curricular topics	of general and curricular topics	on and exploring a range of perspectives on the world	means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	means of reflecting on and exploring a range of perspectives on the world	
	5.2.3.1 understand an increasing range of unsupported basic questions on general and curricular topics	6.2.3.1 understand more complex supported questions on a growing range of general and curricular topics	7.2.3.1 understand with some support most of the detail of an argument in extended talk on a limited range of general and curricular topics	8.2.3.1 understand with little or no support most of the detail of an argument in extended talk on a wide range of general and curricular topics	9.2.3.1 understand most of the detail of an argument in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular topics	2) strand 2 «listening»:					
						Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9
							low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1
	5.2.4.1 understand the main points of supported extended talk on a	6.2.4.1 understand with limited support the main points of	7.2.4.1 understand with little support some of the	8.2.4.1 understand with little or no support most of	9.2.4.1 understand most of the implied meaning in unsupported extended	Understanding announcement and instructions	5.2.1.1 Understand a sequence of supported classroom instructions	6.2.1.1 understand longer sequences of supported classroom instruction	7.2.1.1 understand with little support most specific information	8.2.1.1 understand with little or no support the main points and	9.1.1.1 understand the main points in unsupported

	range of general and curricular topics	extended talk on a range of general and curricular topics	implied meaning in extended talk on a limited range of general and curricular topics	the implied meaning in extended talk on a wide range of general and curricular topics	talk on a wide range of general and curricular topics		and questions which ask for personal information	ions and more complex supported questions which ask for personal information	in extended talk on a limited range of general and curricular topics	specific information in extended talk on a wide range of general and curricular topics	extended talk and specific information on a wide range of general	
	5.2.5.1 understand most specific information and detail of short, supported talk on a wide range of familiar topics	6.2.5.1 understand most specific information and detail of short, supported talk on a wide range of general and curricular topics	7.2.5.1 recognize the opinion of the speaker(s) in supported extended talk on a range of general and curricular topics	8.2.5.1 recognize the opinion of the speaker(s) with little or no support in extended talk on a wide range of general and curricular topics	9.2.5.1 recognize the opinion of the speaker(s) in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular topics	2. Understanding the detail of an argument	5.2.2.1 understand and an increasing range of unsupported basic questions on general and curricular topics	6.2.2.1 Understand and more complex supported questions on a growing range of general and curricular topics	7.2.2.1 understand with little support most of the detail of an argument	8.2.2.1 understand with little or no support an argument	9.2.2.1 understand most of the detail of an argument in unsupported extended talk	
	5.2.6.1 deduce meaning	6.2.6.1 deduce meaning	7.2.6.1 deduce meaning	8.2.6.1 deduce meaning	9.2.6.1 deduce meaning							

	from context in short, supported talk on an increasing range of general and curricular topics	from context in short, supported talk on an increasing range of general and curricular topics	from context with little support in extended talk on a limited range of general and curricular topics	from context with little or no support in extended talk on a growing range of general and curricular topics	from context in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular topics						on a wide general and curricular topics	
	5.2.7.1 recognize the opinion of the speaker(s) in basic, supported talk on an increasing range of general and curricular topics	6.2.7.1 recognize the opinion of the speaker(s) in supported extended talk on a limited range of general and curricular topics	7.2.7.1 begin to recognize typical features at word, sentence and text level of a limited range of spoken genres	8.2.7.1 recognize typical features at word, sentence and text level of a growing range of spoken genres	9.2.7.1 recognize typical features at word, sentence and text level of a range of spoken genres	3. Understanding an extended talk	5.2.3.1 understand the main points of supported extended talk on a range of general and curricular topics	6.2.3.1 understand with limited support the main points of extended talk	7.2.3.1 understand with little support some of the implied meaning	8.2.3.1 understand with no support most of the implied meaning	9.2.3.1 understand most of the implied meaning in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular	
	5.2.8.1 understand	6.2.8.1 understand	7.2.1.8 understand	8.2.8.1 understand	9.2.8.1 begin to							

supported narratives, including some extended talk, on an increasing range of general and curricular topics	nd supported narratives including some extended talk, on a range of general and curricular topics	nd supported narratives on a wide range of general and curricular topics	nd extended narratives on a wide range of general and curricular topics	recognize inconsistencies in argument in extended talk on a growing range of general and curricular subjects						topics	
3) strand 3 «speaking»:					4. Recognition and understanding of specific information	5.2.4.1 understand and most specific information and detail of short, supported talk on a wide range of familiar topics	6.2.4.1 understand and most specific information and detail of short, supported talk on a wide range of general and curricular topics	7.2.4.1 Recognize the opinion of the speaker(s) in supported extended talk	8.2.4.1 recognize the opinion of the speaker(s) with little or no support in extended talk	9.2.4.1 recognize the opinion of the speaker(s) in unsupported extended talk	
Grade 5 low-mid A2	Grade 6 mid-high A2	Grade 7 low B1	Grade 8 mid B1	Grade 9 high B1							
5.3.1.1 provide basic information about themselves and others at sentence level on an increasing range of general	6.3.1.1 provide basic information about themselves and others at discourse level on a range of general topics	7.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a limited range of general and curricular topics	8.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a growing range of general and curricular topics	9.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a range of general and curricular topics							

	topics											
	5.3.2.1 ask simple questions to get information about a limited range of general topics	6.3.2.1 ask simple questions to get information about a growing range of general topics	7.3.2.1 ask complex questions to get information about a limited range of general topics and some curricular topics	8.3.2.1 ask more complex questions to get information about a growing range of general topics and some curricular topics	9.3.2.1 ask complex questions to get information on a range of general and curricular topics	5. Deduction of the meaning from the context	5.2.5.1 deduce meaning from context in short, supported talk on an increasing range of general and curricular topics	6.2.5.1 deduce meaning from context in supported talk on an increasing range of general and curricular topics	7.2.5.1 deduce meaning from context with little support in extended talk and curricular topics	8.2.5.1 deduce meaning from context with little or no support in extended talk and curricular topics	9.2.5.1 deduce meaning from context in unsupported extended talk and curricular topics	
	5.3.3.1 give an opinion at sentence level on a limited range of general and curricular topics	6.3.3.1 give an opinion at sentence and discourse level on an increasing range of general and curricular topics	7.3.3.1 give an opinion at discourse level on a growing range of general and curricular topics	8.3.3.1 give an opinion at discourse level on a wide range of general and curricular topics	9.3.3.1 explain and justify their own point of view on a range of general and curricular topics	6. Recognition of the opinion of the speaker(s) and typical features	5.2.6.1 recognize the opinion of the speaker(s) in basic, supported talk on an increasing	6.2.6.1 recognize the opinion of the speaker(s) in supported extended talk	7.2.6.1 begin to recognize typical features at word, sentence and text level	8.2.6.1 recognize typical features at word, sentence and text level of a growing	9.2.6.1 recognize typical features at word, sentence and text	
	5.3.4.1 respond	6.3.4.1 respond	7.3.4.1 respond	8.3.4.1 respond	9.3.4.1 respond							

	with limited flexibility at sentence level to unexpected comments on an increasing range of general and curricular topics	with limited flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics	with some flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a growing range of general and curricular topics	with some flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics	with growing flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics	res	range of general and curricular topics		of a limited range of spoken genres	g range of spoken genres	level of a range of spoken genres	
	5.3.5.1 keep interaction going in basic exchanges on a growing range of general and curricular topics	6.3.5.1 keep interaction going in longer exchanges on a range of general and curricular topics	7.3.5.1 keep interaction with peers to negotiate, agree and organise priorities and plans for completing classroom tasks	8.3.5.1 interact with peers to negotiate, agree and organise priorities and plans for completing classroom tasks	9.3.5.1 interact with peers to negotiate, agree and organise priorities and plans for completing classroom tasks	7. Understanding of the supported narratives	5.2.7.1 understand and supported narratives, including some extended talk	6.2.7.1 understand and supported narratives including some extended talk, on a range of general and curricular topics	7.2.7.1 understand and supported narratives on a wide range of general	8.2.7.1 understand and extended narratives on a wide range of general and curricular topics	9.2.7.1 begin to recognize inconsistencies in argument in extended talk on a growing range of general and curricular	

<p>5.3.6.1 communicate meaning clearly at sentence level during, pair, group and whole class exchanges</p>	<p>6.3.6.1 communicate meaning clearly at sentence level during, pair, group and whole class exchanges</p>	<p>7.3.6.1 begin to link comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges</p>	<p>8.3.6.1 link comments with some flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges</p>	<p>9.3.6.1 link comments with growing flexibility to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges</p>	<table border="1"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>subjects</td> </tr> </table>						subjects												
					subjects																		
<p>3) strand 3 «speaking»:</p>																							
<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="1043 665 1151 740">Focus area</th> <th data-bbox="1158 665 1279 740">Grade 5</th> <th data-bbox="1285 665 1406 740">Grade 6</th> <th data-bbox="1413 665 1534 740">Grade 7</th> <th data-bbox="1541 665 1662 740">Grade 8</th> <th data-bbox="1668 665 1789 740">Grade 9</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="1043 745 1151 849"></td> <td data-bbox="1158 745 1279 849">low-mid A2</td> <td data-bbox="1285 745 1406 849">mid-high A2</td> <td data-bbox="1413 745 1534 849">low B1</td> <td data-bbox="1541 745 1662 849">mid B1</td> <td data-bbox="1668 745 1789 849">high B1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1043 853 1151 1417">Sustained monologue: describing experience</td> <td data-bbox="1158 853 1279 1417">5.3.1.1 provide basic information about themselves and others at sentence level on an increasing</td> <td data-bbox="1285 853 1406 1417">6.3.1.1 provide basic information about themselves and others at discourse level on a range of</td> <td data-bbox="1413 853 1534 1417">7.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a limited range of general</td> <td data-bbox="1541 853 1662 1417">8.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a growing range of general</td> <td data-bbox="1668 853 1789 1417">9.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a range of general and</td> </tr> </tbody> </table>						Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9		low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1	Sustained monologue: describing experience	5.3.1.1 provide basic information about themselves and others at sentence level on an increasing	6.3.1.1 provide basic information about themselves and others at discourse level on a range of	7.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a limited range of general	8.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a growing range of general	9.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a range of general and
Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9																		
	low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1																		
Sustained monologue: describing experience	5.3.1.1 provide basic information about themselves and others at sentence level on an increasing	6.3.1.1 provide basic information about themselves and others at discourse level on a range of	7.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a limited range of general	8.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a growing range of general	9.3.1.1 use formal and informal registers in their talk on a range of general and																		
<p>5.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a limited range of general</p>	<p>6.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a limited range of</p>	<p>7.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a growing range of</p>	<p>8.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a range of general</p>	<p>9.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a wide increased range of general and curricular topics</p>																			

	topics	general topics, and some curricular topics	general topics, and some curricular topics	topics, and some curricular topics			range of general topics	general topics	and curricular topics	and curricular topics	curricular topics	
	5.3.8.1 recount basic stories and events on a range of general and curricular topics	6.3.8.1 recount some extended stories and events on a limited range of general and curricular topics	7.3.8.1 recount some extended stories and events on a growing range of general and curricular topics	8.3.8.1 recount some extended stories and events on a range of general and curricular topics	9.3.8.1 recount extended stories and events on a range of general and curricular topics	Asking questions	5.3.2.1 ask simple questions to get information about a limited range of general topics	6.3.2.1 ask simple questions to get information about a growing range of general topics	7.3.2.1 ask complex questions to get information about a limited range of general topics and some curricular topics	8.3.2.1 ask more complex questions to get information about a growing range of general topics and some curricular topics	9.3.2.1 ask complex questions to get information on a range of general and curricular topics	
4) strand 4 «reading»:												
	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9							
	low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1							
	5.4.1.1 understand the main points in a limited range of short simple	6.4.1.1 understand the main points in a limited range of short simple	7.4.1.1 understand the main points in texts on a limited range of unfamiliar	8.4.1.1 understand the main points in texts on a growing range of	9.4.1.1 understand the main points in extended texts on a range of unfamiliar general and	Sustained monologue: giving information	5.3.3.1 give an opinion at sentence level on a limited range	6.3.3.1 give an opinion at sentence and discourse level on an	7.3.3.1 give an opinion at discourse level on a growing range	8.3.3.1 give an opinion at discourse level on a wide range	9.3.3.1 explain and justify their own point of	

	texts on general and curricular topics	texts on general and curricular topics	ar general and curricular topics	unfamiliar general and curricular topics, including some extended texts	curricular topics		of general and curricular topics	increasing range of general and curricular topics	of general and curricular topics	of general and curricular topics	view on a range of general and curricular topics
	5.4.2.1 understand with little support specific information and detail in short, simple texts on a limited range of general and curricular topics	6.4.2.1 understand independently specific information and detail in short, simple texts on a limited range of general and curricular topics	7.4.2.1 understand specific information and detail in texts on a range of familiar and curricular topics	8.4.2.1 understand specific information and detail in texts on a growing range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	9.4.2.1 understand specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	Sustained monologue: putting a case (e.g. in a debate)	5.3.4.1 respond with limited flexibility at sentence level to unexpected comments on an increasing range of general and curricular topics	6.3.4.1 respond with limited flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics	7.3.4.1 respond with some flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a growing range of general and curricular topics	8.3.4.1 respond with some flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and curricular topics	9.3.4.1 respond with growing flexibility at both sentence and discourse level to unexpected comments on a range of general and
	5.4.3.1 understand the detail of	6.4.3.1 understand the detail of	7.4.3.1 understand the detail of	8.4.3.1 understand the detail of	9.4.3.1 understand the detail of an argument						

	an argument on a limited range of familiar general and curricular topics	an argument on a limited range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	an argument on a growing range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	an argument on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	in extended texts on a range of familiar general and curricular topics						curricular topics	
	5.4.4.1 read with some support a limited range of short fiction and non-fiction texts	6.4.4.1 read independently a limited range of short simple fiction and non-fiction texts	7.4.4.1 read a limited range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and some unfamiliar general and curricular topics	8.4.4.1 read a growing range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and some unfamiliar general and curricular topics	9.4.4.1 read a range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and unfamiliar general and curricular topics	Maintaining a Conversation	5.3.5.1 keep interaction going in basic exchanges on a growing range of general and curricular topics	6.3.5.1 keep interaction going in longer exchanges on a range of general and curricular topics	7.3.5.1 keep interaction with peers to negotiate, agree and organise priorities and plans for completing classroom tasks	8.3.5.1 interact with peers to negotiate, agree and organise priorities and plans for completing classroom tasks	9.3.5.1 interact with peers to negotiate, agree and organise priorities and plans for completing classroom tasks	
	5.4.5.1 deduce meaning	6.4.5.1 deduce meaning	7.4.5.1 deduce meaning	8.4.5.1 deduce meaning	9.4.5.1 deduce meaning	Addressing Audiences	5.3.6.1 communicate meaning clearly at sentence	6.3.6.1 communicate meaning clearly at sentence	7.3.6.1 begin to link comments with some flexibility to what	8.3.6.1 link comments with some flexibility to what	9.3.6.1 link comments with growing flexibility	

	from context in short texts on a limited range of familiar and curricular topics	from context on a limited range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	from context in short texts on a growing range of familiar general and curricular topics	from context in short texts and some extended texts on a growing range of familiar general and curricular topics	from context in extended texts on a range of familiar general and curricular topics		e level during, pair, group and whole class exchanges	e level during, pair, group and whole class exchanges	what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges	others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges	lity to what others say at sentence and discourse level in pair, group and whole class exchanges	
	5.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer in short texts on a limited range of general and curricular topics	6.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer in short texts on a growing range of general and curricular topics	7.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer on a range of unfamiliar general and curricular topics	8.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some	9.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer in extended texts on a range of familiar general and curricular topics	Goal-oriented cooperation	5.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a limited range of general topics	6.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a limited range of general topics, and	7.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a growing range of general topics, and	8.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a range of general topics, and some	9.3.7.1 use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about a wide increased	

				extended text				some curricular topics	some curricular topics	curricular topics	range of general and curricular topics
5.4.7.1 recognise typical features at word, sentence and text level in a limited range of written genres	6.4.7.1 recognise typical features at word, sentence and text level in a range of written genres	7.4.7.1 recognise typical features at word, sentence and text level in a range of written genres	8.4.7.1 recognise typical features at word, sentence and text level in a range of written genres	9.4.7.1 recognise typical features at word, sentence and text level in a wide range of written genres		Expressing a personal response to creative texts	5.3.8.1 recount basic stories and events on a range of general and curricular topics	6.3.8.1 recount some extended stories and events on a limited range of general and curricular topics	7.3.8.1 recount some extended stories and events on a growing range of general and curricular topics	8.3.8.1 recount some extended stories and events on a range of general and curricular topics	9.3.8.1 recount extended stories and events on a range of general and curricular topics
5.4.8.1 use with support familiar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	6.4.8.1 use independently familiar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	7.4.8.1 use familiar and some unfamiliar paper and digital reference resources with little support to check meaning and extend understanding	8.4.8.1 use familiar and some unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	9.4.8.1 use a range of familiar and unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding		4) strand 4 «reading»:					
					Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9	
						low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1	
5.4.9.1	6.4.9.1	7.4.9.1	8.4.9.1	9.4.9.1	Overall	5.4.1.1 underst	6.4.1.1 underst	7.4.1.1 underst	8.4.1.1 underst	9.4.1.1 underst	

recognise the difference between fact and opinion in short, simple texts on an increasing range of general and curricular topics	recognise the difference between fact and opinion in short, simple texts on a wide range of general and curricular topics	recognise inconsistencies in argument in short, simple texts on a limited range of general and curricular subjects	recognise inconsistencies in argument in short texts on a limited range of general and curricular subjects	recognise inconsistencies in argument in extended texts on a range of general and curricular topics	reading comprehension	and the main points in a limited range of short simple texts on general and curricular topics	and the main points in a limited range of short simple texts on general and curricular topics	and the main points in texts on a limited range of unfamiliar general and curricular topics	and the main points in texts on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some extended texts	and the main points in extended texts on a range of unfamiliar general and curricular topics	
5) strand 5«writing»:											
Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9							
low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1	Reading for orientation	5.4.2.1 understand and with little support specific information and detail in short, simple texts on a	6.4.2.1 understand and independently specific information and detail in short, simple texts on	7.4.2.1 understand and specific information and detail in texts on a range of familiar	8.4.2.1 understand and specific information and detail in texts on a growing range of familiar	9.4.2.1 understand and specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular	
5.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with support on a limited range of	6.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with some support on a growing	7.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with some support on a range of	8.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with little support on a range of	9.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with little or no support on a range of general and curricular topics							

	general and curricular topics	range of general and curricular topics	general and curricular topics	general and curricular topics			limited range of general and curricular topics	a limited range of general and curricular topics	and curricular topics	general and curricular topics, including some extended texts	ar topics, including some extended texts	
	5.5.2.1 write with support a sequence of short sentences in a paragraph on a limited range of familiar general topics	6.5.2.1 write with some support about real and imaginary past events, activities and experiences on a limited range of familiar general topics and some curricular topics	7.5.2.1 write with some support about real and imaginary past events, activities and experiences on a growing range of familiar general topics and some curricular topics	8.5.2.1 write with minimal support about real and imaginary past events, activities and experiences on a growing range of familiar general topics and some curricular topics	9.5.2.1 write independently about factual and imaginary past events, activities and experiences on a range of familiar general and curricular topics							
						Reading for information and argument	5.4.3.1 understand and the detail of an argument on a limited range of familiar general and curricular topics	6.4.3.1 understand and the detail of an argument on a limited range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	7.4.3.1 understand and the detail of an argument on a growing range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	8.4.3.1 understand and the detail of an argument on a range of familiar general and curricular topics, including some extended texts	9.4.3.1 understand and the detail of an argument in extended texts on a range of familiar general and curricular topics	
	5.5.3.1 write with support factual descriptions at text	6.5.3.1 write with some support about personal	7.5.3.1 write with moderate grammatical accuracy	8.5.3.1 write with moderate grammatical accuracy	9.5.3.1 write with moderate grammatical accuracy on a wide range of							
						Reading as	5.4.4.1 read with	6.4.4.1 read independent	7.4.4.1 read a limited	8.4.4.1 read a growing	9.4.4.1 read a range of	

	level which describe people, places and objects	feelings and opinions on a limited range of familiar general and curricular topics	on a limited range of familiar general and curricular topics	on a growing range of familiar general and curricular topics	familiar general and curricular topics	a leisure activity	some support a limited range of short fiction and non-fiction texts	dently a limited range of short simple fiction and non-fiction texts	range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and some unfamiliar general and curricular topics	g range of extended fiction and non-fiction texts on familiar and some unfamiliar general and curricular topics	extended fiction and non-fiction texts on familiar and unfamiliar general and curricular topics	
	5.5.4.1 write with support a sequence of short sentences in a paragraph to give basic personal information	6.5.4.1 write with some support topics with some paragraphs to give basic personal information	7.5.4.1 use with some support style and register appropriate to a limited variety of written genres on general and curricular topics	8.5.4.1 use with some support style and register appropriate to a limited variety of written genres on general and curricular topics	9.5.4.1 use with minimal or no support style and register appropriate to a growing variety of written genres on general and curricular topics	Identifying cues and inferring (spoken, signed and written)	5.4.5.1 deduce meaning from context in short texts on a limited range of familiar general and curricular	6.4.5.1 deduce meaning from context on a limited range of familiar general and curricular topics,	7.4.5.1 deduce meaning from context in short texts on a growing range of familiar general and curricular	8.4.5.1 deduce meaning from context in short texts and some extended texts on a growing range of	9.4.5.1 deduce meaning from context in extended texts on a range of familiar general and curricular	
	5.5.5.1 link without support sentences	6.5.5.1 develop with support coherent	7.5.5.1 develop with some support	8.5.5.1 develop with support coherent	9.5.5.1 develop with support coherent							

	using basic coordinating connectors	arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres in familiar and curricular topics	coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres in familiar and curricular topics	arguments supported when necessary by examples and reasons for a growing range of written genres in familiar and curricular topics	arguments supported when necessary by examples and reasons for a wide range of written genres in familiar general and curricular topics		topics	including some extended texts	arguments	familiar general and curricular topics	topics	
	5.5.6.1 link, with some support, sentences into a coherent paragraph using basic connectors on a limited range of	6.5.6.1 link, with minimal support, sentences into coherent paragraphs using basic connectors on a growing	7.5.6.1 link with little or no support, sentences into coherent paragraphs using a variety of basic connectors on a	8.5.6.1 link, independently, sentences into coherent paragraphs using a variety of basic connectors on a range of	9.5.6.1 write coherently at text level using a variety of connectors on a growing range of familiar general and curricular topics	Analysis and criticism of creative texts	5.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer in short texts on a limited range of general and curricular topics	6.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer in short texts on a growing range of general and curricular topics	7.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer on a range of unfamiliar general and curricular topics	8.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer on a growing range of unfamiliar general and curricular topics, including some extended text	9.4.6.1 recognise the attitude or opinion of the writer in extended texts on a range of familiar general and curricular topics	
						Work with different	5.4.8.1 use with support familiar	6.4.8.1 use independently	7.4.8.1 use familiar and	8.4.8.1 use familiar and	9.4.8.1 use a range of familiar	

	familiar general topics	range of familiar general topics	range of familiar general topics and some curricular topics	familiar general topics and some curricular topics		sources of information	paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	familiar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	some unfamiliar paper and digital reference resources with little support to check meaning and extend understanding	some unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	and unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding	
	5.5.7.1 use with some support appropriate layout at text level for a limited range of written genres on familiar general topics and some curricular topics	6.5.7.1 use with some support appropriate layout at text level for a growing range of written genres on familiar general topics and some curricular topics	7.5.7.1 use with minimal support appropriate layout at text level for a growing range of written genres on familiar general topics and some curricular topics	8.5.7.1 use with minimal support appropriate layout at text level for a range of written genres on familiar general and curricular topics	9.5.7.1 use independently appropriate layout at text level on a growing range of general and curricular topics	Analysis and criticism of creative texts	5.4.9.1 recognise the difference between fact and opinion in short, simple texts on an increasing range of	6.4.9.1 recognise the difference between fact and opinion in short, simple texts on a wide range	7.4.9.1 recognise inconsistencies in argument in short, simple texts on a limited range of	8.4.9.1 recognise inconsistencies in argument in short texts on a limited range of general	9.4.9.1 recognise inconsistencies in argument in extended texts on a range of general and curricular	
	5.5.8.1 spell most high-frequency words accurately	6.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary	7.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary	8.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary	9.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary accurately for a wide range of							

y for a limited range of general topics	ry accurately for a limited range of familiar general topics and some curricular topics	ry accurately for a growing range of familiar general topics and some curricular topics	ry accurately for a range of familiar general and curricular topics	familiar general and curricular topics		general and curricular topics	of general and curricular topics	general and curricular subjects	and curricular subjects	ar topics	
	5) strand 5«writing»:						Focus area	Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8
5.5.9.1 punctuate written work at text level on a limited range of familiar general with some accuracy	6.5.9.1 punctuate written work at text level on a limited range of general topics and some curricular with some accuracy	7.5.9.1 punctuate written work at text level on a growing range of familiar general and curricular topics with some accuracy	8.5.9.1 punctuate written work at text level on a growing range of familiar general and curricular topics with growing accuracy	9.5.9.1 punctuate written work at text level on a wide range of familiar general and curricular topics with a good degree of accuracy			low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1
					Developing different types of written texts	5.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with support on a limited range of general and curricular topics	6.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with some support on a growing range of general and curricular topics	7.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with some support on a range of general and curricular topics	8.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with little support on a range of general and curricular topics	9.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with little or no support on a range of general and curricular topics	
6) strand 6 «use of English»:											
					Grade 5	Grade 6	Grade 7	Grade 8	Grade 9		
					low-mid A2	mid-high A2	low B1	mid B1	high B1		
					5.6.1.1	6.6.1.1	7.6.1.1	8.6.1.1	9.6.1.1 use		

	use appropriate countable and uncountable nouns, including common noun phrases describing times and location, on a limited range of familiar general and curricular topics	begin to use basic abstract nouns and compound nouns and noun phrases describing times and location on a growing range of familiar general and curricular topics	use some abstract nouns and complex noun phrases on a limited range of familiar general and curricular topics	use some abstract nouns and complex noun phrases on a range of familiar general and curricular topics	a growing variety of abstract compound nouns and complex noun phrases on a range of familiar general and curricular topics						ular topics	
	5.6.2.1 use quantifiers many , much , a lot of , a few on a limited range of familiar	6.6.2.1 use quantifiers including more, little, few less, fewer not as many ,	7.6.2.1 use a growing variety of quantifiers for countable and uncounta	8.6.2.1 use a growing variety of quantifiers for countable and uncounta	9.6.2.1 use a variety of quantifiers for countable and uncountable nouns and some noun	Overa ll writte n produ ction	5.5.2.1 write with support a sequenc e of short sentenc es in a paragra ph on a limited range of familiar general topics	6.5.2.1 write with some support about real and imagina ry past events, activitie s and experie nces on a limited range of familiar general topics and some curricul ar topics	7.5.2.1 write with some support about real and imagina ry past events, activitie s and experie nces on a growing range of familiar general topics and some curricul ar topics	8.5.2.1 write with minima l support about real and imagina ry past events, activitie s and experie nces on a growin g range of familiar general topics and some curricul ar topics	9.5.2.1 write indepe ndentl y about factual and imagin ary past events , activiti es and experi ences on a range of famili ar genera l and curric ular topics	
						Creati ve writin g	5.5.3.1 write with support factual	6.5.3.1 write with some support	7.5.3.1 write with moderat e	8.5.3.1 write with modera te	9.5.3.1 write with moder ate	

	general and curricular topics	not as much on a growing range of familiar general and curricular topics	ble nouns including too much, too many, none any, enough	ble nouns including several, plenty, a large/small number/a amount on a range of familiar general and curricular topics	phrases on a range of familiar general and curricular topics including majority of, minority of, a great deal of, a great number of		descriptions at text level which describe people, places and objects	about personal feelings and opinions on a limited range of familiar general and curricular topics	grammatical accuracy on a limited range of familiar general and curricular topics	grammatical accuracy on a growing range of familiar general and curricular topics	grammatical accuracy on a wide range of familiar general and curricular topics	
	5.6.3.1 use a growing variety of adjectives and regular and irregular comparative and superlative adjectives on a limited range of familiar	6.6.3.1 use common participles as adjectives and order adjectives correctly in front of nouns on a growing range of familiar general	7.6.3.1 use a growing variety of compound adjectives and adjectives as participles	8.6.3.1 use a growing variety of compound adjectives and adjectives as participles and some comparative structures	9.6.3.1 use a variety of compound adjectives and adjectives as participles and a variety of comparative structures to indicate degree on a range of familiar general and curricular	style and register	5.5.4.1 write with support a sequence of short sentences in a paragraph to give basic personal information	6.5.4.1 write with some support topics with some paragraphs to give basic personal information	7.5.4.1 use with some support style and register appropriate to a limited variety of written genres on general and curricular topics	8.5.4.1 use with some support style and register appropriate to a limited variety of written genres on general and curricular	9.5.4.1 use with minimal or no support style and register appropriate to a growing variety of written	

	general and curricular topics	and curricular topics		including not as...as, much ...than to indicate degree on a range of familiar general and curricular topics	topics					ar topics	n genres on general and curricular topics	
	5.6.4.1 use determiners including any, no each, every on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.4.1 use a variety of determiners including all, other on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.4.1 use a variety of determiners including neither, either, on a range of familiar general and curricular topics	8.6.4.1 use an increased variety of determiners including all, half, both [of] in pre-determiner function on a range of familiar general and	9.6.4.1 use a wide variety of determiners and pre-determiner structures on a range of familiar general and curricular topics	Cohesion	5.5.5.1 link without support sentences using basic coordinating connectors	6.5.5.1 develop with support coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres in familiar general and curricular topics	7.5.5.1 develop with some support coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a limited range of written genres in familiar general and curricular	8.5.5.1 develop with support coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a growing range of written genres in familiar general	9.5.5.1 develop with support coherent arguments supported when necessary by examples and reasons for a wide range of written genres	

				curricula r topics					ar topics	and curricul ar topics	in famili ar genera l and curric ular topics	
5.6.5.1 use questions, including tag questions to seek agreement, and clarify meaning on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.5.1 use questions including questions with whose, how often, how long and a growing range of tag questions on a growing range of familiar general and curricula r topics	7.6.5.1 use questions which include a variety of different tense on a range of familiar general and curricula r topics	8.6.5.1 use questions which include a variety of different tense and modal forms on a range of familiar general and curricula r topics	9.6.5.1 use questions including prepositions at what time, in which direction, from whose on a range of familiar general and curricular topics		Coher ence	5.5.6.1 link, with some support , sentenc es into a coheren t paragra ph using basic connect ors on a limited range of familiar general topics	6.5.6.1 link, with minimal support, sentenc es into coheren t paragra phs using basic connect ors on a growing range of familiar general topics	7.5.6.1 link with little or no support, sentenc es into coheren t paragra phs using a variety of basic connect ors on a range of familiar general topics and some curricul ar topics	8.5.6.1 link, independ ently, sentenc es into coheren t paragra phs using a variety of basic connect ors on a range of familiar general topics and some curricul ar topics	9.5.6.1 write cohere ntly at text level using a variety of conne ctors on a growing range of famili ar genera l and curric ular topics	
5.6.6.1 use basic personal and demonstr ative pronouns and quantitati	6.6.6.1 use a variety of personal, demonstr ative and quantitati	7.6.5.1 use a variety of possessiv e and reflexive pronouns including	8.6.6.1 use a variety of pronouns including indefinit e pronouns	9.6.5.1 use relative, demonstrati ve, indefinite, quantitative pronouns and a variety of		Text	5.5.7.1	6.5.7.1	7.5.7.1	8.5.7.1	9.5.7.1	

	ve pronouns some, any, something, nothing anything on a limited range of familiar general and curricular topics	ve pronouns including someone somebody, everybody, no-one on a growing range of familiar general and curricular topics	mine, yours, theirs, hers, his, myself, yourself, themselves on a growing range of familiar general and curricular topics	anybody, anyone, anything and quantitative pronouns everyone, everything, none, more, less, a few on a range of familiar general and curricular topics	reflexive pronoun structures on a range of familiar general and curricular topics		layout	use with some support appropriate layout at text level for a limited range of written genres on familiar general topics and some curricular topics	use with some support appropriate layout at text level for a growing range of written genres on familiar general topics and some curricular topics	use with minimal support appropriate layout at text level for a growing range of written genres on familiar general topics and some curricular topics	use with minimal support appropriate layout at text level for a range of written genres on familiar general and curricular topics	use independently appropriate layout at text level on a growing range of general and curricular topics	
	5.6.7.1 use simple perfect forms of common verbs to express what has happened [indefinite time] on a limited	6.6.7.1 use simple perfect forms to express indefinite and unfinished past with for and since on a growing	7.6.7.1 use a variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past on a range of	8.6.7.1 use a variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past on a range of	9.6.7.1 use a variety of simple perfect forms including some passive forms, including time adverbials on a range of familiar		Spelling	5.5.8.1 spell most high-frequency words accurately for a	6.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary accurately for a	7.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary accurately for a	8.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary accurately for	9.5.8.1 spell most high-frequency vocabulary accurately	

range of familiar general and curricular topics	range of familiar general and curricular topics	familiar general and curricular topics	familiar general and curricular topics	general and curricular topics		limited range of general topics	limited range of familiar general topics and some curricular topics	growing range of familiar general topics and some curricular topics	a range of familiar general and curricular topics	for a wide range of familiar general and curricular topics	
5.6.8.1 use future forms “will” for predictions and “be going to” to talk about already decided plans on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.8.1 use future form “will” to make offers, promises, and predictions on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.8.1 use a growing variety of future forms including present continuous with future meaning on a range of familiar general and curricular topics	8.6.8.1 use a growing variety of future forms including present continuous and present simple with future meaning on a range of familiar general and curricular topics	9.6.8.1 use a variety of future forms, including some passives, on a range of familiar general and curricular topics	Punctuation	5.5.9.1 punctuate written work at text level on a limited range of familiar general with some accuracy	6.5.9.1 punctuate written work at text level on a limited range of general topics and some curricular topics with some accuracy	7.5.9.1 punctuate written work at text level on a growing range of familiar general and curricular topics with some accuracy	8.5.9.1 punctuate written work at text level on a growing range of familiar general and curricular topics with growing accuracy	9.5.9.1 punctuate written work at text level on a wide range of familiar general and curricular topics with a good degree of	

	and future meaning on a limited range of familiar general and curricular topics	and future meaning and past continuous forms for background and interrupted past actions on a limited range of familiar general and curricular topics	and future meaning and past continuous on a range of familiar general and curricular topics	and future meaning and past continuous, including some passive forms, on a range of familiar general and curricular topics	growing variety of passive forms, on a range of familiar general and curricular topics		familiar general and curricular topics	general and curricular topics			l and curricular topics	
	5.6.11.1 use be/look/sound/feel/taste/smell like and use be made on a limited range of familiar general and curricular	6.6.11.1 use common impersonal structures with: it, there on a growing range of familiar general and	7.6.11.1 use some reported speech forms for statements on a range of familiar general and curricular topics	8.6.11.1 use some reported speech forms for statements, questions and commands: say, ask, tell including reported	9.6.11.1 use an increased variety of reported speech forms for statements, questions and commands, including indirect and embedded questions		5.6.2.1 use quantifiers many, much, a lot of, a few on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.2.1 use quantifiers including more, little, few less, fewer not as many, not as much on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.2.1 use a growing variety of quantifiers for countable and uncountable nouns including too much, too many, none any, enough	8.6.2.1 use a variety of quantifiers for countable and uncountable nouns including several, plenty, a large/small number/amount on a range of familiar general and curricular	9.6.2.1 use a variety of quantifiers for countable and uncountable nouns and some noun phrases on a range of familiar general and curricular topics	

	topics	curricular topics		requests on a range of familiar general and curricular topics	with know, wonder on a range of familiar general and curricular topics					topics	including majority of, minority of, a great deal of, a great number of	
	5.6.12.1 use common regular and irregular adverbs, simple and comparative forms, adverbs of frequency and adverbs of definite time: last week, yesterday on a limited range of familiar general	6.6.12.1 use an increased variety of adverbs, including adverbs of degree too, not enough, quite, rather on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.12.1 use comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs on a range of familiar general and curricular topics	8.6.12.1 use comparative degree adverb structures not as quickly as / far less quickly with regular and irregular adverbs. Use an increased variety of pre-verbal, post-verbal and end-position	9.6.12.1 use an increased variety of comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs use a variety of pre-verbal, post-verbal and end-position adverbs on a range of familiar general and curricular topics							
						5.6.3.1 use a growing variety of adjectives and regular and irregular comparative and superlative adjectives on a limited range of	6.6.3.1 use common participles as adjectives and order adjectives correctly in front of nouns on a growing range of familiar general and	7.6.3.1 use a growing variety of compound adjectives and participles	8.6.3.1 use a growing variety of compound adjectives and participles and some comparative structures including not as...as, much	9.6.3.1 use a variety of compound adjectives and adjectives as participles and a variety of comparative structures to indica		

	and curricular topics			adverbs on a range of familiar general and curricular topics			familiar general and curricular topics	curricular topics		...than to indicate degree on a range of familiar general and curricular topics	te degree on a range of familiar general and curricular topics	
	5.6.13.1 use might may could to express possibility on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.13.1 use modal forms including mustn't (prohibition) need (necessity) should (for advice) on a range of familiar general and curricular topics	7.6.13.1 use a variety of modal forms for different functions on a range of familiar general and curricular topics	8.6.13.1 use a growing variety of modal forms for different functions : obligation, necessity, possibility, permission, requests, suggestions, prohibition on a range of familiar general and	9.6.13.1 use a variety of modal forms for different functions and a limited number of past modal forms including should/shouldn't have to express regret and criticism on range of familiar general and curricular topics		5.6.4.1 use determiners including any, no each, every on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.4.1 use a variety of determiners including all, other on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.4.1 use a variety of determiners including neither, either, on a range of familiar general and curricular topics	8.6.4.1 use an increased variety of determiners including all, half, both [of] in pre-determiner function on a range of familiar general and	9.6.4.1 use a wide variety of determiners and pre-determiner structures on a range of familiar general and curricular	

				curricula r topics						curricular topics	topics	
5.6.14.1 use prepositions to talk about time and location, use prepositions like to describe things and about to denote topic, use prepositions of direction to, into, out of, from, towards on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.14.1 use an increased variety of prepositions of time, location and direction use by and with to denote agent and instrument use prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases on a wide range of familiar general and curricular topics	7.6.14.1 use prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases on a wide range of familiar general and curricular topics	8.6.14.1 use a some prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases as, like to indicate manner use dependent prepositions following adjectives on a range of familiar general and curricular topics	9.6.14.1 use an increased variety of prepositions before nouns and adjectives, use a growing number of dependent prepositions following nouns, adjectives and verbs on a range of familiar general and curricular topics		5.6.5.1 use questions, including tag questions to seek agreement, and clarify meaning on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.5.1 use questions including questions with whose, how often, how long and a growing range of tag questions on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.5.1 use questions which include a variety of different tense and a range of familiar general and curricular topics	8.6.5.1 use questions which include a variety of different tense and modal forms on a range of familiar general and curricular topics	9.6.5.1 use questions including prepositions at what time, in which direction, from whose on a range of familiar general and curricular topics		
						5.6.6.1 use basic	6.6.6.1 use a variety	7.6.5.1 use a variety	8.6.6.1 use a variety	9.6.5.1 use relativ		

		range of familiar general and curricular topics					personal and demonstrative pronouns and quantitative pronouns some, any, something, nothing anything on a limited range of familiar general and curricular topics	of personal, demonstrative and quantitative pronouns including mine, yours, theirs, hers, his, myself, yourself, themselves on a growing range of familiar general and curricular topics	of possessive and reflexive pronouns including anybody, anyone, anything and quantitative pronouns anybody, anyone, anything, everyone, everything, none, more, a few on a range of familiar general and curricular topics	e, demonstrative, indefinite, quantitative pronouns and a variety of reflexive pronouns structures on a range of familiar general and curricular topics	
5.6.15.1	6.6.15.1	7.6.15.1	8.6.15.1	9.6.15.1							
use common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns on a limited range of familiar general and curricular topics	use common verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns, use infinitive of purpose on a limited range of familiar general and curricular topics	use infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, use gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions on a growing range of familiar general and curricular topics	use infinitive forms after a limited number of verbs and adjectives, use gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions, use some prepositional verbs and begin to use common	use infinitive forms after a growing number of adjectives and verbs, use gerund forms after a growing variety of verbs and prepositions, use an increased variety of prepositional verbs and phrasal verbs on a range of familiar general and curricular topics							

				phrasal verbs on a growing range of familiar general and curricular topics			5.6.7.1 use simple perfect forms of common verbs to express what has happened [indefinite time] on a limited range of familiar and curricular topics	6.6.7.1 use simple perfect forms to express indefinite and unfinished past with for and since on a growing range of familiar and curricular topics	7.6.7.1 use a variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past on a range of familiar and curricular topics	8.6.7.1 use a variety of simple perfect forms to express recent, indefinite and unfinished past on a range of familiar and curricular topics	9.6.7.1 use a variety of simple perfect forms including some passive forms, including time adverbials on a range of familiar general and curricular topics	
	5.6.16.1 use conjunctions so, if, when, where, before, after to link parts of sentences on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.16.1 use conjunctions if, when, where, so, and, or, but, because, before, after to link parts of sentences in short texts on a growing range of familiar general and curricular topics	7.6.16.1 use a growing variety of conjunctions including because, since, as to explain reasons on a range of familiar general and curricular topics	8.6.16.1 use a growing variety of conjunctions including since, as to explain reasons and the structures so ... that, such a ... that in giving explanations on a range of familiar	9.6.16.1 use a variety of conjunctions including so that, (in order to) to indicate purpose although, while, whereas to contrast on a range of familiar general and curricular topics		5.6.8.1 use future forms	6.6.8.1 use future form	7.6.8.1 use a growing	8.6.8.1 use a growing variety	9.6.8.1 use a variety	

				general and curricular topics			“will” for predictions and “be going to” to talk about already decided plans on a limited range of familiar general and curricular topics	“will” to make offers, promises, and predictions on a growing range of familiar general and curricular topics	variety of future forms including present continuous with future meaning on a range of familiar general and curricular topics	of future forms including present continuous and present simple with future meaning on a range of familiar general and curricular topics	y of future forms, including some passives, on a range of familiar general and curricular topics	
5.6.17.1 use if clauses (in zero conditionals), use where clauses use before/after clauses (with past reference) use defining relative clauses with	6.6.17.1 use subordinate clauses following think know believe hope, say , tell, use subordinate clauses following sure, certain: . use defining relative	7.6.17.1 use if / unless in first conditional clauses, use defining relative clauses with which who that where on a wide range of familiar general and	8.6.17.1 use if / unless/ if only in second conditional clauses and wish [that] clauses [present reference], use a growing variety of relative clauses including	9.6.17.1 use if only /wish [that] clauses [past reference], use a variety of relative clauses including prepositions from where, to whom on a range of familiar general and curricular topics			5.6.9.1 use simple present and simple past regular and irregular forms to	6.6.9.1 use appropriately an increased variety of present and past	7.6.9.1 use appropriately a variety of active and passive simple present and	8.6.9.1 use appropriately a variety of active and passive simple present and past	9.6.9.1 use appropriately an increased variety of active and passive	

<p>which who that where to give details on a limited range of familiar general and curricular topics</p>	<p>clauses with which who that where on a growing range of familiar general and curricular topics</p>	<p>curricular topics</p>	<p>why clauses on a range of familiar general and curricular topics</p>		<p>describe routines, habits and states on a limited range of familiar general and curricular topics</p>	<p>simple active and some passive forms on a growing range of familiar general and curricular topics</p>	<p>past forms and past perfect simple forms on a range of familiar general and curricular topics</p>	<p>forms and past perfect simple forms in narrative and reported speech on a range of familiar general and curricular topics</p>	<p>simple present and past forms and past perfect simple forms in narrative and reported speech on a range of familiar general and curricular topics</p>		
<p>14. Distribution of hours in terms, in sections and within sections is varied according to the teacher's consideration. 15. Осы оқу бағдарламасы Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Ағылшын тілі» оқу пәні бойынша Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспарға сәйкес жүзеге асырылады.</p>					<p>5.6.10.1 use present continuous forms</p>	<p>6.6.10.1 use present continuous forms</p>	<p>7.6.10.1 use present continuous forms</p>	<p>8.6.10.1 use present continuous forms</p>	<p>9.6.10.1 use present continuous forms</p>		

		with present and future meaning on a limited range of familiar general and curricular topics	with present and future meaning and past continuous forms for background and interrupted past actions on a limited range of familiar general and curricular topics	for present and future meaning and past continuous on a range of familiar general and curricular topics	for present and future meaning and past continuous, including some passive forms, on a range of familiar general and curricular topics	uous forms and past continuous, including a growing variety of passive forms, on a range of familiar general and curricular topics
		5.6.11.1 use be/look /sound/ feel/taste/smell like and use be	6.6.11.1 use common impersonal structures with:	7.6.11.1 use some reported speech forms for	8.6.11.1 use some reported speech forms for stateme	9.6.11.1 use an increased variety of report

			<p>made on a limited range of familiar general and curricular topics</p>	<p>it, there on a growing range of familiar general and curricular topics</p>	<p>statements on a range of familiar general and curricular topics</p>	<p>nts, questions and commands: say, ask, tell including reported requests on a range of familiar general and curricular topics</p>	<p>ed speech forms for statements, questions and commands, including indirect and embedded questions with know, wonder on a range of familiar general and curricular topics</p>	
			5.6.12.	6.6.	7.6.12.	8.6.12.1	9.6.12	

			<p>I use common regular and irregular adverbs, simple and comparative forms, adverbs of frequency and adverbs of definite time: last week, yesterday on a limited range of familiar general and curricular topics</p>	<p>12.1 use an increased variety of adverbs, including adverbs of degree too, not enough, quite, rather on a growing range of familiar general and curricular topics</p>	<p>I use comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs on a range of familiar and curricular topics</p>	<p>use comparative degree adverb structures not as quickly as / far less quickly with regular and irregular adverbs. Use an increased variety of pre-verbal, post-verbal and end-position adverbs on a range of familiar general</p>	<p>.1 use an increased variety of comparative degree adverb structures with regular and irregular adverbs use a variety of pre-verbal, post-verbal and end-position adverbs on a</p>	
--	--	--	---	--	---	--	--	--

					and curricul ar topics	range of famili ar genera l and curric ular topics	
		5.6.13. I use might may could to express possibil ity on a limited range of familiar general and curricul ar topics	6.6.13. I use modal forms includi ng mustn't (prohibi tion) need (necessi ty) should (for advice) on a range of familiar general and curricul ar topics	7.6.13. I use a variety of modal forms for differen t functio ns on a range of familiar general and curricul ar topics	8.6.13.1 use a growing variety of modal forms for differen t functio ns: obligati on, necessit y, possibil ity, permiss ion, requests , suggesti ons,	9.6.13 .1 use a variet y of modal forms for differen t functi ons and a limite d numb er of past modal forms includ ing should /	

					prohibition on a range of familiar general and curricular topics	shouldn't have to express regret and criticism on range of familiar general and curricular topics	
		5.6.14.1 use prepositions to talk about time and location, use prepositions like to describe	6.6.14.1 use an increased variety of prepositions of time, location and direction use by	7.6.14.1 use prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases	8.6.14.1 use a some prepositions before nouns and adjectives use prepositions as, like to indicate	9.6.14.1 use an increased variety of prepositions before nouns and adjectives, use a	

		<p>e things and about to denote topic, use prepositions of direction to, into, out of, from, towards on a limited range of familiar general and curricular topics</p>	<p>and with to denote agent and instrument use prepositions before nouns and adjectives in common prepositional phrases on a growing range of familiar general and curricular topics</p>	<p>on a wide range of familiar general and curricular topics</p>	<p>manner use dependent prepositions following adjectives on a range of familiar general and curricular topics</p>	<p>growing number of dependent prepositions following nouns, adjectives and verbs on a range of familiar general and curricular topics</p>	
		5.6.15.1 use common verbs	6.6.15.1 use common	7.6.15.1 use infinitive forms	8.6.15.1 use infinitive forms	9.6.15.1 use infinitive	

			followed by infinitive verb / verb + ing patterns on a limited range of familiar general and curricular topics	n verbs followed by infinitive verb / verb + ing patterns, use infinitive of purpose on a limited range of familiar general and curricular topics	after a limited number of verbs and adjectives, use gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions on a growing range of familiar general and curricular topics	after a limited number of verbs and adjectives, use gerund forms after a limited variety of verbs and prepositions, use some prepositional verbs and begin to use common phrasal verbs on a growing range of familiar general and	forms after a growing number of adjectives and verbs, use gerund forms after a growing variety of verbs and prepositions, use an increased variety of prepositional verbs and phrasal verbs	
--	--	--	--	---	---	---	---	--

					curricular topics	on a range of familiar general and curricular topics
	5.6.16.1 use conjunctions so, if, when, where, before, after to link parts of sentences on a limited range of familiar general and curricular topics	6.6.16.1 use conjunctions if, when, where, so, and, or, but, because, before, after to link parts of sentences in short texts on a growing range of familiar general	7.6.16.1 use a growing variety of conjunctions including because, since, as to explain reasons on a range of familiar general and curricular topics	8.6.16.1 use a growing variety of conjunctions including since, as to explain reasons and the structures so ... that, such a ... that in giving explanations on a range of	9.6.16.1 use a variety of conjunctions including so that, (in order to) to indicate purpose although, while, where as to contra	

			and curricul ar topics		familiar general and curricul ar topics	st on a range of famili ar genera l and curric ular topics	
		5.6.17. 1 use if clauses (in zero conditi onals), use where clauses use before/ after clauses (with past referen ce) use defin ing	6.6.17. 1 use subordi nate clauses followi ng think know believe hope, say , tell, use subordi nate clauses followi ng sure, certain: .	7.6.17. 1 use if / unless in first conditi onal clauses, use defin ing relative clauses with which who that where on a wide range	8.6.17.1 use if / unless/ if only in second conditio nal clauses and wish [that] clauses [present referenc e], use a growing variety of relative	9.6.17 .1 use if only /wish [that] clause s [past referen ce], use a variet y of relativ e clause s includ ing prepos itions	

		<p>relative clauses with which who that where to give details on a limited range of familiar general and curricular topics</p>	<p>use defining relative clauses with which who that where on a growing range of familiar general and curricular topics</p>	<p>of familiar general and curricular topics</p>	<p>clauses including why clauses on a range of familiar general and curricular topics</p>	<p>from where, to whom on a range of familiar general and curricular topics</p>	<p>14. Distribution of hours in terms, in sections and within sections is varied according to the teacher's consideration.</p>
--	--	--	---	--	---	---	--

6. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Шетел тілі/ Неміс тілі» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. Die Relevanz des Schulfachs wird dadurch bestimmt, dass es als eine der Weltsprachen, Wissenschafts-, Bildungs- und Tourismussprache gilt. Das Erlernen der deutschen Sprache in den Schulen Kasachstans ist historisch durch die Bewohnung der ethnischen Deutschen im Lande und auch durch den dominierenden Status der deutschen Sprache auf dem Territorium sowjetischen Kasachstans bedingt. Das Erlernen der deutschen Sprache:

1) gewährleistet effektive Kommunikation der Lernenden in verschiedenen Lebenssituationen;

2) ermöglicht den Zugang zur Hochschulausbildung im Ausland – in Hochschulen von Deutschland, Österreich, der Schweiz;

3) ermöglicht den Lernenden den Zugang zu den Nachrichten und Informationen, die in der deutschen Sprache verbreitet werden;

4) ermöglicht den Lernenden den Zugang zu den authentischen Texten der schöngestigen Literaturwerken in der deutschen Sprache;

5) ermöglicht das lebenslange Lernen, das auf die Fertigkeiten, Lernstrategien und Kenntnisse, die in der Schule erworben wurden, basiert.

3. Das Bildungsprogramm zum Schulfach „Deutsch“ ist auf die Entwicklung von Sprachfertigkeiten der Lernenden in vier Sprechfähigkeiten (Hören, Sprechen, Lesen und Schreiben) gerichtet. Nach dem Abschluss der Grundallgemeinbildung (5.-9. Klassen) erreichen die Lernenden Sprachniveau A2 dem Common European Framework of Reference (CEFR) gemäß.

2-тарау. «Неміс тілі» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-Параграф. «Неміс тілі» пәнінің мазмұны

4. Der maximale Umfang von Unterrichtsbelastung im Schulfach „Deutsch“ beträgt:

1) in der 5. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;

2) in der 6. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;

3) in der 7. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;

4) in der 8. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;

5) in der 9. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr.

Der maximale Umfang von Unterrichtsbelastung im Schulfach „Deutsch“ beträgt (mit uigurischer, usbekischer, tadschikischer Unterrichtssprache):

1) in der 5. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;

2) in der 6. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;

3) in der 7. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;

4) in der 8. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;

5) in der 9. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;

Der Umfang der Unterrichtsbelastung im Schulfach hängt von dem Einheitsbildungsplan ab, der durch den Befehl des Ministers der Bildung und Wissenschaft der Republik Kasachstan vom 8. November 2012 № 500 „Über Genehmigung von Einheitsbildungsplänen der Grund-, Mittel- und allgemeinen Mittelschulbildung der Republik Kasachstan“ (ins Register der staatlichen Registrierung der Normativ- und Rechtsakten der Republik Kasachstan unter № 8170 eingetragen) genehmigt wurde.

5. Das Bildungsprogramm enthält Lernschritte für Schulfach „Deutsch“ (Klassen) in Übereinstimmung mit dem Sprachniveau, Bewertungskriterien für Sprachfertigkeiten und –fähigkeiten in vier Sprechfähigkeiten (Hören, Sprechen, Lesen und Schreiben), den Langzeitplan für die ganze Lernzeit (5.-9. Klassen).

6. Der Inhalt des Bildungsprogramms in Schulfach „Deutsch“ ist nach Lernabschnitten (Hören, Sprechen, Lesen, Schreiben, Sprachverwendung) strukturiert.

7. Lernziele, die für jeden Abschnitt bestimmt sind, ermöglichen dem Lehrer, die Arbeit nach der Entwicklung der vier Sprechfähigkeiten (Hören, Sprechen, Lesen, Schreiben) systematisch zu planen, Leistungen der Lernenden einzuschätzen, sie über die weiteren Lernschritte zu informieren.

8. Im Grundinhalt des Bildungsprogramms sind allgemeine Lernziele im Bezug auf die deutsche Sprache für bestimmte Klassen dargestellt.

9. In Abschnitten „Hören“, „Sprechen“, „Lesen“ und „Schreiben“ sind die Lernziele in vier Sprechfähigkeiten niedergeschrieben, die mit den Sprachniveaus

(5.Klasse - A1.1, 6.Klasse – A1.2, 7.Klasse – A2.1, 8. und 9.Klassen - A2.2) übereinstimmen. Das Erreichen der Lernziele entspricht dem Endlernergebnis in der deutschen Sprache.

10. Im Abschnitt „Sprachverwendung“ wird der Lernende mit Forderungen der korrekten Rede Verwendung von lexisch-grammatischen, syntaktischen Strukturen der deutschen Sprache vertraut gemacht.

11. Grundinhalt für die 5.Klasse entspricht dem Sprachniveau A1.1 – mittleres Niveau A1.

12. Interkulturell-kommunikativer Aspekt:

1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf den Alltags- und Lernebenen kommunizieren;

Grundkenntnisse in der deutschen Sprache demonstrieren;

einfache Sätze verstehen;

auf einfache Alltagsfragen antworten und Fragen stellen;

sich selbst mündlich vorstellen;

elementare Dialoge führen;

einfache nützliche Informationen (aus Plakaten, Tabellen, Werbung) herausstellen;

einfache Postkarten schreiben;

den Sinn der Aussagen mit Hilfe von Gestik, Umschreibungen, Wiederholungen verstehen;

neue Lexik auf Muttersprache stützend intuitiv erraten;

11) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und danach streben, deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch zu verwenden;

12) Realien, Sitten und Bräuche der deutschsprachigen Länder kennen lernen und Fertigkeiten von verbalen und nonverbalen Verhalten in der Kommunikation bewusst machen.

13. Erzieherischer Aspekt in der 5.Klasse:

1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden;

2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.

14. Allgemeinbildender Aspekt in der 5.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.

15. Entwicklungsaspekt in der 5.Klasse:

1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln;

2) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, rationale Fremdsprachenerwerbmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse (Erkennen von Spracherscheinungen, ihre Analyse, Vergleich mit denen der Muttersprache) aktivisieren;

3) am Lehrbuch, Wörterbuch arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten,

verwenden.

16. Strategischer Aspekt in der 5.Klasse: elementare Grundzüge von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.

17. Grundinhalt für die 6. Klasse entspricht dem Sprachniveau A1.2 – hohes Niveau A1.

18. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 6.Klasse:

1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf den sozialen Alltagslebens- und Lernebenen kommunizieren;

2) Grundkenntnisse in der deutschen Sprache demonstrieren;

3) einfache gebräuchliche Sätze und Phrasen verstehen;

4) auf Alltagsfragen antworten, Fragen stellen, einfachen Dialog bilden;

sich selbst und andere Person vorstellen;

einfache nützliche Informationen (im Geschäft, auf der Straße) herausstellen;

einfache Postkarten, persönliche Briefe schreiben, Fragebogen ausfüllen;

den Sinn der Aussagen mit Hilfe von Umschreibungen, Wiederholungen verstehen;

neue Lexik auf Muttersprache stützend intuitiv erraten;

10) Realien, Sitten und Bräuche, Traditionen der deutschsprachigen Länder kennen lernen, Fertigkeiten von verbalen und nonverbalen Verhalten in der Kommunikation bewusst machen;

11) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden.

19. Erzieherischer Aspekt in der 6.Klasse:

1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden;

2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.

20. Allgemeinbildender Aspekt in der 6.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.

21. Entwicklungsaspekt in der 6.Klasse:

1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln;

2) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen;

3) rationale Fremdsprachenerwerbmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse (Erkennen von Spracherscheinungen, ihre Analyse, Vergleich mit deren der Muttersprache) aktivisieren;

4) am Lehrbuch, Nachschlagewerk arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden.

22. Strategischer Aspekt in der 6.Klasse: elementare Grundzüge von

sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.

23. Grundinhalt für die 7. Klasse entspricht dem Sprachniveau A2.1 – niedriges Niveau A2.

24. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 7.Klasse:

1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf den sozialen Alltagslebens- und Lernebenen kommunizieren;

2) oft gebräuchliche Sätze und Umgangssphrasen verstehen;

3) in einfachen Sätzen über Lernen, Schule, Herkunft, nächste Umgebung und elementare Alltagsbedürfnisse erzählen;

4) einfache Texte, Anzeigen, Briefe lesen und verstehen;

5) kurze Zetteln, Briefe persönlichen Charakters schreiben;

6) in einfachen typischen Situationen, die unmittelbaren Informationsaustausch im Rahmen der bekannten Themen und Tätigkeitsarten fordern, umgehen;

7) landeskundliche Kenntnisse erwerben, sich mit Umgangsnormen, Spezifik vom Nationalcharakter und Besonderheiten der Mentalität von Deutschsprachträgern bekannt machen;

8) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden.

25. Erzieherischer Aspekt in der 7.Klasse:

1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden;

2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.

26. Allgemeinbildender Aspekt in der 7.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.

27. Entwicklungsaspekt in der 7.Klasse:

1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln;

2) am Lehrbuch, Nachschlagewerk arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden;

3) eigene Gedanken logisch und nachvollziehbar darstellen;

4) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen;

5) rationale Fremdsprachenerwerbsmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse aktivisieren.

28. Strategischer Aspekt in der 7.Klasse: grundsätzliche Eigenschaften von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.

29. Grundinhalt für die 8. Klasse entspricht dem Sprachniveau A2.2 – mittleres Niveau A2.

30. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 8.Klasse:

1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf der sozialkulturellen Ebene

kommunizieren;

2) einzelne schwierigere Sätze, allgemeine Informationen im Gesprächsverlauf verstehen;

3) sich einem Gespräch über alltägliche irdische Dinge anschließen;

4) wichtige Informationen in einfachen Texten verstehen;

5) einfache Briefe persönlichen Charakters schreiben;

6) landeskundliche und kulturologische Kenntnisse haben, Umgangsnormen, Spezifik vom Nationalcharakter und Besonderheiten der Mentalität von Deutschsprachträgern kennen;

7) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden.

31. Erzieherischer Aspekt in der 8.Klasse:

1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden;

2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.

32. Allgemeinbildender Aspekt in der 8.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.

33. Entwicklungsaspekt in der 8.Klasse:

1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln;

2) am Lehrbuch, Nachschlagewerk arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden;

3) eigene Gedanken logisch und nachvollziehbar darstellen, diskutieren;

4) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen;

5) rationale Fremdsprachenerwerbmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse aktivieren.

34. Strategischer Aspekt in der 8.Klasse: grundsätzliche Eigenschaften von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.

35. Grundinhalt für die 9. Klasse entspricht dem Sprachniveau A2.2 – hohes Niveau A2.

36. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 9.Klasse:

1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf der sozialkulturellen Ebene kommunizieren;

2) kommunikative Absicht in alltäglichen Situationen: Essen und Trinken, Wohnung, Kleidung, Gesundheit, Freizeit, Reisen, Ausbildung realisieren;

3) Gespräche selbstständig führen;

4) wichtige Informationen in Texten mittlerer Schwierigkeit verstehen;

5) Briefe persönlichen Charakters schreiben;

6) landeskundliche und kulturologische Kenntnisse haben, Umgangsnormen, Spezifik vom Nationalcharakter und Besonderheiten der

Mentalität von Deutschsprachträgern kennen;

7) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden.

37. Erzieherischer Aspekt in der 9.Klasse:

1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden;

2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.

38. Allgemeinbildender Aspekt in der 9.Klasse : allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.

39. Entwicklungsaspekt in der 9.Klasse:

1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln;

2) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen;

3) rationale Fremdsprachenerwerbmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse aktivisieren;

4) moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden;

5) eigene Gedanken logisch und nachvollziehbar darstellen, zu allgemeinen Themen diskutieren.

40. Strategischer Aspekt in der 9.Klasse: grundsätzliche Eigenschaften von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.

2-Параграф. Оқу мақсаттарының жүйесі

41. Lernziele werden im Bildungsprogramm kodiert. Im Kodesystem bezeichnet die erste Ziffer die Klasse, die zweite Ziffer – den Abschnitt, die dritte Ziffer - die Nummer vom Lernziel.

Abschnitt 1. Hören:

Der Lernende muss				
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2
5.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchlichere Wörter zum Thema mit allerlei Unterstützung verstehen	6.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchlichere Wörter zum Thema verstehen	7.1.1 Schwerpunkte in andauernder Unterhaltung zu den zahlbegrenzten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	8.1.1 Schwerpunkte in andauernder Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen fast ohne Unterstützung verstehen	9.1.1 Schwerpunkte in andauernder Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen

5.1.2 einfache Fragen verstehen und Informationen zum Lebenslauf bereit stellen	6.1.2 schwierigere Fragen über persönliche Informationen mit Unterstützung verstehen	7.1.2 einige detaillierte Informationen in andauernder Unterhaltung zum begrenzten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	8.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit geringer oder ohne Unterstützung verstehen	9.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen
5.1.3 einfache Fragen zu allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen	6.1.3 schwierigere Fragen zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	7.1.3 die meisten Argumentationsdetails im erweiterten Gespräch zum begrenzten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit geringer Unterstützung verstehen	8.1.3 die meisten Argumentationsdetails in andauernder Unterhaltung zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen praktisch ohne Unterstützung verstehen	9.1.3 die meisten Argumentationsdetails in andauernder Unterhaltung zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen
5.1.4 Schwerpunkte in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	6.1.4 Schwerpunkte in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit begrenzter Unterstützung verstehen	7.1.4 einige von den vermutlichen Sinnen in andauernder Unterhaltung zu manchen allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung verstehen	8.1.4 den meisten Teil von vermutlichem Sinn in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen praktisch ohne Unterstützung verstehen	9.1.4 den meisten Teil von vermutlichem Sinn in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen
5.1.5 den größten Teil spezifischer Informationen und Details in kurzer Unterhaltung zu einigen Lernthemen mit Unterstützung verstehen	6.1.5 den größten Teil der spezifischen Informationen und Details in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	7.1.5 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden in andauernder Unterhaltung zu den meisten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	8.1.5 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung bestimmen	9.1.5 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen bestimmen
5.1.6 den Sinn aus dem Kontext der kurzen Unterhaltung zu	6.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu	7.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu	8.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu	9.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu

einigen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	den meisten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	einigen allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung bestimmen	den meisten allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung bestimmen	verschiedenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen
5.1.7 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden im einfachen Gespräch zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	6.1.7 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden im andauernden Gespräch zu begrenzten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	7.1.7 Merkmale von einigen mündlichen Genres auf Ebene der Wörter, Sätze und Texte zu bestimmen anfangen	8.1.7 Merkmale einiger mündlicher Genres auf Ebene der Wörter, Sätze und Texte bestimmen	9.1.7 Merkmale von den meisten mündlichen Genres auf Ebene der Wörter, Sätze und Texte bestimmen
5.1.8 Erzählungen, darunter andauerndes Gespräch zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	6.1.8 Erzählungen, darunter andauerndes Gespräch zu den meisten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	7.1.8 Erzählungen zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	8.1.8 lange Erzählungen zu allgemeinen und Lernthemen verstehen	9.1.8 Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in andauernder Unterhaltung zu einigen allgemeinen und Lernthemen zu bestimmen anfangen

2) Abschnitt 2. Sprechen:

Der Lernende muss:				
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2
5.2.1 Hauptinformationen über sich selbst und andere Personen auf Ebene der einfachen Sätze in typischen Situationen übergeben	6.2.1 Hauptinformation über sich selbst und andere Personen auf Ebene der Diskussion zu den meisten allgemeinen Themen übergeben	7.2.1 formale und informelle Stichwortverzeichnisse im Gespräch zu einigen allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.2.1 formale und informelle Stichwortverzeichnisse im Gespräch zu den meisten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.2.1 formale und informelle Stichwortverzeichnisse im Gespräch zu allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.2.2 einfache Fragen stellen, um Informationen zu einigen allgemeinen	6.2.2 einfache Fragen stellen, um Informationen zu den meisten allgemeinen	7.2.2 komplizierte Fragen stellen, um Informationen zu einigen allgemeinen	8.2.2 kompliziertere Fragen stellen, um Informationen zu allgemeinen und einigen	9.2.2 komplizierte Fragen stellen, um Informationen zu allgemeinen

Themen zu bekommen	Themen zu bekommen, sich kurzem Gespräch einzuschließen	Themen zu bekommen	Lernthemen zu bekommen	und Lernthemen zu bekommen
5.2.3 die Meinung auf Ebene der Sätze zu einigen allgemeinen und Lernthemen äußern	6.2.3 die Meinung auf Ebene der Sätze mit Argumentations- elementen zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen äußern	7.2.3 die Meinung auf Ebene der Argumentation zu den meisten allgemeinen und Lernthemen äußern	8.2.3 die Meinung auf Ebene der Argumentation zu beliebigen allgemeinen und Lernthemen äußern	9.2.3 eigenen Gesichtspunkt zu allgemeinen und Lernthemen erklären und begründen
5.2.4 manche Kommentare mit einiger Flexierbarkeit auf Ebene der Sätze zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen beantworten	6.2.4 manche Kommentare mit einiger Flexierbarkeit auf Ebene der Sätze mit Argumetations- elementen zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen beantworten	7.2.4 manche Kommentare mit einiger Flexierbarkeit auf Ebene der Sätze mit Argumetations- elementen zu den meisten allgemeinen und Lernthemen beantworten	8.2.4 Kommentare mit einiger Flexierbarkeit auf Ebene der Sätze mit Argumetations- elementen zu allgemeinen und Lernthemen beantworten	9.2.4 Kommentare mit bestimmter Flexierbarkeit auf Ebene der Argumetation zu allgemeinen und Lernthemen beantworten
5.2.5 beim Informations- austausch zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen auf dem Basisniveau kommunizieren zu versuchen	6.2.5 beim andauernden Gespräch zu den meisten allgemeinen und Lernthemen kommunizieren zu versuchen	7.2.5 mit Mitschülern zum Zweck der Zusammenarbeit, Besprechung, Übereinstimmung , Planung und Schwerpunkte- setzung für Realisierung der Lernaufgaben zusammenwirken zu versuchen	8.2.5 mit Mitschülern zum Zweck der Zusammenarbeit, Besprechung, Übereinstimmung , Planung und Schwerpunkte- setzung für Realisierung der Lernaufgaben zusammenwirken	9.2.5 mit Mitschülern zum Zweck der Zusammenarbeit, Besprechung, Übereinstimmung, Planung und Schwerpunkte- setzung für Realisierung der Lernaufgaben zusammen- wirken
5.2.6 sich auf Ebene der Sätze während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit	6.2.6 sich auf Ebene der Sätze und im Laufe der Diskussion während der Paar-, Gruppen- und	7.2.6 mit einiger Flexierbarkeit das, was die anderen auf Ebene der Sätze oder	8.2.6 mit einiger Flexierbarkeit das, was die anderen auf Ebene der Sätze oder	9.2.6 mit bestimmter Flexierbarkeit das, was die anderen auf Ebene der Sätze oder

klar und logisch ausdrücken	Klassenarbeit klar und logisch ausdrücken	Argumentation während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit gesagt haben, kommentieren zu versuchen	Argumentation während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit gesagt haben, kommentieren	Argumentation während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit gesagt haben, kommentieren
5.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu einigen allgemeinen Themen verwenden	6.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu einigen allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu verschiedenen allgemeinen und einigen Lernthemen verwenden	8.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu den meisten allgemeinen und einigen Lernthemen verwenden	9.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu unbegrenzten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.2.8 einfache Geschichten und Ereignisse zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen nacherzählen	6.2.8 einige längere Geschichten und Ereignisse zu manchen allgemeinen und Lernthemen nacherzählen	7.2.8 einige längere Geschichten und Ereignisse zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen nacherzählen	8.2.8 einige längere Geschichten und Ereignisse zu den meisten allgemeinen und Lernthemen nacherzählen	9.2.8 längere Geschichten und Ereignisse zu den meisten allgemeinen und Lernthemen nacherzählen

3) Abschnitt 3. Leseverstehen:

Der Lernende muss				
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2
5.3.1 Schwerpunkte in einigen kurzen, einfachen Texten zu allgemeinen und Lernthemen verstehen	6.3.1 Schwerpunkte in kurzen, einfachen Texten zu allgemeinen und Lernthemen verstehen	7.3.1 Schwerpunkte in Texten zu einigen unbekanntem allgemeinen und Lernthemen verstehen	8.3.1 Schwerpunkte in Texten zu verschiedenen unbekanntem allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige längere Texte einschließend	9.3.1 Schwerpunkte in langen Texten zu den meisten unbekanntem allgemeinen und Lernthemen verstehen
5.3.2 spezifische Informationen und Details in kurzen einfachen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit geringer	6.3.2 spezifische Informationen und Details in kurzen einfachen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen frei verstehen	7.3.2 spezifische Informationen und Details in Texten zu den meisten bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen	8.3.2 spezifische Informationen und Details in Texten zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige	9.3.2 spezifische Informationen und Details in Texten zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen,

Unterstützung verstehen			lange Texte einschließlich	einige lange Texte einschließlich
5.3.3 Argumentationsdetails zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen	6.3.3 Argumentationsdetails zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige lange Texte einschließlich	7.3.3 Argumentationsdetails zu den meisten bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige lange Texte einschließlich	8.3.3 Argumentationsdetails zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige lange Texte einschließlich	9.3.3 Argumentationsdetails in langen Texten zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen
5.3.4 einige kurze Texte mit geringer Unterstützung lesen und einen Bericht zum Gelesenen erstatten	6.3.4 einige kurze, einfache Texte schöngestiger Literatur selbstständig lesen	7.3.4 einige lange Texte schöngestiger und nicht schöngestiger Literatur zu bekannten und einigen unbekanntem allgemeinen und Lernthemen lesen	8.3.4 lange Texte verschiedener schöngestiger und nicht schöngestiger Literatur zu bekannten und einigen unbekanntem allgemeinen und Lernthemen lesen	9.3.4 lange Texte schöngestiger und nicht schöngestiger Literatur zu bekannten und einigen unbekanntem allgemeinen und Lernthemen lesen
5.3.5 den Sinn aus dem Kontext in kurzen Texten zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen bestimmen	6.3.5 den Sinn aus dem Kontext zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen bestimmen, lange Texte einschließlich	7.3.5 den Sinn aus dem Kontext in kurzen Texten zu den meisten bekannten allgemeinen und Lernthemen bestimmen	8.3.5 den Sinn aus dem Kontext in kurzen und einigen langen Texten zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen bestimmen	9.3.5 den Sinn aus dem Kontext in langen Texten zu den meisten bekannten allgemeinen und Lernthemen bestimmen
5.3.6 Einstellung und Meinung des Autors in kurzen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	6.3.6 Einstellung und Meinung des Autors in kurzen Texten zu den meisten allgemeinen und Lernthemen bestimmen	7.3.6 Einstellung und Meinung des Autors zu verschiedenen unbekanntem allgemeinen und Lernthemen bestimmen	8.3.6 Einstellung und Meinung des Autors zu verschiedenen unbekanntem allgemeinen und Lernthemen bestimmen, lange Texte einschließlich	9.3.6 Einstellung und Meinung des Autors in langen Texten zu den meisten allgemeinen und Lernthemen bestimmen
5.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze	6.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze und	7.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze und	8.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze und	9.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze

und Texte im Rahmen einiger geschriebener Genres bestimmen	Texte im Rahmen meist geschriebener Genres bestimmen	Texte im Rahmen meist geschriebener Genres bestimmen	Texte im Rahmen meist geschriebener Genres bestimmen	und Texte im Rahmen beliebiger geschriebener Genres bestimmen
5.3.8 Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verstehens-erweiterung mit geringer Unterstützung verwenden	6.3.8 bekannte Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verstehens-erweiterung selbstständig verwenden	7.3.8 bekannte und einige unbekannte Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verstehens-erweiterung mit geringer Unterstützung verwenden	8.3.8 bekannte und einige unbekannte Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verstehens-erweiterung verwenden	9.3.8 meist bekannte und unbekannte Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verstehens-erweiterung verwenden
5.3.9 den Unterschied zwischen der Tatsache und Meinung in kurzen einfachen Texten zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	6.3.9 den Unterschied zwischen der Tatsache und Meinung in kurzen einfachen Texten zu beliebigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	7.3.9 Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in kurzen, einfachen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	8.3.9 Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in kurzen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	9.3.9 Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in langen Texten zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen

4) Abschnitt 4. Schreiben:

Der Lernende muss:				
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2
5.4.1 textbezogene Arbeiten zu einigen allgemeinen und Lernthemen planen, schreiben, korrigieren und auslesen	6.4.1 textbezogene Arbeiten zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen	7.4.1 Arbeiten zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen	8.4.1 textbezogene Arbeiten zu allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen	9.4.1 textbezogene Arbeiten zu allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen
5.4.2 folgerichtige	6.4.2 über reale,	7.4.2 über reale,	8.4.2 über reale,	9.4.2 über reale,

Sätze zu einem Absatz zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit Hilfe der Schlüsselwörter schreiben	ausgedachte Ereignisse, Handlungen und Erfahrung aus Vergangeneit zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung schreiben	ausgedachte Ereignisse, Handlungen und Erfahrung aus Vergangeneit zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung schreiben	ausgedachte Ereignisse, Handlungen und Erfahrung aus Vergangeneit zu bekannten allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung schreiben	ausgedachte Ereignisse, Handlungen und Erfahrung aus Vergangeneit zu bekannten allgemeinen und Lernthemen selbstständig schreiben
5.4.3 textbezogene tatsächliche Angaben, die Menschen, Orte und Objekte beschreiben, mit Unterstützung schreiben	6.4.3 über eigene Gefühle und Meinungen zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung schreiben	7.4.3 zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit angemessener grammatischer Schreibfähigkeit schreiben	8.4.3 zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit angemessener grammatischer Schreibfähigkeit schreiben	9.4.3 zu bekannten allgemeinen und Lernthemen mit angemessener grammatischer Schreibfähigkeit schreiben
5.4.4 folgerichtige lange Sätze für Übergabe von persönlicher Information mit Unterstützung schreiben	6.4.4 Themen in einem Absatz für Übergabe von persönlicher Information mit Unterstützung schreiben	7.4.4 entsprechende Stile und Register in einigen schriftlichen Genres zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verwenden	8.4.4 entsprechende Stile und Register in schriftlichen Genres zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verwenden	9.4.4 entsprechende Stile und Register in unterschiedlichen schriftlichen Genres zu allgemeinen und Lernthemen mit minimaler Unterstützung verwenden
5.4.5 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern mit Unterstützung bilden	6.4.5 Argumente mit Beispielen und Begründung zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verwenden	7.4.5 Argumente mit Beispielen und Begründung zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit gewisser Unterstützung verwenden	8.4.5 Argumente mit Beispielen und Begründung zu bekannten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verwenden	9.4.5 Argumente mit Beispielen und Begründung zu unbegrenzten bekannten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verwenden
5.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern	6.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern zu einem	7.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern zu einem	8.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern zu einem	9.4.6 logischverbundene Texte mit Hilfe von

tern zu einigen bekannten allgemeinen Themen mit gewisser Unterstützung logisch verbinden	Absatz zu verschiedenen bekannten allgemeinen Themen mit geringer Unterstützung logisch verbinden	Absatz zu bekannten allgemeinen Themen logisch verbinden	Absatz zu bekannten allgemeinen Themen selbstständig logisch verbinden	Verbindungswörtern zu bekannten allgemeinen und Lernthemen schreiben
5.4.7 entsprechendes Format auf Textebene einiger schriftlicher Genres zu bekannten allgemeinen und einigen Lernthemen mit gewisser Unterstützung verwenden	6.4.7 entsprechendes Format auf Textebene für verschiedene schriftliche Genres zu bekannten allgemeinen und einigen Lernthemen mit gewisser Unterstützung verwenden	7.4.7 entsprechendes Format auf Textebene für verschiedene schriftliche Genres zu bekannten allgemeinen und Lernthemen mit minimaler Unterstützung verwenden	8.4.7 entsprechendes Format auf Textebene für schriftliche Genres zu bekannten allgemeinen und Lernthemen mit minimaler Unterstützung verwenden	9.4.7 entsprechendes Format auf Textebene unbegrenzter schriftlicher Genres zu allgemeinen und Lernthemen selbstständig verwenden
5.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu einigen allgemeinen Themen richtig schreiben	6.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen richtig schreiben	7.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen richtig schreiben	8.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu bekannten allgemeinen und Lernthemen richtig schreiben	9.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu unbegrenzten bekannten allgemeinen und Lernthemen richtig schreiben
5.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten mit angemessener Schreibfähigkeit auf Textebene zu einigen bekannten allgemeinen Themen verwenden	6.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten mit angemessener Schreibfähigkeit auf Textebene zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten mit angemessener Schreibfähigkeit auf Textebene zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten mit mittlerer Schreibfähigkeit auf Textebene zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten auf Textebene zu bekannten allgemeinen und Lernthemen sachkundig verwenden

5) Abschnitt 5. Sprachverwendung:

Der Lernende muss:				
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2
5.5.1 entsprechende Substantive und allgemeine Aussprüche, die Zeit und Ort beschreiben, zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.1 entsprechende Substantive und komplizierte Aussprüche, die Zeit und Ort beschreiben, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.1 einige abstrakte Substantive und komplizierte Aussprüche zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.1 einige abstrakte zusammengesetzte Substantive und komplizierte Nominalgruppen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen, auch zu unbekannt Themen verwenden	9.5.1 verschiedene abstrakte zusammengesetzte Substantive und komplizierte Nominalgruppen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen, auch zu unbekannt Themen verwenden
5.5.2 Verben im beschränkten Spektrum bekannter allgemeiner und Lernthemen verwenden	6.5.2 starke und schwache Verben im erweiterten Spektrum bekannter allgemeiner und Lernthemen verwenden	7.5.2 verschiedene Grundzahlen für zählbare und unzählbare Substantive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.2 verschiedene Grundzahlen für zählbare und unzählbare Substantive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.2 Grundzahlen für zählbare und unzählbare Substantive und Nominalgruppen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.3 Adjektive und Possessivpronomen bei Beschreibung von Gegenständen zu allgemeinen und einigen Lernthemen verwenden	6.5.3 Vielfalt von Adjektiven im Komparativ und Superlativ im beschränkten Spektrum bekannter allgemeiner und Lernthemen verwenden, einfache ein- und zweisilbige Adjektive	7.5.3 Vielfalt von Adjektiven vor Substantiven und Deklination der Adjektive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.3 verschiedene komplizierte Adjektive und Vergleichsstrukturen, z.B. mehr... als zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.3 verschiedene komplizierte Adjektive und Vergleichsstrukturen, auch verstärkende Adjektive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden

	verwenden			
5.5.4 verschiedene Verneinungsformen (nicht/ kein) zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.4 Ergänzung im Akkusativ, Gebrauch von Ergänzung im Akkusativ mit Hilfe von Präpositionen in, an, auf bei der Antwort auf die Frage wohin?, Präpositionen, die Dativ (mit, nach, aus, zu, von, bei, seit) und Akkusativ (durch, für, ohne, um, gegen, bis) regieren, verwenden	7.5.4 kongruentes Attribut, starke, schwache, gemischte, weibliche Deklination der Adjektive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.4 Temporalsätze mit Konjunktionen wenn, als und nachdem zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.4 Zeitkongruenz (Präsens – Perfekt) zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.5 Fragen und W-Fragen (Wie? Wie lange? Wieviel?) im erweiterten Spektrum allgemeiner und Lernthemen verwenden	6.5.5 <u>Konjugation des Verbs sein im Präteritum, Reflexivverben, Konjugation der Reflexivverben verwenden; Besonderheiten des Gebrauchs von Modalverben kennen</u>	7.5.5 Fragen, die verschiedenen Zeitformen entsprechen, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.5 Fragen, die verschiedene Zeit- und Modalformen einschließen, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.5 verschiedene Fragentypen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.6 Personal- und Possessivpronomen, Grund- und Ordnungszahlwörter zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.6 Fragesätze ohne Fragewort, Fragewörter: Wie? Wo? Woher? Was? Wann? Wieviel/e? Wessen?, Fragesätze mit Fragewort, Fragewort wozu? und Infinitivgruppe um ... zu.... zu vielen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.6 Personal- und Possessivpronomen (mein, dein, unser) zu vielen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.6 Unbestimmt-persönliches Pronomen man und seinen Gebrauch mit Modalverben zu vielen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.6 Deklination der Relativpronomen zu vielen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.7	6.5.7	7.5.7	8.5.7	9.5.7

einfache Verbformen im Präsens verwenden, um auszudrücken, was zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen geschehen ist.	Substantive im Genitiv, Ergänzung im Dativ zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Präsens, Präteritum, Perfekt zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Zeitkongruenz (Präteritum – Plusquamperfekt) zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.8 Verbformen im Präsens verwenden, um über Handlungen zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen zu erzählen	6.5.8 Deklination der Substantive zu allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.8 Hilfsverb werden im Futurum zu vielen gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.8 Wissen über Futurum systematisieren, Futurumformen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.8 Satzgefüge mit Konjunktionen während, indem, Satzreihe mit deshalb beim Lesen erkennen, Passiv zu bekannten allgemeinen und Lernthemen beim Lesen verstehen
5.5.9 Präsens, regelmäßige und unregelmäßige Verben für Beschreibung von Handlungsweisen, Gewohnheiten und Zuständen zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.9 starke, schwache, weibliche Deklination der Substantive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.9 Passivkonstruktionen wurde ... gegründet zu gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen angemessen verwenden	8.5.9 Vielfalt von einfachen Gegenwarts- und Vergangenheitszeitformen in beschreibender und indirekter Rede zu bekannten allgemeinen und Lernthemen angemessen verwenden	9.5.9 Vielfalt von einfachen Aktiv- und Passivformen in Gegenwart und Vergangenheit in narrativer und indirekter Rede zu bekannten allgemeinen und Lernthemen angemessen verwenden
5.5.10 Verbformen von haben/ sein zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen	6.5.10 Formen von Demonstrativ- und Possessivpronomen zum begrenzten Kreis der bekannten	7.5.10 Gegenwarts- und Vergangenheitszeitformen zu gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen	8.5.10 Gegenwarts- und Vergangenheitszeitformen, einige Passivformen zu bekannten	9.5.10 Gegenwarts- und Vergangenheitszeitformen, Vielfalt von Passivformen

verwenden	allgemeinen und Lernthemen verwenden	verwenden	Lernthemen verwenden	zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.11 starke, schwache Verben und Verben mit trennbaren Präfixen zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.11 unpersönliche Sätze zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.11 einige Formen der zusammengesetzten Sätze für Bestätigungen und Behauptungen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.11 einige Formen der indirekten Rede für Bestätigungen, Behauptungen, Fragen und Befehle: sagen, bitten, erzählen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.11 Vielfalt von Redeformen für Bestätigungen, Behauptungen, Fragen und Befehle zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.12 verschiedene Formen der Wortbildung zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.12 Verben mit trennbaren und untrennbaren Präfixen zu gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.12 Adverbien im Komparativ zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.12 Zeitkongruenz (Gegenwart - Vergangenheit) verwenden, direkte Rede in die indirekte Rede und indirekte Rede in die direkte Rede zu bekannten allgemeinen und Lernthemen umsetzen	9.5.12 Umsetzung der direkten Rede in die indirekte Rede, der indirekten Rede in die direkte Rede zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.13 Modalverben zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden, um Möglichkeit auszudrücken	6.5.13 Wortbildung: Substantiv + Substantiv (das Wörterbuch), Adjektiv + Substantiv (Leichtathletik), Verb + Substantiv (Esslöffel, Fahrstuhl) verwenden	7.5.13 verschiedene Modalformen in verschiedenen Funktionen zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.13 Vielfalt von Modalformen in verschiedenen Funktionen: Pflicht, Notwendigkeit, Möglichkeit, Erlaubnis, Bitte, Verbot, Absicht zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.13 verschiedene Modalformen in verschiedenen Funktionen und einige Modalformen in Vergangenheit zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.14 Präpositionen verwenden, um über Zeit und Ort zu sprechen,	6.5.14 Personal- und Possessivpronomen im Dativ, Ergänzungen im Dativ mit Präpositionen in, an,	7.5.14 Wortverbindungen mit Präpositionen in, an, auf, hinter,	8.5.14 einige Präpositionen vor Substantiven, die den Gebrauch	9.5.14 Relativpronomen mit Präposition zu bekannten

Dinge zu beschreiben und Thema zu bestimmen, Präpositionen der Bewegungsrichtung gemäß dem Kasus zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	auf bei der Antwort auf die Frage wo? zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen verwenden	neben, über, unter, zwischen, vor bei der Antwort auf die Fragen wo? (Dativ) und wohin? (Akkusativ) zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen verwenden	vom bestimmten Kasus fordern, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.15 Imperativ zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.15 Präpositionen von, mit, zu zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.15 Infinitivgruppe um... zu... nach Verben raten, empfehlen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.15 Fragesätze mit Infinitivgruppe um... zu... zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.15 Finalsätze mit Infinitivgruppe um ... zu... und Konjunktion damit zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.16 Präpositionen mit Dativ für Verbindung von Satzteilen in kleinen Texten zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.16 Konjugation der schwachen/ starken Verben im Präsens, gerade und invertierte Wortfolge zu vielen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.16 beordnende Bindewörter und, aber, oder, denn zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.16 Wissen über Objektsätze mit Konjunktionen dass und ob, auch mit Bindewörtern bei der Erklärung der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.16 Konstruktionen haben + zu + Infinitiv, sein + zu+ Infinitiv, die Notwendigkeit ausdrücken, zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden
5.5.17 Satzreihe mit Konjunktionen und aber für Beschreibung einfacher Handlungen in Gegenwart und Vergangenheit zu persönlichen und bekannten Themen verwenden	6.5.17 Grund- und Ordnungszahlen bis 100 zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.17 Objektsätze mit dass, ob und Bindewörtern wer, wie, was, warum, welche zu allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.17 Attributsätze mit Relativpronomen der, welcher, die, welche, das, welches und die, welche im Plural zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.17 alle erworbenen grammatischen Erscheinungen systematisieren

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Неміс тілі» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

№	Қолданыстағы бағдарлама	Өзгеріс енген жоба	Негіздеме
1	<p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>Die Relevanz des Schulfachs wird dadurch bestimmt, dass es als eine der Weltsprachen, Wissenschafts-, Bildungs- und Tourismussprache gilt. Das Erlernen der deutschen Sprache in den Schulen Kasachstans ist historisch durch die Bewohnung der ethnischen Deutschen im Lande und auch durch den dominierenden Status der deutschen Sprache auf dem Territorium sowjetischen Kasachstans bedingt.</p> <p>Das Erlernen der deutschen Sprache:</p> <p>6) gewährleistet effektive Kommunikation der Lernenden in verschiedenen Lebenssituationen;</p> <p>7) ermöglicht den Zugang zur Hochschulausbildung im Ausland – in Hochschulen von Deutschland, Österreich, der Schweiz;</p> <p>8) ermöglicht den Lernenden den Zugang zu den Nachrichten und Informationen, die in der deutschen Sprache verbreitet werden;</p> <p>9) ermöglicht den Lernenden den Zugang zu den</p>	<p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>4. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>5. Die Relevanz des Schulfachs wird dadurch bestimmt, dass es als eine der Weltsprachen, Wissenschafts-, Bildungs- und Tourismussprache gilt. Das Erlernen der deutschen Sprache in den Schulen Kasachstans ist historisch durch die Bewohnung der ethnischen Deutschen im Lande und auch durch den dominierenden Status der deutschen Sprache auf dem Territorium sowjetischen Kasachstans bedingt.</p> <p>Das Erlernen der deutschen Sprache:</p> <p>11) gewährleistet effektive Kommunikation der Lernenden in verschiedenen Lebenssituationen;</p> <p>12) ermöglicht den Zugang zur Hochschulausbildung im Ausland – in Hochschulen von Deutschland, Österreich, der Schweiz;</p> <p>13) ermöglicht den Lernenden den Zugang zu den</p>	<p>В системах учебных целях отсутствуют подразделы. В новой редакции предусмотрены внедрения подразделов по каждой системе целей обучения. Также. Пересматриваются цели обучения. В действующей редакции основное развитие целей разработано через увеличение объема, в то время как необходимо чтобы они развивались по принципу от простого к сложному. Главным обоснованием является пересмотр актуальности целей согласно</p>

<p>authentischen Texten der schöngestigen Literaturwerken in der deutschen Sprache;</p> <p>10) ermöglicht das lebenslange Lernen, das auf die Fertigkeiten, Lernstrategien und Kenntnisse, die in der Schule erworben wurden, basiert.</p> <p>Das Bildungsprogramm zum Schulfach „Deutsch“ ist auf die Entwicklung von Sprachfertigkeiten der Lernenden in vier Sprechaktivitäten (Hören, Sprechen, Lesen und Schreiben) gerichtet. Nach dem Abschluss der Grundallgemeinbildung (5.-9. Klassen) erreichen die Lernenden Sprachniveau A2 dem Common European Framework of Reference (CEFR) gemäß.</p> <p>2-тарату. «Неміс тілі» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>1-Параграф. «Неміс тілі» пәнінің мазмұны</p> <p>4. Der maximale Umfang von Unterrichtsbelastung im Schulfach „Deutsch“ beträgt:</p> <p>1) in der 5. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;</p> <p>2) in der 6. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;</p> <p>3) in der 7. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;</p> <p>4) in der 8. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;</p> <p>5) in der 9. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr.</p> <p>5. Der maximale Umfang von Unterrichtsbelastung im Schulfach „Deutsch“ beträgt (mit uigurischer, usbekischer, tadschikischer Unterrichtssprache):</p> <p>1) in der 5. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;</p>	<p>Nachrichten und Informationen, die in der deutschen Sprache verbreitet werden;</p> <p>14) ermöglicht den Lernenden den Zugang zu den authentischen Texten der schöngestigen Literaturwerken in der deutschen Sprache;</p> <p>15) ermöglicht das lebenslange Lernen, das auf die Fertigkeiten, Lernstrategien und Kenntnisse, die in der Schule erworben wurden, basiert.</p> <p>6. Das Bildungsprogramm zum Schulfach „Deutsch“ ist auf die Entwicklung von Sprachfertigkeiten der Lernenden in vier Sprechaktivitäten (Hören, Sprechen, Lesen und Schreiben) gerichtet. Nach dem Abschluss der Grundallgemeinbildung (5.-9. Klassen) erreichen die Lernenden Sprachniveau A2 dem Common European Framework of Reference (CEFR) gemäß.</p> <p>2-тарату. «Неміс тілі» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>1-Параграф. «Неміс тілі» пәнінің мазмұны</p> <p>4. Der maximale Umfang von Unterrichtsbelastung im Schulfach „Deutsch“ beträgt:</p> <p>1) in der 5. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;</p> <p>2) in der 6. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;</p> <p>3) in der 7. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;</p> <p>4) in der 8. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche, 108 Stunden im Schuljahr;</p> <p>5) in der 9. Klasse – 3 Unterrichtsstunden pro Woche,</p>	<p>обновленной рамки CEFR , а также тем обучения согласно возраста и преимуществ.</p>
---	--	---

<p>2) in der 6. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;</p> <p>3) in der 7. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;</p> <p>4) in der 8. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;</p> <p>5) in der 9. Klasse – 2 Unterrichtsstunden pro Woche, 72 Stunden im Schuljahr;</p> <p>Der Umfang der Unterrichtsbelastung im Schulfach hängt von dem Einheitsbildungsplan ab, der durch den Befehl des Ministers der Bildung und Wissenschaft der Republik Kasachstan vom 8. November 2012 № 500 “Über Genehmigung von Einheitsbildungsplänen der Grund-, Mittel- und allgemeinen Mittelschulbildung der Republik Kasachstan” (ins Register der staatlichen Registrierung der Normativ- und Rechtsakten der Republik Kasachstan unter № 8170 eingetragen) genehmigt wurde.</p> <p>5. Das Bildungsprogramm enthält Lernschritte für Schulfach „Deutsch“ (Klassen) in Übereinstimmung mit dem Sprachniveau, Bewertungskriterien für Sprachfertigkeiten und –fähigkeiten in vier Sprechfähigkeiten (Hören, Sprechen, Lesen und Schreiben), den Langzeitplan für die ganze Lernzeit (5.-9. Klassen).</p> <p>6. Der Inhalt des Bildungsprogramms in Schulfach „Deutsch“ ist nach Lernabschnitten (Hören, Sprechen, Lesen, Schreiben, Sprachverwendung) strukturiert.</p> <p>7. Lernziele, die für jeden Abschnitt bestimmt sind, ermöglichen dem Lehrer, die Arbeit nach der Entwicklung der vier Sprechfähigkeiten (Hören, Sprechen, Lesen, Schreiben) systematisch zu planen, Leistungen der Lernenden einzuschätzen, sie über die weiteren Lernschritte zu informieren.</p> <p>8. Im Grundinhalt des Bildungsprogramms sind allgemeine Lernziele im Bezug auf die deutsche Sprache für bestimmte Klassen dargestellt.</p> <p>9. In Abschnitten „Hören“, „Sprechen“, „Lesen“ und „Schreiben“</p>	<p>108 Stunden im Schuljahr.</p> <p>Der Umfang der Unterrichtsbelastung im Schulfach hängt von dem Einheitsbildungsplan ab, der durch den Befehl des Ministers der Bildung und Wissenschaft der Republik Kasachstan vom 8. November 2012 № 500 “Über Genehmigung von Einheitsbildungsplänen der Grund-, Mittel- und allgemeinen Mittelschulbildung der Republik Kasachstan” (ins Register der staatlichen Registrierung der Normativ- und Rechtsakten der Republik Kasachstan unter № 8170 eingetragen) genehmigt wurde.</p> <p>5. Das Bildungsprogramm enthält Lernschritte für Schulfach „Deutsch“ (Klassen) in Übereinstimmung mit dem Sprachniveau, Bewertungskriterien für Sprachfertigkeiten und –fähigkeiten in vier Sprechfähigkeiten (Hören, Sprechen, Lesen und Schreiben), den Langzeitplan für die ganze Lernzeit (5.-9. Klassen).</p> <p>6. Der Inhalt des Bildungsprogramms in Schulfach „Deutsch“ ist nach Lernabschnitten (Hören, Sprechen, Lesen, Schreiben, Sprachverwendung) strukturiert.</p> <p>7. Lernziele, die für jeden Abschnitt bestimmt sind, ermöglichen dem Lehrer, die Arbeit nach der Entwicklung der vier Sprechfähigkeiten (Hören, Sprechen, Lesen, Schreiben) systematisch zu planen, Leistungen der Lernenden einzuschätzen, sie über die weiteren Lernschritte zu informieren.</p> <p>8. Im Grundinhalt des Bildungsprogramms sind allgemeine Lernziele im Bezug auf die deutsche Sprache für bestimmte Klassen dargestellt.</p> <p>9. In Abschnitten „Hören“, „Sprechen“, „Lesen“ und „Schreiben“</p>	
--	---	--

<p>sind die Lernziele in vier Sprechfähigkeiten niedergeschrieben, die mit den Sprachniveaus (5.Klasse - A1.1, 6.Klasse – A1.2, 7.Klasse – A2.1, 8. und 9.Klassen - A2.2) übereinstimmen. Das Erreichen der Lernziele entspricht dem Endlernergebnis in der deutschen Sprache.</p> <p>10. Im Abschnitt „Sprachverwendung“ wird der Lernende mit Forderungen der korrekten Rede- und Sprachverwendung von lexisch-grammatischen, syntaktischen Strukturen der deutschen Sprache vertraut gemacht.</p> <p>11. Grundinhalt für die 5.Klasse entspricht dem Sprachniveau A1.1 – mittleres Niveau A1.</p> <p>12. Interkulturell-kommunikativer Aspekt:</p> <p>1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf den Alltags- und Lernebenen kommunizieren;</p> <ul style="list-style-type: none"> – 2) Grundkenntnisse in der deutschen Sprache demonstrieren; – 3) einfache Sätze verstehen; – 4) auf einfache Alltagsfragen antworten und Fragen stellen; – 5) sich selbst mündlich vorstellen; – 6) elementare Dialoge führen; – 7) einfache nützliche Informationen (aus Plakaten, Tabellen, Werbung) herausstellen; – 8) einfache Postkarten schreiben; – 9) den Sinn der Aussagen mit Hilfe von Gestik, Umschreibungen, Wiederholungen verstehen; – 10) neue Lexik auf Muttersprache stützend intuitiv erraten; <p>11) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und danach streben, deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch zu verwenden;</p>	<p>10. Im Abschnitt „Sprachverwendung“ wird der Lernende mit Forderungen der korrekten Rede- und Sprachverwendung von lexisch-grammatischen, syntaktischen Strukturen der deutschen Sprache vertraut gemacht.</p> <p>11. Grundinhalt für die 5.Klasse entspricht dem Sprachniveau A1.1 – mittleres Niveau A1.</p> <p>12. Interkulturell-kommunikativer Aspekt:</p> <p>1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf den Alltags- und Lernebenen kommunizieren;</p> <p>2) Grundkenntnisse in der deutschen Sprache demonstrieren;</p> <p>3) einfache Sätze verstehen;</p> <p>4) auf einfache Alltagsfragen antworten und Fragen stellen;</p> <p>5) sich selbst mündlich vorstellen;</p> <p>6) elementare Dialoge führen;</p> <p>7) einfache nützliche Informationen (aus Plakaten, Tabellen, Werbung) herausstellen;</p> <p>8) einfache Postkarten schreiben;</p> <p>9) den Sinn der Aussagen mit Hilfe von Gestik, Umschreibungen, Wiederholungen verstehen;</p> <p>10) neue Lexik auf Muttersprache stützend intuitiv erraten;</p> <p>11) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und danach streben, deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch zu verwenden;</p> <p>12) Realien, Sitten und Bräuche der deutschsprachigen Länder kennen lernen und Fertigkeiten von verbalen und nonverbalen Verhalten in der Kommunikation bewusst machen.</p> <p>13. Erzieherischer Aspekt in der 5.Klasse:</p> <p>1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und</p>	
---	--	--

<p>12) Realien, Sitten und Bräuche der deutschsprachigen Länder kennen lernen und Fertigkeiten von verbalen und nonverbalen Verhalten in der Kommunikation bewusst machen.</p> <p>13. Erzieherischer Aspekt in der 5.Klasse: 1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden; 2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.</p> <p>14. Allgemeinbildender Aspekt in der 5.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p> <p>15. Entwicklungsaspekt in der 5.Klasse: 1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln; 2) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, rationale Fremdsprachenerwerbsmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse (Erkennen von Spracherscheinungen, ihre Analyse, Vergleich mit deren der Muttersprache) aktivisieren; 3) am Lehrbuch, Wörterbuch arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden.</p> <p>16. Strategischer Aspekt in der 5.Klasse: elementare Grundzüge von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>17. Grundinhalt für die 6. Klasse entspricht dem Sprachniveau A1.2 – hohes Niveau A1.</p> <p>18. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 6.Klasse: 1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf den sozialen Alltagslebens- und Lernebenen kommunizieren; – 2) Grundkenntnisse in der deutschen Sprache demonstrieren; – 3) einfache gebräuchliche Sätze und Phrasen verstehen; – 4) auf Alltagsfragen antworten, Fragen stellen, einfachen Dialog bilden;</p>	<p>Kultur bilden; 2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.</p> <p>14. Allgemeinbildender Aspekt in der 5.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p> <p>15. Entwicklungsaspekt in der 5.Klasse: 1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln; 2) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, rationale Fremdsprachenerwerbsmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse (Erkennen von Spracherscheinungen, ihre Analyse, Vergleich mit deren der Muttersprache) aktivisieren; 3) am Lehrbuch, Wörterbuch arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden.</p> <p>16. Strategischer Aspekt in der 5.Klasse: elementare Grundzüge von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>17. Grundinhalt für die 6. Klasse entspricht dem Sprachniveau A1.2 – hohes Niveau A1.</p> <p>18. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 6.Klasse: 1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf den sozialen Alltagslebens- und Lernebenen kommunizieren; 2) Grundkenntnisse in der deutschen Sprache demonstrieren; 3) einfache gebräuchliche Sätze und Phrasen verstehen;</p>	
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> – 5) sich selbst und andere Person vorstellen; – 6) einfache nützliche Informationen (im Geschäft, auf der Straße) herausstellen; – 7) einfache Postkarten, persönliche Briefe schreiben, Fragebogen ausfüllen; – 8) den Sinn der Aussagen mit Hilfe von Umschreibungen, Wiederholungen verstehen; – 9) neue Lexik auf Muttersprache stützend intuitiv erraten; <p>10) Realien, Sitten und Bräuche, Traditionen der deutschsprachigen Länder kennen lernen, Fertigkeiten von verbalen und nonverbalen Verhalten in der Kommunikation bewusst machen;</p> <p>11) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden.</p> <p>19. Erzieherischer Aspekt in der 6.Klasse:</p> <p>1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden;</p> <p>2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.</p> <p>20. Allgemeinbildender Aspekt in der 6.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p> <p>21. Entwicklungsaspekt in der 6.Klasse:</p> <p>1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln;</p> <p>2) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen;</p> <p>3) rationale Fremdsprachenerwerbmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse (Erkennen von Spracherscheinungen, ihre Analyse, Vergleich mit deren der Muttersprache) aktivisieren;</p> <p>4) am Lehrbuch, Nachschlagewerk arbeiten, Lerninformationen</p>	<ul style="list-style-type: none"> 4) auf Alltagsfragen antworten, Fragen stellen, einfachen Dialog bilden; 5) sich selbst und andere Person vorstellen; 6) einfache nützliche Informationen (im Geschäft, auf der Straße) herausstellen; 7) einfache Postkarten, persönliche Briefe schreiben, Fragebogen ausfüllen; 8) den Sinn der Aussagen mit Hilfe von Umschreibungen, Wiederholungen verstehen; 9) neue Lexik auf Muttersprache stützend intuitiv erraten; 10) Realien, Sitten und Bräuche, Traditionen der deutschsprachigen Länder kennen lernen, Fertigkeiten von verbalen und nonverbalen Verhalten in der Kommunikation bewusst machen; 11) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden. <p>19. Erzieherischer Aspekt in der 6.Klasse:</p> <p>1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden;</p> <p>2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.</p> <p>20. Allgemeinbildender Aspekt in der 6.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p> <p>21. Entwicklungsaspekt in der 6.Klasse:</p> <p>1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln;</p> <p>2) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen,</p>	
--	--	--

<p>aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden.</p> <p>22. Strategischer Aspekt in der 6.Klasse: elementare Grundzüge von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>23. Grundinhalt für die 7. Klasse entspricht dem Sprachniveau A2.1 – niedriges Niveau A2.</p> <p>24. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 7.Klasse:</p> <p>1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf den sozialen Alltagslebens- und Lernebenen kommunizieren;</p> <ul style="list-style-type: none"> – 2) oft gebräuchliche Sätze und Umgangssprachen verstehen; – 3) in einfachen Sätzen über Lernen, Schule, Herkunft, nächste Umgebung und elementare Alltagsbedürfnisse erzählen; – 4) einfache Texte, Anzeigen, Briefe lesen und verstehen; – 5) kurze Zetteln, Briefe persönlichen Charakters schreiben; <p>6) in einfachen typischen Situationen, die unmittelbaren Informationsaustausch im Rahmen der bekannten Themen und Tätigkeitsarten fordern, umgehen;</p> <p>7) landeskundliche Kenntnisse erwerben, sich mit Umgangsnormen, Spezifik vom Nationalcharakter und Besonderheiten der Mentalität von Deutschsprachträgern bekannt machen;</p> <p>8) den ethnoinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden.</p> <p>25. Erzieherischer Aspekt in der 7.Klasse:</p> <p>1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden;</p> <p>2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.</p> <p>26. Allgemeinbildender Aspekt in der 7.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p>	<p>Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen;</p> <p>3) rationale Fremdsprachenerwerbsmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse (Erkennen von Spracherscheinungen, ihre Analyse, Vergleich mit deren der Muttersprache) aktivieren;</p> <p>4) am Lehrbuch, Nachschlagewerk arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden.</p> <p>22. Strategischer Aspekt in der 6.Klasse: elementare Grundzüge von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>23. Grundinhalt für die 7. Klasse entspricht dem Sprachniveau A2.1 – niedriges Niveau A2.</p> <p>24. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 7.Klasse:</p> <p>1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf den sozialen Alltagslebens- und Lernebenen kommunizieren;</p> <p>2) oft gebräuchliche Sätze und Umgangssprachen verstehen;</p> <p>3) in einfachen Sätzen über Lernen, Schule, Herkunft, nächste Umgebung und elementare Alltagsbedürfnisse erzählen;</p> <p>4) einfache Texte, Anzeigen, Briefe lesen und verstehen;</p> <p>5) kurze Zetteln, Briefe persönlichen Charakters schreiben;</p> <p>6) in einfachen typischen Situationen, die unmittelbaren Informationsaustausch im Rahmen der bekannten Themen und Tätigkeitsarten fordern, umgehen;</p> <p>7) landeskundliche Kenntnisse erwerben, sich mit Umgangsnormen, Spezifik vom Nationalcharakter und Besonderheiten der Mentalität von Deutschsprachträgern</p>	
--	---	--

<p>27. Entwicklungsaspekt in der 7.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln; 2) am Lehrbuch, Nachschlagewerk arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden; 3) eigene Gedanken logisch und nachvollziehbar darstellen; 4) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen; 5) rationale Fremdsprachenerwerbmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse aktivieren. <p>28. Strategischer Aspekt in der 7.Klasse: grundsätzliche Eigenschaften von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>29. Grundinhalt für die 8. Klasse entspricht dem Sprachniveau A2.2 – mittleres Niveau A2.</p> <p>30. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 8.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf der soziokulturellen Ebene kommunizieren; <ul style="list-style-type: none"> – 2) einzelne schwierigere Sätze, allgemeine Informationen im Gesprächsverlauf verstehen; – 3) sich einem Gespräch über alltägliche irdische Dinge anschließen; – 4) wichtige Informationen in einfachen Texten verstehen; – 5) einfache Briefe persönlichen Charakters schreiben; 6) landeskundliche und kulturologische Kenntnisse haben, Umgangsnormen, Spezifik vom Nationalcharakter und Besonderheiten der Mentalität von Deutschsprachträgern kennen; 7) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden. <p>31. Erzieherischer Aspekt in der 8.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden; 2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen. 	<p>bekannt machen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 8) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden. <p>25. Erzieherischer Aspekt in der 7.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden; 2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen. <p>26. Allgemeinbildender Aspekt in der 7.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p> <p>27. Entwicklungsaspekt in der 7.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln; 2) am Lehrbuch, Nachschlagewerk arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden; 3) eigene Gedanken logisch und nachvollziehbar darstellen; 4) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen; 5) rationale Fremdsprachenerwerbmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse aktivieren. <p>28. Strategischer Aspekt in der 7.Klasse: grundsätzliche Eigenschaften von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>29. Grundinhalt für die 8. Klasse entspricht dem</p>	
---	--	--

<p>32. Allgemeinbildender Aspekt in der 8.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p> <p>33. Entwicklungsaspekt in der 8.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln; 2) am Lehrbuch, Nachschlagewerk arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden; 3) eigene Gedanken logisch und nachvollziehbar darstellen, diskutieren; 4) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen; 5) rationale Fremdsprachenerwerbsmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse aktivieren. <p>34. Strategischer Aspekt in der 8.Klasse: grundsätzliche Eigenschaften von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>35. Grundinhalt für die 9. Klasse entspricht dem Sprachniveau A2.2 – hohes Niveau A2.</p> <p>36. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 9.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf der sozialkulturellen Ebene kommunizieren; <ul style="list-style-type: none"> – 2) kommunikative Absicht in alltäglichen Situationen: Essen und Trinken, Wohnung, Kleidung, Gesundheit, Freizeit, Reisen, Ausbildung realisieren; – 3) Gespräche selbstständig führen; – 4) wichtige Informationen in Texten mittlerer Schwierigkeit verstehen; – 5) Briefe persönlichen Charakters schreiben; 6) landeskundliche und kulturologische Kenntnisse haben, Umgangsnormen, Spezifik vom Nationalcharakter und Besonderheiten der Mentalität von Deutschsprachträgern kennen; 	<p>Sprachniveau A2.2 – mittleres Niveau A2.</p> <p>30. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 8.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf der sozialkulturellen Ebene kommunizieren; 2) einzelne schwierigere Sätze, allgemeine Informationen im Gesprächsverlauf verstehen; 3) sich einem Gespräch über alltägliche irdische Dinge anschließen; 4) wichtige Informationen in einfachen Texten verstehen; 5) einfache Briefe persönlichen Charakters schreiben; 6) landeskundliche und kulturologische Kenntnisse haben, Umgangsnormen, Spezifik vom Nationalcharakter und Besonderheiten der Mentalität von Deutschsprachträgern kennen; 7) den ethno-linguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden. <p>31. Erzieherischer Aspekt in der 8.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden; 2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen. <p>32. Allgemeinbildender Aspekt in der 8.Klasse: allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p> <p>33. Entwicklungsaspekt in der 8.Klasse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis 	
---	--	--

<p>7) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden.</p> <p>37. Erzieherischer Aspekt in der 9.Klasse: 1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden; 2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.</p> <p>38. Allgemeinbildender Aspekt in der 9.Klasse : allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p> <p>39. Entwicklungsaspekt in der 9.Klasse: 1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln; 2) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen; 3) rationale Fremdsprachenerwerbmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse aktivieren; 4) moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden; 5) eigene Gedanken logisch und nachvollziehbar darstellen, zu allgemeinen Themen diskutieren.</p> <p>40. Strategischer Aspekt in der 9.Klasse: grundsätzliche Eigenschaften von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>2-Параграф. Оқу мақсаттарының жүйесі</p> <p>41. Lernziele werden im Bildungsprogramm kodiert. Im Codesystem bezeichnet die erste Ziffer die Klasse, die zweite Ziffer – den Abschnitt, die dritte Ziffer - die Nummer vom Lernziel.</p> <p>1) Abschnitt 1. Hören:</p>	<p>entwickeln; 2) am Lehrbuch, Nachschlagewerk arbeiten, Lerninformationen aufschreiben, moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden; 3) eigene Gedanken logisch und nachvollziehbar darstellen, diskutieren; 4) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen; 5) rationale Fremdsprachenerwerbmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse aktivieren.</p> <p>34. Strategischer Aspekt in der 8.Klasse: grundsätzliche Eigenschaften von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>35. Grundinhalt für die 9. Klasse entspricht dem Sprachniveau A2.2 – hohes Niveau A2.</p> <p>36. Interkulturell-kommunikativer Aspekt in der 9.Klasse: 1) mit Vertretern fremdsprachiger Kultur auf der soziokulturellen Ebene kommunizieren; 2) kommunikative Absicht in alltäglichen Situationen: Essen und Trinken, Wohnung, Kleidung, Gesundheit, Freizeit, Reisen, Ausbildung realisieren; 3) Gespräche selbstständig führen; 4) wichtige Informationen in Texten mittlerer Schwierigkeit verstehen; 5) Briefe persönlichen Charakters schreiben; 6) landeskundliche und kulturologische Kenntnisse haben, Umgangsnormen, Spezifik vom Nationalcharakter und Besonderheiten der Mentalität von Deutschsprachträgern kennen; 7) den ethnolinguakulturellen Werten der deutschsprachigen Länder teilhaftig werden und deutsche</p>	
--	--	--

Der Lernende muss					
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse	
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2	
5.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchliche Wörter zum Thema mit allerlei Unterstützung verstehen	6.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchliche Wörter zum Thema verstehen	7.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den zahlbegriffen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	8.1.1 Schwerpunkte in andauernder Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen fast ohne Unterstützung verstehen	9.1.1 Schwerpunkte in andauernder Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen	<p>Sprache in den Situationen des interkulturellen Zusammenwirkens praktisch verwenden.</p> <p>37. Erzieherischer Aspekt in der 9.Klasse:</p> <p>1) positives Verhalten zur deutschen Sprache und Kultur bilden;</p> <p>2) verschiedene Standpunkte respektieren, Toleranz zeigen.</p> <p>38. Allgemeinbildender Aspekt in der 9.Klasse : allgemeine Kultur erhöhen, den Gesichtskreis, Kenntnisse über deutschsprachige Länder und die Welt um uns herum anhand der deutschen Sprache erweitern.</p> <p>39. Entwicklungsaspekt in der 9.Klasse:</p> <p>1) sprachliche Fähigkeiten, Kultur des Sprachverhaltens, Interesse an deutscher Sprache, positive Personeneigenschaften: Willensqualitäten, Gedächtnis entwickeln;</p> <p>2) eigene und fremdsprachige Kultur erkennen, Muttersprache mit der Fremdsprache vergleichen;</p> <p>3) rationale Fremdsprachenerwerbsmethoden verwenden, eigene Lerntätigkeit organisieren, intellektuelle Prozesse aktivieren;</p> <p>4) moderne Lerntechnologien, die Effizienz beim Spracherwerb gewährleisten, verwenden;</p> <p>5) eigene Gedanken logisch und nachvollziehbar darstellen, zu allgemeinen Themen diskutieren.</p> <p>40. Strategischer Aspekt in der 9.Klasse: grundsätzliche Eigenschaften von sekundärer Sprachpersönlichkeit erwerben.</p> <p>2-Параграф. Оқу мақсаттарының жүйесі</p> <p>41. Lernziele werden im Bildungsprogramm kodiert. Im Kodesystem bezeichnet die erste Ziffer die Klasse, die</p>
5.1.2 einfache Fragen verstehen und Informationen zum Lebenslauf bereithalten	6.1.2 schwierigere Fragen über persönliche Informationen mit Unterstützung verstehen	7.1.2 einige detaillierte Informationen in andauern der Unterhaltung zum begrenzten Kreis allgemeinen	8.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum weiten Kreis allgemeinen und Lernthemen	9.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum weiten Kreis allgemeinen und Lernthemen	

			ner und Lernthe men mit Unterstüt zung verstehe n	n mit geringer oder ohne Unterstüt zung verstehen	n ohne Unterstüt zung verstehen	zweite Ziffer – den Abschnitt, die dritte Ziffer - die Nummer vom Lernziel. Abschnitt 1. Hören:															
						<table border="1"> <tr> <th colspan="5">Der Lernende muss</th> </tr> <tr> <th>5. Klasse</th> <th>6. Klasse</th> <th>7. Klasse</th> <th>8. Klasse</th> <th>9. Klasse</th> </tr> <tr> <td>A1.1.</td> <td>A1.2</td> <td>A2.1</td> <td>A.2.2</td> <td>A2.2</td> </tr> </table>	Der Lernende muss					5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse	A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2
Der Lernende muss																					
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse																	
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2																	
5.1.3 einfache Fragen zu allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen	6.1.3 schwierige Fragen zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	7.1.3 die meisten Argumentationsdetails im erweiterten Gespräch zum begrenzten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit geringerer Unterstützung verstehen	8.1.3 die meisten Argumentationsdetails in andauernder Unterhaltung zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen praktisch ohne Unterstützung verstehen	9.1.3 die meisten Argumentationsdetails in andauernder Unterhaltung zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen		<table border="1"> <tr> <td>5.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchlichere Wörter zum Thema mit allerlei Unterstützung verstehen</td> <td>6.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchlichere Wörter zum Thema verstehen</td> <td>7.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den zahlreichsten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen</td> <td>8.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen fast ohne Unterstützung verstehen</td> <td>9.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen</td> </tr> <tr> <td>5.1.2 einfache Fragen verstehen und Informationen zum Lebensla</td> <td>6.1.2 schwierige Fragen über persönliche Informationen mit</td> <td>7.1.2 einige detaillierte Informationen in andauern der Unterhalt</td> <td>8.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum</td> <td>9.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum</td> </tr> </table>	5.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchlichere Wörter zum Thema mit allerlei Unterstützung verstehen	6.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchlichere Wörter zum Thema verstehen	7.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den zahlreichsten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	8.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen fast ohne Unterstützung verstehen	9.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen	5.1.2 einfache Fragen verstehen und Informationen zum Lebensla	6.1.2 schwierige Fragen über persönliche Informationen mit	7.1.2 einige detaillierte Informationen in andauern der Unterhalt	8.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum	9.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum					
5.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchlichere Wörter zum Thema mit allerlei Unterstützung verstehen	6.1.1 einzelne Phrasen und gebräuchlichere Wörter zum Thema verstehen	7.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den zahlreichsten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	8.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen fast ohne Unterstützung verstehen	9.1.1 Schwerpunkte in andauern der Unterhaltung zu den allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen																	
5.1.2 einfache Fragen verstehen und Informationen zum Lebensla	6.1.2 schwierige Fragen über persönliche Informationen mit	7.1.2 einige detaillierte Informationen in andauern der Unterhalt	8.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum	9.1.2 konkretere Informationen im erweiterten Gespräch zum																	
5.1.4 Schwerpunkte in andauernder	6.1.4 Schwerpunkte in andauernder	7.1.4 einige von den vermutlichen	8.1.4 den meisten Teil von vermutlich	9.1.4 den meisten Teil von vermutlich																	

	Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit begrenzter Unterstützung verstehen	Sinnen in andauern der Unterhaltung zu manchen allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung verstehen	em Sinn in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen praktisch ohne Unterstützung verstehen	em Sinn in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen		uf bereitstellen	Unterstützung verstehen	ung zum begrenzten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit geringer oder ohne Unterstützung verstehen	weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen	
	5.1.5 den größten Teil spezifischer Informati onen und Details in kurzer Unterhaltung zu einigen Lernthemen mit Unterstützung verstehen	6.1.5 den größten Teil der spezifischen Inforamati onen und Details in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung	7.1.5 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden in andauern der Unterhaltung zu den meisten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstüt	8.1.5 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung	9.1.5 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen bestimmen		5.1.3 einfache Fragen zu allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen	6.1.3 schwierigere Fragen zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	7.1.3 die meisten Argumentationsdetails im erweitert en Gespräch zum begrenzten Kreis allgemeiner und Lernthemen mit geringer Unterstützung verstehen	8.1.3 die meisten Argumentationsdetails in andauern der Unterhaltung zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen praktisch ohne Unterstützung verstehen	9.1.3 die meisten Argumentationsdetails in andauern der Unterhaltung zum weiten Kreis allgemeiner und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen	

	verstehen	zung bestimmen	bestimmen				n	n		
5.1.6 den Sinn aus dem Kontext der kurzen Unterhaltung zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	6.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu den meisten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	7.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung bestimmen	8.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu den meisten allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung bestimmen	9.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	5.1.4 Schwerpunkte in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	6.1.4 Schwerpunkte in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit begrenzter Unterstützung verstehen	7.1.4 einige von den vermutlichen Sinnen in andauernder Unterhaltung zu manchen allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung verstehen	8.1.4 den meisten Teil von vermutlichem Sinn in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen praktisch ohne Unterstützung verstehen	9.1.4 den meisten Teil von vermutlichem Sinn in andauernder Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung verstehen	
5.1.7 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden im einfachen Gespräch zu einigen	6.1.7 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden im andauernden Gespräch	7.1.7 Merkmal e von einigen mündlichen Genres auf Ebene der Wörter,	8.1.7 Merkmale einiger mündlicher Genres auf Ebene der Wörter, Sätze und Texte bestimmen	9.1.7 Merkmale von den meisten mündlichen Genres auf Ebene der Wörter, Sätze und Texte	5.1.5 den größten Teil spezifischer Informationen und Details in kurzer Unterhaltung	6.1.5 den größten Teil der spezifischen Informationen und Details in andauernden	7.1.5 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden in andauernder Unterhaltung zu	8.1.5 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden in andauernder Unterhaltung zu	9.1.5 die Meinung des Sprechenden/ der Sprechenden in andauernder Unterhaltung zu	

allgemeine und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	zu begrenzten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	Sätze und Texte zu bestimmen anfangen		bestimmen		ung zu einigen Lernthemen mit Unterstützung verstehen	der Unterhaltung zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	den meisten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	allgemeinen und Lernthemen mit geringerer Unterstützung bestimmen	allgemeinen und Lernthemen bestimmen
5.1.8 Erzählungen, darunter andauerndes Gespräch zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	6.1.8 Erzählungen, darunter andauerndes Gespräch zu den meisten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	7.1.8 Erzählungen zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	8.1.8 lange Erzählungen zu allgemeinen und Lernthemen verstehen	9.1.8 Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in andauernder Unterhaltung zu einigen allgemeinen und Lernthemen zu bestimmen anfangen		5.1.6 den Sinn aus dem Kontext der kurzen Unterhaltung zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	6.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu den meisten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	7.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit geringerer Unterstützung bestimmen	8.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu den meisten allgemeinen und Lernthemen mit geringerer Unterstützung bestimmen	9.1.6 den Sinn aus dem Kontext der andauernden Unterhaltung zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen
2) Abschnitt 2. Sprechen:										
Der Lernende muss:										
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse						
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2		5.1.7 die Meinung	6.1.7 die Meinung	7.1.7 Merkmale von	8.1.7 Merkmale einiger	9.1.7 Merkmale von

5.2.1 Hauptinformation über sich selbst und andere Personen auf Ebene der einfachen Sätze in typischen Situationen übergeben	6.2.1 Hauptinformation über sich selbst und andere Personen auf Ebene der Diskussion zu den meisten allgemeinen Themen übergeben	7.2.1 formale und informelle Stichwörterverzeichnisse im Gespräch zu einigen allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.2.1 formale und informelle Stichwörterverzeichnis im Gespräch zu den meisten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.2.1 formale und informelle Stichwörterverzeichnisse im Gespräch zu allgemeinen und Lernthemen verwenden	des Sprechen/ der Sprechen im einfachen Gespräch zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	des Sprechen/ der Sprechen im andauern den Gespräch zu begrenzt allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung bestimmen	einigen mündlichen Genres auf Ebene der Wörter, Sätze und Texte zu bestimmen anfangen	mündlicher Genres auf Ebene der Wörter, Sätze und Texte bestimmen	den meisten mündlichen Genres auf Ebene der Wörter, Sätze und Texte bestimmen	
5.2.2 einfache Fragen stellen, um Informationen zu einigen allgemeinen Themen zu bekommen	6.2.2 einfache Fragen stellen, um Informationen zu den meisten allgemeinen Themen zu bekommen, sich kurzem Gespräch einzuschließen	7.2.2 komplizierte Fragen stellen, um Informationen zu einigen allgemeinen Themen zu bekommen	8.2.2 kompliziertere Fragen stellen, um Informationen zu allgemeinen und einigen Lernthemen zu bekommen	9.2.2 komplizierte Fragen stellen, um Informationen zu allgemeinen und Lernthemen zu bekommen	5.1.8 Erzählungen, darunter andauern des Gespräch zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung	6.1.8 Erzählungen, darunter andauern des Gespräch zu den meisten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung	7.1.8 Erzählungen zu allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung verstehen	8.1.8 lange Erzählungen zu allgemeinen und Lernthemen verstehen	9.1.8 Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in andauernder Unterhaltung zu einigen allgemeinen	

<p>5.2.3 die Meinung auf Ebene der Sätze zu einigen allgemeinen und Lernthemen äußern</p>	<p>6.2.3 die Meinung auf Ebene der Sätze mit Argumentationselementen zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen äußern</p>	<p>7.2.3 die Meinung auf Ebene der Argumentation zu den meisten allgemeinen und Lernthemen äußern</p>	<p>8.2.3 die Meinung auf Ebene der Argumentation zu beliebigen allgemeinen und Lernthemen äußern</p>	<p>9.2.3 eigenen Gesichtspunkt zu allgemeinen und Lernthemen erklären und begründen</p>	<p>verstehen</p>	<p>verstehen</p>			<p>nen und Lernthemen zu bestimmen anfangen</p>
<p>2) Abschnitt 2. Sprechen:</p>									
<p>Der Lernende muss:</p>									
<p>5. Klasse</p>		<p>6. Klasse</p>		<p>7. Klasse</p>		<p>8. Klasse</p>		<p>9. Klasse</p>	
<p>A1.1.</p>		<p>A1.2</p>		<p>A2.1</p>		<p>A.2.2</p>		<p>A2.2</p>	
<p>5.2.1 Hauptinformation über sich selbst und andere Personen auf Ebene der einfachen Sätze in typischen Situationen übergeben</p>	<p>6.2.1 Hauptinformation über sich selbst und andere Personen auf Ebene der Diskussion zu den meisten allgemeinen Themen übergeben</p>	<p>7.2.1 formale und informelle Stichwörterverzeichnisse im Gespräch zu einigen allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>8.2.1 formale und informelle Stichwörterverzeichnisse im Gespräch zu den meisten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>9.2.1 formale und informelle Stichwörterverzeichnisse im Gespräch zu allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>					
<p>5.2.2 einfache</p>	<p>6.2.2 einfache</p>	<p>7.2.2 komplizi</p>	<p>8.2.2 komplizi</p>	<p>9.2.2 komplizi</p>					
<p>5.2.4 manche Kommentare mit einiger Flexibilität auf Ebene der Sätze zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen beantworten</p>	<p>6.2.4 manche Kommentare mit einiger Flexibilität auf Ebene der Sätze mit Argumentationselementen zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen</p>	<p>7.2.4 manche Kommentare mit einiger Flexibilität auf Ebene der Sätze mit Argumentationselementen zu den meisten allgemeinen und Lernthemen</p>	<p>8.2.4 Kommentare mit einiger Flexibilität auf Ebene der Sätze mit Argumentationselementen zu allgemeinen und Lernthemen beantworten</p>	<p>9.2.4 Kommentare mit bestimmter Flexibilität auf Ebene der Argumentation zu allgemeinen und Lernthemen beantworten</p>					

	n beantworten	men beantworten				Fragen stellen, um Informationen zu einigen allgemeinen Themen zu bekommen	Fragen stellen, um Informationen zu den meisten allgemeinen Themen zu bekommen, sich kurzem Gespräch einzuschließen	erte Fragen stellen, um Informationen zu einigen allgemeinen Themen zu bekommen	ertere Fragen stellen, um Informationen zu allgemeinen und einigen Lernthemen zu bekommen	erte Fragen stellen, um Informationen zu allgemeinen und Lernthemen zu bekommen	
5.2.5 beim Informationsaustausch zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen auf dem Basisniveau kommunizieren zu versuchen	6.2.5 beim andauernden Gespräch zu den meisten allgemeinen und Lernthemen kommunizieren zu versuchen	7.2.5 mit Mitschülern zum Zweck der Zusammenarbeit, Besprechung, Übereinstimmung, Planung und Schwerpunktsetzung für Realisierung der Lernaufgaben zusammenwirken zu versuchen	8.2.5 mit Mitschülern zum Zweck der Zusammenarbeit, Besprechung, Übereinstimmung, Planung und Schwerpunktsetzung für Realisierung der Lernaufgaben zusammenwirken	9.2.5 mit Mitschülern zum Zweck der Zusammenarbeit, Besprechung, Übereinstimmung, Planung und Schwerpunktsetzung für Realisierung der Lernaufgaben zusammenwirken		5.2.3 die Meinung auf Ebene der Sätze zu einigen allgemeinen und Lernthemen äußern	6.2.3 die Meinung auf Ebene der Sätze mit Argumentationselementen zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen	7.2.3 die Meinung auf Ebene der Argumentation zu den meisten allgemeinen und Lernthemen äußern	8.2.3 die Meinung auf Ebene der Argumentation zu beliebigen allgemeinen und Lernthemen äußern	9.2.3 eigenen Gesichtspunkt zu allgemeinen und Lernthemen erklären und begründen	
5.2.6 sich auf Ebene der Sätze	6.2.6 sich auf Ebene der Sätze und	7.2.6 mit einiger Flexierbarkeit	8.2.6 mit einiger Flexierbarkeit das,	9.2.6 mit bestimmter Flexierbarkeit							

	während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit klar und logisch ausdrücken	im Laufe der Diskussion während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit klar und logisch ausdrücken	rkeit das, was die anderen auf Ebene der Sätze oder Argumentation während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit gesagt haben, kommentieren zu versuchen	was die anderen auf Ebene der Sätze oder Argumentation während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit gesagt haben, kommentieren	eit das, was die anderen auf Ebene der Sätze oder Argumentation während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit gesagt haben, kommentieren		äußern				
	5.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu einigen allgemeinen Themen verwenden	6.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu einigen allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu verschiedenen allgemeinen und einigen Lernthemen	8.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu den meisten allgemeinen und einigen Lernthemen	9.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu unbegrenzten allgemeinen und Lernthemen verwenden	5.2.4 manche Kommentare mit einiger Flexibilität auf Ebene der Sätze zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen beantworten	6.2.4 manche Kommentare mit einiger Flexibilität auf Ebene der Sätze mit Argumentationselementen zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen beantworten	7.2.4 manche Kommentare mit einiger Flexibilität auf Ebene der Sätze mit Argumentationselementen zu den meisten allgemeinen und Lernthemen beantworten	8.2.4 Kommentare mit einiger Flexibilität auf Ebene der Sätze mit Argumentationselementen zu allgemeinen und Lernthemen beantworten	9.2.4 Kommentare mit bestimmter Flexibilität auf Ebene der Argumentation zu allgemeinen und Lernthemen beantworten	
						5.2.5 beim Informationsaustausch zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen	6.2.5 beim andauern den Gesprächs zu den meisten allgemeinen und Lernthemen	7.2.5 mit Mitschülern zum Zweck der Zusammenarbeit, Besprechung, Übereins	8.2.5 mit Mitschülern zum Zweck der Zusammenarbeit, Besprechung, Übereins	9.2.5 mit Mitschülern zum Zweck der Zusammenarbeit, Besprechung, Übereins	

		men verwenden	verwenden		men auf dem Basisniveau kommunizieren zu versuchen	kommunizieren zu versuchen	timmung, Planung und Schwerpunktsetzung für Realisierung der Lernaufgaben zusammenwirken zu versuchen	timmung, Planung und Schwerpunktsetzung für Realisierung der Lernaufgaben zusammenwirken	tim-mung, Planung und Schwerpunktsetzung für Realisierung der Lernaufgaben zusammen-wirken
5.2.8 einfache Geschichten und Ereignisse zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen nacherzählen	6.2.8 einige längere Geschichten und Ereignisse zu manchen allgemeinen und Lernthemen nacherzählen	7.2.8 einige längere Geschichten und Ereignisse zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen nacherzählen	8.2.8 einige längere Geschichten und Ereignisse zu den meisten allgemeinen und Lernthemen nacherzählen	9.2.8 längere Geschichten und Ereignisse zu den meisten allgemeinen und Lernthemen nacherzählen	5.2.6 sich auf Ebene der Sätze während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit klar und logisch ausdrücken	6.2.6 sich auf Ebene der Sätze und im Laufe der Diskussion während der Paar-, Gruppen- und Klassenarbeit klar und logisch	7.2.6 mit einiger Flexierbarkeit das, was die anderen auf Ebene der Sätze oder Argumentation während der Paar-, Gruppen- und	8.2.6 mit einiger Flexierbarkeit das, was die anderen auf Ebene der Sätze oder Argumentation während der Paar-, Gruppen- und	9.2.6 mit bestimmter Flexierbarkeit das, was die anderen auf Ebene der Sätze oder Argumentation während der Paar-, Gruppen-
3) Abschnitt 3. Leseverstehen:									
Der Lernende muss									
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse					
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2					
5.3.1 Schwerepunkte in einigen kurzen, einfachen Texten zu allgemeinen und Lernthem	6.3.1 Schwerepunkte in kurzen, einfachen Texten zu allgemeinen und Lernthemen	7.3.1 Schwerepunkte in Texten zu einigen unbekanntenen allgemeinen und	8.3.1 Schwerepunkte in Texten zu verschiedenen unbekanntenen allgemeinen und	9.3.1 Schwerepunkte in langen Texten zu den meisten unbekanntenen allgemeinen und Lernthemen					

	en verstehen	verstehen	Lernthe men verstehen	Lernthe men verstehen, einige längere Texte einschließ end	verstehen		ausdrück en	Klassena rbeit gesagt haben, komment ieren zu versuche n	Klassena rbeit gesagt haben, komment ieren	- und Klassena rbeit gesagt haben, komment ieren	
	5.3.2 spezifische Informationen und Details in kurzen einfachen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthem en mit geringer Unterstützung verstehen	6.3.2 spezifische Informationen und Details in kurzen einfachen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthe men frei verstehen	7.3.2 spezifische Informationen und Details in Texten zu den meisten bekannten allgemeinen und Lernthe men verstehen	8.3.2 spezifische Informationen und Details in Texten zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthe men verstehen, einige lange Texte einschließ end	9.3.2 spezifische Informationen und Details in Texten zu bekannten allgemeinen und Lernthem en verstehen, einige lange Texte einschließen d		5.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu einigen allgemeinen Themen verwend en	6.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu einigen allgemeinen und Lernthe men verwend en	7.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu verschiedenen allgemeinen und einigen Lernthe men verwend en	8.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu den meisten allgemeinen und einigen Lernthe men verwend en	9.2.7 spezifische Lexik und Syntax zu unbegren zten allgemeinen und Lernthe men verwend en
	5.3.3 Argumentations- details zu einigen bekannte	6.3.3 Argument ations- details zu einigen bekannten	7.3.3 Argument ations- details zu den meisten	8.3.3 Argument ations- details zu bekannten allgemeine	9.3.3 Argument ations- details in langen Texten zu verschieden		5.2.8 einfache Geschichten und Ereigniss e zu verschiedenen allgemeinen und Lernthe	6.2.8 einige längere Geschichten und Ereigniss e zu manchen allgemeinen und Lernthe	7.2.8 einige längere Geschichten und Ereigniss e zu verschiedenen allgemeinen und Lernthe	8.2.8 einige längere Geschichten und Ereigniss e zu den meisten allgemeinen und Lernthe	9.2.8 längere Geschichten und Ereigniss e zu den meisten allgemeinen und Lernthe men

<p>n allgemein en und Lernthem en verstehen</p>	<p>allgemeine n und Lerntheme n verstehen, einige lange Texte einschließ end</p>	<p>bekannt e n allgemei nen und Lernthe men verstehe n, einige lange Texte einschlie ßend</p>	<p>n und Lerntheme n verstehen, einige lange Texte einschließ end</p>	<p>en bekannt en allgemeinen und Lernthemen verstehen</p>	<p>men nacherzä hlen</p>	<p>men nacherzä hlen</p>	<p>Lernthe men nacherzä hlen</p>	<p>men nacherzä hlen</p>	<p>nacherzä hlen</p>
<p>3) Abschnitt 3. Leseverstehen:</p>									
<p>Der Lernende muss</p>									
<p>5. Klasse</p>		<p>6. Klasse</p>		<p>7. Klasse</p>		<p>8. Klasse</p>		<p>9. Klasse</p>	
<p>A1.1.</p>		<p>A1.2</p>		<p>A2.1</p>		<p>A.2.2</p>		<p>A2.2</p>	
<p>5.3.1 Schwerp unkte in einigen kurzen, einfache n Texten zu allgemei nen und Lernthe men verstehe n</p>	<p>6.3.1 Schwerp unkte in kurzen, einfache n Texten zu allgemei nen und Lernthe men verstehe n</p>	<p>7.3.1 Schwerp unkte in Texten zu einigen unbekan nten allgemei nen und Lernthe men verstehe n</p>	<p>8.3.1 Schwerp unkte in Texten zu verschie denen unbekan nten allgemei nen und Lernthe men verstehe n, einige längere Texte einschlie ßend</p>	<p>9.3.1 Schwerp unkte in langen Texten zu den meisten unbekan nten allgemei nen und Lernthe men verstehe n</p>					
<p>5.3.2 spezifisc he Informat ionen</p>	<p>6.3.2 spezifisc he Informati onen und</p>	<p>7.3.2 spezifisc he Informati onen und</p>	<p>8.3.2 spezifisc he Informati onen und</p>	<p>9.3.2 spezifisc he Informati onen und</p>					
<p>5.3.5</p>	<p>6.3.5</p>	<p>7.3.5</p>	<p>8.3.5</p>	<p>9.3.5</p>					

	den Sinn aus dem Kontext in kurzen Texten zu einigen bekannten allgemein und Lernthemen bestimmen	den Sinn aus dem Kontext zu einigen bekannten und Lernthemen bestimmen, lange Texte einschließend	den Sinn aus dem Kontext in kurzen Texten zu den meisten bekannten allgemein und Lernthemen bestimmen	den Sinn aus dem Kontext in kurzen und einigen langen Texten zu verschiedenen bekannten allgemein und Lernthemen bestimmen	den Sinn aus dem Kontext in langen Texten zu den meisten bekannten allgemeinen und Lernthemen bestimmen		und Details in kurzen einfachen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung verstehen	Details in kurzen einfachen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen frei verstehen	Details in Texten zu den meisten bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen	Details in Texten zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige lange Texte einschließend	Details in Texten zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige lange Texte einschließend	
	5.3.6 Einstellung und Meinung des Autors in kurzen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	6.3.6 Einstellung und Meinung des Autors in kurzen Texten zu den meisten allgemeinen und Lernthemen bestimmen	7.3.6 Einstellung und Meinung des Autors zu verschiedenen unbekanntenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	8.3.6 Einstellung und Meinung des Autors zu verschiedenen unbekanntenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen, lange Texte einschließend	9.3.6 Einstellung und Meinung des Autors in langen Texten zu den meisten allgemeinen und Lernthemen bestimmen		5.3.3 Argumentationsdetails zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen	6.3.3 Argumentationsdetails zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige lange Texte einschließend	7.3.3 Argumentationsdetails zu den meisten bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige lange Texte einschließend	8.3.3 Argumentationsdetails zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen, einige lange Texte einschließend	9.3.3 Argumentationsdetails in langen Texten zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verstehen	

			end					ßend			
5.3.7 Merkmal e der Wörter, Sätze und Texte im Rahmen einiger geschrieb ener Genres bestimme n	6.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze und Texte im Rahmen meist geschriebe ner Genres bestimmen	7.3.7 Merkmal e der Wörter, Sätze und Texte im Rahmen meist geschrie bener Genres bestimm en	8.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze und Texte im Rahmen meist geschriebe ner Genres bestimmen	9.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze und Texte im Rahmen beliebiger geschriebe ner Genres bestimmen	5.3.4 einige kurze Texte mit geringer Unterstüt zung lesen und einen Bericht zum Gelesene n erstellen	6.3.4 einige kurze, einfache Texte schönegei stiger Literatur selbststä ndig lesen	7.3.4 einige lange Texte schönegei stiger und nicht schönegei stiger Literatur zu bekannte n und einigen unbekan nten allgemei nen und Lernthe men lesen	8.3.4 lange Texte verschie dener schönegei stiger und nicht schönegei stiger Literatur zu bekannte n und einigen unbekan nten allgemei nen und Lernthe men lesen	9.3.4 lange Texte schönegei stiger und nicht schönegei stiger Literatur zu bekannte n und einigen unbekan nten allgemei nen und Lernthe men lesen		
5.3.8 Papier- und Digitalres ourcen für Bedeutun gs- erschließ ung und Verstehe ns- erweiteru ng mit geringer Unterstüt zung verwende n	6.3.8 bekannte Papier- und Digitalress ourcen für Bedeutung s- erschließu ng und Verstehen s- erweiterun g selbstständ ig verwenden	7.3.8 bekannte und einige unbekan nte Papier- und Digitalre ssourcen für Bedeutu ngs- erschließ ung und Verstehe ns- erweiteru ng mit	8.3.8 bekannte und einige unbekannt e Papier- und Digitalress ourcen für Bedeutung s- erschließu ng und Verstehen s- erweiterun g verwenden	9.3.8 meist bekannte und unbekannte Papier- und Digitalress ourcen für Bedeutungs - erschließun g und Verstehens- erweiterung verwenden	5.3.5 den Sinn aus dem Kontext in kurzen Texten zu einigen bekannte n allgemei	6.3.5 den Sinn aus dem Kontext zu einigen bekannte n allgemei nen und Lernthe	7.3.5 den Sinn aus dem Kontext in kurzen Texten zu den meisten bekannte n allgemei	8.3.5 den Sinn aus dem Kontext in kurzen und einigen langen Texten zu verschie	9.3.5 den Sinn aus dem Kontext in langen Texten zu den meisten bekannte n allgemei		

			geringer Unterstützung verwenden			nen und Lernthemen bestimmen	men bestimmen, lange Texte einschließend	nen und Lernthemen bestimmen	denen bekannten allgemeinen und Lernthemen bestimmen	nen und Lernthemen bestimmen
5.3.9 den Unterschied zwischen der Tatsache und Meinung in kurzen einfachen Texten zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	6.3.9 den Unterschied zwischen der Tatsache und Meinung in kurzen einfachen Texten zu beliebigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	7.3.9 Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in kurzen, einfachen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	8.3.9 Nichtüber einstimmungen in angeführten Argumenten in kurzen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	9.3.9 Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in langen Texten zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen		5.3.6 Einstellung und Meinung des Autors in kurzen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	6.3.6 Einstellung und Meinung des Autors in kurzen Texten zu den meisten allgemeinen und Lernthemen bestimmen	7.3.6 Einstellung und Meinung des Autors zu verschiedenen unbekannt allgemeinen und Lernthemen bestimmen	8.3.6 Einstellung und Meinung des Autors zu verschiedenen unbekannt allgemeinen und Lernthemen bestimmen, lange Texte einschließend	9.3.6 Einstellung und Meinung des Autors in langen Texten zu den meisten allgemeinen und Lernthemen bestimmen
4) Abschnitt 4. Schreiben:										
Der Lernende muss:										
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse						
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2						
5.4.1 textbezogene	6.4.1 textbezogene	7.4.1 Arbeiten zu	8.4.1 textbezogene	9.4.1 textbezogene Arbeiten		5.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze	6.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze	7.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze	8.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze	9.3.7 Merkmale der Wörter, Sätze

	Arbeiten zu einigen allgemeinen und Lernthemen planen, schreiben, korrigieren und auslesen	Arbeiten zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung, schreiben, korrigieren und auslesen	allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen	Arbeiten zu allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen	zu allgemeinen und Lernthemen ohne Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen		und Texte im Rahmen einiger geschriebener Genres bestimmen	und Texte im Rahmen meist geschriebener Genres bestimmen	und Texte im Rahmen meist geschriebener Genres bestimmen	und Texte im Rahmen meist geschriebener Genres bestimmen	und Texte im Rahmen beliebiger geschriebener Genres bestimmen	
	5.4.2 folgerichtige Sätze zu einem Absatz zu einigen allgemeinen und Lernthemen mit Hilfe der Schlüsselwörter schreiben	6.4.2 über reale, ausgedachte Ereignisse, Handlungen und Erfahrung aus Vergangenheit zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung	7.4.2 über reale, ausgedachte Ereignisse, Handlungen und Erfahrung aus Vergangenheit zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit Unterstützung	8.4.2 über reale, ausgedachte Ereignisse, Handlungen und Erfahrung aus Vergangenheit zu bekannten allgemeinen und Lernthemen mit geringer Unterstützung	9.4.2 über reale, ausgedachte Ereignisse, Handlungen und Erfahrung aus Vergangenheit zu bekannten allgemeinen und Lernthemen selbstständig schreiben		5.3.8 Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verständnis-erweiterung mit geringer Unterstützung verwenden	6.3.8 bekannte Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verständnis-erweiterung selbstständig verwenden	7.3.8 bekannte und einige unbekannte Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verständnis-erweiterung mit geringer Unterstützung verwenden	8.3.8 bekannte und einige unbekannte Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verständnis-erweiterung verwenden	9.3.8 meist bekannte und unbekannte Papier- und Digitalressourcen für Bedeutungserschließung und Verständnis-erweiterung verwenden	

		schreiben	men mit geringer Unterstützung schreiben	schreiben															
5.4.3	textbezogene tatsächliche Angaben, die Menschen, Orte und Objekte beschreiben, mit Unterstützung schreiben	6.4.3	über eigene Gefühle und Meinungen zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit angemessener grammatischer Schreibfähigkeit schreiben	7.4.3	zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit angemessener grammatischer Schreibfähigkeit schreiben	8.4.3	zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen mit angemessener grammatischer Schreibfähigkeit schreiben	9.4.3	zu bekannten allgemeinen und Lernthemen mit angemessener grammatischer Schreibfähigkeit schreiben	5.3.9	den Unterschied zwischen der Tatsache und Meinung in kurzen einfachen Texten zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	6.3.9	den Unterschied zwischen der Tatsache und Meinung in kurzen einfachen Texten zu beliebigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	7.3.9	Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in kurzen, einfachen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	8.3.9	Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in kurzen Texten zu einigen allgemeinen und Lernthemen bestimmen	9.3.9	Nichtübereinstimmungen in angeführten Argumenten in langen Texten zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen bestimmen
5.4.4	folgerichtige lange Sätze für Übergabe von persönlicher Information mit Unterstützung	6.4.4	Themen in einem Absatz für Übergabe von persönlicher Information mit Unterstützung	7.4.4	entsprechende Stile und Register in einigen schriftlichen Genres zu	8.4.4	entsprechende Stile und Register in schriftlichen Genres zu allgemeinen und Lernthemen	9.4.4	entsprechende Stile und Register in unterschiedlichen schriftlichen Genres zu allgemeinen und Lernthemen	4) Abschnitt 4. Schreiben:									
										Der Lernende muss:									
		5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse													
		A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2													
5.4.1	textbezogene Arbeiten zu einigen allgemeinen	6.4.1	textbezogene Arbeiten zu verschiedenen	7.4.1	Arbeiten zu allgemeinen und Lernthemen mit	8.4.1	textbezogene Arbeiten zu allgemeinen und	9.4.1	textbezogene Arbeiten zu allgemeinen und										

	zung schreiben	ung schreiben	allgemeinen und Lernthe men mit Unterstützung verwenden	n mit Unterstützung verwenden	mit minimaler Unterstützung verwenden		nen und Lernthe men planen, schreiben, korrigieren und auslesen	allgemeinen und Lernthe men mit Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen	Unterstützung planen, schreiben und auslesen	Lernthe men mit geringer Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen	Lernthe men ohne Unterstützung planen, schreiben, korrigieren und auslesen	
	5.4.5 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern mit Unterstützung bilden	6.4.5 Argumente mit Beispielen und Begründung zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthe men mit Unterstützung verwenden	7.4.5 Argumente mit Beispielen und Begründung zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthe men mit gewisser Unterstützung verwenden	8.4.5 Argumente mit Beispielen und Begründung zu bekannten allgemeinen und Lernthe men mit Unterstützung verwenden	9.4.5 Argumente mit Beispielen und Begründung zu unbegrenzten bekannten allgemeinen und Lernthe men mit Unterstützung verwenden		5.4.2 folgerichtige Sätze zu einem Absatz zu einigen allgemeinen und Lernthe men mit Hilfe der Schlüsselwörter schreiben	6.4.2 über reale, ausgedachte Ereigniss e, Handlungen und Erfahrung aus Vergangenheit zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthe men mit Unterstützung	7.4.2 über reale, ausgedachte Ereigniss e, Handlungen und Erfahrung aus Vergangenheit zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthe men mit geringer Unterstützung	8.4.2 über reale, ausgedachte Ereigniss e, Handlungen und Erfahrung aus Vergangenheit zu bekannten allgemeinen und Lernthe men mit geringer Unterstützung	9.4.2 über reale, ausgedachte Ereigniss e, Handlungen und Erfahrung aus Vergangenheit zu bekannten allgemeinen und Lernthe men selbstständig schreiben	
	5.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern zu einigen	6.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern zu einem Absatz zu	7.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern zu einem	8.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindungswörtern zu einem Absatz zu	9.4.6 logischverbundene Texte mit Hilfe von Verbindungswörtern							

	bekannt en allgemein en Themen mit gewisser Unterstüt zung logisch verbinden	verschiede nen bekannt en allgemei nen Themen mit geringer Unterstüt zung logisch verbinden	Absatz zu bekannt en allgemei nen Themen logisch verbinde n	bekannt en allgemei nen Themen selbstständ ig logisch verbinden	zu bekannt en allgemein en und Lernthemen schreiben		schreibe n	zung schreibe n	schreibe n	n	
	5.4.7 entsprech endes Format auf Textebene e einiger schriftlic her Genres zu bekannt en allgemein en und einigen Lernthem en mit gewisser Unterstüt zung verwende n	6.4.7 entspreche ndes Format auf Textebene für verschiede ne schriftlich e Genres zu bekannt en allgemei nen und einigen Lernthemen mit gewisser Unterstüt zung verwenden	7.4.7 entsprec hendes Format auf Textebene e für verschiede ne schriftlic he Genres zu bekannt en allgemei nen und einigen Lernthemen mit minimale r Unterstüt zung	8.4.7 entspreche ndes Format auf Textebene für schriftlich e Genres zu bekannt en allgemei nen und Lernthemen mit minimaler Unterstüt zung verwenden	9.4.7 entsprechen des Format auf Textebene unbegrenzte r schriftlicher Genres zu allgemein en und Lernthemen selbstständ ig verwenden		5.4.3 textbezo gene tatsächli che Angaben , die Mensche n, Orte und Objekte beschrei ben, mit Unterstüt zung schreibe n	6.4.3 über eigene Gefühle und Meinung en zu einigen bekannt en allgemei nen und Lernthe men mit angemes sener grammat ischer Schreibf ähigkeit schreibe n	7.4.3 zu einigen bekannt en allgemei nen und Lernthe men mit angemes sener grammat ischer Schreibf ähigkeit schreibe n	8.4.3 zu verschie denen bekannt en allgemei nen und Lernthe men mit angemes sener grammat ischer Schreibf ähigkeit schreibe n	9.4.3 zu bekannt en allgemei nen und Lernthe men mit angemes sener grammat ischer Schreibf ähigkeit schreibe n
							5.4.4 folgerich tige lange Sätze für Übergab e von persönlic her Informat ion mit Unterstüt	6.4.4 Themen in einem Absatz für Übergab e von persönlic her Informat ion mit Unterstüt	7.4.4 entsprec hende Stile und Register in einigen schriftlic hen Genres zu allgemei	8.4.4 entsprec hende Stile und Register in schriftlic hen Genres zu allgemei nen und	9.4.4 entsprec hende Stile und Register in unterschi edlichen schriftlic hen Genres zu

			verwend en				zung schreibe n	zung schreibe n	nen und Lernthe men mit Unterstüt zung verwend en	Lernthe men mit Unterstüt zung verwend en	allgemei nen und Lernthe men mit minimale r Unterstüt zung verwend en
5.4.8 oft gebräuch liche Wörter zu einigen allgemein en Themen richtig schreiben	6.4.8 oft gebräuchli che Wörter zu einigen bekannt en allgemei nen und Lernthema n richtig schreiben	7.4.8 oft gebräuch liche Wörter zu verschie denen bekannte n allgemei nen und Lernthe men richtig schreibe n	8.4.8 oft gebräuchli che Wörter zu bekannt en allgemei nen und Lernthema n richtig schreiben	9.4.8 oft gebräuchli che Wörter zu unbegrenzte n bekannt en allgemei nen und Lernthema n richtig schreiben			5.4.5 Sätze mit Hilfe von Verbind ungswört ern mit Unterstüt zung bilden	6.4.5 Argumen te mit Beispiele n und Begründ ung zu einigen bekannte n allgemei nen und Lernthe men mit Unterstüt zung verwend en	7.4.5 Argumen te mit Beispiele n und Begründ ung zu einigen bekannte n allgemei nen und Lernthe men mit gewisser Unterstüt zung verwend en	8.4.5 Argumen te mit Beispiele n und Begründ ung zu bekannte n allgemei nen und Lernthe men mit Unterstüt zung verwend en	9.4.5 Argumen te mit Beispiele n und Begründ ung zu unbegren zten bekannte n allgemei nen und Lernthe men mit Unterstüt zung verwend en
5.4.9 Interpunk tionszeic hen in schriftlic hen Arbeiten mit angemes sener Schreibfä higkeit auf Tetxeben e zu	6.4.9 Interpunkt ionszeiche n in schriftlich en Arbeiten mit angemesse ner Schreibfä higkeit auf Tetxebene zu einigen bekannt en	7.4.9 Interpun ktionszei chen in schriftlic hen Arbeiten mit angemes sener Schreibfä higkeit auf Tetxeben e zu	8.4.9 Interpunkt ionszeiche n in schriftlich en Arbeiten mit mittlerer Schreibfä higkeit auf Tetxebene zu bekannt en allgemei nen	9.4.9 Interpunktio nszeichen in schriftlichen Arbeiten auf Tetxebene zu bekannt en allgemei nen und Lernthema n sachkundig verwenden			5.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbind	6.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindu ngs-	7.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindu ngs-	8.4.6 Sätze mit Hilfe von Verbindu ngs-	9.4.6 logischv erbunden e Texte mit Hilfe

einigen bekannten allgemein Themen verwenden	allgemeine und Lernthemen verwenden	verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	n und Lernthemen verwenden		ungswörtern zu einigen bekannten allgemeinen Themen mit gewisser Unterstützung logisch verbinden	wörtern zu einem Absatz zu verschiedenen bekannten allgemeinen Themen mit geringer Unterstützung logisch verbinden	wörtern zu einem Absatz zu bekannten allgemeinen Themen logisch verbinden	wörtern zu einem Absatz zu bekannten allgemeinen Themen selbstständig logisch verbinden	von Verbindungen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen schreiben	
5) Abschnitt 5. Sprachverwendung:										
Der Lernende muss:										
5. Klasse	6. Klasse	7. Klasse	8. Klasse	9. Klasse						
A1.1.	A1.2	A2.1	A.2.2	A2.2						
5.5.1 entsprechende Substantive und allgemeine Aussprüche, die Zeit und Ort beschreiben, zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen	6.5.1 entsprechende Substantive und komplizierte Aussprüche, die Zeit und Ort beschreiben, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen	7.5.1 einige abstrakte Substantive und komplizierte Aussprüche zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.1 einige abstrakte zusammengesetzte Substantive und komplizierte Nominalgruppen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen, auch zu unbekannt	9.5.1 verschiedene abstrakte zusammengesetzte Substantive und komplizierte Nominalgruppen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen, auch zu unbekannt	5.4.7 entsprechendes Format auf Textebenen einiger schriftlicher Genres zu bekannten allgemeinen und einigen	6.4.7 entsprechendes Format auf Textebenen für verschiedene schriftliche Genres zu bekannten allgemeinen	7.4.7 entsprechendes Format auf Textebenen für verschiedene schriftliche Genres zu bekannten allgemeinen	8.4.7 entsprechendes Format auf Textebenen für schriftliche Genres zu bekannten allgemeinen und Lernthe	9.4.7 entsprechendes Format auf Textebenen unbegrenzter schriftlicher Genres zu allgemeinen und Lernthe	

	verwenden	verwenden		en Themen verwenden	n Themen verwenden		Lernthe men mit gewisser Unterstützung verwenden	nen und einigen Lernthe men mit gewisser Unterstützung verwenden	nen und Lernthe men mit minimale r Unterstützung verwenden	men mit minimale r Unterstützung verwenden	men selbstständig verwenden	
	5.5.2 Verben im beschränkten Spektrum bekannter allgemeiner und Lernthemen verwenden	6.5.2 starke und schwache Verben im erweiterten Spektrum bekannter allgemeiner und Lernthemen verwenden	7.5.2 verschiedene Grundzahlen für zählbare und unzählbare Substantive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.2 verschiedene Grundzahlen für zählbare und unzählbare Substantive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.2 Grundzahlen für zählbare und unzählbare Substantive und Nominalgruppen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden		5.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu einigen allgemeinen Themen richtig schreiben	6.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen richtig schreiben	7.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen richtig schreiben	8.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu bekannten allgemeinen und Lernthemen richtig schreiben	9.4.8 oft gebräuchliche Wörter zu unbegrenzten bekannten allgemeinen und Lernthemen richtig schreiben	
	5.5.3 Adjektive und Possessivpronomen bei Beschreibung von Gegenständen zu allgemeine	6.5.3 Vielfalt von Adjektiven im Komparativ und Superlativ im beschränkten	7.5.3 Vielfalt von Adjektiven vor Substantiven und Deklination der Adjektive zu	8.5.3 verschiedene komplizierte Adjektive und Vergleichestrukturen, z.B. mehr... als	9.5.3 verschiedene komplizierte Adjektive und Vergleichsstrukturen, auch verstärkende Adjektive zu		5.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten	6.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten	7.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten	8.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten	9.4.9 Interpunktionszeichen in schriftlichen Arbeiten	

<p>n und einigen Lernthemen verwenden</p>	<p>Spektrum bekannter allgemeinen und Lernthemen verwenden, einfache ein- und zweisilbige Adjektive verwenden</p>	<p>bekanntesten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>bekanntesten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>mit angemessener Schreibfähigkeit auf Tetxebenen zu einigen bekannten allgemeinen Themen verwenden</p>	<p>mit angemessener Schreibfähigkeit auf Tetxebenen zu einigen bekannten allgemeinen Lernthemen verwenden</p>	<p>mit angemessener Schreibfähigkeit auf Tetxebenen zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>mit mittlerer Schreibfähigkeit auf Tetxebenen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>auf Tetxebenen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen sachkundig verwenden</p>
<p>5.5.4 verschiedene Verneinungsformen (nicht/kein) zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>6.5.4 Ergänzung im Akkusativ, Gebrauch von Ergänzungen im Akkusativ mit Hilfe von Präpositionen in, an, auf bei der Antwort auf die Frage wohin?, Präpositionen, die</p>	<p>7.5.4 kongruentes Attribut, starke, schwache, gemischte, weibliche Deklination der Adjektive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>8.5.4 Temporalsätze mit Konjunktionen wenn, als und nachdem zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>9.5.4 Zeitkongruenz (Präsens – Perfekt) zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>5) Abschnitt 5. Sprachverwendung:</p>				
<p>Der Lernende muss:</p>					<p>5. Klasse</p>	<p>6. Klasse</p>	<p>7. Klasse</p>	<p>8. Klasse</p>	<p>9. Klasse</p>
					<p>A1.1.</p>	<p>A1.2</p>	<p>A2.1</p>	<p>A.2.2</p>	<p>A2.2</p>
					<p>5.5.1 entsprechende Substantive und allgemeine Aussprüche, die</p>	<p>6.5.1 entsprechende Substantive und komplizierte Aussprüche, die</p>	<p>7.5.1 einige abstrakte Substantive und komplizierte Aussprüche zu</p>	<p>8.5.1 einige abstrakte zusammengesetzte Substantive und komplizierte</p>	<p>9.5.1 verschiedene abstrakte zusammengesetzte Substantive und komplizierte</p>

		Dativ (mit, nach, aus, zu, von, bei, seit) und Akkusativ (durch, für, ohne, um, gegen, bis) regieren, verwenden	men verwenden			Zeit und Ort beschreiben, zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Zeit und Ort beschreiben, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	bekanntesten allgemeinen Lernthemen verwenden	Nominalgruppen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen, auch zu unbekanntesten Themen verwenden	erste Nominalgruppen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen, auch zu unbekanntesten Themen verwenden	
5.5.5 Fragen und W-Fragen (Wie? Wie lange? Wieviel?) im erweiterten Spektrum allgemeiner und Lernthemen verwenden	<u>6.5.5 Konjugation des Verbs sein im Präteritum, Reflexivverben, Konjugation der Reflexivverben verwenden</u> ; Besonderheiten des Gebrauchs von Modalverben kennen	7.5.5 Fragen, die verschiedenen Zeitformen entsprechen, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.5 Fragen, die verschiedene Zeit- und Modalformen einschließen, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.5 verschiedene Fragentypen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden		5.5.2 Verben im beschränkten Spektrum allgemeiner und Lernthemen verwenden	6.5.2 starke und schwache Verben im erweiterten Spektrum bekannterer allgemeiner und Lernthemen verwenden	7.5.2 verschiedene Grundzahlen für zählbare und unzählbare Substantive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.2 verschiedene Grundzahlen für zählbare und unzählbare Substantive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.2 Grundzahlen für zählbare und unzählbare Substantive und Nominalgruppen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	
5.5.6	6.5.6	7.5.6	8.5.6	9.5.6							

	Personal- und Possessivpronomen, Grund- und Ordnungszahlwörter zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Fragesätze ohne Fragewort, Fragewörter: Wie? Wo? Woher? Was? Wann? Wieviel/e? Wessen?, Fragesätze mit Fragewort, Fragewort wozu? und Infinitivgruppe um ... zu.... zu vielen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Personal- und Possessivpronomen (mein, dein, unser) zu vielen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Unbestimmt-persönliches Pronomen und seinen Gebrauch mit Modalverben zu vielen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Deklination der Relativpronomen zu vielen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden			en	en	verwenden	
	5.5.7 einfache Verbformen im Präsens verwenden, um auszudrücken	6.5.7 Substantive im Genitiv, Ergänzung im Dativ zu bekannten	7.5.7 Präsens, Präteritum, Perfekt zu bekannten	8.5.7 Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt zu bekannten allgemeinen und	9.5.7 Zeitkongruenz (Präteritum – Plusquamperfekt) zu bekannten	5.5.3 Adjektive und Possessivpronomen bei Beschreibung von Gegenständen zu allgemeinen und einigen Lernthemen verwenden	6.5.3 Vielfalt von Adjektiven im Komparativ und Superlativ im beschränkten Spektrum bekannte allgemeine und Lernthemen verwenden, einfache ein- und zweisilbige Adjektive verwenden	7.5.3 Vielfalt von Adjektiven vor Substantiven und Deklination der Adjektive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.3 verschiedene komplizierte Adjektive und Vergleiche, z.B. mehr... als zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.3 verschiedene komplizierte Adjektive und Vergleiche, z.B. verstärkende Adjektive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	
						5.5.4 verschiedene	6.5.4 Ergänzung im	7.5.4 kongruentes	8.5.4 Temporalsätze	9.5.4 Zeitkongruenz	

ken, was zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen geschehen ist.	allgemeinen und Lernthemen verwenden	allgemeinen und Lernthemen verwenden	Lernthemen verwenden	allgemeinen und Lernthemen verwenden		Verneinungsformen (nicht/kein) zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Akkusativ, Gebrauch von Ergänzungen im Akkusativ mit Hilfe von Präpositionen in, an, auf bei der Antwort auf die Frage wohin?, Präpositionen, die Dativ (mit, nach, aus, zu, von, bei, seit) und Akkusativ (durch, für, ohne, um, gegen, bis) regieren,	Attribut, starke, schwache, gemischte, weibliche Deklination der Adjektive zu bekannten allgemeinen Lernthemen verwenden	mit Konjunktionen wenn, als und nachdem zu bekannten allgemeinen Lernthemen verwenden	(Präsens – Perfekt) zu bekannten allgemeinen Lernthemen verwenden	
5.5.8 Verbformen im Präsens verwenden, um über Handlungen zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen zu erzählen	6.5.8 Deklination der Substantive zu allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.8 Hilfsverb werden im Futurum zu vielen gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.8 Wissen über Futurum systematisieren, Futurumformen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.8 Satzgefüge mit Konjunktionen während, indem, Satzreihe mit deshalb beim Lesen erkennen, Passiv zu bekannten allgemeinen und Lernthemen beim Lesen verstehen							
5.5.9 Präsens, regelmäßige	6.5.9 starke, schwache,	7.5.9 Passivkonstruktion	8.5.9 Vielfalt von	9.5.9 Vielfalt von einfachen							

ge und unregelmäßige Verben für Beschreibung von Handlungsweisen, Gewohnheiten und Zuständen zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	weibliche Deklination der Substantive zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	n wurde ... gegründet zu gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen angemessen verwenden	einfachen Gegenwart s- und Vergangenheitszeitformen in beschreibender und indirekter Rede zu allgemeinen und bekannten Lernthemen angemessen verwenden	Aktiv- und Passivformen in Gegenwart und Vergangenheit in narrativer und indirekter Rede zu bekannten allgemeinen und Lernthemen angemessen verwenden		verwenden				
5.5.10 Verbformen von haben/sein zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.10 Formen von Demonstrativ- und Possessivpronomen zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und	7.5.10 Gegenwarts- und Vergangenheitszeitformen zu gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen	8.5.10 Gegenwart s- und Vergangenheitszeitformen, einige Passivformen zu allgemeinen und bekannten Lernthemen	9.5.10 Gegenwarts- und Vergangenheitszeitformen, Vielfalt von Passivformen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen	5.5.5 Fragen und W-Fragen (Wie? Wie lange? Wieviel?) im erweiterten Spektrum allgemeiner und Lernthemen verwenden	6.5.5 Konjugation des Verbs sein im Präteritum, Reflexivverben, Konjugation der Reflexivverben verwenden; Besonderheiten des Gebrauchs von Modalverben kennen	7.5.5 Fragen, die verschiedenen Zeitformen entsprechen, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.5 Fragen, die verschiedenen Zeit- und Modalformen einschließen, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.5 verschiedene Fragentypen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	
					5.5.6 Personal- und Possessivpronomen, Grund- und Ordnungszahlwörter	6.5.6 Fragesätze ohne Fragewort, Fragewörter: Wie? Wo?	7.5.6 Personal- und Possessivpronomen (mein, dein, unser) zu vielen	8.5.6 Unbestimmtpersonliches Pronomen man und seinen	9.5.6 Deklination der Relativpronomen zu vielen bekannten allgemeinen	

		Lernthemen verwenden	verwenden	verwenden	verwenden	r zu bekannt allgemein en und Lernthem en verwende n	Woher? Was? Wann? Wieviel/ e? Wessen?, Fragesät ze mit Fragewo rt, Fragewo rt wozu? und Infinitiv ruppe um ... zu.... zu vielen bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	bekannt en allgemei nen und Lernthe men verwend en	Gebrauch mit Modalverben zu vielen bekannt en allgemei nen und Lernthe men verwend en	nen und Lernthe men verwend en
5.5.11 starke, schwache Verben und Verben mit trennbaren Präfixen zum begrenzten Kreis der bekannt allgemei n und Lernthe men verwenden	6.5.11 unpersönliche Sätze zu verschiede nen bekannt allgemei n und Lernthe men verwenden	7.5.11 einige Formen der zusamm engesetzte n Sätze für Bestätigu ngen und Behaupt ungen zu bekannt n allgemei nen und Lernthe men verwend en	8.5.11 einige Formen der indirekten Rede für Bestätigun gen, Behauptun gen, Fragen und Befehle: sagen, bitten, erzählen zu bekannt allgemei n und Lernthe men verwenden	9.5.11 Vielfalt von Redeformen für Bestätigung en, Behauptung en, Fragen und Befehle zu bekannt allgemei n und Lernthemen verwenden						
5.5.12 verschiedene Formen der Wortbildung zum begrenzten	6.5.12 Verben mit trennbaren und untrennbar en	7.5.12 Adverbien im Komparativ zu bekannt n	8.5.12 Zeitkongruenz (Gegenwart - Vergangenheit)	9.5.12 Umsetzung der direkten Rede in die indirekte Rede, der indirekten		5.5.7 einfache Verbformen im Präsens verwende n, um auszudrücken	6.5.7 Substantive im Genitiv, Ergänzung im Dativ zu bekannt n	7.5.7 Präsens, Präteritum, Perfekt zu bekannt n allgemei	8.5.7 Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt zu bekannt n	9.5.7 Zeitkongruenz (Präteritum – Plusquamperfekt) zu bekannt

	Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	Präfixen zu gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen verwenden	allgemeinen und Lernthemen verwenden	verwenden, direkte Rede in die indirekte Rede und indirekte Rede in die direkte Rede zu bekannten allgemeinen und Lernthemen umsetzen	Rede in die direkte Rede zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	ken, was zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen geschehen ist.	allgemeinen und Lernthemen verwenden	nen und Lernthemen verwenden	allgemeinen und Lernthemen verwenden	n allgemeinen und Lernthemen verwenden	
	5.5.13 Modalverben zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden, um Möglichkeit auszudrücken	6.5.13 Wortbildung: Substantiv + Substantiv (das Wörterbuch), Adjektiv + Substantiv (Leichtathletik), Verb + Substantiv (Esslöffel, Fahrstuhl) verwenden	7.5.13 verschiedene Modalformen in verschiedenen Funktionen zu verschiedenen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.13 Vielfalt von Modalformen in verschiedenen Funktionen: Pflicht, Notwendigkeit, Möglichkeit, Erlaubnis, Bitte, Verbot, Absicht zu bekannten	9.5.13 verschiedene Modalformen in verschiedenen Funktionen und einige Modalformen in Vergangenheit zu bekannten allgemeinen und Lernthemen	5.5.8 Verbformen im Präsens verwenden, um über Handlungen zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen zu erzählen	6.5.8 Deklination der Substantive zu allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.8 Hilfsverb werden im Futurum zu vielen gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.8 Wissen über Futurum systematisieren, Futurumformen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.8 Satzgefüge mit Konjunktionen während, indem, Satzreihe mit deshalb beim Lesen erkennen, Passiv zu bekannten allgemeinen und Lernthemen	

		en	allgemeine n und Lernthe men verwenden	verwenden					beim Lesen verstehe n					
5.5.14 Präpositio nen verwenden , um über Zeit und Ort zu sprechen, Dinge zu beschreibe n und Thema zu bestimmen , Präpositio nen der Bewegung srichtung gemäß dem Kasus zu einigen bekannten allgemeine n und Lernthe men verwenden	6.5.14 Personal- und Possessivp ronomen im Dativ, Ergänzung en im Dativ mit Präpositio nen in, an, auf bei der Antwort auf die Frage wo? zu verschiede nen allgemeine n und Lernthe men verwenden	7.5.14 Wortver bindunge n mit Präpositi onen in, an, auf, hinter, neben, über, unter, zwischen , vor bei der Antwort auf die Fragen wo? (Dativ) und wohin? (Akkusat iv) zu verschie denen allgemei nen und Lernthe men	8.5.14 einige Präpositio nen vor Substantiv en, die den Gebrauch vom bestimmte n Kasus fordern, zu bekannten allgemeine n und Lernthe men verwenden	9.5.14 Relativpron omen mit Präposition zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	5.5.9 Präsens, regelmäßi ge und unregelm äßige Verben für Beschreib ung von Handlung sweisunge n, Gewohnh eiten und Zuständen zum begrenzte n Kreis der bekannten allgemein en und Lernthem en verwende n	6.5.9 starke, schwache, weibliche Deklination der Substantive zu bekannt en allgemei nen und Lernthe men verwend en	7.5.9 Passivkon struktion wurde ... gegründet zu gewöhnliche n allgemei nen und Lernthe men angemes sen verwend en	8.5.9 Vielfalt von einfache n Gegenwa rts- und Vergang enheitsze itformen in beschreib ender und indirekte r Rede zu allgemei nen und bekannt en Lernthe men angemes sen verwend en	9.5.9 Vielfalt von einfache n Aktiv- und Passivfor men in Gegenwa rt und Vergang enheit in narrative r und indirekte r Rede zu bekannt en allgemei nen und Lernthe men angemes sen verwend en	5.5.10 Verbform	6.5.10 Formen	7.5.10 Gegenwa	8.5.10 Gegenwa	9.5.10 Gegenwa

			verwend en			en von haben/ sein zum begrenzte n Kreis der bekannt allgemei en und Lernthem en verwende n	von Demonst rativ- und Possessi vpronome n zum begrenzt en Kreis der bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	rts- und Vergang enheitsze itformen zu gewöhnli chen allgemei nen und Lernthe men verwend en	rts- und Vergang enheitsze itformen, einige Passivfor men zu allgemei nen und bekannte n Lernthe men verwend en	rts- und Vergang enheitsze itformen, Vielfalt von Passivfor men zu bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	
5.5.15 Imperativ zum begrenzten Kreis der bekannt allgemei n und Lernthema n verwenden	6.5.15 Präpositio nen von, mit, zu zu verschiede nen bekannt allgemei n und Lernthema n verwenden	7.5.15 Infinitivg ruppe um... zu... nach Verben raten, empfehle n zu bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	8.5.15 Fragesätze mit Infinitivgr uppe um... zu... zu bekannt allgemei n und Lernthema n verwenden	9.5.15 Finalsätze mit Infinitivgr uppe um ... zu... und Konjunktio n damit zu bekannt allgemei nen und Lernthema n verwenden		5.5.11 starke, schwache Verben und Verben mit trennbare n Präfixen zum begrenzte n Kreis der bekannt allgemei	6.5.11 unpersön liche Sätze zu verschie denen bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	7.5.11 einige Formen der zusamme ngesetzte n Sätze für Bestätigu ngen und Behaupt ungen zu bekannte n allgemei	8.5.11 einige Formen der indirekte n Rede für Bestätigu ngen, Behaupt ungen, Fragen und Befehle: sagen,	9.5.11 Vielfalt von Redefor men für Bestätigu ngen, Behaupt ungen, Fragen und Befehle zu bekannte n	
5.5.16 Präpositio nen mit Dativ für Verbindun g von Satzteilen in kleinen Texten zum begrenzten Kreis der bekannt allgemei	6.5.16 Konjugati on der schwachen / starken Verben im Präsens, gerade und invertierte Wortfolge zu vielen bekannt allgemei n und	7.5.16 beordne nde Bindewö rter und, aber, oder, denn zu bekannte n allgemei nen und Lernthe men	8.5.16 Wissen über Objektsätz e mit Konjunktio nen dass und ob, auch mit Bindewört ern bei der Erklärung der bekannt	9.5.16 Konstruktio nen haben + zu + Infinitiv, sein + zu+ Infinitiv, die Notwendigk eit ausdrücken, zum begrenzten Kreis der bekannt							

	n und Lernthemen verwenden	Lernthemen verwenden	verwenden	allgemeine n und Lernthemen verwenden	allgemeinen und Lernthemen verwenden	en und Lernthemen verwenden		nen und Lernthemen verwenden	bitten, erzählen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	allgemeinen und Lernthemen verwenden		
	5.5.17 Satzreihe mit Konjunktionen und und aber für Beschreibung einfacher Handlungen in Gegenwart und Vergangenheit zu persönlichen und bekannten Themen verwenden	6.5.17 Grund- und Ordnungszahlen bis 100 zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.17 Objektsätze mit dass, ob und Bindewörtern wer, wie, was, warum, welche zu allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.17 Attributsätze mit Relativpronomen der, welcher, die, welche, das, welches und die, welche im Plural zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.17 alle erworbenen grammatischen Erscheinungen systematisieren —		5.5.12 verschiedene Formen der Wortbildung zum begrenzten Kreis der bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	6.5.12 Verben mit trennbaren und untrennbaren Präfixen zu gewöhnlichen allgemeinen und Lernthemen verwenden	7.5.12 Adverbien im Komparativ zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	8.5.12 Zeitkongruenz (Gegenwart - Vergangenheit) verwenden, direkte Rede in die indirekte Rede und indirekte Rede in die direkte Rede zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	9.5.12 Umsetzung der direkten Rede in die indirekte Rede, der indirekten Rede in die direkte Rede zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden	

				Lernthe men umsetzen	
	5.5.13 Modalver ben zu einigen bekannt en und Lernthem en verwende n, um Möglichk eit auszudrüc ken	6.5.13 Wortbild ung: Substanti v + Substanti v (das Wörterb uch), Adjektiv + Substanti v (Leichtat hletik), Verb + Substanti v (Esslöffel, Fahrstuhl) verwend en	7.5.13 verschie dene Modalfor men in verschie denen Funktion en zu verschie denen bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	8.5.13 Vielfalt von Modalfor men in verschie denen Funktion en: Pflicht, Notwend igkeit, Möglich keit, Erlaubni s, Bitte, Verbot, Absicht zu bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	9.5.13 verschie dene Modalfor men in verschie denen Funktion en und einige Modalfor men in Vergang enheit zu bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en
	5.5.14 Präpositio nen verwende	6.5.14 Personal- und Possessi	7.5.14 Wortver bindunge n mit	8.5.14 einige Präpositi onen vor	9.5.14 Relativpr onomen mit

		<p>n, um über Zeit und Ort zu sprechen, Dinge zu beschreiben und Thema zu bestimmen, Präpositionen der Bewegungsrichtung gemäß dem Kasus zu einigen bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>vpronomen im Dativ, Ergänzungen im Dativ mit Präpositionen in, an, auf bei der Antwort auf die Frage wo? zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>Präpositionen in, an, auf, hinter, neben, über, unter, zwischen, vor bei der Antwort auf die Fragen wo? (Dativ) und wohin? (Akkusativ) zu verschiedenen allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>Substantiven, die den Gebrauch vom bestimmten Kasus fordern, zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	<p>Präpositionen zu bekannten allgemeinen und Lernthemen verwenden</p>	
		<p>5.5.15 Imperativ zum begrenzten Kreis der bekannten</p>	<p>6.5.15 Präpositionen von, mit, zu zu verschiedenen</p>	<p>7.5.15 Infinitivgruppe um... zu... nach Verben</p>	<p>8.5.15 Fragesätze mit Infinitivgruppe um... zu</p>	<p>9.5.15 Finalsätze mit Infinitivgruppe um... zu... und</p>	

		allgemein en und Lernthem en verwende n	bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	raten, empfehle n zu bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	Konjunkt ion damit zu bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	
		5.5.16 Präpositio nen mit Dativ für Verbindu ng von Satzteilen in kleinen Texten zum begrenzte n Kreis der bekannt en und Lernthem en verwende n	6.5.16 Konjugati on der schwach en/ starken Verben im Präsens, gerade und invertiert e Wortfolg e zu vielen bekannt en allgemei nen und Lernthe men verwend	7.5.16 beiordne nde Bindewö rter und, aber, oder, denn zu bekannt en allgemei nen und Lernthe men verwend en	8.5.16 Wissen über Objektsä tze mit Konjunkt ionen dass und ob, auch mit Bindewö rtern bei der Erklärung der bekannt en allgemei nen und Lernthe men verwend en	9.5.16 Konstruk tionen haben + zu + Infinitiv, sein + zu+ Infinitiv, die Notwend igkeit ausdrück en, zum begrenzt en Kreis der bekannt en allgemei nen und Lernthe men	

			en			verwend en	
		5.5.17 Satzreihe mit Konjunkti onen und und aber für Beschreib ung einfacher Handlung en in Gegenwar t und Vergange ngheit zu persönlich en und bekannt en Themen verwende n	6.5.17 Grund- und Ordnung szahlen bis 100 zum begrenzt en Kreis der bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	7.5.17 Objektsä tze mit dass, ob und Bindewö rtern wer, wie, was, warum, welche zu allgemei nen und Lernthe men verwend en	8.5.17 Attributs ätze mit Relativrp onomen der, welcher, die, welche, das, welches und die, welche im Plural zu bekannte n allgemei nen und Lernthe men verwend en	9.5.17 alle erworben en grammat ischen Erschein ungen systemati sieren	

7. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Шетел тілі/Француз тілі» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1 Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. L'importance d'un sujet est déterminée par le fait qu'il s'agit de la langue de la communication, de la science, des affaires, du tourisme et du sport. Connaissance du français:

- 1) augmente la confiance des étudiants lors de la communication dans diverses situations de la vie;
- 2) donne accès à l'enseignement supérieur non seulement au Kazakhstan, mais aussi à l'étranger ;
- 3) vous permet de poursuivre vos études professionnelles au Kazakhstan et à l'étranger ;
- 4) élargit l'accès des étudiants aux nouvelles et aux informations diffusées en anglais;
- 5) fournit aux étudiants un accès à des textes authentiques d'œuvres littéraires en anglais;
- 6) permet aux étudiants de représenter le Kazakhstan dans le pays et à l'étranger ;
- 7) permet l'apprentissage tout au long de la vie, en s'appuyant sur les compétences, les stratégies d'apprentissage et les connaissances acquises à l'école.

3. Le programme de la matière "le français " vise à développer les compétences linguistiques des élèves du niveau B1 à l'issue de l'école de base par :

- 1) une variété de tâches qui contribuent au développement des habiletés d'analyse, d'évaluation et de pensée créative;
- 2) travailler avec un large éventail de sources orales et écrites.

2-тарау. «Француз тілі» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-Параграф. «Француз тілі» пәнінің мазмұны

4. Le volume de la charge d'enseignement sur la matière « Le français » dans les classes avec le russe et le kazakh est:

- 1) en classe 5 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;

- 2) en classe 6 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;
- 3) en classe 7 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;
- 4) en classe 8 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;
- 5) en classe 9 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire.

5. Le volume de la charge d'enseignement sur la matière « Le français » dans les classes avec l'ouïghour, l'ouzbek et le tadjik est :

- 1) en 5 classe - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 2) en classe 6 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 3) en classe 7 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 4) en classe 8 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 5) en classe 9 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire.

Le volume de la charge de travail de l'enseignement dépend du programme type approuvé par le Ministre de l'éducation et des sciences de la République du Kazakhstan par le décret no 500 du 8 novembre 2012 portant approbation des programmes types d'enseignement primaire, secondaire de base et secondaire général de la République du Kazakhstan (enregistré au Registre de l'État des textes réglementaires no 8170).

6. Le contenu de base du programme d'enseignement de la matière « Le français » est organisé par section d'enseignement. Les sections se composent de sous-sections qui contiennent les objectifs d'apprentissage sous forme de résultats attendus par classe.

7. Les objectifs d'apprentissage définis dans chaque sous-section permettent à l'enseignant de planifier de manière systémique le développement de toutes les activités de parole (contenu, audit, parole, lecture, écriture, utilisation de l'anglais), d'évaluer les réalisations des apprenants et de les informer des prochaines étapes de l'apprentissage.

8. Sous la rubrique « Contenu », l'étudiant développe les compétences nécessaires à leur réussite.

9. Dans la section « Compréhension orale », l'étudiant comprend l'idée de base du texte sur les thèmes du programme, définit les faits et les opinions, comprend les détails dans un sujet familier, formule des questions complexes basées sur le matériel écouté pour obtenir des informations supplémentaires, déduit du matériel écouté à l'aide d'indices contextuels, définit des informations spécifiques sur un sujet familier, reconnaît les incohérences dans les arguments sur un sujet familier.

10. Sous la section « Production orale », l'étudiant transmet l'idée de base du texte sur la base d'événements logiquement organisés sur un sujet familier, utilise des styles de discours formels et informels, anticipe le contenu du texte à l'aide de titres, de photos, de mots clés, d'extraits sur un sujet familier, pose des questions simples et complexes pour obtenir des informations spécifiques, interagit avec les élèves (en couple, en groupe) pour effectuer des tâches, compare et oppose des textes sur un sujet familier, exprime une opinion en fournissant des arguments.

11. Sous la section « Compréhension des écrits », l'étudiant comprend l'idée de base, ainsi que les détails du texte de différents styles et genres sur des sujets

communs et familiers, utilise diverses sources d'information (documents de référence, dictionnaires, Internet), reconnaît des informations spécifiques à partir de textes de différents styles et genres sur un sujet familier, prédit le contenu du texte à l'aide de titres, photos, mots clés, extraits, détermine l'attitude et l'opinion de l'auteur, évalue les informations provenant de différents textes.

12. Sous la section « Production écrite », l'étudiant remplit des tableaux, des graphiques, des schémas, des questionnaires, des formulaires, planifie, écrit, édite et soustrait les textes sur un sujet familier, prend des notes sur le texte en fonction de la tâche de communication, décrit et/ou présente des événements liés au passé, au présent et à l'avenir, en utilisant les informations des sujets étudiés, relie et harmonise les phrases et les paragraphes dans le texte d'un sujet familier, utilise correctement la ponctuation dans le texte sur un thème familier, crée des textes de différents styles et genres en utilisant les règles et la structure appropriées.

13. Sous la rubrique « Utilisation du français », l'étudiant exprime ses propres opinions en utilisant une large gamme lexicale et une grande variété de langues, avec un haut degré de précision. L'apprenant utilise librement les formes du passé, du présent et du futur et un large éventail de formes de verbes modaux.

2-Параграф. Оқу мақсаттарының жүйесі

14. Les objectifs de formation dans le programme sont présentés par le codage. Dans le code, le premier nombre désigne la classe, le deuxième nombre indique la numérotation de la cible d'apprentissage.

15. Le système des objectifs de formation est illustré par les sections suivantes :

1) contenu de base:

Les étudiants doivent savoir :				
5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
inférieur à la moyenne A2	supérieur à la moyenne A2	B1bas	B1moyen	B1haut
5.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	6.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	7.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	8.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe
5.1.2.1 utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour	6.1.2.1 utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour	7.1.2.1 utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour	8.1.2.1 utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour	9.1.2.1 utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour fournir des

fournir des commentaires aux camarades de classe	fournir des commentaires aux camarades de classe	fournir des commentaires aux camarades de classe	fournir des commentaires aux camarades de classe	commentaires aux camarades de classe
5.1.3.1 respecter les différents points de vue	6.1.3.1 respecter les différents points de vue	7.1.3.1 respecter les différents points de vue	8.1.3.1 respecter les différents points de vue	9.1.3.1 respecter les différents points de vue
5.1.4.1 évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	6.1.4.1 évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	7.1.4.1 évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	8.1.4.1 évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	9.1.4.1 évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants
5.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	6.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	7.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	8.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	9.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels
5.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	6.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	7.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	8.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	9.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres
5.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit	6.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit	7.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit	8.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit	9.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit
5.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	6.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	7.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	8.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	9.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion
5.1.9.1	6.1.9.1	7.1.9.1	8.1.9.1	9.1.9.1

utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments	utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments	utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments	utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments	utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments
5.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde	6.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde	7.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde	8.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde	9.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde

2) Compréhension de l' orale:

5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
inférieur à la moyenne A2	supérieur à la moyenne A2	B1bas	B1moyen	B1haut
5.2.1.1 comprendre avec support l'enchaînement des commandes en classe	6.2.1.1 comprendre avec support l'enchaînement des commandes en classe	7.2.1.1 comprendre avec peu de soutien les points principaux d'une longue conversation sur un nombre limité de sujets généraux et scolaires	8.2.1.1 comprendre avec peu ou pas de soutien les points principaux d'une longue conversation sur des sujets généraux et scolaires	9.2.1.1 comprendre les points principaux sans aide dans une longue conversation sur des sujets généraux et scolaires
5.2.2.1 comprendre des questions simples sur la fourniture de renseignements personnels	6.2.2.1 comprendre des questions plus complexes avec de l'aide pour fournir des renseignements personnels	7.2.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations détaillées dans une longue conversation / conversation sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	8.2.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations détaillées dans une longue conversation / conversation sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	9.2.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations détaillées dans une longue conversation / conversation sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires

5.2.3.1 Comprendre sans support des questions simples sur des sujets généraux et académiques	6.2.3.1 comprendre avec soutien des questions plus complexes sur un large éventail de sujets généraux et curriculaires	7.2.3.1 comprendre avec un certain soutien la plupart des détails d'un argument dans une conversation prolongée sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	8.2.3.1 comprendre avec un certain soutien la plupart des détails d'un argument dans une conversation prolongée sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	9.2.3.1 comprendre sans soutien la plupart des détails des arguments dans une conversation prolongée sur un large éventail de sujets généraux et scolaires
5.2.4.1 comprendre avec soutien les points principaux d'une longue conversation sur des sujets généraux et scolaires	6.2.4.1 comprendre avec soutien les points principaux d'une longue conversation sur des sujets généraux et scolaires	7.2.4.1 comprendre avec peu de soutien certaines des significations implicites dans une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires	8.2.4.1 comprendre avec peu de soutien certaines des significations implicites dans une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires	9.2.4.1 comprendre avec peu de soutien certaines des significations implicites dans une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires
5.2.5.1 comprendre avec soutien la plupart des informations et des détails spécifiques dans une courte conversation sur une variété de sujets d'apprentissage	6.2.5.1 comprendre avec soutien la plupart des informations et des détails spécifiques dans une courte conversation sur une variété de sujets d'apprentissage	7.2.5.1 éterminer avec appui l'avis du ou des interlocuteur(s) dans une longue conversation sur la plupart des sujets généraux et pédagogiques	8.2.5.1 éterminer avec appui l'avis du ou des interlocuteur(s) dans une longue conversation sur la plupart des sujets généraux et pédagogiques	9.2.5.1 éterminer avec appui l'avis du ou des interlocuteur(s) dans une longue conversation sur la plupart des sujets généraux et pédagogiques
5.2.6.1 déterminer avec support le sens à partir du contexte d'une courte conversation sur quelques sujets généraux et éducatifs	6.2.6.1 déterminer avec support le sens à partir du contexte d'une longue conversation sur la plupart des sujets généraux et éducatifs	7.2.6.1 déterminer, avec peu de soutien, le sens à partir du contexte d'une longue conversation sur certains sujets généraux et curriculaires	8.2.6.1 déterminer, avec peu de soutien, le sens à partir du contexte d'une longue conversation sur certains sujets généraux et curriculaires	9.2.6.1 déterminer le sens à partir du contexte d'une longue conversation sur divers sujets généraux et curriculaires

				éducatifs
5.2.7.1 déterminer l'opinion du ou des locuteurs dans une conversation simple et soutenue sur certains sujets généraux et scolaires	6.2.7.1 déterminer l'opinion du ou des locuteurs dans une conversation simple et soutenue sur certains sujets généraux et scolaires	7.2.7.1 commencer à identifier les traits caractéristiques au niveau du mot, de la phrase et du texte de certains genres oraux	8.2.7.1 déterminer les traits caractéristiques au niveau du mot, de la phrase et du texte de certains genres oraux	9.2.7.1 identifier les caractéristiques au niveau du mot, de la phrase et du texte de la plupart des genres oraux
5.2.8.1 comprendre des histoires avec de l'aide, y compris une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires	6.2.8.1 comprendre des histoires avec de l'aide, y compris une conversation prolongée sur la plupart des sujets généraux et scolaires	7.2.8.1 comprendre avec des histoires de soutien sur des sujets généraux et scolaires	8.2.8.1 comprendre avec des histoires de soutien sur des sujets généraux et scolaires	9.2.8.1 commencer à identifier les incohérences dans les arguments donnés dans une longue conversation sur certains sujets généraux et scolaires

3) Production orale:

5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
inférieur à la moyenne A2	supérieur à la moyenne A2	B1bas	B1moyen	B1haut
5.3.1.1 communiquer des informations de base sur vous-même et sur les autres au niveau de la phrase sur certains sujets généraux	6.3.1.1 communiquer des informations de base au niveau de la discussion sur vous-même et les autres sur la plupart des sujets généraux	7.3.1.1 utiliser des registres formels et informels pour parler de certains sujets généraux et académiques	8.3.1.1 utiliser des registres formels et informels pour parler de la plupart des sujets généraux et académiques	9.3.1.1 utiliser des registres formels et informels pour parler de la plupart des sujets généraux et académiques
5.3.2.1 poser des questions simples pour obtenir des informations sur	6.3.2.1 poser des questions simples pour obtenir des informations sur les sujets les plus	7.3.2.1 poser des questions difficiles pour obtenir des informations sur	8.3.2.1 poser des questions plus complexes pour obtenir des informations sur	9.3.2.1 poser des questions difficiles pour obtenir des informations

certains sujets généraux	courants	certains sujets généraux et curriculaires	des sujets généraux et certains sujets du programme scolaire	sur des sujets généraux et curriculaires
5.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la phrase sur certains sujets généraux et scolaires	6.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la phrase avec des éléments de raisonnement dans divers sujets généraux et curriculaires	7.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la phrase avec des éléments de raisonnement dans divers sujets généraux et curriculaires	8.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la phrase avec des éléments de raisonnement dans divers sujets généraux et curriculaires	9.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la phrase avec des éléments de raisonnement dans divers sujets généraux et curriculaires
5.3.4.1 répondre avec une certaine souplesse au niveau de la phrase à des commentaires inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires	6.3.4.1 répondre avec une certaine souplesse au niveau de la phrase à des commentaires inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires	7.3.4.1 répondre avec une certaine souplesse au niveau de la phrase à des commentaires inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires	8.3.4.1 répondre avec une certaine souplesse au niveau de la phrase à des commentaires inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires	9.3.4.1 répondre avec une certaine souplesse au niveau de la phrase à des commentaires inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires
5.3.5.1 essayer d'interagir à un niveau de base d'échange d'informations sur divers sujets généraux et curriculaires	6.3.5.1 essayer d'interagir à un niveau de base d'échange d'informations sur divers sujets généraux et curriculaires	7.3.5.1 essayer d'interagir avec vos camarades de classe pour collaborer, discuter, convenir, planifier et hiérarchiser les objectifs d'apprentissage	8.3.5.1 interagir avec ses camarades de classe pour collaborer, discuter, se mettre d'accord, planifier et hiérarchiser les objectifs d'apprentissage	9.3.5.1 interagir avec ses camarades de classe pour collaborer, discuter, se mettre d'accord, planifier et hiérarchiser les objectifs d'apprentissage
5.3.6.1 exprimer ses pensées de manière claire et concise au niveau de la phrase pendant le	6.3.6.1 exprimer ses pensées de manière claire et concise au niveau de la phrase pendant le travail	7.3.6.1 essayer de commenter avec une certaine souplesse ce que les autres ont dit au niveau de la	8.3.6.1 essayer de commenter avec une certaine souplesse ce que les autres ont dit au niveau de la	9.3.6.1 essayer de commenter avec une certaine souplesse ce que les autres

travail en binôme, en groupe et en classe entière	en binôme, en groupe et en classe entière	phrase ou du raisonnement pendant le travail en binôme, en groupe et en classe entière	phrase ou du raisonnement pendant le travail en binôme, en groupe et en classe entière	ont dit au niveau de la phrase ou du raisonnement pendant le travail en binôme, en groupe et en classe entière
5.3.7.1 utiliser un vocabulaire et une syntaxe spécifiques dans certains sujets généraux	6.3.7.1 utiliser un vocabulaire et une syntaxe spécifiques dans certains sujets généraux	7.3.7.1 utiliser un vocabulaire et une syntaxe spécifiques dans une variété de sujets généraux et certains sujets académiques	8.3.7.1 utiliser un vocabulaire et une syntaxe spécifiques dans une variété de sujets généraux et certains sujets académiques	9.3.7.1 utiliser un vocabulaire et une syntaxe spécifiques dans une variété de sujets généraux et certains sujets académiques
5.3.8.1 raconter des histoires et des événements simples sur une variété de sujets généraux et scolaires	6.3.8.1 raconter des histoires et des événements simples sur une variété de sujets généraux et scolaires	7.3.8.1 raconter des histoires et des événements plus longs sur divers sujets généraux et scolaires	8.3.8.1 raconter des histoires et des événements plus longs sur divers sujets généraux et scolaires	9.3.8.1 raconter des histoires et des événements plus longs sur divers sujets généraux et scolaires

4) Compréhension des écrits:

5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
inférieur à la moyenne A2	supérieur à la moyenne A2	B1bas	B1moyen	B1haut
5.4.1.1 comprendre les points principaux de quelques textes courts et simples sur des sujets généraux et scolaires	6.4.1.1 comprendre les points principaux de quelques textes courts et simples sur des sujets généraux et scolaires	7.4.1.1 comprendre les points principaux de quelques textes courts et simples sur des sujets généraux et scolaires	8.4.1.1 comprendre les points clés de textes non familiers sur divers sujets généraux et scolaires, y compris certains textes longs	9.4.1.1 comprendre les points principaux de quelques textes courts et simples sur des sujets généraux et scolaires
5.4.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations spécifiques et des	6.4.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations spécifiques et des	7.4.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations spécifiques et des	8.4.2.1 comprendre des informations et des détails spécifiques dans des textes	9.4.2.1 comprendre des informations et des détails spécifiques dans

détails dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et curriculaires	détails dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et curriculaires	détails dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et curriculaires	portant sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	des textes portant sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs
5.4.3.1 comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers	6.4.3.1 comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	7.4.3.1 comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	8.4.3.1 comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	9.4.3.1 comprendre les détails d'un argument dans de longs textes portant sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers
5.4.4.1 lire avec peu de soutien certains courts textes de fiction et de non-fiction	6.4.4.1 lire indépendamment des textes courts et simples de fiction et de non-fiction	7.4.4.1 lire de longs textes de fiction et de non-fiction sur des sujets généraux et scolaires familiers et peu familiers	8.4.4.1 lire de longs textes de fiction et de non-fiction sur des sujets généraux et scolaires familiers et peu familiers	9.4.4.1 lire de longs textes de fiction et de non-fiction sur des sujets généraux et scolaires familiers et peu familiers
5.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans des textes courts sur des sujets généraux et scolaires familiers	6.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris les longs textes	7.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans des textes courts dans les sujets généraux et scolaires les plus familiers	8.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans des textes courts et certains textes longs dans une variété de sujets généraux et curriculaires familiers	9.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans de longs textes dans les sujets généraux et scolaires les plus familiers
5.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans des textes courts sur certains sujets généraux et éducatifs	6.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans des textes courts sur certains sujets généraux et éducatifs	7.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans des textes courts sur certains sujets généraux et éducatifs	8.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur sur divers sujets généraux et curriculaires peu familiers, y compris les longs textes	9.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans de longs textes dans le cadre de la plupart des sujets généraux et curriculaires
5.4.7.1 déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une	6.4.7.1 déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et	7.4.7.1 déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une	8.4.7.1 déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une	9.4.7.1 déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une

phrase et d'un texte dans certains genres écrits	d'un texte dans certains genres écrits	phrase et d'un texte dans certains genres écrits	phrase et d'un texte dans certains genres écrits	phrase et d'un texte dans certains genres écrits
5.4.8.1 utiliser avec un certain soutien, des ressources papier et numériques familières pour tester le sens et élargir la compréhension	6.4.8.1 utiliser avec un certain soutien, des ressources papier et numériques familières pour tester le sens et élargir la compréhension	7.4.8.1 utiliser des ressources papier et numériques familières et peu familières avec peu de soutien pour tester le sens et élargir la compréhension	8.4.8.1 utiliser des ressources papier et numériques familières et certaines non familières pour tester le sens et élargir la compréhension	9.4.8.1 utiliser les ressources papier et numériques les plus familières et les moins familières pour tester le sens et élargir la compréhension
5.4.9.1 identifier la différence entre un fait et une opinion dans des textes courts et simples sur une variété de sujets généraux et scolaires	6.4.9.1 déterminer la différence entre un fait et une opinion dans des textes courts et simples sur des sujets généraux et académiques	7.4.9.1 identifier les incohérences dans les arguments donnés dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et académiques	8.4.9.1 identifier les incohérences dans les arguments donnés dans de courts textes sur certains sujets généraux et curriculaires	9.4.9.1 identifier les incohérences dans les arguments donnés dans de longs textes sur divers sujets généraux et curriculaires

5) Production écrite:

5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
inférieur à la moyenne A2	supérieur à la moyenne A2	B1bas	B1moyen	B1haut
5.5.1.1 planifier, rédiger, éditer et relire des travaux au niveau du texte sur certains sujets généraux et curriculaires	6.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un soutien au niveau du texte sur une variété de sujets généraux et académiques	7.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un support au niveau du texte sur des sujets généraux et académiques	8.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un support au niveau du texte sur des sujets généraux et académiques	9.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un support au niveau du texte sur des sujets généraux et académiques
5.5.2.1 écrire avec un support une séquence de phrases dans un paragraphe sur des sujets généraux et académiques	6.5.2.1 écrire avec un soutien sur des événements réels, fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiaux	7.5.2.1 écrire avec peu de soutien sur des événements réels, fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiaux	8.5.2.1 écrire avec peu de soutien sur des événements réels, fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiaux	9.5.2.1 écrire avec peu de soutien sur des événements réels, fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiaux

5.5.3.1 écrire avec des données factuelles au niveau du texte décrivant des personnes, des lieux et des objets	6.5.3.1 écrire de manière encourageante sur des sentiments et des opinions personnels sur certains sujets généraux et scolaires familiaux	7.5.3.1 écrire avec une littératie grammaticale modérée sur certains sujets généraux et curriculaires familiaux	8.5.3.1 écrire avec une littératie grammaticale modérée sur une variété de sujets généraux et curriculaires familiaux	9.5.3.1 écrire avec une littératie grammaticale modérée sur des sujets généraux et curriculaires familiaux
5.5.4.1 écrire avec support une séquence de phrases longues dans un paragraphe pour transmettre des informations personnelles	6.5.4.1 écrire avec un support thématique dans un paragraphe pour transmettre des informations personnelles	7.5.4.1 utiliser avec support le style approprié et s'inscrire dans certains genres écrits sur des sujets généraux et académiques	8.5.4.1 utiliser avec support le style approprié et s'inscrire dans les genres écrits sur des sujets généraux et académiques	9.5.4.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un style approprié et s'inscrire dans une variété de genres écrits sur des sujets généraux et académiques
5.5.5.1 connecter des phrases en utilisant des mots conjonctifs de base sans support	6.5.5.1 utiliser des arguments de soutien, étayés par des exemples et des justifications, sur certains sujets généraux et curriculaires familiaux	7.5.5.1 utiliser des arguments de soutien, étayés par des exemples et des justifications, sur certains sujets généraux et curriculaires familiaux	8.5.5.1 utiliser des arguments de soutien, étayés par des exemples et des justifications, sur certains sujets généraux et curriculaires familiaux	9.5.5.1 utiliser des arguments de soutien, étayés par des exemples et des justifications, sur des sujets généraux et curriculaires familiaux sans restriction
5.5.6.1 combiner des phrases logiquement dans un paragraphe avec un certain soutien, en utilisant des mots de liaison de base, sur un sujet général familial	6.5.6.1 combiner des phrases logiquement dans un paragraphe avec un certain soutien, en utilisant des mots de liaison de base, sur un sujet général familial	7.5.6.1 combiner des phrases logiquement dans un paragraphe, en utilisant des mots de liaison de base, sur des sujets généraux familiaux	8.5.6.1 combiner des phrases logiquement dans un paragraphe, en utilisant des mots de liaison de base, sur des sujets généraux familiaux	9.5.6.1 écrire des textes connectés sur des sujets familiaux et académiques communs en utilisant divers mots de liaison
5.5.7.1 utiliser avec un certain support le format approprié au niveau du texte de certains genres écrits sur des sujets généraux familiaux et certains sujets du programme	6.5.7.1 utiliser, avec un certain soutien, un format approprié au niveau du texte pour divers genres écrits sur des sujets généraux familiaux et certains sujets scolaires	7.5.7.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un format approprié au niveau du texte pour une variété de genres écrits sur des sujets généraux et scolaires familiaux	8.5.7.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un format approprié au niveau du texte pour une variété de genres écrits sur des sujets généraux et scolaires familiaux	9.5.7.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un format approprié au niveau du texte pour une variété de genres écrits sur des sujets généraux et

d'études				scolaires familiers
5.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur certains sujets généraux	6.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur certains sujets généraux et scolaires familiers	7.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur certains sujets généraux et scolaires familiais	8.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur des sujets généraux et académiques familiers	9.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur un nombre illimité de sujets généraux et curriculaires familiers
5.5.9.1 utiliser la ponctuation par écrit avec une littératie modérée au niveau du texte sur certains sujets généraux familiers	6.5.9.1 utiliser la ponctuation par écrit avec une littératie modérée au niveau du texte sur certains sujets généraux et scolaires familiais	7.5.9.1 utiliser la ponctuation par écrit avec une littératie modérée au niveau du texte sur une variété de sujets généraux et scolaires familiais	8.5.9.1 utiliser des signes de ponctuation dans le travail écrit à un niveau moyen d'alphabétisation dans le texte sur des sujets généraux et scolaires familiers	9.5.9.1 utiliser des signes de ponctuation dans le travail écrit à un niveau moyen d'alphabétisation dans le texte sur des sujets généraux et scolaires familiers

6) Utilisation de la langue (Utilisation du français):

5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
inférieur à la moyenne A2	supérieur à la moyenne A2	B1bas	B1moyen	B1haut
5.6.1.1 utiliser des noms dénombrables et indénombrables appropriés, y compris des phrases générales décrivant le temps et le lieu, sur certains sujets généraux et académiques familiers	6.6.1.1 utiliser des noms abstraites et des expressions nominales composées décrivant le lieu et l'heure sur des sujets généraux et académiques familiers	7.6.1.1 utiliser des noms abstraites et des phrases composées sur des sujets généraux et scolaires familiais	8.6.1.1 utiliser des noms composés abstraits et des phrases nominales complexes sur des sujets généraux et scolaires familiais ainsi que sur des sujets non familiais	9.6.1.1 divers noms composés abstraites et phrases nominales composées sur des sujets généraux et académiques familiers ainsi que sur des sujets peu familiers
5.6.2.1 utiliser beaucoup, beaucoup, beaucoup de, quelques-uns dans une gamme limitée de sujets généraux et curriculaires	6.6.2.1 utiliser plus, peu, peu, moins, moins, pas autant, pas autant dans une gamme élargie de sujets généraux et	7.6.2.1 utiliser des nombres cardinaux différents pour les noms dénombrables et indénombrables, y compris les mots trop, trop, aucun,	8.6.2.1 utiliser différents nombres cardinaux pour les noms dénombrables et indénombrables, y compris plusieurs, beaucoup, un grand	9.6.2.1 utiliser des nombres cardinaux pour les noms dénombrables et non dénombrables et

familiers	scolaires familiares	assez, sur des sujets généraux et académiques familiares	/ petit, nombre / quantité, sur des sujets généraux et académiques familiares	les expressions nominales sur des sujets généraux et académiques familiares
5.6.3.1 utiliser des adjectifs, y compris des adjectifs possessifs, pour décrire des sujets généraux et certains sujets académiques, utiliser des adjectifs simples d'une syllabe et de deux syllabes (en degrés comparatifs et superlatifs) pour la comparaison	6.6.3.1 utiliser une grande variété d'adjectifs et d'adjectifs comparatifs et superlatifs réguliers et irréguliers sur une gamme limitée de sujets généraux et curriculaires familiares	7.6.3.1 utiliser des participes communs comme adjectifs et placer correctement les adjectifs avant les noms sur des sujets généraux et académiques familiares	8.6.3.1 utiliser une variété d'adjectifs composés et d'adjectifs réguliers comme participes et structures comparatives telles que... comme, beaucoup... que pour indiquer le niveau dans des sujets généraux et scolaires familiares	9.6.3.1 utiliser une variété d'adjectifs composés et d'adjectifs réguliers comme participes, structures comparatives pour indiquer le niveau et intensifier les adjectifs sur des sujets généraux et scolaires familiares
5.6.4.1 utiliser n'importe lequel, pas chacun, tous sur des sujets généraux et académiques familiares	6.6.4.1 utiliser une variété de pointeurs, y compris tous, autres, sur des sujets généraux et académiques familiares	7.6.4.1 utiliser une variété de pointeurs, y compris ni l'un ni l'autre, sur des sujets généraux et curriculaires familiares	8.6.4.1 utiliser des mots qui définissent tous, la moitié, les deux [de], en tant que prédéterminants sur des sujets généraux et académiques familiares	9.6.4.1 utiliser des mots définissant et prédéfinis sur des sujets généraux et académiques familiares
5.6.5.1 utiliser des questions, y compris des questions avec qui, combien de fois, combien de temps, dans une gamme élargie de sujets généraux et curriculaires familiares	6.6.5.1 utiliser des questions qui incluent différentes formes de temps sur des sujets généraux et scolaires familiares	7.6.5.1 utiliser des questions qui incluent différentes formes de temps sur des sujets généraux et scolaires familiares	8.6.5.1 utiliser des questions qui incluent différentes formes de temps et de mode sur des sujets généraux et scolaires familiares	9.6.5.1 utiliser différents types de questions sur des sujets généraux et scolaires familiares
5.6.6.1 utiliser des pronoms personnels et démonstratifs de base et des pronoms quantitatifs quelque, n'importe	6.6.6.1 utiliser des pronoms personnels et démonstratifs de base et des pronoms quantitatifs quelqu'un, tout le monde, personne sur de nombreux sujets	7.6.6.1 utiliser des pronoms propres et réfléchis, y compris le mien, le vôtre, le nôtre, le leur, le sien, le sien, moi-même, vous-même, eux-mêmes, sur de	8.6.6.1 utiliser des pronoms, y compris l'indéfini n'importe qui, n'importe quoi, et les pronoms cardinaux tout le monde, tout, aucun,	9.6.6.1 utiliser des pronoms relatifs, démonstratifs, indéfinis et quantitatifs et un grand nombre de pronoms

lequel, quelque chose, rien, n'importe quoi sur des sujets généraux et académiques familiers	généraux et scolaires familiers	nombreux sujets généraux et scolaires familiers	plus, moins, quelques-uns sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers	réfléchis sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers
5.6.7.1 utiliser les formes parfaites simples de verbes simples pour exprimer ce qui s'est passé [durée indéfinie] sur une gamme limitée de sujets d'enseignement familiers et généraux	6.6.7.1 utiliser des formes parfaites simples pour exprimer un passé vague et inachevé sur des sujets généraux et scolaires familiers	7.6.7.1 utiliser une variété de formes parfaites simples pour exprimer la fin des temps, le passé indéfini et inachevé sur des sujets généraux et académiques familiers	8.6.7.1 utiliser une variété de formes parfaites simples pour exprimer le dernier temps, le passé indéfini et inachevé sur des thèmes généraux et scolaires familiers	9.6.7.1 utiliser une variété de formes parfaites simples, y compris certaines formes passives, y compris les temps adverbiaux, sur des sujets généraux et académiques familiers
5.6.8.1 utiliser le futur « volonté » pour les prévisions et « réunir » pour parler de certains plans sur une gamme limitée de sujets scolaires familiers et communs	6.6.8.1 utiliser le futur "volonté" pour des suggestions, des promesses et des prédictions sur une gamme croissante de sujets généraux et curriculaires familiers	7.6.8.1 utiliser une variété de formes du futur, y compris le présent continu avec une signification future, sur de nombreux sujets généraux et académiques courants	8.6.8.1 utiliser une variété de formes du futur, y compris le présent continu et le présent simple du futur, sur des sujets généraux et scolaires familiers	9.6.8.1 utiliser une variété de temps futurs, y compris certains passifs, sur des sujets généraux et académiques familiers
5.6.9.1 utiliser le présent simple et le passé simple, les formes régulières et irrégulières pour décrire les procédures, les habitudes et les états sur une gamme limitée de sujets d'apprentissage familiers et communs	6.6.9.1 utiliser une variété convenablement accrue de formes actives présentes et passées simples et certaines formes passives sur une gamme croissante de sujets généraux et scolaires familiers	7.6.9.1 utiliser une variété convenablement accrue de formes actives présentes et passées simples et certaines formes passives sur une gamme croissante de sujets généraux et scolaires familiers	8.6.9.1 utiliser une variété accrue appropriée de formes simples présentes et passées et de formes simples parfaites dans le discours descriptif et indirect sur une gamme de sujets curriculaires et familiers	9.6.9.1 utiliser de manière appropriée la variété accrue de formes présentes et passées simples actives et passives et de formes simples passées dans le discours narratif et rapporté sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers
5.6.10.1 utiliser des formes du présent continues avec des	6.6.10.1 utiliser les formes du présent continu et du passé continu	7.6.10.1 utiliser les formes du présent continu et du passé continu	8.6.10.1 utiliser des formes présentes continues et passées	9.6.10.1 utiliser des formes présentes continues et

significations présentes et futures sur une gamme limitée de sujets d'enseignement familiers et généraux	pour l'arrière-plan et l'action passée interrompue sur une gamme limitée de sujets généraux et curriculaires familiers	sur une gamme de sujets généraux et curriculaires familiers	continues, y compris certaines formes passives, sur une gamme de sujets scolaires courants et familiers	passées continues, y compris une variété toujours croissante de formes passives, sur une gamme de sujets généraux et curriculaires familiers
5.6.11.1 utiliser être / regarder / sonner / sentir / goûter / sentir comme sur un cercle restreint de sujets d'apprentissage familiers et généraux	6.6.11.1 utiliser des structures générales impersonnelles avec : ça, là sur divers sujets généraux et académiques familiers	7.6.11.1 utiliser une certaine forme de discours indirect pour faire des déclarations sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers	8.6.11.1 utiliser une certaine forme de discours indirect pour les déclarations, les questions et les commandes : dire, demander, dire, y compris les demandes de renseignements sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers	9.6.11.1 utiliser une plus grande variété de formes de discours présentées pour les déclarations, les questions et les commandes, y compris les questions indirectes et intégrées avec savoir, se demander sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers
5.6.12.1 utiliser des adverbes communs réguliers et irréguliers, des formes simples et comparatives, des adverbes de fréquence et des adverbes de temps : la semaine dernière, hier sur un cercle restreint de sujets d'apprentissage familiers et généraux	6.6.12.1 utiliser une plus grande variété d'adverbes, y compris des adverbes de degré aussi, pas assez, tout à fait, plutôt, sur une gamme croissante de sujets généraux et curriculaires familiers	7.6.12.1 utiliser des structures d'adverbes comparatifs avec des adverbes réguliers et irréguliers sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers	8.6.12.1 utiliser des structures d'adverbes comparatifs pas aussi rapidement que / beaucoup moins rapidement avec des adverbes réguliers et irréguliers. utiliser une plus grande variété de positions finales pré-verbales, post-verbales et adverbiales sur une gamme de sujets généraux et curriculaires familiers	9.6.12.1 utiliser une plus grande variété de structures d'adverbes comparatifs avec des adverbes réguliers et irréguliers, utiliser une variété d'adverbes pré-verbales, post-verbales et finaux sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers
5.6.13.1 utiliser pourrait, peut, pourrait pour	6.6.13.1 utiliser des formes modales, y compris	7.6.13.1 utiliser différents modes pour	8.6.13.1 utiliser une variété croissante de	9.6.13.1 utiliser différentes

exprimer une possibilité, sur certains sujets d'apprentissage familiaux et courants	must not (interdiction) besoin (nécessité) devrait (pour obtenir des conseils), sur divers sujets généraux et scolaires familiaux	différentes fonctions sur une variété de sujets d'apprentissage familiaux et généraux	formes modales pour diverses fonctions : obligations, nécessité, opportunité, permission, demandes, suggestions, interdiction - sur des sujets généraux et académiques familiaux	formes modales pour différentes fonctions et un nombre limité de formes modales au passé, y compris should / should'thave, pour exprimer des regrets et des critiques, sur des sujets généraux et scolaires familiaux
5.6.14.1 utiliser des prépositions pour parler de temps et de lieu, utiliser des prépositions pour décrire des choses, pour indiquer un sujet, utiliser les prépositions de la direction du mouvement vers, dans, hors de, de, vers sur certains sujets généraux et scolaires familiaux	6.6.14.1 utiliser une plus grande variété de prépositions de temps, de lieu et de direction pour indiquer l'agent et l'instrument, utiliser des prépositions avant les noms et les adjectifs dans des phrases prépositionnelles générales sur une variété de sujets d'apprentissage familiaux et généraux	7.6.14.1 utiliser des prépositions avant les noms et les adjectifs dans des phrases prépositionnelles générales sur une variété de sujets d'apprentissage familiaux et généraux	8.6.14.1 utiliser des prépositions avant les noms et les adjectifs, utiliser les prépositions, comme, comme pour, pour indiquer comment utiliser des prépositions dépendantes après des adjectifs sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiaux	9.6.14.1 utiliser une plus grande variété de prépositions avant les noms et les adjectifs, utiliser un nombre croissant de prépositions dépendantes après les noms et les adjectifs, et une plus grande variété de prépositions dépendantes après les verbes sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiaux
5.6.15.1 utiliser des verbes généraux avec l'infinitif verbe / verbe + ing dans une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiaux	6.6.15.1 utiliser des verbes communs avec l'infinitif verbe / verbe + ing sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiaux	7.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à particule sur des sujets généraux et	8.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à particule sur des sujets généraux et	9.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels

		scolaires familiers	scolaires familiers	et commencer à utiliser des verbes à particule sur des sujets généraux et scolaires familiers
5.6.16.1 utiliser les conjonctions so, if, when, where, before, after pour lier des parties de phrases dans des textes courts sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers	6.6.16.1 utiliser les conjonctions donc, si, quand, où, avant, après pour lier des parties de phrases dans des textes courts sur un plus large éventail de sujets généraux et scolaires familiers	7.6.16.1 utiliser différentes conjonctions sur des sujets généraux et scolaires familiers	8.6.16.1 utiliser différentes conjonctions, par exemple, puisque, comme, pour expliquer les raisons, les structures de telle sorte que, comme ... lors de l'explication de sujets généraux et curriculaires familiers	9.6.16.1 utiliser les conjonctions ainsi, si, quand, où, avant, après pour lier des parties de phrases sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers
5.6.17.1 utiliser des clauses <i>quand</i> pour décrire des actions simples présentes et passées sur des sujets personnels et familiers	6.6.17.1 utiliser des clauses <i>if</i> (dans des clauses conditionnelles nulles), utiliser des clauses <i>où</i> , utiliser des clauses avant/après (avec un sens passé), utiliser des clauses relatives attributives avec lesquelles, qui, que, où pour exprimer des informations détaillées dans un éventail limité de connaissances générales et curriculaires les sujets	7.6.17.1 utiliser des clauses subordonnées avec penser, savoir, croire, espérer, dire, dire, utiliser des clauses relatives avec sûr, certain, utiliser des clauses relatives définitives qui, qui, que des sujets généraux et académiques	8.6.17.1 utiliser <i>si/à moins que/si seulement</i> dans la deuxième clause conditionnelle et souhaiter [que] [présenter la référence], utiliser des clauses attributives, y compris avec le mot « pourquoi », sur des sujets généraux et curriculaires familiers	9.6.17.1 utiliser <i>si/si seulement</i> dans la troisième structure logique, utiliser des clauses relatives, y compris avec le mot qui

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Француз тілі» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

№	Қолданыстағы бағдарлама	Өзгеріс енген жоба	Негіздеме
1	<p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Француз тілі» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1 Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. L'importance d'un sujet est déterminée par le fait qu'il s'agit de la langue de la communication, de la science, des affaires, du tourisme et du sport. Connaissance du français:</p> <p>1) augmente la confiance des étudiants lors de la communication dans diverses situations de la vie;</p> <p>2) donne accès à l'enseignement supérieur non seulement au Kazakhstan, mais aussi à l'étranger ;</p> <p>3) vous permet de poursuivre vos études professionnelles au Kazakhstan et à l'étranger ;</p> <p>4) élargit l'accès des étudiants aux nouvelles et aux informations diffusées en anglais;</p>	<p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Француз тілі» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1 Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. L'importance d'un sujet est déterminée par le fait qu'il s'agit de la langue de la communication, de la science, des affaires, du tourisme et du sport. Connaissance du français:</p> <p>1) augmente la confiance des étudiants lors de la communication dans diverses situations de la vie;</p> <p>2) donne accès à l'enseignement supérieur non seulement au Kazakhstan, mais aussi à l'étranger ;</p> <p>3) vous permet de poursuivre vos études professionnelles au Kazakhstan et à l'étranger ;</p> <p>4) élargit l'accès des étudiants aux nouvelles et aux informations diffusées en anglais;</p>	<p>В системах учебных целях отсутствуют подразделы. В новой редакции предусмотрены внедрения подразделов по каждой системе целей обучения. Также. Пересматриваются цели обучения. В действующей редакции основное развитие целей разработано через увеличение объема, в то время как необходимо чтобы они развивались по принципу от</p>

<p>5) fournit aux étudiants un accès à des textes authentiques d'œuvres littéraires en anglais;</p> <p>6) permet aux étudiants de représenter le Kazakhstan dans le pays et à l'étranger ;</p> <p>7) permet l'apprentissage tout au long de la vie, en s'appuyant sur les compétences, les stratégies d'apprentissage et les connaissances acquises à l'école.</p> <p>3. Le programme de la matière "le français " vise à développer les compétences linguistiques des élèves du niveau B1 à l'issue de l'école de base par :</p> <p>1) une variété de tâches qui contribuent au développement des habiletés d'analyse, d'évaluation et de pensée créative;</p> <p>2) travailler avec un large éventail de sources orales et écrites.</p> <p>2-тарау. «Француз тілі» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>1-Параграф. «Француз тілі» пәнінің мазмұны</p> <p>4. Le volume de la charge d'enseignement sur la matière « Le français » dans les classes avec le russe et le kazakh est:</p> <p>1) en classe 5 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;</p> <p>2) en classe 6 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;</p> <p>3) en classe 7 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;</p> <p>4) en classe 8 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;</p> <p>5) en classe 9 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire.</p> <p>5. Le volume de la charge d'enseignement sur la matière « Le français » dans les classes avec l'ouïghour, l'ouzbek et le tadjik est :</p> <p>1) en 5 classe - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;</p> <p>2) en classe 6 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;</p>	<p>5) fournit aux étudiants un accès à des textes authentiques d'œuvres littéraires en anglais;</p> <p>6) permet aux étudiants de représenter le Kazakhstan dans le pays et à l'étranger ;</p> <p>7) permet l'apprentissage tout au long de la vie, en s'appuyant sur les compétences, les stratégies d'apprentissage et les connaissances acquises à l'école.</p> <p>3. Le programme de la matière "le français " vise à développer les compétences linguistiques des élèves du niveau B1 à l'issue de l'école de base par :</p> <p>1) une variété de tâches qui contribuent au développement des habiletés d'analyse, d'évaluation et de pensée créative;</p> <p>2) travailler avec un large éventail de sources orales et écrites.</p> <p>2-тарау. «Француз тілі» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>1-Параграф. «Француз тілі» пәнінің мазмұны</p> <p>4. Le volume de la charge d'enseignement sur la matière « Le français » dans les classes avec le russe et le kazakh est:</p> <p>1) en classe 5 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;</p> <p>2) en classe 6 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;</p> <p>3) en classe 7 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;</p> <p>4) en classe 8 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire ;</p> <p>5) en classe 9 - 3 heures par semaine, 108 heures par année scolaire.</p>	<p>простого к сложному. Главным обоснованием является пересмотр актуальности целей согласно обновленной рамки CEFR , а также тем обучения согласно возраста и преемственнос ти.</p>
---	--	---

- 3) en classe 7 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 4) en classe 8 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 5) en classe 9 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire.

Le volume de la charge de travail de l'enseignement dépend du programme type approuvé par le Ministre de l'éducation et des sciences de la République du Kazakhstan par le décret no 500 du 8 novembre 2012 portant approbation des programmes types d'enseignement primaire, secondaire de base et secondaire général de la République du Kazakhstan (enregistré au Registre de l'État des textes réglementaires no 8170).

6. Le contenu de base du programme d'enseignement de la matière « Le français » est organisé par section d'enseignement. Les sections se composent de sous-sections qui contiennent les objectifs d'apprentissage sous forme de résultats attendus par classe.

7. Les objectifs d'apprentissage définis dans chaque sous-section permettent à l'enseignant de planifier de manière systémique le développement de toutes les activités de parole (contenu, audit, parole, lecture, écriture, utilisation de l'anglais), d'évaluer les réalisations des apprenants et de les informer des prochaines étapes de l'apprentissage.

8. Sous la rubrique « Contenu », l'étudiant développe les compétences nécessaires à leur réussite.

9. Dans la section « Compréhension orale », l'étudiant comprend l'idée de base du texte sur les thèmes du programme, définit les faits et les opinions, comprend les détails dans un sujet familier, formule des questions complexes basées sur le matériel écouté pour obtenir des informations supplémentaires, déduit du matériel écouté à l'aide d'indices contextuels, définit des informations spécifiques sur un sujet familier, reconnaît les incohérences dans les arguments sur un sujet familier.

10. Sous la section « Production orale », l'étudiant transmet l'idée de base du texte sur la base d'événements logiquement organisés sur un sujet familier, utilise des styles de discours formels et informels, anticipe le contenu du texte à l'aide de titres, de photos,

5. Le volume de la charge d'enseignement sur la matière « Le français » dans les classes avec l'ouïghour, l'ouzbek et le tadjik est :

- 1) en 5 classe - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 2) en classe 6 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 3) en classe 7 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 4) en classe 8 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire ;
- 5) en classe 9 - 2 heures par semaine, 72 heures par année scolaire.

Le volume de la charge de travail de l'enseignement dépend du programme type approuvé par le Ministre de l'éducation et des sciences de la République du Kazakhstan par le décret no 500 du 8 novembre 2012 portant approbation des programmes types d'enseignement primaire, secondaire de base et secondaire général de la République du Kazakhstan (enregistré au Registre de l'État des textes réglementaires no 8170).

6. Le contenu de base du programme d'enseignement de la matière « Le français » est organisé par section d'enseignement. Les sections se composent de sous-sections qui contiennent les objectifs d'apprentissage sous forme de résultats attendus par classe.

7. Les objectifs d'apprentissage définis dans chaque sous-section permettent à l'enseignant de planifier de manière systémique le développement de toutes les activités de parole (contenu, audit, parole, lecture, écriture, utilisation de l'anglais), d'évaluer les réalisations des apprenants et de les informer des prochaines étapes de l'apprentissage.

8. Sous la rubrique « Contenu », l'étudiant développe les compétences nécessaires à leur réussite.

9. Dans la section « Compréhension orale », l'étudiant comprend l'idée de base du texte sur les thèmes du programme, définit les faits et les opinions, comprend les détails dans un sujet familier, formule des questions complexes basées sur le matériel écouté pour obtenir des informations supplémentaires, déduit du matériel écouté à l'aide d'indices contextuels, définit des informations spécifiques sur un sujet familier, reconnaît les

de mots clés, d'extraits sur un sujet familier, pose des questions simples et complexes pour obtenir des informations spécifiques, interagit avec les élèves (en couple, en groupe) pour effectuer des tâches, compare et oppose des textes sur un sujet familier, exprime une opinion en fournissant des arguments.

11. Sous la section « Compréhension des écrits », l'étudiant comprend l'idée de base, ainsi que les détails du texte de différents styles et genres sur des sujets communs et familiers, utilise diverses sources d'information (documents de référence, dictionnaires, Internet), reconnaît des informations spécifiques à partir de textes de différents styles et genres sur un sujet familier, prédit le contenu du texte à l'aide de titres, photos, mots clés, extraits, détermine l'attitude et l'opinion de l'auteur, évalue les informations provenant de différents textes.

12. Sous la section « Production écrite », l'étudiant remplit des tableaux, des graphiques, des schémas, des questionnaires, des formulaires, planifie, écrit, édite et soustrait les textes sur un sujet familier, prend des notes sur le texte en fonction de la tâche de communication, décrit et/ou présente des événements liés au passé, au présent et à l'avenir, en utilisant les informations des sujets étudiés, relie et harmonise les phrases et les paragraphes dans le texte d'un sujet familier, utilise correctement la ponctuation dans le texte sur un thème familier, crée des textes de différents styles et genres en utilisant les règles et la structure appropriées.

13. Sous la rubrique « Utilisation du français », l'étudiant exprime ses propres opinions en utilisant une large gamme lexicale et une grande variété de langues, avec un haut degré de précision. L'apprenant utilise librement les formes du passé, du présent et du futur et un large éventail de formes de verbes modaux.

2-Параграф. Оқу мақсаттарының жүйесі

incohérences dans les arguments sur un sujet familier.

10. Sous la section « Production orale », l'étudiant transmet l'idée de base du texte sur la base d'événements logiquement organisés sur un sujet familier, utilise des styles de discours formels et informels, anticipe le contenu du texte à l'aide de titres, de photos, de mots clés, d'extraits sur un sujet familier, pose des questions simples et complexes pour obtenir des informations spécifiques, interagit avec les élèves (en couple, en groupe) pour effectuer des tâches, compare et oppose des textes sur un sujet familier, exprime une opinion en fournissant des arguments.

11. Sous la section « Compréhension des écrits », l'étudiant comprend l'idée de base, ainsi que les détails du texte de différents styles et genres sur des sujets communs et familiers, utilise diverses sources d'information (documents de référence, dictionnaires, Internet), reconnaît des informations spécifiques à partir de textes de différents styles et genres sur un sujet familier, prédit le contenu du texte à l'aide de titres, photos, mots clés, extraits, détermine l'attitude et l'opinion de l'auteur, évalue les informations provenant de différents textes.

12. Sous la section « Production écrite », l'étudiant remplit des tableaux, des graphiques, des schémas, des questionnaires, des formulaires, planifie, écrit, édite et soustrait les textes sur un sujet familier, prend des notes sur le texte en fonction de la tâche de communication, décrit et/ou présente des événements liés au passé, au présent et à l'avenir, en utilisant les informations des sujets étudiés, relie et harmonise les phrases et les paragraphes dans le texte d'un sujet familier, utilise correctement la ponctuation dans le texte sur un thème familier, crée des textes de différents styles et genres en utilisant les règles et la structure appropriées.

13. Sous la rubrique « Utilisation du français », l'étudiant exprime ses propres opinions en utilisant une large gamme lexicale et une grande variété de langues, avec un haut degré de précision. L'apprenant utilise librement les formes du passé, du présent et du

14. Les objectifs de formation dans le programme sont présentés par le codage. Dans le code, le premier nombre désigne la classe, le deuxième nombre indique la numérotation de la cible d'apprentissage.

15. Le système des objectifs de formation est illustré par les sections suivantes :

1) contenu de base:

Les étudiants doivent savoir :				
5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
5.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	6.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	7.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	8.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe
5.1.2.1 utiliser les compétences d'expression orale et	6.1.2.1 utiliser les compétences d'expression	7.1.2.1 utiliser les compétences d'expression	8.1.2.1 utiliser les compétences d'expression	9.1.2.1 utiliser les compétences

futur et un large éventail de formes de verbes modaux.

2-Параграф. Оқу мақсаттарының жүйесі

14. Les objectifs de formation dans le programme sont présentés par le codage. Dans le code, le premier nombre désigne la classe, le deuxième nombre indique la numérotation de la cible d'apprentissage.

15. Le système des objectifs de formation est illustré par les sections suivantes :

1) contenu de base:

Les étudiants doivent savoir :				
5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
inférieur à la moyenne A2	supérieur à la moyenne A2	B1bas	B1moyen	B1haut
5.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	6.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	7.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	8.1.1.1 utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe	utiliser les compétences d'expression orale et de production orale pour la résolution créative de problèmes en groupe

	d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe	orale et d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe	orale et d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe	on orale et d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe	d'expression orale et d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe						
						5.1.2.1	6.1.2.1	7.1.2.1	8.1.2.1	9.1.2.1	
						utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe	utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe	utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe	utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe	utiliser les compétences d'expression orale et d'écoute pour fournir des commentaires aux camarades de classe	
	5.1.3.1	6.1.3.1	7.1.3.1	8.1.3.1	9.1.3.1						
	respecter les différents points de vue	respecter les différents points de vue	respecter les différents points de vue	respecter les différents points de vue	respecter les différents points de vue	5.1.3.1	6.1.3.1	7.1.3.1	8.1.3.1	9.1.3.1	
						respecter les différents points de vue	respecter les différents points de vue	respecter les différents points de vue	respecter les différents points de vue	respecter les différents points de vue	
	5.1.4.1	6.1.4.1	7.1.4.1	8.1.4.1	9.1.4.1						
	évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	5.1.4.1	6.1.4.1	7.1.4.1	8.1.4.1	9.1.4.1	
						évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	évaluer et répondre de manière constructive aux commentaires des autres étudiants	

				s						
5.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	6.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	7.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	8.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	9.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	5.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	6.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	7.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	8.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	9.1.5.1 utiliser les commentaires pour fixer des objectifs d'apprentissage personnels	
5.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	6.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	7.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	8.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	9.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	5.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	6.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	7.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	8.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	9.1.6.1 organiser et présenter clairement les informations sous une forme compréhensible pour les autres	
					5.1.7.1 développer et renforcer une argumentation	6.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente	7.1.7.1 développer et renforcer une argumentation	8.1.7.1 développer et renforcer une argumentation	9.1.7.1 développer et renforcer une argumentation	

				autres	tion cohérente à l'oral et à l'écrit	à l'oral et à l'écrit	cohérente à l'oral et à l'écrit	ion cohérente à l'oral et à l'écrit	tion cohérente à l'oral et à l'écrit	
5.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit	6.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit	7.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit	8.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit	9.1.7.1 développer et renforcer une argumentation cohérente à l'oral et à l'écrit	5.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	6.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	7.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	8.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	9.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	
5.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	6.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	7.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	8.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	9.1.8.1 développer la compréhension interculturelle par la lecture et la discussion	5.1.9.1 utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments	6.1.9.1 utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments	7.1.9.1 utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments	8.1.9.1 utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments	9.1.9.1 utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments	
5.1.9.1 utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos idées, vos	6.1.9.1 utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos	7.1.9.1 utiliser votre imagination pour exprimer vos pensées, vos	8.1.9.1 utiliser votre imagination pour exprimer vos	9.1.9.1 utiliser votre imagination pour	5.1.10.1 utiliser le langage	6.1.10.1 utiliser le langage	7.1.10.1 utiliser le langage	8.1.10.1 utiliser le langage	9.1.10.1 utiliser le langage	

<p>expériences et vos sentiments</p>	<p>vos idées, vos expériences et vos sentiments</p>	<p>vos idées, vos expériences et vos sentiments</p>	<p>pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments</p>	<p>exprimer vos pensées, vos idées, vos expériences et vos sentiments</p>	<p>parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	<p>parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	<p>parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	<p>parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	<p>parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	
<p>5.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	<p>6.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	<p>7.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	<p>8.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	<p>9.1.10.1 utiliser le langage parlé ou écrit pour analyser et explorer un large éventail d'opinions et de visions du monde</p>	<p>2) Compréhension de l' orale:</p>					
<p>2) Compréhension de l' orale:</p>					<p>5 classe inférieur à la moyenne A2</p>	<p>6 classe supérieur à la moyenne A2</p>	<p>7 classe B1bas</p>	<p>8 classe B1moyenne</p>	<p>9 classe B1haut</p>	
					<p>5.2.1.1 comprendre avec support l'enchaînement des commandes en classe</p>	<p>6.2.1.1 comprendre avec support l'enchaînement des commandes en classe</p>	<p>7.2.1.1 comprendre avec peu de soutien les points principaux d'une longue conversation sur un nombre limité de sujets généraux</p>	<p>8.2.1.1 comprendre avec peu ou pas de soutien les points principaux d'une longue conversation sur des sujets</p>	<p>9.2.1.1 comprendre les points principaux sans aide dans une longue conversation sur des sujets généraux et scolaires</p>	
<p>5 classe</p>	<p>6 classe</p>	<p>7 classe</p>	<p>8 classe</p>	<p>9 classe</p>						

5.2.1.1 comprendre avec support l'enchaînement des commandes en classe	6.2.1.1 comprendre avec support l'enchaînement des commandes en classe	7.2.1.1 comprendre avec peu de soutien les points principaux d'une longue conversation sur un nombre limité de sujets généraux et scolaires	8.2.1.1 comprendre avec peu ou pas de soutien les points principaux d'une longue conversation sur des sujets généraux et scolaires	9.2.1.1 comprendre les points principaux sans aide dans une longue conversation sur des sujets généraux et scolaires	5.2.2.1 comprendre des questions simples sur la fourniture de renseignements personnels	6.2.2.1 comprendre des questions plus complexes avec de l'aide pour fournir des renseignements personnels	7.2.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations détaillées dans une longue conversation / conversation sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	8.2.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations détaillées dans une longue conversation / conversation sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	9.2.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations détaillées dans une longue conversation / conversation sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	
5.2.2.1 comprendre des questions simples sur la fourniture de renseignements personnels	6.2.2.1 comprendre des questions plus complexes avec de l'aide pour fournir des renseignements personnels	7.2.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations détaillées dans une longue conversation / conversation sur	8.2.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations détaillées dans une longue conversation / conversation sur	9.2.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations détaillées dans une longue conversation / conversation sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires						

		une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	une gamme limitée de sujets généraux et scolaires		5.2.3.1 Comprendre sans support des questions simples sur des sujets généraux et académiques	6.2.3.1 comprendre avec soutien des questions plus complexes sur un large éventail de sujets généraux et curriculaires	7.2.3.1 comprendre avec un certain soutien la plupart des détails d'un argument dans une conversation prolongée sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	8.2.3.1 comprendre avec un certain soutien la plupart des détails d'un argument dans une conversation prolongée sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	9.2.3.1 comprendre sans soutien la plupart des détails des arguments dans une conversation prolongée sur un large éventail de sujets généraux et scolaires	
5.2.3.1 Comprendre sans support des questions simples sur des sujets généraux et académiques	6.2.3.1 comprendre avec soutien des questions plus complexes sur un large éventail de sujets généraux et curriculaires	7.2.3.1 comprendre avec un certain soutien la plupart des détails d'un argument dans une conversation prolongée sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	8.2.3.1 comprendre avec un certain soutien la plupart des détails d'un argument dans une conversation prolongée sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires	9.2.3.1 comprendre sans soutien la plupart des détails des arguments dans une conversation prolongée sur un large éventail de sujets généraux et scolaires	5.2.4.1 comprendre avec soutien les points principaux d'une longue conversation sur des sujets généraux et	6.2.4.1 comprendre avec soutien les points principaux d'une longue conversation sur des sujets généraux et	7.2.4.1 comprendre avec peu de soutien certaines des significations implicites dans une conversation	8.2.4.1 comprendre avec peu de soutien certaines des significations implicites dans	9.2.4.1 comprendre avec peu de soutien certaines des significations implicites dans une conversation	
5.2.4.1 comprendre avec	6.2.4.1 comprendre avec soutien	7.2.4.1 comprendre avec	8.2.4.1 comprendre avec	9.2.4.1 comprendre avec peu de						

soutien les points principaux d'une longue conversation sur des sujets généraux et scolaires	les points principaux d'une longue conversation sur des sujets généraux et scolaires	peu de soutien certaines des significations implicites dans une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires	peu de soutien certaines des significations implicites dans une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires	soutien certaines des significations implicites dans une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires		scolaires	scolaires	on prolongée sur certains sujets généraux et scolaires	une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires	n prolongée sur certains sujets généraux et scolaires	
						5.2.5.1 comprendre avec soutien la plupart des informations et des détails spécifiques dans une courte conversation sur une variété de sujets d'apprentissage	6.2.5.1 comprendre avec soutien la plupart des informations et des détails spécifiques dans une courte conversation sur une variété de sujets d'apprentissage	7.2.5.1 évaluer avec appui l'avis du ou des interlocuteur(s) dans une longue conversation sur la plupart des sujets généraux et pédagogiques	8.2.5.1 évaluer avec appui l'avis du ou des interlocuteur(s) dans une longue conversation sur la plupart des sujets généraux et pédagogiques	9.2.5.1 évaluer avec appui l'avis du ou des interlocuteur(s) dans une longue conversation sur la plupart des sujets généraux et pédagogiques	
						5.2.6.1 déterminer avec	6.2.6.1 déterminer avec	7.2.6.1 déterminer, avec peu	8.2.6.1 déterminer, avec	9.2.6.1 déterminer le sens à	

conversa- tion sur une variété de sujets d'apprent- issage		généraux et pédagogi- ques	généraux et pédagogi- ques		support le sens à partir du contexte d'une courte conversa- tion sur quelques sujets généraux et éducatifs	support le sens à partir du contexte d'une longue conversa- tion sur la plupart des sujets généraux et éducatifs	de soutien, le sens à partir du contexte d'une longue conversa- tion sur certains sujets généraux et curricula- ires	peu de soutien, le sens à partir du contexte d'une longue conversa- tion sur certains sujets généraux et curricula- ires	partir du contexte d'une longue conversa- tion sur divers sujets généraux et éducatifs
5.2.6.1 détermin- er avec support le sens à partir du contexte d'une courte conversa- tion sur quelques sujets généraux et éducatifs	6.2.6.1 déterminer avec support le sens à partir du contexte d'une longue conversation sur la plupart des sujets généraux et éducatifs	7.2.6.1 déterminer, avec peu de soutien, le sens à partir du contexte d'une longue conversa- tion sur certains sujets généraux et curricula- ires	8.2.6.1 déterminer, avec peu de soutien, le sens à partir du contexte d'une longue conversa- tion sur certains sujets généraux et curricula- ires	9.2.6.1 déterminer le sens à partir du contexte d'une longue conversation sur divers sujets généraux et éducatifs	5.2.7.1 déterminer l'opinion du ou des locuteurs dans une conversa- tion simple et soutenue sur certains sujets généraux et scolaires	6.2.7.1 déterminer l'opinion du ou des locuteurs dans une conversa- tion simple et soutenue sur certains sujets généraux et scolaires	7.2.7.1 commencer à identifier les traits caractéri- stiques au niveau du mot, de la phrase et du texte de certains genres oraux	8.2.7.1 déterminer les traits caractéri- stiques au niveau du mot, de la phrase et du texte de certains genres oraux	9.2.7.1 identifier les caractéri- stiques au niveau du mot, de la phrase et de la plupart des genres oraux
5.2.7.1 déterminer l'opinion du ou des locuteurs	6.2.7.1 déterminer l'opinion du ou des locuteurs dans une conversation	7.2.7.1 commencer à identifier les traits caractéri- stiques	8.2.7.1 déterminer les traits caractéri- stiques au	9.2.7.1 identifier les caractéristiques au niveau du mot, de la phrase et du texte de la	5.2.8.1	6.2.8.1	7.2.8.1	8.2.8.1	9.2.8.1

<p>dans une conversation simple et soutenue sur certains sujets généraux et scolaires</p>	<p>simple et soutenue sur certains sujets généraux et scolaires</p>	<p>au niveau du mot, de la phrase et du texte de certains genres oraux</p>	<p>niveau du mot, de la phrase et du texte de certains genres oraux</p>	<p>plupart des genres oraux</p>	<p>comprendre des histoires avec de l'aide, y compris une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires</p>	<p>comprendre des histoires avec de l'aide, y compris une conversation prolongée sur la plupart des sujets généraux et scolaires</p>	<p>comprendre avec des histoires de soutien sur des sujets généraux et scolaires</p>	<p>comprendre avec des histoires de soutien sur des sujets généraux et scolaires</p>	<p>commencer à identifier les incohérences dans les arguments donnés dans une longue conversation sur certains sujets généraux et scolaires</p>
<p>5.2.8.1 comprendre des histoires avec de l'aide, y compris une conversation prolongée sur certains sujets généraux et scolaires</p>	<p>6.2.8.1 comprendre des histoires avec de l'aide, y compris une conversation prolongée sur la plupart des sujets généraux et scolaires</p>	<p>7.2.8.1 comprendre avec des histoires de soutien sur des sujets généraux et scolaires</p>	<p>8.2.8.1 comprendre des histoires de soutien sur des sujets généraux et scolaires</p>	<p>9.2.8.1 commencer à identifier les incohérences dans les arguments donnés dans une longue conversation sur certains sujets généraux et scolaires</p>	<p>3) Production orale:</p>				
<p>3) Production orale:</p>					<p>5 classe inférieur à la moyenne A2</p>	<p>6 classe supérieur à la moyenne A2</p>	<p>7 classe B1bas</p>	<p>8 classe B1moyen</p>	<p>9 classe B1haut</p>
					<p>5.3.1.1 communiquer des informations de base sur vous-même et sur les autres au niveau de la phrase sur</p>	<p>6.3.1.1 communiquer des informations de base au niveau de la discussion sur vous-même et les autres sur la</p>	<p>7.3.1.1 utiliser des registres formels et informels pour parler de certains sujets généraux et</p>	<p>8.3.1.1 utiliser des registres formels et informels pour parler de la plupart</p>	<p>9.3.1.1 utiliser des registres formels et informels pour parler de la</p>

<p>5.3.1.1 communiquer des informations de base sur vous-même et sur les autres au niveau de la phrase sur certains sujets généraux</p>	<p>6.3.1.1 communiquer des informations de base au niveau de la discussion sur vous-même et les autres sur la plupart des sujets généraux</p>	<p>7.3.1.1 utiliser des registres formels et informels pour parler de certains sujets généraux et académiques</p>	<p>8.3.1.1 utiliser des registres formels et informels pour parler de la plupart des sujets généraux et académiques</p>	<p>9.3.1.1 utiliser des registres formels et informels pour parler de la plupart des sujets généraux et académiques</p>	<p>certains sujets généraux</p>	<p>plupart des sujets généraux</p>	<p>académiques</p>	<p>des sujets généraux et académiques</p>	<p>plupart des sujets généraux et académiques</p>	
<p>5.3.2.1 poser des questions simples pour obtenir des informations sur certains sujets généraux</p>	<p>6.3.2.1 poser des questions simples pour obtenir des informations sur les sujets les plus courants</p>	<p>7.3.2.1 poser des questions difficiles pour obtenir des informations sur certains sujets généraux et curriculaires</p>	<p>8.3.2.1 poser des questions plus complexes pour obtenir des informations sur des sujets généraux et certains</p>	<p>9.3.2.1 poser des questions difficiles pour obtenir des informations sur des sujets généraux et curriculaires</p>	<p>5.3.2.1 poser des questions simples pour obtenir des informations sur certains sujets généraux</p>	<p>6.3.2.1 poser des questions simples pour obtenir des informations sur les sujets les plus courants</p>	<p>7.3.2.1 poser des questions difficiles pour obtenir des informations sur certains sujets généraux et curriculaires</p>	<p>8.3.2.1 poser des questions plus complexes pour obtenir des informations sur des sujets généraux et certains sujets du programme scolaire</p>	<p>9.3.2.1 poser des questions difficiles pour obtenir des informations sur des sujets généraux et curriculaires</p>	
					<p>5.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la phrase sur certains sujets</p>	<p>6.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la phrase avec des éléments de</p>	<p>7.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la phrase avec des</p>	<p>8.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la phrase</p>	<p>9.3.3.1 exprimer une opinion au niveau de la</p>	

	s inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires	commentaires inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires	s inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires	phrase à des commentaires inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires	de la phrase à des commentaires inattendus dans une variété de sujets généraux et scolaires						
	5.3.5.1 essayer d'interagir à un niveau de base d'échange d'informations sur divers sujets généraux et curriculaires	6.3.5.1 essayer d'interagir à un niveau de base d'échange d'informations sur divers sujets généraux et curriculaires	7.3.5.1 essayer d'interagir avec vos camarades de classe pour collaborer, discuter, convenir, planifier et hiérarchiser les objectifs d'apprentissage	8.3.5.1 interagir avec ses camarades de classe pour collaborer, discuter, se mettre d'accord, planifier et hiérarchiser les objectifs d'apprentissage	9.3.5.1 interagir avec ses camarades de classe pour collaborer, discuter, se mettre d'accord, planifier et hiérarchiser les objectifs d'apprentissage						
						5.3.6.1 exprimer ses pensées de manière claire et concise au niveau de la phrase pendant le travail en binôme, en groupe et en classe entière	6.3.6.1 exprimer ses pensées de manière claire et concise au niveau de la phrase pendant le travail en binôme, en groupe et en classe entière	7.3.6.1 essayer de commenter avec une certaine souplesse ce que les autres ont dit au niveau de la phrase ou du raisonnement	8.3.6.1 essayer de commenter avec une certaine souplesse ce que les autres ont dit au niveau de la phrase ou du	9.3.6.1 essayer de commenter avec une certaine souplesse ce que les autres ont dit au niveau	

événements simples sur une variété de sujets généraux et scolaires	événements simples sur une variété de sujets généraux et scolaires	événements plus longs sur divers sujets généraux et scolaires	et des événements plus longs sur divers sujets généraux et scolaires	s et des événements plus longs sur divers sujets généraux et scolaires
--	--	---	--	--

4) Compréhension des écrits:

5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
5.4.1.1 comprendre les points principaux de quelques textes courts et simples sur des sujets généraux et scolaires	6.4.1.1 comprendre les points principaux de quelques textes courts et simples sur des sujets généraux et scolaires	7.4.1.1 comprendre les points principaux de quelques textes courts et simples sur des sujets généraux et scolaires	8.4.1.1 comprendre les points clés de textes non familiers sur divers sujets généraux et scolaires, y compris certains textes longs	9.4.1.1 comprendre les points principaux de quelques textes courts et simples sur des sujets généraux et scolaires

		sujets généraux et scolaires	généraux et scolaires, y compris certains textes longs	sujets généraux et scolaires
5.4.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations spécifiques et des détails dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et curriculaires	6.4.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations spécifiques et des détails dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et curriculaires	7.4.2.1 comprendre, avec peu de soutien, des informations spécifiques et des détails dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et curriculaires	8.4.2.1 comprendre des informations et des détails spécifiques dans des textes portant sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	9.4.2.1 comprendre des informations et des détails spécifiques dans des textes portant sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs

5.4.2.1	6.4.2.1	7.4.2.1	8.4.2.1	9.4.2.1						
comprendre, avec peu de soutien, des informations spécifiques et des détails dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et curriculaires	comprendre, avec peu de soutien, des informations spécifiques et des détails dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et curriculaires	comprendre, avec peu de soutien, des informations spécifiques et des détails dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et curriculaires	comprendre des informations et des détails spécifiques dans des textes portant sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	comprendre des informations et des détails spécifiques dans des textes portant sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	5.4.3.1	6.4.3.1	7.4.3.1	8.4.3.1	9.4.3.1	
					comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers	comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	comprendre les détails d'un argument dans de longs textes portant sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers	
5.4.3.1	6.4.3.1	7.4.3.1	8.4.3.1	9.4.3.1	5.4.4.1	6.4.4.1	7.4.4.1	8.4.4.1	9.4.4.1	
comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et curriculaires	comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et curriculaires	comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	comprendre les détails d'un argument dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	comprendre les détails d'un argument dans de longs textes	lire avec peu de soutien certains courts textes de fiction et de non-fiction	lire indépendamment des textes courts et simples de fiction et de non-fiction	lire de longs textes de fiction et de non-fiction sur des sujets généraux et scolaires familiers et peu familiers	lire de longs textes de fiction et de non-fiction sur des sujets généraux et scolaires familiers et peu familiers	lire de longs textes de fiction et de non-fiction sur des sujets généraux et scolaires familiers et peu familiers	

	généraux et scolaires familiers	scolaires familiers, y compris certains textes longs	compris certains textes longs	généraux et scolaires familiers, y compris certains textes longs	portant sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers				familiers	familiers	
	5.4.4.1 lire avec peu de soutien certains courts textes de fiction et de non-fiction	6.4.4.1 lire indépendamment des textes courts et simples de fiction et de non-fiction	7.4.4.1 lire de longs textes de fiction et de non-fiction sur des sujets généraux et scolaires familiers et peu familiers	8.4.4.1 lire de longs textes de fiction et de non-fiction sur des sujets généraux et scolaires familiers et peu familiers	9.4.4.1 lire de longs textes de fiction et de non-fiction sur des sujets généraux et scolaires familiers et peu familiers	5.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans des textes courts sur des sujets généraux et scolaires familiers	6.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans certains sujets généraux et scolaires familiers, y compris les longs textes	7.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans des textes courts dans les sujets généraux et scolaires les plus familiers	8.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans des textes courts et certains textes longs dans une variété de sujets généraux et curriculaires familiers	9.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans de longs textes dans les sujets généraux et scolaires les plus familiers	
	5.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans des textes courts	6.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans certains sujets généraux et	7.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans des textes courts dans les sujets généraux et scolaires les	8.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans des textes courts et certains	9.4.5.1 déterminer le sens à partir du contexte dans de longs textes	5.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans des textes courts sur certains sujets généraux et éducatifs	6.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans des textes courts sur certains sujets généraux et éducatifs	7.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans des textes courts sur certains sujets	8.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur sur divers sujets	9.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans de longs textes	

	sur des sujets généraux et scolaires familiers	scolaires familiers, y compris les longs textes	plus familiers	textes longs dans une variété de sujets généraux et curriculaires familiers	dans les sujets généraux et scolaires les plus familiers			généraux et éducatifs	généraux et curriculaires peu familiers, y compris les longs textes	dans le cadre de la plupart des sujets généraux et curriculaires	
5.4.6.1	déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans des textes courts sur certains sujets généraux et éducatifs	6.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans des textes courts sur certains sujets généraux et éducatifs	7.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans des textes courts sur certains sujets généraux et éducatifs	8.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur sur divers sujets généraux et curriculaires peu familiers, y compris les longs textes	9.4.6.1 déterminer l'attitude ou l'opinion de l'auteur dans de longs textes dans le cadre de la plupart des sujets généraux et curriculaires	5.4.7.1	déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits	6.4.7.1 déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits	7.4.7.1 déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits	8.4.7.1 déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits	9.4.7.1 déterminer les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits
5.4.7.1	déterminer	6.4.7.1 déterminer	7.4.7.1 déterminer les	8.4.7.1 détermine	9.4.7.1 détermi	5.4.8.1	utiliser avec un certain soutien, des ressources papier et numériques	6.4.8.1 utiliser avec un certain soutien, des ressources papier et numériques	7.4.8.1 utiliser des ressources papier et numériques familières	8.4.8.1 utiliser des ressources papier et numériq	9.4.8.1 utiliser les ressources papier et numériq

<p>er les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits</p>	<p>les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits</p>	<p>propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits</p>	<p>r les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits</p>	<p>er les propriétés caractéristiques d'un mot, d'une phrase et d'un texte dans certains genres écrits</p>	<p>familiales pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	<p>familiales pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	<p>et peu familières avec peu de soutien pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	<p>ues familières et certaines non familières pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	<p>ues les plus familières et les moins familières pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	
<p>5.4.8.1 utiliser avec un certain soutien, des ressources papier et numériques familières pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	<p>6.4.8.1 utiliser avec un certain soutien, des ressources papier et numériques familières pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	<p>7.4.8.1 utiliser des ressources papier et numériques familières et peu familières avec peu de soutien pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	<p>8.4.8.1 utiliser des ressources papier et numériques familières et certaines non familières pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	<p>9.4.8.1 utiliser les ressources papier et numériques les plus familières et les moins familières pour tester le sens et élargir la compréhension</p>	<p>5.4.9.1 identifier la différence entre un fait et une opinion dans des textes courts et simples sur une variété de sujets généraux et scolaires</p>	<p>6.4.9.1 déterminer la différence entre un fait et une opinion dans des textes courts et simples sur des sujets généraux et académiques</p>	<p>7.4.9.1 identifier les incohérences dans les arguments donnés dans des textes courts et simples sur certains sujets généraux et académiques</p>	<p>8.4.9.1 identifier les incohérences dans les arguments donnés dans de courts textes sur certains sujets généraux et curriculaires</p>	<p>9.4.9.1 identifier les incohérences dans les arguments donnés dans de longs textes sur divers sujets généraux et curriculaires</p>	
					<p>5) Production écrite:</p>					

					ension						
5.4.9.1 identifier la différence entre un fait et une opinion dans des textes courts et simples sur une variété de sujets généraux et scolaires	6.4.9.1 déterminer la différence entre un fait et une opinion dans des textes courts et simples sur des sujets généraux et académiques	7.4.9.1 identifier les incohérences dans les arguments donnés dans des textes simples sur certains sujets généraux et académiques	8.4.9.1 identifier les incohérences dans les arguments donnés dans des textes sur certains sujets généraux et curriculaires	9.4.9.1 identifier les incohérences dans les arguments donnés dans des textes sur divers sujets généraux et curriculaires		5 classe inférieur à la moyenne A2	6 classe supérieur à la moyenne A2	7 classe B1bas	8 classe B1moy en	9 classe B1haut	
						5.5.1.1 planifier, rédiger, éditer et relire des travaux au niveau du texte sur certains sujets généraux et curriculaires	6.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un soutien au niveau du texte sur une variété de sujets généraux et académiques	7.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un support au niveau du texte sur des sujets généraux et académiques	8.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un support au niveau du texte sur des sujets généraux et académiques	9.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un support au niveau du texte sur des sujets généraux et académiques	
5) Production écrite:											
5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe		5.5.1.1 planifier, rédiger, éditer et relire des travaux au niveau du texte sur certains	6.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un soutien au niveau du texte sur une variété de	7.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un support au niveau du	8.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un support au niveau du	9.5.1.1 planifier, écrire, éditer et relire le travail avec un support au niveau du	
						5.5.2.1 écrire avec support une séquence de phrases dans un paragraphe sur des sujets	6.5.2.1 écrire avec un soutien sur des événements réels, fictifs,	7.5.2.1 écrire avec peu de soutien sur des événements réels,	8.5.2.1 écrire avec peu de soutien sur des événements	9.5.2.1 écrire avec peu de soutien sur des événements réels, fictifs, des actions ou des	

	sujets généraux et curriculaires	sujets généraux et académiques	le travail avec un support au niveau du texte sur des sujets généraux et académiques	texte sur des sujets généraux et académiques	généraux et académiques		généraux et académiques	des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiers	fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiers	réels, fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiers	expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiers	
	5.5.2.1 écrire avec support une séquence de phrases dans un paragraphe sur des sujets généraux et académiques	6.5.2.1 écrire avec un soutien sur des événements réels, fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiers	7.5.2.1 écrire avec peu de soutien de soutien sur des événements réels, fictifs, des actions ou des événements réels, fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et académiques	8.5.2.1 écrire avec peu de soutien sur des événements réels, fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et académiques	9.5.2.1 écrire avec peu de soutien sur des événements réels, fictifs, des actions ou des expériences du passé sur des sujets généraux et académiques		5.5.3.1 écrire avec des données factuelles au niveau du texte décrivant des personnes, des lieux et des objets	6.5.3.1 écrire de manière encourageante sur des sentiments et des opinions personnelles sur certains sujets généraux et scolaires familiers	7.5.3.1 écrire avec une littératie grammaticale modérée sur certains sujets généraux et scolaires familiers	8.5.3.1 écrire avec une littératie grammaticale modérée sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers	9.5.3.1 écrire avec une littératie grammaticale modérée sur des sujets généraux et curriculaires familiers	

			des expériences du passé sur des sujets généraux et scolaires familiers	scolaires familiers					aires familiers		
5.5.3.1 écrire avec des données factuelles au niveau du texte décrivant des personnes, des lieux et des objets	6.5.3.1 écrire de manière encourageante sur des sentiments et des opinions personnels sur certains sujets généraux et scolaires familiers	7.5.3.1 écrire avec une littérature grammaticale modérée sur une variété de sujets généraux et scolaires familiers	8.5.3.1 écrire avec une littérature grammaticale modérée sur une variété de sujets généraux et curriculaires familiers	9.5.3.1 écrire avec une littérature grammaticale modérée sur des sujets généraux et curriculaires familiers		5.5.4.1 écrire avec support une séquence de phrases longues dans un paragraphe pour transmettre des informations personnelles	6.5.4.1 écrire avec un support thématique dans un paragraphe pour transmettre des informations personnelles	7.5.4.1 utiliser avec support le style approprié et s'inscrire dans certains genres écrits sur des sujets généraux et académiques	8.5.4.1 utiliser avec support le style approprié et s'inscrire dans les genres écrits sur des sujets généraux et académiques	9.5.4.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un style approprié et s'inscrire dans une variété de genres écrits sur des sujets généraux et académiques	
						5.5.5.1 connecter des phrases en utilisant des mots conjonctifs de base sans support	6.5.5.1 utiliser des arguments de soutien, étayés par des exemples et des justificati	7.5.5.1 utiliser des arguments de soutien, étayés par des exemples et des justificati	8.5.5.1 utiliser des arguments de soutien, étayés par des exempl	9.5.5.1 utiliser des arguments de soutien, étayés par des exemples et des justifications, sur des sujets généraux et curriculaires	

			ulaire s famili ers				ons, sur certains sujets généraux et curricula ires familiers	ons, sur certains sujets généraux et curricula ires familiers	justifica tions, sur certains sujets générau x et curricul aires famili ers	familiers sans restriction		
5.5.4.1 écrire avec support une séquence de phrases dans un paragraphe pour transmettre des informations personnelles	6.5.4.1 écrire avec un support thématique dans un paragraphe pour transmettre des informations personnelles	7.5.4.1 utiliser avec support le style approprié et s'inscrire dans les genres écrits sur des sujets généraux et académiques	8.5.4.1 utiliser avec support le style approprié et s'inscrire dans les genres écrits sur des sujets généraux et académiques	9.5.4.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un style approprié et s'inscrire dans une variété de genres écrits sur des sujets généraux et académiques			5.5.6.1 combiner des phrases logiquement dans un paragraphe avec un certain soutien, en utilisant des mots de liaison de base, sur un sujet général familier	6.5.6.1 combiner des phrases logiquem ent dans un paragrap he avec un certain soutien, en utilisant des mots de liaison de base, sur des sujets généraux familiers	7.5.6.1 combiner des phrases logiquem ent dans un paragrap he, en utilisant des mots de liaison de base, sur des sujets généraux familiers	8.5.6.1 combin er des phrases logique ment dans un paragra phe, en utilisant des mots de liaison de base, sur des sujets générau x famili ers	9.5.6.1 écrire des textes connectés sur des sujets familiers et académiques communs en utilisant divers mots de liaison	
5.5.5.1 connecter	6.5.5.1 utiliser des	7.5.5.1	8.5.5.1 utiliser	9.5.5.1 utiliser des								

des phrases en utilisant des mots conjonctifs de base sans support	arguments de soutien, étayés par des exemples et des justifications, sur certains sujets généraux et curriculaires familiers	utiliser des arguments de soutien, étayés par des exemples et des justifications, sur certains sujets généraux et curriculaires familiers	des arguments de soutien, étayés par des exemples et des justifications, sur certains sujets généraux et curriculaires familiers	arguments de soutien, étayés par des exemples et des justifications, sur des sujets généraux et curriculaires familiers sans restriction	5.5.7.1 utiliser avec un certain support le format approprié au niveau du texte de certains genres écrits sur des sujets généraux familiers et certains sujets du programme d'études	6.5.7.1 utiliser, avec un certain soutien, un format approprié au niveau du texte pour divers genres écrits sur des sujets généraux familiers et certains sujets scolaires	7.5.7.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un format approprié au niveau du texte pour une variété de genres écrits sur des sujets généraux et scolaires familiers	8.5.7.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un format approprié au niveau du texte pour une variété de genres écrits sur des sujets généraux et scolaires familiers	9.5.7.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un format approprié pour une variété de genres écrits sur des sujets généraux et scolaires familiers
5.5.6.1 combiner des phrases logiquement dans un paragraphe avec un	6.5.6.1 combiner des phrases logiquement dans un paragraphe avec un	7.5.6.1 combiner des phrases	8.5.6.1 combiner des phrases logiquement dans un paragraph	9.5.6.1 écrire des textes connectés sur des sujets familiers et académiques	5.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur	6.5.8.1 écrire correctement les mots fréquem	7.5.8.1 écrire correctement les mots fréquem	8.5.8.1 écrire correctement les mots	9.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur un

	certain soutien, en utilisant des mots de liaison de base, sur un sujet général familial	certain soutien, en utilisant des mots de liaison de base, sur un sujet général familial	logique, en utilisant des mots de liaison de base, sur des sujets généraux familiaux	e, en utilisant des mots de liaison de base, sur des sujets généraux familiaux	communs en utilisant divers mots de liaison		certains sujets généraux	ment utilisés sur certains sujets généraux et scolaires familiaux	ment utilisés sur certains sujets généraux et scolaires familiaux	fréquemment utilisés sur des sujets généraux et académiques familiaux	nombre illimité de sujets généraux et curriculaires familiaux	
						5.5.9.1 utiliser la ponctuation par écrit avec une littératie modérée au niveau du texte sur certains sujets généraux familiaux	6.5.9.1 utiliser la ponctuation par écrit avec une littératie modérée au niveau du texte sur certains sujets généraux et scolaires familiaux	7.5.9.1 utiliser la ponctuation par écrit avec une littératie modérée au niveau du texte sur une variété de sujets généraux et scolaires familiaux	8.5.9.1 utiliser des signes de ponctuation de ponctuation dans le travail écrit à un niveau moyen d'alphabétisation dans le travail écrit à un niveau moyen d'alphabétisation dans le texte sur des sujets généraux et scolaires familiaux	9.5.9.1 utiliser des signes de ponctuation dans le travail écrit à un niveau moyen d'alphabétisation dans le texte sur des sujets généraux et scolaires familiaux		
	5.5.7.1 utiliser avec un certain support le format approprié au niveau du texte de certains genres écrits sur	6.5.7.1 utiliser, avec un certain support le format approprié au niveau du texte pour divers genres écrits sur des sujets	7.5.7.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un format approprié au niveau du texte pour une	8.5.7.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un format approprié au niveau du texte pour une	9.5.7.1 utiliser, avec un minimum de soutien, un format approprié au niveau du texte pour une variété de genres écrits sur des							

des sujets généraux familiers et certains sujets du programme d'études	généraux familiers et certains sujets scolaires	format approprié au niveau du texte pour une variété de genres écrits sur des sujets généraux et scolaires familiers	variété de genres écrits sur des sujets généraux et scolaires familiers	sujets généraux et scolaires familiers	<table border="1"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>s familier s</td> <td></td> </tr> </table>				s familier s											
			s familier s																	
6) Utilisation de la langue (Utilisation du français):																				
<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="1048 427 1240 480">5 classe</th> <th data-bbox="1240 427 1451 480">6 classe</th> <th data-bbox="1451 427 1637 480">7 classe</th> <th data-bbox="1637 427 1771 480">8 classe</th> <th data-bbox="1771 427 1906 480">9 classe</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="1048 480 1240 592">inférieur à la moyenne A2</td> <td data-bbox="1240 480 1451 592">supérieur à la moyenne A2</td> <td data-bbox="1451 480 1637 592">B1bas</td> <td data-bbox="1637 480 1771 592">B1moyen</td> <td data-bbox="1771 480 1906 592">B1haut</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1048 592 1240 1412">5.6.1.1 utiliser des noms dénombrables et indénombrables appropriés, y compris des phrases générales décrivant le temps et le lieu, sur certains sujets généraux et académiques familiers</td> <td data-bbox="1240 592 1451 1412">6.6.1.1 utiliser des noms abstraits et des expressions nominales composées décrivant le lieu et l'heure sur des sujets généraux et académiques familiers</td> <td data-bbox="1451 592 1637 1412">7.6.1.1 utiliser des noms abstraits et des phrases composées sur des sujets généraux et scolaires familiers</td> <td data-bbox="1637 592 1771 1412">8.6.1.1 utiliser des noms composés abstraits et des phrases nominales complexes sur des sujets généraux et scolaires familiers ainsi que sur</td> <td data-bbox="1771 592 1906 1412">9.6.1.1 divers noms composés abstraits et phrases nominales complexes sur des sujets généraux et académiques familiers ainsi que sur des</td> </tr> </tbody> </table>						5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe	inférieur à la moyenne A2	supérieur à la moyenne A2	B1bas	B1moyen	B1haut	5.6.1.1 utiliser des noms dénombrables et indénombrables appropriés, y compris des phrases générales décrivant le temps et le lieu, sur certains sujets généraux et académiques familiers	6.6.1.1 utiliser des noms abstraits et des expressions nominales composées décrivant le lieu et l'heure sur des sujets généraux et académiques familiers	7.6.1.1 utiliser des noms abstraits et des phrases composées sur des sujets généraux et scolaires familiers	8.6.1.1 utiliser des noms composés abstraits et des phrases nominales complexes sur des sujets généraux et scolaires familiers ainsi que sur	9.6.1.1 divers noms composés abstraits et phrases nominales complexes sur des sujets généraux et académiques familiers ainsi que sur des
5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe																
inférieur à la moyenne A2	supérieur à la moyenne A2	B1bas	B1moyen	B1haut																
5.6.1.1 utiliser des noms dénombrables et indénombrables appropriés, y compris des phrases générales décrivant le temps et le lieu, sur certains sujets généraux et académiques familiers	6.6.1.1 utiliser des noms abstraits et des expressions nominales composées décrivant le lieu et l'heure sur des sujets généraux et académiques familiers	7.6.1.1 utiliser des noms abstraits et des phrases composées sur des sujets généraux et scolaires familiers	8.6.1.1 utiliser des noms composés abstraits et des phrases nominales complexes sur des sujets généraux et scolaires familiers ainsi que sur	9.6.1.1 divers noms composés abstraits et phrases nominales complexes sur des sujets généraux et académiques familiers ainsi que sur des																
5.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur certains sujets généraux	6.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur certains sujets généraux et	7.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment	8.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur des	9.5.8.1 écrire correctement les mots fréquemment utilisés sur un nombre illimité de sujets																

		scolaires familiers	nt utilisé s sur certai ns sujets géné aux et scolai res famili ers	sujets généraux et académiq ues familiers	généraux et curriculaires familiers				des sujets non familier s	sujets peu familier s	
5.5.9.1	6.5.9.1	7.5.9.1	8.5.9.1	9.5.9.1	5.6.2.1	6.6.2.1	7.6.2.1	8.6.2.1	9.6.2.1		
utiliser la ponctuation par écrit avec une littératie modérée au niveau du texte sur certains sujets généraux familiers	utiliser la ponctuation par écrit avec une littératie modérée au niveau du texte sur certains sujets généraux et scolaires familiers	l utilise r la ponct uation n par écrit avec une littéra tie modé rée au nivea u du texte sur une variété de	utiliser des signes de ponctuation dans le travail écrit à un niveau moyen d'alphabét isation dans le texte sur des sujets généraux et scolaires familiers	utiliser des signes de ponctuation dans le travail écrit à un niveau moyen d'alphabétisa tion dans le texte sur des sujets généraux et scolaires familiers	utiliser beaucoup, beaucoup, beaucoup de, quelques- uns dans une gamme limitée de sujets généraux et curriculaires familiers	utiliser plus, peu, peu, moins, moins, pas autant, pas autant dans une gamme élargie de sujets généraux et scolaires familiers	utiliser des nombres cardinaux différents pour les noms dénombrabl es et indénombr ables, y compris les mots trop, trop, aucun, assez, sur des sujets généraux et académique s familiares	utiliser différen ts nombre s cardina ux pour les noms dénombr ables et indéno mbrabl es, y compris plusieur s, beauco up, un grand /	utiliser des nombres cardina ux pour les noms dénombr ables et non dénombr ables et les expressi ons nominal es sur des sujets générau		

		sujets généraux et scolaires familiers		
--	--	--	--	--

6) Utilisation de la langue (Utilisation du français):

5 classe	6 classe	7 classe	8 classe	9 classe
5.6.1.1 utiliser des noms dénombrables et indénumbrables appropriés, y compris des phrases générales décrivant le temps et le lieu, sur certains	6.6.1.1 utiliser des noms abstraits et des expressions nominales composées décrivant le lieu et l'heure sur des sujets généraux et académiques familiers	7.6.1.1 utiliser des noms abstraits et des phrases composées sur des sujets généraux et scolaires familiers	8.6.1.1 utiliser des noms composés abstraits et des phrases nominales et des phrases complexes sur des sujets généraux et scolaires familiers ainsi que sur des	9.6.1.1 divers noms composés abstraits et phrases nominales composées sur des sujets généraux et académiques familiers ainsi que sur des sujets familiers

			petit, nombre / quantité, sur des sujets généraux et académiques familiers	x et académiques familiers
5.6.3.1 utiliser des adjectifs, y compris des adjectifs possessifs, pour décrire des sujets généraux et certains sujets académiques, utiliser des adjectifs simples d'une syllabe et de deux syllabes (en degrés	6.6.3.1 utiliser une grande variété d'adjectifs et comparatifs et superlatifs réguliers et irréguliers sur une gamme limitée de sujets généraux et curriculaires familiers	7.6.3.1 utiliser des participes communs comme adjectifs et placer correctement les adjectifs avant les noms sur des sujets généraux et académiques familiers	8.6.3.1 utiliser une variété d'adjectifs composés et d'adjectifs réguliers comme participes et structurés comparatives telles	9.6.3.1 utiliser une variété d'adjectifs composés et d'adjectifs réguliers comme participes, structurés comparatives pour

	sujets généraux et académiques familiers			sujets non familiers			comparatifs et superlatifs) pour la comparaison		que... comme, beaucoup... que pour indiquer le niveau dans des sujets généraux et scolaires	indiquer le niveau et intensifier les adjectifs sur des sujets généraux et scolaires						
5.6.2.1	utiliser beaucoup p, beaucoup p de, quelques -uns dans une gamme limitée de sujets généraux et curriculaire s familiers	6.6.2.1	utiliser plus, peu, peu, moins, pas autant, pas autant dans une gamme élargie de sujets généraux et scolaires familiers	7.6.2.1	utiliser des nombres cardinaux différents pour les noms dénombrables et indénumbrables, y compris les mots trop, trop, aucun, assez, sur des sujets généraux et académique s familiers	8.6.2.1	utiliser différents nombres cardinaux pour les noms dénombrables et indénumbrables, y compris plusieurs, beaucoup p, un grand / petit, nombre / quantité,	9.6.2.1	utiliser des nombres cardinaux pour les noms dénombrables et non dénombrables et les expressions nominales sur des sujets généraux et académique s familiers							
							5.6.4.1	utiliser n'importe lequel, pas chacun, tous sur des sujets généraux et académique s familiers	6.6.4.1	utiliser une variété de pointeurs, y compris tous, autres, sur des sujets généraux et académique s familiers	7.6.4.1	utiliser une variété de pointeurs, y compris ni l'un ni l'autre, sur des sujets généraux et curriculaire s familiers	8.6.4.1	utiliser des mots qui définissent et prédefinisent sur des sujets généraux et académique s familiers	9.6.4.1	utiliser des mots définissant et prédefinisant sur des sujets généraux et académique s familiers

				sur des sujets générau x et académi ques familiers					s sur des sujets générau x et académ iques familier s	s	
5.6.3.1 utiliser des adjectifs, y compris des adjectifs possessif s, pour décrire des sujets généraux et certains sujets académi ques, utiliser des adjectifs simples d'une syllabe et de	6.6.3.1 utiliser une grande variété d'adjectifs et d'adjectifs comparatifs et superlatifs réguliers et irréguliers sur une gamme limitée de sujets généraux et curriculaires familiers	7.6.3.1 utiliser des participes communs comme adjectifs et placer correctemen t les adjectifs avant les noms sur des sujets généraux et académique s familiares	8.6.3.1 utiliser une variété d'adjecti fs composé s et d'adjecti fs réguliers comme participe s et structure s compara tives telles que... comme, beaucou p... que pour indiquer le	9.6.3.1 utiliser une variété d'adjectifs composés et d'adjectifs réguliers comme participes, structures comparative s pour indiquer le niveau et intensifier les adjectifs sur des sujets généraux et scolaires familiers		5.6.5.1 utiliser des questions, y compris des questions avec qui, combien de fois, combien de temps, dans une gamme élargie de sujets généraux et curriculaires familiers	6.6.5.1 utiliser des questions qui incluent différentes formes de temps sur des sujets généraux et scolaires familiers	7.6.5.1 utiliser des questions qui incluent différentes formes de temps sur des sujets généraux et scolaires familiers	8.6.5.1 utiliser des questio ns qui incluent différen tes formes de temps et de mode sur des sujets générau x et scolaire s familier s	9.6.5.1 utiliser différen ts types de questio ns sur des sujets générau x et scolaire s familier s	
						5.6.6.1 utiliser des	6.6.6.1 utiliser des	7.6.6.1 utiliser des	8.6.6.1 utiliser	9.6.6.1 utiliser	

	deux syllabes (en degrés comparatifs et superlatifs) pour la comparaison			niveau dans des sujets généraux et scolaires familiers			pronoms personnels et démonstratifs de base et des pronoms quantitatifs quelque, n'importe lequel, quelque chose, rien, n'importe quoi sur des sujets généraux et académiques familiers	pronoms personnels et démonstratifs de base et des pronoms quantitatifs quelqu'un, tout le monde, personne sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers	pronoms propres et réfléchis, y compris le mien, le vôtre, le nôtre, leur, le sien, le sien, moi-même, vous-même, eux-mêmes, sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers	des pronoms s, y compris l'indéfini n'importe qui, n'importe qui, n'importe quoi, et les pronoms cardinaux tout le monde, tout, aucun, plus, moins, quelques-uns sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers	des pronoms relatifs, démonstratifs, indéfinis et quantitatifs et un grand nombre de pronoms réfléchis sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers	
	5.6.4.1 utiliser n'importe lequel, pas chacun, tous sur des sujets généraux et académiques familiers	6.6.4.1 utiliser une variété de pointeurs, y compris tous, autres, sur des sujets généraux et académiques familiers	7.6.4.1 utiliser une variété de pointeurs, y compris ni l'un ni l'autre, sur des sujets généraux et curriculaires familiers	8.6.4.1 utiliser des mots qui définissent tous, la moitié, les deux [de], en tant que déterminants sur des sujets généraux et académiques familiers	9.6.4.1 utiliser des mots définissant et prédéfinis sur des sujets généraux et académiques familiers							
	5.6.5.1	6.6.5.1	7.6.5.1	8.6.5.1	9.6.5.1							

<p>utiliser des questions, y compris des questions avec qui, combien de fois, combien de temps, dans une gamme élargie de sujets généraux et curriculaire s familiares</p>	<p>utiliser des questions qui incluent différentes formes de temps sur des sujets généraux et scolaires familiares</p>	<p>utiliser des questions qui incluent différentes formes de temps sur des sujets généraux et scolaires familiares</p>	<p>utiliser des questions qui incluent différents es formes de temps et de mode sur des sujets généraux et scolaires familiares</p>	<p>utiliser différents types de questions sur des sujets généraux et scolaires familiares</p>	<p>5.6.7.1 utiliser les formes parfaites simples de verbes simples pour exprimer ce qui s'est passé [durée indéfinie] sur une gamme limitée de sujets d'enseignement familiares et généraux</p>	<p>6.6.7.1 utiliser des formes parfaites simples pour exprimer un passé vague et inachevé sur des sujets généraux et scolaires familiares</p>	<p>7.6.7.1 utiliser une variété de formes parfaites simples pour exprimer la fin des temps, le passé indéfini et inachevé sur des sujets généraux et académique s familiares</p>	<p>s</p> <p>8.6.7.1 utiliser une variété de formes parfaites simples pour exprimer le dernier temps, le passé indéfini et inachevé sur des thèmes généraux et scolaire s familiares</p>	<p>9.6.7.1 utiliser une variété de formes parfaites simples, y compris certaines formes passives, y compris les temps adverbiaux, sur des sujets généraux et académique s familiares</p>	
<p>5.6.6.1 utiliser des pronoms personnels et démonstratifs de base et des pronoms</p>	<p>6.6.6.1 utiliser des pronoms personnels et démonstratifs de base et des pronoms quantitatifs quelqu'un, le monde,</p>	<p>7.6.6.1 utiliser des pronoms propres et réfléchis, y compris le mien, le vôtre, le nôtre, le leur, le sien, le sien, moi-</p>	<p>8.6.6.1 utiliser des pronoms, y compris l'indéfini e qui, n'importe qui,</p>	<p>9.6.6.1 utiliser des pronoms relatifs, démonstratifs, indéfinis et quantitatifs et un grand nombre de pronoms</p>	<p>5.6.8.1 utiliser le</p>	<p>6.6.8.1 utiliser le</p>	<p>7.6.8.1 utiliser une</p>	<p>8.6.8.1 utiliser</p>	<p>9.6.8.1 utiliser</p>	

quantitatifs quelque, n'importe lequel, quelque chose, rien, n'importe quoi sur des sujets généraux et académiques familiers	personne sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers	même, vous-même, eux-mêmes, sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers	n'importe quoi, et les pronoms cardinaux tout le monde, tout, aucun, plus, moins, quelques-uns sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers	réfléchis sur de nombreux sujets généraux et scolaires familiers	futur « volonté » pour les prévisions et « réunir » pour parler de certains plans sur une gamme limitée de sujets scolaires familiers et communs	futur "volonté" pour des suggestions, des promesses et des prédictions sur une gamme croissante de sujets généraux et curriculaires familiers	variété de formes du futur, y compris le présent continu avec une signification future, sur de nombreux sujets généraux et académiques courants	une variété de formes du futur, y compris le présent continu et le présent simple du futur, sur des sujets généraux et scolaires familiers	une variété de temps futurs, y compris certains passifs, sur des sujets généraux et académiques familiers	
5.6.7.1 utiliser les formes parfaites simples de verbes simples pour exprimer ce qui s'est	6.6.7.1 utiliser des formes parfaites simples pour exprimer un passé vague et inachevé sur des sujets généraux et scolaires familiers	7.6.7.1 utiliser une variété de formes parfaites simples pour exprimer la fin des temps, le passé indéfini et inachevé	8.6.7.1 utiliser une variété de formes parfaites simples pour exprimer le dernier temps, le	9.6.7.1 utiliser une variété de formes parfaites simples, y compris certaines formes passives, y compris les temps adverbiaux,	5.6.9.1 utiliser le présent simple et le passé simple, les formes régulières et irrégulières pour décrire	6.6.9.1 utiliser une variété convenablement accrue de formes actives présentes et passées simples et	7.6.9.1 utiliser une variété convenablement accrue de formes actives présentes et passées simples et	8.6.9.1 utiliser une variété accrue appropriée de formes simples présent	9.6.9.1 utiliser de manière appropriée la variété accrue de formes	

	passé [durée indéfinie] sur une gamme limitée de sujets d'enseignement familiers et généraux		sur des sujets généraux et académiques familiers	passé indéfini et inachevé sur des thèmes généraux et scolaires familiers	sur des sujets généraux et académiques familiers		les procédures, les habitudes et les états sur une gamme limitée de sujets d'apprentissage familiers et communs	certaines formes passives sur une gamme croissante de sujets généraux et scolaires familiers	certaines formes passives sur une gamme croissante de sujets généraux et scolaires familiers	es et passées et de formes simples parfaites dans le discours descriptif et indirect sur une gamme de sujets courants et familiaux	présentes et passées simples actives et passives et de formes simples passées dans le discours narratif et rapporté sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiaux
	5.6.8.1 utiliser le futur « volonté » pour les prévisions et « réunir » pour parler de certains plans sur une gamme limitée de sujets scolaires familiers et commun	6.6.8.1 utiliser le futur "volonté" pour des suggestions, des promesses et des prédictions sur une gamme croissante de sujets généraux et curriculaires familiers	7.6.8.1 utiliser une variété de formes du futur, y compris le présent continu avec une signification future, sur de nombreux sujets généraux et académiques courants	8.6.8.1 utiliser une variété de formes du futur, y compris le présent continu et le présent simple sur des sujets généraux et scolaires	9.6.8.1 utiliser une variété de temps futurs, y compris certains passifs, sur des sujets généraux et académiques familiers		5.6.10.1 utiliser des formes du présent continues avec des significations présentes	6.6.10.1 utiliser les formes du présent continu et du passé continu pour l'arrière-plan et	7.6.10.1 utiliser les formes du présent continu et du passé continu sur une gamme	8.6.10.1 utiliser des formes présentes	9.6.10.1 utiliser des formes présentes continues et

s			familiers		et futures sur une gamme limitée de sujets d'enseignement et généraux	l'action passée interrompue sur une gamme limitée de sujets généraux et familiaux	de sujets généraux et familiaux	es et passées continues, y compris certaines formes passives, sur une gamme de sujets scolaires courants et familiaux	passées continues, y compris une variété toujours croissante de formes passives, sur une gamme de sujets généraux et familiaux
5.6.9.1 utiliser le présent simple et le passé simple, les formes régulières et irrégulières pour décrire les procédures, les habitudes et les états sur une gamme limitée de sujets d'apprentissage familiaux et communs	6.6.9.1 utiliser une variété convenablement accrue de formes actives présentes et passées simples et certaines formes passives sur une gamme croissante de sujets généraux et familiaux	7.6.9.1 utiliser une variété convenablement accrue de formes actives présentes et passées simples et certaines formes passives sur une gamme croissante de sujets généraux et familiaux	8.6.9.1 utiliser une variété accrue de formes simples présentes et passées et de formes parfaites dans le discours descriptif et indirect sur une gamme de sujets scolaires courants et familiaux	9.6.9.1 utiliser de manière appropriée la variété accrue de formes présentes et passées simples actives et passives et de formes simples passées dans le discours narratif et rapporté sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiaux	5.6.11.1 utiliser être / regarder / sonner / sentir / goûter / sentir comme sur un cercle restreint de sujets	6.6.11.1 utiliser des structures générales impersonnelles avec : ça, là sur divers sujets généraux et familiaux	7.6.11.1 utiliser une certaine forme de discours indirect pour faire des déclarations sur une gamme de	8.6.11.1 utiliser une certaine forme de discours indirect pour les	9.6.11.1 utiliser une plus grande variété de formes de discours présentés
5.6.10.1	6.6.10.1	7.6.10.1	8.6.10.1	9.6.10.1					

<p>utiliser des formes du présent continues avec des significations présentes et futures sur une gamme limitée de sujets d'enseignement familiaux et généraux</p>	<p>utiliser les formes du présent continu et du passé continu pour l'arrière-plan et l'action passée interrompue sur une gamme limitée de sujets généraux et curriculaires familiaux</p>	<p>utiliser les formes du présent continu et du passé continu sur une gamme de sujets généraux et curriculaires familiaux</p>	<p>utiliser des formes présentes continues et passées continues, y compris certaines formes passives, sur une gamme de sujets scolaires courants et familiaux</p>	<p>utiliser des formes présentes continues et passées continues, y compris toujours croissante de formes passives, sur une gamme de sujets généraux et curriculaires familiaux</p>	<p>d'apprentissage familiaux et généraux</p>		<p>sujets généraux et scolaires familiaux</p>	<p>déclarations, les questions et les commandes : dire, demander, dire, y compris les demandes de renseignements sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiaux</p>	<p>es pour les déclarations, les questions et les commandes, y compris les questions indirectes et intégrées avec savoir, se demander sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiaux</p>	
<p>5.6.11.1 utiliser être / regarder / sonner / sentir / goûter / sentir comme sur un cercle</p>	<p>6.6.11.1 utiliser des structures générales impersonnelles avec : ça, là sur divers sujets généraux et académiques familiaux</p>	<p>7.6.11.1 utiliser une certaine forme de discours indirect pour faire des déclarations sur une gamme de</p>	<p>8.6.11.1 utiliser une certaine forme de discours indirect pour les déclarations, les questions et</p>	<p>9.6.11.1 utiliser une plus grande variété de formes de discours présentées pour les déclarations, les questions et</p>	<p>5.6.12.1 utiliser des adverbes</p>	<p>6.6.12.1 utiliser une plus grande</p>	<p>7.6.12.1 utiliser des structures</p>	<p>8.6.12.1 utiliser</p>	<p>9.6.12.1 utiliser une</p>	

	restreint de sujets d'apprentissage familiers et généraux		sujets généraux et scolaires familiers	s et les commandes : dire, demander, dire, y compris les demandes de renseignements sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers	les commandes, y compris les questions indirectes et intégrées avec savoir, se demander sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers		communs réguliers et irréguliers, des formes simples et comparative s, des adverbes de fréquence et des adverbes de temps : la semaine dernière, hier sur un cercle restreint de sujets d'apprentissage familiers et généraux	variété d'adverbes, y compris des adverbes de degré aussi, pas assez, tout à fait, plutôt, sur une gamme croissante de sujets généraux et scolaires familiers	d'adverbes comparatifs avec des adverbes réguliers et irréguliers sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers	des structures d'adverbes comparatifs pas aussi rapide ment que / beaucoup moins rapidement avec des adverbes réguliers et irréguliers. utiliser une plus grande variété de positions finales	plus grande variété de structures d'adverbes comparatifs avec des adverbes réguliers et irréguliers, utiliser une variété d'adverbes préverbaux, postverbaux et finaux sur une gamme de sujets généraux et	
	5.6.12.1 utiliser des adverbes communs réguliers et irréguliers, des formes simples et comparatives	6.6.12.1 utiliser une plus grande variété d'adverbes, y compris des adverbes de degré aussi, tout à fait, plutôt, sur une gamme croissante de sujets	7.6.12.1 utiliser des structures d'adverbes comparatifs avec des adverbes réguliers et irréguliers sur une gamme de sujets généraux et scolaires	8.6.12.1 utiliser des structures d'adverbes comparatives pas aussi rapidement que / beaucoup moins	9.6.12.1 utiliser une plus grande variété de structures d'adverbes comparatifs avec des adverbes réguliers et irréguliers, utiliser une variété d'adverbes							

	tives, des adverbes de fréquence et des adverbes de temps : la semaine dernière, hier sur un cercle restreint de sujets d'apprentissage familiers et généraux	généraux et familiaux	familiers	rapidement avec des adverbes réguliers et irréguliers. utiliser une plus grande variété de positions finales pré-verbales, post-verbales et adverbiales sur une gamme de sujets généraux et familiaux	pré-verbales, post-verbales et finaux sur une gamme de sujets généraux et familiaux				pré-verbales, post-verbales et adverbiales sur une gamme de sujets généraux et familiaux	scolaires familiaux	
	5.6.13.1 utiliser pourrait, peut, pourrait pour exprimer une possibilité, sur certains sujets d'apprentissage familiers et courants	6.6.13.1 utiliser des formes	7.6.13.1 utiliser différents	8.6.13.1 utiliser une	9.6.13.1 utiliser différentes	5.6.13.1 utiliser pourrait, peut, pourrait pour exprimer une possibilité, sur certains sujets d'apprentissage familiers et courants	6.6.13.1 utiliser des formes modales, y compris must not (interdiction) besoin (nécessité) devrait (pour obtenir des conseils), sur divers sujets généraux et	7.6.13.1 utiliser différents modes pour différentes fonctions sur une variété de sujets d'apprentissage familiers et généraux	8.6.13.1 utiliser une variété croissante de formes modales pour diverses fonctions : obligati	9.6.13.1 utiliser différentes formes modales pour différentes fonctions et un nombre limité de formes modales	

	<p>peut, pourrait pour exprimer une possibilité, sur certains sujets d'apprentissage familiaux et courants</p>	<p>modales, y compris must not (interdiction) besoin (nécessité) devrait (pour obtenir des conseils), sur divers sujets généraux et scolaires familiaux</p>	<p>modes pour différentes fonctions sur une variété de sujets d'apprentissage familiaux et généraux</p>	<p>variété croissante de formes modales pour diverses fonctions : obligations, nécessité, opportunité, permission, demandes, suggestions, interdiction - sur des sujets généraux et académiques familiaux</p>	<p>formes modales pour différentes fonctions et un nombre limité de formes modales au passé, y compris should / should've, pour exprimer des regrets et des critiques, sur des sujets généraux et scolaires familiaux</p>		<p>scolaires familiaux</p>		<p>nécessité, opportunité, permission, demandes, suggestions, interdiction - sur des sujets généraux et académiques familiaux</p>	<p>au passé, y compris should / should've, pour exprimer des regrets et des critiques, sur des sujets généraux et scolaires familiaux</p>	
	<p>5.6.14.1 utiliser des</p>	<p>6.6.14.1 utiliser une plus grande</p>	<p>7.6.14.1 utiliser des prépositions</p>	<p>8.6.14.1 utiliser des</p>	<p>9.6.14.1 utiliser une plus grande</p>	<p>5.6.14.1 utiliser des prépositions pour parler de temps et de lieu, utiliser des prépositions pour décrire des choses, pour indiquer un sujet,</p>	<p>6.6.14.1 utiliser une plus grande variété de prépositions de temps, de lieu et de direction pour indiquer l'agent et utiliser des prépositions</p>	<p>7.6.14.1 utiliser des prépositions avant les noms et les adjectifs dans des phrases prépositionnelles générales sur une variété de</p>	<p>8.6.14.1 utiliser des prépositions avant les noms et les adjectifs, utiliser</p>	<p>9.6.14.1 utiliser une plus grande variété de prépositions avant les noms et les</p>	

	<p>prépositions pour parler de temps et de lieu, utiliser des prépositions pour décrire des choses, pour indiquer un sujet, utiliser les prépositions de la direction du mouvement vers, dans, hors de, de, vers sur certains sujets généraux et scolaires familiers</p>	<p>variété de prépositions de temps, de lieu et de direction pour indiquer l'agent et l'instrument, utiliser des prépositions avant les noms et les adjectifs dans des phrases pour indiquer une variété de sujets d'apprentissage familiers et généraux</p>	<p>avant les noms et les adjectifs dans des phrases prépositionnelles générales sur une variété de sujets familiers et généraux</p>	<p>prépositions avant les noms et les adjectifs, utiliser les prépositions, comme, pour, indiquer comment utiliser des prépositions dépendantes après les verbes sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers</p>		<p>utiliser les prépositions de la direction du mouvement vers, dans, hors de, de, vers sur certains sujets généraux et scolaires familiers</p>	<p>avant les noms et les adjectifs dans des phrases prépositionnelles générales sur une variété de sujets d'apprentissage familiers et généraux</p>	<p>sujets d'apprentissage familiers et généraux</p>	<p>les prépositions, comme, pour, indiquer comment utiliser des prépositions dépendantes après les noms et les adjectifs, et une plus grande variété de prépositions dépendantes après les adjectifs sur une gamme de sujets généraux et scolaires familiers</p>	<p>adjectifs, utiliser un nombre croissant de prépositions dépendantes après les noms et les adjectifs, et une plus grande variété de prépositions dépendantes après les verbes sur une gamme de sujets généraux et</p>	
--	--	--	---	--	--	---	---	---	--	---	--

	5.6.15.1 utiliser des verbes généraux avec l'infinitif / verbe + ing dans une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers	6.6.15.1 utiliser des verbes communs avec l'infinitif + ing sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers	7.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à particule sur des sujets généraux et scolaires familiers	8.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à	9.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à					scolaires familiers	
	5.6.15.1 utiliser des verbes généraux avec l'infinitif / verbe + ing dans une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers	6.6.15.1 utiliser des verbes communs avec l'infinitif + ing sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers	7.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à particule sur des sujets généraux et scolaires familiers	8.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à	9.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à	5.6.15.1 utiliser des verbes généraux avec l'infinitif / verbe + ing dans une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers	6.6.15.1 utiliser des verbes communs avec l'infinitif + ing sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers	7.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à particule sur des sujets généraux et scolaires familiers	8.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes à particule sur des sujets généraux et scolaires familiers	9.6.15.1 utiliser des formes infinitives après un nombre limité de verbes et d'adjectifs, utiliser des formes de gérondif après un nombre limité de verbes et de prépositions, utiliser des verbes à particule sur des sujets généraux et scolaires familiers	

				particule sur des sujets généraux et scolaires familiers					utiliser des verbes prépositionnels et commencer à utiliser des verbes à particule sur des sujets généraux et scolaires familiers	
5.6.16.1	6.6.16.1	7.6.16.1	8.6.16.1	9.6.16.1						
utiliser les conjonctions so, if, when, where, before, after pour lier des parties de phrases dans des textes courts sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers	utiliser les conjonctions donc, si, quand, où, avant, après pour lier des parties de phrases dans des textes courts sur un plus large éventail de sujets généraux et scolaires familiers	utiliser différentes conjonctions sur des sujets généraux et scolaires familiers	utiliser différentes conjonctions, par exemple, puisque, comme, pour expliquer les raisons, les structures de telle sorte que, comme ... lors de l'explication de sujets généraux	utiliser les conjonctions ainsi, si, quand, où, avant, après pour lier des parties de phrases sur une gamme limitée de sujets généraux et scolaires familiers						
					5.6.16.1	6.6.16.1	7.6.16.1	8.6.16.1	9.6.16.1	
					utiliser les conjonctions so, if, when, where, before, after pour lier des parties de phrases dans des textes courts sur	utiliser les conjonctions donc, si, quand, où, avant, après pour lier des parties de phrases dans des textes courts sur un	utiliser différentes conjonctions sur des sujets généraux et scolaires familiers	1 utiliser différentes conjonctions, par exemple, puisque	utiliser les conjonctions ainsi, si, quand, où, avant, après pour	

		<p>s générales et curriculaires les sujets</p>		<p>sujets générau x et curricula ires familiers</p>	<p>des sujets personnels et familiares</p>	<p>utiliser des clauses avant/après (avec un sens passé), utiliser des clauses relatives attributives avec lesquelles, qui, que, où pour exprimer des informations détaillées dans un éventail limité de connaissance s générales et curriculaires les sujets</p>	<p>dire, dire, utiliser des clauses relatives avec sûr, certain, utiliser des clauses relatives définitives qui, qui, que des sujets généraux et académique s</p>	<p>deuxiè me clause conditi onnelle et souhait er [que] [présent er la référer ce], utiliser des clauses attributi ves, y compris avec le mot « pourq uoi », sur des sujets générau x et curricul aires familier s</p>	<p>e logique, utiliser des clauses relative s, y compris avec le mot qui</p>	
--	--	--	--	---	--	---	---	--	--	--

8. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. Глоссарий:

1) негізгі орта білімнің базалық мазмұны – үлгілік, түрі мен меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тілінен тәуелсіз, білім беру ұйымдарында міндетті түрде оқытылатын негізгі орта білім мазмұнының құрамы, құрылымы мен көлемі;

2) қашықтан оқыту – білім беру процесіне тән барлық құрамдастарды (мақсаттары, мазмұны, әдістері, ұйымдастыру формалары, оқыту құралдары) және Интернет-технологиялардың немесе басқа да құралдардың нақты арнайы құралдарымен жүзеге асырылатын интербелсенділікті ескеретін, оқытушы мен оқушылардың бір-бірімен қашықтықтан өзара қатынасы;

3) инклюзивті білім беру – ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуына тең қолжетімділік үшін жағдайлар жасау;

4) бағалау критерийлері – білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалауға негіз болатын нақты өлшеуіштер;

5) білім беру саласы – сабақтас пәндер кешенін қамтитын негізгі орта білім берудің базалық мазмұнының құрамдас бөлігі;

6) оқытудан күтілетін нәтижелер – оқыту процесі аяқталғаннан кейін білім алушының білуін, түсінуін, көрсетуін сипаттайтын, соның ішінде оқушылардың ерекше оқыту қажеттіліктерін және жекелеген мүмкіндіктерін ескеретін құзыреттіліктер жиынтығы;

7) оқу процесін ұйымдастыру – негізгі білім беру бағдарламасын жүзеге асыруға бағытталған ұйымдастырушылық, дидактикалық және әдістемелік шаралар жүйесі;

8) ерекше білім беру қажеттіліктері – денсаулығына байланысты білім алуда ұдайы немесе уақытша қиындық көріп жүрген, арнайы, жалпы білім беретін оқу бағдарламалары мен қосымша білімнің білім беру бағдарламаларына мұқтаж балалардың қажеттіліктері;

9) бағалау – білім алушылардың оқуда нақты қол жеткізген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелермен әзірленген критерийлер негізінде салыстыру

процесі;

10) жұмыс оқу жоспары – білім алушылардың білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, үлгілік оқу жоспары негізінде жалпы білім беру ұйымы әзірлейтін құжат;

11) жиынтық бағалау – анықталған оқу кезеңін (тоқсан), сондай-ақ оқу бағдарламасына сәйкес бөлімдерді оқып аяқтағаннан кейін өткізілетін бағалау түрі;

12) қалыптастырушы бағалау – сыныптағы күнделікті жұмыс барысында жүзеге асырылатын, оқу барысында оқушы мен мұғалімнің арасындағы жедел қарым-қатынасты және кері байланысты қамтамасыз ететін оқу процесін жетілдіруге мүмкіндік беретін, білім алушылардың үлгерімінің ағымдағы көрсеткіші болып табылатын бағалау түрі.

13) білім берудегі құндылықтар – білім алушының тұлғасын қалыптастырудағы жетекші фактор болып табылатын адамзаттық құндылықтарға негізделген оқыту мақсаттарының жүйесін қалыптастырудағы бағдарлар;

14) білім беруді цифрландыру – білім беру саласын оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық мақсаттарын жүзеге асыруға бағытталған, заманауи ақпараттық технологияларды әзірлеу және оңтайлы пайдалану үшін әдістемемен және практикамен қамтамасыз ету процесі.

3. Оқытудың мақсаты - «Математика» пәнінің мазмұнын сапалы меңгеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, адамзаттық құндылықтар негізінде оқушылардың зияткерлік деңгейін дамыту, ұлттық мәдениеттің озық дәстүрлерін және өз елінің зиялы азаматын қалыптастыру.

4. Міндеттері:

1) «Сандар», «Алгебра», «Геометрия», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және талдау» бөлімшелері бойынша математикалық білім, білік және дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға ықпал ету;

2) математикалық тіл мен негізгі математикалық заңдарды, сандық қатынастар мен кеңістіктік формаларды, әртүрлі контекстердегі есептерді шешу үшін қолдануға ықпал ету;

3) есептерді шешудің математикалық модельдерін құру және нақты процестердің математикалық модельдерін түсіндіру қабілетін қалыптастыру;

4) физика, химия, биология, тағы басқа да теориялық салаларда, практикада есептерді зерттеу және шешу үшін математикалық әдістерді қолдана отырып, кең ауқымды дағдыларды қалыптастыру және дамыту;

5) практикалық есептерді шешу үшін қолайлы математикалық әдістерді таңдау, алынған нәтижелерді бағалау және олардың сенімділігін орнату үшін логикалық, сыни, аналитикалық ойлауды, шығармашылықты дамыту;

6) әлеуметтік тәжірибені жетілдіру мақсатында болашақты болжамдау және тәуекелдерді есептеу қабілетін қалыптастыру;

7) коммуникативтік дағдыларды, оның ішінде ақпаратты дәл және

сауатты беру, әртүрлі көздерден алынған ақпаратты, соның ішінде басылымдар мен электронды құралдармен бірге пайдалану қабілетін дамыту;

8) өз бетінше жұмыс істеуге, топта жұмыс істеуге және өмір бойы білім мен дағдыларды меңгеру мен дамытудың үздіксіз процесіне қажетті сыйластық, ашықтық, төзімділік сияқты жеке қасиеттерді дамыту;

9) математиканың даму тарихымен, математикалық ұғымдардың пайда болу тарихымен таныстыру

10) алгебраны оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту

11) Қазақстанның серпінді дамуы және әлемдік аренадағы орнын нығайту үшін математикалық, оқу, қаржылық сауаттылықтың маңызы туралы түсінік беру.

5. Оқу пәнінің мазмұнын қалыптастырудың принциптері:

- 1) ғылымилық принципі;
- 2) қолжетімділік принципі;
- 3) жүйелілік және логикалық принципі;
- 4) спиральдік принципі;
- 5) пәнаралық байланысты жүзеге асыру принципі;
- 6) сабақтастық принципі.

6. Оқу пәнінің мазмұнында іске асырылатын құндылықтар.

- 1) Еңбек және шығармашылық.

Математиканы оқыту процесінде еңбексүйгіштік пен шығармашылыққа баулу пәннің оқыту және тәрбиелеу әлеуетіне байланысты жүзеге асырылады, атап айтқанда, пәндік дағдыларды игеру, оқушылардың қажырлы еңбегімен, ал стандартты емес мәселелерді шешу үшін алған білімдерін қолдана білу – өз іс-әрекетіне шығармашылық көзқараспен байланысты. Бұл екі қасиет мақсатқа жетудегі табандылық, ерік-жігер, тиімділік, бастама сияқты құнды қасиеттердің пайда болуының негізі ретінде қызмет етеді.

2) Ашықтық-адамның тұлғааралық қарым-қатынаста, өзгерістер мен жаңашылдыққа қаншалықты сезімтал екенін көрсететін қасиеті. Математиканы оқыту процесінде тұлғааралық ашықтықты қалыптастыру және дамыту білім алушылар арасындағы, мұғалім мен білім алушы арасындағы қарым-қатынас процесінде жүзеге асырылады. Өзгерістер мен жаңашылдыққа деген ашықтық мұғалімнің пәнді оқытудағы уәжін арттыруға ойластырған шараларға тікелей қатысты болады.

3) Өмір бойы білім алу – бұл адамның бүкіл өміріне созылатын білім, білік және дағдыларды үздіксіз алу және дамыту. Бұл құндылық-бүгінгі күннің қажеттілігі; білімге деген тұрақты, ерікті ұмтылыс. Бұл құндылық - математиканы оқытудағы сабақтастықты түсіну арқылы қалыптасуына, математиканы оқыту кезеңдері арасындағы тығыз байланысты жүзеге асыруға, оқу процесінің тұтастығын, үздіксіздігін қамтамасыз етуге, сондай-ақ, кең ауқымды дағдылардың өмір бойы дамуына және жетілдіруге қажетті.

4) Ынтымақтастық шағын топтарда білім алушылардың бірлескен жұмыстарды ұйымдастыру барысында қалыптасады. Осылайша, білім

алушының қарым-қатынасы мен толеранттылығы қалыптасады. Мұғалімдер мен балалардың қарым-қатынасы оқушының жеке басының қалыптасу мен даму ортасы болатын білдіреді. Бұл қатынастардың негізі - жеке көзқарас және ынтымақтастық педагогикасы. Бұл қатынастардың гуманизмі мен демократиясын, әр оқушының өзіндік ерекшелігі, бірегейлігі, бірегейлігі құқығын мойындауды, оның пікірі мен ұстанымын қабылдауды білдіреді. Мұғалім жасөспірімге білімнің үйлесімді тұлға мен әл-ауқатты дамыту үшін қажет екенін жеткізуі керек. Ынтымақтастық қажеттілігі ғана емес, сонымен қатар мұғалім мен білім алушы бірлескен шығармашылығы қажет.

5) Құрмет – адамның іс жүзіндегі қадір-қасиетін тануға негізделген өнегелі қатынасы және қабылдауы. Математика сабақтарында құрметтеуге тәрбиелеу білім беру мазмұны, оқыту әдістері мен формалары, кездейсоқ пайда болған және арнайы құрылған тәрбиелік жағдайларды қолдану, мұғалімнің болмысы арқылы жүзеге асырылады.

6) Қазақстандық патриотизм және жауапкершілік.

Математика сабақтарындағы патриотизм қазақстандық ғылымның тарихын, оның әлемдік қоғамдастық аясындағы табыстары мен жаңалықтарын зерделеу арқылы көрінеді. Патриотизм-өз Отанына деген сүйіспеншілік пен мақтаныш, адамның қоғам мен мемлекетке, елдің тарихы мен дәстүрлеріне деген құрметі. Математика сабақтарында патриотизм мен жауапкершілікті қалыптастыру мазмұны Қазақстанның тарихы мен табиғатымен байланысты, олардың бірегейлігін, отандық ғылым мен техника жетістіктерінің ел мен әлемдік қоғамдастық үшін маңыздылығын көрсететін арнайы дайындалған тапсырмаларды пайдалану арқылы іске асырылады.

2-тарау. «Математика» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-параграф. «Математика» оқу пәнінің мазмұны

7. «Математика» пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 5-сынып – аптасына 5 сағат, оқу жылында – 180 сағат;

2) 6-сынып – аптасына 5 сағат, оқу жылында – 180 сағат.

8. 5-сыныпқа арналған математика пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) «Натурал сандар және нөл саны». Натурал сандар және нөл. Көптаңбалы сандарға амалдар. Координаталық сәуле. Натурал сандарды салыстыру. Санды қос теңсіздік. Арифметикалық амалдардың қасиеттері. Натурал сандарға арифметикалық амалдарды қолдану. Әріпті өрнектер. Формула. Формула арқылы есептеу. Мәтінді есептерді шығару. Натурал сандардан тұратын сандар тізбегі. Өрнектерді ықшамдау. Теңдеу. Теңдеудің түбірі. Теңдеуді шешу.

2) «Натурал сандардың бөлінгіштігі». Натурал сандардың бөлгіштері мен еселіктері. Жай және құрама сандар. Бөлінгіштіктің негізгі қасиеттері. 2, 3, 5, 9,

10 сандарына бөлінгіштік белгілері. Дәреже. Натурал сандарды жай көбейткіштерге жіктеу. Ең үлкен ортақ бөлгіш. Өзара жай сандар. Ең кіші ортақ еселік.

3) «Жай бөлшектер». Жай бөлшек. Жай бөлшектердің оқылуы және жазылуы. Жай бөлшектің негізгі қасиеті. Дұрыс және бұрыс жай бөлшектер. Аралас бөлшек. Жай бөлшектер мен аралас бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу.

4) «Жай бөлшектерге амалдар қолдану». Жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру. Жай және аралас бөлшектерді салыстыру. Жай бөлшектерді қосу және азайту. Аралас бөлшектерді қосу және азайту. Жай және аралас бөлшектерді көбейту. Өзара кері сандар. Жай және аралас бөлшектерді бөлу.

5) «Мәтінді есептер». Санның бөлігін және бөлігі бойынша санды табуға берілген есептер. Бөлшектерге және бірлесіп орындалатын жұмыстарға қатысты есептер.

6) «Ондық бөлшектер және оларға амалдар қолдану». Ондық бөлшек. Ондық бөлшектерді оқу және жазу. Ондық бөлшекті жай бөлшекке келтіру. Ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу. Ондық бөлшектерді салыстыру. Ондық бөлшектерді қосу және азайту. Ондық бөлшекті натурал санға көбейту. Ондық бөлшектерді көбейту. Ондық бөлшекті натурал санға бөлу. Ондық бөлшекті ондық бөлшекке бөлу. Ондық бөлшектерді 10; 100; 1000;... және 0,1; 0,01; 0,001;... сандарына көбейту және бөлу. Ондық бөлшектерді дөңгелектеу. Мәтінді есептерді шығару. Бөлшектерден тұратын сандар тізбектері.

7) «Процент». Процент. Санның процентін және проценті бойынша санды табу. Мәтінді есептерді шығару.

8) «Жиын». Жиын. Жиынның элементтері. Жиындарды кескіндеу. Жиындар арасындағы қатынастар. Жиындардың теңдігі. Ішкі жиын. Жиындардың бірігуі мен қиылысуы. Мәтінді есептерді шығару.

9) «Бұрыштар». Бұрыш. Бұрыштың шамасы. Бұрышты салу және өлшеу. Транспортир. Бұрыштарды салыстыру

10) «Статистика». Статистикалық деректер. Статистикалық деректерді көрсету әдістері.

11) 5-сыныптағы математика курсы қайталау.

9. 6-сыныпқа арналған математика пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) 5-сыныптағы математика курсы қайталау;

2) «Қатынастар және пропорциялар». Екі санның қатынасы. Екі санның проценттік қатынасы. Пропорция. Пропорцияның негізгі қасиеті. Тура пропорционалдық тәуелділік. Кері пропорционалдық тәуелділік. Мәтінді есептерді пропорцияның көмегімен шығару. Масштаб.

3) «Метрикалық қатынастар». Шеңбер. Дөңгелек. Дөңгелек сектор. Шеңбердің ұзындығы. Дөңгелектің ауданы.

4) «Рационал сандар және оларға амалдар қолдану». Оң сандар. Теріс сандар. Координаталық түзу. Қарама-қарсы сандар. Бүтін сандар. Рационал

сандар. Санның модулі. Рационал сандарды салыстыру. Рационал сандарды координаталық түзудің көмегімен қосу. Теріс рационал сандарды қосу. Таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосу. Рационал сандарды азайту. Координаталық түзуде нүктелердің арақашықтығы.

5) «Рационал сандарға амалдар қолдану». Рационал сандарды көбейту. Рационал сандарды қосу мен көбейтудің ауыстырымдылық және терімділік қасиеттері. Рационал сандарды бөлу. Рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түрінде беру. Шектеусіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру. Рационал сандарға арифметикалық амалдар қолдану. Мәтінді есептерді шығару.

6) «Алгебралық өрнектер». Айнымалы. Айнымалысы бар өрнек. Жақшаларды ашу. Коэффициент. Ұқсас қосылғыштар. Ұқсас қосылғыштарды біріктіру. Өрнектерді тепе-тең түрлендіру. Тепе-теңдік. Алгебралық өрнектерді түрлендіру. Мәтінді есептерді шығару.

7) «Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу». Санды теңдіктер және олардың қасиеттері. Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу. Мәндес теңдеулер. Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар қарапайым сызықтық теңдеу. Теңдеулер көмегімен мәтінді есептерді шығару.

8) «Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер». Теңсіздіктер және олардың қасиеттері. Сан аралықтар. Сан аралықтардың бірігуі мен қиылысуы. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздік. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесі. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу. Санды теңсіздіктер. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар қарапайым сызықтық теңсіздіктерді шешу.

9) «Координаталық жазықтық». Перпендикуляр түзулер және кесінділер. Параллель түзулер және кесінділер. Координаталық жазықтық. Тікбұрышты координаталар жүйесі. Центрлік симметрия. Осьтік симметрия.

10) «Статистика. Комбинаторика» Диаграммалар. Статистикалық деректер және олардың сипаттамалары: арифметикалық орта, мода, медиана, ауқым. Қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару. Іріктеу тәсілі арқылы комбинаторикалық есептер шығару

11) 5-6-сыныптардағы математика курсы қайталау.

10. Оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер күтілетін нәтижелер (біліктер немесе дағдылар, білім немесе түсініктер) түрінде берілген сыныптар бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады. Әр бөлімше ішінде тізбектеліп жазылған оқыту мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлап, оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды.

11. Оқу пәнінің мазмұны бес бөлімді қамтиды: «Сандар», «Алгебра», «Геометрия», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және анализ».

12. «Сандар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) сандар және шамалар туралы түсініктер;
- 2) сандарға амалдар қолдану.

13. «Алгебра» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) алгебралық өрнектер және оларды түрлендіру;
- 2) теңдеулер және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары;
- 3) тізбектер және олардың қосындысы.

14. «Геометрия» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) геометриялық фигуралар туралы түсінік;
- 2) геометриялық фигуралардың өзара орналасуы;
- 3) метрикалық қатынастар;

15. «Статистика және ықтималдықтар теориясы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) жиындар теориясы және логика элементтері;
- 2) комбинаторика негіздері;
- 3) статистика және деректерді талдау.

16. «Математикалық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару;
- 2) математикалық тіл және математикалық модель.

2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі

17. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 6.2.1.4. кодында «6» сынып, «2.1» екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» оқыту мақсатының реттік саны.

18. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:

1-бөлім. Сандар		
1. Сандар және шамалар туралы түсініктер	5.1.1.	6.1.1.
	5.1.1.1 натурал сандар жиыны ұғымын меңгеру және натурал сандармен арифметикалық амалдарды орындау;	6.1.1.1 екі санның қатынасы нені көрсететінін түсіну;
	5.1.1.2 тақ және жұп сандар ұғымдарын меңгеру;	6.1.1.2 қандай шамалар тура пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару;
	5.1.1.3 натурал санның дәрежесінің анықтамасын тұжырымдау;	6.1.1.3 қандай шамалар кері пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару;
	5.1.1.4 натурал санның ондық және разрядтық жазылуын көрсету;	6.1.1.4 координаталық түзудің анықтамасын білу және координаталық түзуді салу;
	5.1.1.5 натурал санның бөлгіші мен еселігінің анықтамаларын білу;	6.1.1.5 масштаб ұғымын меңгеру;
	5.1.1.6 жай және құрама сандардың анықтамаларын	6.1.1.6 бүтін сан ұғымын меңгеру; 6.1.1.7 қарама-қарсы сандар ұғымын меңгеру, оларды координаталық

	<p>тұжырымдау; 5.1.1.7 ортақ бөлгіш, ортақ еселік, ең үлкен ортақ бөлгіш, ең кіші ортақ еселік ұғымдарының анықтамаларын тұжырымдау; 5.1.1.8 өзара жай сандардың анықтамасын тұжырымдау; 5.1.1.9 натурал сандардың бөліндісін жай бөлшек түрінде жазылуын тұжырымдау; 5.1.1.10 дұрыс және бұрыс бөлшектерді ажырату; 5.1.1.11 аралас бөлшектің мағынасы мен жазылуын тану; 5.1.1.12 өзара кері сандар анықтамасын тұжырымдау; 5.1.1.13 ондық бөлшектің жазылуын түсіну; 5.1.1.14 ондық бөлшектерге оң жағынан нөлдерді тіркеп жазу (алып тастау) арқылы жазылған сандардың теңдігін түсіну; 5.1.1.15 санның жуық мәні ұғымын меңгеру; 5.1.1.16 процент ұғымын меңгеру</p>	<p>түзуде белгілеу 6.1.1.8 рационал сан ұғымын меңгеру; 6.1.1.9 санның модулі анықтамасын тұжырымдау және оның мәнін табу</p>
<p>2. Сандарға амалдар қолдану</p>	<p>5.1.2. 5.1.2.1 натурал сандарды салыстыру, сонымен қатар координаталық сәуленің көмегімен салыстыру; 5.1.2.2 амалдар саны төрттен артық болатын жақшамен және жақшасыз берілген санды өрнектердегі амалдардың орындалу ретін анықтау және мәндерін табу; 5.1.2.3 санды өрнектердің мәндерін табу үшін қосу мен көбейту амалдарының қасиеттерін қолдану; 5.1.2.4 өзара бірдей сандардың көбейтіндісін дәреже түрінде жазу; 5.1.2.5 натурал сандардың 2-ге, 5-ке, 10-ға бөлінгіштік белгілерін тұжырымдау және қолдану; 5.1.2.6 натурал сандардың 3-ке және 9-ға бөлінгіштік белгілерін</p>	<p>6.1.2. 6.1.2.1 сандардың қатынасы ұғымын меңгеру; 6.1.2.2 берілген қатынасқа кері қатынасты табу; 6.1.2.3 пропорция анықтамасын тұжырымдау; 6.1.2.4 пропорцияларды тану және құрастыру; 6.1.2.5 пропорцияның негізгі қасиетін қолдану; 6.1.2.6 шамаларды берілген қатынаста бөлу; 6.1.2.7 шамаларды берілген сандарға кері пропорционал болатын бөліктерге бөлу; 6.1.2.8 бүтін сандарды салыстыру; 6.1.2.9 координаталық түзуде рационал сандарды кескіндеу; 6.1.2.10 бүтін сандарды координаталық түзу көмегімен қосу және азайтуды орындау; 6.1.2.11 рационал сандардың ішкі жиындарын Эйлер-Венн</p>

<p>тұжырымдау және қолдану; 5.1.2.7 құрама сандарды жай көбейткіштерге жіктеу; 5.1.2.8 натурал санның бөлгіштерін табу; 5.1.2.9 натурал санның еселіктерін табу; 5.1.2.10 көбейтіндінің берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.11 қосындының және айырымның берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.12 екі және одан артық сандардың ең үлкен ортақ бөлгіші мен ең кіші ортақ еселігін табу; 5.1.2.13 бұрыс бөлшекті аралас бөлшекке және аралас бөлшекті бұрыс бөлшекке түрлендіру; 5.1.2.14 жай бөлшектерді қысқартуда бөлшектің негізгі қасиетін қолдану; 5.1.2.15 жай бөлшекті жаңа бөлімге келтіру; 5.1.2.16 жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру; жай және аралас бөлшектерді салыстыру; 5.1.2.17 бөлімдері бірдей бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.18 бөлімдері әртүрлі бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.19 натурал саннан бөлшекті азайтуды орындау; 5.1.2.20 аралас бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.21 жай және аралас бөлшектерді көбейтуді орындау; 5.1.2.22 берілген санға кері санды табу; 5.1.2.23 жай және аралас бөлшектерді бөлуді орындау; 5.1.2.24 санның бөлігін табу және бөлігі бойынша санды табу; 5.1.2.25 бөлшекті бір түріндегі жазылуынан екінші түріндегі жазылуына келтіру; 5.1.2.26 ондық бөлшектерді салыстыру;</p>	<p>дөңгелектері арқылы кескіндеу; 6.1.2.12 рационал сандарды салыстыру; 6.1.2.13 таңбалары бірдей, таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосуды орындау; 6.1.2.14 рационал сандарды азайтуды орындау; 6.1.2.15 рационал сандарды көбейтуді орындау; 6.1.2.16 рационал сандарды бөлуді орындау; 6.1.2.17 рационал сандарды қосу мен көбейтудің қасиеттерін қолдану; 6.1.2.18 шектеулі ондық бөлшектер түрінде жазуға болатын жай бөлшектерді ажырату; 6.1.2.19 рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түріне келтіру; 6.1.2.20 шектеусіз периодты ондық бөлшектің периодын табу; 6.1.2.21 шектеусіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру; 6.1.2.22 құрамында рационал сандар бар болатын сандық өрнектердің мәнін табу; 6.1.2.23 координаталық түзудегі нүктелердің арақашықтығын табу</p>
--	---

	<p>5.1.2.27 ондық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.28 ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке көбейтуді орындау; 5.1.2.29 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына көбейту ережелерін қолдану; 5.1.2.30 ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке бөлуді орындау; 5.1.2.31 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына бөлу ережелерін қолдану; 5.1.2.32 ондық бөлшектерді берілген разрядқа дейін дөңгелектеу; 5.1.2.33 бөлшекті процентке және процентті бөлшекке айналдыру; 5.1.2.34 берілген санның процентін табу; 5.1.2.35 бір санның екінші санға проценттік қатынасын және екінші санның бірінші санға проценттік қатынасын табу; 5.1.2.36 берілген проценті бойынша санды табу</p>	
2-бөлім. Алгебра		
1. Алгебралық өрнектер және түрлендірулер	<p>5.2.1</p> <p>5.2.1.1 қосу және көбейту амалдарының қасиеттерін қолданып, әріпті өрнектерді түрлендіру; 5.2.1.2 әріптердің берілген мәндері бойынша әріпті өрнектердің мәндерін табу</p>	<p>6.2.1</p> <p>6.2.1.1 алгебралық өрнек ұғымын меңгеру; 6.2.1.2 айнымалылардың берілген рационал мәндері үшін алгебралық өрнектердің мәндерін есептеу; 6.2.1.3 алгебралық өрнектегі айнымалының мүмкін мәндерін табу; 6.2.1.4 айнымалылардың қандай мәндерінде алгебралық өрнектің практикалық есептер мәнмәтінінде мағынасы бар болатынын түсіну; 6.2.1.5 жақшаны ашу ережелерін тұжырымдау; 6.2.1.6 коэффициент, ұқсас мүшелер ұғымдарының анықтамаларын тұжырымдау; 6.2.1.7 алгебралық өрнектерде ұқсас мүшелерді біріктіруді орындау;</p>

		<p>6.2.1.8 тепе-теңдік және тепе-тең түрлендіру анықтамаларын тұжырымдау;</p> <p>6.2.1.9 алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;</p> <p>6.2.1.10 теңдіктерден бір айнымалыны екінші айнымалы арқылы өрнектеу;</p> <p>6.2.1.11 санның модулінің геометриялық мағынасын түсіну</p>
2. Теңдеулер және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары	5.2.2	6.2.2
	<p>5.2.2.1 арифметикалық амалдардың белгісіз компоненттерін табу ережесі негізінде теңдеулерді шешу;</p> <p>5.2.2.2 теңдеудің шығарылуының дұрыстығын тексеру тәсілдерін қолдану</p>	<p>6.2.2.1 тура санды теңдіктердің қасиеттерін тұжырымдау және қолдану;</p> <p>6.2.2.2 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеудің, мәндел теңдеулердің анықтамаларын тұжырымдау;</p> <p>6.2.2.3 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу;</p> <p>6.2.2.4 $x \pm a = b$ түріндегі теңдеулерді шешу, мұндағы a және b – рационал сандар ;</p> <p>6.2.2.5 тура теңсіздіктердің қасиеттерін тұжырымдау және қолдану;</p> <p>6.2.2.6 Санды теңсіздіктерді қосу, азайту, көбейту және бөлуді түсіну және қолдану;</p> <p>6.2.2.7 сан аралықтарын жазу үшін белгілеулерді пайдалану;</p> <p>6.2.2.8 Сан аралықтарды кескіндеу;</p> <p>6.2.2.9 сан аралықтардың бірігуін және қиылысуын табу;</p> <p>6.2.2.10 $kx > b$, $kx \geq b$, $kx < b$, $kx \leq b$ түріндегі сызықтық теңсіздіктерді шешу;</p> <p>6.2.2.11 алгебралық түрлендірулердің көмегімен теңсіздіктерді $kx > b$, $kx \geq b$, $kx < b$, $kx \leq b$ түріндегі теңсіздіктерге келтіру;</p> <p>6.2.2.12 теңсіздіктердің шешімдерін координаталық түзуде кескіндеу;</p> <p>6.2.2.13 теңсіздіктердің шешімдерін сан аралығы түрінде және берілген сан аралығын теңсіздік түрінде жазу;</p> <p>6.2.2.14 бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу;</p>

		6.2.2.15 $ x >a$, $ x \geq a$, $ x <a$, $ x \leq a$ теңсіздіктер түрінде берілген нүктелер жиынын координаталық түзуде кескіндеу әрбір теңсіздікті шешіп, теңсіздікті қанағаттандыратын нүктелер жиындарын координаталық түзуде кескіндеу
	5.2.3	6.2.3
	5.2.3.1 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.2 натурал сандар тізбегінің жеткіліксіз элементтерін табу; 5.2.3.3 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу; 5.2.3.4 бөлшектерден тұратын тізбектердің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.5 бөлшектерден тұратын тізбектердің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу	
3-бөлім. Геометрия		
1. Геометриялық фигуралар туралы түсінік	5.3.1	6.3.1
	5.3.1.1 ұзындықтың әртүрлі бірліктерін білу және координаталық сәуледегі бірлік кесінді ұғымын түсіну; 5.3.1.4 бұрыш және оның градуустық өлшемі ұғымдарын меңгеру, бұрыштарды белгілеу және салыстыру; 5.3.1.5 бұрыштардың түрлерін ажырату (сүйір, тік, доғал, жазыңқы, толық)	6.3.1.1 координаталық жазықтық ұғымын меңгеру; 6.3.1.2 тік бұрышты координаталар жүйесін салу; 6.3.1.3 реттелген сандар жұбы тікбұрышты координаталар жүйесінде бір ғана нүктені беретінін және әрбір нүктеге нүктенің координаталары деп аталатын бір ғана реттелген сандар жұбының сәйкес болатынын түсіну; 6.3.1.4 координаталар жүйесінде нүктені оның координаталары бойынша салу және координаталық жазықтықта берілген нүктенің координаталарын табу; 6.3.1.5 координаталық осьтерге қатысты осьтік симметрия және координаталар басына қатысты центрлік симметрия ұғымдарын меңгеру; 6.3.1.6 осьтік немесе центрлік симметриясы болатын фигуралар туралы түсінігі болуы; симметриялық және центрлік-симметриялы фигураларды

		ажырату; 6.3.1.7 шеңбер, дөңгелек және олардың элементтері (центр, радиус, диаметр) ұғымдарын меңгеру; 6.3.1.8 циркульдің көмегімен шеңберді салу; 6.3.1.9 дөңгелек сектор ұғымын меңгеру
2. Геометриялық фигуралардың өзара орналасуы	5.3.2	6.3.2
		6.3.2.1 параллель, қиылысатын және перпендикуляр түзулер туралы түсінікті қалыптастыру; 6.3.2.2 параллель, перпендикуляр түзулер мен кесінділерді тану; 6.3.2.3 кесінділердің, сәулелер немесе түзулердің бір-бірімен және олардың координаталық осьтермен қиылысу нүктелерінің координаталарын анықтау; 6.3.2.4 тік бұрышты координаталар жүйесінде координаталар басы және координаталық осьтерге қатысты симметриялы нүктелер мен фигураларды салу
3. Метрикалық қатынастар	5.3.3	6.3.3
	5.3.3.1 бұрышты транспортир көмегімен өлшеу; 5.3.3.2 градустық өлшемі берілген бұрышты транспортир көмегімен салу; 5.3.3.3 бұрыштың градустық өлшемін табуға, бұрыштарды салыстыруға берілген есептерді шығару	6.3.3.1 координаталық түзде нүктелердің арақашықтығын табу; 6.3.3.2 шеңбер ұзындығының оның диаметріне қатынасы тұрақты сан екенін білу; 6.3.3.3 шеңбер ұзындығының формуласын білу және қолдану; 6.3.3.4 дөңгелек ауданының формуласын білу және қолдану
4-бөлім. Статистика және ықтималдықтар теориясы		
1. Жиындар теориясы және логика элементтері	5.4.1	6.4.1
	5.4.1.1 жиын, оның элементтері, бос жиын ұғымдарын меңгеру; 5.4.1.2 жиындардың қиылысуы және бірігуі анықтамаларын білу; 5.4.1.3 берілген жиындардың қиылысуы мен бірігуін табу, нәтижесін символдарын қолданып жазу; 5.4.1.4 ішкі жиын ұғымын меңгеру; 5.4.1.5 жиындар арасындағы қатынастардың сипаттамасын анықтау (қиылысатын және қиылыспайтын жиындар	

2. Комбинаторика негіздері	5.4.2	6.4.2 6.4.2.1 іріктеу тәсілмен комбинаторикалық есептерді шығару
3. Статистика және деректерді талдау	5.4.3 5.4.3.1 кесте түрінде берілген статистикалық ақпаратты алу	6.4.3 6.4.3.1 Дөңгелек, сызықтық және бағанды диаграммалар туралы түсініктері болу; 6.4.3.2 Диаграмма (сызықтық, бағанды және дөңгелек) түрінде берілген статистикалық деректерден ақпаратты алу; 6.4.3.3 бірнеше сандардың арифметикалық ортасы, санды деректердің құлашы, медианасы, модасының анықтамаларын тұжырымд; 6.4.3.4 статистикалық санды сипаттамаларды анықтау
5- бөлім. Математикалық модельдеу мен талдау		
1. Математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару	5.5.1 5.5.1.1 натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдана отырып, мәтінді есептерді шығару; 5.5.1.2 мәтінді есептерді шығаруда, ең үлкен ортақ бөлгіш пен ең кіші ортақ еселікті қолдану; 5.5.1.3 жай бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып бөлшектерге және бірлесіп орындалатын жұмысқа қатысты мәтінді есептер шығару; 5.5.1.4 санның немесе шаманың бөлігін табу және бөлігі бойынша санды немесе шаманы табуға арналған есептерді құрастыру және шығару; 5.5.1.5 бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып мәтінді есептер шығару; 5.5.1.6 процентке байланысты мәтінді есептерді шығару; 5.5.1.7 Эйлер-Венн диаграммасын қолданып, есептер шығару; 5.5.1.8 әріпті өрнектерді құру және оларды есептер шығаруда қолдану; 5.5.1.9 мәтінді есептерді шығару	6.5.1 6.5.1.1 шамалары тура және кері пропорционалдықпен байланысты есептерді ажырату және шығару; 6.5.1.2 процентке берілген есептерді пропорция арқылы шешу; 6.5.1.3 картамен, сызбамен, жоспармен жұмыс барысында масштабты қолдану; 6.5.1.4 рационал сандарды қолданып мәтінді есептерді шығару; 6.5.1.5 қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару; 6.5.1.6 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулерді құру арқылы шығару

	үшін формулаларды қолдану	
2. Математикалық тіл және математикалық модель	<p>5.5.2</p> <p>5.5.2.1 жай бөлшектерді оқу және жазу;</p> <p>5.5.2.2 натурал сандарды координаталық сәуледе кескіндеу;</p> <p>5.5.2.3 жай бөлшектерді, аралас сандарды координаталық сәуледе кескіндеу;</p> <p>5.5.2.4 ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу;</p> <p>5.5.2.5 ондық бөлшектерді оқу және жазу;</p> <p>5.5.2.6 натурал сандарды салыстырудың нәтижесін белгілері арқылы жазу;</p> <p>5.5.2.7 натурал сандарды салыстыру мен реттеуді талап ететін жағдайды зерттеу;</p> <p>5.5.2.8 жиындармен жұмыс істеуде $\cup$, $\cap$, $\in$, $\notin$, $\subset$, $\emptyset$ символдарды қолдану</p>	<p>6.5.2</p> <p>6.5.2.1 екі санның қатынасын оқу және жазу;</p> <p>6.5.2.2 пропорцияны оқу және жазу;</p> <p>6.5.2.3 шамаларды сипаттау үшін бүтін сандарды қолдану;</p> <p>6.5.2.4 мәтінді есептер шығаруда айнымалысы бар өрнектер мен формулалар құрастыру;</p> <p>6.5.1.5 қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару;</p> <p>6.5.1.6 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулерді құру арқылы шығару</p>

3-параграф. «Математика» пәнінің оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері

19. Оқу пәні бойынша оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшелігі оқу біліктілігінің негізгі элементі - жалпыға бірдей оқу әрекетін қалыптастыру, оқу іс-әрекетінің дағдыларының жиынтығы, оның өз бетінше дамуы және білім алу мүмкіндігін өмір бойы жетілдіруді қамтамасыз ету.

20. Пән бойынша оқу процесін ұйымдастыру тұлғалық-белсенділік тәсілі негізінде жүзеге асырылады. Тұлғалық-белсенділік тәсілі оқу үдерісін ұйымдастырудың өзін оқушылардың оқу іс-әрекетін ұйымдастыру және басқару ретінде қарастыра отырып, бұл процесті нақты оқу міндеттерін (танымдық, зерттеушілік, трансформациялық, проективті және т.б.) қою және шешуге қайта бағдарлауды білдіреді.

21. Оқу үдерісін ұйымдастыру оқытудың интерактивті әдістерін қолдануды көздейді. Оқушылардың мәселені талқылауда белсенділік танытумен, көзқарасын дәлелдеу, іздену және конструктивті шешім қабылдау арқылы бастамашылық жасауға өз тәжірибесінен игеруін ұйымдастыруға негізделген.

Оқыту процесінде цифрлық дидактика элементтері - білім беру үдерісін цифрландыру, цифрлық экономика мен желілік қауымдастыққа көшу жағдайының пәні болып табылады.

22. Математиканы оқытуды ұйымдастыру мақсатында келесі ақпараттық-коммуникациялық құралдарды пайдалану арқылы жүзеге асырылады: жұптық

немесе топтық жұмыста тапсырмаларды орындау кезінде оқушылардың Internet арқылы қашықтықтан өзара әрекеттесуі (байланысы); оқушылардың білім мазмұнына қол жеткізуі және олардың өз бетінше әрекеті (moodle және т.б.); оқуда динамикалық орталарды қолдану арқылы зерттеу (GeoGebra және т.б.); онлайн сабақтары (zoom, bigbluebutton және т.б.); сынақ қабықшаларын (MyTest және т.б.), арнайы онлайн қызметтерді және қашықтықтан оқыту жүйелерін (moodle және т.б.) пайдаланып тестілеу.

23. Бағалау критерийлерін жасау кезінде оқушылардың ерекше қажеттіліктері ескеріледі. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар үшін міндетті түзету компоненті қарастырылған. Оқушылардың ерекше қажеттіліктерін есепке алу оқытуды деңгейлік саралау көмегімен жүзеге асырылады. Сонымен бірге танымдық іс-әрекетті басқару әр оқушыны оның жеке қабілеті мен қабілеті деңгейінде оқыту мақсатымен жүзеге асады. Мұғалім сараланған тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың жеке ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, оларға көмек көрсетеді.

24. Математика бойынша оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау оқушылардың білімін бағалау критерийлерін қолдану арқылы жүзеге асырылады. Бағалау критерийлері оқу мақсатына сәйкес құрастырылады. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау формативті және жиынтық бағалау түрінде жүзеге асырылады.

25. Оқу процесін ұйымдастыру үшін математика кабинетін жабдықтау қажет, ол мыналардан тұрады: сынып құралдары (сызғыштар, үшбұрыштар, транспортир, циркуль және т.б.); модельдер (планиметриялық және стереометриялық модельдер жиынтығы); баспа материалдары (кестелер жинағы); оқытудың техникалық құралдары (мұғалімге арналған компьютер, интерактивті тақта, графикалық планшеттер және т.б.); математиканы оқытуға арналған бағдарламалық қамтамасыз ету.

26. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес іске асырылады.

27. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

4-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар

1) 5-сынып

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Натурал сандар және нөл саны	Натурал сандар және нөл. Көптаңбалы сандарға амалдар қолдану.	5.1.1.1 натурал сандар жиыны ұғымын меңгеру және натурал сандармен арифметикалық амалдарды орындау; 5.1.1.2 тақ және жұп сандар ұғымдарын меңгеру

	<p>Координаталық сәуле. Натурал сандарды салыстыру. Санды қос теңсіздік</p>	<p>5.3.1.1 ұзындықтың әртүрлі бірліктерін білу және координаталық сәуледегі бірлік кесінді ұғымын түсіну; 5.5.2.2 натурал сандарды координаталық сәуледе кескіндеу; 5.1.2.1 натурал сандарды салыстыру, сонымен қатар координаталық сәуленің көмегімен салыстыру; 5.5.2.6 $<$, $>$, $=$ белгілері арқылы натурал сандарды салыстыруды және сандық қос теңсіздікті жазу; 5.5.2.7 натурал сандарды салыстыру мен реттеуді қажет ететін жағдайды зерттеу</p>
	<p>Арифметикалық амалдардың қасиеттері. Натурал сандарға арифметикалық амалдарды қолдану</p>	<p>5.1.2.2 амалдар саны төрттен артық болатын жақшамен және жақшасыз берілген санды өрнектердегі амалдардың орындалу ретін анықтау және мәндерін табу; 5.1.2.3 санды өрнектердің мәндерін табу үшін қосу мен көбейту амалдарының қасиеттерін қолдану;</p>
	<p>Әріпті өрнектер. Өрнектерді ықшамдау.</p>	<p>5.2.1.1 қосу және көбейту амалдарының қасиеттерін қолданып, әріпті өрнектерді түрлендіру; 5.2.1.2 әріптердің берілген мәндері бойынша әріпті өрнектердің мәндерін табу</p>
	<p>Теңдеу. Теңдеудің түбірі. Теңдеуді шешу.</p>	<p>5.2.2.1 арифметикалық амалдардың белгісіз компоненттерін табу ережесі негізінде теңдеулерді шешу; 5.2.2.2 теңдеудің шығарылуының дұрыстығын тексеру тәсілдерін қолдану</p>
	<p>Формула. Формула арқылы есептеу. Мәтінді есептерді шығару. Натурал сандардан тұратын сандар тізбегі.</p>	<p>5.5.1.1 натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдана отырып, мәтінді есептерді шығару; 5.5.1.8 әріпті өрнектерді құру және оларды есептерді шығаруда қолдану; 5.5.1.9 формулаларды (периметр, аудан, жылдамдық, заттың құны, көлем) қолдану</p>

		арқылы мәтінді есептерді шығару; 5.2.3.1 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.2 натурал сандар тізбегінің жеткіліксіз элементтерін табу; 5.2.3.3 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын құру және тізбектерді құрастыру.
Натурал сандардың бөлінгіштігі	Натурал сандардың бөлгіштері мен еселіктері	5.1.1.5 натурал санның бөлгіші мен еселігінің анықтамаларын білу; 5.1.2.8 натурал санның бөлгіштерін табу; 5.1.2.9 натурал санның еселіктерін табу
	Жай және құрама сандар	5.1.1.6 жай және құрама сандардың анықтамаларын тұжырымдау
	Бөлінгіштіктің негізгі қасиеттері	5.1.2.10 көбейтіндінің берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.11 қосындының және айырымның берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау
	2, 3, 5, 9, 10 сандарына бөлінгіштік белгілері	5.1.2.5 натурал сандардың 2-ге, 5-ке, 10-ға бөлінгіштік белгілерін тұжырымдау және қолдану; 5.1.2.6 натурал сандардың 3-ке және 9-ға бөлінгіштік белгілерін тұжырымдау және қолдану
	Дәреже	5.1.1.3 натурал санның дәрежесінің анықтамасын тұжырымдау; 5.1.1.4 натурал санның ондық және разрядтық жазылуын көрсету; 5.1.2.4 өзара бірдей сандардың көбейтіндісін дәреже түрінде жазу
	Натурал сандарды жай көбейткіштерге жіктеу	5.1.2.7 құрама сандарды жай көбейткіштерге жіктеу
	Ең үлкен ортақ бөлгіш. Өзара жай сандар. Ең кіші ортақ еселік	5.1.1.7 ортақ бөлгіш, ортақ еселік, ең үлкен ортақ бөлгіш, ең кіші ортақ еселік ұғымдарының анықтамаларын тұжырымдау; 5.1.2.12 екі және одан артық

		сандардың ең үлкен ортақ бөлгіші мен ең кіші ортақ еселігін табу; 5.1.1.8 өзара жай сандардың анықтамасын тұжырымдау; 5.5.1.2 мәтінді есептерді шығаруда ең үлкен ортақ бөлгіш пен ең кіші ортақ еселікті қолдану
Жай бөлшектер	Жай бөлшек. Жай бөлшектердің оқылуы және жазылуы	5.1.1.9 натурал сандардың бөліндісін жай бөлшек түрінде жазылуын тұжырымдау; 5.5.2.1 жай бөлшектерді оқу және жазу
	Жай бөлшектің негізгі қасиеті	5.1.2.14 жай бөлшектерді қысқартуда бөлшектің негізгі қасиетін қолдану; 5.1.2.15 жай бөлшекті жаңа бөлімге келтіру
	Дұрыс және бұрыс жай бөлшектер	5.1.1.10 дұрыс және бұрыс бөлшектерді ажырату
	Аралас бөлшек	5.1.1.11 аралас бөлшектің мағынасы мен жазылуын тану; 5.1.2.13 бұрыс бөлшекті аралас бөлшекке және аралас бөлшекті бұрыс бөлшекке түрлендіру
	Жай бөлшектер мен аралас бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу	5.5.2.3 жай бөлшектерді, аралас бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу
2-тоқсан		
Жай бөлшектерге амалдар қолдану	Жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру. Жай және аралас бөлшектерді салыстыру	5.1.2.16 жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру, жай және аралас бөлшектерді салыстыру;
	Жай бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.17 бөлімдері бірдей бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.18 бөлімдері әртүрлі бөлшектерді қосу және азайтуды орындау
	Аралас бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.19 натурал саннан бөлшекті азайтуды орындау; 5.1.2.20 аралас бөлшектерді қосу және азайтуды орындау
	Жай және аралас бөлшектерді көбейту. Өзара кері сандар	5.1.2.21 жай және аралас бөлшектерді көбейтуді орындау; 5.1.1.12 өзара кері сандар анықтамасын тұжырымдау; 5.1.2.22 берілген санға кері

		санды табу
	Жай және аралас бөлшектерді бөлу	5.1.2.23 жай және аралас бөлшектерді бөлуді орындау
3-тоқсан		
Мәтінді есептер	Санның бөлігін және бөлігі бойынша санды табуға берілген есептер	5.1.2.24 санның бөлігін табу және бөлігі бойынша санды табу; 5.5.1.4 санның немесе шаманың бөлігін табу және бөлігі бойынша санды немесе шаманы табуға арналған есептерді құрастыру және шығару
	Бөлшектерге және бірлесіп орындалатын жұмыстарға қатысты есептер	5.5.1.3 жай бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып бөлшектерге және бірлесіп орындалатын жұмысқа қатысты мәтінді есептер шығару
Ондық бөлшектер және оларға амалдар қолдану	Ондық бөлшек. Ондық бөлшектерді оқу және жазу. Ондық бөлшекті жай бөлшекке келтіру	5.1.1.13 ондық бөлшектің жазылуын түсіну; 5.5.2.5 ондық бөлшектерді оқу және жазу; 5.1.1.14 ондық бөлшектерге оң жағынан нөлдерді тіркеп жазу (алып тастау) арқылы жазылған сандардың теңдігін түсіну; 5.1.2.25 бөлшекті бір түріндегі жазылуынан екінші түріндегі жазылуына келтіру
	Ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу. Ондық бөлшектерді салыстыру	5.5.2.4 ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу; 5.1.2.26 ондық бөлшектерді салыстыру
	Ондық бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.27 ондық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау
	Ондық бөлшекті натурал санға көбейту. Ондық бөлшектерді көбейту	5.1.2.28 ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке көбейтуді орындау
	Ондық бөлшекті натурал санға бөлу. Ондық бөлшекті ондық бөлшекке бөлу	5.1.2.30 ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке бөлуді орындау
	Ондық бөлшектерді 10; 100; 1000;... және 0,1; 0,01; 0,001;... сандарына көбейту және бөлу	5.1.2.29 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына көбейту ережелерін қолдану; 5.1.2.31 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына бөлу ережелерін қолдану

	Ондық бөлшектерді дөңгелектеу	5.1.1.15 санның жуық мәні ұғымын меңгеру; 5.1.2.32 ондық бөлшектерді берілген разрядқа дейін дөңгелектеу
	Мәтінді есептерді шығару. Бөлшектерден тұратын сандар тізбектері	5.5.1.5 бөлшектерге (ондық және аралас) арифметикалық амалдар қолданып мәтінді есептер шығару; 5.2.3.4 бөлшектерден (ондық және аралас) тұратын тізбектердің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.5 бөлшектерден (ондық және аралас) тұратын тізбектердің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу
Процент	Процент	5.1.1.16 процент ұғымын меңгеру; 5.1.2.33 бөлшекті процентке және процентті бөлшекке айналдыру
	Санның процентін және проценті бойынша санды табу	5.1.2.34 берілген санның процентін табу; 5.1.2.35 бір санның екінші санға проценттік қатынасын және екінші санның бірінші санға проценттік қатынасын табу; 5.1.2.36 берілген процент бойынша санды табу;
	Мәтінді есептерді шығару	5.5.1.6 процентке байланысты мәтінді есептерді шығару
4-тоқсан		
Жиын	Жиын. Жиынның элементтері. Жиындарды кескіндеу	5.4.1.1 жиын, оның элементтері, бос жиын ұғымдарын меңгеру; 5.5.2.8 жиындармен жұмыс істеуде $\cup$, $\cap$, $\in$, $\notin$, $\subset$, $\emptyset$ символдарды қолдану
	Жиындар арасындағы қатынастар. Жиындардың теңдігі. Ішкі жиын	5.4.1.4 жиындар теңдігі және ішкі жиын ұғымдарын меңгеру; 5.4.1.5 жиындар теңдігін және ішкі жиын элементтерін анықтау
	Жиындардың бірігуі мен қиылысуы	5.4.1.2 жиындардың қиылысуы және бірігуі анықтамаларын тұжырымдау; 5.4.1.3 берілген жиындардың қиылысуы мен бірігуін табу,

		нәтижесін U , $\cap$ символдарын қолданып жазу
	Мәтінді есептерді шығару	5.5.1.7 Эйлер-Венн диаграммасын қолданып, есептер шығару
Бұрыштар	Бұрыш. Бұрыштың шамасы. Бұрышты салу және өлшеу. Транспортир. Бұрыштарды салыстыру	5.3.1.4 бұрыш және оның градусық өлшемі ұғымдарын меңгеру, бұрыштарды белгілеу және салыстыру; 5.3.1.5 бұрыштардың түрлерін ажырату (сүйір, тік, доғал, жазыңқы, толық); 5.3.3.1 бұрышты транспортир көмегімен өлшеу; 5.3.3.2 градусық өлшемі берілген бұрышты транспортир көмегімен салу; 5.3.3.3 бұрыштың градусық өлшемін табуға, бұрыштарды салыстыруға берілген есептерді шығару
Статистика	Статистикалық деректер. Статистикалық деректерді көрсету әдістері.	5.4.3.1 кесте түрінде берілген статистикалық деректерден ақпаратты алу
5-сыныптағы математика курсы қайталау		

2) 6-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
5-сыныптағы математика курсы қайталау		
Қатынастар және пропорциялар	Екі санның қатынасы. Екі санның проценттік қатынасы	6.1.1.1 екі санның қатынасы нені көрсететінін түсіну; 6.1.2.1 сандардың қатынасы ұғымын меңгеру; 6.1.2.2 берілген қатынасқа кері қатынасты табу; 6.5.2.1 екі санның қатынасын оқу және жазу
	Пропорция. Пропорцияның негізгі қасиеті	6.1.2.3 пропорция анықтамасын тұжырымдау; 6.1.2.4 пропорцияларды тану және құрастыру; 6.5.2.2 пропорцияны оқу және жазу; 6.1.2.5 пропорцияның негізгі қасиетін қолдану;
	Тура пропорционалдық тәуелділік. Кері пропорционалдық тәуелділік	6.1.1.2 қандай шамалар тура пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.1.1.3 қандай шамалар кері

		пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.5.1.1 шамалары тура және кері пропорционалдықпен байланысты есептерді ажырату және шығару
	Мәтінді есептерді пропорцияның көмегімен шығару	6.5.1.2 процентке берілген есептерді пропорция арқылы шешу; 6.1.2.6 шамаларды берілген қатынаста бөлу; 6.1.2.7 шамаларды берілген сандарға кері пропорционал болатын бөліктерге бөлу
	Масштаб	6.1.1.5 масштаб ұғымын меңгеру; 6.5.1.3 картамен, жоспармен, сызбамен жұмыс барысында масштабты қолдану
Метрикалық қатынастар	Шеңбер. Дөңгелек. Дөңгелек сектор.	6.3.1.7 шеңбер, дөңгелек және олардың элементтері (центр, радиус, диаметр) ұғымдарын меңгеру; 6.3.1.8 циркульдің көмегімен шеңберді салу; 6.3.1.9 дөңгелек сектор ұғымын меңгеру
	Шеңбердің ұзындығы. Дөңгелектің ауданы.	6.3.3.2 шеңбер ұзындығының оның диаметріне қатынасы тұрақты сан екенін білу; 6.3.3.3 шеңбер ұзындығының формуласын білу және қолдану; 6.3.3.4 дөңгелек ауданының формуласын білу және қолдану
Рационал сандар және оларға амалдар қолдану	Оң сандар. Теріс сандар. Координаталық түзу. Қарама-қарсы сандар	6.1.1.4 координаталық түзудің анықтамасын білу және координаталық түзуді салу; 6.1.1.7 қарама-қарсы сандар ұғымын меңгеру, оларды координаталық түзуде белгілеу
	Бүтін сандар. Рационал сандар	6.1.1.6 бүтін сан ұғымын меңгеру; 6.5.2.3 шамаларды сипаттау үшін бүтін сандарды қолдану; 6.1.1.8 рационал сан ұғымын меңгеру; 6.1.2.9 координаталық түзуде рационал сандарды кескіндеу; 6.1.2.11 рационал сандардың ішкі жиындарын Эйлер-Венн дөңгелектері арқылы кескіндеу

	Санның модулі	6.1.1.9 санның модулі анықтамасын тұжырымдау және оның мәнін табу; 6.2.1.11 санның модулінің геометриялық мағынасын түсіну; 6.3.3.1 координаталық түзудегі нүктелердің арақашықтығын табу
	Рационал сандарды салыстыру	6.1.2.8 бүтін сандарды салыстыру; 6.1.2.12 рационал сандарды салыстыру
	Рационал сандарды координаталық түзудің көмегімен қосу	6.1.2.10 бүтін сандарды координаталық түзу көмегімен қосу және азайтуды орындау
	Теріс рационал сандарды қосу. Таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосу	6.1.2.13 таңбалары бірдей, таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосуды орындау
	Рационал сандарды азайту. Координаталық түзде нүктелердің арақашықтығы	6.1.2.14 рационал сандарды азайтуды орындау; 6.1.2.24 координаталық түзудегі нүктелердің арақашықтығын табу
2-тоқсан		
Рационал сандарға амалдар қолдану	Рационал сандарды көбейту	6.1.2.15 рационал сандарды көбейтуді орындау
	Рационал сандарды қосу мен көбейтудің ауыстырымдылық және терімділік қасиеттері	6.1.2.17 рационал сандарды қосу мен көбейтудің қасиеттерін қолдану
	Рационал сандарды бөлу	6.1.2.16 рационал сандарды бөлуді орындау
	Рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түрінде беру. Шектеусіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру	6.1.2.18 шектеулі ондық бөлшектер түрінде жазуға болатын жай бөлшектерді ажырату; 6.1.2.19 рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түріне келтіру; 6.1.2.20 шектеусіз периодты ондық бөлшектің периодын табу; 6.1.2.21 шектеусіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру
	Рационал сандарға арифметикалық амалдар қолдану	6.1.2.22 құрамында рационал сандар бар болатын сандық өрнектердің мәнін табу
	Мәтінді есептерді шығару	6.5.1.4 рационал сандарды қолданып мәтінді есептерді шығару

Алгебралық өрнектер	Айнымалы. Айнымалысы бар өрнек	6.2.1.1 алгебралық өрнек ұғымын меңгеру; 6.2.1.2 айнымалылардың берілген рационал мәндері үшін алгебралық өрнектердің мәндерін есептеу; 6.2.1.3 алгебралық өрнектегі айнымалының мүмкін мәндерін табу; 6.2.1.4 айнымалылардың қандай мәндерінде алгебралық өрнектің практикалық есептер мәнмәтінінде мағынасы бар болатынын түсіну
	Жақшаларды ашу. Коэффициент. Ұқсас қосылғыштар. Ұқсас қосылғыштарды біріктіру	6.2.1.5 жақшаны ашу ережелерін тұжырымдау; 6.2.1.6 коэффициент, ұқсас мүшелер ұғымдарының анықтамаларын тұжырымдау; 6.2.1.7 алгебралық өрнектерде ұқсас мүшелерді біріктіруді орындау
	Өрнектерді тепе-тең түрлендіру. Тепе-теңдік	6.2.1.8 тепе-теңдік және тепе-тең түрлендіру анықтамаларын тұжырымдау
	Алгебралық өрнектерді түрлендіру	6.2.1.9 алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау
	Мәтінді есептерді шығару	6.5.2.4 мәтінді есептер шығаруда айнымалысы бар өрнектер мен формулалар құрастыру; 6.2.1.10 теңдіктерден бір айнымалыны екінші айнымалы арқылы өрнектеу
3-тоқсан		
Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу	Санды теңдіктер және олардың қасиеттері	6.2.2.1 тура санды теңдіктердің қасиеттерін тұжырымдау және қолдану
	Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу. Мәндес теңдеулер. Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу	6.2.2.2 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеудің, мәндес теңдеулердің анықтамаларын тұжырымдау; 6.2.2.3 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу
	Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар қарапайым сызықтық теңдеулер	6.2.2.4 a және b – рационал сандар үшін $ x \pm a = b$ түріндегі теңдеулерді шешу
	Теңдеулер көмегімен мәтінді есептерді шығару	6.5.1.6 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулерді құру арқылы шығару

Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер	Теңсіздіктер және олардың қасиеттері	6.2.2.5 тура теңсіздіктердің қасиеттерін тұжырымдау және қолдану;
	Сан аралықтар. Сан аралықтардың бірігуі мен қиылысуы	6.2.2.7 сан аралықтарын жазу үшін белгілеулерді пайдалану; 6.2.2.8 сан аралықтарды кескіндеу; 6.2.2.9 сан аралықтардың бірігуін және қиылысуын табу
	Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздік. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу	6.2.2.10 Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу $kx > b, kx \geq b, kx < b, kx \leq b$ түріндегі сызықтық теңсіздіктерді шешу; 6.2.2.11 алгебралық түрлендірулердің көмегімен теңсіздіктерді $kx > b, kx \geq b, kx < b, kx \leq b$ түріндегі теңсіздіктерге келтіру; 6.2.2.12 теңсіздіктердің шешімдерін координаталық түзуде кескіндеу; 6.2.2.13 теңсіздіктердің шешімдерін сан аралығы түрінде және берілген сан аралығын теңсіздік түрінде жазу
	Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесі. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу	6.2.2.14 бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу
	Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар қарапайым сызықтық теңсіздіктерді шешу	6.2.2.15 $ x > a, x \geq a, x < a, x \leq a$ әрбір теңсіздікті шешіп, теңсіздікті қанағаттандыратын нүктелер жиындарын координаталық түзуде кескіндеу
	Санды теңсіздіктер	6.2.2.6 Санды теңсіздіктерді қосу, азайту, көбейту және бөлуді түсіну және қолдану
4-тоқсан		
Координаталық жазықтық	Перпендикуляр түзулер және кесінділер. Параллель түзулер және кесінділер	6.3.2.1 параллель, қиылысатын және перпендикуляр түзулер туралы түсінікті қалыптастыру; 6.3.2.2 параллель, перпендикуляр түзулер мен кесінділерді тану
	Координаталық жазықтық. Тікбұрышты координаталар жүйесі	6.3.1.1 координаталық жазықтық ұғымын меңгеру; 6.3.1.2 тік бұрышты

		<p>координаталар жүйесін салу; 6.3.1.3 реттелген сандар жұбы тікбұрышты координаталар жүйесінде бір ғана нүктені беретінін және әрбір нүктеге нүктенің координаталары деп аталатын бір ғана реттелген сандар жұбының сәйкес болатынын түсіну; 6.3.1.4 координаталар жүйесінде нүктені оның координаталары бойынша салу және координаталық жазықтықта берілген нүктенің координаталарын табу; 6.3.2.3 кесінділердің, сәулелер немесе түзулердің бір-бірімен және олардың координаталық осьтермен қиылысу нүктелерінің координаталарын анықтау</p>
	<p>Центрлік симметрия. Осьтік симметрия</p>	<p>6.3.1.5 координаталық осьтерге қатысты осьтік симметрия және координаталар басына қатысты центрлік симметрия ұғымдарын меңгеру; 6.3.1.6 осьтік немесе центрлік симметриясы болатын фигуралар туралы түсінігі болуы; симметриялық және центрлік-симметриялы фигураларды ажырату; 6.3.2.4 тік бұрышты координаталар жүйесінде координаталар басы және координаталық осьтерге қатысты симметриялы нүктелер мен фигураларды салу</p>
<p>Статистика. Комбинаторика</p>	<p>Диаграммалар.</p>	<p>6.4.3.1 сызықтық, дөңгелек және бағанды диаграммалар туралы түсініктері болу; 6.4.3.2 диаграмма (сызықтық, дөңгелек және бағанды) түрінде берілген статистикалық деректерден ақпаратты алу</p>
	<p>Статистикалық деректер және олардың сипаттамалары: арифметикалық орта, мода, медиана, ауқым</p>	<p>6.4.3.3 бірнеше сандардың арифметикалық ортасы, санды деректердің құлашы, медианасы, модасының анықтамаларын тұжырымдау; 6.4.3.4 статистикалық санды сипаттамаларды анықтау</p>

	Қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару. Іріктеу тәсілі арқылы комбинаторикалық есептер шығару	6.5.1.5 қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару; 6.4.2.1 іріктеу тәсілмен комбинаторикалық есептерді шығару
5-6-сыныптардағы математика курсы қайталау		

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған
«Математика» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

Ұсынылып отырған нұсқа	Қолданыстағы оқу бағдарламасы	Негіздеме
<p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p>	<p align="center">Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің 2022 жылғы «16» қыркүйегіндегі №399 бұйрығына 52-қосымша</p> <p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p>	
<p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. Глоссарий:</p> <p>1) негізгі орта білімнің базалық мазмұны – үлгілік, түрі мен меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тілінен тәуелсіз, білім беру ұйымдарында міндетті түрде оқытылатын негізгі орта білім мазмұнының құрамы, құрылымы мен көлемі;</p> <p>2) қашықтан оқыту – білім беру процесіне тән барлық</p>	<p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. Оқу бағдарламасының мақсаты «Математика» пәнінің мазмұнын сапалы игеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, сонымен қатар басқа пәндермен кіріктіре отырып, жалпы адами құндылықтар негізінде және ұлттық мәдениеттің озық салт-дәстүрлері арқылы оқушылардың зияткерлік деңгейін дамыту.</p>	<p>«Жалпы ережелер» тарауы келесі материалдармен толықтырылған:</p> <p>1) глоссарий;</p> <p>2) оқу пәнінің мазмұнын қалыптастырудың принциптері;</p> <p>3) оқу пәнінің мазмұнында іске асырылатын құндылықтар. Заман талабына сәйкес пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері қайтадан</p>

<p>құрамдастарды (мақсаттары, мазмұны, әдістері, ұйымдастыру формалары, оқыту құралдары) және Интернет-технологиялардың немесе басқа да құралдардың нақты арнайы құралдарымен жүзеге асырылатын интербелсенділікті ескеретін, оқытушы мен оқушылардың бір-бірімен қашықтықтан өзара қатынасы;</p> <p>3) инклюзивті білім беру – ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуына тең қолжетімділік үшін жағдайлар жасау;</p> <p>4) бағалау критерийлері – білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалауға негіз болатын нақты өлшеуіштер;</p> <p>5) білім беру саласы – сабақтас пәндер кешенін қамтитын негізгі орта білім берудің базалық мазмұнының құрамдас бөлігі;</p> <p>6) оқытудан күтілетін нәтижелер – оқыту процесі аяқталғаннан кейін білім алушының білуін, түсінуін, көрсетуін сипаттайтын, соның ішінде оқушылардың ерекше оқыту қажеттіліктерін және жекелеген мүмкіндіктерін ескеретін құзыреттіліктер жиынтығы;</p> <p>7) оқу процесін ұйымдастыру – негізгі білім беру бағдарламасын жүзеге асыруға бағытталған ұйымдастырушылық, дидактикалық және әдістемелік шаралар жүйесі;</p> <p>8) ерекше білім беру қажеттіліктері – денсаулығына байланысты білім алуда ұдайы немесе уақытша қиындық көріп жүрген, арнайы, жалпы білім беретін оқу бағдарламалары мен қосымша білімнің білім беру бағдарламаларына мұқтаж балалардың қажеттіліктері;</p> <p>9) бағалау – білім алушылардың оқуда нақты қол жеткізген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелермен әзірленген критерийлер негізінде салыстыру процесі;</p> <p>10) жұмыс оқу жоспары – білім алушылардың білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, үлгілік оқу жоспары</p>	<p>3. Міндеттері:</p> <p>1) «Сандар», «Алгебра», «Геометрия», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және анализ» бөлімдері бойынша математикалық білім, білік және дағдыларын қалыптастыру мен дамытуға жағдай жасау;</p> <p>2) әртүрлі мәнмәтіндегі есептерді шешуде математикалық тілді және негізгі математикалық заңдарды қолдануға, санды қатынастар мен кеңістіктік формаларды оқып білуге мүмкіндік беру;</p> <p>3) есептерді шешу мақсатында оқушылардың білімдерін математикалық модельдерді құруға және керісінше, шынайы процестерді сипаттайтын математикалық модельдерді түсіндіруге бағыттау;</p> <p>4) өздігінен оқуға және болашақ таңдаған мамандығы бойынша білімін жалғастыруға қажетті физика, химия, биология және басқа да теориялық облыстарда зерттеулер мен есептерді шешу үшін және практикалық іс-әрекеттерінде математикалық әдістерді қолданудың дағдыларын қалыптастыру;</p> <p>5) практикалық есептерді шешуде, алынған нәтижелерді бағалау мен анықтылығын орнатуда лайықты математикалық әдістерді таңдап алу үшін логикалық және сыни тұрғыдан ойлауын, шығармашылық қабілеттерін дамыту;</p> <p>6) коммуникативтік дағдыларын, оның ішінде, ақпаратты дұрыс және сауатты түрде беру, сонымен қатар әртүрлі ақпарат көздерінен, басылымдар мен электрондық құралдардан алынған ақпаратты қолдану қабілетін дамыту;</p> <p>7) өздігінен және топта жұмыс істеуде қажетті тәуелсіздік, жауапкершілік, бастамашылдық, табандылық, шыдамдылық пен толеранттылық сияқты тұлғалық қасиеттерді дамыту;</p> <p>8) математиканың даму тарихымен, математикалық ұғымдардың пайда болу тарихымен таныстыру;</p> <p>9) қоғамдық ілгерілеу үшін математиканың</p>	<p>редакцияланған.</p>
--	---	------------------------

<p>негізінде жалпы білім беру ұйымы әзірлейтін құжат;</p> <p>11) жиынтық бағалау – анықталған оқу кезеңін (тоқсан), сондай-ақ оқу бағдарламасына сәйкес бөлімдерді оқып аяқтағаннан кейін өткізілетін бағалау түрі;</p> <p>12) қалыптастырушы бағалау – сыныптағы күнделікті жұмыс барысында жүзеге асырылатын, оқу барысында оқушы мен мұғалімнің арасындағы жедел қарым-қатынасты және кері байланысты қамтамасыз ететін оқу процесін жетілдіруге мүмкіндік беретін, білім алушылардың үлгерімінің ағымдағы көрсеткіші болып табылатын бағалау түрі.</p> <p>13) білім берудегі құндылықтар – білім алушының тұлғасын қалыптастырудағы жетекші фактор болып табылатын адамзаттық құндылықтарға негізделген оқыту мақсаттарының жүйесін қалыптастырудағы бағдарлар;</p> <p>14) білім беруді цифрландыру – білім беру саласын оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық мақсаттарын жүзеге асыруға бағытталған, заманауи ақпараттық технологияларды әзірлеу және оңтайлы пайдалану үшін әдістемемен және практикамен қамтамасыз ету процесі.</p> <p>3. Оқытудың мақсаты - «Математика» пәнінің мазмұнын сапалы меңгеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, адамзаттық құндылықтар негізінде оқушылардың зияткерлік деңгейін дамыту, ұлттық мәдениеттің озық дәстүрлерін және өз елінің зиялы азаматын қалыптастыру.</p> <p>4. Міндеттері:</p> <p>1) «Сандар», «Алгебра», «Геометрия», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және талдау» бөлімшелері бойынша математикалық білім, білік және дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға ықпал ету;</p> <p>2) математикалық тіл мен негізгі математикалық заңдарды, сандық қатынастар мен кеңістіктік формаларды, әртүрлі контекстердегі есептерді шешу үшін қолдануға ықпал</p>	<p>маңыздылығын түсінуін қамтамасыз ету;</p> <p>10) математика оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту.</p>	
--	---	--

<p>ету;</p> <p>3) есептерді шешудің математикалық модельдерін құру және нақты процестердің математикалық модельдерін түсіндіру қабілетін қалыптастыру;</p> <p>4) физика, химия, биология, тағы басқа да теориялық салаларда, практикада есептерді зерттеу және шешу үшін математикалық әдістерді қолдана отырып, кең ауқымды дағдыларды қалыптастыру және дамыту;</p> <p>5) практикалық есептерді шешу үшін қолайлы математикалық әдістерді таңдау, алынған нәтижелерді бағалау және олардың сенімділігін орнату үшін логикалық, сыни, аналитикалық ойлауды, шығармашылықты дамыту;</p> <p>6) әлеуметтік тәжірибені жетілдіру мақсатында болашақты болжамдау және тәуекелдерді есептеу қабілетін қалыптастыру;</p> <p>7) коммуникативтік дағдыларды, оның ішінде ақпаратты дәл және сауатты беру, әртүрлі көздерден алынған ақпаратты, соның ішінде басылымдар мен электронды құралдармен бірге пайдалану қабілетін дамыту;</p> <p>8) өз бетінше жұмыс істеуге, топта жұмыс істеуге және өмір бойы білім мен дағдыларды меңгеру мен дамытудың үздіксіз процесіне қажетті сыйластық, ашықтық, төзімділік сияқты жеке қасиеттерді дамыту;</p> <p>9) математиканың даму тарихымен, математикалық ұғымдардың пайда болу тарихымен таныстыру</p> <p>10) алгебраны оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту</p> <p>11) Қазақстанның серпінді дамуы және әлемдік аренадағы орнын нығайту үшін математикалық, оқу, қаржылық сауаттылықтың маңызы туралы түсінік беру.</p> <p>5. Оқу пәнінің мазмұнын қалыптастырудың принциптері:</p> <p>1) ғылымилық принципі;</p> <p>2) қолжетімділік принципі;</p>		
--	--	--

<p>3) жүйелілік және логикалық принципі; 4) спиральдік принципі; 5) пәнаралық байланысты жүзеге асыру принципі; 6) сабақтастық принципі.</p> <p>6. Оқу пәнінің мазмұнында іске асырылатын құндылықтар.</p> <p>1) Еңбек және шығармашылық.</p> <p>Математиканы оқыту процесінде еңбексүйгіштік пен шығармашылыққа баулу пәннің оқыту және тәрбиелеу әлеуетіне байланысты жүзеге асырылады, атап айтқанда, пәндік дағдыларды игеру, оқушылардың қажырлы еңбегімен, ал стандартты емес мәселелерді шешу үшін алған білімдерін қолдана білу – өз іс-әрекетіне шығармашылық көзқараспен байланысты. Бұл екі қасиет мақсатқа жетудегі табандылық, ерік-жігер, тиімділік, бастама сияқты құнды қасиеттердің пайда болуының негізі ретінде қызмет етеді.</p> <p>2) Ашықтық-адамның тұлғааралық қарым-қатынаста, өзгерістер мен жаңашылдыққа қаншалықты сезімтал екенін көрсететін қасиеті. Математиканы оқыту процесінде тұлғааралық ашықтықты қалыптастыру және дамыту білім алушылар арасындағы, мұғалім мен білім алушы арасындағы қарым-қатынас процесінде жүзеге асырылады. Өзгерістер мен жаңашылдыққа деген ашықтық мұғалімнің пәнді оқытудағы уәжін арттыруға ойластырған шараларға тікелей қатысты болады.</p> <p>3) Өмір бойы білім алу – бұл адамның бүкіл өміріне созылатын білім, білік және дағдыларды үздіксіз алу және дамыту. Бұл құндылық-бүгінгі күннің қажеттілігі; білімге деген тұрақты, ерікті ұмтылыс. Бұл құндылық - математиканы оқытудағы сабақтастықты түсіну арқылы қалыптасуына, математиканы оқыту кезеңдері арасындағы тығыз байланысты жүзеге асыруға, оқу процесінің тұтастығын, үздіксіздігін қамтамасыз етуге, сондай-ақ, кең ауқымды дағдылардың өмір бойы дамуына және жетілдіруге қажетті.</p> <p>4) Ынтымақтастық шағын топтарда білім</p>		
---	--	--

алушылардың бірлескен жұмыстарды ұйымдастыру барысында қалыптасады. Осылайша, білім алушының қарым-қатынасы мен толеранттылығы қалыптасады. Мұғалімдер мен балалардың қарым-қатынасы оқушының жеке басының қалыптасу мен даму ортасы болатын білдіреді. Бұл қатынастардың негізі - жеке көзқарас және ынтымақтастық педагогикасы. Бұл қатынастардың гуманизмі мен демократиясын, әр оқушының өзіндік ерекшелігі, бірегейлігі, бірегейлігі құқығын мойындауды, оның пікірі мен ұстанымын қабылдауды білдіреді. Мұғалім жасөспірімге білімнің үйлесімді тұлға мен әл-ауқатты дамыту үшін қажет екенін жеткізуі керек. Ынтымақтастық қажеттілігі ғана емес, сонымен қатар мұғалім мен білім алушы бірлескен шығармашылығы қажет.

5) Құрмет – адамның іс жүзіндегі қадір-қасиетін тануға негізделген өнегелі қатынасы және қабылдауы. Математика сабақтарында құрметтеуге тәрбиелеу білім беру мазмұны, оқыту әдістері мен формалары, кездейсоқ пайда болған және арнайы құрылған тәрбиелік жағдайларды қолдану, мұғалімнің болмысы арқылы жүзеге асырылады.

6) Қазақстандық патриотизм және жауапкершілік.

Математика сабақтарындағы патриотизм қазақстандық ғылымның тарихын, оның әлемдік қоғамдастық аясындағы табыстары мен жаңалықтарын зерделеу арқылы көрінеді. Патриотизм-өз Отанына деген сүйіспеншілік пен мақтаныш, адамның қоғам мен мемлекетке, елдің тарихы мен дәстүрлеріне деген құрметі. Математика сабақтарында патриотизм мен жауапкершілікті қалыптастыру мазмұны Қазақстанның тарихы мен табиғатымен байланысты, олардың бірегейлігін, отандық ғылым мен техника жетістіктерінің ел мен әлемдік қоғамдастық үшін маңыздылығын көрсететін арнайы дайындалған тапсырмаларды пайдалану арқылы іске асырылады.

<p align="center">2-тарау. «Математика» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p align="center">1-параграф. «Математика» оқу пәнінің мазмұны</p> <p>7. «Математика» пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:</p> <p>1) 5-сынып – аптасына 5 сағат, оқу жылында – 180 сағатты;</p> <p>6-сынып – аптасына 5 сағат, оқу жылында – 180 сағатты құрайды..</p> <p>Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).</p> <p>8. 5-сыныпқа арналған математика пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) «Натурал сандар және нөл саны». Натурал сандар және нөл. Көптанбалы сандарға амалдар. Координаталық сәуле. Натурал сандарды салыстыру. Санды қос теңсіздік. Арифметикалық амалдардың қасиеттері. Натурал сандарға арифметикалық амалдарды қолдану. Әріпті өрнектер. Формула. Формула арқылы есептеу. Мәтінді есептерді шығару. Натурал сандардан тұратын сандар тізбегі. Өрнектерді ықшамдау. Теңдеу. Теңдеудің түбірі. Теңдеуді шешу.</p> <p>2) «Натурал сандардың бөлінгіштігі». Натурал сандардың бөлгіштері мен еселіктері. Жай және құрама сандар. Бөлінгіштіктің негізгі қасиеттері. 2, 3, 5, 9, 10 сандарына бөлінгіштік белгілері. Дәреже. Натурал сандарды жай көбейткіштерге жіктеу. Ең үлкен ортақ бөлгіш. Өзара жай сандар. Ең кіші ортақ еселік.</p>	<p align="center">2-тарау. «Математика» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p align="center">1-параграф. «Математика» оқу пәнінің мазмұны</p> <p>4. «Математика» пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:</p> <p>2) 5-сынып – аптасына 5 сағат, оқу жылында – 180 сағатты;</p> <p>3) 6-сынып – аптасына 5 сағат, оқу жылында – 180 сағатты құрайды.</p> <p>Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).</p> <p>5. 5-сыныпқа арналған математика пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) «Натурал сандар және нөл». Натурал сандар және нөл саны. Координаталық сәуле. Натурал сандарды салыстыру. Қос теңсіздік. Натурал сандарды қосу. Натурал сандарды азайту. Натурал сандарды көбейту. Натурал сандарды бөлу. Арифметикалық амалдардың қасиеттері. Натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдану. Санды өрнектер. Әріпті өрнектер. Санды және әріпті өрнектердің мәндері. Өрнектерді ықшамдау. Теңдеу. Теңдеудің түбірі. Теңдеудің көмегімен мәтінді есептерді шығару. Формула. Формула арқылы есептеу. Натурал сандардан тұратын сандар тізбектері;</p> <p>2) «Натурал сандардың бөлінгіштігі». Натурал сандардың бөлгіші мен еселігі. Жай және құрама сандар.</p>	<p>5-сыныпта қарастырылатын «Жай бөлшектер және оларға амалдар қолдану» тарауы үш тарауға бөлініп берілген. Білім алушылардың жас ерекшелігін ескере отырып, 6-сыныптың базалық мазмұнынан келесі тараулар 7-сыныпқа көшірілген: «Кеңістіктегі фигуралар»; «Шамалар арасындағы тәуелділіктер»; «Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер мен олардың жүйелері».</p>
---	--	--

<p>3) «Жай бөлшектер». Жай бөлшек. Жай бөлшектердің оқылуы және жазылуы. Жай бөлшектің негізгі қасиеті. Дұрыс және бұрыс жай бөлшектер. Аралас бөлшек. Жай бөлшектер мен аралас бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу.</p> <p>4) «Жай бөлшектерге амалдар қолдану». Жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру. Жай және аралас бөлшектерді салыстыру. Жай бөлшектерді қосу және азайту. Аралас бөлшектерді қосу және азайту. Жай және аралас бөлшектерді көбейту. Өзара кері сандар. Жай және аралас бөлшектерді бөлу.</p> <p>5) «Мәтінді есептер». Санның бөлігін және бөлігі бойынша санды табуға берілген есептер. Бөлшектерге және бірлесіп орындалатын жұмыстарға қатысты есептер.</p> <p>6) «Ондық бөлшектер және оларға амалдар қолдану». Ондық бөлшек. Ондық бөлшектерді оқу және жазу. Ондық бөлшекті жай бөлшекке келтіру. Ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу. Ондық бөлшектерді салыстыру. Ондық бөлшектерді қосу және азайту. Ондық бөлшекті натурал санға көбейту. Ондық бөлшектерді көбейту. Ондық бөлшекті натурал санға бөлу. Ондық бөлшекті ондық бөлшекке бөлу. Ондық бөлшектерді 10; 100; 1000;... және 0,1; 0,01; 0,001;... сандарына көбейту және бөлу. Ондық бөлшектерді дөңгелектеу. Мәтінді есептерді шығару. Бөлшектерден тұратын сандар тізбектері.</p> <p>7) «Процент». Процент. Санның процентін және проценті бойынша санды табу. Мәтінді есептерді шығару.</p> <p>8) «Жиын». Жиын. Жиынның элементтері. Жиындарды кескіндеу. Жиындар арасындағы қатынастар. Жиындардың теңдігі. Ішкі жиын. Жиындардың бірігуі мен қиылысуы. Мәтінді есептерді шығару.</p> <p>9) «Бұрыштар». Бұрыш. Бұрыштың шамасы. Бұрышты салу және өлшеу. Транспортир. Бұрыштарды салыстыру</p> <p>10) «Статистика». Статистикалық деректер. Статистикалық деректерді көрсету әдістері.</p>	<p>Бөлінгіштіктің негізгі қасиеттері. 2; 3; 5; 9; 10 сандарына бөлінгіштік белгілері. Жұп және тақ сандар. Дәреже. Дәреженің негізі. Дәреженің көрсеткіші. Натурал сандарды жай көбейткіштерге жіктеу. Ең үлкен ортақ бөлгіш. Өзара жай сандар. Ең кіші ортақ еселік;</p> <p>3) «Жай бөлшектер және оларға амалдар қолдану». Жай бөлшектерді оқу және жазу. Жай бөлшектің негізгі қасиеті. Дұрыс және бұрыс жай бөлшектер. Аралас сан. Аралас санның бүтін және бөлшек бөліктері. Бұрыс бөлшекті аралас санға айналдыру. Аралас санды бұрыс бөлшек түрінде жазу. Жай бөлшектер мен аралас сандарды координаталық сәуледе кескіндеу. Жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру. Жай бөлшектерді және аралас сандарды салыстыру. Жай бөлшектерді қосу және азайту. Аралас сандарды қосу. Аралас сандарды азайту. Жай бөлшектерді және аралас сандарды көбейту. Өзара кері сандар. Жай бөлшектерді және аралас сандарды бөлу. Жай бөлшектер мен аралас сандарға арифметикалық амалдар қолдану. Санның бөлігін және бөлігі бойынша санды табу. Бірлесіп орындалатын жұмыстарға қатысты есептер;</p> <p>4) «Ондық бөлшектер және оларға амалдар қолдану». Ондық бөлшек. Ондық бөлшектерді оқу және жазу. Ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру. Ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу. Ондық бөлшектерді салыстыру. Ондық бөлшектерді қосу және азайту. Ондық бөлшекті натурал санға көбейту. Ондық бөлшектерді көбейту. Ондық бөлшекті натурал санға бөлу. Ондық бөлшекті ондық бөлшекке бөлу. Ондық бөлшекті 10; 100; 1000; ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына көбейту және бөлу. Ондық және жай бөлшектерге арифметикалық амалдар қолдану. Ондық бөлшектерді дөңгелектеу. Бөлшектерден тұратын сандар тізбектері;</p> <p>5) «Жиын». Жиын. Жиын элементтері. Жиындарды кескіндеу. Жиындар арасындағы қатынастар. Ішкі жиын.</p>	
---	--	--

<p>11) 5-сыныптағы математика курсы қайталау.</p> <p>9. 6-сыныпқа арналған математика пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) 5-сыныптағы математика курсы қайталау;</p> <p>2) «Қатынастар және пропорциялар». Екі санның қатынасы. Екі санның проценттік қатынасы. Пропорция. Пропорцияның негізгі қасиеті. Тура пропорционалдық тәуелділік. Кері пропорционалдық тәуелділік. Мәтінді есептерді пропорцияның көмегімен шығару. Масштаб.</p> <p>3) «Метрикалық қатынастар». Шеңбер. Дөңгелек. Дөңгелек сектор. Шеңбердің ұзындығы. Дөңгелектің ауданы.</p> <p>4) «Рационал сандар және оларға амалдар қолдану». Оң сандар. Теріс сандар. Координаталық түзу. Қарама-қарсы сандар. Бүтін сандар. Рационал сандар. Санның модулі. Рационал сандарды салыстыру. Рационал сандарды координаталық түзудің көмегімен қосу. Теріс рационал сандарды қосу. Таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосу. Рационал сандарды азайту. Координаталық түзуде нүктелердің арақашықтығы.</p> <p>5) «Рационал сандарға амалдар қолдану». Рационал сандарды көбейту. Рационал сандарды қосу мен көбейтудің ауыстырымдылық және терімділік қасиеттері. Рационал сандарды бөлу. Рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түрінде беру. Шектеусіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру. Рационал сандарға арифметикалық амалдар қолдану. Мәтінді есептерді шығару.</p> <p>6) «Алгебралық өрнектер». Айнымалы. Айнымалысы бар өрнек. Жақшаларды ашу. Коэффициент. Ұқсас қосылғыштар. Ұқсас қосылғыштарды біріктіру. Өрнектерді тепе-тең түрлендіру. Тепе-теңдік. Алгебралық өрнектерді түрлендіру. Мәтінді есептерді шығару.</p> <p>7) «Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу». Санды теңдіктер және олардың қасиеттері. Бір айнымалысы бар</p>	<p>Жиындардың бірігуі мен қиылысуы;</p> <p>6) «Пайыз». Пайыз. Санның пайызын және пайызы бойынша санды табу. Мәтінді есептерді шығару;</p> <p>7) «Бұрыш. Көпбұрыш». Бұрыш. Бұрыштың шамасы. Бұрышты салу және өлшеу. Транспортир. Бұрыштарды салыстыру. Көпбұрыш. Көпбұрыштың қабырғалары мен бұрыштарын өлшеу, периметрін табу;</p> <p>8) «Диграмма». Шеңбер. Дөңгелек. Дөңгелек сектор. Диграмма. Бағанды, сызықтық және дөңгелек диаграммалар. Статистикалық деректерді көрсету тәсілдері;</p> <p>9) «Кеңістік фигураларының жазбалары». Тік бұрышты параллелепипед (текше). Тік бұрышты параллелепипедтің (текшенің) жазбасы. Фигураларды қиюға берілген есептер. Фигураларды құрастыруға берілген есептер;</p> <p>10) 5-сыныптағы математика курсы қайталау.</p> <p>6. 6-сыныпқа арналған математика пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) 5-сыныптағы математика курсы қайталау;</p> <p>2) «Қатынас және пропорция». Екі санның қатынасы. Екі санның пайыздық қатынасы. Пропорция. Пропорцияның негізгі қасиеті. Тура пропорционалдық тәуелділік. Кері пропорционалдық тәуелділік. Мәтінді есептерді пропорция көмегімен шығару. Санның пайызын және пайызы бойынша санды табуды пропорция арқылы шығару. Масштаб. Шеңбердің ұзындығы. Дөңгелектің ауданы. Шар. Сфера;</p> <p>3) «Рационал сандар және оларға амалдар қолдану». Оң сандар. Теріс сандар. Координаталық түзу. Қарама-қарсы сандар. Бүтін сандар. Рационал сандар. Санның модулі. Рационал сандарды салыстыру. Рационал сандарды координаталық түзудің көмегімен қосу. Теріс рационал сандарды қосу. Таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосу. Рационал сандарды азайту. Координаталық түзуде нүктелердің арақашықтығы. Рационал сандарды көбейту. Рационал сандарды қосу мен көбейтудің ауыстырымдылық және</p>	
--	---	--

сызықтық теңдеу. Мәндес теңдеулер. Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар қарапайым сызықтық теңдеу. Теңдеулер көмегімен мәтінді есептерді шығару.

8) «Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер». Теңсіздіктер және олардың қасиеттері. Сан аралықтар. Сан аралықтардың бірігуі мен қиылысуы. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздік. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесі. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу. Санды теңсіздіктер. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар қарапайым сызықтық теңсіздіктерді шешу.

9) «Координаталық жазықтық». Перпендикуляр түзулер және кесінділер. Параллель түзулер және кесінділер. Координаталық жазықтық. Тікбұрышты координаталар жүйесі. Центрлік симметрия. Осьтік симметрия.

10) «Статистика. Комбинаторика» Диаграммалар. Статистикалық деректер және олардың сипаттамалары: арифметикалық орта, мода, медиана, ауқым. Қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару. Іріктеу тәсілі арқылы комбинаторикалық есептер шығару

11) 5-6-сыныптардағы математика курсы қайталау.

10. Оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер күтілетін нәтижелер (біліктер немесе дағдылар, білім немесе түсініктер) түрінде берілген сыныптар бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады. Әр бөлімше ішінде тізбектеліп жазылған оқыту мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлап, оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды.

терімділік қасиеттері. Рационал сандарды бөлу. Рационал санды шексіз периодты ондық бөлшек түрінде беру. Шексіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру. Рационал сандарға арифметикалық амалдар қолдану. Мәтінді есептерді шығару;

4) «Алгебралық өрнектер». Айнымалы. Айнымалысы бар өрнек. Жақшаны ашу. Коэффициент. Ұқсас қосылғыштар. Ұқсас қосылғыштарды біріктіру. Өрнектерді тепе-тең түрлендіру. Тепе-теңдік. Алгебралық өрнектерді түрлендіру. Мәтінді есептерді шығару;

5) «Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулер». Санды теңдіктер және олардың қасиеттері. Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу. Мәндес теңдеулер. Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу. Мәтінді есептерді шығару;

6) «Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер және олардың жүйелері». Санды теңсіздіктер және олардың қасиеттері. Сан аралықтары. Сан аралықтарының бірігуі мен қиылысуы. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздік. Мәндес теңсіздіктер. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесі. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздік. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу;

7) «Координаталық жазықтық». Жазықтық. Перпендикуляр түзулер және кесінділер. Параллель түзулер мен кесінділер. Координаталық жазықтық. Тікбұрышты координаталар жүйесі. Центрлік симметрия. Осьтік симметрия;

8) «Кеңістіктегі фигуралар». Фигуралардың кеңістікте орналасуы. Кеңістік фигураларын кескіндеу, «көрінбейтін»

<p>11. Оқу пәнінің мазмұны бес бөлімді қамтиды: «Сандар», «Алгебра», «Геометрия», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және анализ».</p> <p>12. «Сандар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сандар және шамалар туралы түсініктер; 2) сандарға амалдар қолдану. <p>13. «Алгебра» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) алгебралық өрнектер және оларды түрлендіру; 2) теңдеулер және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары; 3) тізбектер және олардың қосындысы. <p>14. «Геометрия» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) геометриялық фигуралар туралы түсінік; 2) геометриялық фигуралардың өзара орналасуы; 3) метрикалық қатынастар; <p>15. «Статистика және ықтималдықтар теориясы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жиындар теориясы және логика элементтері; 2) комбинаторика негіздері; 3) статистика және деректерді талдау. <p>16. «Математикалық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару; 2) математикалық тіл және математикалық модель. 	<p>сызықтар. Вектор ұғымы;</p> <p>9) «Статистика. Комбинаторика». Статистикалық деректер және олардың сипаттамалары: арифметикалық орта, мода, медиана, құлаш. Қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару. Іріктеу тәсілі арқылы комбинаторикалық есептер шығару;</p> <p>10) «Шамалар арасындағы тәуелділіктер». Шамалар арасындағы тәуелділіктерді беру тәсілдері: аналитикалық (формула арқылы), кестелік, графиктік тәсіл. Нақты процестердің графиктерін қолданып шамалар арасындағы тәуелділіктерді зерттеу. Тура пропорционалдық және оның графигі;</p> <p>11) «Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер мен олардың жүйелері». Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеу және оның графигі. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйелері. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін қосу тәсілімен және алмастыру тәсілімен шешу. Мәтінді есептерді екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйелері арқылы шығару;</p> <p>12) 5-6-сыныптардағы математика курсы қайталау.</p> <p>7. Оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер күтілетін нәтижелер (біліктер немесе дағдылар, білім немесе түсініктер) түрінде берілген сыныптар бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады. Әр бөлімше ішінде тізбектеліп жазылған оқыту мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлап, оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды.</p> <p>8. Оқу пәнінің мазмұны бес бөлімді қамтиды: «Сандар», «Алгебра», «Геометрия», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және анализ».</p> <p>9. «Сандар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сандар және шамалар туралы түсініктер; 2) сандарға амалдар қолдану. 	
--	---	--

	<p>10. «Алгебра» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) алгебралық өрнектер және оларды түрлендіру; 2) теңдеулер және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары; 3) тізбектер және олардың қосындысы. <p>11. «Геометрия» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) геометриялық фигуралар туралы түсінік; 2) геометриялық фигуралардың өзара орналасуы; 3) метрикалық қатыстар; 4) векторлар және түрлендірулер. <p>12. «Статистика және ықтималдықтар теориясы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жиындар теориясы және логика элементтері; 2) комбинаторика негіздері; 3) статистика және деректерді талдау. <p>13. «Математикалық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару; 2) математикалық тіл және математикалық модель. 																
<p align="center">2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>17. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 6.2.1.4. кодында «6» сынып, «2.1» екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>18. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:</p> <table border="1" data-bbox="100 1273 922 1348"> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">1-бөлім. Сандар</td> </tr> <tr> <td>1. Сандар және</td> <td>5.1.1.</td> <td>6.1.1.</td> </tr> </table>	1-бөлім. Сандар			1. Сандар және	5.1.1.	6.1.1.	<p align="center">2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>14. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 6.2.1.4. кодында «6» сынып, «2.1» екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>15. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:</p> <table border="1" data-bbox="1008 1273 1825 1422"> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">1-бөлім. Сандар</td> </tr> <tr> <td>1. Сандар және шамалар туралы</td> <td>5.1.1.</td> <td>6.1.1.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>5.1.1.1 натурал сандар жиыны</td> <td>6.1.1.1 екі санның қатынасы негізінен</td> </tr> </table>	1-бөлім. Сандар			1. Сандар және шамалар туралы	5.1.1.	6.1.1.		5.1.1.1 натурал сандар жиыны	6.1.1.1 екі санның қатынасы негізінен	<p>5-6-сыныптың базалық мазмұнына өзгерістер енгізілуіне байланысты кейбір оқыту мақсаттары редакцияланған және кейбір оқыту мақсаттары алынып тасталған.</p>
1-бөлім. Сандар																	
1. Сандар және	5.1.1.	6.1.1.															
1-бөлім. Сандар																	
1. Сандар және шамалар туралы	5.1.1.	6.1.1.															
	5.1.1.1 натурал сандар жиыны	6.1.1.1 екі санның қатынасы негізінен															

<p>шамалар туралы түсініктер</p>	<p>5.1.1.1 натурал сандар жиыны ұғымын меңгеру және натурал сандармен арифметикалық амалдарды орындау; 5.1.1.2 тақ және жұп сандар ұғымдарын меңгеру; 5.1.1.3 натурал санның дәрежесінің анықтамасын тұжырымдау; 5.1.1.4 натурал санның ондық және разрядтық жазылуын көрсету; 5.1.1.5 натурал санның бөлгіші мен еселігінің анықтамаларын білу; 5.1.1.6 жай және құрама сандардың анықтамаларын тұжырымдау; 5.1.1.7 ортақ</p>	<p>6.1.1.1 екі санның қатынасы нені көрсететінін түсіну; 6.1.1.2 қандай шамалар тура пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.1.1.3 қандай шамалар кері пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.1.1.4 координаталық түзудің анықтамасын білу және координаталық түзуді салу; 6.1.1.5 масштаб ұғымын меңгеру; 6.1.1.6 бүтін сан ұғымын меңгеру; 6.1.1.7 қарама-қарсы сандар ұғымын меңгеру, оларды координаталық түзуде белгілеу 6.1.1.8 рационал сан</p>		<p>түсініктер</p>	<p>ұғымын меңгеру; 5.1.1.2 тақ және жұп сандар ұғымдарын меңгеру; 5.1.1.3 натурал сан дәрежесінің анықтамасын білу; 5.1.1.4 натурал санды ондық жазылу түрінде көрсету; 5.1.1.5 натурал санның бөлгіші мен еселігі анықтамаларын білу; 5.1.1.6 жай және құрама сандардың анықтамаларын білу; 5.1.1.7 ортақ бөлгіш, ортақ еселік, ең үлкен ортақ бөлгіш, ең кіші ортақ еселік ұғымдарының анықтамаларын білу; 5.1.1.8 өзара жай сандардың</p>	<p>көрсететінін түсіну; 6.1.1.2 қандай шамалар тура пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.1.1.3 қандай шамалар кері пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.1.1.4 координаталық түзудің анықтамасын білу және координаталық түзуді салу; 6.1.1.5 масштаб ұғымын меңгеру; 6.1.1.6 бүтін сан ұғымын меңгеру; 6.1.1.7 қарама-қарсы сандар ұғымын меңгеру, оларды координаталық түзуде белгілеу; 6.1.1.8 рационал сан ұғымын меңгеру; 6.1.1.9 санның модулі анықтамасын білу</p>	
----------------------------------	--	---	--	-------------------	--	--	--

	<p>бөлгіш, ортақ еселік, ең үлкен ортақ бөлгіш, ең кіші ортақ еселік ұғымдарының анықтамаларын тұжырымдау; 5.1.1.8 өзара жай сандардың анықтамасын тұжырымдау; 5.1.1.9 натурал сандардың бөліндісін жай бөлшек түрінде жазылуын тұжырымдау; 5.1.1.10 дұрыс және бұрыс бөлшектерді ажырату; 5.1.1.11 аралас бөлшектің мағынасын мен жазылуын тану; 5.1.1.12 өзара кері сандар анықтамасын тұжырымдау; 5.1.1.13 ондық бөлшектің жазылуын түсіну;</p>	<p>ұғымын меңгеру; 6.1.1.9 санның модулі анықтамасын тұжырымдау және оның мәнін табу</p>			<p>анықтамасын білу; 5.1.1.9 жай бөлшек ұғымын меңгеру; 5.1.1.10 дұрыс және бұрыс бөлшектерді ажырату; 5.1.1.11 аралас сан анықтамасын білу; 5.1.1.12 өзара кері сандар анықтамасын білу; 5.1.1.13 ондық бөлшек ұғымын меңгеру; 5.1.1.14 ондық бөлшек түрінде жазылған сандардың теңдігін түсіну, мысалы, 1,3 және 1,30; 5.1.1.15 санның жуық мәні ұғымын меңгеру; 5.1.1.16 пайыз ұғымын меңгеру</p>	<p>және оның мәнін табу</p>	
				2. Сандарға	5.1.2.	6.1.2.	

	5.1.1.14 ондық бөлшектерге оң жағынан нөлдерді тіркеп жазу (алып тастау) арқылы жазылған сандардың теңдігін түсіну; 5.1.1.15 санның жуық мәні ұғымын меңгеру; 5.1.1.16 процент ұғымын меңгеру			амалдар қолдану	5.1.2.1 натурал сандарды салыстыру, сонымен қатар координаталық сәуленің көмегімен салыстыру; 5.1.2.2 амалдар саны төрттен артық болатын жақшамен және жақшасыз берілген санды өрнектердегі амалдардың орындалу ретін анықтау және мәндерін табу; 5.1.2.3 санды өрнектердің мәндерін табу үшін көбейту мен қосу амалдарының қасиеттерін қолдану; 5.1.2.4 бірдей сандардың көбейтіндісін дәреже түрінде жазу; 5.1.2.5 натурал сандардың 2-ге,	6.1.2.1 сандардың қатынасы ұғымын меңгеру; 6.1.2.2 берілген қатынасқа кері қатынасты табу; 6.1.2.3 пропорция анықтамасын білу; 6.1.2.4 пропорцияларды ажырату және құрастыру; 6.1.2.5 пропорцияның негізгі қасиетін білу және қолдану; 6.1.2.6 шамаларды берілген қатынаста бөлу; 6.1.2.7 шамаларды берілген сандарға кері болатын пропорционал бөліктерге бөлу; 6.1.2.8 бүтін сандарды салыстыру; 6.1.2.9 координаталық түзуде рационал сандарды кескіндеу; 6.1.2.10 бүтін сандарды координаталық түзу көмегімен қосу және азайтуды орындау;	
2. Сандарға амалдар қолдану	5.1.2. 5.1.2.1 натурал сандарды салыстыру, сонымен қатар координаталық сәуленің көмегімен салыстыру; 5.1.2.2 амалдар саны төрттен артық болатын жақшамен және жақшасыз берілген санды өрнектердегі	6.1.2. 6.1.2.1 сандардың қатынасы ұғымын меңгеру; 6.1.2.2 берілген қатынасқа кері қатынасты табу; 6.1.2.3 пропорция анықтамасын тұжырымдау; 6.1.2.4 пропорцияларды тану және құрастыру; 6.1.2.5 пропорцияның негізгі қасиетін					

	<p>амалдардың орындалу ретін анықтау және мәндерін табу; 5.1.2.3 санды өрнектердің мәндерін табу үшін қосу мен көбейту амалдарының қасиеттерін қолдану; 5.1.2.4 өзара бірдей сандардың көбейтіндісін дәреже түрінде жазу; 5.1.2.5 натурал сандардың 2-ге, 5-ке, 10-ға бөлінгіштік белгілерін тұжырымдау және қолдану; 5.1.2.6 натурал сандардың 3-ке және 9-ға бөлінгіштік белгілерін тұжырымдау және қолдану; 5.1.2.7 құрама сандарды жай</p>	<p>қолдану; 6.1.2.6 шамаларды берілген қатынаста бөлу; 6.1.2.7 шамаларды берілген сандарға кері пропорционал болатын бөліктерге бөлу; 6.1.2.8 бүтін сандарды салыстыру; 6.1.2.9 координаталық түзуде рационал сандарды кескіндеу; 6.1.2.10 бүтін сандарды координаталық түзу көмегімен қосу және азайтуды орындау; 6.1.2.11 рационал сандардың ішкі жиындарын Эйлер-Венн дөңгелектері арқылы кескіндеу; 6.1.2.12 рационал сандарды салыстыру; 6.1.2.13 таңбалары бірдей, таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосуды орындау; 6.1.2.14 рационал сандарды азайтуды</p>			<p>5-ке, 10-ға бөлінгіштік белгілерін қолдану; 5.1.2.6 натурал сандардың 3-ке және 9-ға бөлінгіштік белгілерін қолдану; 5.1.2.7 құрама сандарды жай көбейткіштерге жіктеу; 5.1.2.8 натурал сандардың бөлгіштерін табу; 5.1.2.9 натурал сандардың еселіктерін табу; 5.1.2.10 көбейтіндінің берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.11 қосындының және айырымның берілген натурал санға</p>	<p>6.1.2.11 рационал сандардың ішкі жиындарын Эйлер-Венн дөңгелектері арқылы кескіндеу; 6.1.2.12 рационал сандарды салыстыру; 6.1.2.13 таңбалары бірдей, таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосуды орындау; 6.1.2.14 рационал сандарды азайтуды орындау; 6.1.2.15 рационал сандарды көбейтуді орындау; 6.1.2.16 рационал сандарды бөлуді орындау; 6.1.2.17 рационал сандарды қосу мен көбейтудің қасиеттерін қолдану; 6.1.2.18 шектеулі ондық бөлшектер түрінде жазуға болатын жай бөлшектерді танып білу; 6.1.2.19 рационал санды шектеусіз периодты ондық</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>көбейткіштерге жіктеу; 5.1.2.8 натурал санның бөлгіштерін табу; 5.1.2.9 натурал санның еселіктерін табу; 5.1.2.10 көбейтіндінің берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.11 қосындының және айырымның берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.12 екі және одан артық сандардың ең үлкен ортақ бөлгіші мен ең кіші ортақ еселігін табу; 5.1.2.13 бұрыс бөлшекті</p>	<p>орындау; 6.1.2.15 рационал сандарды көбейтуді орындау; 6.1.2.16 рационал сандарды бөлуді орындау; 6.1.2.17 рационал сандарды қосу мен көбейтудің қасиеттерін қолдану; 6.1.2.18 шектеулі ондық бөлшектер түрінде жазуға болатын жай бөлшектерді ажырату; 6.1.2.19 рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түріне келтіру; 6.1.2.20 шектеусіз периодты ондық бөлшектің периодын табу; 6.1.2.21 шектеусіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру; 6.1.2.22 құрамында рационал сандар бар болатын сандық</p>		<p>бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.12 екі және одан артық сандардың ең үлкен ортақ бөлгіші мен ең кіші ортақ еселігін табу; 5.1.2.13 бұрыс бөлшекті аралас санға және аралас санды бұрыс бөлшекке айналдыру; 5.1.2.14 жай бөлшектерді қысқартуда бөлшектің негізгі қасиетін қолдану; 5.1.2.15 жай бөлшекті жаңа бөлімге келтіру; 5.1.2.16 жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру; жай бөлшектерді, аралас сандарды салыстыру; 5.1.2.17 бөлімдері бірдей бөлшектерді</p>	<p>бөлшек түрінде көрсету; 6.1.2.20 шектеусіз периодты ондық бөлшектің периодын табу; 6.1.2.21 шектеусіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру; 6.1.2.22 рационал сандармен арифметикалық амалдарды орындау; 6.1.2.23 тура пропорционал тәуелділіктерді танып білу және мысалдар келтіру; 6.1.2.24 координаталық түзуде нүктелердің арақашықтығын табу</p>	
--	--	--	--	--	---	--

	<p>аралас бөлшекке және аралас бөлшекті бұрыс бөлшекке түрлендіру; 5.1.2.14 жай бөлшектерді қысқартуда бөлшектің негізгі қасиетін қолдану; 5.1.2.15 жай бөлшекті жаңа бөлімге келтіру; 5.1.2.16 жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру; жай және аралас бөлшектерді салыстыру; 5.1.2.17 бөлімдері бірдей бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.18 бөлімдері әртүрлі бөлшектерді</p>	<p>өрнектердің мәнін табу; 6.1.2.23 координаталық түзудегі нүктелердің арақашықтығын табу</p>			<p>қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.18 бөлімдері әртүрлі бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.19 натурал саннан жай бөлшекті азайтуды орындау; 5.1.2.20 аралас сандарды қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.21 жай бөлшектерді, аралас сандарды көбейтуді орындау; 5.1.2.22 берілген санға кері санды табу; 5.1.2.23 жай бөлшектерді және аралас сандарды бөлуді орындау; 5.1.2.24 санның бөлігін табу</p>			
--	---	--	--	--	---	--	--	--

	<p>қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.19 натурал саннан бөлшекті азайтуды орындау; 5.1.2.20 аралас бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.21 жай және аралас бөлшектерді көбейтуді орындау; 5.1.2.22 берілген санға кері санды табу; 5.1.2.23 жай және аралас бөлшектерді бөлуді орындау; 5.1.2.24 санның бөлігін табу және бөлігі бойынша санды табу; 5.1.2.25 бөлшекті бір</p>				<p>және бөлігі бойынша санды табу; 5.1.2.25 бөлшектерді бір жазылу түрінен басқа жазылу түріне ауыстыру; 5.1.2.26 ондық бөлшектерді салыстыру; 5.1.2.27 ондық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.28 ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке көбейтуді орындау; 5.1.2.29 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына көбейту ережелерін қолдану; 5.1.2.30 ондық</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>түріндегі жазылуынан екінші түріндегі жазылуына келтіру; 5.1.2.26 ондық бөлшектерді салыстыру; 5.1.2.27 ондық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.28 ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке көбейтуді орындау; 5.1.2.29 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына көбейту ережелерін қолдану; 5.1.2.30 ондық бөлшекті натурал санға және ондық</p>				<p>бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке бөлуді орындау; 5.1.2.31 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына бөлу ережелерін қолдану; 5.1.2.32 ондық бөлшектерді берілген разрядқа дейін дөңгелектеу; 5.1.2.33 бөлшекті пайызға және пайызды бөлшекке айналдыру ; 5.1.2.34 берілген санның пайызын табу; 5.1.2.35 бір санның екінші санға пайыздық қатынасын және екінші санның бірінші санға пайыздық</p>		
--	--	--	--	--	---	--	--

	<p>бөлшекке бөлуді орындау; 5.1.2.31 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына бөлу ережелерін қолдану; 5.1.2.32 ондық бөлшектерді берілген разрядқа дейін дөңгелектеу; 5.1.2.33 бөлшекті процентке және процентті бөлшекке айналдыру; 5.1.2.34 берілген санның процентін табу; 5.1.2.35 бір санның екінші санға проценттік қатынасын және екінші санның бірінші санға</p>				қатынасын табу; 5.1.2.36 берілген пайызы бойынша санды табу	
					2-бөлім. Алгебра	
					1. Алгебралық өрнектер және түрлендірулер	5.2.1. 5.2.1.1 қосу және көбейту амалдарының қасиеттерін қолданып, әріпті өрнектерді түрлендіру; 5.2.1.2 әріптердің берілген мәндері бойынша әріпті өрнектердің мәндерін табу

	проценттік қатынасын табу; 5.1.2.36 берілген проценті бойынша санды табу					ұғымдарының анықтамаларын білу; 6.2.1.7 алгебралық өрнектерде ұқсас мүшелерді біріктіруді орындау; 6.2.1.8 тепе-теңдік және тепе-тең түрлендіру анықтамаларын білу; 6.2.1.9 алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау; 6.2.1.10 теңдіктерден бір айнымалыны екінші айнымалы арқылы өрнектеу; 6.2.1.11 $ a - b $ өрнегінің геометриялық мағынасын түсіну; 6.2.1.12 тура пропорционалдың формуласын білу және графигін салу; 6.2.1.13 сандармен байланысты есептер шығаруда $\overline{ab} = 10a + b$, $\overline{abc} = 100a + 10b + c$ жазуларын қолдану
2-бөлім. Алгебра						
1. Алгебралық өрнектер және түрлендірулер	5.2.1	6.2.1				
	5.2.1.1 қосу және көбейту амалдарының қасиеттерін қолданып, әріпті өрнектерді түрлендіру; 5.2.1.2 әріптердің берілген мәндері бойынша әріпті өрнектердің мәндерін табу	6.2.1.1 алгебралық өрнек ұғымын меңгеру; 6.2.1.2 айнымалылардың берілген рационал мәндері үшін алгебралық өрнектердің мәндерін есептеу; 6.2.1.3 алгебралық өрнектегі айнымалының мүмкін мәндерін табу; 6.2.1.4 айнымалылардың қандай мәндерінде алгебралық өрнектің практикалық есептер мәнмәтінінде мағынасы бар болатынын түсіну;				
			2. Теңдеулер	5.2.2.		6.2.2.

		6.2.1.5 жақшаны ашу ережелерін тұжырымдау; 6.2.1.6 коэффициент, ұқсас мүшелер ұғымдарының анықтамаларын тұжырымдау; 6.2.1.7 алгебралық өрнектерде ұқсас мүшелерді біріктіруді орындау; 6.2.1.8 тепе-теңдік және тепе-теңдік түрлендіру анықтамаларын тұжырымдау; 6.2.1.9 алгебралық өрнектерді тепе-теңдік түрлендіруді орындау; 6.2.1.10 теңдіктерден бір айнымалыны екінші айнымалы арқылы өрнектеу; 6.2.1.11 санның модулінің геометриялық мағынасын түсіну		және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары	5.2.2.1 арифметикалық амалдардың белгісіз компоненттерін табу ережесі негізінде теңдеулерді шешу; 5.2.2.2 теңдеудің шығарылуының дұрыстығын тексеру тәсілдерін қолдану	6.2.2.1 тура санды теңдіктердің қасиеттерін білу және қолдану; 6.2.2.2 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеудің, мәндел теңдеулердің анықтамаларын білу; 6.2.2.3 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу; 6.2.2.4 $ x \pm a = b$ түріндегі теңдеулерді шешу, мұндағы a және b – рационал сандар; 6.2.2.5 тура санды теңсіздіктердің қасиеттерін білу және қолдану; 6.2.2.6 теңсіздіктерді қосу, азайту, көбейту және бөлуді түсіну және қолдану; 6.2.2.7 сан аралықтарын жазу үшін белгілеулерді пайдалану; 6.2.2.8 сан аралықтарды кескіндеу;	
2. Теңдеулер және теңсіздіктер, олардың	5.2.2	6.2.2					
	5.2.2.1	6.2.2.1	6.2.2.1 тура санды теңдіктердің қасиеттерін				

жүйелері және жиынтықтары	<p>белгісіз компоненттерін табу ережесі негізінде теңдеулерді шешу;</p> <p>5.2.2.2 теңдеудің шығарылуының дұрыстығын тексеру тәсілдерін қолдану</p>	<p>тұжырымдау және қолдану;</p> <p>6.2.2.2 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеудің, мәндел теңдеулердің анықтамаларын тұжырымдау;</p> <p>6.2.2.3 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу;</p> <p>6.2.2.4 $x \pm a = b$ түріндегі теңдеулерді шешу, мұндағы a және b – рационал сандар ;</p> <p>6.2.2.5 тура теңсіздіктердің қасиеттерін тұжырымдау және қолдану;</p> <p>6.2.2.6 Санды теңсіздіктерді қосу, азайту, көбейту және бөлуді түсіну және қолдану;</p> <p>6.2.2.7 сан аралықтарын жазу үшін белгілеулерді пайдалану;</p> <p>6.2.2.8 Сан аралықтарды кескіндеу;</p>				<p>6.2.2.9 сан аралықтардың бірігуін және қиылысуын табу;</p> <p>6.2.2.10 $kx > b$, $kx \geq b$, $kx < b$, $kx \leq b$ түріндегі сызықтық теңсіздіктерді шешу;</p> <p>6.2.2.11 алгебралық түрлендірулердің көмегімен теңсіздіктерді $kx > b$, $kx \geq b$, $kx < b$, $kx \leq b$ түріндегі теңсіздіктерге келтіру;</p> <p>6.2.2.12 теңсіздіктердің шешімдерін координаталық түзуде кескіндеу;</p> <p>6.2.2.13 теңсіздіктердің шешімдерін сан аралығы арқылы және берілген сан аралығын теңсіздік түрінде жазу;</p> <p>6.2.2.14 бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу;</p> <p>6.2.2.15 $x > a$, $x \geq$</p>	
---------------------------	---	---	--	--	--	--	--

		<p>6.2.2.9 сан аралықтардың бірігуін және қиылысуын табу;</p> <p>6.2.2.10 $kx > b$, $kx \geq b$, $kx < b$, $kx \leq b$ түріндегі сызықтық теңсіздіктерді шешу;</p> <p>6.2.2.11 алгебралық түрлендірулердің көмегімен теңсіздіктерді $kx > b$, $kx \geq b$, $kx < b$, $kx \leq b$ түріндегі теңсіздіктерге келтіру;</p> <p>6.2.2.12 теңсіздіктердің шешімдерін координаталық түзуде кескіндеу;</p> <p>6.2.2.13 теңсіздіктердің шешімдерін сан аралығы түрінде және берілген сан аралығын теңсіздік түрінде жазу;</p> <p>6.2.2.14 бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу;</p> <p>6.2.2.15 $x > a$, $x \geq a$,</p>				<p>a, $x < a$, $x \leq a$ теңсіздіктер түрінде берілген нүктелер жиынын координаталық түзуде кескіндеу;</p> <p>6.2.2.16 екі айнымалысы бар теңдеудің анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>6.2.2.17 екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесі туралы түсінігінің болуы;</p> <p>6.2.2.18 екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесінің шешімі реттелген сандар жұбы болатынын түсіну;</p> <p>6.2.2.19 теңдеулер жүйелесін алмастыру тәсілі және қосу тәсілі арқылы шешу</p>	
				3. Тізбектер және қосындылау	5.2.3. 5.2.3.1 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.2 натурал	6.2.3.	

		$ x < a$, $ x \leq a$ теңсіздіктер түрінде берілген нүктелер жиынын координаталық түзуде кескіндеу әрбір теңсіздікті шешіп, теңсіздікті қанағаттандыратын нүктелер жиындарын координаталық түзуде кескіндеу						
	5.2.3	6.2.3						
	5.2.3.1 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.2 натурал сандар тізбегінің жеткіліксіз элементтерін табу; 5.2.3.3 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу; 5.2.3.4 бөлшектерден тұратын тізбектердің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.5 бөлшектерден тұратын тізбектердің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу							
				3-бөлім. Геометрия				
				1.	5.3.1.	6.3.1.		
				Геометриялық фигуралар туралы түсінік	5.3.1.1 өлшеудің түрлі ұзындық бірліктерін білу және координаталық сәуледегі бірлік кесінді дегенді	6.3.1.1 координаталық жазықтық ұғымын меңгеру; 6.3.1.2 тік бұрышты координаталар жүйесін салу;		

	тұратын тізбектердің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.5 бөлшектерден тұратын тізбектердің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу				түсіну; 5.3.1.2 шеңбер, дөңгелек және олардың элементтері (центр, радиус, диаметр) ұғымдарын меңгеру; 5.3.1.3 циркульдің көмегімен шеңберді салу; 5.3.1.4 бұрыш және оның градусық өлшемі ұғымдарын меңгеру, бұрыштарды белгілеу және салыстыру, 5.3.1.5 бұрыштардың түрлерін ажырату (сүйір, тік, доғал, жазыңқы, толық); 5.3.1.6 дөңгелек сектор ұғымын меңгеру; 5.3.1.7 көпбұрыш	6.3.1.3 $(x; y)$ реттелген сандар жұбы тікбұрышты координаталар жүйесінде нүктені беретінін және әрбір нүктеге нүктенің координаталары деп аталатын бір ғана реттелген сандар жұбының сәйкес болатынын түсіну; 6.3.1.4 координаталар жүйесінде нүктенің координаталары бойынша салу және координаталық жазықтықта берілген нүктенің координаталарын табу; 6.3.1.5 осьтік және центрлік симметрия ұғымдарын меңгеру; 6.3.1.6 осьтік немесе центрлік симметриясы болатын фигуралар туралы түсінігі болуы; симметриялық және центрлік-симметриялы
3-бөлім. Геометрия						
1. Геометриялық фигуралар туралы түсінік	5.3.1	6.3.1				
	5.3.1.1 ұзындықтың әртүрлі бірліктерін білу және координаталық сәуледегі бірлік кесінді ұғымын түсіну; 5.3.1.4 бұрыш және оның градусық өлшемі ұғымдарын меңгеру, бұрыштарды белгілеу және салыстыру; 5.3.1.5	6.3.1.1 координаталық жазықтық ұғымын меңгеру; 6.3.1.2 тік бұрышты координаталар жүйесін салу; 6.3.1.3 реттелген сандар жұбы тікбұрышты координаталар жүйесінде бір ғана нүктені беретінін және әрбір нүктеге нүктенің координаталары деп аталатын бір ғана реттелген сандар жұбының сәйкес				

	<p>бұрыштардың түрлерін ажырату (сүйір, тік, доғал, жазыңқы, толық)</p>	<p>болатынын түсіну; 6.3.1.4 координаталар жүйесінде нүктені оның координаталары бойынша салу және координаталық жазықтықта берілген нүктенің координаталарын табу; 6.3.1.5 координаталық осьтерге қатысты осьтік симметрия және координаталар басына қатысты центрлік симметрия ұғымдарын меңгеру; 6.3.1.6 осьтік немесе центрлік симметриясы болатын фигуралар туралы түсінігі болуы; симметриялық және центрлік-симметриялы фигураларды ажырату; 6.3.1.7 шеңбер, дөңгелек және олардың элементтері</p>			<p>ұғымын меңгеру; 5.3.1.8 тік бұрышты параллелепипед (текше) және оның жазбасы туралы түсінігі болу</p>	<p>фигураларды ажырату; 6.3.1.7 шар мен сфера туралы түсінігінің болуы</p>	
				<p>2. Геометриялық фигуралардың өзара орналасуы</p>	<p>5.3.2. 5.3.2.1 фигураларды қию және құрастыру арқылы есептер шығару</p>	<p>6.3.2. 6.3.2.1 параллель, қиылысатын, перпендикуляр түзулердің анықтамаларын білу; 6.3.2.2 параллель, перпендикуляр түзулер мен кесінділерді ажырату; 6.3.2.3 кесінділердің, сәулелер немесе түзулердің бір-бірімен, координаталық осьтермен қиылысу нүктелерінің координаталарын графиктік тәсілмен табу; 6.3.2.4 кескіні бойынша фигураны ажырату, жазық және кеңістік фигураларын</p>	

		(центр, радиус, диаметр) ұғымдарын меңгеру; 6.3.1.8 циркульдің көмегімен шеңберді салу; 6.3.1.9 дөңгелек сектор ұғымын меңгеру				кескіндеу; 6.3.2.5 тік бұрышты координаталар жүйесінде координаталар басы және координаталық осьтерге қатысты симметриялы нүктелер мен фигураларды салу	
2. Геометриялық фигуралардың өзара орналасуы	5.3.2	6.3.2		3. Метрикалық қатыстар	5.3.3.	6.3.3.	
		6.3.2.1 параллель, қиылысатын және перпендикуляр түзулер туралы түсінікті қалыптастыру; 6.3.2.2 параллель, перпендикуляр түзулер мен кесінділерді тану; 6.3.2.3 кесінділердің, сәулелер немесе түзулердің бір-бірімен және олардың координаталық осьтермен қиылысу нүктелерінің координаталарын анықтау; 6.3.2.4 тік бұрышты координаталар жүйесінде координаталар басы			5.3.3.1 бұрышты транспортир көмегімен өлшеу; 5.3.3.2 градустық өлшемі берілген бұрышты транспортир көмегімен салу; 5.3.3.3 бұрыштың градустық өлшемін табуға, бұрыштарды салыстыруға берілген есептерді шығару	6.3.3.1 координаталық түзуде нүктелердің арақашықтығын табу; 6.3.3.2 шеңбер ұзындығының оның диаметріне қатынасы тұрақты сан екенін білу; 6.3.3.3 шеңбер ұзындығының формуласын білу және қолдану; 6.3.3.4 дөңгелек ауданының формуласын білу және қолдану	
				4. Векторлар және түрлендірулер	5.3.4.	6.3.4.	6.3.4.1 вектор анықтамасын білу және оны кескіндеу

		және координаталық осьтерге қатысты симметриялы нүктелер мен фигураларды салу				
				4-бөлім. Статистика және ықтималдықтар теориясы		
				1.	5.4.1.	6.4.1.
				Жиындар теориясы және логика элементтері	5.4.1.1 жиын, оның элементтері, бос жиын ұғымдарын меңгеру; 5.4.1.2 жиындардың қиылысуы және бірігуі анықтамаларын білу; 5.4.1.3 берілген жиындардың қиылысуы мен бірігуін табу, нәтижесін $\cup$, $\cap$ символдарын қолданып жазу; 5.4.1.4 ішкі жиын ұғымын меңгеру; 5.4.1.5 жиындар арасындағы қатынастардың сипаттамасын анықтау (қиылысатын және қиылыспайтын жиындар)	
3. Метрикалық қатынастар	5.3.3	6.3.3				
	5.3.3.1 бұрышты транспортир көмегімен өлшеу; 5.3.3.2 градусық өлшемі берілген бұрышты транспортир көмегімен салу; 5.3.3.3 бұрыштың градусық өлшемін табуға, бұрыштарды салыстыруға	6.3.3.1 координаталық түзуде нүктелердің арақашықтығын табу; 6.3.3.2 шеңбер ұзындығының оның диаметріне қатынасы тұрақты сан екенін білу; 6.3.3.3 шеңбер ұзындығының формуласын білу және қолдану; 6.3.3.4 дөңгелек ауданының формуласын білу және қолдану				

	берілген есептерді шығару			2. Комбинаторика негіздері	5.4.2.	6.4.2.
						6.4.2.1 іріктеу тәсілмен комбинаторикалық есептерді шығару
				3. Статистика және деректерді талдау	5.4.3	6.4.3.
					5.4.3.1 дөңгелек, сызықтық және бағанды диаграммалар туралы түсініктері болу;	6.4.3.1 бірнеше сандардың арифметикалық ортасы, санды деректердің құлашы, медианасы, модасының анықтамаларын білу;
					5.4.3.2 дөңгелек, сызықтық және бағанды диаграммалар салу;	6.4.3.2 статистикалық санды сипаттамаларды есептеу
					5.4.3.3 кесте немесе диаграмма түрінде берілген статистикалық ақпаратты алу	
4-бөлім. Статистика және ықтималдықтар теориясы				5-бөлім. Математикалық модельдеу мен талдау		
1. Жиындар теориясы және логика элементтері	5.4.1	6.4.1		1. Математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару	5.5.1.	6.5.1.
	5.4.1.1 жиын, оның элементтері, бос жиын ұғымдарын меңгеру;				5.5.1.1 натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдана отырып, мәтінді есептерді шығару;	6.5.1.1 шамалары тура және кері пропорционалдықпен байланысты есептерді ажырату және шығару;
	5.4.1.2 жиындардың қиылысуы және бірігуі анықтамаларын білу;				5.5.1.2 мәтінді	6.5.1.2 пайызға берілген есептерді
	5.4.1.3 берілген жиындардың қиылысуы мен бірігуін табу, нәтижесін символдарын қолданып жазу;					
	5.4.1.4 ішкі жиын ұғымын меңгеру;					
	5.4.1.5					

	жиындар арасындағы қатынастардың сипаттамасын анықтау (қиылысатын және қиылыспайтын жиындар				есептерді шығаруда , ең үлкен ортақ бөлгіш пен ең кіші ортақ еселікті қолдану; 5.5.1.3 жай бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып мәтінді есептер шығару (мысалы, бірлесіп жұмыс жасауға қатысты есептер және тағы басқа); 5.5.1.4 санның немесе шаманың бөлігін табу және бөлігі бойынша санды немесе шаманы табуға арналған есептерді құрастыру және шығару; 5.5.1.5 бөлшектерге арифметикалық амалдар	пропорция арқылы шешу; 6.5.1.3 картамен, сызбамен, жоспармен жұмыс барысында масштабты қолдану; 6.5.1.4 рационал сандарды қолданып мәтінді есептерді шығару; 6.5.1.5 қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару; 6.5.1.6 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулерді құру арқылы шығару; 6.5.1.7 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу	
2. Комбинаторика негіздері	5.4.2	6.4.2					
		6.4.2.1 іріктеу тәсілмен комбинаторикалық есептерді шығару					
3. Статистика және деректерді талдау	5.4.3	6.4.3					
	5.4.3.1 кесте түрінде берілген статистикалық ақпаратты алу	6.4.3.1 Дөңгелек, сызықтық және бағанды диаграммалар туралы түсініктері болу; 6.4.3.2 Диаграмма (сызықтық , бағанды және дөңгелек) түрінде берілген статистикалық деректерден ақпаратты алу; 6.4.3.3 бірнеше сандардың арифметикалық ортасы, санды					

		деректердің құлашы, медианасы, модасының анықтамаларын тұжырымд; 6.4.3.4 статистикалық санды сипаттамаларды анықтау			қолданып мәтінді есептер шығару; 5.5.1.6 пайызға байланысты мәтінді есептерді шығару; 5.5.1.7 Эйлер-Венн диаграммасын қолданып, есептер шығару; 5.5.1.8 әріпті өрнектерді құру және оларды есептер шығаруда қолдану; 5.5.1.9 мәтінді есептерді шығару үшін формулаларды қолдану		
5- бөлім. Математикалық модельдеу мен талдау							
1. Математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару	5.5.1 5.5.1.1 натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдана отырып, мәтінді есептерді шығару; 5.5.1.2 мәтінді есептерді шығаруда, ең үлкен ортақ бөлгіш пен ең кіші ортақ еселікті қолдану; 5.5.1.3 жай бөлшектерге	6.5.1 6.5.1.1 шамалары тура және кері пропорционалдықпен байланысты есептерді ажырату және шығару; 6.5.1.2 процентке берілген есептерді пропорция арқылы шешу; 6.5.1.3 картамен, сызбамен, жоспармен жұмыс барысында масштабты қолдану; 6.5.1.4 рационал сандарды қолданып мәтінді есептерді шығару;					
			2. Математикалық тіл және Математикалық модель	5.5.2. 5.5.2.1 жай бөлшектерді оқу және жазу; 5.5.2.2 натурал сандарды координаталық сәуледе кескіндеу; 5.5.2.3 жай	6.5.2. 6.5.2.1 екі санның қатынасын оқу және жазу; 6.5.2.2 пропорцияны оқу және жазу; 6.5.2.3 шамаларды сипаттау үшін бүтін сандарды қолдану; 6.5.2.4 мәтінді		

	<p>арифметикалық амалдар қолданып бөлшектерге және бірлесіп орындалатын жұмысқа қатысты мәтінді есептер шығару; 5.5.1.4 санның немесе шаманың бөлігін табу және бөлігі бойынша санды немесе шаманы табуға арналған есептерді құрастыру және шығару; 5.5.1.5 бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып мәтінді есептер шығару; 5.5.1.6 процентке байланысты мәтінді есептерді шығару;</p>	<p>6.5.1.5 қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару; 6.5.1.6 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулерді құру арқылы шығару</p>		<p>бөлшектерді, аралас сандарды координаталық сәуледе кескіндеу; 5.5.2.4 ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу; 5.5.2.5 ондық бөлшектерді оқу және жазу; 5.5.2.6 натурал сандарды салыстырудың нәтижесін $>$, $<$, $=$ белгілері арқылы жазу; 5.5.2.7 натурал сандарды салыстыру мен реттеуді талап ететін жағдайды зерттеу; 5.5.2.8 жиындармен жұмыс істеуде $\subset, \cup, \cap, \emptyset, \in, \notin$ символдарын қолдану; 5.5.2.9 жазық фигуралардың және</p>	<p>есептер шығаруда айнымалысы бар өрнектер мен формулалар құрастыру; 6.5.2.5 шамалар арасындағы тәуелділікке есептер шығару; 6.5.2.6 шамалар арасындағы тәуелділіктердің берілу тәсілдерін білу; 6.5.2.7 сипаттамасы бойынша тәуелділіктің формуласын жазу; 6.5.2.8 формуламен немесе графикпен берілген тәуелділіктердің кестесін құру; 6.5.2.9 формуламен және кестемен берілген тәуелділіктердің графиктерін салу; 6.5.2.10 шынайы процестердің графиктерін қолданып, шамалар арасындағы тәуелділіктерді табу</p>	
--	---	--	--	--	---	--

	5.5.1.7 Эйлер-Венн диаграммасын қолданып, есептер шығару; 5.5.1.8 әріпті өрнектерді құру және оларды есептер шығаруда қолдану; 5.5.1.9 мәтінді есептерді шығару үшін формулаларды қолдану				кеңістіктегі геометриялық фигуралардың жазбаларын салу (текше және тік бұрышты параллелепипед)	және зерттеу; 6.5.2.11 тура пропорционал шамалардың арасындағы шынайы тәуелділіктердің графиктеріне талдау беру; 6.5.2.12 сипаттамасы бойынша тура пропорционалдың формуласын жазу; 6.5.2.13 тура пропорционалдың графикін салу	
2. Математикалық тіл және математикалық модель	5.5.2 5.5.2.1 жай бөлшектерді оқу және жазу; 5.5.2.2 натурал сандарды координаталық сәуледе кескіндеу; 5.5.2.3 жай бөлшектерді, аралас сандарды координаталық сәуледе кескіндеу; 5.5.2.4 ондық	6.5.2 6.5.2.1 екі санның қатынасын оқу және жазу; 6.5.2.2 пропорцияны оқу және жазу; 6.5.2.3 шамаларды сипаттау үшін бүтін сандарды қолдану; 6.5.2.4 мәтінді есептер шығаруда айнымалысы бар өрнектер мен формулалар құрастыру; 6.5.1.5 қозғалыстың орташа					

	<p>бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу; 5.5.2.5 ондық бөлшектерді оқу және жазу; 5.5.2.6 натурал сандарды салыстырудың нәтижесін белгілері арқылы жазу; 5.5.2.7 натурал сандарды салыстыру мен реттеуді талап ететін жағдайды зерттеу; 5.5.2.8 жиындармен жұмыс істеуде $\cup$, $\cap$, $\in$, $\notin$, $\subset$, $\emptyset$ символдарды қолдану</p>	<p>жылдамдығын табуға есептер шығару; 6.5.1.6 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулерді құру арқылы шығару</p>		
<p>3-параграф. «Математика» пәнінің оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері</p> <p>19. Оқу пәні бойынша оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшелігі оқу біліктілігінің негізгі элементі - жалпыға бірдей оқу әрекетін қалыптастыру, оқу іс-әрекетінің дағдыларының жиынтығы, оның өз бетінше дамуы және білім алу мүмкіндігін өмір бойы жетілдіруді қамтамасыз ету.</p>		<p>Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес іске асырылады.</p> <p>Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>		<p>Жанадан енгізілген</p>

20. Пән бойынша оқу процесін ұйымдастыру тұлғалық-белсенділік тәсілі негізінде жүзеге асырылады. Тұлғалық-белсенділік тәсілі оқу үдерісін ұйымдастырудың өзін оқушылардың оқу іс-әрекетін ұйымдастыру және басқару ретінде қарастыра отырып, бұл процесті нақты оқу міндеттерін (танымдық, зерттеушілік, трансформациялық, проективті және т.б.) қою және шешуге қайта бағдарлауды білдіреді.

21. Оқу үдерісін ұйымдастыру оқытудың интерактивті әдістерін қолдануды көздейді. Оқушылардың мәселені талқылауда белсенділік танытумен, көзқарасын дәлелдеу, іздену және конструктивті шешім қабылдау арқылы бастамашылық жасауға өз тәжірибесінен игеруін ұйымдастыруға негізделген.

Оқыту процесінде цифрлық дидактика элементтері - білім беру үдерісін цифрландыру, цифрлық экономика мен желілік қауымдастыққа көшу жағдайының пәні болып табылады.

22. Математиканы оқытуды ұйымдастыру мақсатында келесі ақпараттық-коммуникациялық құралдарды пайдалану арқылы жүзеге асырылады: жұптық немесе топтық жұмыста тапсырмаларды орындау кезінде оқушылардың Internet арқылы қашықтықтан өзара әрекеттесуі (байланысы); оқушылардың білім мазмұнына қол жеткізуі және олардың өз бетінше әрекеті (moodle және т.б.); оқуда динамикалық орталарды қолдану арқылы зерттеу (GeoGebra және т.б.); онлайн сабақтары (zoom, bigbluebutton және т.б.); сынақ қабықшаларын (MyTest және т.б.), арнайы онлайн қызметтерді және қашықтықтан оқыту жүйелерін (moodle және т.б.) пайдаланып тестілеу.

23. Бағалау критерийлерін жасау кезінде оқушылардың ерекше қажеттіліктері ескеріледі. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар үшін міндетті түзету компоненті қарастырылған. Оқушылардың ерекше қажеттіліктерін есепке алу оқытуды деңгейлік саралау көмегімен жүзеге асырылады.

<p>Сонымен бірге танымдық іс-әрекетті басқару әр оқушыны оның жеке қабілеті мен қабілеті деңгейінде оқыту мақсатымен жүзеге асады. Мұғалім сараланған тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың жеке ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, оларға көмек көрсетеді.</p> <p>24. Математика бойынша оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау оқушылардың білімін бағалау критерийлерін қолдану арқылы жүзеге асырылады. Бағалау критерийлері оқу мақсатына сәйкес құрастырылады. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау формативті және жиынтық бағалау түрінде жүзеге асырылады.</p> <p>25. Оқу процесін ұйымдастыру үшін математика кабинетін жабдықтау қажет, ол мыналардан тұрады: сынып құралдары (сызғыштар, үшбұрыштар, транспортир, циркуль және т.б.); модельдер (планиметриялық және стереометриялық модельдер жиынтығы); баспа материалдары (кестелер жинағы); оқытудың техникалық құралдары (мұғалімге арналған компьютер, интерактивті тақта, графикалық планшеттер және т.б.); математиканы оқытуға арналған бағдарламалық қамтамасыз ету.</p> <p>26. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес іске асырылады.</p> <p>27. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>					
<p align="center">4-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар</p> <p align="center">1) 5-сынып:</p> <table border="1" data-bbox="107 1390 864 1428"> <tr> <td>Ұзақ</td> <td>Ұзақ мерзімді</td> <td>Оқыту мақсаттары</td> </tr> </table>	Ұзақ	Ұзақ мерзімді	Оқыту мақсаттары	<p align="center">3-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар</p> <p align="center">1) 5-сынып:</p>	<p>5-6-сыныптың базалық мазмұнына өзгерістер енгізілуіне байланысты оқыту материалын тоқсандарға бөлу бойынша өзгерістер</p>
Ұзақ	Ұзақ мерзімді	Оқыту мақсаттары			

мерзімді жоспар бөлімі	жоспар бөлімінің мазмұны		Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары	енгізілген
1-тоқсан			1-тоқсан			
Натурал сандар және нөл саны	Натурал сандар және нөл. Көптаңбалы сандарға амалдар қолдану.	5.1.1.1 натурал сандар жиыны ұғымын меңгеру және натурал сандармен арифметикалық амалдарды орындау; 5.1.1.2 тақ және жұп сандар ұғымдарын меңгеру	Натурал сандар және нөл саны	Натурал сандар және нөл	5.1.1.1 натурал сандар жиыны ұғымын меңгеру; 5.1.1.2 тақ және жұп сандар ұғымдарын меңгеру	
	Координаталық сәуле. Натурал сандарды салыстыру. Санды қос теңсіздік	5.3.1.1 ұзындықтың әртүрлі бірліктерін білу және координаталық сәуледегі бірлік кесінді ұғымын түсіну; 5.5.2.2 натурал сандарды координаталық сәуледе кескіндеу; 5.1.2.1 натурал сандарды салыстыру, сонымен қатар координаталық сәуленің көмегімен салыстыру;		Координаталық сәуле. Натурал сандарды салыстыру. Қос теңсіздік	5.3.1.1 өлшеудің түрлі ұзындық бірліктерін білу және координаталық сәуледегі бірлік кесінді дегенді түсіну; 5.5.2.2 натурал сандарды координаталық сәуледе кескіндеу; 5.1.2.1 натурал сандарды салыстыру, сонымен қатар координаталық сәуленің көмегімен	

		5.5.2.6 $<$, $>$, $=$ белгілері арқылы натурал сандарды салыстыруды және сандық қос теңсіздікті жазу; 5.5.2.7 натурал сандарды салыстыру мен реттеуді қажет ететін жағдайды зерттеу				салыстыру; 5.5.2.6 натурал сандарды салыстырудың нәтижесін $>$, $<$, $=$ белгілері арқылы жазу; 5.5.2.7 натурал сандарды салыстыру мен реттеуді талап ететін жағдайды зерттеу		
	Арифметикалық амалдардың қасиеттері. Натурал сандарға арифметикалық амалдарды қолдану	5.1.2.2 амалдар саны төрттен артық болатын жақшамен және жақшасыз берілген санды өрнектердегі амалдардың орындалу ретін анықтау және мәндерін табу; 5.1.2.3 санды өрнектердің мәндерін табу үшін қосу мен көбейту амалдарының қасиеттерін қолдану;			Арифметикалық амалдардың қасиеттері. Натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдану	5.1.2.2 амалдар саны төрттен артық болатын жақшамен және жақшасыз берілген санды өрнектердегі амалдардың орындалу ретін анықтау және мәндерін табу; 5.1.2.3 санды өрнектердің мәндерін табу үшін көбейту мен қосу амалдарының қасиеттерін қолдану		
	Әріпті өрнектер. Өрнектерді ықшамдау.	5.2.1.1 қосу және көбейту амалдарының қасиеттерін қолданып, әріпті			Санды және әріпті өрнектер,	5.2.1.1 қосу және көбейту		

		өрнектерді түрлендіру; 5.2.1.2 әріптердің берілген мәндері бойынша әріпті өрнектердің мәндерін табу			олардың мәндері. Өрнектерді ықшамдау	амалдарының қасиеттерін қолданып, әріпті өрнектерді түрлендіру; 5.2.1.2 әріптердің берілген мәндері бойынша әріпті өрнектердің мәндерін табу		
	Теңдеу. Теңдеудің түбірі. Теңдеуді шешу.	5.2.2.1 арифметикалық амалдардың белгісіз компоненттерін табу ережесі негізінде теңдеулерді шешу; 5.2.2.2 теңдеудің шығарылуының дұрыстығын тексеру тәсілдерін қолдану			Теңдеу. Теңдеудің түбірі. Теңдеуді шешу.	5.2.2.1 арифметикалық амалдардың белгісіз компоненттерін табу ережесі негізінде теңдеулерді шешу; 5.2.2.2 теңдеудің шығарылуының дұрыстығын тексеру тәсілдерін қолдану		
	Формула. Формула арқылы есептеу. Мәтінді есептерді шығару. Натурал сандардан тұратын сандар тізбегі.	5.5.1.1 натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдана отырып, мәтінді есептерді шығару; 5.5.1.8 әріпті өрнектерді құру және оларды есептерді шығаруда қолдану; 5.5.1.9 формулаларды (периметр, аудан,			Формула. Формула арқылы есептеу. Мәтінді есептерді шығару. Натурал	5.5.1.1 натурал сандарға арифметикалық амалдар қолдана отырып, мәтінді есептерді шығару;		

		жылдамдық, заттың құны, көлем) қолдану арқылы мәтінді есептерді шығару; 5.2.3.1 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.2 натурал сандар тізбегінің жеткіліксіз элементтерін табу; 5.2.3.3 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын құру және тізбектерді құрастыру.			сандардан тұратын сандар тізбегі	5.5.1.8 әріпті өрнектерді құру және оларды есептер шығаруда қолдану; 5.5.1.9 мәтінді есептерді шығару үшін формулаларды қолдану; 5.2.3.1 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.2 натурал сандар тізбегінің жеткіліксіз элементтерін табу; 5.2.3.3 натурал сандар тізбегінің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу		
Натурал сандардың бөлінгіштігі	Натурал сандардың бөлгіштері мен еселіктері	5.1.1.5 натурал санның бөлгіші мен еселігінің анықтамаларын білу; 5.1.2.8 натурал санның бөлгіштерін табу; 5.1.2.9 натурал санның еселіктерін табу						
	Жай және құрама сандар	5.1.1.6 жай және құрама сандардың анықтамаларын тұжырымдау		Натурал сандардың бөлінгіштігі	Натурал сандардың бөлгіштері мен еселіктері	5.1.1.5 натурал санның бөлгіші мен еселігі анықтамаларын білу; 5.1.2.8 натурал		

	Бөлінгіштіктің негізгі қасиеттері	5.1.2.10 көбейтіндінің берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.11 қосындының және айырымның берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау			сандардың бөлгіштерін табу; 5.1.2.9 натурал сандардың еселіктерін табу		
	2, 3, 5, 9, 10 сандарына бөлінгіштік белгілері	5.1.2.5 натурал сандардың 2-ге, 5-ке, 10-ға бөлінгіштік белгілерін тұжырымдау және қолдану; 5.1.2.6 натурал сандардың 3-ке және 9-ға бөлінгіштік белгілерін тұжырымдау және қолдану		Жай және құрама сандар	5.1.1.6 жай және құрама сандардың анықтамаларын білу		
	Дәреже	5.1.1.3 натурал санның дәрежесінің анықтамасын тұжырымдау; 5.1.1.4 натурал санның ондық және разрядтық жазылуын көрсету; 5.1.2.4 өзара		Бөлінгіштіктің негізгі қасиеттері	5.1.2.10 көбейтіндінің берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау; 5.1.2.11 қосындының және айырымның берілген натурал санға бөлінгіштігін талдау		
				2, 3, 5, 9, 10 сандарына бөлінгіштік белгілері	5.1.2.5 натурал сандардың 2-ге, 5-ке, 10-ға бөлінгіштік белгілерін қолдану; 5.1.2.6 натурал сандардың 3-ке және 9-ға		

		бірдей сандардың көбейтіндісін дәреже түрінде жазу			бөлінгіштік белгілерін қолдану		
	Натурал сандарды жай көбейткіштерге жіктеу	5.1.2.7 құрама сандарды жай көбейткіштерге жіктеу		Дәреже	5.1.1.3 натурал сан дәрежесінің анықтамасын білу; 5.1.1.4 натурал санды ондық жазылу түрінде көрсету; 5.1.2.4 бірдей сандардың көбейтіндісін дәреже түрінде жазу		
	Ең үлкен ортақ бөлгіш. Өзара жай сандар. Ең кіші ортақ еселік	5.1.1.7 ортақ бөлгіш, ортақ еселік, ең үлкен ортақ бөлгіш, ең кіші ортақ еселік ұғымдарының анықтамаларын тұжырымдау; 5.1.2.12 екі және одан артық сандардың ең үлкен ортақ бөлгіші мен ең кіші ортақ еселігін табу; 5.1.1.8 өзара жай сандардың анықтамасын тұжырымдау; 5.5.1.2 мәтінді есептерді шығаруда ең үлкен ортақ бөлгіш пен ең кіші ортақ еселікті қолдану		Натурал сандарды жай көбейткіштерге жіктеу	5.1.2.7 құрама сандарды жай көбейткіштерге жіктеу		
				Ең үлкен ортақ бөлгіш. Өзара жай сандар. Ең кіші ортақ еселік	5.1.1.7 ортақ бөлгіш, ортақ еселік, ең үлкен ортақ бөлгіш, ең кіші ортақ еселік ұғымдарының анықтамаларын білу; 5.1.2.12 екі және одан артық сандардың ең үлкен ортақ бөлгіші мен ең кіші ортақ		
Жай бөлшектер	Жай бөлшек. Жай	5.1.1.9 натурал сандардың					

	бөлшектердің оқылуы және жазылуы	бөліндісін жай бөлшек түрінде жазылуын тұжырымдау; 5.5.2.1 жай бөлшектерді оқу және жазу				еселігін табу; 5.1.1.8 өзара жай сандардың анықтамасын білу; 5.5.1.2 мәтінді есептерді шығаруда ең үлкен ортақ бөлгіш пен ең кіші ортақ еселік қолдану		
	Жай бөлшектің негізгі қасиеті	5.1.2.14 жай бөлшектерді қысқартуда бөлшектің негізгі қасиетін қолдану; 5.1.2.15 жай бөлшекті жаңа бөлімге келтіру		Жай бөлшектер	Жай бөлшек. Жай бөлшектерді оқу және жазу	5.1.1.9 жай бөлшек ұғымын меңгеру; 5.5.2.1 жай бөлшектерді оқу және жазу		
	Дұрыс және бұрыс жай бөлшектер	5.1.1.10 дұрыс және бұрыс бөлшектерді ажырату						
	Аралас бөлшек	5.1.1.11 аралас бөлшектің мағынасын мен жазылуын тану; 5.1.2.13 бұрыс бөлшекті аралас бөлшекке және аралас бөлшекті бұрыс бөлшекке түрлендіру			Жай бөлшектің негізгі қасиеті	5.1.2.14 жай бөлшектерді қысқартуда бөлшектің негізгі қасиетін қолдану; 5.1.2.15 жай бөлшекті жаңа бөлімге келтіру		
	Жай бөлшектер мен аралас бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу	5.5.2.3 жай бөлшектерді, аралас бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу			Дұрыс және бұрыс жай бөлшектер	5.1.1.10 дұрыс және бұрыс бөлшектерді ажырату		
					Аралас сандар	5.1.1.11 аралас сан анықтамасын		

2-тоқсан						
Жай бөлшектерге амалдар қолдану	Жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру. Жай және аралас бөлшектерді салыстыру	5.1.2.16 жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру, жай және аралас бөлшектерді салыстыру;			білу; 5.1.2.13 бұрыс бөлшекті аралас санға және аралас санды бұрыс бөлшекке айналдыру	
	Жай бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.17 бөлімдері бірдей бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.18 бөлімдері әртүрлі бөлшектерді қосу және азайтуды орындау		Жай бөлшектер мен аралас сандарды координаталық сәуледе кескіндеу	5.5.2.3 жай бөлшектерді, аралас сандарды координаталық сәуледе кескіндеу	
	2-тоқсан					
	Аралас бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.19 натурал саннан бөлшекті азайтуды орындау; 5.1.2.20 аралас бөлшектерді қосу және азайтуды орындау		Жай бөлшектерге амалдар қолдану	Жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру. Жай бөлшектерді және аралас сандарды салыстыру	5.1.2.16 жай бөлшектерді ортақ бөлімге келтіру; жай бөлшектерді, аралас сандарды салыстыру
Жай және аралас бөлшектерді көбейту. Өзара кері сандар	5.1.2.21 жай және аралас бөлшектерді көбейтуді орындау; 5.1.1.12 өзара кері сандар анықтамасын тұжырымдау; 5.1.2.22 берілген санға кері санды табу			Жай бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.17 бөлімдері бірдей бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.18 бөлімдері әртүрлі бөлшектерді қосу және азайтуды	

	Жай және аралас бөлшектерді бөлу	5.1.2.23 жай және аралас бөлшектерді бөлуді орындау			орындау		
3-тоқсан							
Мәтінді есептер	Санның бөлігін және бөлігі бойынша санды табуға берілген есептер	5.1.2.24 санның бөлігін табу және бөлігі бойынша санды табу; 5.5.1.4 санның немесе шаманың бөлігін табу және бөлігі бойынша санды немесе шаманы табуға арналған есептерді құрастыру және шығару			Аралас сандарды қосу. Аралас сандарды азайту	5.1.2.19 натурал саннан жай бөлшекті азайтуды орындау; 5.1.2.20 аралас сандарды қосу және азайтуды орындау	
	Бөлшектерге және бірлесіп орындалатын жұмыстарға қатысты есептер	5.5.1.3 жай бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып бөлшектерге және бірлесіп орындалатын жұмысқа қатысты мәтінді есептер шығару			Жай бөлшектерді және аралас сандарды көбейту. Өзара кері сандар	5.1.2.21 жай бөлшектерді, аралас сандарды көбейтуді орындау; 5.1.1.12 өзара кері сандар анықтамасын білу; 5.1.2.22 берілген санға кері санды табу	
					Жай бөлшектерді және аралас сандарды бөлу	5.1.2.23 жай бөлшектерді және аралас сандарды бөлуді орындау	
3-тоқсан							
Ондық бөлшектер және оларға амалдар қолдану	Ондық бөлшек. Ондық бөлшектерді оқу және жазу. Ондық бөлшекті жай	5.1.1.13 ондық бөлшектің жазылуын түсіну; 5.5.2.5 ондық бөлшектерді оқу және жазу;		Мәтінді есептер	Санның бөлігін және бөлігі бойынша санды табуға берілген есептер	5.1.2.24 санның бөлігін табу және бөлігі бойынша санды табу; 5.5.1.4 санның	

	бөлшекке келтіру	5.1.1.14 ондық бөлшектерге он жағынан нөлдерді тіркеп жазу (алып тастау) арқылы жазылған сандардың теңдігін түсіну; 5.1.2.25 бөлшекті бір түріндегі жазылуынан екінші түріндегі жазылуына келтіру				немесе шаманың бөлігін табу және бөлігі бойынша санды немесе шаманы табуға арналған есептерді құрастыру және шығару		
	Ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу. Ондық бөлшектерді салыстыру	5.5.2.4 ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу; 5.1.2.26 ондық бөлшектерді салыстыру			Бірлесіп орындалатын жұмыстарға қатысты есептер	5.5.1.3 жай бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып мәтінді есептер шығару (мысалы, бірлесіп жұмыс жасауға қатысты есептер және тағы басқа)		
	Ондық бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.27 ондық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау		Ондық бөлшектер және оларға амалдар қолдану	Ондық бөлшек. Ондық бөлшектерді оқу және жазу. Ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру	5.1.1.13 ондық бөлшек ұғымын меңгеру; 5.5.2.5 ондық бөлшектерді оқу және жазу; 5.1.1.14 ондық бөлшек түрінде жазылған сандардың теңдігін түсіну,		
	Ондық бөлшекті натурал санға көбейту. Ондық бөлшектерді көбейту	5.1.2.28 ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке көбейтуді орындау						
	Ондық бөлшекті натурал санға	5.1.2.30 ондық бөлшекті натурал санға және ондық						

	бөлу. Ондық бөлшекті ондық бөлшекке бөлу	бөлшекке бөлуді орындау			мысалы, 1,3 және 1,30; 5.1.2.25 бөлшектерді бір жазылу түрінен басқа жазылу түріне ауыстыру		
	Ондық бөлшектерді 10; 100; 1000;... және 0,1; 0,01; 0,001;... сандарына көбейту және бөлу	5.1.2.29 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына көбейту ережелерін қолдану; 5.1.2.31 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына бөлу ережелерін қолдану		Ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу. Ондық бөлшектерді салыстыру	5.5.2.4 ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу; 5.1.2.26 ондық бөлшектерді салыстыру		
	Ондық бөлшектерді дөңгелектеу	5.1.1.15 санның жуық мәні ұғымын меңгеру; 5.1.2.32 ондық бөлшектерді берілген разрядқа дейін дөңгелектеу		Ондық бөлшектерді қосу және азайту	5.1.2.27 ондық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау		
	Мәтінді есептерді шығару. Бөлшектерден тұратын сандар тізбектері	5.5.1.5 бөлшектерге (ондық және аралас) арифметикалық амалдар қолданып мәтінді есептер шығару; 5.2.3.4 бөлшектерден (ондық және аралас) тұратын		Ондық бөлшекті натурал санға көбейту. Ондық бөлшектерді көбейту	5.1.2.28 ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке көбейтуді орындау		
				Ондық бөлшекті натурал санға бөлу. Ондық бөлшекті ондық бөлшекке бөлу	5.1.2.30 ондық бөлшекті натурал санға және ондық бөлшекке бөлуді орындау		
				Ондық	5.1.2.29 ондық		

		тізбектердің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.5 бөлшектерден (ондық және аралас) тұратын тізбектердің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу			бөлшектерді 10; 100; 1000;... және 0,1; 0,01; 0,001;... сандарына көбейту және бөлу	бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына көбейту ережелерін қолдану; 5.1.2.31 ондық бөлшектерді 10, 100, 1000, ... және 0,1; 0,01; 0,001; ... сандарына бөлу ережелерін қолдану		
Процент	Процент	5.1.1.16 процент ұғымын меңгеру; 5.1.2.33 бөлшекті процентке және процентті бөлшекке айналдыру			Ондық бөлшектерді дөңгелектеу	5.1.1.15 санның жуық мәні ұғымын меңгеру; 5.1.2.32 ондық бөлшектерді берілген разрядқа дейін дөңгелектеу		
	Санның процентін және проценті бойынша санды табу	5.1.2.34 берілген санның процентін табу; 5.1.2.35 бір санның екінші санға проценттік қатынасын және екінші санның бірінші санға проценттік қатынасын табу; 5.1.2.36 берілген процент бойынша санды табу;			Мәтінді есептерді шығару. Бөлшектерден тұратын сандар тізбектері	5.5.1.5 бөлшектерге арифметикалық амалдар қолданып мәтінді есептер шығару; 5.2.3.4 бөлшектерден		
	Мәтінді есептерді	5.5.1.6 процентке байланысты						

	шығару	мәтінді есептерді шығару				тұратын тізбектердің заңдылықтарын анықтау; 5.2.3.5 бөлшектерден тұратын тізбектердің заңдылықтарын құрастыру және тізбектерді жазу		
4-тоқсан								
Жиын	Жиын. Жиынның элементтері. Жиындарды кескіндеу	5.4.1.1 жиын, оның элементтері, бос жиын ұғымдарын меңгеру; 5.5.2.8 жиындармен жұмыс істеуде U, П, E, Ф, C, Ø символдарды қолдану						
	Жиындар арасындағы қатынастар. Жиындардың теңдігі. Ішкі жиын	5.4.1.4 жиындар теңдігі және ішкі жиын ұғымдарын меңгеру; 5.4.1.5 жиындар теңдігін және ішкі жиын элементтерін анықтау		Жиын	Жиын. Жиынның элементтері. Жиындарды кескіндеу	5.4.1.1 жиын, оның элементтері, бос жиын ұғымдарын меңгеру; 5.5.2.8 жиындармен жұмыс істеуде C, U, П, Ø, E, Ф имволдарын қолдану		
	Жиындардың бірігуі мен қиылысуы	5.4.1.2 жиындардың қиылысуы және бірігуі анықтамаларын тұжырымдау; 5.4.1.3 берілген жиындардың қиылысуы мен бірігуін табу, нәтижесін U, П символдарын қолданып жазу			Жиындар арасындағы қатынастар. Ішкі жиын	5.4.1.4 ішкі жиын ұғымын меңгеру; 5.4.1.5 жиындар арасындағы қатынастардың сипаттамасын анықтау (қиылысатын және қиылыспайтын		
	Мәтінді	5.5.1.7 Эйлер-Венн						

	есептерді шығару	диаграммасын қолданып, есептер шығару			Жиындардың бірігуі мен қиылысуы	жиындар) 5.4.1.2 жиындардың қиылысуы және бірігуі анықтамаларын білу; 5.4.1.3 берілген жиындардың қиылысуы мен бірігуін табу, нәтижесін U, П символдарын қолданып жазу		
Бұрыштар	Бұрыш. Бұрыштың шамасы. Бұрышты салу және өлшеу. Транспортир. Бұрыштарды салыстыру	5.3.1.4 бұрыш және оның градустық өлшемі ұғымдарын меңгеру, бұрыштарды белгілеу және салыстыру; 5.3.1.5 бұрыштардың түрлерін ажырату (сүйір, тік, доғал, жазыңқы, толық); 5.3.3.1 бұрышты транспортир көмегімен өлшеу; 5.3.3.2 градустық өлшемі берілген бұрышты транспортир көмегімен салу; 5.3.3.3 бұрыштың градустық өлшемін табуға, бұрыштарды салыстыруға берілген есептерді шығару			Мәтінді есептерді шығару	5.5.1.7 Эйлер-Венн диаграммасын қолданып, есептер шығару		
4-тоқсан								
			Пайыз	Пайыз		5.1.1.16 пайыз ұғымын меңгеру; 5.1.2.33 бөлшекті пайызға және пайызды бөлшекке айналдыру		
Статистика	Статистикалық деректер. Статистикалық деректерді	5.4.3.1 кесте түрінде берілген статистикалық деректерден		Санның пайызын және пайызы бойынша санды табу		5.1.2.34 берілген санның пайызын табу; 5.1.2.35 бір санның екінші		

	көрсету әдістері.	ақпаратты алу			санға пайыздық қатынасын және керісінше табу; 5.1.2.36 берілген пайызы бойынша санды табу
5-сыныптағы математика курсы қайталау				Мәтінді есептерді шығару	5.5.1.6 пайызға байланысты мәтінді есептерді шығару
2) 6-сынып:			Бұрыш. Көпбұрыш	Бұрыш	5.3.1.4 бұрыш және оның градустық өлшемі ұғымдарын меңгеру, бұрыштарды белгілеу және салыстыру, 5.3.1.5 бұрыштардың түрлерін ажырату (сүйір, тік, доғал, жазыңқы, толық); 5.3.3.1 бұрышты транспортер көмегімен өлшеу; 5.3.3.2 градустық
Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары			
1-тоқсан					
5-сыныптағы математика курсы қайталау					
Қатынастар және	Екі санның қатынасы. Екі	6.1.1.1 екі санның қатынасы нені			

пропорциялар	санның проценттік қатынасы	көрсететінін түсіну; 6.1.2.1 сандардың қатынасы ұғымын меңгеру; 6.1.2.2 берілген қатынасқа кері қатынасты табу; 6.5.2.1 екі санның қатынасын оқу және жазу			өлшемі берілген бұрышты транспортир көмегімен салу; 5.3.3.3 бұрыштың градустық өлшемін табуға, бұрыштарды салыстыруға берілген есептерді шығару		
	Пропорция. Пропорцияның негізгі қасиеті	6.1.2.3 пропорция анықтамасын тұжырымдау; 6.1.2.4 пропорцияларды тану және құрастыру; 6.5.2.2 пропорцияны оқу және жазу; 6.1.2.5 пропорцияның негізгі қасиетін қолдану;		Көпбұрыш	5.3.1.7 көпбұрыш ұғымын меңгеру		
	Тура пропорционалдық тәуелділік. Кері пропорционалдық тәуелділік	6.1.1.2 қандай шамалар тура пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.1.1.3 қандай шамалар кері пропорционалды болатынын түсіну және оларға		Диаграмма	Шеңбер. Дөңгелек. Дөңгелек сектор	5.3.1.2 шеңбер, дөңгелек және олардың элементтері (центр, радиус, диаметр) ұғымдарын меңгеру; 5.3.1.3 циркульдің көмегімен шеңберді салу; 5.3.1.6 дөңгелек сектор ұғымын меңгеру	
				Диаграмма	5.4.3.1 дөңгелек, сызықтық және бағанды		

		мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.5.1.1 шамалары тура және кері пропорционалдықпен байланысты есептерді ажырату және шығару			диаграммалар туралы түсініктері болу; 5.4.3.2 дөңгелек, сызықтық және бағанды диаграммалар салу		
	Мәтінді есептерді пропорцияның көмегімен шығару	6.5.1.2 процентке берілген есептерді пропорция арқылы шешу; 6.1.2.6 шамаларды берілген қатынаста бөлу; 6.1.2.7 шамаларды берілген сандарға кері пропорционал болатын бөліктерге бөлу		Статистикалық деректерді көрсету тәсілдері	5.4.3.3 кесте немесе диаграмма түрінде берілген статистикалық ақпаратты алу		
	Масштаб	6.1.1.5 масштаб ұғымын меңгеру; 6.5.1.3 картамен, жоспармен, сызбамен жұмыс барысында масштабты қолдану		Кеңістік фигураларының жазбалары	Тік бұрышты параллелепипед (текше) және оның жазбасы		
Метрикалық қатынастар	Шеңбер. Дөңгелек. Дөңгелек сектор.	6.3.1.7 шеңбер, дөңгелек және олардың элементтері (центр, радиус, диаметр) ұғымдарын меңгеру;		Фигураларды қиюға берілген	5.3.2.1 фигураларды		

		6.3.1.8 циркульдің көмегімен шеңберді салу; 6.3.1.9 дөңгелек сектор ұғымын меңгеру		есептер. Фигураларды құрастыруға берілген есептер	қию және құрастыру арқылы есептер шығару	
	Шеңбердің ұзындығы. Дөңгелектің ауданы.	6.3.3.2 шеңбер ұзындығының оның диаметріне қатынасы тұрақты сан екенін білу; 6.3.3.3 шеңбер ұзындығының формуласын білу және қолдану; 6.3.3.4 дөңгелек ауданының формуласын білу және қолдану		5-сыныптағы математика курсы қайталау		
	Рационал сандар және оларға амалдар қолдану	Оң сандар. Теріс сандар. Координаталық түзу. Қарама-қарсы сандар		2) 6-сынып:		
		6.1.1.4 координаталық түзудің анықтамасын білу және координаталық түзуді салу; 6.1.1.7 қарама-қарсы сандар ұғымын меңгеру, оларды координаталық түзуде белгілеу		Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
				1-тоқсан		
				5-сыныптағы математика курсы қайталау		
			Қатынастар және пропорциялар	Екі санның қатынасы. Екі санның пайыздық қатынасы	6.1.1.1 екі санның қатынасы нені көрсететінін түсіну; 6.1.2.1 сандардың қатынасы ұғымын меңгеру; 6.1.2.2 берілген қатынасқа кері қатынасты табу; 6.5.2.1 екі санның қатынасын оқу және жазу	
				Пропорция. Пропорцияның негізгі қасиеті	6.1.2.3 пропорция анықтамасын білу; 6.1.2.4 пропорцияларды ажырату және құрастыру; 6.1.2.5 пропорцияның негізгі қасиетін білу	

	Бүтін сандар. Рационал сандар	6.1.1.6 бүтін сан ұғымын меңгеру; 6.5.2.3 шамаларды сипаттау үшін бүтін сандарды қолдану; 6.1.1.8 рационал сан ұғымын меңгеру; 6.1.2.9 координаталық түзуде рационал сандарды кескіндеу; 6.1.2.11 рационал сандардың ішкі жиындарын Эйлер-Венн дөңгелектері арқылы кескіндеу			және қолдану; 6.5.2.2 пропорцияны оқу және жазу		
	Санның модулі	6.1.1.9 санның модулі анықтамасын тұжырымдау және оның мәнін табу; 6.2.1.11 санның модулінің геометриялық мағынасын түсіну; 6.3.3.1 координаталық түзудегі нүктелердің арақашықтығын табу			Тура пропорционалдық тәуелділік. Кері пропорционалдық тәуелділік		6.1.1.2 қандай шамалар тура пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.1.1.3 қандай шамалар кері пропорционалды болатынын түсіну және оларға мысалдар келтіру, есептер шығару; 6.5.1.1 шамалары тура және кері пропорционалдықпен байланысты есептерді ажырату және шығару
	Рационал сандарды салыстыру	6.1.2.8 бүтін сандарды салыстыру; 6.1.2.12 рационал сандарды салыстыру			Мәтінді есептерді пропорцияның көмегімен шығару		6.5.1.2 пайызға берілген есептерді пропорция арқылы шешу; 6.1.2.6 шамаларды берілген қатынаста бөлу; 6.1.2.7 шамаларды берілген сандарға кері болатын
	Рационал сандарды	6.1.2.10 бүтін сандарды					

	координаталық түзудің көмегімен қосу	координаталық түзу көмегімен қосу және азайтуды орындау			пропорционал бөліктерге бөлу
	Теріс рационал сандарды қосу. Таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосу	6.1.2.13 таңбалары бірдей, таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосуды орындау		Масштаб	6.1.1.5 масштаб ұғымын меңгеру; 6.5.1.3 картамен, сызбамен, жоспармен жұмыс барысында масштабты қолдану
	Рационал сандарды азайту. Координаталық түзде нүктелердің арақашықтығы	6.1.2.14 рационал сандарды азайтуды орындау; 6.1.2.24 координаталық түздегі нүктелердің арақашықтығын табу		Шеңбердің ұзындығы. Дөңгелектің ауданы. Шар. Сфера	6.3.3.2 шеңбер ұзындығының оның диаметріне қатынасы тұрақты сан екенін білу; 6.3.3.3 шеңбер ұзындығының формуласын білу және қолдану; 6.3.3.4 дөңгелек ауданының формуласын білу және қолдану; 6.3.1.7 шар мен сфера туралы түсінігінің болуы
2-тоқсан					
Рационал сандарға амалдар қолдану	Рационал сандарды көбейту	6.1.2.15 рационал сандарды көбейтуді орындау			
	Рационал сандарды қосу мен көбейтудің ауыстырымдылық және терімділік қасиеттері	6.1.2.17 рационал сандарды қосу мен көбейтудің қасиеттерін қолдану			
	Рационал сандарды бөлу	6.1.2.16 рационал сандарды бөлуді орындау			
	Рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түрінде беру. Шектеусіз периодты ондық	6.1.2.18 шектеулі ондық бөлшектер түрінде жазуға болатын жай бөлшектерді ажырату;			
			Рационал сандар және оларға амалдар қолдану	Оң сандар. Теріс сандар. Координаталық түзу. Қарама-қарсы сандар	6.1.1.4 координаталық түзудің анықтамасын білу және координаталық түзуді салу; 6.1.1.7 қарама-қарсы сандар ұғымын меңгеру, оларды координаталық

	бөлшекті жай бөлшекке айналдыру	6.1.2.19 рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түріне келтіру; 6.1.2.20 шектеусіз периодты ондық бөлшектің периодын табу; 6.1.2.21 шектеусіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру			түзуде белгілеу	
	Рационал сандарға арифметикалық амалдар қолдану	6.1.2.22 құрамында рационал сандар бар болатын сандық өрнектердің мәнін табу		Бүтін сандар. Рационал сандар	6.1.1.6 бүтін сан ұғымын меңгеру; 6.5.2.3 шамаларды сипаттау үшін бүтін сандарды қолдану; 6.1.1.8 рационал сан ұғымын меңгеру; 6.1.2.9 координаталық түзуде рационал сандарды кескіндеу; 6.1.2.11 рационал сандардың ішкі жиындарын Эйлер-Венн дөңгелектері арқылы кескіндеу	
	Мәтінді есептерді шығару	6.5.1.4 рационал сандарды қолданып мәтінді есептерді шығару		Санның модулі	6.1.1.9 санның модулі анықтамасын білу және оның мәнін табу; 6.2.1.11 $ a - b $ өрнегінің геометриялық мағынасын түсіну; 6.3.3.1 координаталық түзуде нүктелердің арақашықтығын табу	
Алгебралық өрнектер	Айнымалы. Айнымалысы бар өрнек	6.2.1.1 алгебралық өрнек ұғымын меңгеру; 6.2.1.2 айнымалылардың берілген рационал мәндері үшін алгебралық өрнектердің мәндерін есептеу; 6.2.1.3 алгебралық өрнектегі		Рационал сандарды салыстыру	6.1.2.8 бүтін сандарды салыстыру; 6.1.2.12 рационал сандарды салыстыру	
				Рационал	6.1.2.10 бүтін	

		айнымалының мүмкін мәндерін табу; 6.2.1.4 айнымалылардың қандай мәндерінде алгебралық өрнектің практикалық есептер мәнмәтінінде мағынасы бар болатынын түсіну		сандарды координаталық түзудің көмегімен қосу	сандарды координаталық түзу көмегімен қосу және азайтуды орындау
	Жақшаларды ашу. Коэффициент. Ұқсас қосылғыштар. Ұқсас қосылғыштарды біріктіру	6.2.1.5 жақшаны ашу ережелерін тұжырымдау; 6.2.1.6 коэффициент, ұқсас мүшелер ұғымдарының анықтамаларын тұжырымдау; 6.2.1.7 алгебралық өрнектерде ұқсас мүшелерді біріктіруді орындау		Теріс рационал сандарды қосу. Таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосу	6.1.2.13 таңбалары бірдей, таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосуды орындау
	Өрнектерді тепе-тең түрлендіру. Тепе-теңдік	6.2.1.8 тепе-теңдік және тепе-тең түрлендіру анықтамаларын тұжырымдау		Рационал сандарды азайту. Координаталық түзуде нүктелердің арақашықтығы	6.1.2.14 рационал сандарды азайтуды орындау; 6.1.2.24 координаталық түзуде нүктелердің арақашықтығын табу
	Алгебралық өрнектерді түрлендіру	6.2.1.9 алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау		2-тоқсан	
	Мәтінді есептерді шығару	6.5.2.4 мәтінді есептер шығаруда	Рационал сандарға амалдар қолдану	Рационал сандарды көбейту	6.1.2.15 рационал сандарды көбейтуді орындау
				Рационал сандарды қосу мен көбейтудің ауыстырымдылық және терімділік қасиеттері	6.1.2.17 рационал сандарды қосу мен көбейтудің қасиеттерін қолдану
				Рационал сандарды бөлу	6.1.2.16 рационал сандарды бөлуді орындау
				Рационал санды шексіз периодты ондық бөлшек түрінде беру. Шексіз периодты	6.1.2.18 шектеулі ондық бөлшектер түрінде жазуға болатын жай бөлшектерді танып

		айнымалысы бар өрнектер мен формулалар құрастыру; 6.2.1.10 теңдіктерден бір айнымалыны екінші айнымалы арқылы өрнектеу		ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру	білу; 6.1.2.19 рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түрінде көрсету; 6.1.2.20 шектеусіз периодты ондық бөлшектің периодын табу; 6.1.2.21 шектеусіз периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру		
3-тоқсан							
Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу	Санды теңдіктер және олардың қасиеттері	6.2.2.1 тура санды теңдіктердің қасиеттерін тұжырымдау және қолдану		Рационал сандарға арифметикалық амалдар қолдану	6.1.2.22 рационал сандармен арифметикалық амалдарды орындау		
	Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу. Мәндес теңдеулер. Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу	6.2.2.2 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеудің, мәндес теңдеулердің анықтамаларын тұжырымдау; 6.2.2.3 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу		Мәтінді есептерді шығару	6.5.1.4 рационал сандарды қолданып мәтінді есептерді шығару		
	Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар қарапайым сызықтық теңдеулер	6.2.2.4 a және b – рационал сандар үшін $ x \pm a = b$ түріндегі теңдеулерді шешу		Алгебралық өрнектер	Айнымалы. Айнымалысы бар өрнек	6.2.1.1 алгебралық өрнек ұғымын меңгеру; 6.2.1.2 айнымалылардың берілген рационал мәндері үшін алгебралық өрнектердің мәндерін есептеу; 6.2.1.3 алгебралық өрнектегі	
	Теңдеулер	6.5.1.6 мәтінді					

	көмегімен мәтінді есептерді шығару	есептерді сызықтық теңдеулерді құру арқылы шығару			айнымалының мүмкін мәндерін табу; 6.2.1.4 айнымалылардың қандай мәндерінде алгебралық өрнектің практикалық есептер мәнмәтіндіде мағынасы бар болатынын түсіну		
Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер	Теңсіздіктер және олардың қасиеттері	6.2.2.5 тура теңсіздіктердің қасиеттерін тұжырымдау және қолдану;					
	Сан аралықтар. Сан аралықтардың бірігуі мен қиылысуы	6.2.2.7 сан аралықтарын жазу үшін белгілеулерді пайдалану; 6.2.2.8 сан аралықтарды кескіндеу; 6.2.2.9 сан аралықтардың бірігуін және қиылысуын табу		Жақшаларды ашу. Коэффициент. Ұқсас қосылғыштар. Ұқсас қосылғыштарды біріктіру	6.2.1.5 жақшаны ашу ережелерін білу; 6.2.1.6 коэффициент, ұқсас мүшелер ұғымдарының анықтамаларын білу; 6.2.1.7 алгебралық өрнектерде ұқсас мүшелерді біріктіруді орындау		
	Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздік. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу	6.2.2.10 Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу $kx > b, kx \geq b, kx < b, kx \leq b$ түріндегі сызықтық теңсіздіктерді шешу; 6.2.2.11 алгебралық түрлендірулердің көмегімен теңсіздіктерді $kx > b, kx \geq b, kx < b, kx \leq b$ түріндегі теңсіздіктерге		Өрнектерді тепе-тең түрлендіру. Тепе-теңдік	6.2.1.8 тепе-теңдік және тепе-тең түрлендіру анықтамаларын білу		
				Алгебралық өрнектерді түрлендіру	6.2.1.9 алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау		
			Мәтінді есептерді шығару		6.5.2.4 мәтінді есептер шығаруда айнымалысы бар өрнектер мен формулалар құрастыру;		

		келтіру; 6.2.2.12 теңсіздіктердің шешімдерін координаталық түзуде кескіндеу; 6.2.2.13 теңсіздіктердің шешімдерін сан аралығы түрінде және берілген сан аралығын теңсіздік түрінде жазу			6.2.1.10 теңдіктерден бір айнымалыны екінші айнымалы арқылы өрнектеу
			3-тоқсан		
	Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесі. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу	6.2.2.14 бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу	Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу	Санды теңдіктер және олардың қасиеттері	6.2.2.1 тура санды теңдіктердің қасиеттерін білу және қолдану
	Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар қарапайым	6.2.2.15 $ x > a, x \geq a, x < a, x \leq a$ әрбір теңсіздікті шешіп, теңсіздікті қанағаттандыратын нүктелер жиындарын координаталық түзуде кескіндеу		Бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу	6.2.2.2 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеудің, мәндес теңдеулердің анықтамаларын білу; 6.2.2.3 бір айнымалысы бар сызықтық теңдеулерді шешу
				Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңдеу	6.2.2.4 $ x \pm a = b$ түріндегі теңдеулерді шешу, мұндағы a және b – рационал сандар
				Теңдеулер көмегімен мәтінді есептерді шығару	6.5.1.6 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулерді құру арқылы шығару
			Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер	Санды теңсіздіктер және олардың қасиеттері	6.2.2.5 тура санды теңсіздіктердің қасиеттерін білу және қолдану; 6.2.2.6 теңсіздіктерді

	сызықтық теңсіздіктерді шешу				қосу, азайту, көбейту және бөлуді түсіну және қолдану	
	Санды теңсіздіктер	6.2.2.6 Санды теңсіздіктерді қосу, азайту, көбейту және бөлуді түсіну және қолдану		Сан аралықтар. Сан аралықтардың бірігуі мен қиылысуы	6.2.2.7 сан аралықтарын жазу үшін белгілеулерді пайдалану; 6.2.2.8 сан аралықтарды кескіндеу; 6.2.2.9 сан аралықтардың бірігуін және қиылысуын табу	
4-тоқсан						
Координаталық жазықтық	Перпендикуляр түзулер және кесінділер. Параллель түзулер және кесінділер	6.3.2.1 параллель, қиылысатын және перпендикуляр түзулер туралы түсінікті қалыптастыру; 6.3.2.2 параллель, перпендикуляр түзулер мен кесінділерді тану		Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздік. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу	6.2.2.10 $kx > b$, $kx \geq b$, $kx < b$, $kx \leq b$ түріндегі сызықтық теңсіздіктерді шешу 6.2.2.11 алгебралық түрлендірулердің көмегімен теңсіздіктерді $kx > b$, $kx \geq b$, $kx < b$, $kx \leq b$ түріндегі теңсіздіктерге келтіру; 6.2.2.12 теңсіздіктердің шешімдерін координаталық түзде кескіндеу; 6.2.2.13 теңсіздіктердің шешімдерін сан	
	Координаталық жазықтық. Тікбұрышты координаталар жүйесі	6.3.1.1 координаталық жазықтық ұғымын меңгеру; 6.3.1.2 тік бұрышты координаталар жүйесін салу; 6.3.1.3 реттелген сандар жұбы тікбұрышты координаталар жүйесінде бір ғана нүктені беретінін және әрбір нүктеге нүктенің				

		<p>координаталары деп аталатын бір ғана реттелген сандар жұбының сәйкес болатынын түсіну;</p> <p>6.3.1.4 координаталар жүйесінде нүктені оның координаталары бойынша салу және координаталық жазықтықта берілген нүктенің координаталарын табу;</p> <p>6.3.2.3 кесінділердің, сәулелер немесе түзулердің бір-бірімен және олардың координаталық осьтермен қиылысу нүктелерінің координаталарын анықтау</p>			<p>аралығы арқылы және берілген сан аралығын теңсіздік түрінде жазу</p>	
				<p>Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесі. Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу</p>	<p>6.2.2.14 бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер жүйесін шешу</p>	
				<p>Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздік. Айнымалысы модуль таңбасының ішінде берілген бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктерді шешу</p>	<p>6.2.2.15 $x > a, x \geq a, x < a, x \leq a$ теңсіздіктер түрінде берілген нүктелер жиынын координаталық түзуде кескіндеу</p>	
	<p>Центрлік симметрия. Осьтік симметрия</p>	<p>6.3.1.5 координаталық осьтерге қатысты осьтік симметрия және координаталар басына қатысты центрлік симметрия ұғымдарын меңгеру;</p>	<p>Координаталық жазықтық</p>	<p>Перпендикуляр түзулер және кесінділер. Параллель түзулер және кесінділер</p>	<p>6.3.2.1 параллель, қиылысатын, перпендикуляр түзулердің анықтамаларын білу;</p> <p>6.3.2.2 параллель, перпендикуляр</p>	

		6.3.1.6 осьтік немесе центрлік симметриясы болатын фигуралар туралы түсінігі болуы; симметриялық және центрлік-симметриялы фигураларды ажырату; 6.3.2.4 тік бұрышты координаталар жүйесінде координаталар басы және координаталық осьтерге қатысты симметриялы нүктелер мен фигураларды салу			түзулер мен кесінділерді ажырату	
Статистика. Комбинаторика	Диаграммалар.	6.4.3.1 сызықтық, дөңгелек және бағанды диаграммалар туралы түсініктері болу; 6.4.3.2 диаграмма (сызықтық, дөңгелек және бағанды) түрінде берілген статистикалық деректерден ақпаратты алу		Координаталық жазықтық. Тікбұрышты координаталар жүйесі	6.3.1.1 координаталық жазықтық ұғымын меңгеру; 6.3.1.2 тік бұрышты координаталар жүйесін салу; 6.3.1.3 $(x; y)$ реттелген сандар жұбы тікбұрышты координаталар жүйесінде нүктені беретінін және әрбір нүктеге нүктенің координаталары деп аталатын бір ғана реттелген сандар жұбының сәйкес болатынын түсіну; 6.3.1.4 координаталар жүйесінде нүктенің координаталары бойынша салу және координаталық жазықтықта берілген нүктенің координаталарын табу; 6.3.2.3 кесінділердің, сәулелер немесе түзулердің бір-	
	Статистикалық деректер және	6.4.3.3 бірнеше сандардың				

	олардың сипаттамалары: арифметикалық орта, мода, медиана, ауқым	арифметикалық ортасы, санды деректердің құлашы, медианасы, модасының анықтамаларын тұжырымдау; 6.4.3.4 статистикалық санды сипаттамаларды анықтау			бірімен, координаталық осьтермен қиылысу нүктелерінің координаталарын графиктік тәсілмен табу	
	Қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару. Іріктеу тәсілі арқылы комбинаторикалық есептер шығару	6.5.1.5 қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару; 6.4.2.1 іріктеу тәсілмен комбинаторикалық есептерді шығару			Центрлік симметрия. Осьтік симметрия	
5-6-сыныптардағы математика курсын қайталау			Кеңістіктегі фигуралар	Фигуралардың кеңістікте орналасуы. Кеңістік	6.3.2.4 кескіні бойынша фигураны ажырату, жазық және кеңістік фигураларын	

	фигураларын кескіндеу, «көрінбейтін» сызықтар. Вектор ұғымы	кескіндеу; 6.3.4.1 вектор анықтамасын білу және оны кескіндеу
4-тоқсан		
Статистика. Комбинаторика	Статистикалық деректер және олардың сипаттамалары: арифметикалық орта, мода, медиана, құлаш	6.4.3.1 бірнеше сандардың арифметикалық ортасы, санды деректердің құлашы, медианасы, модасының анықтамаларын білу; 6.4.3.2 статистикалық санды сипаттамаларды есептеу
	Қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару. Іріктеу тәсілі арқылы комбинаторикалық есептер шығару	6.5.1.5 қозғалыстың орташа жылдамдығын табуға есептер шығару; 6.4.2.1 іріктеу тәсілмен комбинаторикалық есептерді шығару
Шамалар арасындағы тәуелділіктер	Шамалар арасындағы тәуелділіктердің берілу тәсілдері: аналитикалық (формула арқылы), кестелік, графигтік тәсіл	6.5.2.5 шамалар арасындағы тәуелділікке есептер шығару; 6.5.2.6 шамалар арасындағы тәуелділіктердің берілу тәсілдерін

			білу; 6.5.2.7 сипаттамасы бойынша тәуелділіктің формуласын жазу; 6.5.2.8 формуламен немесе графикпен берілген тәуелділіктердің кестесін құру; 6.5.2.9 формуламен және кестемен берілген тәуелділіктердің графиктерін салу	
		Нақты процестердің графиктерін қолданып шамалар арасындағы тәуелділіктерді зерттеу	6.5.2.10 шынайы процестердің графиктерін қолданып, шамалар арасындағы тәуелділіктерді табу және зерттеу	
		Тура пропорционалдық және оның графигі	6.1.2.23 тура пропорционал тәуелділіктерді танып білу және мысалдар келтіру; 6.2.1.12 тура пропорционалдың формуласын білу және графигін салу; 6.5.2.11 тура пропорционал шамалардың	

			арасындағы шынайы тәуелділіктердің графиктеріне талдау беру; 6.5.2.12 сипаттамасы бойынша тура пропорционалдың формуласын жазу; 6.5.2.13 тура пропорционалдың графигін салу	
Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер және олардың жүйелері	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеу	6.2.2.16 екі айнымалысы бар теңдеудің анықтамасын және қасиеттерін білу		
	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйелері	6.2.2.17 екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесі туралы түсінігінің болуы; 6.2.2.18 екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесінің шешімі реттелген сандар жұбы болатынын түсіну		
	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін қосу тәсілімен және алмастыру	6.2.2.19 теңдеулер жүйелерін алмастыру тәсілі және қосу тәсілі арқылы шешу		

		<p>тәсілімен шешу</p> <p>Мәтінді есептерді екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйелері арқылы шығару</p>	<p>6.2.1.13 сандармен байланысты есептер шығаруда $\overline{ab} = 10a + b$, $\overline{abc} = 100a + 10b + c$ жазуларын қолдану;</p> <p>6.5.1.7 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу</p>	
5-6-сыныптардағы математика курсының қайталау				

9. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. Глоссарий:

1) «негізгі орта білімнің базалық мазмұны – үлгілік, түрі мен меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тілінен тәуелсіз, білім беру ұйымдарында міндетті түрде оқытылатын негізгі орта білім мазмұнының құрамы, құрылымы мен көлемі;

2) қашықтан оқыту – білім беру процесіне тән барлық құрамдастарды (мақсаттары, мазмұны, әдістері, ұйымдастыру формалары, оқыту құралдары) және Интернет-технологиялардың немесе басқа да құралдардың нақты арнайы құралдарымен жүзеге асырылатын интербелсенділікті ескеретін, оқытушы мен оқушылардың бір-бірімен қашықтықтан өзара қатынасы;

3) инклюзивті білім беру – ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуына тең қолжетімділік үшін жағдайлар жасау;

4) бағалау критерийлері – білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалауға негіз болатын нақты өлшеуіштер;

5) білім беру саласы – сабақтас пәндер кешенін қамтитын негізгі орта білім берудің базалық мазмұнының құрамдас бөлігі;

6) оқытудан күтілетін нәтижелер – оқыту процесі аяқталғаннан кейін білім алушының білуін, түсінуін, көрсетуін сипаттайтын, соның ішінде оқушылардың ерекше оқыту қажеттіліктерін және жекелеген мүмкіндіктерін ескеретін құзыреттіліктер жиынтығы;

7) оқу процесін ұйымдастыру – негізгі білім беру бағдарламасын жүзеге асыруға бағытталған ұйымдастырушылық, дидактикалық және әдістемелік шаралар жүйесі;

8) ерекше білім беру қажеттіліктері – денсаулығына байланысты білім алуда ұдайы немесе уақытша қиындық көріп жүрген, арнайы, жалпы білім беретін оқу бағдарламалары мен қосымша білімнің білім беру бағдарламаларына мұқтаж балалардың қажеттіліктері;

9) бағалау – білім алушылардың оқуда нақты қол жеткізген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелермен әзірленген критерийлер негізінде салыстыру процесі;

10) жұмыс оқу жоспары – білім алушылардың білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, үлгілік оқу жоспары негізінде жалпы білім беру ұйымы әзірлейтін құжат;

11) жиынтық бағалау – анықталған оқу кезеңін (тоқсан), сондай-ақ оқу бағдарламасына сәйкес бөлімдерді оқып аяқтағаннан кейін өткізілетін бағалау түрі;

12) қалыптастырушы бағалау – сыныптағы күнделікті жұмыс барысында жүзеге асырылатын, оқу барысында оқушы мен мұғалімнің арасындағы жедел қарым-қатынасты және кері байланысты қамтамасыз ететін оқу процесін жетілдіруге мүмкіндік беретін, білім алушылардың үлгерімінің ағымдағы көрсеткіші болып табылатын бағалау түрі.

13) білім берудегі құндылықтар – білім алушының тұлғасын қалыптастырудағы жетекші фактор болып табылатын адамзаттық құндылықтарға негізделген оқыту мақсаттарының жүйесін қалыптастырудағы бағдарлар;

14) білім беруді цифрландыру – білім беру саласын оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық мақсаттарын жүзеге асыруға бағытталған, заманауи ақпараттық технологияларды әзірлеу және оңтайлы пайдалану үшін әдістемемен және практикамен қамтамасыз ету процесі.

3. Оқытудың мақсаты - «Алгебра» пәнінің мазмұнын сапалы меңгеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, адамзаттық құндылықтар негізінде оқушылардың зияткерлік деңгейін дамыту, ұлттық мәдениеттің озық дәстүрлерін және өз елінің зиялы азаматын қалыптастыру.

4. Міндеттері:

1) «Сандар», «Алгебра», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және талдау» бөлімшелері бойынша математикалық білім, білік және дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға ықпал ету;

2) математикалық тіл мен негізгі математикалық заңдарды, сандық қатынастар мен кеңістіктік формаларды, әртүрлі контекстердегі есептерді шешу үшін қолдануға ықпал ету;

3) есептерді шешудің математикалық модельдерін құру және нақты процестердің математикалық модельдерін түсіндіру қабілетін қалыптастыру;

4) физика, химия, биология, тағы басқа да теориялық салаларда, практикада есептерді зерттеу және шешу үшін математикалық әдістерді қолдана отырып, кең ауқымды дағдыларды қалыптастыру және дамыту;

5) практикалық есептерді шешу үшін қолайлы математикалық әдістерді таңдау, алынған нәтижелерді бағалау және олардың сенімділігін орнату үшін логикалық, сыни, аналитикалық ойлауды, шығармашылықты дамыту;

6) әлеуметтік тәжірибені жетілдіру мақсатында болашақты болжамдау және тәуекелдерді есептеу қабілетін қалыптастыру;

7) коммуникативтік дағдыларды, оның ішінде ақпаратты дәл және сауатты беру, әртүрлі көздерден алынған ақпаратты, соның ішінде басылымдар мен электронды құралдармен бірге пайдалану қабілетін дамыту;

8) өз бетінше жұмыс істеуге, топта жұмыс істеуге және өмір бойы білім мен дағдыларды меңгеру мен дамытудың үздіксіз процесіне қажетті сыйластық, ашықтық, төзімділік сияқты жеке қасиеттерді дамыту;

9) математиканың даму тарихымен, математикалық ұғымдардың пайда болу тарихымен таныстыру

10) алгебраны оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту

11) Қазақстанның серпінді дамуы және әлемдік аренадағы орнын нығайту үшін математикалық, оқу, қаржылық сауаттылықтың маңызы туралы түсінік беру.

5. Оқу пәнінің мазмұнын қалыптастырудың принциптері:

1) ғылымилық принципі;

2) қолжетімділік принципі;

3) жүйелілік және логикалық принципі;

4) спиральдік принципі;

5) пәнаралық байланысты жүзеге асыру принципі;

6) сабақтастық принципі.

6. Оқу пәнінің мазмұнында жүзеге асырылатын құндылықтар:

1) Еңбек және шығармашылық. Математиканы оқыту процесінде еңбексүйгіштік пен шығармашылыққа баулу пәннің оқыту және тәрбиелеу әлеуетіне байланысты жүзеге асырылады, атап айтқанда, пәндік дағдыларды игеру, оқушылардың қажырлы еңбегімен, ал стандартты емес мәселелерді шешу үшін алған білімдерін қолдана білу – өз іс-әрекетіне шығармашылық көзқараспен байланысты. Бұл екі қасиет мақсатқа жетудегі табандылық, ерік-жігер, тиімділік, бастама сияқты құнды қасиеттердің пайда болуының негізі ретінде қызмет етеді.

2) Ашықтық – адамның тұлғааралық қарым-қатынаста, өзгерістер мен жаңашылдыққа қаншалықты сезімтал екенін көрсететін қасиеті. Математиканы оқыту процесінде тұлғааралық ашықтықты қалыптастыру және дамыту білім алушылар арасындағы, мұғалім мен білім алушы арасындағы қарым-қатынас процесінде жүзеге асырылады. Өзгерістер мен жаңашылдыққа деген ашықтық мұғалімнің пәнді оқытудағы уәжін арттыруға ойластырған шараларға тікелей қатысты болады.

3) Өмір бойы білім алу – бұл адамның бүкіл өміріне созылатын білім, білік және дағдыларды үздіксіз алу және дамыту. Бұл құндылық-бүгінгі күннің қажеттілігі; білімге деген тұрақты, ерікті ұмтылыс. Бұл құндылық - математиканы оқытудағы сабақтастықты түсіну арқылы қалыптасуына, математиканы оқыту кезеңдері арасындағы тығыз байланысты жүзеге асыруға,

оқу процесінің тұтастығын, үздіксіздігін қамтамасыз етуге, сондай-ақ, кең ауқымды дағдылардың өмір бойы дамуына және жетілдіруге қажетті .

4) Ынтымақтастық шағын топтарда білім алушылардың бірлескен жұмыстарды ұйымдастыру барысында қалыптасады. Осылайша, білім алушының қарым-қатынасы мен толеранттылығы қалыптасады. Мұғалімдер мен балалардың қарым-қатынасы оқушының жеке басының қалыптасу мен даму ортасы болатын білдіреді. Бұл қатынастардың негізі-жеке көзқарас және ынтымақтастық педагогикасы. Бұл қатынастардың гуманизмі мен демократиясын, әр оқушының өзіндік ерекшелігі, бірегейлігі, бірегейлігі құқығын мойындауды, оның пікірі мен ұстанымын қабылдауды білдіреді. Мұғалім жасөспірімге білімнің үйлесімді тұлға мен әл-ауқатты дамыту үшін қажет екенін жеткізуі керек. Ынтымақтастық қажеттілігі ғана емес, сонымен қатар мұғалім мен білім алушы бірлескен шығармашылығы қажет.

5) Құрмет – адамның іс жүзіндегі қадір-қасиетін тануға негізделген өнегелі қатынасы және қабылдауы. Математика сабақтарында құрметтеуге тәрбиелеу білім беру мазмұны, оқыту әдістері мен формалары, кездейсоқ пайда болған және арнайы құрылған тәрбиелік жағдайларды қолдану, мұғалімнің болмысы арқылы жүзеге асырылады.

6) Қазақстандық патриотизм және жауапкершілік. Математика сабақтарындағы патриотизм қазақстандық ғылымның тарихын, оның әлемдік қоғамдастық аясындағы табыстары мен жаңалықтарын зерделеу арқылы көрінеді. Патриотизм-өз Отанына деген сүйіспеншілік пен мақтанш, адамның қоғам мен мемлекетке, елдің тарихы мен дәстүрлеріне деген құрметі. Математика сабақтарында патриотизм мен жауапкершілікті қалыптастыру мазмұны Қазақстанның тарихы мен табиғатымен байланысты, олардың бірегейлігін, отандық ғылым мен техника жетістіктерінің ел мен әлемдік қоғамдастық үшін маңыздылығын көрсететін арнайы дайындалған тапсырмаларды пайдалану арқылы іске асырылады.

2-тарау. «Алгебра» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-параграф. «Алгебра» оқу пәнінің мазмұны

7. «Алгебра» пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 7-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат;

2) 8-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат;

3) 9-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген)

8. 7-сыныпқа арналған «Алгебра» пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) 5-6 сыныптардағы математика курсы қайталау;

2) «Бүтін көрсеткішті дәреже». Натурал көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері. Бүтін көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері. Құрамында дәрежесі бар өрнектерді түрлендіру. Құрамында дәрежесі бар сандар тізбектері. Санның стандарт түрі. Кіші немесе үлкен сандармен берілген шамаларға байланысты есептер шығару;

3) «Көпмүшелер». Бірмүшелер. Бірмүшенің дәрежесі және стандарт түрі. Бірмүшелерге амалдар қолдану. Көпмүшелер. Көпмүшенің дәрежесі және стандарт түрі. Көпмүшелерге амалдар қолдану. Көпмүшені көбейткіштерге жіктеу. Өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

4) «Функция. Функцияның графигі». Функция ұғымы. Функцияның графигі. Сызықтық функция және оның графигі. Сызықтық функциялардың графиктерінің өзара орналасуы. $y = x^2$, $y = x^3$, $y = \frac{1}{x}$ түріндегі функциялар, олардың графиктері және қасиеттері;

5) «Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер мен олардың жүйелері». Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеу. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйелері. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін алмастыру тәсілімен және қосу тәсілімен шешу. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін графигтік тәсілмен шешу. Мәтінді есептерді сызықтық теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу;

6) «Қысқаша көбейту формулалары». Екі өрнектің қосындысының квадратының формуласы. Екі өрнектің айырмасының квадратының формуласы. Екі өрнектің квадраттарының айырмасының формуласы. Екі өрнектің кубтарының қосындысының формуласы. Екі өрнектің кубтарының айырмасының формуласы. Екі өрнектің қосындысының кубының формуласы. Екі өрнектің айырмасының кубының формуласы. Қысқаша көбейту формулаларының көмегімен өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

7) «Алгебралық бөлшектер». Алгебралық бөлшектер және оның негізгі қасиеті. Алгебралық бөлшектерге амалдар қолдану: қосу, азайту, көбейту, бөлу және алгебралық бөлшекті дәрежеге шығару. Алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

8) «Статистика элементтері». Бас жиынтық, кездейсоқ таңдама, вариациялық қатар, нұсқалық ұғымдары. Абсолютті жиілік және салыстырмалы жиілік. Жиілік кестесі. Жиілік полигоны;

9) 7-сыныптағы алгебра курсы қайталау.

9. 8-сыныпқа арналған «Алгебра» пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) 7-сыныптағы алгебра курсы қайталау;

2) «Квадрат түбір және иррационал өрнектер». Иррационал сандар. Нақты сандар. Квадрат түбір. Арифметикалық квадрат түбір. Квадрат түбірдің мәнін бағалау. Арифметикалық квадрат түбірдің қасиеттері. Көбейткішті түбір таңбасының алдына шығару. Көбейткішті түбір таңбасының ішіне енгізу.

Бөлшектің бөлімін иррационалдықтан арылту. Құрамында квадрат түбірлері бар өрнектерді түрлендіру. Нақты сандарды салыстыру. $y = \sqrt{x}$ функциясы, оның қасиеттері және графигі;

3) «Квадрат теңдеулер». Квадрат теңдеу. Толымсыз квадрат теңдеулер. Келтірілген квадрат теңдеу. Екімүшенің толық квадратын айыру. Квадрат теңдеу түбірлерінің формулалары. Дискриминант. Виет теоремасы. Виет теоремасына кері теорема. Квадрат үшмүше. Квадрат үшмүшенің түбірі. Квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу. Квадрат теңдеуге келтірілетін теңдеулер. Биквадрат теңдеу. Жаңа айнымалы енгізу әдісі. Бүтін рационал теңдеу. Бөлшек-рационал теңдеу. Квадрат теңдеулердің көмегімен мәтінді есептерді шығару. Бөлшек-рационал теңдеулердің көмегімен мәтінді есептерді шығару;

4) «Квадраттық функция». Квадраттық функция. $y = ax^2$, $y = a(x - m)^2$, $y = ax^2 + n$ и $y = a(x - m)^2 + n$, $a \neq 0$ түріндегі функциялар, олардың қасиеттері және графиктері. $y = ax^2 + bx + c$, $a \neq 0$ түріндегі квадраттық функция, оның қасиеттері және графигі. Қолданбалы есептерді шығару үшін квадраттық функцияның қасиеттерін қолдану;

5) «Статистика элементтері». Жиілік. Жиіліктердің интервалдық кестесі. Жиіліктер гистограммасы. Жинақталған жиілік;

6) «Теңсіздіктер». Квадрат теңсіздік. Квадрат теңсіздіктерді квадраттық функцияның графигі бойынша шешу. Интервалдар әдісі. Рационал теңсіздік. Бір айнымалысы бар теңсіздіктер жүйелесі және жиынтықтар;

7) 8-сыныптағы алгебра курсы қайталау.

10. 9-сыныпқа арналған «Алгебра» пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) 8-сыныптағы алгебра курсы қайталау;

2) «Екі айнымалысы бар теңдеулер, теңсіздіктер және олардың жүйелері». Екі айнымалысы бар сызықты емес теңдеулер. Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесі. Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесін шешу. Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесі көмегімен мәтінді есептер шығару. Екі айнымалысы бар теңсіздіктер. Екі айнымалысы бар теңсіздіктер жүйесі;

3) «Тізбектер». Сандар тізбегі, оның берілу тәсілдері және қасиеттері. Арифметикалық прогрессия. Арифметикалық прогрессияның n -ші мүшесінің формуласы. Арифметикалық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының мәнін есептеу формуласы. Геометриялық прогрессия. Геометриялық прогрессияның n -ші мүшесінің формуласы. Геометриялық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының мәнін есептеу формуласы. Шексіз кемімелі геометриялық прогрессия. Шексіз кемімелі геометриялық прогрессия мүшелерінің қосындысы. Арифметикалық және/немесе геометриялық прогрессияларды пайдаланып мәтінді есептерді шығару;

4) «Тригонометрия». Бұрыш пен доғаның градусық және радиандық өлшемдері. Кез келген бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі.

Бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің мәндері. Тригонометриялық функциялар және олардың қасиеттері. Негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктер. Келтіру формулалары. Екі бұрыштың қосындысы мен айырымының синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің формулалары. Тригонометриялық функциялардың қосбұрышы және жартыбұрышының формулалары. Тригонометриялық функциялардың қосындысы мен айырымын көбейтіндіге түрлендіру формулалары. Тригонометриялық функциялардың көбейтіндісін қосынды немесе айырымға түрлендіру формулалары. Тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

5) «Комбинаторика элементтері». Комбинаториканың негізгі ұғымдары мен ережелері (қосу және көбейту ережелері). Санның факториалы. Қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру ұғымдары. Комбинаториканың негізгі формулалары. Комбинаторика формулаларын қолдану арқылы есептер шығару;

6) «Ықтималдықтар теориясының элементтері». Оқиға, кездейсоқ оқиға, ақиқат оқиға, мүмкін емес оқиға. Элементар оқиға. Қолайлы нәтижелер. Тең мүмкіндікті және қарама-қарсы оқиғалар. Ықтималдықтың классикалық анықтамасы. Ықтималдықтың статистикалық анықтамасы. Геометриялық ықтималдық;

7) 7-9 сыныптардағы алгебра курсына қайталау.

11. «Алгебра» оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер күтілетін нәтижелер (біліктер немесе дағдылар, білім немесе түсініктер) түрінде берілген сыныптар бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады. Әр бөлімше ішінде тізбектеліп жазылған оқыту мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлап, оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды.

12. Оқу пәнінің мазмұны 4 бөлімді қамтиды: «Сандар», «Алгебра», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және анализ».

13. «Сандар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

3) сандар және шамалар туралы түсініктер;

4) сандарға амалдар қолдану.

14. «Алгебра» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

4) алгебралық өрнектер және оларды түрлендіру,

5) теңдеулер және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары;

6) тізбектер және олардың қосындысы;

7) тригонометрия.

15. «Статистика және ықтималдықтар теориясы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

4) жиындар теориясы және логика элементтері;

5) комбинаторика негіздері;

6) ықтималдықтар теориясының негіздері;

7) статистика және деректерді талдау.

16. «Математикалық модельдеу және анализ» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 3) математикалық анализ бастамалары;
- 4) математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару;
- 5) математикалық тіл мен математикалық модель.

2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі

17. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» - сынып, «2.1» - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.

18. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:

1-бөлім. Сандар			
1. Сандар және шамалар туралы түсініктер	7.1.1.	8.1.1.	9.1.1.
	7.1.1.1 - сандарды стандарт түрде жазу;	8.1.1.1 - иррационал және нақты сандар ұғымдарын меңгеру; 8.1.1.2 - санның квадрат түбірі және арифметикалық квадрат түбірі анықтамаларын білу және ұғымдарын ажырату;	9.1.1.1 - бұрыштың радиандық өлшемі ұғымын меңгеру; 9.1.1.2 - бірлік шеңбердің бойында $0; \frac{\pi}{2}; \pi; \frac{3\pi}{2}; 2\pi$ сандарын белгілеу;
2. Сандарға амалдар қолдану	7.1.2.	8.1.2.	9.1.2.
	7.1.2.1 - натурал көрсеткішті дәреже анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.2 - санның дәрежесі қандай цифрға аяқталатынын анықтау; 7.1.2.3 - нөл және бүтін теріс көрсеткішті дәреженің анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.4 - бүтін көрсеткішті дәреженің санды мәнін анықтау және берілген сандарды дәреже түрінде көрсету; 7.1.2.5 - алгебралық өрнектерді ықшамдауда дәрежелердің қасиеттерін қолдану; 7.1.2.6 - стандарт түрде жазылған сандарға	8.1.2.1 - квадрат түбірдің мәнін бағалау; 8.1.2.2 - арифметикалық квадрат түбірдің қасиеттерін қолдану; 8.1.2.3 - көбейткішті квадрат түбір белгісінің алдына шығару және көбейткішті квадрат түбір белгісінің астына алу; 8.1.2.4 - бөлшек бөлімін иррационалдықтан арылту; 8.1.2.5 - құрамында түбір таңбасы бар өрнектерді түрлендіруді орындау; 8.1.2.6 - нақты сандарды салыстыру;	9.1.2.1 - градусты радианға және радианды градусқа айналдыру;

	<p>арифметикалық амалдар қолдану; 7.1.2.7 - стандарт түрде жазылған санның мәнді бөлігін және ретін табу; 7.1.2.8 - стандарт түрде жазылған сандарды салыстыру; 7.1.2.9 - шамаларды бір өлшем бірліктен екінші өлшем бірлікке айналдыру және оны стандарт түрде жазу; 7.1.2.10 - шамалардың жуық мәндерін табу және оларды стандарт түрде жазу; 7.1.2.11 - жуық шамалардың абсолюттік және салыстырмалы қателіктерін есептеу; 7.1.2.12 - жуық мәндерге амалдарды орындау үшін калькуляторды пайдалана білу; 7.1.2.13 - тиімді есептеу үшін қысқаша көбейту формулаларын қолдану; 7.1.2.14 - натурал көрсеткішті дәреженің қасиеттерін қолдану;</p>		
2-бөлім. Алгебра			
1.	7.2.1.	8.2.1.	9.2.1.
Алгебралық өрнектер және түрлендірулер	<p>7.2.1.1 - санды өрнектердің мәндерін табуда бүгін көрсеткішті дәреже қасиеттерін қолдану; 7.2.1.2 - бірімүше анықтамасын білу, оның коэффициенті мен дәрежесін табу; 7.2.1.3 - бірімүшені стандарт түрде жазу; 7.2.1.4 - бірімүшелерді көбейтуді орындау және бірімүшені көбейткіштердің көбейтіндісі түрінде көрсету; 7.2.1.5 - көпмүше анықтамасын білу және оның дәрежесін табу; 7.2.1.6 - көпмүшені стандарт түрге келтіру; 7.2.1.7 - көпмүшелерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.8 - көпмүшені бірімүшеге</p>	<p>8.2.1.1 - квадрат үшмүшенің түбірі ұғымын меңгеру; 8.2.1.2 - үшмүшеден екімүшенің толық квадратын бөлу; 8.2.1.3 - квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу;</p>	

	<p>көбейтуді орындау; 7.2.1.9 - көпмүшені көпмүшеге көбейтуді орындау; 7.2.1.10 – $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$ $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$, қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану; 7.2.1.11 – $a^3 \pm b^3 = (a \pm b)(a^2 \mp ab + b^2)$; $(a \pm b)^3 = a^3 \pm 3a^2b + 3ab^2 \pm b^3$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану; 7.2.1.12 - алгебралық өрнектерді ортақ көбейткішті жақша сыртына шығару және топтау тәсілдері арқылы көбейткіштерге жіктеу; 7.2.1.13 - көпмүшелерге амалдар қолдану, көпмүшелерді көбейткіштерге жіктеу арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау; 7.2.1.14 - алгебралық өрнектерді қысқаша көбейту формулалары арқылы көбейткіштерге жіктеу; 7.2.1.15 - қысқаша көбейту формулалары арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау ; 7.2.1.16 - алгебралық бөлшектерді танып білу; 7.2.1.17 - алгебралық бөлшектегі айнымалылардың мүмкін мәндер жиынын табу; 7.2.1.18 - алгебралық бөлшектің негізгі қасиетін қолдану: $\frac{ac}{bc} = \frac{a}{b}, b \neq 0, c \neq 0$; 7.2.1.19 – бөлімдері бірдей және әртүрлі алгебралық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.20 - алгебралық бөлшектерді көбейту және бөлуді орындау; 7.2.1.21 - алгебралық бөлшекті дәрежеге шығаруды орындау; 7.2.1.22 - алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;</p>		
2. Теңдеулер және теңсіздіктер,	7.2.2.	8.2.2.	9.2.2.
	7.2.2.1 - екі айнымалысы бар теңдеудің анықтамасын және	8.2.2.1 - квадрат теңдеудің анықтамасын білу; 8.2.2.2 - квадрат	9.2.2.1 - екі айнымалысы бар сызықтық және сызықтық емес теңдеулерді ажырату;

олардың жүйеле-рі және жиын-тықтары	қасиеттерін білу; 7.2.2.2 - екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесі туралы түсінігінің болуы; 7.2.2.3 - екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесінің шешімі реттелген сандар жұбы болатынын түсіну; 7.2.2.4 - сызықтық теңдеулер жүйесін алмастыру тәсілімен шешу; 7.2.2.5 - сызықтық теңдеулер жүйесін қосу тәсілімен шешу; 7.2.2.6 - сызықтық теңдеулер жүйесін графикалық тәсілмен шешу;	теңдеулердің түрлерін ажырату; 8.2.2.3 - толық емес квадрат теңдеулерді шешу; 8.2.2.4 - квадрат теңдеулерді шешу; 8.2.2.5 - Виет теоремасын, оған теореманы қолдану; 8.2.2.6 - бөлшек-рационал теңдеулерді шешу; 8.2.2.7 - квадрат теңдеулерге келтірілетін теңдеулерді шешу; 8.2.2.8 - квадрат теңсіздіктерді шешу (квадраттық функцияның графигі бойынша; интервалдар әдісімен); 8.2.2.9 - рационал теңсіздіктерді шешу; 8.2.2.10 - біреуі сызықтық, екіншісі - квадрат теңсіздік болатын екі теңсіздіктен құралған жүйелерді шешу; 8.2.2.11 - құрамында екі квадрат теңсіздігі бар жүйелер мен жиынтықтарды шешу; 8.2.2.12 - рационал теңсіздіктер жүйелерін шешу;	9.2.2.2 - екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесін шешу; 9.2.2.3 - екі айнымалысы бар теңсіздіктерді графикалық тәсілмен шешу; 9.2.2.4 - екі айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйесін графикалық тәсілмен шешу;
3. Тізбектер және қосындылау	7.2.3. 7.2.3.1 - құрамында дәрежесі бар сандар тізбегінің заңдылығын және жетіспейтін мүшелерін анықтау;	8.2.3.	9.2.3. 9.2.3.1 - сандар тізбегі туралы түсінік болу; 9.2.3.2 - алғашқы бірнеше мүшесі белгілі тізбектің n -ші мүшесін табу; 9.2.3.3 – арифметикалық прогрессияның және оның айырымның анықтамасын білу; 9.2.3.4 - арифметикалық прогрессиялардың n -ші мүшесін, алғашқы n мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану;

			<p>9.2.3.5 - геометриялық прогрессияның және оның еселіктің анықтамасын білу;</p> <p>9.2.3.6 - геометриялық прогрессиялардың n-ші мүшесін, алғашқы n мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану;</p> <p>9.2.3.7 - арифметикалық және геометриялық прогрессияларға байланысты аралас есептер шығару;</p> <p>9.2.3.8 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессияның анықтамасын білу</p> <p>9.2.3.9 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессияның мүшелерінің қосындысын есептеу формуласын білу және қолдану;</p> <p>9.2.3.10 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын периодты оңдық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру үшін қолдану;</p>
4.Триго- нометрия	7.2.4.	8.2.4.	9.2.4.
			<p>9.2.4.1 - тригонометриялық функциялардың анықтамаларын білу;</p> <p>9.2.4.2 - бірлік шеңбердегі нүктелердің координаталары ($\cos \alpha, \sin \alpha$) мен тригонометриялық функциялардың өзара байланысын білу;</p> <p>9.2.4.3 - бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың анықталу облысы мен мәндер жиынын табу;</p> <p>9.2.4.4 - бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың жұптылығын (тақтылығын), периодтылығын, бірсарындылығын және таңбатұрақтылық аралықтарын түсіндіру;</p> <p>9.2.4.5 - келтіру формулаларын білу және қолдану;</p> <p>9.2.4.6 - бұрыштардың қосындысы мен айырымының, жарты және қос бұрыштың тригонометриялық формулаларын білу және қолдану;</p> <p>9.2.4.7 - тригонометриялық функциялардың қосындысы мен айырымын көбейтіндіге және көбейтіндісін қосындыға немесе айырымға түрлендіру формулаларын білу және қолдану;</p> <p>9.2.4.8 - тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;</p>
3-бөлім. Статистика және ықтималдықтар теориясы			
1.	7.3.1.	8.3.1.	9.3.1.

Комбинаторика негіздері			<p>9.3.1.1 - комбинаториканың ережелерін білу (қосу және көбейту ережелері);</p> <p>9.3.1.2 - санның факториалы анықтамасын білу;</p> <p>9.3.1.3 - қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру анықтамаларын білу;</p> <p>9.3.1.4 - қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын білу;</p> <p>9.3.1.5 - қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын қолдана отырып есептер шығару;</p>
2. Ықтималдықтар теориясының негіздері	7.3.2.	8.3.2.	<p style="text-align: center;">9.3.2.</p> <p>9.3.2.1 - оқиға, кездейсоқ оқиға, ақиқат оқиға, мүмкін емес оқиға; элементар оқиға; қолайлы нәтижелер, тең мүмкіндікті және қарама-қарсы оқиғалар ұғымдарын меңгеру;</p> <p>9.3.2.2 - ықтималдықтың классикалық анықтамасын білу және есептер шығару үшін оны қолдану;</p> <p>9.3.2.3 - ықтималдықтың статистикалық анықтамасын білу және оны есептер шығару үшін қолдану;</p> <p>9.3.2.4 - геометриялық ықтималдықтың анықтамасын білу және оны есептер шығару үшін қолдану;</p> <p>9.3.2.5 - комбинаторика формулаларын қолданып, ықтималдықтарды табу;</p>
3. Статистика және деректерді талдау	7.3.3.		8.3.3.
	<p>7.3.3.1 - басты жиынтық, кездейсоқ таңдама, вариациялық қатар, нұсқалық ұғымдарын меңгеру;</p> <p>7.3.3.2 - нұсқалықтың абсолютті және салыстырмалы жиіліктерін есептеу;</p> <p>7.3.3.3 - статистикалық деректерді жинау және оны кесте түрінде көрсету;</p> <p>7.3.3.4 - таңдаманы жиілік кестесі түрінде көрсету</p> <p>7.3.3.5 - кестедегі деректердің дұрыстығын тексеру;</p> <p>7.3.3.6 - таңдама нәтижесін жиілік полигон түрінде көрсету;</p> <p>7.3.3.7 - кесте немесе жиіліктер полигоны түрінде берілген статистикалық ақпаратты талдау;</p>	<p>8.3.3.1 - таңдама нәтижелерін жиіліктердің интервалдық кестесі арқылы беру;</p> <p>8.3.3.2 - жиіліктердің интервалдық кестесінің деректерін жиіліктер гистограммасы арқылы беру;</p> <p>8.3.3.3 - жинақталған жиілік анықтамасын білу;</p> <p>8.3.3.4 - статистикалық кестемен, жиіліктер гистограммамен берілген ақпаратты талдау;</p>	9.3.3.

4-бөлім. Математикалық модельдеу мен талдау			
1.	7.4.1.	8.4.1.	9.4.1.
Математикалық анализ бастамалары	<p>7.4.1.1 - функция және функцияның графигі ұғымдарын меңгеру;</p> <p>7.4.1.2 - функцияның берілу тәсілдерін білу;</p> <p>7.4.1.3 – графикпен берілген функцияның анықталу облысы мен мәндер жиынын табу</p> <p>7.4.1.4 - $y = kx$ тура пропорционалдықты білу, графигін салу, k коэффициентіне қатысты орналасуын анықтау;</p> <p>7.4.1.5 - $y = kx + b$ түріндегі сызықтық функцияның анықтамасын білу, оның графигін салу және графиктің k және b коэффициенттеріне қатысты орналасуын анықтау;</p> <p>7.4.1.6 - сызықтық функция графигінің координата осьтерімен қиылысу нүктелерін графикті салмай табу;</p> <p>7.4.1.7 – $y = kx + b$, сызықтық функциясының графигінен k және b таңбаларын анықтау;</p> <p>7.4.1.8 - сызықтық функция графиктерінің өзара орналасуы олардың коэффициенттеріне тәуелді болатынын негіздеу;</p> <p>7.4.1.9 - графигі берілген функцияның графигіне параллель немесе қиятын сызықтық функцияның формуласын табу;</p> <p>7.4.1.10 - $y = x^2$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары);</p> <p>7.4.1.11 – $y = x^3$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары);</p> <p>7.4.1.12 - $y = \frac{1}{x}$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары);</p>	<p>8.4.1.1 - $y = \sqrt{x}$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары);</p> <p>8.4.1.2 – $y = ax^2$, $y = a(x - m)^2$, $y = ax^2 + n$ және $y = a(x - m)^2 + n, a \neq 0$, түрдегі квадраттық функциялардың қасиеттерін білу және графиктерін салу;</p> <p>8.4.1.3 - $y = ax^2 + bx + c, a \neq 0$, түріндегі квадраттық функцияның қасиеттерін білу және графигін салу;</p> <p>8.4.1.4 - аргументтің берілген мәндері бойынша функцияның мәндерін табу және функцияның мәні бойынша аргументтің мәнін табу;</p>	
2.	7.4.2.	8.4.2.	9.4.2.
Математикалық	7.4.2.1 - кіші немесе үлкен сандармен	8.4.2.1 - мәтінді есептерді квадрат	9.4.2.1 - мәтінді есептерді теңдеулер

модель-деудің көмегімен есептер шығару	берілген шамаларға байланысты есептер шығару; 7.4.2.2 - шаршы мен текшенің сызықтық өлшемдерінің өзгеруіне байланысты олардың ауданы мен көлемі қалай өзгертінін бағалау; 7.4.2.3 - мәтінді есептерді сызықтық теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу;	теңдеулердің көмегімен шешу; 8.4.2.2 - мәтінді есептерді бөлшек-рационал теңдеулердің көмегімен шешу; 8.4.2.3 - қолданбалы есептерді шығару үшін квадраттық функцияның қасиеттерің қолдану;	жүйелері арқылы шығару; 9.4.2.2 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын есептер шығаруда қолдану; 9.4.2.3 - арифметикалық және/немесе геометриялық прогрессияларды пайдаланып мәтінді есептерді шығару;
3.	7.4.3.	8.4.3.	9.4.3.
Математикалық тіл және атема-тикалық модель	7.4.3.1 - есеп шарты бойынша математикалық модель құру;	8.4.3.1 - есеп шарты бойынша математикалық модель құру;	9.4.3.1 - есеп шарты бойынша математикалық модель құру;

19. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

3-параграф. «Алгебра» пәнінің оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері

21. Оқу пәні бойынша оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшелігі оқу біліктілігінің негізгі элементі - жалпыға бірдей оқу әрекетін қалыптастыру, оқу іс-әрекетінің дағдыларының жиынтығы, оның өз бетінше дамуы және білім алу мүмкіндігін өмір бойы жетілдіруді қамтамасыз ету.

22. Пән бойынша оқу процесін ұйымдастыру тұлғалық-белсенділік тәсілі негізінде жүзеге асырылады. Тұлғалық-белсенділік тәсілі оқу үдерісін ұйымдастырудың өзін оқушылардың оқу іс-әрекетін ұйымдастыру және басқару ретінде қарастыра отырып, бұл процесті нақты оқу міндеттерін (танымдық, зерттеушілік, трансформациялық, проективті және т.б.) қою және шешуге қайта бағдарлауды білдіреді.

23. Оқу үдерісін ұйымдастыру оқытудың интерактивті әдістерін қолдануды көздейді. Оқушылардың мәселені талқылауда белсенділік танытумен, көзқарасын дәлелдеу, іздену және конструктивті шешім қабылдау арқылы бастамашылық жасауға өз тәжірибесінен игеруін ұйымдастыруға негізделген.

Оқыту процесінде цифрлық дидактика элементтері - білім беру үдерісін цифрландыру, цифрлық экономика мен желілік қауымдастыққа көшу жағдайының пәні болып табылады.

24. Алгебраны оқытуды ұйымдастыру мақсатында келесі ақпараттық-коммуникациялық құралдарды пайдалану арқылы жүзеге асырылады: жұптық немесе топтық жұмыста тапсырмаларды орындау кезінде оқушылардың Internet арқылы қашықтықтан өзара әрекеттесуі (байланысы); оқушылардың білім мазмұнына қол жеткізуі және олардың өз бетінше әрекеті (moodle және т.б.); оқуда динамикалық орталарды қолдану арқылы зерттеу (GeoGebra және т.б.); онлайн сабақтары (zoom, bigbluebutton және т.б.); сынақ қабықшаларын (MyTest және т.б.), арнайы онлайн қызметтерді және қашықтықтан оқыту жүйелерін (moodle және т.б.) пайдаланып тестілеу.

25. Бағалау критерийлерін жасау кезінде оқушылардың ерекше қажеттіліктері ескеріледі. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар үшін міндетті түзету компоненті қарастырылған. Оқушылардың ерекше қажеттіліктерін есепке алу оқытуды деңгейлік саралау көмегімен жүзеге асырылады. Сонымен бірге танымдық іс-әрекетті басқару әр оқушыны оның жеке қабілеті мен қабілеті деңгейінде оқыту мақсатымен жүзеге асады. Мұғалім сараланған тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың жеке ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, оларға көмек көрсетеді.

26. Алгебра бойынша оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау оқушылардың білімін бағалау критерийлерін қолдану арқылы жүзеге асырылады. Бағалау критерийлері оқу мақсатына сәйкес құрастырылады. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау формативті және жиынтық бағалау түрінде жүзеге асырылады.

27. Оқу процесін ұйымдастыру үшін математика кабинетін жабдықтау қажет, ол мыналардан тұрады: сынып құралдары (сызғыштар, үшбұрыштар, транспортир, циркуль және т.б.); модельдер (планиметриялық және стереометриялық модельдер жиынтығы); баспа материалдары (кестелер жинағы); оқытудың техникалық құралдары (мұғалімге арналған компьютер, интерактивті тақта, графикалық планшеттер және т.б.); математиканы оқытуға арналған бағдарламалық қамтамасыз ету.

4-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі Ұзақ мерзімді жоспар

1) 7-сынып

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
5-6-сыныптардағы математика курсына қайталау		
Бүтін көрсеткішті дәреже	Натурал көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері	7.1.2.1 натурал көрсеткішті дәреже анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.2 санның дәрежесі қандай цифрға аяқталатынын анықтау;

		7.1.2.14 натурал көрсеткішті дәреженің қасиеттерін қолдану; 7.4.2.2 шаршы мен текшенің сызықтық өлшемдерінің өзгеруіне байланысты олардың ауданы мен көлемі қалай өзгертінін бағалау;
	Бүтін көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері	7.1.2.3 нөл және бүтін теріс көрсеткішті дәреженің анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.4 бүтін көрсеткішті дәреженің санды мәнін анықтау және берілген сандарды дәреже түрінде көрсету; 7.2.1.1 санды өрнектердің мәндерін табуда бүтін көрсеткішті дәреже қасиеттерін қолдану;
	Құрамында дәрежесі бар өрнектерді түрлендіру	7.1.2.5 алгебралық өрнектерді ықшамдауда дәрежелердің қасиеттерін қолдану; 7.2.3.1 құрамында дәрежесі бар сандар тізбегінің заңдылығын және жетіспейтін мүшелерін анықтау;
	Санның стандарт түрі	7.1.1.1 сандарды стандарт түрде жазу; 7.1.2.6 стандарт түрде жазылған сандарға арифметикалық амалдар қолдану; 7.1.2.7 стандарт түрде жазылған санның мәнді бөлігін және ретін табу; 7.1.2.8 стандарт түрде жазылған сандарды салыстыру; 7.1.2.9 шамаларды бір өлшем бірліктен екінші өлшем бірлікке айналдыру және оны стандарт түрде жазу; 7.1.2.10 шамалардың жуық мәндерін табу және оларды стандарт түрде жазу; 7.1.2.12 жуық шамалардың абсолюттік және салыстырмалы қателіктерін есептеу; 7.1.2.12 жуық мәндерге амалдарды орындау үшін калькуляторды қолдана білу;
	Мәтінді есептерді шығару	7.4.2.1 кіші немесе үлкен сандармен берілген шамаларға байланысты есептер шығару;
Көпмүшелер	Бірмүшелер. Бірмүшенің дәрежесі және стандарт түрі. Бірмүшелерге амалдар қолдану.	7.2.1.2 бірмүше анықтамасын білу, оның коэффициенті мен дәрежесін табу; 7.2.1.3 бірмүшені стандарт түрде жазу; 7.2.1.4 бірмүшелерді көбейтуді орындау және бірмүшені көбейткіштердің көбейтіндісі түрінде көрсету;
	Көпмүшелер. Көпмүшенің дәрежесі және стандарт түрі	7.2.1.5 көпмүше анықтамасын білу және оның дәрежесін табу; 7.2.1.6 көпмүшені стандарт түрге келтіру
	Көпмүшелерге амалдар қолдану	7.2.1.7 көпмүшелерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.8 көпмүшені бірмүшеге көбейтуді орындау; 7.2.1.9 көпмүшені көпмүшеге көбейтуді орындау;
	Көпмүшені көбейткіштерге жіктеу	7.2.1.12 алгебралық өрнектерді ортақ көбейткішті жақша сыртына шығару және топтау

		тәсілдері арқылы көбейткіштерге жіктеу;
	Өрнектерді тепе-тең түрлендіру	7.2.1.13 көпмүшелерге амалдар қолдану, көпмүшелерді көбейткіштерге жіктеу арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау;
2-тоқсан		
Функция. Функцияның графикі	Функция және функцияның графикі	7.4.1.1 функция және функцияның графикі ұғымдарын меңгеру; 7.4.1.2 функцияның берілу тәсілдерін білу; 7.4.1.3 графикпен берілген функцияның анықталу облысы мен мәндер жиынын табу;
	Сызықтық функция және оның графикі	7.4.1.4 $y = kx$ тура пропорционалдықты білу, графикін салу, k коэффициентіне қатысты орналасуын анықтау; 7.4.1.5 $y = kx + b$ түріндегі сызықтық функцияның анықтамасын білу, оның графикін салу және графиктің k және b коэффициенттеріне қатысты орналасуын анықтау; 7.4.1.6 сызықтық функция графикінің координата осьтерімен қиылысу нүктелерін графикті салмай табу; 7.4.1.7 $y = kx + b$ сызықтық функциясының графикінен k және b таңбаларын анықтау;
	Сызықтық функциялардың графиктерінің өзара орналасуы	7.4.1.8 сызықтық функция графиктерінің өзара орналасуы олардың коэффициенттеріне тәуелді болатынын негіздеу; 7.4.1.9 графикі берілген функцияның графикіне параллель немесе қиятын сызықтық функцияның формуласын табу;
	$y = x^2, y = x^3,$ $y = \frac{1}{x}$ түріндегі функциялар, олардың графиктері және қасиеттері	7.4.1.10 $y = x^2$ функциясының графикін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары); 7.4.1.11 $y = x^3$ функциясының графикін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары); 7.4.1.12 $y = \frac{1}{x}$ функциясының графикін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары);
Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер және олардың жүйелері	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеу	7.2.2.1 екі айнымалысы бар теңдеудің анықтамасын және қасиеттерін білу;
	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйелері	7.2.2.2 екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесі туралы түсінігінің болуы; 7.2.2.3 екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесінің шешімі реттелген сандар жұбы болатынын түсіну;

	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін алмастыру тәсілімен және қосу тәсілімен шешу	7.2.2.4 сызықтық теңдеулер жүйесін алмастыру тәсілімен шешу; 7.2.2.5 сызықтық теңдеулер жүйесін қосу тәсілімен шешу;
	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін графиктік тәсілмен шешу	7.2.2.5 сызықтық теңдеулер жүйесін графиктік тәсілмен шешу;
3-тоқсан		
Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер және олардың жүйелері	Мәтінді есептерді сызықтық теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу	7.4.3.1 есеп шарты бойынша математикалық модель құру; 7.4.2.3 мәтінді есептерді сызықтық теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу;
Қысқаша көбейту формулалары	Қысқаша көбейту формулалары	7.2.1.10 $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$, $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану; 7.2.1.11 $a^3 \pm b^3 = (a \pm b)(a^2 \mp ab + b^2)$; $(a \pm b)^3 = a^3 \pm 3a^2b + 3ab^2 \pm b^3$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану;
	Қысқаша көбейту формулаларының көмегімен өрнектерді тепе-тең түрлендіру	7.1.2.13 тиімді есептеу үшін қысқаша көбейту формулаларын қолдану; 7.2.1.14 алгебралық өрнектерді қысқаша көбейту формулалары арқылы көбейткіштерге жіктеу; 7.2.1.15 қысқаша көбейту формулалары арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау ;
4-тоқсан		
Алгебралық бөлшектер	Алгебралық бөлшек және оның негізгі қасиеті	7.2.1.16 алгебралық бөлшектерді танып білу; 7.2.1.17 алгебралық бөлшектегі айнымалылардың мүмкін мәндер жиынын табу; 7.2.1.18 алгебралық бөлшектің негізгі қасиетін қолдану: $\frac{ac}{bc} = \frac{a}{b}, b \neq 0, c \neq 0$;
	Алгебралық бөлшектерге амалдар қолдану	7.2.1.19 бөлімдері бірдей және әр түрлі алгебралық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.20 алгебралық бөлшектерді көбейту және бөлуді орындау; 7.2.1.21 алгебралық бөлшекті дәрежеге шығаруды орындау;
	Алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіру	7.2.1.22 алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;

Статистика элементтері	Вариациялық қатар	7.3.3.1 басты жиынтық, кездейсоқ таңдама, вариациялық қатар, нұсқалық ұғымдарын меңгеру;
	Абсолютті жиілік және салыстырмалы жиілік. Жиілік кестесі	7.3.3.2 нұсқалықтың абсолютті және салыстырмалы жиіліктерін есептеу; 7.3.3.3 статистикалық деректерді жинау және оны кесте түрінде көрсету; 7.3.3.4 таңдаманы жиілік кестесі түрінде көрсету; 7.3.3.5 кестедегі деректердің дұрыстығын тексеру;
	Жиілік полигоны	7.3.3.6 таңдама нәтижесін жиілік полигон түрінде көрсету; 7.3.3.7 кесте немесе жиіліктер полигоны түрінде берілген статистикалық ақпаратты талдау;
7-сыныптағы алгебра курсы қайталау		

2) 8-сынып

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
7-сыныптағы алгебра курсы қайталау		
Квадрат түбір және иррационал өрнектер	Нақты сандар	8.1.1.1 иррационал және нақты сандар ұғымдарын меңгеру;
	Квадрат түбір	8.1.1.2 санның квадрат түбірі және арифметикалық квадрат түбірі анықтамаларын білу және ұғымдарын ажырату; 8.1.2.1 квадрат түбірдің мәнін бағалау; 8.1.2.2 арифметикалық квадрат түбірдің қасиеттерін қолдану;
	Құрамында квадрат түбірлері бар өрнектерді түрлендіру	8.1.2.3 көбейткішті квадрат түбір белгісінің алдына шығару және көбейткішті квадрат түбір белгісінің астына алу; 8.1.2.4 бөлшек бөлімін иррационалдықтан арылту; 8.1.2.5 құрамында түбір таңбасы бар өрнектерді түрлендіруді орындау; 8.1.2.6 нақты сандарды салыстыру;
	$y = \sqrt{x}$ функциясы, оның графигі және қасиеттері	8.4.1.1 $y = \sqrt{x}$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиіні, монотонды аралықтары); 8.4.1.4 аргументтің берілген мәндері бойынша функцияның мәндерін табу және функцияның мәні бойынша аргументтің мәнін табу;
2-тоқсан		
Квадрат теңдеулер	Квадрат теңдеу	8.2.2.1 квадрат теңдеудің анықтамасын білу; 8.2.2.2 квадрат теңдеулердің түрлерін ажырату;
	Квадрат теңдеулерді шешу	8.2.2.3 толық емес квадрат теңдеулерді шешу; 8.2.2.4 квадрат теңдеулерді шешу; 8.2.2.5 Виет теоремасын, оған кері теореманы қолдану;
	Квадрат үшмүше	8.2.1.1 квадрат үшмүшенің түбірі ұғымын меңгеру;

		8.2.1.2 үшмүшеден екімүшенің толық квадратын бөлу; 8.2.1.3 квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу;
	Теңдеулерді шешу	8.2.2.6 бөлшек-рационал теңдеулерді шешу; 8.2.2.7 квадрат теңдеулерге келтірілетін теңдеулерді шешу;
3-тоқсан		
Квадрат теңдеулер	Мәтінді есептерді шығару	8.4.2.1 мәтінді есептерді квадрат теңдеулердің көмегімен шешу; 8.4.2.2 мәтінді есептерді бөлшек-рационал теңдеулердің көмегімен шешу;
Квадраттық функция	Квадраттық функция және оның графигі	8.4.1.2 $y = ax^2$, $y = a(x - m)^2$, $y = ax^2 + n$ және $y = a(x - m)^2 + n$, $a \neq 0$, түрдегі квадраттық функциялардың қасиеттерін білу және графиктерін салу; 8.4.1.3 $y = ax^2 + bx + c$, $a \neq 0$, түріндегі квадраттық функцияның қасиеттерін білу және графигін салу; 8.4.1.4 аргументтің берілген мәндері бойынша функцияның мәндерін табу және функцияның мәні бойынша аргументтің мәнін табу;
	Мәтінді есептерді шығару	8.4.2.3 қолданбалы есептерді шығару үшін квадраттық функцияның қасиеттерін қолдану; 8.4.3.1 есеп шарты бойынша математикалық модель құру;
Статистика элементтері	Жиіліктердің интервалдық кестесі, жиіліктер гистограммасы, жинақталған жиілік	8.3.3.1 таңдама нәтижелерін жиіліктердің интервалдық кестесі арқылы беру; 8.3.3.2 жиіліктердің интервалдық кестесінің деректерін жиіліктер гистограммасы арқылы беру; 8.3.3.3 жинақталған жиілік анықтамасын білу; 8.3.3.4 статистикалық кестемен, жиіліктер гистограммамен берілген ақпаратты талдау;
4-тоқсан		
Теңсіздіктер	Квадрат теңсіздік	8.2.2.8 квадрат теңсіздіктерді шешу (квадраттық функцияның графигі бойынша; интервалдар әдісімен);
	Рационал теңсіздік	8.2.2.9 рационал теңсіздіктерді шешу;
	Бір айнымалысы бар теңсіздіктер жүйесін және жиынтықтарды шешу	8.2.2.10 біреуі сызықтық, екіншісі - квадрат теңсіздік болатын екі теңсіздіктен құралған жүйелерді шешу; 8.2.2.11 құрамында екі квадрат теңсіздігі бар жүйелер мен жиынтықтарды шешу; 8.2.2.12 рационал теңсіздіктер жүйелерін шешу;
8-сыныптағы алгебра курсы қайталау		

3) 9-сынып

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
8-сыныптағы алгебра курсы қайталау		

Екі айнымалысы бар теңдеулер, теңсіздіктер, және олардың жүйелері	Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер және олардың жүйелері	9.2.2.1 екі айнымалысы бар сызықтық және сызықтық емес теңдеулерді ажырату; 9.2.2.2 екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесін шешу; 9.4.3.1 есеп шарты бойынша математикалық модель құру; 9.4.2.1 мәтінді есептерді теңдеулер жүйелері арқылы шығару;
	Екі айнымалысы бар теңсіздіктер	9.2.2.3 екі айнымалысы бар теңсіздіктерді графиктік тәсілімен шешу;
	Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйелері	9.2.2.4 екі айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйесін графиктік тәсілімен шешу;
2-тоқсан		
Тізбектер	Сандар тізбегі, оның берілу тәсілдері және қасиеттері	9.2.3.1 сандар тізбегі туралы түсінік болу; 9.2.3.2 алғашқы бірнеше мүшесі белгілі тізбектің n -ші мүшесін табу;
	Арифметикалық және геометриялық прогрессиялар	9.2.3.3 арифметикалық прогрессияның және оның айырымның анықтамасын білу; 9.2.3.4 арифметикалық прогрессиялардың n -ші мүшесін, алғашқы n - мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.5 геометриялық прогрессияның және оның еселіктің анықтамасын білу; 9.2.3.6 геометриялық прогрессиялардың n -ші мүшесін, алғашқы n - мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.7 арифметикалық және геометриялық прогрессияларға байланысты аралас есептер шығару
	Шексіз кемімелі геометриялық прогрессия	9.2.3.8 шексіз кемімелі геометриялық прогрессияның анықтамасын білу 9.2.3.9 шексіз кемімелі геометриялық прогрессияның мүшелерінің қосындысын есептеу формуласын білу және қолдану; 9.2.3.10 шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру үшін қолдану;
	Мәтінді есептерді шығару	9.4.2.2 шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын есептер шығаруда қолдану; 9.4.2.3 арифметикалық және/немесе геометриялық прогрессияларды пайдаланып мәтінді есептерді шығару;
3-тоқсан		
Тригонометрия	Бұрыш пен доғаның градустық және радиандық өлшемдері	9.1.1.1 бұрыштың радиандық өлшемі ұғымын меңгеру; 9.1.2.1 градусты радианға және радианды

		градусқа айналдыру; 9.1.1.2 бірлік шеңбердің бойында $0; \frac{\pi}{2}; \pi; \frac{3\pi}{2}; 2\pi$ сандарын белгілеу;
	Кез келген бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі. Бұрыш синусының, косинусының, тангенсінің және котангенсінің мәндері	9.2.4.1 тригонометриялық функциялардың анықтамаларын білу; 9.2.4.2 бірлік шеңбердегі нүктелердің координаталары ($\cos \alpha, \sin \alpha$) мен тригонометриялық функциялардың өзара байланысын білу;
	Тригонометриялық функциялар және олардың қасиеттері	9.2.4.3 бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың анықталу облысы мен мәндер жиынын табу; 9.2.4.4 бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың жұптылығын (тақтылығын), периодтылығын, бірсарындылығын және таңбатұрақтылық аралықтарын түсіндіру;
	Тригонометрия формулалары	9.2.4.5 келтіру формулаларын білу және қолдану; 9.2.4.6 бұрыштардың қосындысы мен айырымының, жарты және қос бұрыштың тригонометриялық формулаларын білу және қолдану; 9.2.4.7 тригонометриялық функциялардың қосындысы мен айырымын көбейтіндіге және көбейтіндісін қосындыға немесе айырымға түрлендіру формулаларын білу және қолдану;
	Тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіру	9.2.4.8 тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;
4-тоқсан		
Комбинаторика элементтері	Комбинаториканың негізгі ұғымдары мен ережелері (қосу және көбейту ережелері)	9.3.1.1 комбинаториканың ережелерін білу (қосу және көбейту ережелері); 9.3.1.2 санның факториалы анықтамасын білу; 9.3.1.3 қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру анықтамаларын білу; 9.3.1.4 қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын білу;
	Комбинаторика формулаларын қолданып есептер шешу	9.3.1.5 қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын қолдана отырып есептер шығару;
Ықтималдық теориясының элементтері	Ықтималдық теориясының негіздері	9.3.2.1 оқиға, кездейсоқ оқиға, ақиқат оқиға, мүмкін емес оқиға, қолайлы нәтижелер; элементар оқиға; тең мүмкіндікті және қарама-қарсы оқиғалар ұғымдарын меңгеру;

		<p>9.3.2.2 ықтималдықтың классикалық анықтамасын білу және есептер шығару үшін оны қолдану;</p> <p>9.3.2.3 ықтималдықтың статистикалық анықтамасын білу және оны есептер шығару үшін қолдану;</p> <p>9.3.2.4 геометриялық ықтималдықтың анықтамасын білу және оны есептер шығару үшін қолдану;</p> <p>9.3.2.5 комбинаторика формулаларын қолданып, ықтималдықтарды табу;</p>
7-9-сыныптардағы алгебра курсы қайталау		

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған
«Алгебра» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

Ұсынылып отырған нұсқа	Қолданыстағы оқу бағдарламасы	
<p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p>	<p align="center">Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің 2022 жылғы «16» қыркүйегіндегі №399 бұйрығына 53-қосымша</p> <p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p>	
<p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. Глоссарий:</p> <p>1) «негізгі орта білімнің базалық мазмұны – үлгілік, түрі мен меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тілінен тәуелсіз, білім беру ұйымдарында міндетті түрде оқытылатын негізгі орта білім мазмұнының құрамы, құрылымы мен көлемі;</p> <p>2) қашықтан оқыту – білім беру процесіне тән барлық құрамдастарды (мақсаттары, мазмұны, әдістері, ұйымдастыру формалары, оқыту құралдары) және Интернет-</p>	<p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. Оқу бағдарламасының мақсаты – «Алгебра» пәнінің мазмұнын сапалы игеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, сонымен қатар басқа пәндермен кіріктіре отырып, жалпы адами құндылықтар негізінде және ұлттық мәдениеттің озық салт-дәстүрлері арқылы оқушылардың зияткерлік деңгейін дамыту.</p> <p>3. Міндеттері:</p> <p>11) «Сандар», «Алгебра», «Статистика және</p>	<p>«Жалпы ережелер» тарауы келесі материалдармен толықтырылған:</p> <p>1) глоссарий;</p> <p>2) оқу пәнінің мазмұнын қалыптастырудың принциптері;</p> <p>3) оқу пәнінің мазмұнында іске асырылатын құндылықтар.</p> <p align="right">Заман талабына</p>

<p>технологиялардың немесе басқа да құралдардың нақты арнайы құралдарымен жүзеге асырылатын интербелсенділікті ескеретін, оқытушы мен оқушылардың бір-бірімен қашықтықтан өзара қатынасы;</p> <p>3) инклюзивті білім беру – ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуына тең қолжетімділік үшін жағдайлар жасау;</p> <p>4) бағалау критерийлері – білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалауға негіз болатын нақты өлшеуіштер;</p> <p>5) білім беру саласы – сабақтас пәндер кешенін қамтитын негізгі орта білім берудің базалық мазмұнының құрамдас бөлігі;</p> <p>6) оқытудан күтілетін нәтижелер – оқыту процесі аяқталғаннан кейін білім алушының білуін, түсінуін, көрсетуін сипаттайтын, соның ішінде оқушылардың ерекше оқыту қажеттіліктерін және жекелеген мүмкіндіктерін ескеретін құзыреттіліктер жиынтығы;</p> <p>7) оқу процесін ұйымдастыру – негізгі білім беру бағдарламасын жүзеге асыруға бағытталған ұйымдастырушылық, дидактикалық және әдістемелік шаралар жүйесі;</p> <p>8) ерекше білім беру қажеттіліктері – денсаулығына байланысты білім алуда ұдайы немесе уақытша қиындық көріп жүрген, арнайы, жалпы білім беретін оқу бағдарламалары мен қосымша білімнің білім беру бағдарламаларына мұқтаж балалардың қажеттіліктері;</p> <p>9) бағалау – білім алушылардың оқуда нақты қол жеткізген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелермен әзірленген критерийлер негізінде салыстыру процесі;</p> <p>10) жұмыс оқу жоспары – білім алушылардың білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, үлгілік оқу жоспары негізінде жалпы білім беру ұйымы әзірлейтін құжат;</p> <p>11) жиынтық бағалау – анықталған оқу кезеңін (тоқсан),</p>	<p>ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және анализ» бөлімдері бойынша математикалық білім, білік және дағдыларын қалыптастыру мен дамытуға жағдай жасау;</p> <p>12) әртүрлі мәнмәтіндегі есептерді шешуде математикалық тілді және негізгі математикалық заңдарды қолдануға, санды қатынастар мен кеңістіктік формаларды оқып білуге мүмкіндік беру;</p> <p>13) есептерді шешу мақсатында оқушылардың білімдерін математикалық модельдерді құруға, шынайы процестерді сипаттайтын математикалық модельдерді түсіндіруге бағыттау;</p> <p>14) өздігінен оқуға және болашақ таңдаған мамандығы бойынша білімін жалғастыруға қажетті физика, химия, биология және басқа да теориялық облыстарда зерттеулер мен есептерді шешу үшін және практикалық іс-әрекеттерінде математикалық әдістерді қолданудың қарапайым дағдыларын қалыптастыру;</p> <p>15) практикалық есептерді шешуде, алынған нәтижелерді бағалау мен анықтылығын орнатуда лайықты математикалық әдістерді таңдап алу үшін логикалық және сыни тұрғыдан ойлауын, шығармашылық қабілеттерін дамыту;</p> <p>16) коммуникативтік дағдыларын, оның ішінде, ақпаратты дұрыс және сауатты түрде беру, сонымен қатар әртүрлі ақпарат көздерінен, басылымдар мен электрондық құралдардан алынған ақпаратты қолдану қабілетін дамыту;</p> <p>17) өздігінен және топта жұмыс істеуде қажетті тәуелсіздік, жауапкершілік, бастамашылдық, табандылық, шыдамдылық пен толеранттылық сияқты тұлғалық қасиеттерді дамыту;</p> <p>18) математиканың даму тарихымен, математикалық ұғымдардың пайда болу тарихымен таныстыру;</p> <p>19) қоғамдық ілгерілеу үшін математиканың маңыздылығын түсінуін қамтамасыз ету;</p> <p>20) математика оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту.</p>	<p>сәйкес пәнді оқытудың мақсаты мен міндеттері қайтадан редакцияланған.</p>
---	---	--

сондай-ақ оқу бағдарламасына сәйкес бөлімдерді оқып аяқтағаннан кейін өткізілетін бағалау түрі;

12) қалыптастырушы бағалау – сыныптағы күнделікті жұмыс барысында жүзеге асырылатын, оқу барысында оқушы мен мұғалімнің арасындағы жедел қарым-қатынасты және кері байланысты қамтамасыз ететін оқу процесін жетілдіруге мүмкіндік беретін, білім алушылардың үлгерімінің ағымдағы көрсеткіші болып табылатын бағалау түрі.

13) білім берудегі құндылықтар – білім алушының тұлғасын қалыптастырудағы жетекші фактор болып табылатын адамзаттық құндылықтарға негізделген оқыту мақсаттарының жүйесін қалыптастырудағы бағдарлар;

14) білім беруді цифрландыру – білім беру саласын оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық мақсаттарын жүзеге асыруға бағытталған, заманауи ақпараттық технологияларды әзірлеу және оңтайлы пайдалану үшін әдістемемен және практикамен қамтамасыз ету процесі.

3. Оқытудың мақсаты - «Алгебра» пәнінің мазмұнын сапалы меңгеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, адамзаттық құндылықтар негізінде оқушылардың зияткерлік деңгейін дамыту, ұлттық мәдениеттің озық дәстүрлерін және өз елінің зиялы азаматын қалыптастыру.

4. Міндеттері:

1) «Сандар», «Алгебра», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және талдау» бөлімшелері бойынша математикалық білім, білік және дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға ықпал ету;

2) математикалық тіл мен негізгі математикалық заңдарды, сандық қатынастар мен кеңістіктік формаларды, әртүрлі контекстердегі есептерді шешу үшін қолдануға ықпал ету;

3) есептерді шешудің математикалық модельдерін құру және нақты процестердің математикалық модельдерін түсіндіру қабілетін қалыптастыру;

4) физика, химия, биология, тағы басқа да теориялық

салаларда, практикада есептерді зерттеу және шешу үшін математикалық әдістерді қолдана отырып, кең ауқымды дағдыларды қалыптастыру және дамыту;

5) практикалық есептерді шешу үшін қолайлы математикалық әдістерді таңдау, алынған нәтижелерді бағалау және олардың сенімділігін орнату үшін логикалық, сыни, аналитикалық ойлауды, шығармашылықты дамыту;

6) әлеуметтік тәжірибені жетілдіру мақсатында болашақты болжамдау және тәуекелдерді есептеу қабілетін қалыптастыру;

7) коммуникативтік дағдыларды, оның ішінде ақпаратты дәл және сауатты беру, әртүрлі көздерден алынған ақпаратты, соның ішінде басылымдар мен электронды құралдармен бірге пайдалану қабілетін дамыту;

8) өз бетінше жұмыс істеуге, топта жұмыс істеуге және өмір бойы білім мен дағдыларды меңгеру мен дамытудың үздіксіз процесіне қажетті сыйластық, ашықтық, төзімділік сияқты жеке қасиеттерді дамыту;

9) математиканың даму тарихымен, математикалық ұғымдардың пайда болу тарихымен таныстыру

10) алгебраны оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту

11) Қазақстанның серпінді дамуы және әлемдік аренадағы орнын нығайту үшін математикалық, оқу, қаржылық сауаттылықтың маңызы туралы түсінік беру.

5. Оқу пәнінің мазмұнын қалыптастырудың принциптері:

- 1) ғылымилық принципі;
- 2) қолжетімділік принципі;
- 3) жүйелілік және логикалық принципі;
- 4) спиральдік принципі;
- 5) пәнаралық байланысты жүзеге асыру принципі;
- 6) сабақтастық принципі.

6. Оқу пәнінің мазмұнында жүзеге асырылатын құндылықтар:

1) Еңбек және шығармашылық. Математиканы оқыту процесінде еңбексүйгіштік пен шығармашылыққа баулу пәннің

оқыту және тәрбиелеу әлеуетіне байланысты жүзеге асырылады, атап айтқанда, пәндік дағдыларды игеру, оқушылардың қажырлы еңбегімен, ал стандартты емес мәселелерді шешу үшін алған білімдерін қолдана білу – өз іс-әрекетіне шығармашылық көзқараспен байланысты. Бұл екі қасиет мақсатқа жетудегі табандылық, ерік-жігер, тиімділік, бастама сияқты құнды қасиеттердің пайда болуының негізі ретінде қызмет етеді.

2) Ашықтық – адамның тұлғааралық қарым-қатынаста, өзгерістер мен жаңашылдыққа қаншалықты сезімтал екенін көрсететін қасиеті. Математиканы оқыту процесінде тұлғааралық ашықтықты қалыптастыру және дамыту білім алушылар арасындағы, мұғалім мен білім алушы арасындағы қарым-қатынас процесінде жүзеге асырылады. Өзгерістер мен жаңашылдыққа деген ашықтық мұғалімнің пәнді оқытудағы уәжін арттыруға ойластырған шараларға тікелей қатысты болады.

3) Өмір бойы білім алу – бұл адамның бүкіл өміріне созылатын білім, білік және дағдыларды үздіксіз алу және дамыту. Бұл құндылық-бүгінгі күннің қажеттілігі; білімге деген тұрақты, ерікті ұмтылыс. Бұл құндылық -математиканы оқытудағы сабақтастықты түсіну арқылы қалыптасуына, математиканы оқыту кезеңдері арасындағы тығыз байланысты жүзеге асыруға, оқу процесінің тұтастығын, үздіксіздігін қамтамасыз етуге, сондай-ақ, кең ауқымды дағдылардың өмір бойы дамуына және жетілдіруге қажетті.

4) Ынтымақтастық шағын топтарда білім алушылардың бірлескен жұмыстарды ұйымдастыру барысында қалыптасады. Осылайша, білім алушының қарым-қатынасы мен толеранттылығы қалыптасады. Мұғалімдер мен балалардың қарым-қатынасы оқушының жеке басының қалыптасу мен даму ортасы болатын білдіреді. Бұл қатынастардың негізі-жеке көзқарас және ынтымақтастық педагогикасы. Бұл қатынастардың гуманизмі мен демократиясын, әр оқушының өзіндік ерекшелігі, бірегейлігі, бірегейлігі құқығын мойындауды, оның пікірі мен ұстанымын қабылдауды білдіреді. Мұғалім жасөспірімге білімнің үйлесімді

<p>тұлға мен әл-ауқатты дамыту үшін қажет екенін жеткізуі керек. БІнтымақтастық қажеттілігі ғана емес, сонымен қатар мұғалім мен білім алушы бірлескен шығармашылығы қажет.</p> <p>5) Құрмет – адамның іс жүзіндегі қадір-қасиетін тануға негізделген өнегелі қатынасы және қабылдауы. Математика сабақтарында құрметтеуге тәрбиелеу білім беру мазмұны, оқыту әдістері мен формалары, кездейсоқ пайда болған және арнайы құрылған тәрбиелік жағдайларды қолдану, мұғалімнің болмысы арқылы жүзеге асырылады.</p> <p>6) Қазақстандық патриотизм және жауапкершілік. Математика сабақтарындағы патриотизм қазақстандық ғылымның тарихын, оның әлемдік қоғамдастық аясындағы табыстары мен жаңалықтарын зерделеу арқылы көрінеді. Патриотизм-өз Отанына деген сүйіспеншілік пен мақтаныш, адамның қоғам мен мемлекетке, елдің тарихы мен дәстүрлеріне деген құрметі. Математика сабақтарында патриотизм мен жауапкершілікті қалыптастыру мазмұны Қазақстанның тарихы мен табиғатымен байланысты, олардың бірегейлігін, отандық ғылым мен техника жетістіктерінің ел мен әлемдік қоғамдастық үшін маңыздылығын көрсететін арнайы дайындалған тапсырмаларды пайдалану арқылы іске асырылады.</p>		
<p>2-тарау. «Алгебра» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>1-параграф. «Алгебра» оқу пәнінің мазмұны</p> <p>7. «Алгебра» пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:</p> <p>1) 7-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат; 2) 8-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат; 3) 9-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат.</p> <p>8. 7-сыныпқа арналған «Алгебра» пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>10) 5-6 сыныптардағы математика курсы қайталау; 11) «Бүтін көрсеткішті дәреже». Натурал көрсеткішті дәреже</p>	<p>2-тарау. «Алгебра» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>1-параграф. «Алгебра» оқу пәнінің мазмұны</p> <p>4. «Алгебра» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:</p> <p>1) 7-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат; 2) 8-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат; 3) 9-сынып – аптасына 3 сағат, оқу жылында – 108 сағат.</p> <p>Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан</p>	<p>Білім алушылардың жас ерекшелігін ескере отырып, пәннің базалық мазмұнынан өзгерістер енгізілген</p>

және оның қасиеттері. Бүтін көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері. Құрамында дәрежесі бар өрнектерді түрлендіру. Құрамында дәрежесі бар сандар тізбектері. Санның стандарт түрі. Кіші немесе үлкен сандармен берілген шамаларға байланысты есептер шығару;

12) «Көпмүшелер». Бірмүшелер. Бірмүшенің дәрежесі және стандарт түрі. Бірмүшелерге амалдар қолдану. Көпмүшелер. Көпмүшенің дәрежесі және стандарт түрі. Көпмүшелерге амалдар қолдану. Көпмүшені көбейткіштерге жіктеу. Өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

13) «Функция. Функцияның графигі». Функция ұғымы. Функцияның графигі. Сызықтық функция және оның графигі. Сызықтық функциялардың графиктерінің өзара орналасуы. $y = x^2$, $y = x^3$, $y = \frac{1}{x}$ түріндегі функциялар, олардың графиктері және қасиеттері;

14) «Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер мен олардың жүйелері». Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеу. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйелері. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін алмастыру тәсілімен және қосу тәсілімен шешу. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін графиктік тәсілмен шешу. Мәтінді есептерді сызықтық теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу;

15) «Қысқаша көбейту формулалары». Екі өрнектің қосындысының квадратының формуласы. Екі өрнектің айырмасының квадратының формуласы. Екі өрнектің квадраттарының айырмасының формуласы. Екі өрнектің кубтарының қосындысының формуласы. Екі өрнектің кубтарының айырмасының формуласы. Екі өрнектің қосындысының кубының формуласы. Екі өрнектің айырмасының кубының формуласы. Қысқаша көбейту формулаларының көмегімен өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

16) «Алгебралық бөлшектер». Алгебралық бөлшектер және оның негізгі қасиеті. Алгебралық бөлшектерге амалдар қолдану:

Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).

7-сыныпқа арналған алгебра пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

19) 5-6 сыныптардағы математика курсы қайталау;

20) «Бүтін көрсеткішті дәреже». Натурал көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері. Бүтін көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері. Құрамында дәрежесі бар өрнектерді түрлендіру. Санның стандарт түрі. Өте кіші және өте үлкен сандармен байланысты практикалық есептер шығару. Абсолюттік және салыстырмалы қателік. Құрамында дәрежесі бар сандар тізбектері;

21) «Көпмүшелер». Бірмүшелер және оларға амалдар қолдану. Көпмүшелер және оларға амалдар қолдану. Бірмүше мен көпмүшенің стандарт түрі. Көпмүшені көбейткіштерге жіктеу. Өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

22) «Функция. Функцияның графигі». Функция ұғымы. Функцияның графигі. Сызықтық функция және оның графигі. Сызықтық функциялардың графиктерінің өзара орналасуы. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін графиктік тәсілмен шешу. $y=ax^2$, $y=a$ және $y=\frac{k}{x}$ ($k \neq 0$) түріндегі функциялар, олардың графиктері және қасиеттері;

23) «Статистика элементтері». Бас жиынтық, кездейсоқ таңдама, вариациялық қатар, нұсқалық ұғымдары. Абсолютті жиілік және салыстырмалы жиілік. Жиілік кестесі. Жиілік алқабы;

24) «Қысқаша көбейту формулалары». Екі өрнектің квадраттарының айырымының формуласы. Екі өрнектің қосындысының квадраты және айырымының квадратының формулалары. Екі өрнектің қосындысының кубы және айырымының кубының формулалары. Екі өрнектің кубтарының қосындысы және кубтарының айырымының формулалары. Өрнектерді тепе-тең түрлендіру. Теңдеу және теңсіздік құру

қосу, азайту, көбейту, бөлу және алгебралық бөлшекті дәрежеге шығару. Алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

17) «Статистика элементтері». Бас жиынтық, кездейсоқ таңдама, вариациялық қатар, нұсқалық ұғымдары. Абсолютті жиілік және салыстырмалы жиілік. Жиілік кестесі. Жиілік полигоны;

18) 7-сыныптағы алгебра курсы қайталау.

9. 8-сыныпқа арналған «Алгебра» пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

8) 7-сыныптағы алгебра курсы қайталау;

9) «Квадрат түбір және иррационал өрнектер». Иррационал сандар. Нақты сандар. Квадрат түбір. Арифметикалық квадрат түбір. Квадрат түбірдің мәнін бағалау. Арифметикалық квадрат түбірдің қасиеттері. Көбейткішті түбір таңбасының алдына шығару. Көбейткішті түбір таңбасының ішіне енгізу. Бөлшектің бөлімін иррационалдықтан арылту. Құрамында квадрат түбірлері бар өрнектерді түрлендіру. Нақты сандарды салыстыру. $y = \sqrt{x}$ функциясы, оның қасиеттері және графигі;

10) «Квадрат теңдеулер». Квадрат теңдеу. Толымсыз квадрат теңдеулер. Келтірілген квадрат теңдеу. Екімүшенің толық квадратын айыру. Квадрат теңдеу түбірлерінің формулалары. Дискриминант. Виет теоремасы. Виет теоремасына кері теорема. Квадрат үшмүше. Квадрат үшмүшенің түбірі. Квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу. Квадрат теңдеуге келтірілетін теңдеулер. Биквадрат теңдеу. Жаңа айнымалы енгізу әдісі. Бүтін рационал теңдеу. Бөлшек-рационал теңдеу. Квадрат теңдеулердің көмегімен мәтінді есептерді шығару. Бөлшек-рационал теңдеулердің көмегімен мәтінді есептерді шығару;

11) «Квадраттық функция». Квадраттық функция. $y = ax^2$, $y = a(x - m)^2$, $y = ax^2 + n$ и $y = a(x - m)^2 + n$, $a \neq 0$ түріндегі функциялар, олардың қасиеттері және графиктері. $y = ax^2 + bx + c$, $a \neq 0$ түріндегі квадраттық функция, оның қасиеттері және графигі. Қолданбалы есептерді шығару үшін квадраттық

арқылы берілген мәтінді есептерді шығару;

25) «Алгебралық бөлшектер». Алгебралық бөлшектер және оның негізгі қасиеті. Алгебралық бөлшектерді қосу, азайту, көбейту, бөлу және дәрежеге шығару. Алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

26) 7-сыныптағы алгебра курсы қайталау.

8-сыныпқа арналған алгебра пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

15) 7-сыныптағы алгебра курсы қайталау;

16) «Квадрат түбір және иррационал өрнектер». Иррационал сандар. Нақты сандар. Квадрат түбір. Квадрат түбірдің жуық мәні. Арифметикалық квадрат түбір. Арифметикалық квадрат түбірдің қасиеттері. Көбейткішті түбір таңбасының алдына шығару. Көбейткішті түбір таңбасының ішіне енгізу. Бөлшектің бөлімін иррационалдықтан босату. Құрамында квадрат түбірлері бар өрнектерді түрлендіру. Нақты сандарды салыстыру. $y = \sqrt{x}$ функциясы, оның қасиеттері және графигі;

17) «Квадрат теңдеулер». Квадрат теңдеу. Толымсыз квадрат теңдеулер. Келтірілген квадрат теңдеу. Екімүшенің толық квадратын айыру. Квадрат теңдеу түбірлерінің формулалары. Дискриминант. Виет теоремасы. Виет теоремасына кері теорема. Квадрат үшмүше. Квадрат үшмүшенің түбірі. Квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу. Квадрат теңдеуге келтірілетін теңдеулер. Биквадрат теңдеу. Жаңа айнымалы енгізу әдісі. Бүтін рационал теңдеу. Бөлшек-рационал теңдеу. Рационал теңдеу. $|ax^2 + bx| + c = 0$; $ax^2 + b|x| + c = 0$ түріндегі теңдеулер. Квадрат теңдеулердің көмегімен мәтінді есептерді шығару. Бөлшек-рационал теңдеулердің көмегімен мәтінді есептерді шығару;

18) «Квадраттық функция». Квадраттық функция. $y = a(x - m)^2$, $y = ax^2 + n$ және $y = a(x - m)^2 + n$ ($a \neq 0$) түріндегі функциялар, олардың қасиеттері және графиктері. $y = ax^2 + bx + c$ ($a \neq 0$) түріндегі квадраттық функция, оның қасиеттері және графигі;

19) «Статистика элементтері». Жиілік. Жиіліктер кестесі.

функцияның қасиеттерің қолдану;

12) «Статистика элементтері». Жиілік. Жиіліктердің интервалдық кестесі. Жиіліктер гистограммасы. Жинақталған жиілік;

13) «Теңсіздіктер». Квадрат теңсіздік. Квадрат теңсіздіктерді квадраттық функцияның графигі бойынша шешу. Интервалдар әдісі. Рационал теңсіздік. Бір айнымалысы бар теңсіздіктер жүйелесі және жиынтықтар;

14) 8-сыныптағы алгебра курсың қайталау.

10. 9-сыныпқа арналған «Алгебра» пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

8) 8-сыныптағы алгебра курсың қайталау;

9) «Екі айнымалысы бар теңдеулер, теңсіздіктер және олардың жүйелері». Екі айнымалысы бар сызықты емес теңдеулер. Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесі. Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесін шешу. Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесі көмегімен мәтінді есептер шығару. Екі айнымалысы бар теңсіздіктер. Екі айнымалысы бар теңсіздіктер жүйесі;

10) «Тізбектер». Сандар тізбегі, оның берілу тәсілдері және қасиеттері. Арифметикалық прогрессия. Арифметикалық прогрессияның n -ші мүшесінің формуласы. Арифметикалық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының мәнін есептеу формуласы. Геометриялық прогрессия. Геометриялық прогрессияның n -ші мүшесінің формуласы. Геометриялық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының мәнін есептеу формуласы. Шексіз кемімелі геометриялық прогрессия. Шексіз кемімелі геометриялық прогрессия мүшелерінің қосындысы. Арифметикалық және/немесе геометриялық прогрессияларды пайдаланып мәтінді есептерді шығару;

11) «Тригонометрия». Бұрыш пен доғаның градусық және радиандық өлшемдері. Кез келген бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі. Бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің мәндері. Тригонометриялық функциялар және

Интервалдық кесте. Гистограмма. Жинақталған жиілік. Орта мән. Дисперсия. Стандартты ауытқу;

20) «Теңсіздіктер». Квадрат теңсіздік. Квадрат теңсіздіктерді квадраттық функцияның графигі арқылы шығару. Рационал теңсіздік. Интервалдар әдісі. Бір айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйесі. Квадрат теңсіздіктер жүйесі;

21) 8-сыныптағы алгебра курсың қайталау.

9-сыныпқа арналған алгебра пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

15) 8-сыныптағы алгебра курсың қайталау;

16) «Екі айнымалысы бар теңдеулер, теңсіздіктер және олардың жүйелері». Екі айнымалысы бар сызықты емес теңдеулер. Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесі. Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесін шешу. Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесі көмегімен мәтінді есептер шығару. Екі айнымалысы бар теңсіздіктер. Екі айнымалысы бар теңсіздіктер жүйесі;

17) «Комбинаторика элементтері». Комбинаториканың негізгі ұғымдары мен ережелері (қосу және көбейту ережелері). Санның факториалы. Қайталанбайтын «орналастыру», «алмастыру» және «теру» ұғымдары. Комбинаториканың негізгі формулалары. Комбинаторика формулаларын қолдану арқылы есептер шығару. Ньютон биномы және қасиеттері;

18) «Тізбектер». Сандар тізбегі, оның берілу тәсілдері және қасиеттері. Арифметикалық прогрессия. Арифметикалық прогрессияның n -ші мүшесінің формуласы. Арифметикалық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының мәнін есептеу формуласы. Геометриялық прогрессия. Геометриялық прогрессияның n -ші мүшесінің формуласы. Геометриялық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының мәнін есептеу формуласы. Шексіз кемімелі геометриялық прогрессия. Шексіз кемімелі геометриялық прогрессия мүшелерінің қосындысы. Математикалық индукция әдісі;

19) «Тригонометрия». Бұрыш пен доғаның градусық және

олардың қасиеттері. Негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктер. Келтіру формулалары. Екі бұрыштың қосындысы мен айырымының синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің формулалары. Тригонометриялық функциялардың қосбұрышы және жартыбұрышының формулалары. Тригонометриялық функциялардың қосындысы мен айырымын көбейтіндіге түрлендіру формулалары. Тригонометриялық функциялардың көбейтіндісін қосынды немесе айырымға түрлендіру формулалары. Тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

12) «Комбинаторика элементтері». Комбинаториканың негізгі ұғымдары мен ережелері (қосу және көбейту ережелері). Санның факториалы. Қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру ұғымдары. Комбинаториканың негізгі формулалары. Комбинаторика формулаларын қолдану арқылы есептер шығару;

13) «Ықтималдықтар теориясының элементтері». Оқиға, кездейсоқ оқиға, ақиқат оқиға, мүмкін емес оқиға. Элементар оқиға. Қолайлы нәтижелер. Тең мүмкіндікті және қарама-қарсы оқиғалар. Ықтималдықтың классикалық анықтамасы. Ықтималдықтың статистикалық анықтамасы. Геометриялық ықтималдық;

14) 7-9 сыныптардағы алгебра курсы қайталау.

11. «Алгебра» оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер күтілетін нәтижелер (біліктер немесе дағдылар, білім немесе түсініктер) түрінде берілген сыныптар бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады. Әр бөлімше ішінде тізбектеліп жазылған оқыту мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлап, оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды.

12. Оқу пәнінің мазмұны 4 бөлімді қамтиды: «Сандар», «Алгебра», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және анализ».

13. «Сандар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

радиандық өлшемдері. Кез келген бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі. Бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің мәндері. Тригонометриялық функциялар және олардың қасиеттері. Негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктер. Келтіру формулалары. Екі бұрыштың қосындысы мен айырымының синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің формулалары. Тригонометриялық функциялардың қосбұрышы және жартыбұрышының формулалары. Тригонометриялық функциялардың қосындысы мен айырымын көбейтіндіге түрлендіру формулалары. Тригонометриялық функциялардың көбейтіндісін қосынды немесе айырымға түрлендіру формулалары. Тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіру;

20) «Ықтималдықтар теориясының элементтері». Оқиға, кездейсоқ оқиға, ақиқат оқиға, мүмкін емес оқиға. Элементар оқиға. Қолайлы нәтижелер. Тең мүмкіндікті және қарама-қарсы оқиғалар. Ықтималдықтың классикалық анықтамасы. Статистикалық ықтималдық. Геометриялық ықтималдық;

21) 7-9 сыныптардағы алгебра курсы қайталау.

Оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер күтілетін нәтижелер (біліктер немесе дағдылар, білім немесе түсініктер) түрінде берілген сыныптар бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады. Әр бөлімше ішінде тізбектеліп жазылған оқыту мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлап, оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды.

Оқу пәнінің мазмұны төрт бөлімді қамтиды: «Сандар», «Алгебра», «Статистика және ықтималдықтар теориясы», «Математикалық модельдеу және анализ».

«Сандар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

7) сандар және шамалар туралы түсініктер;

8) сандарға амалдар қолдану.

«Алгебра» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

12) алгебралық өрнектер және оларды түрлендіру;

<p>5) сандар және шамалар туралы түсініктер; 6) сандарға амалдар қолдану. 14. «Алгебра» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 8) алгебралық өрнектер және оларды түрлендіру, 9) теңдеулер және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары; 10) тізбектер және олардың қосындысы; 11) тригонометрия. 15. «Статистика және ықтималдықтар теориясы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 8) жиындар теориясы және логика элементтері; 9) комбинаторика негіздері; 10) ықтималдықтар теориясының негіздері; 11) статистика және деректерді талдау. 16. «Математикалық модельдеу және анализ» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: б) математикалық анализ бастамалары; 7) математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару; 8) математикалық тіл мен математикалық модель.</p>	<p>13) теңдеулер және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары; 14) тізбектер және олардың қосындысы; 15) тригонометрия. «Статистика және ықтималдықтар теориясы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 12) жиындар теориясы және логика элементтері; 13) комбинаторика негіздері; 14) ықтималдықтар теориясының негіздері; 15) статистика және деректерді талдау. «Математикалық модельдеу және анализ» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 9) математикалық анализ бастамалары; 10) математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару; 11) математикалық тіл және математикалық модель.</p>																									
<p align="center">2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>17. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» сынып, «2.1» екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>18. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:</p> <table border="1" data-bbox="62 1273 913 1426"> <tr> <td colspan="4">1-бөлім. Сандар</td> </tr> <tr> <td></td> <td>7.1.1.</td> <td>8.1.1.</td> <td>9.1.1.</td> </tr> <tr> <td>1. Сандар және шамалар</td> <td>7.1.1.1 - сандарды</td> <td>8.1.1.1 - иррационал</td> <td>9.1.1.1 - бұрышт</td> </tr> </table>	1-бөлім. Сандар					7.1.1.	8.1.1.	9.1.1.	1. Сандар және шамалар	7.1.1.1 - сандарды	8.1.1.1 - иррационал	9.1.1.1 - бұрышт	<p align="center">2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» сынып, «2.1» екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:</p> <table border="1" data-bbox="1012 1241 1899 1426"> <tr> <td colspan="4">1-бөлім. Сандар</td> </tr> <tr> <td>1.</td> <td>7.1.1.</td> <td>8.1.1.</td> <td>9.1.1.</td> </tr> <tr> <td>Сандар және шамала</td> <td>7.1.1.1 сандарды</td> <td>8.1.1.1 иррационал</td> <td>9.1.1.1 бұрыштың</td> </tr> </table>	1-бөлім. Сандар				1.	7.1.1.	8.1.1.	9.1.1.	Сандар және шамала	7.1.1.1 сандарды	8.1.1.1 иррационал	9.1.1.1 бұрыштың	<p>7-9-сыныптың базалық мазмұнына өзгерістер енгізілуіне байланысты кейбір оқыту мақсаттары редакцияланған және жаңа оқыту мақсаттарымен толықтырылған</p>
1-бөлім. Сандар																										
	7.1.1.	8.1.1.	9.1.1.																							
1. Сандар және шамалар	7.1.1.1 - сандарды	8.1.1.1 - иррационал	9.1.1.1 - бұрышт																							
1-бөлім. Сандар																										
1.	7.1.1.	8.1.1.	9.1.1.																							
Сандар және шамала	7.1.1.1 сандарды	8.1.1.1 иррационал	9.1.1.1 бұрыштың																							

туралы түсініктер	стандарт түрде жазу;	және нақты сандар ұғымдарын меңгеру; 8.1.1.2 - санның квадрат түбірі және арифметикалық квадрат түбірі анықтамаларын білу және ұғымдарын ажырату;	ың радиандық өлшемі ұғымын меңгеру; 9.1.1.2 - бірлік шеңбердің бойында $0; \frac{\pi}{2}; \pi; \frac{3\pi}{2}; 2\pi$ сандарын белгілеу;		р туралы түсініктер	стандарт түрде жазу	және нақты сандар ұғымдарын меңгеру; 8.1.1.2 санның квадрат түбірі және арифметикалық квадрат түбірі анықтамаларын білу және ұғымдарын ажырату	радиандық өлшемі ұғымын меңгеру; 9.1.1.2 бірлік шеңбердің бойында $0; \frac{\pi}{2}; \pi; \frac{3\pi}{2}; 2\pi$ сандарын белгілеу	
	7.1.2.	8.1.2.	9.1.2.		2. Сандарға амалдар қолдану	7.1.2.	8.1.2.	9.1.2.	
2. Сандарға амалдар қолдану	7.1.2.1 - натурал көрсеткішті дәреже анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.2 - санның дәрежесі қандай цифрға аяқталатынын анықтау; 7.1.2.3 - нөл және бүтін теріс	8.1.2.1 - квадрат түбірдің мәнін бағалау; 8.1.2.2 - арифметикалық квадрат түбірдің қасиеттерін қолдану; 8.1.2.3 - көбейткішті квадрат түбір	9.1.2.1 - градустан радианға және радианды градуспен айналдыру;			7.1.2.1 натурал көрсеткішті дәреже анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.2 санның дәрежесі қандай цифрға аяқталатынын анықтау; 7.1.2.3 нөл және бүтін теріс көрсеткішті дәреженің анықтамасын және оның қасиеттерін	8.1.2.1 арифметикалық квадрат түбірдің қасиеттерін қолдану; 8.1.2.2 квадрат түбірдің мәнін бағалау; 8.1.2.3 көбейткішті квадрат түбір белгісінің алдына шығару және көбейткішті квадрат түбір белгісінің астына алу;	9.1.2.1 градустан радианға және радианды градуспен айналдыру	

	<p>көрсеткішті дәреженің анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.4 - бүтін көрсеткішті дәреженің санды мәнін анықтау және берілген сандарды дәреже түрінде көрсету; 7.1.2.5 - алгебралық өрнектерді ықшамдауда дәрежелердің қасиеттерін қолдану; 7.1.2.6 - стандарт түрде жазылған сандарға арифметикалық амалдар қолдану; 7.1.2.7 - стандарт түрде жазылған санның мәнді бөлігін және ретін табу; 7.1.2.8 -</p>	<p>белгісінің алдына шығару және көбейткішті квадрат түбір белгісінің астына алу; 8.1.2.4 - бөлшек бөлімін иррационалдықтан арылту; 8.1.2.5 - құрамында түбір таңбасы бар өрнектерді түрлендіруді орындау; 8.1.2.6 - нақты сандарды салыстыру;</p>		<p>білу; 7.1.2.4 бүтін көрсеткішті дәреженің санды мәнін анықтау және берілген сандарды дәреже түрінде көрсету; 7.1.2.5 алгебралық өрнектерді ықшамдауда дәрежелердің қасиеттерін қолдану; 7.1.2.6 көрсеткіші нөлге тең дәреженің негізіндегі айнымалының мүмкін мәндерін табу; 7.1.2.7 стандарт түрде жазылған сандарға арифметикалық амалдар қолдану; 7.1.2.8 стандарт түрде жазылған санның мәнді</p>	<p>8.1.2.4 бөлшек бөлімін иррационалдықтан арылту; 8.1.2.5 құрамында түбір таңбасы бар өрнектерді түрлендіруді орындау; 8.1.2.6 нақты сандарды салыстыру</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>стандарт түрде жазылған сандарды салыстыру; 7.1.2.9 - шамаларды бір өлшем бірліктен екінші өлшем бірлікке айналдыру және оны стандарт түрде жазу; 7.1.2.10 - шамалардың жуық мәндерін табу және оларды стандарт түрде жазу; 7.1.2.11 - жуық шамалардың абсолюттік және салыстырмалы қателіктерін есептеу; 7.1.2.12 - жуық мәндерге амалдарды орындау үшін калькуляторды пайдалана білу; 7.1.2.13 - тиімді есептеу үшін</p>				<p>бөлігін және ретін табу; 7.1.2.9 стандарт түрде жазылған сандарды салыстыру; 7.1.2.10 шамаларды бір өлшем бірліктен екінші өлшем бірлікке айналдыру және оны стандарт түрде жазу; 7.1.2.11 шамалардың жуық мәндерін табу және оларды стандарт түрде жазу; 7.1.2.12 жуық шамалардың абсолюттік және салыстырмалы қателіктерін есептеу; 7.1.2.13 калькулятордың көмегімен жуықтап</p>				
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--

	қысқаша көбейту формулаларын қолдану; 7.1.2.14 - натурал көрсеткішті дәреженің қасиеттерін қолдану;				есептеулерді орындау; 7.1.2.14 тиімді есептеу үшін қысқаша көбейту формулаларын қолдану; 7.1.2.15 натурал көрсеткішті дәреженің қасиеттерін қолдану				
2-бөлім. Алгебра					2-бөлім. Алгебра				
	7.2.1.	8.2.1.	9.2.1.						
1. Алгебралық өрнектер және түрлендірулер	7.2.1.1 - санды өрнектердің мәндерін табуда бүтін көрсеткішті дәреже қасиеттерін қолдану; 7.2.1.2 - бірімүше анықтамасын білу, оның коэффициенті мен дәрежесін табу; 7.2.1.3 - бірімүшені стандарт түрде жазу; 7.2.1.4 - бірімүшелерді	8.2.1.1 - квадрат үшмүшенің түбірі ұғымын меңгеру; 8.2.1.2 - үшмүшеден екімүшенің толық квадратын бөлу; 8.2.1.3 - квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу;		1. Алгебралық өрнектер және түрлендірулер	7.2.1.1 санды өрнектердің мәндерін табуда бүтін көрсеткішті дәреже қасиеттерін қолдану; 7.2.1.2 бірімүше анықтамасын білу, оның коэффициенті мен дәрежесін табу; 7.2.1.3 бірімүшені стандарт түрде жазу;	8.2.1.1 квадрат үшмүшенің түбірі ұғымын меңгеру; 8.2.1.2 үшмүшеден екімүшенің толық квадратын бөлу; 8.2.1.3 квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу			

	<p>көбейтуді орындау және бірмүшені көбейткіштердің көбейтіндісі түрінде көрсету; 7.2.1.5 - көпмүше анықтамасын білу және оның дәрежесін табу; 7.2.1.6 - көпмүшені стандарт түрге келтіру; 7.2.1.7 - көпмүшелерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.8 - көпмүшені бірмүшеге көбейтуді орындау; 7.2.1.9 - көпмүшені көпмүшеге көбейтуді орындау; 7.2.1.10 – $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$</p>				<p>7.2.1.4 бірмүшелерді көбейтуді орындау және бірмүшені көбейткіштердің көбейтіндісі түрінде көрсету; 7.2.1.5 көпмүше анықтамасын білу және оның дәрежесін табу; 7.2.1.6 көпмүшені стандарт түрге келтіру; 7.2.1.7 көпмүшелерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.8 көпмүшені бірмүшеге көбейтуді орындау; 7.2.1.9 көпмүшені көпмүшеге көбейтуді орындау; 7.2.1.10 $a^2 - b^2 =$</p>				
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--

	$a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$, қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану; 7.2.1.11 – $a^3 \pm b^3 = (a \pm b)(a^2 \mp ab + b^2)$; $(a \pm b)^3 = a^3 \pm 3a^2b + 3ab^2 \pm b^3$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану; 7.2.1.12 - алгебралық өрнектерді ортақ көбейткішті жақша сыртына шығару және топтау тәсілдері арқылы көбейткіштерге жіктеу; 7.2.1.13 - көпмүшелерге амалдар				$(a - b)(a + b)$, $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану; 7.2.1.11 $a^3 - b^3 = (a - b)(a^2 \mp ab + b^2)$, $(a \pm b)^3 = a^3 \pm 3a^2b + 3ab^2 \pm b^3$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану; 7.2.1.12 алгебралық өрнектерді ортақ көбейткішті жақша сыртына шығару және топтау тәсілдері арқылы көбейткіштерге жіктеу; 7.2.1.13			
--	---	--	--	--	---	--	--	--

	<p>қолдану, көпмүшелерді көбейткіштерге жіктеу арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау; 7.2.1.14 - алгебралық өрнектерді қысқаша көбейту формулалары арқылы көбейткіштерге жіктеу; 7.2.1.15 - қысқаша көбейту формулалары арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау ; 7.2.1.16 - алгебралық бөлшектерді танып білу; 7.2.1.17 - алгебралық</p>				<p>көпмүшелерге амалдар қолдану, көпмүшелерді көбейткіштерге жіктеу арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау; 7.2.1.14 алгебралық өрнектерді қысқаша көбейту формулалары арқылы көбейткіштерге жіктеу; 7.2.1.15 қысқаша көбейту формулалары арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау ; 7.2.1.16 алгебралық бөлшектерді танып білу;</p>			
--	---	--	--	--	--	--	--	--

	<p>бөлшектегі айнымалылардың мүмкін мәндер жиынын табу;</p> <p>7.2.1.18 - алгебралық бөлшектің негізгі қасиетін қолдану: $\frac{ac}{bc} = \frac{a}{b}$, $b \neq 0, c \neq 0$;</p> <p>7.2.1.19 – бөлімдері бірдей және әртүрлі алгебралық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау;</p> <p>7.2.1.20 - алгебралық бөлшектерді көбейту және бөлуді орындау;</p> <p>7.2.1.21 - алгебралық бөлшекті дәрежеге шығаруды орындау;</p>				<p>7.2.1.17 алгебралық бөлшектегі айнымалылардың мүмкін мәндер жиынын табу;</p> <p>7.2.1.18 алгебралық бөлшектің негізгі қасиетін қолдану: $\frac{ac}{bc} = \frac{a}{b}$, $b \neq 0, c \neq 0$;</p> <p>7.2.1.19 алгебралық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау;</p> <p>7.2.1.20 алгебралық бөлшектерді көбейту және бөлуді, дәрежеге шығаруды орындау;</p> <p>7.2.1.21 құрамында алгебралық бөлшектері бар өрнектерді түрлендіруді</p>				
--	---	--	--	--	---	--	--	--	--

	7.2.1.22 - алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;				орындау		
	7.2.2.	8.2.2.	9.2.2.		2. Теңдеулер және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары	7.2.2.	9.2.2.
2. Теңдеулер және теңсіздіктер, олардың жүйелері және жиынтықтары	7.2.2.1 - екі айнымалысы бар теңдеудің анықтамасын және қасиеттерін білу; 7.2.2.2 - екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесі туралы түсінігінің болуы; 7.2.2.3 - екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесінің шешімі реттелген сандар жұбы болатынын түсіну; 7.2.2.4 - сызықтық теңдеулер	8.2.2.1 - квадрат теңдеудің анықтамасын білу; 8.2.2.2 - квадрат теңдеулердің түрлерін ажырату; 8.2.2.3 - толық емес квадрат теңдеулерді шешу; 8.2.2.4 - квадрат теңдеулерді шешу; 8.2.2.5 - Виет теоремасын, оған теореманы қолдану; 8.2.2.6 - бөлшек-рационал	9.2.2.1 - екі айнымалысы бар сызықтық және емес теңдеулерді ажырату; 9.2.2.2 - екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесін шешу; 9.2.2.3 - екі айнымалысы бар теңсіздіктерді шешу; 9.2.2.4 - екі айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйесін шешу			8.2.2.1 квадрат теңдеудің анықтамасын білу; 8.2.2.2 квадрат теңдеулердің түрлерін ажырату; 8.2.2.3 квадрат теңдеулерді шешу; 8.2.2.4 Виет теоремасын қолдану; 8.2.2.5 $ ax^2 + bx + c = 0$; $ax^2 + b x + c = 0$ түріндегі теңдеулерді шешу; 8.2.2.6 бөлшек-рационал теңдеулерді шешу; 8.2.2.7 квадрат теңдеулерге келтірілетін теңдеулерді шешу; 8.2.2.8 квадрат теңсіздіктерді	

	жүйесін алмастыру тәсілімен шешу; 7.2.2.5 - сызықтық теңдеулер жүйесін қосу тәсілімен шешу; 7.2.2.6 - сызықтық теңдеулер жүйесін графигік тәсілімен шешу;	теңдеулерді шешу; 8.2.2.7 - квадрат теңдеулерге келтірілетін теңдеулерді шешу; 8.2.2.8 - квадрат теңсіздіктерді шешу (квадраттық функцияның графигі бойынша; интервалдар әдісімен); 8.2.2.9 - рационал теңсіздіктерді шешу; 8.2.2.10 - біреуі сызықтық, екіншісі - квадрат теңсіздік болатын екі теңсіздіктен құралған жүйелерді шешу; 8.2.2.11 -	лысы бар теңсіздіктерді графигік тәсілімен шешу; 9.2.2.4 - екі айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйесін графигік тәсілімен шешу;				шешу; 8.2.2.9 рационал теңсіздіктерді шешу; 8.2.2.10 біреуі сызықтық, екіншісі квадрат теңсіздік болатын екі теңсіздіктен құралған жүйелерді шешу; 8.2.2.11 құрамында екі квадрат теңсіздігі бар жүйелер мен жиынтықтарды шешу		
					3. Тізбектер және қосындылау	7.2.3. 7.2.3.1 құрамында дәрежесі бар сандар тізбегінің заңдылығын және жетіспейтін мүшелерін анықтау	8.2.3.	9.2.3. 9.2.3.1 сандар тізбегі туралы түсінік болу; 9.2.3.2 тізбектің n-ші мүшесін табу, мысалы: $\frac{1}{2 \cdot 3}, \frac{1}{3 \cdot 4}, \frac{1}{4 \cdot 5}, \frac{1}{5 \cdot 6}, \dots$; 9.2.3.3 математикалық индукция әдісін	

		құрамында екі квадрат теңсіздігі бар жүйелер мен жиынтықтарды шешу; 8.2.2.12 - рационал теңсіздіктер жүйелерін шешу;					білу және қолдану; 9.2.3.4 сандар тізбектерінің арасынан арифметикалық және геометриялық прогрессияны ажырату; 9.2.3.5 арифметикалық прогрессиялардың n -ші мүшесін, алғашқы n мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.6 геометриялық прогрессиялардың n -ші мүшесін, алғашқы n мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық
	7.2.3.	8.2.3.	9.2.3.				
3. Тізбектер және қосындылау	7.2.3.1 - құрамында дәрежесі бар сандар тізбегінің заңдылығын және жетіспейтін мүшелерін анықтау;		9.2.3.1 - сандар тізбегі туралы түсінік болу; 9.2.3.2 - алғашқы бірнеше мүшесі белгілі тізбектің n -ші мүшесін табу; 9.2.3.3 – арифметикалық прогрессияның және				

			оның айырымның анықта масын білу; 9.2.3.4 - арифметикалық прогрессиялардың n -ші мүшесін, алғашқы n мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.5 - геометриялық прогрессиялардың n -ші мүшесін, алғашқы n мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.6 - геометриялық прогрессиялардың қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.7 арифметикалық немесе/және геометриялық прогрессияларға байланысты есептер шығару; 9.2.3.8 шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру үшін қолдану; 9.2.3.9 шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын есептер шығаруда қолдану				
				4. Тригонометрия	7.2.4.	8.2.4.	9.2.4.
							9.2.4.1 тригонометриялық

			<p>сияның және оның еселіктің анықтамасын білу; 9.2.3.6 - геометриялық прогрессиялардың n-ші мүшесі n, алғашқы n мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.7 - арифме</p>					<p>функциялардың анықтамаларын білу; 9.2.4.2 бірлік шеңбердегі нүктелердің координаталары ($\cos \alpha$, $\sin \alpha$) мен тригонометриялық функциялардың өзара байланысын білу; 9.2.4.3 бұрыштардың қосындысы мен айырымының, жарты және қос бұрыштың тригонометриялық формулаларын қорытып шығару және қолдану; 9.2.4.4 келтіру формулаларын қорытып шығару және қолдану; 9.2.4.5 бірлік шеңбердің</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

			<p>тикалық және геометриялық прогрессияларға байланысты аралас есептер шығару; 9.2.3.8 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессияның анықтамасын білу 9.2.3.9 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессияның мүшелерінің қосынд</p>				<p>көмегімен тригонометриялық функциялардың анықталу облысы мен мәндер жиынын табу; 9.2.4.6 бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың жұптылығын (тақтылығын), периодтылығын, бірсарындылығын және таңбатұрақтылық аралықтарын түсіндіру; 9.2.4.7 тригонометриялық функциялардың қосындысы мен айырымын көбейтіндіге және көбейтіндісін қосындыға</p>	
--	--	--	--	--	--	--	---	--

			ысын есептеу формул аласын білу және қолдану ; 9.2.3.10 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру үшін қолдану ;				немесе айырымға түрлендіру формулаларын қорытып шығару және қолдану; 9.2.4.8 тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау	
				3-бөлім. Статистика және ықтималдықтар теориясы				
				1. Комбинаторика негіздері	7.3.1.	8.3.1.	9.3.1.	
							9.3.1.1 комбинаториканың ережелерін білу (қосу және көбейту ережелері); 9.3.1.2 санның факториалы анықтамасын білу; 9.3.1.3 қайталанбайтын орналастыру, алмастыру және теру анықтамаларын білу; 9.3.1.4	
	7.2.4.	8.2.4.	9.2.4.					
4. Триго-			9.2.4.1 -					

нометрия			тригонометриялық функциялардың анықтамаларын білу; 9.2.4.2 - бірлік шеңбердегі нүктелердің координаталары ($\cos \alpha$, $\sin \alpha$) мен тригонометриялық функциялардың өзара байланысын білу; 9.2.4.3 - бірлік шеңбердің көмегімен				қайталанбайтын орналастыру, алмастыру және теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын білу; 9.3.1.5 қайталанбайтын орналастыру, алмастыру және теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын қолданып отырып есептер шығару; 9.3.1.6 Ньютон биномы формуласын және оның қасиеттерін білу және қолдану		
							2. Ықтималдықтар теориясының негіздері		

			ен тригонометриялық функциялардың анықталу облысы мен мандер жиынын табу; 9.2.4.4 - бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың жұптылығын (тақтылығын), периодтылығын, бірсары				мүмкіндікті және қарама-қарсы оқиғалар ұғымдарын меңгеру; 9.3.2.2 элементар және элементар емес оқиғаларды ажырату; 9.3.2.3 ықтималдықтың классикалық анықтамасын білу және есептер шығару үшін оны қолдану; 9.3.2.4 ықтималдықтың статистикалық анықтамасын білу; 9.3.2.5 геометриялық ықтималдықты есептер шығаруда қолдану	
				3. Статистика және	7.3.3. 7.3.3.1 басты жиынтық, кездейсоқ	8.3.3. 8.3.3.1 таңдама нәтижелерін жиіліктердің	9.3.3.	

			ндылығын және таңбатұрақтылық аралықты арын түсіндіру; 9.2.4.5 - келтіру формулаларын білу және қолдану; 9.2.4.6 - бұрыштардың қосындысы мен айырымының, жарты және қос бұрыштың тригонометриялық формул	деректерді талдау	таңдама, вариациялық қатар, нұсқалық ұғымдарын меңгеру; 7.3.3.2 нұсқалықтың абсолютті және салыстырмалы жиіліктерін есептеу; 7.3.3.3 статистикалық деректерді жинау және оны кесте түрінде көрсету; 7.3.3.4 таңдаманы жиілік кестесі түрінде көрсету; 7.3.3.5 кестедегі деректердің дұрыстығын тексеру; 7.3.3.6 таңдама нәтижесін жиілік алқабы түрінде көрсету; 7.3.3.7 кесте немесе	интервалдық кестесі арқылы беру; 8.3.3.2 жиіліктердің интервалдық кестесінің деректерін жиіліктер гистограммасы арқылы беру; 8.3.3.3 жинақталған жиілік анықтамасын білу; 8.3.3.4 статистикалық кестемен, алқаппен, гистограмманы берілген ақпаратты талдау; 8.3.3.5 дисперсия, стандартты ауытқу анықтамаларын және оларды есептеу формулаларын білу		
--	--	--	--	-------------------	---	---	--	--

			аларын білу және қолдану ; 9.2.4.7 - тригонометриялық функциялардың қосындысы мен айырымын көбейтіндіге және көбейтіндісін қосындыға немесе айырымға түрлендіру формулаларын білу және қолдану		жиіліктер алқабы түрінде берілген статистикалық ақпаратты талдау		
4-бөлім. Математикалық модельдеу мен талдау							
				1.	7.4.1.	8.4.1.	9.4.1.
				Математикалық анализ бастамалары	7.4.1.1 функция және функцияның графигі ұғымдарын меңгеру; 7.4.1.2 функцияның берілу тәсілдерін білу; 7.4.1.3 функцияның анықталу облысы мен мәндер жиынын табу; 7.4.1.4 $y = kx$ функциясының анықтамасын білу, графигін салу, k коэффициентін е қатысты орналасуын анықтау;	8.4.1.1 $y = \sqrt{x}$ функциясының қасиеттерін білу және оның графигін салу; 8.4.1.2 – $y = a(x - m)^2$, $y = ax^2 + n$ және $y = a(x - m)^2 + n, a \neq 0$, түрдегі квадраттық функциялардың қасиеттерін білу және графиктерін салу; 8.4.1.3 - $y = ax^2 + bx + c, a \neq 0$, түріндегі квадраттық функцияның	

			; 9.2.4.8 - тригонометриялық өрнектерді тепетең түрлендіруді орындау;						
3-бөлім. Статистика және ықтималдықтар теориясы									
	7.3.1.	8.3.1.	9.3.1.						
1. Комбинаторика негіздері			9.3.1.1 - комбинаториканың ережелерін білу (қосу және көбейту ережелері); 9.3.1.2 - санның факториалы анықтамасын білу;		7.4.1.5 $y = kx + b$ түріндегі сызықтық функцияның анықтамасын білу, оның графигін салу және графиктің k және b коэффициенттеріне қатысты орналасуын анықтау; 7.4.1.6 сызықтық функция графигінің координата осьтерімен қиылысу нүктелерін графикті салмай табу; 7.4.1.7 $y = kx + b$ сызықтық функциясының графигінен k және b таңбаларын анықтау; 7.4.1.8 сызықтық функция графигінің	қасиеттерін білу және графигін салу; 8.4.1.4 аргументтің берілген мәндері бойынша функцияның мәндерін табу және функцияның мәні бойынша аргументтің мәнін табу			

			<p>9.3.1.3 - қайталанбайтын және қайталанатын орналасыру, алмастыру, теру анықтамаларын білу;</p> <p>9.3.1.4 - қайталанбайтын және қайталанатын орналасыру, алмастыру, теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын білу;</p> <p>9.3.1.5 - қайтала</p>		<p>өзара орналасуы олардың коэффициенттеріне тәуелді болатынын негіздеу;</p> <p>7.4.1.9 графигі берілген функцияның графигіне параллель немесе қиятын сызықтық функцияның формуласын табу;</p> <p>7.4.1.10 $y = ax^2$ ($a \neq 0$) функциясының графигін салу және оның қасиеттерін білу;</p> <p>7.4.1.11 $y = ax^3$ ($a \neq 0$) функциясының графигін салу және оның қасиеттерін білу;</p> <p>7.4.1.12 $y = \frac{k}{x}$ ($k \neq 0$)</p>			
--	--	--	---	--	---	--	--	--

			нбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, терусандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын қолданып есептер шығару;		функциясының графигін салу және оның қасиеттерін білу			
					2.	7.4.2.	8.4.2.	9.4.2.
					Математикалық модельдеудің көмегімен есептер шығару	7.4.2.1 өте кіші немесе өте үлкен сандармен берілген шамаларға байланысты есептер шығару; 7.4.2.2 мәтінді есептерді теңдеулер және теңсіздіктер құру арқылы шығару; 7.4.2.3 шаршы мен текшенің сызықтық өлшемдерінің өзгеруіне байланысты олардың ауданы мен көлемі қалай өзгертінін бағалау; 7.4.2.4 екі	8.4.2.1 мәтінді есептерді квадрат теңдеулердің көмегімен шешу; 8.4.2.2 мәтінді есептерді бөлшек-рационал теңдеулердің көмегімен шешу; 8.4.2.3 қолданбалы есептерді шығару үшін квадраттық функцияны қолдану	9.4.2.1 мәтінді есептерді теңдеулер жүйелері арқылы шығару; 9.4.2.2 геометриялық және арифметикалық прогрессияларға байланысты мәтінді есептерді шығару
	7.3.2.	8.3.2.	9.3.2.					
2. Біқтималдықтар теориясының негіздері			9.3.2.1 - оқиға, кездейсоқ оқиға, ақиқат оқиға, мүмкін емес оқиға; элемент ар оқиға;					

		<p>қолайлы нәтижелер, тең мүмкіндікті және қарама-қарсы оқиғалар ұғымдарын меңгеру ; 9.3.2.2 - ықтималдықтың классикалық анықтамасын білу және есептер шығару үшін оны қолдану ; 9.3.2.3 - ықтималдықты</p>		<p>айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін графиктік тәсілмен шешу</p>				
			3.	Математикалық тіл және математикалық модель	7.4.3. 7.4.3.1 есеп шарты бойынша математикалық модель құру	8.4.3. 8.4.3.1 есеп шарты бойынша математикалық модель құру	9.4.3. 9.4.3.1 есеп шарты бойынша математикалық модель құру	
<p>20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p> <p>21. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру бойынша қосымшада берілген Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p>								

			<p>ң статист икалық анықта масын білу және оны есептер шығару үшін қолдану ; 9.3.2.4 - геометр иялық ықтима лдықты ң анықта масын білу және оны есептер шығару үшін қолдану ; 9.3.2.5 - комбин аторика формул аларын</p>		
--	--	--	--	--	--

			қолдан ып, ықтима лдықтар ды табу;			
	7.3.3.	8.3.3.	9.3.3.			
3. Статистика және деректерді талдау	7.3.3.1 - басты жиынтық, кездейсоқ таңдама, вариациялық қатар, нұсқалық ұғымдарын меңгеру; 7.3.3.2 - нұсқалықтың абсолютті және салыстырмалы жиіліктерін есептеу; 7.3.3.3 - статистикалық деректерді жинау және оны кесте түрінде көрсету; 7.3.3.4 - таңдаманы жиілік кестесі түрінде көрсету 7.3.3.5 - кестедегі	8.3.3.1 - таңдама нәтижелерін жиіліктердің интервалдық кестесі арқылы беру; 8.3.3.2 - жиіліктердің интервалдық кестесінің деректерін жиіліктер гистограммасы арқылы беру; 8.3.3.3 - жинақталған жиілік анықтамасын білу; 8.3.3.4 - статистикалық кестемен, жиіліктер гистограмма мен берілген				

	деректердің дұрыстығын тексеру; 7.3.3.6 - таңдама нәтижесін жиілік полигон түрінде көрсету; 7.3.3.7 - кесте немесе жиіліктер полигоны түрінде берілген статистикалық ақпаратты талдау;	ақпаратты талдау;			
4-бөлім. Математикалық модельдеу мен талдау					
	7.4.1.	8.4.1.	9.4.1.		
1. Математикалық анализ бастама-лары	7.4.1.1 - функция және функцияның графигі ұғымдарын меңгеру; 7.4.1.2 - функцияның берілу тәсілдерін білу; 7.4.1.3 – графикпен	8.4.1.1 - $y = \sqrt{x}$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды			

	<p>берілген функцияның анықталу облысы мен мәндер жиынын табу</p> <p>7.4.1.4 - $y = kx$ тура пропорционалдықты білу, графигін салу, k коэффициентін е қатысты орналасуын анықтау;</p> <p>7.4.1.5 - $y = kx + b$ түріндегі сызықтық функцияның анықтамасын білу, оның графигін салу және графиктің k және b коэффициенттеріне қатысты орналасуын анықтау;</p> <p>7.4.1.6 - сызықтық функция графигінің координата</p>	<p>аралықтары);</p> <p>8.4.1.2 – $y = ax^2$, $y = a(x - m)^2$,</p> <p>$y = ax^2 + n$ және $y = a(x - m)^2 + n, a \neq 0$, түрдегі квадраттық функциялардың қасиеттерін білу және графиктерін салу;</p> <p>8.4.1.3 - $y = ax^2 + bx + c, a \neq 0$, түріндегі квадраттық функцияның қасиеттерін білу және графигін салу;</p> <p>8.4.1.4 - аргументтің берілген</p>				
--	---	--	--	--	--	--

	<p>осьтерімен қиылысу нүктелерін графикті салмай табу; 7.4.1.7 – $y = kx + b$, сызықтық функциясының графигінен k және b таңбаларын анықтау; 7.4.1.8 - сызықтық функция графиктерінің өзара орналасуы олардың коэффициенттеріне тәуелді болатынын негіздеу; 7.4.1.9 - графигі берілген функцияның графигіне параллель немесе қиятын сызықтық функцияның формуласын табу;</p>	<p>мәндері бойынша функцияның мәндерін табу және функцияның мәні бойынша аргументтің мәнін табу;</p>				
--	--	--	--	--	--	--

	<p>7.4.1.10 - $y = x^2$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары);</p> <p>7.4.1.11 - $y = x^3$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары);</p> <p>7.4.1.12 - $y = \frac{1}{x}$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары);</p>					
	7.4.2.	8.4.2.	9.4.2.			

<p>2. Математикалық модель деудің көмегімен есептер шығару</p>	<p>7.4.2.1 - кіші немесе үлкен сандармен берілген шамаларға байланысты есептер шығару; 7.4.2.2 - шаршы мен текшенің сызықтық өлшемдерінің өзгеруіне байланысты олардың ауданы мен көлемі қалай өзгертінін бағалау; 7.4.2.3 - мәтінді есептерді сызықтық теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу;</p>	<p>8.4.2.1 - мәтінді есептерді квадрат теңдеулердің көмегімен шешу; 8.4.2.2 - мәтінді есептерді бөлшек-рационал теңдеулердің көмегімен шешу; 8.4.2.3 - қолданбалы есептерді шығару үшін квадраттық функцияның қасиеттерің қолдану;</p>	<p>9.4.2.1 - мәтінді есептерді теңдеулер жүйелері арқылы шығару; 9.4.2.2 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын есептер шығаруда қолдану; 9.4.2.3 - арифметикалық және/немесе геометриялық</p>		
--	---	--	---	--	--

			прогрессияларды пайдаланып мәтінді есептерді шығару;		
	7.4.3.	8.4.3.	9.4.3.		
3. Математикалық тіл және атема-тикалық модель	7.4.3.1 - есеп шарты бойынша математикалық модель құру;	8.4.3.1 - есеп шарты бойынша математикалық модель құру;	9.4.3.1 - есеп шарты бойынша математикалық модель құру;		
<p>19. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p> <p>20. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру бойынша қосымшада берілген Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p>					
<p>4-тарау. «Алгебра» пәнінің оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері</p> <p>21. Оқу пәні бойынша оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшелігі оқу біліктілігінің негізгі элементі - жалпыға бірдей оқу әрекетін қалыптастыру, оқу іс-әрекетінің дағдыларының жиынтығы, оның өз бетінше дамуы және білім алу мүмкіндігін өмір бойы жетілдіруді қамтамасыз ету.</p>					Жаңадан енгізілген

22. Пән бойынша оқу процесін ұйымдастыру тұлғалық-белсенділік тәсілі негізінде жүзеге асырылады. Тұлғалық-белсенділік тәсілі оқу үдерісін ұйымдастырудың өзін оқушылардың оқу іс-әрекетін ұйымдастыру және басқару ретінде қарастыра отырып, бұл процесті нақты оқу міндеттерін (танымдық, зерттеушілік, трансформациялық, проективті және т.б.) қою және шешуге қайта бағдарлауды білдіреді.

23. Оқу үдерісін ұйымдастыру оқытудың интерактивті әдістерін қолдануды көздейді. Оқушылардың мәселені талқылауда белсенділік танытумен, көзқарасын дәлелдеу, іздену және конструктивті шешім қабылдау арқылы бастамашылық жасауға өз тәжірибесінен игеруін ұйымдастыруға негізделген.

Оқыту процесінде цифрлық дидактика элементтері - білім беру үдерісін цифрландыру, цифрлық экономика мен желілік қауымдастыққа көшу жағдайының пәні болып табылады.

24. Алгебраны оқытуды ұйымдастыру мақсатында келесі ақпараттық-коммуникациялық құралдарды пайдалану арқылы жүзеге асырылады: жұптық немесе топтық жұмыста тапсырмаларды орындау кезінде оқушылардың Internet арқылы қашықтықтан өзара әрекеттесуі (байланысы); оқушылардың білім мазмұнына қол жеткізуі және олардың өз бетінше әрекеті (moodle және т.б.); оқуда динамикалық орталарды қолдану арқылы зерттеу (GeoGebra және т.б.); онлайн сабақтары (zoom, bigbluebutton және т.б.); сынақ қабықшаларын (MyTest және т.б.), арнайы онлайн қызметтерді және қашықтықтан оқыту жүйелерін (moodle және т.б.) пайдаланып тестілеу.

25. Бағалау критерийлерін жасау кезінде оқушылардың ерекше қажеттіліктері ескеріледі. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар үшін міндетті түзету компоненті қарастырылған. Оқушылардың ерекше қажеттіліктерін есепке алу оқытуды деңгейлік саралау көмегімен жүзеге асырылады. Сонымен бірге танымдық іс-әрекетті басқару әр оқушыны оның жеке қабілеті мен қабілеті деңгейінде оқыту мақсатымен жүзеге асады. Мұғалім сараланған тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың жеке

ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, оларға көмек көрсетеді.

26. Алгебра бойынша оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау оқушылардың білімін бағалау критерийлерін қолдану арқылы жүзеге асырылады. Бағалау критерийлері оқу мақсатына сәйкес құрастырылады. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау формативті және жиынтық бағалау түрінде жүзеге асырылады.

27. Оқу процесін ұйымдастыру үшін математика кабинетін жабдықтау қажет, ол мыналардан тұрады: сынып құралдары (сызғыштар, үшбұрыштар, транспортир, циркуль және т.б.); модельдер (планиметриялық және стереометриялық модельдер жиынтығы); баспа материалдары (кестелер жинағы); оқытудың техникалық құралдары (мұғалімге арналған компьютер, интерактивті тақта, графикалық планшеттер және т.б.); математиканы оқытуға арналған бағдарламалық қамтамасыз ету.

**4-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің
7-9-сыныптарына арналған
«Алгебра» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру
бойынша ұзақ мерзімді жоспар**

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
5-6-сыныптардағы математика курсы қайталау		
Бүтін көрсеткішті дәреже	Натурал көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері	7.1.2.1 натурал көрсеткішті дәреже анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.2 санның дәрежесі қандай цифрға аяқталатынын анықтау; 7.1.2.14 натурал көрсеткішті дәреженің қасиеттерін қолдану;

**3-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-
сыныптарына арналған
«Алгебра» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру
бойынша ұзақ мерзімді жоспар**

1) 7-сынып

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
5-6-сыныптардағы математика курсы қайталау		
Бүтін көрсеткішті дәреже	Натурал көрсеткішті дәреже және оның	7.1.2.1 - натурал көрсеткішті дәреже анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.2 - санның дәрежесі қандай

Базалық мазмұнына өзгерістер енгізілуіне байланысты жаңа оқыту мақсаттарымен толықтырылған

		7.4.2.2 шаршы мен текшенің сызықтық өлшемдерінің өзгеруіне байланысты олардың ауданы мен көлемі қалай өзгертінін бағалау;		қасиеттері	цифрға аякталатынын анықтау; 7.1.2.15 - натурал көрсеткішті дәреженің қасиеттерін қолдану; 7.4.2.3 - шаршы мен текшенің сызықтық өлшемдерінің өзгеруіне байланысты олардың ауданы мен көлемі қалай өзгертінін бағалау;	
	Бүтін көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері	7.1.2.3 нөл және бүтін теріс көрсеткішті дәреженің анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.4 бүтін көрсеткішті дәреженің санды мәнін анықтау және берілген сандарды дәреже түрінде көрсету; 7.2.1.1 санды өрнектердің мәндерін табуда бүтін көрсеткішті дәреже қасиеттерін қолдану;		Бүтін көрсеткішті дәреже және оның қасиеттері	7.1.2.3 - нөл және бүтін теріс көрсеткішті дәреженің анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 7.1.2.4 - бүтін көрсеткішті дәреженің санды мәнін анықтау және берілген сандарды дәреже түрінде көрсету; 7.1.2.6 - көрсеткіші нөлге тең дәреженің негізіндегі айнымалының мүмкін мәндерін табу; 7.2.1.1 - санды өрнектердің мәндерін табуда бүтін көрсеткішті дәреже қасиеттерін қолдану;	
	Құрамында дәрежесі бар өрнектерді түрлендіру	7.1.2.5 алгебралық өрнектерді ықшамдауда дәрежелердің қасиеттерін қолдану; 7.2.3.1 құрамында дәрежесі бар сандар тізбегінің заңдылығын және жетіспейтін мүшелерін анықтау;		Құрамында дәрежесі бар өрнектерді түрлендіру	7.1.2.5 - алгебралық өрнектерді ықшамдауда дәрежелердің қасиеттерін қолдану; 7.2.3.1 құрамында дәрежесі бар сандар тізбегінің заңдылығын және жетіспейтін мүшелерін анықтау;	
	Санның стандарт түрі	7.1.1.1 сандарды стандарт түрде жазу; 7.1.2.6 стандарт түрде жазылған сандарға арифметикалық амалдар қолдану; 7.1.2.7 стандарт түрде жазылған санның мәнді бөлігін және ретін табу; 7.1.2.8 стандарт түрде жазылған		Санның стандарт	7.1.1.1 - сандарды стандарт түрде жазу;	

		сандарды салыстыру; 7.1.2.9 шамаларды бір өлшем бірліктен екінші өлшем бірлікке айналдыру және оны стандарт түрде жазу; 7.1.2.10 шамалардың жуық мәндерін табу және оларды стандарт түрде жазу; 7.1.2.12 жуық шамалардың абсолюттік және салыстырмалы қателіктерін есептеу; 7.1.2.12 жуық мәндерге амалдарды орындау үшін калькуляторды қолдана білу;					
	Мәтінді есептерді шығару	7.4.2.1 кіші немесе үлкен сандармен берілген шамаларға байланысты есептер шығару;		түрі	7.1.2.7 - стандарт түрде жазылған сандарға арифметикалық амалдар қолдану; 7.1.2.8 - стандарт түрде жазылған санның мәнді бөлігін және ретін табу; 7.1.2.9 - стандарт түрде жазылған сандарды салыстыру; 7.1.2.10 - шамаларды бір өлшем бірліктен екінші өлшем бірлікке айналдыру және оны стандарт түрде жазу; 7.1.2.11 - шамалардың жуық мәндерін табу және оларды стандарт түрде жазу; 7.1.2.12 - жуық шамалардың абсолюттік және салыстырмалы қателіктерін есептеу; 7.1.2.13 - калькулятордың көмегімен жуықтап есептеулерді орындау;		
Көпмүшелер	Бірмүшелер. Бірмүшенің дәрежесі және стандарт түрі. Бірмүшелерге амалдар қолдану.	7.2.1.2 бірмүше анықтамасын білу, оның коэффициенті мен дәрежесін табу; 7.2.1.3 бірмүшені стандарт түрде жазу; 7.2.1.4 бірмүшелерді көбейтуді орындау және бірмүшені көбейткіштердің көбейтіндісі түрінде көрсету;		Мәтінді есептерді шығару	7.4.2.1 - өте кіші немесе өте үлкен сандармен берілген шамаларға байланысты есептер шығару;		
	Көпмүшелер. Көпмүшенің дәрежесі және стандарт түрі	7.2.1.5 көпмүше анықтамасын білу және оның дәрежесін табу; 7.2.1.6 өпмүшені стандарт түрге келтіру		Көпмүшелер	7.2.1.2 - бірмүше анықтамасын білу, оның коэффициенті мен дәрежесін табу; 7.2.1.3 - бірмүшені стандарт түрде жазу; 7.2.1.4 - бірмүшелерді көбейтуді орындау және бірмүшені көбейткіштердің көбейтіндісі түрінде көрсету;		
	Көпмүшелерге амалдар қолдану	7.2.1.7 көпмүшелерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.8 көпмүшені бірмүшеге				Бірмүшелер және оларға амалдар қолдану. Бірмүшенің дәрежесі және стандарт түрі	

		көбейтуді орындау; 7.2.1.9 көпмүшені көпмүшеге көбейтуді орындау;			
	Көпмүшені көбейткіштерге жіктеу	7.2.1.12 алгебралық өрнектерді ортақ көбейткішті жақша сыртына шығару және топтау тәсілдері арқылы көбейткіштерге жіктеу;		Көпмүшелер . Көпмүшенің дәрежесі және стандарт түрі	7.2.1.5 - көпмүше анықтамасын білу және оның дәрежесін табу; 7.2.1.6 - көпмүшені стандарт түрге келтіру -
	Өрнектерді тепе-тең түрлендіру	7.2.1.13 көпмүшелерге амалдар қолдану, көпмүшелерді көбейткіштерге жіктеу арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау;		Көпмүшелерге амалдар қолдану	7.2.1.7 - көпмүшелерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.8 - көпмүшені бірімүшеге көбейтуді орындау; 7.2.1.9 - көпмүшені көпмүшеге көбейтуді орындау;
2-тоқсан					
Функция. Функцияның графигі	Функция және функцияның графигі	7.4.1.1 функция және функцияның графигі ұғымдарын меңгеру; 7.4.1.2 функцияның берілу тәсілдерін білу; 7.4.1.3 графикпен берілген функцияның анықталу облысы мен мәндер жиынын табу;		Көпмүшені көбейткіштерге жіктеу	7.2.1.12 - алгебралық өрнектерді ортақ көбейткішті жақша сыртына шығару және топтау тәсілдері арқылы көбейткіштерге жіктеу;
	Сызықтық функция және оның графигі	7.4.1.4 $y = kx$ тура пропорционалдықты білу, графигін салу, k коэффициентіне қатысты орналасуын анықтау; 7.4.1.5 $y = kx + b$ түріндегі сызықтық функцияның анықтамасын білу, оның графигін салу және графиктің k және b коэффициенттеріне қатысты орналасуын анықтау;		Өрнектерді тепе-тең түрлендіру	7.2.1.13 - көпмүшелерге амалдар қолдану, көпмүшелерді көбейткіштерге жіктеу арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау;
2-тоқсан					
Функция. Функцияның графигі	Функция және функцияның графигі	7.4.1.1 - функция және функцияның графигі ұғымдарын меңгеру; 7.4.1.2 - функцияның берілу тәсілдерін білу; 7.4.1.3 - функцияның анықталу облысы мен мәндер жиынын табу;		Сызықтық	7.4.1.4 - $y = kx$ функциясының

		7.4.1.6 сызықтық функция графигінің координата осьтерімен қиылысу нүктелерін графигі салмай табу; 7.4.1.7 $y = kx + b$ сызықтық функциясының графигінен k және b таңбаларын анықтау;			
	Сызықтық функциялардың графигінің өзара орналасуы	7.4.1.8 сызықтық функция графигінің өзара орналасуы олардың коэффициенттеріне тәуелді болатынын негіздеу; 7.4.1.9 графигі берілген функцияның графигіне параллель немесе қиятын сызықтық функцияның формуласын табу;		функция және оның графигі	анықтамасын білу, графигін салу, k коэффициентіне қатысты орналасуын анықтау; 7.4.1.5 - $y = kx + b$ түріндегі сызықтық функцияның анықтамасын білу, оның графигін салу және графигінің k және b коэффициенттеріне қатысты орналасуын анықтау; 7.4.1.6 - сызықтық функция графигінің координата осьтерімен қиылысу нүктелерін графигі салмай табу; 7.4.1.7 - $y = kx + b$ сызықтық функциясының графигінен k және b таңбаларын анықтау;
	$y = x^2, y = x^3, y = \frac{1}{x}$ түріндегі функциялар, олардың графигі және қасиеттері	7.4.1.10 $y = x^2$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары); 7.4.1.11 $y = x^3$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары); 7.4.1.12 $y = \frac{1}{x}$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары);		Сызықтық функциялардың графигінің өзара орналасуы	7.4.1.8 - сызықтық функция графигінің өзара орналасуы олардың коэффициенттеріне тәуелді болатынын негіздеу 7.4.1.9 - графигі берілген функцияның графигіне параллель немесе қиятын сызықтық функцияның формуласын табу;

Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер және олардың жүйелері	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеу	7.2.2.1 екі айнымалысы бар теңдеудің анықтамасын және қасиеттерін білу;		Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін графиктік тәсілмен шешу	7.4.2.4 - екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін графиктік тәсілмен шешу;				
	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйелері	7.2.2.2 екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесі туралы түсінігінің болуы; 7.2.2.3 екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесінің шешімі реттелген сандар жұбы болатынын түсіну;			$y=ax^2$, $y=ax^3$ және $y = \frac{k}{x}$ ($k \neq 0$) түріндегі функциялар, олардың графиктері және қасиеттері			7.4.1.10 - $y = ax^2$ ($a \neq 0$) функциясының графигін салу және оның қасиеттерін білу; 7.4.1.11 - $y = ax^3$ ($a \neq 0$) функциясының графигін салу және оның қасиеттерін білу; 7.4.1.12 - $y = \frac{k}{x}$ ($k \neq 0$) функциясының графигін салу және оның қасиеттерін білу;	
	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін алмастыру тәсілімен және қосу тәсілімен шешу	7.2.2.4 сызықтық теңдеулер жүйесін алмастыру тәсілімен шешу; 7.2.2.5 сызықтық теңдеулер жүйесін қосу тәсілімен шешу;			Статистика элементтері			Вариациялық қатар	7.3.3.1 - басты жиынтық, кездейсоқ таңдама, вариациялық қатар, нұсқалық ұғымдарын меңгеру;
	Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер жүйесін графиктік тәсілмен шешу	7.2.2.5 сызықтық теңдеулер жүйесін графиктік тәсілмен шешу;						Абсолютті жиілік және салыстырмалы жиілік. Жиілік кестесі	7.3.3.2 - нұсқалықтың абсолютті және салыстырмалы жиіліктерін есептеу; 7.3.3.3 - статистикалық деректерді жинау және оны кесте түрінде көрсету; 7.3.3.4 - таңдаманы жиілік кестесі түрінде көрсету 7.3.3.5 - кестедегі деректердің дұрыстығын тексеру;
3-тоқсан									
Екі айнымалысы бар	Мәтінді есептерді сызықтық	7.4.3.1 есеп шарты бойынша математикалық модель құру; 7.4.2.3 мәтінді есептерді							

сызықтық теңдеулер және олардың жүйелері	теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу	сызықтық теңдеулер жүйелерін құру арқылы шешу;		Жиілік алқабы	7.3.3.6 - таңдама нәтижесін жиілік алқабы түрінде көрсету; 7.3.3.7 - кесте немесе жиіліктер алқабы түрінде берілген статистикалық ақпаратты талдау;
Қысқаша көбейту формулалары			3-тоқсан		
Қысқаша көбейту формулалары	Қысқаша көбейту формулалары	7.2.1.10 $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$, $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану; 7.2.1.11 $a^3 \pm b^3 = (a \pm b)(a^2 \mp ab + b^2)$; $(a \pm b)^3 = a^3 \pm 3a^2b + 3ab^2 \pm b^3$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану;	Қысқаша көбейту формулалары	Қысқаша көбейту формулалары	7.2.1.10 - $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$, $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану; 7.2.1.11 - $a^3 - b^3 = (a - b)(a^2 \mp ab + b^2)$, $(a \pm b)^3 = a^3 \pm 3a^2b + 3ab^2 \pm b^3$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану;
	Қысқаша көбейту формулаларының көмегімен өрнектерді тепе-тең түрлендіру	7.1.2.13 тиімді есептеу үшін қысқаша көбейту формулаларын қолдану; 7.2.1.14 алгебралық өрнектерді қысқаша көбейту формулалары арқылы көбейткіштерге жіктеу; 7.2.1.15 қысқаша көбейту формулалары арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау ;	Қысқаша көбейту формулаларының көмегімен өрнектерді түрлендіру		7.1.2.14 - тиімді есептеу үшін қысқаша көбейту формулаларын қолдану; 7.2.1.14 - алгебралық өрнектерді қысқаша көбейту формулалары арқылы көбейткіштерге жіктеу; 7.2.1.15 - қысқаша көбейту формулалары арқылы алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендірулерді орындау ;
4-тоқсан			Мәтінді есептерді шығару		
Алгебралық бөлшектер	Алгебралық бөлшек және оның негізгі қасиеті	7.2.1.16 алгебралық бөлшектерді танып білу; 7.2.1.17 алгебралық бөлшектегі айнымалылардың мүмкін мәндер жиынын табу;			7.4.3.1 - есеп шарты бойынша математикалық модель құру; 7.4.2.2 - мәтінді есептерді теңдеулер және теңсіздіктер құру арқылы шығару;
			4-тоқсан		

		7.2.1.18 алгебралық бөлшектің негізгі қасиетін қолдану: $\frac{ac}{bc} = \frac{a}{b}, b \neq 0, c \neq 0$;						
	Алгебралық бөлшектерге амалдар қолдану	7.2.1.19 бөлімдері бірдей және әр түрлі алгебралық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.20 алгебралық бөлшектерді көбейту және бөлуді орындау; 7.2.1.21 алгебралық бөлшекті дәрежеге шығаруды орындау;		Алгебралық бөлшектер	Алгебралық бөлшек және оның негізгі қасиеті	7.2.1.16 - алгебралық бөлшектерді танып білу; 7.2.1.17 - алгебралық бөлшектегі айнымалылардың мүмкін мәндер жиынын табу; 7.2.1.18 - алгебралық бөлшектің негізгі қасиетін қолдану: $\frac{ac}{bc} = \frac{a}{b}, b \neq 0, c \neq 0$;		
	Алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіру	7.2.1.22 алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;			Алгебралық бөлшектерге амалдар қолдану	7.2.1.19 - алгебралық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 7.2.1.20 - алгебралық бөлшектерді көбейту және бөлуді, дәрежеге шығаруды орындау;		
Статистика элементтері	Вариациялық қатар	7.3.3.1 басты жиынтық, кездейсоқ таңдама, вариациялық қатар, нұсқалық ұғымдарын меңгеру;			Алгебралық өрнектерді тепе-тең түрлендіру	7.2.1.21 - құрамында алгебралық бөлшектері бар өрнектерді түрлендіруді орындау;		
	Абсолютті жиілік және салыстырмалы жиілік. Жиілік кестесі	7.3.3.2 нұсқалықтың абсолютті және салыстырмалы жиіліктерін есептеу; 7.3.3.3 статистикалық деректерді жинау және оны кесте түрінде көрсету; 7.3.3.4 таңдаманы жиілік кестесі түрінде көрсету; 7.3.3.5 кестедегі деректердің дұрыстығын тексеру;		7-сыныптағы алгебра курсы қайталау				
				2) 8-сынып				
				Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары		
				1-тоқсан				
				7-сыныптағы алгебра курсы қайталау				
				Квадрат түбір және	Нақты сандар	8.1.1.1 - иррационал және нақты сандар ұғымдарын меңгеру;		

	Жиілік полигоны	7.3.3.6 таңдама нәтижесін жиілік полигон түрінде көрсету; 7.3.3.7 кесте немесе жиіліктер полигоны түрінде берілген статистикалық ақпаратты талдау;			
7-сыныптағы алгебра курсы қайталау					
4) 8-сынып					
Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары			
1-тоқсан					
7-сыныптағы алгебра курсы қайталау					
Квадрат түбір және иррационал өрнектер	Нақты сандар	8.1.1.1 иррационал және нақты сандар ұғымдарын меңгеру;	иррационал өрнек	Квадрат түбір	8.1.1.2 - санның квадрат түбірі және арифметикалық квадрат түбірі анықтамаларын білу және ұғымдарын ажырату; 8.1.2.1 - арифметикалық квадрат түбірдің қасиеттерін қолдану; 8.1.2.2 - квадрат түбірдің мәнін бағалау;
	Квадрат түбір	8.1.1.2 санның квадрат түбірі және арифметикалық квадрат түбірі анықтамаларын білу және ұғымдарын ажырату; 8.1.2.1 квадрат түбірдің мәнін бағалау; 8.1.2.2 арифметикалық квадрат түбірдің қасиеттерін қолдану;		Құрамында квадрат түбірлері бар өрнектерді түрлендіру	8.1.2.3 - көбейткішті квадрат түбір белгісінің алдына шығару және көбейткішті квадрат түбір белгісінің астына алу; 8.1.2.4 - бөлшек бөлімін иррационалдықтан арылту; 8.1.2.5 - құрамында түбір таңбасы бар өрнектерді түрлендіруді орындау; 8.1.2.6 - нақты сандарды салыстыру;
	Құрамында квадрат түбірлері бар өрнектерді түрлендіру	8.1.2.3 көбейткішті квадрат түбір белгісінің алдына шығару және көбейткішті квадрат түбір белгісінің астына алу; 8.1.2.4 бөлшек бөлімін иррационалдықтан арылту; 8.1.2.5 құрамында түбір таңбасы		$y = \sqrt{x}$ функциясының қасиеттерін білу және оның графигін салу; 8.4.1.4 - аргументтің берілген мәндері бойынша функцияның мәндерін табу және функцияның мәні бойынша аргументтің мәнін табу;	
2-тоқсан					
Квадрат теңдеулер	Квадрат теңдеу	8.2.2.1 - квадрат теңдеудің анықтамасын білу; 8.2.2.2 - квадрат теңдеулердің түрлерін ажырату;			
	Квадрат	8.2.2.3 - квадрат теңдеулерді шешу; 8.2.2.4 - Виет теоремасын қолдану;			

		бар өрнектерді түрлендіруді орындау; 8.1.2.6 нақты сандарды салыстыру;					
	$y = \sqrt{x}$ функциясы, оның графигі және қасиеттері	8.4.1.1 $y = \sqrt{x}$ функциясының графигін салу және қасиеттерін білу (анықталу облысы, мәндер жиыны, монотонды аралықтары); 8.4.1.4 аргументтің берілген мәндері бойынша функцияның мәндерін табу және функцияның мәні бойынша аргументтің мәнін табу;		теңдеулерді шешу			
				Квадрат үшмүше	8.2.1.1 - квадрат үшмүшенің түбірі ұғымын меңгеру; 8.2.1.2 - үшмүшеден екімүшенің толық квадратын бөлу; 8.2.1.3 - квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу;		
				Теңдеулерді шешу	8.2.2.5 – $ ax^2 + bx + c = 0; ax^2 + b x + c = 0$ түріндегі теңдеулерді шешу; 8.2.2.6 - бөлшек-рационал теңдеулерді шешу; 8.2.2.7 - квадрат теңдеулерге келтірілетін теңдеулерді шешу;		
2-тоқсан							
Квадрат теңдеулер	Квадрат теңдеу	8.2.2.1 квадрат теңдеудің анықтамасын білу; 8.2.2.2 квадрат теңдеулердің түрлерін ажырату;					
	Квадрат теңдеулерді шешу	8.2.2.3 толық емес квадрат теңдеулерді шешу 8.2.2.4 квадрат теңдеулерді шешу; 8.2.2.5 Виет теоремасын, оған кері теореманы қолдану;					
	Квадрат үшмүше	8.2.1.1 квадрат үшмүшенің түбірі ұғымын меңгеру; 8.2.1.2 үшмүшеден екімүшенің толық квадратын бөлу; 8.2.1.3 квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу;					
	Теңдеулерді шешу	8.2.2.6 бөлшек-рационал теңдеулерді шешу;					
3-тоқсан							
Квадрат теңдеулер	Мәтінді есептерді шығару	8.4.2.1 - мәтінді есептерді квадрат теңдеулердің көмегімен шешу; 8.4.2.2 - мәтінді есептерді бөлшек-рационал теңдеулердің көмегімен шешу;					
Квадраттық функция	Квадраттық функция және оның графигі	8.4.1.2 - $y = a(x - t)^2, y = ax^2 + n$ және $y = a(x - t)^2 + n, a \neq 0$, түрдегі квадраттық функциялардың қасиеттерін білу және графиктерін салу; 8.4.1.3 - $y = ax^2 + bx + c, a \neq 0$, түріндегі квадраттық функцияның қасиеттерін білу және графигін салу;					

		8.2.2.7 квадрат теңдеулерге келтірілетін теңдеулерді шешу;			8.4.1.4 - аргументтің берілген мәндері бойынша функцияның мәндерін табу және функцияның мәні бойынша аргументтің мәнін табу;	
3-тоқсан						
Квадрат теңдеулер	Мәтінді есептерді шығару	8.4.2.1 мәтінді есептерді квадрат теңдеулердің көмегімен шешу; 8.4.2.2 мәтінді есептерді бөлшек-рационал теңдеулердің көмегімен шешу;		Мәтінді есептерді шығару	8.4.2.3 - қолданбалы есептерді шығару үшін квадраттық функцияны қолдану; 8.4.3.1 - есеп шарты бойынша математикалық модель құру;	
Квадраттық функция	Квадраттық функция және оның графигі	8.4.1.2 $y = ax^2$, $y = a(x - m)^2$, $y = ax^2 + n$ және $y = a(x - m)^2 + n$, $a \neq 0$, түрдегі квадраттық функциялардың қасиеттерін білу және графиктерін салу; 8.4.1.3 $y = ax^2 + bx + c$, $a \neq 0$, түріндегі квадраттық функцияның қасиеттерін білу және графигін салу; 8.4.1.4 аргументтің берілген мәндері бойынша функцияның мәндерін табу және функцияның мәні бойынша аргументтің мәнін табу;	Статистика элементтері	Жиілік алқабы, жиілік гистограммасы	8.3.3.1 - таңдама нәтижелерін жиіліктердің интервалдық кестесі арқылы беру; 8.3.3.2 - жиіліктердің интервалдық кестесінің деректерін жиіліктер гистограммасы арқылы беру;	
	Мәтінді есептерді шығару	8.4.2.3 қолданбалы есептерді шығару үшін квадраттық функцияның қасиеттерің қолдану; 8.4.3.1 есеп шарты бойынша математикалық модель құру;		Орта мән. Дисперсия. Стандартты ауытқу	8.3.3.3 - жинақталған жиілік анықтамасын білу; 8.3.3.4 - статистикалық кестемен, алқаппен, гистограммамен берілген ақпаратты талдау; 8.3.3.5 - дисперсия, стандартты ауытқу анықтамаларын және оларды есептеу формулаларын білу;	
			4-тоқсан			
Теңсіздіктер				Квадрат теңсіздік	8.2.2.8 - квадрат теңсіздіктерді шешу;	
				Рационал теңсіздік	8.2.2.9 - рационал теңсіздіктерді шешу;	

Статистика элементтері	Жиіліктердің интервалдық кестесі, жиіліктер гистограммасы, жинақталған жиілік	8.3.3.1 таңдама нәтижелерін жиіліктердің интервалдық кестесі арқылы беру; 8.3.3.2 жиіліктердің интервалдық кестесінің деректерін жиіліктер гистограммасы арқылы беру; 8.3.3.3 жинақталған жиілік анықтамасын білу; 8.3.3.4 статистикалық кестемен, жиіліктер гистограммамен берілген ақпаратты талдау;	ік		
			Теңсіздіктер жүйелерін шешу	8.2.2.10 - біреуі сызықтық, екіншісі - квадрат теңсіздік болатын екі теңсіздіктен құралған жүйелерді шешу; 8.2.2.11 - құрамында екі квадрат теңсіздігі бар жүйелер мен жиынтықтарды шешу;	
4-тоқсан			8-сыныптағы алгебра курсы қайталау		
3) 9-сынып					
Теңсіздіктер	Квадрат теңсіздік	8.2.2.8 квадрат теңсіздіктерді шешу (квадраттық функцияның графигі бойынша; интервалдар әдісімен);	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
	Рационал теңсіздік	8.2.2.9 рационал теңсіздіктерді шешу;	1-тоқсан		
	Бір айнымалысы бар теңсіздіктер жүйесін және жиынтықтарды шешу	8.2.2.10 біреуі сызықтық, екіншісі - квадрат теңсіздік болатын екі теңсіздіктен құралған жүйелерді шешу; 8.2.2.11 құрамында екі квадрат теңсіздігі бар жүйелер мен жиынтықтарды шешу; 8.2.2.12 рационал теңсіздіктер жүйелерін шешу;	8-сыныптағы алгебра курсы қайталау		
8-сыныптағы алгебра курсы қайталау			Екі айнымалысы бар теңдеулер, теңсіздіктер, және олардың жүйелері	Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер және олардың жүйелері	9.2.2.1 - екі айнымалысы бар сызықтық және сызықтық емес теңдеулерді ажырату; 9.2.2.2 - екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесін шешу; 9.4.2.1 - мәтінді есептерді теңдеулер жүйелері арқылы шығару; 9.4.3.1 - есеп шарты бойынша математикалық модель құру;
5) 9-сынып					
Ұзақ	Ұзақ мерзімді	Оқыту мақсаттары	Екі		9.2.2.3 - екі айнымалысы бар

мерзімді жоспар бөлімі	жоспар бөлімінің мазмұны			айнымалысы бар теңсіздіктер	теңсіздіктерді шешу;
1-тоқсан				Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйелері	9.2.2.4 - екі айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйесін шешу;
8-сыныптағы алгебра курсы қайталау				Комбинаторика элементтері	9.3.1.1 - комбинаториканың ережелерін білу (қосу және көбейту ережелері); 9.3.1.2 - санның факториалы анықтамасын білу; 9.3.1.3 қайталанбайтын орналастыру, алмастыру және теру анықтамаларын білу; 9.3.1.4 - қайталанбайтын орналастыру, алмастыру және теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын білу;
Екі айнымалысы бар теңдеулер, теңсіздіктер, және олардың жүйелері	Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер және олардың жүйелері	9.2.2.1 екі айнымалысы бар сызықтық және сызықтық емес теңдеулерді ажырату; 9.2.2.2 екі айнымалысы бар сызықтық емес теңдеулер жүйесін шешу; 9.4.3.1 есеп шарты бойынша математикалық модель құру; 9.4.2.1 мәтінді есептерді теңдеулер жүйелері арқылы шығару;		Комбинаториканың негізгі ұғымдары мен ережелері (қосу және көбейту ережелері)	9.3.1.5 - қайталанбайтын орналастыру, алмастыру және теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын қолдана отырып есептер шығару;
	Екі айнымалысы бар теңсіздіктер	9.2.2.3 екі айнымалысы бар теңсіздіктерді графиктік тәсілімен шешу;		Комбинаторика формулаларын қолданып есептер шешу	
	Екі айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйелері	9.2.2.4 екі айнымалысы бар сызықтық емес теңсіздіктер жүйесін графиктік тәсілімен шешу;		Ньютон	9.3.1.6 - Ньютон биномы
2-тоқсан					
Тізбектер	Сандар тізбегі, оның берілу тәсілдері және қасиеттері	9.2.3.1 сандар тізбегі туралы түсінік болу; 9.2.3.2 алғашқы бірнеше мүшесі белгілі тізбектің n -ші мүшесін табу;			

<p>Арифметикалық және геометриялық прогрессиялар</p>	<p>9.2.3.3 арифметикалық прогрессияның және оның айырымның анықтамасын білу; 9.2.3.4 арифметикалық прогрессиялардың n-ші мүшесін, алғашқы n-мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.5 геометриялық прогрессияның және оның еселіктің анықтамасын білу; 9.2.3.6 геометриялық прогрессиялардың n-ші мүшесін, алғашқы n-мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.7 арифметикалық және геометриялық прогрессияларға байланысты аралас есептер шығару</p>			<p>биномы және оның қасиеттері</p>	<p>формуласын және оның қасиеттерін білу және қолдану;</p>	
2-тоқсан						
			Тізбектер	<p>Сандар тізбегі, оның берілу тәсілдері және қасиеттері</p>	<p>9.2.3.1 - сандар тізбегі туралы түсінік болу; 9.2.3.2 - тізбектің n-ші мүшесін табу, мысалы: $\frac{1}{2 \cdot 3}; \frac{1}{3 \cdot 4}; \frac{1}{4 \cdot 5}; \frac{1}{5 \cdot 6}; \dots;$ 9.2.3.3 - математикалық индукция әдісін білу және қолдану;</p>	
Шексіз кемімелі геометриялық прогрессия	<p>9.2.3.8 шексіз кемімелі геометриялық прогрессияның анықтамасын білу 9.2.3.9 шексіз кемімелі геометриялық прогрессияның мүшелерінің қосындысын есептеу формуласын білу және қолдану;</p>			<p>Арифметикалық және геометриялық прогрессиялар</p>	<p>9.2.3.4 - сандар тізбектерінің арасынан арифметикалық және геометриялық прогрессияны ажырату; 9.2.3.5 - арифметикалық прогрессиялардың n-ші мүшесін, алғашқы n мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.6 - геометриялық прогрессиялардың n-ші мүшесін, алғашқы n мүшелерінің қосындысын есептеу формулаларын, сипаттамалық қасиетін білу және қолдану; 9.2.3.7 - арифметикалық</p>	

		9.2.3.10 шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру үшін қолдану;			немесе/және геометриялық прогрессияларға байланысты есептер шығару	
	Мәтінді есептерді шығару	9.4.2.2 шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын есептер шығаруда қолдану; 9.4.2.3 арифметикалық және/немесе геометриялық прогрессияларды пайдаланып мәтінді есептерді шығару;		Шексіз кемімелі геометриялық прогрессия	9.2.3.8 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын периодты ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру үшін қолдану;	
				Мәтінді есептерді шығару	9.2.3.9 - шексіз кемімелі геометриялық прогрессия қосындысының формуласын есептер шығаруда қолдану; 9.4.2.2 - геометриялық және арифметикалық прогрессияларға байланысты мәтінді есептерді шығару;	
3-тоқсан						
Тригонометрия	Бұрыш пен доғаның градустық және радиандық өлшемдері	9.1.1.1 бұрыштың радиандық өлшемі ұғымын меңгеру; 9.1.2.1 градусты радианға және радианды градусқа айналдыру; 9.1.1.2 бірлік шеңбердің бойында $0; \frac{\pi}{2}; \pi; \frac{3\pi}{2}; 2\pi$ сандарын белгілеу;		Тригонометрия	Бұрыш пен доғаның градустық және радиандық өлшемдері	9.1.1.1 - бұрыштың радиандық өлшемі ұғымын меңгеру; 9.1.2.1 - градусты радианға және радианды градусқа айналдыру; 9.1.1.2 - бірлік шеңбердің бойында $0; \frac{\pi}{2}; \pi; \frac{3\pi}{2}; 2\pi$ сандарын белгілеу;
	Кез келген бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі. Бұрыш синусының,	9.2.4.1 тригонометриялық функциялардың анықтамаларын білу; 9.2.4.2 бірлік шеңбердегі нүктелердің координаталары ($\cos \alpha, \sin \alpha$) мен тригонометриялық функциялардың өзара			Кез келген бұрыштың	9.2.4.1 - тригонометриялық функциялардың

косинусының, тангенсінің және котангенсінің мәндері	байланысын білу;			синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі. Бұрыш синусының, косинусының, тангенсінің және котангенсінің мәндері	анықтамаларын білу; 9.2.4.2 - бірлік шеңбердегі нүктелердің координаталары ($\cos \alpha$, $\sin \alpha$) мен тригонометриялық функциялардың өзара байланысын білу;	
Тригонометриялық функциялар және олардың қасиеттері	9.2.4.3 бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың анықталу облысы мен мәндер жиынын табу; 9.2.4.4 бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың жұптылығын (тақтылығын), периодтылығын, бірсарындылығын және таңбатұрақтылық аралықтарын түсіндіру;			Тригонометриялық функциялар және олардың қасиеттері	9.2.4.5 - бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың анықталу облысы мен мәндер жиынын табу; 9.2.4.6 - бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың жұптылығын (тақтылығын), периодтылығын, бірсарындылығын және таңбатұрақтылық аралықтарын түсіндіру;	
Тригонометрия формулалары	9.2.4.5 келтіру формулаларын білу және қолдану; 9.2.4.6 бұрыштардың қосындысы мен айырымының, жарты және қос бұрыштың тригонометриялық формулаларын білу және қолдану; 9.2.4.7 тригонометриялық функциялардың қосындысы мен айырымын көбейтіндіге және көбейтіндісін қосындыға немесе айырымға түрлендіру формулаларын білу және қолдану;			Тригонометрия формулалары	9.2.4.4 - келтіру формулаларын қорытып шығару және қолдану; 9.2.4.3 - бұрыштардың қосындысы мен айырымының, жарты және	

	Тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіру	9.2.4.8 тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;			қос бұрыштың тригонометриялық формулаларын қорытып шығару және қолдану;	
4-тоқсан			4-тоқсан			
Комбинаторика элементтері	Комбинаториканың негізгі ұғымдары мен ережелері (қосу және көбейту ережелері)	9.3.1.1 комбинаториканың ережелерін білу (қосу және көбейту ережелері); 9.3.1.2 санның факториалы анықтамасын білу; 9.3.1.3 қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру анықтамаларын білу; 9.3.1.4 қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын білу;	Тригонометрия	Тригонометрия формулалары	9.2.4.7 - тригонометриялық функциялардың қосындысы мен айырымын көбейтіндіге және көбейтіндісін қосындыға немесе айырымға түрлендіру формулаларын қорытып шығару және қолдану;	
				Тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіру	9.2.4.8 - тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;	
	Комбинаторика формулаларын қолданып есептер шешу	9.3.1.5 қайталанбайтын және қайталанатын орналастыру, алмастыру, теру сандарын есептеу үшін комбинаторика формулаларын қолдана отырып есептер шығару;	Ықтималдықтар теориясының элементтері	Ықтималдықтар теориясының негіздері	9.3.2.1 - оқиға, кездейсоқ оқиға, ақиқат оқиға, мүмкін емес оқиға, қолайлы нәтижелер, тең мүмкіндікті және қарама-қарсы оқиғалар ұғымдарын меңгеру; 9.3.2.2 - элементар және элементар емес оқиғаларды ажырату; 9.3.2.3 - ықтималдықтың классикалық анықтамасын білу және есептер шығару үшін оны қолдану; 9.3.2.4 - ықтималдықтың	
Ықтималдық теориясының элементтері	Ықтималдық теориясының негіздері	9.3.2.1 оқиға, кездейсоқ оқиға, ақиқат оқиға, мүмкін емес оқиға, қолайлы нәтижелер; элементар оқиға; тең мүмкіндікті және қарама-қарсы оқиғалар ұғымдарын меңгеру;				

		<p>9.3.2.2 ықтималдықтың классикалық анықтамасын білу және есептер шығару үшін оны қолдану;</p> <p>9.3.2.3 ықтималдықтың статистикалық анықтамасын білу және оны есептер шығару үшін қолдану;</p> <p>9.3.2.4 геометриялық ықтималдықтың анықтамасын білу және оны есептер шығару үшін қолдану;</p> <p>9.3.2.5 комбинаторика формулаларын қолданып, ықтималдықтарды табу;</p>			Мәтінді есептерді шығару	<p>статистикалық анықтамасын білу;</p> <p>9.3.2.5 - геометриялық ықтималдықты есептер шығаруда қолдану;</p>	
7-9-сыныптардағы алгебра курсы қайталау		7-9-сыныптардағы алгебра курсы қайталау					

**10. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған
«Геометрия» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы
1-тарау. Жалпы ережелер**

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. Глоссарий:

1) «негізгі орта білімнің базалық мазмұны – үлгілік, түрі мен меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тілінен тәуелсіз, білім беру ұйымдарында міндетті түрде оқытылатын негізгі орта білім мазмұнының құрамы, құрылымы мен көлемі;

2) қашықтан оқыту – білім беру процесіне тән барлық құрамдастарды (мақсаттары, мазмұны, әдістері, ұйымдастыру формалары, оқыту құралдары) және Интернет-технологиялардың немесе басқа да құралдардың нақты арнайы құралдарымен жүзеге асырылатын интербелсенділікті ескеретін, оқытушы мен оқушылардың бір-бірімен қашықтықтан өзара қатынасы;

3) инклюзивті білім беру – ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуына тең қолжетімділік үшін жағдайлар жасау;

4) бағалау критерийлері – білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалауға негіз болатын нақты өлшеуіштер;

5) білім беру саласы – сабақтас пәндер кешенін қамтитын негізгі орта білім берудің базалық мазмұнының құрамдас бөлігі;

6) оқытудан күтілетін нәтижелер – оқыту процесі аяқталғаннан кейін білім алушының білуін, түсінуін, көрсетуін сипаттайтын, соның ішінде оқушылардың ерекше оқыту қажеттіліктерін және жекелеген мүмкіндіктерін ескеретін құзыреттіліктер жиынтығы;

7) оқу процесін ұйымдастыру – негізгі білім беру бағдарламасын жүзеге асыруға бағытталған ұйымдастырушылық, дидактикалық және әдістемелік шаралар жүйесі;

8) ерекше білім беру қажеттіліктері – денсаулығына байланысты білім алуда ұдайы немесе уақытша қиындық көріп жүрген, арнайы, жалпы білім беретін оқу бағдарламалары мен қосымша білімнің білім беру бағдарламаларына мұқтаж балалардың қажеттіліктері;

9) бағалау – білім алушылардың оқуда нақты қол жеткізген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелермен әзірленген критерийлер негізінде салыстыру процесі;

10) жұмыс оқу жоспары – білім алушылардың білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, үлгілік оқу жоспары негізінде жалпы білім беру ұйымы әзірлейтін құжат;

11) жиынтық бағалау – анықталған оқу кезеңін (тоқсан, триместр, оқу жылы), сондай-ақ оқу бағдарламасына сәйкес бөлімдерді оқып аяқтағаннан кейін өткізілетін бағалау түрі;

12) қалыптастырушы бағалау – сыныптағы күнделікті жұмыс барысында жүзеге асырылатын, оқу барысында оқушы мен мұғалімнің арасындағы жедел қарым-қатынасты және кері байланысты қамтамасыз ететін оқу процесін жетілдіруге мүмкіндік беретін, білім алушылардың үлгерімінің ағымдағы көрсеткіші болып табылатын бағалау түрі.

13) білім берудегі құндылықтар – білім алушының тұлғасын қалыптастырудағы жетекші фактор болып табылатын адамзаттық құндылықтарға негізделген оқыту мақсаттарының жүйесін қалыптастырудағы бағдарлар;

14) білім беруді цифрландыру – білім беру саласын оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық мақсаттарын жүзеге асыруға бағытталған, заманауи ақпараттық технологияларды әзірлеу және оңтайлы пайдалану үшін әдістемемен және практикамен қамтамасыз ету процесі.

3. Оқытудың мақсаты - «Геометрия» пәнінің мазмұнын сапалы меңгеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, адамзаттық құндылықтар негізінде оқушылардың зияткерлік деңгейін дамыту, ұлттық мәдениеттің озық дәстүрлерін және өз елінің зиялы азаматын қалыптастыру.

4. Міндеттері:

1) «Геометриялық фигуралар туралы түсінік», «Геометриялық фигуралардың өзара орналасуы», «Метрикалық қатынастар», «Векторлар және түрлендірулер» бөлімшелері бойынша математикалық білім, білік және дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға ықпал ету;

2) математикалық тіл мен негізгі математикалық заңдарды, сандық қатынастар мен кеңістіктік формаларды, әртүрлі контекстердегі есептерді шешу үшін қолдануға ықпал ету;

3) есептерді шешудің математикалық модельдерін құру және нақты процестердің математикалық модельдерін түсіндіру қабілетін қалыптастыру;

4) физика, химия, биология, тағы басқа да теориялық салаларда, практикада есептерді зерттеу және шешу үшін математикалық әдістерді қолдана отырып, кең ауқымды дағдыларды қалыптастыру және дамыту;

5) практикалық есептерді шешу үшін қолайлы математикалық әдістерді таңдау, алынған нәтижелерді бағалау және олардың сенімділігін орнату үшін логикалық, сыни, аналитикалық ойлауды, шығармашылықты дамыту;

6) әлеуметтік тәжірибені жетілдіру мақсатында болашақты болжамдау және тәуекелдерді есептеу қабілетін қалыптастыру;

7) коммуникативтік дағдыларды, оның ішінде ақпаратты дәл және сауатты беру, әртүрлі көздерден алынған ақпаратты, соның ішінде басылымдар мен электронды құралдармен бірге пайдалану қабілетін дамыту;

8) өз бетінше жұмыс істеуге, топта жұмыс істеуге және өмір бойы білім мен дағдыларды меңгеру мен дамытудың үздіксіз процесіне қажетті сыйластық, ашықтық, төзімділік сияқты жеке қасиеттерді дамыту;

9) математиканың даму тарихымен, математикалық ұғымдардың пайда болу тарихымен таныстыру

10) Геометрияны оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту

11) Қазақстанның серпінді дамуы және әлемдік аренадағы орнын нығайту үшін математикалық, оқу, қаржылық сауаттылықтың маңызы туралы түсінік беру.

5. Оқу пәнінің мазмұнын қалыптастырудың принциптері:

- 1) ғылымилық принципі;
- 2) қолжетімділік принципі;
- 3) жүйелілік және логикалық принципі;
- 4) спиральдік принципі;
- 5) пәнаралық байланысты жүзеге асыру принципі;
- 6) сабақтастық принципі.

6. Оқу пәнінің мазмұнында жүзеге асырылатын құндылықтар:

- 1) еңбек және шығармашылық;
- 2) ашықтық;
- 3) өмір бойы білім алу;
- 4) ынтымақтастық;
- 5) сыйластық;
- 6) Қазақстандық патриотизм және жауапкершілік.

2-тарау. «Геометрия» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-параграф. «Геометрия» оқу пәнінің мазмұны

7. «Геометрия» пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

- 1) 7-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 72 сағат;
- 2) 8-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 72 сағат;
- 3) 9-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 72 сағат.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).

8. 7-сыныпқа арналған геометрия пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

27) «Геометрияның алғашқы мәліметтері». Геометрияның негізгі ұғымдары.

Геометрияның қарапайым фигуралары. Аксиома және теорема. Фигуралардың теңдігі. Теореманы дәлелдеу. Дәлелдеудің кері жору әдісі. Сыбайлас және вертикаль бұрыштар және олардың қасиеттері. Бұрыштың биссектрисасы. Перпендикуляр түзулер, түзуге түсірілген перпендикуляр.

28) «Үшбұрыштар». Үшбұрыш және оның түрлері. Үшбұрыштың биссектрисасы, медианасы және биіктігі, орта сызығы. Үшбұрыштардың теңдігі. Үшбұрыштардың теңдігінің белгілері. Теңбүйірлі үшбұрыш. Тікбұрышты үшбұрыштың теңдік белгілері. Тік бұрышты үшбұрыштың қасиеттері. Үшбұрыш теңсіздігі;

29) «Түзулердің өзара орналасуы». Перпендикуляр түзулер. Көлбеу және оның проекциясы. Параллель түзулер. Екі түзуді қиюшымен қиғанда пайда болған бұрыштар. Параллель түзулердің қасиеттері. Түзулердің параллельдік белгілері. Үшбұрыштардың ішкі бұрыштарының қосындысы. Үшбұрыштың сыртқы бұрышы.. Түзуге жүргізілген перпендикулярдың біреуі ғана болуы.

30) «Шеңбер. Геометриялық салулар». Шеңбер, дөңгелек және оның элементтері мен бөліктері. Центрлік бұрыш. Диаметр мен хорданың перпендикулярлығы жайлы теорема. Нүктелердің геометриялық орны. Түзу мен шеңбердің өзара орналасуы. Екі шеңбердің өзара орналасуы. Шеңберге жүргізілген жанама және қиюшы.. Шеңберге жүргізілген жанамалардың қасиеттері. Үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлер. Салу есептері.

31) 7-сыныптағы геометрия курсын қайталау.

9. 8-сыныпқа арналған геометрия пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

22) 7-сыныптағы геометрия курсын қайталау.

23) «Көпбұрыштар. Төртбұрыштарды зерттеу». Көпбұрыш. Дөңес көпбұрыш. Көпбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы. Көпбұрыштың сыртқы бұрышы. Көпбұрыштың сыртқы бұрыштарының қосындысы. Параллелограмм және оның қасиеттері. Параллелограммның белгілері. Тіктөртбұрыш, ромб және квадрат, олардың қасиеттері және белгілері. Фалес теоремасы. Пропорционал кесінділер. Трапеция, түрлері және қасиеттері. Үшбұрыштың және трапецияның орта сызығы. Іштей сызылған бұрыш және оның қасиеттері. Шеңберге іштей және сырттай сызылған төртбұрыштар. Үшбұрыштың тамаша нүктелері. Үшбұрыштың медианаларының қасиеті.

24) «Тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштары арасындағы қатыстар». Тікбұрышты үшбұрыштың сүйір бұрыштарының тригонометриялық функциялары. Пифагор теоремасы Негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктер және оның салдары. Синус, косинус, тангенс және котангенстің $30^\circ, 45^\circ, 60^\circ$ бұрыштарындағы мәндері.. $\alpha, 90^\circ - \alpha, 180^\circ - \alpha$ бұрыштарының тригонометриялық функциялары. Тікбұрышты үшбұрыштарды шешу. Берілген екі элементі бойынша тік бұрышты үшбұрышты салу;

25) «Аудан». Аудан ұғымы. Тең шамалас және тең құрамдас фигуралар. Квадраттың, тіктөртбұрыштың, параллелограммның, ромбтың, үшбұрыштың және трапецияның аудандары.

26) «Жазықтықтағы тікбұрышты координаталар жүйесі. Жазықтықтағы нүктенің координаталары. Екі нүктенің арақашықтығын координаталар арқылы табу. Кесінді ортасының координаталары. Кесіндіні берілген қатынаста бөлетін нүктенің координаталарын табу; Шеңбердің теңдеуі. Түзудің теңдеуі. Теңдеулерімен берілген түзулер мен шеңберлердің өзара орналасуы. Координаталарды есептер шығаруда қолдану.

27) 8-сыныптағы геометрия курсы қайталау

10. 9-сыныпқа арналған геометрия пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

22) 8-сыныптағы геометрия курсы қайталау.

23) «Жазықтықтағы векторлар». Вектор ұғымы. Нөлдік вектор. Бірлік вектор. Коллинеар векторлар. Вектордың ұзындығы (модулі). Векторлардың теңдігі. Векторларды қосу және оның қасиеттері, векторларды азайту, векторды санға көбейту. Жазықтықтағы векторды екі коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу. Вектордың координаталары. Координаталық түрде берілген векторларға амалдар қолдану. Векторлардың коллинеарлығының қажетті және жеткілікті шарты.. Нүктенің радиус-векторы. Жазықтықтағы нүктелердің координаталары мен векторлардың координаталары арасындағы байланыс. Векторлардың арасындағы бұрыш. Векторлардың скалярлық көбейтіндісі. Векторларды есептерді шығаруда қолдану.

24) «Жазықтықта түрлендіру». Жазықтықты түрлендіру, қозғалыс және оның қасиеттері. Түрлендірулердің композициясы (көбейтіндісі). Фигуралардың теңдігі және оның қасиеттері. Жазықтықтағы қозғалыстар – осьтік және центрлік симметриялар, параллель көшіру, бұру. Гомотетия, ұқсастық түрлендіру және оның қасиеттері. Ұқсас фигуралар. Үшбұрыштар ұқсастығының белгілері. Тікбұрышты үшбұрыштардың ұқсастығы.

25) «Үшбұрыштарды шешу». Синустар және косинустар теоремалары. Үшбұрыштарды шешу. Практикалық мазмұнды есептерді шешу. Шеңберге іштей немесе сырттай сызылған үшбұрыштың ауданын пайдаланып шеңбердің радиусын табу формулалары.

26) «Шеңбер. Дұрыс көпбұрыштар». Дұрыс көпбұрыштар және олардың қасиеттері. Іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустарын көпбұрыштың қабырғаларымен, периметрімен және ауданымен байланыстыратын формулалар. Дұрыс көпбұрыштарды салу. Шеңбер доғасының ұзындығы. Сектор мен сегмент ауданы.

27) 7-9 сыныптардағы геометрия курсы қайталау.

11. Оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер күтілетін нәтижелер (біліктер немесе дағдылар, білім немесе түсініктер) түрінде берілген сыныптар бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады. Әр бөлімше ішінде тізбектеліп жазылған оқыту мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлап, оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды.

12. Оқу пәнінің мазмұны бір бөлімді қамтиды: «Геометрия».

10. «Геометрия» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) Геометриялық фигуралар туралы түсінік;
- 2) Геометриялық фигуралардың өзара орналасуы;
- 3) Метрикалық қатыстар;
- 4) Векторлар және түрлендірулер.

2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі

13. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» - сынып, «2.1» - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.

14. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:

1-бөлім. Геометрия			
1.Гео- метрия- лық фигура- лар туралы түсінік	7.1.1.	8.1.1.	9.1.1.
	7.1.1.1 - планиметрияның негізгі фигураларын білу: нүкте, түзу; 7.1.1.2 - нүктелер мен түзулердің тиістілік аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.3 - аксиоманың теоремадан айырмашылығын түсіну: теореманың шарты мен қорытындысын ажырату; 7.1.1.4 - теоремаларды дәлелдеу әдістерін білу: тура дәлелдеу және «кері жору» әдістері; 7.1.1.5 - кесінді, сәуле, бұрыш, үшбұрыш, жарты жазықтық анықтамаларын білу; 7.1.1.6 - кесінділер мен бұрыштарды өлшеу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.7 - тең кесінділер мен тең бұрыштардың анықтамасы мен қасиеттерін есеп шығаруда қолдану 7.1.1.8 - тең фигуралардың анықтамасы мен қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.1.9 - кесінділер мен бұрыштарды салу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.10 - сыбайлас және вертикаль бұрыштардың анықтамаларын білу;	8.1.1.1 - көп-бұрыш, дөңес көпбұрыш, көпбұрыш элементтері анықтамаларын білу; 8.1.1.2 - көп-бұрыштың ішкі бұрыштарының қосындыларының және сыртқы бұрыштарының қосындыларының формулаларын қорытып шығару; 8.1.1.3 - параллелограмм анықтамасын білу; 8.1.1.4 - параллелограмм қасиеттерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.5 - параллелограмм белгілерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.6 - тіктөрт-бұрыш, ромб, шаршы анықтамаларын білу және олардың қасиеттері мен белгілерін қорытып	9.1.1.1 - доға ұзындығының формуласын қорытып шығару және қолдану; 9.1.1.2 - сектор мен сегмент ауданының формулаларын қорытып шығару және қолдану; 9.1.1.3 - дөңгелектегі кесінділердің пропорционалдылығы туралы теоремаларды білу және қолдану;

<p>7.1.1.11 - сыбайлас және вертикаль бұрыштардың қасиеттерін дәлелдеу және қолдану;</p> <p>7.1.1.12 - үшбұрыштың медианасы, биссектрисасы, биіктігі, қабырғаға жүргізілген орта перпендикуляр, орта сызығы анықтамаларын білу және оларды салу;</p> <p>7.1.1.13 - үшбұрыштардың түрлерін: сүйір бұрышты, тік бұрышты, доғал бұрышты, теңбүйірлі, тең қабырғалы ажырату;</p> <p>7.1.1.14 - теңбүйірлі, тікбұрышты үшбұрыштардың элементтерінің аттарын білу және оны сызбада көрсете білу ;</p> <p>7.1.1.15 - сүйір бұрышты, доғал бұрышты және тікбұрышты үшбұрыштардың биіктіктерінің орналасу ерекшеліктерін салыстыру;</p> <p>7.1.1.16 - үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын дәлелдеу;</p> <p>7.1.1.17 - үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын есептер шығаруда қолдану;</p> <p>7.1.1.18 - үшбұрыштың сыртқы бұрышының анықтамасын білу және үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы дәлелдеу;</p> <p>7.1.1.19 - үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы қолдану;</p> <p>7.1.1.20 - үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғалары арасындағы қатысты білу және есептер шығаруда қолдану;</p> <p>7.1.1.21 - үшбұрыштар теңдігінің белгілерін білу және дәлелдеу;</p> <p>7.1.1.22 - үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығару мен дәлелдеулерде қолдану;</p> <p>7.1.1.23 – тең бүйірлі және теңқабырғалы үшбұрыштың</p>	<p>шығару;</p> <p>8.1.1.7 - Фалес теоремасын білу және қолдану;</p> <p>8.1.1.8 - пропорционал кесінділер туралы теоремаларды білу және қолдану;</p> <p>8.1.1.9 - циркуль мен сызғыштың көмегімен кесіндіні бірдей n бөлікке бөлу;</p> <p>8.1.1.10 - пропорционал кесінділерді салу;</p> <p>8.1.1.11 - трапецияның анықтамасын, түрлерін және қасиеттерін білу;</p> <p>8.1.1.12 - үшбұрыштың орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану;</p> <p>8.1.1.13 - трапецияның орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану.</p> <p>8.1.1.14 - іштей сызылған бұрыштың анықтамасын және оның қасиеттерін білу;</p>	
--	--	--

	<p>қасиеттері мен белгілерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.24 - тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін дәлелдеу; 7.1.1.25- тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.26 - 30° бұрышы бар тікбұрышты үшбұрыштың қасиеттерін қолдану; 7.1.1.27 - шеңбер мен дөңгелектің және олардың элементтерінің (центр, радиус, диаметр, хорда) анықтамаларын білу; 7.1.1.28 - центрлік бұрыштың анықтамасын, центрлік бұрыш пен доғаның градустық өлшемінің қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.1.29 - шеңбер диаметрі мен хордасының перпендикулярлығы туралы теоремаларды дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.30 - нүктелердің геометриялық орнының анықтамасын білу; 7.1.1.31 – перпендикуляр түзулер мен түзуге түсірілген перпендикуляр анықтамасын білу; 7.1.1.32-үшбұрыштың элементтерін: төбесі, қабырғалары, ішкі және сыртқы бұрыштарының аттарын білу; 7.1.33- тең үшбұрыштардың анықтамаларын білу, сондай-ақ тең үшбұрыштардағы сәйкес элементтерді атау және белгілеу;</p>		
2. Гео-метриялық фигура-лардың өзара орнала-суы	<p>7.1.2.</p> <p>7.1.2.1 - нүктелердің түзу мен жазықтықта орналасу аксиомаларын білу және қолдану (реттік аксиомасы); 7.1.2.2 - түзулердің параллельдік аксиомасын білу; 7.1.2.3 - екі түзуді қиюшымен қиғанда пайда болған бұрыштарды танып білу;</p>	<p>8.1.2.</p> <p>8.1.2.1-іштей және сырттай сызылған төртбұрыштың қасиеттері мен белгілерін білу және қолдану;</p>	<p>9.1.2.</p> <p>9.1.2.1 - дұрыс көпбұрыштардың анықтамасын және қасиеттерін білу; 9.1.2.3 - дұрыс көпбұрыштарды салу; 9.1.2.4 - дұрыс көпбұрышқа іштей</p>

	<p>7.1.2.4 - түзулердің параллельдік белгілерін дәлелдеу;</p> <p>7.1.2.5 - түзулердің параллельдік белгілерін есептер шығаруда қолдану;</p> <p>7.1.2.6 - параллель түзулердің қасиеттерін дәлелдеу;</p> <p>7.1.2.7 - параллель түзулердің қасиеттерін есептер шығаруда қолдану;</p> <p>7.1.2.8 - перпендикуляр, көлбеу және көлбеудің проекциясы ұғымдарын және олардың қасиеттерін меңгеру;</p> <p>7.1.2.9 - нүктеден түзуге түсірілген перпендикулярдың біреу ғана болуы туралы теореманы дәлелдеу және қолдану;</p> <p>7.1.2.10 –екі перпендикуляр түзудің және үшінші түзуге перпендикуляр екі түзудің қасиеттерін білу және қолдану;</p> <p>7.1.2.11 - шеңберге жүргізілген жанама мен қиюшының анықтамаларын білу;</p> <p>7.1.2.12 - түзу мен шеңбердің, екі шеңбердің өзара орналасу жағдайларын талдау;</p> <p>7.1.2.13 - есептер шығаруда шеңбер жанамасының қасиеттерін білу және қолдану;</p> <p>7.1.2.14 - үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің анықтамаларын білу;</p> <p>7.1.2.15 - үшбұрышқа сырттай және іштей сызылған шеңберлердің центрлерінің орналасуын түсіндіру;</p> <p>7.1.2.16 - берілген бұрышқа тең бұрыш салу, бұрыштың биссектрисасын салу;</p> <p>7.1.2.17 - кесіндінің орта перпендикулярын және берілген түзуге перпендикуляр түзу салу, кесіндіні қақ бөлу;</p> <p>7.1.2.18 - берілген элементтері бойынша үшбұрыш салу;</p> <p>7.1.2.19-параллель түзулердің анықтамасын білу:</p>		<p>және сырттай сызылған шеңберлердің радиустары арасындағы байланысты білу және қолдану;</p> <p>9.1.2.5 - дұрыс көпбұрыштың қабырғаларын, периметрін, ауданын және оған іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустарын байланыстыратын формулаларды білу және қолдану;</p> <p>9.1.2.6 - үшбұрыш медианаларының қасиеттерін білу және қолдану;</p>
3.Метр-	7.1.3.	8.1.3	9.1.3.

икалык қатыстар	7.1.3.1 - үшбұрыш теңсіздігін білу және қолдану;	8.1.3.1 - үшбұрыштың медианаларының, биссектрисаларының, биіктіктерінің және қабырғаларына жүргізілген орта перпендикулярлардың қиылысу нүктелері жайлы теореманы дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.2 - бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштарының қатыстары арқылы берілген анықтамаларын білу; 8.1.3.3 - Пифагор теоремасын дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.4 - тікбұрышты үшбұрыштың тік бұрышының төбесінен гипотенузасына түсірілген биіктігінің және катеттердің гипотенузадағы проекцияларының қасиеттерін дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.5 - бұрышты оның синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің белгілі мәні бойынша салу; 8.1.3.6 - тікбұрышты үшбұрышты 30^0 , 45^0 , 60^0 -қа тең бұрыштардың синус, косинус, тангенс және котангенсінің мәндерін табу үшін қолдану және есеп шығаруда қолдану; 8.1.3.7 - берілген екі	9.1.3.1 - вектордың координаталарының анықтамасын білу және оны табу; 9.1.3.2 - вектордың ұзындығын оның координаталары бойынша табу; 9.1.3.3 - координаталарымен берілген векторларға амалдар қолдану; 9.1.3.4 – координаталары арқылы берілген векторлардың скаляр көбейтіндісін және оның қасиеттерін білу және қолдану; 9.1.3.5 - координаталары берілген векторлар арасындағы бұрыштың косинусын есептеу; 9.1.3.6 - косинустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.7 - синустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.8 – шеңберге іштей сызылған үшбұрыштың ауданын қабырғалары мен шеңбер радиусы арқылы өрнектеу формуласын білу және қолдану 9.1.3.9 - шеңберге іштей немесе сырттай сызылған үшбұрыштардың аудандарын пайдаланып шеңбердің
-----------------	--	--	--

		<p>элементі бойынша тікбұрышты үшбұрышты салу; 8.1.3.8 - екі берілген элементі бойынша тікбұрышты үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғаларын табу; 8.1.3.9 көпбұрыш ауданының анықтамасы мен қасиеттерін білу; 8.1.3.10 - тең шамалас және тең құрамдас фигуралардың анықтамаларын білу; 8.1.3.11 - параллелограммның, ромбтың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.12 - үшбұрыштың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.13 - трапецияның ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.14 - жазықтықта координаталарымен берілген екі нүктенің арақашықтықтығын есептеу; 8.1.3.15 - кесінді ортасының координаталарын табу; 8.1.3.16 - кесіндіні берілген қатынаста бөлетін нүктенің координаталарын табу; 8.1.3.17 - центрі (a, b), радиусы r болатын шеңбердің теңдеуін $(x - a)^2 + (y - b)^2 = r^2$ білу; 8.1.3.18 - берілген</p>	<p>радиусын табу формулаларын білу және қолдану; 9.1.3.10 - үшбұрыштарды шешуді қолданбалы есептерді шығаруда қолдану; 9.1.3.11-Шеңберге сырттай сызылған үшбұрыштың ауданын жарты периметр мен шеңбер радиусы арқылы өрнектеу формуласын білу және қолдану 9.1.3.12-Шеңбердің ұзындығының формуласын білу және қолдану 9.1.3.13- Дөңгелектің ауданының формуласын білу және қолдану 9.1.3.14- векторлардың скаляр көбейтіндісінің анықтамасын және қасиеттерін білу; векторлардың модулы мен векторлардың арасындағы бұрыштың косинусын есептеу формуласын векторлардың скаляр көбейтіндісі арқылы өрнектеу формуласын қолдану;</p>
--	--	---	--

		<p>теңдеуі бойынша шеңбер салу; 8.1.3.19 - берілген екі нүкте арқылы өтетін түзудің теңдеуін жазу:</p> <p>8.1.3.20 - координаталармен берілген қарапайым есептерді шығару ; 8.1.3.21 - $\sin^2\alpha + \cos^2\alpha = 1$ формуласын қорытып шығару және есептерді шығаруда қолдану; 8.1.3.22 - негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктерді қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.23 - α, $90^\circ - \alpha$, $180^\circ - \alpha$ бұрыштарының синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі арасындағы байланыстарды білу және қолдану; 8.1.3.24 - $\sin \alpha$, $\cos \alpha$, $tg \alpha$ және $ctg \alpha$ мәндерін олардың біреуінің берілген мәні бойынша табу; 8.1.3.25-Квадрат пен тіктөртбұрыштың ауданының формуласын есеп шығаруда қолдану; 8.1.3.26-Түзудің $ax + by + c = 0$ түріндегі жалпы теңдеуімен және $y = kx + b$ түріндегі теңдеумен берілуін білу, оның координаталар жүйесіне қарағанда орналасуын түсіндіру;</p>	
4. Век-	7.1.4.	8.1.4.	9.1.4.

<p>торлар және түрлендірулер</p>			<p>9.1.4.1 - вектордың, нөлдік вектордың, коллинеар векторлардың бағытғас, қарама-қарсы бағытталған вектордың, тең векторлардың, бірлік вектордың және вектор ұзындығының анықтамаларын білу; 9.1.4.2 - векторларды қосу, азайту, векторды санға көбейту ережелерін білу және қолдану; 9.1.4.3 - векторлардың коллинеарлығының қажетті және жеткілікті шартын білу және қолдану; 9.1.4.4 - векторды екі коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу туралы теореманы білу және қолдану; 9.1.4.5 - екі вектордың арасындағы бұрыштың анықтамасын білу; 9.1.4.6 - векторлардың скаляр көбейтіндісінің анықтамасын және қасиетін білу; 9.1.4.7 - есептерді векторлық әдіспен шешу; 9.1.4.8- Қозғалыстың түрлерін және олардың қасиеттерін білу: осьтік</p>
----------------------------------	--	--	---

		<p>симметрия, центрлік симметрия, бұру, параллель көшіру және олардың композициясы туралы түсінігі болу;</p> <p>9.1.4.9 - симметрия, параллель көшіру және бұру кезінде фигуралардың бейнелерін салу;</p> <p>9.1.4.10 - жазықтықта түрлендіруді қолдана отырып есептер шығару;</p> <p>9.1.4.11 - гомотетияның анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.12 - гомотетия кезінде әртүрлі фигуралардың бейнелерін салу;</p> <p>9.1.4.13 - ұқсас түрлендіру мен ұқсас фигуралардың анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.14 - үшбұрыштар ұқсастығы белгілерін білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.15 - тікбұрышты үшбұрыштардың ұқсастығын білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.16 - үшбұрыш биссектрисасының қасиетін білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.17 - ұқсас фигуралардың аудандары және ұқсастық коэффициенті</p>
--	--	--

			<p>арасындағы тәуелділік формуласын білу және қолдану; 9.1.4.18 - дұрыс көрбұрыштардың симметрияларын білу; 9.1.4.19 - есептер шығаруда векторларды қолдану. 9.1.4.20- Векторлардың теңдігін және коллинеарлығын координаталық түрде қолдану; 9.1.4.21- Қозғалыстың анықтамасы мен қасиеттерін білу 9.1.4.22-Симметрия осі мен симметрия центрі бар фигуралар туралы түсінігі болу 9.1.4.23- Векторларды коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу туралы теореманы координаталық түрде қолдану;</p>
--	--	--	--

15. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Геометрия» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

16. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

3-параграф. «Геометрия» пәнінің оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері

17. Оқу пәні бойынша оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшелігі оқу біліктілігінің негізгі элементі - жалпыға бірдей оқу әрекетін қалыптастыру, оқу іс-әрекетінің дағдыларының жиынтығы, оның өз бетінше дамуы және білім алу мүмкіндігін өмір бойы жетілдіруді қамтамасыз ету.

18. Пән бойынша оқу процесін ұйымдастыру тұлғалық-белсенділік тәсілі негізінде жүзеге асырылады. Тұлғалық-белсенділік тәсілі оқу үдерісін ұйымдастырудың өзін оқушылардың оқу іс-әрекетін ұйымдастыру және басқару ретінде қарастыра отырып, бұл процесті нақты оқу міндеттерін (танымдық, зерттеушілік, трансформациялық, проективті және т.б.) қою және шешуге қайта бағдарлауды білдіреді.

19. Оқу үдерісін ұйымдастыру оқытудың интерактивті әдістерін қолдануды көздейді. Оқушылардың мәселені талқылауда белсенділік танытумен, көзқарасын дәлелдеу, іздену және конструктивті шешім қабылдау арқылы бастамашылық жасауға өз тәжірибесінен игеруін ұйымдастыруға негізделген.

Оқыту процесінде цифрлық дидактика элементтері - білім беру үдерісін цифрландыру, цифрлық экономика мен желілік қауымдастыққа көшу жағдайының пәні болып табылады.

20. Математиканы оқытуда ақпараттық-коммуникациялық құралдарды пайдалану: тапсырмаларды жұппен немесе топтық жұмыс кезінде Internet желісі арқылы білім алушылардың қашықтықтан өзара іс-қимылын (коммуникациясын); білім алушылардың оқу контентіне және олардың дербес қызметіне қол жеткізуін (moodle және т. б.); динамикалық ортаны (GeoGebra және т. б.) пайдалана отырып, оқу зерттеулерін, онлайн оқытуды ұйымдастыру мақсатында жүзеге асырылады; сабақтар (zoom, bigbluebutton және т. б.); тест қабықтарын (MyTest және т.б.) және арнайы онлайн-сервистер мен қашықтықтан оқыту жүйелерін (moodle және т. б.) пайдалана отырып тестілеу.

21. Бағалау критерийлерін жасау кезінде оқушылардың ерекше қажеттіліктері ескеріледі. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар үшін міндетті түзету компоненті қарастырылған. Оқушылардың ерекше қажеттіліктерін есепке алу оқытуды деңгейлік саралау көмегімен жүзеге асырылады. Сонымен бірге танымдық іс-әрекетті басқару әр оқушыны оның жеке қабілеті мен қабілеті деңгейінде оқыту мақсатымен жүзеге асады. Мұғалім сараланған тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың жеке ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, оларға көмек көрсетеді.

22. Геометрия бойынша оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау оқушылардың білімін бағалау критерийлерін қолдану арқылы жүзеге асырылады. Бағалау критерийлері оқу мақсатына сәйкес құрастырылады. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау формативті және жиынтық бағалау түрінде жүзеге асырылады.

23. Оқу процесін ұйымдастыру үшін математика кабинетін жабдықтау қажет, ол мыналардан тұрады: сынып құралдары (сызғыштар, үшбұрыштар, транспортир, циркуль және т.б.); модельдер (планиметриялық және стереометриялық модельдер жиынтығы); баспа материалдары (кестелер жинағы); оқытудың техникалық құралдары (мұғалімге арналған компьютер, интерактивті тақта, графикалық планшеттер және т.б.); математиканы оқытуға арналған бағдарламалық қамтамасыз ету.

**4-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған
«Геометрия» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру
бойынша ұзақ мерзімді жоспар**

1) 7-сынып

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Геометрияның алғашқы мәліметтері	Геометрияның негізгі ұғымдары. Аксиома. Теорема	7.1.1.1 - планиметрияның негізгі фигураларын білу: нүкте, түзу; 7.1.1.5 - кесінді, сәуле, бұрыш, үшбұрыш, жарты жазықтық анықтамаларын білу; 7.1.1.2 - нүктелер мен түзулердің тиістілік аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.3 - аксиоманың теоремадан айырмашылығын түсіну: теореманың шарты мен қорытындысын ажырату; 7.1.2.1 - нүктелердің түзу мен жазықтықта орналасу аксиомаларын білу және қолдану (реттік аксиомасы); 7.1.1.6 - кесінділер мен бұрыштарды өлшеу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.7 - тең кесінділер мен тең бұрыштардың анықтамасын және қасиеттерін есеп шығаруда қолдану 7.1.1.9 - кесінділер мен бұрыштарды салу аксиомаларын білу және қолдану;
	Фигуралар теңдігі	7.1.1.8 - тең фигуралардың анықтамасы мен қасиеттерін білу және қолдану;
	Теореманы дәлелдеу әдістері: тура дәлелдеу және «кері жору» әдісі	7.1.1.4 - теоремаларды дәлелдеу әдістерін білу: тура дәлелдеу және «кері жору» әдістері
	Сыбайлас және вертикаль бұрыштар, олардың қасиеттері	7.1.1.10 - сыбайлас және вертикаль бұрыштардың анықтамаларын білу; 7.1.1.11 - сыбайлас және вертикаль бұрыштардың қасиеттерін дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.32 – перпендикуляр түзулер мен түзуге түсірілген перпендикулярдың анықтамасын білу;
2-тоқсан		
Үшбұрыштар	Үшбұрыш және оның түрлері	7.1.1.33-Үшбұрышт элементтерінің: төбесі, қабырғалары, ішкі және сыртқы бұрыштарының аттарын білу;

		<p>7.1.1.13 - үшбұрыштардың түрлерін ажырату: сүйірбұрышты, тік бұрышты, доғал бұрышты, теңбүйірлі, тең қабырғалы, қабырғалары әртүрлі;</p> <p>7.1.1.14 – теңбүйірлі және тікбұрышты үшбұрыштардың элементтерінің аттарын білу және оны сызбада көрсете білу ;</p>
	<p>Үшбұрыштың биссектрисы, медианасы, биіктігі және орта сызығы</p>	<p>7.1.1.12 - үшбұрыштың медианасы, биссектрисасы, биіктігі, қабырғаға жүргізілген орта перпендикуляр, орта сызығы анықтамаларын білу және оларды салу;</p> <p>7.1.1.15 - сүйір бұрышты, доғал бұрышты және тікбұрышты үшбұрыштардың биіктіктерінің орналасу ерекшеліктерін салыстыру;</p>
	<p>Үшбұрыштар теңдігінің белгілері</p>	<p>7.1.33- тең үшбұрыштардың анықтамаларын білу, сондай-ақ тең үшбұрыштардағы сәйкес элементтерді атау және белгілеу</p> <p>7.1.1.21 - үшбұрыштар теңдігінің белгілерін білу және дәлелдеу;</p> <p>7.1.1.22 - үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығару мен дәлелдеулерде қолдану;</p>
	<p>Теңбүйірлі үшбұрыш, оның қасиеттері және белгілері</p>	<p>7.1.1.23 – теңбүйірлі және теңқабырғалы үшбұрыштың белгілері мен қасиеттерін есеп шығаруда қолдану;</p>
3-тоқсан		
Үшбұрыштар	<p>Тікбұрышты үшбұрыштардың теңдігінің белгілері. Тікбұрышты үшбұрыштың қасиеттері</p>	<p>7.1.1.24 - тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін дәлелдеу;</p> <p>7.1.1.25 - тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығаруда қолдану;</p> <p>7.1.1.26. 30° бұрышы бар тікбұрышты үшбұрыштың қасиеттін қолдану;</p>
	<p>Үшбұрыш теңсіздігі</p>	<p>7.1.1.20 - үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғалары арасындағы қатысты білу және есептер шығаруда қолдану;</p> <p>7.1.3.1 - үшбұрыш теңсіздігін білу және қолдану;</p>

Түзулердің өзара орналасуы	Перпендикуляр түзулер. Перпендикуляр, көлбеу және оның проекциясы	7.1.2.8 - перпендикуляр, көлбеу, көлбеудің проекциясы ұғымдарын және қасиеттерін меңгеру; 7.1.2.9 - нүктеден түзуге түсірілген перпендикулярдың біреу ғана болуы туралы теореманы дәлелдеу және қолдану;
	Параллель түзулер, олардың белгілері және қасиеттері	7.1.2.19-Параллель түзулердің анықтамасын білу 7.1.2.3 - екі түзуді қиюшымен қиғанда пайда болған бұрыштарды танып білу; 7.1.2.10 – үшінші түзуге перпендикуляр екі түзудің қасиетін білу және қолдану; 7.1.2.4 - түзулердің параллельдік белгілерін дәлелдеу; 7.1.2.5 - түзулердің параллельдік белгілерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.2.2 - түзулердің параллельдік аксиомасын білу; 7.1.2.6 - параллель түзулердің қасиеттерін дәлелдеу; 7.1.2.7 - параллель түзулердің қасиеттерін есептер шығаруда қолдану;
	Үшбұрыш бұрыштарының қосындысы. Үшбұрыштың сыртқы бұрышы	7.1.1.16 - үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын дәлелдеу; 7.1.1.17 - үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.18 - үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы білу және дәлелдеу; 7.1.1.19 - үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы қолдану;
4-тоқсан		
Шеңбер. Геометриялық салулар	Шеңбер, дөңгелек, олардың элементтері мен бөліктері. Центрлік бұрыш	7.1.1.27 - шеңбер мен дөңгелектің және олардың элементтерінің (центр, радиус, диаметр, хорда) анықтамаларын білу; 7.1.1.28 - центрлік бұрыштың, доғаның градусық өлшемінің анықтамасын, қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.1.29 - шеңбер диаметрі мен хордасының перпендикулярлығы туралы теоремаларды дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.30 - нүктелердің геометриялық

		орнының анықтамасын білу;
	Түзу мен шеңбердің өзара орналасуы. Екі шеңбердің өзара орналасуы	7.1.2.12 - түзу мен шеңбердің, екі шеңбердің өзара орналасу жағдайларын талдау;
	Шеңберге жүргізілген жанама. Шеңберге жүргізілген жанамалардың қасиеттері	7.1.2.11 - шеңберге жүргізілген жанама мен қиюшының анықтамаларын білу; 7.1.2.13 - есептер шығаруда шеңбер жанамасының қасиеттерін білу және қолдану;
	Үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлер	7.1.2.14 - үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің анықтамаларын білу; 7.1.2.15 - үшбұрышқа сырттай және іштей сызылған шеңберлердің центрлерінің орналасуын түсіндіру;
	Салу есептері	7.1.2.17 - кесіндінің орта перпендикулярын және берілген түзуге перпендикуляр түзу салу, кесіндіні қаж бөлу; 7.1.2.16 - берілген бұрышқа тең бұрыш салу, бұрыштың биссектрисасын салу; 7.1.2.18 - берілген элементтері бойынша үшбұрыш салу;
7-сыныптағы геометрия курсын қайталау		

2) 8-сынып

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
7-сыныптағы геометрия курсын қайталау		
Көпбұрыштар. Төртбұрыштарды зерттеу	Көпбұрыш. Дөңес көпбұрыш	8.1.1.1 - көпбұрыш, дөңес көпбұрыш, көпбұрыш элементтері анықтамаларын білу; 8.1.1.2 - көпбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындыларының және сыртқы бұрыштарының қосындыларының формулаларын қорытып шығару;
	Параллелограмм, ромб, тіктөртбұрыш, квадрат және олардың қасиеттері мен белгілері	8.1.1.3 - параллелограмм анықтамасын білу; 8.1.1.4 - параллелограмм қасиеттерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.5 - параллелограмм белгілерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.6 - тіктөртбұрыш, ромб, шаршы

		анықтамаларын білу және олардың қасиеттері мен белгілерін қорытып шығару;
	Фалес теоремасы. Пропорционал кесінділер	8.1.1.7 - Фалес теоремасын білу және қолдану; 8.1.1.8 - пропорционал кесінділер туралы теоремаларды білу және қолдану; 8.1.1.9 - циркуль мен сызғыштың көмегімен кесіндіні бірдей n бөлікке бөлу; 8.1.1.10 - пропорционал кесінділерді салу;
	Трапеция, оның түрлері мен қасиеттері. Трапеция мен үшбұрыштың орта сызықтары	8.1.1.11 - трапецияның анықтамасын, түрлерін және қасиеттерін білу; 8.1.1.12 - үшбұрыштың орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану; 8.1.1.13 - трапецияның орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану.
	Іштей сызылған бұрыш Іштей және сырттай сызылған көпбұрыш.	8.1.1.14 - іштей сызылған бұрыш анықтамасын білу және оның қасиеттерін қолдану; 8.1.2.1 - шеңберге іштей және сырттай сызылған төртбұрыштардың қасиеттері мен белгілерін білу және қолдану;
	Үшбұрыштың тамаша нүктелері	8.1.3.1 - үшбұрыштың қабырғаларына жүргізілген медианалар, биссектрисалар, биіктіктер және орта перпендикулярлардың қиылысу нүктелері жайлы теоремаларды дәлелдеу және қолдану;
2-тоқсан		
Тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштары арасындағы қатыстар	Тікбұрышты үшбұрыштың сүйір бұрыштарының тригонометриялық функциялары. Пифагор теоремасы	8.1.3.2 - бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштарының қатыстары арқылы берілген анықтамаларын білу; 8.1.3.3 - Пифагор теоремасын дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.4 - тікбұрышты үшбұрыштың тік бұрышының төбесінен гипотенузасына түсірілген биіктігінің және катеттердің гипотенузаға түсірілген проекциясының қасиеттерін дәлелдеу және қолдану;
	Негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктер	8.1.3.21 - $\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha = 1$ формуласын қорытып шығару және есептерді

		<p>шығаруда қолдану; 8.1.3.22 - негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктерді қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.23 α, $90^\circ - \alpha$, $180^\circ - \alpha$ бұрыштарының синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі арасындағы байланыстарды білу және қолдану 8.1.3.24 - $\sin \alpha$, $\cos \alpha$, $tg \alpha$ және $ctg \alpha$ мәндерін олардың біреуінің 8.1.3.5 - бұрышты оның синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің белгілі мәні бойынша салу;</p>
	Тікбұрышты үшбұрыштарды шешу	<p>8.1.3.6 - тікбұрышты үшбұрышты 30°, 45°, 60° -қа тең бұрыштардың синус, косинус, тангенс және котангенсінің мәндерін табу үшін пайдалану және есеп шығаруда қолдану; 8.1.3.8 - екі берілген элементі бойынша тікбұрышты үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғаларын табу; 8.1.3.7 – берілген екі элементі бойынша тікбұрышты үшбұрышты салу</p>
3-тоқсан		
Аудан	Фигураның ауданы және оның қасиеттері	<p>8.1.3.9 - көпбұрыш ауданының анықтамасы мен қасиеттерін білу; 8.1.3.10 - тең шамалас және тең құрамдас фигуралардың анықтамаларын білу;</p>
	Төртбұрыштар мен үшбұрыштардың аудандары	<p>8.1.3.25-Квадрат пен тіктөртбұрыштың ауданының формуласын есеп шығаруда қолдану 8.1.3.11 - параллелограммның, ромбтың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.12 - үшбұрыштың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.13 - трапецияның ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану;</p>
4-тоқсан		
Жазықтықтағы тікбұрышты координаталар жүйесі	Жазықтықтағы координаталар әдісі	<p>8.1.3.14 - жазықтықта координаталарымен берілген екі нүктенің арақашықтықтығын есептеу; 8.1.3.15 - кесінді ортасының</p>

		<p>координаталарын табу;</p> <p>8.1.3.16 - кесіндіні берілген қатынаста бөлетін нүктенің координаталарын табу;</p> <p>8.1.3.17 - центрі (a, b), радиусы r болатын шеңбердің теңдеуін $(x - a)^2 + (y - b)^2 = r^2$ білу;</p> <p>8.1.3.18 - берілген теңдеуі бойынша шеңбер салу;</p> <p>8.1.3.26-Түзудің $ax + by + c = 0$ түріндегі жалпы теңдеуімен және $y = kx + b$ түріндегі теңдеумен берілуін білу, оның координаталар жүйесіне қарағанда орналасуын түсіндіру;</p> <p>8.1.3.19 - берілген екі нүкте арқылы өтетін түзудің теңдеуін жазу;</p>
	Мәтін есептерді шығару	8.1.3.20 - координаталармен берілген қарапайым есептерді шығару ;
8-сыныптағы геометрия курсы қайталау		

3) 9-сынып

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
I-тоқсан		
8-сыныптағы геометрия курсы қайталау		
Жазықтықтағы векторлар	Вектор. Коллинеар және коллинеар емес векторлар Векторларға амалдар қолдану.	<p>9.1.4.1 - вектордың, нөлдік вектордың, коллинеар векторлардың, бағыттас және қарама-қарсы бағытталған векторлардың, вектор ұзындығының, тең векторлардың, бірлік вектордың анықтамаларын білу;</p> <p>9.1.4.2 - векторларды қосу, азайту, векторды санға көбейту ережелері мен қасиеттерін білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.3 векторлардың коллинеарлығының қажетті және жеткілікті шартын білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.4 - векторды екі коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу жайлы теореманы білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.5 - екі вектордың арасындағы бұрыштың анықтамасын білу;</p> <p>9.1.4.6 - векторлардың скаляр көбейтіндісінің анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.3.14-векторлардың модулы мен векторлардың арасындағы бұрыштың косинусын векторлардың скаляр көбейтіндісі арқылы өрнектеу формуласын қолдану;</p>

		9.1.4.7 - есептерді векторлық әдіспен шешу;
	Вектордың координаталары. Координаталық түрде берілген векторларға амалдар қолдану	9.1.3.1 - вектордың координаталарының анықтамасын білу және оны табу; 9.1.4.20-Векторлардың теңдігін және коллинеарлығын координаталық түрде қолдану; 9.1.3.3 - координаталарымен берілген векторларға амалдар қолдану; 9.1.4.23-Векторларды коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу туралы теореманы координаталық түрде қолдану; 9.1.3.2 - вектордың ұзындығын оның координаталары бойынша табу; 9.1.3.4 - векторлардың скаляр көбейтіндісін және оның қасиеттерін координаталық формада білу және қолдану; 9.1.3.5 – координаталары берілген векторлардың арасындағы бұрыштың косинусын есептеу;
	Есептерді шешуде векторларды қолдану	9.1.4.19 - векторды есептер шығаруда қолдану;
2-тоқсан		
Жазықтықтағы түрлендірулер	Қозғалыс және оның қасиеттері	9.1.4.21-Қозғалыстың анықтамасы мен қасиеттерін білу 9.1.4.8-Қозғалыстың түрлерін және олардың қасиеттерін білу: осьтік симметрия, центрлік симметрия, бұру, параллель көшіру және олардың композициясы туралы түсінігі болу; 9.1.4.9 - симметрия, параллель көшіру және бұру кезінде фигуралардың бейнелерін салу; 9.1.4.22-Симметрия осі мен симметрия центрі бар фигуралар туралы түсінігі болу 9.1.4.10 - жазықтықта түрлендіруді қолдана отырып есептер шығару;

	Гомотетия және оның қасиеттері	9.1.4.11 - гомотетияның анықтамасын және қасиеттерін білу; 9.1.4.12 - гомотетия кезінде әртүрлі фигуралардың бейнелерін салу;
	Ұқсас түрлендірулер және олардың қасиеттері. Ұқсас фигуралар. Үшбұрыштар ұқсастығының белгілері	9.1.4.13 - ұқсас түрлендірулер мен ұқсас фигуралардың анықтамасын және қасиеттерін білу; 9.1.4.14 - үшбұрыштар ұқсастығы белгілерін білу және қолдану; 9.1.4.15 - тікбұрышты үшбұрыштардың ұқсастығын білу және қолдану; 9.1.4.16 - үшбұрыш биссектрисасының қасиетін білу және қолдану; 9.1.4.17 - ұқсас фигуралардың аудандары және ұқсастық коэффициенті арасындағы тәуелділік формуласын білу және қолдану; 9.1.1.3 - дөңгелектегі кесінділердің пропорционалдылығы туралы теоремаларды білу және қолдану;
3-тоқсан		
Үшбұрыштарды шешу	Үшбұрыштарды шешу	9.1.3.6 - косинустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.7 - синустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.8 – шеңберге іштей сызылған үшбұрыштың ауданын қабырғалары мен шеңбер радиусы арқылы өрнектеу формуласын білу және қолдану 9.1.3.11-Шеңберге сырттай сызылған үшбұрыштың ауданын жарты периметр мен шеңбер радиусы арқылы өрнектеу формуласын білу және қолдану 9.1.3.9 - шеңберге іштей немесе сырттай сызылған үшбұрыштардың аудандарын пайдаланып шеңбердің радиусын табу формулаларын білу және қолдану; 9.1.3.10 - Үшбұрыштарды шешуді қолданбалы есептерді шешуде қолдану
4-тоқсан		
Шеңбер. Көпбұрыштар	Дұрыс көпбұрыштар, олардың қасиеттері және симметриялары	9.1.2.2 - дұрыс көпбұрыштардың анықтамасын және қасиеттерін білу; 9.1.2.3-дұрыс көпбұрыштарды салу

		<p>9.1.4.18 - дұрыс көпбұрыштардың симметрияларын білу</p> <p>9.1.2.4 - дұрыс көпбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустары арасындағы байланысты білу және қолдану;</p> <p>9.1.2.5 - дұрыс көпбұрыштың қабырғаларын, периметрін, ауданын және оған іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустарын байланыстыратын формулаларды білу және қолдану;</p>
	<p>Шеңбер және дөңгелек. Доғаның ұзындығы. Дөңгелек, сектор және сегменттің аудандары</p>	<p>9.1.3.12-Шеңбердің ұзындығының формуласын білу және қолдану 9.1.1.1 - доға ұзындығының формуласын қорытып шығару және қолдану; 9.1.3.13-Дөңгелектің ауданының формуласын білу және қолдану 9.1.1.2 - сектор мен сегмент ауданының формулаларын қорытып шығару және қолдану;</p>
7-9-сыныптардағы геометрия курсы қайталау		

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған
«Геометрия» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

Ұсынылып отырған нұсқа	Қолданыстағы оқу бағдарламасы	Негіздеме
<p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Геометрия» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p>	<p align="center">Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің 2022 жылғы «16» қыркүйегіндегі №399 бұйрығына 54-қосымша</p> <p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Геометрия» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p>	
<p>1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. Глоссарий:</p> <p>1) «негізгі орта білімнің базалық мазмұны – үлгілік, түрі мен меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тілінен тәуелсіз, білім беру ұйымдарында міндетті түрде оқытылатын негізгі орта білім мазмұнының құрамы, құрылымы мен көлемі;</p> <p>2) қашықтан оқыту – білім беру процесіне тән барлық құрамдастарды (мақсаттары, мазмұны, әдістері, ұйымдастыру формалары, оқыту құралдары) және Интернет-технологиялардың немесе басқа да құралдардың нақты арнайы құралдарымен жүзеге асырылатын</p>	<p>1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. Оқу бағдарламасының мақсаты – «Геометрия» пәнінің мазмұнын сапалы игеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, сонымен қатар басқа пәндермен кіріктіре отырып, жалпы адами құндылықтар негізінде және ұлттық мәдениеттің озық салт-дәстүрлері арқылы оқушылардың зияткерлік деңгейін дамыту.</p> <p>3. Міндеттері:</p> <p>1) «Геометриялық фигуралар туралы түсінік», «Геометриялық фигуралардың өзара орналасуы», «Метрикалық қатыстар»,</p>	

интербелсенділікті ескеретін, оқытушы мен оқушылардың бір-бірімен қашықтықтан өзара қатынасы;

3) инклюзивті білім беру – ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуына тең қолжетімділік үшін жағдайлар жасау;

4) бағалау критерийлері – білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалауға негіз болатын нақты өлшеуіштер;

5) білім беру саласы – сабақтас пәндер кешенін қамтитын негізгі орта білім берудің базалық мазмұнының құрамдас бөлігі;

6) оқытудан күтілетін нәтижелер – оқыту процесі аяқталғаннан кейін білім алушының білуін, түсінуін, көрсетуін сипаттайтын, соның ішінде оқушылардың ерекше оқыту қажеттіліктерін және жекелеген мүмкіндіктерін ескеретін құзыреттіліктер жиынтығы;

7) оқу процесін ұйымдастыру – негізгі білім беру бағдарламасын жүзеге асыруға бағытталған ұйымдастырушылық, дидактикалық және әдістемелік шаралар жүйесі;

8) ерекше білім беру қажеттіліктері – денсаулығына байланысты білім алуда ұдайы немесе уақытша қиындық көріп жүрген, арнайы, жалпы білім беретін оқу бағдарламалары мен қосымша білімнің білім беру бағдарламаларына мұқтаж балалардың қажеттіліктері;

9) бағалау – білім алушылардың оқуда нақты қол жеткізген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелермен әзірленген критерийлер негізінде салыстыру процесі;

10) жұмыс оқу жоспары – білім алушылардың білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, үлгілік оқу жоспары негізінде жалпы білім беру ұйымы әзірлейтін құжат;

11) жиынтық бағалау – анықталған оқу кезеңін (тоқсан, триместр, оқу жылы), сондай-ақ оқу бағдарламасына сәйкес бөлімдерді оқып аяқтағаннан кейін өткізілетін бағалау түрі;

12) қалыптастырушы бағалау – сыныптағы күнделікті жұмыс барысында жүзеге асырылатын, оқу барысында оқушы мен мұғалімнің арасындағы жедел қарым-қатынасты және кері байланысты қамтамасыз ететін оқу процесін жетілдіруге мүмкіндік беретін, білім алушылардың үлгерімінің ағымдағы көрсеткіші болып табылатын бағалау түрі.

«Векторлар және түрлендірулер» бөлімшелері бойынша математикалық білім және дағдыларын қалыптастыру мен дамытуға жағдай жасау;

2) әртүрлі мәнмәтіндегі есептерді шешуде математикалық тілді және негізгі математикалық заңдарды қолдануға, санды қатынастар мен кеңістіктік формаларды оқып білуге мүмкіндік беру;

3) есептерді шешу мақсатында оқушылардың білімдерін математикалық модельдерді құруға және керісінше, шынайы процестерді сипаттайтын математикалық модельдерді түсіндіруге бағыттау;

4) өздігінен оқуға және болашақ таңдаған мамандығы бойынша білімін жалғастыруға қажетті физика, химия, биология және басқа да теориялық облыстарда зерттеулер мен есептерді шешу үшін және практикалық іс-әрекеттерінде математикалық әдістерді қолданудың қарапайым дағдыларын қалыптастыру;

5) практикалық есептерді шешуде, алынған нәтижелерді бағалау мен анықтылығын орнатуда лайықты математикалық әдістерді таңдап алу үшін логикалық және сыни тұрғыдан ойлауын, шығармашылық қабілеттерін дамыту;

6) коммуникативтік дағдыларын, оның ішінде, ақпаратты дұрыс және сауатты түрде беру, сонымен қатар әртүрлі ақпарат көздерінен, басылымдар мен электрондық құралдардан алынған ақпаратты қолдану қабілетін дамыту;

7) өздігінен және топта жұмыс істеуде қажетті тәуелсіздік, жауапкершілік, бастамашылдық, табандылық, шыдамдылық пен толеранттылық сияқты тұлғалық қасиеттерді дамыту;

8) математиканың даму тарихымен, математикалық ұғымдардың пайда болу тарихымен таныстыру;

9) қоғамдық ілгерілеу үшін математиканың маңыздылығын түсінуін қамтамасыз ету;

10) математика оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (бұдан әрі - АКТ) қолдану дағдыларын дамыту.

13) білім берудегі құндылықтар – білім алушының тұлғасын қалыптастырудағы жетекші фактор болып табылатын адамзаттық құндылықтарға негізделген оқыту мақсаттарының жүйесін қалыптастырудағы бағдарлар;

14) білім беруді цифрландыру – білім беру саласын оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық мақсаттарын жүзеге асыруға бағытталған, заманауи ақпараттық технологияларды әзірлеу және оңтайлы пайдалану үшін әдістемемен және практикамен қамтамасыз ету процесі.

3. Оқытудың мақсаты - «Геометрия» пәнінің мазмұнын сапалы меңгеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, адамзаттық құндылықтар негізінде оқушылардың зияткерлік деңгейін дамыту, ұлттық мәдениеттің озық дәстүрлерін және өз елінің зиялы азаматын қалыптастыру.

4. Міндеттері:

1) «Геометриялық фигуралар туралы түсінік», «Геометриялық фигуралардың өзара орналасуы», «Метрикалық қатынастар», «Векторлар және түрлендірулер» бөлімшелері бойынша математикалық білім, білік және дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға ықпал ету;

2) математикалық тіл мен негізгі математикалық заңдарды, сандық қатынастар мен кеңістіктік формаларды, әртүрлі контекстердегі есептерді шешу үшін қолдануға ықпал ету;

3) есептерді шешудің математикалық модельдерін құру және нақты процестердің математикалық модельдерін түсіндіру қабілетін қалыптастыру;

4) физика, химия, биология, тағы басқа да теориялық салаларда, практикада есептерді зерттеу және шешу үшін математикалық әдістерді қолдана отырып, кең ауқымды дағдыларды қалыптастыру және дамыту;

5) практикалық есептерді шешу үшін қолайлы математикалық әдістерді таңдау, алынған нәтижелерді бағалау және олардың сенімділігін орнату үшін логикалық, сыни, аналитикалық ойлауды, шығармашылықты дамыту;

6) әлеуметтік тәжірибені жетілдіру мақсатында болашақты болжамдау және тәуекелдерді есептеу қабілетін қалыптастыру;

7) коммуникативтік дағдыларды, оның ішінде ақпаратты дәл және

<p>сауатты беру, әртүрлі көздерден алынған ақпаратты, соның ішінде басылымдар мен электронды құралдармен бірге пайдалану қабілетін дамыту;</p> <p>8) өз бетінше жұмыс істеуге, топта жұмыс істеуге және өмір бойы білім мен дағдыларды меңгеру мен дамытудың үздіксіз процесіне қажетті сыйластық, ашықтық, төзімділік сияқты жеке қасиеттерді дамыту;</p> <p>9) математиканың даму тарихымен, математикалық ұғымдардың пайда болу тарихымен таныстыру</p> <p>10) Геометрияны оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту</p> <p>11) Қазақстанның серпінді дамуы және әлемдік аренадағы орнын нығайту үшін математикалық, оқу, қаржылық сауаттылықтың маңызы туралы түсінік беру.</p> <p>5. Оқу пәнінің мазмұнын қалыптастырудың принциптері:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ғылымилық принципі; 2) қолжетімділік принципі; 3) жүйелілік және логикалық принципі; 4) спиральдік принципі; 5) пәнаралық байланысты жүзеге асыру принципі; 6) сабақтастық принципі. <p>6. Оқу пәнінің мазмұнында жүзеге асырылатын құндылықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) еңбек және шығармашылық; 2) ашықтық; 3) өмір бойы білім алу; 4) ынтымақтастық; 5) сыйластық; 6) Қазақстандық патриотизм және жауапкершілік. 		
<p>2-тарау. «Геометрия» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>1-параграф. «Геометрия» оқу пәнінің мазмұны</p> <p>7. «Геометрия» пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:</p>	<p>2-тарау. «Геометрия» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>1-параграф. «Геометрия» оқу пәнінің мазмұны</p> <p>4. «Геометрия» пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті</p>	

- 4) 7-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 68 сағат;
 5) 8-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 68 сағат;
 6) 9-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында – 68 сағат.

8. 7-сыныпқа арналған геометрия пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

32) «Геометрияның алғашқы мәліметтері». Геометрияның негізгі ұғымдары. Геометрияның қарапайым фигуралары. Аксиома және теорема. Фигуралардың теңдігі. Теореманы дәлелдеу. Дәлелдеудің кері жору әдісі. Сыбайлас және вертикаль бұрыштар және олардың қасиеттері. Бұрыштың биссектрисасы. Перпендикуляр түзулер, түзуге түсірілген перпендикуляр.

33) «Үшбұрыштар». Үшбұрыш және оның түрлері. Үшбұрыштың биссектрисасы, медианасы және биіктігі, орта сызығы. Үшбұрыштардың теңдігі. Үшбұрыштардың теңдігінің белгілері. Теңбүйірлі үшбұрыш. Тікбұрышты үшбұрыштың теңдік белгілері. Тік бұрышты үшбұрыштың қасиеттері. Үшбұрыш теңсіздігі;

34) «Түзулердің өзара орналасуы». Перпендикуляр түзулер. Көлбеу және оның проекциясы. Параллель түзулер. Екі түзуді қиюшымен қиғанда пайда болған бұрыштар. Параллель түзулердің қасиеттері. Түзулердің параллельдік белгілері. Үшбұрыштардың ішкі бұрыштарының қосындысы. Үшбұрыштың сыртқы бұрышы.. Түзуге жүргізілген перпендикулярдың біреу ғана болуы.

35) «Шеңбер. Геометриялық салулар». Шеңбер, дөңгелек және оның элементтері мен бөліктері. Центрлік бұрыш. Диаметр мен хорданың перпендикулярлығы жайлы теорема. Нүктелердің геометриялық орны. Түзу мен шеңбердің өзара орналасуы. Екі шеңбердің өзара орналасуы. Шеңберге жүргізілген жанама және қиюшы.. Шеңберге жүргізілген жанамалардың қасиеттері. Үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлер. Салу есептері.

36) 7-сыныптағы геометрия курсы қайталау.

9. 8-сыныпқа арналған геометрия пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

28) 7-сыныптағы геометрия курсы қайталау.

29) «Көпбұрыштар. Төртбұрыштарды зерттеу». Көпбұрыш. Дөңес

көлемі:

- 1) 7-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;
 2) 8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;
 3) 9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты

құрайды.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).

5. 7-сыныпқа арналған геометрия пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) «Геометрияның алғашқы мәліметтері». Геометрияның негізгі ұғымдары. Геометрияның қарапайым фигуралары. Аксиома және теорема. Фигуралардың теңдігі. Теореманы дәлелдеу. Дәлелдеудің кері жору әдісі. Сыбайлас және вертикаль бұрыштар және олардың қасиеттері. Бұрыштың биссектрисасы. Перпендикуляр;

2) «Үшбұрыштар». Үшбұрыш және оның түрлері. Үшбұрыштардың теңдігі. Үшбұрыштардың теңдігінің белгілері. Теңбүйірлі үшбұрыш. Үшбұрыштың биссектрисасы, медианасы және биіктігі, орта сызығы;

3) «Түзулердің өзара орналасуы». Екі түзуді қиюшымен қиғанда пайда болған бұрыштар. Түзулердің параллельдік белгілері. Параллель түзулердің қасиеттері. Үшбұрыштардың бұрыштарының қосындысы. Үшбұрыштың сыртқы бұрышы. Үшбұрыштардың теңсіздігі. Тікбұрышты үшбұрыштың теңдік белгілері. Тік бұрышты үшбұрыштың қасиеттері. Перпендикуляр түзулер. Көлбеу және оның проекциясы. Түзуге жүргізілген перпендикулярдың біреу ғана болуы;

4) «Шеңбер. Геометриялық салулар». Шеңбер, дөңгелек және оның элементтері мен бөліктері. Центрлік бұрыш. Түзу мен

көпбұрыш. Көпбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы. Көпбұрыштың сыртқы бұрышы. Көпбұрыштың сыртқы бұрыштарының қосындысы. Параллелограмм және оның қасиеттері. Параллелограмның белгілері. Тіктөртбұрыш, ромб және квадрат, олардың қасиеттері және белгілері. Фалес теоремасы. Пропорционал кесінділер. Трапеция, түрлері және қасиеттері. Үшбұрыштың және трапецияның орта сызығы. Іштей сызылған бұрыш және оның қасиеттері. Шеңберге іштей және сырттай сызылған төртбұрыштар. Үшбұрыштың тамаша нүктелері. Үшбұрыштың медианаларының қасиеті.

30) «Тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштары арасындағы қатыстар». Тікбұрышты үшбұрыштың сүйір бұрыштарының тригонометриялық функциялары. Пифагор теоремасы Негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктер және оның салдары. Синус, косинус, тангенс және котангенстің $30^0, 45^0, 60^0$ бұрыштарындағы мәндері. $\alpha, 90^0 - \alpha, 180^0 - \alpha$ бұрыштарының тригонометриялық функциялары. Тікбұрышты үшбұрыштарды шешу. Берілген екі элементі бойынша тік бұрышты үшбұрышты салу;

31) «Аудан». Аудан ұғымы. Тең шамалас және тең құрамдас фигуралар. Квадраттың, тіктөртбұрыштың, параллелограммның, ромбтың, үшбұрыштың және трапецияның аудандары.

32) «Жазықтықтағы тікбұрышты координаталар жүйесі. Жазықтықтағы нүктенің координаталары. Екі нүктенің арақашықтығын координаталар арқылы табу. Кесінді ортасының координаталары. Кесіндіні берілген қатынаста бөлетін нүктенің координаталарын табу; Шеңбердің теңдеуі. Түзудің теңдеуі. Теңдеулерімен берілген түзулер мен шеңберлердің өзара орналасуы. Координаталарды есептер шығаруда қолдану.

33) 8-сыныптағы геометрия курсың қайталау

10. 9-сыныпқа арналған геометрия пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

28) 8-сыныптағы геометрия курсың қайталау.

29) «Жазықтықтағы векторлар». Вектор ұғымы. Нөлдік вектор. Бірлік вектор. Коллинеар векторлар. Вектордың ұзындығы (модулі). Векторлардың теңдігі. Векторларды қосу және оның қасиеттері,

шеңбердің өзара орналасуы. Екі шеңбердің өзара орналасуы. Шеңберге жүргізілген жанама. Шеңберге жүргізілген жанамалардың қасиеттері. Үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлер. Салу есептері;

5) 7-сыныптағы геометрия курсың қайталау.

6. 8-сыныпқа арналған геометрия пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) 7-сыныптағы геометрия курсың қайталау;

2) «Көпбұрыштар. Төртбұрыштарды зерттеу». Көпбұрыш. Дөңес көпбұрыш. Көпбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы. Көпбұрыштың сыртқы бұрышы. Көпбұрыштың сыртқы бұрыштарының қосындысы. Параллелограмм және оның қасиеттері. Параллелограмның белгілері. Тіктөртбұрыш, ромб және шаршы, олардың қасиеттері және белгілері. Фалес теоремасы. Пропорционал кесінділер. Трапеция. Тікбұрышты және теңбүйірлі трапециялар, олардың қасиеттері. Үшбұрыштың орта сызығы. Трапецияның орта сызығы. Үшбұрыштың тамаша нүктелері. Үшбұрыштың медианаларының қасиеті;

3) «Тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштары арасындағы қатыстар». Тікбұрышты үшбұрыштағы сүйір бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі. Пифагор теоремасы. Негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктер және оның салдары. Синус, косинус, тангенс және котангенстің $30^0, 45^0, 60^0$ бұрыштарындағы мәндері. Тікбұрышты үшбұрыштарды шешу. α және $(90^0 - \alpha)$ бұрыштарының тригонометриялық функциялары;

4) «Аудан». Аудан ұғымы. Тең шамалас және тең құрамдас фигуралар. Шаршының, тіктөртбұрыштың, параллелограммның, ромбтың, үшбұрыштың және трапецияның аудандары;

5) «Жазықтықтағы тікбұрышты координаталар жүйесі. Жазықтықтағы нүктенің координаталары. Кесінді ортасының координаталары. Екі нүктенің арақашықтығы. Шеңбердің теңдеуі. Түзудің теңдеуі. Теңдеулерімен берілген түзулер мен шеңберлердің өзара орналасуы. Координаталарды есептер шығаруда қолдану;

векторларды азайту, векторды санға көбейту. Жазықтықтағы векторды екі коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу. Вектордың координаталары. Координаталық түрде берілген векторларға амалдар қолдану. Векторлардың коллинеарлығының қажетті және жеткілікті шарты.. Нүктенің радиус-векторы. Жазықтықтағы нүктелердің координаталары мен векторлардың координаталары арасындағы байланыс. Векторлардың арасындағы бұрыш. Векторлардың скалярлық көбейтіндісі. Векторларды есептерді шығаруда қолдану.

30) «Жазықтықта түрлендіру». Жазықтықты түрлендіру, қозғалыс және оның қасиеттері. Түрлендірулердің композициясы (көбейтіндісі). Фигуралардың теңдігі және оның қасиеттері. Жазықтықтағы қозғалыстар – осьтік және центрлік симметриялар, параллель көшіру, бұру. Гомотетия, ұқсастық түрлендіру және оның қасиеттері. Ұқсас фигуралар. Үшбұрыштар ұқсастығының белгілері. Тікбұрышты үшбұрыштардың ұқсастығы.

31) «Үшбұрыштарды шешу». Синустар және косинустар теоремалары. Үшбұрыштарды шешу. Практикалық мазмұнды есептерді шешу. Шеңберге іштей немесе сырттай сызылған үшбұрыштың ауданын пайдаланып шеңбердің радиусын табу формулалары.

32) «Шеңбер. Дұрыс көпбұрыштар». Дұрыс көпбұрыштар және олардың қасиеттері. Іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустарын көпбұрыштың қабырғаларымен, периметрімен және ауданымен байланыстыратын формулалар. Дұрыс көпбұрыштарды салу. Шеңбер доғасының ұзындығы. Сектор мен сегмент ауданы.

33) 7-9 сыныптардағы геометрия курсы қайталау.

11. Оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер күтілетін нәтижелер (біліктер немесе дағдылар, білім немесе түсініктер) түрінде берілген сыныптар бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады. Әр бөлімше ішінде тізбектеліп жазылған оқыту мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлап, оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды.

12. Оқу пәнінің мазмұны бір бөлімді қамтиды: «Геометрия».

10. «Геометрия» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

б) 8-сыныптағы геометрия курсы қайталау.

7. 9-сыныпқа арналған геометрия пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) 8-сыныптағы геометрия курсы қайталау;

2) «Жазықтықтағы векторлар». Вектор ұғымы. Нөлдік вектор. Бірлік вектор. Коллинеар векторлар. Вектордың ұзындығы (модулі). Векторлардың теңдігі. Векторларды қосу және оның қасиеттері, векторларды азайту, векторды санға көбейту. Жазықтықтағы векторды екі коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу. Вектордың координаталары. Координаталық түрде берілген векторларға амалдар қолдану. Векторлардың коллинеарлық белгісі. Нүктенің радиус-векторы. Жазықтықтағы нүктелердің координаталары мен векторлардың координаталары арасындағы байланыс. Векторлардың арасындағы бұрыш. Векторлардың скалярлық көбейтіндісі. Векторларды есептерді шығаруда қолдану;

3) «Жазықтықта түрлендіру». Жазықтықты түрлендіру, қозғалыс және оның қасиеттері. Түрлендірулердің композициясы (көбейтіндісі). Фигуралардың теңдігі және оның қасиеттері. Жазықтықтағы қозғалыстар – осьтік және центрлік симметриялар, параллель көшіру, бұру. Гомотетия, ұқсастық түрлендіру және оның қасиеттері. Ұқсас фигуралар. Үшбұрыштар ұқсастығының белгілері. Тікбұрышты үшбұрыштардың ұқсастығы;

4) «Үшбұрыштарды шешу». Синустар және косинустар теоремалары. Үшбұрыштарды шешу. Практикалық мазмұнды есептерді шешу. Шеңберге іштей немесе сырттай сызылған үшбұрыштың ауданын пайдаланып шеңбердің радиусын табу формулалары;

5) «Шеңбер. Дұрыс көпбұрыштар». Іштей сызылған бұрыш және оның қасиеттері. Шеңбердің хордалары мен қиюшы кесінділерінің пропорционалдығы туралы теорема. Шеңберге іштей және сырттай сызылған төртбұрыштар. Дұрыс көпбұрыштар және олардың қасиеттері. Шеңбер доғасының ұзындығы. Сектор мен сегмент ауданы. Іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустарын көпбұрыштың қабырғаларымен, периметрімен және

- 5) Геометриялық фигуралар туралы түсінік;
 6) Геометриялық фигуралардың өзара орналасуы;
 7) Метрикалық қатыстар;
 8) Векторлар және түрлендірулер.

ауданымен байланыстыратын формулалар. Дұрыс көпбұрыштарды салу;

6) 7-9 сыныптардағы геометрия курсын қайталау.

8. «Геометрия» оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер күтілетін нәтижелер (біліктер немесе дағдылар, білім немесе түсініктер) түрінде берілген сыныптар бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады. Әр бөлімше ішінде тізбектеліп жазылған оқыту мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлап, оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды.

9. Оқу пәнінің мазмұны бір бөлімді қамтиды: «Геометрия».

10. «Геометрия» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

9) геометриялық фигуралар туралы түсінік;

10) геометриялық фигуралардың өзара орналасуы;

11) метрикалық қатыстар;

12) векторлар және түрлендірулер.

2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі

13. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» - сынып, «2.1» - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.

14. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:

1-бөлім. Геометрия			
1.Геометриялық фигуралар	7.1.1.	8.1.1.	9.1.1.
	7.1.1.1 - планиметрияның негізгі фигураларын білу: нүкте, түзу;	8.1.1.1 - көпбұрыш, дөңес көпбұрыш, көпбұрыш элементтері анықтамаларын білу;	9.1.1.1 - доға ұзындығының формуласын қорытып шығару және

2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі

11. Бағдарламада, оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» - сынып, «2.1» - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.

12. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:

1-бөлім. Геометрия			
1.	7.1.1.	8.1.1.	9.1.1.
1. Геометриялық фигуралар туралы	7.1.1.1 планиметрияның негізгі фигураларын білу: нүкте, түзу; 7.1.1.2 нүктелер мен	8.1.1.1 көпбұрыш, дөңес көпбұрыш, көпбұрыш элементтері анықтамаларын	9.1.1.1 доға ұзындығының формуласын қорытып шығару және қолдану;

<p>туралы түсінік</p>	<p>7.1.1.2 - нүктелер мен түзулердің тиістілік аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.3 - аксиоманың теоремадан айырмашылығын түсіну: теореманың шарты мен қорытындысын ажырату; 7.1.1.4 - теоремаларды дәлелдеу әдістерін білу: тура дәлелдеу және «кері жору» әдістері; 7.1.1.5 - кесінді, сәуле, бұрыш, үшбұрыш, жарты жазықтық анықтамаларын білу; 7.1.1.6 - кесінділер мен бұрыштарды өлшеу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.7 - тең кесінділер мен тең бұрыштардың анықтамасы мен қасиеттерін есеп шығаруда қолдану 7.1.1.8 - тең фигуралардың анықтамасы мен қасиеттерін білу</p>	<p>8.1.1.2 - көп-бұрыштың ішкі бұрыштарының қосындыларының және сыртқы бұрыштарының қосындыларының формулаларын қорытып шығару; 8.1.1.3 - параллелограмм анықтамасын білу; 8.1.1.4 - параллелограмм қасиеттерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.5 - параллелограмм белгілерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.6 - тіктөрт-бұрыш, ромб, шаршы анықтамаларын білу және олардың қасиеттері мен белгілерін қорытып шығару; 8.1.1.7 - Фалес теоремасын білу және қолдану; 8.1.1.8 - пропорционал кесінділер туралы теоремаларды білу және қолдану; 8.1.1.9 - циркуль мен сызғыштың көмегімен кесіндіні бірдей n бөлікке бөлу; 8.1.1.10 - пропорционал кесінділерді салу; 8.1.1.11 - трапецияның анықтамасын, түрлерін және қасиеттерін білу; 8.1.1.12 - үшбұр-</p>	<p>қолдану; 9.1.1.2 - сектор мен сегмент ауданының формулаларын қорытып шығару және қолдану; 9.1.1.3 - дөңгелектегі кесінділердің пропорционалдылығы туралы теоремаларды білу және қолдану;</p>	<p>түсінік</p>	<p>түзулердің тиістілік аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.3 аксиоманың теоремадан айырмашылығын түсіну: теореманың шарты мен қорытындысын ажырату; 7.1.1.4 теоремаларды дәлелдеу әдістерін білу: тура дәлелдеу және «кері жору» әдістері; 7.1.1.5 кесінді, сәуле, бұрыш, үшбұрыш, жарты жазықтық анықтамаларын білу; 7.1.1.6 кесінділер мен бұрыштарды өлшеу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.7 тең фигуралардың анықтамасы мен қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.1.8 кесінділер мен бұрыштарды салу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.9 сыбайлас және вертикаль бұрыштардың анықтамаларын</p>	<p>білу; 8.1.1.2 көпбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындыларының және сыртқы бұрыштарының қосындыларының формулаларын қорытып шығару; 8.1.1.3 параллелограмм анықтамасын білу; 8.1.1.4 параллелограмм қасиеттерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.5 параллелограмм белгілерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.6 тіктөртбұрыш, ромб, шаршы анықтамаларын білу және олардың қасиеттері мен белгілерін қорытып шығару; 8.1.1.7 Фалес теоремасын білу және қолдану; 8.1.1.8 пропорционал кесінділер туралы теоремаларды білу және қолдану; 8.1.1.9 циркуль мен</p>	<p>9.1.1.2 сектор мен сегмент ауданының формулаларын қорытып шығару және қолдану; 9.1.1.3 іштей сызылған бұрыш анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 9.1.1.4 дөңгелектегі кесінділердің пропорционалдылығы туралы теоремаларды білу және қолдану</p>	
-----------------------	--	--	---	----------------	--	---	--	--

	<p>және қолдану; 7.1.1.9 - кесінділер мен бұрыштарды салу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.10 - сыбайлас және вертикаль бұрыштардың анықтамаларын білу; 7.1.1.11 - сыбайлас және вертикаль бұрыштардың қасиеттерін дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.12 - үшбұрыштың медианасы, биссектрисасы, биіктігі, қабырғаға жүргізілген орта перпендикуляр, орта сызығы анықтамаларын білу және оларды салу; 7.1.1.13 - үшбұрыштардың түрлерін: сүйір бұрышты, тік бұрышты, доғал бұрышты, теңбүйірлі, тең қабырғалы ажырату; 7.1.1.14 - теңбүйірлі, тікбұрышты үшбұрыштардың</p>	<p>ыштың орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану; 8.1.1.13 - трапецияның орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану. 8.1.1.14 - іштей сызылған бұрыштың анықтамасын және оның қасиеттерін білу;</p>			<p>білу; 7.1.1.10 сыбайлас және вертикаль бұрыштардың қасиеттерін дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.11 берілген үшбұрышқа тең үшбұрыштың бар болуы аксиомасын білу; 7.1.1.12 үшбұрыштың медианасы, биссектрисасы, биіктігі, орта перпендикуляры, орта сызығы анықтамаларын білу және оларды салу; 7.1.1.13 үшбұрыштардың түрлерін ажырату; 7.1.1.14 теңқабырғалы, теңбүйірлі, тікбұрышты үшбұрыштардың элементтерін білу; 7.1.1.15 сүйір бұрышты, доғал бұрышты және тікбұрышты үшбұрыштардың биіктіктерінің орналасуын салыстыру; 7.1.1.16</p>	<p>сызғыштың көмегімен кесіндіні бірдей n бөлікке бөлу; 8.1.1.10 пропорционал кесінділерді салу; 8.1.1.11 трапецияның анықтамасын, түрлерін және қасиеттерін білу; 8.1.1.12 үшбұрыштың орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану; 8.1.1.13 трапецияның орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>элементтерінің аттарын білу және оны сызбада көрсете білу ; 7.1.1.15 - сүйір бұрышты, доғал бұрышты және тікбұрышты үшбұрыштардың биіктіктерінің орналасу ерекшеліктерін салыстыру; 7.1.1.16 - үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын дәлелдеу; 7.1.1.17 - үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.18 - үшбұрыштың сыртқы бұрышының анықтамасын білу және үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы дәлелдеу; 7.1.1.19 - үшбұрыштың сыртқы бұрышы</p>				<p>үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын дәлелдеу; 7.1.1.17 үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.18 үшбұрыштың сыртқы бұрышының анықтамасын білу және үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы дәлелдеу; 7.1.1.19 үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы қолдану; 7.1.1.20 үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғалары арасындағы қатысты білу және есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.21 үшбұрыштар теңдігінің белгілерін білу</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>туралы теореманы қолдану; 7.1.1.20 - үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғалары арасындағы қатысты білу және есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.21 - үшбұрыштар теңдігінің белгілерін білу және дәлелдеу; 7.1.1.22 - үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығару мен дәлелдеулерде қолдану; 7.1.1.23 – тең бүйірлі және теңқабырғалы үшбұрыштың қасиеттері мен белгілерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.24 - тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін дәлелдеу; 7.1.1.25- тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер</p>				<p>және дәлелдеу; 7.1.1.22 үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығару мен дәлелдеулерде қолдану; 7.1.1.23 теңбүйірлі үшбұрыштың белгілері мен қасиеттерін қолдану; 7.1.1.24 теңқабырғалы үшбұрыштың қасиеттерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.25 тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін дәлелдеу; 7.1.1.26 тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.27 тікбұрышты үшбұрыштың қасиеттерін қолдану; 7.1.1.28 шеңбер мен дөңгелектің және олардың элементтерінің (центр, радиус,</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>шығаруда қолдану; 7.1.1.26 - 30° бұрышы бар тікбұрышты үшбұрыштың қасиеттерін қолдану; 7.1.1.27 - шеңбер мен дөңгелектің және олардың элементтерінің (центр, радиус, диаметр, хорда) анықтамаларын білу; 7.1.1.28 - центрлік бұрыштың анықтамасын, центрлік бұрыш пен доғаның градустық өлшемінің қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.1.29 - шеңбер диаметрі мен хордасының перпендикулярлығы туралы теоремаларды дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.30 - нүктелердің геометриялық орнының анықтамасын білу; 7.1.1.31 – перпендикуляр түзулер мен түзуге түсірілген</p>				<p>диаметр, хорда) анықтамаларын білу; 7.1.1.29 центрлік бұрыштың анықтамасы мен қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.1.30 шеңбер диаметрі мен хордасының перпендикулярлығы туралы теоремаларды дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.31 нүктелердің геометриялық орнының анықтамасын білу; 7.1.1.32 перпендикуляр ұғымын біледі</p>			
				2.	<p>7.1.2. Геометриялық фигуралардың өзара орналасуы</p> <p>7.1.2.1 нүктелердің түзу мен жазықтықта орналасу аксиомаларын білу және қолдану (реттік аксиомасы); 7.1.2.2 түзулердің параллельдік аксиомасын білу; 7.1.2.3 екі түзуді қиышымен қиғанда пайда болған бұрыштарды танып білу; 7.1.2.4 түзулердің</p>	8.1.2.	9.1.2.	
							9.1.2.1 шеңберге іштей және сырттай сызылған төртбұрыштардың қасиеттері мен белгілерін білу және қолдану; 9.1.2.2 дұрыс көпбұрыштардың анықтамасын және қасиеттерін білу; 9.1.2.3 дұрыс көпбұрыштарды салу; 9.1.2.4 дұрыс көпбұрышқа іштей	

	перпендикуляр анықтамасын білу; 7.1.1.32- үшбұрыштың элементтерін: төбесі, қабырғалары, ішкі және сыртқы бұрыштарының аттарын білу; 7.1.33- тең үшбұрыштардың анықтамаларын білу, сондай-ақ тең үшбұрыштардағы сәйкес элементтерді атау және белгілеу;				параллельдік белгілерін дәлелдеу; 7.1.2.5 түзулердің параллельдік белгілерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.2.6 параллель түзулердің қасиеттерін дәлелдеу; 7.1.2.7 параллель түзулердің қасиеттерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.2.8 перпендикуляр, көлбеу және көлбеудің проекциясы ұғымдарын меңгеру; 7.1.2.9 нүктеден түзуге түсірілген перпендикулярдың біреу ғана болуы туралы теореманы дәлелдеу және қолдану; 7.1.2.10 перпендикуляр түзулердің қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.2.11 шеңберге жүргізілген жанама мен киюшының анықтамаларын білу; 7.1.2.12 түзу мен	және сырттай сызылған шеңберлердің радиустары арасындағы байланысты білу және қолдану; 9.1.2.5 дұрыс көпбұрыштың қабырғаларын, периметрін, ауданын және оған іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустарын байланыстыратын формулаларды білу және қолдану; 9.1.2.6 үшбұрыш медианаларының қасиеттерін білу және қолдану
2. Гео-метриялық фигура-лардың өзара орнала-суы	7.1.2.	8.1.2.	9.1.2.			
	7.1.2.1 - нүктелердің түзу мен жазықтықта орналасу аксиомаларын білу және қолдану (реттік аксиомасы); 7.1.2.2 - түзулердің параллельдік аксиомасын білу; 7.1.2.3 - екі түзуді киюшымен қиғанда пайда болған бұрыштарды танып білу; 7.1.2.4 - түзулердің параллельдік белгілерін дәлелдеу; 7.1.2.5 - түзулердің параллельдік белгілерін есептер	8.1.2.1-іштей және сырттай сызылған төртбұрыштың қасиеттері мен белгілерін білу және қолдану;	9.1.2.1 - дұрыс көпбұрыштардың анықтамасын және қасиеттерін білу; 9.1.2.3 - дұрыс көпбұрыштарды салу; 9.1.2.4 - дұрыс көпбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустары арасындағы байланысты білу және қолдану; 9.1.2.5 - дұрыс көпбұрыштың қабырғаларын, периметрін, ауданын және оған іштей және сырттай сызылған шеңберлердің			

	<p>шығаруда қолдану; 7.1.2.6 - параллель түзулердің қасиеттерін дәлелдеу; 7.1.2.7 - параллель түзулердің қасиеттерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.2.8 - перпендикуляр, көлбеу және көлбеудің проекциясы ұғымдарын және олардың қасиеттерін меңгеру; 7.1.2.9 - нүктеден түзуге түсірілген перпендикулярдың біреу ғана болуы туралы теореманы дәлелдеу және қолдану; 7.1.2.10 –екі перпендикуляр түзудің және үшінші түзуге перпендикуляр екі түзудің қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.2.11 - шеңберге жүргізілген жанама мен киюшының анықтамаларын білу; 7.1.2.12 - түзу мен шеңбердің, екі шеңбердің өзара</p>		<p>радиустарын байланыстыратын формулаларды білу және қолдану; 9.1.2.6 - үшбұрыш медианаларының қасиеттерін білу және қолдану;</p>		<p>шеңбердің, екі шеңбердің өзара орналасу жағдайларын талдау; 7.1.2.13 есептер шығаруда шеңбер жанамаcының қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.2.14 үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің анықтамаларын білу; 7.1.2.15 үшбұрышқа сырттай және іштей сызылған шеңберлердің центрлерінің орналасуын түсіндіру; 7.1.2.16 берілген бұрышқа тең бұрыш салу, бұрыштың биссектрисасын салу, кесіндіні қак бөлу; 7.1.2.17 кесіндінің орта перпендикулярын және берілген түзуге перпендикуляр түзу салу; 7.1.2.18 берілген элементтері бойынша үшбұрыш</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>орналасу жағдайларын талдау; 7.1.2.13 - есептер шығаруда шеңбер жанамасының қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.2.14 - үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің анықтамаларын білу; 7.1.2.15 - үшбұрышқа сырттай және іштей сызылған шеңберлердің центрлерінің орналасуын түсіндіру; 7.1.2.16 - берілген бұрышқа тең бұрыш салу, бұрыштың биссектрисасын салу; 7.1.2.17 - кесіндінің орта перпендикулярын және берілген түзуге перпендикуляр түзу салу, кесіндіні қаж бөлу; 7.1.2.18 - берілген элементтері бойынша үшбұрыш</p>			<p>3. Метри калық қатыс тар</p>	<p>салу</p> <p>7.1.3.1 үшбұрыш теңсіздігін білу және қолдану</p>	<p>8.1.3.1 үшбұрыштың қабырғаларына жүргізілген медианалар, биссектрисалар, биіктіктер және орта перпендикулярлар қасиеттерін білу және қолдану; 8.1.3.2 бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштарының қатыстары арқылы берілген анықтамаларын білу; 8.1.3.3 Пифагор теоремасын дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.4 тікбұрышты үшбұрыштың тік бұрышының төбесінен гипотенузасына түсірілген биіктігінің қасиеттерін дәлелдеу және қолдану;</p>	<p>9.1.3.1 вектордың координаталарын табу; 9.1.3.2 вектордың ұзындығын табу; 9.1.3.3 координаталары мен берілген векторларға амалдар қолдану; 9.1.3.4 векторлардың скаляр көбейтіндісін және оның қасиеттерін білу және қолдану; 9.1.3.5 векторлар арасындағы бұрышты есептеу; 9.1.3.6 косинустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.7 синустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.8 іштей сызылған үшбұрыштың ауданын ($S = \frac{abc}{4R}$, мұндағы a, b, c – үшбұрыштың қабырғалары, R – сырттай сызылған шеңбер радиусы) және сырттай сызылған көпбұрыштың</p>	
--	---	--	--	---------------------------------	--	--	--	--

	салу; 7.1.2.19-параллель түзулердің анықтамасын білу;										
3.Метрикалық қатыстар	7.1.3.	8.1.3	9.1.3.								
	7.1.3.1 - үшбұрыш теңсіздігін білу және қолдану;	8.1.3.1 - үшбұрыштың медианаларының, биссектрисаларының, биіктіктерінің және қабырғаларына жүргізілген орта перпендикулярлардың қиылысу нүктелері жайлы теореманы дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.2 - бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштарының қатыстары арқылы берілген анықтамаларын білу; 8.1.3.3 - Пифагор теоремасын дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.4 - тікбұрышты үшбұрыштың тік бұрышының төбесінен гипотенузасына түсірілген биіктігінің және катеттердің гипотенузадағы проекцияларының қасиеттерін дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.5 - бұрышты оның синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің белгілі мәні бойынша салу; 8.1.3.6 - тікбұрышты үшбұрышты 30^0 , 45^0 , 60^0 - қа тең бұрыштардың синус,	9.1.3.1 - вектордың координаталарының анықтамасын білу және оны табу; 9.1.3.2 - вектордың ұзындығын оның координаталары бойынша табу; 9.1.3.3 - координаталарымен берілген векторларға амалдар қолдану; 9.1.3.4 – координаталары арқылы берілген векторлардың скаляр көбейтіндісін және оның қасиеттерін білу және қолдану; 9.1.3.5 - координаталары берілген векторлар арасындағы бұрыштың косинусын есептеу; 9.1.3.6 - косинустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.7 - синустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.8 – шеңберге іштей сызылған үшбұрыштың ауданын								
								8.1.3.5 бұрышты оның синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің белгілі мәні бойынша салу; 8.1.3.6 тікбұрышты үшбұрышты 30^0 , 45^0 , 60^0 -қа тең бұрыштардың синус, косинус, тангенс және котангенсінің мәндерін табу үшін қолдану; 8.1.3.7 тікбұрышты үшбұрыштың элементтерін табу үшін 30^0 , 45^0 , 60^0 - қа тең бұрыштардың синус, косинус, тангенс және котангенсінің мәндерін қолдану; 8.1.3.8 берілген екі элементі бойынша тікбұрышты бұрыштары мен қабырғаларын табу; 8.1.3.9 көпбұрыш ауданының анықтамасы мен қасиеттерін білу; 8.1.3.10 тең шамалас және тең құрамдас фигуралардың	ауданының ($S = p \cdot r$, мұндағы r – іштей сызылған шеңбер радиусы, p – көпбұрыштың жарты периметрі) формуларын білу және қолдану; 9.1.3.9 шеңберге іштей немесе сырттай сызылған үшбұрыштардың аудандарын пайдаланып шеңбердің радиусын табу формулаларын білу және қолдану; 9.1.3.10 синустар және косинустар теоремаларын үшбұрыштарды шешуде және қолданбалы есептерді шығаруда қолдану		

		<p>косинус, тангенс және котангенсінің мәндерін табу үшін қолдану және есеп шығаруда қолдану; 8.1.3.7 - берілген екі элементі бойынша тікбұрышты үшбұрышты салу; 8.1.3.8 - екі берілген элементі бойынша тікбұрышты үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғаларын табу; 8.1.3.9 көпбұрыш ауданының анықтамасы мен қасиеттерін білу; 8.1.3.10 - тең шамалас және тең құрамдас фигуралардың анықтамаларын білу; 8.1.3.11 - параллелограммның, ромбтың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.12 - үшбұрыштың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.13 - трапецияның ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.14 - жазықтықта координаталарымен берілген екі нүктенің арақашықтықтығын есептеу; 8.1.3.15 - кесінді ортасының координаталарын табу;</p>	<p>қабырғалары мен шеңбер радиусы арқылы өрнектеу формуласын білу және қолдану 9.1.3.9 - шеңберге іштей немесе сырттай сызылған үшбұрыштардың аудандарын пайдаланып шеңбердің радиусын табу формулаларын білу және қолдану; 9.1.3.10 - үшбұрыштарды шешуді қолданбалы есептерді шығаруда қолдану; 9.1.3.11-Шеңберге сырттай сызылған үшбұрыштың ауданын жарты периметр мен шеңбер радиусы арқылы өрнектеу формуласын білу және қолдану 9.1.3.12-Шеңбердің ұзындығының формуласын білу және қолдану 9.1.3.13-Дөңгелектің ауданының формуласын білу және қолдану 9.1.3.14- векторлардың скаляр</p>			<p>анықтамаларын білу; 8.1.3.11 параллелограммның, ромбтың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.12 үшбұрыштың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.13 трапецияның ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.14 жазықтықта координаталары мен берілген екі нүктенің арақашықтықтығын есептеу; 8.1.3.15 кесінді ортасының координаталарын табу; 8.1.3.16 кесіндіні берілген қатынаста бөлетін нүктенің координаталарын табу; 8.1.3.17 центрі (a, b), радиусы r болатын шеңбердің</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--

		<p>8.1.3.16 - кесіндіні берілген қатынаста бөлетін нүктенің координаталарын табу;</p> <p>8.1.3.17 - центрі (a, b), радиусы r болатын шеңбердің теңдеуін $(x - a)^2 + (y - b)^2 = r^2$ білу;</p> <p>8.1.3.18 - берілген теңдеуі бойынша шеңбер салу;</p> <p>8.1.3.19 - берілген екі нүкте арқылы өтетін түзудің теңдеуін жазу:</p> <p>8.1.3.20 - координаталармен берілген қарапайым есептерді шығару ;</p> <p>8.1.3.21 - $\sin^2\alpha + \cos^2\alpha = 1$ формуласын қорытып шығару және есептерді шығаруда қолдану;</p> <p>8.1.3.22 - негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктерді қорытып шығару және қолдану;</p> <p>8.1.3.23 - α, $90^\circ - \alpha$, $180^\circ - \alpha$ бұрыштарының синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі арасындағы байланыстарды білу және қолдану;</p> <p>8.1.3.24 - $\sin \alpha$, $\cos \alpha$, $tg \alpha$ және $ctg \alpha$ мәндерін олардың біреуінің берілген мәні бойынша табу;</p> <p>8.1.3.25-Квадрат пен тіктөртбұрыштың ауданының формуласын есеп шығаруда қолдану;</p>	<p>көбейтіндісінің анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>векторлардың модулы мен векторлардың арасындағы бұрыштың косинусын есептеу формуласын векторлардың скаляр көбейтіндісі арқылы өрнектеу формуласын қолдану;</p>			<p>теңдеуін $(x - a)^2 + (y - b)^2 = r^2$ білу;</p> <p>8.1.3.18 берілген теңдеуі бойынша шеңбер салу;</p> <p>8.1.3.19 түзудің жалпы теңдеуін және берілген екі нүкте арқылы өтетін түзудің теңдеуін жазу:</p> $ax + by + c = 0,$ $\frac{x-x_1}{x_2-x_1} = \frac{y-y_1}{y_2-y_1};$ <p>8.1.3.20 координаталармен берілген қарапайым есептерді шығару ;</p> <p>8.1.3.21 Пифагор теоремасын пайдаланып, $\sin^2\alpha + \cos^2\alpha = 1$ формуласын қорытып шығару және есептер шешуде қолдану;</p> <p>8.1.3.22 негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктерді қорытып шығару және қолдану;</p> <p>8.1.3.23 α және $(90 - \alpha)$ бұрыштарының синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі арасындағы байланыстарды</p>		
--	--	--	---	--	--	--	--	--

		8.1.3.26-Түзудің $ax + by + c = 0$ түріндегі жалпы теңдеуімен және $y = kx + b$ түріндегі теңдеумен берілуін білу, оның координаталар жүйесіне қарағанда орналасуын түсіндіру;				білу және қолдану; 8.1.3.24 $\sin \alpha, \cos \alpha, \operatorname{tg} \alpha$ және $\operatorname{ctg} \alpha$ -ның мәндерін олардың біреуінің берілген мәні бойынша табу		
				4. Векторлар және түрлендірулер	7.1.4.	8.1.4.	9.1.4.	
4. Векторлар және түрлендірулер	7.1.4.	8.1.4.	9.1.4.1 - вектордың, нөлдік вектордың, коллинеар векторлардың бағытталған, қарама-қарсы бағытталған вектордың, тең векторлардың, бірлік вектордың және вектор ұзындығының анықтамаларын білу; 9.1.4.2 - векторларды қосу, азайту, векторды санға көбейту ережелерін білу және қолдану; 9.1.4.3 - векторлардың коллинеарлығының қажетті және жеткілікті шартын білу және қолдану; 9.1.4.4 - векторды екі коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу туралы теореманы білу және қолдану; 9.1.4.5 - екі				9.1.4.1 вектордың, коллинеар векторлардың, тең векторлардың, нөлдік вектордың, бірлік вектордың және вектор ұзындығының анықтамаларын білу; 9.1.4.2 векторларды қосу, векторды санға көбейту ережелерін білу және қолдану; 9.1.4.3 векторлардың коллинеарлық шартын қолдану; 9.1.4.4 векторды екі коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу; 9.1.4.5 екі вектордың арасындағы бұрыштың анықтамасын білу; 9.1.4.6 векторлардың скаляр көбейтіндісін табу;	

			<p>вектордың арасындағы бұрыштың анықтамасын білу;</p> <p>9.1.4.6 - векторлардың скаляр көбейтіндісінің анықтамасын және қасиетін білу;</p> <p>9.1.4.7 - есептерді векторлық әдіспен шешу;</p> <p>9.1.4.8-Қозғалыстың түрлерін және олардың қасиеттерін білу: осьтік симметрия, центрлік симметрия, бұру, параллель көшіру және олардың композициясы туралы түсінігі болу;</p> <p>9.1.4.9 - симметрия, параллель көшіру және бұру кезінде фигуралардың бейнелерін салу;</p> <p>9.1.4.10 - жазықтықта түрлендіруді қолдана отырып есептер шығару;</p> <p>9.1.4.11 - гомотетияның анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.12 - гомотетия кезінде әртүрлі фигуралардың бейнелерін салу;</p>				<p>9.1.4.7 есептерді векторлық әдіспен шешу;</p> <p>9.1.4.8 қозғалыстың түрлерін, композициясын және олардың қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.9 симметрия, параллель көшіру және бұру кезінде фигуралардың бейнелерін салу;</p> <p>9.1.4.10 жазықтықта түрлендіруді қолдана отырып есептер шығару;</p> <p>9.1.4.11 гомотетияның анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.12 гомотетия кезінде әртүрлі фигуралардың бейнелерін салу;</p> <p>9.1.4.13 ұқсас фигуралардың анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.14 үшбұрыштар ұқсастығы белгілерін білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.15 тікбұрышты үшбұрыштардың ұқсастығын білу және қолдану;</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

			<p>9.1.4.13 - ұқсас түрлендіру мен ұқсас фигуралардың анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.14 - үшбұрыштар ұқсастығы белгілерін білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.15 - тікбұрышты үшбұрыштардың ұқсастығын білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.16 - үшбұрыш биссектрисасының қасиетін білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.17 - ұқсас фигуралардың аудандары және ұқсастық коэффициенті арасындағы тәуелділік формуласын білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.18 - дұрыс көрбұрыштардың симметрияларын білу;</p> <p>9.1.4.19 - есептер шығаруда векторларды қолдану.</p> <p>9.1.4.20- Векторлардың теңдігін және коллинеарлығын координаталық түрде қолдану;</p> <p>9.1.4.21-Қозғалыстың</p>				<p>9.1.4.16 үшбұрыш биссектрисасының қасиетін білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.17 ұқсас фигуралардың аудандары және ұқсастық коэффициенті арасындағы тәуелділік формуласын білу</p> <p>9.1.4.18 дұрыс көрбұрыштардың симметрияларын білу;</p> <p>9.1.4.19 есептер шығаруда векторларды қолдану</p>	
<p>13. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p> <p>14. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p>								

			<p>анықтамасы мен қасиеттерін білу 9.1.4.22-Симметрия осі мен симметрия центрі бар фигуралар туралы түсінігі болу 9.1.4.23-Векторларды коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу туралы теореманы координаталық түрде қолдану;</p>		
<p>13. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>			<p>14. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p>		
<p>3-параграф. «Геометрия» пәнінің оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері</p>			<p>17. Оқу пәні бойынша оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшелігі оқу біліктілігінің негізгі элементі - жалпыға бірдей оқу әрекетін қалыптастыру, оқу іс-әрекетінің дағдыларының жиынтығы, оның өз бетінше дамуы және білім алу мүмкіндігін өмір бойы жетілдіруді қамтамасыз ету.</p> <p>18. Пән бойынша оқу процесін ұйымдастыру тұлғалық-белсенділік тәсілі негізінде жүзеге асырылады. Тұлғалық-белсенділік тәсілі оқу үдерісін ұйымдастырудың өзін оқушылардың оқу іс-әрекетін ұйымдастыру және басқару ретінде қарастыра отырып, бұл процесті нақты оқу міндеттерін (танымдық, зерттеушілік, трансформациялық, проективті және т.б.) қою және шешуге қайта бағдарлауды білдіреді.</p> <p>19. Оқу үдерісін ұйымдастыру оқытудың интерактивті әдістерін</p>		

қолдануды көздейді. Оқушылардың мәселені талқылауда белсенділік танытумен, көзқарасын дәлелдеу, іздену және конструктивті шешім қабылдау арқылы бастамашылық жасауға өз тәжірибесінен игеруін ұйымдастыруға негізделген.

Оқыту процесінде цифрлық дидактика элементтері - білім беру үдерісін цифрландыру, цифрлық экономика мен желілік қауымдастыққа көшу жағдайының пәні болып табылады.

20. Математиканы оқытуда ақпараттық-коммуникациялық құралдарды пайдалану: тапсырмаларды жұппен немесе топтық жұмыс кезінде Internet желісі арқылы білім алушылардың қашықтықтан өзара іс-қимылын (коммуникациясын); білім алушылардың оқу контентіне және олардың дербес қызметіне қол жеткізуін (moodle және т. б.); динамикалық ортаны (GeoGebra және т. б.) пайдалана отырып, оқу зерттеулерін, онлайн оқытуды ұйымдастыру мақсатында жүзеге асырылады; сабақтар (zoom, bigbluebutton және т. б.); тест қабықтарын (MyTest және т.б.) және арнайы онлайн-сервистер мен қашықтықтан оқыту жүйелерін (moodle және т. б.) пайдалана отырып тестілеу.

21. Бағалау критерийлерін жасау кезінде оқушылардың ерекше қажеттіліктері ескеріледі. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар үшін міндетті түзету компоненті қарастырылған. Оқушылардың ерекше қажеттіліктерін есепке алу оқытуды деңгейлік саралау көмегімен жүзеге асырылады. Сонымен бірге танымдық іс-әрекетті басқару әр оқушыны оның жеке қабілеті мен қабілеті деңгейінде оқыту мақсатымен жүзеге асады. Мұғалім сараланған тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың жеке ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, оларға көмек көрсетеді.

22. Алгебра бойынша оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау оқушылардың білімін бағалау критерийлерін қолдану арқылы жүзеге асырылады. Бағалау критерийлері оқу мақсатына сәйкес құрастырылады. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау формативті және жиынтық бағалау түрінде жүзеге асырылады.

23. Оқу процесін ұйымдастыру үшін математика кабинетін жабдықтау қажет, ол мыналардан тұрады: сынып құралдары (сызғыштар, үшбұрыштар, транспортир, циркуль және т.б.); модельдер

(планиметриялық және стереометриялық модельдер жиынтығы); баспа материалдары (кестелер жинағы); оқытудың техникалық құралдары (мұғалімге арналған компьютер, интерактивті тақта, графикалық планшеттер және т.б.); математиканы оқытуға арналған бағдарламалық қамтамасыз ету.

4-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Геометрия» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 7-сынып

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Геометрияның алғашқы мәліметтері	Геометрияның негізгі ұғымдары. Аксиома. Теорема	7.1.1.1 - планиметрияның негізгі фигураларын білу: нүкте, түзу; 7.1.1.5 - кесінді, сәуле, бұрыш, үшбұрыш, жарты жазықтық анықтамаларын білу; 7.1.1.2 - нүктелер мен түзулердің тиістілік аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.3 - аксиоманың теоремадан айырмашылығын түсіну: теореманың шарты мен қорытындысын ажырату; 7.1.2.1 - нүктелердің түзу мен жазықтықта орналасу аксиомаларын білу және қолдану (реттік аксиомасы); 7.1.1.6 - кесінділер мен бұрыштарды өлшеу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.7 - тең кесінділер мен тең бұрыштардың анықтамасын және қасиеттерін есеп шығаруда қолдану 7.1.1.9 - кесінділер мен бұрыштарды салу аксиомаларын білу және қолдану;
	Фигуралар теңдігі	7.1.1.8 - тең фигуралардың анықтамасы мен

3-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Геометрия» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 7-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Геометрияның алғашқы мәліметтері	Геометрияның негізгі ұғымдары. Аксиома. Теорема	7.1.1.1 планиметрияның негізгі фигураларын білу: нүкте, түзу; 7.1.1.5 кесінді, сәуле, бұрыш, үшбұрыш, жарты жазықтық анықтамаларын білу; 7.1.1.2 нүктелер мен түзулердің тиістілік аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.3 аксиоманың теоремадан айырмашылығын түсіну: теореманың шарты мен қорытындысын ажырату; 7.1.2.1 нүктелердің түзу мен жазықтықта орналасу

		қасиеттерін білу және қолдану;			
	Теореманы дәлелдеу әдістері: тура дәлелдеу және «кері жору» әдісі	7.1.1.4 - теоремаларды дәлелдеу әдістерін білу: тура дәлелдеу және «кері жору» әдістері			аксиомаларын білу және қолдану (реттік аксиомасы); 7.1.1.6 кесінділер мен бұрыштарды өлшеу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.8 кесінділер мен бұрыштарды салу аксиомаларын білу және қолдану; 7.1.1.11 берілген үшбұрышқа тең үшбұрыштың бар болуы аксиомасын білу; 7.1.2.2 түзулердің параллельдік аксиомасын білу
	Сыбайлас және вертикаль бұрыштар, олардың қасиеттері	7.1.1.10 - сыбайлас және вертикаль бұрыштардың анықтамаларын білу; 7.1.1.11 - сыбайлас және вертикаль бұрыштардың қасиеттерін дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.32 – перпендикуляр түзулер мен түзуге түсірілген перпендикулярдың анықтамасын білу;			
2-тоқсан					
Үшбұрыштар	Үшбұрыш және оның түрлері	7.1.1.33-Үшбұрышт элементтерінің: төбесі, қабырғалары, ішкі және сыртқы бұрыштарының аттарын білу;			
		7.1.1.13 - үшбұрыштардың түрлерін ажырату: сүйірбұрышты, тік бұрышты, доғал бұрышты, теңбүйірлі, тең қабырғалы, қабырғалары әртүрлі;			Фигуралар теңдігі
		7.1.1.14 – теңбүйірлі және тікбұрышты үшбұрыштардың элементтерінің аттарын білу және оны сызбада көрсете білу ;			Теореманы дәлелдеу әдістері: тура дәлелдеу және «кері жору» әдісі
	Үшбұрыштың биссектрисы, медианасы, биіктігі және орта сызығы	7.1.1.12 - үшбұрыштың медианасы, биссектрисасы, биіктігі, қабырғаға жүргізілген орта перпендикуляр, орта сызығы анықтамаларын білу және оларды салу; 7.1.1.15 - сүйір бұрышты, доғал бұрышты және тікбұрышты үшбұрыштардың биіктіктерінің орналасу ерекшеліктерін салыстыру;			Сыбайлас және вертикаль бұрыштар, олардың қасиеттері
Үшбұрыштар теңдігінің белгілері	7.1.33- тең үшбұрыштардың анықтамаларын білу, сондай-ақ тең үшбұрыштардағы сәйкес элементтерді атау және белгілеу 7.1.1.21 - үшбұрыштар теңдігінің белгілерін білу және дәлелдеу;				7.1.1.9 сыбайлас және вертикаль бұрыштардың анықтамаларын білу; 7.1.1.10 сыбайлас және вертикаль бұрыштардың қасиеттерін дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.32 перпендикуляр ұғымын біледі

		7.1.1.22 - үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығару мен дәлелдеулерде қолдану;	2-тоқсан		
	Теңбүйірлі үшбұрыш, оның қасиеттері және белгілері	7.1.1.23 – теңбүйірлі және теңқабырғалы үшбұрыштың белгілері мен қасиеттерін есеп шығаруда қолдану;	Үшбұрыштар	Үшбұрыш және оның түрлері	7.1.1.13 үшбұрыштардың түрлерін ажырату
3-тоқсан				Үшбұрыштың биссектрисы, медианасы, биіктігі және орта сызығы	7.1.1.14 теңқабырғалы, теңбүйірлі, тікбұрышты үшбұрыштардың элементтерін білу; 7.1.1.12 үшбұрыштың медианасы, биссектрисасы, биіктігі, орта перпендикуляр, орта сызығы анықтамаларын білу және оларды салу; 7.1.1.15 сүйір бұрышты, доғал бұрышты және тікбұрышты үшбұрыштардың биіктіктерінің орналасуын салыстыру
Үшбұрыштар	Тікбұрышты үшбұрыштардың теңдігінің белгілері. Тікбұрышты үшбұрыштың қасиеттері	7.1.1.24 - тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін дәлелдеу; 7.1.1.25 - тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.26. 30 ⁰ бұрышы бар тікбұрышты үшбұрыштың қасиетін қолдану;		Үшбұрыш теңсіздігі	7.1.1.20 - үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғалары арасындағы қатысты білу және есептер шығаруда қолдану; 7.1.3.1 - үшбұрыш теңсіздігін білу және қолдану;
Түзулердің өзара орналасуы	Перпендикуляр түзулер. Перпендикуляр, көлбеу және оның проекциясы	7.1.2.8 - перпендикуляр, көлбеу, көлбеудің проекциясы ұғымдарын және қасиеттерін меңгеру; 7.1.2.9 - нүктеден түзуге түсірілген перпендикулярдың біреу ғана болуы туралы теореманы дәлелдеу және қолдану;		Үшбұрыштар теңдігінің белгілері	7.1.1.21 үшбұрыштар теңдігінің белгілерін білу және дәлелдеу; 7.1.1.22 үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығару мен дәлелдеулерде қолдану
	Параллель түзулер, олардың белгілері және қасиеттері	7.1.2.19-Параллель түзулердің анықтамасын білу 7.1.2.3 - екі түзуді қиюшымен қиғанда пайда болған бұрыштарды танып білу; 7.1.2.10 – үшінші түзуге перпендикуляр екі түзудің қасиетін білу және қолдану; 7.1.2.4 - түзулердің параллельдік белгілерін дәлелдеу; 7.1.2.5 - түзулердің параллельдік белгілерін есептер шығаруда қолдану;		Теңбүйірлі үшбұрыш, оның қасиеттері және белгілері	7.1.1.23 теңбүйірлі үшбұрыштың белгілері мен қасиеттерін қолдану; 7.1.1.24 теңқабырғалы үшбұрыштың қасиеттерін есептер шығаруда қолдану
3-тоқсан					
Түзулердің өзара	Параллель түзулер,	7.1.2.3 екі түзуді қиюшымен қиғанда пайда болған			

		7.1.2.2 - түзулердің параллельдік аксиомасын білу; 7.1.2.6 - параллель түзулердің қасиеттерін дәлелдеу; 7.1.2.7 - параллель түзулердің қасиеттерін есептер шығаруда қолдану;	орналасуы	олардың белгілері және қасиеттері	бұрыштарды танып білу; 7.1.2.4 түзулердің параллельдік белгілерін дәлелдеу; 7.1.2.5 түзулердің параллельдік белгілерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.2.6 параллель түзулердің қасиеттерін дәлелдеу; 7.1.2.7 параллель түзулердің қасиеттерін есептер шығаруда қолдану		
	Үшбұрыш бұрыштарының қосындысы. Үшбұрыштың сыртқы бұрышы	7.1.1.16 - үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын дәлелдеу; 7.1.1.17 - үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.18 - үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы білу және дәлелдеу; 7.1.1.19 - үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы қолдану;					
						Үшбұрыш бұрыштарының қосындысы. Үшбұрыштың сыртқы бұрышы	7.1.1.16 үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын дәлелдеу; 7.1.1.17 үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.18 үшбұрыштың сыртқы бұрышының анықтамасын білу және үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы дәлелдеу; 7.1.1.19 үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы қолдану
4-тоқсан							
Шеңбер. Геометриялық салулар	Шеңбер, дөңгелек, олардың элементтері мен бөліктері. Центрілік бұрыш	7.1.1.27 - шеңбер мен дөңгелектің және олардың элементтерінің (центр, радиус, диаметр, хорда) анықтамаларын білу; 7.1.1.28 - центрілік бұрыштың, доғаның градусық өлшемінің анықтамасын, қасиеттерін білу және қолдану; 7.1.1.29 - шеңбер диаметрі мен хордасының перпендикулярлығы туралы теоремаларды дәлелдеу және қолдану; 7.1.1.30 - нүктелердің геометриялық орнының анықтамасын білу;		Үшбұрыш теңсіздігі	7.1.1.20 үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғалары арасындағы қатысты білу және есептер шығаруда қолдану; 7.1.3.1 үшбұрыш теңсіздігін		
		7.1.2.12 - түзу мен шеңбердің, екі шеңбердің өзара орналасу жағдайларын талдау;					
	Түзу мен шеңбердің өзара орналасуы. Екі шеңбердің өзара орналасуы						
	Шеңберге	7.1.2.11 - шеңберге жүргізілген жанама мен					

	жүргізілген жанама. Шеңберге жүргізілген жанамалардың қасиеттері	қиюшының анықтамаларын білу; 7.1.2.13 - есептер шығаруда шеңбер жанамасының қасиеттерін білу және қолдану;				білу және қолдану	
	Үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлер	7.1.2.14 - үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің анықтамаларын білу; 7.1.2.15 - үшбұрышқа сырттай және іштей сызылған шеңберлердің центрлерінің орналасуын түсіндіру;			Тікбұрышты үшбұрыштардың теңдігінің белгілері. Тікбұрышты үшбұрыштың қасиеттері	7.1.1.25 тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін дәлелдеу; 7.1.1.26 тікбұрышты үшбұрыштар теңдігінің белгілерін есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.27 тікбұрышты үшбұрыштың қасиеттерін қолдану	
	Салу есептері	7.1.2.17 - кесіндінің орта перпендикулярын және берілген түзуге перпендикуляр түзу салу, кесіндіні қақ бөлу; 7.1.2.16 - берілген бұрышқа тең бұрыш салу, бұрыштың биссектрисасын салу; 7.1.2.18 - берілген элементтері бойынша үшбұрыш салу;			Перпендикуляр түзулер. Перпендикуляр, көлбеу және оның проекциясы	7.1.2.8 перпендикуляр, көлбеу және көлбеудің проекциясы ұғымдарын меңгеру; 7.1.2.9 нүктеден түзуге түсірілген перпендикулярдың біреу ғана болуы туралы теореманы дәлелдеу және қолдану; 7.1.2.10 перпендикуляр түзулердің қасиеттерін білу және қолдану	
7-сыныптағы геометрия курсын қайталау							
2) 8-сынып							
Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары					
1-тоқсан							
7-сыныптағы геометрия курсын қайталау							
Көпбұрыштар. Төртбұрыш тарды зерттеу	Көпбұрыш. Дөңес көпбұрыш	8.1.1.1 - көпбұрыш, дөңес көпбұрыш, көпбұрыш элементтері анықтамаларын білу; 8.1.1.2 - көпбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындыларының және сыртқы бұрыштарының қосындыларының формулаларын қорытып шығару;					
	Параллелограмм, ромб,	8.1.1.3 - параллелограмм анықтамасын білу;					
4-тоқсан							
Шеңбер. Геометриялық салулар	Шеңбер, дөңгелек, олардың элементтері мен бөліктері. Центрлік бұрыш	7.1.1.31 нүктелердің геометриялық орнының анықтамасын білу; 7.1.1.28 шеңбер мен дөңгелектің және олардың элементтерінің (центр, радиус, диаметр, хорда) анықтамаларын білу; 7.1.1.29 центрлік бұрыштың анықтамасы мен қасиеттерін					

тік төртбұрыш, квадрат және олардың қасиеттері мен белгілері	8.1.1.4 - параллелограмм қасиеттерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.5 - параллелограмм белгілерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.6 - тіктөртбұрыш, ромб, шаршы анықтамаларын білу және олардың қасиеттері мен белгілерін қорытып шығару;				білу және қолдану; 7.1.1.30 шеңбер диаметрі мен хордасының перпендикулярлығы туралы теоремаларды дәлелдеу және қолдану	
Фалес теоремасы. Пропорционал кесінділер	8.1.1.7 - Фалес теоремасын білу және қолдану; 8.1.1.8 - пропорционал кесінділер туралы теоремаларды білу және қолдану; 8.1.1.9 - циркуль мен сызғыштың көмегімен кесіндіні бірдей n бөлікке бөлу; 8.1.1.10 - пропорционал кесінділерді салу;			Түзу мен шеңбердің өзара орналасуы. Екі шеңбердің өзара орналасуы	7.1.2.12 түзу мен шеңбердің, екі шеңбердің өзара орналасу жағдайларын талдау	
Трапеция, оның түрлері мен қасиеттері. Трапеция мен үшбұрыштың орта сызықтары	8.1.1.11 - трапецияның анықтамасын, түрлерін және қасиеттерін білу; 8.1.1.12 - үшбұрыштың орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану; 8.1.1.13 - трапецияның орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану.			Шеңберге жүргізілген жанама. Шеңберге жүргізілген жанамалардың қасиеттері	7.1.2.11 шеңберге жүргізілген жанама мен қиюшының анықтамаларын білу; 7.1.2.13 есептер шығаруда шеңбер жанамасының қасиеттерін білу және қолдану	
Іштей сызылған бұрыш Іштей және сырттай сызылған көпбұрыш.	8.1.1.14 - іштей сызылған бұрыш анықтамасын білу және оның қасиеттерін қолдану; 8.1.2.1 - шеңберге іштей және сырттай сызылған төртбұрыштардың қасиеттері мен белгілерін			Үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлер Салу есептері	7.1.2.14 үшбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің анықтамаларын білу; 7.1.2.15 үшбұрышқа сырттай және іштей сызылған шеңберлердің центрлерінің орналасуын түсіндіру 7.1.2.16 берілген бұрышқа тең бұрыш салу, бұрыштың биссектрисасын салу, кесіндіні қаж бөлу; 7.1.2.17 кесіндінің орта перпендикулярын және берілген түзуге	

		білу және қолдану;			перпендикуляр түзу салу; 7.1.2.18 берілген элементтері бойынша үшбұрыш салу
	Үшбұрыштың тамаша нүктелері	8.1.3.1 - үшбұрыштың қабырғаларына жүргізілген медианалар, биссектрисалар, биіктіктер және орта перпендикулярлардың қиылысу нүктелері жайлы теоремаларды дәлелдеу және қолдану;		7-сыныптағы геометрия курсын қайталау	
			2) 8-сынып:		
			Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары
2-тоқсан			1-тоқсан		
			7-сыныптағы геометрия курсын қайталау		
Тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштары арасындағы қатыстар	Тікбұрышты үшбұрыштың сүйір бұрыштарының тригонометриялық функциялары. Пифагор теоремасы	8.1.3.2 - бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштарының қатыстары арқылы берілген анықтамаларын білу; 8.1.3.3 - Пифагор теоремасын дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.4 - тікбұрышты үшбұрыштың тік бұрышының төбесінен гипотенузасына түсірілген биіктігінің және катеттердің гипотенузаға түсірілген проекциясының қасиеттерін дәлелдеу және қолдану;	Көпбұрыштар. Төртбұрыш тарды зерттеу	Көпбұрыш. Дөңес көпбұрыш	8.1.1.1 көпбұрыш, дөңес көпбұрыш, көпбұрыш элементтері анықтамаларын білу; 8.1.1.2 көпбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындыларының және сыртқы бұрыштарының қосындыларының формулаларын қорытып шығару
	Негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктер	8.1.3.21 - $\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha = 1$ формуласын қорытып шығару және есептерді шығаруда қолдану; 8.1.3.22 - негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктерді қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.23 $\alpha, 90^\circ - \alpha, 180^\circ -$		Параллелограмм, ромб, тіктөртбұрыш, шаршы және олардың қасиеттері мен белгілері	8.1.1.3 параллелограмм анықтамасын білу; 8.1.1.4 параллелограмм қасиеттерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.5 параллелограмм белгілерін қорытып шығару және қолдану; 8.1.1.6 тіктөртбұрыш, ромб, шаршы анықтамаларын білу

		α бұрыштарының синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі арасындағы байланыстарды білу және қолдану 8.1.3.24 - $\sin \alpha$, $\cos \alpha$, $tg \alpha$ және $ctg \alpha$ мәндерін олардың біреуінің 8.1.3.5 - бұрышты оның синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің белгілі мәні бойынша салу;				және олардың қасиеттері мен белгілерін қорытып шығару
	Тікбұрышты үшбұрыштарды шешу	8.1.3.6 - тікбұрышты үшбұрышты 30° , 45° , 60° - қа тең бұрыштардың синус, косинус, тангенс және котангенсінің мәндерін табу үшін пайдалану және есеп шығаруда қолдану; 8.1.3.8 - екі берілген элементі бойынша тікбұрышты үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғаларын табу; 8.1.3.7 – берілген екі элементі бойынша тікбұрышты үшбұрышты салу			Фалес теоремасы. Пропорционал кесінділер	8.1.1.7 Фалес теоремасын білу және қолдану; 8.1.1.8 пропорционал кесінділер туралы теоремаларды білу және қолдану; 8.1.1.9 циркуль мен сызғыштың көмегімен кесіндіні бірдей n бөлікке бөлу; 8.1.1.10 пропорционал кесінділерді салу
					Трапеция, оның түрлері мен қасиеттері. Трапеция мен үшбұрыштың орта сызықтары	8.1.1.11 трапецияның анықтамасын, түрлерін және қасиеттерін білу; 8.1.1.12 үшбұрыштың орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану; 8.1.1.13 трапецияның орта сызығының қасиетін дәлелдеу және қолдану
3-тоқсан						
Аудан	Фигураның ауданы және оның қасиеттері	8.1.3.9 - көпбұрыш ауданының анықтамасы мен қасиеттерін білу; 8.1.3.10 - тең шамалас және тең құрамдас фигуралардың анықтамаларын білу;			Үшбұрыштың тамаша нүктелері	8.1.3.1 үшбұрыштың қабырғаларына жүргізілген медианалар, биссектрисалар, биіктіктер және орта перпендикулярлар қасиеттерін білу және қолдану
	Төртбұрыштар мен үшбұрыштардың	8.1.3.25-Квадрат пен тіктөртбұрыштың ауданының формуласын			2-тоқсан	

	аудандары	есеп шығаруда қолдану 8.1.3.11 - параллелограмның, ромбтың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.12 - үшбұрыштың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.13 - трапецияның ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану;		Тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштары арасындағы қатыстар	Тікбұрышты үшбұрыштың сүйір бұрыштарының тригонометриялық функциялары. Пифагор теоремасы	8.1.3.2 бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары мен бұрыштарының қатыстары арқылы берілген анықтамаларын білу; 8.1.3.3 Пифагор теоремасын дәлелдеу және қолдану; 8.1.3.4 тікбұрышты үшбұрыштың тік бұрышының төбесінен гипотенузасына түсірілген биіктігінің қасиеттерін дәлелдеу және қолдану	
4-тоқсан							
Жазықтықтағы тікбұрышты координаталар жүйесі	Жазықтықтағы координаталар әдісі	8.1.3.14 - жазықтықта координаталарымен берілген екі нүктенің арақашықтықтығын есептеу; 8.1.3.15 - кесінді ортасының координаталарын табу; 8.1.3.16 - кесіндіні берілген қатынаста бөлетін нүктенің координаталарын табу; 8.1.3.17 - центрі (a, b), радиусы r болатын шеңбердің теңдеуін $(x - a)^2 + (y - b)^2 = r^2$ білу; 8.1.3.18 - берілген теңдеуі бойынша шеңбер салу; 8.1.3.26-Түзудің $ax + by + c = 0$ түріндегі жалпы теңдеуімен және $y = kx + b$ түріндегі теңдеумен берілуін білу, оның координаталар жүйесіне қарағанда орналасуын			Негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктер	8.1.3.21 Пифагор теоремасын пайдаланып, $\sin^2\alpha + \cos^2\alpha = 1$ формуласын қорытып шығару және есептер шешуде қолдану; 8.1.3.22 негізгі тригонометриялық тепе-теңдіктерді қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.23 α және $(90 - \alpha)$ бұрыштарының синусы, косинусы, тангенсі және котангенсі арасындағы байланыстарды білу және қолдану 8.1.3.24 $\sin \alpha, \cos \alpha, tg \alpha$ және $ctg \alpha$	

		түсіндіру; 8.1.3.19 - берілген екі нүкте арқылы өтетін түзудің теңдеуін жазу;				мәндерін олардың біреуінің 8.1.3.5 бұрышты оның синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің белгілі мәні бойынша салу
	Мәтін есептерді шығару	8.1.3.20 - координаталармен берілген қарапайым есептерді шығару ;				8.1.3.6 тікбұрышты үшбұрышты 30^0 , 45^0 , 60^0 -қа тең бұрыштардың синус, косинус, тангенс және котангенсінің мәндерін табу үшін қолдану; 8.1.3.7 тікбұрышты үшбұрыштың элементтерін табу үшін 30^0 , 45^0 , 60^0 - қа тең бұрыштардың синус, косинус, тангенс және котангенсінің мәндерін қолдану; 8.1.3.8 берілген екі элементі бойынша тікбұрышты үшбұрыштың бұрыштары мен қабырғаларын табу
8-сыныптағы геометрия курсын қайталау						
3) 9-сынып						
Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары				
1-тоқсан						
8-сыныптағы геометрия курсын қайталау						
Жазықтықтағы векторлар	Вектор. Коллинеар және коллинеар емес векторлар Векторларға амалдар қолдану.	9.1.4.1 - вектордың, нөлдік вектордың, коллинеар векторлардың, бағыттас және қарама-қарсы бағытталған векторлардың, вектор ұзындығының, тең векторлардың, бірлік вектордың анықтамаларын білу; 9.1.4.2 - векторларды қосу, азайту, векторды санға көбейту ережелері мен қасиеттерін білу және қолдану; 9.1.4.3 векторлардың коллинеарлығының қажетті және жеткілікті шартын білу және қолдану; 9.1.4.4 - векторды екі коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу жайлы теореманы білу және қолдану; 9.1.4.5 - екі вектордың арасындағы бұрыштың анықтамасын білу; 9.1.4.6 - векторлардың скаляр көбейтіндісінің анықтамасын және				
3-тоқсан						
Аудан	Фигураның ауданы және оның қасиеттері	8.1.3.9 көпбұрыш ауданының анықтамасы мен қасиеттерін білу; 8.1.3.10 тең шамалас және тең құрамдас фигуралардың анықтамаларын білу				
	Төртбұрыштар мен үшбұрыштардың аудандары	8.1.3.11 параллелограммның, ромбтың ауданы формулаларын қорытып				

	қасиеттерін білу; 9.1.3.14-векторлардың модулы мен векторлардың арасындағы бұрыштың косинусын векторлардың скаляр көбейтіндісі арқылы өрнектеу формуласын қолдану; 9.1.4.7 - есептерді векторлық әдіспен шешу;			шығару және қолдану; 8.1.3.12 үшбұрыштың ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану; 8.1.3.13 трапецияның ауданы формулаларын қорытып шығару және қолдану
Вектордың координаталары. Координаталық түрде берілген векторларға амалдар қолдану	9.1.3.1 - вектордың координаталарының анықтамасын білу және оны табу; 9.1.4.20-Векторлардың теңдігін және коллинеарлығын координаталық түрде қолдану; 9.1.3.3 - координаталарымен берілген векторларға амалдар қолдану; 9.1.4.23-Векторларды коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу туралы теореманы координаталық түрде қолдану; 9.1.3.2 - вектордың ұзындығын оның координаталары бойынша табу; 9.1.3.4 - векторлардың скаляр көбейтіндісін және оның қасиеттерін координаталық формада білу және қолдану; 9.1.3.5 – координаталары берілген векторлардың арасындағы бұрыштың косинусын есептеу;			
Есептерді	9.1.4.19 - векторды есептер шығаруда			
			4-тоқсан	
		Жазықтықтағы тікбұрышты координаталар жүйесі	Жазықтықтағы координаталар әдісі	8.1.3.14 жазықтықта координаталарымен берілген екі нүктенің арақашықтықтығын есептеу; 8.1.3.15 кесінді ортасының координаталарын табу; 8.1.3.16 кесіндіні берілген қатынаста бөлетін нүктенің координаталарын табу; 8.1.3.17 центрі (a, b), радиусы r болатын шеңбердің теңдеуін $(x - a)^2 + (y - b)^2 = r^2$ білу; 8.1.3.18 берілген теңдеуі бойынша шеңбер салу; 8.1.3.19 түзудің жалпы теңдеуін және берілген екі нүкте арқылы өтетін түзудің теңдеуін жазу: $ax + by + c = 0, \frac{x-x_1}{x_2-x_1} = \frac{y-y_1}{y_2-y_1}$
			Мәтін есептерді шығару	8.1.3.20 координаталармен берілген қарапайым

	шешуде векторларды қолдану	қолдану;			есептерді шығару
2-тоқсан			8-сыныптағы геометрия курсы қайталау		
Жазықтықтағы түрлендірулер	Қозғалыс және оның қасиеттері	9.1.4.21-Қозғалыстың анықтамасы мен қасиеттерін білу 9.1.4.8-Қозғалыстың түрлерін және олардың қасиеттерін білу: осьтік симметрия, центрлік симметрия, бұру, параллель көшіру және олардың композициясы туралы түсінігі болу; 9.1.4.9 - симметрия, параллель көшіру және бұру кезінде фигуралардың бейнелерін салу; 9.1.4.22-Симметрия осі мен симметрия центрі бар фигуралар туралы түсінігі болу		3) 9-сынып:	
	Гомотетия және оның қасиеттері	9.1.4.10 - жазықтықта түрлендіруді қолдана отырып есептер шығару; 9.1.4.11 - гомотетияның анықтамасын және қасиеттерін білу; 9.1.4.12 - гомотетия кезінде әртүрлі фигуралардың бейнелерін салу;		Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны
	Ұқсас түрлендірулер және олардың қасиеттері. Ұқсас фигуралар. Үшбұрыштар ұқсастығының белгілері	9.1.4.13 - ұқсас түрлендірулер мен ұқсас фигуралардың анықтамасын және қасиеттерін білу; 9.1.4.14 - үшбұрыштар ұқсастығы белгілерін білу және қолдану; 9.1.4.15 - тікбұрышты үшбұрыштардың ұқсастығын білу және қолдану; 9.1.4.16 - үшбұрыш биссектрисасының қасиетін білу және қолдану; 9.1.4.17 - ұқсас фигуралардың аудандары және ұқсастық		Оқыту мақсаттары	
			1-тоқсан		
			8-сыныптағы геометрия курсы қайталау		
			Жазықтықтағы векторлар	Вектор. Векторларға амалдар қолдану. Коллинеар және коллинеар емес векторлар	9.1.4.1 вектордың, коллинеар векторлардың, тең векторлардың, нөлдік вектордың, бірлік вектордың және вектор ұзындығының анықтамаларын білу; 9.1.4.2 векторларды қосу, векторды санға көбейту ережелерін білу және қолдану; 9.1.4.4 векторды екі коллинеар емес векторлар бойынша жіктеу; 9.1.4.5 екі вектордың арасындағы бұрыштың анықтамасын білу; 9.1.4.6 векторлардың скаляр көбейтіндісін табу; 9.1.4.7 есептерді векторлық әдіспен шешу
				Вектордың	9.1.3.1 вектордың

		коэффициенті арасындағы тәуелділік формуласын білу және қолдану; 9.1.1.3 - дөңгелектегі кесінділердің пропорционалдылығы туралы теоремаларды білу және қолдану;				
3-тоқсан						
Үшбұрыштарды шешу	Үшбұрыштарды шешу	9.1.3.6 - косинустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.7 - синустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.8 – шеңберге іштей сызылған үшбұрыштың ауданын қабырғалары мен шеңбер радиусы арқылы өрнектеу формуласын білу және қолдану 9.1.3.11-Шеңберге сырттай сызылған үшбұрыштың ауданын жарты периметр мен шеңбер радиусы арқылы өрнектеу формуласын білу және қолдану 9.1.3.9 - шеңберге іштей немесе сырттай сызылған үшбұрыштардың аудандарын пайдаланып шеңбердің радиусын табу формулаларын білу және қолдану; 9.1.3.10 - Үшбұрыштарды шешуді қолданбалы есептерді шешуде қолдану			координаталары. Координаталық түрде берілген векторларға амалдар қолдану	координаталарын табу; 9.1.3.2 вектордың ұзындығын табу; 9.1.4.3 векторлардың коллинеарлық шартын қолдану; 9.1.3.3 координаталарымен берілген векторларға амалдар қолдану; 9.1.3.4 векторлардың скаляр көбейтіндісін және оның қасиеттерін білу және қолдану; 9.1.3.5 векторлар арасындағы бұрышты есептеу
					Есептерді шешуде векторларды қолдану	9.1.4.19 векторды есептер шығаруда қолдану
					2-тоқсан	
4-тоқсан						
Шеңбер. Көпбұрыштар	Дұрыс көпбұрыштар, олардың қасиеттері және симметриялары	9.1.2.2 - дұрыс көпбұрыштардың анықтамасын және қасиеттерін білу; 9.1.2.3-дұрыс көпбұрыштарды салу 9.1.4.18 - дұрыс көпбұрыштардың симметрияларын білу				

		<p>9.1.2.4 - дұрыс көпбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустары арасындағы байланысты білу және қолдану;</p> <p>9.1.2.5 - дұрыс көпбұрыштың қабырғаларын, периметрін, ауданын және оған іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустарын байланыстыратын формулаларды білу және қолдану;</p>		Жазықтықтағы түрлендірулер	Қозғалыс және оның қасиеттері	<p>9.1.4.8 қозғалыстың түрлерін, композициясын және олардың қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.9 симметрия, параллель көшіру және бұру кезінде фигуралардың бейнелерін салу;</p> <p>9.1.4.10 жазықтықта түрлендіруді қолдана отырып есептер шығару</p>		
	Шеңбер және дөңгелек. Доғаның ұзындығы. Дөңгелек, сектор және сегменттің аудандары	<p>9.1.3.12-Шеңбердің ұзындығының формуласын білу және қолдану</p> <p>9.1.1.1 - доға ұзындығының формуласын қорытып шығару және қолдану;</p> <p>9.1.3.13-Дөңгелектің ауданының формуласын білу және қолдану</p> <p>9.1.1.2 - сектор мен сегмент ауданының формулаларын қорытып шығару және қолдану;</p>			Гомотетия және оның қасиеттері	<p>9.1.4.11 гомотетияның анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.12 гомотетия кезінде әртүрлі фигуралардың бейнелерін салу</p>		
					Ұқсас фигуралар және олардың қасиеттері. Үшбұрыштар ұқсастығының белгілері	<p>9.1.4.13 ұқсас фигуралардың анықтамасын және қасиеттерін білу;</p> <p>9.1.4.14 үшбұрыштар ұқсастығы белгілерін білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.15 тікбұрышты үшбұрыштардың ұқсастығын білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.16 үшбұрыш биссектрисасының қасиетін білу және қолдану;</p> <p>9.1.4.17 ұқсас</p>		

			фигуралардың аудандары және ұқсастық коэффициенті арасындағы тәуелділік формуласын білу
3-тоқсан			
Үшбұрыштарды шешу	Үшбұрыштарды шешу	9.1.3.6 косинустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.3.7 синустар теоремасын білу және қолдану; 9.1.2.3 дұрыс көпбұрыштарды салу; 9.1.3.8 іштей сызылған үшбұрыштың ауданын ($S = \frac{abc}{4R}$, мұндағы a, b, c – үшбұрыштың қабырғалары, R – сырттай сызылған шеңбер радиусы) және сырттай сызылған көпбұрыштың ауданының ($S = p \cdot r$, мұндағы r – іштей сызылған шеңбер радиусы, p – көпбұрыштың жарты периметрі) формуларын білу және қолдану; 9.1.3.9 шеңберге іштей немесе сырттай сызылған үшбұрыштардың аудандарын пайдаланып	

			шеңбердің радиусын табу формулаларын білу және қолдану; 9.1.3.10 синустар және косинустар теоремаларын үшбұрыштарды шешуде және қолданбалы есептерді шығаруда қолдану
4-тоқсан			
	Шеңбер. Көпбұрыштар	Шеңбер және дөңгелек. Доғаның ұзындығы. Дөңгелек, сектор және сегменттің аудандары	9.1.1.1 доға ұзындығының формуласын қорытып шығару және қолдану; 9.1.1.2 сектор мен сегмент ауданының формулаларын қорытып шығару және қолдану; 9.1.1.3 іштей сызылған бұрыш анықтамасын және оның қасиеттерін білу; 9.1.1.4 дөңгелектегі кесінділердің пропорционалдылығы туралы теоремаларды білу және қолдану
		Дұрыс көпбұрыштар, олардың қасиеттері және симметриялары	9.1.2.1 шеңберге іштей және сырттай сызылған төртбұрыштардың қасиеттері мен белгілерін білу және қолдану; 9.1.2.2 дұрыс көпбұрыштардың анықтамасын және

			<p>қасиеттерін білу; 9.1.2.4 дұрыс көпбұрышқа іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустары арасындағы байланысты білу және қолдану; 9.1.2.5 дұрыс көпбұрыштың қабырғаларын, периметрін, ауданын және оған іштей және сырттай сызылған шеңберлердің радиустарын байланыстыратын формулаларды білу және қолдану; 9.1.2.6 үшбұрыш медианаларының қасиеттерін білу және қолдану; 9.1.4.18 дұрыс көпбұрыштардың симметрияларын білу</p>	
7-9-сыныптардағы геометрия курсы қайталау				

11. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Информатика» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Негізгі ережелер

1. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Информатика» пәнінен жаңартылған мазмұн бойынша үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 6 тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. «Информатика» оқу пәнін оқыту мақсаты білім алушыларды заманауи ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану үшін базалық білім, білік және дағдылармен қамтамасыз ету болып табылады.

3. Негізгі міндеттер:

1) білім алушыларда ақпараттық процестердің қоғамдағы түсінігін, ақпараттық технологияларды адам іс-әрекетінің әр түрлі салаларында пайдаланудың техникалық мүмкіндіктері мен перспективаларын түсінуді қалыптастыру;

2) ақпараттық технологияларды күнделікті өмірде, оқуда және келешек еңбек іс-әрекетінде тиімді пайдалану біліктерін дамыту;

3) білім алушыларды жүйелерді талдау, шешімдерді әзірлеу, программалық қосымшаларды жасау, өздерінің өнімдерін бағалау үшін компьютермен жұмыс істеудің базалық қағидаларды түсінуді қамтамасыз ету;

4) талдау, абстракциялау, модельдеу және программалау арқылы түрлі тапсырмалар шеше білуді дамыту;

5) білім алушылардың бойынша жалпылау және ұқсастық, есепті құрамдас бөліктерге бөлу және жалпы заңдылықтарды айқындау, қойылған міндеттерді шешудің тиімді және ұтымды тәсілдерін іздеу қабілеттілігін қамтитын логикалық, алгоритмдік, сондай-ақ есептеу ойлауын дамыту;

6) білім алушылардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру – жалпы қабылданған қағидаларды сақтау, жеке адамның және бүкіл қазақстандық қоғам мүдделерін ескеру;

7) білім алушылардың академиялық тілді меңгеруіне және пән бойынша ұғымдық аппаратты байытуына ықпал ету.

2-тарау. «Информатика» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

4. «Информатика» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 5-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

2) 6-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

3) 7-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

4) 8-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

5) 9-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты құрайды.

5. Оқу пәнінің мазмұны оқыту бөлімдері бойынша ұйымдастырылған. Бөлімдер сыныптар бойынша күтілетін нәтижелер түрінде оқыту мақсаттары көрсетілетін бөлімшелерге бөлінген: дағды немесе білік, білім немесе түсінік.

6. «Информатика» пәні бойынша бағдарламаның мазмұны 4 бөлімді қамтиды:

1) компьютерлік жүйелер; 2) ақпараттық процестер;

3) компьютерлік ойлау;

4) денсаулық және қауіпсіздік.

7. «Компьютерлік жүйелер» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) компьютердің құрылғылары;

2) бағдарламалық қамтамасыз ету;

3) компьютерлік желілер.

8. «Ақпараттық процестер» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) ақпаратты өлшеу мен ұсыну;

2) ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру.

9. «Компьютерлік ойлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) модельдеу;

2) алгоритмдер;

3) программалау.

10.»Денсаулық және қауіпсіздік» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) эргономика;

2) ақпараттық және онлайн қауіпсіздік.

11. 5-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Ақпараттың цифрлық тасымалдаушылары;

2) «Компьютерлік желілер». Ортақ файлдармен жұмыс (орналастыру, редакциялау, жүктеу);

3) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпаратты әртүрлі нысандарда ұсыну. Байланыс арналары, ақпарат көздері және қабылдағыштары. Мәтіндік ақпаратты кодтау. Ақпараттың екілік көрінісі;

4) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Мәтіндік редактор: беттің параметрлері, алдын ала қарау. Компьютерлік графика: растрлық кескіндерді жасау және өңдеу, векторлық суреттер жасау және өңдеу, растрлық және векторлық графиканың артықшылықтары мен кемшіліктері;

5) «Программалау». Роботтың бұрыштық бейімділігін анықтау. Роботты көрсетілген градусқа бұру. Робот қозғалысын ұйымдастыруға арналған түс датчигі. Объектіні табу үшін ультрадыбыстық датчик;

6) «Робототехника». Роботты анықтау. Робот түрлерінің үлгілері және оларды қолдану салалары. Робототехника саласындағы адамзаттың техникалық жетістіктерінің мысалдары. Гироскопиялық датчик жұмыс істеу принципі;

7) «Денсаулық және қауіпсіздік». Қауіпсіздік техникасының ережелері. Біреудің жұмысын көшірудің заңсыздығы. Құжаттарға арналған пароль.

12. 6-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Есептеу техникасының даму тарихы. Компьютерлік негізгі құрылғылардың әрекеттестігі;

2) «Программалық қамтамасыз ету». Операциялық жүйелердің негізгі функциялары. IDE интерфейсінің мүмкіндіктері;

3) «Компьютерлік желілер». Сымсыз байланыстың артықшылықтары;

4) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Мәтіндік құжаттардағы сілтемелерді ұйымдастыру. Сілтемелер. Гиперсілтемелер. Мазмұны. Реферат құру;

5) «Модельдеу». 3D-модельдер қолдану мысалдары. 3D-редактордың мүмкіндіктері. 3D-редакторының графикалық примитивтерді құруға арналған құралдары. Айналу денелерін құру және түрлендіру. 3D-редактордағы объектілердің модельдері. Басып шығару үшін 3D-үлгіні экспорттау. 3D-баспаны баптау;

6) «Алгоритмдер және программалау». Python тіліндегі сызықтық алгоритмдер. Бағдарламалау тілінің алфавиті және синтаксисі. Мәліметтер типтері;

7) «Эргономика». Эргономика міндеттері (барынша жайлылық пен тиімділік үшін);

8) «Ақпараттық қауіпсіздік». Интернетке тәуелділіктің проблемалары. «Авторлық құқық», «плагиат» ұғымдары. Авторға сілтеме жасайтын ақпаратты сақтау.

13. 7-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Компьютердің жады түрлері (жедел есте сақтау құрылғысы, тұрақты есте сақтау құрылғысы, сыртқы жады, кеш-жады);

2) «Программалық қамтамасыз ету». Бірдей ақпаратты сақтайтын түрлі форматтағы файлдардың өлшемдерін салыстыру. Ақпаратты қысу, архиватор-бағдарламалар. Мұрағаттарды құру және ашу;

3) «Компьютерлік желілер». Компьютерлік желінің мақсаты, жіктелуі (ауқымы бойынша, топологиясы бойынша, тиістілігі бойынша);

4) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпаратты өлшеу бірліктері, ақпаратты бір өлшем бірлігінен басқаға аудару;

5) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Мәтіндік процессордағы кестелерді жасау, өңдеу және пішімдеу. Электрондық кестелер, электрондық кестенің негізгі ұғымдары. Деректерді енгізу, редакциялау және пішімдеу, маркер толтыру. Деректер типтері. Формулалар енгізу. Шартты пішімдеу. Диаграммаларды құру;

6) «Алгоритмдер мен программалау». Салынған және құрамдас шарттарды, тармақталған алгоритмдерді программалау. Файлдарды оқу және жазу;

7) «Ақпараттық қауіпсіздік». Ақпаратты зиянды бағдарламалардан қорғау;

14. 8- сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Процессор және оның негізгі сипаттамалары;

2) «Компьютерлік желілер». Компьютерлік желінің өткізу қабілеті;

3) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпараттың көлемін бағалаудың алфавиттік тәсілі;

4) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Электрондық кестелердегі деректер пішімдері. Абсолюттік және салыстырмалы сілтемелер. Функциялар графиктерін құру. Кірістірілген функцияларды пайдалану: математикалық (сомасы, көбейтіндісі, дәрежесі), статистикалық (ең төменгі, ең жоғары, орташа, есеп), логикалық (егер);

5) «Модельдеу». Интеграцияланған дайындау ортасында қолданбалы міндеттерді шешу;

6) «Алгоритмдер және программалау». Цикл операторлары (параметрі бар цикл, алғышартты цикл, кейінгі шартты цикл). Алгоритм трассировкасы. Интеграцияланған дайындау ортасында міндеттерді шешу;

7) «Денсаулық және қауіпсіздік». Электрондық құрылғылардың адам ағзасына әсері, электрондық құрылғылардың теріс әсерінен қорғау тәсілдері. Желідегі пайдаланушының қауіпсіздігі: алаяқтық, интернеттегі агрессия.

15. 9-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Мақсатына байланысты компьютердің аппараттық конфигурациясын таңдау;

2) «Программалық қамтамасыз ету». Пайдаланушының қажеттіліктеріне байланысты бағдарламалық қамтамасыз етуді таңдау;

3) «Компьютерлік желілер». Бұлтты технологияларды қолдану арқылы құжаттармен ортақ жұмыс істеу;

4) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпарат қасиеттері (өзектілігі, дәлдігі, анықтығы, құндылығы);

5) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Дерекқор, өріс, жазба. Электрондық кестеде деректер базасын құру. Деректерді іздеу, сұрыптау және сүзгілеу;

6) «Модельдеу». Процесс моделдерін (физикалық, биологиялық, экономикалық) электрондық кестеде зерттеу;

7) «Алгоритмдер мен программалау». Бір өлшемді массив. Екі өлшемді массив. Массивтерді өңдеудің негізгі алгоритмдері: массив элементтерін іздеу, сұрыптау, орнын ауыстыру, жою және қою. PyGame кітапханасы. Ойынның артқы фоны. Ойынға арналған дайын кейіпкерлер. Кейіпкер қозғалысы. Дайын сценарий бойынша ойын программалау. Ойын нәтижелерін есептеу;

8) «Эргономика». Компьютерде ұзақ уақыт жұмыс істеу тәуекелін бағалау;

9) «Ақпараттық қауіпсіздік». Желіде жұмыс істеудің этикалық және құқықтық нормаларын бұзу салдарлары.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

16. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» кодтық белгімен белгіленген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқу мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 6.2.1.4. кодында «6» – сынып, «2.1» – екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» – оқыту мақсатының реттік саны.

17. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:

1) Компьютерлік жүйелер

Білім алушылар міндетті:					
Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Компьютердің құрылғылары	5.1.1.1 ақпараттың цифрлық тасымалдау құралдарын сипаттау	6.1.1.1 компьютерлік технологияның даму тарихы мен келешегі туралы әңгімелеу; 6.1.1.2 компьютердің негізгі құрылғыларының өзара әрекеттесуін түсіндіру	7.1.1.1 Компьютердің жады түрлерінің мақсаттарын сипаттау (жедел есте сақтау құрылғысы, тұрақты есте сақтау құрылғысы, сыртқы жады, кеш-жады)	8.1.1.1 процессордың функцияларын және оның негізгі сипаттамаларын қарапайым деңгейде түсіндіру	9.1.1.1 мақсатына байланысты компьютердің конфигурациясын таңдау
2. Программалық қамтамасыз ету		6.1.2.1 Операциялық жүйелердің негізгі функцияларын атау; 6.1.2.2 IDE интерфейсінің мүмкіндіктерін қолдану	7.1.2.1 Бірдей ақпаратты сақтайтын түрлі форматтағы файлдардың өлшемдерін салыстыру; 7.1.2.2 Түрлі форматтағы мұрағаттарды жасау және ашу		9.1.2.1 пайдаланушының қажеттілігін е қарай программалық жасақтаманы таңдау

3. Компьютерлік желілер	5.1.3.1 Ортақ пайдалану файлдарын орналастыру, редакциялау, жүктеу	6.1.3.1 Сымсыз байланыстың артықшылықтарын түсіндіру	7.1.3.1 Компьютерлік желілерді жіктеу	8.1.3.1 желінің өткізу қабілетін анықтау	9.1.3.1 бұлтты технологияларды қолданатын құжаттармен бірлескен жұмысты жүзеге асыру
2) Ақпараттық процестер					
Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Ақпаратты ұсыну және өлшеу	5.2.1.1 әртүрлі ақпарат түрлерінің мысалдарын келтіру және ақпаратты әртүрлі нысандарда ұсыну;		7.2.1.1 Ақпаратты өлшеу бірліктері, ақпаратты бір өлшем бірлігінен басқаға аударуды жүзеге асыру	8.2.1.1 ақпараттың көлемін анықтағанда алфавиттік тәсіл қолдану	9.2.1.1 ақпараттың қасиеттерін анықтау (маңыздылық, дәлдік, сенімділік, құндылық)
	5.2.1.2 байланыс арналары, ақпарат көздері және қабылдағыштарының мысалын келтіру; 5.2.1.3 мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау; 5.2.1.4 Компьютерге арналған барлық ақпарат екілік көрініс түрінде ұсынылғанын				

	түсіндіру				
2. Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру	5.2.2.1 басып шығару үшін құжатты тиімді ұйымдастыру (бет параметрлерін орнату, алдынала қарауды орындау); 5.2.2.2 растрлық кескіндерді жасау және өңдеу; 5.2.2.3 векторлық суреттер жасау және өңдеу; 5.2.2.4 растрлық және векторлық графиканың артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалау	6.2.2.1 сілтемелерді ұйымдастыру (гиперсілтемелер, мазмұны, тақырыптар, түнідірмелер)	7.2.2.1 Мәтіндік процессордағы кестелерді пішімдеу; 7.2.2.2 электрондық кестенің элементтерін пішімдеу; 7.2.2.3 электрондық кестеде диаграммаларды жасау; 7.2.2.4 электрондық кестеде шартты пішімдеуді қолдану; 7.2.2.5 электрондық кестеде деректердің әртүрлі түрлерін қолдану; 7.2.2.6 электрондық кестеде есептеулер үшін формулаларды жасау	8.2.2.1 электрондық кестелер мәселелерді шешу үшін түрлі деректер пішімдерін пайдалану; 8.2.2.2 абсолютті және салыстырмалы сілтемелерді пайдалану; 8.2.2.3 Электрондық кестелерді қолдану арқылы есептерді шешу үшін кірістірілген функцияларды пайдалану; 8.2.2.4 кестеде көрсетілген функциялардың графиктерін құрастыру	9.2.2.1 «Дерекқор, жазба, өріс» терминдерін түсіндіру; 9.2.2.2 Электрондық кестеде деректер базасын жасау; 9.2.2.3 Деректерді іздеу, сұрыптау және сүзгілеуді жүзеге асыру
3) Компьютерлік ойлау					
Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. 1. Модельдеу		6.3.1.1 3D-модельдер қолдану мысалдарын келтіру;		8.3.1.1 Python программалау тілінде тапсырма модельдері	9.3.1.1 Процесс моделдерін (физикалық, биологиялық)

		6.3.1.2 3D-редактордың мүмкіндіктерін сипаттау; 6.3.1.3 3D-редакторының графикалық примитивтерді құруға арналған құралдарын пайдалану 6.3.1.4 Айналу денелерін құру және оларды түрлендіру; 6.3.1.5 3D-редактордағы объектілердің модельдерін құру; 6.3.1.6 Басып шығару үшін 3D-үлгіні экспорттау		н жасау	экономикалық) электрондық кестеде әзірлеу және зерттеу
2. Алгоритмдер		6.3.2.1 Python тіліндегі сызықтық алгоритмдерді жазу	7.3.2.1 Python тілінде тармақталған алгоритмдерді жазу	8.3.2.1 Алгоритмнің трассировкасын жүзеге асыру	9.3.2.1 сұрыптау алгоритмдерін қолдану
3. Программ	5.3.3.1 роботтың	6.3.3.1 деректер	7.3.3.1 Python программалау	8.3.3.1 While цикл	9.3.3.1 Бір өлшемді

алау	<p>бұрыштық бейімділігін анықтау үшін программалар жасау; 5.3.3.2 Роботты көрсетілген градусқа бұру үшін программалар жасау; 5.3.3.3 Робот қозғалысын ұйымдастыруға арналған түс датчигін қолдану; 5.3.3.4 Объектіні табу үшін ультрадыбыстық датчикті пайдалану</p>	түрлерін жіктеу	<p>тілінде файлды оқу және жазу; 7.3.3.2 Python программалау тіліндегі кірістірілген шарттарды қолдану; 7.3.3.3 Python программалау тіліндегі күрделі шарттарды қолдану</p>	<p>операторын пайдалану; 8.3.3.2 for цикл операторын пайдалану 8.3.3.3 цикл басқару нұсқаулығын қолдану (continue, break, else)</p>	<p>массивтер пайдаланып Python программалар ау тілінде программалар жасау; 9.3.3.2 Екі өлшемді массивтер пайдаланып Python программалар ау тілінде программалар жасау; 9.3.3.3 PyGame; кітапханасын қосу 9.3.3.4 ойын терезесін жасау үшін PyGame кітапханасының дайын модульдерін пайдалану; 9.3.3.5 Ойынның артқы фонын құру 9.3.3.6 Ойынға арналған дайын кейіпкерлер жүктеу 9.3.3.7 Кейіпкер қозғалысын программалау</p>
------	--	-----------------	---	---	--

					9.3.3.8 пернетақтадан кейпкерлерді басқару; 9.3.3.9 Дайын сценарий бойынша ойын әзірлеу 9.3.3.10 Ойынның нәтижелерін есептеу алгоритмін іске асыру
4. Робототехника	5.3.4.1 робот анықтамасын тұжырымдау; 5.3.4.2 Роботтардың түрлерінің үлгілеріне және оларды қолдану салаларына мысал келтіру; 5.3.4.3 Робототехника саласындағы адамзаттың техникалық жетістіктеріне мысалдар келтіру; 5.3.4.4 Гироскопиялы қ датчиктің жұмыс істеу принципін түсіндіру				
4) Денсаулық және қауіпсіздік					
Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып

1. Эргономика	5.4.1.1 қауіпсіздік ережелерін бұзу салдары туралы талдау	6.4.1.1 Эргономика міндеттерін (барынша жайлылық пен тиімділік үшін) тұжырымдау және шешу	7.4.1.1 Пайдаланушы интерфейстердің эргономикалылығын бағалау	8.4.1.1 әртүрлі электрондық құрылғылардың адам ағзасына әсері туралы мысалдар келтіріп, қорғау әдістерін тиімді пайдалану	9.4.1.1 Компьютерде ұзақ уақыты жұмыс істеу тәуекелін сыни түрде бағалау
2. Ақпараттық қауіпсіздік	5.4.2.1 біреудің жұмысын көшіру заңсыздығы туралы айту; 5.4.2.2 Құжаттарға арналған пароль орнату	6.4.2.1 Интернетке тәуелділіктің проблемаларын талқылау; 6.4.2.2 «Авторлық құқық», «плагиат» ұғымдарын түсіндіру 6.4.2.3 Авторға сілтеме жасайтын ақпаратпен ілестіру	7.4.2.1 компьютерді зиянды бағдарламалардан қорғау	8.4.2.1 желідегі пайдаланушының қауіпсіздігін қамтамасыз ету ережелерін сақтау (интернетте алаяқтық пен агрессия)	9.4.2.1 Желідегі этикалық және құқықтық нормаларын бұзу салдары туралы айту

18. Осы оқу бағдарламасы қосымшаға сәйкес негізгі орта білім деңгейінің 5-9 сыныптарына арналған «Информатика» пәні бойынша жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу жоспарының ұзақ мерзімді жоспарына қосымшасына сәйкес іске асырылады.

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Информатика» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі
ұзақ мерзімді жоспар**

1) 5-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Ақпаратты ұсыну	Эргономика және қауіпсіздік дегеніміз не?	эргономика мәселелерін шешу арқылы жұмыс орнын барынша жайлы және тиімді ұйымдастыру; интернетке тәуелділіктің адам өміріне әсерін талқылау; ойынға тәуелділіктің адам өміріне әсерін талқылау
	Біздің айналамыздағы ақпарат	ақпарат түрлеріне мысалдар келтіру; ақпаратты түрлі формаларда ұсыну; компьютердегі ақпараттың екілік кодта ұсынылатындығын түсіндіру
	Ақпаратты беру	байланыс арналарына, ақпарат көздері мен қабылдағыштарға мысалдар келтіру;
	Ақпаратты шифрлау	мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау;
	Компьютер қалай жұмыс істейді?	компьютердің негізгі құрылғыларының өзара байланысын түсіндіру;
	Есептеу техникасының даму тарихы	есептеу техникасының тарихы мен даму перспективалары туралы баяндау;
2-тоқсан		
Мәтіндік құжаттармен жұмыс	Мәтінді өңдеу және пішімдеу	қаріп баптауларын қолданып құжаттарға қойылатын талаптарға сай (қаріп түрі, үстін сызу, астын сызу, түсі, өлшемі, регистр) өзгерту; абзац баптауларын қолданып құжаттарға қойылатын талаптарға сай (туралау, шегініс, аралық) өзгерту;
	Суретті кірістіру	түрлі дереккөздерден (файлдар, интернет желісі, скриншоттар) суреттер кірістіру; нысандардың мәтінге байланысты орналасуын баптау; сурет өлшемін өзгерту;

	Тізімдерді ұйымдастыру	нөмірленген тізімдерді құру; маркерленген тізімдерді құру; көпдеңгейлі тізім құру
	Қарапайым кестелерді құру және өңдеу	мәтіндік құжаттарға кесте кірістіру кесте элементтерін қосу және жою бағандар енін және қатарлар биіктігін өзгерту ұяшықтағы деректерді туралау ұяшықтардың құйып бояу түсін өзгерту
	Күрделі кестелерді құру және өңдеу	ұяшықтарды біріктіру және бөлу кесте стилін өзгерту ұяшықтар шекараларын өзгерту
3-тоқсан		
Инфографика	Презентация дизайны, слайдтар ауысулары әсерлері	тақырыптық безендірулерді баптау слайд макетін өңдеу
	Диаграммалармен жұмыс	*.*.*.* Деректердің талдау нәтижелерін графикалық түрде ұсыну үшін диаграмма типін таңдау *.*.*.* Деректерді және диаграмманы өңдеу
	Графикалық нысандарды безендіру	стандартты фигураларды қолданып сызба құру фигураларды туралау құралын қолдану фигуралар арасындағы аралықты орнату фигураларды біріктіру, қиылысу, айыру амалдарын қолдану
	Анимациялық әсерлер	Инфографика тиімділігінің аспектілерін бағалау Анимацияланған нысандарды қолдану Берілген тақырып бойынша инфографика құру
Растрлық компьютерлік графика	Компьютерлік графика және оның түрлері	Компьютерлік графика түрлерін ажырату RGB және CMYK түстік модельдерін ажырату Растрлық және векторлық графиканың артықшылықтары мен кемшіліктерін

		бағалау
	Растрлық суреттерді салу	Геометриялық фигураларды құру (тік төртбұрыш, дөңгеленген тік төртбұрыш, сызық, эллипс, көпбұрыш, еркін денелер) Фигура мен контур түсін өзгерту Кадрлеу және ерекшелену құралын қолдану Графикалық редакторда мәтінмен жұмыс Графикалық редакторда gif аниимация құру
4-тоқсан		
Векторлық компьютерлік графика	Векторлық суреттерді салу	Геометриялық фигураларды құру (тік төртбұрыш, дөңгеленген тік төртбұрыш, сызық, эллипс, көпбұрыш, еркін денелер) Фигура мен контур түсін өзгерту Ерекшелену және трансформациялау құралдарын қолдану Градиент баптауларын қолданып, векторлық суреттер салу Графикалық редакторда Pen Tool қолдану Графикалық редакторда мәтінмен жұмыс Берілген тақырып бойынша логотип құру

2) 6 сынып

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Аппараттық қамтамасыз ету	Өзіне зиян келтірмей Интернет желісінде компьютермен жұмыс жасау	Техника қауіпсіздік ережелерін бұзу салдарын талқылау; Желіде қолданушының техника қауіпсіздік ережелерін сақтау (алаяқтық, интернет желісіндегі агрессия);
	Жүйелі блоктың құрылғылары	Жүйелі блок құрылғысының мақсатын сипаттау; Жүйелі блок құрылғыларының негізгі сипаттамаларын атау (аналық тақша, процессор, жедел жад, бейнекарта, қатқыл диск);
	Компьютер жады	Компьютер жадын түрлеріне қарай сипаттау (ішкі: кэш жады, жедел жад,

		тұрақты жад және сыртқы жад);
Программалық қамтамасыз ету	ДК бағдарламалық қамтамасыз ету	<ul style="list-style-type: none"> • Бағдарламалық қамтамасыз ету жүйелеріне, қолданбалы бағдарламалық қамтамасыз ету жүйелеріне және программалау жүйелеріне мысалдар келтіру; • Операциялық жүйелердің негізгі функцияларын атау; • Сервистік бағдарламалардың мақсатын атау;
	Файл жүйелері және файл	<ul style="list-style-type: none"> • Файл атауына ережелерді қолдану; • Файлды белгілі бір санаты бойынша сұрыптау және топтау; • Файл жолын анықтау (каталог, буманың түпнұсқасы, кірістірілген каталог);
	Зиянды бағдарламалық қамтамасыз ету	<p>Зиянды бағдарламаларды және компьютерлік вирустарды ажырату;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Компьютерлік вирустарды көбею ортасы, әрекет ету тәсілі, және әсер ету деңгейіне қарай жіктеу; •
	Антивирустық қауіпсіздік	<p>Зиянды бағдарламалардан компьютерді қорғау;</p> <p>Кибергигиенаның негізгі ережелерін сақтау;</p>
2-тоқсан		
3D - баспа	3D редактор	3D модельдер қолдану мысалдарын келтіру; 3D редактор мүмкіндіктерін сипаттау;
	3D редактор құралдары	3D редакторының графикалық примитивтерді құруға арналған құралдарын пайдалану;
	Конус, цилиндр және сфера құру	айналу денелерін құру және оларды түрлендіру;
	Объектілердің 3D модульдері	3D редактордағы нысан модельдерін құру;
	3D баспа	<ul style="list-style-type: none"> • 3D баспасына моделдерді дайындау ережелерін ұстану;

		<ul style="list-style-type: none"> Баспа үшін 3D моделін экспорттау;
3-тоқсан		
Kodu Game Lab 3D визуалды конструкторда ойындар құру	Kodu Game Lab программалау ортасында визуалды шолу	<ul style="list-style-type: none"> Kodu Game Lab интерфейсінің мүмкіндіктерін түсіндіру; Кейіпкерді қосу үшін Нысан мәзірін қолдану; Ландшафты өзгерту үшін баптауларды қолдану; (W,A,S,D) пернелері арқылы кейіпкердің қозғалысын келтіру;
	Кейіпкерлердің қозғалысы	<ul style="list-style-type: none"> Қосалқы кейіпкерлерді қосу үшін Нысан мәзірін қолдану; Кейіпкерлерді қозғалту үшін еркін қозғалыс режимін қолдану; Кейіпкердің қозғалыс траекториясын ұйымдастыру үшін Жол мәзірін қолдану; Нысанға қарай қозғалыс режимін қолдану;
	Нысанның кеңейтілген параметрлері	Нысанның кеңейтілген параметрлерін қолдану (әрекет саны және т.б.)
	Ойындағы ұпайлардың саналуы және таймерлер	<ul style="list-style-type: none"> Ойындағы тапсырманы орындау үшін таймер орнату; Ойын құру барысында Ұпай командасын қолдану; Ойын құру барысында Дыбыс командасын қолдану;
	Клондар құру	Пайда болған нысандар мен құрылған клондарға Құру командасын қолдану;
	Деңгейлер құру	ойынға деңгейлер қосу және құру;
	Ойындар құрастыру	өз сценарийің бойынша ойын құру;
4-тоқсан		
Ойын құжаттарын құрастыру	Сілтеме (сноска)	мәтіндік құжатта сілтеме қолдану;
	Гиперсілтеме	мәтіндік құжатта гиперсілтеме қолдану;
	Мазмұн	мәтіндік құжатқа мазмұн қосу;
	Ақпаратты қорғау	біреудің жұмысын көшіру мен заңсыздығы туралы айту; <ul style="list-style-type: none"> құжатқа пароль орнату;
	Баспаға құжаттарды	құжатты баспаға дайындау ережелерін ұстану (бет параметрлерін мен

	дайындау	нөмірлеуді орнату, алдын ала қарау, баспаға шығару параметрлерін өзгерту)
--	----------	---

3) 7 класс:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Ақпарат. Ақпаратты өлшеу	Ақпараттың өлшем бірліктері	Ақпараттың өлшем бірліктерін салыстыру; Ақпаратты бір өлшем бірлігінен екіншісіне аудару;
	Ақпаратты өлшеу	Алфавиттік тәсілді қолданып ақпарат көлемін анықтау;
	Мәтіндік ақпаратты кодтау (ASCII, Unicode)	Мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау
	Графикалық ақпаратты кодтау	Графикалық ақпаратты кодтау және декодтау (ақ-қара)
	Деректерді мұрағаттау	Өртүрлі форматтағы мұрағаттарды құру Өртүрлі форматтағы мұрағаттардан файлдарды шығару Өртүрлі форматтағы файлдарды сығу барысындағы мұрағаттау бағдарламалары туралы қорытынды жасау
2-тоқсан		
Python (пайтон) тілінде сызықтық алгоритмдерді программалау	IDE-мен (Integrated Development Environment (интеграйтед девелопмент энвайронмент)) танысу. Тіл алфавиті. Синтаксис.	Экранға хабарлама шығару; Программалық кодты түсініктемемен сүйемелдеу; '', \ символдарынан тұратын хабарламаны шығару; деректерді арнайы символдар тізбегін қолданып экранға шығару;
	Деректер типтері	Деректер типтерін жіктеу Программа кодында айнымалыларды

		жариялау Айнымалыларды қайта анықтау
	Математикалық өрнектерді жазу ережесі	Программа кодында математикалық амалдарды (қосу, азайту, көбейту, бөлу, дәрежеге шығару, бүтін бөлігін табу, қалдықты табу) қолдану. () жақшаны қолданып, математикалық өрнектермен амалдарды орындау ретін анықтау
	Деректерді енгізу және шығару	Деректерді пернетақтадан енгізу командасын қолдану Деректерді шығару үшін мәтін конкатенациясын қолдану
	Сызықтық алгоритмдерді программалау	Программалық кодты түсініктемемен сүйемелдеу Программа кодында айнымалыларды жариялау Деректерді пернетақтадан енгізу командасын қолдану Программа кодында математикалық амалдарды (қосу, азайту, көбейту, бөлу, дәрежеге шығару, бүтін бөлігін табу, қалдықты табу) қолдану. () жақшаны қолданып, математикалық өрнектермен амалдарды орындау ретін анықтау Экранға хабарлама шығару
3-тоқсан		
Python (пайтон) тілінде тармақталған алгоритмдерді программалау	Тармақталған алгоритмдерді программалау	Берілген тапсырмаға байланысты if + else, if + elif + else шартты конструкцияларын қолдану Құрама шарттарды программалауда логикалық (and, or, not) операторларды қолдану
	Функция кітапханасы	Программа кодында функцияны (len(), round(), max(), min(), random()) шығаруды қолдану
	Функция ұғымы	Программа кодында функция құру Функцияның орындалу нәтижесін

		қайтару арқылы оны программада қолдануды жалғастыру Функция параметрі санын анықтау
4-тоқсан		
Python (пайтон) тілінде алгоритмдерді программалау	While циклі	While цикл операторын қолдану;
	For циклі	For цикл операторын қолдану;
	Циклді басқару	Циклді басқару конструкциясын (continue, break, else) қолдану

4) 8 класс:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Программалау	Файлдармен жұмыс	Python программалау тілінде файлдармен (файлдарды ашу мен жабу, оқу және жазу) жұмысты жүзеге асыру;
	Символдық жолдар	берілген шарттар мен параметрлер бойынша жол құрамынан символдарды бөліп алуды орындау; берілген шарттар мен параметрлер бойынша жол бөліктерін (срезы данных) алуды орындау;
	Тізімдер	программа кодында тізімдерді жариялау; тізімдерді sorted() функциясы мен sort () әдісі көмегімен сұрыптауды орындау; берілген шарттар мен параметрлер бойынша деректер бөліктерін алуды орындау;
	Кортеждер	программа кодында кортеждер құру; берілген шарттар мен параметрлер бойынша деректер бөліктерін алуды орындау;

	Сөздіктер	программа кодында сөздіктер құру; сөздікке элементтер қосу; сөздік элементтерін жою;
2-тоқсан		
Python программалау тілінде 2D ойын құру	PyGame кітапханасы	Pygame кітапханасын қосу; ойын терезесін құру және параметрлерін орнату; геометриялық фигураларды құру (тік төртбұрыш, дөңгеленген тік төртбұрыш, сызық, эллипс, көпбұрыш, еркін денелер);
	Ойындағы кейіпкерлер және фон	ойын фоны үшін сурет жүктеу; ойын нысандары мен кейіпкер ретінде сурет жүктеу;
	Кейіпкерлерді анимациялау	ойын терезесінде суреттер қозғалысын ұйымдастыру; пернетақта мен тінтуірді қолданып, кейіпкер қозғалысын ұйымдастыру; ойындағы кейіпкерлердің нысандармен өзара іс әрекеттің ұйымдастыру;
	Шарттарды программалау	дайын сценарий бойынша ойын әзірлеу; ойында нәтижені есептеу алгоритмін жүзеге асыру;
3-тоқсан		
Электронды кестелер	Электронды кесте ұғымдары, программа интерфейсі	ұяшық, жол, баған ұғымдарын түсіндіру; электронды кесте элементтерін пішімдеу;
	Деректер типтері	электронды кестеде деректер типтерінің мәнін ажырату; электронды кестеде деректер типтерінің түрлерін қолдану;
	Ұяшыққа формулалар мен сілтемелерді енгізу	абсолютті, салыстырмалы және арала сілтемелерді қолдану;

		электронды кестеде есептеу үшін формула құру;
	Деректерді сұрыптау және сүзгілеу	тандалған шарттарнегізінде деректерді сұрыптау, іздеу және сүзгілеуді жүзеге асыру; көпдеңгейлі сұрыптауды жүзеге асыру;
	Шартты пішімдеу	электронды кестеде шартты пішімдеуді қолдану;
	Кесте деректерін графикалық түрде ұсыну	электронды кестеде графиктер мен диаграммалар құру;
	Электронды кестеде процестерді модельдеу	математикалық функцияларды қолданып есептер шығару;
4-тоқсан		
Желілік технологиялар	Компьютерлік желілер және ақпарат жіберу	компьютерлік желі ұғымдарын түсіндіру; компьютерлік желі түрлерін түсіндіру; компьютерлік желі қызметін түсіндіру; ақпарат арнасы ұғымын түсіндіру; ақпарат арнасының негізгі сипаттамаларын түсіндіру; желілік топология ұғымын сипаттау; желі топологияларын перечислять;
	Компьютердің IP-адресі және желі маскасы	хаттамалардың (IP, TCP/IP, FTP, DNS, HTTPS) тағайындалу ережесін сипаттау; IP-мекенжай тағайындалу ережесін сипаттау; IP-адресі фрагменті бойынша қалпына келтіру; желі мекенжайын түйіннің берілген IP-адресі және маска

		бойынша анықтау;
	Домендік атаулар жүйесі және ақпаратты жіберу хаттамалары	домен атауларының құрылымдық деңгелерін түсіндіру; компьютердің домендік атауларын және интернет желісіндегі құжаттар мекенжайын талдау;
	Желілердің өткізу қабілеті ұғымы	Желінің өткізу қабілетін анықтау

б) 9 класс:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1- бөлім Microsoft Excel электронды кестелер.	Мәтіндік функциялар	электронды кестелерде мәтінді өңдеу функцияларын қолдану; электронды кестелерде дата және уақытты өңдеу функциясын қолдану;
	Математикалық функциялар	электронды кестелердегі математикалық функцияларды қолдану;
	Логикалық функциялар	электронды кестелерде логикалық операцияларды өңдеу функцияларын қолдану;
	Статистикалық функциялар	электронды кестелерде статистикалық функцияларды қолдану;
	Қолданбалы есептерлі шешу	электронды кестелерде мәтінді өңдеу функцияларын қолдану; электронды кестелерде дата және уақытты өңдеу

		<p>функциясын қолдану; электронды кестелердегі математикалық функцияларды қолдану; электронды кестелерде логикалық операцияларды өңдеу функцияларын қолдану; электронды кестелерде статистикалық функцияларды қолдану;</p>
2-тоқсан		
Web-жобалау	Сайттың басты беті	<p>қызметіне қарай web-сайт түрлерін анықтау; web-сайт әзірлеу кезеңдерін (FRONTEND және BACKEND) сипаттау; сайт конструкторын қолданып web-сайт құру;</p>
	Сайт мазмұны	<p>Web-сайт құруда сайт мазмұнына қойылатын негізгі талаптарды сақтау;</p>
	Web-беттегі мультимедиа	<p>Web-бетке мультимедиа (дыбыс, видео) орналастыру ; Web-сайт құруда сайт мазмұнына қойылатын негізгі талаптарды сақтау;</p>
	Сайтты жариялау	<p>сайт конструкторын қолданып көп парақшалы web-сайт әзірлеу; файл алмастырушыны қолданып сайтты және жоба нәтижелерін жариялау; Web-сайт құруда сайт мазмұнына қойылатын негізгі талаптарды сақтау;</p>
	Сайтты алға жылжыту	<p>сайтты алға жылжыту әдістерін сипаттау;</p>

3-тоқсан		
Microsoft Access деректер қоры	Деректер қоры ұғымы	деректер қоры (ДҚ), деректер қорын басқару жүйесі (ДҚБЖ) ұғымдарын түсіндіру; деректер қоры типтерін (кестелік, иерархиялық, желілік) сипаттау; өріс, жазба, индекс ұғымдарын түсіндіру;
	Программа интерфейсі, кесте құру	есептің шарты бойынша деректер қоры құрылымын анықтау; деректер қорындағы деректер типтерін анықтау; кестедегі өрістер қасиеттерін және деректерді көрсету тәсілдерін өзгерту; деректер қорында бастапқы кілтті анықтау; бір кестелі деректер қорын құру;
	Формалар	конструктор режимінде формалар құру; формалардың қасиеттерін өзгерту;
	Сұраныстар	конструктор режимінде сұраныс құру; сұраныстарда есептеулер жүргізу;
	Есептер	есептер шебері көмегімен есептер құру;
	Көпкестелі деректер қорында кестелерді байланыстыру	көпкестелі деректер құру; деректердің тұтастығын сақтай отырып, кестелерді

		байланыстыру;
	Өзіндік деректер қорын құру	көпкестелі деректер құру; деректер қорында бастапқы кілтті анықтау; конструктор режимінде формалар құру; конструктор режимінде сұраныс құру; сұраныстарда есептеулер жүргізу;
4-тоқсан		
Математикалық логика және компьютер жұмысының математикалық негіздері	Санау жүйелері	унарлы, позициялық және позициялық емес санау жүйелерін салыстыру;
	Екілік, сегіздік, оналтылық санау жүйелерін ауыстыру	ондық санау жүйесіндегі бүтін сандарды екілік, сегіздік және оналтылық санау жүйелеріне ауыстыру және кері ретпен орындау;
	Позициялық санау жүйелеріндегі арифметикалық амалдар	позициялық санау жүйесін қолданып арифметикалық амалдар орындау;
	Логикалық амалдар	логикалық амалдарды орындау (дизъюнкция, конъюнкция, инверсия);
	Ақиқат кестесін құру	берілген логикалық өрнек бойынша ақиқат кестесін құру;

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Информатика» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының салыстырмалы кестесі

Қолданыстағы үлгісі	Өзгерістер енгізілген үлгісі	
<p align="center">Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы « » № бұйрығына 55-қосымша</p> <p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Информатика» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p align="center">1- тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің</p>	<p>1. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Информатика» пәнінен жаңартылған мазмұн бойынша үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 6 тармақшасына сәйкес әзірленген.</p> <p>2. «Информатика» оқу пәнін оқыту мақсаты білім алушыларды заманауи ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану үшін базалық білім, білік және дағдылармен қамтамасыз ету болып табылады.</p> <p>3. Негізгі міндеттер:</p> <p>1) білім алушыларда ақпараттық процестердің қоғамдағы түсінігін, ақпараттық технологияларды адам іс-әрекетінің әр түрлі салаларында пайдаланудың техникалық мүмкіндіктері мен перспективаларын түсінуді қалыптастыру;</p> <p>2) ақпараттық технологияларды күнделікті өмірде, оқуда және келешек еңбек іс-әрекетінде тиімді пайдалану біліктерін дамыту;</p> <p>3) білім алушыларды жүйелерді талдау, шешімдерді әзірлеу, программалық қосымшаларды жасау, өздерінің өнімдерін бағалау үшін компьютермен жұмыс істеудің базалық</p>	

мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. «Информатика» оқу пәнін оқыту мақсаты білім алушыларды заманауи ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану үшін базалық білім, білік және дағдылармен қамтамасыз ету болып табылады.

3. Негізгі міндеттер:

1) білім алушыларда ақпараттық процестердің қоғамдағы түсінігін, ақпараттық технологияларды адам іс-әрекетінің әр түрлі салаларында пайдаланудың техникалық мүмкіндіктері мен перспективаларын түсінуді қалыптастыру;

2) ақпараттық технологияларды күнделікті өмірде, оқуда және келешек еңбек іс-әрекетінде тиімді пайдалану біліктерін дамыту;

3) білім алушыларды жүйелерді талдау, шешімдерді әзірлеу, программалық қосымшаларды жасау, өздерінің өнімдерін бағалау үшін компьютермен жұмыс істеудің базалық қағидаларды түсінуін қамтамасыз ету;

4) талдау, абстракциялау, модельдеу және программалау арқылы түрлі тапсырмалар шеше білуді дамыту;

5) білім алушылардың бойынша жалпылау және

қағидаларды түсінуін қамтамасыз ету;

4) талдау, абстракциялау, модельдеу және программалау арқылы түрлі тапсырмалар шеше білуді дамыту;

5) білім алушылардың бойынша жалпылау және ұқсастық, есепті құрамдас бөліктерге бөлу және жалпы заңдылықтарды айқындау, қойылған міндеттерді шешудің тиімді және ұтымды тәсілдерін іздеу қабілеттілігін қамтитын логикалық, алгоритмдік, сондай-ақ есептеу ойлауын дамыту;

6) білім алушылардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру – жалпы қабылданған қағидаларды сақтау, жеке адамның және бүкіл қазақстандық қоғам мүдделерін ескеру;

7) білім алушылардың академиялық тілді меңгеруіне және пән бойынша ұғымдық аппаратты байытуына ықпал ету.

2-тарау. «Информатика» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

4. «Информатика» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 5-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

2) 6-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

3) 7-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

ұқсастық, есепті құрамдас бөліктерге бөлу және жалпы заңдылықтарды айқындау, қойылған міндеттерді шешудің тиімді және ұтымды тәсілдерін іздеу қабілеттілігін қамтитын логикалық, алгоритмдік, сондай-ақ есептеу ойлауын дамыту;

б) білім алушылардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру – жалпы қабылданған қағидаларды сақтау, жеке адамның және бүкіл қазақстандық қоғам мүдделерін ескеру;

7) білім алушылардың академиялық тілді меңгеруіне және пән бойынша ұғымдық аппаратты байытуына ықпал ету.

2-тарау. «Информатика» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-параграф. «Информатика» оқу пәнінің мазмұны

4. «Информатика» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:

1) 5-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

2) 6-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

3) 7-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

4) 8-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36

4) 8-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты;

5) 9-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты құрайды.

5. Оқу пәнінің мазмұны оқыту бөлімдері бойынша ұйымдастырылған. Бөлімдер сыныптар бойынша күтілетін нәтижелер түрінде оқыту мақсаттары көрсетілетін бөлімшелерге бөлінген: дағды немесе білік, білім немесе түсінік.

6. «Информатика» пәні бойынша бағдарламаның мазмұны 4 бөлімді қамтиды:

1) компьютерлік жүйелер; 2) ақпараттық процестер;

3) компьютерлік ойлау;

4) денсаулық және қауіпсіздік.

7. «Компьютерлік жүйелер» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) компьютердің құрылғылары;

2) бағдарламалық қамтамасыз ету;

3) компьютерлік желілер.

8. «Ақпараттық процестер» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) ақпаратты өлшеу мен ұсыну;

2) ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру.

9. «Компьютерлік ойлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) модельдеу;

2) алгоритмдер;

3) программалау.

сағатты;

5) 9-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты құрайды.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде №8170 тіркелген)

5. Оқу пәнінің мазмұны оқыту бөлімдері бойынша ұйымдастырылған. Бөлімдер сыныптар бойынша күтілетін нәтижелер түрінде оқыту мақсаттары көрсетілетін бөлімшелерге бөлінген: дағды немесе білік, білім немесе түсінік.

6. «Информатика» пәні бойынша бағдарламаның мазмұны 4 бөлімді қамтиды:

- 1) компьютерлік жүйелер;
  - 2) ақпараттық процестер;
  - 3) компьютерлік ойлау;
- денсаулық және қауіпсіздік.

7. «Компьютерлік жүйелер» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

- 1) компьютердің құрылғылары;
- 2) бағдарламалық қамтамасыз ету;
- 3) компьютерлік желілер.

8. «Ақпараттық процестер» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

10.»Денсаулық және қауіпсіздік» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

- 1) эргономика;
- 2) ақпараттық және онлайн қауіпсіздік.

11. 5-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Ақпараттың цифрлық тасымалдаушылары;

2) «Компьютерлік желілер». Ортақ файлдармен жұмыс (орналастыру, редакциялау, жүктеу);

3) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпаратты әртүрлі нысандарда ұсыну. Байланыс арналары, ақпарат көздері және қабылдағыштары. Мәтіндік ақпаратты кодтау. Ақпараттың екілік көрінісі;

4) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Мәтіндік редактор: беттің параметрлері, алдын ала қарау. Компьютерлік графика: растрлық кескіндерді жасау және өңдеу, векторлық суреттер жасау және өңдеу, растрлық және векторлық графиканың артықшылықтары мен кемшіліктері;

5) «Программалау». Роботтың бұрыштық бейімділігін анықтау. Роботты көрсетілген градусқа бұру. Робот қозғалысын ұйымдастыруға арналған түс датчигі. Объектіні табу үшін ультрадыбыстық датчик;

6) «Робототехника». Роботты анықтау. Робот түрлерінің үлгілері және оларды қолдану салалары.

<p>1) ақпаратты өлшеу мен ұсыну; 2) ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру.</p> <p>9. «Компьютерлік ойлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:</p> <p>1) модельдеу; 2) алгоритмдер; 3) программалау; 4) робототехника.</p> <p>10.«Денсаулық және қауіпсіздік» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:</p> <p>1) эргономика; 2) ақпараттық қауіпсіздік.</p> <p>11. 5-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімшелерді қамтиды:</p> <p>1) «Компьютердің құрылғылары». Ақпараттың цифрлық тасымалдаушылары; 2) «Компьютерлік желілер». Ортақ файлдармен жұмыс (орналастыру, редакциялау, жүктеу); 3) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпаратты әртүрлі нысандарда ұсыну. Байланыс арналары, ақпарат көздері және қабылдағыштары. Мәтіндік ақпаратты кодтау. Ақпараттың екілік көрінісі; 4) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Мәтіндік редактор: беттің параметрлері, алдын ала қарау. Компьютерлік графика: растрлық кескіндерді жасау және өңдеу, векторлық суреттер жасау және өңдеу, растрлық және векторлық графиканың артықшылықтары мен кемшіліктері; 5) «Программалау». Роботтың бұрыштық бейімділігін</p>	<p>Робототехника саласындағы адамзаттың техникалық жетістіктерінің мысалдары. Гироскопиялық датчик жұмыс істеу принципі;</p> <p>7) «Денсаулық және қауіпсіздік». Қауіпсіздік техникасының ережелері. Біреудің жұмысын көшірудің заңсыздығы. Құжаттарға арналған пароль.</p> <p>12. 6-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:</p> <p>1) «Компьютердің құрылғылары». Есептеу техникасының даму тарихы. Компьютерлік негізгі құрылғылардың әрекеттестігі; 2) «Программалық қамтамасыз ету». Операциялық жүйелердің негізгі функциялары. IDE интерфейсінің мүмкіндіктері; 3) «Компьютерлік желілер». Сымсыз байланыстың артықшылықтары; 4) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Мәтіндік құжаттардағы сілтемелерді ұйымдастыру. Сілтемелер. Гиперсілтемелер. Мазмұны. Реферат құру; 5) «Модельдеу». 3D-модельдер қолдану мысалдары. 3D-редактордың мүмкіндіктері. 3D-редакторының графикалық примитивтерді құруға арналған құралдары. Айналу денелерін құру және түрлендіру. 3D-редактордағы объектілердің модельдері. Басып шығару үшін 3D-үлгіні экспорттау. 3D-баспаны баптау;</p>	
---	--	--

анықтау. Роботты көрсетілген градусқа бұру. Робот қозғалысын ұйымдастыруға арналған түс датчигі. Объектіні табу үшін ультрадыбыстық датчик;

6) «Робототехника». Роботты анықтау. Робот түрлерінің үлгілері және оларды қолдану салалары. Робототехника саласындағы адамзаттың техникалық жетістіктерінің мысалдары. Гироскопиялық датчик, жұмыс істеу принципі;

7) «Эргономика». Қауіпсіздік техникасының ережелері.

8) «Ақпараттық қауіпсіздік». Біреудің жұмысын көшірудің заңсыздығы. Құжаттарға арналған пароль.

12. 6-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Есептеу техникасының даму тарихы. Компьютерлік негізгі құрылғылардың әрекеттестігі;

2) «Программалық қамтамасыз ету». Операциялық жүйелердің негізгі функциялары. IDE (ай ди и) (Integrated Development Environment (интегрейтед девелопмент энвайронмент)) интерфейсінің мүмкіндіктері;

3) «Компьютерлік желілер». Сымсыз байланыстың артықшылықтары;

4) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Мәтіндік құжаттардағы сілтемелерді ұйымдастыру. Сілтемелер. Гиперсілтемелер. Мазмұны. Реферат құру;

5) «Модельдеу». 3D-модельдер қолдану мысалдары. 3D-редактордың мүмкіндіктері. 3D-редакторының графикалық примитивтерді құруға арналған құралдары. Айналу денелерін құру және түрлендіру. 3D-редактордағы объектілердің модельдері. Басып шығару үшін 3D-үлгіні

6) «Алгоритмдер және программалау». Python тіліндегі сызықтық алгоритмдер. Бағдарламалау тілінің алфавиті және синтаксисі. Мәліметтер типтері;

7) «Эргономика». Эргономика міндеттері (барынша жайлылық пен тиімділік үшін);

8) «Ақпараттық қауіпсіздік». Интернетке тәуелділіктің проблемалары. «Авторлық құқық», «плагиат» ұғымдары. Авторға сілтеме жасайтын ақпаратты сақтау.

13. 7-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Компьютердің жады түрлері (жедел есте сақтау құрылғысы, тұрақты есте сақтау құрылғысы, сыртқы жады, кеш-жады);

2) «Программалық қамтамасыз ету». Бірдей ақпаратты сақтайтын түрлі форматтағы файлдардың өлшемдерін салыстыру. Ақпаратты қысу, архиватор-бағдарламалар. Мұрағаттарды құру және ашу;

3) «Компьютерлік желілер». Компьютерлік желінің мақсаты, жіктелуі (ауқымы бойынша, топологиясы бойынша, тиістілігі бойынша);

4) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпаратты өлшеу бірліктері, ақпаратты бір өлшем бірлігінен басқаға аудару;

5) «Ақпараттық объектілерді құру және

экспорттау. 3D-баспаны баптау;

6) «Алгоритмдер». Python (пайтон) тіліндегі сызықтық алгоритмдер.

7) «Программалау». Бағдарламалау тіліннің алфавиті және синтаксисі. Мәліметтер типтері;

8) «Эргономика». Эргономика міндеттері (барынша жайлылық пен тиімділік үшін);

9) «Ақпараттық қауіпсіздік». Интернетке тәуелділіктің проблемалары. «Авторлық құқық», «плагиат» ұғымдары. Авторға сілтеме жасайтын ақпаратты сақтау.

13. 7-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Компьютердің жады түрлері (жедел есте сақтау құрылғысы, тұрақты есте сақтау құрылғысы, сыртқы жады, кеш-жады);

2) «Программалық қамтамасыз ету». Бірдей ақпаратты сақтайтын түрлі форматтағы файлдардың өлшемдерін салыстыру. Ақпаратты қысу, архиватор-бағдарламалар. Мұрағаттарды құру және ашу;

3) «Компьютерлік желілер». Компьютерлік желінің мақсаты, жіктелуі (ауқымы бойынша, топологиясы бойынша, тиістілігі бойынша);

4) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпаратты өлшеу бірліктері, ақпаратты бір өлшем бірлігінен басқаға аудару;

5) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Мәтіндік процессордағы кестелерді жасау, өңдеу және пішімдеу. Электрондық кестелер, электрондық кестенің негізгі ұғымдары. Деректерді енгізу, редакциялау және пішімдеу, маркер толтыру. Деректер типтері. Формулалар

түрлендіру». Мәтіндік процессордағы кестелерді жасау, өңдеу және пішімдеу. Электрондық кестелер, электрондық кестенің негізгі ұғымдары. Деректерді енгізу, редакциялау және пішімдеу, маркер толтыру. Деректер типтері. Формулалар енгізу. Шартты пішімдеу. Диаграммаларды құру;

6) «Алгоритмдер мен программалау». Салынған және құрамдас шарттарды, тармақталған алгоритмдерді программалау. Файлдарды оқу және жазу;

7) «Ақпараттық қауіпсіздік». Ақпаратты зиянды бағдарламалардан қорғау;

14. 8- сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Процессор және оның негізгі сипаттамалары;

2) «Компьютерлік желілер». Компьютерлік желінің өткізу қабілеті;

3) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпараттың көлемін бағалаудың алфавиттік тәсілі;

4) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Электрондық кестелердегі деректер пішімдері. Абсолюттік және салыстырмалы сілтемелер. Функциялар графиктерін құру. Кірістірілген функцияларды пайдалану: математикалық (сомасы, көбейтіндісі, дәрежесі), статистикалық (ең төменгі, ең жоғары, орташа, есеп), логикалық (егер);

енгізу. Шартты пішімдеу. Диаграммаларды құру;

6) «Алгоритмдер». Салынған және құрамдас шарттарды, тармақталған алгоритмдерді программалау;

7) «Программалау». Файлдарды оқу және жазу;

8) «Ақпараттық қауіпсіздік». Ақпаратты зиянды бағдарламалардан қорғау;

14. 8-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Процессор және оның негізгі сипаттамалары;

2) «Компьютерлік желілер». Компьютерлік желінің өткізу қабілеті;

3) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпараттың көлемін бағалаудың алфавиттік тәсілі;

4) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Электрондық кестелердегі деректер пішімдері. Абсолюттік және салыстырмалы сілтемелер. Функциялар графиктерін құру. Кірістірілген функцияларды пайдалану: математикалық (сомасы, көбейтіндісі, дәрежесі), статистикалық (ең төменгі, ең жоғары, орташа, есеп), логикалық (егер);

5) «Модельдеу». Интеграцияланған дайындау ортасында қолданбалы міндеттерді шешу;

6) «Алгоритмдер». Алгоритм трассировкасы. Интеграцияланған дайындау ортасында міндеттерді шешу;

7) «Программалау». Цикл операторлары (параметрі бар цикл, алғышартты цикл, кейінгі шартты цикл).

8) «Эргономика». Электрондық құрылғылардың адам ағзасына әсері, электрондық құрылғылардың теріс әсерінен

5) «Модельдеу». Интеграцияланған дайындау ортасында қолданбалы міндеттерді шешу;

6) «Алгоритмдер және программалау». Цикл операторлары (параметрі бар цикл, алғышартты цикл, кейінгі шартты цикл). Алгоритм трассировкасы. Интеграцияланған дайындау ортасында міндеттерді шешу;

7) «Денсаулық және қауіпсіздік». Электрондық құрылғылардың адам ағзасына әсері, электрондық құрылғылардың теріс әсерінен қорғау тәсілдері. Желідегі пайдаланушының қауіпсіздігі: алаяқтық, интернеттегі агрессия.

15. 9-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Мақсатына байланысты компьютердің аппараттық конфигурациясын таңдау;

2) «Программалық қамтамасыз ету». Пайдаланушының қажеттіліктеріне байланысты бағдарламалық қамтамасыз етуді таңдау;

3) «Компьютерлік желілер». Бұлтты технологияларды қолдану арқылы құжаттармен ортақ жұмыс істеу;

4) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпарат қасиеттері (өзектілігі, дәлдігі, анықтығы, құндылығы);

5) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Дерекқор, өріс, жазба. Электрондық

қорғау тәсілдері.

9) «Ақпараттық қауіпсіздік». Желідегі пайдаланушының қауіпсіздігі: алаяқтық, интернеттегі агрессия.

15. 9-сыныпқа арналған «Информатика» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) «Компьютердің құрылғылары». Мақсатына байланысты компьютердің аппараттық конфигурациясын таңдау;

2) «Программалық қамтамасыз ету». Пайдаланушының қажеттіліктеріне байланысты бағдарламалық қамтамасыз етуді таңдау;

3) «Компьютерлік желілер». Бұлтты технологияларды қолдану арқылы құжаттармен ортақ жұмыс істеу;

4) «Ақпаратты ұсыну және өлшеу». Ақпарат қасиеттері (өзектілігі, дәлдігі, анықтығы, құндылығы);

5) «Ақпараттық объектілерді құру және түрлендіру». Дерекқор, өріс, жазба. Электрондық кестеде деректер базасын құру. Деректерді іздеу, сұрыптау және сүзгілеу;

6) «Модельдеу». Процесс моделдерін (физикалық, биологиялық, экономикалық) электрондық кестеде зерттеу және құру;

7) «Программалау». Бір өлшемді массив. Екі өлшемді массив. Массивтерді өңдеудің негізгі алгоритмдері: массив элементтерін іздеу, сұрыптау, орнын ауыстыру, жою және қою. PyGame (пайгейм) кітапханасы. Ойынның артқы фоны. Ойынға арналған дайын кейіпкерлер. Кейіпкер қозғалысы. Дайын сценарий бойынша ойын программалау. Ойын нәтижелерін есептеу;

8) «Эргономика». Компьютерде ұзақ уақыт жұмыс істеу

кестеде деректер базасын құру. Деректерді іздеу, сұрыптау және сүзгілеу;

6) «Модельдеу». Процесс моделдерін (физикалық, биологиялық, экономикалық) электрондық кестеде зерттеу;

7) «Алгоритмдер мен программалау». Бір өлшемді массив. Екі өлшемді массив. Массивтерді өңдеудің негізгі алгоритмдері: массив элементтерін іздеу, сұрыптау, орнын ауыстыру, жою және қою. PyGame кітапханасы. Ойынның артқы фоны. Ойынға арналған дайын кейіпкерлер. Кейіпкер қозғалысы. Дайын сценарий бойынша ойын программалау. Ойын нәтижелерін есептеу;

8) «Эргономика». Компьютерде ұзақ уақыт жұмыс істеу тәуекелін бағалау;

9) «Ақпараттық қауіпсіздік». Желіде жұмыс істеудің этикалық және құқықтық нормаларын бұзу салдарлары.

тәуекелін бағалау;

9) «Ақпараттық қауіпсіздік». Желіде жұмыс істеудің этикалық және құқықтық нормаларын бұзу салдарлары.

2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі

16. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» кодтық белгімен белгіленген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқу мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 6.2.1.4. кодында «6» – сынып, «2.1» – екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» – оқыту мақсатының реттік саны.

Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:

1) Компьютерлік жүйелер

Білім алушылар міндетті:

Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.Компьютердің құрылғылары	5.1.1.1 ақпараттың цифрлық тасымалдау құралдарын сипаттау	6.1.1.1 компьютерлік технологияның даму тарихы мен келешегі туралы әңгімелеу; 6.1.1.2	7.1.1.1 компьютердің жады түрлерінің мақсаттарын сипаттау (жедел есте сақтау құрылғысы, тұрақты	8.1.1.1 процессордың функцияларын және оның негізгі сипаттамаларын қарапайым деңгейде	9.1.1.1 мақсатына байланысты компьютердің конфигурациясын таңдау

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

16. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» кодтық белгімен белгіленген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқу мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 6.2.1.4. кодында «6» – сынып, «2.1» – екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» – оқыту мақсатының реттік саны.

17. Білім алушыларға қойылатын мақсаттар:

1) Компьютерлік жүйелер

Білім алушылар міндетті:

Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Компьютердің құрылғылары	5.1.1.1 ақпараттың цифрлық тасымалдау құралдарын сипаттау	6.1.1.1 компьютерлік технологияның даму тарихы мен келешегі туралы әңгімелеу; 6.1.1.2 компьютердің негізгі	7.1.1.1 Компьютердің жады түрлерінің мақсаттарына сипаттау (жедел есте сақтау құрылғысы,	8.1.1.1 процессордың функцияларын және оның негізгі сипаттамаларын қарапайым деңгейде түсіндіру	9.1.1.1 мақсатына байланысты компьютердің конфигурациясын таңдау

		компьютердің негізгі құрылғыларының өзара әрекеттесуін түсіндіру	есте сақтау құрылғысы, сыртқы жады, кеш-жады)	түсіндіру				кұрылғыларының өзара әрекеттесуін түсіндіру	тұрақты есте сақтау құрылғысы, сыртқы жады, кеш-жады)			
2. Программалық қамтамасыз ету		6.1.2.1 операциялық жүйелердің негізгі функцияларын атау; 6.1.2.2 IDE (айди и) интерфейсінің мүмкіндіктерін қолдану	7.1.2.1 бірдей ақпаратты сақтайтын түрлі форматтағы файлдардың өлшемдерін салыстыру; 7.1.2.2 Түрлі форматтағы мұрағаттарды жасау және ашу		9.1.2.1 пайдаланушының қажеттілігіне қарай программалық жасақтаманы таңдау			6.1.2.1 Операциялық жүйелердің негізгі функцияларын атау; 6.1.2.2 IDE интерфейсінің мүмкіндіктерін қолдану	7.1.2.1 Бірдей ақпаратты сақтайтын түрлі форматтағы файлдардың өлшемдерін салыстыру; 7.1.2.2 Түрлі форматтағы мұрағаттарды жасау және ашу			9.1.2.1 пайдаланушының қажеттілігіне қарай программалық жасақтаманы таңдау
3. Компьютерлік	5.1.3.1 ортақ пайдалану файлдарын	6.1.3.1 сымсыз байланыстың	7.1.3.1 компьютерлік желілерді	8.1.3.1 желінің өткізу қабілетін	9.1.3.1 бұлтты технологиялард	3.	5.1.3.1	6.1.3.1	7.1.3.1	8.1.3.1	9.1.3.1	

желілер	орналастыру, редакциялау, жүктеу	артықшылықтарын түсіндіру	жіктеу	анықтау	ы қолданылатын құжаттармен бірлескен жұмысты жүзеге асыру	Компьютерлік желілер	Ортақ пайдалану файлдарын орналастыру, редакциялау, жүктеу	Сымсыз байланыстың артықшылықтарын түсіндіру	Компьютерлік желілерді жіктеу	желінің өткізу қабілетін анықтау	бұлтты технологияларды қолданылатын құжаттармен бірлескен жұмысты жүзеге асыру
2) Ақпараттық процестер						2) Ақпараттық процестер					
Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып	Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Ақпаратты ұсыну және өлшеу	5.2.1.1 әртүрлі ақпарат түрлерінің мысалдарын келтіру және ақпаратты әртүрлі нысандарда ұсыну;		7.2.1.1 ақпаратты өлшеу бірліктері, ақпаратты бір өлшем бірлігіне басқаға аударуды жүзеге асыру	8.2.1.1 ақпараттың көлемін анықтағанда алфавиттік тәсіл қолдану	9.2.1.1 ақпараттың қасиеттерін анықтау (маңыздылық, дәлдік, сенімділік, құндылық)	1. Ақпаратты ұсыну және өлшеу	5.2.1.1 әртүрлі ақпарат түрлерінің мысалдарын келтіру және ақпаратты әртүрлі нысандарда ұсыну;		7.2.1.1 Ақпаратты өлшеу бірліктері, ақпаратты бір өлшем бірлігіне басқаға аударуды жүзеге асыру	8.2.1.1 ақпараттың көлемін анықтағанда алфавиттік тәсіл қолдану	9.2.1.1 ақпараттың қасиеттерін анықтау (маңыздылық, дәлдік, сенімділік, құндылық)
							5.2.1.2				

	5.2.1.2 байланыс арналары, ақпарат көздері және қабылдағ ыштарын ың мысалын келтіру; 5.2.1.3 мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау; 5.2.1.4 компьюте рге арналған барлық ақпарат екілік көрініс түрінде ұсынылға нын түсіндіру						байланыс арналары, ақпарат көздері және қабылдағ ыштарын ың мысалын келтіру; 5.2.1.3 мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау; 5.2.1.4 Компьюте рге арналған барлық ақпарат екілік көрініс түрінде ұсынылға нын түсіндіру					
2. Ақпар аттық объектіл ерді	5.2.2.1 басып шығару үшін құжатты	6.2.2.1 сілтемеле рді ұйымдас тыру	7.2.2.1 мәтінді к процессо рдағы	8.2.2.1 электр ондық кестелер мәселеле	9.2.2.1 «дерекк ор, жазба, өріс»	2. Ақпарат тық объектіл ерді	5.2.2.1 басып шығару үшін құжатты	6.2.2.1 сілтемеле рді ұйымдаст ыру	7.2.2.1 Мәтіндік процесс ордағы	8.2.2.1 электрон дық кестелер мәселеле	9.2.2.1 «Дерекк ор, жазба, өріс»	

құру және түрлендіру	тиімді ұйымдастыру (бет параметрлерін орнату, алдын ала қарауды орындау); 5.2.2.2 растрлық кескіндерді жасау және өңдеу; 5.2.2.3 векторлық суреттер жасау және өңдеу; 5.2.2.4 растрлық және векторлық графика артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалау	(гиперсілтемелер, мазмұны, тақырыптар, түнідірмелер)	кестелерді пішімдеу; 7.2.2.2 электрондық кестенің элементтерін пішімдеу; 7.2.2.3 электрондық кестеде диаграммаларды жасау; 7.2.2.4 электрондық кестеде шартты пішімдеуді қолдану; 7.2.2.5 электрондық кестеде деректердің әртүрлі	рді шешу үшін түрлі деректер пішімдерін пайдалану; 8.2.2.2 абсолютті және салыстырмалы сілтемелерді пайдалану; 8.2.2.3 Электрондық кестелерді қолдану арқылы есептерді шешу үшін кірістірілген функцияларды пайдалану;	терминдерін түсіндіру; 9.2.2.2 электрондық кестеде деректер базасын жасау; 9.2.2.3 Деректерді іздеу, сұрыптау және сүзгілеуді жүзеге асыру	құру және түрлендіру	тиімді ұйымдастыру (бет параметрлерін орнату, алдын ала қарауды орындау); 5.2.2.2 растрлық кескіндерді жасау және өңдеу; 5.2.2.3 векторлық суреттер жасау және өңдеу; 5.2.2.4 растрлық және векторлық графика артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалау	(гиперсілтемелер, мазмұны, тақырыптар, түнідірмелер)	кестелерді пішімдеу; 7.2.2.2 электрондық кестенің элементтерін пішімдеу; 7.2.2.3 электрондық кестеде диаграммаларды жасау; 7.2.2.4 электрондық кестеде шартты пішімдеуді қолдану; 7.2.2.5 электрондық кестеде деректердің	рді шешу үшін түрлі деректер пішімдерін пайдалану; 8.2.2.2 абсолютті және салыстырмалы сілтемелерді пайдалану; 8.2.2.3 Электрондық кестелерді қолдану арқылы есептерді шешу үшін кірістірілген функцияларды пайдалану; 8.2.2.4	терминдерін түсіндіру; 9.2.2.2 Электрондық кестеде деректер базасын жасау; 9.2.2.3 Деректерді іздеу, сұрыптау және сүзгілеуді жүзеге асыру
----------------------	---	--	---	--	--	----------------------	---	--	---	---	--

			түрлерін колдану; 7.2.2.6 электрондық кестеде есептеулер үшін формуларды жасау	8.2.2.4 кестеде көрсетілген функциялардың графиктерін құрастыру				әртүрлі түрлерін колдану; 7.2.2.6 электрондық кестеде есептеулер үшін формуларды жасау	кестеде көрсетілген функциялардың графиктерін құрастыру		
3) Компьютерлік ойлау						3) Компьютерлік ойлау					
Бөлім ше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып	Бөлім ше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Модельдеу		6.3.1.1 3D-модельдер қолдану мысалдарын келтіру; 6.3.1.2 3D-редактордың мүмкіндіктері		8.3.1.1 Python программалау тілінде тапсырма модельдерін жасау	9.3.1.1 Процесс моделдерін (физикалық, биологиялық экономикалық) электрондық кестеде әзірлеу және зерттеу	1. 1. Модельдеу		6.3.1.1 3D-модельдер қолдану мысалдарын келтіру; 6.3.1.2 3D-редактордың мүмкіндіктерін сипаттау; 6.3.1.3 3D-редакторының		8.3.1.1 Python программалау тілінде тапсырма модельдерін жасау	9.3.1.1 Процесс моделдерін (физикалық, биологиялық экономикалық) электрондық кестеде әзірлеу және зерттеу

		н сипаттау; 6.3.1.3 3D-редакторының графикалық примитивтерді құруға арналған құралдарын пайдалану 6.3.1.4 4 айналу денелерін құру және оларды түрлендіру; 6.3.1.5 5 3D-					графикалық примитивтерді құруға арналған құралдарын пайдалану 6.3.1.4 Айналу денелерін құру және оларды түрлендіру; 6.3.1.5 3D-редактордағы объектілердің модельдерін құру; 6.3.1.6 Басып шығару үшін 3D-үлгіні экспорттау				
					2. Алгорит		6.3.2.1 Python	7.3.2.1 Python	8.3.2.1 Алгоритм	9.3.2.1 сұрыпта	

		редакт ордағы объекті лердің модель дерін құру; 6.3.1. 6 басы п шығар у үшін 3D- үлгіні экспор ттау 6.3.1. 7 3D- баспас ын баптау.					мдер	тіліндегі сызықтық алгоритмд ерді жазу	програм малау тілінде тармақта лған алгорит мдерді жазу	нің трассиро вкасын жүзеге асыру	у алгорит мдерін қолдану	
							3. Програм малау	5.3.3.1 роботтың бұрыштық бейімділіг ін анықтау үшін программа лар жасау; 5.3.3.2 Роботты көрсетілге н градусқа бұру үшін программа лар жасау; 5.3.3.3 Робот қозғалысы н ұйымдаст ыруға арналған түс датчигін қолдану;	6.3.3.1 деректер түрлерін жіктеу	7.3.3.1 Python програм малау тілінде файлды оқу және жазу; 7.3.3.2 Python програм малау тіліндегі кірістірі лген шарттар ды қолдану; 7.3.3.3 Python програм малау тіліндегі күрделі шарттар	8.3.3.1 While цикл оператор ын пайдалан у; 8.3.3.2 for цикл оператор ын пайдалан у 8.3.3.3 цикл басқару нұсқаулы ғын қолдану (continue, break, else)	9.3.3.1 Бір өлшемді массивт ер пайдала нып Python програм малау тілінде програм малар жасау; 9.3.3.2 Екі өлшемді массивт ер пайдала нып Python програм малау тілінде
2. Алгори тмдер		6.3.2. 1 Pytho n (пайтон) тіліндегі сызықт ық алгорит	7.3.2.1 Python (пайтон) программал ау тілінде тармақталға н алгоритмдер ді жазу	8.3.2.1 алгоритм нің трассиров касын жүзеге асыру	9.3.2.1 сұрыпта у алгорит мдерін қолдану							

	табу үшін ультрады быстық датчикті пайдалану				(пайгейм) кітапхан асын қосу; 9.3.3.4 ойын терезесін жасау үшін PyGame (пайгейм) кітапхан асының дайын модульде рін пайдалан у; 9.3.3.5 Ойынны ң артқы фонын құру 9.3.3.6 Ойынғ а арналған дайын кейіпкер лер жүктеу 9.3.3.7						9.3.3.7 Кейіпке р қозғалы сын програм малау 9.3.3.8 пернета қтадан кейіпкер лерді басқару; 9.3.3.9 Дайын сценари й бойынш а ойын әзірлеу 9.3.3.10 Ойынны ң нәтижел ерін есептеу алгорит мін іске асыру		
						4. Робототехника	5.3.4.1 робот анықтамасын						

4) Денсаулық және қауіпсіздік					
Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Эргономика	5.4.1.1 қауіпсіздік ережелерін бұзудың салдары туралы талдау	6.4.1.1 Эргономика міндеттерін (барынша жайлылық пен тиімділік үшін) тұжырымдау және шешу	7.4.1.1 Пайдаланушы интерфейстердің эргономикалық бағалау	8.4.1.1 Эртүрлі электрондық құрылғылардың адам ағзасына әсері туралы мысалдар келтіріп, қорғау әдістерін тиімді пайдалану	9.4.1.1 Компьютерде ұзақ уақыты жұмыс істеу тәуекелін сыни түрде бағалау
2. Ақпараттық қауіпсіздік	5.4.2.1 біреудің жұмысын көшіруге заңсыздығы	6.4.2.1 Интернетке тәуелділіктің	7.4.2.1 компьютерді зиянды бағдарламалардан	8.4.2.1 желідегі пайдаланушының қауіпсіз	9.4.2.1 желідегі этикалық

	<p>туралы айту; 5.4.2.2 құжатта рға арналған пароль орнату</p>	<p>пробле малары н талқыла у; 6.4.2.2 «Автор лық құқық», «плагиат» ұғымда рын түсіндір у 6.4.2.3 автор ға сілтеме жасайт ын ақпарат пен ілестіру</p>	<p>қорғау</p>	<p>дігін қамтама сыз ету ережеле рін сақтау (интерн етте алаяқты қ пен агресси я)</p>	<p>және құқықт ық нормал арын бұзу салдар ы туралы айту</p>		
<p>17. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Информатика» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру</p>							

жөніндегі ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

18. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

3-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Информатика» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар

1) 5-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Ақпаратты ұсыну	Біздің айналамыздағы ақпарат	5.2.1.1 әртүрлі ақпараттың мысалдарын келтіру және ақпаратты әртүрлі нысандарда ұсыну;
	Ақпарат беру	5.2.1.2 байланыс арналары, ақпарат көздері және қабылдағыштарының мысалын келтіру;
	Ақпаратты шифрлау	5.2.1.3 мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау;
	Екілік ақпаратты ұсыну	5.2.1.4 компьютерге арналған барлық ақпарат екілік түрінде ұсынылғанын түсіндіру
2-тоқсан		
Компьютерлік графика	Растрлық суреттерді құру және редакциялау	5.2.2.2 растрлық кескіндерді жасау және өңдеу;
	Растрлық суреттерді	5.2.2.2

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Информатика» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар

1) 5-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Ақпаратты ұсыну	Эргономика және қауіпсіздік дегеніміз не?	эргономика мәселелерін шешу арқылы жұмыс орнын барынша жайлы және тиімді ұйымдастыру; интернетке тәуелділіктің адам өміріне әсерін талқылау; ойынға тәуелділіктің адам өміріне әсерін талқылау
	Біздің айналамыздағы ақпарат	ақпарат түрлеріне мысалдар келтіру; ақпаратты түрлі формаларда ұсыну; компьютердегі

	өңдеу	растрлық кескіндерді жасау және өңдеу;			ақпараттың екілік кодта ұсынылатындығын түсіндіру	
	Векторлық суреттерді құру	5.2.2.3 векторлық суреттер жасау және өңдеу;				
	Қисық бетімен жұмыс	5.2.2.3 векторлық суреттер жасау және өңдеу;		Ақпаратты беру	байланыс арналарына, ақпарат көздері мен қабылдағыштарға мысалдар келтіру;	
	Растрлық және векторлық суреттерді салыстыру	5.2.2.4 растрлық және векторлық графиканың артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалау		Ақпаратты шифрлау	мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау;	
3-тоқсан						
Робототехника	Робот түрлері және оларды қолдану	5.3.4.1 робот анықтамасын тұжырымдау;		Компьютер қалай жұмыс істейді?	компьютердің негізгі құрылғыларының өзара байланысын түсіндіру;	
		5.3.4.2 Роботтардың түрлерінің үлгілері және оларды қолдану салаларына мысал келтіру;				
	Робототехника тарихы және перспективалары	5.3.4.3 робототехника саласындағы адамзаттың техникалық жетістіктеріне мысалдар келтіру;		Есептеу техникасының даму тарихы	есептеу техникасының тарихы мен даму перспективалары туралы баяндау;	
	Гироскопиялық датчик	5.3.4.4 гироскопиялық датчик жұмыс істеу принципін түсіндіру;		2-тоқсан		
5.3.3.1 роботтың бұрыштық бейімділігін анықтау үшін бағдарламалар жасау;			Мәтіндік құжаттармен жұмыс	Мәтінді өңдеу және пішімдеу	қаріп баптауларын қолданып құжаттарға қойылатын талаптарға сай (қаріп түрі, үстін сызу, астын сызу, түсі, өлшемі, регистр) өзгерту;	
Бұрылыстар	5.3.3.2 роботты көрсетілген градусқа бұру үшін бағдарламалар жасау;					
Роботтардың жарысы	Роботтың сызық бойымен қозғалысы	5.3.3.3 робот қозғалысын ұйымдастыруға арналған түс датчигін қолдану;				
	Робо-сумо	5.3.3.4 объектіні табу үшін ультрадыбыстық датчикті пайдалану;			абзац баптауларын қолданып құжаттарға қойылатын талаптарға сай (туралау, шегініс, аралық) өзгерту;	
		5.3.3.3 робот қозғалысын ұйымдастыруға арналған түс датчигін қолдану;				

4-тоқсан		
Компьютер және қауіпсіздік	Компьютерде жұмыс істеу кезінде өзіне зиян келтірмеуге қалай болады?	5.4.1.1 қауіпсіздік ережелерін бұзу салдары туралы талдау
	Ақпаратты цифрлы тасымалдаушылары	5.1.1.1 сандық ақпараттың цифрлық тасымалдау құралдарын сипаттау
	Интернетте жұмыс істеудің қандай қауіп-қатері бар?	5.4.2.1 біреудің жұмысын көшіру заңсыздығы туралы айту;
	Компьютеріңіздегі деректерді қалай қорғауға болады?	5.4.2.2 құжаттарға арналған пароль орнату
		5.1.3.1 ортақ пайдалану файлдарын орналастыру, редакциялау, жүктеу
Шағын жоба	5.4.2.2 құжаттарға арналған пароль орнату	
	5.2.2.1 құжатты басып шығару үшін тиімді ұйымдастыру (бет параметрлерін орнату, алдын ала қарауды орындау);	
	5.1.3.1 ортақ пайдалану файлдарын орналастыру, редакциялау, жүктеу	
2) 6 класс:		
Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Компьютерлік жүйелер және желілер	Эргономика дегеніміз не?	6.4.1.1 эргономика міндеттерін (барынша жайлылық пен тиімділік үшін) тұжырымдау және шешу 6.4.2.1 интернетке тәуелділіктің проблемаларын талқылау
	Есептеу техникасының даму тарихы	6.1.1.1 компьютерлік технологияның даму тарихы мен келешегі туралы әңгімелеу;
3-тоқсан		

Суретті кірістіру	түрлі дереккөздерден (файлдар, интернет желісі, скриншоттар) суреттер кірістіру; нысандардың мәтінге байланысты орналасуын баптау; сурет өлшемін өзгерту;	
	Тізімдерді ұйымдастыру	нөмірленген тізімдерді құру; маркерленген тізімдерді құру; көпдеңгейлі тізім құру
	Қарапайым кестелерді құру және өңдеу	мәтіндік құжаттарға кесте кірістіру кесте элементтерін қосу және жою бағандар енін және қатарлар биіктігін өзгерту ұяшықтағы деректерді туралау ұяшықтардың құйып бояу түсін өзгерту
Күрделі кестелерді құру және өңдеу	ұяшықтарды біріктіру және бөлу кесте стилін өзгерту ұяшықтар шекараларын өзгерту	

	Компьютер қалай жұмыс істейді	6.1.1.2 компьютердің негізгі құрылғыларының өзара әрекеттесуін түсіндіру 6.1.2.1 операциялық жүйелердің негізгі функцияларын атау;			Презентация дизайны, слайдтар әсерлері	тақырыптық безендірулерді баптау слайд макетін өндеу		
	Сымсыз желілер	6.1.3.1 сымсыз байланыстың артықшылықтарын түсіндіру;				*.*.*.* Деректердің талдау нәтижелерін графикалық түрде ұсыну үшін диаграмма типін таңдау *.*.*.* Деректерді және диаграмманы өндеу		
2-тоқсан								
3D - баспа	3D - редакторы	6.3.1.1 3D-модельдер қолдану мысалдарын келтіру; 6.3.1.2 3D-редактордың мүмкіндіктерісипаттау;		Инфографика	Диаграммалармен жұмыс			
	3D -редактор құралдары	6.3.1.3 3D-редакторының графикалық примитивтерді құруға арналған құралдарын пайдалану;			Графикалық нысандарды безендіру	стандартты фигураларды қолданып сызба құру фигураларды туралау құралын қолдану фигуралар арасындағы аралықты орнату фигураларды біріктіру, қиылысу, айыру амалдарын қолдану		
	Конус, цилиндр және сфера құру	6.3.1.4 айналу денелерін құру және оларды түрлендіру;						
	Объектілердің 3D модельдері	6.3.1.5 3D-редактордағы объектілердің модельдерін құру;						
	3D - баспасы	6.3.1.6 басып шығару үшін 3D-үлгіні экспорттау; 6.3.1.7 3D-баспасын баптау;						
3-тоқсан								
Python (пайтон) тілінде программалау	IDE (ай ди и) -мен танысу	6.1.2.2 IDE (ай ди и) интерфейсінің мүмкіндіктерін қолдану;						
	Тіл әліппесі. Синтаксис	6.3.2.1 Python (пайтон) тіліндегі сызықтық алгоритмдерді жазу;						
	Мәліметтер типтері	6.3.3.1 деректер түрлерін жіктеу;						
	Арифметикалық амалдардың жазылу ережелері	6.3.2.1 Python (пайтон) тіліндегі сызықтық алгоритмдерді жазу;						
	Санды енгізу және шығару	6.3.2.1 Python (пайтон) тіліндегі сызықтық алгоритмдерді жазу;						
	Сызықтық алгоритмдерді программалау	6.3.2.1 Python (пайтон) тіліндегі сызықтық алгоритмдерді жазу;						
4-тоқсан								
Мәтіндік құжатпен жұмыс	Сілтемелер (сноски)	6.2.2.1 сілтемелерді ұйымдастыру (гиперсілтемелер, мазмұны, тақырыптар, түсіндірмелер)		Растрлық компьютерлік графика	Компьютерлік графика және оның түрлері	Компьютерлік графика түрлерін ажырату RGB және CMYK		

жасау	Гиперсілтемелер	6.2.2.1 сілтемелерді ұйымдастыру (гиперсілтемелер, мазмұны, тақырыптар, түсіндірмелер)	Растрлық суреттерді салу	түстік модельдерін ажырату Растрлық және векторлық графиканың артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалау
		6.4.2.3 авторға сілтеме жасайтын ақпаратпен ілестіру		
		6.4.2.2 «авторлық құқық», «плагиат» ұғымдарын түсіндіру		Геометриялық фигураларды құру (тік төртбұрыш, дөңгелеген тіктөртбұрыш, сызық, эллипс, көпбұрыш, еркін денелер) Фигура мен контур түсін өзгерту Кадрлеу және ерекшелену құралын қолдану Графикалық редакторда мәтінмен жұмыс Графикалық редакторда gif аниимация құру
	Мазмұны	6.2.2.1 сілтемелерді ұйымдастыру (гиперсілтемелер, мазмұны, тақырыптар, түсіндірмелер)		
	Реферат	6.2.2.1 сілтемелерді ұйымдастыру (гиперсілтемелер, мазмұны, тақырыптар, түсіндірмелер) 6.4.2.2 «авторлық құқық», «плагиат» ұғымдарын түсіндіру 6.4.2.3 авторға сілтеме жасайтын ақпаратпен ілестіру		
	3)7 класс:			
Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары		
1-тоқсан				
Компьютерлік жады және ақпараттық өлшем бірлік	Ақпараттың өлшем бірліктері	7.2.1.1 ақпаратты өлшеу бірліктері, ақпаратты бір өлшем бірлігінен басқаға аударуды жүзеге асыру	Векторлық компьютерлік графика	Векторлық суреттерді салу
	Компьютер жады	7.1.1.1 компьютердің жад түрлерінің мақсаттарын сипаттау (жедел есте сақтау құрылғысы, тұрақты есте сақтау құрылғысы, сыртқы жады, кеш-жады)		
	Файлдар мөлшері	7.1.2.1 бірдей ақпаратты сақтайтын түрлі форматтағы файлдардың өлшемдерін салыстыру;		
Желі және қауіпсіздік	Компьютерлік желілер және олардың жіктелуі	7.1.2.2 түрлі форматтағы мұрағаттарды жасау және ашу 7.1.3.1 компьютерлік желілерді жіктеу		
4-тоқсан				

	Антивирустық қауіпсіздік	7.4.2.1 компьютерді зиянды бағдарламалардан қорғау			баптауларын қолданып, векторлық суреттер салу Графикалық редакторда Pen Tool қолдану Графикалық редакторда мәтінмен жұмыс Берілген тақырып бойынша логотип құру
	Пайдаланушы интерфейсі	7.4.1.1 пайдаланушы интерфейсін эргономикалылығын бағалау			
2-тоқсан					
Электронды кесте арқылы есеп шығару	Мәтіндік процессордағы кесте	7.2.2.1 мәтіндік процессордағы кестелерді пішімдеу;			
	Электрондық кестелер элементтерін пішімдеу	7.2.2.2 электрондық кестенің элементтерін пішімдеу;			
	Деректер типтері	7.2.2.5 электрондық кестеде деректердің әртүрлі түрлерін қолдану;			
		7.2.2.6 электрондық кестеде есептеулер үшін формулаларды жасау;			
	Шартты пішімдеу	7.2.2.4 электрондық кестеде шартты пішімдеуді қолдану;			
	Кестелік деректерді графикалық ұсыну	7.2.2.3 электрондық кестеде диаграммаларды жасау;			
	Электрондық кестелердегі процестерді модельдеу	7.2.2.2 электрондық кестенің элементтерін пішімдеу;			
		7.2.2.5 электрондық кестеде деректердің әртүрлі түрлерін қолдану;			
7.2.2.4 электрондық кестеде шартты пішімдеуді қолдану;					
	7.2.2.3 электрондық кестеде диаграммаларды жасау;				
3-тоқсан					
Python (пайтон) тілінде алгоритмдерді программалау	Файлдармен жұмыс	7.3.3.1 Python (пайтон) программалау тілінде файлды оқу және жазу;			
	Тармақталған алгоритмдерді программалау	7.3.2.1 Python (пайтон) программалау тілінде тармақталған алгоритмдерді жазу;			
	Кірістірілген	7.3.3.2 Python (пайтон)			
2) 6 сынып					
Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары			
1-тоқсан					
Аппараттық қамтамасыз ету	Өзіне зиян келтірмей Интернет желісінде компьютермен жұмыс жасау	Техника қауіпсіздік ережелерін бұзу салдарын талқылау; Желіде қолданушының техника қауіпсіздік ережелерін сақтау (алаяқтық, интернет желісіндегі агрессия);			
	Жүйелі блоктың құрылғылары	Жүйелі блок құрылғысының мақсатын сипаттау; Жүйелі блок құрылғыларының негізгі сипаттамаларын атау (аналық тақша, процессор, жедел жад, бейнекарта, қатқыл диск);			
	Компьютер жады	Компьютер жадын түрлеріне қарай сипаттау (ішкі: кэш жады, жедел жад, тұрақты жад және сыртқы жад);			
Программалық	ДҚ бағдарламалық	• Бағдарламалық қамтамасыз ету жүйелеріне, қолданбалы			

	шарттарды программалау	программалау тіліндегі кірістірілген шарттарды қолдану;	қамтамасыз ету	қамтамасыз ету	бағдарламалық қамтамасыз ету жүйелеріне және программалау жүйелеріне мысалдар келтіру;
	Күрделі шарттарды программалау	7.3.3.3 Python (пайтон) программалау тіліндегі күрделі шарттарды қолдану;			<ul style="list-style-type: none"> Операциялық жүйелердің негізгі функцияларын атау;
	Таңдауды ұйымдастыру	7.3.2.1 Python (пайтон) программалау тілінде тармақталған алгоритмдерді жазу;			Сервистік бағдарламалардың мақсатын атау;
4-тоқсан					
Практикалық программалау	Мәселені қалыптастыру	7.3.2.1 Python (пайтон) программалау тілінде тармақталған алгоритмдерді жазу;	Файл жүйелері және файл	Зиянды бағдарламалық қамтамасыз ету	<ul style="list-style-type: none"> Файл атауына ережелерді қолдану;
	Алгоритмді әзірлеу	7.3.2.1 Python (пайтон) программалау тілінде тармақталған алгоритмдерді жазу;			<ul style="list-style-type: none"> Файлды белгілі бір санаты бойынша сұрыптау және топтау;
	Алгоритмді программалау	7.3.2.1 Python (пайтон) программалау тілінде тармақталған алгоритмдерді жазу;			<ul style="list-style-type: none"> Файл жолын анықтау (каталог, буманың түпнұсқасы, кірістірілген каталог);
	Программаны тестілеу	7.3.2.1 Python (пайтон) программалау тілінде тармақталған алгоритмдерді жазу;			<ul style="list-style-type: none"> Зиянды бағдарламаларды және компьютерлік вирустарды ажырату;
4) 8 класс:					
Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары			
1-тоқсан					
Компьютер мен желінің техникалық сипаттамалары	Ақпараттарды өлшеу	8.2.1.1 ақпараттың көлемін анықтағанда алфавиттік тәсіл қолдану	3D баспа	3D редактор	3D модельдер қолдану мысалдарын келтіру;
	Процессор және оның сипаттамасы	8.1.1.1 процессордың функцияларын және оның негізгі сипаттамаларын қарапайым деңгейде түсіндіру			3D редактор мүмкіндіктерін сипаттау;
	Компьютерлік желілер	8.1.3.1 желінің өткізу қабілетін анықтау			3D редакторының графикалық примитивтерді құруға арналған құралдарын пайдалану;
Денсаулы	Компьютерді	8.4.1.1 әртүрлі электрондық	Конус, цилиндр және сфера құру	айналу денелерін құру және оларды түрлендіру;	
2-тоқсан					

қ және қауіпсіздік	пайдаланудың теріс аспектілері	құрылғылардың адам ағзасына әсері туралы мысалдар келтіріп, қорғау әдістерін тиімді пайдалану	Объектілердің 3D модульдері	3D редактордағы нысан модельдерін құру;	
	Желідегі қауіпсіздік	8.4.2.1 желідегі пайдаланушының қауіпсіздігін қамтамасыз ету ережелерін сақтау (интернетте алаяқтық пен агрессия)	3D баспа	<ul style="list-style-type: none"> 3D баспасына моделдерді дайындау ережелерін ұстану; Баспа үшін 3D моделін экспорттау; 	
2-тоқсан			3-тоқсан		
Электрондық кестелердегі ақпаратты өңдеу	Статистикалық мәліметтер	8.2.2.2 абсолютті және салыстырмалы сілтемелерді пайдалану; 8.2.2.1 электрондық кестелер мәселелерді шешу үшін түрлі деректер пішімдерін пайдалану;	Kodu Game Lab программалау ортасында визуалды шолу	<ul style="list-style-type: none"> Kodu Game Lab интерфейсінің мүмкіндіктерін түсіндіру; Кейіпкерді қосу үшін Нысан мәзірін қолдану; Ландшафты өзгерту үшін баптауларды қолдану; (W,A,S,D) пернелері арқылы кейіпкердің қозғалысын келтіру; 	
	Кірістірілген функция	8.2.2.3 электрондық кестелерді қолдану арқылы есептерді шешу үшін кірістірілген функцияларды пайдалану;		<ul style="list-style-type: none"> Қосалқы кейіпкерлерді қосу үшін Нысан мәзірін қолдану; Кейіпкерлерді қозғалту үшін еркін қозғалыс режимін қолдану; Кейіпкердің қозғалыс траекториясын ұйымдастыру үшін Жол мәзірін қолдану; Нысанға қарай қозғалыс режимін қолдану; 	
	Қолда бар ақпаратқа негізделген деректерді талдау	8.2.2.3 электрондық кестелерді қолдану арқылы есептерді шешу үшін кірістірілген функцияларды пайдалану;	Kodu Game Lab 3D визуалды конструкто рда ойындар құру	Кейіпкерлердің қозғалысы	<ul style="list-style-type: none"> Нысанның кеңейтілген параметрлерін қолдану (әрекет саны және т.б.)
	Қолданбалы міндеттерін шешу	8.2.2.3 электрондық кестелерді қолдану арқылы есептерді шешу үшін кірістірілген функцияларды пайдалану; 8.2.2.1 электрондық кестелер мәселелерді шешу үшін түрлі деректер пішімдерін пайдалану; 8.2.2.4 кестеде көрсетілген функциялардың графиктерін құрастыру		Нысанның кеңейтілген параметрлері	<ul style="list-style-type: none"> Ойындағы тапсырманы орындау үшін таймер орнату; Ойын құру барысында Ұпай саналуы және командасын қолдану; Ойын құру барысында Дыбыс командасын қолдану;
3-тоқсан			Ойындағы ұпайлардың саналуы және таймерлер	Пайда болған нысандар мен құрылған клондарға Құру командасын қолдану;	
Python (пайтон) тілінде алгоритмдерді программалау	While (уайл) циклі	8.3.3.1 <i>While (уайл)</i> цикл операторын пайдалану;	Клондар құру	Пайда болған нысандар мен құрылған клондарға Құру командасын қолдану;	
	For (фор) циклі	8.3.3.2 <i>For (фор)</i> цикл операторын пайдалану	Деңгейлер құру	ойынға деңгейлер қосу және құру;	
	Continue (континю) циклін басқару	8.3.3.3 цикл басқару нұсқаулығын қолдану (continue (континю), break (брик), else (элс))			

	Break (брик) циклін басқару	8.3.3.3 цикл басқару нұсқаулығын қолдану (continue (континю), break (брик), else (эле))			
	Else (эле) циклін басқару	8.3.3.3 цикл басқару нұсқаулығын қолдану (continue (континю), break (брик), else (эле))		Ойындар құрастыру	өз сценарийің бойынша ойын құру;
	Алгоритмнің трассировкасы	8.3.2.1 алгоритмнің трассировкасын жүзеге асыру		4-тоқсан	
4-тоқсан					
Практикалық программалау	Мәселені қалыптастыру	8.3.1.1 Python (пайтон) программалау тілінде тапсырма модельдерін жасау		Ойын құжаттары н құрастыру	Сілтеме (сноска) мәтіндік құжатта сілтеме қолдану; Гиперсілтеме мәтіндік құжатта гиперсілтеме қолдану; Мазмұн мәтіндік құжатқа мазмұн қосу;
	Алгоритмді әзірлеу	8.3.1.1 Python (пайтон) программалау тілінде тапсырма модельдерін жасау 8.3.2.1 алгоритмнің трассировкасын жүзеге асыру		Ақпаратты қорғау	біреудің жұмысын көшіру мен заңсыздығы туралы айту; • құжатқа пароль орнату;
	Алгоритмді программалау	8.3.1.1 Python (пайтон) программалау тілінде тапсырма модельдерін жасау 8.3.2.1 алгоритмнің трассировкасын жүзеге асыру		Баспаға құжаттарды дайындау	• құжатты баспаға дайындау ережелерін ұстану (бет параметрлерін мен нөмірлеуді орнату, алдын ала қарау, баспаға шығару параметрлерін өзгерту)
	Программаны тестілеу	8.3.1.1 Python (пайтон) программалау тілінде тапсырма модельдерін жасау 8.3.2.1 алгоритмнің трассировкасын жүзеге асыру			
5) 9 класс:					
Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары			
1-тоқсан					
Ақпаратпен жұмыс жасау	Ақпараттың сипаттары	9.2.1.1 ақпараттың қасиеттерін анықтау (маңыздылық, дәлдік, сенімділік, құндылық)	Ақпарат. Ақпаратты өлшеу	Ақпаратты өлшеу	Ақпараттың өлшем бірліктері Ақпараттың өлшем бірлігінен екіншісіне аудару; Алфавиттік тәсілді қолданып ақпарат көлемін анықтау; Мәтіндік ақпаратты кодтау (ASCII, Unicode) Графикалық ақпаратты кодтау
					Мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау Графикалық ақпаратты кодтау және

3) 7 класс:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Ақпарат. Ақпаратты өлшеу	Ақпаратты өлшеу	Ақпараттың өлшем бірліктері Ақпараттың өлшем бірлігінен екіншісіне аудару; Алфавиттік тәсілді қолданып ақпарат көлемін анықтау; Мәтіндік ақпаратты кодтау (ASCII, Unicode) Графикалық ақпаратты кодтау
		Мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау Графикалық ақпаратты кодтау және

		9.4.1.1 компьютерде ұзақ уақыты жұмыс істеу тәуекелін сыни түрде бағалау			декодтау (ақ-қара)
	Құжаттармен бірлесіп жұмыс жасау	9.1.3.1 бұлтты технологияларды қолданатын құжаттармен бірлескен жұмысты жүзеге асыру			Әртүрлі форматтағы мұрағаттарды құру Әртүрлі форматтағы мұрағаттардан файлдарды шығару Әртүрлі форматтағы файлдарды сығу барысындағы мұрағаттау бағдарламалары туралы қорытынды жасау
	Желілік этикет	9.4.2.1 желідегі этикалық және құқықтық нормаларын бұзу салдары туралы айту			
Компьютер таңдаймыз	Компьютердің конфигурациясы	9.1.1.1 мақсатына байланысты компьютердің конфигурациясын таңдау			
	Бағдарламалық қамтамасыз етуді таңдау	9.1.2.1 пайдаланушының қажеттілігіне қарай бағдарламалық жасақтаманы таңдау			
	«Компьютер құнын есептеу»	9.1.1.1 мақсатына байланысты компьютердің конфигурациясын таңдау 9.1.2.1 пайдаланушының қажеттілігіне қарай бағдарламалық жасақтаманы таңдау 9.3.1.1 процесс моделдерін (физикалық, биологиялық, экономикалық) электрондық кестеде әзірлеу және зерттеу			
2-тоқсан					
Деректер базасы	Деректер базасы	9.2.2.1 «дерекқор, жазба, өріс» терминдерін түсіндіру;			Экранға хабарлама шығару; Программалық кодты түсініктемемен сүйемелдеу; , , символдарынан тұратын хабарламаны шығару; Тіл деректерді арнайы символдар тізбегін қолданып экранға шығару;
		9.2.2.2 электрондық кестеде деректер базасын жасау;			Деректер типтерін жіктеу Программа кодында айнымалыларды жариялау Айнымалыларды қайта анықтау
		9.2.2.3 деректерді іздеу, сұрыптау және сүзгілеуді жүзеге асыру			Программа кодында математикалық амалдарды (қосу, азайту, көбейту, бөлу, дәрежеге шығару,
		9.2.2.3 деректерді іздеу, сұрыптау және сүзгілеуді жүзеге асыру			
		9.2.2.2 электрондық кестеде деректер базасын жасау; 9.2.2.3 деректерді іздеу, сұрыптау және сүзгілеуді жүзеге асыру			
			2-тоқсан	IDE-мен (Integrated Development Environment (интеграйтед девелопмент энвайронмент)) танысу. Тіл алфавиті. Синтаксис.	
			Python (пайтон) тілінде сызықтық алгоритмдерді программалау		

3-тоқсан						
Python (пайтон) программалар ау тілінде алгоритмдерді программалар ау	Бірөлшемді массив	9.3.3.1 бір өлшемді массивтер пайдаланып Python (пайтон) программалау тілінде программаларды жасау;			бүтін бөлігін табу, қалдықты табу) қолдану. ( ) жақшаны қолданып, математикалық өрнектермен амалдарды орындау ретін анықтау	
	Белгіленген сипаттары бар элементті іздеу	9.3.3.1 бір өлшемді массивтер пайдаланып Python (пайтон) программалау тілінде программаларды жасау;				
	Элементтердің орнын ауыстыру	9.3.3.1 бір өлшемді массивтер пайдаланып Python (пайтон) программалау тілінде программаларды жасау;				
	Екіөлшемді массив	9.3.3.2 екі өлшемді массивтер пайдаланып Python (пайтон) программалау тілінде бағдарламаларды жасау;		Деректерді енгізу және шығару	Деректерді пернетақтадан енгізу командасын қолдану Деректерді шығару үшін мәтін конкатенациясын қолдану	
	Сұрыптау		9.3.2.1 сұрыптау алгоритмдерін қолдану			
			9.3.3.1 бір өлшемді массивтер пайдаланып Python (пайтон) программалау тілінде программаларды жасау;			Программалық кодты түсініктемемен сүйемелдеу Программа кодында айнымалыларды жариялау Деректерді пернетақтадан енгізу командасын қолдану Программа кодында математикалық амалдарды (қосу, азайту, көбейту, бөлу, дәрежеге шығару, бүтін бөлігін табу, қалдықты табу) қолдану. ( ) жақшаны қолданып, математикалық өрнектермен амалдарды орындау ретін анықтау
		9.3.3.2 екі өлшемді массивтер пайдаланып Python (пайтон) программалау тілінде бағдарламаларды жасау;		Сызықтық алгоритмдерді программалау	Экранға хабарлама	
Элементті жою және кірістіру	9.3.3.1 бір өлшемді массивтер пайдаланып Python (пайтон) программаларды жасау; 9.3.3.2 екі өлшемді массивтер пайдаланып Python (пайтон) программалау тілінде бағдарламаларды жасау;					
4-тоқсан						
Python (пайтон) программалар ау тілінде	PyGame кітапханасы	9.3.3.3 PyGame (пайгейм) кітапханасын қосу;				
		9.3.3.4 ойын терезесін жасау үшін PyGame (пайгейм) кітапханасының				

2D ойынын құру		дайын модульдерін пайдалану;			шығару
	Артқы фон мен ойын кейіпкерлері	9.3.3.5 ойынның артқы фонын құру	3-тоқсан		
		9.3.3.6 ойынға арналған дайын кейіпкерлер жүктеу	Тармақталған алгоритмдерді программалау		Берілген тапсырмаға байланысты if + else, if + elif + else шартты конструкцияларын қолдану Құрама шарттарды программалауда логикалық (and, or, not) операторларды қолдану
	Кейіпкерлерді анимациялау	9.3.3.7 кейіпкер қозғалысын программалау			
		9.3.3.8 пернетақтадан кейіпкерді басқару;			
	Шарттарды программалау	9.3.3.9 дайын сценарий бойынша ойын әзірлеу	Python (пайтон) тілінде тармақталған алгоритмдерді программалау	Функция кітапханасы	Программа кодында функцияны (len(), round(), max(), min(), random()) шығаруды қолдану
	9.3.3.10 ойынның нәтижелерін есептеу алгоритмін іске асыру	Функция ұғымы			
			4-тоқсан		
			Python (пайтон) тілінде циклдік алгоритмдерді программалау	While циклі	While цикл операторын қолдану;
				For циклі	For цикл операторын қолдану;
				Циклді басқару	Циклді басқару конструкциясын (continue, break, else) қолдану

4) 8 класс:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Программалау	Файлдармен жұмыс	Python программалау тілінде файлдармен (файлдарды ашу мен жабу, оқу және жазу) жұмысты жүзеге асыру;
	Символдық жолдар	берілген шарттар мен параметрлер бойынша жол құрамынан символдарды бөліп алуды орындау; берілген шарттар мен параметрлер бойынша жол бөліктерін (срезы данных) алуды орындау;
	Тізімдер	программа кодында тізімдерді жариялау; тізімдерді sorted() функциясы мен sort () әдісі көмегімен сұрыптауды орындау; берілген шарттар мен параметрлер бойынша деректер бөліктерін алуды орындау;
	Кортеждер	программа кодында кортеждер құру; берілген шарттар мен параметрлер бойынша деректер бөліктерін алуды орындау;
	Сөздіктер	программа кодында сөздіктер құру; сөздікке элементтер қосу;

		сөздік элементтерін жою;	
	2-тоқсан		
Python программалау тілінде 2D ойын күру	PyGame кітапханасы	Pygame кітапханасын қосу; ойын терезесін құру және параметрлерін орнату; геометриялық фигураларды құру (тік төртбұрыш, дөңгелеген тік төртбұрыш, сызық, эллипс, көпбұрыш, еркін денелер);	
	Ойындағы кейіпкерлер және фон	ойын фоны үшін сурет жүктеу; ойын нысандары мен кейіпкер ретінде сурет жүктеу;	
	Кейіпкерлерді анимациялау	ойын терезесінде суреттер қозғалысын ұйымдастыру; пернетақта мен тінтуірді қолданып, кейіпкер қозғалысын ұйымдастыру; ойындағы кейіпкерлердің нысандармен өзара іс әрекетін ұйымдастыру;	
	Шарттарды программалау	дайын сценарий бойынша ойын әзірлеу; ойында нәтижені есептеу алгоритмін жүзеге асыру;	
	3-тоқсан		
Электронды	Электронды кесте	ұяшық, жол, баған	

	кестелер	ұғымдары, программа интерфейсі	ұғымдарын түсіндіру; электронды кесте элементтерін пішімдеу;
		Деректер типтері	электронды кестеде деректер типтерінің мәнін ажырату; электронды кестеде деректер типтерінің түрлерін қолдану;
		Ұяшыққа формулар мен сілтемелерді енгізу	абсолютті, салыстырмалы және арала сілтемелерді қолдану; электронды кестеде есептеу үшін формула құру;
		Деректерді сұрыптау және сүзгілеу	таңдалған шарттарнегізінде деректерді сұрыптау, іздеу және сүзгілеуді жүзеге асыру; көпдеңгейлі сұрыптауды жүзеге асыру;
		Шартты пішімдеу	электронды кестеде шартты пішімдеуді қолдану;
		Кесте деректерін графикалық түрде ұсыну	электронды кестеде графиктер мен диаграммалар құру;
		Электронды кестеде процестерді модельдеу	математикалық функцияларды қолданып есептер шығару;
	4-тоқсан		
Желілік технологиялар	Компьютерлік желілер және ақпарат жіберу	компьютерлік желі ұғымдарын түсіндіру; компьютерлік желі түрлерін түсіндіру; компьютерлік желі	

			қызметін түсіндіру; ақпарат арнасы ұғымын түсіндіру; ақпарат арнасының негізгі сипаттамаларын түсіндіру; желілік топология ұғымын сипаттау; желі топологияларын перечислять;
		Компьютердің IP- адресі және желі маскасы	хаттамалардың (IP, TCP/IP, FTP, DNS, HTTPS) тағайындалу ережесін сипаттау; IP-мекенжай тағайындалу ережесін сипаттау; IP-адресі фрагменті бойынша қалпына келтіру; желі мекенжайын түйіннің берілген IP- адресі және маска бойынша анықтау;
		Домендік атаулар жүйесі және ақпаратты жіберу хаттамалары	домен атауларының құрылымдық деңгелерін түсіндіру; компьютердің домендік атауларын және интернет желісіндегі құжаттар мекенжайын талдау;
		Желілердің өткізу қабілеті ұғымы	Желінің өткізу қабілетін анықтау
6) 9 класс:			
Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар, мазмұны	Оқыту мақсаттары	

	1-тоқсан		
	2- бөлім Microsoft Excel электронды кестелер.	Мәтіндік функциялар	электронды кестелерде мәтінді өңдеу функцияларын қолдану; электронды кестелерде дата және уақытты өңдеу функциясын қолдану;
		Математикалық функциялар	электронды кестелердегі математикалық функцияларды қолдану;
		Логикалық функциялар	электронды кестелерде логикалық операцияларды өңдеу функцияларын қолдану;
		Статистикалық функциялар	электронды кестелерде статистикалық функцияларды қолдану;
		Қолданбалы есептерлі шешу	электронды кестелерде мәтінді өңдеу функцияларын қолдану; электронды кестелерде дата және уақытты өңдеу функциясын қолдану; электронды кестелердегі математикалық функцияларды қолдану; электронды кестелерде логикалық операцияларды өңдеу функцияларын қолдану; электронды кестелерде статистикалық функцияларды қолдану;
	2-тоқсан		
Web-жобалау	Сайттың басты беті	қызметіне қарай web-сайт түрлерін анықтау; web-сайт әзірлеу кезеңдерін (FRONTEND)	

			және BACKEND) сипаттау; сайт конструкторын қолданып web-сайт құру;
		Сайт мазмұны	Web-сайт құруда сайт мазмұнына қойылатын негізгі талаптарды сақтау;
		Web-беттегі мультимедиа	Web-бетке мультимедиа (дыбыс, видео) орналастыру ; Web-сайт құруда сайт мазмұнына қойылатын негізгі талаптарды сақтау;
		Сайтты жариялау	сайт конструкторын қолданып көп парақшалы web-сайт әзірлеу; файл алмастырушыны қолданып сайтты және жоба нәтижелерін жариялау; Web-сайт құруда сайт мазмұнына қойылатын негізгі талаптарды сақтау;
		Сайтты жылжыту	сайтты алға жылжыту әдістерін сипаттау;
	3-тоқсан		
	Microsoft Access деректер қоры	Деректер қоры ұғымы	деректер қоры (ДҚ), деректер қорын басқару жүйесі (ДҚБЖ) ұғымдарын түсіндіру; деректер қоры типтерін (кестелік, иерархиялық, желілік) сипаттау; өріс, жазба, индекс ұғымдарын түсіндіру;
		Программа интерфейсі, кесте құру	есептің шарты бойынша деректер қоры құрылымын анықтау; деректер қорындағы деректер типтерін анықтау;

			кестедегі өрістер қасиеттерін және деректерді көрсету тәсілдерін өзгерту; деректер қорында бастапқы кілтті анықтау; бір кестелі деректер қорын құру;
	Формалар		конструктор режимінде формалар құру; формалардың қасиеттерін өзгерту;
	Сұраныстар		конструктор режимінде сұраныс құру; сұраныстарда есептеулер жүргізу;
	Есептер		есептер шебері көмегімен есептер құру;
	Көпкестелі деректер қорында кестелерді байланыстыру		көпкестелі деректер құру; деректердің тұтастығын сақтай отырып, кестелерді байланыстыру;
	Өзіндік деректер қорын құру		көпкестелі деректер құру; деректер қорында бастапқы кілтті анықтау; конструктор режимінде формалар құру; конструктор режимінде сұраныс құру; сұраныстарда есептеулер жүргізу;
4-тоқсан			
Математикалық логика және компьютер	Санау жүйелері		унарлы, позициялық және позициялық емес санау жүйелерін салыстыру;

	жұмысының математикалық негіздері	Екілік, сегіздік, оналтылық санау жүйелерін өзара ауыстыру	ондық санау жүйесіндегі бүтін сандарды екілік, сегіздік және оналтылық санау жүйелеріне ауыстыру және кері ретпен орындау;
		Позициялық санау жүйелеріндегі арифметикалық амалдар	позициялық санау жүйесін қолданып арифметикалық амалдар орындау;
		Логикалық амалдар	логикалық амалдарды орындау (дизъюнкция, конъюнкция, инверсия);
		Ақиқат кестесін құру	берілген логикалық өрнек бойынша ақиқат кестесін құру;

12. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Жаратылыстану» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

Оқу бағдарламасы "мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің" мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы "Қазақстан Республикасы Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленді, техникалық және кәсіби, (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген). Бағдарлама бастауыш мектепке арналған «Жаратылыстану» пәні бағдарламасының логикалық жалғасы болып табылады.

5-6-сыныптың оқушыларына жаратылыстану бағытында білім беру, олардың білім құмарлықтарының дамуына, әлем жайлы ой-өрістерінің кеңеюіне, ғылымды ұғыну мен қоршаған әлемді тұтастай қабылдауларының дамуына, қоршаған әлемді бағалай және қорғай білу біліктіліктерінің дамуына көмектеседі.

Негізгі мектепте «Жаратылыстану» пәнін оқу:

1) қоршаған әлемнің көп қырлылығын, табиғи құбылыстар мен үдерістердің өзара байланысын және себептерін;

2) көптүрлі табиғат құбылыстары мен нысандарын жүйелеу принциптерін түсінуге мүмкіндік береді;

«Жаратылыстану» пәнінен оқу бағдарламасы негізгі мектепте зерттеу, ойлау, коммуникативтік дағдылар мен біліктіліктер негіздерінің қалыптасуына бағытталған:

1) гипотеза құру және оларды тексерудің жолдарын ұсыну, эксперименттер арқылы алынған мәліметтер негізінде қорытынды жасау;

2) зерттеу мәселелерін дұрыс алу, зерттеу жұмысының жоспарын құру, бақылаулар мен эксперименттер нәтижелерін бағалау және сипаттау, қорытынды шығару;

3) бұқаралық ақпараттық құралдары хабарламаларындағы, интернет желісі ресурстарындағы, ғылыми-көпшілік әдебиеттердегі жаратылыстану бағытындағы ақпараттармен жұмыс: іздеу әдістерін игеру, ақпараттың мағыналық негізін анықтау және ақпараттың растығын бағалау;

4) зерттеу қорытындыларын түрлі формада ұсыну;

5) жаратылыстану ғылымы бағытындағы маңызды жетістіктердің қолданбалы мәнін түсіндіру.

«Жаратылыстану» пәні негізгі мектептегі «Биология», «География», «Химия», «Физика» пәндерін зерделеу, негізін қалауға бағытталған кіріктірілген курс болып табылады.

Бағдарламаның мақсаты оқушыларды жаратылыстану ғылымы тұрғысынан табиғат пен қоғамның өзара байланысы, табиғаттағы заңдылықтардың біртұтастығы туралы білім, ұғым, түсінік қалыптастыру және білімдерін күнделікті өмірде кездесетін табиғат құбылыстары мен үдерістерін түсіндіру, сипаттау, болжау үшін қолдану білігін дамытуға бағытталған.

Пән бағдарламасы келесі міндеттерді шешуге бағытталған:

1) әлемнің қазіргі заманғы жаратылыстану ғылымы тұрғысынан қалыптасқан бейнесі мен жаратылыстану ғылымдарының әдістері туралы білім негіздерін қалыптастыру; жаратылыстанудың техника мен технология дамуына елеулі ықпал еткен маңызды идеяларымен, жетістіктерімен таныстыру;

2) білімдерін қоршаған әлемнің құбылыстарын түсіндіру үшін қолдану және бұқаралық ақпараттық құралдары, интернет ресурстары, арнайы және ғылыми-көпшілік әдебиеттерден алынған жаратылыстану ғылымы тұрғысынан және өмірлік маңызды мазмұны бар ақпаратты қабылдау біліктіліктеріне ие болу;

3) зияткерлік, шығармашылық қабілеттерді, сын тұрғысынан ойлау қабілетін қарапайым зерттеулер, құбылыстарды талдау, жаратылыстану ғылымдық ақпаратты қабылдау және түсіндіру барысында дамыту;

4) күнделікті өмірде тіршілік қауіпсіздігін қамтамасыз ету, заманауи технологияларды сауатты пайдалану, денсаулық пен қоршаған ортаны қорғау үшін жаратылыстану ғылымдары бойынша білімдерін қолдану.

2-тарау. «Жаратылыстану» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

«Жаратылыстану» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:

1) 5-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;

2) 6-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты құрайды.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).

«Жаратылыстану» пәні бойынша оқу бағдарламасының мазмұны оқу бөлімдерінен тұрады.

Бөлімдер сыныптар бойынша күтілетін нәтижелер түріндегі оқу мақсаттарынан құралған бөлімшелерден тұрады.

Әрбір бөлімшенің ішінде бірізділікті сақтай отырып құрастырылған оқу мақсаттары мұғалімдерге өз жұмысын жоспарлауға және оқушылардың жетістіктерін бағалауға, сонымен қатар оларға оқудың келесі кезеңдерінен хабардар болуға мүмкіндік береді.

Оқу пәнінің мазмұны 7 бөлімді қамтиды:

ғылым әлемі;

ғалам. Жер. Адам;
 заттар және материалдар;
 тірі және өлі табиғаттағы үдерістер;
 энергия және қозғалыс;
 экология және тұрақты даму;
 әлемді өзгертетін жаңалықтар.
 «Ғылым әлемі» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 ғылымның рөлі;
 зерттеу мәселесі;
 зерттеуді жоспарлау;
 деректерді жинау және жазу;
 деректерді талдау;
 қорытынды және талқылау.
 «Ғалам. Жер. Адам» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 макро- және микроәлем;
 жер туралы жалпы мағлұматтар;
 жер қабықтары және олардың құрамдас бөліктері;
 жердегі тіршілік;
 жер бетін бейнелеу тәсілдері;
 материктер мен мұхиттар;
 халық географиясы.
 «Заттар және материалдар» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 заттардың құрылысы мен қасиеттері;
 заттардың жіктелуі;
 заттардың пайда болуы және заттарды алу.
 «Тірі және өлі табиғаттағы үдерістер» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 өлі табиғаттағы үдерістер;
 тірі табиғаттағы үдерістер.
 «Энергия және қозғалыс» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 1) энергия түрлері мен көздері;
 қозғалыс.
 «Экология және тұрақты даму» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 экожүйелер;
 тірі ағзалардың саналуандылығы;
 табиғатты қорғау.
 «Әлемді өзгертетін ашылулар» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 әлемді өзгерткен жаңалықтар;
 болашақ жаңалықтары.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

Бағдарламада оқыту мақсаттарын пайдалану ыңғайлылығы үшін кодтау енгізілді. Кодта бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен

бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 5.1.2.1 кодында «5» сынып, «1.2» екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «1» оқыту мақсатының реттік саны.

22. Оқу мақсаттарының жүйесі бөлім бойынша әр сыныпқа берілген.

Білім алушылар білуі тиіс:			
Бөлімдер	Бөлімшелер	5-сынып	6-сынып
1. Ғылым әлемі	1.1. Ғылымның рөлі	5.1.1.1-қоршаған ортаны зерттеудегі адам қызметінің түрі ретінде ғылымның маңыздылығын анықтау	6.1.1.1 - Қоршаған ортаны зерттеуде жаратылыстану ғылымдарының біртұтастығын түсіну
	1.2. Зерттеу сұрағы	5.1.2.1 - зерттеу сұрағы мен болжамды табиғатты тануда және ұқыпты қарауды тұжырымдау	6.1.2.1 - табиғаттағы үдерістердің себеп - салдарлық байланысын талдау
	1.3. Зерттеуді жоспарлау	5.1.3.1 –Табиғи ортадағы зерттеу жоспарын құрастыру 5.1.3.2 - зерттеу жүргізу кезіндегі қауіпсіздік техникасының ережелерін талдау	6.1.3.1 - жергілікті компонент негізінде зерттеу жұмыстарын жүргізу 6.1.3.2 - қауіпсіз жұмыс жүргізудің жағдайларын анықтау
	1.4. Деректерді жинау және жазу	5.1.4.1 - зерттеу әдістерін анықтау және нысандар параметрлерін өлшем бірліктерімен сәйкестендіру 5.1.4.2 –Ауа райын бақылаулар мен өлшеудегі сандық және сапалық деректерін тіркеу	6.1.4.1 -халықаралық бірліктер жүйесінің өлшем бірліктерін пайдалану
	1.5. Деректерді талдау Қорытынды және талқылау	5.1.5.1 - табиғи процесстер мен құбылыстардың өлшеулері кезіндегі орташа арифметикалық шаманы есептеу	6.1.5.1 алынған деректерді графикалық түрде көрсету 6.1.6.1 - алынған қорытындыларды аргументтеу және оларды түрлі формада

		креативті тұрғыда анықтау 5.1.6.1- Оқушылардың зерттеу тақырыбы бойынша қорытынды тұжырымдау	ұсыну
2. Ғалам. Жер. Адам	2.1. Макро- және микроәлем	5.2.1.1 – Қоршаған ортадағы макро - және микроәлем нысандарын ажырата білу және мысалдар келтіру	6.2.1.1 - макро- және микроәлем нысандарының параметрлерін салыстыру
	2.2 Жер ғаламшарының пайда болуы. Жердің құрылысы мен құрамы	5.2.2.1 - Жер бетін бейнелеу әдістерін білу 5.2.2.2 - Жердің құрылысы мен құрамын атау және ажырата білу	6.2.2.1 Жер бетіндегі бақыланатын үдерістер мен құбылыстарды сипаттау 6.2.2.2 - Жердің қасиеттері және заңдылықтары арасындағы себеп – салдарлық байланысты анықтау
	2.3. Жер қабықтары және оның құрамдас бөліктері	5.2.3.1 - Жер қабықтарын және олардың құрамдас бөліктерін сипаттау	6.2.3.1 - Жер қабықтарының өзара байланыс тәсілдерін сипаттау
	2.4. Жер бетіндегі тіршілік	5.2.4.1 - Жер бетінде тіршіліктің пайда болуын сипаттау 5.2.4.2- тіршілік ету үшін қажетті жағдайларды анықтау	6.2.4.1 - Жердегі тіршіліктің пайда болуы туралы ғылыми болжамдарды салыстыру 6.2.4.2 адамның Жерде тіршілік етуінің қазіргі жағдайларын бағалау
	2.5 Жер бетін бейнелеу тәсілдері	5.2.5.1 - жергілікті жердің планын және шартты белгілер ұғымдарын түсіну 5.2.5.2 - шартты белгілерді қолданып, жергілікті жердің планын оқу, топографиялық карта түсінігін қалыптастыру	6.2.5.1 шартты белгілерді пайдаланып, географиялық карталарды оқу 6.2.5.2 нысандардың орнын анықтау үшін координаттарды есептеу, градус торын білу 6.2.5.3-масштабты пайдаланып, арақашықтықты

		5.2.5.3 - масштаб түрлерін ажырату 5.2.5.4- уақыт және кеңістікте бағдарлау	есептеу.Картамен жұмыс істеу. 6.2.5.4 - мекен ету орнын анықтау үшін табиғи жағдайда жергілікті жерде бағдарлау
	2.6 Материктер мен мұхиттар	5.2.6.1 - материктер мен мұхиттарды игеру мен зерттеу тарихын сипаттау	6.2.6.1-жоспар бойынша материктер мен олардың физикалық-географиялық аймақтарының табиғат ерекшеліктерін анықтау 6.2.6.2 жоспар бойынша мұхиттар табиғатының ерекшеліктерін анықтау
	2.7 Халық географиясы	5.2.7.1 - дүниежүзі халқының нәсілдік құрамын және таралу аймақтарын анықтау 5.2.7.2 - нәсілдік белгілердің қалыптасу факторларын сипаттау 5.2.7.3 нәсілдер теңдігін дәлелдеу	6.2.7.1 халықтың таралу бағыттарын сипаттау 6.2.7.2 қоныстану заңдылықтары мен халық тығыздығын есептеу көрсеткіштеріне салыстыру
3. Заттар және материалдар	3.1. Заттардың құрылысы мен қасиеттері	5.3.1.1 - табиғаттағы қатты, сұйық және газ күйіндегі заттарды ажырату 5.3.1.2- жай және күрделі заттарды құрамына байланысты ажырата білу 5.3.1.3 - заттардың физикалық қасиеттерін: тығыздығын, аққыштығын, жылу және электр өткізгіштігін, созылғыштығын, иілгіштігін ажырату 5.3.1.4 - заттардың химиялық қасиеттерін (түсі, исі,	6.3.1.1 - заттардың бір күйден екінші күйге ауысу себептерін анықтау 6.3.1.2 атом және молекула туралы түсінік қалыптастыру 6.3.1.3 заттардың қасиеттерін (балқу және қайнау температураларын) сипаттау

		жанғыштығы, тұнба түсуі, ерігіштігі) ажырату	
3.2. Заттарды жіктеу	5.3.2.1 - қоспалар мен таза заттардың жіктелу көрсеткіштерін анықтау 5.3.2.2 - қоспалардың түрлерін сипаттайды және бөлу әдістерін ұсыну 5.3.2.3 - заттардың суда ерігіштігін (аз еритін, еритін, ерімейтін) жіктеу 5.3.2.4 - заттарды металдарға жіктеу 5.3.2.5 - заттарды ерігіштігі бойынша, металдар және бейметалдарға жіктеу	6.3.2.1 органикалық және бейорганикалық заттарды жіктеу 6.3.2.2 тірі және өлі табиғатта қышқылдық, сілтілі және бейтарап ортаны ажырата білу және оны әмбебап индикатор көмегімен анықтау 6.3.2.3 бейтараптану үдерісін түсіндіру	
3.3. Заттардың түзілуі және алынуы	5.3.3.1 - кейбір табиғатта түзілген және жасанды жолмен алынған заттарға мысалдар келтіру 5.3.3.2 зертханалық жағдайда заттарды бөліп ала алу	6.3.3.1 жасанды материалдарды, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін анықтау 6.3.3.2 тұрмыстық химия өнімдерін қолдану саласын және оларды қауіпсіз қолдану ережелерін түсіндіру; 6.3.3.3 - Қазақстандағы пайдалы қазбалардың маңыздылығын түсіну және олардың орналасқан жерін анықтау 6.3.3.4 Қазақстандағы пайдалы қазбаларды өндірудің ірі орталықтарын атау және көрсету 6.3.3.5 пайдалы қазбалардың өндірілуі мен өңделінуінің	

			қоршаған ортаға әсерін түсіну және шешу жолдарын ұсыну
4. Тірі және өлі табиғаттағы үдерістер	4.1. Өлі табиғаттағы үдерістер	5.4.1.1 - өлі табиғатта болатын үдерістерді атау (табиғатта заттардың айналымы, тау түзілу, үгілу, климаттық үдерістер) 5.4.1.2 - өлі табиғаттағы жүретін үдерістердің себеп-салдарларын талдау	6.4.1.1 өлі табиғаттағы болып жатқан үдерістерді модельдеу (таудың жасалу, мүжілу үдерістері, табиғатта заттардың айналымы) 6.4.1.2 табиғаттағы заттардың химиялық айналымын түсіндіру
	4.2. Тірі табиғаттағы үдерістер	5.4.2.1 - тірі ағзалардың ортақ белгілерін сипаттау 5.4.2.2 - тірі ағзалардың құрылымдық деңгейлерін ажырату 5.4.2.3 микроскоппен жұмыс істеу ережелерін қолдану; 5.4.2.4 уақытша микропрепарат дайындау; 5.4.2.5 - фотосинтез үдерісінің маңызын түсіну 5.4.2.6 - фотосинтездің жүруі үшін қажетті жағдайларын анықтау 5.4.2.7 - пигменттердің болуын тәжірибелік жолмен анықтау	6.4.2.1 жасушаның негізгі компоненттерін анықтау 6.4.2.2 - тірі ағзаларға тән үдерістерді талқылау 6.4.2.3 ағзалардың қоректену типтерін ажырату 6.4.2.4 азық - түлік өнімдеріндегі заттардың құрамын анықтау 6.4.2.5 толыққанды тамақтану рационын құру 6.4.2.6 ағзалардағы заттардың тасымалдануын модельдеу 6.4.2.7 тыныс алғанда және тыныс шығарғандағы ауа құрамындағы айырмашылықты зерттеу; 6.4.2.8 тыныс алғанда және тыныс шығарғандағы ауа құрамындағы айырмашылықты зерттеу 6.4.2.9 тірі ағзалардың тітіркендіргіштерге жауап беру реакциясын зерттеу

5. Энергия және қозғалыс	5.1. Энергия түрлері мен көздері	<p>5.5.1.1 - энергия түрлерін ажырату және экологияға ұқыпты қараудың әрі халықтың физикалық денсаулығын сақтаудың ролін анықтау</p> <p>5.5.1.2 температура мен жылу энергиясын ажырату;</p> <p>5.5.1.3 термометрді пайдалана отырып температураны өлшеу;</p> <p>5.5.1.4 - ғимараттарда жылу оқшаулағыштарын пайдаланудың маңызы туралы пікірталастыру</p> <p>5.5.1.5 - энергияның өзара айналымына мысалдар келтіру</p>	<p>6.5.1.1 энергия көздерін атау;</p> <p>6.5.1.2 энергияны шығарумен және оның жұтылуымен байланысты үдерістерді атау және мысалдар келтіру;</p> <p>6.5.1.3 электр энергиясының бірлігін атау;</p> <p>6.5.1.4 электр энергиясының құнын есептеу және энергияны үнемді пайдалану жолдарын ұсыну</p> <p>6.5.1.5 энергияны алуды жергілікті компонент мысалында баламалы көздерін ұсыну</p>
	5.2. Қозғалыс	<p>5.5.2.1 тірі ағзалардың қозғалыс түрлерін ажырату</p> <p>5.5.2.2 - тірі және өлі табиғатта қозғалыстың маңыздылығына мысалдар келтіру</p> <p>5.5.2.3 - тірек-қимыл жүйесі құрылымының ерекшеліктерін білу</p> <p>5.5.2.4 - әртүрлі жануарлардың қаңқа құрлымына байланысты қозғалыс ерекшеліктерін зерттеу</p>	<p>6.5.2.1 қозғалыстың түрлерін ажырату және мысалдар келтіру</p> <p>6.5.2.2- адам қаңқасының құрылысын сипаттау</p> <p>6.5.2.3 бұлшық еттің құрылысын және қозғалыстағы маңызын сипаттау</p> <p>6.5.3.1. қатты денелер, сұйықтар мен газдардың қысымдарын ажырата білу</p> <p>6.5.3.2. тірі ағзалар үшін қысымның мәніне мысалдар келтіру</p> <p>6.5.3.3. тиісті құралдарды қолдана отырып, атмосфералық және артериялық қысымды өлшеу және қорытынды жасау</p>
6. Экология және тұрақты	6.1 Экожүйелер	5.6.1.1 - экожүйені сипаттау және оның	6.6.1.1 экожүйе құрамдас бөліктерінің байланысын

даму		құрамдас бөліктерін анықтау 5.6.1.2 - экожүйе түрлерін анықтау (жергілікті компонент мысалында) 5.6.1.3 - экожүйеге экологиялық факторлардың ықпал етуін түсіндіру 5.6.1.4 - табиғи және жасанды экожүйелерді салыстыру	түсіну және сызба түрінде көрсету 6.6.1.2 экожүйе ауысымдарының себептерін түсіндіру 6.6.1.3 экологиялық пирамидада энергия мен заттардың ауысуын түсіндіру 6.6.1.4 - тұйық экожүйелерді қолда бар құралдарды пайдаланып модельдеу
	6.2. Тірі ағзалардың сан алуандығы	5.6.2.1 - тірі ағзаларды патшалық бойынша жіктеу 5.6.2.2 - біржасушалы және көпжасушалы ағзаларды сипаттау 5.6.3.3 - Қазақстан Республикасы Қызыл кітабының маңыздылығын анықтау	6.6.2.1 өсімдіктер мен жануарлардың алуантүрлілігін анықтау 6.6.2.2. жергілікті экожүйелердегі тірі ағзалардың алуан түрлілігін зерттеу
	6.3. Табиғатты қорғау	5.6.3.1 - Қазақстан аумағындағы экологиялық проблемаларды атау 5.6.3.2 - өз аймағының экологиялық проблемаларын зерттеу 5.6.3.3 Қазақстан Республикасы Қызыл кітабының маңыздылығын анықтау	6.6.3.1 Қазақстандағы экологиялық мәселелердің себептерін талдау 6.6.3.2 тұрақты даму мақсаттарына сәйкес экологиялық мәселелерді шешу жолдарын ұсыну
7. Әлемді өзгертетін жаңалықтар	7.1. Әлемді өзгертетін жаңалықтар	5.7.1.1 әлемді өзгерткен ғылыми жаңалықтарға мысалдар келтіру	6.7.1.1-жаратылыстану ғылыми сауаттылықты тексеру.
	7.2 Болашақ	5.7.2.1 – жаратылыстану	6.7.1.2- жаратылыстану ғылымдары география ,

	жаңалықтары	сауаттылықты тексеру	биология, химия, физика. болашағы
--	-------------	----------------------	-----------------------------------

Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Жаратылыстану» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

23. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

**Негізгі орта білім беру деңгейінің
5-6-сыныптарына арналған
«Жаратылыстану» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу
бағдарламасына
қосымша**

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған
«Жаратылыстану» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу
бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар**

1) 5-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар:
1-тоқсан		
5.1 Ғылым әлемі	Ғылымның рөлі	5.1.1.1-қоршаған ортаны зерттеудегі адам қызметінің түрі ретінде ғылымның маңыздылығын анықтау
	Зерттеу сұрағы	5.1.2.1 - зерттеу сұрағы мен болжамды табиғатты тануда және ұқыпты қарауды тұжырымдау
	Зерттеуді жоспарлау	5.1.3.1 –Табиғи ортадағы зерттеу жоспарын құрастыру 5.1.3.2 - зерттеу жүргізу кезіндегі қауіпсіздік техникасының ережелерін талдау
	Деректерді жинау және жазу	5.1.4.1 - зерттеу әдістерін анықтау және нысандар параметрлерін өлшем бірліктерімен сәйкестендіру 5.1.4.2 –Ауа райын бақылаулар мен өлшеудегі сандық және сапалық деректерін тіркеу
	Деректерді талдау Қорытынды және талқылау	5.1.5.1 - табиғи процесстер мен құбылыстардың өлшеулері кезіндегі орташа арифметикалық шаманы есептеу креативті тұрғыда анықтау 5.1.6.1-Оқушылардың зерттеу тақырыбы бойынша қорытынды тұжырымдау
5.1 Адам. Жер. Ғалам	Макро- және микроөлем	5.2.1.1 – Қоршаған ортадағы макро - және микроөлем нысандарын ажырата білу және мысалдар келтіру
	Жер туралы жалпы мағлұматтар	5.2.2.1 - Жер бетін бейнелеу әдістерін білу 5.2.2.2 - Жердің құрылысы мен құрамын атау және ажырата білу

	Жер қабықтары және олардың құрамдас бөліктері	5.2.3.1 - Жер қабықтарын және олардың құрамдас бөліктерін сипаттау
	Жердегі тіршілік	5.2.4.1 - Жер бетінде тіршіліктің пайда болуын сипаттау 5.2.4.2- тіршілік ету үшін қажетті жағдайларды анықтау
	Жер бетін бейнелеу тәсілдері	5.2.5.1 - жергілікті жердің планын және шартты белгілер ұғымдарын түсіну 5.2.5.2 - шартты белгілерді қолданып, жергілікті жердің планын оқу, топографиялық карта түсінігін қалыптастыру 5.2.5.3 - масштаб түрлерін ажырату 5.2.5.4- уақыт және кеңістікте бағдарлау
	Материктер мен мұхиттар	5.2.6.1 - материктер мен мұхиттарды игеру мен зерттеу тарихын сипаттау
	Халық географиясы	5.2.7.1 - дүниежүзі халқының нәсілдік құрамын және таралу аймақтарын анықтау 5.2.7.2 - нәсілдік белгілердің қалыптасу факторларын сипаттау 5.2.7.3 нәсілдер теңдігін дәлелдеу
2-тоқсан		
5.2 Заттар және материалдар	Заттардың құрылысы мен қасиеттері	5.3.1.1 - табиғаттағы қатты, сұйық және газ күйіндегі заттарды ажырату 5.3.1.2- жай және күрделі заттарды құрамына байланысты ажырата білу 5.3.1.3 - заттардың физикалық қасиеттерін: тығыздығын, аққыштығын, жылу және электр өткізгіштігін, созылғыштығын, иілгіштігін ажырату 5.3.1.4 - заттардың химиялық қасиеттерін (түсі, исі, жанғыштығы, тұнба түсуі, ерігіштігі) ажырату
	Заттардың жіктелуі	5.3.2.1 - қоспалар мен таза заттардың жіктелу көрсеткіштерін анықтау 5.3.2.2 - қоспалардың түрлерін сипаттайды және бөлу әдістерін ұсыну 5.3.2.3 - заттардың суда ерігіштігін (аз еритін, еритін, ерімейтін) жіктеу 5.3.2.4 - заттарды металдарға жіктеу 5.3.2.5 - заттарды ерігіштігі бойынша, металдар және бейметалдарға жіктеу

	Заттардың түзілуі және алынуы	5.3.3.1 - кейбір табиғатта түзілген және жасанды жолмен алынған заттарға мысалдар келтіру 5.3.3.2 зертханалық жағдайда заттарды бөліп ала алу
3-тоқсан		
5.3 Тірі және өлі табиғаттағы үдерістер	Өлі табиғаттағы үдерістер	5.4.1.1 - өлі табиғатта болатын үдерістерді атау (табиғатта заттардың айналымы, тау түзілу, үгілу, климаттық үдерістер) 5.4.1.2 - өлі табиғаттағы жүретін үдерістердің себеп-салдарларын талдау
	Тірі табиғаттағы үдерістер	5.4.2.1 - тірі ағзалардың ортақ белгілерін сипаттау 5.4.2.2 - тірі ағзалардың құрылымдық деңгейлерін ажырату 5.4.2.3 микроскоппен жұмыс істеу ережелерін қолдану; 5.4.2.4 уақытша микропрепарат дайындау; 5.4.2.5 - фотосинтез үдерісінің маңызын түсіну 5.4.2.6 - фотосинтездің жүруі үшін қажетті жағдайларын анықтау 5.4.2.7 - пигменттердің болуын тәжірибелік жолмен анықтау
5.3 Энергия және қозғалыс	Энергия түрлері мен көздері	5.5.1.1 - энергия түрлерін ажырату және экологияға ұқыпты қараудың әрі халықтың физикалық денсаулығын сақтаудың ролін анықтау 5.5.1.2 температура мен жылу энергиясын ажырату; 5.5.1.3 термометрді пайдалана отырып температураны өлшеу; 5.5.1.4 - ғимараттарда жылу оқшаулағыштарын пайдаланудың маңызы туралы пікірталастыру 5.5.1.5 - энергияның өзара айналымына мысалдар келтіру
	Қозғалыс	5.5.2.1 тірі ағзалардың қозғалыс түрлерін ажырату 5.5.2.2 - тірі және өлі табиғатта қозғалыстың маңыздылығына мысалдар келтіру 5.5.2.3 - тірек-қимыл жүйесі құрылымының ерекшеліктерін білу 5.5.2.4 - әртүрлі жануарлардың қаңқа құрлымына байланысты қозғалыс ерекшеліктерін зерттеу

4-тоқсан		
5.4 Экология және тұрақты даму	Экожүйелер	5.6.1.1 - экожүйені сипаттау және оның құрамдас бөліктерін анықтау 5.6.1.2 - экожүйе түрлерін анықтау (жергілікті компонент мысалында) 5.6.1.3 - экожүйеге экологиялық факторлардың ықпал етуін түсіндіру 5.6.1.4 - табиғи және жасанды экожүйелерді салыстыру
	Тірі ағзалардың сан алуандығы	5.6.2.1 - тірі ағзаларды патшалық бойынша жіктеу 5.6.2.2 - біржасушалы және көпжасушалы ағзаларды сипаттау 5.6.3.3 - Қазақстан Республикасы Қызыл кітабының маңыздылығын анықтау
	Табиғатты қорғау	5.6.3.1 - Қазақстан аумағындағы экологиялық проблемаларды атау 5.6.3.2 - өз аймағыңның экологиялық проблемаларын зерттеу 5.6.3.3 Қазақстан Республикасы Қызыл кітабының маңыздылығын анықтау
5.4 Әлемді өзгертетін жаңалықтар	Әлемді өзгертетін жаңалықтар	5.7.1.1 әлемді өзгерткен ғылыми жаңалықтарға мысалдар келтіру
	Болашақ жаңылықтары	5.7.2.1 – жаратылыстану сауаттылықты тексеру

2) 6-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар:
1-тоқсан		
6.1 Ғылым әлемі	Ғылым рөлі	6.1.1.1 - Қоршаған ортаны зерттеуде жаратылыстану ғылымдарының біртұтастығын түсіну
	Зерттеу сұрағы	6.1.2.1 - табиғаттағы үдерістердің себеп - салдарлық байланысын талдау
	Зерттеуді жоспарлау	6.1.3.1 - жергілікті компонент негізінде зерттеу жұмыстарын жүргізу 6.1.3.2 - қауіпсіз жұмыс жүргізудің жағдайларын анықтау
	Деректерді жинау және тіркеу	6.1.4.1 - халықаралық бірліктер жүйесінің өлшем бірліктерін пайдалану
	Мәліметтерді талдау Қорытынды және талқылау	6.1.5.1 алынған деректерді графикалық түрде көрсету 6.1.6.1 - алынған қорытындыларды аргументтеу және оларды түрлі формада

		ұсыну
6.1 Адам. Жер. Ғалам	Макро- және микроөлем	6.2.1.1 - макро- және микроөлем нысандарының параметрлерін салыстыру
	Жер туралы жалпы мағлұматтар	6.2.2.1 Жер бетіндегі бақыланатын үдерістер мен құбылыстарды сипаттау 6.2.2.2 - Жердің қасиеттері және заңдылықтары арасындағы себеп – салдарлық байланысты анықтау
	Жер өрістері және олардың құрамдас бөліктері	6.2.3.1 - Жер қабықтарының өзара байланыс тәсілдерін сипаттау
	Жердегі тіршілік	6.2.4.1 - Жердегі тіршіліктің пайда болуы туралы ғылыми болжамдарды салыстыру 6.2.4.2 адамның Жерде тіршілік етуінің қазіргі жағдайларын бағалау
	Жер бетін бейнелеу тәсілдері	6.2.5.1 шартты белгілерді пайдаланып, географиялық карталарды оқу 6.2.5.2 нысандардың орнын анықтау үшін координаттарды есептеу, градус торын білу 6.2.5.3-масштабты пайдаланып, арақашықтықты есептеу.Картамен жұмыс істеу. 6.2.5.4 - мекен ету орнын анықтау үшін табиғи жағдайда жергілікті жерде бағдарлау
	Материктер мен мұхиттар	6.2.6.1-жоспар бойынша материктер мен олардың физикалық-географиялық аймақтарының табиғат ерекшеліктерін анықтау 6.2.6.2 жоспар бойынша мұхиттар табиғатының ерекшеліктерін анықтау
	Халық географиясы	6.2.7.1 халықтың таралу бағыттарын сипаттау 6.2.7.2 қоныстану заңдылықтары мен халық тығыздығын есептеу көрсеткіштеріне салыстыру
2-тоқсан		
6.2 Заттар және материалдар	Заттардың құрылысы мен қасиеттері	6.3.1.1 - заттардың бір күйден екінші күйге ауысу себептерін анықтау 6.3.1.2 атом және молекула туралы түсінік қалыптастыру 6.3.1.3 заттардың қасиеттерін (балқу және қайнау температураларын) сипаттау
	Заттардың жіктелуі	6.3.2.1 органикалық және бейорганикалық заттарды жіктеу

		<p>6.3.2.2 тірі және өлі табиғатта қышқылдық, сілтілі және бейтарап ортаны ажырата білу және оны әмбебап индикатор көмегімен анықтау</p> <p>6.3.2.3 бейтараптану үдерісін түсіндіру</p>
	Заттардың пайда болуы мен оларға қол жеткізу	<p>6.3.3.1 жасанды материалдарды, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін анықтау</p> <p>6.3.3.2 тұрмыстық химия өнімдерін қолдану саласын және оларды қауіпсіз қолдану ережелерін түсіндіру;</p> <p>6.3.3.3 - Қазақстандағы пайдалы қазбалардың маңыздылығын түсіну және олардың орналасқан жерін анықтау</p> <p>6.3.3.4 Қазақстандағы пайдалы қазбаларды өндірудің ірі орталықтарын атау және көрсету</p> <p>6.3.3.5 пайдалы қазбалардың өндірілуі мен өңделінуінің қоршаған ортаға әсерін түсіну және шешу жолдарын ұсыну</p>
3-тоқсан		
6.3 Тірі және өлі табиғаттағы үдерістер	Өлі табиғаттағы үдерістер	<p>6.4.1.1 өлі табиғаттағы болып жатқан үдерістерді модельдеу (таудың жасалу, мүжілу үдерістері, табиғатта заттардың айналымы)</p> <p>6.4.1.2 табиғаттағы заттардың химиялық айналымын түсіндіру</p>
	Тірі табиғаттағы үдерістер	<p>6.4.2.1 жасушаның негізгі компоненттерін анықтау</p> <p>6.4.2.2 - тірі ағзаларға тән үдерістерді талқылау</p> <p>6.4.2.3 ағзалардың қоректену типтерін ажырату</p> <p>6.4.2.4 азық - түлік өнімдеріндегі заттардың құрамын анықтау</p> <p>6.4.2.5 толыққанды тамақтану рационын құру</p> <p>6.4.2.6 ағзалардағы заттардың тасымалдануын модельдеу</p> <p>6.4.2.7 тыныс алғанда және тыныс шығарғандағы ауа құрамындағы айырмашылықты зерттеу;</p> <p>6.4.2.8 тыныс алғанда және тыныс шығарғандағы ауа құрамындағы айырмашылықты зерттеу</p> <p>6.4.2.9 тірі ағзалардың тітіркендіргіштерге жауап беру реакциясын зерттеу</p>
6.3 Энергия және	Энергия түрлері мен көздері	<p>6.5.1.1 энергия көздерін атау;</p> <p>6.5.1.2 энергияны шығарумен және оның</p>

қозғалыс		жұтылуымен байланысты үдерістерді атау және мысалдар келтіру; 6.5.1.3 электр энергиясының бірлігін атау; 6.5.1.4 электр энергиясының құнын есептеу және энергияны үнемді пайдалану жолдарын ұсыну 6.5.1.5 энергияны алуды жергілікті компонент мысалында баламалы көздерін ұсыну
	Қозғалыс	6.5.2.1 қозғалыстың түрлерін ажырату және мысалдар келтіру 6.5.2.2- адам қаңқасының құрылысын сипаттау 6.5.2.3 бұлшық еттің құрылысын және қозғалыстағы маңызын сипаттау 6.5.3.1. қатты денелер, сұйықтар мен газдардың қысымдарын ажырата білу 6.5.3.2. тірі ағзалар үшін қысымның мәніне мысалдар келтіру 6.5.3.3. тиісті құралдарды қолдана отырып, атмосфералық және артериялық қысымды өлшеу және қорытынды жасау
4-тоқсан		
6.4 Экология және тұрақты даму	Экожүйелер	6.6.1.1 экожүйе құрамдас бөліктерінің байланысын түсіну және сызба түрінде көрсету 6.6.1.2 экожүйе ауысымдарының себептерін түсіндіру 6.6.1.3 экологиялық пирамидада энергия мен заттардың ауысуын түсіндіру 6.6.1.4 - тұйық экожүйелерді қолда бар құралдарды пайдаланып модельдеу
	Тірі ағзалардың сан алуандығы	6.6.2.1 өсімдіктер мен жануарлардың алуантүрлілігін анықтау 6.6.2.2. жергілікті экожүйелердегі тірі ағзалардың алуан түрлілігін зерттеу
	Табиғатты қорғау	6.6.3.1 Қазақстандағы экологиялық мәселелердің себептерін талдау 6.6.3.2 тұрақты даму мақсаттарына сәйкес экологиялық мәселелерді шешу жолдарын ұсыну
6.4 Әлемді өзгертетін жаңалықтар	Әлемді өзгерткен жаңалықтар	6.7.1.1-жаратылыстану ғылыми сауаттылықты тексеру.
	Болашақ жаңалықтары	6.7.1.2- жаратылыстану ғылымдары география , биология, химия, физика. болашағы

13. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

Оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 қаулысымен бекітілген Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген.

2. 7-9-сыныптардағы физика курсын оқытудың мақсаты – оқушылардың ғылыми көзқарасының негізін қалыптастыру. Әлемнің жаратылыстанымдық-ғылыми бейнесін тұтастай қабылдауды, бақылау қабілеттерін дамыту және табиғат құбылыстарын талдау және таңдау арқылы өмірге қажетті практикалық есептердің шешімдерін таба білуге дағдыландыру.

3. Мақсатқа сәйкес оқу пәнін оқытудың негізгі міндеттері:

оқушылардың әлемнің қазіргі физикалық бейнесінің негізінде жатқан іргелі заңдылықтар мен принциптер туралы білімді, табиғатты танудың ғылыми әдістерін меңгеру;

оқушылардың зияткерлік, ақпараттық, коммуникативтік және рефлексивтік мәдениетін дамытуға, физикалық экспериментті орындау және зерттеу жұмыстарын жүргізу дағдыларын дамыту;

оқу және зерттеу қызметіне жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу;

табиғат ресурстарын пайдалануда және қоршаған ортаны қорғауда, адамды және қоғамды қауіпсіз өмір сүрумен қамтамасыз етуде меңгерген дағдыларды қолдану болып табылады.

2-тарау. «Физика» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

4. «Физика» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

7-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты;

8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты;

9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты құрайды.

5. Оқу пәнінің мазмұны бөлімді қамтиды:

механика;

жылу физикасы;

электр және магнетизм;

геометриялық оптика;

кванттық физика элементтері;

астрономия негіздері.

6. «Механика» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

физикалық шамалар мен өлшеулер;
 кинематика негіздері;
 динамика негіздері;
 сақталу заңдары;
 статика;
 тербелістер мен толқындар.

7. «Жылу физикасы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:
 молекулалы-кинетикалық теория негіздері;
 термодинамика негіздері.

8. «Электр және магнетизм» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:
 электростатика негіздері;
 электр тогы;
 магнит өрісі;
 электромагниттік толқындар және тербеліс.

9. «Геометриялық оптика» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:
 геометриялық оптика заңдары.

10. «Кванттық физика элементтері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:
 атом мен атом ядросының құрылысы;
 радиоактивтілік;
 элементар бөлшектер.

11. «Астрономия негіздері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:
 жер және ғарыш;
 астрофизика элементтері;
 әлемнің қазіргі физикалық бейнесі

15. Оқу пәнінің 7-сыныптағы базалық білім мазмұны:

«Физика – табиғат туралы ғылым». Физика – табиғат туралы ғылым, табиғатты зерттеудің ғылыми әдістері;

«Физикалық шамалар мен өлшеулер». Халықаралық бірліктер жүйесі (SI); скаляр және векторлық физикалық шамалар, өлшеулер мен есептеулердің дәлдігі, үлкен және кіші сандарды ықшамдап жазу;

№ 1-зертханалық жұмыс: кішкентай денелердің өлшемін анықтау;

№ 2-зертханалық жұмыс: физикалық шамаларды өлшеу;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; аспап шкаласындағы бөліктің құнын анықтау;

«Механикалық қозғалыс». Механикалық қозғалыс және оның сипаттамалары, санақ жүйесі, қозғалыстың салыстырмалылығы, түзусызықты бірқалыпты және бірқалыпсыз қозғалыстар, жылдамдық және орташа жылдамдықты есептеу, әртүрлі механикалық қозғалыстардың графиктері;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, координатаның уақытқа тәуелділік графигін зерттеу;

«Тығыздық». Масса және денелердің массасын өлшеу, дұрыс және дұрыс емес пішінді денелердің көлемін өлшеу, заттың тығыздығы және тығыздықтың өлшем бірлігі, тығыздықты есептеу;

№ 3-зертханалық жұмыс: сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын

анықтау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, электрондық және иіндік таразыларды қолданып, әр түрлі денелердің массасын анықтау;

«Денелердің өзара әрекеттесуі». Инерция құбылысы, күш, тартылыс құбылысы және ауырлық күші, салмақ, деформация, серпімділік күші, Гук заңы, үйкеліс күші, үйкеліс әрекетін техникада ескеру, бір түзу бойымен денеге әсер еткен күштерді қосу;

№ 4-зертханалық жұмыс: серпімді деформацияларды зерделеу;

№ 5-зертханалық жұмыс: сырғанау үйкеліс күшін зерттеу;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, динамометр көмегімен өлшеу, ауырлық күшін зерттеу, түрлі денелердің созылуын зерттеу;

«Қатты денелер, сұйықтар және газдардағы қысым». Газдардың, сұйықтардың және қатты денелердің молекулалық құрылымы, қатты денелердегі қысым, сұйықтар мен газдардағы қысым, Паскаль заңы, қатынас ыдыстар, гидравликалық машиналар, атмосфералық қысым, атмосфералық қысымды өлшеу, манометрлер, сорғылар, кері итеруші күш;

№ 6-зертханалық жұмыс: Архимед заңын зерделеу;

№ 7-зертханалық жұмыс: дененің сұйықта жүзу шарттарын анықтау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, кез-келген пішінді қатынас ыдыстардағы бірдей және әртүрлі сұйықтардың беттерінің орналасуын зерттеу, атмосфералық қысымның бар екендігін зерттеу;

«Жұмыс және қуат». Механикалық жұмыс, қуат;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, жұмыстың мәнін график бойынша анықтау, ауырлық күші мен үйкеліс күшінің жұмысын салыстыру, транспорт түрлерінің қуатын бағалау;

«Энергия». Кинетикалық энергия, потенциалдық энергия, энергияның сақталуы және басқа түрге айналуы;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, үстел теннисіне арналған шариктің тебілу биіктігін анықтау;

«Жай механизмдер». Жай механизмдер, дененің массалық центрі, иіндіктің тепе-теңдік шарты, пайдалы әрекет коэффициенті;

№ 8-зертханалық жұмыс: Жазық фигураның массалар центрін анықтау;

№ 9-зертханалық жұмыс: иіндіктің тепе-теңдік шарттарын анықтау;

№ 10-зертханалық жұмыс: көлбеу жазықтықтың пайдалы әрекет коэффициентін анықтау;

3) практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, түсірілген күштің айналу осіне дейінгі қашықтыққа тәуелділігін зерттеу;

«Жер және Ғарыш». Аспан денелері туралы ғылым, күн жүйесі, күнтізбе негіздері (тәулік, ай, жыл).

Оқу пәнінің 8-сыныптағы базалық білім мазмұны:

1) «Жылулық құбылыстар». Жылулық қозғалыс, броундық қозғалыс, диффузия, температура, оны өлшеу тәсілдері, температураның шкалалары, ішкі

энергия, ішкі энергияны өзгерту тәсілдері, жылуөткізгіштік, конвекция, сәуле шығару, табиғаттағы және техникадағы жылу берілу, жылу құбылыстарының тірі ағзалардың өмірлеріндегі ролі, жылу мөлшері, заттың меншікті жылу сыйымдылығы, отынның энергиясы, отынның меншікті жану жылуы, жылу үдерістеріндегі энергияның сақталу және басқа түрге айналу заңы;

№ 1-зертханалық жұмыс: әртүрлі температурадағы суларды араластырғандағы жылу мөлшерлерін салыстыру;

практикалық жұмыстар: денені қыздыру үшін қажетті немесе оны суытқанда бөлінетін жылу мөлшерін есептеу, заттың меншікті жылу сыйымдылығын анықтау, заттың агрегаттық күйлері өзгерген кездегі жылу мөлшерін есептеу, жылу мөлшерінің дене массасына тәуелділігін зерттеу, жылу мөлшерінің қыздыру температурасына тәуелділігін зерттеу, әртүрлі отынның жану тиімділігін бағалау;

2) «Заттың агрегаттық күйлері». Қатты денелердің балқуы және қатаюы, балқу температурасы, меншікті балқу жылуы, булану және конденсация, қаныққан және қанықпаған булар, қайнау, меншікті булану жылуы, қайнау температурасының атмосфералық қысымға байланыстылығын анықтау;

№ 2-зертханалық жұмыс: мұздың меншікті балқу жылуын анықтау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, заттың фазалық ауысу графигін зерттеу, мұздың балқу температурасын зерттеу, булану жылдамдығының әртүрлі факторларға тәуелділігін зерттеу;

«Термодинамика негіздері». Термодинамиканың бірінші заңы, газдың және будың жұмысы, жылу үдерістерінің қайтымсыздығы, термодинамиканың екінші заңы, жылу қозғалтқыштары, жылу қозғалтқыштарының пайдалы әрекет коэффициенті, Жылу машиналарын пайдаланудағы экологиялық мәселелер;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, ішкі энергияның механикалық энергияға айналуын зерттеу, жылулық тепе-теңдік орныққандағы энергияның сақталу заңын зерттеу;

«Электростатика негіздері». Денелердің электрленуі, электр заряды, өткізгіштер мен диэлектриктер, электр зарядының сақталу заңы, қозғалмайтын зарядтардың өзара әрекеттесуі, Кулон заңы, элементар электр заряды, электр өрісі, электр өрісінің кернеулігі, электр өрісінің потенциалы және потенциалдар айырымы, конденсатор;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, бір-бірінен қандай-да бір арақашықтықта орналасқан және жіңішке жіпке ілінген екі бірдей ауа шарының әрекеттесуін зерттеу, электроскопты жасау;

«Тұрақты электр тогы. Электр тогы, электр тогы көздері, электр тізбегі және оның құрамды бөліктері, ток күші, кернеу, тізбек бөлігі үшін Ом заңы, өткізгіштің электр кедергісі, өткізгіштің меншікті кедергісі, реостат, өткізгіштерді тізбектей және параллель қосу, электр тогының жұмысы мен қуаты, электр тогының жылулық әсері, Джоуль-Ленц заңы, металдардағы электр кедергісінің температураға тәуелділігі, асқын өткізгіштік, электрқыздырғыш құралдар, қыздыру шамдары, қысқа тұйықталу, балқымалы сақтандырғыштар, электр тогының химиялық әсері (Фарадейдің заңы);

№ 3-зертханалық жұмыс: электр тізбегін құрастыру және оның әртүрлі бөліктеріндегі ток күшін өлшеу;

№ 4-зертханалық жұмыс: тізбек бөлігі үшін ток күшінің кернеуге тәуелділігін зерттеу;

№ 5-зертханалық жұмыс: өткізгіштерді тізбектей қосуды зерделеу;

№ 6-зертханалық жұмыс: өткізгіштерді параллель қосуды зерделеу;

№ 7-зертханалық жұмыс: электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, тізбектегі ток күшін өлшеу, тізбек бөліндегі кернеуді өлшеу, өткізгіш кедергісінің материал тегіне тәуелділігі, қыздыру шамының қуаты мен жұмысын өлшеу, тізбектей қосылған шамдардың ток қуатын зерттеу, параллель қосылған шамдардың ток қуатын зерттеу;

«Электромагниттік құбылыстар». Тұрақты магниттер, магнит өрісі, тогы бар түзу өткізгіштің магнит өрісі, тогы бар шарғының магнит өрісі, электромагниттер және оларды қолдану; магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әрекеті, электроқозғалтқыш; электр өлшеуіш құралдар, электромагниттік индукция, генераторлар;

№ 8-зертханалық жұмыс: тұрақты магниттің қасиеттерін оқып-үйрену және магнит өрісінің бейнесін алу;

№ 9-зертханалық жұмыс: электромагнитті құрастыру және оның әсерін сынау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, су компасын (құбылнамасын) жасау, магнит өрісінің түрлі материалдар арқылы өтуін зерттеу, түрлі тиындардың магниттік қасиеттерін зерттеу, үйкеліс арқылы магниттеу, магниттің қасиетіне температураның әсері;

«Жарық құбылыстары». Жарықтың түзу сызықты таралу заңы, жарықтың шағылуы, шағылу заңдары, жазық айналар, сфералық айналар, сфералық айна көмегімен кескін алу, жарықтың сынуы, жарықтың сыну заңы, толық ішкі шағылу, линзалар, линзаның оптикалық күші, жұқа линзаның формуласы, линзаның көмегімен кескін алу, көз - оптикалық жүйе, көздің көру кемшіліктері және оларды түзету әдістері, оптикалық аспаптар;

№ 10-зертханалық жұмыс: шынының сыну көрсеткішін анықтау;

№ 11-зертханалық жұмыс: жұқа линзаның фокустық қашықтығын анықтау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, қарапайым перископты жасау, калейдоскопты жасау, жазық айнадағы кескінді зерттеу, ойыс айнаға түскен және шағылған стандартты сәулелердің жүрісі, жинағыш және шашыратқыш линзадағы негізгі сәулелердің жүрісі, көз бен фотоаппараттың оптикалық жүйелерін салыстыру;

Оқу пәнінің 9-сыныптағы базалық білім мазмұны:

«Кинематика негіздері». Механикалық қозғалыс, векторлар және оларға амалдар қолдану, вектордың координаталар осьтеріне түсірілген проекциялары, түзусызықты теңайнымалы қозғалыс, үдеу, түзусызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және орын ауыстыру, дененің еркін түсуі, еркін

түсу үдеуі, қисықсызықты қозғалыс, материялық нүктенің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысы, сызықтық және бұрыштық жылдамдықтар, центрге тартқыш үдеу;

№ 1-зертханалық жұмыс: теңүдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін анықтау;

№ 2-зертханалық жұмыс: горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын зерделеу;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, қозғалыстың салыстырмалылығы, денелердің қозғалысын сипаттау тәсілдері;

«Астрономия негіздері». Жұлдызды аспан, аспан сферасы, аспан координаталарының жүйесі, әртүрлі географиялық ендіктегі аспан шырақтарының көрінерлік қозғалысы, жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақыт, Күн жүйесіндегі ғаламшарлардың қозғалыс заңдары, Күн жүйесі денесіне дейінгі ара қашықтықты параллакс әдісімен анықтау;

«Динамика негіздері». Ньютонның бірінші заңы, инерциялық санақ жүйелері, механикадағы күштер, Ньютонның екінші заңы, масса, Ньютонның үшінші заңы, Бүкіләлемдік тартылыс заңы, дененің салмағы, салмақсыздық, денелердің ауырлық күшінің әрекетінен қозғалуы, Жердің жасанды серіктерінің қозғалысы;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, күшті өлшеудің практикалық тәсілдері, жердің ауырлық өрісіндегі дене қозғалысының параметрлерін есептеу, дененің еркін түсу үдеуін өлшеу;

«Сақталу заңдары». Дене импульсі және күш импульсі, импульстің сақталу заңы, реактивті қозғалыс, механикалық жұмыс және энергия, энергияның сақталу және айналу заңы;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, дененің кинетикалық энергиясының өзгеруіне қатысты күштің жұмысын салыстыру, денелердің соқтығысуы кезіндегі импульстің сақталу заңын зерттеу;

«Тербелістер және толқындар». Тербелмелі қозғалыс, тербелістер кезіндегі энергияның түрленуі, тербелмелі қозғалыстың теңдеуі, математикалық және серіппелі маятниктердің тербелістері, еркін және еріксіз тербелістер, резонанс, еркін электромагниттік тербелістер, толқындық қозғалыс, дыбыс, дыбыстың сипаттамалары, акустикалық резонанс, жаңғырық, электромагниттік толқындар, электромагниттік толқындар шкаласы;

№ 3-зертханалық жұмыс: математикалық маятниктің көмегімен еркін түсу үдеуін анықтау;

№ 4-зертханалық жұмыс: беттік толқындардың таралу жылдамдығын анықтау.

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, әр түрлі маятниктер тербелісінің периодын есептеу, еркін және еріксіз тербелістерді зерттеу, толқындардың сипаттамасын зерттеу, ұялы телефонның жұмыс істеу принципі, аналогті сигналдың берілуі, Морзе әліппесі;

«Атом құрылысы. Атомдық құбылыстар». Жылулық сәуле шығару; жарық кванттары туралы Планк гипотезасы, фотоэффект құбылысы, рентген

сәулелері, радиоактивтілік, радиоактивті сәулеленудің табиғаты, Резерфорд тәжірибесі, атомның құрамы;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару;

«Атом ядросы. Ядролық өзара әрекеттесу, ядролық күштер, массалар ақауы, атом ядросының байланыс энергиясы, ядролық реакциялар, радиоактивті ыдырау заңы, ауыр ядролардың бөлінуі, тізбекті ядролық реакция, ядролық реактор, термоядролық реакциялар, радиоизотоптар, радиациядан қорғану, элементар бөлшектер;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, радиоактивті элементтердің жартылай ыдырау периоды есептеу;

«Астрономия негіздері». Физика және астрономияның дүниетанымдық маңызы, экологиялық мәдениет.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

17. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» – сынып, «2.1» – екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» – оқыту мақсатының реттік саны.

18. Білім алушылар білуі тиіс:

Бөлімшелер	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.1 Физика –табиғат туралы ғылым	7.1.1.1 физикалық құбылыстарға мысалдар келтіру		
	7.1.1.2 табиғатты зерттеудің ғылыми әдістерін ажырату		
1.2 Физикалық шамалар	7.1.2.1 физикалық шамаларды олардың SI(Халықаралық бірліктер жүйесі) жүйесіндегі өлшем бірліктерімен сәйкестендіру		
	7.1.2.2 скаляр және векторлық шамаларды ажырату және мысалдар келтіру;		
	7.1.2.3 үлкен және кіші сандарды жазған кезде		

	еселік және үлестік қосымшаларды білу және қолдану, санды : стандартты түрде жазу		
1.3	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Физикалық өлшеулер	7.1.3.1 дененің ұзындығын, көлемін және уақытты өлшеу, өлшеу нәтижелерін аспаптардың қателіктерін есепке ала отырып жазу	8.1.3.1 эксперименттен деректерін жинақтау, талдау және өлшеу және қателіктерін ескеріп жазу	9.1.3.1 алған нәтижені түсіндіру және қорытынды жасау
	7.1.3.2 кішкентай денелердің өлшемін қатарлау әдісі арқылы анықтау	8.1.3.2 тәжірибені жүргізуге әсер ететін факторларды анықтау	9.1.3.2 эксперименттің нәтижесіне әсер ететін факторларды талдау және экспериментті жүргізуді жақсарту жолдарын ұсыну
		8.1.3.3 физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау	9.1.3.3 физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау
2.1	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Кинематика негіздері	7.2.1.1 келесі терминдердің физикалық мағынасын түсіндіру - материялық нүкте, санақ жүйесі, траектория, жол, орын ауыстыру		9.2.1.1 материялық нүкте, санақ жүйесі, механикалық қозғалыстың салыстырмалылығы ұғымдарының мағынасын түсіндіру, жылдамдықтарды қосу және орын ауыстыру теоремаларын қолдану
	7.2.1.2 механикалық қозғалыстың салыстырмалылығына мысалдар келтіру		9.2.1.2 векторларды қосу, азайту, векторды скалярға көбейту

		9.2.1.3 вектордың координаталар остеріне проекцияларын анықтау, векторларды құраушыларға жіктеу
7.2.1.3 түзу сызықты бірқалыпты қозғалысты және бірқалыпсыз қозғалысты ажырата білу		9.2.1.4 уақытқа тәуелділік графиктерінен орын ауыстыру, жылдамдық, үдеуді анықтау
7.2.1.4 қозғалыстағы дененің жылдамдығы мен орташа жылдамдығын есептеу		9.2.1.5 түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және үдеу формулаларын есептер шығаруда қолдану
		9.2.1.6 түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі координата мен орын ауыстыру теңдеулерін есептер шығаруда қолдану
		9.2.1.7 тең үдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін эксперименттік жолмен анықтау
7.2.1.5 s -тің t -ға тәуелділік графигін тұрғызуда координата осьтерінде және кестелерде өлшем бірліктерін дұрыс белгілеу		9.2.1.8 тең үдемелі қозғалыс кезіндегі орын ауыстырудың және жылдамдықтың уақытқа тәуелділік графиктерін тұрғызу және оларды түсіндіру
7.2.1.6 дененің орын ауыстыруының уақытқа		9.2.1.9 еркін түсуді сипаттау үшін

	<p>тәуелділік графигінен келесі жағдайларды анықтау: (1) дененің тыныштық күйін, (2) тұрақты жылдамдықпен қозғалысын</p>		<p>теңайнымалы қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін қолдану</p>
	<p>7.2.1.7 бірқалыпты қозғалған дененің орын ауыстыруының уақытқа тәуелділік графигінен жылдамдығын анықтау</p>		<p>9.2.1.10 теңайнымалы және бірқалыпты қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін қолдана отырып, горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын сипаттау</p>
			<p>9.2.1.11 горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс жылдамдығын анықтау</p>
			<p>9.2.1.12 горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс траекториясын сызу</p>
			<p>9.2.1.13 дененің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысын сызықтық және бұрыштық шамалар арқылы сипаттау</p>
			<p>9.2.1.14 сызықтық және бұрыштық жылдамдықты байланыстыратын өрнекті есептер шығаруда қолдану</p>
			<p>9.2.1.15 центрге тартқыш үдеу</p>

			формуласын есептер шығаруда қолдану
2.2	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Динамика негіздері	7.2.2.1 инерция құбылысын түсіндіру және мысалдар келтіру		9.2.2.1 инерция, инерттілік және инерциялық санақ жүйесі ұғымдарының мағынасын түсіндіру
	7.2.2.2 күнделікті өмірден күштердің әрекет етуіне мысалдар келтіру		9.2.2.2 Ньютонның бірінші заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану
	7.2.2.3 пластикалық және серпімді деформацияларды ажырату, мысалдар келтіру		9.2.2.3 ауырлық күші, серпімділік күші, және үйкеліс күші табиғатын түсіндіру
	7.2.2.4 серпімділік күшінің серіппенің ұзаруына тәуелділік графигінен қатаңдық коэффициентін анықтау		9.2.2.4 Ньютонның екінші заңын тәжірибе жүзінде тұжырымдау
	7.2.2.5 Гук заңының формуласы бойынша серпімділік күшін есептеу		9.2.2.5 Ньютонның үшінші заңын тәжірибе жүзінде тұжырымдау
	7.2.2.6 тыныштық, домалау және сырғанау үйкелістерін сипаттау		9.2.2.6 бүкіләлемдік тартылыс заңын тұжырымдау және оны есептер шығаруда қолдану
	7.2.2.7 үйкеліс күшінің пайдасы мен зиянына мысалдар келтіру		9.2.2.7 ғарыш аппараттарының орбиталарын жылдамдыққа байланысты салыстыру
	7.2.2.8 күштерді берілген масштабта графикалық түрде көрсету		9.2.2.8 тартылыс өрісіндегі дененің қозғалысын сипаттайтын шамаларды анықтау
	7.2.2.9 денеге бір түзудің бойымен әрекет ететін күштердің теңәрекетті		9.2.2.9 бірінші ғарыштық жылдамдықтың

	күшінің модулі мен бағытын графикалық жолмен анықтау		формуласын есептер шығаруда қолдану
	7.2.2.10 масса, салмақ және ауырлық күші ұғымдарын ажырату		9.2.2.10 үдеумен қозғалған дененің салмағын анықтау
	7.2.2.11 электронды, серіппелі, иінді таразылардың көмегімен дененің массасын өлшеу		9.2.2.11 салмақсыздық күйді түсіндіру
	7.2.2.1 әртүрлі пішіндегі қатты дененің немесе сұйықтың көлемін өлшеу үшін өлшеуіш цилиндрді(мензурка) қолдану		
	7.2.2.13 тығыздықтың физикалық мағынасын түсіндіру		
	7.2.2.14 сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын тәжірибе арқылы анықтау		
	7.2.2.15 тығыздықтың формуласын есептер шығаруда қолдану		
2.3 Сақталу заңдары	7.2.3.1 механикалық жұмыс деген физикалық ұғымның мағынасын түсіндіру		9.2.3.1 дене импульсі мен күш импульсі ұғымдарын ажырату
	7.2.3.2 механикалық энергияның екі түрін ажырату		9.2.3.2 импульстің сақталу заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану
	7.2.3.3 кинетикалық энергия формуласын есептер шығаруда қолдану		9.2.3.3 табиғаттағы және техникадағы реактивті қозғалысқа мысалдар келтіру

	7.2.3.4 жоғары көтерілген және серпімді деформацияланған денелердің потенциалдық энергиясының формулаларын қолдану		9.2.3.4 Байқоңыр ғарыш айлағының аймақтық және халықаралық маңыздылығына баға беру
	7.2.3.5 энергияның түрленуіне мысалдар келтіру		9.2.3.5 механикалық жұмысты аналитикалық және графиктік тәсілмен анықтау
	7.2.3.6 механикалық энергияның сақталу заңын есептер шығаруда қолдану		9.2.3.6 жұмыс пен энергияның байланысын түсіндіру
	7.2.3.7 қуат ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру		9.2.3.7 энергияның сақталу заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану
	7.2.3.8 механикалық жұмыс пен қуаттың формулаларын есептер шығаруда қолдану		
2.4 Статика	7-сынып	8-сынып	9-сынып
	7.2.4.1 «Механиканың алтын ережесін» тұжырымдау, жай механизмдердің моделдерін құрастыру		
	7.2.4.2 күш моменті ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру		
	7.2.4.3 жазық фигураның массалық центрін тәжірибеде анықтау		
	7.2.4.4 тепе-теңдікте тұрған денелер үшін күш		

	моменттер ережесін тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану		
	7.2.4.5 тәжірибеде моменттер ережесін пайдаланып тепе-теңдік шарттарын зерттеу		
	7.2.4.6 көлбеу жазықтықтың пайдалы әсер коэффициентін тәжірибеде анықтау		
2.5 Тербелістер мен толқындар	7-сынып	8-сынып	9-сынып
			9.2.5.1 еркін және еріксіз тербелістерге мысалдар келтіру
			9.2.5.2 эксперименттік әдіспен амплитуда, период, жиілікті анықтау
			9.2.5.3 формулаларды қолданып, период, жиілік, циклдік жиілікті анықтау
			9.2.5.4 тербелмелі процесте энергияның сақталу заңын сипаттау
			9.2.5.5 гармоникалық тербелістердің графиктері бойынша координатаның, жылдамдықтың және үдеудің теңдеулерін жаза білу
			9.2.5.6 әртүрлі тербелмелі жүйедегі тербелістің пайда болу себептерін

			түсіндіру
			9.2.5.7 маятниктер тербелісі периодының әртүрлі параметрлерге тәуелділігін зерттеу
			9.2.5.8 математикалық маятник периодының формуласынан еркін түсу үдеуін анықтау
			9.2.5.9 период квадратының маятник ұзындығына тәуелділік графигін тұрғызу және талдау
			9.2.5.10 еріксіз тербеліс амплитудасының мәжбүрлеуші күштің жиілігіне тәуелділігін график бойынша сипаттау
			9.2.5.11 резонанс құбылысының пайда болу шарттарын тәжірибе негізінде түсіндіру
			9.2.5.12 толқын жылдамдығы, жиілігі және толқын ұзындығы формулаларын есеп шығаруда қолдану
			9.2.5.13 көлденең және бойлық толқындарды салыстыру

			9.2.5.1 су бетіндегі толқындардың таралу жылдамдығын эксперимент түрінде анықтау
			9.2.5.15 дыбыстың пайда болу және таралу шарттарын атау
			9.2.5.16 дыбыс сипаттамаларын дыбыс толқындарының жиілігі және амплитудасымен сәйкестендіру
			9.2.5.17 резонанстың пайда болу шарттарын атау және оның қолданылуына мысалдар келтіру
			9.2.5.18 акустикалық резонанс пен жаңғырықтың пайда болу табиғатын және оларды қолдану жолдарын сипаттау
			9.2.5.19 табиғатта және техникада ультрадыбыс пен инфрадыбысты қолдануға мысалдар келтіру
3.1	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Молекулалық кинетика теория негіздері	7.3.1.1 заттардың молекулалық құрылысы негізінде, газдардың сұйықтар мен қатты денелердің құрылымын сипаттау	8.3.1.1 броундық қозғалысыты сипаттау	

7.3.1.2 қысымның физикалық мағынасын түсіндіру және өзгерту әдістерін сипаттау	8.3.1.2 температураның мәндерін әр түрлі шкала (Цельсий, Кельвин) бойынша өрнектеу	
7.3.1.3 есептер шығаруда қатты дененің қысымының формуласын қолдану	8.3.1.3 температураны өлшеуді жылулық ұлғаю негізінде сипаттау	
7.3.1.4 газ қысымын молекулалық құрылым негізінде түсіндіру	8.3.1.4 молекула-кинетикалық теория негізінде қатты күйден сұйыққа және кері айналуы сипаттау	
7.3.1.5 сұйықтықтағы гидростатикалық қысымның формуласын шығару және оны есептер шығаруда қолдану	8.3.1.5 молекула-кинетикалық теория негізінде заттың сұйық күйден газ күйіне және кері айналуын сипаттау	
7.3.1.6 қатынас ыдыстардың қолданылуына мысалдар келтіру және моделін құрастыру		
7.3.1.7 гидравликалық машиналарды қолдану кезіндегі күштен ұтысты есептеу		
7.3.1.8 гидравликалық машиналардың моделін құрастыру		
7.3.1.9 атмосфералық қысымның табиғатын түсіндіру және оны өлшеу тәсілдерін ұсыну		
7.3.1.10 манометр мен сорғылардың жұмыс істеу принципін сипаттау		
7.3.1.11 кері итеруші күшті анықтау және оның сұйыққа батырылған дененің көлеміне тәуелділігін зерттеу		

	7.3.1.12 сұйықтар мен газдардағы кері итеруші күштің табиғатын түсіндіру		
	7.3.1.13 Архимед заңын есептер шығаруда қолдану		
	7.3.1.14 дененің сұйықта жүзу шарттарын зерттеу		
3.2	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Термодинамика негіздері		8.3.2.1 дененің ішкі энергиясын өзгерту тәсілдерін сипаттау	
		8.3.2.2 тәжірибе негізінде жылу берілу түрлерін зерттеу	
		8.3.2.3 техникада және тұрмыста жылу берілу түрлерінің қолданылуына мысалдар келтіру	
		8.3.2.4 әртүрлі температураға тірі ағзалардың бейімделуі (мысалдар келтіру).	
		8.3.2.5 жылу алмасу процесі кезінде алған немесе берген жылу мөлшерін анықтау	
		8.3.2.6 заттың меншікті жылу сыйымдылығының мағынасын түсіндіру	
		8.3.2.7 отын жанғанда бөлінетін жылу мөлшерін анықтайтын формуланы есептер шығаруда қолдану	
		8.3.2.8 жылу құбылыстарындағы энергияның сақталу	

		және айналу заңын зерттеу	
		8.3.2.9 жылулық тепе-теңдік теңдеуін есептер шығаруда қолдану	
		8.3.2.10 балқу/кристалдану кезіндегі жұтылатын/бөлінетін жылу мөлшерінің формуласын есептер шығаруда қолдану	
		8.3.2.11 заттың балқу және қатаю процесі кезіндегі температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау	
		8.3.2.12 эксперимент көмегімен мұздың меншікті балқу жылуын анықтау	
		8.3.2.13 булану және конденсациялану кезіндегі температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау	
		8.3.2.14 су буының мысалында қанығу күйін сипаттау	
		8.3.2.15 меншікті булану жылуын анықтау	
		8.3.2.16 қайнау температурасының сыртқы қысымға тәуелділігін түсіндіру	
		8.3.2.17 термодинамиканың бірінші заңының мағынасын түсіндіру	
		8.3.2.18 термодинамиканың	

		екінші заңының мағынасын түсіндіру	
		8.3.2.19 жылу қозғалтқышының пайдалы әсер коэффициентін анықтау	
		8.3.2.20 іштен жану қозғалтқышының, бу турбинасының жұмыс істеу принципін түсіну және сипаттау	
		8.3.2.21 жылу қозғалтқыштарын жетілдіру жолдарын ұсыну	
		8.3.2.22 жылу қозғалтқыштарындағы энергияның түрленуін сипаттау	
		8.3.2.23 жылу машиналарының қоршаған ортаның экологиясына әсерін бағалау	
4.1 Электро статика негіздері		8.4.1.1 электр зарядын сипаттау	
		8.4.1.2 үйкеліс арқылы дененің электрленуін және индукция құбылысын тәжірибе жүзінде көрсету;	
		8.4.1.3 электрленудің оң және теріс әсерлеріне мысалдар келтіру	
		8.4.1.4 электр зарядының сақталу заңын түсіндіру	
		8.4.1.5 Кулон заңын есептер шығаруда қолдану	

		8.4.1.6 электр өрісі және оның күштік сипаттамасы ұғымдарына анықтама беру;	
		8.4.1.7 біртекті электростатикалық өрістегі зарядқа әсер етуші күшті есептеу	
		8.4.1.8 электр өрісін күш сызықтар арқылы графикалық кескіндеу	
		8.4.1.9 9 потенциалдар айырымының және электр өрісі потенциалының физикалық мағынасын түсіндіру	
		8.4.1.10 конденсаторлардың құрылысын және қолданылуын сипаттау	
4.2 Электр тогы		8.4.2.1 электр тогы ұғымын және электр тогының пайда болу шарттарын түсіндіру	
		8.4.2.2 электр схемасын графикалық бейнелеуде электр тізбегі элементтерінің шартты белгілерін қолдану	
		8.4.2.3 кернеудің физикалық мағынасын, оның өлшем бірлігін түсіндіру	
		8.4.2.4 электр тізбегіндегі ток күші	

		мен кернеуді анықтау	
		8.4.2.5 тұрақты температурада металл өткізгіштің вольт-амперлік сипаттамасын графикалық түрде бейнелеу және түсіндіру	
		8.4.2.6 тізбек бөлігі үшін Ом заңын есептер шығаруда қолдану	
		8.4.2.7 кедергінің физикалық мағынасын, оның өлшем бірлігін түсіну	
		8.4.2.8 есеп шығаруғанда өткізгіштің меншікті кедергісін формуласын қолдану	
		8.4.2.9 өткізгіштерді тізбектей жалғаудың заңдылықтарын эксперимент арқылы анықтау	
		8.4.2.10 өткізгіштерді параллель жалғаудың заңдылықтарын эксперимент арқылы анықтау	
		8.4.2.11 өткізгіштерді тізбектей және параллель жалғауда тізбек бөлігі үшін Ом заңын қолданып, электр тізбектеріне есептеулер жүргізу	
		8.4.2.12 жұмыс және қуат формулаларын	

		есептер шығаруда қолдану	
		8.4.2.13 Джоуль-Ленц заңын есептер шығару үшін қолдану	
		8.4.2.14 эксперимент көмегімен электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау	
		8.4.2.15 кВтсағ өлшем бірлігін қолданып, электр энергиясының құнын практикалық есептеулермен алу	
		8.4.2.16 металл өткізгіштердегі электр тогын және оның кедергісінің температураға тәуелділігін сипаттау	
		8.4.2.17 қысқа тұйықталудың пайда болу себептерін және алдын алу амалдарын түсіндіру	
		8.4.2.18 сұйықтардағы электр тогын сипаттау	
4.3 Магнит өрісі		8.4.3.1 магниттердің негізгі қасиеттеріне сипаттама беру және магнит өрісін күш сызықтары арқылы графикалық бейнелеу;	
		8.4.3.2 магнит өрісінің сипаттамаларын түсіндіру;	
		8.4.3.3 тогы бар түзу өткізгіштің және соленоидтің	

		айналасында магнит өрісі сызықтарының бағытын анықтау;	
		8.4.3.4 жолақ магнит пен соленоидтың магнит өрістерін салыстыру;	
		8.4.3.5 магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әсерін сипаттау	
		8.4.3.6 Электрқозғалтқыштың моделін құрастыру	
		8.4.3.7 электромагниттік индукция құбылысын түсіндіру	
		8.4.3.8 Қазақстанда және дүние жүзінде электр энергиясын өндірудің мысалдарын келтіру	
4.4 Электромагниттік толқындар және тербеліс	7-сынып	8-сынып	9-сынып
			9.4.4.1 тербелмелі контурдағы еркін электромагниттік тербелістерді сапалы сипаттау
			9.4.4.2 механикалық толқындар мен электромагниттік толқындардың ұқсастығы мен айырмашылығын салыстыру
			9.4.4.3 электромагниттік толқындар шкаласын сипаттау және әртүрлі диапазондағы толқындардың қолданылуына мысалдар келтіру
			9.4.4.4 шыны призма

			арқылы өткен жарықтың дисперсиясына сапалы сипаттама беру
5.1	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Геометриялық оптика заңдары		8.5.1.1 Күннің және Айдың тұтылуын графикалық бейнелеу	
		8.5.1.2 эксперимент арқылы түсу және шағылу бұрыштарының тәуелділігін анықтау	
		8.5.1.3 айналық және шашыранды шағылудың мысалдарын келтіру және түсіндіру	
		8.5.1.4 жазық айнада дененің кескінін алу және оны сипаттау	
		8.5.1.5 дененің кескінін алу үшін сфералық айнада сәуленің жолын салу және алынған кескінді сипаттау	
		8.5.1.6 жазық параллель пластинада сәуленің жолын салу	
		8.5.1.7 жарықтың сыну заңын пайдаланып есептер шығару	
		8.5.1.8 тәжірибеге сүйене отырып толық ішкі шағылу құбылысын түсіндіру	
		8.5.1.9 экспериментте шынының сыну көрсеткішін анықтау	
		8.5.1.10 сыну	

		көрсеткішінің анықталған мәнін кестелік мәндермен салыстыру және эксперимент нәтижесін бағалау	
		8.5.1.11 жұқа линза формуласын есептер шығару үшін қолдану	
		8.5.1.12 линзаның сызықтық ұлғаю формуласын сандық және графиктік есептер шығару үшін қолдану	
		8.5.1.13 жұқа линзада сәуленің жолын салу және кескінге сипаттама беру	
		8.5.1.14 жұқа линзаның фокустық қашықтығын және оптикалық күшін анықтау	
		8.5.1.15 көздің алыстан көргіштігі мен жақыннан көргіштігін түзетуді сипаттау	
		8.5.1.16 қарапайым оптикалық құралдарды (перископ, Обскура камерасы) құрастыру	
6.1 Атом мен атом ядросының құрылысы	7-сынып	8-сынып	9-сынып
			9.6.1.1 сәулелік энергияның температураға тәуелділігін сипаттау
			9.6.1.2 Планк формуласын есептер шығаруда қолдану
			9.6.1.3 фотоэффект

			кұбылысын сипаттау және фотоэффект құбылысының техникада пайдаланылуына мысалдар келтіру
			9.6.1.4 фотоэффект үшін Эйнштейн формуласын есептер шығаруда қолдану
			9.6.1.5 рентген сәулесін электромагниттік сәулелердің басқа түрлерімен салыстыру
			9.6.1.6 рентген сәулесін қолдануға мысалдар келтіру
			9.6.1.7 α -бөлшегінің шашырауы бойынша Резерфорд тәжірибесін сипаттау
			9.6.1.8 ядролық күштердің қасиеттерін сипаттау
			9.6.1.9 атом ядросының масса ақауын анықтау
			9.6.1.10 атом ядросының байланыс энергиясы формуласын есептер шығаруда қолдану;
			9.6.1.11 ядролық реакцияның теңдеуін шешуде зарядтық және массалық сандардың сақталу заңын қолдану
6.2 Радиоактив тілік			9.6.2.1 α , β және γ - сәулеленудің табиғаты мен қасиеттерін түсіндіру
			9.6.2.2 радиоактивті ыдыраудың ықтималдық сипатын

			түсіндіру
			9.6.2.3 радиоактивті ыдырау заңын есептер шығаруда қолдану
			9.6.2.4 тізбекті ядролық реакциялардың өту шарттарын сипаттау
			9.6.2.5 ядролық реактордың жұмыс істеу принципін сипаттау
			9.6.2.6 ядролық ыдырау мен ядролық синтезді салыстыру
			9.6.2.7 радиоактивті изотоптарды қолданудың мысалдарын келтіру
			9.6.2.8 радиациядан қорғану әдістерін сипаттау
6.3 Элементар бөлшектер			9.6.2.9 элементар бөлшектерді жіктеу
7.1 Жер және Ғарыш	7-сынып	8-сынып	9-сынып
	7.7.1.1 геоцентрлік және гелиоцентрлік жүйелерді салыстыру		
	7.7.1.2 Күн жүйесінің нысандарын жүйелеу		
	7.7.1.3 жыл мезгілдерінің ендіктерге байланысты ауысуын және күн мен түннің ұзақтығын түсіндіру		
7.2 Астро-физика элементтері	7 - сынып	8 - сынып	9 - сынып
			9.7.2.1 абсолюттік және көрінерлік жұлдыздық шамаларды ажырату
			9.7.2.2 жұлдыздың жарқырауына әсер ететін факторларды атау
			97.2.3 аспан

			сферасының негізгі элементтерін атау
			9.7.2.4 жұлдызды аспанның жылжымалы картасынан жұлдыздардың аспан координатасын анықтау
			9.7.2.5 әртүрлі ендіктегі жұлдыздардың шарықтау айырмашылығын түсіндіру
			9.7.2.6 жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақытты сәйкестендіру
			9.7.2.7 Кеплер заңдарының негізінде аспан денелерінің қозғалысын түсіндіру
			9.7.2.8 Күн жүйесіндегі денелердің ара қашықтығы мен өлшемдерін анықтау үшін параллакс әдісін қолдануды түсіндіру
8.1 Физиканың дүниетанымдық мәні			9.8.1.1 адамның дүниетанымдық көзқарасының қалыптасуына физика және астрономияның дамуының әсерін түсіндіру
			9.8.1.2 жаңа технологиялардың қоршаған ортаға әсерінің артықшылығы мен қауіптілігін бағалау

19. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы

үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

**Негізгі орта білім беру деңгейінің
7-9-сыныптарына арналған
«Физика» оқу пәнінен
жаңартылған
мазмұндағы үлгілік оқу
бағдарламасына қосымша**

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған
«Физика» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын
жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар**

7-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
Білім алушылар:		
1-тоқсан		
Физика – табиғат туралы ғылым	Физика – табиғат туралы ғылым	7.1.1.1 физикалық құбылыстарға мысалдар келтіру
	Табиғатты зерттеудің ғылыми әдістері	7.1.1.2 табиғатты зерттеудің ғылыми әдістерін ажырату
Физикалық шамалар мен өлшеулер	Халықаралық бірліктер жүйесі (SI)	7.1.2.1 физикалық шамаларды олардың SI- жүйесіндегі өлшем бірліктерімен сәйкестендіру
	Скаляр және векторлық физикалық шамалар	7.1.2.2 скаляр және векторлық физикалық шамалар ажырату және мысалдар келтіру
	Өлшеулер мен есептеулердің дәлдігі. Үлкен және кіші сандарды ықшамдап жазу . №1-зертханалық жұмыс. «Физикалық шамаларды өлшеу» №2-зертханалық жұмыс. «Кішкентай денелердің өлшемін анықтау»	7.1.2.3 үлкен және кіші сандарды жазған кезде еселік және үлестік қосымшаларды білу және қолдану, : санды: стандартты түрде жазу; 7.1.3.1 дененің ұзындығын, көлемін , уақытты өлшеу, өлшеу нәтижелерін аспаптардың қателіктерін есепке ала отырып жазу; 7.1.3.2 кішкентай денелердің өлшемін қатарлау әдісі арқылы анықтау;
Механикалық қозғалыс	Механикалық қозғалыс және оның сипаттамасы Санақ жүйесі	7.2.1.1 келесі терминдердің физикалық мағынасын түсіндіру - материялық нүкте, санақ жүйесі, қозғалыстың салыстырмалылығы, траектория, жол, орын ауыстыру
	Қозғалыстың	7.2.1.2 механикалық қозғалыстың

	салыстырмалылығы	салыстырмалылығына мысалдар келтіру
	Түзу сызықты бірқалыпты және бірқалыпсыз қозғалыстар	7.2.1.3 түзу сызықты бірқалыпты қозғалыс пен бірқалыпсыз қозғалысты ажырата білу
	Жылдамдық және орташа жылдамдықты есептеу	7.2.1.4 қозғалыстағы дененің жылдамдығы мен орташа жылдамдығын есептеу
	Әртүрлі механикалық қозғалыстардың графиктері	7.2.1.5 жолдың уақытқа тәуелділік графигін тұрғызуда координаталар осьтерінде және кестелерде өлшем бірліктерін дұрыс белгілеу; 7.2.1.6 дененің орын ауыстыруының уақытқа тәуелділік графигінен келесі жағдайларды анықтау: (1) дененің тыныштық күйін, (2) тұрақты жылдамдықпен қозғалысын; 7.2.1.7 бірқалыпты қозғалған дененің орын ауыстыруының уақытқа тәуелділік графигінен жылдамдығын анықтау
2-тоқсан		
Тығыздық	Масса және денелердің массасын өлшеу	7.2.2.11 электронды, серіппелі, иінді таразылардың көмегімен дененің массасын өлшеу
	Дұрыс және дұрыс емес пішінді денелердің көлемін өлшеу	7.2.2.12 әртүрлі пішіндегі қатты дененің немесе сұйықтың көлемін өлшеу үшін өлшеуіш цилиндрді (мензурка) қолдану
	Заттың тығыздығы және тығыздықтың өлшем бірлігі. Тығыздықты есептеу	7.2.2.13 тығыздықтың физикалық мағынасын түсіндіру; 7.2.2.15 тығыздықтың формуласын есептер шығаруда қолдану
	№3-зертханалық жұмыс. «Сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын анықтау»	7.2.2.14 сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын тәжірибе арқылы анықтау;
Денелердің өзара әрекеттесуі	Инерция құбылысы	7.2.2.1 инерция құбылысын түсіндіру және мысалдар келтіру
	Күш	7.2.2.2 күнделікті өмірден күштердің әрекет етуіне мысалдар келтіру
	Тартылыс құбылысы және ауырлық күші. Салмақ	7.2.2.10 масса, салмақ және ауырлық күші ұғымдарын ажырату
	№4-зертханалық жұмыс. «Серпімді деформацияларды зерделеу»	7.2.2.4 серпімділік күшінің серіппенің ұзаруына тәуелділік графигінен қатаңдық коэффициентін анықтау;
	Деформация	7.2.2.3 пластикалық және серпімді деформацияларды ажырату, мысалдар келтіру
	Серпімділік күші, Гук заңы	7.2.2.5 Гук заңының формуласы бойынша

		серпімділік күшін есептеу
	Үйкеліс күші. Үйкеліс әрекетін техникада ескеру №5-зертханалық жұмыс. «Сырғанау үйкеліс күшін зерттеу»	7.2.2.6 тыныштық, домалау және сырғанау үйкелістерін сипаттау; 7.2.2.7 үйкеліс күшінің пайдасы мен зиянына мысалдар келтіру
	Бір түзу бойымен денеге әрекет еткен күштерді қосу	7.2.2.8 күштерді берілген масштабта графикалық түрде көрсету; 7.2.2.9 денеге бір түзудің бойымен әрекет ететін күштердің теңәрекетті күшінің модулі мен бағытын графикалық жолмен анықтау
3-тоқсан		
Қысым	Газдардың, сұйықтар және қатты денелердің молекулалық құрылымы	7.3.1.1 Газдардың, сұйықтар мен қатты денелердің құрылысын заттардың молекулалық құрылымы негізінде сипаттау.
	Қатты денелердегі қысым	7.3.1.2 қысымның физикалық мағына-сын түсіндіру және оның өзгерту әдістерін сипаттау; 7.3.1.3 қатты дененің қысымының формуласын есептер шығаруда қолдану.
	Сұйықтар мен газдардағы қысым, Паскаль заңы	7.3.1.4 газ қысымын молекулалық құрылым негізінде түсіндіру; 7.3.1.5 сұйықтардағы гидростатикалық қысымның формуласын қорту және оны есептер шығаруда қолдану
	Қатынас ыдыстар	7.3.1.6 қатынас ыдыстарды қолдануға мысалдар келтіру және моделін құрастыру
	Гидравликалық машиналар	7.3.1.7 гидравликалық машиналардың моделін құрастыру; 7.3.1.8 гидравликалық машиналарды қолдану кезіндегі күштен ұтысты есептеу
	Атмосфералық қысым. Атмосфералық қысымды өлшеу	7.3.1.9 атмосфералық қысымның табиғатын түсіндіру және оны өлшеу тәсілдерін ұсыну
	Манометрлер. Сорғылар	7.3.1.10 манометр мен сорғылардың жұмыс істеу принципін сипаттау
	№ 6-зертханалық жұмыс. «Архимед заңын зерделеу»	7.3.1.11 кері итеруші күшті анықтау және оның сұйыққа батырылған дененің көлеміне тәуелділігін зерттеу;
	Кері итеруші күш	7.3.1.12 сұйықтар мен газдардағы кері итеруші күштің табиғатын түсіндіру; 7.3.1.13 Архимед заңын есептер

		шығаруда қолдану
	№ 7-зертханалық жұмыс. «Дененің сұйықта жүзу шарттарын анықтау»	7.3.1.14 дененің сұйықта жүзу шарттарын зерттеу;
Жұмыс және қуат	Механикалық жұмыс Қуат	7.2.3.1 механикалық жұмыс ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру; 7.2.3.7 қуат ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру; 7.2.3.8 механикалық жұмыс пен қуаттың формулаларын есептер шығаруда қолдану
4-тоқсан		
Энергия	Кинетикалық энергия. Потенциалдық энергия	7.2.3.2 механикалық энергияның екі түрін ажырату; 7.2.3.3 кинетикалық энергия формуласын есептер шығаруда қолдану; 7.2.3.4 жоғары көтерілген және серпімді деформацияланған денелердің потенциалдық энергиясының формулаларын қолдану;
	Энергияның сақталуы және айналуы	7.2.3.5 энергияның түрленуіне мысалдар келтіру; 7.2.3.6 механикалық энергияның сақталу заңын есептер шығаруда қолдану
Күш моменті	Жай механизмдер	7.2.4.1 «Механиканың алтын ережесін» тұжырымдау, жай механизмдердің моделдерін құрастыру; 7.2.4.2 күш моменті ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру
	Дененің массалық центрі №8-зертханалық жұмыс. «Жазық фигураның массалар центрін анықтау»	7.2.4.3 жазық фигураның массалық центрін тәжірибеде анықтау
	Иіндіктің тепе-теңдік шарты №9-зертханалық жұмыс. «Иіндіктің тепе-теңдік шарттарын анықтау»	7.2.4.4 тепе-теңдікте тұрған денелер үшін күш моменттер ережесін тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану 7.2.4.5 тәжірибеде моменттер ережесін пайдаланып тепе-теңдік шарттарын зерттеу;
	№10-зертханалық жұмыс. Көлбеу жазықтықтың пайдалы әрекет коэффициентін анықтау»	7.2.4.6 көлбеу жазықтықтың пайдалы әрекет коэффициентін тәжірибеде анықтау;
Жер және Ғарыш	Аспан денелері туралы ғылым	7.7.1.1 геоцентрлік және гелиоцентрлік жүйелерді салыстыру
	Күн жүйесі	7.7.1.2 Күн жүйесінің нысандарын

		жүйелеу
	Күнтізбе негіздері (тәулік, ай, жыл)	7.7.1.3 жыл мезгілдерінің ендіктерге байланысты ауысуы және күн мен түннің ұзақтығын түсіндіру

8-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
Білім алушылар:		
1-тоқсан		
Жылу құбылыстары	Жылулық қозғалыс, броундық қозғалыс, диффузия	8.3.1.1 броундық қозғалысыты сипаттау;
	Температура, оны өлшеу тәсілдері, температураның шкалалары	8.3.1.3 Температураны өлшеуді жылулық ұлғаю негізінде сипаттау; 8.3.1.2 температураны әр түрлі шкала (Цельсий, Кельвин) бойынша өрнектеу
	Ішкі энергия, ішкі энергияны өзгерту тәсілдері	8.3.2.1 дененің ішкі энергиясын өзгерту тәсілдерін сипаттау;
	Жылуөткізгіштік, конвекция, сәуле шығару	8.3.2.2 тәжірибе негізінде жылу берілу түрлерін зерттеу
	Табиғаттағы және техникадағы жылу берілу	8.3.2.3 техникада және тұрмыста жылу беру түрлерінің қолданылуына мысалдар келтіру
	Жылу құбылыстарының тірі ағзалардың өмірлеріндегі ролі	8.3.2.4 әр түрлі температураларда тірі ағзалардың бейімделуіне мысалдар келтіру
	Жылу мөлшері. Заттың меншікті жылу сыйымдылығы	8.3.2.5 жылу алмасу процесі кезінде алған немесе берген жылу мөлшерін анықтау; 8.3.2.6 заттың меншікті жылу сыйымдылығының мағынасын түсіндіру
	№ 1-зертханалық жұмыс. «Температуралары әр түрлі суды араластырғандағы жылу мөлшерлерін салыстыру»	8.3.2.8 жылу құбылыстарындағы энергияның сақталу және айналу заңын зерттеу; 8.1.3.2 тәжірибені жүргізуге әсер ететін факторларды анықтау;
	Отынның энергиясы. Отынның меншікті жану жылуы	8.3.2.7 отын жанғанда бөлінетін жылу мөлшерін анықтайтын формуланы есептер шығаруда қолдану;
Жылу үдерістеріндегі	8.3.2.9 жылулық тепе-теңдік	

	энергияның сақталу және айналу заңы	теңдеуін есептер шығаруда қолдану
Заттың агрегаттық күйлері	Қатты денелердің балқуы және қатаюы, балқу температурасы, меншікті балқу жылуы	8.3.1.4 молекула-кинетикалық теория негізінде қатты күйден сұйыққа және кері айналуды сипаттау; 8.3.2.10 балқу/кристалдану кезіндегі жұтылатын/бөлінетін жылу мөлшерінің формуласын есептер шығаруға қолдану; 8.3.2.11 заттың балқу және қатаю үдерісі кезіндегі температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау
	№ 2-зертханалық жұмыс. «Мұздың меншікті балқу жылуын анықтау»	8.3.2.12 эксперимент көмегімен мұздың меншікті балқу жылуын анықтау;
	Булану және конденсация. Қаныққан және қанықпаған булар	8.3.1.5 молекула-кинетикалық теория негізінде заттың сұйық күйден газ күйіне және кері айналуын сипаттау; 8.3.2.13 заттың булану және конденсация үдерісі кезіндегі температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау; 8.3.2.14 су буының мысалы негізінде қанығу күйін сипаттау
	Қайнау, меншікті булану жылуы. Қайнау температурасының атмосфералық қысымға байланыстылығын анықтау	8.3.2.15 меншікті булану жылуын анықтау; 8.3.2.16 қайнау температурасының сыртқы қысымға тәуелділігін түсіндіру
2-тоқсан		
Термодинамика негіздері	Термодинамиканың бірінші заңы, газдың және будың жұмысы	8.3.2.17 термодинамиканың бірінші заңының мағынасын түсіндіру
	Жылу үдерістерінің қайтымсыздығы, термодинамиканың екінші заңы	8.3.2.18 термодинамиканың екінші заңының мағынасын түсіндіру
	Жылу қозғалтқыштары	8.3.2.22 жылу қозғалтқыштарындағы энергияның түрленуін сипаттау; 8.3.2.20 іштен жану қозғалтқышының, бу турбинасының жұмыс істеу принципін сипаттау
	Жылу қозғалтқыштарының пайдалы әрекет коэффициенті	8.3.2.19 жылу қозғалтқышының пайдалы әрекет коэффициентін анықтау; 8.3.2.21 жылу қозғалтқыштарын

		жетілдіру жолдарын ұсыну
	Жылу машиналарын пайдаланудағы экологиялық мәселелер	8.3.2.23 жылу машиналарының қоршаған ортаның экологиясына әсерін бағалау
Электростатика негіздері	Денелердің электрленуі, электр заряды, өткізгіштер мен диэлектриктер	8.4.1.1 электр зарядын сипаттау; 8.4.1.2 Үйкеліс арқылы дененің электрленуін және индукция құбылысын тәжірибе жүзінде көрсету; 8.4.1.3 электрленудің оң және теріс әсеріне мысалдар келтіру
	Электр зарядының сақталу заңы, қозғалмайтын зарядтардың өзара әрекеттесуі, Кулон заңы, элементар электр заряды	8.4.1.4 электр зарядының сақталу заңын түсіндіру; 8.4.1.5 Кулон заңын есептер шығаруда қолдану
	Электр өрісі, электр өрісінің кернеулігі	8.4.1.6 электр өрісі және оның күштік сипаттамасы ұғымдарына анықтама береді; 8.4.1.7 біртекті электростатикалық өрістегі зарядқа әсер етуші күшті есептеу; 8.4.1.8 электр өрісін күш сызықтары арқылы кескіндеу
	Электр өрісінің потенциалы және потенциалдар айырымы,	8.4.1.9 потенциалдар айырымының және электр өрісі потенциалының физикалық мағынасын түсіндіру;
	конденсатор	8.4.1.10 конденсаторлардың құрылысын және қолданылуын сипаттау
3-тоқсан		
Тұрақты электр тогы	Электр тогы, электр тогы көздері	8.4.2.1 электр тогы ұғымын және электр тогының пайда болу шарттарын түсіндіру
	Электр тізбегі және оның құрамды бөліктері, ток күші, кернеу	8.4.2.2 электр схемасын графикалық бейнелеуде электр тізбегі элементтерінің шартты белгілерін қолдану; 8.4.2.3 кернеудің физикалық мағынасын, оның өлшем бірлігін түсіндіру
	№ 3-зертханалық жұмыс. «Электр тізбегін құрастыру және оның әртүрлі бөліктеріндегі ток күшін өлшеу»	8.4.2.4 электр тізбегіндегі ток күші мен кернеуді анықтау;
	№ 4-зертханалық жұмыс.	8.4.2.5 тұрақты температурада

	«Тізбек бөлігі үшін ток күшінің кернеуге тәуелділігін зерттеу»	металл өткізгіштің вольт-амперлік сипаттамасын графикалық түрде бейнелеу және түсіндіру; 8.1.3.1 эксперименттен деректерін жинақтау, талдау және өлшеу және қателіктерін ескеріп жазу
	Тізбек бөлігі үшін Ом заңы	8.4.2.6 тізбек бөлігі үшін Ом заңын есептер шығаруда қолдану;
	Өткізгіштің электр кедергісі, өткізгіштің меншікті кедергісі, реостат	8.4.2.7 кедергінің физикалық мағынасын, оның өлшем бірлігін түсіндіру; 8.4.2.8 есеп шығарғанда өткізгіштің меншікті кедергісінің формуласын қолдану
	№ 5-зертханалық жұмыс. «Өткізгіштерді тізбектей қосуды зерделеу»	8.4.2.9 өткізгіштерді тізбектей жалғаудың заңдылықтарын эксперимент арқылы алу;
	№ 6-зертханалық жұмыс. «Өткізгіштерді параллель қосуды зерделеу»	8.4.2.10 өткізгіштерді параллель жалғаудың заңдылықтарын эксперимент арқылы анықтау;
	Өткізгіштерді тізбектей және параллель қосу	8.4.2.11 өткізгіштерді тізбектей және параллель жалғауда тізбек бөлігі үшін Ом заңын қолданып, электр тізбектеріне есептеулер жүргізу
	Электр тогының жұмысы мен қуаты	8.4.2.12 жұмыс және қуат формулаларын есептер шығаруда қолдану
	Электр тогының жылулық әсері, Джоуль-Ленц заңы	8.4.2.13 Джоуль-Ленц заңын есептер шығару үшін қолдану;
	№ 7-зертханалық жұмыс. «Электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау»	8.4.2.14 эксперимент көмегімен электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау; 8.4.2.15 кВт*сағ өлшем бірлігін қолданып, электр энергиясының құнын практика жүзінде анықтау;
	Металдардағы электр кедергісінің температураға тәуелділігі, асқын өткізгіштік	8.4.2.16 металл өткізгіштердегі электр тогын және оның кедергісінің температураға тәуелділігін сипаттау
	Электрқыздырғыш құралдар, қыздыру шамдары, қысқа тұйықталу, балқымалы сақтандырғыштар	8.4.2.17 қысқа тұйықталудың пайда болу себептерін және алдын алу амалдарын түсіндіру
	Электр тогының химиялық әсері (Фарадейдің заңы)	8.4.2.18 сұйықтардағы электр тогын сипаттау
Электромагниттік құбылыстар	Тұрақты магниттер, магнит өрісі. № 8-зертханалық жұмыс.	8.4.3.1 магниттердің негізгі қасиеттеріне сипаттама беру және магнит өрісін күш сызықтары

	«Тұрақты магниттің қасиеттерін оқып-үйрену және магнит өрісінің бейнесін алу»	арқылы бейнелеу; 8.4.3.2 магнит өрісінің сипаттамаларын түсіндіру;
	Тогы бар түзу өткізгіштің магнит өрісі. Тогы бар шарғының магнит өрісі	8.4.3.3 тогы бар түзу өткізгіштің және соленоидтің айналасындағы өріс сызықтарының бағытын анықтау
	Электромагниттер және оларды қолдану. № 9-зертханалық жұмыс. «Электромагнитті құрастыру және оның әсерін сынау»	8.4.3.4 жолақ магнит пен соленоидтың магнит өрістерін салыстыру;
	Магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әрекеті, электроқозғалтқыш, электр өлшеуіш құралдар	8.4.3.5 магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әсерін сипаттау; 8.4.3.6- электроқозғалтқыштың моделін құрастыру;
	Электромагниттік индукция, генераторлар	8.4.3.7 электромагниттік индукция құбылысын түсіндіру; 8.4.3.8 Қазақстанда және дүние жүзінде электр энергиясын өндірудің мысалдарын келтіру
4-тоқсан		
Жарық құбылыстары	Жарықтың түзу сызықты таралу заңы.	8.5.1.1 Күннің және Айдың тұтылуын графикалық бейнелеу;
	Жарықтың шағылуы, шағылу заңдары, жазық айналар	8.5.1.2 эксперимент арқылы түсу және шағылу бұрыштарының тәуелділігін анықтау; 8.5.1.3 айналық және шашыранды шағылудың мысалдарын келтіру және түсіндіру; 8.5.1.4 жазық айнада дененің кескінін алу және оны сипаттау
	Сфералық айналар, сфералық айна көмегімен кескін алу	8.5.1.5 дененің кескінін алу үшін сфералық айнада сәуленің жолын салу және алынған кескінді сипаттау
	Жарықтың сынуы, жарықтың сыну заңы, толық ішкі шағылу	8.5.1.6 жазық параллель пластинада сәуленің жолын салу; 8.5.1.7 жарықтың сыну заңын пайдаланып есептер шығару; 8.5.1.8 тәжірибеге сүйене отырып толық ішкі шағылу құбылысын түсіндіру
	№ 10-зертханалық жұмыс. «Шынының сыну көрсеткішін анықтау»	8.5.1.9 экспериментте шынының сыну көрсеткішін анықтау; 8.5.1.10 сыну көрсеткішінің анықталған мәнін кестелік

		мәндермен салыстыру және эксперимент нәтижесін бағалау
	Линзалар, линзаның оптикалық күші, жұқа линзаның формуласы. Линзаның көмегімен кескін алу	8.5.1.11 жұқа линза формуласын есептер шығару үшін қолдану; 8.5.1.12 линзаның сызықтық ұлғаю формуласын сандық және графиктік есептер шығару үшін қолдану; 8.5.1.13 жұқа линзада сәуленің жолын салу және кескінге сипаттама беру
	№ 11-зертханалық жұмыс. «Жұқа линзаның фокустық қашықтығын және оптикалық күшін анықтау»	8.5.1.14 жұқа линзаның фокустық қашықтығын және оптикалық күшін анықтау;
	Көз - оптикалық жүйе, көздің көру кемшіліктері және оларды түзету әдістері	8.5.1.15 көздің алыстан көргіштігі мен жақыннан көргіштігін түзетуді сипаттау
	Оптикалық аспаптар	8.5.1.16 қарапайым оптикалық құралдарды (перископ, обскура камерасы) құрастыру

9-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
Білім алушылар:		
1-тоқсан		
Кинематика негіздері	Механикалық қозғалыс	9.2.1.1 Материялық нүкте, санақ жүйесі, механикалық қозғалыстың салыстырмалылығы ұғымдарының мағынасын түсіндіру, жылдамдықтарды қосу және орын ауыстыру теоремаларын қолдану
	Физикалық векторлық шамалар және оларға амалдар қолдану. Вектордың координаталар осьтеріндегі проекциялары	9.2.1.2 векторларды қосу, азайту, векторды скалярға көбейту; 9.2.1.3 вектордың координаталар осіне проекциясын анықтау, векторды құраушыларға жіктеу
	Түзусызықты теңайнымалы қозғалыс, үдеу	9.2.1.4 уақыттан тәуелділік графиктерінен орын ауыстыруды, жылдамдықты, үдеуді анықтау;
	Түзусызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және орын ауыстыру	9.2.1.5 түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және үдеу формулаларын есептер шығаруда қолдану; 9.2.1.6 түзу сызықты теңайнымалы

		қозғалыс кезіндегі координата мен орын ауыстыру теңдеулерін есептер шығаруда қолдану
	№ 1-зертханалық жұмыс. «Теңүдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін анықтау»	9.2.1.7 теңүдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін эксперименттік жолмен анықтау; 9.1.3.2 эксперименттің нәтижесіне әсер ететін факторларды талдау және экспериментті жүргізуді жақсарту жолдарын ұсыну; 9.2.1.8 теңүдемелі қозғалыс кезіндегі орын ауыстырудың және жылдамдықтың уақытқа тәуелділік графиктерін тұрғызу және оларды түсіндіру
	Дененің еркін түсуі, еркін түсу үдеуі	9.2.1.9 еркін түсуді сипаттау үшін теңайнымалы қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін қолдану
	№ 2-зертханалық жұмыс. «Горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын зерделеу»	9.2.1.10 теңайнымалы және бірқалыпты қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін қолдана отырып, горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын сипаттау; 9.2.1.11 горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс жылдамдығын анықтау ; 9.2.1.12 горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс траекториясын сызу
	Қисықсызықты қозғалыс; материялық нүктенің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысы Сызықтық және бұрыштық жылдамдықтар	9.2.1.13 дененің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысын сызықтық және бұрыштық шамалар арқылы сипаттау; 9.2.1.14 сызықтық және бұрыштық жылдамдықты байланыстыратын өрнекті есептер шығаруда қолдану
	Центрге тартқыш үдеу	9.2.1.15 центрге тартқыш үдеу формуласын есептер шығаруда қолдану
Астрономия негіздері	Жұлдызды аспан	9.7.2.1 абсолюттік және көрінерлік жұлдыздық шамаларды ажырату; 9.7.2.2 жұлдыздың жарқырауына әсер ететін факторларды атау
	Аспан сферасы, аспан координаталарының жүйесі	9.7.2.3 аспан сферасының негізгі элементтерін атау; 9.7.2.4 жұлдызды аспанның жылжымалы картасынан жұлдыздардың аспан координатасын

		анықтау
	Әртүрлі географиялық ендіктегі аспан шырақтарының көрінерлік қозғалысы, жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақыт	9.7.2.5 әртүрлі ендіктегі жұлдыздардың шарықтау айырмашылығын түсіндіру; 9.7.2.6 жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақытты сәйкестендіру
	Күн жүйесіндегі ғаламшарлардың қозғалыс заңдары	9.7.2.7 Кеплер заңдарының негізінде аспан денелерінің қозғалысын түсіндіру
	Күн жүйесі денесіне дейінгі ара қашықтықты параллакс әдісімен анықтау	9.7.2.8 Күн жүйесіндегі денелердің ара қашықтығын немесе өлшемдерін анықтау үшін параллакс әдісін қолдануды түсіндіру
2-тоқсан		
Динамика негіздері	Ньютонның бірінші заңы, инерциялық санақ жүйелері	9.2.2.1 инерция, инерттілік және инерциялық санақ жүйесі ұғымдарының мағынасын түсіндіру; 9.2.2.2 Ньютонның бірінші заңын тұжырымдау және оны есептер шығаруда қолдану
	Механикадағы күштер	9.2.2.3 ауырлық күші, серпімділік күші, және үйкеліс күші табиғатын түсіндіру
	Ньютонның екінші заңы, масса	9.2.2.4 Ньютонның екінші заңын тәжірибе жүзінде тұжырымдау
	Ньютонның үшінші заңы	9.2.2.5 Ньютонның үшінші заңын тәжірибе жүзінде тұжырымдау
	Бүкіләлемдік тартылыс заңы	9.2.2.6 Бүкіләлемдік тартылыс заңын тұжырымдау және оны есептер шығаруда қолдану
	Дененің салмағы, салмақсыздық	9.2.2.10 үдеумен қозғалған дене салмағының өзгерісін тәжірибе арқылы түсіндіру ; 9.2.2.11 салмақсыздық күйді түсіндіру
	Денелердің ауырлық күшінің әрекетінен қозғалуы. Жердің жасанды серіктерінің қозғалысы	9.2.2.7 ғарыш аппараттарының орбиталарын жылдамдыққа байланысты салыстыру; 9.2.2.8 тартылыс өрісіндегі дененің қозғалысын сипаттайтын шамаларды анықтау 9.2.2.9 бірінші ғарыштық жылдамдықтың формуласын есептер шығаруда қолдану;
3-тоқсан		

Сақталу заңдары	Дене импульсі және күш импульсі	9.2.3.1 дене импульсі мен күш импульсі ұғымдарын ажырату
	Импульстің сақталу заңы. Реактивті қозғалыс	9.2.3.2 импульстің сақталу заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану; 9.2.3.3 табиғаттағы және техникадағы реактивті қозғалысқа мысалдар келтіру; 9.2.3.4 Байқоңыр ғарыш айлағының аймақтық және халықаралық маңыздылығына баға беру
	Механикалық жұмыс және энергия	9.2.3.5 механикалық жұмысты аналитикалық және графикалық тәсілдермен анықтау; 9.2.3.6 жұмыс пен энергияның байланысын түсіндіру
	Энергияның сақталу және айналу заңы	9.2.3.7 энергияның сақталу заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану
Тербелістер және толқындар	Тербелмелі қозғалыс	9.2.5.1 еркін және еріксіз тербелістерге мысалдар келтіру; 9.2.5.2 эксперименттік әдіспен амплитуда, период, жиілікті анықтау; 9.2.5.3 формулаларды қолданып, период, жиілік, циклдік жиілікті анықтау
	Тербелістер кезіндегі энергияның түрленуі. Тербелмелі қозғалыстың теңдеуі	9.2.5.4 тербелмелі процесте энергияның сақталу заңын сипаттау; 9.2.5.5 гармониялық тербелістердің графиктері бойынша координатаның, жылдамдықтың және үдеудің теңдеулерін жаза білу
	Математикалық және серіппелі маятниктердің тербелістері	9.2.5.6 әртүрлі тербелмелі жүйедегі тербелістің пайда болу себептерін түсіндіру; 9.2.5.7 маятниктер тербелісі периодының әртүрлі параметрлерге тәуелділігін зерттеу
	№ 3-зертханалық жұмыс. «Математикалық маятниктің көмегімен еркін түсу үдеуін анықтау»	9.2.5.8 математикалық маятник периодының формуласынан еркін түсу үдеуін анықтау; 9.2.5.9 период квадратының маятник ұзындығына тәуелділік графигін тұрғызу және талдау; 9.1.3.1 алған нәтижені түсіндіру және қорытынды жасау

Еркін және еріксіз тербелістер, резонанс	9.2.5.10 еріксіз тербеліс амплитудасының мәжбүрлеуші күштің жиілігіне тәуелділігін график бойынша сипаттау; 9.2.5.11 резонанс құбылысының пайда болу шарттарын тәжірибе негізінде түсіндіру
Еркін электромагниттік тербелістер	9.4.4.1 тербелмелі контурдағы еркін электромагниттік тербелістерді сапалық түрде сипаттау
Толқындық қозғалыс	9.2.5.12 толқын жылдамдығы, жиілігі және толқын ұзындығы формулаларын есеп шығаруда қолдану; 9.2.5.13 көлденең және бойлық толқындарды салыстыру
№4-зертханалық жұмыс. «Беттік толқындардың таралу жылдамдығын анықтау»	9.2.5.14 су бетіндегі толқындардың таралу жылдамдығын эксперимент түрінде анықтау
Дыбыс, дыбыстың сипаттамалары, акустикалық резонанс, жаңғырық	9.2.5.15 дыбыстың пайда болу және таралу шарттарын атау; 9.2.5.19 табиғатта және техникада ультрадыбыс пен инфрадыбысты қолдануға мысалдар келтіру 9.2.5.16 дыбыс сипаттамаларын дыбыс толқындарының жиілігі және амплитудасымен сәйкестендіру; 9.2.5.17 резонанстың пайда болу шарттарын атау және оның қолданылуына мысалдар келтіру; 9.2.5.18 акустикалық резонанс пен жаңғырықтың пайда болу табиғатын және оларды қолдану жолдарын сипаттау;
Электромагниттік толқындар Электромагниттік толқындар шкаласы	9.4.4.2 механикалық толқындар мен электромагниттік толқындардың ұқсастығы мен айырмашылығын салыстыру; 9.4.4.3 электромагниттік толқындар шкаласын сипаттау және әртүрлі диапазондағы толқындардың қолданылуына мысалдар келтіру; 9.4.4.4- шыны призма арқылы өткен жарықтың дисперсиясына сапалы сипаттама беру
4-тоқсан	

Атом құрылысы. Атомдық құбылыстар	Жылулық сәуле шығару	9.6.1.1 жылулық сәуле шығару энергиясының температураға тәуелділігін сипаттау
	Жарық кванттары туралы Планк гипотезасы	9.6.1.2 Планк формуласын есептер шығаруда қолдану
	Фотоэффект құбылысы	9.6.1.3 фотоэффект құбылысын сипаттау және фотоэффект құбылысының техникада пайдаланылуына мысалдар келтіру; 9.6.1.4 фотоэффект үшін Эйнштейн формуласын есептер шығаруда қолдану;
	Рентген сәулелері	9.6.1.5 рентген сәулесін электромагниттік сәулелердің басқа түрлерімен салыстыру; 9.6.1.6 рентген сәулесін қолдануға мысалдар келтіру
	Радиоактивтілік. Радиоактивті сәулеленудің табиғаты	9.6.2.1 α , β және γ - сәулеленудің табиғаты мен қасиеттерін түсіндіру
	Резерфорд тәжірибесі, атомның құрамы	9.6.1.7 α -бөлшегінің шашырауы бойынша Резерфорд тәжірибесін сипаттау
Атом ядросы	Ядролық өзара әрекеттесу, ядролық күштер. Массалар ақауы, атом ядросының байланыс энергиясы	9.6.1.8 ядролық күштердің қасиеттерін сипаттау; 9.6.1.9 атом ядросының масса ақауын анықтау; 9.6.1.10 атом ядросының байланыс энергиясы формуласын есептер шығаруда қолдану
	Ядролық реакциялар. Радиоактивті ыдырау заңы	9.6.1.11 ядролық реакцияның теңдеуін шешуде зарядтық және массалық сандардың сақталу заңын қолдану; 9.6.2.2 радиоактивті ыдыраудың ықтималдық сипатын түсіндіру; 9.6.2.3 радиоактивті ыдырау заңын есеп шығаруда қолдану
	Ауыр ядролардың бөлінуі, тізбекті ядролық реакция. Ядролық реакторлар	9.6.2.4 тізбекті ядролық реакциялардың өту шарттарын сипаттау; 9.6.2.5 ядролық реактордың жұмыс істеу принципін сипаттау
	Термоядролық реакциялар. Радиоизотоптар, радиациядан қорғану	9.6.2.6 ядролық ыдырау мен ядролық синтезді салыстыру; 9.6.2.7 радиоактивті изотоптарды қолданудың мысалдарын келтіру; 9.6.2.8 радиациядан қорғану әдістерін

		сипаттау
	Элементар бөлшектер	9. 6.3 элементар бөлшектерді жіктеу
Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі	Физика және астрономияның дүниетанымдық маңызы	9.8.1.1 адамның дүниетанымдық көзқарасының қалыптасуына физика және астрономияның дамуының ықпалын түсіндіру;
	Экологиялық мәдениет	9.8.1.3 жаңа технологиялардың қоршаған ортаға ықпалының артықшылығы мен қауіптілігін бағалау;

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» пәнінен Үлгілік оқу бағдарламасының
САЛЫСТЫРМАЛЫ КЕСТЕСІ**

Қолданыстағы нұсқа	Ұсынылатын нұсқа
<p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы</p>	<p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p>
<p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>Оқу бағдарламасы пәнінің үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – бағдарлама) «Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 17669 болып тіркелген) сәйкес әзірленді.</p> <p>2. 7-9-сыныптардағы физика курсының мақсаты – оқушылардың ғылыми көзқарасының негізін қалыптастыру. Әлемнің жаратылыстанымдық-ғылыми бейнесін тұтастай қабылдауды, бақылау қабілеттерін дамыту және табиғат құбылыстарын талдау және таңдау арқылы өмірге қажетті практикалық есептердің шешімдерін таба білуге дағдыландыру.</p> <p>3. Мақсатқа сәйкес оқу пәнін оқытудың негізгі міндеттері: оқушылардың әлемнің қазіргі физикалық бейнесінің негізінде жатқан іргелі заңдылықтар мен принциптер туралы білімді, табиғатты танудың ғылыми әдістерін меңгеру; оқушылардың зияткерлік, ақпараттық, коммуникативтік және рефлексивтік мәдениетін дамытуға; физикалық экспериментті орындау және зерттеу жұмыстарын жүргізу дағдыларын дамыту; оқу және зерттеу қызметіне жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу; табиғат ресурстарын пайдалануда және қоршаған ортаны қорғауда, адамды және қоғамды қауіпсіз өмір сүрумен қамтамасыз етуде меңгерген дағдыларды қолдану болып табылады.</p>	<p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы пәнінің үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – бағдарлама) «Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 17669 болып тіркелген) сәйкес әзірленді.</p> <p>2. 7-9-сыныптардағы физика курсының мақсаты – оқушылардың ғылыми көзқарасының негізін қалыптастыру. Әлемнің жаратылыстанымдық-ғылыми бейнесін тұтастай қабылдауды, бақылау қабілеттерін дамыту және табиғат құбылыстарын талдау және таңдау арқылы өмірге қажетті практикалық есептердің шешімдерін таба білуге дағдыландыру.</p> <p>3. Мақсатқа сәйкес оқу пәнін оқытудың негізгі міндеттері: оқушылардың әлемнің қазіргі физикалық бейнесінің негізінде жатқан іргелі заңдылықтар мен принциптер туралы білімді, табиғатты танудың ғылыми әдістерін меңгеру; оқушылардың зияткерлік, ақпараттық, коммуникативтік және рефлексивтік мәдениетін дамытуға; физикалық экспериментті орындау және зерттеу жұмыстарын жүргізу дағдыларын дамыту; оқу және зерттеу қызметіне жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу; табиғат ресурстарын пайдалануда және қоршаған ортаны қорғауда, адамды және қоғамды қауіпсіз өмір сүрумен қамтамасыз етуде меңгерген дағдыларды қолдану болып табылады.</p>
<p align="center">2-тарау. «Физика» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p>	<p>7-9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты құрайды.</p>

<p>4. «Физика» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі: 7-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты; 8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты; 9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 68 сағатты құрайды.</p> <p>5. Оқу пәнінің мазмұны 8 бөлімді қамтиды: Физикалық шамалар мен өлшеулер; Механика; Жылу физикасы; Электр және магнетизм; Геометриялық оптика; Кванттық физика элементтері; Астрономия негіздері; Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі.</p> <p>6. «Физикалық шамалар мен өлшеулер» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: Физика – табиғат туралы ғылым; Физикалық шамалар; Физикалық өлшеулер.</p> <p>7. «Механика» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: Кинематика негіздері; Динамика негіздері; Сақталу заңдары; Статика; Тербелістер мен толқындар.</p> <p>8. «Жылу физикасы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: Молекулалы-кинетикалық теория негіздері; Термодинамика негіздері.</p> <p>9. «Электр және магнетизм» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: Электростатика негіздері; Электр тогы; Магнит өрісі; Электромагниттік толқындар және тербеліс.</p> <p>10. «Геометриялық оптика» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: Геометриялық оптика заңдары.</p>	<p>5. Оқу пәнінің мазмұны 6 бөлімді қамтиды: механика; жылу физикасы; электр және магнетизм; геометриялық оптика; кванттық физика элементтері; астрономия негіздері.</p> <p>6. «Механика» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: физикалық шамалар мен өлшеулер; кинематика негіздері; динамика негіздері; сақталу заңдары; статика; тербелістер мен толқындар.</p> <p>7. «Жылу физикасы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: молекулалы-кинетикалық теория негіздері; термодинамика негіздері.</p> <p>8. «Электр және магнетизм» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: электростатика негіздері; электр тогы; магнит өрісі; электромагниттік толқындар және тербеліс.</p> <p>9. «Геометриялық оптика» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: геометриялық оптика заңдары.</p> <p>10. «Кванттық физика элементтері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: атом мен атом ядросының құрылысы; радиоактивтілік; элементар бөлшектер.</p> <p>11. «Астрономия негіздері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: жер және ғарыш; астрофизика элементтері; әлемнің қазіргі физикалық бейнесі</p> <p>15. Оқу пәнінің 7-сыныптағы базалық білім мазмұны:</p>
--	--

<p>11. «Кванттық физика элементтері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: Атом мен атом ядросының құрылысы; Радиоактивтілік; Элементар бөлшектер.</p> <p>12. «Астрономия негіздері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: Жер және Ғарыш; Астрофизика элементтері.</p> <p>13. «Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі» бөлімі «Физиканың дүниетанымдық мәні» бөлімшесінен тұрады.</p> <p>14. Оқу пәнінің 7-сыныптағы базалық білім мазмұны: «Физика – табиғат туралы ғылым». Физика – табиғат туралы ғылым; табиғатты зерттеудің ғылыми әдістері. «Физикалық шамалар мен өлшеулер». Халықаралық бірліктер жүйесі (SI); скаляр және векторлық физикалық шамалар; өлшеулер мен есептеулердің дәлдігі; үлкен және кіші сандарды ықшамдап жазу; Зертханалық жұмыс: № 1 зертханалық жұмыс: кішкентай денелердің өлшемін анықтау; № 2-зертханалық жұмыс: физикалық шамаларды өлшеу; Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; аспап шкаласындағы бөліктің құнын анықтау. «Механикалық қозғалыс». Механикалық қозғалыс және оның сипаттамалары; санақ жүйесі; қозғалыстың салыстырмалылығы; түзусызықты бірқалыпты және бірқалыпсыз қозғалыстар; жылдамдық және орташа жылдамдықты есептеу; әртүрлі механикалық қозғалыстардың графиктері. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; координатаның уақытқа тәуелділік графигін зерттеу. «Тығыздық». Масса және денелердің массасын өлшеу; дұрыс және дұрыс емес пішінді денелердің көлемін өлшеу; заттың тығыздығы және тығыздықтың өлшем бірлігі; тығыздықты есептеу; № 3 зертханалық жұмыс: сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын анықтау. Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; электрондық және иіндік таразыларды қолданып, әр түрлі денелердің</p>	<p>«Физика – табиғат туралы ғылым». Физика – табиғат туралы ғылым, табиғатты зерттеудің ғылыми әдістері; «Физикалық шамалар мен өлшеулер». Халықаралық бірліктер жүйесі (SI); скаляр және векторлық физикалық шамалар, өлшеулер мен есептеулердің дәлдігі, үлкен және кіші сандарды ықшамдап жазу; № 1-зертханалық жұмыс: кішкентай денелердің өлшемін анықтау; № 2-зертханалық жұмыс: физикалық шамаларды өлшеу; практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; аспап шкаласындағы бөліктің құнын анықтау; «Механикалық қозғалыс». Механикалық қозғалыс және оның сипаттамалары, санақ жүйесі, қозғалыстың салыстырмалылығы, түзусызықты бірқалыпты және бірқалыпсыз қозғалыстар, жылдамдық және орташа жылдамдықты есептеу, әртүрлі механикалық қозғалыстардың графиктері; практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, координатаның уақытқа тәуелділік графигін зерттеу; «Тығыздық». Масса және денелердің массасын өлшеу, дұрыс және дұрыс емес пішінді денелердің көлемін өлшеу, заттың тығыздығы және тығыздықтың өлшем бірлігі, тығыздықты есептеу; № 3-зертханалық жұмыс: сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын анықтау; практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, электрондық және иіндік таразыларды қолданып, әр түрлі денелердің массасын анықтау; «Денелердің өзара әрекеттесуі». Инерция құбылысы, күш, тартылыс құбылысы және ауырлық күші, салмақ, деформация, серпімділік күші, Гук заңы, үйкеліс күші, үйкеліс әрекетін техникада ескеру, бір түзу бойымен денеге әсер еткен күштерді қосу; № 4-зертханалық жұмыс: серпімді деформацияларды зерделеу; № 5-зертханалық жұмыс: сырғанау үйкеліс күшін зерттеу; практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, динамометр көмегімен өлшеу, ауырлық күшін зерттеу, түрлі</p>
--	---

массасын анықтау.

«Денелердің өзара әрекеттесуі». Инерция құбылысы; күш; тартылыс құбылысы және ауырлық күші; салмақ; деформация; серпімділік күші, Гук заңы; үйкеліс күші; үйкеліс әрекетін техникада ескеру; бір түзу бойымен денеге әсер еткен күштерді қосу.

Зертханалық жұмыс:

№ 4 зертханалық жұмыс: серпімді деформацияларды зерделеу;

№ 5 зертханалық жұмыс: сырғанау үйкеліс күшін зерттеу;

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; динамометр көмегімен өлшеу; ауырлық күшін зерттеу; түрлі денелердің созылуын зерттеу.

«Қатты денелер, сұйықтар және газдардағы қысым». Газдардың, сұйықтардың және қатты денелердің молекулалық құрылымы; қатты денелердегі қысым; сұйықтар мен газдардағы қысым, Паскаль заңы; қатынас ыдыстар; гидравликалық машиналар; атмосфералық қысым, атмосфералық қысымды өлшеу; манометрлер, сорғылар; кері итеруші күш;

Зертханалық жұмыс:

№ 6 зертханалық жұмыс: Архимед заңын зерделеу;

№ 7 зертханалық жұмыс: дененің сұйықта жүзу шарттарын анықтау;

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; кез-келген пішінді қатынас ыдыстардағы бірдей және әртүрлі сұйықтардың беттерінің орналасуын зерттеу; атмосфералық қысымның бар екендігін зерттеу.

«Жұмыс және қуат». Механикалық жұмыс; қуат.

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; жұмыстың мәнін график бойынша анықтау; ауырлық күші мен үйкеліс күшінің жұмысын салыстыру; транспорт түрлерінің қуатын бағалау.

«Энергия». Кинетикалық энергия; потенциалдық энергия; энергияның сақталуы және басқа түрге айналуы.

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; үстел теннисіне арналған шариктің тебілу биіктігін анықтау.

«Жай механизмдер». Жай механизмдер; дененің массалық центрі; иіндіктің тепе-теңдік шарты; пайдалы әрекет коэффициенті.

№ 8 зертханалық жұмыс: Жазық фигураның массалар центрін анықтау;

№ 9 зертханалық жұмыс: иіндіктің тепе-теңдік шарттарын анықтау;

денелердің созылуын зерттеу;

«Қатты денелер, сұйықтар және газдардағы қысым». Газдардың, сұйықтардың және қатты денелердің молекулалық құрылымы, қатты денелердегі қысым, сұйықтар мен газдардағы қысым, Паскаль заңы, қатынас ыдыстар, гидравликалық машиналар, атмосфералық қысым, атмосфералық қысымды өлшеу, манометрлер, сорғылар, кері итеруші күш;

№ 6-зертханалық жұмыс: Архимед заңын зерделеу;

№ 7-зертханалық жұмыс: дененің сұйықта жүзу шарттарын анықтау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, кез-келген пішінді қатынас ыдыстардағы бірдей және әртүрлі сұйықтардың беттерінің орналасуын зерттеу, атмосфералық қысымның бар екендігін зерттеу;

«Жұмыс және қуат». Механикалық жұмыс, қуат;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, жұмыстың мәнін график бойынша анықтау, ауырлық күші мен үйкеліс күшінің жұмысын салыстыру, транспорт түрлерінің қуатын бағалау;

«Энергия». Кинетикалық энергия, потенциалдық энергия, энергияның сақталуы және басқа түрге айналуы;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, үстел теннисіне арналған шариктің тебілу биіктігін анықтау;

«Жай механизмдер». Жай механизмдер, дененің массалық центрі, иіндіктің тепе-теңдік шарты, пайдалы әрекет коэффициенті;

№ 8-зертханалық жұмыс: Жазық фигураның массалар центрін анықтау;

№ 9-зертханалық жұмыс: иіндіктің тепе-теңдік шарттарын анықтау;

№ 10-зертханалық жұмыс: көлбеу жазықтықтың пайдалы әрекет коэффициентін анықтау;

3) практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, түсірілген күштің айналу осіне дейінгі қашықтыққа тәуелділігін зерттеу;

«Жер және Ғарыш». Аспан денелері туралы ғылым, күн жүйесі,

№ 10 зертханалық жұмыс: көлбеу жазықтықтың пайдалы әрекет коэффициентін анықтау;

3) практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; түсірілген күштің айналу осіне дейінгі қашықтыққа тәуелділігін зерттеу. «Жер және Ғарыш». Аспан денелері туралы ғылым; Күн жүйесі; Күнтізбе негіздері (тәулік, ай, жыл).

Оқу пәнінің 8-сыныптағы базалық білім мазмұны:

1) «Жылулық құбылыстар». Жылулық қозғалыс, броундық қозғалыс, диффузия; температура, оны өлшеу тәсілдері, температураның шкалалары; ішкі энергия, ішкі энергияны өзгерту тәсілдері; жылуөткізгіштік, конвекция, сәуле шығару; табиғаттағы және техникадағы жылу берілу; жылу құбылыстарының тірі ағзалардың өмірлеріндегі ролі; жылу мөлшері, заттың меншікті жылу сыйымдылығы; отынның энергиясы; отынның меншікті жану жылуы; жылу үдерістеріндегі энергияның сақталу және басқа түрге айналу заңы.

№1 зертханалық жұмыс: әртүрлі температурадағы суларды араластырғандағы жылу мөлшерлерін салыстыру;

Практикалық жұмыстар: денені қыздыру үшін қажетті немесе оны суытқанда бөлінетін жылу мөлшерін есептеу; заттың меншікті жылу сыйымдылығын анықтау; заттың агрегаттық күйлері өзгерген кездегі жылу мөлшерін есептеу; жылу мөлшерінің дене массасына тәуелділігін зерттеу; жылу мөлшерінің қыздыру температурасына тәуелділігін зерттеу; әртүрлі отынның жану тиімділігін бағалау.

2) «Заттың агрегаттық күйлері». Қатты денелердің балқуы және қатаюы, балқу температурасы, меншікті балқу жылуы; булану және конденсация; қаныққан және қанықпаған булар; қайнау, меншікті булану жылуы; қайнау температурасының атмосфералық қысымға байланыстылығын анықтау.

№2 зертханалық жұмыс: мұздың меншікті балқу жылуын анықтау;

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; заттың фазалық ауысу графигін зерттеу; мұздың балқу температурасын зерттеу; булану жылдамдығының әртүрлі факторларға тәуелділігін зерттеу.

«Термодинамика негіздері». Термодинамиканың бірінші заңы, газдың және будың жұмысы; жылу үдерістерінің қайтымсыздығы, термодинамиканың екінші заңы; жылу қозғалтқыштары; жылу қозғалтқыштарының пайдалы әрекет коэффициенті, Жылу машиналарын пайдаланудағы экологиялық мәселелер;

күнтізбе негіздері (тәулік, ай, жыл).

Оқу пәнінің 8-сыныптағы базалық білім мазмұны:

1) «Жылулық құбылыстар». Жылулық қозғалыс, броундық қозғалыс, диффузия, температура, оны өлшеу тәсілдері, температураның шкалалары, ішкі энергия, ішкі энергияны өзгерту тәсілдері, жылуөткізгіштік, конвекция, сәуле шығару, табиғаттағы және техникадағы жылу берілу, жылу құбылыстарының тірі ағзалардың өмірлеріндегі ролі, жылу мөлшері, заттың меншікті жылу сыйымдылығы, отынның энергиясы, отынның меншікті жану жылуы, жылу үдерістеріндегі энергияның сақталу және басқа түрге айналу заңы;

№1-зертханалық жұмыс: әртүрлі температурадағы суларды араластырғандағы жылу мөлшерлерін салыстыру;

практикалық жұмыстар: денені қыздыру үшін қажетті немесе оны суытқанда бөлінетін жылу мөлшерін есептеу, заттың меншікті жылу сыйымдылығын анықтау, заттың агрегаттық күйлері өзгерген кездегі жылу мөлшерін есептеу, жылу мөлшерінің дене массасына тәуелділігін зерттеу, жылу мөлшерінің қыздыру температурасына тәуелділігін зерттеу, әртүрлі отынның жану тиімділігін бағалау;

2) «Заттың агрегаттық күйлері». Қатты денелердің балқуы және қатаюы, балқу температурасы, меншікті балқу жылуы, булану және конденсация, қаныққан және қанықпаған булар, қайнау, меншікті булану жылуы, қайнау температурасының атмосфералық қысымға байланыстылығын анықтау;

№2-зертханалық жұмыс: мұздың меншікті балқу жылуын анықтау; практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, заттың фазалық ауысу графигін зерттеу, мұздың балқу температурасын зерттеу, булану жылдамдығының әртүрлі факторларға тәуелділігін зерттеу;

«Термодинамика негіздері». Термодинамиканың бірінші заңы, газдың және будың жұмысы, жылу үдерістерінің қайтымсыздығы, термодинамиканың екінші заңы, жылу қозғалтқыштары, жылу қозғалтқыштарының пайдалы әрекет коэффициенті, Жылу машиналарын пайдаланудағы экологиялық мәселелер;

әрекет коэффициенті; Жылу машиналарын пайдаланудағы экологиялық мәселелер.

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; ішкі энергияның механикалық энергияға айналуын зерттеу; жылулық тепе-теңдік орныққандағы энергияның сақталу заңын зерттеу.

«Электростатика негіздері». Денелердің электрленуі, электр заряды; өткізгіштер мен диэлектриктер; электр зарядының сақталу заңы; қозғалмайтын зарядтардың өзара әрекеттесуі; Кулон заңы, элементар электр заряды; электр өрісі, электр өрісінің кернеулігі; электр өрісінің потенциалы және потенциалдар айырымы, конденсатор;

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; бір-бірінен қандай-да бір арақашықтықта орналасқан және жіңішке жіпке ілінген екі бірдей ауа шарының әрекеттесуін зерттеу; электроскопты жасау.

«Тұрақты электр тогы. Электр тогы, электр тогы көздері; электр тізбегі және оның құрамды бөліктері, ток күші, кернеу; тізбек бөлігі үшін Ом заңы; өткізгіштің электр кедергісі; өткізгіштің меншікті кедергісі, реостат; өткізгіштерді тізбектей және параллель қосу; электр тогының жұмысы мен қуаты; электр тогының жылулық әсері, Джоуль-Ленц заңы; металдардағы электр кедергісінің температураға тәуелділігі; асқын өткізгіштік; электрқыздырғыш құралдар, қыздыру шамдары, қысқа тұйықталу, балқымалы сақтандырғыштар; электр тогының химиялық әсері (Фарадейдің заңы).

№3 зертханалық жұмыс: электр тізбегін құрастыру және оның әртүрлі бөліктеріндегі ток күшін өлшеу;

№4 зертханалық жұмыс: тізбек бөлігі үшін ток күшінің кернеуге тәуелділігін зерттеу;

№5 зертханалық жұмыс: өткізгіштерді тізбектей қосуды зерделеу;

№6 зертханалық жұмыс: өткізгіштерді параллель қосуды зерделеу;

№7 зертханалық жұмыс: электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау;

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; тізбектегі ток күшін өлшеу; тізбек бөліндегі кернеуді өлшеу; өткізгіш кедергісінің материал тегіне тәуелділігі; қыздыру шамының қуаты мен жұмысын өлшеу; тізбектей қосылған шамдардың ток қуатын зерттеу; параллель қосылған шамдардың ток қуатын зерттеу.

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, ішкі энергияның механикалық энергияға айналуын зерттеу, жылулық тепе-теңдік орныққандағы энергияның сақталу заңын зерттеу;

«Электростатика негіздері». Денелердің электрленуі, электр заряды, өткізгіштер мен диэлектриктер, электр зарядының сақталу заңы, қозғалмайтын зарядтардың өзара әрекеттесуі, Кулон заңы, элементар электр заряды, электр өрісі, электр өрісінің кернеулігі, электр өрісінің потенциалы және потенциалдар айырымы, конденсатор;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, бір-бірінен қандай-да бір арақашықтықта орналасқан және жіңішке жіпке ілінген екі бірдей ауа шарының әрекеттесуін зерттеу, электроскопты жасау;

«Тұрақты электр тогы. Электр тогы, электр тогы көздері, электр тізбегі және оның құрамды бөліктері, ток күші, кернеу, тізбек бөлігі үшін Ом заңы, өткізгіштің электр кедергісі, өткізгіштің меншікті кедергісі, реостат, өткізгіштерді тізбектей және параллель қосу, электр тогының жұмысы мен қуаты, электр тогының жылулық әсері, Джоуль-Ленц заңы, металдардағы электр кедергісінің температураға тәуелділігі, асқын өткізгіштік, электрқыздырғыш құралдар, қыздыру шамдары, қысқа тұйықталу, балқымалы сақтандырғыштар, электр тогының химиялық әсері (Фарадейдің заңы);

№ 3-зертханалық жұмыс: электр тізбегін құрастыру және оның әртүрлі бөліктеріндегі ток күшін өлшеу;

№ 4-зертханалық жұмыс: тізбек бөлігі үшін ток күшінің кернеуге тәуелділігін зерттеу;

№ 5-зертханалық жұмыс: өткізгіштерді тізбектей қосуды зерделеу;

№ 6-зертханалық жұмыс: өткізгіштерді параллель қосуды зерделеу;

№ 7-зертханалық жұмыс: электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, тізбектегі ток күшін өлшеу, тізбек бөліндегі кернеуді өлшеу, өткізгіш кедергісінің материал тегіне тәуелділігі, қыздыру

«Электромагниттік құбылыстар». Тұрақты магниттер, магнит өрісі; тогы бар тұзу өткізгіштің магнит өрісі; тогы бар шарғының магнит өрісі; электромагниттер және оларды қолдану; магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әрекеті, электроқозғалтқыш; электр өлшеуіш құралдар; электромагниттік индукция, генераторлар.

№8 зертханалық жұмыс: тұрақты магниттің қасиеттерін оқып-үйрену және магнит өрісінің бейнесін алу;

№9 зертханалық жұмыс: электрмагнитті құрастыру және оның әсерін сынау;

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; су компасын (құбылнамасын) жасау; магнит өрісінің түрлі материалдар арқылы өтуін зерттеу; түрлі тиындардың магниттік қасиеттерін зерттеу; үйкеліс арқылы магниттеу; магниттің қасиетіне температураның әсері.

«Жарық құбылыстары». Жарықтың тұзу сызықты таралу заңы; жарықтың шағылуы, шағылу заңдары, жазық айналар; сфералық айналар, сфералық айна көмегімен кескін алу; жарықтың сынуы, жарықтың сыну заңы, толық ішкі шағылу; линзалар, линзаның оптикалық күші, жұқа линзаның формуласы; линзаның көмегімен кескін алу; көз - оптикалық жүйе, көздің көру кемшіліктері және оларды түзету әдістері; оптикалық аспаптар.

№10 зертханалық жұмыс: шынының сыну көрсеткішін анықтау;

№11 зертханалық жұмыс: жұқа линзаның фокустық қашықтығын анықтау;

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; қарапайым перископты жасау; калейдоскопты жасау; жазық айнадағы кескінді зерттеу; ойыс айнаға түскен және шағылған стандартты сәулелердің жүрісі; жинағыш және шашыратқыш линзадағы негізгі сәулелердің жүрісі; көз бен фотоаппараттың оптикалық жүйелерін салыстыру.

Оқу пәнінің 9-сыныптағы базалық білім мазмұны:

«Кинематика негіздері». Механикалық қозғалыс; векторлар және оларға амалдар қолдану, вектордың координаталар осьтеріне түсірілген проекциялары; тұзусызықты теңайнымалы қозғалыс, үдеу; тұзусызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және орын ауыстыру; дененің еркін түсуі, еркін түсу үдеуі; қисықсызықты қозғалыс; материялық нүктенің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысы; сызықтық және бұрыштық жылдамдықтар; центрге тартқыш үдеу.

шамының қуаты мен жұмысын өлшеу, тізбектей қосылған шамдардың ток қуатын зерттеу, параллель қосылған шамдардың ток қуатын зерттеу;

«Электромагниттік құбылыстар». Тұрақты магниттер, магнит өрісі, тогы бар тұзу өткізгіштің магнит өрісі, тогы бар шарғының магнит өрісі, электромагниттер және оларды қолдану; магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әрекеті, электроқозғалтқыш; электр өлшеуіш құралдар, электромагниттік индукция, генераторлар;

№ 8-зертханалық жұмыс: тұрақты магниттің қасиеттерін оқып-үйрену және магнит өрісінің бейнесін алу;

№ 9-зертханалық жұмыс: электрмагнитті құрастыру және оның әсерін сынау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, су компасын (құбылнамасын) жасау, магнит өрісінің түрлі материалдар арқылы өтуін зерттеу, түрлі тиындардың магниттік қасиеттерін зерттеу, үйкеліс арқылы магниттеу, магниттің қасиетіне температураның әсері;

«Жарық құбылыстары». Жарықтың тұзу сызықты таралу заңы, жарықтың шағылуы, шағылу заңдары, жазық айналар, сфералық айналар, сфералық айна көмегімен кескін алу, жарықтың сынуы, жарықтың сыну заңы, толық ішкі шағылу, линзалар, линзаның оптикалық күші, жұқа линзаның формуласы, линзаның көмегімен кескін алу, көз - оптикалық жүйе, көздің көру кемшіліктері және оларды түзету әдістері, оптикалық аспаптар;

№ 10-зертханалық жұмыс: шынының сыну көрсеткішін анықтау;

№ 11-зертханалық жұмыс: жұқа линзаның фокустық қашықтығын анықтау;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, қарапайым перископты жасау, калейдоскопты жасау, жазық айнадағы кескінді зерттеу, ойыс айнаға түскен және шағылған стандартты сәулелердің жүрісі, жинағыш және шашыратқыш линзадағы негізгі сәулелердің жүрісі, көз бен фотоаппараттың оптикалық жүйелерін салыстыру;

Оқу пәнінің 9-сыныптағы базалық білім мазмұны:

№1 зертханалық жұмыс: теңүдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін анықтау;

№2 зертханалық жұмыс: горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын зерделеу;

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; қозғалыстың салыстырмалылығы; денелердің қозғалысын сипаттау тәсілдері.

«Астрономия негіздері». Жұлдызды аспан; аспан сферасы, аспан координаталарының жүйесі; әртүрлі географиялық ендіктегі аспан шырақтарының көрінерлік қозғалысы, жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақыт; Күн жүйесіндегі ғаламшарлардың қозғалыс заңдары; Күн жүйесі денесіне дейінгі ара қашықтықты параллакс әдісімен анықтау.

«Динамика негіздері». Ньютонның бірінші заңы, инерциялық санақ жүйелері; механикадағы күштер; Ньютонның екінші заңы, масса; Ньютонның үшінші заңы; Бүкіләлемдік тартылыс заңы; дененің салмағы, салмақсыздық; денелердің ауырлық күшінің әрекетінен қозғалуы; Жердің жасанды серіктерінің қозғалысы.

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; күшті өлшеудің практикалық тәсілдері; жердің ауырлық өрісіндегі дене қозғалысының параметрлерін есептеу; дененің еркін түсу үдеуін өлшеу.

«Сақталу заңдары». Дене импульсі және күш импульсі; импульстің сақталу заңы; реактивті қозғалыс; механикалық жұмыс және энергия; энергияның сақталу және айналу заңы.

Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; дененің кинетикалық энергиясының өзгеруіне қатысты күштің жұмысын салыстыру; денелердің соқтығысуы кезіндегі импульстің сақталу заңын зерттеу.

«Тербелістер және толқындар». Тербелмелі қозғалыс; тербелістер кезіндегі энергияның түрленуі; тербелмелі қозғалыстың теңдеуі; математикалық және серіппелі маятниктердің тербелістері; еркін және еріксіз тербелістер, резонанс; еркін электромагниттік тербелістер; толқындық қозғалыс; дыбыс, дыбыстың сипаттамалары, акустикалық резонанс, жаңғырық; электромагниттік толқындар; электромагниттік толқындар шкаласы.

№3 зертханалық жұмыс: математикалық маятниктің көмегімен еркін түсу

«Кинематика негіздері». Механикалық қозғалыс, векторлар және оларға амалдар қолдану, вектордың координаталар осьтеріне түсірілген проекциялары, түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс, үдеу, түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және орын ауыстыру, дененің еркін түсуі, еркін түсу үдеуі, қисық сызықты қозғалыс, материялық нүктенің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысы, сызықтық және бұрыштық жылдамдықтар, центрге тартқыш үдеу;

№1-зертханалық жұмыс: теңүдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін анықтау;

№2-зертханалық жұмыс: горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын зерделеу;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, қозғалыстың салыстырмалылығы, денелердің қозғалысын сипаттау тәсілдері;

«Астрономия негіздері». Жұлдызды аспан, аспан сферасы, аспан координаталарының жүйесі, әртүрлі географиялық ендіктегі аспан шырақтарының көрінерлік қозғалысы, жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақыт, Күн жүйесіндегі ғаламшарлардың қозғалыс заңдары, Күн жүйесі денесіне дейінгі ара қашықтықты параллакс әдісімен анықтау;

«Динамика негіздері». Ньютонның бірінші заңы, инерциялық санақ жүйелері, механикадағы күштер, Ньютонның екінші заңы, масса, Ньютонның үшінші заңы, Бүкіләлемдік тартылыс заңы, дененің салмағы, салмақсыздық, денелердің ауырлық күшінің әрекетінен қозғалуы, Жердің жасанды серіктерінің қозғалысы;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, күшті өлшеудің практикалық тәсілдері, жердің ауырлық өрісіндегі дене қозғалысының параметрлерін есептеу, дененің еркін түсу үдеуін өлшеу;

«Сақталу заңдары». Дене импульсі және күш импульсі, импульстің сақталу заңы, реактивті қозғалыс, механикалық жұмыс және энергия, энергияның сақталу және айналу заңы;

практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару,

<p>үдеуін анықтау;</p> <p>№4 зертханалық жұмыс: беттік толқындардың таралу жылдамдығын анықтау.</p> <p>Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; әр түрлі маятниктер тербелісінің периодын есептеу; еркін және еріксіз тербелістерді зерттеу; толқындардың сипаттамасын зерттеу; ұялы телефонның жұмыс істеу принципі; аналогті сигналдың берілуі; Морзе әліппесі.</p> <p>«Атом құрылысы. Атомдық құбылыстар». Жылулық сәуле шығару; жарық кванттары туралы Планк гипотезасы; фотоэффект құбылысы; рентген сәулелері; радиоактивтілік; радиоактивті сәулеленудің табиғаты; Резерфорд тәжірибесі, атомның құрамы.</p> <p>Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару.</p> <p>«Атом ядросы. Ядролық өзара әрекеттесу, ядролық күштер; массалар ақауы, атом ядросының байланыс энергиясы; ядролық реакциялар, радиоактивті ыдырау заңы; ауыр ядролардың бөлінуі, тізбекті ядролық реакция; ядролық реактор; термоядролық реакциялар; радиоизотоптар, радиациядан қорғану; элементар бөлшектер.</p> <p>Практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару; радиоактивті элементтердің жартылай ыдырау периодын есептеу.</p> <p>«Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі». Физика және астрономияның дүниетанымдық маңызы; экологиялық мәдениет.</p>	<p>дененің кинетикалық энергиясының өзгеруіне қатысты күштің жұмысын салыстыру, денелердің соқтығысуы кезіндегі импульстің сақталу заңын зерттеу;</p> <p>«Тербелістер және толқындар». Тербелмелі қозғалыс, тербелістер кезіндегі энергияның түрленуі, тербелмелі қозғалыстың теңдеуі, математикалық және серішпелі маятниктердің тербелістері, еркін және еріксіз тербелістер, резонанс, еркін электромагниттік тербелістер, толқындық қозғалыс, дыбыс, дыбыстың сипаттамалары, акустикалық резонанс, жаңғырық, электромагниттік толқындар, электромагниттік толқындар шкаласы;</p> <p>№ 3-зертханалық жұмыс: математикалық маятниктің көмегімен еркін түсу үдеуін анықтау;</p> <p>№ 4-зертханалық жұмыс: беттік толқындардың таралу жылдамдығын анықтау.</p> <p>практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, әр түрлі маятниктер тербелісінің периодын есептеу, еркін және еріксіз тербелістерді зерттеу, толқындардың сипаттамасын зерттеу, ұялы телефонның жұмыс істеу принципі, аналогті сигналдың берілуі, Морзе әліппесі;</p> <p>«Атом құрылысы. Атомдық құбылыстар». Жылулық сәуле шығару; жарық кванттары туралы Планк гипотезасы, фотоэффект құбылысы, рентген сәулелері, радиоактивтілік, радиоактивті сәулеленудің табиғаты, Резерфорд тәжірибесі, атомның құрамы;</p> <p>практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару;</p> <p>«Атом ядросы. Ядролық өзара әрекеттесу, ядролық күштер, массалар ақауы, атом ядросының байланыс энергиясы, ядролық реакциялар, радиоактивті ыдырау заңы, ауыр ядролардың бөлінуі, тізбекті ядролық реакция, ядролық реактор, термоядролық реакциялар, радиоизотоптар, радиациядан қорғану, элементар бөлшектер;</p> <p>практикалық жұмыстар: сапалық және сандық есептер шығару, радиоактивті элементтердің жартылай ыдырау периодын есептеу;</p> <p>«Астрономия негіздері». Физика және астрономияның</p>
--	--

				дүниетанымдық маңызы, экологиялық мәдениет.			
3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі				3-тарау. Сыныптар бойынша күтілетін нәтижелер			
<p>17. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» – сынып, «2.1» – екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» – оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>18. Білім алушылар білуі тиіс:</p>				<p>17. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» – сынып, «2.1» – екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» – оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>18. Білім алушылар білуі тиіс:</p>			
Бөлімшелер	7-сынып	8-сынып	9-сынып	Бөлімшелер	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.1 Физика – табиғат туралы ғылым	7.1.1.1 - физикалық құбылыстарға мысалдар келтіру			1.1 Физика –табиғат туралы ғылым	7.1.1.1 физикалық құбылыстарға мысалдар келтіру		
	7.1.1.2 - табиғатты зерттеудің ғылыми әдістерін ажырату				7.1.1.2 табиғатты зерттеудің ғылыми әдістерін ажырату		
1.2 Физикалық шамалар	7.1.2.1 - физикалық шамаларды олардың SI(Халықаралық бірліктер жүйесі) жүйесіндегі өлшем бірліктерімен сәйкестендіру			1.2 Физикалық шамалар	7.1.2.1 физикалық шамаларды олардың SI(Халықаралық бірліктер жүйесі) жүйесіндегі өлшем		
	7.1.2.2 - скаляр және векторлық шамаларды						

	ажырату және мысалдар келтіру;				бірліктерімен сәйкестендіру		
	7.1.2.3 - үлкен және кіші сандарды жазған кезде еселік және үлестік қосымшаларды білу және қолдану, санды : стандартты түрде жазу				7.1.2.2 скаляр және векторлық шамаларды ажырату және мысалдар келтіру;		
					7.1.2.3 үлкен және кіші сандарды жазған кезде еселік және үлестік қосымшаларды білу және қолдану, санды : стандартты түрде жазу		
1.3 Физикалық өлшеулер	7-сынып	8-сынып	9-сынып				
	7.1.3.1 - дененің ұзындығын, көлемін, температурасын және уақытты өлшеу, өлшеу нәтижелерін аспаптардың қателіктерін есепке ала отырып жазу	8.1.3.1- эксперимент-тен деректерін жинақтау, талдау және өлшеу және қателіктерін ескеріп жазу	9.1.3.1 - алған нәтижені түсіндіру және қорытынды жасау				
	7.1.3.2 - кішкентай денелердің өлшемін қатарлау әдісі арқылы анықтау	8.1.3.2 - тәжірибені жүргізуге әсер ететін факторларды анықтау	9.1.3.2 - эксперимент-тің нәтижесіне әсер ететін факторларды талдау және экспериментті жүргізуді жақсарту жолдарын ұсыну				
1.3 Физикалық өлшеулер	7-сынып	8-сынып	9-сынып				
	7.1.3.1 дененің ұзындығын, көлемін және уақытты өлшеу, өлшеу нәтижелерін аспаптардың қателіктерін есепке ала отырып жазу	8.1.3.1 эксперимент-тен деректерін жинақтау, талдау және өлшеу және қателіктерін ескеріп жазу	9.1.3.1 алған нәтижені түсіндіру және қорытынды жасау				

	7.1.3.3 - физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау	8.1.3.3 - физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау	9.1.3.3 - физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау				
2.1	7-сынып	8-сынып	9-сынып		7.1.3.2	8.1.3.2	9.1.3.2
Кинематика негіздері	7.2.1.1 - келесі терминдердің физикалық мағынасын түсіндіру - материялық нүкте, санақ жүйесі, қозғалыстың салыстырмалылығы, траектория, жол, орын ауыстыру		9.2.1.1 - материялық нүкте, санақ жүйесі, механикалық қозғалыстың салыстырмалылығы ұғымдарының мағынасын түсіндіру, жылдамдықтарды қосу және орын ауыстыру теоремаларын қолдану		кішкентай денелердің өлшемін қатарлау әдісі арқылы анықтау	тәжірибені жүргізуге әсер ететін факторларды анықтау	эксперименттің нәтижесіне әсер ететін факторларды талдау және экспериментті жүргізуді жақсарту жолдарын ұсыну
	7.2.1.2 - механикалық қозғалыстың салыстырмалылығына мысалдар келтіру		9.2.1.2 - векторларды қосу, азайту, векторды скалярға көбейту			8.1.3.3 физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау	9.1.3.3 физика кабинетінде қауіпсіздік ережелерін білу және сақтау
			9.2.1.3 - вектордың координаталар		7-сынып	8-сынып	9-сынып
2.1				Кинематика негіздері	7.2.1.1 келесі терминдердің физикалық мағынасын түсіндіру - материялық нүкте, санақ жүйесі, траектория, жол, орын		9.2.1.1 материялық нүкте, санақ жүйесі, механикалық қозғалыстың салыстырмалылығы

			остеріне проекцияларын анықтау, векторларды құраушыларға жіктеу		ауыстыру		ұғымдарын ың мағынасын түсіндіру, жылдамдықтарды қосу және орын ауыстыру теоремаларын қолдану
	7.2.1.3 - түзу сызықты бірқалыпты қозғалысты және бірқалыпсыз қозғалысты ажырата білу		9.2.1.4 - уақытқа тәуелділік графиктерінен орын ауыстыру, жылдамдық, үдеуді анықтау		7.2.1.2 механикалық қозғалыстың салыстырмалылығына мысалдар келтіру		9.2.1.2 векторларды қосу, азайту, векторды скалярға көбейту
	7.2.1.4 - қозғалыстағы дененің жылдамдығы мен орташа жылдамдығын есептеу		9.2.1.5 - түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және үдеу формулаларын есептер шығаруда қолдану				9.2.1.3 вектордың координаталар остеріне проекцияларын анықтау, векторларды құраушыларға жіктеу
					7.2.1.3 түзу сызықты бірқалыпты қозғалысты және бірқалыпсыз		9.2.1.4 уақытқа тәуелділік графиктерінен орын ауыстыру,

			9.2.1.6 - түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі координата мен орын ауыстыру теңдеулерін есептер шығаруда қолдану		қозғалысты ажырата білу		жылдамдық, үдеуді анықтау
			9.2.1.7 - тең үдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін эксперименттік жолмен анықтау		7.2.1.4 қозғалыстағы дененің жылдамдығы мен орташа жылдамдығын есептеу		9.2.1.5 түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі жылдамдық және үдеу формулаларын есептер шығаруда қолдану
	7.2.1.5 - s -тің t-ға тәуелділік графигін тұрғызуда координата осьтерінде және кестелерде өлшем бірліктерін дұрыс белгілеу		9.2.1.8 - тең үдемелі қозғалыс кезіндегі орын ауыстырудың және жылдамдықтың уақытқа тәуелділік графиктерін тұрғызу және оларды түсіндіру				9.2.1.6 түзу сызықты теңайнымалы қозғалыс кезіндегі координата мен орын ауыстыру теңдеулерін есептер шығаруда қолдану
	7.2.1.6 - дененің орын ауыстыруының		9.2.1.9 - еркін түсуді сипаттау				9.2.1.7 тең үдемелі қозғалыс кезіндегі дененің үдеуін эксперимент

	уақытқа тәуелділік графигінен келесі жағдайларды анықтау: (1) дененің тыныштық күйін, (2) тұрақты жылдамдықпен қозғалысын		үшін теңайнымалы қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін қолдану				тік жолмен анықтау
	7.2.1.7 - бірқалыпты қозғалған дененің орын ауыстыруының уақытқа тәуелділік графигінен жылдамдығын анықтау		9.2.1.10 - теңайныма-лы және бірқалыпты қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін қолдана отырып, горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын сипаттау		7.2.1.5 s -тің t-ға тәуелділік графигін тұрғызуда координата осьтерінде және кестелерде өлшем бірліктерін дұрыс белгілеу		9.2.1.8 тең үдемелі қозғалыс кезіндегі орын ауыстырудың және жылдамдықтың уақытқа тәуелділік графиктерін тұрғызу және оларды түсіндіру
			9.2.1.11 - горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс жылдамдығын анықтау		7.2.1.6 дененің орын ауыстыруының уақытқа тәуелділік графигінен келесі жағдайларды анықтау: (1) дененің тыныштық күйін, (2) тұрақты жылдамдықпен қозғалысын		9.2.1.9 еркін түсуді сипаттау үшін теңайнымалы қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін қолдану
			9.2.1.12 - горизонталь лақтырылған дененің		7.2.1.7		9.2.1.10

			қозғалыс траекториясын сызу		бірқалыпты қозғалған дененің орын ауыстыруының уақытқа тәуелділік графигінен жылдамдығын анықтау		теңайнымалы және бірқалыпты қозғалыстың кинематикалық теңдеулерін қолдана отырып, горизонталь лақтырылған дененің қозғалысын сипаттау
			9.2.1.13 - дененің шеңбер бойымен бірқалыпты қозғалысын сызықтық және бұрыштық шамалар арқылы сипаттау				9.2.1.11 горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс жылдамдығын анықтау
			9.2.1.14 - сызықтық және бұрыштық жылдамдықты байланыстыратын өрнекті есептер шығаруда қолдану				9.2.1.12 горизонталь лақтырылған дененің қозғалыс траекториясын сызу
			9.2.1.15 центрге тартқыш үдеу формуласын есептер шығаруда қолдану				9.2.1.13 дененің шеңбер бойымен
2.2	7-сынып	8-сынып	9-сынып				
Динамика негіздері	7.2.2.1 - инерция құбылысын түсіндіру және мысалдар		9.2.2.1- инерция, инерттілік және инерциялық				

	келтіру		санақ жүйесі ұғымдарының мағынасын түсіндіру				бірқалыпты қозғалысын сызықтық және бұрыштық шамалар арқылы сипаттау
	7.2.2.2 - күнделікті өмірден күштердің әрекет етуіне мысалдар келтіру		9.2.2.2 - Ньютонның бірінші заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану				9.2.1.14 сызықтық және бұрыштық жылдамдықты байланыстыратын өрнекті есептер шығаруда қолдану
	7.2.2.3 - пластикалық және серпімді деформацияларды ажырату, мысалдар келтіру		9.2.2.3 - ауырлық күші, серпімділік күші, және үйкеліс күші табиғатын түсіндіру				9.2.1.15 центрге тартқыш үдеу формуласын есептер шығаруда қолдану
	7.2.2.4 - серпімділік күшінің серіппенің ұзаруына тәуелділік графигінен қатандық коэффициентін анықтау		9.2.2.4- Ньютонның екінші заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану				
	7.2.2.5 - Гук заңының формуласы бойынша серпімділік күшін есептеу		9.2.2.5 - Ньютонның үшінші заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану				
	7.2.2.6 - тыныштық,		9.2.2.6 -				
				2.2 Динамика негіздері	7-сынып	8-сынып	9-сынып
					7.2.2.1 инерция құбылысын түсіндіру		9.2.2.1 инерция, инерттілік және

домалау және сырғанау үйкелістерін сипаттау		бүкіләлемдік тартылыс заңын тұжырымдау және оны есептер шығаруда қолдану		және мысалдар келтіру		инерциялық санақ жүйесі ұғымдарын мағынасын түсіндіру
7.2.2.7 - үйкеліс күшінің пайдасы мен зиянына мысалдар келтіру		9.2.2.7 - ғарыш аппараттардың орбиталарын салыстыру		7.2.2.2 күнделікті өмірден күштердің әрекет етуіне мысалдар келтіру		9.2.2.2 Ньютонның бірінші заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану
7.2.2.8 - күштерді берілген масштабта графикалық түрде көрсету		9.2.2.8- тартылыс өрісіндегі дененің қозғалысын сипаттайтын шамаларды анықтау		7.2.2.3 пластикалық және серпімді деформацияларды ажырату, мысалдар келтіру		9.2.2.3 ауырлық күші, серпімділік күші, және үйкеліс күші табиғатын түсіндіру
7.2.2.9 - денеге бір түзудің бойымен әрекет ететін күштердің тең әрекетті күшінің модулі мен бағытын анықтау		9.2.2.9 - бірінші ғарыштық жылдамдықтың формуласын есептер шығаруда қолдану		7.2.2.4 серпімділік күшінің серіппенің ұзаруына тәуелділік графигінен қатаңдық		9.2.2.4 Ньютонның екінші заңын тәжірбие жүзінде тұжырымдау
7.2.2.10 - масса, салмақ және ауырлық күші ұғымдарын ажырату		9.2.2.10 - үдеумен қозғалған дененің салмағын анықтау				
7.2.2.11 - электронды,		9.2.2.11-				

	серіппелі, иінді таразылардың көмегімен дененің массасын өлшеу		салмақсыз-дық күйді түсіндіру		коэффициенті н анықтау		
	7.2.2.1- әртүрлі пішіндегі қатты дененің немесе сұйықтың көлемін өлшеу үшін өлшеуіш цилиндрді(мензурка) қолдану				7.2.2.5 Гук заңының формуласы бойынша серпімділік күшін есептеу		9.2.2.5 Ньютонның үшінші заңын тәжірибе жүзінде тұжырымдау
	7.2.2.13 - тығыздықтың физикалық мағынасын түсіндіру				7.2.2.6 тыныштық, домалау және сырғанау үйкелістерін сипаттау		9.2.2.6 бүкіләлемдік тартылыс заңын тұжырымдау және оны есептер шығаруда қолдану
	7.2.2.14-сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын тәжірибе арқылы анықтау				7.2.2.7 үйкеліс күшінің пайдасы мен зиянына мысалдар келтіру		9.2.2.7 ғарыш аппараттарының орбиталарын жылдамдыққа байланысты салыстыру
	7.2.2.15 - тығыздықтың формуласын есептер шығаруда қолдану				7.2.2.8 күштерді берілген масштабта		9.2.2.8 тартылыс өрісіндегі дененің
2.3 Сақталу заңдары	7.2.3.1 - механикалық жұмыс деген физикалық ұғымның мағынасын түсіндіру		9.2.3.1 - дене импульсі мен күш импульсін ажырату				
	7.2.3.2 - механикалық энергияның екі түрін ажырату		9.2.3.2 - импульстің сақталу заңын тұжырымдау және есептер шығаруда				

		қолдану			графикалық түрде көрсету		қозғалысын сипаттайтын шамаларды анықтау
	7.2.3.3 - кинетикалық энергия формуласын есептер шығаруда қолдану	9.2.3.3 - табиғаттағы және техникадағы реактивті қозғалысқа мысалдар келтіру			7.2.2.9 денеге бір түзудің бойымен әрекет ететін күштердің теңәрекетті күшінің модулі мен бағытын графикалық жолмен анықтау		9.2.2.9 бірінші ғарыштық жылдамдықтың формуласын есептер шығаруда қолдану
	7.2.3.4 - жоғары көтерілген дене үшін потенциалдық энергиясының және серпімді дененің формуласын қолдану	9.2.3.4 - Байқоңыр ғарыш айлағының аймақтық және халықаралық маңыздылығына баға беру			7.2.2.10 масса, салмақ және ауырлық күші ұғымдарын ажырату		9.2.2.10 үдеумен қозғалған дененің салмағын анықтау
	7.2.3.5 - энергияның түрленуіне мысалдар келтіру	9.2.3.5 - механикалық жұмысты аналитикалық және графиктік тәсілмен анықтау			7.2.2.11 электронды, серіппелі, иінді таразылардың көмегімен дененің массасын өлшеу		9.2.2.11 салмақсыздық күйді түсіндіру
	7.2.3.6 - механикалық энергияның сақталу заңын есептер шығаруда қолдану	9.2.3.6 - жұмыспен энергияның байланысын түсіндіру			7.2.2.1 әртүрлі		
	7.2.3.7 - қуат ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру	9.2.3.7 - энергияның сақталу заңын тұжырымдау және есептер					

			шығаруда қолдану				
	7.2.3.8 - механикалық жұмыс пен қуаттың формулаларын есептер шығаруда қолдану					пішіндегі қатты дененің немесе сұйықтың көлемін өлшеу үшін өлшеуіш цилиндрді(мензурка) қолдану	
2.4 Статика	7-сынып	8-сынып	9-сынып			7.2.2.13 тығыздықтың физикалық мағынасын түсіндіру	
	7.2.4.1- «Механиканың алтын ережесін» тұжырымдау және қарапайым механизмдердің қолданылуына мысалдар келтіру					7.2.2.14 сұйықтар мен қатты денелердің тығыздығын тәжірибе арқылы анықтау	
	7.2.4.2 - күш моменті ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру					7.2.2.15 тығыздықтың формуласын есептер шығаруда қолдану	
	7.2.4.3 - жазық фигураның массалық центрін тәжірибеде анықтау						
	7.2.4.4-тепе-теңдікте тұрған денелер үшін күш моменттер ережесін тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану						
	7.2.4.5 - тәжірибеде иіндіктің теппе-теңдік шарттарын анықтау						
	7.2.4.6 - көлбеу						
					2.3 Сақталу заңдары	7.2.3.1 механикалық жұмыс деген физикалық	9.2.3.1 дене импульсі мен күш импульсі

	жазықтықтың пайдалы әсер коэффициентін тәжірибеде анықтау				ұғымның мағынасын түсіндіру		ұғымдарын ажырату
2.5 Тербелістер мен толқындар	7-сынып	8-сынып	9-сынып		7.2.3.2 механикалық энергияның екі түрін ажырату		9.2.3.2 импульстің сақталу заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану
			9.2.5.1 -еркін және еріксіз тербелістерге мысалдар келтіру				
			9.2.5.2-эксперимент-тік әдіспен амплитуда, период, жиілікті анықтау		7.2.3.3 кинетикалық энергия формуласын есептер шығаруда қолдану		9.2.3.3 табиғаттағы және техникадағы реактивті қозғалысқа мысалдар келтіру
			9.2.5.3 - формулалар-ды қолданып, период, жиілік, циклдік жиілікті анықтау		7.2.3.4 жоғары көтерілген және серпімді деформацияланған денелердің потенциалдық энергиясының формулаларын қолдану		9.2.3.4 Байқоңыр ғарыш айлағының аймақтық және халықаралық маңыздылығына баға беру
			9.2.5.4 - тербелмелі процесте энергияның сақталу заңын сипаттау		7.2.3.5		9.2.3.5
			9.2.5.5 - гармоника-лық тербелістердің графиктері бойынша				

			координатаның, жылдамдықтың және үдеудің теңдеулерін жаза білу		энергияның түрленуіне мысалдар келтіру		механикалық жұмысты аналитикалық және графиктік тәсілмен анықтау
			9.2.5.6 - әртүрлі тербелмелі жүйедегі тербелістің пайда болу себептерін түсіндіру		7.2.3.6 механикалық энергияның сақталу заңын есептер шығаруда қолдану		9.2.3.6 жұмыс пен энергияның байланысын түсіндіру
			9.2.5.7 - маятниктер тербелісі периодының әртүрлі параметрлерге тәуелділігін зерттеу		7.2.3.7 қуат ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру		9.2.3.7 энергияның сақталу заңын тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану
			9.2.5.8 - математикалық маятник периодының формуласынан еркін түсу үдеуін анықтау		7.2.3.8 механикалық жұмыс пен қуаттың формулаларын есептер шығаруда қолдану		
			9.2.5.9 - период квадратының маятник ұзындығына тәуелділік графигін				
				2.4 Статика	7-сынып	8-сынып	9-сынып
					7.2.4.1		

			тұрғызу және талдау			«Механиканың алтын ережесін» тұжырымдау, жай механизмдердің моделдерін құрастыру		
			9.2.5.10 - еріксіз тербеліс амплитудасының мәжбүрлеуші күштің жиілігіне тәуелділігін график бойынша сипаттау			7.2.4.2 күш моменті ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру		
			9.2.5.11 - резонанс құбылысын сипаттау			7.2.4.3 жазық фигураның массалық центрін тәжірибеде анықтау		
			9.2.5.12 -толқын жылдамдығы, жиілігі және толқын ұзындығы формулаларын есеп шығаруда қолдану			7.2.4.4 тепе-теңдікте тұрған денелер үшін күш моменттер ережесін тұжырымдау және есептер шығаруда қолдану		
			9.2.5.13 - көлденең және бойлық толқындарды салыстыру			7.2.4.5 тәжірибеде		
			9.2.5.1 -су бетіндегі толқындардың таралу					

			жылдамдығын эксперимент түрінде анықтау		моменттер ережесін пайдаланып тепе-теңдік шарттарын зерттеу		
			9.2.5.15 - дыбыстың пайда болу және таралу шарттарын атау		7.2.4.6 көлбеу жазықтықтың пайдалы әсер коэффициентінің тәжірибеде анықтау		
			9.2.5.16 - дыбыс сипаттамаларын дыбыс толқындарының жиілігі және амплитудасымен сәйкестендіру		2.5 Тербелістер мен толқындар	7-сынып	8-сынып
			9.2.5.17 - резонанстың пайда болу шарттарын атау және оның қолданылуына мысалдар келтіру				9-сынып
			9.2.5.18 - жаңғырық-тың пайда болу табиғатын және оны қолдану әдістерін сипаттау				9.2.5.1 еркін және еріксіз тербелістерге мысалдар келтіру
			9.2.5.19 - табиғатта және техникада				9.2.5.2 эксперименттік әдіспен амплитуда, период, жиілікті анықтау
							9.2.5.3 формулаларды қолданып, период, жиілік, циклдік жиілікті

			ультрадыбыс пен инфрадыбысты қолдануға мысалдар келтіру				анықтау
3.1	7-сынып	8-сынып	9-сынып				9.2.5.4 тербелмелі процесте энергияның сақталу заңын сипаттау
Молекулалық теория негіздері	7.3.1.1 - заттардың молекулалық құрылысы негізінде, газдардың сұйықтар мен қатты денелердің құрылымын сипаттау	8.3.1.1 - молекулалық кинетикалық теорияның негізгі қағидаларын дәлелдейтін мысалдар келтіру және тәжірибені сипаттау					9.2.5.5 гармоникалық тербелістердің графиктері бойынша координатаның, жылдамдықтың және үдеудің тендеулерін жаза білу
	7.3.1.2 - қысымның физикалық мағынасын түсіндіру және өзгерту әдістерін сипаттау	8.3.1.2 - температураның мәндерін әр түрлі шкала (Цельсий, Кельвин) бойынша өрнектеу					9.2.5.6 әртүрлі тербелмелі жүйедегі тербелістің пайда болу себептерін түсіндіру
	7.3.1.3 - есептер шығаруда қатты дененің қысымының формуласын қолдану	8.3.1.3 - температураны өлшеуді жылулық ұлғаю негізінде					9.2.5.7

		сипаттау					маятниктер тербелісі периодының әртүрлі параметрлерге тәуелділігін зерттеу
	7.3.1.4 - газ қысымын молекулалық құрылым негізінде түсіндіру	8.3.1.4 - молекула-кинетикалық теория негізінде қатты күйден сұйыққа және кері айналууды сипаттау					9.2.5.8 математикалық маятник периодының формуласынан еркін түсу үдеуін анықтау
	7.3.1.5 - сұйықтықтағы гидростатикалық қысымның формуласын шығару және оны есептер шығаруда қолдану	8.3.1.5- молекула-кинетикалық теория негізінде заттың сұйық күйден газ күйіне және кері айналуын сипаттау					9.2.5.9 период квадратының маятник ұзындығына тәуелділік графигін тұрғызу және талдау
	7.3.1.6 - қатынасыдыстардың қолданылуына мысалдар келтіру						9.2.5.10 еріксіз тербеліс амплитудасының мәжбүрлеу
	7.3.1.7 - гидравликалық машиналардың жұмыс істеу принципін сипаттау						
	7.3.1.8- гидравликалық машиналарды қолдану кезіндегі күштен						

	ұтысты есептеу						ші күштің жиілігіне тәуелділігін график бойынша сипаттау
	7.3.1.9 - атмосфералық қысымның табиғатын түсіндіру және оны өлшеудің әдістерін ұсыну						9.2.5.11 резонанс құбылысын ың пайда болу шарттарын тәжірибе негізінде түсіндіру
	7.3.1.10 - манометр мен сорғылардың жұмыс істеу принципін сипаттау						9.2.5.12 толқын жылдамдығы, жиілігі және толқын ұзындығы формулаларын есеп шығаруда қолдану
	7.3.1.11 - кері итеруші күшті анықтау және оның сұйыққа батырылған дененің көлеміне тәуелділігін зерттеу						9.2.5.13 көлденең және бойлық толқындарды салыстыру
	7.3.1.12 - сұйықтар мен газдардағы кері итеруші күштің табиғатын түсіндіру						
	7.3.1.13 - есептер шығару кезінде Архимед заңын қолдану						
	7.3.1.14 - дененің сұйықта жүзу шарттарын зерттеу						
3.2	7-сынып	8-сынып	9-сынып				
Термодинамика негіздері		8.3.2.1 - дененің ішкі энергиясын өзгерту					

		тәсілдерін сипаттау					9.2.5.1 су бетіндегі толқындардың таралу жылдамдығын эксперимент түрінде анықтау
		8.3.2.2 - жылу берілудің түрлерін салыстыру					9.2.5.15 дыбыстың пайда болу және таралу шарттарын атау
		8.3.2.3 - техникада және тұрмыста жылу берілу түрлерінің қолданылуына мысалдар келтіру					9.2.5.16 дыбыс сипаттамаларын дыбыс толқындарының жиілігі және амплитудасымен сәйкестендіру
		8.3.2.4 - әртүрлі температураға тірі ағзалардың бейімделуі (мысалдар келтіру).					9.2.5.17 резонанстың пайда болу шарттарын атау және оның
		8.3.2.5- жылу алмасу процесі кезінде алған немесе берген жылу мөлшерін анықтау					
		8.3.2.6 - заттың					

		меншікті жылу сыйымдылығының мағынасын түсіндіру					қолданылуы на мысалдар келтіру
		8.3.2.7 - отынның жануы кезінде бөлінген жылу мөлшерін анықтау					9.2.5.18 акустикалық резонанспен жаңғырықтың пайда болу табиғатын және оларды қолдану жолдарын сипаттау
		8.3.2.8 - жылу құбылыстарындағы энергияның сақталу және айналу заңын зерттеу					9.2.5.19 табиғатта және техникада ультрадыбыспен инфрадыбысты қолдануға мысалдар келтіру
		8.3.2.9 - жылулық тепе-теңдік теңдеуін есептер шығаруда қолдану					
		8.3.2.10 - балқу/кристалдану кезіндегі жұтылатын/бөлінетін жылу					
				3.1 Молекулалы-кинетикалық теория негіздері	7-сынып	8-сынып	9-сынып
					7.3.1.1 заттардың молекулалық құрылысы негізінде,	8.3.1.1 броундық қозғалысты сипаттау	

		мөлшерінің формуласын есептер шығаруда қолдану			газдардың сұйықтар мен қатты денелердің құрылымын сипаттау		
		8.3.2.11 - заттың балқу және қатаю процесі кезіндегі температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау			7.3.1.2 қысымның физикалық мағынасын түсіндіру және өзгерту әдістерін сипаттау	8.3.1.2 температураның мәндерін әртүрлі шкала (Цельсий, Кельвин) бойынша өрнектеу	
		8.3.2.12 - эксперимент көмегімен мұздың меншікті балқу жылуын анықтау			7.3.1.3 есептер шығаруда қатты дененің қысымының формуласын қолдану	8.3.1.3 температураны өлшеуді жылулық ұлғаю негізінде сипаттау	
		8.3.2.13 - булану және конденсациялану кезіндегі температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау					
		8.3.2.14 - су					

		буының мысалында қанығу күйін сипаттау			7.3.1.4 газ қысымын молекулалық құрылым негізінде түсіндіру	8.3.1.4 молекула-кинетикалық теория негізінде қатты күйден сұйыққа және кері айналуы сипаттау	
		8.3.2.15 - меншікті булану жылуын анықтау					
		8.3.2.16 - қайнау температурасының сыртқы қысымға тәуелділігін түсіндіру					
		8.3.2.17 - термодинамиканың бірінші заңының мағынасын түсіндіру			7.3.1.5 сұйықтықтағы гидростатикалық қысымның формуласын шығару және оны есептер шығаруда қолдану	8.3.1.5 молекула-кинетикалық теория негізінде заттың сұйық күйден газ күйіне және кері айналуын сипаттау	
		8.3.2.18 - термодинамиканың екінші заңының мағынасын түсіндіру			7.3.1.6 қатынасыдыстардың қолданылуына мысалдар келтіру және моделін құрастыру		
		8.3.2.19 - жылу қозғалтқышының пайдалы әсер			7.3.1.7 гидравликалық		

		коэффициенті н анықтау			қ машиналарды қолдану кезіндегі күштен ұтысты есептеу		
		8.3.2.20 - іштен жану қозғалтқышы ның, бу турбинасыны ң жұмыс істеу принципін түсіну және сипаттау			7.3.1.8 гидравликалы қ машиналарды ң моделін құрастыру		
		8.3.2.21 - жылу қозғалтқышта рын жетілдіру жолдарын ұсыну			7.3.1.9 атмосфералық қысымның табиғатын түсіндіру және оны өлшеу тәсілдерін ұсыну		
		8.3.2.22 - жылу қозғалтқышта рындағы энергияның түрленуін сипаттау			7.3.1.10 манометр мен сорғылардың жұмыс істеу принципін сипаттау		
		8.3.2.23 - жылу машиналарын ың қоршаған ортаның экологиясына әсерін бағалау			7.3.1.11 кері итеруші күшті анықтау және оның сұйыққа батырылған		
4.1 Электро		8.4.1.1 -					

статика негіздері		электр зарядын сипаттау			дененің көлеміне тәуелділігін зерттеу		
		8.4.1.2 - үйкеліс арқылы денені электрлендіру және индукция кұбылысын түсіндіру			7.3.1.12 сұйықтар мен газдардағы кері итеруші күштің табиғатын түсіндіру		
		8.4.1.3 - электрленудің оң және теріс әсерлеріне мысалдар келтіру			7.3.1.13 Архимед заңын есептер шығаруда қолдану		
		8.4.1.4 - электр зарядының сақталу заңын түсіндіру			7.3.1.14 дененің сұйықта жүзу шарттарын зерттеу		
		8.4.1.5 - Кулон заңын есептер шығаруда қолдану			7-сынып	8-сынып	9-сынып
		8.4.1.6 - электр өрісі және оның күштік сипаттамасы				8.3.2.1 дененің ішкі энергиясын өзгерту тәсілдерін сипаттау	
						8.3.2.2 тәжірибе негізінде жылу	
				3.2 Термодина мика негіздері			

		ұғымдарының физикалық мағынасын түсіндіру				берілу түрлерін зерттеу	
		8.4.1.7 - біртекті электростатикалық өрістегі зарядқа әсер етуші күшті есептеу				8.3.2.3 техникада және тұрмыста жылу берілу түрлерінің қолданылуына мысалдар келтіру	
		8.4.1.8 - электр өрісін күш сызықтар арқылы графиктік кескіндеу				8.3.2.4 әртүрлі температурға тірі ағзалардың бейімделуі (мысалдар келтіру).	
		8.4.1.9 - потенциалдың физикалық мағынасын түсіндіру				8.3.2.5 жылу алмасу процесі кезінде алған немесе берген жылу мөлшерін анықтау	
4.2 Электр тогы		8.4.2.1 - электр тогы ұғымын және электр					

		тогының пайда болу шарттарын түсіндіру				8.3.2.6 заттың меншікті жылу сыйымдылығының мағынасын түсіндіру	
		8.4.2.2 - электр схемасын графикалық бейнелеуде электр тізбегі элементтерінің шартты белгілерін қолдану				8.3.2.7 отын жанғанда бөлінетін жылу мөлшерін анықтайтын формуланы есептер шығаруда қолдану	
		8.4.2.3 - кернеудің физикалық мағынасын, оның өлшем бірлігін түсіндіру				8.3.2.8 жылу құбылыстарындағы энергияның сақталу және айналу заңын зерттеу	
		8.4.2.4 - электр тізбегіндегі ток күші мен кернеуді анықтау				8.3.2.9 жылулық тепе-теңдік	
		8.4.2.5 - тұрақты температурада металл өткізгіштің вольт-					

		амперлік сипаттамасын графикалық түрде бейнелеу және түсіндіру				теңдеуін есептер шығаруда қолдану	
		8.4.2.6 - тізбек бөлігі үшін Ом заңын есептер шығаруда қолдану				8.3.2.10 балқу/кристалдану кезіндегі жұтылатын /бөлінетін жылу мөлшерінің формуласын есептер шығаруда қолдану	
		8.4.2.7 кедергінің физикалық мағынасын, оның өлшем бірлігін түсіну				8.3.2.11 заттың балқу және қатаю процесі кезіндегі температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау	
		8.4.2.8 - есеп шығаруғанда өткізгіштің меншікті кедергісін формуласын қолдану				8.3.2.12 эксперимент көмегімен мұздың меншікті	
		8.4.2.9 - өткізгіштерді тізбектей жалғаудың заңдылықтарын					

		эксперимент арқылы анықтау				балқу жылуын анықтау	
		8.4.2.10 - өткізгіштерді параллель жалғаудың заңдылықтарын эксперимент арқылы анықтау				8.3.2.13 булану және конденсациялану кезіндегі температураның уақытқа тәуелділік графигін талдау	
		8.4.2.11 - өткізгіштерді тізбектей және параллель жалғауда тізбек бөлігі үшін Ом заңын қолданып, электр тізбектеріне есептеулер жүргізу				8.3.2.14 су буының мысалында қанығу күйін сипаттау	
		8.4.2.12 - жұмыс және қуат формулаларын есептер шығаруда қолдану				8.3.2.15 меншікті булану жылуын анықтау	
						8.3.2.16 қайнау температурасының сыртқы қысымға тәуелділігін	

		8.4.2.13 - Джоуль-Ленц заңын есептер шығару үшін қолдану				түсіндіру	
		8.4.2.14 - эксперимент көмегімен электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау				8.3.2.17 термодина миканың бірінші заңының мағынасын түсіндіру	
		8.4.2.15 - кВтсағ өлшем бірлігін қолданып, электр энергиясының құнын практикалық есептеулерме н алу				8.3.2.18 термодина миканың екінші заңының мағынасын түсіндіру	
		8.4.2.16 - металл өткізгіштерде гі электр тогын және оның кедергісінің температураға тәуелділігін сипаттау				8.3.2.19 жылу қозғалтқыш ының пайдалы эсер коэффицие нтін анықтау	
						8.3.2.20 іштен жану қозғалтқыш ының, бу турбинасын ың жұмыс істеу принципін түсіну және	

		8.4.2.17 - қысқа тұйықталудың пайда болу себептерін және алдын алу амалдарын түсіндіру				сипаттау	
		8.4.2.18 - сұйықтардағы электр тогын сипаттау				8.3.2.21 жылу қозғалтқыштарын жетілдіру жолдарын ұсыну	
4.3 Магнит өрісі		8.4.3.1 - магниттердің негізгі қасиеттеріне сипаттама беру және магнит өрісін күш сызықтары арқылы графикалық бейнелеу;				8.3.2.22 жылу қозғалтқыштарындағы энергияның түрленуін сипаттау	
		8.4.3.2 - магнит өрісінің сипаттамаларын түсіндіру;				8.3.2.23 жылу машиналарының қоршаған ортаның экологиясына әсерін бағалау	
		8.4.3.3 - тогы бар түзу өткізгіштің			4.1 Электростатика негіздері	8.4.1.1 электр зарядын сипаттау	
						8.4.1.2 үйкеліс арқылы дененің электрленуі	

		және соленоидтің айналасында магнит өрісі сызықтарының бағытын анықтау;				н және индукция құбылысын тәжірибе жүзінде көрсету;	
		8.4.3.4 - жолақ магнит пен соленоидтың магнит өрістерін салыстыру;				8.4.1.3 электрленудің оң және теріс әсерлеріне мысалдар келтіру	
		8.4.3.5 - магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әсерін сипаттау				8.4.1.4 электр зарядының сақталу заңын түсіндіру	
		8.4.3.6 - электр қозғалтқыштың және электр өлшеуіш құралдардың жұмыс істеу принципін түсіндіру				8.4.1.5 Кулон заңын есептер шығаруда қолдану	
		8.4.3.7 - электромагниттік				8.4.1.6 электр өрісі және оның күштік сипаттамасы ұғымдарына анықтама	

		индукция құбылысын түсіндіру				беру;	
		8.4.3.8 - Қазақстанда және дүние жүзінде электр энергиясын өндірудің мысалдарын келтіру				8.4.1.7 біртекті электростатикалық өрістегі зарядқа әсер етуші күшті есептеу	
4.4 Электр магниттік толқындар және тербеліс	7-сынып	8-сынып	9-сынып			8.4.1.8 электр өрісін күш сызықтар арқылы графиктік кескіндеу	
			9.4.4.1 - тербелмелі контурдағы еркін электромагниттік тербелістерді сапалы сипаттау			8.4.1.9 9 потенциалдар айырымының және электр өрісі потенциалының физикалық мағынасын түсіндіру	
			9.4.4.2 - механикалық толқындар мен электромагниттік толқындардың ұқсастығы мен айырмашылығын салыстыру			8.4.1.10 конденсаторлардың құрылысын және	
			9.4.4.3 -электр магниттік толқындар шкаласын сипаттау және				

			әртүрлі диапазондағы толқындардың қолданылуына мысалдар келтіру			қолданылу ын сипаттау	
			9.4.4.4 - шыны призма арқылы өткен жарықтың дисперсиясына сапалы сипаттама беру				
5.1	7-сынып	8-сынып	9-сынып		4.2 Электр тогы		
Геометрия лық оптика заңдары		8.5.1.1 - Күннің және Айдың тұтылуын графикалық бейнелеу				8.4.2.1 электр тогы ұғымын және электр тогының пайда болу шарттарын түсіндіру	
		8.5.1.2 - эксперимент арқылы түсу және шағылу бұрыштарын ың тәуелділігін анықтау				8.4.2.2 электр схемасын графикалы қ бейнелеуде электр тізбегі элементтері нің шартты белгілерін қолдану	
		8.5.1.3 - айналық және шашыранды шағылудың мысалдарын келтіру және				8.4.2.3 кернеудің физикалық мағынасын, оның өлшем бірлігін түсіндіру	
						8.4.2.4 электр	

	түсіндіру					тізбегіндегі ток күші мен кернеуді анықтау	
	8.5.1.4 - жазық айнада дененің кескінін алу және оны сипаттау					8.4.2.5 тұрақты температур ада металл өткізгіштің вольт-амперлік сипаттамасын графикалық түрде бейнелеу және түсіндіру	
	8.5.1.5 - дененің кескінін алу үшін сфералық айнада сәуленің жолын салу және алынған кескінді сипаттау					8.4.2.6 тізбек бөлігі үшін Ом заңын есептер шығаруда қолдану	
	8.5.1.6 - жазық параллель пластинада сәуленің жолын салу						
	8.5.1.7 - жарықтың сыну заңын пайдаланып есептер шығару						
	8.5.1.8 - тәжірибеге сүйене						

		отырып толық ішкі шағылу құбылысын түсіндіру				8.4.2.7 кедергінің физикалық мағынасын, оның өлшем бірлігін түсіну	
		8.5.1.9 - экспериментте шынының сыну көрсеткішін анықтау				8.4.2.8 есеп шығаруғанда өткізгіштің меншікті кедергісін формуласын қолдану	
		8.5.1.10 - сыну көрсеткішінің анықталған мәнін кестелік мәндермен салыстыру және эксперимент нәтижесін бағалау				8.4.2.9 өткізгіштерді тізбектей жалғаудың заңдылықтарын эксперимент арқылы анықтау	
		8.5.1.11 - жұқа линза формуласын есептер шығару үшін қолдану				8.4.2.10 өткізгіштерді параллель жалғаудың заңдылықтарын эксперимент	
		8.5.1.12 - линзаның сызықтық ұлғаю формуласын					

		сандық және графиктік есептер шығару үшін қолдану				т арқылы анықтау	
		8.5.1.13 - жұқа линзада сәуленің жолын салу және кескінге сипаттама беру				8.4.2.11 өткізгіштер ді тізбектей және параллель жалғауда тізбек бөлігі үшін Ом заңын қолданып, электр тізбектерін е есептеулер жүргізу	
		8.5.1.14 - жұқа линзаның фокустық қашықтығын және оптикалық күшін анықтау				8.4.2.12 жұмыс және қуат формула- рын есептер шығаруда қолдану	
		8.5.1.15 - көздің алыстан көргіштігі мен жақыннан көргіштігін түзетуді сипаттау				8.4.2.13 Джоуль- Ленц заңын есептер шығару үшін қолдану	
		8.5.1.16 - қарапайым оптикалық				8.4.2.14	

		құралдарды (перископ, Обскура камерасы) құрастыру				эксперимент көмегімен электр тогының жұмысы мен қуатын анықтау	
6.1 Атом мен атом ядросының құрылысы	7-сынып	8-сынып	9-сынып				
			9.6.1.1 - сәулелік энергияның температураға тәуелділігін сипаттау			8.4.2.15 кВтсағ өлшем бірлігін қолданып, электр энергиясын ың құнын практикалық есептеулер мен алу	
			9.6.1.2 - Планк формуласын есептер шығаруда қолдану			8.4.2.16 металл өткізгіштер дегі электр тогын және оның кедергісінің температураға тәуелділігін сипаттау	
			9.6.1.3 - фотоэффект құбылысын сипаттау және фотоэффект құбылысының техникада пайдаланылуын а мысалдар келтіру			8.4.2.17 қысқа	
			9.6.1.4 - фотоэффект үшін Эйнштейн формуласын есептер шығаруда				

		қолдану				тұйықталудың пайда болу себептерін және алдын алу амалдарын түсіндіру	
		9.6.1.5 - рентген сәулесін электромагниттік сәулелердің басқа түрлерімен салыстыру				8.4.2.18 сұйықтардағы электр тогын сипаттау	
		9.6.1.6 - рентген сәулесін қолдануға мысалдар келтіру				8.4.3.1 магниттердің негізгі қасиеттерін сипаттама беру және магнит өрісін күш сызықтары арқылы графикалық бейнелеу;	
		9.6.1.7 - α -бөлшегінің шашырауы бойынша Резерфорд тәжірибесін сипаттау			4.3 Магнит өрісі	8.4.3.2 магнит өрісінің сипаттамаларын түсіндіру;	
		9.6.1.8 - ядролық күштердің қасиеттерін сипаттау				8.4.3.3 тогы бар	
		9.6.1.9 - атом ядросының масса ақауын анықтау					
		9.6.1.10 - атом ядросының байланыс энергиясы					

			формуласын есептер шығаруда қолдану;			түзу өткізгіштің және соленоидтің айналасында магнит өрісі сызықтарының бағытын анықтау;	
			9.6.1.11 - ядролық реакцияның теңдеуін шешуде зарядтық және массалық сандардың сақталу заңын қолдану			8.4.3.4 жолақ магнит пен соленоидтің магнит өрістерін салыстыру;	
6.2 Радиоактивтілік			9.6.2.1 - α , β және γ - сәулеленудің табиғаты мен қасиеттерін түсіндіру			8.4.3.5 магнит өрісінің тогы бар өткізгішке әсерін сипаттау	
			9.6.2.2 - радиоактивті ыдыраудың ықтималдық сипатын түсіндіру			8.4.3.6 Электрқозғалтқыштың моделін құрастыру	
			9.6.2.3 - радиоактивті ыдырау заңын есептер шығаруда қолдану			8.4.3.7	
			9.6.2.4 - тізбекті				

			ядролық реакциялардың өту шарттарын сипаттау			электро магниттік индукция құбылысын түсіндіру	
			9.6.2.5 - ядролық реактордың жұмыс істеу принципін сипаттау			8.4.3.8 Қазақстанда және дүние жүзінде электр энергиясын өндірудің мысалдарын келтіру	
			9.6.2.6 - ядролық ыдырау мен ядролық синтезді салыстыру				
			9.6.2.7 - радиоактивті изотоптарды қолданудың мысалдарын келтіру				
			9.6.2.8 - радиациядан қорғану әдістерін сипаттау				
6.3 Элементар бөлшектер			9.6.2.9 - элементар бөлшектерді жіктеу				
7.1 Жер және Ғарыш	7-сынып	8-сынып	9-сынып				
	7.7.1.1 - геоцентрлік						
				4.4 Электро магниттік толқындар және тербеліс	7-сынып	8-сынып	9-сынып
							9.4.4.1 тербелмелі контурдағы еркін электромагниттік тербелістердің сапалы сипаттау
							9.4.4.2 механикалық толқындар мен электромагниттік толқындардың

	және гелиоцентрлік жүйелерді салыстыру						ұқсастығы мен айырмашылығын салыстыру
	7.7.1.2 - Күн жүйесінің нысандарын жүйелеу						
	7.7.1.3 - жыл мезгілдерінің ендіктерге байланысты ауысуын және күн мен түннің ұзақтығын түсіндіру						9.4.4.3 электро магниттік толқындар шкаласын сипаттау және әртүрлі диапазондағы толқындардың қолданылуына мысалдар келтіру
7.2	7 - сынып	8 - сынып	9 - сынып				
Астро-физика элементтері			9.7.2.1 - абсолюттік және көрінерлік жұлдыздық шамаларды ажырату				9.4.4.4 шыны призма арқылы өткен жарықтың дисперсиясына сапалы сипаттама беру
			9.7.2.2 - жұлдыздыр-дың жарқырауына әсер ететін факторларды атау				
			9.7.2.3 - аспан сферасының негізгі элементтерін атау				
			9.7.2.4 - жұлдызды аспанның жылжымалы				
				5.1 Геометриялық оптика заңдары	7-сынып	8-сынып	9-сынып
						8.5.1.1 Күннің	

			картасынан жұлдыздардың аспан координатасын анықтау			және Айдың тұтылуын графикалы қ бейнелеу	
			9.7.2.5 - әртүрлі ендіктегі жұлдыздардың шарықтау айырмашылығы н түсіндіру			8.5.1.2 эксперимен т арқылы түсу және шағылу бұрыштары ның тәуелділігін анықтау	
			9.7.2.6 - жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақытты сәйкестендіру			8.5.1.3 айналық және шашыранд ы шағылудың мысалдары н келтіру және түсіндіру	
			9.7.2.7 - Кеплер заңдарының негізінде аспан денелерінің қозғалысын түсіндіру			8.5.1.4 жазық айнада дененің кескінін алу және оны сипаттау	
			9.7.2.8 - Күн жүйесіндегі денелердің ара қашықтығы мен өлшемдерін анықтау үшін параллакс әдісін қолдануды түсіндіру				
8.1			9.8.1.1 -			8.5.1.5	

Физиканың дүниетанымдық мәні			адамның дүниетанымдық көзқарасының қалыптасуына физика және астрономияның дамуының әсерін түсіндіру			дененің кескінін алу үшін сфералық айнада сәуленің жолын салу және алынған кескінді сипаттау	
			9.8.1.2 - жаңа технологиялардың қоршаған ортаға әсерінің артықшылығы мен қауіптілігін бағалау			8.5.1.6 жазық параллель пластинада сәуленің жолын салу	
<p>19. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p> <p>20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>						8.5.1.7 жарықтың сыну заңын пайдаланып есептер шығару	
						8.5.1.8 тәжірибеге сүйене отырып толық ішкі шағылу құбылысын түсіндіру	
						8.5.1.9 эксперимент	

			тге шынының сыну көрсеткіші н анықтау	
			8.5.1.10 сыну көрсеткіші нің анықталған мәнін кестелік мәндермен салыстыру және эксперимен т нәтижесін бағалау	
			8.5.1.11 жұқа линза формуласы н есептер шығару үшін қолдану	
			8.5.1.12 линзаның сызықтық ұлғаю формуласы н сандық және графиктік	

			есептер шығару үшін қолдану	
			8.5.1.13 жұқа линзада сәуленің жолын салу және кескінге сипаттама беру	
			8.5.1.14 жұқа линзаның фокустық қашықтығын және оптикалық күшін анықтау	
			8.5.1.15 көздің алыстан көргіштігі мен жақыннан көргіштігін түзетуді сипаттау	
			8.5.1.16 қарапайым	

			оптикалық құралдарды (перископ, Обскура камерасы) құрастыру	
6.1 Атом мен атом ядросының құрылысы	7-сынып	8-сынып	9-сынып	
			9.6.1.1 сәулелік энергияның температураға тәуелділігін сипаттау	
			9.6.1.2 Планк формуласын есептер шығаруда қолдану	
			9.6.1.3 фотоэффект құбылысын сипаттау және фотоэффект құбылысын ың техникада пайдаланылуына мысалдар келтіру	

				9.6.1.4 фотоэффект үшін Эйнштейн формуласын есептер шығаруда қолдану
				9.6.1.5 рентген сәулесін электромагн иттік сәулелердің басқа түрлерімен салыстыру
				9.6.1.6 рентген сәулесін қолдануға мысалдар келтіру
				9.6.1.7 α - бөлшегінің шашырауы бойынша Резерфорд тәжірибесін сипаттау
				9.6.1.8 ядролық күштердің

				қасиеттерін сипаттау
				9.6.1.9 атом ядросының масса ақауын анықтау
				9.6.1.10 атом ядросының байланыс энергиясы формуласын есептер шығаруда қолдану;
				9.6.1.11 ядролық реакцияның теңдеуін шешуде зарядтық және массалық сандардың сақталу заңын қолдану
	6.2 Радиоактивтілік			9.6.2.1 α , β және γ - сәулеленудің табиғаты мен

				қасиеттерін түсіндіру
				9.6.2.2 радиоактивті ыдыраудың ықтималдық сипатын түсіндіру
				9.6.2.3 радиоактивті ыдырау заңын есептер шығаруда қолдану
				9.6.2.4 тізбекті ядролық реакциялардың өту шарттарын сипаттау
				9.6.2.5 ядролық реактордың жұмыс істеу принципін сипаттау
				9.6.2.6 ядролық ыдырау мен ядролық

				синтезді салыстыру
				9.6.2.7 радиоактивті изотоптарды қолданудың мысалдарын келтіру
				9.6.2.8 радиациядан қорғану әдістерін сипаттау
	6.3 Элементар бөлшектер			9.6.2.9 элементар бөлшектерді жіктеу
	7.1 Жер және Ғарыш	7-сынып	8-сынып	9-сынып
		7.7.1.1 геоцентрлік және гелиоцентрлік жүйелерді салыстыру		
		7.7.1.2 Күн жүйесінің нысандарын жүйелеу		
	7.7.1.3 жыл мезгілдерінің ендіктерге			

		байланысты ауысуын және күн мен түннің ұзақтығын түсіндіру		
	7.2 Астро-физика элементтері	7 - сынып	8 - сынып	9 - сынып
				9.7.2.1 абсолюттік және көрінерлік жұлдыздық шамаларды ажырату
				9.7.2.2 жұлдыздыр- дың жарқырауын а әсер ететін факторлард ы атау
				97.2.3 аспан сферасының негізгі элементтері н атау
				9.7.2.4 жұлдызды аспанның жылжымал ы қартасынан жұлдыздард

				ың аспан координатас ын анықтау
				9.7.2.5 өртүрлі ендіктегі жұлдыздард ың шарықтау айырмашыл ығын түсіндіру
				9.7.2.6 жергілікті, белдеулік және бүкіләлемді к уақытты сәйкестенді ру
				9.7.2.7 Кеплер заңдарының негізінде аспан денелерінің қозғалысын түсіндіру
				9.7.2.8 Күн жүйесіндегі денелердің ара қашықтығы

			мен өлшемдерін анықтау үшін параллакс әдісін қолдануды түсіндіру
	8.1 Физиканың дүниетанымдық мәні		9.8.1.1 адамның дүниетанымдық көзқарасының қалыптасуына физика және астрономияның дамуының әсерін түсіндіру
			9.8.1.2 жаңа технологиялардың қоршаған ортаға әсерінің артықшылығы мен қауіптілігін бағалау
	19. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-		

	<p>сыныптарына арналған «Физика» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p> <p>20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>

14. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Химия» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. «Химия» оқу пәні әлемнің біртұтас ғылыми бейнесін, оқушылардың жаратылыстану-ғылыми танымын, табиғатты аялау, сын тұрғысынан ойлау және зерттеу дағдыларын дамытуды қалыптастыруда маңызды.

3. «Химия» оқу пәнінің мақсаты:

1) заттар мен олардың айналымы, заттар қасиеттерінің, олардың құрамы мен құрылысына тәуелділігін түсіндіретін заңдар мен теориялар туралы білім жүйесін қалыптастыру;

2) заттар және химиялық реакциялар туралы білімін өмірде пайдалану біліктерін дамыту.

4. Химия курсын оқып аяқтағаннан кейін оқушылар:

1) заттардың атомдармен молекулаларының құрылымын, химиялық реакция барысында заттардың қасиеттерінің өзгеруін;

2) химиялық реакциялар кезіндегі зат массасы мен энергия сақталу заңдарын;

3) химиялық реакцияның жылдамдығының әртүрлі жағдайда өзгеру заңдылықтарын;

4) химиялық реакцияларды жүргізу ережелерін, өмір мен қоршаған орта қауіпсіздігі үшін техника қауіпсіздігі ережелерін сақтауды;

5) эксперименттерді жоспарлаудың ғылыми әдістері;

6) химиялық процестер мен олардың заңдылықтарын болжау және түсіндіру үшін химияның басты заңдылықтарын қолдануды және бағалауды білулері қажет.

2-тарау. «Химия» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-параграф. «Химия» оқу пәнінің мазмұны

5. «Химия» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:

1) 7-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;

2) 8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;

3) 9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты құрайды.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген).

6. Оқу пәнінің мазмұны бес бөлімді қамтиды:

- 1) заттардың бөлшектері;
- 2) химиялық реакциялардың жүру заңдылықтары;
- 3) химиядағы энергетика;
- 4) химия және қоршаған орта;
- 5) химия және өмір.

7. Оқу пәнінің мазмұны оқытудың бөлімдері арқылы ұйымдастырылған. Бөлімдер білім, түсінік және дағдыларды қамтитын күтілетін нәтижелер түріндегі оқу мақсаттарынан тұратын бөлімшелерге бөлінген. Әр бөлімшеде көрсетілген оқу мақсаттары, мұғалімге оқушыларды дамыту бойынша жұмысты жүйелі жоспарлауға, сонымен қатар олардың жетістіктерін бағалауға, оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік береді.

8. «Заттардың бөлшектері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) атомдар, иондар және молекулалар;
- 2) атомның құрамы мен құрылысы;
- 3) атомда электрондардың қозғалысы мен таралуы, атомдардан иондардың құрылуы;
- 4) химиялық байланыстардың түрлері.

9. «Химиялық реакциялардың жүру заңдылықтары» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) периодтық заң және химиялық элементтердің периодтық жүйесі;
- 2) химиялық реакциялардың жіктелуі;
- 3) зат массасының сақталу заңы;
- 4) металдардың электрохимиялық кернеу қатары.

10. «Химиядағы энергетика» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) экзотермиялық және эндотермиялық реакциялар;
- 2) химиялық реакциялардың жылдамдығы;
- 3) химиялық тепе-теңдік;
- 4) қышқылдар мен негіздер теориясы.

11. «Химия және қоршаған орта» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) заттардың жіктелуі;
- 2) Жер химиясы;
- 3) көміртек және оның қосылыстары химиясы.

12. «Химия және өмір» бөлімі «Биохимия» бөлімшесінен тұрады.

13. 7-сыныпқа арналған «Химия» оқу пәнінің базалық мазмұны:

- 1) «Химия пәні. Таза заттар және қоспалар. Химия – заттар туралы жаратылыстану ғылымдарының бір саласы, химияның дамуы мен маңызы, химия кабинетіндегі және зертханасындағы қауіпсіздік техникасының ережелері, таза заттар және олардың физикалық қасиеттері, біртекті және

эртекті қоспалар, заттарды тазарту және бөлу тәсілдері, жәй және күрделі заттар, элемент, химиялық қосылыстар:

№ 1 практикалық жұмыс «Техника қауіпсіздігі ережелері және зертханалық құрал-жабдықтармен танысу»;

№ 1 зертханалық тәжірибе «Заттарды және олардың қосылыстарын салыстыру»;

№ 2 зертханалық тәжірибе «Ластанған ас тұзын тазарту»;

2) «Заттар күйінің өзгеруі». Физикалық және химиялық құбылыстар, химиялық реакция, заттың агрегаттық күйлері, қатты, сұйық, бөлшектердің кинетикалық теориясына сәйкес газ тәріздес заттардың құрылымы, заттардың салқындау, қыздыру және булану үдерістері:

№ 3 зертханалық тәжірибе «Химиялық реакциялардың белгілерін зерттеу»;

№ 4 зертханалық тәжірибе «Салқындау үдерісін зерттеу»;

№ 5 зертханалық тәжірибе «Судың қайнау үдерісін зерттеу»;

№ 1 бақылау жұмысы;

3) «Атомдар. Молекулалар. Заттар». Атомдар мен молекулалар, атомдар мен молекулалардың айырмашылығы, химиялық элементтер, химиялық элементтердің символдары, элементтерді металдар мен бейметалдарға жіктеу, жай және күрделі заттар, атомның құрамы мен құрылысы, ядро, протон, нейтрон, электрон, изотоптар, элементті аталуы және фундаменталды бөлшектерінің саны бойынша сипаттау;

4) «Ауа. Жану реакциясы». Ауа және оның құрамы, атмосфералық ауаны ластанудан қорғаудың маңызы, жану үдерісі, заттың жану шарттары, тез тұтанатын, жанатын және жанбайтын заттар, отын, оттек, тұтану көзі, тұтану температурасы, металдар мен бейметалдардың жануы, жану реакциясының өнімдері:

№ 6 зертханалық тәжірибе: «Балауыз шамның жануы»;

№ 2 практикалық жұмыс/көрсетілім «Күкірттің, фосфордың, темірдің ауада және оттегінде жануын салыстыру»;

№ 2 бақылау жұмысы;

5) «Химиялық реакциялар». Табиғи қышқылдар мен сілтілер; «қышқылдық» және «сабынды» қасиеттері, индикаторлар, әмбебап индикатор, рН шкала метилоранж, лакмус, фенолфталеин, индикаторлардың түрлі орталардағы түстерінің өзгеруі, қышқылдар мен сілтілер, антацидті заттар, бейтараптану реакциясы, сұйылтылған қышқылдар, қышқылдардың қолданылу аймақтар, қышқылдармен жұмыс жүргізу ережелері, сұйылтылған қышқылдардың түрлі металдармен әрекеттесуі, сутекке сапалық реакция, карбонаттар, сұйылтылған қышқылдардың карбонаттармен әрекеттесуі, көмірқышқыл газына сапалық реакция;

№ 7 зертханалық тәжірибе «Ерітінділердің қышқылдық, негіздік ортасын анықтау»;

№ 8 зертханалық тәжірибе «Хлорсутек қышқылының бейтараптану реакциясы»;

№ 9 зертханалық тәжірибе «Мырыштың сұйылтылған тұз қышқылымен реакциясы»;

№ 10 зертханалық жұмыс «Сутекке сапалық реакция»;

№ 3 практикалық жұмыс «Сұйылтылған қышқылдар мен карбонаттардың әрекеттесуі. Көмірқышқыл газына сапалық реакция»;

6) «Химиялық элементтердің периодтық кестесі». Химиялық элементтердің периодтық кестелерін құру тарихы, И. Дёберейнер,

Дж. Ньюлендс, Д.И. Менделеевтің элементтерді жіктеуі, периодтық заң, периодтық кестенің құрылымы, периодтық кестенің құрылу принципі, атом нөмірі ядро заряды, атомдағы элементтер бөлшектер;

7) «Салыстырмалы атомдық масса және қарапайым формулалар». Изотоптар қоспасы, табиғи изотоптар, салыстырмалы атомдық масса, салыстырмалы молекулалық/формулалық масса, химиялық формула, химиялық элементтердің валенттілігі, бинарлы қосылыстардың формулаларын құрастыру, қосылыстардағы атомдардың қатынастары:

есептеуге берілген есептер: салыстырмалы молекулалық массаны есептеу;

№ 3 бақылау жұмысы;

8) «Адам ағзасындағы химиялық элементтер». Қоректік заттар, адам ағзасындағы химиялық элементтер (O, C, H, N, Ca, P, K), химиялық элементтердің тірі және өлі табиғаттағы таралуы, адам ағзасындағы микро-макроэлементтердің биологиялық рөлі, тыныс алу үдерісі, тамақтану теңгерімі;

№ 4 практикалық жұмыс «Тағам құрамындағы қоректік заттарды анықтау»;

№ 11 зертханалық тәжірибе «Тыныс алу үдерісін зерттеу»;

9) «Геологиялық химиялық қосылыстар». Пайдалы геологиялық химиялық қосылыстар, табиғи ресурстар, кен орны, кен, кеннің құрамы, минералдар, табиғи ресурстарды өндіру, металдарды алу, Қазақстанның пайдалы қазбалары, минералдарды өндірудің экологиялық аспектілері:

№ 4 бақылау жұмысы.

14. 8-сыныпқа арналған «Химия» оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) «Атомдардағы электрондардың қозғалысы». Атомдардағы электрондардың орналасуы, энергетикалық деңгейлер, s және p орбитальдарының пішіндері, электрондық конфигурация, электронды-графикалық формула, ион, иондардың түзілуі, «нольдік қосынды» әдісімен қосылыстардың формулаларын құрастыру:

№ 1 зертханалық тәжірибе «Атомдардың модельдерін жасау»;

2) «Заттардың формулалары және химиялық реакция теңдеулері». Химиялық формула, химиялық реакция теңдеулері, заттардың массасының сақталу заңы, химиялық реакциялардың типтері: бірігу, ажырау, алмастыру, алмасу, табиғаттағы химиялық реакциялар, тірі организмдер мен адам тіршілігіндегі химиялық реакциялар:

№ 1 көрсетілім «Заттардың массасының сақталу заңын дәлелдейтін тәжірибе»;

№ 2 зертханалық тәжірибе «Әрекеттесуші заттардың массасының қатынасы»;

есептеуге берілген есептер: химиялық формула бойынша химиялық бірігудегі элементтің массалық үлесін есептеу, элементтердің массалық үлестері бойынша заттың қарапайым формуласын анықтау;

3) «Металдардың химиялық белсенділігі». Металдардың тотығуы, металдардың жемірілуі, металдардың сумен әрекеттесуі, металдардың қышқыл ерітінділерімен, металдардың тұз ерітінділерімен әрекеттесуі, металдардың белсенділік қатары, металдардың белсенділігін салыстыру:

№ 2 көрсетілім «Белсенді металдардың сумен әрекеттесуі»;

№ 3 зертханалық тәжірибе «Металдардың қышқылдар ерітіндісімен әрекеттесуі»;

№ 3 көрсетілім «Тұз ерітінділерінен металдарды ығыстыру»;

№ 1 практикалық жұмыс «Металдардың белсенділігін салыстыру»;

№ 1 бақылау жұмысы;

4) «Заттың мөлшері». Заттың мөлшері, моль, Авогадро саны, заттың молярлық массасы:

есептеуге берілген есептер: жәй және күрделі заттардың салыстырмалы молярлық массасын есептеу, химиялық формула бойынша заттың молярлық массасын, массасын және заттың мөлшерін есептеу, заттың белгілі мөлшеріндегі атомдардың (молекулалардың) сандарын есептеу;

5) «Стехиометриялық есептеулер». Химиялық реакциялардың теңдеулері бойынша есептер шығару, молярлық көлем, газдардың салыстырмалы тығыздығы, көлемдік қатынастар заңы, қалыпты және стандартты жағдайлар;

есептеуге берілген есептер: химиялық формула бойынша заттың молярлық массасын, массасын және заттың мөлшерін есептеу, заттың берілген массасы немесе заттың мөлшері бойынша атомдар мен молекулалардың сандарын есептеу, химиялық реакциялардың теңдеулері бойынша реакция өнімінің массасын, көлемін (газдың) және зат мөлшерін есептеу, қалыпты жағдайлардағы газдың көлемін, газдардың салыстырмалы тығыздығын есептеу, оттегі және ауа бойынша газдардың салыстырмалы тығыздықтарын есептеу, заттың мөлшері, молярлық масса, газдың молярлық көлемі, Авогадро заңы ұғымдарын пайдаланып формулалар бойынша есептеулер жасау, химиялық реакциялар кезіндегі газдардың көлемдік қатынастары түсініктерін қолданып есептеулер жасау;

б) «Химиялық реакциялардағы энергиямен танысу». Отынның жануы және энергияның бөлінуі, көміртекті отынның жануы кезінде көмірқышқыл газы, иіс газы немесе көміртек түзілуі мүмкіндігі, жылыжайлық эффектiсiнiң себептерi және шешу жолдары, экзотермиялық және эндотермиялық реакциялар, әртүрлі отындардың потенциалы, қоршаған ортаға әсері, кинетикалық бөлшектер теориясы тұрғысынан энергия өзгерісі, реакцияның жылу эффектiсi, термохимиялық теңдеулер:

№ 4 зертханалық тәжірибе «Энергияның өзгеруімен жүретін химиялық реакциялар»;

есептеуге берілген есептер: реакциялардың термохимиялық теңдеулері бойынша реакцияның жылу эффектісін есептеу;

7) «Сутек. Оттек және озон». Сутек – химиялық элемент және жәй зат, сутектің изотоптары (протий, дейтерий және тритий), сутектің қасиеттері, қолданылуы және алынуы, оттек – химиялық элемент және жәй зат, оттектің қасиеттері, қолданылуы және алынуы, сутектің және оттектің бинарлы қосылыстары, табиғатта таралуы, оттектің аллотропиялық түрөзгерісі, озон, сутек пен оттекті алу, Жер бетіндегі озон қабатының маңызы;

№ 4 көрсетілім «Сутек пероксидінің ыдырауы»;

№ 2 практикалық жұмыс «Сутекті алу және оның қасиеттерін зерттеу»;

№ 3 практикалық жұмыс «Сутектің перексидінен оттекті алу және оның қасиеттерін зерттеу»;

есептеуге берілген есептер: реакцияға қатысатын немесе реакция нәтижесінде түзілген өнімнің белгілі массасы, заттың мөлшері немесе көлемі бойынша заттың массасын, заттың мөлшерін, (газдың) көлемін есептеу;

№ 2 бақылау жұмысы;

8) «Химиялық элементтердің периодтық жүйесі». Химиялық элементтердің периодтық жүйесінің құрылымы, периодтың, топтың, атом нөмірінің физикалық мәні, химиялық элементтердің атомдарының кейбір қасиеттері мен сипаттамаларының периодты түрде өзгеруі, периодтық жүйедегі орыны бойынша элементтің сипатталуы, химиялық элементтердің табиғи тектестері, сілтілік металдардың, галогендердің, инертті газдардың тектестері, металдар мен бейметалдар, периодтық кестеде орналасуына байланысты химиялық элементтің қасиеттері;

9) «Химиялық байланыс түрлері». Химиялық элементтердің электртерістілігі, атомдар арасындағы химиялық байланыстар табиғатының бірлігі, ковалентті полярлық және полярлық емес байланыс, иондық байланыс, заттың аморфты және кристалдық күйлері, кристалл торларының типтері, заттардың қасиеттерінің оның құрылысына тәуелділігі;

10) «Ерітінділер және ерігіштік». Заттардың суда еруі, заттардың судағы ерігіштігі бойынша жіктелуі, ерітінділер, еріген заттың массалық үлесі, молярлық концентрация, қатты заттардың, сұйықтардың және газдардың суда ерігіштігі, кристаллогидраттар, ерітінділердің табиғаттағы және күнделікті өмірдегі рөлі, заттарды ерігіштігіне температураның әсері:

№ 5 зертханалық тәжірибе «Заттардың ерігіштігін зерттеу»;

№ 4 практикалық жұмыс «Қатты заттардың ерігіштігіне температураның әсері»;

№ 5 практикалық жұмыс «Берілген пайыздық және молярлық концентрациялы ерітінділерді дайындау»;

есептеуге берілген есептер: заттардың судағы ерігіштігін есептеу, тығыздығы мен көлемі бойынша ерітіндінің массасын анықтау, еріген заттың және еріткіштің массасын, еріген заттың массалық үлесін есептеу, ерітіндідегі заттың молярлық концентрациясын есептеу;

№ 3 бақылау жұмысы;

11) «Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары». Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы генетикалық байланыс, қышқылдар: құрамы, номенклатурасы, жіктелуі, қасиеттері, алынуы және қолданылуы, негіздер: құрамы, номенклатурасы, жіктелуі, қасиеттері, алынуы және қолданылуы, тұздар: құрамы, номенклатурасы, жіктелуі, қасиеттері, алынуы және қолданылуы, бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы генетикалық байланыс;

№ 6 зертханалық тәжірибе «Оксидтердің химиялық қасиеттерін зерттеу»;

№ 7 зертханалық тәжірибе «Қышқылдардың химиялық қасиеттерін зерттеу»;

№ 8 зертханалық тәжірибе «Негіздердің химиялық қасиеттерін зерттеу»;

№ 9 зертханалық тәжірибе «Тұздардың қасиеттері және алынуы»;

есептеуге берілген есептер: химиялық реакция теңдеуі бойынша реакцияға қатысушы немесе реакция нәтижесінде түзілген бір заттың белгілі массасы, мөлшері немесе көлемі бойынша табиғатта жүретін процестер мен химиялық реакция нәтижесінде түзілген өнімнің немесе реагенттің массасын, заттың мөлшерін, көлемін есептеу, ерітіндінің белгілі массасы және еріген заттың массалық үлесі бойынша реакция өнімінің массасын, көлемін және заттың мөлшерін есептеу;

12) «Көміртек және оның қосылыстары». Көміртектің жалпы сипаттамасы; табиғатта көміртек және оның қосылыстарының таралуы, көміртектің аллотропиялық түр өзгерістері, көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің қолдану аймағы, көміртектің қасиеттері, көміртектің оксидтері және олардың қасиеттері, тірі ағзаларға иіс газының физиологиялық әсері, көміртектің табиғаттағы айналымы:

№ 6 практикалық жұмыс «Көміртектің физикалық және химиялық қасиеттері»;

№ 7 практикалық жұмыс «Көмірқышқыл газын алу және оның қасиеттері зерттеу»;

есептеуге берілген есептер: химиялық реакция теңдеуі бойынша реакцияға қатысушы немесе реакция нәтижесінде түзілген бір заттың белгілі массасы, мөлшері немесе көлемі бойынша табиғатта жүретін процестер мен химиялық реакция нәтижесінде түзілген өнімнің немесе реагенттің массасын, заттың мөлшерін, көлемін есептеу, ерітіндінің белгілі массасы және еріген заттың массалық үлесі бойынша реакция өнімінің массасын, көлемін және заттың мөлшерін есептеу;

13) «Су». Судың құрамы, қасиеттері және қолданылуы, табиғаттағы су, су – табиғи эмбебап еріткіш, сулы ерітінділер және жүзгіндер, судың бірегей қасиеттері және оның өмір үшін маңызы, судың табиғаттағы айналымы, судың ластану себептері, судың кереметігі және оны жою тәсілдері, судың және сулы ерітінділердің табиғаттағы, өндірістің түрлі салаларындағы және ауыл шаруашылығындағы маңызы, суды тазарту әдістері, ауыз суын тазарту, Қазақстан Республикасындағы ауыз су мәселесі, су бассейнін ластанудан қорғау, Қазақстандағы су ресурстарының экологиялық мәселелері, сусыз мыс (II) сульфатының көмегімен суды анықтау әдісі:

№ 10 зертханалық тәжірибе «Судың кермектігін анықтау»;
есептеуге берілген есептер: еріген заттың массалық үлесін, еріткіштің, еріген заттың массасын есептеу;

№ 4 бақылау жұмысы.

15. 9-сыныпқа арналған «Химия» оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) «Электролиттік диссоциация». Электролиттер және бейэлектролиттер, С. Аррениустың электролиттік диссоциациялану теориясының негізгі қағидалары, электролиттік диссоциациялану механизмі, ерітінділердің немесе заттың балқымаларының электр өткізгіштігінің химиялық байланыс түріне тәуелділігі, күшті және әлсіз электролиттер, диссоциациялану дәрежесі, қышқыл, сілті және тұздардың судағы ерітінділерінде электролиттік диссоциациялануы, көпнегізді қышқылдардың, қышқылдық және негіздік тұздардың диссоциациялануы, ион алмасу реакциялары және олардың жүру жағдайлары, электролиттік диссоциациялану теориясы тұрғысынан қышқыл, негіз және тұз ерітінділерінің химиялық қасиеттері, тұздар гидролизі;

№ 1 көрсетілім «Иондық және ковалентті полярлық байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациясы»;

№ 1 зертханалық тәжірибе «Қышқыл, сілті ерітінділерінің рН анықтау»;

№ 1 практикалық жұмыс «Ион алмасу реакциялары»;

№ 2 зертханалық тәжірибе «Тұздар гидролизі»;

есептеуге берілген есептер: химиялық реакция теңдеуі бойынша заттың мөлшерін, массасын, реакция өнімінің көлемін есептеу, диссоциациялану дәрежесін есептеу;

2) «Бейорганикалық заттарға сапалық талдау». Катиондарға сапалық реакциялар, жалын түсінің боялуы бойынша Li^+ , Na^+ , K^+ , Ca^{2+} , Sr^{2+} , Ba^{2+} , Cu^{2+} металл катиондарын анықтау, аниондардың сапалық реакциялары, бейорганикалық қосылыстардың құрамын сапалық талдау;

№ 3 зертханалық тәжірибе жалын түсінің боялуы бойынша « Li^+ , Na^+ , K^+ , Ca^{2+} , Sr^{2+} , Ba^{2+} , Cu^{2+} катиондарын анықтау»;

№ 4 зертханалық тәжірибе « Fe^{2+} , Fe^{3+} , Cu^{2+} катиондарына сапалық реакциялар»;

№ 5 зертханалық тәжірибе «Сулы ерітіндідегі Cl^- , Br^- , I^- , PO_4^{3-} , SO_4^{2-} , CO_3^{2-} , NO_3^- , SiO_3^{2-} аниондарын анықтау»;

№ 2 практикалық жұмыс «Бейорганикалық қосылыстарды сапалық талдау»;

есептеуге берілген есептер: егер әрекеттесуші заттардың біреуі артық мөлшерде берілсе химиялық теңдеулер бойынша есептеу;

3) «Химиялық реакциялардың жылдамдығы». Химиялық реакциялардың жылдамдығы, химиялық реакциялардың жылдамдығына әсер ететін факторлар, бөлшектердің кинетикалық тұрғысынан реакция жылдамдығы, катализаторлар, ингибиторлар, катализаторлар мен ингибиторлардың реакция жылдамдығына әсері:

№ 2 көрсетілім «Түрлі химиялық реакциялардың жылдамдығы»;

№ 6 зертханалық тәжірибе «Концентрацияның температурасы мен бөлшектер көлемінің реакция жылдамдығына әсері»;

№ 3 практикалық жұмыс «Реакция жылдамдығына катализатордың әсері»;

4) «Қайтымды реакциялар». Химиялық тепе-теңдік, тепе-теңдік динамикалық үдеріс ретінде, химиялық тепе-теңдіктің ығысуы, Ле-Шателье-Браун принципі, химиялық тепе-теңдік күйіне және химиялық реакция жылдамдығына жағдайлардың өзгерісінің әсері, бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан химиялық тепе-теңдік;

№ 3 көрсетілім «Қайтымды химиялық реакциялар»;

№ 7 зертханалық тәжірибе «Химиялық тепе-теңдіктің ығысуы»;

5) «Тотығу-тотықсыздану реакциялары». Химиялық элементтердің тотығу дәрежелері, қосылыстардың формулалары бойынша химиялық элементтердің тотығу дәрежелерін анықтау, тотықтырғыш және тотықсыздандырғыш туралы түсінік, тотығу-тотықсыздану реакциялары, электрондық баланс әдісі;

6) «Металдар мен қорытпалар». Металдардың жалпы сипаттамасы, металдық байланыс пен металдық кристалдық тор, темір мен мыстың физикалық және химиялық қасиеттері, металдардың тек тотықсыздандырғыш қасиеттерін көрсетуі, темір қорытпалары және олардың қолданылуы, металлургия туралы түсінік, шойын мен болат өндірісі, Қазақстанда металлургияның дамуы, металдар мен олардың қорытпаларын алу, Қазақстандағы металдар және оның қосылыстарының маңызды кен орындары, металдарды өндіру үдерістері, қоршаған ортаға әсері, металдарды алу:

№ 4 көрсетілім «Металдардың кристалдық торы модельдері»;

№ 5 көрсетілім «Металдар және қорытпалар»;

есептеуге берілген есептер: егер құрамында қоспаның белгілі бір массалық үлесі бар басқа заттың массасы белгілі болған жағдайда реакция теңдеуі бойынша заттың массасын есептеу, өндірістік және экологиялық мазмұндағы теориялық мүмкін мәнімен саластырғандағы заттың шығымы массасын есептеу;

7) 1 (I), 2 (II) және 13 (III) топтар элементтері және олардың қосылыстары. 1 (I)-топ элементтері және олардың қосылыстары, атомдары құрылысы негізінде сілтілік металдардың жалпы қасиеттері, сілтілік металдардың оксидтері мен гидроксидтерінің негіздік қасиеттері және олардың қолданылуы, 2 (II)-топ элементтері және олардың қосылыстары, 1 (I)-ші және

2 (II)-топ металдарының жалпы қасиеттері, кальций оксиді мен гидроксидінің негіздік қасиеттері және олардың қолданылуы, 3 (III)-топ элементтері, алюминий және оның қосылыстары, алюминийдің қосылыстары мен қорытпаларының қолдану аймағы, алюминий, оның оксиді мен гидроксидінің екі дайлы қасиеттері:

№ 6 көрсетілім «Натрийдің, кальцидің сумен әрекеттесуі»;

№ 8 зертханалық тәжірибе «Кальций оксидінің сумен және қышқыл ерітіндісімен әрекеттесуі»;

№ 7 көрсетілім «Алюминий мен оның қорытпалары»;

№ 9 зертханалық тәжірибе «Алюминийдің қышқыл және сілті ерітінділерімен әрекеттесуі»;

№ 4 практикалық жұмыс «Металдар» тақырыбына эксперименттік есептер шығару;

есептеуге берілген есептер: егер құрамында қоспаның белгілі массалық үлесі бар басқа заттың массасы белгілі болғанда, заттың (реагенттің немесе өнімнің) массасын реакция теңдеуі бойынша есептеу, өндірістік және экологиялық мазмұндағы теориялық мүмкін мәнімен саластырғандағы заттың шығымы массасын есептеу, өндірістік және экологиялық мазмұндағы теориялық мүмкін мәнімен саластырғандағы заттың шығымы массасын есептеу;

№ 2 бақылау жұмысы;

8) 17 (VII), 16 (VI), 15 (V), 14 (IV) - топтарының элементтері және олардың қосылыстары. (VII) топ элементтері, галогендер, байланыс түрі және кристалдық тор типі, топтағы галогендер қасиеттерінің өзгеру заңдылықтары, хлор, хлордың химиялық қасиеттері: металдармен, сутекпен және галогенидтермен әрекеттесуі, хлорсутек қышқылының құрамы қасиеттері мен қолданылуы, 16 (VI)-топ элементтері, күкірт, күкірттің аллотропиялық түр өзгерістерінің физикалық қасиеттері, күкірттің негізгі қосылыстары және олардың физикалық және химиялық қасиеттері, қышқылдық жаңбырдың пайда болу себебі мен экологияға тигізетін әсері, күкірт қышқылы, күкірт қышқылы және оның тұздарының жалпы және ерекше қасиеттері, қасиеттері мен қолданылуы, 15 (V)-топ элементтері: азот, азоттың қасиеттері және табиғаттағы азот айналымы, аммиак, аммиактың қасиеттері, алынуы мен қолданылуы, аммиак өндірісі, (Габер синтезі): азот қышқылы, азот қышқылының қасиеттері, азот қышқылы мен нитраттардың өзіне тән қасиеттері, фосфор және оның қосылыстары, фосфорды аллотропиялық түрлендіру, фосфор қосылыстарының Қазақстандағы кен орындары, фосфор және оның қосылыстарының жалпы химиялық қасиеттері, минералды тыңайтқыштар, олардың Қазақстанда өндірілуі және оларды тиімді қолдану, азот және фосфор тыңайтқыштарының қоршаған ортаға әсері, 14 (IV) - топ элементтері, кремний және оның қосылыстары, кремнийдің қолданылу аймағы және оның жартылай өткізгіш ретінде маңызы, сұйық кристалдар, кремний, оның диоксиді мен карбидіндегі химиялық байланыс түрін және кристалдық тор типі, кремний мен оның қосылыстарының химиялық қасиеттері, Қазақстандағы силикат өнеркәсібі:

№ 8 көрсетілім «Күкірттің аллотропиялық түр өзгерістері»;

№ 5 практикалық жұмыс «Сұйылтылған күкірт қышқылы ерітіндісі және оның тұздарының химиялық қасиеттерін зерттеу»;

№ 10 зертханалық тәжірибе «Хлорсутек ерітіндісінің химиялық қасиеттерін зерттеу»

№ 11 зертханалық тәжірибе «Азот молекуласының моделін дайындау»;

№ 12 зертханалық тәжірибе «Аммиак молекуласының моделін дайындау»;

№ 6 практикалық жұмыс «Аммиактың алынуы және оның қасиеттерін зерттеу»;

№ 13 зертханалық тәжірибе «Азот қышқылының басқа қышқылдармен ортақ қасиеттері»;

№ 9 көрсетілім «Минералды тыңайтқыштар»;

№ 10 көрсетілім «Алмаз, кремний, кремний диоксиді мен кремний карбидінің кристалдық торларының модельдері»;

есептеуге берілген есептер: химиялық реакция теңдеуі бойынша есептеу, бірі зат бастапқы заттардан артық берілген есептер, егер реакция өнімінің практикалық шығымының массалық үлесі белгілі болса, химиялық реакция теңдеуі бойынша заттың (реагенттің немесе өнімнің) массасын есептеу, құрамындағы қоспаның массалық үлесі бар басқа заттың массасы бойынша реакция өнімінің массасын есептеу;

9) «Адам ағзасындағы химиялық элементтер». Адам ағзасының химиялық құрамы, макроэлементтер және микроэлементтер, олардың маңызы, адам ағзасының құрамына кіретін элементтер және олардың маңызы: (O, C, H, N, Ca, P, K, S, Cl, Mg, Fe), Қазақстан тұрғындарының теңгерімді тамақтану рационы, ағзадағы кейбір элементтерді анықтау, ауыр металдармен қоршаған ортаның ластануы көздері, ауыр металдардың ағзаларға әсері:

№ 14 зертханалық тәжірибе «Сүйек құрамындағы кальцийді анықтау»;

№ 15 зертханалық тәжірибе «Тамақ өнімдерінің құрамындағы көміртекті анықтау»;

№ 3 бақылау жұмысы;

10) «Органикалық химияға кіріспе». Органикалық химия – көміртек қосылыстарының химиясы, А.М. Бутлеровтың органикалық қосылыстардың құрылыс теориясының негізгі қағидалары, органикалық заттардың ерекшеліктері, органикалық қосылыстардың жіктелуі, функционалдық топ түсінігі, органикалық қосылыстардың гомологтық қатарлары, органикалық қосылыстардың гомологтық қатарлары, органикалық қосылыстардың номенклатурасы, органикалық қосылыстардың изомериясы:

№ 11 көрсетілім «Метан, этан, этен, этин, этанол, этаналь, этан қышқылы, глюкоза, аминокетан қышқылы модельдері»;

№ 12 көрсетілім «Алкандардың алғашқы бес өкілдерінің және сызықты құрылымды спирттердің модельдері»;

№ 13 көрсетілім «Пентан изомерлерінің модельдері»;

есептеуге берілген есептер: элементтердің массалық үлесі және салыстырмалы тығыздығы бойынша газтәрізді заттардың молекулалық формулаларын табу;

11) «Көмірсутектер. Отын». Көмірсутектердің жіктелуі, номенклатурасы және изомериясы, қаныққан көмірсутектер, алкан, метан, қанықпаған көмірсутектер, алкендер, этилен, алкиндер, ацетилен, арендер, бензол, көмірсутектер арасындағы генетикалық байланыс, көмірсутектердің табиғи көздері, көмірсутекті отындар, табиғи газдың, мұнайдың, көмірдің Қазақстандағы кен орындары, оларды өндіру және өңдеу, көмірсутектерді өндіру, өңдеу және қолданудағы экологиялық мәселелер, көмірсутектерді экономиканың түрлі салаларында және тұрмыста пайдалану, альтернативті отын түрлері, мұнай, мұнай фракциялары және шикі мұнай өнімдерінің қолдану аймағы:

№ 14 көрсетілім «Этиленнің жануы, бром суы мен калий перманганаты ерітінділерін түссіздендіруі»;

№ 15 көрсетілім «Отын түрлері»;

№ 16 көрсетілім «Мұнай және мұнай өнімдері»;

есептеуге берілген есептер: реакция өнімінің массасы немесе көлемі және белгілі заттың салыстырмалы тығыздығы бойынша органикалық заттың формуласын анықтау;

12) «Оттекті және азотты органикалық қосылыстар». Оттекті органикалық қосылыстардың жіктелуі және номенклатурасы, метанол, этанол, спирттердің улылығы және этил спиртінің адам организміне зиянды әсері, оттекті органикалық қосылыстардың өкілдері, этандиол, пропантриол, этан қышқылы, глюкоза, сахароза, крахмал, целлюлозаның қолданылуы, карбон қышқылдары, күрделі эфирлер мен майлар, сабын, синтетикалық жуғыш заттар, синтетикалық жуғыш заттардың қоршаған ортаға әсері, көмірсулар, нәруыздар, аминқышқылдары, биологиялық маңызды органикалық қосылыстар, Қазақстанның тамақ өнеркәсібі:

№ 16 зертханалық тәжірибе «Сірке қышқылының қасиеттерін зерттеу»;

№ 17 зертханалық тәжірибе «Нәруыздардың денатурациясы»;

есептеуге берілген есептер: егер құрамында қоспаның массалық үлесі бар басқа заттың массасы белгілі болған жағдайда, реакция теңдеуі бойынша органикалық заттың (реагенттің немесе өнімнің) массасын есептеу, өндірістік және экологиялық мазмұндағы теориялық мүмкін мәнімен саластырғандағы заттың шығымы массасын есептеу, метан, бутан, этанолдың жану реакция теңдеуі бойынша оттектің, ауаның көлемдерін есептеу;

№ 4 бақылау жұмысы.

2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі

16. Бағдарламада оқыту мақсаттары қолдануға ыңғайлы болу үшін төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлімшені, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 9.2.1.2 кодында: «9» – сынып, «2.1.» - бөлім мен бөлімше; «2» - оқу мақсатының реттік нөмірі.

17. Оқыту мақсаттарының жүйесі әр сынып бойынша жазылған:

1) заттардың бөлшектері:

Білім алушылар білуі тиіс:			
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.1 Атомдар, иондар және молекула р	7.1.1.1 «Химия» ғылымының негізі оқытатынын білу; 7.1.1.2 химиялық зертханада және кабинетінде жұмыс жүргізу кезіндегі қауіпсіздік техникасының ережелерін білу және	8.1.1.1 зат мөлшерінің өлшем бірлігі ретінде мольді және Авогадро санын білу; 8.1.1.2 формула бойынша заттың массасын, зат мөлшерін, құрылымдық	

	<p>түсіну; 7.1.1.3 физикалық және химиялық құбылыстарды ажырата алу; 7.1.1.4 заттардың әртүрлі агрегаттық күйлерін білу және бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан қатты, сұйық, газ тәріздес заттардың құрылымын түсіндіре алу; 7.1.1.5 салқындау үдерісін зерделеу, салқындау қисығын салу және оны талдау, бөлшектердің кинетикалық теориясына сай, өз бақылауларын түсіндіру; 7.1.1.6 судың қайнау үдерісін зерделеу, қыздыру қисығын салу және оны талдау, бөлшектердің кинетикалық теориясын пайдалана отырып, өз бақылауларын түсіндіру</p>	бөлшектер санын есептей алу	
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.2 Атом құрамы мен құрылысы	<p>7.1.2.1 атомдар мен молекулалардың айырмашылығын білу; 7.1.2.2 әрбір элементтің химиялық таңбамен белгіленетіндігін және белгілі атом түрі екенін білу; 7.1.2.3 элементтерді металдар мен бейметалдарға жіктей алу; 7.1.2.4 заттарды құрамына қарай жай және күрделіге жіктеу; 7.1.2.5 протон, электрон, нейтронды және олардың атомдағы орналасу тәртібін, массасын</p>		

	<p>зарядын білу; 7.1.2.6 алғашқы 20 элементтің атом құрылысы (p^+, n^0, e^-) мен атом ядросының құрамын білу; 7.1.2.7 «изотоп» түсінігін білу; 7.1.2.8 Жердегі элементтердің басым бөлігі планеталардың қалыптасу кезінде пайда болған изотоптар қоспасы түрінде кездесетіндігін түсіну; 7.1.2.9 табиғи изотоптары бар химиялық элементтердің атомдық массалары бөлшек сан болатындығын түсіну; 7.1.2.10 салыстырмалы атомдық массаның анықтамасын білу; 7.1.2.11 элементтердің атауларын, валенттілікті және олардың қосылыстардағы атомдық қатынастарын қолдана отырып, бинарлы химиялық қосылыстардың формулаларын дұрыс құра білу; 7.1.2.12 химиялық қосылыстың формуласы бойынша салыстырмалы молекулалық/формулалық массасын есептеу</p>		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.3 Атомда электрондардың қозғалысы мен таралуы. Атомдардан		8.1.3.1 атомда электрондар ядродан арақашықтығы артқан сайын біртіндеп энергетикалық деңгейлер бойынша таралатынын түсіну; 8.1.3.2 әрбір электрон қабатында электрон	

иондардың құрылуы		саны нақты максимал мәннен аспайтынын түсіну; 8.1.3.3 s және p орбиталдарының пішінін білу; 8.1.3.4 алғашқы 20 химиялық элементтің электрондық конфигурациясын және электронды – графикалық формулаларын жаза білу; 8.1.3.5 атомдар электрондарды қабылдай немесе жоғалта алатынын және осының нәтижесінде иондар түзілетінін түсіну; 8.1.3.6 «нольдік қосынды» әдісімен қосылыстардың формуласын құрастыру	
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.4 Химиялық байланыстардың түрлері		8.1.4.1 электртерістілік ұғымына сүйеніп ковалентті байланыстың түзілуін түсіндіру; 8.1.4.2 иондық байланыстың түзілуін сипаттау және иондық қосылыстардың қасиеттерін болжау; 8.1.4.3 заттар қасиеттерінің кристалдық тор типтеріне тәуелділігін түсіндіру	9.1.4.1 металдық байланыс пен металдық кристалдық тор жайындағы білімдерін қолданып металдардың қасиетін түсіндіре алу; 9.1.4.2 металдарға тән физикалық және химиялық қасиеттерді сипаттау және металл атомдарының тек тотықсыздандырғыш қасиет көрсететінін түсіндіру;

			<p>9.1.4.3 құйма ұғымын білу және оның артықшылықтарын түсіндіру;</p> <p>9.1.4.4 шойын мен болаттың құрамы мен қасиеттерін салыстыру;</p> <p>9.1.4.5 галоген молекулала-рының электрондық формулаларын құрастыру және кристалдық тор түрлері мен байланыс типтерін анықтау;</p> <p>9.1.4.6 аммиактың молекулалық, электрондық және құрылымдық формулаларын түсіндіру;</p> <p>9.1.4.7 азот қышқылының молекулалық, формуласын білу және атомдар арасындағы химиялық байланыстардың түзілуін түсіндіру;</p> <p>9.1.4.8 кремний, оның диоксиді мен карбидіндегі химиялық байланыс түрін және кристалдық тор типін сипаттау</p>
--	--	--	---

2) химиялық реакциялардың жүру заңдылықтары:

Білім алушылар білуі тиіс:			
2.1.	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Периодтық заң мен химиялық элементтер	7.2.1.1 И. Дёберейнер Дж. Ньюлендс, Д.И. Менделеевтің еңбектерінің мысалында	8.2.1.1 топ , период, атом нөмірінің физикалық мәнін түсіндіру; 8.2.1.2 бір топтағы	9.2.1.1 атом құрылысы негізінде сілтілік металдардың жалпы қасиеттерін

<p>дің периодтық жүйесі</p>	<p>элементтердің жіктелуін білу және салыстыру; 7.2.1.2 периодтық кестенің кестенің құрылымын білу және сипаттау: топтар және периодтар</p>	<p>элементтердің сыртқы электрондық деңгейінде электрондар санының бірдей болатындығын түсіну; 8.2.1.3 топтар мен периодтарда элементтер қасиеттерінің өзгеру заңдылығын түсіндіру; 8.2.1.4 периодтық жүйедегі орны бойынша элементті сипаттау; 8.2.1.5 химиялық қасиеттері ұқсас элемент-тердің бір топқа жататындығын дәлелдеу; 8.2.1.6 химиялық элементтердің табиғи ұяластарын білу және сілтілік металдар, галогендер, инертті элементтердің ұяластарына мысалдар келтіру; 8.2.1.7 химиялық элементтің периодтық кестеде орналасуына сай қасиеттерін болжау</p>	<p>түсіндіру; 9.2.1.2 сілтілік металдардың оксидтері мен гидроксидтерінің негіздік қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру; 9.2.1.3 1 (I) және 2 (II) -топ металдарының жалпы қасиеттерін салыстыру және химиялық реакция теңдеулерін құрастыру; 9.2.1.4 кальций оксиді мен гидроксидінің негізгі қасиеттерін түсіндіру және қолданылуын сипаттау; 9.2.1.5 атом құрылысы негізінде алюминийдің қасиеттерін түсіндіру, оның маңызды қосылыстары мен құймаларының қолдану аймағын атау; 9.2.1.6 алюминийдің оксиді мен гидроксидінің екідайлы қасиеттерін зерттеу; 9.2.1.7 1 (I), 2 (II), 13 (III) -топ металдарының жай және күрделі заттармен</p>
-----------------------------	---	--	---

			<p>әрекеттесуіне байланысты тәжірибені жоспарлау және жүргізу;</p> <p>9.2.1.8 топта галогендер қасиеттерінің өзгеру заңдылықтарын болжау;</p> <p>9.2.1.9 хлордың физикалық қасиеттерін сипаттау және металдармен, сутекпен және галогенидтермен реакция теңдеулерін құру;</p> <p>9.2.1.10 хлорсутек қышқылы ерітіндісінің химиялық қасиеттерін зерттеу және оның қолдану аясын білу;</p> <p>9.2.1.11 16 (VI) топ элементтерінің жалпы қасиеттерін сипаттау;</p> <p>9.2.1.12 күкірттің аллотропиялық түр өзгерістерінің физикалық қасиеттерін салыстыру және күкірттің химиялық қасиеттерін көрсететін реакция теңдеулерін құрастыру;</p> <p>9.2.1.13 күкірттің (IV) және (VI) оксидтерінің физикалық және химиялық қасиеттерін</p>
--	--	--	--

			<p>салыстыру және күкірт диоксидінің физиологиялық әсерін түсіндіру;</p> <p>9.2.1.14 күкірт қышқылы ерітіндісі мен оның тұздарының физикалық және химиялық қасиеттерін зерттеу;</p> <p>9.2.1.15 азоттың қасиеттерін және табиғаттағы азот айналымын түсіндіру;</p> <p>9.2.1.16 аммиакты алу және қасиеттері мен қолданылуын түсіндіру;</p> <p>9.2.1.17 аммиакты аммоний тұзы ерітіндісі мен сілті ерітіндісін әрекеттестіру жолымен алуды білу және газ тәрізді аммиак пен оның ерітіндісінің қасиеттерін зерттеу;</p> <p>9.2.1.18 азоттан азот қышқылын алудың реакция теңдеуін құрастыру;</p> <p>9.2.1.19 азот қышқылының басқа қышқылдармен жалпы ортақ қасиеттерін зерттеу;</p> <p>9.2.1.20 сұйылтылған және концентрлі азот қышқылының</p>
--	--	--	---

			металдармен әрекеттесуінің ерекшелігін сипаттау және электронды баланс әдісімен реакция теңдеуін құрастыру; 9.2.1.21 нитраттың термиялық айрылуының ерекшелігін түсіндіру, реакция теңдеулерін құрастыру; 9.2.1.22 фосфордың аллотропиялық түр өзгерістерін салыстыру; 9.2.1.23 фосфор және оның қосылыстарының жалпы химиялық қасиеттерін түсіндіру; 9.2.1.24 кремнийдің қолданылу аймағын және оның жартылай өткізгіш ретінде қолданылуын түсіндіру; 9.2.1.25 кремний және оның қосылыстарының негізгі химиялық қасиеттерін сипаттау және реакция теңдеулерін құрастыру
2.2	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Химиялық реакциялардың жіктелуі	7.2.2.1 сұйылтылған қышқылдардың қолдану аяларын және олармен жұмыс жасау	8.2.2.1 бастапқы және түзілген заттардың саны мен құрамы бойынша химиялық	9.2.2.1 реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құру;

	<p>ережелерін атау; 7.2.2.2 сұйылтылған қышқылдардың әртүрлі металдармен реакцияларын зерттеу және сутек газының сапалық реакциясын жүзеге асыру; 7.2.2.3 кейбір карбонаттардың сұйылтылған қышқылдармен реакцияларын зерттеу және көмірқышқыл газының сапалық реакциясын жүзеге асыру</p>	<p>реакцияларды жіктеу; 8.2.2.2 табиғаттағы және тірі ағзалар мен адам тіршілігіндегі химиялық реакцияларды сипаттау</p>	<p>9.2.2.2 бейтараптану және ион алмасу реакцияларының жүру себептерін түсіндіру; 9.2.2.3 тотығу дәрежесі ұғымының мәнін түсіндіру және оны заттың формуласы бойынша анықтау; 9.2.2.4 тотығу және тотықсыздану үдерістері бір-бірімен байланысты екенін және бір мезгілде жүретіндігін түсіну; 9.2.2.5 тотығу-тотықсыздану реакцияларын тотығу дәрежесі өзгере жүретін реакциялар ретінде түсіну; 9.2.2.6 тотығу процесін электронды беру, ал тотықсыздану-электронды қосып алу деп түсіну; 9.2.2.7 электрондық баланс әдісімен тотығу-тотықсыздану реакцияларының коэффициенттерін қою</p>
2.3	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Зат массасының сақталу заңы		8.2.3.1 заттар құрамындағы элементтердің массалық үлесін табу, элементтердің массалық үлесі	9.2.3.1 әрекеттесуші заттардың біреуі артық берілген реакция теңдеулері бойынша

		<p>бойынша заттардың формуласын шығару; 8.2.3.2 әрекеттесетін заттар қатынасын эксперименттік жолмен анықтау; 8.2.3.3 реакцияға қатысатын және түзілетін заттардың формуласын жаза отырып, химиялық реакциялар теңдеулерін құру; 8.2.3.4 аттар массасының сақталу заңын білу; 8.2.3.5 химиялық реакция теңдеулері бойынша зат массасын, зат мөлшерін есептеу; 8.2.3.6 Авогадро заңын білу және қалыпты және стандартты жағдайлардағы газдар көлемін есептеуде молярлық көлемді қолдану; 8.2.3.7 газдардың салыстырмалы тығыздығын және заттың молярлық массасын салыстырмалы тығыздық бойынша есептеу; 8.2.3.8 газдардың қатысуымен жүретін реакциялар бойынша есептер шығаруда газдардың көлемдік қатынас заңын қолдану</p>	<p>есептеулер жүргізу; 9.2.3.2 қоспаның белгілі бір массалық үлесін құрайтын, басқа заттың массасы белгілі жағдайда реакция теңдеуі бойынша зат массасын есептеу; 9.2.3.3 теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өнімінің шығымын есептеу; 9.2.3.4 газтекес заттардың молекулалық формуласын салыстырмалы тығыздық немесе элементтердің массалық үлестері арқылы анықтау</p>
2.4	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Металдардың электрохимиялық кернеу қатары		<p>8.2.4.1 кейбір металдар басқаларға қарағанда тотығуға тезірек ұшырайтындығын білу; 8.2.4.2 белсенді</p>	

		<p>металдардың салқын сумен, ыстық су немесе бумен әрекеттесуін сипаттау;</p> <p>8.2.4.3 металдар коррозиясын туындатуға әсер ететін жағдайларды зерттеу;</p> <p>8.2.4.4 қышқыл ерітінділерімен әртүрлі металдардың реакцияларын зерттеу;</p> <p>8.2.4.5 металдардың қышқылдармен әрекеттесуінің реакция теңдеулерін құрастыру;</p> <p>8.2.4.6 металдардың тұз ерітінділерімен әрекеттесуінің жоспарын жасау және жүргізу;</p> <p>8.2.4.7 эксперимент нәтижесі бойынша металдардың белсенділік қатарын құру және оны анықтама мәліметтерімен сәйкестендіру;</p> <p>8.2.4.8 металдардың белсенділік қатарын қолданып металдардың таныс емес орынбасу реакцияларының жүру мүмкіндігін болжау</p>	
--	--	--	--

3) химиядағы энергетика:

Білім алушылар білуі тиіс:			
3.1	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Экзотермиялық және эндотермиялық реакциялар	<p>7.3.1.1 ауа құрамын білу;</p> <p>7.3.1.2 заттардың жану кезінде ауаның құрамына кіретін оттектің жұмсалатындығын білу;</p> <p>7.3.1.3 атмосфералық ауаны ластанудан қорғаудың маңызын</p>	<p>8.3.1.1 заттың жану реакциясының өнімі көбінесе оксидтер екенін және құрамында көміртегі бар отын оттекте жанғанда, көмірқышқыл газы, иіс газы немесе көміртек түзілетінін түсіну;</p>	

	<p>түсіну; 7.3.1.4 затты жағуға қажетті жағдайларды және жану реакциясының өнімдерін білу; 7.3.1.5 тез тұтанатын, жанғыш және жанбайтын заттарға мысалдар келтіру; 7.3.1.6 заттардың таза оттекте ауаға қарағанда жақсырақ жанатындығын түсіну; 7.3.1.7 металдар мен бейметалдардың жануы кезінде оксидтер түзілетіндігін білу</p>	<p>8.3.1.2 парниктік эффектінің себептерін түсіндіру және шешу жолдарын ұсыну; 8.3.1.3 экзотермиялық реакциялар жылу бөле жүретінін, ал эндотермиялық реакциялар жылу сіңіре жүретінін білу; 8.3.1.4 әртүрлі жанғыш заттардың қоршаған ортаға әсерін түсіну; 8.3.1.5 энергия өзгерісін бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан түсіндіру</p>	
3.2	7-сынып	8-сынып	9-сынып
Химиялық реакциялардың жылдамдығы			<p>9.3.2.1 реакция жылдамдығы ұғымын түсіндіру; 9.3.2.2 реакция жылдамдығына әсер ететін факторларды анықтау және оны бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан түсіндіру; 9.3.2.3 катализатордың реагенттен айырмашылығын және олардың реакция жылдамдығына әсерін түсіндіру; 9.3.2.4 реакция жылдамдығына ингибитордың әсерін түсіндіру</p>
3.3			9.3.3.1 тепе-теңдікті динамикалық үдеріс ретінде
Химиялық тепе-теңдік			

			<p>сипаттау; 9.3.3.2 Ле-Шателье-Браун принципі бойынша химиялық тепе-теңдіктің ығысуын болжау; 9.3.3.3 химиялық тепе-теңдік күйіне және химиялық реакция жылдамдығына жағдайлар өзгерісінің әсерін түсіну және ажырату; 9.3.3.4 химиялық тепе-теңдікті бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан түсіндіру; 9.3.3.5 аммиак өндірісінің үдерісін сипаттау</p>
<p>3.4 Қышқылдар мен негіздер теориясы</p>	<p>7.3.4.1 кейбір табиғи қышқылдар мен сілтілердің «қышқылдық» және «сабындылық» қасиеттер белгілері болуы мүмкін екендігін білу; 7.3.4.2 химиялық индикаторлар метилоранж, лакмус, фенолфталеинді және олардың әртүрлі ортада түстерінің өзгеруін білу; 7.3.4.3 рН шкаланың негізінде әмбебап индикаторды қолданып, сілтілер мен қышқылдарды анықтай алу; 7.3.4.4 «антацидтік заттарды»</p>	<p>8.3.4.1 заттарды олардың судағы ерігіштігі бойынша жіктеу; 8.3.4.2 заттар ерітінділерінің табиғаттағы және күнделікті өмірдегі маңызын түсіндіру; 8.3.4.3 заттың ерігіштігіне температура әсерін түсіндіру; 8.3.4.4 буландыру техникасын қолдана отырып, заттың 100 г судағы ерігіштігін есептеу, алынған нәтижелерді анықтамалық мәндермен салыстыру; 8.3.4.5 еріген заттың</p>	<p>9.3.4.1 қышқылдар, еритін және ерімейтін негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін көрсететін реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.3.4.2 қышқылдар және негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін тәжірибе жүзінде зерттеу және қорытынды жасау; 9.3.4.3 орта тұз ерітінді-сінің ортасын тәжірибе</p>

	<p>қолдану мысалында қышқылдардың бейтараптануын түсіну</p>	<p>массалық үлесі мен ерітіндінің белгілі массасы бойынша еріген заттың массасын есептеу; 8.3.4.6 ерітіндідегі заттың молярлық концентрациясын есептеу; 8.3.4.7 оксидтердің жіктелуін және қасиеттерін білу, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.4.8 қышқылдардың жіктелуін, қасиеттерін білу және түсіну, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.4.9 негіздердің жіктелуі мен қасиеттерін білу және түсіну, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.4.10 тұздарды алудың әртүрлі әдістерін білу, сәйкес реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.4.11 тұздардың қасиеттерін, жіктелуін білу және түсіну, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.4.12 бейорганикалық қосылыстардың негізгі</p>	<p>жүзінде анықтау; 9.3.4.4 орта тұз гидролизінің теңдеуін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.3.4.5 орта тұз ерітіндісінің реакция ортасын болжау</p>
--	---	---	---

		кластары арасындағы генетикалық байланысты зерттеу	
--	--	--	--

4) химия және қоршаған орта:

Білім алушылар білуі тиіс:			
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
4.1 Заттардың жіктелуі	<p>7.4.1.1 элементті (жай зат) бірдей атомдардың жиынтығы ретінде түсіну;</p> <p>7.4.1.2 таза заттар атомдардың немесе молекулалардың бір түрінен түзілетінін білу;</p> <p>7.4.1.3 элемент (жай зат) қоспа және қосылыс түсініктерін ажырата алу;</p> <p>7.4.1.4 қосылыстардың және элементтердің физикалық қасиеттері туралы алған білімдерін қоспа құрамындағы таныс емес заттарды ажыратуға қолдана алу;</p> <p>7.4.1.5 қоспалардың түрлерін және оларды бөлу әдістерін білу;</p> <p>7.4.1.6 қоспаны бөлуге негізделген тәжірибені жоспарлау және өткізу</p>		<p>9.4.1.1 электролиттер мен бейэлектролиттердің анықтамасын білу және мысалдар келтіру;</p> <p>9.4.1.2 заттардың ерітінділері немесе балқымаларының электрөткізгіштігі химиялық байланыс түріне тәуелді екендігін түсіндіру;</p> <p>9.4.1.3 иондық және коваленттік полюсті байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациялану механизмін түсіндіру;</p> <p>9.4.1.4 электролиттік диссоциация теориясының негізгі қағидаларын білу;</p> <p>9.4.1.5 ерітінділердің қышқылдылығы мен сілтілігін ажырату;</p> <p>9.4.1.6 қышқыл, негіз, орта және қышқылдық тұздардың электролиттік диссоциациялану теңдеулерін құрастыру;</p>

			<p>9.4.1.7 күшті және әлсіз электролиттерге мысал келтіру және оларды ажырату, диссоциациялану дәрежесін анықтай білу;</p> <p>9.4.1.8 Li^+, Na^+, K^+, Ca^{2+}, Sr^{2+}, Ba^{2+}, Cu^{2+} металл катиондарын анықтау үшін жалын түсінің боялу реакциясын жүргізу және сипаттау;</p> <p>9.4.1.9 Fe^{2+}, Fe^{3+}, Cu^{2+} катиондарына сапалық реакция жүргізу;</p> <p>9.4.1.10 хлорид-, бромид-, йодид-, сульфат-, карбонат-, фосфат-, нитрат-, силикат-иондарына сапалық реакцияларды тәжірибе жүзінде жүргізу және ион алмасу реакцияларын бақылап, нәтижесін сипаттау;</p> <p>9.4.1.11 белгісіз заттардағы катион мен аниондарды анықтау тәжірибесінің жоспарын құру және оны практикада жүзеге асыру</p>
4.2 Жер химиясы	7.4.2.1 жер қыртысында көптеген пайдалы	8.4.2.1 сутекті алу және оның қасиеттері мен	9.4.2.1 қышқылдық

	<p>химиялық қосылыстар барын түсіну; 7.4.2.2 кейбір минералдар мен пайдалы табиғи қосылыстардың кендерге жататынын түсіну; 7.4.2.3 металды алу үшін кенді өңдеу үдерісін сипаттау; 7.4.2.4 Қазақстан қандай минералды және табиғи ресурстармен бай екендігін және олардың кен орындарын білу; 7.4.2.5 табиғи ресурстарды өндірудің қоршаған ортаға әсерін зерделеу</p>	<p>қолдануын зерттеу; 8.4.2.2 ауа құрамындағы және жер қыртысындағы оттектің пайыздық мөлшерін білу; 8.4.2.3 оттекті алу және оның қасиеттері мен қолданылуын зерттеу; 8.4.2.4 оттектің аллотропиялық түр өзгерістерінің құрамы мен қасиеттерін салыстыру; 8.4.2.5 Жер бетіндегі озон қабатының маңызын түсіндіру; 8.4.2.6 судың табиғатта кең таралғандығын, бірегей қасиеттерін және оның өмір үшін маңызын түсіндіру; 8.4.2.7 табиғаттағы су айналымын түсіндіру; 8.4.2.8 судың ластану қауіптілігін және салдарын анықтау, суды тазарту әдістерін түсіндіру; 8.4.2.9 судың «кермектігін» анықтау және оны жою тәсілдерін түсіндіру; 8.4.2.10 суды сусыз мыс (II) сульфатын қолданып анықтау тәсілін білу; 8.4.2.11 табиғаттағы және тірі ағзалар қызметі мен адамның тіршілігіндегі жүретін химиялық реакцияларды сипаттау</p>	<p>жаңбырлардың пайда болу себебі мен экологияға тигізетін әсерін түсіндіру; 9.4.2.2 фосфор қосылыстарының Қазақстандағы кен орындарын атау; 9.4.2.3 минералды тыңайтқыштардың жіктелуін және олардың құрамына кіретін қоректік элементтерді білу; 9.4.2.4 азот және фосфор тыңайтқыштарының қоршаған ортаға әсерін оқып білу; 9.4.2.5 Қазақстандағы металдардың кен орындарын атау және оларды өндіру процестерін, қоршаған ортаға әсерін түсіндіру; 9.4.2.6 кеннен металды алу үдерісін сипаттау</p>
4.3 Көміртек және оның қосылыстары		8.4.3.1 көміртек неліктен көптеген қосылыстарында төрт байланыс түзетінін түсіндіру;	9.4.3.1 органикалық қосылыстардың көптүрлілігінің себептерін

		<p>8.4.3.2 табиғатта көміртек және оның қосылыстарының таралуын сипаттау; 8.4.3.3 көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің құрылысын және қасиеттерін салыстыру; 8.4.3.4 көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің қолданылу аймағын зерттеу; 8.4.3.5 көміртектің физикалық және химиялық қасиеттерін зерттеу; 8.4.3.6 көміртек жанған кезде көміртек диоксиді мен көміртек монооксидінің түзілу жағдайларын сипаттау және тірі ағзаға иіс газының физиологиялық әсерін түсіндіру; 8.4.3.7 көмір-қышқыл газын алу, оны анықтау және қасиеттерін зерттеу; 8.4.3.8 өміртегінің табиғаттағы айналымын құру және түсіндіру</p>	<p>түсіндіру; 9.4.3.2 көмірсутектердің және олардың туындылары: спирттер, альдегидтер, карбон қышқылдары, аминқышқылдарының жіктелуін білу; 9.4.3.3 функционалдық топ түсінігін берілген класс қосылысының химиялық қасиеттерін анықтайтын топ ретінде түсіндіру; 9.4.3.4 гомолог ұғымын және гомологтық айырмашылықты білу; 9.4.3.5 органикалық қосылыстардың негізгі кластары: алкандар, алкендер, алкиндер, арендер, спирттер, альдегидтер карбон қышқылдары, аминқышқылдары үшін IUPAC номенклатурасын қолдану; 9.4.3.6 көмірсутектердің құрылымдық изомерлерінің формулаларын құрастыра алу және изомерия құбылысын білу;</p>
--	--	---	---

			<p>9.4.3.7 алкандардың химиялық қасиеттерін сипаттау және оны реакция теңдеулерімен дәлелдеу;</p> <p>9.4.3.8 еріткіштерді алу үшін алкандарды хлорлаудың маңызы мен бұл еріткіштердің қауіптілік дәрежесін түсіндіру;</p> <p>9.4.3.9 қанықпағандық ұғымын сипаттау;</p> <p>9.4.3.10 этен мысалында алкендердің химиялық қасиеттерін (жану, гидрлеу, гидратация, галогендеу, сапалық реакциялар) оқып үйрену, химиялық реакция теңдеулерімен дәлелдеу;</p> <p>9.4.3.11 полиэтилен мысалында полимерлену реакциясының механизмі мен полимерлердің құрылымының ерекшеліктерін түсіндіру;</p> <p>9.4.3.12 пластиктің ыдырау мерзімінің ұзақтық мәселесін түсіну және оқып</p>
--	--	--	---

			<p>білу, қоршаған ортада пластик материалдардың көбеюінің зардабын білу;</p> <p>9.4.3.13 этин мысалында алкиндердің химиялық қасиеттерін (жану, гидрлеу, гидратация, галогендеу, сапалық реакциялар) оқып үйрену, химиялық реакция теңдеулерімен дәлелдеу;</p> <p>9.4.3.14 бензолдың алынуы, қасиеттері және қолданылуын сипаттау;</p> <p>9.4.3.15 құрамында көміртек бар қосылыстардың отын ретінде пайдалану мүмкін екендігін білу және альтернативті отын түрлерін зерттеу, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін атау;</p> <p>9.4.3.16 Қазақстандағы көмірдің, мұнайдың, табиғи газдың кен орындарын атау және оларды өндірудің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру;</p> <p>9.4.3.17 мұнай</p>
--	--	--	--

			<p>фракцияларын және шикі мұнайды айдау өнімдерінің қолдану аймақтарын атау;</p> <p>9.4.3.18 оттекті органикалық заттардың жіктелуін білу;</p> <p>9.4.3.19 спирттердің жіктелуін метанол мен этанолдың, қолданылуын, этанолдың алынуын білу және қасиеттерін түсіндіру;</p> <p>9.4.3.20 метанол мен этанолдың адам ағзасына физиологиялық әсерін түсіндіру;</p> <p>9.4.3.21 этиленгликоль мен глицериннің физикалық қасиеттері мен қолданылуын білу;</p> <p>9.4.3.22 карбон қышқылдарының құрамын білу және сірке қышқылының химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау;</p> <p>9.4.3.23 күрделі эфирлер мен майлардың ерекшеліктері мен майлардың қызметін түсіндіру;</p> <p>9.4.3.24 сабынның алынуы мен оның</p>
--	--	--	---

			<p>қолданылуын білу; 9.4.3.25 синтетикалық жуғыш заттардың қоршаған ортаға әсерін түсіндіру; 9.4.3.26 көмірсулардың жіктелуін, биологиялық маңызы мен қызметін түсіндіру; 9.4.3.27 нәруыздағы α-аминқышқылдар арасында пептидтік байланыстың түзілуін түсіндіру; 9.4.3.28 нәруыз денатурациясының реакциясын зерттеу; 9.4.3.29 нәруыздың биологиялық маңызы мен қызметін түсіндіру</p>
--	--	--	---

5) химия және өмір:

Білім алушылар білуі тиіс:			
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
5.1 Биохимия	<p>7.5.1.1 тағам өнімдерін химиялық заттардың жиынтығы деп түсіну; 7.5.1.2 тағамдық өнімдердің бір қатарын: қант, крахмал, (көмірсулар), нәруыз, майларды білу және анықтай алу; 7.5.1.3 адам ағзасына кіретін элементтерді (O, C, H, N, Ca, P, K) білу;</p>		<p>9.5.1.1 адам ағзасының құрамына кіретін элементтерді атау және олардың маңызын түсіндіру (O, C, H, N, Ca, P, K, S, Cl, Mg, Fe); 9.5.1.2 Қазақстан тұрғындарының типтік тамақтану рационын зерттеу және теңгерімді тамақтану рационын құрастыру; 9.5.1.3 кальций мен темірдің адам ағзасындағы ролін түсіндіру; 9.5.1.4 тамақ өнімдерінің құрамындағы көміртекті анықтау; 9.5.1.5 қоршаған ортаның ауыр металдармен ластану көздерін атау және олардың ағзаларға әсерін</p>

	7.5.1.4 тыныс алу үдерісін түсіндіру		түсіндіру
--	--------------------------------------	--	-----------

18. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

19. Осы оқу бағдарламасы Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Химия» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес іске асырылады.

3-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Химия» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар

1) 7-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаты
1-тоқсан 8,5 апта (17 сағат)		
Білім алушылар:		
7.1 Химияның алғашқы ұғымдары	Химия – жаратылыстану ғылымы	7.1.1.1 химия ғылымының негізін оқытатынын білу; 7.1.1.2 химия ғылымының тарихы, маңызын және міндеттерін анықтау
	№1 практикалық жұмыс «Қауіпсіздік техникасының ережелері. Зертханалық құрал-жабдықтар»	7.1.1.3 химиялық лабораторияда және кабинетте жұмыс жүргізу кезіндегі қауіпсіздік техникасының ережелерін білу және түсіну; 7.1.1.4 зертханалық құрал-жабдықтарымен танысу және оларды қолдана алу
	№2 практикалық жұмыс «Жалынның құрылысы. Қыздырғыш құрал-жабдықтармен жұмыс жасау»	7.1.1.5 жалынның құрылысын анықтау; 7.1.1.6 суды қыздыру мысалында қыздырғыш құралдармен тәжірибе жасай білу; 7.1.1.7 тәжірибе нәтижесін зерделеу

	<p>Заттар.Таза зат. Заттардың физикалық қасиеттері № 1 зертханалық тәжірибе «Жай заттардың физикалық қасиеттерін салыстыру: темір, мыс, алюминий, күкірт, графит»</p>	<p>7.1.1.8 зат туралы түсінік қалыптастыру; 7.1.1.9 заттардың физикалық қасиеттерін білу; 7.1.1.10 заттардың агрегаттық күйі туралы түсіну 7. 1.1.11 металл және бейметалл ұғымдарын ажырата алу</p>
	<p>Жай және күрделі заттар. Химиялық қосылыс № 2 зертханалық тәжірибе «Күрделі заттардың физикалық қасиеттерін салыстыру: ас тұзы, кант, мыс (II) сульфаты, су»</p>	<p>7.1.1.12 жай заттар атомдардың немесе молекулалардың бір түрінен түзілетінін білу; 7.1.1.13 күрделі заттар атомдардың немесе молекулалардың әр түрінен түзілетінін білу; 7.1.1.14 жай және күрделі заттарды ажырата алу</p>
	<p>Қоспалар.Қосылыстар № 1 Көрсетілім «Темір сульфидін алу»</p>	<p>7.1.1.15 жай зат, қосылыс және қоспа түсініктерін білу; 7.1.1.16 заттар қоспалары мен қосылыстарының қасиеттерін ажырата білу</p>
	<p>Қоспаларды бөлу әдістері</p>	<p>7.1.1.17 қоспалардың түрлерін және оларды бөлу әдістерін білу</p>
	<p>№3 практикалық жұмыс «Ластанған ас тұзын тазарту»</p>	<p>7.1.1.18 қоспаны бөлуге негізделген тәжірибені жоспарлау және өткізу</p>
	<p>Физикалық және химиялық құбылыстар. № 3 зертханалық тәжірибе «Химиялық реакциялардың белгілері»</p>	<p>7.1.1.19 физикалық қасиеттері бойынша заттарды анықтау; 7.1.1.20 физикалық және химиялық құбылыстарды белгілері арқылы ажырату</p>
	<p>Әр түрлі агрегаттық күйдегі заттарды қыздыру және салқындату үдерісі. № 4 зертханалық тәжірибе «Судың қыздыру және салқындау үдерісін зерттеу». БЖБ</p>	<p>7.1.1.21 Суды әр түрлі агрегаттық күйде қыздыру және салқындату үдерісін бөлшектер теориясы тұрғысынан зерделеу, қыздыру және салқындау қисықтарын салу және оларды талдау 7.1.1.22 жылу энергиясы заттар бөлшектерінің қозғалысын өзгертетінін білу және температура мен жылу</p>

		мөлшері арасындағы айырмашылықты түсіну
	ТЖБ	
	Қызықты химиялық тәжірибелер	7.1.1.23 физикалық және химиялық құбылыстарды белгілері арқылы ажырату
2-тоқсан 8 апта (16 сағат)		
7.2 Заттарды құрайтын ұсақ бөлшектер	Атомдар мен молекулалар. №5 зертханалық тәжірибе «Атомдарды және молекулаларды модельдерін жасау (оттек, сутек, су, күкірт, метан, көмірқышқыл газы)»	7.2.2.1 атом-молекулалық ілімнің негізгі қағидаларын түсіну; 7.2.2.2 атомдар мен молекулалардың айырмашылығын білу
	Химиялық элементтер	7.2.2.3 әрбір элементтің химиялық таңбамен белгіленетіндігін және белгілі атом түрі екенін білу; 7.2.2.4 элементтерді металдар мен бейметалдарға жіктеу;
	Салыстырмалы атомдық масса	7.2.2.5 атомның массалық бірлігін білу; 7.2.2.6 салыстырмалы атомдық массаның анықтамасын білу және есептеу
	Атомның құрамы мен құрылысы. Изотоптар. БЖБ	7.2.2.6 протон, электрон, нейтронды және олардың атомдағы орналасу тәртібін, массасын зарядын білу; 7.2.2.7 изотоп түсінігін білу, табиғи изотоптары бар химиялық элементтердің атомдық массалары бөлшек сан болатындығын түсіну;
	Валенттілік. Химиялық формулалар	7.2.2.8 элементтердің атауларын, валенттілікті және олардың қосылыстардағы атомдық қатынастарын қолдана отырып, биэлементті химиялық қосылыстардың формулаларын дұрыс құра білу 7.2.2.9 құрам тұрақтылық заңының мәнін түсіну
	Биэлементті қосылыстар	7.2.2.10 массалық қатынас арқылы биэлементті химиялық қосылыстардың

		формуларын құрастыру және атау
	Қосылыстардың формуласы бойынша салыстырмалы молекулалық массасын есептеу	7.2.2.11 химиялық қосылыстың формуласы бойынша молекулалық массасын есептеу
	Қосылыстардағы химиялық элементтің массалық үлесі.	7.2.2.12 химиялық формуласы бойынша элементтің массалық (формулалық) үлесін есептеу; 7.2.2.13 массалық үлесі бойынша қосылыстардың химиялық формуласын құру
	Өмірдегі маңызды заттар. БЖБ	7.2.2.14 табиғатта және күнделікті өмірде қолданылатын заттардың формуларын білу және маңыздылығын түсіну
	ТЖБ	
	Тұрмыстық химияда қолданылатын заттармен қызықты тәжірибелер	7.2.2.15 табиғатта және күнделікті өмірде қолданылатын заттардың формуларын білу және маңыздылығын түсіну заттарды тиімді қолдануын біле отырып кологиялық сауаттылықты қалыптасрыту
3-тоқсан 10 апта (20 сағат)		
7.3 Химиялық элементтер және қосылыстар	Химиялық элементтердің периодтық кестелерін құру тарихы	7.3.3.1 И. Дёберейнер, Дж. Ньюлендс, Д.И. Менделеевтің еңбектерінің мысалында элементтердің жіктелуін салыстыру және талдау
	Периодтық кестенің құрылымы	7.3.3.2 периодтық кестенің құрылымын білу және сипаттау: топтар мен периодтар 7.3.3.3 алғашқы 20 элементтің атом құрылысы (p^+ , n^0 , e^-) мен атом ядросының құрамын анықтау;
	Химиялық элементтердің табиғи ұяластары	7.3.3.4 периодтық кестедегі химиялық элементтердің

	табиғи ұяластарын білу
Химиялық элементтің сипаттамасы.БЖБ	7.3.3.5 периодтық кестедегі орналасуы бойынша химиялық элементті сипаттау 7.3.3.6 химиялы элементтердің жоғары оксидтері мен ұшқыш сутекті қосылыстарының жалпы формуласы бойынша элементті анықтау
Тағам құрамындағы қоректік заттар. № 3 практикалық жұмыс «Тағам құрамындағы қоректік заттарды анықтау»	7.3.3.7 тағам өнімдерін химиялық заттардың жиынтығы деп түсіну; 7.3.3.8 тағамдық өнімдердің бір қатарын: қант, крахмал, (көмірсулар), нәруыз, майларды білу және анықтай алу
Адам ағзасындағы химиялық элементтер және қосылыстар	7.3.3.9 адам ағзасындағы қосылыстар кіретін элементтерді (O, C, H, N, Ca, P, K) білу;
Су- тіршілік көзі	7.3.3.10.судың тіршілікте, адам өмірінде маңызын зерделеу; 7.3.3.11 суды тазалау әдістерін білу 7.3.3.12 дистильденген судың қолдану аясын білу
Жер қыртысында кездесетін элементтер	7.3.3.13 Жер қыртысында көптеген пайдалы химиялық қосылыстар барын түсіну;
Қазақстанның пайдалы қазбалары	7.3.3.14 Қазақстан қандай минералды және табиғи ресурстармен бай екендігін және олардың кен орындарын білу; 7.3.3.15 Қаныш Сатпаевтың ғылыми ерлігін зерттеу
Пайдалы геологиялық химиялық қосылыстар. Кен құрамы	7.3.3.16 кейбір минералды мен пайдалы табиғи қосылыстардың кеңдерге жататынын білу
Есептер шығару.БЖБ	7.3.3.17 кендегі минералдар құрамындағы элементтің массалық үлесін есептеу
Минералдарды өндірудің	7.3.3.18 табиғи ресурстарды

	экологиялық аспектілері	өндірудің қоршаған ортаға әсерін зерделеу
	ТЖБ	
	Қайталау	
7.4 Ауа. Оттегі. Жану реакциясы.	Ауа. Ауаның құрамы №4 зертханалық тәжірибе «Балауыз шамның жануы»	7.4.4.1 ауа құрамын білу; 7.4.4.2 заттардың жану кезінде ауаның құрамына кіретін оттектің жұмсалатындығын дәлелдеу; 7.4.4.3 атмосфералық ауаны ластанудан қорғаудың маңызын түсіндіру
	Оттегі. Оттегінің табиғаттағы айналымы	7.4.4.4 оттектің физикалық қасиеттерін білу 7.4.4.5 тыныс алу мен фотосинтез үдерістерін түсіндіру және салыстыру
	Озон	7.4.4.6 озонның физикалық қасиеттерін білу 7.4.4.6 озонның табиғатта және адам өмірінде маңызын түсіну
	Жай заттардың жану үдерісі. № 1 Көрсетілім «Күкірттің, фосфордың, темірдің ауада және оттеkte жануын салыстыру» (бейне таспа)	7.4.4.6 затты жағуға қажетті жағдайларды және жану реакциясының өнімдерін білу және атау; 7.4.4.7 тез тұтанатын, жанғыш және жанбайтын заттарға мысалдар келтіру; 7.4.4.8 заттардың таза оттеkte жақсырақ жанатындығын түсіну; 7.4.4.9 металдар мен бейметалдардың жану реакцияларын жазу
	Оксидтер	7.4.4.10 оксидтердің молекулалық формулаларын жазу және атау
	Оксидтердің алынуы	7.4.4.12 металдар мен бейметалдардың жануы кезінде оксидтер түзілетіндігін білу; жану реакциялардың теңдеулерін теңестіру; 7.4.4.13 зат массасының сақталу заңы мәнін түсіну
	Табиғатта кездесетін оксидтер.БЖБ	7.4.4.14 табиғатта кеңінен таралған оксидтерді білу

		(H ₂ O, CO ₂ , SiO ₂ , Al ₂ O ₃); 7.4.4.15 табиғатта кездесетін оксидтерді қолданатынын түсіну
	ТЖБ	
		Жалпы сағат саны

2) 8-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырып/ Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі мазмұны	Оқу мақсаттары
1-тоқсан -18 сағат		
8.1 Бейметалдар. Металдар	Металдар мен бейметалдар	Металдар мен бейметалдар арасындағы химиялық реакциялар
	Сутек. № 1 практикалық жұмыс «Сутекті алу және оның қасиеттерін тану»	8.1.2.1 Сутек және оттектің қасиеттері мен қолданылуын зерделеу
	Оттек № 2 көрсетілім «Сутек пероксидінің ыдырауы»; № 2 практикалық жұмыс «Оттекті алу және оның қасиеттерін тану»	8.1.2.2 сутекті және оттекті алу ~~8.1.2.2 ауа құрамындағы және жер қыртысындағы оттектің найыздық мөлшерін білу;~~ 8.1.2.3 оттекті алу, оның қасиеттерін және қолданылуын зерттеу
	Сілтілік металдар және олардың қосылыстары. № 5 көрсетілім «Натрийдің сумен әрекеттесуі»	8.3.7.13 сілтілік металдардың қасиеттерін түсіндіру; 8.3.7.14 сілтілік металдар және олардың оксидтері сумен әрекеттескенде сілті түзетінін білу
	Галогендер. Хлор.	8.3.7.18 галогендердің жалпы қасиеттерінің сипаттау; 8.3.7.19 хлордың химиялық қасиеттерін сипаттау: металдармен, сутекпен және галогенидтермен әрекеттесуі
Табиғи қышқылдар мен негіздер. сілтілік ортасын анықтау»;	8.3.7.6 «қышқылдық» және «сабындылық» қасиеттер кейбір табиғи қышқылдар мен сілтілердің белгілері болуы мүмкін екендігін білу;	

8.1 Заттардың формулалары және химиялық реакция теңдеулері		8.3.7.7 химиялық индикаторлар метилоранж, лакмус, фенолфталеинді және олардың әртүрлі ортадағы түстерінің өзгеруін білу; 8.3.7.8 рН шкаласы негізінде әмбебап және табиғи индикаторды қолданып, сілтілер мен қышқылдарды анықтай алу; 8.3.7.9 «антацидтік заттарды» қолдану мысалында қышқылдардың бейтараптануын түсіну
	Заттардың формулалары	8.1.1.1 қосылыстардың формуласын құрастыру («нольдік қосынды» немесе атомдардың валенттіліктері арқылы)
	Химиялық формулалар бойынша есептеулер	8.1.1.2 заттар құрамындағы элементтердің массалық үлесін табу, элементтердің массалық үлесі бойынша заттардың формуласын шығару
	Химиялық реакция теңдеулерін құру. № 1 көрсетілім «Зат массасының сақталу заңын дәлелдейтін тәжірибе»; № 1 зертханалық тәжірибе «Әрекеттесуші заттардың қатынасы»	8.1.1.3 әрекеттесетін заттар қатынасын эксперименттік жолмен анықтау; 8.1.1.4 реакцияға қатысатын және түзілетін заттардың формуласын жаза отырып, химиялық реакциялар теңдеулерін құру; 8.1.1.5 заттар массасының сақталу заңын қолдану
	Химиялық реакция типтері	8.1.1.6 бастапқы және түзілген заттардың саны мен құрамы бойынша химиялық реакцияларды жіктеу
	Табиғаттағы маңызды химиялық реакциялар	8.1.1.7 табиғаттағы және тірі ағзалар мен адам тіршілігіндегі химиялық реакцияларды сипаттау
8.3 Су. Ерітінділер және ерігіштік	Табиғаттағы су. Судың ластану себептері. Судың кермектігі. № 2 зертханалық тәжірибе «Судың кермектігін анықтау»	8.1.3.1 судың табиғаттағы айналымын және өмір үшін маңызын түсіндіру; 8.1.3.2 судың ластануының қауіптілігі мен себебін анықтау, суды тазарту әдістерін түсіндіру; 8.1.3.4 судың «кермектігін»

		анықтау және оны жою тәсілдерін түсіндіру
	Заттардың суда еруі. № 3 зертханалық тәжірибе «Заттардың ерігіштігін зерттеу»	8.1.3.5 заттарды судағы ерігіштігі бойынша жіктеу; 8.1.3.6 ерітінділердің табиғаттағы және күнделікті өмірдегі маңызын түсіндіру
	Заттардың ерігіштігі. № 3 практикалық жұмыс «Қатты заттардың ерігіштігіне температураның әсері».	8.1.3.7 заттың ерігіштігіне температураның әсерін түсіндіру; 8.1.3.8 буландыру техникасын қолдана отырып, заттың 100 г судағы ерігіштігін есептеу, алынған нәтижелерді анықтамалық мәндермен салыстыру
	Ерітіндідегі еріген заттың массалық үлесі	8.1.3.9 еріген заттың массалық үлесі мен ерітіндінің белгілі массасы бойынша еріген заттың массасын есептеу
	Ерітіндідегі заттардың молярлық концентрациясы. № 4 практикалық жұмыс «Пайыздық және молярлық концентрациялары берілген ерітінділерді дайындау»	8.1.3.10 ерітіндідегі заттың пайыздық және молярлық концентрациясын есептеу
	ТЖБ	
	Табиғаттағы су айналымы	Су айналымының табиғатта және адам өміріндегі маңызын түсіну
8.4 Заттардың физикалық өлшемдері Стехиометриялық заңдар	Зат мөлшері. Моль. Авогадро саны. Заттардың молярлық массасы	8.2.4.1 зат мөлшерінің өлшем бірлігі ретінде – мольді білу және Авогадро санын білу; 8.2.4.2 қосылыстың молярлық массасын есептей алу Массаның атомдық бірлігін білу, есептеуде қолдану
	Масса, молярлық масса және зат мөлшері арасындағы байланыс	8.2.4.3 масса, зат мөлшері және құрылымдық бөлшектер санын есептеу
	Химиялық реакция теңдеулері бойынша есептер шығару	8.2.4.4 химиялық реакция теңдеулері бойынша заттың массасын, зат мөлшерін есептеу
	Авогадро заңы. Молярлық көлем	8.2.4.6 Авогадро заңын білу және қалыпты және стандартты жағдайлардағы газдар көлемін есептеуде молярлық көлемді қолдану

	Газдардың салыстырмалы тығыздығы. Көлемдік қатынас заңы	8.2.4.7 газдардың салыстырмалы тығыздығын және заттың молярлық массасын салыстырмалы тығыздық бойынша есептеу; 8.2.4.8 газдардың қатысуымен жүретін реакциялар бойынша есептер шығаруда газдардың көлемдік қатынас заңын қолдану
8.5 Химиялық реакциядағы энергиямен танысу	Отынның жануы және энергияның бөлінуі	8.2.5.1 заттың жану реакциясының өнімі көбінесе оксид екенін білу құрамында көміртегі бар отын оттеkte жанғанда, көмірқышқыл газы, иіс газы немесе көміртек түзілетінін түсіну; 8.2.5.2 парниктік эффекттің себептерін түсіндіру және шешу жолдарын ұсыну
	Экзотермиялық және эндотермиялық реакциялар. Термохимиялық теңдеулер. № 4 зертханалық тәжірибе «Энергияның өзгеруімен жүретін химиялық реакциялар»	8.2.5.3 экзотермиялық реакциялар жылу бөле жүретінін, ал эндотермиялық реакциялар жылу сіңіре жүретінін білу; 8.2.5.4 әртүрлі жанғыш заттардың қоршаған ортаға әсер ету салдарын түсіну; 8.2.5.5 термохимиялық теңдеулер бойынша есеп шығару
8.6 Металдар белсенділігін салыстыру	Металдардың оттектен және сумен әрекеттесуі. № 3 көрсетілім «Белсенді металдардың сумен әрекеттесуі»	8.2.6.1 кейбір металдар басқаларға қарағанда тотығуға тезірек ұшырайтындығын білу; 8.2.6.2 белсенді металдардың салқын сумен, ыстық су немесе бумен әрекеттесуін сипаттау; 8.2.6.3 металдар коррозиясын туындатуға әсер ететін жағдайларды зерттеу
	Металдардың қышқыл ерітінділерімен әрекеттесуі. № 5 зертханалық тәжірибе «Металдардың қышқылдар ерітінділерімен әрекеттесуі»	8.2.6.4 қышқыл ерітінділерімен әртүрлі металдардың реакцияларын зерттеу; 8.2.4.5 металдардың қышқылдармен әрекеттесуінің реакция теңдеулерін құрастыру
	Металдардың тұз ерітінділерімен реакциялары. №4 көрсетілім «Тұз ерітінділерінен металдарды	8.2.6.6 металдардың тұз ерітінділерімен әрекеттесуінің жоспарын жасау және жүргізу

	ЫҒЫСТЫРУ»	
	Металдардың белсенділік қатары.	8.2.6.7 металдардың белсенділік қатарын қолданып металдардың таныс емес орынбасу реакцияларының жүру мүмкіндігін болжау
	№ 5 практикалық жұмыс «Металдардың белсенділігін салыстыру»	8.2.6.8 эксперимент нәтижесі бойынша металдардың белсенділік қатарын құру және оны анықтама мәліметтерімен сәйкестендіру;
	Стехиометриялық заңдарға есептер шығару	8.2.6.9 зат мөлшерін, заттың массасын, газдың көлемін есептеу
	ТЖБ	
	Стехиометриялық заңдарға есептер шығару	8.2.6.9 зат мөлшерін, заттың массасын, газдың көлемін есептеу
3-тоқсан		
8.7 Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары. Генетикалық байланыс	Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары	8.3.7.1 бейорганикалық қосылыстарды ажырата алу 8.3.7.2 химиялық формула бойынша заттың бейорганикалық қосылыстардың класына тиесілілігін анықтау
	Оксидтер. № 5 зертханалық тәжірибе «Оксидтердің қасиеттерін зерттеу»	8.3.7.3 оксидтердің жіктелуі және олардың қасиеттерін білу; 8.3.7.4 оксидтердің алу жолдарын білу 8.3.7.5 оксидтердің өлі және тірі табиғатқа әсерін түсіну
	Негіздер. № 6 зертханалық тәжірибе «Негіздердің қасиеттерін зерттеу»	8.3.7.10 негіздердің жіктелуі мен қасиеттерін білу және түсіну 8.3.7.12 негіздер жуғыш заттар мен жеке күтім құралдарының ажырамас бөлігі екенін түсіну
	Негіздердің алынуы мен қолданылуы	8.3.7.11 негіздердің алу жолдарын білу
	Қышқылдар. № 7 зертханалық тәжірибе «Қышқылдардың қасиеттерін зерттеу»	8.3.7.15 қышқылдардың жіктелуін, қасиеттерін білу және түсіну 8.3.7.16 қышқылдардың алу жолдарын білу 8.3.7.17 күнделікті өмірде қауіпсіз пайдалану үшін қышқылдардың жалпы қасиеттері туралы білімді

		қолдану
	Тұздар. № 10 зертханалық тәжірибе «Тұздардың қасиеттері және алынуы»	8.3.7.19 тұздарды алудың әртүрлі әдістерін білу, сәйкес реакция теңдеулерін құрастыру; 8.3.7.21 тұздардың адам өміріндегі практикалық маңыздылығын анықтау
	Тұздардың қасиеттері, жіктелуі	8.3.7.20 тұздардың қасиеттерін, жіктелуін білу және түсіну;
	Бейорганикалық қосылыстар арасындағы генетикалық байланыс	8.3.7.21 бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы заттардың өзара айналымын іске асыру; 8.3.7.22 металдар мен бейметалдардың генетикалық қатарын құру сілтілік металдардың оксидтері мен гидроксидтерінің негіздік қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру
	№ 6 практикалық жұмыс “Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары»	8.3.7.23 бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы генетикалық байланысты айқындау
	Адам өміріндегі оксидтердің, негіздердің, қышқылдардың және тұздардың маңызы	8.3.7.24 бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластарының практикалық маңыздылығын негіздеу
	Сандық және сапалық есептер шығару	8.3.7.25 химиялық реакция теңдеуі бойынша реакция қатысушы немесе реакция нәтижесінде түзілген бір заттың белгілі бір массасы мөлшері немесе көлемі бойынша табиғатта жүретін процестер мен химиялық реакция нәтижесінде түзілген өнімнің заттың массасын, көлемін есептеу
	ТЖБ	
	Сандық және сапалық есептер шығару	
8.8 Атом құрылысы. Химиялық элементтердің периодтық	Энергетикалық деңгейлер. Атомдағы электрондардың қозғалысы. № 11 зертханалық тәжірибе «Атомдар модельдерін	8.4.8.1 әрбір электрон қабатында электрон саны нақты максимал мәннен аспайтынын түсіну; 8.4.8.2 <i>s</i> және <i>p</i> орбиталдарының пішінін білу;

жүйесі	жасау»	8.4.8.3 алғашқы 20 химиялық элементтің электрондық конфигурациясын және электронды графикалық формуларын жаза білу
	Иондардың түзілуі	8.4.8.4 атомдар электрондарды қабылдай немесе жоғалта алатынын және осының нәтижесінде иондар түзілетінін түсіну
	Химиялық элементтердің периодтық жүйесінің құрылымы	8.4.8.5 топ, период, атом нөмірінің физикалық мәнін түсіндіру
	Химиялық элемент атомдарының қасиеттері мен кейбір сипаттамаларының периодты түрде өзгеруі	8.4.8.6 бір топтағы элементтердің сыртқы электрондық деңгейінде электрондар санының бірдей болатындығын түсіну; 8.4.8.6 топтар мен периодтарда элементтер қасиеттерінің заңдылықпен өзгеретінін түсіндіру; 8.4.8.7 электртерістілік ұғымын түсіну
	Заттардың қасиеттері мен кейбір сипаттамаларының периодты түрде өзгеруі	8.4.8.8 жай заттардың периодтық кесте бойынша қасиеттерін болжау; 8.4.8.9 қосылыстардың периодтық кесте бойынша қасиеттерін болжау
	Периодтық заң	8.4.8.10 химиялық элементтердің периодтық заңының тұжырымдамасын білу және мәнін түсіну
	Химиялық элементтердің табиғи ұяластары және олардың қасиеттері	8.4.8.11 химиялық қасиеттері ұқсас элементтердің бір топқа жататындығын дәлелдеу; 8.4.8.12 химиялық элементтердің табиғи ұяластарын білу және сілтілік металдар, галогендер, инертті элементтердің ұяластарына мысалдар келтіру
	Элементтің тотығу дәрежесі	8.4.8.13 тотығу дәрежесін табудың ережесін білу және қолдану

	Тотығу-тотықсыздану реакциялары ТТР электрондық баланс арқылы теңестіру	
8.9 Химиялық байланыс түрлері	Электртерістілік. Ковалентті байланыс	8.4.9.1 электртерістілік ұғымы негізінде атомдар арасындағы ковалентті байланыстың түзілуін түсіндіру
	Иондық байланыс	8.4.9.2 иондық байланыстың түзілу механизмін сипаттау және иондық қосылыстардың қасиеттерін болжау
	Кристалдық тор түрлері, байланыс типтері және заттардың қасиеттері арасындағы өзара байланыс	8.4.9.3 заттар қасиеттерінің кристалдық тор типтеріне тәуелділігін түсіндіру
	ТЖБ	
	Химиялық байланыс түрлерін қайталау	
		Жалпы

3) 9-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі мазмұны	Оқу мақсаттары
1-тоқсан		
9.1 Электролиттік диссоциация	Электролиттер мен бейэлектролиттер. № 1 көрсетілім «Иондық және ковалентті полюсті байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациясы»	9.1.1.1 электролиттер мен бейэлектролиттердің анықтамасын білу және мысалдар келтіру; 9.1.1.2 заттардың ерітінділері немесе балқымаларының электрөткізгіштігі химиялық байланыс түріне тәуелді екендігін түсіндіру
	Электролиттік диссоциациялану теориясы	9.1.1.3 электролиттік диссоциация теориясының негізгі қағидаларын білу; 9.1.1.4 иондық және коваленттік полюсті байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациялану механизмін түсіндіру
	Қышқыл, негіз, тұздардың электролиттік диссоциациясы. № 1 зертханалық тәжірибе «Қышқыл, сілті ерітінділерінің рН анықтау»	9.1.1.5 ерітіндінің қышқылдығы мен сілтілігін ажырату; 9.1.1.6 қышқыл, сілті, орта және қышқылдық тұздардың электролиттік диссоциациялану теңдеулерін құрастыру

Диссоциациялану дәрежесі. Күшті және әлсіз электролиттер	9.1.1.7 күшті және әлсіз электролиттерге мысал келтіру және оларды ажырату, диссоциациялану дәрежесін анықтай білу
Ион алмасу реакциялары	9.1.1.8 алмасу реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.1.1.9 ион алмасу реакцияларының жүру себептерін түсіндіру
Электролиттік диссоциациялану теориясы тұрғысынан қышқыл, негіз, тұздардың химиялық қасиеттері	9.1.1.10 қышқылдар, еритін және ерімейтін негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін көрсететін реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.1.1.11 қышқылдар және негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін тәжірибе жүзінде зерттеу және қорытынды жасау
№ 1 практикалық жұмыс «Электролиттік диссоциациясы» тақырыбына эксперименттік есептер шығару	9.1.1.12 эксперименттік есептерді шешу
Тұздар гидролизі. № 2 зертханалық тәжірибе «Тұздар гидролизі»	9.1.1.13 орта тұз ерітіндісінің ортасын тәжірибе жүзінде анықтау; 9.1.1.14 орта тұз гидролизінің теңдеуін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.1.1.15 орта тұз ерітіндісінің реакция ортасын болжау
Көп кездесетін иондарға сапалық реакциялар. № 3 зертханалық тәжірибе «Li ⁺ , Na ⁺ , K ⁺ , Ca ²⁺ , Sr ²⁺ , Ba ²⁺ , Cu ²⁺ катиондарын жалын түсінің боялуы бойынша анықтау»; № 4 зертханалық тәжірибе «Fe ²⁺ , Fe ³⁺ , Cu ²⁺ катиондарына сапалық реакциялар»; № 5 зертханалық тәжірибе «Сулы ерітіндідегі Cl ⁻ , Br ⁻ , I ⁻ , PO ₄ ³⁻ , SO ₄ ²⁻ , CO ₃ ²⁻ , NO ₃ ⁻ , SiO ₃ ²⁻	9.1.1.16 Li ⁺ , Na ⁺ , K ⁺ , Ca ²⁺ , Sr ²⁺ , Ba ²⁺ , Cu ²⁺ металл катиондарын анықтау үшін жалын түсінің боялу реакциясын жүргізу және сипаттау; 9.1.1.17 Fe ²⁺ , Fe ³⁺ , Cu ²⁺ катиондарын анықтау үшін сапалық реакция жүргізу; 9.1.1.18 хлорид-, бромид-, йодид-, сульфат-, карбонат-, фосфат-, нитрат-, силикат- иондарына сапалық реакцияларды тәжірибе жүзінде жүргізу және ион алмасу реакцияларын бақылап нәтижесін сипаттау

	аниондарын анықтау»	
	№ 2 практикалық жұмыс «Бейорганикалық қосылыстар құрамының сапалық талдауы»	9.1.1.18 белгісіз заттардағы катион және аниондарды анықтау тәжірибесінің жоспарын құру және оны практикада жүзеге асыру
	Есептер шығару «Әрекеттесуші заттардың біреуі артық мөлшерде берілген реакция теңдеулері бойынша есептеулер»	9.1.1.19 әрекеттесуші заттардың біреуі артық берілген реакция теңдеулері бойынша есептеулер жүргізу
	ТЖБ	
9.2 Металдар мен құймалар	Металдардың жалпы сипаттамасы. № 2 көрсетілім «Металдардың кристалдық тор модельдері»	9.2.2.1 металдық байланыс пен металдық кристалдық тор жайындағы білімдерін қолданып металдардың қасиетін түсіндіре алу; 9.2.2.2 металдарға тән физикалық және химиялық қасиеттерді сипаттау 9.2.2.3 металл атомдарының тек тотықсыздандырғыш қасиет көрсететінін түсіндіру, тотығу процесін электронды беру, ал тотықсыздану-электронды қосып алу деп түсіну; 9.2.2.4 электрондық баланс әдісімен тотығу-тотықсыздану реакцияларының коэффициенттерін қою
	Металдарды алу	9.2.2.5 кеннен металды алу үдерісін сипаттау; 9.2.2.6 Қазақстандағы металдардың кен орындарын атау және оларды өндіру үдерістерін, қоршаған ортаға әсерін түсіндіру
	Металдар құймалары. № 3 көрсетілім «Металдар және құймалар» Есептер шығару «Реакция теңдеуі бойынша қоспаның белгілі бір массалық үлесін құрайтын, басқа заттың массасы белгілі жағдайда зат массасын есептеу»	9.2.2.7 құйма ұғымын және оның артықшылықтарын білу; 9.2.2.8 қоспаның белгілі бір массалық үлесін құрайтын, басқа заттың массасы белгілі жағдайда реакция теңдеуі бойынша зат массасын есептеу
	Магний, кальций және олардың қосылыстары.	9.2.2.9 магний мен кальцийдің атом құрылысын, жалпы қасиеттерін салыстыру

	№ 8 зертханалық тәжірибе «Кальцийдің сумен және қышқыл ерітіндісімен әрекеттесуі»	және реакция теңдеулерін құрастыру; 9.2.2.10 магний, кальций оксидтері мен гидроксидтерінің негіздік қасиеттерін түсіндіру және қолданылуын сипаттау
	Алюминий және оның қосылыстары. № 7 көрсетілім «Алюминий мен оның құймалары»; № 9 зертханалық тәжірибе «Алюминийдің қышқыл және сілті ерітінділерімен әрекеттесуі»	9.2.2.11 атом құрылысы негізінде алюминийдің қасиеттерін түсіндіру, оның маңызды қосылыстары мен құймаларының қолдану аймағын атау; 9.2.2.12 алюминий оксиді мен гидроксидінің екідайлы қасиеттерін зерттеу
	№ 4 практикалық жұмыс «Металдар» тақырыбына эксперименттік есептер шығару	9.2.2.13 металдарының жай және күрделі заттармен әрекеттесуіне байланысты тәжірибені жоспарлау және жүргізу
9.3 Бейметалдар	Күкірт және оның қосылыстары № 7 көрсетілім «Күкірттің аллотропиялық түр өзгерістері»	9.2.3.1 күкірттің жалпы қасиетін сипаттау; 9.2.3.2 күкірттің аллотропиялық түр өзгерістерінің физикалық қасиеттерін салыстыру және күкірттің химиялық қасиеттерін зерттеу; 9.2.3.3 күкірттің (IV) және (VI) оксидтерінің физикалық және химиялық қасиеттерін салыстыру және күкірт диоксидінің физиологиялық әсерін түсіндіру; 9.2.3.4 қышқылдық жаңбырдың пайда болу себебі мен экологияға тигізетін әсерін түсіндіру;
	Күкірт қышқылы және оның тұздары. № 10 зертханалық тәжірибе «Сұйылтылған күкірт қышқылы ерітіндісі және оның тұздарының химиялық қасиеттерін зерттеу»	9.2.3.5 күкірт қышқылы ерітіндісі мен оның тұздарының физикалық және химиялық қасиеттерін зерттеу
	Азот. Аммиак № 11 зертханалық тәжірибе «Азот және аммиак	9.2.3.6 азоттың қасиеттерін түсіну; 9.2.3.7 аммиак молекуласының құрылымын анықтау, аммиактың қасиеттерін және

	молекулаларының моделдері». № 8 көрсетілім «Аммиактың алынуы және оның қасиеттерін зерттеу».	қолданылуын түсіну; 9.2.3.8 аммиакты аммоний тұзы ерітіндісі мен сілті ерітіндісін әрекеттестіру жолымен алуды білу және газ тәрізді аммиак пен оның ерітіндісінің қасиеттерін зерттеу
	Азот қышқылы. Нитраттар № 13 зертханалық тәжірибе «Азот қышқылының басқа қышқылдармен ортақ қасиеттері»	9.2.3.9 азот қышқылының басқа қышқылдар-мен жалпы ортақ қасиеттерін зерттеу 9.2.3.10 сұйылтылған және концентрлі азот қышқылының металмен әрекеттесуінің ерекшелігін салыстыру; 9.2.3.11 нитраттың термиялық айрылуының ерекшелігін түсіндіру
	Фосфор және оның қосылыстары	9.2.3.12 фосфордың аллотропиялық түр өзгерістерін салыстыру; 9.2.3.13 фосфор қосылыстарының Қазақстандағы кен орындарын атау; 9.2.3.14 фосфор және оның қосылыстарының жалпы химиялық қасиеттерін түсіндіру
	Көміртек және кремнийдің жалпы сипаттамасы. Көміртек пен кремнийдің аллотропиялық түр өзгерістері № 9 көрсетілім «Алмаз бен кремний кристалдық торының модельдері»	9.2.3.15 көміртек пен кремнийдің атом құрылысын, жалпы қасиеттерін салыстыру және зерттеу; 9.2.3.16 табиғатта көміртек, кремнийдің және оның қосылыстарының таралуын сипаттау; 9.2.3.17 көміртектің, кремнийдің аллотропиялық түр өзгерістерінің құрылысын және қасиеттерін салыстыру және қолданылу аймағын зерделеу;
	Көміртек және кремнийдің қосылыстары № 10 көрсетілім «Кремний диоксиді мен кремний карбидінің кристалдық торының модельдері»	9.2.3.18 көміртек, кремний қосылыстарының қасиеттерін түсіндіру және қолданылуын сипаттау; 9.2.3.19 көміртек жанған кезде көміртек диоксиді мен көміртек монооксидінің түзілу жағдайларын сипаттау және тірі ағзаларға иіс газының физиологиялық әсерін түсіндіру
	ТЖБ	
3-тоқсан		
9.4 Көмірсутектер	Органикалық заттардың ерекшеліктері	9.3.4.1 бейорганикалық қосылыстар мен органикалық қосылыстардың қасиеттерін салыстыру; 9.3.4.2 органикалық қосылыстардың көптүрлілігінің себебін түсіндіру

Көмірсутектер. Алкандар	9.3.4.3 көмірсутектердің жіктелуін білу; 9.3.4.4 көмірсутектердің табиғи көздерін білу; 9.3.4.5 гомолог ұғымын және алкандардың гомологтық қатарын білу;
Алкандардың номенклатурасы және изомериясы № 12 көрсетілім «Пентан изомерлерінің модельдері»	9.3.4.6 изомерия құбылысын білу және алкандардың құрылымдық изомерлерінің формулаларын құрастыру; 9.3.4.7 алкандар үшін IUPAC номенклатурасын қолдану
Көмірсутектер туындыларының жіктелуі. № 10 көрсетілім «Метан, этан, этен, этин, этанол, этаналь, этан қышқылы, глюкоза, аминокетан қышқылы модельдері»	9.3.4.8 көмірсутектердің туындыларының жіктеу; 9.3.4.9 функционалдық топ түсінігін, берілген класс қосылысының химиялық қасиеттерін анықтайтын топ ретінде түсіндіру
Есеп шығару «Элементтердің массалық үлестері мен салыстырмалы тығыздық бойынша газ тектес заттардың молекулалық формуласын табу»	9.3.4.10 газ тектес заттардың молекулалық формуласын салыстырмалы тығыздық пен элементтердің массалық үлестері арқылы анықтау
Алкандардың қасиеттері және қолданылуы	9.3.4.11 алкандардың химиялық қасиеттерін сипаттау және оны реакция теңдеулерімен дәлелдеу; 9.3.4.12 еріткіштерді алу үшін алкандарды хлорлаудың маңызы мен бұл еріткіштердің қауіптілік дәрежесін түсіндіру
Циклоалкандар	9.3.4.13 циклоалкендердің қасиеттерін және қолданылуын сипаттау; 9.3.4.14 класаралық изомериясын білу
Алкендер. № 13 көрсетілім «Этиленнің жануы, бром суы мен калий перманганаты ерітінділерін түссіздендіруі»	9.3.4.15 қанықпағандық ұғымын сипаттау; 9.3.4.16 этен мысалында алкендердің химиялық қасиеттерін (жану, гидрлеу, гидратация, галогендеу, сапалық реакциялар) оқып үйрену, химиялық реакция теңдеулерімен дәлелдеу; 9.3.4.17 полиэтилен мысалында полимерлену реакциясының механизмі мен полимерлердің құрылымының ерекшеліктерін түсіндіру;

	9.3.4.18 пластиктің ыдырау мерзімінің ұзақтық мәселесін түсіну және оқып білу, қоршаған ортада пластик материалдардың көбеюінің зардабын білу
Алкадиендер. Каучук	9.3.4.19 диендердің қасиеттерін және қолданылуын сипаттау; 9.3.4.20 класаралық изомериясын түсіну; 9.3.4.21 каучуктің адам өміріндегі маңыздылығын түсіну
Алкиндер	9.3.4.22 этин мысалында алкиндердің химиялық қасиеттерін (жану, гидрлеу, гидратация, галогендеу, сапалық реакциялар) оқып үйрену, химиялық реакция теңдеулерімен дәлелдеу
Ароматты көмірсутектер. Бензол	9.3.4.23 бензолдың алынуы, қасиеттері және қолданылуын сипаттау
Көмірсутекті отындар. № 14 көрсетілім «Отын түрлері»	9.3.4.24 құрамында көміртек бар қосылыстардың отын ретінде пайдалану мүмкін екендігін білу және альтернативті отын түрлерін зерттеу, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін атау;
Мұнай. № 15 көрсетілім «Мұнай және мұнай өнімдері»	9.3.4.25 мұнай фракцияларын және шикі мұнайды айдау өнімдерінің қолдану аймақтарын атау; 9.3.4.26 Қазақстандағы көмірдің, мұнайдың, табиғи газдың кен орындарын атау және оларды өндірудің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру
Көмірсутектердің арасындағы генетикалық байланыс	9.3.4.27 көмірсутектердің арасындағы генетикалық байланысты зерттеу
Есеп шығару “Көмірсутектердің жану өңімі бойынша молекулалық формуласын табу”	9.3.4.28 көмірсутектердің жану өңімі арқылы молекулалық формуласын есептеу
Есеп шығару Теориялық мүмкіндікпен салыстырғандығы реакция өңімі шығымның массалық\ көлемдік үлестеріне есептеулер	9.3.4.29 теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өңімінің шығымын есептеу
ТЖБ	

9.5 Оттекті және азотты органикалық қосылыстар	Спирттер	9.4.5.1 спирттердің жіктелуін, метанол мен этанолдың қолданылуын, этанолдың алынуын білу және қасиеттерін түсіндіру; 9.4.5.2 метанол мен этанолдың адам ағзасына физиологиялық әсерін түсіндіру; 9.4.5.3 этиленгликоль мен глицериннің физикалық қасиеттері мен қолданылуын білу
	Фенол	9.4.5.4 фенол құрамын білу, оның химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау
	Альдегидтер	9.4.5.5 альдегидтердің құрамын білу, олардың химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау
	Карбон қышқылдары. № 16 зертханалық тәжірибе «Сірке қышқылының қасиеттерін зерттеу»	9.4.5.6 карбон қышқылдарының құрамын білу және сірке қышқылының химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау
	Күрделі эфирлер мен майлар	9.4.5.7 күрделі эфирлер мен майлардың ерекшеліктері мен майлардың қызметін түсіндіру
	Сабын мен синтетикалық жуғыш заттар	9.4.5.8 сабынның алынуы мен оның қолданылуын білу; 9.4.5.9 синтетикалық жуғыш заттардың қоршаған ортаға әсерін түсіндіру
	Көмірсулар	9.4.5.10 көмірсулардың жіктелуін, биологиялық маңызы мен қызметін түсіндіру
	№ 14 практикалық жұмыс «Оттекті органикалық заттарға сапалық реакция»	9.4.5.11 белгісіз органикалық заттарды анықтау, тәжірибесінің жоспарын құру және оны практикада жүзеге асыру
	Аминдер. Анилин	9.4.5.12 аминдердің құрамын білу, анилиннің химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау
	Амин қышқылдары. Нәруыздар. № 17 зертханалық тәжірибе «Нәруыздардың денатурациясы»	9.4.5.13 нәруыздағы α - аминқышқылдар арасында пептидтік байланыстың түзілуін түсіндіру; 9.4.5.14 нәруыз денатурациясының реакциясын зерттеу; 9.4.5.15 нәруыздың биологиялық маңызы мен қызметін түсіндіру
Органикалық қосылыстар арасындағы генетикалық байланыс	9.4.5.16 органикалық қосылыстар арасындағы генетикалық байланысты зерттеу	

	Органикалық заттардың табиғатқа экологиялық әсері	9.4.5.17 органикалық заттардың табиғатқа экологиялық әсерін зерттеу және экологиялық мәселелердің шешу жолдарын ұсыну
	ТЖБ	

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-сыныбына арналған
«Химия» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаты		Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаты	Сағат саны	Негіздеме	
1-тоқсан				1-тоқсан					
Білім алушылар:				Білім алушылар:					
7.1 Химия пәніне кіріспе. Таза заттар және қоспалар	Химия пәні. №1 практикалық жұмыс «Қауіпсіздік техникасының ережелерімен және зертханалық құрал-жабдықтармен танысу»	7.1.1.1 химия ғылымының негізін оқытатынын білу; 7.1.1.2 химиялық лабораторияда және кабинетте жұмыс жүргізу кезіндегі қауіпсіздік техникасының ережелерін білу және түсіну		7.1 Химияның алғашқы ұғымдары	Химия – жаратылыстану ғылымы	7.1.1.1 химия ғылымының негізін оқытатынын білу; 7.1.1.2 химия ғылымының тарихы, маңызын және міндеттерін анықтау	1	Жалпыдан жалқыға өту принципіне байланысты, Химия ғылымының жаратылыстану аясындағы орнын белгілеу мақсаты.	
	Элемент, қоспа және қосылыс. №1 зертханалық тәжірибе «Заттар қоспалары мен олардың қосылыстарын салыстыру»	7.4.1.1 элементті (жай зат) бірдей атомдардың жиынтығы ретінде түсіну; 7.4.1.2 таза заттар атомдардың немесе молекулалардың бір түрінен түзілетінін білу; 7.4.1.3 элемент(жай			№1 практикалық жұмыс «Қауіпсіздік техникасының ережелері. Зертханалық құрал-жабдықтар»	7.1.1.3 химиялық лабораторияда және кабинетте жұмыс жүргізу кезіндегі қауіпсіздік техникасының ережелерін білу және түсіну; 7.1.1.4 зертханалық құрал-	1	7 сынып оқушылары химияны алғаш рет өтіп жатыр, сондықтан, қауіпсіздік ережесі және химия зертханасының заттарымен толық және	

		зат), қоспа және қосылыс түсініктерін ажырата алу; 7.4.1.4 қосылыстардың және элементтердің физикалық қасиеттері туралы алған білімдерін қоспа құрамындағы таныс емес заттарды ажыратуға қолдана алу				жабдықтарымен танысу және оларды қолдана алу		жүйелі танысуы керек. Себебі, бала қауіпсіздігі ең маңызды болуы керек.	
	Қоспаларды бөлу әдістері. № 2 зертханалық тәжірибе «Ластанған ас тұзын тазарту»	7.4.1.5 қоспалардың түрлерін және оларды бөлу әдістерін білу; 7.4.1.6 қоспаны бөлуге негізделген тәжірибені жоспарлау және өткізу			Зат. Қоспа және таза зат № 1 зертханалық тәжірибе «Заттар қоспалары мен олардың қосылыстарын салыстыру»	7.4.1.5 зат туралы түсінік қалыптастыру; 7.4.1.6 қоспа және қосылыс түсініктерін ажырата алу;	1	Сабақ тақырыбының өзгеру себебі, жалпыдан жалқыға өту принципіне және бір ізділіктің сақталуына байланысқан.	
7.1 Заттардың агрегаттық күйінің өзгеруі	Физикалық және химиялық құбылыстар. № 3 зертханалық тәжірибе «Химиялық реакциялардың белгілері»	7.1.1.3 физикалық және химиялық құбылыстарды ажырату			Қоспаларды бөлу әдістері. №2 практикалық жұмыс «Ластанған ас тұзын тазарту»	7.1.1.7 қоспалардың түрлерін және оларды бөлу әдістерін білу 7.1.1.14 қоспаны бөлуге негізделген тәжірибені жоспарлау және өткізу	1	Бұл қойылған тақырып-білімдегі сабақтастықты сақтау. Барысында зертханалық сабақ – практикалық сабақ ретінде беріледі.	

	Заттардың агрегаттық күйлері	7.1.1.4 заттардың әртүрлі агрегаттық күйлерін білу және бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан қатты, сұйық, газ тәріздес заттардың құрылымын түсіндіру			Күрделі және жай зат	7.1.1.8 таза заттар атомдардың немесе молекулалардың бір түрінен түзілетінін білу; 7.1.1.9 металл және бейметалл ұғымдарын ажырата алу	1	Қосылған сабақ – заттардың құрамы мен құрылысыныңса бақтастығымен байланысқан	
	Салқындау үдерісі № 4 зертханалық тәжірибе «Салқындау үдерісін зерттеу»	7.1.1.5 салқындау үдерісін зерделеу, салқындау қисығын салу және оны талдау, бөлшектердің кинетикалық теориясына сай, өз бақылауларын түсіндіру			Заттардың физикалық қасиеттері	7.1.1.10 заттардың физикалық қасиеттерін білу; 7.1.1.11 заттардың агрегаттық күйі туралы түсіну	1	Білім берудің бірізділігімен байланыстыра отырып, осы тақырыпты жеке өтуді ұйғардық.	
	Қыздыру үдерісі № 5 зертханалық тәжірибе «Судың қайнау үдерісін зерттеу»	7.1.1.6 судың қайнау үдерісін зерделеу, қыздыру қисығын салу және оны талдау, бөлшектердің кинетикалық теориясын пайдалана отырып, өз бақылауларын түсіндіру			Физикалық және химиялық құбылыстар. № 2 зертханалық тәжірибе «Химиялық реакциялардың белгілері»	7.1.1.12 физикалық қасиеттері бойынша заттарды анықтау; 7.1.1.13 физикалық және химиялық құбылыстарды белгілері арқылы ажырату	1	Пәннің бірізділігімен байланыстырып, сабақ реті өзгерді.	
2-тоқсан					Қыздыру және салқындау үдерісі № 3 зертханалық	7.1.1.13 судың қыздыруы, салқындау үдерісін зерделеу, қыздыру және салқындау	1	Пәннің бірізділігін сақтай отырып, бір құбылыстың екі сипаты	

					тәжірибе «Судың қыздыру және салқынд ау үдерісін зерттеу»	қисықтарын салу және оларды талдау		болғандықтан, бұл сабақтар біріктірілді.	
7.2 Атомдар Молекулалар Заттар	Атомдар мен молекулалар	7.1.2.1 атомдар мен молекулалардың айырмашылығын білу		2-тоқсан					
	Химиялық элементтер. Жай және күрделі заттар	7.1.2.2 әрбір элементтің химиялық таңбамен белгіленетіндігін және белгілі атом түрі екенін білу; 7.1.2.3 элементтерді металдар мен бейметалдарға жіктеу; 7.1.2.4 заттарды құрамына қарай жай және күрделіге жіктеу		7.2 Заттарды құрайтын ұсақ бөлшектер	Атомдар мен молекулалар	7.2.1.1 атом- молекулалық ілімнің негізгі қағидаларын түсіну; 7.2.1.2 атомдар мен молекулалардың айырмашылығын білу	1	Тарау атауының өзгеру себебі- функционалдық сауаттылықты қалыптастыру.	
	Атомның құрамы мен құрылысы. Изотоптар	7.1.2.5 протон, электрон, нейтронды және олардың атомдағы орналасу тәртібін, массасын зарядын білу; 7.1.2.6 алғашқы 20 элементтің атом құрылысы (p^+ , n^0 , e^-) мен атом ядросының құрамын білу;			Химиялық элементтер	7.2.1.3 әрбір элементтің химиялық таңбамен белгіленетіндігін және белгілі атом түрі екенін білу; 7.2.1.4 элементтерді металдар мен бейметалдарға	1	Химия пәнінің бірізділігін сақтай отыра, химиялық элементтер ұғымын жеке қоюды ұйғардық, Себебі, химияның ең басты ұғымы.	

		7.1.2.7 изотоп түсінігін білу				жіктеу;			
7.2 Ауа. Жану реакциясы	Ауа. Ауаның құрамы №6 зертханалық тәжірибе «Балауыз шамның жануы»	7.3.1.1 ауа құрамын білу; 7.3.1.2 заттардың жану кезінде ауаның құрамына кіретін оттектің жұмсалатындығын білу; 7.3.1.3 атмосфералық ауаны ластанудан қорғаудың маңызын түсіну			Атомның құрамы мен құрылысы. Изотоптар	7.2.1.5 протон, электрон, нейтронды және олардың атомдағы орналасу тәртібін, массасын зарядын білу; 7.2.1.6 изотоп түсінігін білу, табиғи изотоптары бар химиялық элементтердің атомдық массалары бөлшек сан болатындығын түсіну;	1	Функционалдық сауаттылық қалыптастыру мақсатында, тағы сабақ мақсаты қосылды.	
	Жану үдерісі № 2 практикалық жұмыс/көрсетілім «Күкірттің, фосфордың, темірдің ауада және оттеkte жануын салыстыру»	7.3.1.4 затты жағуға қажетті жағдайларды және жану реакциясының өнімдерін білу; 7.3.1.5 тез тұтанатын, жанғыш және жанбайтын заттарға мысалдар келтіру; 7.3.1.6 заттардың таза оттеkte жақсырақ жанатындығын түсіну; 7.3.1.7 металдар мен			Валенттілік. Химиялық формулалар (2 сағат)	7.2.1.7 элементтердің атауларын, валенттілікті және олардың қосылыстардағы атомдық қатынастарын қолдана отырып, биэлементті химиялық қосылыстардың формулаларын дұрыс құра білу	2	Химияның бірізділігін сақтау барысында, бұрынғы 3 тоқсанның тақырыбы 2-тоқсанға ауыстырылды, себебі, химиялық элемент-атомның бір түрі, оның өзгерісі	

		бейметалдардың жануы кезінде оксидтер түзілетіндігін білу				7.2.1.8 құрам тұрақтылық занының мәнін түсіну		валенттілікпен байланысқан.	
3-тоқсан					Салыстырмалы атомдық масса. Қосылыстардың формуласы бойынша салыстырмалы молекулалық массасын есептеу	7.2.1.9 салыстырмалы атомдық массаның анықтамасын білу және есептеу; 7.2.1.10 химиялық қосылыстың формуласы бойынша салыстырмалы молекулалық массасын есептеу	1	Бірізділік принципі- атом атомен қосылып, қосылыс түзді,енді сол қосылыстың молекулалық массасымен байланысқан.	
7.3 Химиялық реакциялар	Табиғи қышқылдар мен негіздер. Индикаторлар. №7 зертханалық тәжірибе «Ерітінділердің қышқылдық, сілтілік ортасын анықтау»; №8 зертханалық тәжірибе «Хлорсутек қышқылының бейтараптану реакциясы»	7.3.4.1 «қышқылдық» және «сабындылық» қасиеттер кейбір табиғи қышқылдар мен сілтілердің белгілері болуы мүмкін екендігін білу; 7.3.4.2 химиялық индикаторлар метилоранж, лакмус, фенолфталеинді және олардың әртүрлі ортадағы түстерінің өзгеруін білу; 7.3.4.3 рН шкаласы негізінде әмбебап			Қосылыстардағы химиялық элементтің массалық үлесі (2 сағат)	7.2.1.11 химиялық формуласы бойынша элементтің массалық (формулалық) үлесін есептеу; 7.2.1.12 массалық үлесі бойынша қосылыстардың химиялық формуласын құру	2	Бұл жаңа тақырып, бұрынғы 8-сыныптан алынған, себебі сабақтастықты сақтай отырып,жалпыда н жалқыға принципін қолданып, қосылыстың құамындағы жеке атомның массалық үлесін есептеу.	

		индикаторды қолданып, сілтілер мен қышқылдарды анықтай алу; 7.3.4.4 «антацидтік заттарды» қолдану мысалында қышқылдардың бейтараптануын түсіну						
	Сұйылтылған қышқылдардың металдармен әрекеттесуі. №9 зертханалық тәжірибе «Мырыштың сұйылтылған тұз қышқылымен әрекеттесуі»; №10 зертханалық тәжірибе «Сутекке сапалық реакция»	7.2.2.1 сұйылтылған қышқылдардың қолдану аяларын және олармен жұмыс жасау ережелерін атау; 7.2.2.2 сұйылтылған қышқылдардың әртүрлі металдармен реакцияларын зерттеу жәнесутек газының сапалық реакциясын жүзеге асыру		3-тоқсан				
	Сұйылтылған қышқылдардың карбонаттармен әрекеттесуі. № 3 практикалық жұмыс «Сұйылтылған қышқылдар мен карбонаттардың	7.2.2.4 кейбір карбонаттардың сұйылтылған қышқылдармен реакцияларын зерттеу және көмірқышқыл газының сапалық реакциясын жүзеге асыру		7.3 Химиялық элементтер	Химиялық элементтердің периодтық кестелерін құру тарихы	7.3.1.1 И. Дёберейнер, Дж. Ньюлендс, Д.И. Менделеевтің еңбектерінің мысалында элементтердің жіктелуін салыстыру және	1	Бұл сабақтың реті ауысты, сабақ мақсаты Блум таксономиясы бойынша күрделену себебі, оқушылардың

	әрекеттесуі. Көмірқышқыл газына сапалық реакция»					талдау		жас ерекшеліктеріне байланысып отыр. Олар алған білімін талдай алады.	
7.3 Химиялық элементтердің периодтық кестесі	Химиялық элементтердің периодтық кестелерін құру тарихы	7.2.1.1 И. Дёберейнер, Дж. Ньюлендс, Д.И. Менделеевтің еңбектерінің мысалында элементтердің жіктелуін білу және салыстыру			Периодтық кестенің құрылымы	7.3.1.2 периодтық кестенің құрылымын білу және сипаттау: топтар мен периодтар 7.3.1.3 алғашқы 20 элементтің атом құрылысы (p^+ , n^0 , e^-) мен атом ядросының құрамын анықтау;	1	Сабақ мақсатының қосылу себебі, периодтық кестенің құрылымын біліп, атомдардың құрылысын анықтай алады. Блум таксономиясы.	
	Периодтық кестенің құрылымы	7.2.1.2 периодтық кестенің құрылымын білу және сипаттау: топтар мен периодтар			Химиялық элементтің сипаттамасы	7.3.1.4 периодтық кестедегі орналасуы бойынша химиялық элементті сипаттау	1	Жаңа тақырыпты қосу себебі, білім сабақтастығын сақтай отыра, химия пәнінің негізі – химиялық элементті сипаттай алады.	
7.3 Салыстырмалы атомдық масса және қарапайым	Салыстырмалы атомдық масса	7.1.2.8 Жердегі элементтердің басым бөлігі планеталардың қалыптасу кезінде пайда болған			Тағам құрамындағы қоректік заттар. № 3 практикалық	7.3.1.5 тағам өнімдерін химиялық заттардың жиынтығы деп түсіну;	2		Тақырыптың осы

формула		изотоптар қоспасы түрінде кездесетіндігін түсіну; 7.1.2.9 табиғи изотоптары бар химиялық элементтердің атомдық массалары бөлшек сан болатындығын түсіну; 7.1.2.10 салыстырмалы атомдық массаның анықтамасын білу			жұмыс «Тағам құрамындағы қоректік заттарды анықтау»	7.3.1.6 тағамдық өнімдердің бір қатарын: қант, крахмал, (көмірсулар), нәруыз, майларды білу және анықтай алу			тарауға қосу себебі, химиялық элементтердің қоректік заттар бойынша – анықтай отырып, өмірдегі маңыздылығын біліп, анықтау.
	Валенттілік.	7.1.2.11			Адам	7.3.1.7 адам	1	Бірізділік	

	Химиялық формулалар. Қосылыстардың формуласы бойынша салыстырмалы молекулалық массасын есептеу	элементтердің атауларын, валенттілікті және олардың қосылыстардағы атомдық қатынастарын қолдана отырып, биэлементті химиялық қосылыстардың формулаларын дұрыс құра білу; 7.1.2.12 химиялық қосылыстың формуласы бойынша салыстырмалы молекулалық/ формулалық массасын есептеу			ағзасындағы химиялық элементтер.	ағзасына кіретін элементтерді (О, С, Н, N, Са, Р, К) білу;		принципін сақтай отырып, адам ағзасындағы химиялық элементтерді – макро-, микро-элементтерге жіктей білу.	
4-тоқсан					Жер қыртысында кездесетін элементтер	7.3.1.8 Жер қыртысында көптеген пайдалы химиялық қосылыстар барын түсіну;	1	Бірізділік принципін сақтай отырып, Жер қыртысындағы қосылыстар химиялық элементтерден тұратынын түсіну.	
7.4 Адам ағзасындағы химиялық элементтер	Тағам құрамындағы қоректік заттар. № 4 практикалық	7.5.1.1 тағам өнімдерін химиялық заттардың жиынтығы деп түсіну;			Қазақстанның пайдалы қазбалары	7.3.1.9 Қазақстан қандай минералды және табиғи ресурстармен бай	1	Жер қыртысында кездесетін химиялық	

	жұмыс «Тағам құрамындағы қоректік заттарды анықтау»	7.5.1.2 тағамдық өнімдердің бір қатарын: қант, крахмал, (көмірсулар), нәруыз, майларды білужәне анықтай алу				екендігін және олардың кен орындарын білу; 7.3.1.10 Қаныш Сатпаевтың ғылыми ерлігін зерттеу		элементердің қосылыстары пайдалы қазбалар түзетінін білу Құрмет пен ынтымақтастық құндылықтарын а сүйене отырып, Қ. Сатпаевтың ғылыми ерлігін оқу мақсаты деп қостық.	
	Адам ағзасындағы химиялық элементтер. Тыныс алу үдерісі. №11 зертханалық тәжірибе «Тыныс алу үдерісін зерттеу»	7.5.1.3 адам ағзасына кіретін элементтерді (О, С, Н, N, Са, Р, К) білу; 7.5.1.4 тыныс алу үдерісін түсіндіру			Пайдалы геологиялық химиялық қосылыстар.Кен құрамы	7.3.1.11 кейбір минералды мен пайдалы табиғи қосылыстардың кендерге жататынын білу	1	Химиялық элементер түзетін геологиялық ұосылыстар болғандықтан, сабақ тақырыбы осы тарауға қосылды.	
7.4 Геологиялық химиялық қосылыстар	Пайдалы геологиялық химиялық қосылыстар. Кен құрамы	7.4.2.1 Жер қыртысында көптеген пайдалы химиялық қосылыстар барын түсіну; 7.4.2.2 кейбір минералдар мен пайдалы табиғи қосылыстардың			Минералдарды өндірудің экологиялық аспектілері	7.3.1.12 табиғи ресурстарды өндірудің қоршаған ортаға әсерін зерделеу	1	Химия пәнінің құзыреттілігін қалыптастыра келе, геологиялық қосылыстардың қоршаған ортаға қарым-қатынасын	

		кендерге жататынын білу; 7.4.2.3 металды алу үшін кенді өңдеу үдерісін сипаттау						көрсету, қарым-қатынас тәжірибесін қалыптастыру.	
	Қазақстанның пайдалы қазбалары Минералдарды өндірудің экологиялық аспектілері	7.4.2.4 Қазақстан қандай минералды және табиғи ресурстармен бай екендігін және олардың кен орындарын білу; 7.4.2.5 табиғи ресурстарды өндірудің қоршаған ортаға әсерін зерделеу		4 тоқсан					

Химия пәнінен 8- сыныпқа арналған негіздеме

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырып/ Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі мазмұны	Оқу мақсаттары	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырып/ Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі мазмұны	Оқу мақсаттары	Сағат саны	негіздеме			
1-тоқсан			1-тоқсан							
8.1 Атомдағы электрондар	Атомда электрондардың таралуы	8.1.3.1 атомда электрондар ядродан арақашықтығы артқан сайын біртіндеп	8.1 Заттардың формулалары және химиялық	Заттардың формулалары	8.1.1.1 қосылыстардың формуласын құрастыру («нольдік қосынды»	1	Сабақтастық ұстанымын сақтай отырып, 8-сыныпта			

ЫҢ ҚОЗҒАЛ ЫСЫ		энергетикалық деңгейлер бойынша таралатынын түсіну		реакция теңдеулері		<i>немесе атомдардың валенттіліктері арқылы)</i>		сабақты осы тақырыптар дан бастауды ұйғардық, себебі 7- сыныптың соңғы тақырыптар ымен байланысқан .		
	Энергетикалық деңгейлер. № 1 зертханалық тәжірибе «Атомдар модельдерін жасау»	8.1.3.2 әрбір электрон қабатында электрон саны нақты максимал мәннен аспайтынын түсіну; 8.1.3.3 <i>s</i> және <i>p</i> орбиталдарының пішінін білу; 8.1.3.4 алғашқы 20 химиялық элементтің электрондық конфигурациясын және электронды графикалық формуларын жаза білу			Химиялық формулар бойынша есептеулер	8.1.1.2 заттар құрамындағы элементтердің массалық үлесін табу, элементтердің массалық үлесі бойынша заттардың формуласын шығару	1	Бұл тақырыпта 7-сыныппен байланыса дамытылған, элементтердің массалық үлесін есептеу 7 сын 4- тоқсан. Ал формула табу массалық үлес бойынша – жаңа тақырып. Прогрессия.		
Иондар дың	8.1.3.5 атомдар электрондарды				Химиялық реакция	8.1.1.3 әрекеттесетін	2	Зат массасының		

түзілуі	қабылдай немесе жоғалта алатынын және осының нәтижесінде иондар түзілетінін түсіну				теңдеулерін құру. № 1 көрсетілім «Зат массасының сақталу заңын дәлелдейтін тәжірибе»; № 1 зертханалық тәжірибе «Әрекеттесуші заттардың қатынасы»	заттар қатынасын эксперименттік жолмен анықтау; 8.1.1.4 реакцияға қатысатын және түзілетін заттардың формуласын жаза отырып, химиялық реакциялар теңдеулерін құру; 8.1.1.5 заттар массасының сақталу заңын қолдану		сақталу заңын сақтай отырып, химиялық реакциялар теңдеуін құрап, заттар қатынасын анықтау.			
Қосылыстар формуласын құрастыру	8.1.3.6 «нольдік қосынды» әдісімен қосылыстардың формуласын құрастыру				Химиялық реакция типтері	8.1.1.6 бастапқы және түзілген заттардың саны мен құрамы бойынша химиялық реакцияларды жіктеу	1	Жалпыдан жалқыға өту принципі бойынша, әр химиялық реакцияны жіктеу.			
8.1 Заттардың формулалары және химиялық реакция теңдеуі	Химиялық формулалар бойынша есептеулер	8.2.3.1 заттар құрамындағы элементтердің массалық үлесін табу, элементтердің массалық үлесі бойынша заттардың формуласын шығару			Табиғаттағы және тірі ағзалар мен адам тіршілігіндегі химиялық реакциялар	8.1.1.7 табиғаттағы және тірі ағзалар мен адам тіршілігіндегі химиялық реакцияларды сипаттау	1	Функционалдық сауаттылықты дамытатын тақырыптардың бірі.			

лері										
	Химиялық реакция теңдеулерін құру. Зат массасының сақталу заңы. № 1 көрсетілім «Зат массасының сақталу заңын дәлелдейтін тәжірибе»; № 2 зертханалық тәжірибе «Әрекеттесуші заттардың қатынасы»	8.2.3.2 әрекеттесетін заттар қатынасын эксперименттік жолмен анықтау; 8.2.3.3 реакцияға қатысатын және түзілетін заттардың формуласын жаза отырып, химиялық реакциялар теңдеулерін құру; 8.2.3.4 заттар массасының сақталу заңын білу		8.2 Сутек. Оттек және озон	Сутек, алынуы, қасиеттері және қолданылуы. № 1 практикалық жұмыс «Сутекті алу және оның қасиеттерін тану»	8.1.2.1 сутекті алу және оның қасиеттері мен қолданылуын зерделеу	1	Сабақтастық ұстанымымен бірге жалпыдан жалқыға өтіп, сутек элементін оқыту.		
	Химиялық реакция типтері	8.2.2.1 бастапқы және түзілген заттардың саны мен құрамы бойынша химиялық реакцияларды жіктеу			Оттек, алынуы, қасиеттері, қолданылуы. № 2 көрсетілім «Сутек пероксидінің ыдырауы»; № 2 практикалық жұмыс «Оттекті алу және оның қасиеттерін тану»	8.1.2.2 ауа құрамындағы және жер қыртысындағы оттектің пайыздық мөлшерін білу; 8.1.2.3 оттекті алу, оның қасиеттерін және қолданылуын зерттеу	1	Сабақтастық ұстанымымен бірге жалпыдан жалқыға өтіп, оттек элементін оқыту.		
	Табиғаттағы және тірі ағзалар мен	8.2.2.2 табиғаттағы және тірі ағзалар мен			Оттек және озон	8.1.2.4 оттектің аллотропиялық түр	1	Прогрессия ұстанымы		

	адам тіршілігіндегі химиялық реакциялар	адам тіршілігіндегі химиялық реакцияларды сипаттау				өзгерістерінің құрамы мен қасиеттерін салыстыру; 8.1.2.5 Жер бетіндегі озон қабатының маңызын түсіндіру		бойынша, жаһандық күзіреттілікті қалыптастыру.		
8.1 Металдар белсенділігін салыстыру	Металдардың оттегімен және сумен әрекеттесуі. № 2 көрсетілім «Белсенді металдардың салқын және ыстық сумен әрекеттесуі»	8.2.4.1 кейбір металдар басқаларға қарағанда тотығуға тезірек ұшырайтындығын білу; 8.2.4.2 белсенді металдардың салқын сумен, ыстық су немесе бумен әрекеттесуін сипаттау; 8.2.4.3 металдар коррозиясын туындатуға әсер ететін жағдайларды зерттеу		8.3 Су. Ерітінділер және ерігіштік	Табиғаттағы су. Судың ластану себептері. Судың кермектігі. № 2 зертханалық тәжірибе «Судың кермектігін анықтау»	8.1.3.1 судың табиғаттағы айналымын және өмір үшін маңызын түсіндіру; 8.1.3.2 судың ластануының қауіптілігі мен себебін анықтау, суды тазарту әдістерін түсіндіру; 8.1.3.4 судың «кермектігін» анықтау және оны жою тәсілдерін түсіндіру	1	Сабақтастық ұстаным бойынша осы тақырып алдыңғы тараумен байланысқан. Суды тазарту-күнделікті өмірде функционалдық сауаттылық қалыптастыру		
	Металдардың қышқыл ерітінділерімен әрекеттесуі. № 3 зертханалық тәжірибе «Металдардың	8.2.4.4 қышқыл ерітінділерімен әртүрлі металдардың реакцияларын зерттеу; 8.2.4.5 металдардың			Заттардың суда еруі. № 3 зертханалық тәжірибе «Заттардың ерігіштігін	8.1.3.5 заттарды судағы ерігіштігі бойынша жіктеу; 8.1.3.6 ерітінділердің табиғаттағы және күнделікті өмірдегі	1	Заттардың суда ерігіштігі-ерітінділердің күнделікті өмірдегі маңызын		

	қышқылдар ерітінділерімен әрекеттесуі»	қышқылдармен әрекеттесуінің реакция теңдеулерін құрастыру			зерттеу»	маңызын түсіндіру		білу-функционалдық сауаттылық қалыптастыру		
	Металдардың тұз ерітінділерімен реакциялары. № 3 көрсетілім «Тұз ерітінділерінен металдарды ығыстыру»	8.2.4.6 металдардың тұз ерітінділерімен әрекеттесуінің жоспарын жасау және жүргізу			Заттардың ерігіштігі. № 3 практикалық жұмыс «Қатты заттардың ерігіштігіне температураның әсері».	8.1.3.7 заттың ерігіштігіне температураның әсерін түсіндіру; 8.1.3.8 буландыру техникасын қолдана отырып, заттың 100 г судағы ерігіштігін есептеу, алынған нәтижелерді анықтамалық мәндермен салыстыру	2	Блум таксономиясы бойынша – салыстыру білу –ол ойлау қабілетінің жоғары сатысы.		
	Металдардың белсенділік қатары. № 1 практикалық жұмыс «Металдардың белсенділігін салыстыру»	8.2.4.7 эксперимент нәтижесі бойынша металдардың белсенділік қатарын құру және оны анықтама мәліметтерімен сәйкестендіру; 8.2.4.8 металдардың белсенділік қатарын қолданып металдардың таныс емес орынбасу			Еріген заттың массалық үлесі	8.1.3.9 еріген заттың массалық үлесі мен ерітіндінің белгілі массасы бойынша еріген заттың массасын есептеу	1	Есептей білу- Блум таксономиясы бойынша – ол ойлау қабілетінің жоғары сатысы.		

		реакцияларының жүру мүмкіндігін болжау								
2-тоқсан					Ерітіндідегі заттардың молярлық концентрациясы. № 4 практикалық жұмыс «Пайыздық және молярлық концентрациялары берілген ерітінділерді дайындау»	8.1.3.10 ерітіндідегі заттың пайыздық және молярлық концентрациясын есептеу	1	Ерітінді дайындау – белсенді оқытуды іске асыру.		
					ТЖБ		1			
					2-тоқсан					
8.2 Зат мөлше-рі	Зат мөлшері. Моль. Авогадро саны. Заттардың молярлық массасы	8.1.1.1 зат мөлшерінің өлшем бірлігі ретінде – мольді білу және Авогадро санын білу; 8.1.1.2 қосылыстың молярлық массасын есептей алу								

	Масса, молярлық масса және зат мөлшері арасындағы байланыс	8.1.1.3 масса, зат мөлшері және құрылымдық бөлшектер санын есептеу								
8.2 Стехиометриялық есептеулер	Химиялық реакция теңдеулері бойынша есептер шығару	8.2.3.5 химиялық реакция теңдеулері бойынша заттың массасын, зат мөлшерін есептеу		8.4 Зат мөлшері. Стехиометриялық заңдар	Зат мөлшері. Моль. Авогадро саны. Заттардың молярлық массасы	8.2.4.1 зат мөлшерінің өлшем бірлігі ретінде – мольді білу және Авогадро санын білу; 8.2.4.2 қосылыстың молярлық массасын есептей алу	1	Бұл тарау бұрынғы бағадарлама бойынша қалды өзгертілген жоқ.		
	Авогадро заңы. Молярлық көлем	8.2.3.6 Авогадро заңын білу және қалыпты және стандартты жағдайлардағы газдар көлемін есептеуде молярлық көлемді қолдану			Масса, молярлық масса және зат мөлшері арасындағы байланыс	8.2.4.3 масса, зат мөлшері және құрылымдық бөлшектер санын есептеу	1			
	Газдардың салыстырмалы тығыздығы. Көлемдік қатынас заңы	8.2.3.7 газдардың салыстырмалы тығыздығын және заттың молярлық массасын салыстырмалы тығыздық бойынша есептеу; 8.2.3.8 газдардың қатысуымен жүретін			Химиялық реакция теңдеулері бойынша есептер шығару	8.2.4.4 химиялық реакция теңдеулері бойынша заттың массасын, зат мөлшерін есептеу	2			

		реакциялар бойынша есептер шығаруда газдардың көлемдік қатынас заңын қолдану								
8.2 Химиялық реакциядағы энергиямен танысу	Отынның жануы және энергияның бөлінуі	8.3.1.1 заттың жану реакциясының өнімі көбінесе оксид екенін және құрамында көміртегі бар отын оттекте жанғанда, көмірқышқыл газы, иіс газы немесе көміртек түзілетінін түсіну; 8.3.1.2 парниктік эффекттің себептерін түсіндіру және шешу жолдарын ұсыну			Авогадро заңы. Молярлық көлем	8.2.4.6 Авогадро заңын білу және қалыпты және стандартты жағдайлардағы газдар көлемін есептеуде молярлық көлемді қолдану	1			
	Экзотермиялық және эндотермиялық реакциялар. № 4 зертханалық тәжірибе «Энергияның өзгеруімен жүретін химиялық реакциялар»	8.3.1.3 экзотермиялық реакциялар жылу бөле жүретінін, ал эндотермиялық реакциялар жылу сіңіре жүретінін білу; 8.3.1.4 әртүрлі жанғыш заттардың қоршаған ортаға әсер ету салдарын			Газдардың салыстырмалы тығыздығы. Көлемдік қатынас заңы	8.2.4.7 газдардың салыстырмалы тығыздығын және заттың молярлық массасын салыстырмалы тығыздық бойынша есептеу; 8.2.4.8 газдардың қатысуымен жүретін реакциялар бойынша есептер	1			

		түсіну				шығаруда газдардың көлемдік қатынас заңын қолдану					
	Термохимиялық реакциялар	8.3.1.5 энергия өзгерісін бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан түсіндіру		8.5 Химиялық реакциядағы энергиямен танысу	Отынның жануы және энергияның бөлінуі	8.2.5.1 заттың жану реакциясының өнімі көбінесе оксид екенін және құрамында көміртегі бар отын оттеkte жанғанда, көмірқышқыл газы, иіс газы немесе көміртек түзілетінін түсіну; 8.2.5.2 парниктік эффекттің себептерін түсіндіру және шешу жолдарын ұсыну	1	Бұл тарау бұрынғы бағадарлама бойынша қалды өзгертілген жоқ.			
8.2 Сутек. Оттек және озон	Сутек, алынуы, қасиеттері және қолданылуы. № 2 практикалық жұмыс «Сутекті алу және оның қасиеттерін тану»	8.4.2.1 сутекті алу және оның қасиеттері мен қолданылуын зерделеу			Экзотермиялық және эндотермиялық реакциялар. Термохимиялық теңдеулер. № 4 зертханалық тәжірибе «Энергияның өзгеруімен жүретін	8.2.5.3 экзотермиялық реакциялар жылу бөле жүретінін, ал эндотермиялық реакциялар жылу сіңіре жүретінін білу; 8.2.5.4 әртүрлі жанғыш заттардың қоршаған ортаға әсер ету салдарын	2	Термохимиялық теңдеулер тақырыбы енгізілу себебі, есептер шығару арқылы ойлау қабілетінің жоғары			

					химиялық реакциялар»	түсіну; 8.2.5.5 термохимиялық теңдеулер бойынша есеп шығару		сатысын қалыптастыру, Блум таксономиясы бойынша.			
	Оттек, алынуы, қасиеттері, қолданылуы. № 4 көрсетілім «Сутек пероксидінің ыдырауы»; № 3 практикалық жұмыс «Оттекті алу және оның қасиеттерін тану»	8.4.2.2 ауа құрамындағы және жер қыртысындағы оттектің пайыздық мөлшерін білу; 8.4.2.3 оттекті алу және оның қасиеттері мен қолданылуын зерттеу		8.6 Металдар белсенділігін салыстыру	Металдардың оттеппен және сумен әрекеттесуі. № 3 көрсетілім «Белсенді металдардың сумен әрекеттесуі»	8.2.6.1 кейбір металдар басқаларға қарағанда тотығуға тезірек ұшырайтындығын білу; 8.2.6.2 белсенді металдардың салқын сумен, ыстық су немесе бумен әрекеттесуін сипаттау; 8.2.6.3 металдар коррозиясын туындатуға әсер ететін жағдайларды зерттеу	1	Бұл тараудың орны ауыстырылған. Сабақтастық ұстанымын қолдана отырып, тараудың орнын ауыстырдық.			
	Оттек және озон	8.4.2.4 оттектің аллотропиялық түр өзгерістерінің құрамы мен қасиеттерін салыстыру; 8.4.2.5 Жер бетіндегі озон қабатының маңызын түсіндіру			Металдардың қышқыл ерітінділерімен әрекеттесуі. № 5 зертханалық тәжірибе «Металдардың қышқылдар ерітінділерімен	8.2.6.4 қышқыл ерітінділерімен әртүрлі металдардың реакцияларын зерттеу; 8.2.4.5 металдардың қышқылдармен әрекеттесуінің реакция	1				

					н әрекеттесуі»	теңдеулерін құрастыру					
3-тоқсан					Металдардың тұз ерітінділерімен реакциялары. №4 көрсетілім «Тұз ерітінділерімен металдарды ығыстыру»	8.2.6.6 металдардың тұз ерітінділерімен әрекеттесуінің жоспарын жасау және жүргізу	1				
8.3 Химиялық элементтердің периодтық жүйесі	Химиялық элементтердің периодтық жүйесінің құрылымы	8.2.1.1 топ, период, атом нөмірінің физикалық мәнін түсіндіру			Металдардың белсенділік қатары.	8.2.6.7 металдардың белсенділік қатарын қолданып металдардың таныс емес орынбасу реакцияларының жүру мүмкіндігін болжау	1				
	Химиялық элемент атомдарының қасиеттері мен кейбір сипаттамаларының периодты түрде өзгеруі	8.2.1.2 бір топтағы элементтердің сыртқы электрондық деңгейінде электрондар санының бірдей болатындығын түсіну; 8.2.1.3 топтар мен периодтарда элементтер			№ 5 практикалық жұмыс «Металдардың белсенділігін салыстыру»	8.2.6.8 эксперимент нәтижесі бойынша металдардың белсенділік қатарын құру және оны анықтама мәліметтерімен сәйкестендіру;	1				

		қасиеттерінің заңдылықпен өзгертінін түсіндіру								
	Периодтық жүйедегі орны бойынша элементтің сипаттамасы	8.2.1.4 периодтық жүйедегі орны бойынша химиялық элементті сипаттау			Стехиометриялық заңдарға есептер шығару	8.2.6.9 зат мөлшерін, заттың массасын, газдың көлемін есептеу	1	Блум таксономиясы бойынша осы тарауға есептер шығару-ойай дағдысының жоғары сатысы болады.		
	Химиялық элементтердің табиғи ұяластары және олардың қасиеттері	8.2.1.5 химиялық қасиеттері ұқсас элементтердің бір топқа жататындығын дәлелдеу; 8.2.1.6 химиялық элементтердің табиғи ұяластарын білу және сілтілік металдар, галогендер, инертті элементтердің ұяластарына мысалдар келтіру			ТЖБ		1			
	Металдар және бейметалдар	9.2.1.7 химиялық элементтің периодтық кестеде орналасуына сай қасиеттерін болжау		3-тоқсан						

8.3 Химиялық байланыс түрлері	Электртерістілік. Ковалентті байланыс	8.1.4.1 электртерістілік ұғымы негізінде атомдар арасындағы ковалентті байланыстың түзілуін түсіндіру		8.7 Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары. Генетикалық байланыс	Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары	8.3.7.1 бейорганикалық қосылыстарды ажырата алу 8.3.7.2 химиялық формула бойынша заттың бейорганикалық қосылыстардың класына тиесілілігін анықтау	1	Бұл тараудың орны ауыстырылған. Сабақтастық ұстанымын қолдана отырып, тараудың орнын ауыстырды. Сабақ мақсатында Блум таксономиясы бойынша – заттарды ажырата білу берілді.		
	Иондық байланыс	8.1.4.2 иондық байланыстың түзілу механизмін сипаттау және иондық қосылыстардың қасиеттерін болжау			Оксидтер. № 5 зертханалық тәжірибе «Оксидтердің қасиеттерін зерттеу»	8.3.7.3 оксидтердің жіктелуі және олардың қасиеттерін білу; 8.3.7.4 оксидтердің алу жолдарын білу 8.3.7.5 оксидтердің өлі және тірі табиғатқа әсерін түсіну	2	Оксидтердің қасиеттерін біле отырып, функционалдық сауаттылығын қалыптастыру.		
	Кристалдық тор түрлері, байланыс типтері	8.1.4.3 заттар қасиеттерінің кристалдық тор			Табиғи қышқылдар мен негіздер.	8.3.7.6 «қышқылдық» және	2	Бұл 7-сыныптан көшірілген		

	және заттардың қасиеттері арасындағы өзара байланыс	типтеріне тәуелділігін түсіндіру			Индикаторлар . №8 зертханалық тәжірибе «Ерітінділердің қышқылдық, сілтілік ортасын анықтау»; №9 зертханалық тәжірибе «Хлорсутек қышқылының бейтараптану реакциясы»	«сабындылық» қасиеттер кейбір табиғи қышқылдар мен сілтілердің белгілері болуы мүмкін екендігін білу; 8.3.7.7 химиялық индикаторлар метилоранж, лакмус, фенолфталеинді және олардың әртүрлі ортадағы түстерінің өзгеруін білу; 8.3.7.8 рН шкаласы негізінде әмбебап және табиғи индикаторды қолданып, сілтілер мен қышқылдарды анықтай алу; 8.3.7.9 «антацидтік заттарды» қолдану мысалында қышқылдардың бейтараптануын түсіну		тақырып, сабақтастық ұстанымы бойынша. Қышқылдар мен сілтілерді индикаторлармен анықтай отырып, күнделікті өмірде қолдана білу-функционалдық сауаттылық.		
8.3 Ерітінділер және	Заттардың суда еруі. № 5 зертханалық тәжірибе	8.3.4.1 заттарды судағы ерігіштігі бойынша жіктеу; 8.3.4.2 ерітінділердің			Негіздер. № 6 зертханалық тәжірибе	8.3.7.10 негіздердің жіктелуі мен қасиеттерін білу және түсіну	2	Сабақ мақсатында қосылған мақсат-		

ерігіштік	«Заттардың ерігіштігін зерттеу»	табиғаттағы және күнделікті өмірдегі маңызын түсіндіру			«Негіздердің қасиеттерін зерттеу»	8.3.7.11 негіздердің алу жолдарын білу 8.3.7.12 негіздер жуғыш заттар мен жеке күтім құралдарының ажырамас бөлігі екенін түсіну		функционалдық сауаттылықты қалыптастыру.			
	Заттардың ерігіштігі. № 4 практикалық жұмыс «Қатты заттардың ерігіштігіне температураның әсері»	8.3.4.3 заттың ерігіштігіне температураның әсерін түсіндіру; 8.3.4.4 буландыру техникасын қолдана отырып, заттың 100 г судағы ерігіштігін есептеу, алынған нәтижелерді анықтамалық мәндермен салыстыру			Сілтілік металдар және олардың қосылыстары. № 5 көрсетілім «Натрийдің сумен әрекеттесуі»	8.3.7.13 сілтілік металдардың жалпы қасиеттерін түсіндіру; 8.3.7.14 сілтілік металдардың оксидтері мен гидроксидтерінің негіздік қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру	1	Бұл тақырып – сабақтастық пен прогрессия ұстанымы бойынша 9-сыныптан қойылған. Сабақ мақсаттары 8-сынып оқушыларын а игеруге болады. Нақтылық, мақсаттылық ұстанымын қоланып отырмыз.			
	Еріген заттың массалық үлесі	8.3.4.5 еріген заттың массалық, ерітіндінің белгілі массасы бойынша еріген заттың			Қышқылдар. № 7 зертханалық тәжірибе «Қышқылдар	8.3.7.15 қышқылдардың жіктелуін, қасиеттерін білу және түсіну 8.3.7.16	2	Сабақ мақсаты қосылған - мақсат-функционал			

		массасын есептеу			дың қасиеттерін зерттеу»	қышқылдардың алу жолдарын білу 8.3.7.17 күнделікті өмірде қауіпсіз пайдалану үшін қышқылдардың жалпы қасиеттері туралы білімді қолдану		дық сауаттылықты қалыптастыру.		
	Ерітіндідегі заттардың молярлық концентрациясы. № 5 практикалық жұмыс «Пайыздық және молярлық концентрациялары берілген ерітінділерді дайындау»	8.3.4.6 ерітіндідегі заттың молярлық концентрациясын есептеу			Галогендер. Хлор	8.3.7.18 галогендердің жалпы қасиеттерінің сипаттау; 8.3.7.19 хлордың химиялық қасиеттерін сипаттау: металдармен, сутекпен және галогенидтермен әрекеттесуі	2	Бұл тақырып – сабақтастық пен прогрессия ұстанымы бойынша 9-сыныптан қойылған. Сабақ мақсаттары 8- сынып оқушыларын а игеруге болады. Нақтылық, мақсаттылық ұстанымын қоланып отырмыз.		
4-тоқсан					Тұздар. № 10 зертханалық тәжірибе	8.3.7.19 тұздарды алудың әртүрлі әдістерін білу, сәйкес реакция	2	Толықтырылған мақсат-функционалдық		

					«Тұздардың қасиеттері және алынуы»	теңдеулерін құрастыру; 8.3.7.20 тұздардың қасиеттерін, жіктелуін білу және түсіну; 8.3.7.21 тұздардың адам өміріндегі практикалық маңыздылығын анықтау		сауаттылықты қалыптастыру.		
8.4 Бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары. Генетикалық байланыс	Оксидтер. № 6 зертханалық тәжірибе «Оксидтердің қасиеттерін зерттеу»	8.3.4.7 оксидтердің жіктелуін және қасиеттерін білу, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру			Бейорганикалық қосылыстар арасындағы генетикалық байланыс	8.3.7.21 бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы заттардың өзара айналымын іске асыру; 8.3.7.22 металдар мен бейметалдардың генетикалық қатарын құру	1	Сабақ сақсатында-Блум тасономиясы бойынша ойлау қабілетінің жоғары сатысын қолдану.		
	Қышқылдар. № 7 зертханалық тәжірибе «Қышқылдардың қасиеттерін зерттеу»	8.3.4.8 қышқылдардың жіктелуін, қасиеттерін білу және түсіну, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция			№ 6 практикалық жұмыс «Бейорганикалық қосылыстардың негізгі	8.3.7.23 бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы генетикалық байланысты айқындау	1	Сабақ сақсатында-Блум тасономиясы бойынша ойлау қабілетінің жоғары		

		теңдеулерін құрастыру			кластары»			сатысын қолдану.			
	Негіздер. № 8 зертханалық тәжірибе «Негіздердің қасиеттерін зерттеу»	8.3.4.9 негіздердің жіктелуі мен қасиеттерін білу және түсіну, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру			Адам өміріндегі оксидтердің, негіздердің, қышқылдардың және тұздардың маңызы	8.3.7.24 бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластарының практикалық маңыздылығын негіздеу	1	Оқушы өмірінде функционалдық сауаттылықты қалыптастыру.			
	Тұздар. № 9 зертханалық тәжірибе «Тұздардың қасиеттері және алынуы»	8.3.4.10 тұздарды алудың әртүрлі әдістерін білу, сәйкес реакция теңдеулерін құрастыру 8.3.4.11 тұздардың қасиеттерін, жіктелуін білу және түсіну, олардың химиялық қасиеттерін сипаттайтын реакция теңдеулерін құрастыру			Сандық және сапалық есептер шығару	8.3.7.25 химиялық реакция теңдеуі бойынша реакция қатысушы немесе реакция нәтижесінде түзілген бір заттың белгілі бір массасы мөлшері немесе көлемі бойынша табиғатта жүретін процестер мен химиялық реакция нәтижесінде түзілген өнімнің заттың массасын, көлемін есептеу	2	Сабақ сақсатында-Блум тасономиясы бойынша ойлау қабілетінің жоғары сатысын қолдану.			
	Бейорганикалық қосылыстар арасындағы генетикалық байланыс	8.3.4.12 бейорганикалық қосылыстардың негізгі кластары арасындағы			ТЖБ		1				

		генетикалық байланысты зерттеу								
8.4 Көміртек және оның қосылыстары	Көміртектің жалпы сипаттамасы	8.4.3.1 көміртек неліктен көптеген қосылыстарында төрт байланыс түзетінін түсіндіру; 8.4.3.2 табиғатта көміртек және оның қосылыстарының таралуын сипаттау		4-тоқсан						
	Көміртектің аллотропиялық түр өзгерістері	8.4.3.3 көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің құрылысын және қасиеттерін салыстыру; 8.4.3.4 көміртектің аллотропиялық түр өзгерістерінің қолданылу аймағын зерттеу		8.8 Атом құрылысы. Химиялық элементтердің периодтық жүйесі	Энергетикалық деңгейлер. Атомдағы электрондардың қозғалысы. № 11 зертханалық тәжірибе «Атомдар модельдерін жасау»	8.4.8.1 әрбір электрон қабатында электрон саны нақты максимал мәннен аспайтынын түсіну; 8.4.8.2 <i>s</i> және <i>p</i> орбиталдарының пішінін білу; 8.4.8.3 алғашқы 20 химиялық элементтің электрондық конфигурациясын және электронды графикалық формуларын жаза білу	3	Бұл тарау орны ауысып 1-тоқсанда болған тарау. Орны ауыстырылған себебі, сабақтастықты сақтай отырып, прогрессия ұстанымына негізделген.		
	Көміртектің қасиеттері. № 6 практикалық	8.4.3.5 көміртектің физикалық және химиялық			Иондардың түзілуі	8.4.8.4 атомдар электрондарды қабылдай немесе	1			

	жұмыс «Көміртектің физикалық және химиялық қасиеттері». Көміртектің оксидтері. № 7 практикалық жұмыс «Көмірқышқыл газын алу және оның қасиеттерін зерттеу»	қасиеттерін зерттеу; 8.4.3.6 көміртек жанған кезде көміртек диоксиді мен көміртек монооксидінің түзілу жағдайларын сипаттау және тірі ағзаларға иіс газының физиологиялық әсерін түсіндіру; 8.4.3.7 көмірқышқыл газын ала алу, оны анықтау және қасиеттерін зерттеу; 8.4.3.8 көміртектің табиғаттағы айналымын құру және түсіндіру				жоғалта алатынын және осының нәтижесін де иондар түзілетінін түсіну				
8.4 Су	Табиғаттағы су	8.4.2.6 судың табиғатта кең таралғандығын, бірегей қасиеттерін және оның өмір үшін маңызын түсіндіру; 8.4.2.7 судың табиғаттағы айналымын түсіндіру			Химиялық элементтердің периодтық жүйесінің құрылымы	8.4.8.5 топ, период, атом нөмірінің физикалық мәнін түсіндіру	1			
	Судың ластану себептері.	8.4.2.8 судың ластануының			Химиялық элемент	8.4.8.6 бір топтағы элементтердің	1	Сабақтастық ұстаным		

	Судың кермектігі. № 10 зертханалық тәжірибе «Судың кермектігін анықтау»	қауіптілігі мен себебін анықтау, суды тазарту әдістерін түсіндіру; 8.4.2.9 судың «кермектігін» анықтау және оны жою тәсілдерін түсіндіру; 8.4.2.10 суды сусыз мыс (II) сульфатын қолданып анықтау тәсілін білу			атомдарының қасиеттері мен кейбір сипаттамаларының периодты түрде өзгеруі	сыртқы электрондық деңгейінде электрондар санының бірдей болатындығын түсіну; 8.4.8.6 топтар мен периодтарда элементтер қасиеттерінің заңдылықпен өзгеретінін түсіндіру; 8.4.8.7 электртерістілік ұғымын түсіну		бойынша, электртерістілік ұғымын осы сабаққа енгіздік.			
					Заттардың қасиеттері мен кейбір сипаттамаларының периодты түрде өзгеруі	8.4.8.8 жай заттардың периодтық кесте бойынша қасиеттерін болжау; 8.4.8.9 қосылыстардың периодтық кесте бойынша қасиеттерін болжау	1	Сабақтастық және прогрессия ұстанымдары бойынша, сабақ мақсаттарын Блум таксономисы бойынша құррастырдық.			
					Периодтық заң	8.4.8.10 химиялық элементтердің периодтық	1	Сабақтастық ұстаным бойынша,			

					заңының тұжырымдамасын білу және мәнін түсіну		периодтық заңның тұжырымдамасын сабаққа енгіздік.			
				Химиялық элементтердің табиғи ұяластары және олардың қасиеттері	8.4.8.11 химиялық қасиеттері ұқсас элементтердің бір топқа жататындығын дәлелдеу; 8.4.8.12 химиялық элементтердің табиғи ұяластарын білу және сілтілік металдар, галогендер, инертті элементтердің ұяластарына мысалдар келтіру	1				
				Элементтің тотығу дәрежесі	8.4.8.13 тотығу дәрежесін табудың ережесін білу және қолдану	2				
			8.9 Химиялық байланыс түрлері	Электртерістілік. Ковалентті байланыс	8.4.9.1 электртерістілік ұғымы негізінде атомдар арасындағы ковалентті байланыстың	1				

					түзілуін түсіндіру						
					Иондық байланыс	8.4.9.2 иондық байланыстың түзілу механизмін сипаттау және иондық қосылыстардың қасиеттерін болжау	1				
					Кристалдық тор түрлері, байланыс типтері және заттардың қасиеттері арасындағы өзара байланыс	8.4.9.3 заттар қасиеттерінің кристалдық тор типтеріне тәуелділігін түсіндіру	2				
					ТЖБ		1				
						Жалпы	68				
					<p>Қорытынды: 8 сыпта химия пәні 68 сағат, аптасына 2 сағат. Сабақ мақсаттарында бұрынғы бағдарламадан барлық тақырыптар қамтылды.</p> <p>7- сыныптан – «Табиғи қышқылдар мен негіздер» тақырыбы қосылды. Ал 9-сыныптан «Сілітілік металдар мен Галогендр.Хлор» тақырыптары қосылды.</p> <p>Сабақ мақсаттары күрделенген жоқ, тек сабақтастық пен прогрессия және дифференциация ұстанымдары бойынша оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай тоағастырылды.</p>						

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған
«Химия» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі мазмұны	Оқу мақсаттары	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі мазмұны	Оқу мақсаттары	Сағат саны	Негіздеме
1-тоқсан			1-тоқсан				
9.1 Электролиттік диссоциация	Электролиттер мен бейэлектролиттер. № 1 көрсетілім «Иондық және ковалентті полюсті байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациясы»	9.4.1.1 электролиттер мен бейэлектролиттердің анықтамасын білу және мысалдар келтіру; 9.4.1.2 заттардың ерітінділері немесе балқымаларының электрөткізгіштігі химиялық байланыс түріне тәуелді екендігін түсіндіру	9.1 Электролиттік диссоциация	Электролиттер мен бейэлектролиттер. № 1 көрсетілім «Иондық және ковалентті полюсті байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациясы»	9.4.1.1 электролиттер мен бейэлектролиттердің анықтамасын білу және мысалдар келтіру; 9.4.1.2 заттардың ерітінділері немесе балқымаларының электрөткізгіштігі химиялық байланыс түріне тәуелді екендігін түсіндіру	1	
	Электролиттік диссоциациялану теориясы	9.4.1.3 электролиттік диссоциация теориясының негізгі қағидаларын білу; 9.4.1.4 иондық және коваленттік полюсті байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациялану механизмін түсіндіру		Электролиттік диссоциациялану теориясы	9.4.1.3 электролиттік диссоциация теориясының негізгі қағидаларын білу; 9.4.1.4 иондық және коваленттік полюсті байланысы бар заттардың электролиттік диссоциациялану механизмін түсіндіру	2	

	Қышқыл, негіз, тұздардың электролиттік диссоциациясы. № 1 зертханалық тәжірибе «Қышқыл, сілті ерітінділерінің рН анықтау»	9.4.1.5 ерітіндінің қышқылдығы мен сілтілігін ажырату; 9.4.1.6 қышқыл, сілті, орта және қышқылдық тұздардың электролиттік диссоциациялану теңдеулерін құрастыру		Қышқыл, негіз, тұздардың электролиттік диссоциациясы. № 1 зертханалық тәжірибе «Қышқыл, сілті ерітінділерінің рН анықтау»	9.4.1.5 ерітіндінің қышқылдығы мен сілтілігін ажырату; 9.4.1.6 қышқыл, сілті, орта және қышқылдық тұздардың электролиттік диссоциациялану теңдеулерін құрастыру	1	
	Диссоциациялану дәрежесі. Күшті және әлсіз электролиттер	9.4.1.7 күшті және әлсіз электролиттерге мысал келтіру және оларды ажырату, диссоциациялану дәрежесін анықтай білу		Диссоциациялану дәрежесі. Күшті және әлсіз электролиттер	9.4.1.7 күшті және әлсіз электролиттерге мысал келтіру және оларды ажырату, диссоциациялану дәрежесін анықтай білу	1	
	№ 1 практикалық жұмыс «Ион алмасу реакциялары»	9.2.2.1 алмасу реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.2.2.2 ион алмасу реакцияларының жүру себептерін түсіндіру		Ион алмасу реакциялары	9.2.2.1 алмасу реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.2.2.2 ион алмасу реакцияларының жүру себептерін түсіндіру	1	Әділдік құндылығына сәйкестендіріп, бұл тақырыпты практикалық жұмыстан бөліп алдық
	Электролиттік диссоциациялану теориясы тұрғысынан қышқыл, негіз,	9.3.4.1 қышқылдар, еритін және ерімейтін негіздер, орта тұздардың химиялық		Электролиттік диссоциациялану теориясы тұрғысынан қышқыл,	9.3.4.1 қышқылдар, еритін және ерімейтін негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін	2	

	тұздардың химиялық қасиеттері	қасиеттерін көрсететін реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.3.4.2 қышқылдар және негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін тәжірибе жүзінде зерттеу және қорытынды жасау		негіз, тұздардың химиялық қасиеттері	көрсететін реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.3.4.2 қышқылдар және негіздер, орта тұздардың химиялық қасиеттерін тәжірибе жүзінде зерттеу және қорытынды жасау		
	Тұздар гидролизі. № 2 зертханалық тәжірибе «Тұздар гидролизі»	9.3.4.3 орта тұз ерітіндісінің ортасын тәжірибе жүзінде анықтау; 9.3.4.4 орта тұз гидролизінің теңдеуін молекулалық және иондық түрде құрастыру; 9.3.4.5 орта тұз ерітіндісінің реакция ортасын болжау		№ 1 практикалық жұмыс «Электролиттік диссоциациясы» тақырыбына эксперименттік есептер шығару	9.3.4.2 экспериментарқылы қышқылдардың, негіздердің, орта тұздардың химиялық қасиеттерін білу және қорытынды жасау	1	Адамның еңбек пен шығармашылық үдерісінде табысқа жету үшін, бұл тақырыпты жеке бөлдік.
9.1 Бейорганикалық қосылыстардың сапалық талдауы	Катиондарға сапалық реакциялар. № 3 зертханалық тәжірибе «Li ⁺ , Na ⁺ , K ⁺ , Ca ²⁺ , Sr ²⁺ , Ba ²⁺ ,	9.4.1.8 Li ⁺ , Na ⁺ , K ⁺ , Ca ²⁺ , Sr ²⁺ , Ba ²⁺ , Cu ²⁺ металл катиондарын анықтау үшін жалын түсінің боялу реакциясын жүргізу		Тұздар гидролизі. № 2 зертханалық тәжірибе «Тұздар гидролизі»	9.3.4.3 орта тұз ерітіндісінің ортасын тәжірибе жүзінде анықтау; 9.3.4.4 орта тұз гидролизінің теңдеуін молекулалық және	2	

	<p>Cu^{2+} катиондарын жалын түсінің боялуы бойынша анықтау»; № 4 зертханалық тәжірибе «Fe^{2+}, Fe^{3+}, Cu^{2+} катиондарына сапалық реакциялар»</p>	<p>және сипаттау; 9.4.1.9 Fe^{2+}, Fe^{3+}, Cu^{2+} катиондарын анықтау үшін сапалық реакция жүргізу</p>			<p>иондық түрде құрастыру; 9.3.4.5 орта тұз ерітіндісінің реакция ортасын болжау</p>		
	<p>Аниондардың сапалық реакциялары. № 5 зертханалық тәжірибе «Сулы ерітіндідегі Cl^-, Br^-, I^-, PO_4^{3-}, SO_4^{2-}, CO_3^{2-}, NO_3^-, SiO_3^{2-} аниондарын анықтау»</p>	<p>9.4.1.10 хлорид-, бромид-, йодид-, сульфат, карбонат-, фосфат-, нитрат-, силикат- иондарына сапалық реакцияларды тәжірибе жүзінде жүргізу және ион алмасу реакцияларын бақылап нәтижесін сипаттау</p>		<p>Көп кездесетін иондарға сапалық реакциялар. № 3 зертханалық тәжірибе «Li^+, Na^+, K^+, Ca^{2+}, Sr^{2+}, Ba^{2+}, Cu^{2+} катиондарын жалын түсінің боялуы бойынша анықтау»; № 4 зертханалық тәжірибе «Fe^{2+}, Fe^{3+}, Cu^{2+} катиондарына сапалық реакциялар»; № 5 зертханалық</p>	<p>9.4.1.8 Li^+, Na^+, K^+, Ca^{2+}, Sr^{2+}, Ba^{2+}, Cu^{2+} металл катиондарын анықтау үшін жалын түсінің боялу реакциясын жүргізу және сипаттау; 9.4.1.9 Fe^{2+}, Fe^{3+}, Cu^{2+} катиондарын анықтау үшін сапалық реакция жүргізу; 9.4.1.10 хлорид-, бромид-, йодид-, сульфат, карбонат-, фосфат-, нитрат-, силикат- иондарына сапалық реакцияларды тәжірибе жүзінде</p>	2	<p>Сабақтастық құндылығына байланысты, көп кездесетін иондар: катиондар мен аниондар сапалық реакция біріктіріліп, өткізіледі.</p>

				тәжірибе «Сулы ерітіндідегі Cl ⁻ , Br ⁻ , I ⁻ , PO ₄ ³⁻ , SO ₄ ²⁻ , CO ₃ ²⁻ , NO ₃ ⁻ , SiO ₃ ²⁻ аниондарын анықтау»	жүргізу және ион алмасу реакцияларын бақылап нәтижесін сипаттау		
	№ 2 практикалық жұмыс «Бейорганикалық қосылыстар құрамының сапалық талдауы»	9.4.1.11 белгісіз заттардағы катион және аниондарды анықтау тәжірибесінің жоспарын құру және оны практикада жүзеге асыру		№ 2 практикалық жұмыс «Бейорганикалық қосылыстар құрамының сапалық талдауы»	9.4.1.11 белгісіз заттардағы катион және аниондарды анықтау тәжірибесінің жоспарын құру және оны практикада жүзеге асыру	1	
	Есептер шығару «Әрекеттесуші заттардың біреуі артық мөлшерде берілген реакция теңдеулері бойынша есептеулер»	9.2.3.1 әрекеттесуші заттардың біреуі артық берілген реакция теңдеулері бойынша есептеулер жүргізу		Есептер шығару «Әрекеттесуші заттардың біреуі артық мөлшерде берілген реакция теңдеулері бойынша есептеулер»	9.2.3.1 әрекеттесуші заттардың біреуі артық берілген реакция теңдеулері бойынша есептеулер жүргізу	1	
9.1 Химиялық реакция жылдамдығы	Химиялық реакциялардың жылдамдығы. Химиялық реакциялар жылдамдығына әсер ететін факторлар. № 2 көрсетілім «Әртүрлі	9.3.2.1 реакция жылдамдығы ұғымын түсіндіру; 9.3.2.2 реакция жылдамдығына әсер ететін факторларды анықтау және оны бөлшектердің кинетикалық теориясы		ТЖБ		1	

	реакциялар жылдамдығы»; № 6 зертханалық тәжірибе «Реакция жылдамдығына температура, концентрация мен бөлшектер өлшемінң әсері»	тұрғысынан түсіндіру					
	Катализаторлар. Ингибиторлар. № 3 практикалық жұмыс «Реакция жылдамдығына катализатордың әсері»	9.3.2.3 катализатордың реагенттен айырмашылығын және реакция жылдамдығына әсерін түсіндіру; 9.3.2.4 реакция жылдамдығына ингибитордың әсерін түсіндіру					
9.1 Қайтымды реакциялар	Қайтымды және қайтымсыз химиялық реакциялар. Химиялық тепе-теңдік. № 3 көрсетілім «Қайтымды химиялық реакциялар»; № 7 зертханалық	9.3.3.1 қайтымды және қайтымсыз реакцияларды біл; 9.3.3.2 тепе-теңдікті динамикалық үдеріс ретінде сипаттау және Ле-Шателье-Браун принципі бойынша химиялық тепе-теңдіктің ығысуын болжау;					

	тәжірибе «Химиялық тепе-теңдіктің ығысуы»	9.3.3.3 химиялық тепе-теңдік күйіне және химиялық реакция жылдамдығына жағдайлар өзгерісінің әсерін түсіну және ажырату; 9.3.3.4 химиялық тепе-теңдікті бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан түсіндіру					
2-тоқсан							
9.2 Тотығу- тотықсыздану реакциялары	Тотығу дәрежесі. Тотығу және тотықсыздану	9.2.2.3 тотығу дәрежесін табудың ережесін білу және қолдану; 9.2.2.4 тотығу және тотықсыздану үдерістері бір- бірімен байланысты екенін және бір мезгілде жүретіндігін түсіну	9.2 Металдар мен құймалар	Металдардың жалпы сипаттамасы. № 4 көрсетілім «Металдардың кристалдық тор модельдері»	9.1.4.1 металдық байланыс пен металдық кристалдық тор жайындағы білімдерін қолданып металдардың қасиетін түсіндіре алу; 9.1.4.2 металдарға тән физикалық және химиялық қасиеттерді сипаттау және металл атомдарының тек тотықсыздандырғыш қасиет көрсететінін түсіндіру		

	Тотығу-тотықсыздану реакциялары	9.2.2.5 тотығу-тотықсыздану реакцияларын тотығу дәрежесі өзгере жүретін реакциялар ретінде түсіну; 9.2.2.6 тотығу процесін электронды беру, ал тотықсыздану-электронды қосып алу деп түсіну		Металдарды алу	9.4.2.6 кеннен металды алу үдерісін сипаттау		Бұл тарау – реті ауысқан тарау. Сабқтастық пен бірізділік, ашықтық құндылығы арына сәйкестендірі, оқу мақсаттары өткен тақырыптармен сәйкес келеді.
	Электрондық баланс әдісі	9.2.2.7 электрондық баланс әдісімен тотығу-тотықсыздану реакцияларының коэффициенттерін қою		Металдар құймалары. № 5 көрсетілім «Металдар және құймалар» Есептер шығару «Реакция теңдеуі бойынша қоспаның белгілі бір массалық үлесін құрайтын, басқа заттың массасы белгілі жағдайда зат массасын есептеу»	9.2.2.7 құйма ұғымын және оның артықшылықтарын білу; 9.2.2.8 қоспаның белгілі бір массалық үлесін құрайтын, басқа заттың массасы белгілі жағдайда реакция теңдеуі бойынша зат массасын есептеу		

9.2 Металдар мен құймалар	Металдардың жалпы сипаттамасы. № 4 көрсетілім «Металдардың кристалдық тор модельдері»	9.1.4.1 металдық байланыс пен металдық кристалдық тор жайындағы білімдерін қолданып металдардың қасиетін түсіндіре алу; 9.1.4.2 металдарға тән физикалық және химиялық қасиеттерді сипаттау және металл атомдарының тек тотықсыздандырғыш қасиет көрсететінін түсіндіру		Магний, кальций және олардың қосылыстары. № 8 зертханалық тәжірибе «Кальцийдің сумен және қышқыл ерітіндісімен әрекеттесуі»	9.2.2.9 магний мен кальцийдің атом құрылысын, жалпы қасиеттерін салыстыру және реакция теңдеулерін құрастыру; 9.2.2.10 магний, кальций оксидтері мен гидроксидтерінің негіздік қасиеттерін түсіндіру және қолданылуын сипаттау		БІнтымақтаст ық құндылығын іске асыра отырып, осы тақырып мақасаттарым ен орналастыры лды.
	Металдар құймалары. № 5 көрсетілім «Металдар және құймалар»	9.1.4.3 құйма ұғымын және оның артықшылықтарын білу; 9.1.4.4 шойын мен болаттың құрамы мен қасиеттерін салыстыру; 9.4.2.5 Қазақстандағы металдардың кен орындарын атау және оларды өндіру үдерістерін, қоршаған ортаға		Алюминий және оның қосылыстары. № 7 көрсетілім «Алюминий мен оның құймалары»; № 9 зертханалық тәжірибе «Алюминийдің қышқыл және сілті ерітінділерімен әрекеттесуі»	9.2.2.11 атом құрылысы негізінде алюминийдің қасиетт ерін түсіндіру, оның маңызды қосылыстары мен құймаларының қолдану аймағын атау; 9.2.2.12 алюминий оксиді мен гидроксидінің екідайлы қасиеттерін зерттеу		БІнтымақтаст ық құндылығын іске асыра отырып, осы тақырып мақасаттарым ен орналастыры лды.

		әсерін түсіндіру					
	Металдарды алу	9.4.2.6 кеннен металды алу үдерісін сипаттау					
	Есептер шығару «Реакция теңдеуі бойынша қоспаның белгілі бір массалық үлесін құрайтын, басқа заттың массасы белгілі жағдайда зат массасын есептеу»	9.2.3.2 қоспаның белгілі бір массалық үлесін құрайтын, басқа заттың массасы белгілі жағдайда реакция теңдеуі бойынша зат массасын есептеу			№ 4 практикалық жұмыс «Металдар» тақырыбына эксперименттік есептер шығару	9.2.1.7 1 (I), 2 (II), 13 (III) –топ металдарының жай және күрделі заттармен әрекеттесуіне байланысты тәжірибені жоспарлау және жүргізу	
9.2 1 (I), 2 (II) және 13 (III) топ элементтері және олардың қосылыстары	1 (I)-топ элементтері және олардың қосылыстары. № 6 көрсетілім «Натрийдің сумен әрекеттесуі»	9.2.1.1 атом құрылысы негізінде сілтілік металдардың жалпы қасиеттерін түсіндіру; 9.2.1.2 сілтілік металдардың оксидтері мен гидроксидтерінің негіздік қасиеттерін сипаттайтын реакция	9.3 Бейметалдар	Күкірт және оның қосылыстары № 7 көрсетілім «Күкірттің аллотропиялық түр өзгерістері»	9.2.3.1 күкірттің жалпы қасиетін сипаттау; 9.2.3.2 күкірттің аллотропиялық түр өзгерістерінің физикалық қасиеттерін салыстыру және күкірттің химиялық қасиеттерін зерттеу; 9.2.3.3 күкірттің (IV)		Бұл тарау аздап тақырыбы мен мазмұны өзгертілген тарау. Білім жүйесінде жаһандық қоғамдастық жағдайында өзгеріске ұшырады.

		теңдеулерін құрастыру			және (VI) оксидтерінің физикалық және химиялық қасиеттерін салыстыру және күкірт диоксидінің физиологиялық әсерін түсіндіру; 9.2.3.4 қышқылдық жаңбырдың пайда болу себебі мен экологияға тигізетін әсерін түсіндіру;		
	2 (II)-топ металдары және олардың қосылыстары. № 8 зертханалық тәжірибе «Кальцийдің сумен және қышқыл ерітіндісімен әрекеттесуі»	9.2.1.3 1 (I)-ші және 2 (II)топ металдарының жалпы қасиеттерін салыстыру және реакция теңдеулерін құрастыру; 9.2.1.4 кальций оксиді мен гидроксидінің негіздік қасиеттерін түсіндіру және қолданылуын сипаттау					
	13 (III)-топ металдары. Алюминий және оның қосылыстары. № 7 көрсетілім	9.2.1.5 атом құрылысы негізінде алюминийдің қасиеттерін түсіндіру, оның маңызды		Күкірт қышқылы және оның тұздары. № 5 практикалық жұмыс	9.2.1.14 күкірт қышқылы ерітіндісі мен оның тұздарының физикалық және химиялық қасиеттерін зерттеу		Пән мазмұнына қарай, сабақ мақсаттарын талдай келе, осы тараудың

	«Алюминий мен оның құймалары»; № 9 зертханалық тәжірибе «Алюминийдің қышқыл және сілті ерітінділерімен әрекеттесуі»	қосылыстары мен құймаларынның қолдану аймағын атау; 9.2.1.6 алюминий, оның оксиді мен гидроксидінің екідайлы қасиеттерін зерттеу			«Сұйылтылған күкірт қышқылы ерітіндісі және оның тұздарының химиялық қасиеттерін зерттеу»		орны ауысуы, оқушының тақырыпты игеруіне жағдай туғызып, мүмкіндік беріп отырмыз
	№ 4 практикалық жұмыс «Металдар» тақырыбына эксперименттік есептер шығару	9.2.1.7 1 (I), 2 (II), 13 (III) –топ металдарының жай және күрделі заттармен әрекеттесуіне байланысты тәжірибені жоспарлау және жүргізу			Азот. Аммиак № 11 зертханалық тәжірибе «Азот және аммиак молекулаларының моделдері». № 8 көрсетілім «Аммиактың алынуы және оның қасиеттерін зерттеу».	9.2.3.6 азоттың қасиеттерін түсіну; 9.2.3.7 аммиак молекуласының құрылымын анықтау, аммиактың қасиеттерін және қолданылуын түсіну; 9.2.3.8 аммиакты аммоний тұзы ерітіндісі мен сілті ерітіндісін әрекеттестіру жолымен алуды білу және газ тәрізді аммиак пен оның ерітіндісінің қасиеттерін зерттеу	Пән мазмұнына қарай, сабақ мақсаттарын талдай келе, осы тараудың орны ауысуы, оқушының тақырыпты игеруіне жағдай туғызып, мүмкіндік беріп отырмыз.
3-тоқсан							

9.3 17 (VII), 16 (VI), 15 (VI), 14 (IV)-топ элементтері және олардың қосылыстары	Галогендер	9.1.4.5 галоген молекулаларының электрондық формулаларын құрастыру және кристалдық тор түрі мен байланыс типін анықтау; 9.2.1.8 топта галогендер қасиеттерінің өзгеру заңдылықтарын болжау					
	Хлор	9.2.1.9 хлордың химиялық қасиеттерін сипаттау: металдармен, сутекпен және галогенидтермен әрекеттесуі					
	Хлорсутек қышқылы. № 10 зертханалық тәжірибе «Хлорсутек ерітіндісінің химиялық қасиеттерін зерттеу»	9.2.1.10 хлорсутек қышқылы ерітіндісінің химиялық қасиеттерін зерттеу және қолдану аясын білу		Азот қышқылы. Нитраттар. № 13 зертханалық тәжірибе «Азот қышқылының басқа қышқылдармен ортақ қасиеттері»	9.2.3.9 азот қышқылының басқа қышқылдармен жалпы ортақ қасиеттерін зерттеу 9.2.3.10 сұйылтылған және концентрлі азот қышқылының металмен әрекеттесуінің ерекшелігін салыстыру;		Пән мазмұнына қарай, сабақ мақсаттарын талдай келе, осы тараудың орны ауысуы, оқушының тақырыпты игеруіне жағдай туғызып,

					9.2.3.11 нитраттың термиялық айрылуының ерекшелігін түсіндіру		мүмкіндік беріп отырмыз.
	16 (VI)-топ элементтері. Күкірт. № 7 көрсетілім «Күкірттің аллотропиялық түр өзгерістері»	9.2.1.11 16 (VI)-топ элементтерінің жалпы қасиетін сипаттау; 9.2.1.12 күкірттің аллотропиялық түр өзгерістерінің физикалық қасиеттерін салыстыру және күкірттің химиялық қасиеттерін көрсететін реакция теңдеулерін құрастыру					
	Күкірттің қосылыстары	9.2.1.13 күкірттің (IV) және (VI) оксидтерінің физикалық және химиялық қасиеттерін салыстыру және күкірт диоксидінің физиологиялық әсерін түсіндіру; 9.4.2.1 қышқылдық жаңбырдың пайда		Фосфор және оның қосылыстары	9.2.1.22 фосфордың аллотропиялық түр өзгерістерін салыстыру; 9.4.2.2 фосфор қосылыстарының Қазақстандағы кен орындарын атау; 9.2.1.23 фосфор және оның қосылыстарының жалпы химиялық		

		болу себебі мен экологияға тигізетін әсерін түсіндіру;			қасиеттерін түсіндіру		
	Күкірт қышқылы және оның тұздары. № 5 практикалық жұмыс «Сұйылтылған күкірт қышқылы ерітіндісі және оның тұздарының химиялық қасиеттерін зерттеу»	9.2.1.14 күкірт қышқылы ерітіндісі мен оның тұздарының физикалық және химиялық қасиеттерін зерттеу		Көміртек және кремнийдің жалпы сипаттамасы. Көміртек пен кремнийдің аллотропиялық түр өзгерістері № 9 көрсетілім «Алмаз бен кремний кристалдық торының модельдері»	9.2.3.15 көміртек пен кремнийдің атом құрылысын, жалпы қасиеттерін салыстыру және зерттеу; 9.2.3.16 табиғатта көміртек, кремнийдің және оның қосылыстарының таралуын сипаттау; 9.2.3.17 көміртектің, кремнийдің аллотропиялық түр өзгерістерінің құрылысын және қасиеттерін салыстыру және қолданылу аймағын зерделеу;		Пән мазмұнына қарай, сабақ мақсаттарын талдай келе, осы тараудың орны ауысуы, оқушының тақырыпты игеруіне жағдай туғызып, мүмкіндік беріп отырмыз.
	Есеп шығару. Теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өнімі шығымының массалық/көлем	9.2.3.3 теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өнімінің шығымын есептеу		Көміртек және кремнийдің қосылыстары № 10 көрсетілім «Кремний диоксиді мен кремний	9.2.3.18 көміртек, кремний қосылыстарының қасиеттерін түсіндіру және қолданылуын сипаттау; 9.2.3.19 көміртек		Пән мазмұнына қарай, сабақ мақсаттарын талдай келе, осы тараудың орны ауысуы,

	дік үлестеріне есептеулер»				карбидінің кристалдық торының модельдері»	жанған кезде көміртек диоксиді мен көміртек монооксидінің түзілу жағдайларын сипаттау және тірі ағзаларға иіс газының физиологиялық әсерін түсіндіру		оқушының тақырыпты игеруіне жағдай туғызып, мүмкіндік беріп отырмыз.
	Азот.№ 11 зертханалық тәжірибе «Азот молекуласының моделі»	9.2.1.15 азоттың қасиеттерін және табиғаттағы азот айналымын түсіндіру						
	Аммиак. № 12 зертханалық тәжірибе «Аммиак молекуласының моделі»	9.1.4.6 аммиактың молекулалық, электрондық және құрылымдық формуласын түсіндіру						
	Аммиактың қасиеттері, алынуы мен қолданылуы. № 6 практикалық жұмыс «Аммиактың алынуы және оның қасиеттерін зерттеу». Аммиак өндірісі	9.2.1.16 аммиакты алу қасиеттерін мен қолданылуын түсіндіру; 9.2.1.17 аммиакты аммоний тұзы ерітіндісі мен сілті ерітіндісін әрекеттестіру жолымен алу білу және газ тәрізді аммиак пен оның						

		ерітіндісінің қасиеттерін зерттеу; 9.3.3.5 аммиак өндірісінің үдерісін сипаттау					
	Азот қышқылы. № 13 зертханалық тәжірибе «Азот қышқылының басқа қышқылдармен ортақ қасиеттері»	9.1.4.7 азот қышқылының молекулалық, формулаларын білу және атомдар арасындағы химиялық байланыстардың түзілуін түсіндіру; 9.2.1.18 азоттан азот қышқылын алудың реакция теңдеуін құрастыру; 9.2.1.19 азот қышқылының басқа қышқылдар-мен жалпы ортақ қасиеттерін зерттеу					
	Азот қышқылы мен нитраттардың өзіне тән қасиеттері	9.2.1.20 сұйылтылған және концентрлі азот қышқылының металмен әрекеттесуінің ерекшелігін сипаттау және реакция теңдеулерін					

		құрастыру; 9.2.1.21 нитраттың термиялық айрылуының ерекшелігін түсіндіру, реакция теңдеулерін құрастыру					
	Фосфор және оның қосылыстары	9.2.1.22 фосфордың аллотропиялық түр өзгерістерін салыстыру; 9.4.2.2 фосфор қосылыстарының Қазақстандағы кен орындарын атау; 9.2.1.23 фосфор және оның қосылыстарының жалпы химиялық қасиеттерін түсіндіру					
	Минералды тыңайтқыштар. № 8 көрсетілім «Минералды тыңайтқыштар»	9.4.2.3 минералды тыңайтқыштардың жіктелуін және олардың құрамына кіретін қоректік элементтерді атау; 9.4.2.4 азот және фосфор тыңайтқыштарының қоршаған ортаға әсерін зерделеу					

	Кремний және оның қосылыстары. № 9 көрсетілім «Алмаз, кремний, кремний диоксиді мен кремний карбидінің кристалдық торының модельдері»	9.2.1.24 кремнийдің қолданылу аймағын және оның жартылай өткізгіш ретінде қолданылуын түсіндіру; 9.1.4.8 кремний, оның диоксиді мен карбидіндегі химиялық байланыс түрін және кристалдық тор түрін сипаттау; 9.2.1.25 кремний мен оның қосылыстарының негізгі химиялық қасиеттерін сипаттау және реакция теңдеулерін құрастыру					
3-тоқсан			3-тоқсан				
9.3 17 (VII), 16 (VI), 15 (VI), 14 (IV)-топ элементтері және олардың қосылыстары	Галогендер	9.1.4.5 галоген молекулаларының электрондық формулаларын құрастыру және кристалдық тор түрі мен байланыс типін анықтау; 9.2.1.8 топта галогендер	9.4 Көмірсутектер	Органикалық заттардың ерекшеліктері	9.3.4.1 бейорганикалық қосылыстар мен органикалық қосылыстардың қасиеттерін салыстыру; 9.3.4.2 органикалық қосылыстардың көптүрлілігінің себебін түсіндіру	1	Бұл тарау- жаңа тарау. Бұрын 4-тоқсанда ғана оқылатын тақырыптар енді. Оқу мақсаттарын жеңілдетіу

		қасиеттерінің өзгеру заңдылықтарын болжау					барысында, ашықтық және сабақтастық құндылықтарын іске асыра отырып, органикалық химияны 9 сыныпта, негізгі мектеп бітірушілердің біртұтастық білім қалыптастыруна ұсынылып отыр
	Хлор	9.2.1.9 хлордың химиялық қасиеттерін сипаттау: металдармен, сутекпен және галогенидтермен әрекеттесуі		Көмірсутектер. Алкандар	9.3.4.3 көмірсутектердің жіктелуін білу; 9.3.4.4 көмірсутектердің табиғи көздерін білу; 9.3.4.5 гомолог ұғымын және алкандардың гомологтық қатарын білу;	1	Оқу мақсаттарын жеңілдету барысында, тақырыптың сабақтар жүйесінде орны ауысты.

	Хлорсутек қышқылы. № 10 зертханалық тәжірибе «Хлорсутек ерітіндісінің химиялық қасиеттерін зерттеу»	9.2.1.10 хлорсутек қышқылы ерітіндісінің химиялық қасиеттерін зерттеу және қолдану аясын білу		Алкандардың номенклатурасы және изомериясы № 12 көрсетілім «Пентан изомерлерінің модельдері»	9.3.4.6 изомерия құбылысын білу және алкандардың құрылымдық изомерлерінің формулаларын құрастыру; 9.3.4.7 алкандар үшін IUPAC номенклатурасын қолдану	1	Алкандардың химияда алатын ерекше орны бар, сондықтан сабақ мақсатын жеңілдету барысында осы тақырыпты жеке бөлдік.
	16 (VI)-топ элементтері. Күкірт. № 7 көрсетілім «Күкірттің аллотропиялық түр өзгерістері»	9.2.1.11 16 (VI)-топ элементтерінің жалпы қасиетін сипаттау; 9.2.1.12 күкірттің аллотропиялық түр өзгерістерінің физикалық қасиеттерін салыстыру және күкірттің химиялық қасиеттерін көрсететін реакция теңдеулерін құрастыру		Көмірсутектер туындыларының жіктелуі. № 10 көрсетілім «Метан, этан, этен, этин, этанол, этаналь, этан қышқылы, глюкоза, аминокетан қышқылы модельдері»	9.3.4.8 көмірсутектердің туындыларының жіктеуі; 9.3.4.9 функционалды қ топ түсінігін, берілген класс қосылысының химиялық қасиеттерін анықтайтын топ ретінде түсіндіру	1	Оқу мақсатын жеңілдету барысында, бұл тақырыптың орны ауыстырылды, себебі оқушыларға жіктей алу түсінікті болады.

	Күкірттің қосылыстары	9.2.1.13 күкірттің (IV) және (VI) оксидтерінің физикалық және химиялық қасиеттерін салыстыру және күкірт диоксидінің физиологиялық әсерін түсіндіру; 9.4.2.1 қышқылдық жаңбырдың пайда болу себебі мен экологияға тигізетін әсерін түсіндіру;		Есеп шығару «Элементтердің массалық үлестері мен салыстырмалы тығыздық бойынша газ тектес заттардың молекулалық формуласын табу»	9.3.4.10 газтектес заттардың молекулалық формуласын салыстырмалы тығыздық пен элементтердің массалық үлестері арқылы анықтау	1	Ойлау қабілетін деңгейлегенде, бұл сабақтың реті де ауысты.
	Күкірт қышқылы және оның тұздары. № 5 практикалық жұмыс «Сұйылтылған күкірт қышқылы ерітіндісі және оның тұздарының химиялық қасиеттерін зерттеу»	9.2.1.14 күкірт қышқылы ерітіндісі мен оның тұздарының физикалық және химиялық қасиеттерін зерттеу		Алкандардың қасиеттері және қолданылуы	9.3.4.11 алкандардың химиялық қасиеттерін сипаттау және оны реакция теңдеулерімен дәлелдеу; 9.3.4.12 еріткіштерді алу үшін алкандарды хлорлаудың маңызы мен бұл еріткіштердің қауіптілік дәрежесін түсіндіру	1	Жаңа тақырып, сабақ мақсаттарын игеруге жағдай жасау.

	Есеп шығару. Теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өнімі шығымының массалық/көлемдік үлестеріне есептеулер»	9.2.3.3 теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өнімінің шығымын есептеу		Циклоалкандар	9.3.4.13 циклоалкендердің қасиеттерін және қолданылуын сипаттау; 9.3.4.14 класаралық изомериясын білу	1	Бұл жаңа енгізілген тақырып, Белгілі бір оқу мақсатын талдай алу үшін керек, өте маңызды.
	Азот.№ 11 зертханалық тәжірибе «Азот молекуласының моделі»	9.2.1.15 азоттың қасиеттерін және табиғаттағы азот айналымын түсіндіру		Алкендер. № 13 көрсетілім «Этиленнің жануы, бром суы мен калий перманганаты ерітінділерін түссіздендіруі»	9.3.4.15 қанықпағандық ұғымын сипаттау; 9.3.4.16 этен мысалында алкендердің химиялық қасиеттерін (жану, гидрлеу, гидратация, галогендеу, сапалық реакциялар) оқып үйрену, химиялық реакция теңдеулерімен дәлелдеу; 9.3.4.17 полиэтилен мысалында полимерлену реакциясының механизмі мен полимерлердің құрылымының ерекшеліктерін түсіндіру; 9.3.4.18 пластиктің	2	Сабақ ретінің орны ауысып отыр, және сабақ мақсаттарын толық игеруге тағы 1 сағат қостық.

					ыдырау мерзімінің ұзақтық мәселесін түсіну және оқып білу, қоршаған ортада пластик материалдардың көбеюінің зардабын білу			
	Аммиак. № 12 зертханалық тәжірибе «Аммиак молекуласының моделі»	9.1.4.6 аммиактың молекулалық, электрондық және құрылымдық формуласын түсіндіру			Алкадиендер. Каучук	9.3.4.19 диендердің қасиеттерін және қолданылуын сипаттау; 9.3.4.20 класаралық изомериясын түсіну; 9.3.4.21 каучуктің адам өміріндегі маңыздылығын түсіну	1	Бұл жаңа енгізілген тақырып, Белгілі бір оқу мақсатын талдай алу үшін керек, өте маңызды.
	Аммиактың қасиеттері, алынуы мен қолданылуы. № 6 практикалық жұмыс «Аммиактың алынуы және оның қасиеттерін зерттеу». Аммиак өндірісі	9.2.1.16 аммиакты алу қасиеттерін мен қолданылуын түсіндіру; 9.2.1.17 аммиакты аммоний тұзы ерітіндісі мен сілті ерітіндісін әрекеттестіру жолымен алу білу және газ тәрізді аммиак пен оның ерітіндісінің қасиеттерін зерттеу;			Алкиндер	9.3.4.22 этин мысалында алкиндердің химиялық қасиеттерін (жану, гидрлеу, гидратация, галогендеу, сапалық реакциялар) оқып үйрену, химиялық реакция теңдеулерімен дәлелдеу	2	Сабақ ретінің орны ауысып отыр, және сабақ мақсаттарын толық игеруге тағы 1 сағат қостық.

		9.3.3.5 аммиак өндірісінің үдерісін сипаттау					
Азот қышқылы. № 13 зертханалық тәжірибе «Азот қышқылының басқа қышқылдармен ортақ қасиеттері»	9.1.4.7 азот қышқылының молекулалық, формулаларын білу және атомдар арасындағы химиялық байланыстардың түзілуін түсіндіру; 9.2.1.18 азоттан азот қышқылын алудың реакция теңдеуін құрастыру; 9.2.1.19 азот қышқылының басқа қышқылдар-мен жалпы ортақ қасиеттерін зерттеу			Ароматты көмірсутектер. Бензол	9.3.4.23 бензолдың алынуы, қасиеттері және қолданылуын сипаттау	2	Сабақ ретінің орны ауысып отыр, және сабақ мақсаттарын толық игеруге тағы 1 сағат қостық.
Азот қышқылы мен нитраттардың өзіне тән қасиеттері	9.2.1.20 сұйылтылған және концентрлі азот қышқылының металмен әрекеттесуінің ерекшелігін сипаттау және реакция теңдеулерін			Көмірсутекті отындар. № 14 көрсетілім «Отын түрлері»	9.3.4.24 құрамында көміртек бар қосылыстардың отын ретінде пайдалану мүмкін екендігін білу және альтернативті отын түрлерін зерттеу, олардың артықшылықтары мен	1	Сабақ ретінің орны ауысты.

		құрастыру; 9.2.1.21 нитраттың термиялық айрылуының ерекшелігін түсіндіру, реакция теңдеулерін құрастыру			кемшіліктерін атау;		
	Фосфор және оның қосылыстары	9.2.1.22 фосфордың аллотропиялық түр өзгерістерін салыстыру; 9.4.2.2 фосфор қосылыстарының Қазақстандағы кен орындарын атау; 9.2.1.23 фосфор және оның қосылыстарының жалпы химиялық қасиеттерін түсіндіру		Мұнай. № 15 көрсетілім «Мұнай және мұнай өнімдері»	9.3.4.25 мұнай фракцияларын және шикі мұнайды айдау өнімдерінің қолдану аймақтарын атау; 9.3.4.26 Қазақстандағы көмірдің, мұнайдың, табиғи газдың кен орындарын атау және оларды өндірудің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру	1	Сабақ ретінің орны ауысты. Функционалдық сауаттылық қалыптастыру барысында, жаңа мақсат қосылды. Сабақтастық Ұстанымын қолдандық.
	Минералды тыңайтқыштар. № 8 көрсетілім «Минералды тыңайтқыштар»	9.4.2.3 минералды тыңайтқыштардың жіктелуін және олардың құрамына кіретін қоректік элементтерді атау; 9.4.2.4 азот және фосфор тыңайтқыштарының қоршаған ортаға әсерін зерделеу		Көмірсутектердің арасындағы генетикалық байланыс	9.3.4.27 көмірсутектердің арасындағы генетикалық байланысты зерттеу	1	Жаңа тақырып, ойлау дағдыларын күрделендіре отырып, сабақтастық құндылықты іске асыру.

	Кремний және оның қосылыстары. № 9 көрсетілім «Алмаз, кремний, кремний диоксиді мен кремний карбидінің кристалдық торының модельдері»	9.2.1.24 кремнийдің қолданылу аймағын және оның жартылай өткізгіш ретінде қолданылуын түсіндіру; 9.1.4.8 кремний, оның диоксиді мен карбидіндегі химиялық байланыс түрін және кристалдық тор түрін сипаттау; 9.2.1.25 кремний мен оның қосылыстарының негізгі химиялық қасиеттерін сипаттау және реакция теңдеулерін құрастыру		Есеп шығару “Көмірсутектердің жану өңімі бойынша молекулалық формуласын табу”	9.3.4.28 көмірсутектердің жану өңімі арқылы молекулалық формуласын есептеу	1	Жаңа тақырып, ойлау дағдыларын күрделендіре отырып, сабақтастық құндылықты іске асыру.
9.3 Адам ағзасындағы химиялық элементтер	Адам ағзасының химиялық құрамы. Макроэлементтер, микроэлементтер және олардың маңызы	9.5.1.1 адам ағзасының құрамына кіретін элементтерді атау және олардың маңызын түсіндіру (O, C, H, N, Ca, P, K, S, Cl, Mg, Fe); 9.5.1.2 Қазақстанның тұрғындарының типтік тамақтану рационын зерттеу		Есеп шығару Теориялық мүмкіндікпен салыстырғандығы реакция өңімі шығымның массалық\көлемдік үлестеріне есептеулер	9.3.4.29 теориялық мүмкіндікпен салыстырғандағы реакция өңімінің шығымын есептеу	1	Жаңа тақырып, ойлау дағдыларын күрделендіре отырып, сабақтастық құндылықты іске асыру.

		және теңгерімді тамақтану рационын құрастыру					
	Ағзадағы кейбір элементтерді анықтау. № 14 зертханалық тәжірибе «Сүйек құрамындағы кальцийді анықтау»; № 15 зертханалық тәжірибе «Тамақ өнімдерінің құрамындағы көміртекті анықтау»	9.5.1.3 адам ағзасындағы кальций мен темірдің ролін түсіндіру; 9.5.1.4 тамақ өнімдерінің құрамындағы көміртекті анықтау		ТЖБ		1	
	Ауыр металдармен қоршаған ортаның ластануы	9.5.1.5 қоршаған ортаның ауыр металдармен ластану көздерін атау және олардың ағзаларға әсерін түсіндіру	4-тоқсан				

4-тоқсан			9.5 Оттекті және азотты органикал ық қосылыст ар	Спирттер	9.4.5.1 спирттердің жіктелуін, метанол мен этанолдың қолданылуын, этанолдың алынуын білу және қасиеттерін түсіндіру; 9.4.5.2 метанол мен этанолдың адам ағзасына физиологиялық әсерін түсіндіру; 9.4.5.3 этиленгликоль мен глицериннің физикалық қасиеттері мен қолданылуын білу	2	Жаңа тарау, сабақ мақсаттарын жеңілдету мақсатында органикалық химия тақырыптары н 2-тоқсанға бөлдік. Бұл тақырыптың өмірде маңызыдылы ғына қарай 2 сағат бөлдік.
9.4 Органикалық химияға кіріспе	Органикалық заттардың ерекшеліктері	9.4.3.1 органикалық қосылыстардың көптүрлілігінің себепін түсіндіру		Фенол	9.4.5.4 фенол құрамын білу, оның химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау	1	Жаңа тақырып, сабақтастық құндылықты іске асыруда, қосылған маңызды тақырып.
	Органикалық қосылыстардың жіктелуі. № 10 көрсетілім «Метан, этан, этен, этин, этанол, этаналь, этан	9.4.3.2 көмірсутектердің және олардың туындылары: спирттер, альдегидтер, карбон қышқылдары, көмірсулар,		Альдегидтер	9.4.5.5 альдегидтерді ң құрамын білу, олардың химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау	1	Жаңа тақырып, сабақтастық құндылықты іске асыруда, қосылған маңызды тақырып.

	қышқылы, глюкоза, аминокотан қышқылы модельдері»	аминқышқылдарының жіктелуін білу; 9.4.3.3 функционалдық топ түсінігін, берілген класс қосылысының химиялық қасиеттерін анықтайтын топ ретінде түсіндіру						
	Органикалық қосылыс-тардың гомологтық қатарлары. № 11 көрсетілім «Алкандардың алғашқы бес өкілінің және сызықты құрылымды спирттердің модельдері»	9.4.3.4 гомолог ұғымын және гомологтық айырмашылықты білу			Карбон қышқылдары. № 16 зертханалық тәжірибе «Сірке қышқылының қасиеттерін зерттеу»	9.4.5.6 карбон қышқылдарының құрамын білу және сірке қышқылының химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау	1	Бұл орны ауысқан, бірақ бірізділікті сақтайтын маңызды тақырыптардың бірі.
	Органикалық қосылыстардың номенклатурасы	9.4.3.5 органикалық қосылыстардың негізгі кластары: алкандар, алкендер, алкиндер, арендер, спирттер, альдегидтер, карбон қышқылдары, аминқышқылдары үшін IUPAC номенклатурасын			Күрделі эфирлер мен майлар	9.4.5.7 күрделі эфирлер мен майлардың ерекшеліктері мен майлардың қызметін түсіндіру	1	Жаңа тақырып, сабақтастық құндылықты іске асыруда, қосылған маңызды тақырып.

		қолдану						
	Органикалық қосылыстардың изомериясы. № 12 көрсетілім «Пентан изомерлерінің модельдері»	9.4.3.6 изомерия құбылысын білу және көмірсутектер құрылымдық изомерлерінің формулаларын құрастыру			Сабын мен синтетикалық жуғыш заттар	9.4.5.8 сабынның алынуы мен оның қолданылуын білу; 9.4.5.9 синтетикалық жуғыш заттардың қоршаған ортаға әсерін түсіндіру	1	Бұл орны ауысқан, бірақ бірізділікті сақтайтын маңызды тақырыптардың бірі.
	Есеп шығару «Элементтердің массалық үлестері мен салыстырмалы тығыздық бойынша газ тектес заттардың молекулалық формуласын табу»	9.2.3.4 газ тектес заттардың молекулалық формуласын салыстырмалы тығыздық пен элементтердің массалық үлестері арқылы анықтау			Көмірсулар	9.4.5.10 көмірсулардың жіктелуін, биологиялық маңызы мен қызметін түсіндіру	2	Жаңа тақырып, сабақтастық құндылықты іске асыруда, қосылған маңызды тақырып, сондықтан 2 сағат бөлінді.
9.4 Көмірсутектер. Отын	Алкандар	9.4.3.7 алкандардың химиялық қасиеттерін сипаттау және оны реакция теңдеулерімен дәлелдеу; 9.4.3.8 еріткіштерді алу үшін алкандарды			№ 14 практикалық жұмыс «Оттекті органикалық заттарға сапалық реакция»	9.4.5.11 белгісіз органикалық заттарды анықтау, тәжірибесінің жоспарын құру және оны практикада жүзеге асыру	1	Жаңа тақырыптардың бірі. 9 сынып бітірушілерге адалдық құндылығын сақтай

		хлорлаудың маңызы мен бұл еріткіштердің қауіптілік дәрежесін түсіндіру					отырып, белгілі бір жүйелі білім қалыптастыруға бағытталған.
	Алкендер. № 13 көрсетілім «Этиленнің жануы, бром суы мен калий перманганаты ерітінділерін түссіздендіруі»	9.4.3.9 қанықпағандық ұғымын сипаттау; 9.4.3.10 этен мысалында алкендердің химиялық қасиеттерін (жану, гидрлеу, гидратация, галогендеу, сапалық реакциялар) оқып үйрену, химиялық реакция теңдеулерімен дәлелдеу; 9.4.3.11 полиэтилен мысалында полимерлену реакциясының механизмі мен полимерлердің құрылымының ерекшеліктерін түсіндіру; 9.4.3.12 пластиктің ыдырау мерзімінің ұзақтық мәселесін		Аминдер.Анилин	9.4.5.12 аминдердің құрамын білу, анилиннің химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау	1	Жаңа тақырып, адалдық құндылығын сақтай отырып, жүйелі білім алуға бағыттайды.

		түсіну және оқып білу, қоршаған ортада пластик материалдардың көбеюінің зардабын білу					
	Алкиндер	9.4.3.13 этин мысалында алкиндердің химиялық қасиеттерін (жану, гидрлеу, гидратация, галогендеу, сапалық реакциялар) оқып үйрену, химиялық реакция теңдеулерімен дәлелдеу		Амин қышқылдары. Нәруыздар. № 17 зертханалық тәжірибе «Нәруыздардың денатурациясы»	9.4.5.13 нәруыздағы α-аминқышқылдар арасында пептидтік байланыстың түзілуін түсіндіру; 9.4.5.14 нәруыз денатурациясының реакциясын зерттеу; 9.4.5.15 нәруыздың биологиялық маңызы мен қызметін түсіндіру	2	Сабәқ мазмұнын жеңілдету барсында, тақырыпқа 2 сағат берілді.
	Ароматты көмірсутектер. Бензол	9.4.3.14 бензолдың алынуы, қасиеттері және қолданылуын сипаттау		Органикалық қосылыстар арасындағы генетикалық байланыс	9.4.5.16 органикалық қосылыстар арасындағы генетикалық байланысты зерттеу	1	Бұл жаңа енгізілген тақырып, Белгілі бір оқу мақсатын талдай алу үшін керек, өте маңызыды.
	Көмірсутекті отындар. № 14 көрсетілім «Отын түрлері»	9.4.3.15 құрамында көміртек бар қосылыстардың отын ретінде пайдалану мүмкін екендігін білу және		Органикалық заттардың табиғатқа экологиялық әсері	9.4.5.17 органикалық заттардың табиғатқа экологиялық әсерін зерттеу және экологиялық мәселелердің шешу	1	Функционалдык сауаттылық қалыптастыру барысында енгізілген

		альтернативті отын түрлерін зерттеу, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін атау; 9.4.3.16 Қазақстандағы көмірдің, мұнайдың, табиғи газдың кен орындарын атау және оларды өндірудің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру			жолдарын ұсыну		жаңа тақырып.
	Мұнай. № 15 көрсетілім «Мұнай және мұнай өнімдері»	9.4.3.17 мұнай фракцияларын және шикі мұнайды айдау өнімдерінің қолдану аймақтарын атау		ТЖБ		1	
9.4 Оттекті және азотты органикалық қосылыстар	Оттекті органикалық заттар. Спирттер	9.4.3.18 оттекті органикалық заттардың жіктелуін білу; 9.4.3.19 спирттердің жіктелуін, метанол мен этанолдың қолданылуын, этанолдың алынуын білу және қасиеттерін түсіндіру;					

		9.4.3.20 метанол мен этанолдың адам ағзасына физиологиялық әсерін түсіндіру; 9.4.3.21 этиленгликоль мен глицериннің физикалық қасиеттері мен қолданылуын білу					
	Карбон қышқылдары. № 16 зертханалық тәжірибе «Сірке қышқылының қасиеттерін зерттеу»	9.4.3.22 карбон қышқылдарының құрамын білу және сірке қышқылының химиялық қасиеттері мен қолданылуын сипаттау					
	Күрделі эфирлер мен майлар	9.4.3.23 күрделі эфирлер мен майлардың ерекшеліктері мен майлардың қызметін түсіндіру					
	Сабын мен синтетикалық жуғыш заттар	9.4.3.24 сабынның алынуы мен оның қолданылуын білу; 9.4.3.25 синтетикалық жуғыш заттардың қоршаған ортаға әсерін түсіндіру					

	Көмірсулар	9.4.3.26 көмірсулардың жіктелуін, биологиялық маңызы мен қызметін түсіндіру					
	Амин қышқылдары. Нәруыздар. № 17 зертханалық тәжірибе «Нәруыздардың денатурациясы»	9.4.3.27 нәруыздағы α- аминқышқылдар арасында пептидтік байланыстың түзілуін түсіндіру; 9.4.3.28 нәруыз денатурациясының реакциясын зерттеу; 9.4.3.29 нәруыздың биологиялық маңызы мен қызметін түсіндіру					
			<p>Қорытынды: 9-сыныпта 2 күрделі тарау алынды: 9.1. Химиялық реакция жылдамдығы. Қайтымды реакциялар. Ал 3-тақырып 9.3. Галогендер. Хлор. Хлорсутек. 9-сыныптан 8-сыныпқа сабақ мазмұнына және сабақ мақсаттарына сәйкес көшірілді. Органикалық химия сабақтарын 2 тоқсанға созылды. Сабақ мақсаттары күрделенген жоқ, тек сабақтастық пен прогрессия және дифференциация ұстанымдары бойынша оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай топтастырылды.</p>				

15. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. «Биология» пәнінің мақсаты – оқушыларға органикалық дүниенің көптүрлілігі, ондағы болып жатқан құбылыстар мен үдерістердің заңдары мен заңдылықтары, сонымен қатар адам оның ажырамас бөлігі туралы білім мен түсінік жүйелерін беру.

3. Оқу пәнінің міндеттері:

1) жер бетіндегі барлық тірі ағзалардың құндылығын түсіну үшін өмірдің құрылымды-функционалды және генетикалық негіздері туралы, тірі табиғаттың негізгі патшалықтары ағзаларының көбеюі мен дамуы, экожүйе, биоалуантүрлілік, эволюция туралы білім жүйесін асыру;

2) экологиялық этика нормалары мен ережелерін, табиғатқа жауапкершілікпен қарауын қалыптастыру;

3) генетикалық сауаттылықты қалыптастыру - салауатты өмір салты негіздері, психикалық, тән және моральдық денсаулық сақтау;

4) оқушылардың тұлғалық қасиеттерін дамыту, биологиялық білімдерін практикада қолдануға ұмтылу, медицина, ауыл шаруашылығы, биотехнология, экологиялық менеджмент және қоршаған ортаны қорғау саласындағы практикалық іс-шараларға қатысу.

2-тарау. «Биология» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-параграф. «Биология» оқу пәнінің мазмұны

4. «Биология» оқу пәні бойынша оқу жүктемесі:

7-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;

8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;

9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты құрайды.

5. «Биология» оқу пәнінің оқу бағдарламасының мазмұны оқытудың бөлімдері арқылы ұйымдастырылған.

6. Бөлімдер сыныптар бойынша күтілетін нәтиже түрінде берілген оқу мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады.

7. Оқу пәнінің мазмұны 4 бөлімді қамтиды:

- 1) Тірі ағзалардың көптүрлілігі, құрылымы мен қызметтері;
- 2) Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік. Эволюциялық даму;
- 3) Ағза мен қоршаған орта;
- 4) Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар.

8. «Тірі ағзалардың көптүрлілігі, құрылымы мен қызметтері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) Тірі ағзалардың көптүрлілігі;
- 2) Қоректену;
- 3) Заттардың тасымалдануы;
- 4) Тыныс алу;
- 5) Бөліп шығару;
- 6) Қозғалыс;
- 7) Координация және реттелу.

9. «Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік. Эволюциялық даму» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) Көбею;
- 2) Жасушалық айналым;
- 3) Өсу және даму;
- 4) Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары;
- 5) Эволюциялық даму мен селекция негіздері.

10. «Ағза мен қоршаған орта» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) Биосфера, экожүйе, популяция;
- 2) Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері.

11. «Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) Молекулалық биология мен биохимия;
- 2) Жасушалық биология;
- 3) Микробиология және биотехнология;
- 4) Биофизика.

12. 7-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) «Тірі ағзалардың көптүрлілігі». Тірі ағзаларды жүйелеу. Биология ғылымының маңызы. Биология тірі ағзалар туралы ғылым. Тірі ағзалар патшалығының негізгі сипаттама: прокариоттар, протисталар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер, жануарлар. Бактериялардың формаларының әртүрлілігі, қоректенуі. Даражарнақты және қосжарнақты өсімдіктер. Саңырауқұлақтардың негізгі сипаттамасы. Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың сыртқы құрылысындағы ерекшеліктер. Төменгі және жоғары сатыдағы өсімдіктер. Дихотомиялық әдіс. Дихотомиялық кілттерді қолдану. Вирус. Вирустар - тіршіліктің жасушасыз формасы.

2) «Жасушалық биология». Жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі түсініктері.

Прокариоттар, өсімдік және жануар жасушаларының негізгі органдары: ядро, жасушалық мембрана, цитоплазма, вакуоль, пластидтер.

3) «Қоректену». Жапырақтың құрылысы мен қызметі. Жапырақ фотосинтездеуші негізгі арнайы мүше. Зертханалық жұмыс: «Фотосинтез үдерісіне қажетті жағдайларды зерттеу».

4) «Заттардың тасымалдануы». Заттар тасымалдануының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы. Заттардың тасымалдануына қатысатын тірі ағзалардың мүшелері мен мүшелер жүйесі. Сабақ және тамыр. Сабақтың ішкі құрылысы. Тамыр аймақтары. Тамырдың ішкі құрылысы. Зертханалық жұмыс: «Сабақтың ішкі құрылысын зерттеу». Ксилема, флоэма және олардың құрылымдық элементтері. Сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсері. Өсімдіктердегі транспирация процесі. Омыртқасыз жануарлардың қанайналым мүшелері: шұбалшан, ұлу, өзен шаяны.

5) «Тыныс алу». Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тынысалу - энергия көзі. Өсімдіктердің тыныс алуы. Зертханалық жұмыс: «Өсімдіктердің тыныс алуын зерттеу». Омыртқасыз жануарлардың тыныс алу мүшелері (бунақденелілердің демтүтіктері, балықтарының желбезектері).

6) «Бөліп шығару». Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тыныс алу - энергия көзі.

7) «Көбею. Өсу және даму» Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюі.

Өсімдіктердің өсімді жолмен көбеюі, оның түрлері және табиғаттағы биологиялық маңызы. Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердегі вегетативті көбею тәсілдері» Гүлдің құрылысы. Тозандану түрлері. Қосарлы ұрықтану. Қосарлы ұрықтанудың биологиялық маңызы. Ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклы (кәдімгі қарағай, апорт алма ағашы). Өсімдіктер тіршілік кезеңіне түсінік. Жануарлардағы тура және тура емес даму кезеңі.

8) «Қозғалыс». Өсімдіктердің қозғалысы. Қозғалыстың өсімдіктер тіршілігіндегі маңызы. Өсімдіктердің қозғалу тәсілдері. Фотопериодизм. Жануарлардың қозғалыс мүшелері. Тірі ағзалардағы қозғалыстың рөлі. Жануарлардың қозғалу тәсілдеріне мысалдар.

9) «Координация және реттелу». Жүйке жүйесінің функциялары. Жүйке жүйесінің құрам бөліктері (тұщы су гидрасы, ақ сұлама, шұбалшан, өзен шаяны).

10) «Эволюциялық даму мен селекция негіздері» Қолдан сұрыптау және оның селекция үшін маңызы. Қолдан сұрыптау түрлері. Мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу орталықтары

Қазақстан территориясында кездесетін егістік дақылдар мен үй жануарларының қолтұқымдары.

11) «Биосфера және экожүйелер. Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері». Экологиялық факторлары: абиотикалық (температура, жарық, рН, ылғалдылық) биотикалық (микроағзалар, жануарлар, өсімдіктер). Зертханалық жұмыс «Жергілікті жердің экожүйелерін зерттеу (мектеп ауласы мысалында)». Қоректік тізбектер және қоректік торлар. Модельдеу «Қоректік тізбек пен

торды құру». Адам экожүйенің бір бөлігі. Антропогендік фактор. Биологиялық әртүрлілікті сақтаудағы адамның әсері. Адам әрекеттерінің экожүйеге жағымсыз әсері. Қазақстанда ерекше қорғалатын аймақтар. Жергілікті жердің ерекше қорғалатын аймақтары

Қазақстан Республикасының Қызыл кітабы. Жергілікті өңірдің ҚР Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктері.

12) «Микробиология және биотехнология». Патогендермен күрес тәсілдері. Бактериялардың антибиотиктерге тұрақтылығы. Зертханалық жұмыс «Өндірісте айран және құрт жасауды зерттеу».

13. 8-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) «Жасушалық биология». Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі. Жануар ұлпаларының әртүрлілігі Зертханалық жұмыс «Жануарлар ұлпаларын жіктеу». Прокариот және эукариот жасушалардың құрылысы.

2) «Молекулалық биология». Қарапайымдылар, бактериялар, саңырауқұлақтар, вирустармен туындайтын аурулардың ерекшеліктері мен олардың алдын алу.

3) «Қоректену». Омыртқалылардың ас қорыту жүйесі. Тістің құрылысы мен қызметі, сүт тістердің тұрақты тістерге ауысуы. Тіс гигиенасы. Адамның асқорыту жолдарының құрылысы. Асқорыту бездері. Асқорыту мүшелерінің қызметі. Тамақтану гигиенасы. Асқорыту мүшелерінің жұқпалы аурулары және олардың алдын алу. Тағамнан уланудың алдын алу. Алғашқы жәрдем шаралары. Ішек құрт ауруларының алдын алу. Дәрумендер және олардың маңызы. Авитаминоз, гиповитаминоз және гипервитаминоз. Зертханалық жұмыс «Тағамдық заттар құрамынан С дәруменді анықтау».

4) «Заттардың тасымалдануы». Ағзаның ішкі ортасы және оның маңызы. Лимфа айналымы мен оның маңызы. Гомеостаз. Ағзаның ішкі ортасы. Адам жүрегінің құрылысы мен қызметі. Зертханалық жұмыс «Дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу». Қантамырлар құрылысы мен олардың қызметі. Қанның құрамы мен қызметі. Қан түйіршіктері. Зертханалық жұмыс «Әр түрлі ағзалардың қан жасушаларын зерттеу». Қан жасушаларын формасына, мөлшеріне, санына және ядросының болуына қарай салыстыру. Имунитет. Гуморальдық және жасушалық имунитет. Лейкоциттердің түрлі типтері және олардың қызметтері. Жұқпалы аурулар және олардың алдын алу: амебалық қантышқақ, фитофтороз, оба, күл, лейшмания, герпес. Туа пайда болған және жүре пайда болған имунитет. Екпенің (вакцина) түрлері және оның жасанды имунитетті қалыптастырудағы маңызы. Қан топтары. Қан құю. Резус-фактор. Агглютинация. Резус-конфликт. Қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері.

5) «Тыныс алу». Омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелері. Адамның тыныс алу мүшелері құрылысы. Альвеола мен қан арасындағы газ

алмасу. Өкпедегі қанның оттекке қанығуы. Ұлпа мен қан арасындағы газ алмасу. Қанның көмірқышқыл газына қанығуы, жасушаның оттекке қанығуы. Тыныс алу және тыныс шығару механизмі. Тыныс алудың минуттық көлемі. Өкпенің тіршілік сыйымдылығы. Шылым шегудің өкпенің тіршілік сыйымдылығына әсері. Зертханалық жұмыс «Өкпенің тіршілік сыйымдылығын зерттеу». Тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен олардың алдын алу.

6) «Бөліп шығару». Омыртқалы жануарлардың зәр шығару жүйесі. Зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметі. Бөліпшығару және сүзу мүшелері.

Зәр шығару жүйесі аурулары жәәне олардың алдын алу. Терінің маңызы, құрылысы мен қызметі. Тер бөлінудің реттелуі. Тері ауруларының пайда болу себептері мен салдары. Белгілері мен алдын алу шаралары.

7) «Қозғалыс. Биофизика». Омыртқалы жануарлардың тірек-қимыл жүйесі. Адам қаңқасының құрылысы. Тірек-қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі. Буынның құрылысы және қызметтері. Сүйек буындарының атқаратын қызметіне сәйкес бейімделуі. Бұлшықет ұлпаларының құрылысы мен қызметі (бірыңғай салалы, көлденең жолақты қаңқа, көлденең жолақты жүрек). Зертханалық жұмыс «Бұлшықет ұлпаларының құрылысын зерттеу» Адам денесінің бұлшықеттерін жіктеу. Гиподинамия. Сымбаттың бұзылуы және жалпақтабандылықтың пайда болу себептері. Сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың алдын алу шаралары.

8) «Координация және реттелу». Жүйке жасушасының құрылысы. Орталық жүйке жүйесі. Вегетативті жүйке жүйесінің қызметін. Рефлекстік доға: рецептор, сезгіш, аралық, қозғалыс нейрондары, жұмыс мүшесі. Зертханалық жұмыс «Тізе рефлексі». Адам ағзасы үшін ұйқының маңызы. Биологиялық ритмдер. Ұйқының кезеңдері. Жұмысқа қабілеттілік. Күн тәртібі. Оқу еңбегі мен дене еңбегінің гигиенасы. Жүйке жүйесінің қызметіне алкаголь, темекі, және наркотикалық заттардың кері әсері. Көру мүшелерінің құрылысы. Көрудің маңызы. Көру қызметінің бұзылуы. Көру гигиенасы. Зертханалық жұмыс «Көру жітілігі мен көру аймағының шегін зерттеу». Есту мүшесінің құрылысы. Естудің бұзылу себептері. Есту мүшесінің гигиенасы. Зертханалық жұмыс «Құлақтың есту қабілетін анықтау». «Гормондар», «Гуморальдық реттелу» ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар. Эндокринді бездер қызметінің бұзылуынан туындаған аурулар (гипо- және гиперфункция). Адам денесінде орналасқан тері рецепторлары (терморцепторлар, механорецепторлар, ноцицепторлар). Зертханалық жұмыс «Тері сезімталдығын зерттеу».

11) «Көбею» Жануарлардың көбею формалары. Жыныссыз көбею типтері. Жынысты көбею. Адамның жыныс жүйесі.

Жыныстық жолмен берілетін аурулар және олардың алдын алу.

12) «Өсу және даму». Эмбрионалдық даму кезеңдері: бластула, гастрұла, нейрула. Ұлпалар мен мүшелердің дифференциялануы. Органогенез.

12) «Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары». Тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілер.

12) «Биосфера, экожүйе, популяция». Экожүйелердің компоненттері. Су және құрлық экожүйелері. Модельдеу «Су және құрлық экожүйелерін салыстыру». Тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлері. Ағзалардың тікелей және жанама қарым-қатынас түрлері. Қоршаған орта жағдайларының өзгерістеріне ағзалардың бейімделуі.

14. 9-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) Жасушалық биология». Жасушаның негізгі компоненттерінің қызметтері. Жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу. Өлшем бірліктерін СИ жүйесіне аудару. Модельдеу «Микрофотографияларды пайдаланып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу».

2) «Биосфера және экожүйе». Популяцияның құрылымының негізгі сипаттамалары және ерекшеліктері. Ағзалардың тіршілікке қабілеттілігінің әртүрлі тәсілдері. (Тіршілікті сақтаудың К және r стратегиялары).

«Жыртқыш-жемтік» қарымқатынас түрі. Популяция санының өзгеруі. Популяцияның өсуінің экспоненциалды және сигмоидты қисығы. Экожүйедегі энергия тасымаланың тиімділігі. Энергия ағыны және қоректік тізбектер. Экологиялық пирамида түрлері. Табиғаттағы көміртегі пен азот айналымы. Топырақ пен шөгінді жыныстар түзудегі тірі ағзалардың рөлі.

3) «Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері». Пайдалы қазбаларды өндірудің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері. Пестицидтердің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері. Жылыжай эффектісі (булану) және озон қабатының жұқаруы. Дүниежүзілік мұхит деңгейінің, су мен атмосфера температурасының көтерілуінің тірі ағзаларға әсері. Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары. Себептері мен салдарлары. Оларды шешу жолдары.

4) «Қоректену». Ыдырау үдерісі. Асқорыту ферменттерінің әсері. Асқорытудағы ферменттердің маңызы. Сіңіру және бөліп шығару

Ферменттердің әсер ету механизмі. Ферменттің белсенді орталығы. Зертханалық жұмыс «Ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, рН) әсерін зерттеу» Өттің әсерінен майлардың эмульгациясы. Зертханалық жұмыс «Өттің әсерінен майлардың эмульгациялануын зерттеу».

5) «Заттар тасымалы». Активті және пассивті тасымалдардың ұқсастығы мен айырмашылығы. Сыртқы және ішкі факторлардың транспирацияға әсері. Зертханалық жұмыс: «Транспирация үдерісі кезіндегі сыртқы факторларды (температура, ылғалдылық пен су буының қысымы, ауа қозғалысын) зерттеу. Зертханалық жұмыс: «Ішкі факторларды: Буландыратын беттің ауданы және бұл беттік ауданның өсімдік көлеміне қатынасының (сірқабық (кутикула) мен лептесіктер) транспирация үдерісіне әсері». Сыртқы факторлардың флоэмада зат тасымалына әсері: температура, ылғалдылық, жарық.

6) «Тыныс алу». Анаэробты және аэробты тыныс алу. Анаэробты және аэробты тыныс салу үдерістерін химиялық реакция теңдеулерін қолданып

қарастыру. Анаэробты және аэробты тыныс алудың тиімділіктері. Аэробты, анаэробты тынысалу үдерістерімен байланысты бұлшық еттердің қажуы. Аэробты және анаэробты тынысалуға физикалық жүктемелердің әсері.

7) «Бөліп шығару». Нефронның құрылысы және қызметі. Ультрафилтрация. Абсорбция және таңдамалы реабсорбция. Несептің құрамы. Филтрация мен кері филтрацияның себептері. Бүйрек жұмысына әсер ететін. Құрлықта, шөлде, тұщы және тұзды суларда тіршілік ететін тірі ағзалардың зат алмасуының соңғы өнімдері. Құрамында азоты бар органикалық заттардың ыдырау өнімдері: аммиак, несепнәр, несеп қышқылы.

8) «Координация және реттелу». Нейрондардың түрлері мен қызметтері. Жүйке ұлпасының қызметі (глиальды жасушалар). Модельдеу «Жүйке ұлпаларын зерттеу». Миеленді, миеленсіз аксондарда жүйке импульстарының туындауы және өткізілуі. Өткізу жылдамдығы. Мембраналық потенциал, тыныштық потенциалы және әрекет потенциалы. Модельдеу «Жүйке импульстарының туындауы мен таралу жылдамдығын зерттеу». Тынысалу мен тыныс шығарудың реттелуі мысалында нейрогуморальдық реттелу механизмі. Жүйкелік және гуморальдық реттелуді салыстыру. Ағзаның күйзеліске бейімделуі. Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі. Гомеостазды тұрақты ұстаудың механизмдері.

9) «Қозғалыс». Бұлшық еттің жұмысы. Зертханалық жұмыс: «Статикалық және динамикалық жұмыс кезіндегі бұлшық еттің қажуын зерттеу».

10) «Молекулалық биология». Жасушаның құрамындағы органикалық заттар. Мономерлер мен полимерлер. Дезоксирибонуклеин қышқылының молекулалық құрылысының принциптері: нуклеотидтердің комплементарлығы.

11) «Жасушалық цикл». Өртүрлі ағзалар түрлерінің хромосомалар саны. Соматикалық және жыныс жасушалар. Гаплоидты және диплоидты хромосомалар жиыны. Интерфаза. Интерфаза кезеңдері: G1, S және G2. Митоз. Митоз фазалары. Зертханалық жұмыс: «Пияз тамыр ұшындағы жасушалардан митозды зерттеу». Мейоз. Мейоз фазалары. Мейоз бен митозды салыстыру. Модельдеу «Мейоз кезеңдерін зерттеу».

12) «Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары». Генетикалық материалды сақтаушы және тасымалдаушы ДНҚ жайлы түсінік.

Адамда белгілердің тұқым қуалауында гендер мен ДНҚ рөлі.

Жүре пайда болған және тұқымқуалайтын белгілер. Хромосоманың құрылымы. Мендель ашқан белгілердің тұқымқуалау заңдылықтары. Тұқымқуалаушылықты зерттеудің гибридологиялық әдісі. Тұқымқуалаушылық заңдылықтарының цитологиялық негіздері. Гаметалар тазалығы және оның цитологиялық негіздемесі. Аллельді гендердің әрекеттесуі: толық және толымсыз. Доминанттылық белгілердің пайда болуы. Талдаушы шағылыстыру ұғымы мен оның практикалық маңызы. Дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздері.

Жыныс генетикасы. Жынысты анықтаудың генетикалық механизмі. Жыныспен тіркесіп тұқымқуалау. Гемофилия және дальтонизм. Адам қан

топтарының тұқымқуалау заңдылықтары. Резус-фактор. Адам генетикасы. Адамның тұқымқуалау белгілерін зерттеу әдістері. Адамның генетикалық ауруларының алдын алу. Модельдеу «Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру». Өнімділікті арттыратын заманауи ауыл шаруашылық технологиялары. Өнімділігі жоғары ауыл шаруашылықты жүргізудің жаңа баламалы жолдары

13) «Микробиология және биотехнология». Биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасы және биотехнологияда алынатын өнімдері (медицинада, өнеркәсіпте және ауыл шаруашылығында). Инсулин өндірісі. Мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттырудағы заманауи биотехнологиялар.

14) «Өсу және даму». Құрсақта даму. Ұрықтық дамудың алғашқы кезеңдері. Ұрықтың қалыптасуы мен дамуы.

15) «Эволюциялық даму». Жердегі тіршіліктің пайда болуы кезеңдері. Эволюциялық ұғымдардың қалыптасуы және дамуы. Ч.Дарвиннің эволюциялық ілімінің негізгі қағидалары. Эволюцияның қазіргі заман теориясының пайда болуы. Эволюцияның қозғаушы күштері. Табиғи сұрыпталу нәтижесіндегі бейімделушілік. Эволюциялық үдерістегі өзгергіштіктің (мутациялық, комбинативтік) рөлі. Табиғи сұрыпталу, оның түрлері (қозғаушы және тұрақтандырушы). Тіршілік үшін күрес (түрішілік, тұраралық). Модельдеу «Бейімделгіштікті табиғи сұрыпталу нәтижесі ретінде зерттеу (көбелек)». «Түр» ұғымының анықтамасы. Түрдің құрылымы. Түр критерийлері. «Түр түзілу» ұғымы. Түр түзілудің тәсілдері мен механизмдері.

2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі

15. Бағдарламада оқыту мақсаттарын пайдалану ыңғайлылығы үшін кодтау енгізілді. Кодта бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» - сынып, «2.1» - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.

1) Тірі организмдердің көп түрлілігі, құрылымы мен қызметтері:

1. Тірі ағзалардың көптүрлілігі	7.1.1.1 биология ғылымының маңызын түсіндіру 7.1.1.2-тірі организмдер патшалығының негізгі сипаттамаларын сипаттау 7.1.1.3 жүйеленуде тірі ағзалардың сипаттау 7.1.1.4 бактериялар формаларының әртүрлілігін сипаттау 7.1.1.5 даражарнақты және қосжарнақты өсімдіктер кластарын негізгі белгілеріне қарай ажырату;		9.1.1.1 әртүрлі түрлерді сипаттауда бинарлы номенклатураны қолдану
---------------------------------	---	--	--

	<p>7.1.1.6 саңырауқұлақтардың ерекшелік белгілерін сипаттау; 7.1.1.7 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың құрылысы мен ерекшеліктерін сипаттау 7.1.1.8 төменгі жоғары саты өсімдіктер мысалында өсімдіктердің ерекшеліктерін салыстыру. 7.1.1.9 жекелеген ағзаларға қарапайым дихотомиялық кілттерді қолдану 7.1.1.9 жекелеген ағзаларға қарапайым дихотомиялық кілттерді қолдану 7.1.1.10 вирустардың тіршіліктің жасушасыз формасы екендігін түсіндіру</p>		
2. Қоректену	<p>7.1.2.1 жапырақтың ішкі құрылысын сипаттау және құрылысы мен оның қызметі арасындағы өзара байланысты түсіндіру 7.1.2.2 фотосинтез үдерісі үшін қажетті жағдайларды зерттеу 7.1.2.3 омыртқасыздар (амеба, тұщы су гидрасы, шұбалшан, тоспаулу, өзен шаяны) ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру</p>	<p>8.1.2.1 омыртқалылардың ас қорыту жүйесінің құрылымын салыстыру 8.1.2.2 адамның ас қорыту жүйесінің құрылысы мен қызметтері арасындағы өзара байланысты түсіндіру; 8.1.2.3 әртүрлі типті тістердің құрылысы мен қызметтері арасындағы байланысын және тісті күту ережелерін сипаттау; 8.1.2.4 ас қорыту жолы ауруларының себептерін және астан улану</p>	<p>9.1.2.1 адамның асқорыту жолдарындағы үдерістерді сипаттау 9.1.2.2 ас қорыту үдерісіндегі органикалық заттар мен сәйкес ферменттердің арасындағы байланысты орнату; 9.1.2.3 ферменттердің белсенділігіне әсер ететін әр түрлі жағдайларды (температура, рН) зерттеу 9.1.2.4 өттің әсерінен майлардың эмульгациялануы үдерісін зерттеу</p>

		<p>белгілерін анықтау; 8.1.2.5 адам ағзасындағы дәрумендердің маңыздылығын сипаттау; 8.1.2.6 азық-түлік құрамындағы С дәруменін анықтау</p>	
<p>3. Заттардың тасымалдануы</p>	<p>7.1.3.1 тірі ағзалардағы қоректік заттардың тасымалының маңызын түсіндіру; 7.1.3.2 өсімдіктерде заттардың тасымалына қатысатын мүшелерді танып білу; 7.1.3.3 сабақтың ішкі құрылысын зерттеу; 7.1.3.4 ксилема мен флоэма элементтерінің құрылысын салыстыру; 7.1.3.5 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсерін зерттеу 7.1.3.6 өсімдіктердегі транспирация процесінің мәнін түсіндіру 7.1.3.7 омыртқасыз жануарларда заттарды тасымалдаудың ерекше ерекшеліктерін бөліп көрсету</p>	<p>8.1.3.1 омыртқалы жануарлар мен адамның ішкі ортасын жүйесін сипаттау 8.1.3.2 адамның жүрегінің құрылысы мен қызметін сипаттау; 8.1.3.3 дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу; 8.1.3.4 қантамыр қабырғасының құрылысы мен олардың қызметі арасындағы байланысты орнату; 8.1.3.5 қан құрамы мен қызметін сипаттау; 8.1.3.6 дайын микропрепараттар арқылы әртүрлі ағзалардың қан жасушаларыны</p>	<p>9.1.3.1 активті және пассивті тасымалдарды салыстыру; 9.1.3.2 өсімдіктердегі транспирация үдерісінің мәнін түсіндіру; 9.1.3.3 ішкі және сыртқы факторлардың транспирацияға әсерін зерттеу; 9.1.3.4 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсерін зерттеу</p>

		<p>ң құрылыс ерекшеліктерін зерттеу; 8.1.3.7 лейкоциттердің түрлі типтерінің қызметтерін сипаттау; 8.1.3.8 гуморальдық және жасушалық иммунитетті салыстыру 8.1.3.9 аурулардың алдын алуындағы вакцинацияның ролін бағалау; 8.1.3.10 агглютинация және резус-конфликт механизмдерін түсіндіру 8.1.3.11 қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері мен ауру белгілерін сипаттау</p>	
4. Тыныс алу	<p>7.1.4.1 тірі ағзалар үшін тыныс алудың маңызын сипаттау 7.1.4.2 өсімдіктердің тыныс алу үдерісін зерттеу 7.1.4.3 омыртқасыз жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру</p>	<p>8.1.4.1. омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру; 8.1.4.2 адамның тыныс алу мүшелері құрылысының ерекшеліктерін танып білу; 8.1.4.3 өкпе</p>	<p>9.1.4.2.1 анаэробты және аэробты тыныс алу типтерін ажырату; 9.1.4.2 тыныс алу реакциясының химиялық теңдеуін пайдалана отырып, анаэробты және аэробты тыныс алуды салыстыру; 9.1.4.3 бұлшықет қажуы және аэробты,</p>

		мен ұлпадағы газ алмасу механизмдерін сипаттау; 8.1.4.4 тыныс алу және тыныс шығару механизмін түсіндіру; 8.1.4.5 өкпенің тіршілік сыйымдылығын анықтау және қалыпты жағдайдағы және дененің физикалық жүктемесі кезіндегі тыныс алудың минуттық көлемін анықтау 8.1.4.6 тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен олардың алдын алу жолдарын түсіндіру	анаэробты тыныс алу үдерістері арасындағы байланысты қарастыру
5. Бөліп шығару	7.1.5.1 ағзалардың тіршілік әрекетіндегі бөліп шығарудың маңызын сипаттау; 7.1.5.2 өсімдіктердегі бөліп шығару ерекшеліктерін зерттеу; 7.1.5.3 омыртқасыз жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын салыстыру	8.1.5.1 омыртқалы жануарлардың зәр шығару жүйесін салыстыру 8.1.5.2 адамның зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметтерін сипаттау; 8.1.5.3 зәр шығару жүйесі, бүйрек ауруларының	9.1.5.1 нефронның құрылысы мен қызметін сипаттау; 9.1.5.2 фильтрация және несептің түзілу үрдістерін сипаттау; 9.1.5.3 әртүрлі ағзалардың мекен ету ортасы мен зат алмасуларының соңғы өнімдері арасындағы байланысты орнату

		алдын алу шараларын түсіндіру 8.1.5.4 терінің құрылысы мен оның бөліп шығарудағы маңызын сипаттау; 8.1.5.5 тері ауруларының алдын алу шараларын түсіндіру	
6. Қозғалыс	7.1.6.1 өсімдіктердің қозғалысын сипаттау 7.1.6.2 өсімдіктердегі фотопериодизм ролін сипаттау; 7.1.6.3 омыртқасыз жануарлардың (медуза, шұбалшан, шыбын, құмырсқа)қозғалыс мүшелерін салыстыру	8.1.6.1 омыртқалы жануарлардың тірек-қимыл жүйесінің құрылысын сипаттау 8.1.6.2 адамның тірек-қимыл жүйесінің құрылысы мен қызметтерін сипаттау 8.1.6.3 буынның әр түрлі типтерінің құрылысы мен олардың қызметтері арасындағы байланысты орнату; 8.1.6.4 бұлшық ет ұлпасының қызметтері түрлері мен олардың қызметтерін сипаттау; 8.1.6.5 гиподинамия салдары және сымбаттың	9.1.6.1 адам бұлшық еттерінің құрылысы мен бұлшықет топтарын оқып тану; 9.1.6.2 қол бұлшық еттерінің максимальды жұмыс күшін және күшке төзімділігін зерттеу; 9.1.6.3 бұлшық еттің жиырылу жиілігіне бұлшықет жұмысының тәуелділігін зерттеу

		бұзылуы мен жалпақ жалпақтабандылықтың пайда болу себептерін анықтау	
7. Координация және реттелу	7.1.7.1 жүйке жүйесінің функцияларын атау 7.1.7.2 омыртқасыз жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін салыстыру(тұщы су гидрасы , ақ сұлама, шұбалшан, өзен шаяны);	8.1.7.1 жүйке жасушасының құрылымдық бөліктерін анықтау; 8.1.7.2 орталық жүйке жүйесі бөлімдерінің құрылысы мен қызметін салыстыру; 8.1.7.3 вегетативті жүйке жүйесінің қызметін сипаттау 8.1.7.4 рефлекстік доғаны зерттеу; 8.1.7.5 ағзаның тіршілік әрекетін қалпына келтіру және тынығуы үшін ұйқының маңызын түсіндіру 8.1.7.6 жақсы психикалық денсаулықты сақтаудың принциптерін түсіндіру; 8.1.7.7 жүйке жүйесінің қызметіне алкоголь, шылым және	9.1.7.1 жүйке жасушасының құрылысы мен қызметі арасында байланыс орнату; 9.1.7.2 жүйке импульстарының туындауы мен өтуін сипаттау; 9.1.7.3 нейрогуморальді реттелу механизмін түсіндіру; 9.1.7.4 ағзаның ішкі ортасының тұрақтылығын ұстаудағы гомеостазды сақтаудың механизмін түсіндіру

		<p>есірткілік заттардың әсерін түсіндіру</p> <p>8.1.7.8 адамның көру мүшелерінің құрылымы мен қызметін сипаттау;</p> <p>8.1.7.9 есту мүшелерінің құрылысы мен қызметін сипаттау;</p> <p>8.1.7.10 эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін анықтау;</p> <p>8.1.7.11 бездердің негізгі қызметтерін түсіндіру;</p> <p>8.1.7.12 ұйқы безінің және қалқанша безінің бұзылуынан туындаған ауруларды сипаттаңыз</p> <p>8.1.7. 13 тұрақты дене температурасын сақтаудағы терінің рөлін сипаттау</p>	
--	--	---	--

2) Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік, эволюциялық даму:

1. Көбею	7-сынып	8-сынып	9-сынып
	7.2.1.1 өсімдіктердің жыныссыз және жынысты	8.2.1.1 жануарлардың	

	<p>көбеюін сипаттау; 7.2.1.2 өсімдіктердің өсімді көбею тәсілдерін салыстыру зерттеу 7.2.1.3 айқас тозаңдану мен өздігінен тозаңданудың салыстырмалы артықшылықтарын сипаттау; 7.2.1.4 гүлді өсімдіктердегі қосарлы ұрықтанудың маңызын сипаттау 7.2.1.5 ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклінің ерекшеліктерін түсіндіру</p>	<p>көбею тәсілдерін салыстыру; 8.2.1.2 адамның жыныс жүйесінің құрылысын сипаттау 8.2.1.3 жыныстық жолмен таралатын аурулардың салдары мен алдын алу шараларын түсіндіру</p>	
2. Жасушалық айналым		<p>8.2.2.1 тірі ағзалардың өсуі мен дамуы үшін митоз бен мейоздың маңызын түсіндіру</p>	<p>9.2.2.1 әртүрлі ағзалар түрлеріндегі хромосомалардың санын салыстыру; 9.2.2.2 сомалық және жыныс жасушаларындағы хромосомалар сандарын атау 9.2.2.3 жасушалық айналымның интерфаза кезеңіндегі жүретін үдерістерді түсіндіру; 9.2.2.4 митоздың кезеңдерін сипаттау; 9.2.2.5 мейоз кезеңдерін сипаттау; 9.2.2.6 митоз бен мейоз үдерісін салыстыру</p>
3. Өсу және даму	<p>7.2.3.1 өсімдіктер мен жануарлардың онтогенез кезеңдерін ажырату; 7.2.3.2 жануарлардың онтогенезіндегі тура және түрленіп даму типтерін салыстыру</p>	<p>8.2.3.1 адамның эмбрионы мен ұрығының дамуын сипаттау 8.2.3.2 адам ұрығының дамуына шылым шегу, алкоголь мен есірткілер әсерінің салдарын түсіндіру</p>	<p>9.2.3.1 адамның эмбриональды даму кезеңдерін түсіндіру 9.2.3.2 әр түрлі ұрық жапырақшаларынан қалыптасқан мүшелер мен ұлпалар дифференциасын</p>

4. Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары		8.2.4.1 адам ағзадағы тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерді сипаттау	сипаттау 9.2.4.1 белгілерді анықтаудағы гендердің рөлін түсіндіру; 9.2.4.2 үздік және үздіксіз өзгергіштікті атау; 9.2.4.3 генетиканың дамуымен қалыптасуындағы Мендель зерттеулерінің рөлін бағалау; 9.2.4.3 моногибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін тұжырымдау және моногибридті будандастыруға есептер шығару 9.2.4.5 талдаушы шағылыстырудың маңыздылығын бағалау; 9.2.4.6 толық және толымсыз доминаттылықты салыстыру; 9.2.4.7 дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін негіздерін дәлелдеу және есептер шығару 9.2.4.8 жынысты анықтау теориясын сипаттау; 9.2.4.9 жынысты анықтау кезінде хромосомалардың рөлін түсіндіретін сызба жасау; 9.2.4.10 адамның қан тобының тұқымқуалауын және қан топтарын
---	--	--	---

			анықтау механизмін түсіндіру 9.2.4.11 мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттыру үшін заманауи ауылшаруашылық технологияларды қолданылуын зерттеу
5. Эволюциялық даму мен селекция негіздері	7.2.4.1 ағзалар селекциясы үшін қолдан сұрыптаудың маңызын сипаттау; 7.2.4.2 мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу тегінің орталықтарын оқып білу; 7.2.4.3 маңызды мәдени өсімдіктер іріктемелері мен үй жануарлары қолтұқымын сипаттау		9.2.5.1 Жердегі тіршіліктің дамуының негізгі кезеңдерін оқып білу 9.2.5.2 К. Линней мен Ж.Б. Ламарк еңбектерінің негізгі қағидаларын оқып зерттеу; 9.2.5.3 Эволюция ілімінің қалыптасуындағы. Ч.Дарвин еңбектерінің ролін түсіндіру 9.2.5.4 эволюцияның қозғаушы күштерін сипаттау; 9.2.5.5 ағзалардың бейімделудегі табиғи сұрыпталудың ролін сипаттау 9.2.5.6 түрдің құрылымы мен критерийлерін сипаттау; 9.2.5.7 түр түзілу үдерісін түсіндіру

3) Ағза мен қоршаған орта

1. Биосфера, экожүйе, популяция	7-сынып	8-сынып	9-сынып
	7.3.1.1 жергілікті жер экожүйесі қоршаған орта факторларының	8.3.1.1 экожүйелердің жалпы	9.3.1.1 популяцияның негізгі қасиеттерін және құрылымдық

<p>2. Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері</p>	<p>тірі ағзаларының тіршілік әрекеті мен таралуына әсерін зерттеу; 7.3.1.2 табиғи қоректік тізбектерді салыстыру; 7.3.1.3 қоректік тізбекті және қоректік торларды құру</p>	<p>құрылымының сызбасын жасау; 8.3.1.2 су және құрлық экожүйелерін салыстыру; 8.3.1.3 тірі ағзалардың қоршаған орта жағдайларына бейімделу механизмдерін түсіндіру 8.3.1.4 тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлерін сипаттау</p>	<p>ерекшеліктерін сипаттау; 9.3.1.2 ағзалардың түрлі тірі қалу тәсілдерін зерттеу; 9.3.1.3 жыртқыш-құрбан қарым-қатынасы мысалында популяция санының өзгеруін түсіндіру; 9.3.1.4 популяция өсімінің экспоненциалдық және сигмоидтік үлгілерінің қисық сызықтарының графиктерін талдау; 9.3.1.5 энергия, биомасса және сандар пирамидаларын салыстыру 9.3.1.6 энергия ағымының тиімділігін есептеу; 9.3.1.7 азот пен көміртек айналымының табиғаттағы сызбасын құру</p>
<p>2. Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері</p>	<p>7.3.2.1 адам мен экожүйе арасындағы қарым-қатынастарды сипаттау; 7.3.2.2 биологиялық әртүрлілікті сақтаудың және қолдауды қажеттіктің себептерін негіздеу; 7.3.2.3 экожүйеге жағымсыз әсер ететін адам тіршілігінің шаруашылық салаларынан мысалдар келтіру; 7.3.2.4 Қазақстан Республикасының ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың өсімдіктері мен жануарларын сипаттау; 7.3.2.5 Қазақстан</p>		<p>9.3.2.1 пайдалы қазбалар өндірудің және қайта өндірудің тірі ағзаға әсерін түсіндіру; 9.3.2.2 пестицидтерді пайдаланудың, қоршаған ортаға мен адам денсаулығы әсерін түсіндіру; 9.3.2.3 жылыжай эффектісінің тірі ағзаларға әсерін түсіндіру; 9.3.2.4 озон қабатының бұзылуының себептері мен салдарын түсіндіру 9.3.2.5 Қазақстан аумағындағы экологиялық проблемалардың туындау себептері мен оларды</p>

	Республикасының Қызыл кітабына енгізілген жергілікті өңірдің жануарлары мен өсімдіктеріне мысал келтіру		шешу жолдарын түсіндіру
--	---	--	-------------------------

4) Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар:

1. Молекулалық биология мен биохимия	7.4.1.1 судың қасиеті мен тірі ағзалар тіршілігі үшін маңызын сипаттау; 7.4.1.2 тірі ағзалар тіршілік әрекеті үшін микро-және макроэлементтердің ролін сипаттау; 7.4.1.3 өсімдіктер үшін минералдық тыңайтқыштар құрамындағы азот, калий және фосфордың маңызын оқып білу	8.4.1.2 тамақ өнімдеріндегі көмірсулардың, липидтердің және ақуыздардың биологиялық функцияларын сипаттаңыз 8.4.1.2 көмірсулар мен липидтердің және нәруыздардың қасиеттері мен биологиялық қызметтерін сипаттау 8.4.1.3 азық-түліктер құрамындағы нәруыз, май, көмірсулардың бар болуын зерттеу	9.4.1.1 биологиялық мысалдарды пайдаланып полимерлер мен мономерлерді сипаттау; 9.4.1.2 дезоксирибонуклеин қышқылы молекуласының қосшыыршықты құрылымын сипаттау және модельдеу
2. Жасушалық биология	7.4.2.1 жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі ұғымын түсіндіру; 7.4.2.2 прокариоттар, жануарлар және өсімдіктер жасушаларын ажырату	8.4.2.1 өсімдік ұлпаларын жіктеу; 8.4.2.2 жануар ұлпаларын жіктеу; 8.4.2.3 прокариот және эукариот жасушаларын	9.4.2.1 өсімдік және жануар жасушаларының негізгі бөліктерінің құрылысы мен қызметін түсіндіру 9.4.2.2 микрофотографияны қолданып жасушаның сызықтық ұлғаюын

		құрылысын салыстыру	есептеу
3. Микробиология және биотехнология	7.4.3.1 айран және құрт өндірісін зерттеу 7.4.3.2 антибиотиктер, антисептиктер мен залалсыздандыру өнімдерінің	8.4.3.1 қарапайымдылар, бактериялар, саңырауқұлақтар, вирустармен туындайтын аурулардың ерекшеліктері мен алдын алу шараларын сипаттау	9.4.3.1 биотехнологияда өндірілетін өнімдерге мысал келтіру 9.4.3.2 инсулин өндіру мысалында биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасын сипаттау; 9.2.4.3 мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттыру үшін заманауи биотехнологияларды қолдануды танып білу
4. Биофизика	7.4.4.1 тірі ағзалардағы электрлі үдерістерді танып білу;	8.4.4.1 тік жүруге байланысты адам қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктерін зерттеу 8.4.4.1 құрлықта тіршілік ететін жануарларының биомеханикалық қозғалысын зерттеу	9.4.4.1 Жасанды нейрондық желілердің биологиялық негіздерін сипаттау

16. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

17. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

3-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар

7-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Тірі ағзалардың көптүрлілігі	Биология ғылымының маңызы. Биология тірі ағзалар туралы ғылым Тірі организмдер патшалығының негізгі сипаттама: прокариоттар, протисталар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер, жануарлар.	7.1.1.1 биология ғылымының маңызын түсіндіру 7.1.1.2 тірі организмдер патшалығының негізгі сипаттамаларын сипаттау 7.1.1.3 жүйеленуде тірі ағзалардың орны орның сипаттау
	Бактериялардың формаларының әртүрлілігі, коректенуі	7.1.1.4 бактериялар формаларының әртүрлілігін сипаттау
	Даражарнақты және қосжарнақты өсімдіктер	7.1.1.5. даражарнақты және қосжарнақты өсімдіктер кластарын негізгі белгілеріне бойынша ажырату
	Саңырауқұлақтардың негізгі сипаттамасы	7.1.1.6 саңырауқұлақтардың ерекшелік белгілерін сипаттау
	Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың сыртқы құрылысындағы ерекшеліктер	7.1.1.7 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың құрылысының ерекшеліктерін сипаттау
	Төменгі және жоғары сатыдағы өсімдіктер	7.1.1.8 төменгі жоғары саты өсімдіктер мысалында өсімдіктердің ерекшеліктерін салыстыру
	Дихотомиялықәдіс. Дихотомиялық кілттерді қолдану	7.1.1.9 жекелеген ағзаларға қарапайым дихотомиялық кілттерді қолдану
	Вирус. Вирустар - тіршіліктің жасушасыз формасы	7.1.1.10 вирустардың тіршіліктің жасушасыз формасы екендігін түсіндіру

Жасушалық биология	Жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі түсініктері. Прокариоттар, өсімдік және жануар жасушаларының негізгі органидтары: ядро, жасушалық мембрана, цитоплазма, вакуоль, пластидтер	7.4.2.1 «жасуша», «ұлпа», «мүше», «мүшелер жүйесі» туралы түсініктер; 7.4.2.2 прокариоттар, өсімдіктер және жануарлар жасушаларын ажырату
Қоректену	Жапырақтың құрылысы мен қызметі. Жапырақ фотосинтездеуші негізгі мүше.	7.1.2.1 жапырақтың ішкі құрылысын сипаттау, құрылысы мен қызметі арасындағы өзара байланысты түсіндіру
	Зертханалық жұмыс «Фотосинтез үдерісіне қажетті жағдайларды зерттеу»	7.1.2.2 фотосинтезге қажетті жағдайларды зерттеу
	Омыртқасыздардың (амеба, тұщы су гидрасы, шұбалшан, тоспаулу, өзен шаяны) ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру	7.1.2.3 омыртқасыз жануарлардың ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру
2-тоқсан		
Заттардың тасымалдануы	Заттар тасымалдануының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы. Заттардың тасымалдануына қатысатын тірі ағзалардың мүшелері мен мүшелер жүйесі	7.1.3.1 тірі ағзалардағы қоректік заттардың тасымалының маңызын түсіндіру
	Сабақтың ішкі құрылысы және тамыр аймақтары	7.1.3.2 өсімдіктерде заттардың тасымалын қамтамасыз ететін мүшелерді танып білу
	Зертханалық жұмыс «Сабақтың ішкі құрылысын зерттеу».	7.1.3.3 сабақтың ішкі құрылысын зерттеу
	Ксилема, флоэма және олардың құрылымдық элементтері	7.1.3.4 ксилема мен флоэма элементтерінің құрылысын салыстыру
	Сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсері	7.1.3.5 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсерін зерттеу
	Өсімдіктердегі транспирация процесі	7.1.3.6 өсімдіктердегі транспирация процесінің мәнін түсіндіру
	Омыртқасыз жануарлардың қанайналым мүшелері: шұбалшан, ұлу, өзен шаяны.	7.1.3. 7 омыртқасыз жануарларда заттарды тасымалдаудың ерекше ерекшеліктерін бөліп көрсету

Тыныс алу	Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тыныс алу - энергия көзі.	7.1.4.1 тірі ағзалардағы тыныс алу маңызын сипаттау
	№ 3 Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердің тынысалуын зерттеу» Өсімдіктердің тыныс алуы.	7.1.4.2 өсімдіктердегі тыныс алуын зерттеу
	Омыртқасыз жануарлардың тыныс алу мүшелері (бунақденелілердің демтүтіктері, балықтарының желбезектері).	7.1.4.3 омыртқасыз жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру
Бөліп шығару	Бөліп шығарудың тірі ағзалар үшін маңызы. Жануарлардағы бөліп шығару өнімдері.	7.1.5.1 ағзалардың тіршілік әрекетінде бөліп шығарудың маңыздылығын түсіндіру
	Өсімдіктердегі бөліп шығару өнімдері. Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердің тынысалу ерекшеліктерін өскіндер мысалында зерттеу»	7.1.5.2 өсімдіктердегі бөліп шығару ерекшеліктерін зерттеу
	Омыртқасыз жануарлардың бөліп шығару жүйелері.	7.1.5.3 омыртқасыз жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын салыстыру
Қозғалыс	Өсімдіктердің қозғалысы. Қозғалыстың өсімдіктер тіршілігіндегі маңызы. Өсімдіктердің қозғалу тәсілдері	7.1.6.1 өсімдіктердің қозғалысын сипаттау
	Фотопериодизм	7.1.6.2 өсімдіктердегі фотопериодизм ролін сипаттау
	Жануарлардың қозғалыс мүшелері. Тірі ағзалардағы қозғалыстың рөлі. Жануарлардың қозғалу тәсілдеріне мысалдар.	7.1.6.3 омыртқасыз жануарлардың (медуза, шұбалшан, шыбын, құмырсқа) қозғалыс мүшелерін салыстыру
Координация және реттелу	Жүйке жүйесінің функциялары	7.1.7.1 жүйке жүйесінің функцияларын атау
	Омыртқасыздардың жүйке жүйесінің құрам бөліктері (тұщы су гидрасы, ақ сұлама, шұбалшан, өзен шаяны)	7.1.7.2 омыртқасыз жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін салыстыру (тұщы су гидрасы, ақ сұлама, шұбалшан, өзен шаяны)
3-тоқсан		
Көбею. Өсу және даму	Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюі.	7.2.1.1 өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюін сипаттау
	Өсімдіктердің өсімді жолмен көбеюі, оның түрлері және	7.2.1.2 өсімдіктердің өсімді көбею тәсілдерін зерттеу

	табиғаттағы биологиялық маңызы. Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердегі вегетативті көбею тәсілдері»	
	Гүлдің құрылысы. Тозаңдану түрлері.	7.2.1.3 айқас тозаңдану мен өздігінен тозаңданудың салыстырмалы артықшылықтарын сипаттау
	Қосарлы ұрықтану. Қосарлы ұрықтанудың биологиялық маңызы	7.2.1.4 гүлді өсімдіктердегі қосарлы ұрықтанудың маңызын сипаттау
	Ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклы (кәдімгі қарағай, апорт алма ағашы)	7.2.1.5 ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклінің ерекшеліктерін түсіндіру
	Өсімдіктер тіршілік кезеңіне түсінік	7.2.3.1 өсімдіктер тіршілік кезеңдерін ажырату
	Жануарлардағы тура және тура емес даму кезеңі	7.2.3.2 жануарлардың онтогенезіндегі тура және түрленіп даму типтерін салыстыру
Эволюциялық даму мен селекция негіздері	Қолдан сұрыптау және оның селекция үшін маңызы. Қолдан сұрыптау түрлері	7.2.4.1 ағзалар селекциясы үшін қолдан сұрыптаудың маңызын сипаттау
	Мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу орталықтары	7.2.4.2 мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу тегінің орталықтарын оқып білу
	Қазақстан территориясында кездесетін егістік дақылдар мен үй жануарларының қолтұқымдары.	7.2.4.3 маңызды мәдени өсімдіктер іріктемелері мен үй жануарлары қолтұқымын сипаттау
4-тоқсан		
Биосфера және экожүйелер Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	Экологиялық факторлары: абиотикалық және биотикалық факторлар Зертханалық жұмыс «Жергілікті жердің экожүйелерін зерттеу (мектеп ауласы мысалында)»	7.3.1.1 жергілікті жер экожүйесі қоршаған орта факторларының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті мен таралуына әсерін зерттеу
	Қоректік тізбектер және қоректік торлар.	7.3.1.2 табиғи қоректік тізбектерді салыстыру
	Модельдеу «Қоректік тізбек пен торды құру»	7.3.1.3 қоректік тізбектер және қоректік торларды құрастыру
	Адам экожүйенің бір бөлігі. Антропогендік фактор	7.3.2.1 адам мен экожүйе арасындағы қарым-қатынастарды сипаттау
	Биологиялық әртүрлілікті сақтау.	7.3.2.2 биологиялық

	Дүниежүзілік Тұқым қоры.	әртүрлілікті сақтаудың және қолдауды қажеттіктің себептерін негіздеу
	Адам әрекеттерінің экожүйеге жағымсыз әсері	7.3.2.3 экожүйеге жағымсыз әсер ететін адам тіршілігінің салаларына мысалдар келтіру
	Қазақстанда ерекше қорғалатын аймақтар. Жергілікті жердің ерекше қорғалатын аймақтары	7.3.2.4 Қазақстан Республикасының ерекше қорғалатын табиғи аймақтарының өсімдіктері мен жануарларын сипаттау
	Қазақстан Республикасының Қызыл кітабы. Жергілікті өңірдің ҚР Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктері	7.3.2.5 жергілікті өңірдің Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктеріне мысал келтіру
Молекулалық биология мен биохимия	Судың қасиеті мен тірі ағзалар тіршілігі үшін маңызы	7.4.1.1 судың қасиеті мен тірі ағзалар тіршілігі үшін маңызын сипаттау
	Тірі ағзалар тіршілік әрекеті үшін микро-және макроэлементтер маңызы	7.4.1.2 тірі ағзалар тіршілік әрекеті үшін микро-және макроэлементтердің ролін сипаттау
	Өсімдіктерде макроэлементтердің тапшылығы (азот, калий, фосфор). Тыңайтқыштар: органикалық және минералдық	7.4.1.3 өсімдіктер үшін минералдық тыңайтқыштар құрамындағы азот, калий және фосфордың маңызын оқып білу
Микробиология және биотехнология	Патогендермен күрес тәсілдері. Бактериялардың антибиотиктерге тұрақтылығы.	7.4.3.2 антибиотиктер, антисептиктер және залалсыздандыру өнімдерінің қолданылуын сипаттау
	Зертханалық жұмыс «Өндірісте айран және құрт жасауды зерттеу»	7.4.3.1 айран және құрт өндірісін зерттеу

8-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімдері	Тақырыптары/ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Оқыту мақсаты. Білім алушылар білуге тиісті.
1-тоқсан		
Жасушалық биология	Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі.	8.4.2.1 өсімдік ұлпаларын жіктеу
	Жануар ұлпаларының әртүрлілігі Зертханалық жұмыс «Жануарлар ұлпаларын жіктеу»	8.4.2.2 жануар ұлпаларын жіктеу

	Прокариот және эукариот жасушалардың құрылысы	8.4.2.3 прокариот және эукариот жасушаларының құрылысын салыстыру
Молекулалық биология	Қарапайымдылар, бактериялар, саңырауқұлақтар, вирустармен туындайтын аурулардың ерекшеліктері мен олардың алдын алу	8.4.3.1 қарапайымдылар, бактериялар, саңырауқұлақтар, вирустармен туындайтын аурулардың ерекшеліктері мен алдын алу шараларын сипаттау
Қоректену	Омыртқалылардың ас қорыту жүйесі.	8.1.2.1 омыртқалылардың ас қорыту жүйесінің құрылымын салыстыру
	Тістің құрылысы мен қызметі, сүт тістердің тұрақты тістерге ауысуы. Тіс гигиенасы. Адамның асқорыту жолдарының құрылысы. Асқорыту бездері. Асқорыту мүшелерінің қызметі	8.1.2.2 адамның ас қорыту жүйесінің құрылысы мен қызметтері арасындағы өзара байланысты түсіндіру; 8.1.2.3 әртүрлі типті тістердің құрылысы мен қызметтері арасындағы байланысын және тісті күту ережелерін сипаттау
	Тамақтану гигиенасы. Асқорыту мүшелерінің жұқпалы аурулары және олардың алдын алу. Тағамнан уланудың алдын алу. Алғашқы жәрдем шаралары. Ішек құрт ауруларының алдын алу	8.1.2.4 асқорыту жолы ауруларының себептерін және астан улану себебін ашу
	Дәрумендер және олардың маңызы. Авитаминоз, гиповитаминоз және гипервитаминоз. Зертханалық жұмыс «Тағамдық заттар құрамынан С дәруменді анықтау»	8.1.2.5 адам ағзасындағы дәрумендердің маңыздылығын сипаттау; 8.1.2.6 азық түлік құрамындағы С дәруменін анықтау
2-тоқсан		
Заттардың тасымалдануы	Ағзаның ішкі ортасы және оның маңызы. Лимфа айналымы мен оның маңызы. Гомеостаз. Ағзаның ішкі ортасы	8.1.3.1 омыртқалы жануарлар мен адамның ішкі ортасын сипаттау
	Адам жүрегінің құрылысы мен қызметі Зертханалық жұмыс «Дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу»	8.1.3.2 адамның жүрегінің құрылысы мен қызметін сипаттау 8.1.3.3 дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу
	Қантамырлар құрылысы мен олардың қызметі	8.1.3.4 қантамыр қабырғасының құрылысы мен олардың қызметі арасындағы байланысты орнату
	Қанның құрамы мен қызметі. Қан	8.1.3.5 қан құрамы мен

	түйіршіктері	қызметін сипаттау
	Зертханалық жұмыс «Әр түрлі ағзалардың қан жасушаларын зерттеу». Қан жасушаларын формасына, мөлшеріне, санына және ядросының болуына қарай салыстыру	8.1.3.6 дайын микропрепараттар арқылы әр түрлі ағзалардың қан жасушаларының құрылыс ерекшеліктерін зерттеу
	Иммунитет. Гуморальдық және жасушалық иммунитет. Лейкоциттердің түрлі типтері және олардың қызметтері.	8.1.3.7 лейкоциттердің түрлі типтерінің қызметтерін сипаттау; 8.1.3.8 гуморальдық және жасушалық иммунитетті салыстыру
	Жұқпалы аурулар және олардың алдын алу: амебалық қантышқақ, фитофтороз, оба, күл, лейшмания, герпес	8.4.3.1 қарапайымдылар, саңырауқұлақтар, бактериялар мен вирустар қоздыратынмен туындайтын аурулардың ерекшеліктерін сипаттау және алдын алу шараларын сипаттау
	Туа пайда болған және жүре пайда болған иммунитет. Екпенің (вакцина) түрлері және оның жасанды иммунитетті қалыптастырудағы маңызы.	8.1.3.9 аурудың алдын алудағы вакцинацияның рөлін бағалау
	Қан топтары. Қан құю. Резус-фактор. Агглютинация. Резус-конфликт	8.1.3.10 агглютинация және резус-конфликт механизмдерін түсіндіру
	Қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері	8.1.3.11 қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері мен ауру белгілерін сипаттау
Тыныс алу	Омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелері	8.1.4.1. омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру;
	Адамның тыныс алу мүшелері құрылысы	8.1.4.2 адамның тыныс алу мүшелері құрылысының ерекшеліктерін танып білу
	Альвеола мен қан арасындағы газ алмасу. Өкпедегі қанның оттекке қанығуы. Ұлпа мен қан арасындағы газ алмасу. Қанның көмірқышқыл газына қанығуы, жасушаның оттекке қанығуы	8.1.4.3 өкпе мен ұлпадағы газалмасу механизмдерін сипаттау
	Тыныс алу және тыныс шығару механизмі.	8.1.4.4 тыныс алу және тыныс шығару механизмін түсіндіру
	Тыныс алудың минуттық көлемі.	8.1.4.5 өкпенің тіршілік

	Өкпенің тіршілік сыйымдылығы. Шылым шегудің өкпенің тіршілік сыйымдылығына әсері. Зертханалық жұмыс «Өкпенің тіршілік сыйымдылығын зерттеу»	сыйымдылығын анықтау және қалыпты жағдайдағы және дененің физикалық жүктемесі кезіндегі тыныс алудың минуттық көлемін анықтау
	Тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен олардың алдын алу	8.1.4.6 тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен олардың алдын алу жолдарын түсіндіру
3-тоқсан		
Бөліп шығару	Омыртқалы жануарлардың зәр шығару жүйесі	8.1.5.1 омыртқалы жануарлардың зәр шығару жүйесін салыстыру
	Зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметі. Бөліпшығару және сүзу мүшелері.	8.1.5.2 адамның зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметін сипаттау
	Зәр шығару жүйесі аурулары және олардың алдын алу	8.1.5.3 зәр шығару жүйесі ауруларының алдын алу шараларын түсіндіру
	Терінің маңызы, құрылысы мен қызметі. Тер бөлінудің реттелуі	8.1.5.4 терінің құрылысы мен оның бөліп шығарудағы маңызын сипаттау
	Тері ауруларының пайда болу себептері мен салдары. Белгілері мен алдын алу шаралары	8.1.5.5 тері ауруларының алдын алу шараларын түсіндіру
Қозғалыс. Биофизика	Омыртқалы жануарлардың тірек-қимыл жүйесі	8.1.6.1 омыртқалы жануарлардың және адамның тірек-қимыл жүйесінің құрылысын сипаттау
	Адам қаңқасының құрылысы. Тірек-қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі	8.1.6.2 адамның тірек-қимыл жүйесінің құрылысы мен қызметтерін сипаттау
	Буынның құрылысы және қызметтері. Сүйек буындарының атқаратын қызметіне сәйкес бейімделуі	8.1.6.3 буынның әр түрлі типтерінің құрылысы және олардың қызметтерінің арасында байланыс орнату
	Бұлшықет ұлпаларының құрылысы мен қызметі (бірыңғай салалы, көлденең жолақты қаңқа, көлденең жолақты жүрек). Зертханалық жұмыс «Бұлшықет ұлпаларының құрылысын зерттеу» Адам денесінің бұлшықеттерін жіктеу	8.1.6.4 бұлшық ет ұлпасының түрлері мен олардың қызметтерін сипаттау

	Гиподинамия. Сымбаттың бұзылуы және жалпақтабандылықтың пайда болу себептері. Сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың алдын алу шаралары	8.1.6.5 гиподинамия салдарын және сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың пайда болу себептерін анықтау
Координация және реттелу	Жүйке жасушасының құрылысы	8.1.7.1 жүйке жасушасының құрылымдық бөліктерін анықтау
	Орталық жүйке жүйесі	8.1.7.2 орталық жүйке жүйесі бөлімдерінің құрылысы мен қызметін салыстыру
	Вегетативті жүйке жүйесінің қызметін	8.1.7.3 вегетативті жүйке жүйесінің қызметін сипаттау
	Рефлекстік доға: рецептор, сезгіш, аралық, қозғалыс нейрондары, жұмыс мүшесі. Зертханалық жұмыс «Тізе рефлексі».	8.1.7.4 рефлекстік доғаны зерттеу
	Адам ағзасы үшін ұйқының маңызы. Биологиялық ритмдер. Ұйқының кезеңдері.	8.1.7.5 ағзаның тіршілік әрекетін қалпына келтіру және тынығуы үшін ұйқының маңызын түсіндіру
	Жұмысқа қабілеттілік. Күн тәртібі. Оқу еңбегі мен дене еңбегінің гигиенасы.	8.1.7.6 жақсы психикалық денсаулықты сақтаудың принциптерін түсіндіру
	Жүйке жүйесінің қызметіне алкаголь, темекі, және наркотикалық заттардың кері әсері.	8.1.7.7 жүйке жүйесінің қызметіне алкаголь, шылым және есірткілік заттардың әсерін түсіндіру
	Көру мүшелерінің құрылысы. Көрудің маңызы. Көру қызметінің бұзылуы. Көру гигиенасы. Зертханалық жұмыс «Көру жітілігі мен көру аймағының шегін зерттеу»	8.1.7.8 адамның көру мүшелерінің құрылымы мен қызметін сипаттау
	Есту мүшесінің құрылысы. Естудің бұзылу себептері. Есту мүшесінің гигиенасы. Зертханалық жұмыс «Құлақтың есту қабілетін анықтау»	8.1.7.9 есту мүшелерінің құрылысы мен қызметін сипаттау
	«Гормондар», «Гуморальдық реттелу» ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар	8.1.7.10 эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін анықтау; 8.1.7.11 бездердің негізгі қызметтерін түсіндіру

	Эндокринді бездер қызметінің бұзылуынан туындаған аурулар (гипо- және гиперфункция)	8.1.7.12 ұйқы безінің және қалқанша безінің бұзылуынан туындаған ауруларды сипаттау
	Адам денесінде орналасқан тері рецепторлары (терморцепторлар, механорецепторлар, ноцицепторлар). Зертханалық жұмыс «Тері сезімталдығын зерттеу»	8.1.7.11 тұрақты дене температурасын сақтаудағы терінің рөлін сипаттау
4-тоқсан		
Көбею	Жануарлардың көбею формалары. Жыныссыз көбею типтері. Жынысты көбею	8.2.1.1 жануарлардың көбею тәсілдерін салыстыру
	Адамның жыныс жүйесі	8.2.1.2 адамның жыныс жүйесінің құрылысын сипаттау
	Жыныстық жолмен берілетін аурулар және олардың алдын алу	8.2.1.3 жыныстық жолмен таралатын аурулардың салдары мен алдын алу шараларын түсіндіру
Өсу және даму	Эмбрионалдық даму кезеңдері: бластула, гастрюла, нейрула. Ұлпалар мен мүшелердің дифференциялануы. Органогенез	8.2.3.1 эмбрионалдық даму кезеңдерін сипаттау; 8.2.3.2 адам ұрығының дамуына шылым шегу, алкоголь мен есірткілер әсерінің салдарын түсіндіру
Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары	Тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілер	8.2.4.1 адам ағзасындағы тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерді сипаттау
Биосфера, экожүйе, популяция	Экожүйелердің компоненттері. Су және құрлық экожүйелері. Модельдеу «Су және құрлық экожүйелерін салыстыру»	8.3.1.1 экожүйелердің жалпы құрылымының сызбасын жасау; 8.3.1.2 су және құрлық экожүйелерін салыстыру
	Тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлері. Ағзалардың тікелей және жанама қарымқатынас түрлері. Қоршаған орта жағдайларының өзгерістеріне ағзалардың бейімделуі	8.3.1.3 тірі ағзалардың қоршаған орта жағдайларына бейімделу механизмдерін түсіндіру; 8.3.1.4 тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлерін сипаттау

9-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырып/Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті.
--------------------------------	--	---

1-тоқсан		
Жасушалық биология	Жасушаның негізгі компоненттерінің қызметтері.	9.4.2.1 өсімдік және жануар жасушаларының негізгі бөліктерінің құрылысы мен қызметін түсіндіру
	Жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу. Өлшем бірліктерін СИ жүйесіне аудару. Модельдеу «Микрофотографияларды пайдаланып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу»	9.4.2.2 микрофотографияны қолданып, жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу
Биосфера және экожүйе	Популяцияның құрылымының негізгі сипаттамалары және ерекшеліктері. Ағзалардың тіршілікке қабілеттілігінің әртүрлі тәсілдері. (Тіршілікті сақтаудың К және r стратегиялары). «Жыртқыш-жемтік» қарымқатынас түрі. Популяция санының өзгеруі.	9.3.1.1 популяцияның құрылымдық ерекшеліктерін сипаттау 9.3.1.2 ағзалардың түрлі тірі қалу тәсілдерін зерттеу 9.3.1.3 жыртқыш-жемтік қарым-қатынасы мысалында популяция санының өзгеруін түсіндіру
	Популяцияның өсуінің экспоненциалды және сигмоидты қисығы	9.3.1.4 популяция өсімінің экспоненциалдық және сигмоидтік үлгілерінің қисық сызықтарының графиктерін талдау
	Экожүйедегі энергия тасымаланың тиімділігі. Энергия ағыны және қоректік тізбектер. Экологиялық пирамида түрлері	9.3.1.5 энергия, биомасса және сандар пирамидаларын салыстыру 9.3.1.6 энергия ағымының тиімділігін есептеу
	Табиғаттағы көміртек пен азот айналымы. Топырақ пен шөгінді жыныстар түзудегі тірі ағзалардың рөлі	9.3.1.7 азот пен көміртектің табиғаттағы айналымының сызбасын құру
Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	Пайдалы қазбаларды өндірудің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері	9.3.2.1 пайдалы қазбалар өндірудің және қайта өңдеудің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру
	Пестицидтердің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері	9.3.2.2 пестицидтерді пайдаланудың қоршаған орта мен адам денсаулығына әсерін түсіндіру
	Жылыжай эффектісі (булану) және озон қабатының жұқаруы. Дүниежүзілік мұхит деңгейінің, су мен атмосфера температурасының көтерілуінің тірі ағзаларға әсері	9.3.2.3 парниктік эффектінің тірі ағзаларға әсерін түсіндіру; 9.3.2.4 озон қабатының бұзылуының себептері мен салдарын түсіндіру

	Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары. Себептері мен салдарлары. Оларды шешу жолдары.	9.3.2.5 Қазақстан аумағындағы экологиялық проблемалардың туындау себептері мен оларды шешу жолдарын түсіндіру
Қоректену	Ыдырау үдерісі. Асқорыту ферменттерінің әсері. Асқорытудағы ферменттердің маңызы. Сіңіру және бөліп шығару	9.1.2.1 адамның асқорыту жолдарындағы үдерістерді сипаттау; 9.1.2.2 ас қорыту үдерісіндегі органикалық заттар мен сәйкесі ферменттердің арасындағы байланысты орнату
	Ферменттердің әсер ету механизмі. Ферменттің белсенді орталығы. Зертханалық жұмыс «Ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, рН) әсерін зерттеу»	9.1.2.3 ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, рН) әсерін зерттеу
	Өттің әсерінен майлардың эмульгациясы. Зертханалық жұмыс «Өттің әсерінен майлардың эмульгациялануын зерттеу»	9.1.2.4 өттің әсерінен майлардың эмульгациялануы үдерісін зерттеу
Заттар тасымалы	Активті және пассивті тасымалдардың ұқсастығы мен айырмашылығы.	9.1.3.1 активті және пассивті тасымалдарды салыстыру
	Сыртқы және ішкі факторлардың транспирацияға әсері. Зертханалық жұмыс «Транспирация үдерісі кезіндегі сыртқы факторларды (температура, ылғалдылық пен су буының қысымы, ауа қозғалысын) зерттеу. Зертханалық жұмыс «Ішкі факторларды: Буландыратын беттің ауданы және бұл беттік ауданның өсімдік көлеміне қатынасының (кутикула мен лептесіктер) транспирация үдерісіне әсері»	9.1.3.2 өсімдіктердегі транспирация үдерісінің мәнін түсіндіру; 9.1.3.3 ішкі және сыртқы факторлардың транспирацияға әсерін зерттеу
	Сыртқы факторлардың флоэмада зат тасымалына әсері: температура, ылғалдылық, жарық	9.1.3.4 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсерін зерттеу
2-тоқсан		
Тыныс алу	Анаэробты және аэробты тыныс алу. Анаэробты және аэробты тыныс алу үдерістерін химиялық реакция теңдеулерін қолданып қарастыру. Анаэробты және аэробты тыныс алудың тиімділіктері	9.1.4.1 анаэробты және аэробты тыныс алу типтерін ажырату 9.1.4.2 тыныс алу реакциясының химиялық теңдеуін пайдалана отырып, анаэробты және аэробты

		тыныс алуды салыстыру
	Аэробты, анаэробты тынысалу үдерістерімен байланысты бұлшық еттердің қажуы. Аэробты және анаэробты тынысалуға физикалық жүктемелердің әсері	9.1.4.2 бұлшықет қажуы және аэробты, анаэробты тыныс алу үдерістері арасындағы байланысты қарастыру
Бөліп шығару	Нефронның құрылысы және қызметі. Ультрафилтрация. Абсорбция және таңдамалы реабсорбция. Несептің құрамы. Филтрация мен кері филтрацияның себептері	9.1.5.1 нефронның құрылысы мен қызметін сипаттау; 9.1.5.2 филтрация және несептің түзілу үрдістерін сипаттау
	Құрлықта, шөлде, тұщы және тұзды суларда тіршілік ететін тірі ағзалардың зат алмасуының соңғы өнімдері. Құрамында азоты бар органикалық заттардың ыдырау өнімдері: аммиак, несепнәр, несеп қышқылы	9.1.5.3 әртүрлі ағзалардың мекен ету ортасы мен зат алмасудың соңғы өнімдері арасындағы байланысты орнату
Координация және реттелу	Нейрондардың түрлері мен қызметтері. Жүйке ұлпасының қызметі (глиальды жасушалар). Модельдеу «Жүйке ұлпаларын зерттеу»	9.1.7.1 жүйке жасушасының құрылысы мен қызметі арасындағы өзара байланысты орнату
	Миеленді, миеленсіз аксондарда жүйке импульстарының туындауы және өткізілуі. Өткізу жылдамдығы. Мембраналық потенциал, тыныштық потенциалы және әрекет потенциалы. Модельдеу «Жүйке импульстарының туындауы мен таралу жылдамдығын зерттеу»	9.1.7.2 жүйке импульсінің туындауы мен өтуін сипаттау
	Тынысалу мен тыныс шығарудың реттелуі мысалында нейрогуморальдық реттелу механизмі. Жүйкелік және гуморальдық реттелуді салыстыру. Ағзаның күйзеліске бейімделуі	9.1.7.3 нейрогуморалды реттелудің механизмін түсіндіру
	Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі	9.4.4.1 Жасанды нейрондық желілердің биологиялық негіздерін сипаттау

	Гомеостазды тұрақты ұстаудың механизмдері	9.1.7.4 ағзаның ішкі ортасының тұрақтылығын ұстаудағы гомеостазды сақтаудың механизмін түсіндіру
3-тоқсан		
Қозғалыс	Бұлшық еттің жұмысы. Зертханалық жұмыс «Статикалық және динамикалық жұмыс кезіндегі бұлшық еттің қажуын зерттеу»	9.1.6.1 адам бұлшық еттерінің құрылысы мен бұлшықет топтарын оқып тану; 9.1.6.2 қол бұлшық еттерінің максималды жұмыс күшін және күшке төзімділігін зерттеу; 9.1.6.3 бұлшық еттің жиырылу жиілігіне бұлшықет жұмысының тәуелділігін зерттеу
Молекулалық биология	Жасушаның құрамындағы органикалық заттар. Мономерлер мен полимерлер.	9.4.1.1 биологиялық мысалдарды пайдаланып полимерлер мен мономерлерді сипаттау;
	Дезоксирибонуклеин қышқылының молекулалық құрылысының принциптері: нуклеотидтердің комплементарлығы.	9.4.1.2 дезоксирибонуклеин қышқылының молекуласының қос шиыршықты құрылымын модельдеу
Жасушалық цикл	Әртүрлі ағзалар түрлерінің хромосомалар саны. Соматикалық және жыныс жасушалар. Гаплоидты және диплоидты хромосомалар жиыны.	9.2.2.1 әртүрлі ағзалар түрлеріндегі хромосомалардың санын салыстыру; 9.2.2.2 сомалық және жыныс жасушаларындағы хромосомалар сандарын атау
	Интерфаза. Интерфаза кезеңдері: G1, S және G2	9.2.2.3 жасуша айналымының интерфаза кезіндегі жүретін үдерістерді түсіндіру
	Митоз. Митоз фазалары. Зертханалық жұмыс «Пияз тамыр ұшындағы жасушалардан митозды зерттеу»	9.2.2.4 митоздың кезеңдерін сипаттау
	Мейоз. Мейоз фазалары. Мейоз бен митозды салыстыру. Модельдеу «Митоз кезеңдерін зерттеу»	9.2.2.5 мейоз кезеңдерін сипаттау; 9.2.2.6 митоз және мейоз үдерістерін салыстыру
	Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары	9.2.4.1 белгілерді анықтаудағы гендердің рөлін түсіндіру
	Адамда белгілердің тұқым қуалауында гендер мен ДНҚ рөлі.	9.2.4.2 үздік және үздіксіз өзгергіштікті атау

	Жүре пайда болған және тұқымқуалайтын белгілер.Хромосоманың құрылымы.	
	Мендель ашқан белгілердің тұқымқуалау заңдылықтары. Тұқымқуалаушылықты зерттеудің гибридологиялық әдісі	9.2.4.3 генетиканың дамуы мен қалыптасуындағы Мендель зерттеулерінің рөлін бағалау
	Тұқымқуалаушылық заңдылықтарының цитологиялық негіздері. Гаметалар тазалығы және оның цитологиялық негіздемесі.	9.2.4.4 моногибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін тұжырымдау және моногибридті будандастыруға есептер шығару;
	Аллельді гендердің әрекеттесуі: толықжәне толымсыз. Доминанттылық белгілердің пайда болуы. Талдаушы шағылыстыру ұғымы мен оның практикалық маңызы	9.2.4.4 толық және толымсыз доминанттылықты салыстыру; 9.2.4.5 талдаушы будандастырудың маңыздылығын бағалау
	Дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздері	9.2.4.7 дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін дәлелдеу және есептер шығару
	Жыныс генетикасы. Жынысты анықтаудың генетикалық механизмі. Жыныспен тіркесіп тұқымқуалау. Гемофилия және дальтонизм	9.2.4.8 жынысты анықтау теориясын сипаттау; 9.2.4.9 жынысты анықтау кезінде хромосомалардың рөлін түсіндіретін сызба жасау
	Адам қан топтарының тұқымқуалау заңдылықтары. Резус-фактор	9.2.4.10 адамның қан тобының тұқымқуалауын және қан топтарын анықтау механизмін түсіндіру
	Адам генетикасы. Адамның тұқымқуалау белгілерін зерттеу әдістері. Адамның генетикалық ауруларының алдын алу. Модельдеу «Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру»	9.2.4.9 адам генетикасын зерттеудің негізгі әдістерін сипаттау; 9.2.4.10 шежіре сызбасын құру
	Өнімділікті арттыратын заманауи ауыл шаруашылық технологиялары. Өнімділігі жоғары ауыл шаруашылықты жүргізудің жаңа баламалы жолдары	9.2.4.11 мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттыру үшін заманауи ауылшаруашылық технологияларды қолданылуын зерттеу
Микробиология және биотехнология	Биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасы және биотехнологияда алынатын өнімдері (медицинада, өнеркәсіпте және	9.4.3.1 инсулин өндіру мысалында биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасын сипаттау;

	<p>ауылшаруашылықта). Инсулин өндірісі Мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттырудағы заманауи биотехнологиялар</p>	<p>9.4.3.2 биотехнологияда өндірілетін өнімдерге мысал келтіру 9.2.4.3 мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттыру үшін заманауи биотехнологияларды қолдануды танып білу</p>
4-тоқсан		
Өсу және даму	<p>Құрсақта даму. Ұрықтық дамудың алғашқы кезеңдері. Ұрықтың қалыптасуы мен дамуы</p>	<p>9.2.3.1 ұрықтың дамуындағы плацентаның маңызын түсіндіру; 9.2.3.2 әр түрлі ұрық жапырақшаларынан қалыптасқан мүшелер мен ұлпалар дифференциасын сипаттау</p>
Эволюциялық даму	<p>Жердегі тіршіліктің пайда болуы кезеңдері</p>	<p>9.2.5.1 Жердегі тіршіліктің дамуының негізгі кезеңдерін оқып білу</p>
	<p>Эволюциялық ұғымдардың қалыптасуы және дамуы. Ч.Дарвиннің эволюциялық ілімінің негізгі қағидалары. Эволюцияның қазіргі заман теориясының пайда болуы</p>	<p>9.2.5.2 К. Линней мен Ж.Б. Ламарк еңбектерінің негізгі қағидаларын оқып зерттеу; 9.2.5.3 Эволюция ілімінің қалыптасуындағы. Ч.Дарвин еңбектерінің ролін түсіндіру</p>
	<p>Эволюцияның қозғаушы күштері. Табиғи сұрыпталу нәтижесіндегі бейімделушілік. Эволюциялық үдерістегі өзгергіштіктің (мутациялық, комбинативтік) ролі. Табиғи сұрыпталу, оның түрлері (қозғаушы және тұрақтандырушы). Тіршілік үшін күрес (түршілік, тұраралық). Модельдеу «Бейімделгіштікті табиғи сұрыпталу нәтижесі ретінде зерттеу (көбелек)»</p>	<p>9.2.5.4 эволюцияның қозғаушы күштерін сипаттау; 9.2.5.5 ағзалардың бейімделудегі табиғи сұрыпталудың ролін сипаттау</p>
	<p>«Түр» ұғымының анықтамасы. Түрдің құрылымы. Түр критерийлері. «Түр түзілу» ұғымы. Түр түзілудің тәсілдері мен механизмдері</p>	<p>9.2.5.6 түрдің құрылымы мен критерийлерін сипаттау; 9.2.5.7 түр түзілу үдерісін түсіндіру</p>

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған
«Биология» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының салыстырмалы кестесі**

Қолданыстағы редакция	Ұсынылған редакция	Түсініктеме
<p>1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. «Биология» пәнінің мақсаты – оқушыларға органикалық дүниенің көптүрлілігі, ондағы болып жатқан құбылыстар мен үдерістердің заңдары мен заңдылықтары, сонымен қатар адам оның ажырамас бөлігі туралы білім мен түсінік жүйелерін беру.</p> <p>3. Оқу пәнінің міндеттері:</p> <p>1) жер бетіндегі барлық тірі ағзалардың құндылығын түсіну үшін өмірдің құрылымды-функционалды және генетикалық негіздері туралы, тірі табиғаттың негізгі патшалықтары ағзаларының көбеюі мен дамуы, экожүйе, биоалуантүрлілік,</p>	<p>1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).</p> <p>2. «Биология» пәнінің мақсаты – оқушыларға органикалық дүниенің көптүрлілігі, ондағы болып жатқан құбылыстар мен үдерістердің заңдары мен заңдылықтары, сонымен қатар адам оның ажырамас бөлігі туралы білім мен түсінік жүйелерін беру.</p> <p>3. Оқу пәнінің міндеттері:</p> <p>1) жер бетіндегі барлық тірі ағзалардың құндылығын түсіну үшін өмірдің құрылымды-функционалды және</p>	<p>Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған</p> <p>«Биология» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының құрылымында өзгеріс жоқ.</p>

<p>эволюция туралы білім жүйесін қалыптастыру;</p> <p>2) экологиялық этика нормалары мен ережелерін, табиғатқа жауапкершілікпен қарауын қалыптастыру;</p> <p>3) генетикалық сауаттылықты қалыптастыру - салауатты өмір салты негіздері, психикалық, тән және моральдық денсаулық сақтау;</p> <p>4) оқушылардың тұлғалық қасиеттерін дамыту, биологиялық білімдерін практикада қолдануға ұмтылу, медицина, ауыл шаруашылығы, биотехнология, экологиялық менеджмент және қоршаған ортаны қорғау саласындағы практикалық іс-шараларға қатысу.</p>	<p>генетикалық негіздері туралы, тірі табиғаттың негізгі патшалықтары ағзаларының көбеюі мен дамуы, экожүйе, биоалуантүрлілік, эволюция туралы білім жүйесін қалыптастыру;</p> <p>2) экологиялық этика нормалары мен ережелерін, табиғатқа жауапкершілікпен қарауын қалыптастыру;</p> <p>3) генетикалық сауаттылықты қалыптастыру - салауатты өмір салты негіздері, психикалық, тән және моральдық денсаулық сақтау;</p> <p>4) оқушылардың тұлғалық қасиеттерін дамыту, биологиялық білімдерін практикада қолдануға ұмтылу, медицина, ауыл шаруашылығы, биотехнология, экологиялық менеджмент және қоршаған ортаны қорғау саласындағы практикалық іс-шараларға қатысу.</p>	
<p>2-тарау. «Биология» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>4. «Биология» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:</p> <p>7-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;</p> <p>8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;</p> <p>9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты құрайды.</p> <p>5. «Биология» оқу пәнінің оқу бағдарламасының мазмұны оқытудың бөлімдері арқылы ұйымдастырылған.</p>	<p>2-тарау. «Биология» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p> <p>4. «Биология» оқу пәні бойынша оқу жүктемесі:</p> <p>7-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;</p> <p>8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;</p> <p>9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты құрайды.</p> <p>5. «Биология» оқу пәнінің оқу бағдарламасының мазмұны оқытудың бөлімдері арқылы</p>	<p>«Биология» оқу пәні бойынша оқу жүктемесі қолданыстағы жүктемеден өзгертілген жоқ.</p>

<p>6. Бөлімдер сыныптар бойынша күтілетін нәтиже түрінде берілген оқу мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады.</p> <p>7. Оқу пәнінің мазмұны 4 бөлімді қамтиды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Тірі ағзалардың көптүрлілігі, құрылымы мен қызметтері; 2) Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік. Эволюциялық даму; 3) Ағза мен қоршаған орта; 4) Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар. <p>8. «Тірі ағзалардың көптүрлілігі, құрылымы мен қызметтері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Тірі ағзалардың көптүрлілігі; 2) Қоректену; 3) Заттардың тасымалдануы; 4) Тыныс алу; 5) Бөліп шығару; 6) Қозғалыс; 7) Координация және реттелу. <p>9. «Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік. Эволюциялық даму» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p>	<p>ұйымдастырылған.</p> <p>6. Бөлімдер сыныптар бойынша күтілетін нәтиже түрінде берілген оқу мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады.</p> <p>7. Оқу пәнінің мазмұны 4 бөлімді қамтиды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Тірі ағзалардың көптүрлілігі, құрылымы мен қызметтері; 2) Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік. Эволюциялық даму; 3) Ағза мен қоршаған орта; 4) Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар. <p>8. «Тірі ағзалардың көптүрлілігі, құрылымы мен қызметтері» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Тірі ағзалардың көптүрлілігі; 2) Қоректену; 3) Заттардың тасымалдануы; 4) Тыныс алу; 5) Бөліп шығару; 6) Қозғалыс; 7) Координация және реттелу. 	
--	--	--

<p>1) Көбею; 2) Жасушалық айналым; 3) Өсу және даму; 4) Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары; 5) Эволюциялық даму мен селекция негіздері.</p> <p>10. «Ағза мен қоршаған орта» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 1) Биосфера, экожүйе, популяция; 2) Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері.</p> <p>11. «Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 1) Молекулалық биология мен биохимия; 2) Жасушалық биология; 3) Микробиология және биотехнология; 4) Биофизика.</p>	<p>9. «Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік. Эволюциялық даму» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 1) Көбею; 2) Жасушалық айналым; 3) Өсу және даму; 4) Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары; 5) Эволюциялық даму мен селекция негіздері.</p> <p>10. «Ағза мен қоршаған орта» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 1) Биосфера, экожүйе, популяция; 2) Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері.</p> <p>11. «Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады: 1) Молекулалық биология мен биохимия; 2) Жасушалық биология; 3) Микробиология және биотехнология; 4) Биофизика.</p>	
<p>12. 7-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p>	<p>12. 7-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p>	<p>7-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық</p>

<p>1) «Экожүйелер». Органың экологиялық факторлары: абиотикалық (температура, жарық, рН, ылғалдылық) биотикалық (микроағзалар, жануарлар, өсімдіктер). Зертханалық жұмыс: «Жергілікті жердің экожүйелерін зерттеу (мектеп ауласы мысалында)». Қоректік тізбектер және қоректік торлар. Модельдеу «Қоректік тізбек пен торды құру». Экологиялық сукцессиялар: Бірінші және екінші реттік сукцессиялар. Экожүйелердің алмасуы. Адам экожүйенің бір бөлігі. Антропогендік фактор. Адам әрекеттерінің экожүйеге жағымсыз әсері. Қазақстанда ерекше қорғалатын аймақтар. Жергілікті жердің ерекше қорғалатын аймақтары. Қазақстан Республикасының Қызыл кітабы. Жергілікті өңірдің ҚР Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктері.</p>	<p>1) «Тірі ағзалардың көптүрлілігі». Тірі ағзаларды жүйелеу. Биология ғылымының маңызы. Биология тірі ағзалар туралы ғылым. Тірі организмдер патшалығының негізгі сипаттама: прокариоттар, протисталар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер, жануарлар. Бактериялардың формаларының әртүрлілігі, қоректенуі. Даражарнақты және қосжарнақты өсімдіктер. Саңырауқұлақтардың негізгі сипаттамасы. Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың сыртқы құрылысындағы ерекшеліктер. Төменгі және жоғары сатыдағы өсімдіктер. Дихотомиялық әдіс. Дихотомиялық кілттерді қолдану. Вирус. Вирустар - тіршіліктің жасушасыз формасы.</p>	<p>мазмұны білім алушылардың жас ерекшеліктерін қарай біршама жеңілдетілді. Атап айтқанда, оқу мақсаттары азайтылды, ғылыми тілден оқушы түсінетін тілге ауыстырылды.</p>
<p>2) «Тірі ағзаларды жүйелеу». Тірі ағзалардың бес патшалығына жалпы сипаттама: прокариоттар, протисталар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер, жануарлар. Өсімдіктер мен жануарлардың негізгі жүйелік топтары: Патшалықтар. Типтер. Бөлімдер. Кластар. Өсімдіктер мен жануарларды жүйелеудің маңызы. Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың сыртқы құрылысындағы ерекшеліктер. Дихотомиялық әдіс. Дихотомиялық кілттерді қолдану.</p>	<p>2) «Жасушалық биология». Жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі түсініктері.</p> <p>Прокариоттар, өсімдік және жануар жасушаларының негізгі органдары: ядро, жасушалық мембрана, цитоплазма, вакуоль, пластидтер.</p>	<p>Қолданыстағы бағдарламада 7-сынып мазмұны «Экожүйе» бөлімшесінен басталатын еді, ұсынылып отырған нұсқада тірі ағзаларды жүйелеуден басталады.</p>
<p>3) «Жасушалық биология». Жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі түсініктері. Өсімдіктер және жануарлар жасушаларын салыстыру. Жарық микроскобынан көрінетін жасуша құрылымдары: пластидтер, вакуоль, ядро, цитоплазма, жасушалық мембрана, жасушалық қабырға.</p>	<p>3) «Қоректену». Жапырақтың құрылысы мен қызметі. Жапырақ фотосинтездеуші негізгі арнайы мүше. Зертханалық жұмыс: «Фотосинтез үдерісіне қажетті жағдайларды зерттеу».</p>	
<p>4) «Су және органикалық заттар». Судың қасиеттері: беттік керілу, судың қозғалысы, еріткіштігі, қайнау және балқу</p>	<p>4) «Заттардың тасымалдануы». Заттар тасымалдануының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы. Заттардың тасымалдануына қатысатын тірі ағзалардың мүшелері мен мүшелер жүйесі. Сабақ және тамыр. Сабақтың ішкі құрылысы. Тамыр аймақтары.</p>	<p>Өйткені «География» пәнімен сабақтастық сақталмаған. Пәнаралық және</p>

<p>температурасы, жылу сыйымдылығы. Судың биологиялық маңызы және оның еріткіш ретіндегі, температураны сақтау мен реттеудегі рөлі. Зертханалық жұмыс «Судың тірі ағзалар үшін маңызы мен қасиеттерін зерттеу». Микро- (мырыш, темір, селен, фтор) және макроэлементтердің (магний, кальций, калий, фосфор) тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы. Азық-түліктердегі органикалық заттар: нәруыздар, майлар, көмірсулар. Зертханалық жұмыс: «Азық-түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар болуын зерттеу». Өсімдіктерде макроэлементтердің тапшылығы (азот, калий, фосфор.). Тыңайтқыштар: органикалық және минералдық (азотты, калийлі және фосфорлы).</p> <p>5) «Заттардың тасымалдануы». Заттар тасымалдануының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы. Заттардың тасымалдануына қатысатын тірі ағзалардың мүшелері мен мүшелер жүйесі. Сабақ және тамыр. Сабақтың ішкі құрылысы: қабық, камбий, сүрек, өзек. Тамыр аймақтары: бөліну, өсу, сору және өткізу аймақтары. Тамырдың ішкі құрылысы: флоэма, ксилема, камбий. Зертханалық жұмыс: «Сабақтың ішкі құрылысын зерттеу». Зертханалық жұмыс: «Тамыр аймақтарын зерттеу». Ксилема, флоэма және олардың құрылымдық элементтері. Жануарлардағы қанайналым мүшелері: буылтық құрттар, ұлулар, буынаяқтылар және омыртқалылар.</p> <p>б) «Тірі ағзалардың қоректенуі». Жапырақтың құрылысы мен қызметі. Жапырақтың ішкі құрылысы. Лептесік. Жапырақ фотосинтездеуші негізгі арнайы мүше. Судың булануы мен</p>	<p>Тамырдың ішкі құрылысы. Зертханалық жұмыс: «Сабақтың ішкі құрылысын зерттеу». Ксилема, флоэма және олардың құрылымдық элементтері. Сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсері.</p> <p>Өсімдіктердегі транспирация процесі.</p> <p>Омыртқасыз жануарлардың қанайналым мүшелері: шұбалшан, ұлу, өзен шаяны.</p> <p>5) «Тыныс алу». Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тынысалу - энергия көзі. Өсімдіктердің тыныс алуы. Зертханалық жұмыс: «Өсімдіктердің тыныс алуын зерттеу». Омыртқасыз жануарлардың тыныс алу мүшелері (бунакденелілердің демтүтіктері, балықтарының желбезектері).</p> <p>б) «Бөліп шығару». Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тыныс алу - энергия көзі.</p> <p>7) «Көбею. Өсу және даму» Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюі.</p> <p>Өсімдіктердің өсімді жолмен көбеюі, оның түрлері және табиғаттағы биологиялық маңызы. Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердегі вегетативті көбею тәсілдері» Гүлдің құрылысы. Тозаңдану түрлері. Қосарлы ұрықтану. Қосарлы ұрықтанудың биологиялық маңызы</p> <p>Ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклы (кәдімгі қарағай, апорт алма ағашы).</p>	<p>пәнішілік бірізділікті сақтау мақсатында 7-сыныпты биология ғылымы туралы түсінікпен және жүйелеуден бастау тиімді деп саналады.</p> <p>Сонымен қатар генетикалық ұғымдар 9-сыныпқа көшірілді. Генетика тақырыбы қабылдауға күрделі болып есептелгендіктен 7-сынып оқушысына қабылдауға қиындық әкеледі.</p> <p>7-сыныпта салыстырмалы түрде тек омыртқасыз жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылымын зерттеу ұсынылады,</p>
---	---	---

<p>газдардың алмасуы. Фотосинтезге қажетті жағдайлар. Зертханалық жұмыс: «Фотосинтез үдерісіне қажетті жағдайларды зерттеу».</p> <p>7) «Тыныс алу». Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тынысалу - энергия көзі. Тыныс алу типтері: анаэробты және аэробты. Анаэробты және аэробты тыныс алуды салыстыру: оттегінің қатысында/қатысынсыз, статикалық/динамикалық жұмыс, жылықанды/суыққанды жануарлар. Өсімдіктердің тыныс алуы. Тұқымның немесе өскіндердің тыныс алуы мысалында. Зертханалық жұмыс: «Өсімдіктердің тыныс алуын зерттеу». Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелері (бунақденелілердің демтүтіктері, балықтарының желбезектері, құстардың және сүтқоректілердің өкпесі). Модельдеу: «Омыртқалы және омыртқасыз жануарлардың тыныс алу жүйесі мүшелерін салыстыру». Тыныс алу мүшелері. Адамның тыныс алу жолдарының құрылысы мен газ алмасу мүшелері. Тыныс алу мүшелерінің аурулары. Тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен алдын алу жолдары (өкпе обыры, астма, бронхит, туберкулез, тұмау).</p> <p>8) «Бөліп шығару». Бөліп шығарудың тірі ағзалар үшін маңызы. Жануарлардағы бөліп шығару өнімдері. Зат алмасудың соңғы өнімдері. Өсімдіктердегі бөліп шығару өнімдері: тыныс алу мен фотосинтездің бастапқы және соңғы өнімдері. Зертханалық жұмыс: «Өсімдіктердің тыныс алу ерекшеліктерін өскіндер мысалында зерттеу». Жануарлардың бөліп шығару жүйелері. Жануарлардың бөліп шығару</p>	<p>Өсімдіктер тіршілік кезеңіне түсінік. Жануарлардағы тура және тура емес даму кезеңі.</p> <p>8) «Қозғалыс». Өсімдіктердің қозғалысы. Қозғалыстың өсімдіктер тіршілігіндегі маңызы. Өсімдіктердің қозғалу тәсілдері. Фотопериодизм. Жануарлардың қозғалыс мүшелері. Тірі ағзалардағы қозғалыстың рөлі. Жануарлардың қозғалу тәсілдеріне мысалдар.</p> <p>9) «Координация және реттелу». Жүйке жүйесінің функциялары. Жүйке жүйесінің құрам бөліктері (тұщы су гидрасы, ақ сұлама, шұбалшан, өзен шаяны).</p> <p>10) «Эволюциялық даму мен селекция негіздері» Қолдан сұрыптау және оның селекция үшін маңызы. Қолдан сұрыптау түрлері. Мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу орталықтары</p> <p>Қазақстан территориясында кездесетін егістік дақылдар мен үй жануарларының қолтұқымдары.</p> <p>11) «Биосфера және экожүйелер.</p> <p>Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері»Экологиялық факторлары: абиотикалық (температура, жарық, рН, ылғалдылық) биотикалық (микроағзалар, жануарлар, өсімдіктер).</p> <p>Зертханалық жұмыс «Жергілікті жердің экожүйелерін зерттеу (мектеп ауласы мысалында)»</p> <p>Қоректік тізбектер және қоректік торлар.</p>	<p>омыртқалы жануарлардың бөліп шығару жүйесін салыстырмалы зерттеу 8-сыныпқа берілді. Бұл 7-сыныптың оқу материалдарының көлемін қысқарту мақсатында жасалды.</p>
---	---	--

жүйелерінің құрылысын салыстыру.

9) «Қозғалыс». Өсімдіктердің қозғалысы. Қозғалыстың өсімдіктер тіршілігіндегі маңызы. Өсімдіктердің қозғалу тәсілдері (тропизмдер, таксистер, өсу қозғалыстары). Өсімдіктердің өсуі мен дамуына жарықтың әсері. Жарықтың түсу деңгейіне қарай өсімдіктердің бейімделуі. Фотопериодизм күннің жарық түсу ұзақтығына ағзалардың бейімделуі. Жануарлардың қозғалыс мүшелері. Тірі ағзалардағы қозғалыстың рөлі. Жануарлардың қозғалу тәсілдеріне мысалдар. Жануарлардың мекен ортасы мен қозғалыс тәсілдері арасындағы байланыстарды анықтау.

10) «Координация және реттелу». Жүйке жүйесінің типтерін салыстыру: диффузиялы, сатылы, түйнекті, түтіктерізді. Жүйке жүйесінің құрам бөліктері. Жүйке жүйесінің қызметі. Нейронның құрылысы: денесі, дендриттер, аксон. Нейронның қызметтері. Жүйке жүйесінің орталық және шеткі бөлімдері. Жұлын. Ми. Ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметтері: сопақша ми, артқы (ми көпірі, мишық), орталық және аралық ми. Үлкен ми сыңарлары. Рефлекстік доға: рецептор, сезгіш, аралық, қозғалыс нейрондары, жұмыс мүшесі. Зертханалық жұмыс: «Тізе рефлексі». Мінез-құлықтың рефлекторлық табиғаты: шартсыз және шартты рефлексдер. Шартты рефлексдердің сөнуі. Ішкі мүшелер жұмысының жүйкелік реттелуі. Адам ағзасы үшін ұйқының маңызы. Биологиялық ритмдер. Ұйқының кезеңдері: баяу және жылдам ұйқы. Жұмысқа қабілеттілік. Күн тәртібі. Оқу еңбегі мен дене еңбегінің гигиенасы. Күйзеліс. Күйзеліс жағдайларымен күрес және олардың алдын алу әдістері. Жүйке жүйесінің

Модельдеу «Қоректік тізбек пен торды құру». Адам экожүйенің бір бөлігі. Антропогендік фактор. Биологиялық әртүрлілікті сақтаудағы адамның әсері. Адам әрекеттерінің экожүйеге жағымсыз әсері. Қазақстанда ерекше қорғалатын аймақтар. Жергілікті жердің ерекше қорғалатын аймақтары

Қазақстан Республикасының Қызыл кітабы. Жергілікті өңірдің ҚР Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктері.

12) «Микробиология және биотехнология». Патогендермен күрес тәсілдері. Бактериялардың антибиотиктерге тұрақтылығы. Зертханалық жұмыс «Өндірісте айран және құрт жасауды зерттеу».

қызметіне алкаголь, темекі, және наркотикалық заттардың әсері.

11) «Тұқымқуалау мен өзгергіштік». Адамда белгілердің тұқым қуалауында гендер мен дезоксирибонуклеин қышқылы (ДНК) рөлі. Жүре пайда болған және тұқым қуалайтын белгілер. Хромосоманың құрылымы. Генетикалық материалды сақтаушы және тасымалдаушы дезоксирибонуклеин қышқылы (ДНК) жайлы түсінік. Модельдеу «Адам ағзасындағы тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерді зерттеу».

Әртүрлі ағза түрлерінің хромосомалар саны. Соматикалық және жыныс жасушалар. Гаплоидты және диплоидты хромосомалар жиыны.

12) «Көбею». Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюі. Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюінің биологиялық маңызы. Өсімдіктердің өсімді жолмен көбеюі, оның түрлері және табиғаттағы биологиялық маңызы. Өсімдік өсіруде өсімді жолмен көбею тәсілдерін қолдану. Қалемшелеу, сұлатпа өркен, телу (қалемшелермен, көзшелермен), көбею ұлпаларымен. Зертханалық жұмыс: «Өсімдіктердегі вегетативті көбею тәсілдері». Гүл құрылысы. Тозандану түрлері. Гүлдеу және тозандану. Тозандану түрлері (өздігінен, айқас, жасанды). Өсімдіктердегі ұрықтану туралы түсінік және зиготаның түзілуі. Қосарлы ұрықтану. Қосарлы ұрықтанудың биологиялық маңызы.

13) «Өсу және даму». Ағзалардың жеке дамуы түсінігі. Өсімдіктер мен жануарлардағы онтогенез кезеңдері. Бөліну,

<p>өсу, көбею, қартаю. Өсімдіктердің өсуі. Сабақтың ұзарып және жуандап өсуі. Камбийдің рөлі. Жылдық сақиналар. Зертханалық жұмыс: «Жылдық сақинаны санау». Жануарлардағы тура және түрленіп даму онтогенез типтері. Бунақденелілердің шала және толық түрленіп дамуына мысалдар. Модельдеу «Жануарлардағы онтогенез типтерін салыстыру».</p> <p>14) «Микробиология және биотехнология». Бактериялардың формаларының әртүрлілігі. Бактериялардың таралуы. Зертханалық жұмыс: «Пішен таяқшасының сыртқы пішінін қарастыру». Бұршақ тұқымдастардың тамырындағы түйнек бактериялары. Бактерияларды пайдалану. Табиғаттағы және адам өміріндегі бактериялардың маңызы. Зертханалық жұмыс: «Өндірісте йогурт және ірімшік жасауды зерттеу». Патогендермен күрес тәсілдері. Бактериялардың антибиотиктерге тұрақтылығы. Зертханалық жұмыс: «Антибиотиктер, антисептиктер және залалсыздандыру өнімдерін қолдануды зерттеу». Вирустар. Жасушасыз құрылым иелері вирустардың құрылыс ерекшеліктері.</p>		
<p>13. 8-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) «Жасушалық биология». Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі. Прокариот және эукариот жасушалардың құрылысы: ядроның болуы және орналасуы, жасуша қабырғасы, жасуша мембранасы, пластидтер, митохондрия, рибосомалар, Гольджи аппараты, вакуоль. Өсімдік ұлпаларының әртүрлілігі: түзуші, жабын, негізгі, өткізгіш, механикалық, бөліп шығарушы ұлпа. Жануар</p>	<p>13. 8-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) «Жасушалық биология». Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі. Жануар ұлпаларының әртүрлілігі Зертханалық жұмыс «Жануарлар ұлпаларын жіктеу». Прокариот және эукариот жасушалардың құрылысы.</p> <p>2) «Молекулалық биология». Қарапайымдылар,</p>	<p>Блум таксономиясы негізінде балалардың жас ерекшелігіне сәйкес белсенді оқытуды қамтамасыз ететін</p>

<p>ұлпаларының әртүрлілігі: эпителий, дәнекер, бұлшық ет, жүйке. Зертханалық жұмыс: «Өсімдіктер ұлпаларын жіктеу». Зертханалық жұмыс: «Жануарлар ұлпаларын жіктеу».</p> <p>2) «Молекулалық биология». Жасушаның құрамындағы органикалық заттар. Мономерлер мен полимерлер арасындағы айырмашылық. Көмірсулар – энергия көзі. Глюкоза, сахароза, гликоген, крахмал, жасұнық пен хитиннің маңызы және қызметтері. Липидтердің қасиеттері мен қызметі. Липидтердің әртүрлілігі: майлар, фосфолипидтер, балауыз. Нәруыздар, қасиеттері мен қызметтері.</p> <p>3) «Тірі ағзалардың көп түрлілігі». Зертханалық жұмыс: «Өсімдіктер бөлімдеріндегі ерекшелік белгілерді анықтау. Балдырлар, мұктәрізділер, қырықжапырақтәрізділер, ашық тұқымдылар және жабық тұқымдылар. Саңырауқұлақтар патшалығы. Зең саңырауқұлағы: мукор, пеницилл. Біржасушалы саңырауқұлақтар – ашытқы. Көпжасушалы саңырауқұлақтар. Қалпақшалы саңырауқұлақтар. Жеуге жарамды және улы саңырауқұлақтар. Зертханалық жұмыс: «Дара жарнақты және қосжарнақтылар өсімдіктер кластарының белгілерін зерттеу». Буынаяқтылар типі. Хордалылар типі. Сыртқы белгілеріне қарай салыстырмалы сипаттама. Демонстрация «Хордалы жануарлар мен буынаяқтылардың ерекшелік белгілерін анықтау».</p> <p>4) «Қоректену». Жауын құртының, сиырдың және адамның ас қорыту жүйесінің құрылысы. Модельдеу «Адамның, сиырдың және жауынқұртының» асқорыту жүйесінің құрылысын салыстыру. Тістің құрылысы мен қызметі, сүт тістердің тұрақты тістерге ауысуы. Тіс гигиенасы. Адамның ас қорыту</p>	<p>бактериялар, саңырауқұлақтар, вирустармен туындайтын аурулардың ерекшеліктері мен олардың алдын алу.</p> <p>3) «Қоректену». Омыртқалылардың ас қорыту жүйесі. Тістің құрылысы мен қызметі, сүт тістердің тұрақты тістерге ауысуы. Тіс гигиенасы.</p> <p>Адамның асқорыту жолдарының құрылысы. Асқорыту бездері. Асқорыту мүшелерінің қызметі.</p> <p>Тамақтану гигиенасы. Асқорыту мүшелерінің жұқпалы аурулары және олардың алдын алу. Тағамнан уланудың алдын алу. Алғашқы жәрдем шаралары. Ішек құрт ауруларының алдын алу.</p> <p>Дәрумендер және олардың маңызы. Авитаминоз, гиповитаминоз және гипервитаминоз. Зертханалық жұмыс «Тағамдық заттар құрамынан С дәруменді анықтау».</p> <p>4) «Заттардың тасымалдануы». Ағзаның ішкі ортасы және оның маңызы. Лимфа айналымы мен оның маңызы. Гомеостаз. Ағзаның ішкі ортасы. Адам жүрегінің құрылысы мен қызметі. Зертханалық жұмыс «Дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу». Қантамырлар құрылысы мен олардың қызметі. Қанның құрамы мен қызметі. Қан түйіршіктері. Зертханалық жұмыс «Әр түрлі ағзалардың қан жасушаларын зерттеу». Қан жасушаларын формасына, мөлшеріне, санына және ядросының болуына қарай</p>	<p>етістіктер түзетілді.</p> <p>8-сыныптың №3 Оқу мақсаты өсімдіктердегі көбею процестерін ашатын оқу материалын баяндаудың тұтастығын сақтау мақсатында 7-сыныпқа көшірілді.</p> <p>Жануарлар мен адамның көбеюінің репродуктивті жүйесінің құрылымы мен функциялары туралы білімді белгілейтін оқу мақсаттары 8 -9 сыныптар да топтастырылған.</p> <p>8-сыныпта анализаторлардың қызметін сипаттайтын оқу</p>
---	--	---

<p>жолдарының құрылысы. Ас қорыту бездері. Ас қорыту мүшелерінің қызметі. Тамақтану гигиенасы. Асқорыту мүшелерінің жұқпалы аурулары және олардың алдын алу. Тағамнан уланудың алдын алу. Алғашқы жәрдем шаралары. Ішек құрт ауруларының алдын алу. Дәрумендер және олардың маңызы. Суда еритін және майда еритін дәрумендер. Дәрумендердің тәуліктік мөлшері. Авитаминоз, гиповитаминоз және гипервитаминоз. А авитаминоздағы ақшам соқыр, В1 авитаминоздағы бери-бери ауруы, С авитаминоздағы қырқұлақ, Д авитаминоздағы мешел аурулары. Зертханалық жұмыс: «Тағамдық заттар құрамынан С дәруменді анықтау.</p> <p>5) «Заттардың тасымалдануы». Ағзаның ішкі ортасы және оның маңызы. Лимфа. Лимфа айналымы мен оның маңызы. Гомеостаз. Ағзаның ішкі ортасы: қан, лимфа, ұлпа сұйықтығы. Қанның құрамы мен қызметі. Қан түйіршіктері: эритроциттер, лейкоциттер, тромбоциттер. Плазма. Қанның қызметі: транспорттық, гомеостаздық, қорғаныштық. «Әртүрлі ағзалардың қан жасушаларын зерттеу» зертханалық жұмысы Қан жасушаларын формасына, мөлшеріне, санына және ядросының болуына қарай салыстыру. Иммуниетет. Гуморальдық және жасушалық иммуниетет. Лейкоциттердің түрлі типтері және олардың қызметтері. Т – және В-лимфоциттердің әрекет етуі. Жұқпалы аурулар және олардың алдын алу: амebaлық қантышқақ, фитофтороз, оба, күл, лейшмания, герпес (ұшық). Иммуниетет. Иммуниететтің түрлері: туа пайда болған және жүре пайда болған иммуниетет. Екпенің (вакцина) түрлері және оның жасанды иммуниететті қалыптастырудағы маңызы. Жұқпалы</p>	<p>салыстыру. Иммуниетет. Гуморальдық және жасушалық иммуниетет. Лейкоциттердің түрлі типтері және олардың қызметтері.</p> <p>Жұқпалы аурулар және олардың алдын алу: амebaлық қантышқақ, фитофтороз, оба, күл, лейшмания, герпес. Туа пайда болған және жүре пайда болған иммуниетет. Екпенің (вакцина) түрлері және оның жасанды иммуниететті қалыптастырудағы маңызы. Қан топтары. Қан құю. Резус-фактор. Агглютинация. Резус-конфликт</p> <p>Қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері.</p> <p>5) «Тыныс алу». Омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелері. Адамның тыныс алу мүшелері құрылысы. Альвеола мен қан арасындағы газ алмасу. Өкпедегі қанның оттекке қанығуы. Ұлпа мен қан арасындағы газ алмасу. Қанның көмірқышқыл газына қанығуы, жасушаның оттекке қанығуы. Тыныс алу және тыныс шығару механизмі.</p> <p>Тыныс алудың минуттық көлемі. Өкпенің тіршілік сыйымдылығы. Шылым шегудің өкпенің тіршілік сыйымдылығына әсері.</p> <p>Зертханалық жұмыс «Өкпенің тіршілік сыйымдылығын зерттеу».</p> <p>Тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен олардың алдын алу.</p> <p>6) «Бөліп шығару». Омыртқалы жануарлардың зәр</p>	<p>мақсаттары өзгертіліді. Көру мүшесінің жұмыс ерекшеліктерін зерттемес бұрын, көру мүшелерінің құрылымы туралы түсінік беру керек, есту мүшелеріне арналған оқу мақсаттары ұқсас тұжырымдалған. Осыған байланысты №1 және 2 мақсаттар өзгертілді, №3 мақсат алынып тасталды, №4 мақсат пәнді зерделеу логикасына сәйкес, балалардың жасына қарай форматталды.</p>
---	--	---

<p>аурулардың алдын алу. Қан топтары. Қан құю. Резус-фактор. Агглютинация. Резус-конфликт. Буылтық құрттардың (жауын құрт), ұлулардың, буынаяқтылардың және омыртқалылардың жүрегі және қан тамырларының құрылысы мен қызметі. Қан тамырлар жүйесінің түрлері. Ашық және тұйық қанайналым жүйелері. Үлкен және кіші қанайналым шеңберлері. Адамның қанайналым жүйесі. Зертханалық жұмыс: «Дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу». Жүрек - қантамырлар жүйесі аурулары (гипертония, инфаркт, тахикардия, ишемиялық ауру, атеросклероз, инсульт). Аурудың себептері: тұқым қуалайтын ауруларға бейімділік, салауатты өмір салтын дұрыс ұстанбау.</p> <p>6) «Тыныс алу». Альвеола мен қан арасындағы газ алмасу. Өкпедегі қанның оттекке қанығуы. Ұлпа мен қан арасындағы газ алмасу. Қанның көмірқышқыл газына қанығуы, жасушаның оттекке қанығуы. Тыныс алу және тыныс шығару механизмі. Кеуде қуысының құрылысы. Тыныс алуға және тыныс шығаруға қатысатын бұлшықеттер. Тыныс алу және тыныс шығарудағы көкеттің маңызы. Ауа жүретін жолдардағы қысымның өзгеруі. Тыныс алудың минуттық көлемі. Әртүрлі жастағы, физикалық дамыған, ер және әйел адамдардың өкпесінің тіршілік сыйымдылығы. Тыныс алу қозғалыстарының жиілігі. Шылым шегудің өкпенің тіршілік сыйымдылығына әсері. Зертханалық жұмыс: «Өкпенің тіршілік сыйымдылығын зерттеу».</p> <p>7) «Бөліп шығару». Зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы (бүйрек, несеппағар, қуық, несеп жолы) мен қызметі. Бөліп шығару және сүзу мүшелері. Бүйректің</p>	<p>шығару жүйесі. Зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметі. Бөліпшығару және сүзу мүшелері.</p> <p>Зәр шығару жүйесі аурулары жәәне олардың алдын алу. Терінің маңызы, құрылысы мен қызметі. Тер бөлінудің реттелуі. Тері ауруларының пайда болу себептері мен салдары. Белгілері мен алдын алу шаралары.</p> <p>7) «Қозғалыс. Биофизика». Омыртқалы жануарлардың тірек-қимыл жүйесі. Адам қаңқасының құрылысы. Тірек-қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі. Буынның құрылысы және қызметтері. Сүйек буындарының атқаратын қызметіне сәйкес бейімделуі. Бұлшықет ұлпаларының құрылысы мен қызметі (бірыңғай салалы, көлденең жолақты қаңқа, көлденең жолақты жүрек). Зертханалық жұмыс «Бұлшықет ұлпаларының құрылысын зерттеу» Адам денесінің бұлшықеттерін жіктеу. Гиподинамия. Сымбаттың бұзылуы және жалпақтабандылықтың пайда болу себептері. Сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың алдын алу шаралары.</p> <p>8) «Координация және реттелу». Жүйке жасушасының құрылысы</p> <p>Орталық жүйке жүйесі</p> <p>Вегетативті жүйке жүйесінің қызметін</p> <p>Рефлекстік доға: рецептор, сезгіш, аралық, қозғалыс</p>	
--	---	--

<p>құрылысы (қыртысты және миль қабат, нефрон, пирамида, астауша, бүйрек өзекшелері). Терінің маңызы, құрылысы мен қызметі. Тер бөлінудің реттелуі. Тері ауруларының пайда болу себептері мен салдары (қышыма, теміреткі, безеу бөртпелері). Белгілері мен алдын алу шаралары.</p> <p>8) «Қозғалыс». Адам қаңқасының құрылысы. Тірек – қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі. Сүйектің макро - және микроскопиялық құрылысы. Сүйектің химиялық құрамы. Зертханалық жұмыс: «Сүйектің макро және микроскопиялық құрылысы». Демонстрация «Сүйектің химиялық құрамы». Сүйектің байланыс түрлері: қозғалмайтын, жартылай қозғалмалы, қозғалмалы. Буынның құрылысы және қызметтері. Сүйек буындарының атқаратын қызметіне сәйкес бейімделуі. Бұлшықет ұлпаларының құрылысы мен қызметі (бірыңғай салалы, көлденең жолақты қаңқа, көлденең жолақты жүрек). Зертханалық жұмыс: «Бұлшық ет ұлпаларының құрылысын зерттеу» Адам денесінің бұлшық еттерін жіктеу. Гиподинамия. Сымбаттың бұзылуы және жалпақтабандылықтың пайда болу себептері. Сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың алдын алу шаралары.</p> <p>9) «Биофизика». Тік жүруге байланысты адам қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктері. Тік жүруге байланысты адамның қаңқа құрылысының ерекшеліктері. Тік жүруге байланысты бұлшық еттің маңызы. Тік жүру кезіндегі дененің ауырлық орталығы. Адам денесіндегі иіндер.</p> <p>10) «Координация және реттелу». Көру мүшелерінің құрылысы. Көрудің маңызы. Көру қызметінің бұзылуы. Көру гигиенасы. Зертханалық жұмыс: «Көру жітілігі мен көру</p>	<p>нейрондары, жұмыс мүшесі.</p> <p>Зертханалық жұмыс «Тізе рефлексі».</p> <p>Адам ағзасы үшін ұйқының маңызы. Биологиялық ритмдер. Ұйқының кезеңдері.</p> <p>Жұмысқа қабілеттілік. Күн тәртібі. Оқу еңбегі мен дене еңбегінің гигиенасы.</p> <p>Жүйке жүйесінің қызметіне алкоголь, темекі, және наркотикалық заттардың кері әсері.</p> <p>Көру мүшелерінің құрылысы. Көрудің маңызы. Көру қызметінің бұзылуы. Көру гигиенасы.</p> <p>Зертханалық жұмыс «Көру жітілігі мен көру аймағының шегін зерттеу»</p> <p>Есту мүшесінің құрылысы. Естудің бұзылу себептері. Есту мүшесінің гигиенасы.</p> <p>Зертханалық жұмыс «Құлақтың есту қабілетін анықтау»</p> <p>«Гормондар», «Гуморальдық реттелу» ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар</p> <p>Эндокринді бездер қызметінің бұзылуынан туындаған аурулар (гипо- және гиперфункция)</p> <p>Адам денесінде орналасқан тері рецепторлары (терморцепторлар, механорецепторлар,</p>	
---	--	--

<p>аймағының шегін зерттеу». Есту мүшесінің құрылысы. Естудің маңызы. Естудің бұзылу себептері. Есту мүшесінің гигиенасы. Зертханалық жұмыс «Дыбысты қабылдау ерекшеліктерін зерттеу» (құлақтың есту қабілетін анықтау). Таяқшаның, құтышаның және түкті жасушалардың құрылымы мен қызметі. Зертханалық жұмыс: «Соқыр дақты анықтау, түстердің аралсуына тәжірибе, дыбыстың ауа және сүйек арқылы өтуі». «Гормондар», «Гуморальдық реттелу» ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар. Эндокринді бездер қызметінің бұзылуынан туындаған аурулар (гипо- және гиперфункция). Адам денесінде орналасқан тері рецепторлары (терморцепторлар, механорецепторлар, ноцицепторлар) Зертханалық жұмыс: «Тері сезімталдығын зерттеу». Жылықанды жануарлардың тұрақты температураны сақтауындағы терінің ролі. Температураға сезімталдық. Терморцепторлардың температураның өзгеруіне бейімделуі.</p> <p>11) «Көбею». Митоз. Мейоз. Митоз бен мейоздың биологиялық маңызы. Жануарлардың көбею формалары. Жыныссыз көбею типтері. Жынысты көбею. Мүктер мен қырықжапырақтардың тіршілік циклі. Гаметофит. Спорофит. Ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклі.</p> <p>12) «Өсу және даму». Эмбрионалдық даму кезеңдері: бластула, гастрюла, нейрула. Ұлпалар мен мүшелердің дифференциялануы. Органогенез.</p> <p>13) «Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары».</p>	<p>ноцицепторлар).</p> <p>Зертханалық жұмыс «Тері сезімталдығын зерттеу».</p> <p>11) «Көбею» Жануарлардың көбею формалары. Жыныссыз көбею типтері. Жынысты көбею. Адамның жыныс жүйесі.</p> <p>Жыныстық жолмен берілетін аурулар және олардың алдын алу.</p> <p>12) «Өсу және даму». Эмбрионалдық даму кезеңдері: бластула, гастрюла, нейрула.</p> <p>Ұлпалар мен мүшелердің дифференциялануы. Органогенез.</p> <p>12) «Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары». Тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілер.</p> <p>12) «Биосфера, экожүйе, популяция». Экожүйелердің компоненттері. Су және құрлық экожүйелері. Модельдеу «Су және құрлық экожүйелерін салыстыру». Тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлері. Ағзалардың тікелей және жанама қарым-қатынас түрлері. Қоршаған орта жағдайларының өзгерістеріне ағзалардың бейімделуі.</p>	
--	--	--

<p>Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштіктің эволюциядағы маңызы. Өзгергіштік пен қоршаған орта жағдайларына бейімделгіштік арасындағы өзара байланыс. Қолдан сұрыптау және оның селекция үшін маңызы. Қолдан сұрыптау түрлері. Мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу орталықтары. Қазақстан аумағында кездесетін егістік дақылдар мен үй жануарларының қолтұқымдары. Маңызды белгілер.</p> <p>14) «Биосфера, экожүйе, популяция». Экожүйелердің компоненттері. Су және құрлық экожүйелері. Модельдеу «Су және құрлық экожүйелерін салыстыру». Популяцияның құрылымының негізгі сипаттамалары және ерекшеліктері. Ағзалардың тіршілікке қабілеттілігінің әртүрлі тәсілдері. (Тіршілікті сақтаудың К және r стратегиялары). «Жыртқыш-жемтік» қарым-қатынас түрі. Популяция санының өзгеруі. Тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлері. Ағзалардың тікелей және жанама қарым-қатынас түрлері. Қоршаған орта жағдайларының өзгерістеріне ағзалардың бейімделуі.</p> <p>15) «Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері». Адамның табиғаттағы рөлі. Табиғатты тиімді пайдалану. Табиғатты қорғау. Биологиялық алуан түрлілікті сақтау. Дүниежүзілік Тұқым қоры. Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары. Себептері мен салдарлары. Оларды шешу жолдары.</p>		
<p>14. 9-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) Жасушалық биология». Жасушаның негізгі</p>	<p>14. 9-сыныпқа арналған «Биология» оқу пәнінің базалық мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) Жасушалық биология». Жасушаның негізгі</p>	<p>«Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері» бөлімінде</p>

<p>компоненттерінің қызметтері. Жасуша құрылымдары: плазмалық мембрана, цитоплазма, ядро, эндоплазмалық тор, жасуша орталығы, рибосомалар, Гольджи аппараты мен лизосомалар, митохондрия, пластидтер, қозғалыс органоидтары, жасушаның қосындылары. Құрылыстары және атқаратын қызметтері. Жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу. Ұлғаю, актуальды өлшемі және суреттің нақты өлшемі. Өлшем бірліктерін СИ жүйесіне аудару (сантиметр-миллиметр-микромметр-наномметр). Модельдеу «Микрофотографияларды пайдаланып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу».</p> <p>2) «Тірі ағзалардың көп түрлілігі. Биосфера және экожүйе». Өртүрлі түрлерді сипаттауда бинарлық номенклатураны қолдану. Зертханалық жұмыс: «Анықтағыш көмегімен өсімдіктер мен жануарлар түрлерін (жергілікті жердің) анықтау». Популяцияның өсуінің экспоненциалды және сигмоидты қисығы. Экожүйедегі энергия тасымаланың тиімділігі. Энергия ағыны және қоректік тізбектер. Экологиялық пирамида түрлері. Табиғаттағы көміртек пен азот айналымы. Биосферадағы биохимиялық үрдістер. Топырақ пен шөгінді жыныстар түзудегі тірі ағзалардың рөлі.</p> <p>3) «Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері». Пайдалы қазбаларды өндірудің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері. Пестицидтердің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері. Жылыжай эффектісі (булану) және озон қабатының жұқаруы. Дүниежүзілік мұхит деңгейінің, су мен атмосфера температурасының көтерілуінің тірі ағзаларға әсері.</p> <p>4) «Қоректену». Ыдырау үдерісі. Асқорыту ферменттерінің</p>	<p>компоненттерінің қызметтері. Жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу. Өлшем бірліктерін СИ жүйесіне аудару. Модельдеу «Микрофотографияларды пайдаланып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу».</p> <p>2) «Биосфера және экожүйе». Популяцияның құрылымының негізгі сипаттамалары және ерекшеліктері. Ағзалардың тіршілікке қабілеттілігінің әртүрлі тәсілдері. (Тіршілікті сақтаудың К және r стратегиялары).</p> <p>«Жыртқыш-жемтік» қарымқатынас түрі. Популяция санының өзгеруі. Популяцияның өсуінің экспоненциалды және сигмоидты қисығы. Экожүйедегі энергия тасымаланың тиімділігі. Энергия ағыны және қоректік тізбектер. Экологиялық пирамида түрлері. Табиғаттағы көміртек пен азот айналымы. Топырақ пен шөгінді жыныстар түзудегі тірі ағзалардың рөлі.</p> <p>3) «Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері». Пайдалы қазбаларды өндірудің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері. Пестицидтердің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері. Жылыжай эффектісі (булану) және озон қабатының жұқаруы. Дүниежүзілік мұхит деңгейінің, су мен атмосфера температурасының көтерілуінің тірі ағзаларға әсері. Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары. Себептері мен салдарлары. Оларды шешу жолдары.</p> <p>4) «Қоректену». Ыдырау үдерісі. Асқорыту ферменттерінің әсері. Асқорытудағы ферменттердің</p>	<p>8 - сыныптың №3 9-сыныпқа ауыстырылды, бұл бір сынып шегінде осы бөлім бойынша білім элементтерін біріктіру қажеттілігі туындады.</p> <p>Ерекше білім беру құндылығы жоқ оқу материалын нақтылайтын бағдарламадан алынып тасталды.</p> <p>8 және 9-сыныптардың бағдарламасына биологиямен сабақтас ғылымдардың өзекті заманауи білімдерін зерделеуге, сондай-ақ зерттелетін материалдың қолданбалы маңыздылығын зерттеуге мүмкіндік беретін жаңа</p>
--	--	---

<p>әсері. Асқорытудағы ферменттердің маңызы. Сіңіру және бөліп шығару. Ферменттердің әсер ету механизмі. Ферменттің белсенді орталығы. Зертханалық жұмыс: «Ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, рН) әсерін зерттеу». Өттің әсерінен майлардың эмульгациясы. Зертханалық жұмыс «Өттің әсерінен майлардың эмульгациялануын зерттеу».</p> <p>5) «Заттар тасымалы». Активті және пассивті тасымалдардың ұқсастығы мен айырмашылығы. Жасуша мембранасы арқылы тасымалдану. Белсенді тасымалдану кезіндегі энергияның жұмсалуды. Сыртқы және ішкі факторлардың транспирацияға әсері. Зертханалық жұмыс: «Транспирация үдерісі кезіндегі сыртқы факторларды (температура, ылғалдылық пен су буының қысымы, ауа қозғалысын) зерттеу. Зертханалық жұмыс: «Ішкі факторларды: Буландыратын беттің ауданы және бұл беттік ауданның өсімдік көлеміне қатынасының (сірқабық (кутикула) мен лептесіктер) транспирация үдерісіне әсері». Сыртқы факторлардың флоэмада зат тасымалына әсері: температура, ылғалдылық, жарық.</p> <p>6) «Тыныс алу». Анаэробты және аэробты тыныс алу. Анаэробты және аэробты тыны салу үдерістерін химиялық реакция теңдеулерін қолданып қарастыру. Анаэробты және аэробты тыныс алудың тиімділіктері. Аэробты, анаэробты тынысалу үдерістерімен байланысты бұлшық еттердің қажуы. Аэробты және анаэробты тынысалуға физикалық жүктемелердің әсері.</p> <p>7) «Бөліп шығару». Нефронның құрылысы және қызметі. Ультрафилтрация. Абсорбция және таңдамалы реабсорбция.</p>	<p>маңызы. Сіңіру және бөліп шығару</p> <p>Ферменттердің әсер ету механизмі. Ферменттің белсенді орталығы. Зертханалық жұмыс «Ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, рН) әсерін зерттеу»</p> <p>Өттің әсерінен майлардың эмульгациясы. Зертханалық жұмыс «Өттің әсерінен майлардың эмульгациялануын зерттеу».</p> <p>5) «Заттар тасымалы». Активті және пассивті тасымалдардың ұқсастығы мен айырмашылығы. Сыртқы және ішкі факторлардың транспирацияға әсері. Зертханалық жұмыс: «Транспирация үдерісі кезіндегі сыртқы факторларды (температура, ылғалдылық пен су буының қысымы, ауа қозғалысын) зерттеу. Зертханалық жұмыс: «Ішкі факторларды: Буландыратын беттің ауданы және бұл беттік ауданның өсімдік көлеміне қатынасының (сірқабық (кутикула) мен лептесіктер) транспирация үдерісіне әсері». Сыртқы факторлардың флоэмада зат тасымалына әсері: температура, ылғалдылық, жарық.</p> <p>6) «Тыныс алу». Анаэробты және аэробты тыныс алу. Анаэробты және аэробты тыны салу үдерістерін химиялық реакция теңдеулерін қолданып қарастыру. Анаэробты және аэробты тыныс алудың тиімділіктері. Аэробты, анаэробты тынысалу үдерістерімен байланысты бұлшық еттердің қажуы. Аэробты және</p>	<p>мақсаттар енгізілді.</p> <p>9-сыныпқа популяциялардың құрылымын, популяциядағы процестерді ашатын оқу мақсаттарының барлығы қамтылды.</p> <p>9-сыныптың оқу мақсаттары қызмет тәсілін ұйымдастыру мүмкіндігіне сәйкес мазмұнын нақтылана отырып, сақталды.</p>
--	--	---

Несептің құрамы. Фильтрация мен кері фильтрацияның себептері. Бүйрек жұмысына әсер ететін факторлар: тамақтану рационы, дене температурасының күрт түсуі, дәрілік препараттар, созылмалы және инфекциялық аурулар (кариес, іріңді ангина. Зәр шығару жүйесінің гигиенасы. Бүйрек және зәр шығару жүйесінің аурулары: пиелонефрит, цистит, бүйрекке тастың жиналуы. Себептері және алдын алу шаралары. Құрлықта, шөлде, тұщы және тұзды суларда тіршілік ететін тірі ағзалардың зат алмасуының соңғы өнімдері. Құрамында азоты бар органикалық заттардың ыдырау өнімдері: аммиак, несепнәр, несеп қышқылы.

8) «Координация және реттелу». Нейрондардың түрлері мен қызметтері. Жүйке ұлпасының қызметі (глиальды жасушалар). Аксондардың миеленді және миеленсіз қабықтары. Синапстар және медиаторлар. Модельдеу «Жүйке ұлпаларын зерттеу». Миеленді, миеленсіз аксондарда жүйке импульстарының туындауы және өткізілуі. Өткізу жылдамдығы. Мембраналық потенциал, тыныштық потенциалы және әрекет потенциалы. Модельдеу «Жүйке импульстарының туындауы мен таралу жылдамдығын зерттеу». Тірі ағзалардағы электрлік үдерістер. Электрорецепторлар және электрлі мүшелер. Тыныс алу мен тыныс шығарудың реттелуі мысалында нейрогуморальдық реттелу механизмі. Жүйкелік және гуморальдық реттелуді салыстыру. Ағзаның күйзеліске бейімделуі. Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі. Гомеостазды тұрақты ұстаудың механизмдері. Өсімдіктердің өсуі мен дамуын реттеуші. Зертханалық жұмыс: «Ауксиннің өсімдіктерге

анаэробты тынысалуға физикалық жүктемелердің әсері.

7) «Бөліп шығару». Нефронның құрылысы және қызметі. Ультрафильтрация. Абсорбция және таңдамалы реабсорбция. Несептің құрамы. Фильтрация мен кері фильтрацияның себептері. Бүйрек жұмысына әсер ететін. Құрлықта, шөлде, тұщы және тұзды суларда тіршілік ететін тірі ағзалардың зат алмасуының соңғы өнімдері. Құрамында азоты бар органикалық заттардың ыдырау өнімдері: аммиак, несепнәр, несеп қышқылы.

8) «Координация және реттелу». Нейрондардың түрлері мен қызметтері. Жүйке ұлпасының қызметі (глиальды жасушалар). Модельдеу «Жүйке ұлпаларын зерттеу». Миеленді, миеленсіз аксондарда жүйке импульстарының туындауы және өткізілуі. Өткізу жылдамдығы. Мембраналық потенциал, тыныштық потенциалы және әрекет потенциалы. Модельдеу «Жүйке импульстарының туындауы мен таралу жылдамдығын зерттеу». Тынысалу мен тыныс шығарудың реттелуі мысалында нейрогуморальдық реттелу механизмі. Жүйкелік және гуморальдық реттелуді салыстыру. Ағзаның күйзеліске бейімделуі

Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі. Гомеостазды тұрақты ұстаудың механизмдері.

9) «Қозғалыс». Бұлшық еттің жұмысы. Зертханалық жұмыс: «Статикалық және динамикалық жұмыс

<p>әсерін зерттеу».</p> <p>9) «Қозғалыс». Бұлшық еттің жұмысы. Демонстрация «Негізгі бұлшық еттердің жұмысын өзіндік бақылау, иық белдеуінің қол қозғалысындағы рөлі. Бұлшық ет қозғалысын реттеу». Зертханалық жұмыс: «Статикалық және динамикалық жұмыс кезіндегі бұлшық еттің қажуын зерттеу».</p> <p>10) «Молекулалық биология». Дезоксирибонуклеин қышқылы (ДНҚ) молекулалық құрылысының принциптері: нуклеотидтердің комплементарлығы. Модельдеу «Дезоксирибонуклеин қышқы (ДНҚ) молекуласын құру».</p> <p>11) «Жасушалық цикл». Интерфаза. Интерфаза кезеңдері: G1, S және G2. Митоз. Митоз фазалары. Зертханалық жұмыс: «Пияз тамыр ұшындағы жасушалардан митозды зерттеу». Мейоз. Мейоз фазалары. Мейоз бен митозды салыстыру. Модельдеу «Мейоз кезеңдерін зерттеу».</p> <p>12) «Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары». Г. Мендель анықтаған белгілердің тұқым қуалаушылық заңдылықтары. Тұқым қуалаушылықты зерттеудің гибридологиялық әдісі. Тұқым қуалаушылықтың генетикалық заңдылықтарының цитологиялық негіздері. Гамета тазалығы заңы және оның цитологиялық негіздемесі. Моногибридті және дигибридті будандастыру. Басымдылық заңы. Ажырау заңы. Басымдылық заңы. Ажырау заңы. Аллельді гендердің әрекеттесуі: толық және толымсыз. Доминанттылық белгілердің пайда болуы. Талдаушы шағылыстыру ұғымы мен оның практикалық маңызы. Жыныс генетикасы. Жынысты анықтаудың генетикалық механизмі. Жыныспен</p>	<p>кезіндегі бұлшық еттің қажуын зерттеу».</p> <p>10) «Молекулалық биология». Жасушаның құрамындағы органикалық заттар. Мономерлер мен полимерлер. Дезоксирибонуклеин қышқылының молекулалық құрылысының принциптері: нуклеотидтердің комплементарлығы.</p> <p>11) «Жасушалық цикл». Өртүрлі ағзалар түрлерінің хромосомалар саны.</p> <p>Соматикалық және жыныс жасушалар. Гаплоидты және диплоидты хромосомалар жиыны. Интерфаза. Интерфаза кезеңдері: G1, S және G2. Митоз. Митоз фазалары. Зертханалық жұмыс: «Пияз тамыр ұшындағы жасушалардан митозды зерттеу». Мейоз. Мейоз фазалары. Мейоз бен митозды салыстыру. Модельдеу «Мейоз кезеңдерін зерттеу».</p> <p>12) «Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары». Генетикалық материалды сақтаушы және тасымалдаушы ДНҚ жайлы түсінік.</p> <p>Адамда белгілердің тұқым қуалауында гендер мен ДНҚ рөлі.</p> <p>Жүре пайда болған және тұқымқуалайтын белгілер. Хромосоманың құрылымы.</p> <p>Мендель ашқан белгілердің тұқымқуалау заңдылықтары. Тұқымқуалаушылықты зерттеудің гибридологиялық әдісі. Тұқымқуалаушылық заңдылықтарының</p>	
---	--	--

тіркесіп тұқымқуалау. Гемофилия және дальтонизм. Адам қан топтарының тұқымқуалау заңдылықтары. Резус-фактор. Адам генетикасы. Адамның тұқымқуалау белгілерін зерттеу әдістері. Адамның генетикалық ауруларының алдын алу. Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру. Модельдеу «Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру». Өнімділікті арттыратын заманауи ауыл шаруашылық технологиялары. Өнімділігі жоғары ауылшаруашылықты жүргізудің жаңа баламалы жолдары.

13) «Микробиология және биотехнология». Биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасы және биотехнологияда алынатын өнімдері (медицинада, өнеркәсіпте және ауыл шаруашылығында). Инсулин өндірісі.

14) «Көбею». Адамның жыныс жүйесінің құрылымы мен қызметі. Екінші реттік жыныстық белгілер. Ұлдар мен қыздардың жыныстық жетілуі. Биологиялық және әлеуметтік жетілу. Менструалдық цикл. Менструалдық циклдағы эстроген мен прогестерон гормондарының маңызы. Контрацепция түрлері, жыныстық жолмен берілетін аурулар: Жүре пайда болған иммундық дефицитінің синдромы (ЖИТС), сифилис, гонорея, гепатит В,С. Алдын алу шаралары.

15) «Өсу және даму». Құрсақта даму. Ұрықтық дамудың алғашқы кезеңдері. Ұрықтың қалыптасуы мен дамуы. Шылым шегу, есірткі мен ішімдіктің адам ұрығының дамуына тигізетін әсері

16) «Эволюциялық даму». Эволюциялық ұғымдардың

цитологиялық негіздері. Гаметалар тазалығы және оның цитологиялық негіздемесі. Аллельді гендердің әрекеттесуі: толықжәне толымсыз. Доминанттылық белгілердің пайда болуы. Талдаушы шағылыстыру ұғымы мен оның практикалық маңызы. Дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздері

Жыныс генетикасы. Жынысты анықтаудың генетикалық механизмі. Жыныспен тіркесіп тұқымқуалау. Гемофилия және дальтонизм. Адам қан топтарының тұқымқуалау заңдылықтары. Резус-фактор

Адам генетикасы. Адамның тұқымқуалау белгілерін зерттеу әдістері. Адамның генетикалық ауруларының алдын алу. Модельдеу «Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру». Өнімділікті арттыратын заманауи ауыл шаруашылық технологиялары. Өнімділігі жоғары ауыл шаруашылықты жүргізудің жаңа баламалы жолдары

13) «Микробиология және биотехнология». Биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасы және биотехнологияда алынатын өнімдері (медицинада, өнеркәсіпте және ауыл шаруашылығында). Инсулин өндірісі. Мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттырудағы заманауи биотехнологиялар.

14) «Өсу және даму». Құрсақта даму. Ұрықтық дамудың алғашқы кезеңдері. Ұрықтың қалыптасуы мен дамуы.

15) «Эволюциялық даму». Жердегі тіршіліктің пайда болуы кезеңдері

<p>калыптасуы және дамуы. Ч.Дарвиннің эволюциялық ілімінің негізгі қағидалары. Эволюцияның қазіргі заман теориясының пайда болуы. Эволюцияның қозғаушы күштері. Табиғи сұрыпталу нәтижесіндегі бейімделушілік. Эволюциялық үдерістегі өзгергіштіктің (мутациялық, комбинтивтік) рөлі. Табиғи сұрыпталу, оның түрлері (қозғаушы және тұрақтандырушы). Тіршілік үшін күрес (түрішілік, тұраралық). Модельдеу «Бейімделгіштікті табиғи сұрыпталу нәтижесі ретінде зерттеу (көбелек)». «Түр» ұғымының анықтамасы. Түрдің құрылымы. Түр критерийлері. «Түр түзілу» ұғымы. Түр түзілудің тәсілдері мен механизмдері.</p> <p>Жердегі тіршіліктің пайда болуы кезеңдері.</p>	<p>Эволюциялық ұғымдардың қалыптасуы және дамуы. Ч.Дарвиннің эволюциялық ілімінің негізгі қағидалары. Эволюцияның қазіргі заман теориясының пайда болуы</p> <p>Эволюцияның қозғаушы күштері. Табиғи сұрыпталу нәтижесіндегі бейімделушілік. Эволюциялық үдерістегі өзгергіштіктің (мутациялық, комбинтивтік) рөлі. Табиғи сұрыпталу, оның түрлері (қозғаушы және тұрақтандырушы). Тіршілік үшін күрес (түрішілік, тұраралық). Модельдеу «Бейімделгіштікті табиғи сұрыпталу нәтижесі ретінде зерттеу (көбелек)»</p> <p>«Түр» ұғымының анықтамасы. Түрдің құрылымы. Түр критерийлері. «Түр түзілу» ұғымы. Түр түзілудің тәсілдері мен механизмдері.</p>	
<p>2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>15. Бағдарламада оқыту мақсаттарын пайдалану ыңғайлылығы үшін кодтау енгізілді. Кодта бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» - сынып, «2.1» - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>1) Тірі организмдердің көп түрлілігі, құрылымы мен қызметтері:</p>	<p>2-параграф. Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>15. Бағдарламада оқыту мақсаттарын пайдалану ыңғайлылығы үшін кодтау енгізілді. Кодта бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында «7» - сынып, «2.1» - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>1) Тірі организмдердің көп түрлілігі, құрылымы мен қызметтері:</p>	

Білім алушылар білуі тиіс:				1. Тірі ағзалардың көптүрлілігі	7.1.1.1 биология ғылымының маңызын түсіндіру 7.1.1.2-тірі организмдер патшалығының негізгі сипаттамаларын сипаттау 7.1.1.3 жүйеленуде тірі ағзалардың орынын анықтау; 7.1.1.4 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың құрылысының айырмашылық белгілерін сипаттау; 7.1.1.4 жекелеген ағзаларға қарапайым дихотомиялық кілттерді қолдану	9.1.1.1 әртүрлі түрлерді сипаттауда бинарлы номенклатураны қолдану; 9.1.1.2 өсімдіктер мен жануарлардың түрлерін ерекшелік белгілері бойынша танып білу (анықтағыш бойынша)	9.1.1.1 әртүрлі түрлерді сипаттауда бинарлы номенклатураны қолдану	1. «Тірі организмдердің алуан түрлілігі»: қазіргі жүйелік жүйеге негізделген өзгерістер енгізілді: Осы 8-сыныптың барлық оқу мақсаттары 8-сыныптан 7-сыныпқа ауыстырылды, бұл негізгі мектеп оқушыларының тірі организмдердің алуан түрлілігін тұтас қабылдауын қамтамасыз ету қажеттілігінен туындады. 2.7-сыныпта осы бөлімді зерттеуді биология ғылымына енгізуден бастауды ұсынамыз, өйткені балалар алғаш рет биологияны тәуелсіз ғылым ретінде зерттей бастайды. 3. Тірі организмдердің әртүрлілігі туралы бөлімді зерттеуде вирустар мен
Бөлім	7-сынып	8-сынып	9-сынып					
1. Тірі ағзалардың көптүрлілігі	7.1.1.1 жүйелеудің маңызын түсіндіру; 7.1.1.2 жүйеленуде тірі ағзалардың орынын анықтау; 7.1.1.3 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың құрылысының айырмашылық белгілерін сипаттау; 7.1.1.4 жекелеген ағзаларға қарапайым дихотомиялық кілттерді қолдану	8.1.1.1 балдырлар мүктәрізділер, қырықжапырақ тәріздестер, ашықтұқымдылар және жабықтұқымдылар мысалында өсімдік-тердің ерекшеліктері н сипаттау; 8.1.1.2 саңырауқұлақтардың ерекшелік белгілерін сипаттау; 8.1.1.3 даражарнақты және қосжарнақты өсімдіктер кластарын негізгі белгілеріне қарай ажырату, 8.1.1.4 буынаяқтылар	9.1.1.1 әртүрлі түрлерді сипаттауда бинарлы номенклатураны қолдану; 9.1.1.2 өсімдіктер мен жануарлардың түрлерін ерекшелік белгілері бойынша танып білу (анықтағыш бойынша)					

		мен хордалы жануарлар кластарын ерекше белгілері бойынша тану			ардың ерекшелік белгілерін сипаттау; 7.1.1.7 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың құрылысы мен ерекшеліктерін сипаттау 7.1.1.8 төменгі жоғары саты өсімдіктер мысалында өсімдіктердің ерекшеліктерін салыстыру. 7.1.1.9 жекелеген ағзаларға қарапайым дихотомиялық кілттерді қолдану 7.1.1.10 вирустардың тіршіліктің жасушасыз формасы екендігін түсіндіру			бактериялар туралы материалмен толықтыру қажет. 4. Блум таксономиясына және балалардың жасына сәйкес белсенді оқытуды қамтамасыз ететін етістіктер түзетіледі.	
2.	7.1.2.	8.1.2.1	9.1.2.1 адамның		2.	7.1.2.1	8.1.2.1 омы	9.1.2.1	«Қоректену»

Қоректену	1 жапырақтың ішкі құрылысын сипаттау және құрылысын мен оның қызметі арасындағы өзара байланысты түсіндіру 7.1.2.2 фотосинтез үдерісі үшін қажетті жағда	омыртқасыздар, күйіс қайыратын жануарлар мен адамның ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру 8.1.2.2 әртүрлі типті тістердің құрылысы мен қызметтері арасындағы байланысын және тісті күту ережелерін сипаттау; 8.1.2.3 адамның ас қорыту жүйесінің құрылысын мен қызметтері арасындағы өзара байланысты түсіндіру 8.1.2.4 ас қорыту жолы ауруларының себептерін және астан улану белгілерін анықтау 8.1.2.5 адам ағза-	асқорыту жолдарындағы үдерістерді сипаттау 9.1.2.2 ас қорыту үдерісіндегі органикалық заттар мен сәйкес ферменттердің арасындағы байланысты орнату; 9.1.2.3 ферменттердің белсенділігіне әсер ететін әр түрлі жағдайларды (температура, рН) зерттеу; 9.1.2.4 өттің әсерінен майлардың эмульгациялануы үдерісін зерттеу		Қоректену	жапырақтың ішкі құрылысын сипаттау және құрылысы мен оның қызметі арасындағы өзара байланысты түсіндіру 7.1.2.2 фотосинтез үдерісі үшін қажетті жағдайларды зерттеу 7.1.2.3 омыртқасыздар (амеба, тұщы су гидрасы, шұбалшан, тоспаулу, өзен шаяны) ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру	ртқалылардың ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру 8.1.2.2 адамның ас қорыту жүйесінің құрылысын мен қызметтері арасындағы өзара байланысты түсіндіру; 8.1.2.3 әртүрлі типті тістердің құрылысын мен қызметтері арасындағы байланысын және тісті күту ережелерін сипаттау; 8.1.2.4 ас	адамның асқорыту жолдарындағы үдерістерді сипаттау 9.1.2.2 ас қорыту үдерісіндегі органикалық заттар мен сәйкес ферменттердің арасындағы байланысты орнату; 9.1.2.3 ферменттердің белсенділігіне әсер ететін әр түрлі жағдайларды (температура, рН) зерттеу 9.1.2.4 өттің әсерінен	бөліміне енгізілген өзгерістерді негіздеу: 1.8-сыныптан бастап осы бөлімнің бірінші оқу мақсаты 2 бөлікке бөлінген және омыртқасыз жануарлардың ас қорыту жүйесін ұйымдастырудың ерекшеліктері бойынша Оқу материалы сыныптың ең көрнекті өкілдерінің мысалында №3 Оқу мақсаты ретінде 7-сыныпқа берілді 2.8-сыныптың оқу мақсаттарынан №6 мақсат алынып тасталды, өйткені ол ешқандай оқу жүктемесін көтермейді, репродуктивті іс-әрекеттің мысалы болып табылады. 3.9-сыныптың оқу мақсаттарынан №4 мақсат алынып тасталды, себебі осы зерттеуді жүргізу
-----------	--	---	--	--	-----------	--	---	--	--

	йларды зерттеу	сындағы дәрумендердің маңыздылығын сипаттау; 8.1.2.6 құрамында дәрумендердің маңызды мөлшері бар азық-түліктер тізімін жасау; 8.1.2.7 азық-түлік құрамындағы С дәруменін анықтау				қорыту жолы ауруларының себептерін және астан улану белгілерін анықтау; 8.1.2.5 адам ағзасындағы дәрумендердің маңыздылығын сипаттау; 8.1.2.6 азық-түлік құрамындағы С дәруменін анықтау	майлардың эмульгациялануы үдерісін зерттеу	оқу кабинетінде жануарлардың жаңа өттері болуын талап етеді (оны қайдан сатып алуға болады?), - бұл мұғалімге қосымша қиындық тудырады.	
3. Заттардың тасымалдануы	7.1.3.1 тірі ағзалардағы қоректік заттардың тасымалының маңызын түсіндіру; 7.1.3.2 өсімдіктерде заттардың	8.1.3.1 қан құрамы мен қызметін сипаттау; 8.1.3.2 дайын микропрепараттар арқылы әртүрлі	9.1.3.1 активті және пассивті тасымалдарды салыстыру; 9.1.3.2 өсімдіктердегі транспирация үдерісінің мәнін түсіндіру;		3. Заттардың тасымалдануы	7.1.3.1 тірі ағзалардағы қоректік заттардың тасымалының маңызын түсіндіру; 7.1.3.2 өсімдіктерде заттардың	8.1.3.1 омыртқалы жануарлар мен адамның ішкі ортасының жүйесін сипаттау 8.1.3.2	9.1.3.1 активті және пассивті тасымалдарды салыстыру; 9.1.3.2 өсімдіктердегі	«Заттар тасымалдануы» бөліміне енгізілген өзгерістердің негіздемесі: 1.Тірі организмдердегі заттардың тасымалдану процестері туралы

	<p>тасымалына қатысатын мүшелерді танып білу; 7.1.3.3 сабақ пен тамырдың ішкі құрылысын зерттеу; 7.1.3.4 сабақ және тамырдың құрылысы мен қызметтерін ің өзара байланысын сипаттау; 7.1.3.5 ксилема мен флоэма элементтерінің құрылысын салыстыру; 7.1.3.6 жануарларда заттар тасымалына қатысатын мүшелерді танып білу</p>	<p>ағзалардың қан жасушаларының құрылыс ерекшелікте рін зерттеу, 8.1.3.3 лейкоциттердің түрлі типтерінің қызметтерін сипаттау; 8.1.3.4 гуморальды қ және жасушалық иммунитетті салыстыру; 8.1.3.5 лимфа жүйелерін және қан, ұлпалық сұйықтық пен лимфа арасындағы өзара байланысты сипаттау; 8.1.3.6 аурулардың алдын алуындағы</p>	<p>9.1.3.3 ішкі және сыртқы факторлардың транспирацияға әсерін зерттеу; 9.1.3.4 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсерін зерттеу</p>			<p>тасымалына қатысатын мүшелерді танып білу; 7.1.3.3 сабақ пен тамырдың ішкі құрылысын зерттеу; 7.1.3.4 ксилема мен флоэма элементтерінің құрылысын салыстыру; 7.1.3.5 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсерін зерттеу 7.1.3.6 өсімдіктердегі транспирация процесінің мәнін түсіндіру 7.1.3.7 омыртқасыз жануарларда заттарды тасымалдаудың ерекше ерекшеліктерін бөліп көрсету</p>	<p>адамның жүрегінің құрылысы мен қызметін сипаттау; 8.1.3.3 дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу; 8.1.3.4 қантамыр қабырғасының құрылысы мен олардың қызметі арасындағы байланысты орнату; 8.1.3.5 қан құрамы мен қызметін сипаттау; 8.1.3.6 дайын микропрепараттар</p>	<p>транспирация үдерісінің мәнін түсіндіру; 9.1.3.3 ішкі және сыртқы факторлардың транспирацияға әсерін зерттеу; 9.1.3.4 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсерін зерттеу</p>	<p>тұтас көзқарасты қалыптастыру, оқу материалын ұсынуда қайталануды болдырмау, өсімдіктердің тасымалдау жүйелерінің құрылымы мен функциялары арасындағы байланысты орнату, 7-сыныптағы №6 мақсат 9-сыныптың №2, 3, 4 оқу мақсаттары егжей-тегжейлі берілген. 2.8-сыныптың оқу мақсаттарында № №1, 2, 5 (ішінара), 8, 9(, 10, 11, 12. Биологиялық білімді құру логикасына сәйкес тақырыптарды зерттеу дәйектілігі өзгертілді. 3. №7,8 оқу мақсаты алынып тасталды, себебі ол "Генетика" бөлімінде және 10-сынып бағдарламасында бірнеше рет оқылады</p>
--	---	---	---	--	--	--	---	--	---

		<p>вакцинацияның ролін бағалау; 8.1.3.7 агглютинация және резус-конфликт механизмдерін түсіндіру 8.1.3.8 жануарлардың жүрегiнiң құрылысы мен қантамыр жүйелерiнiң маңызын сипаттау; 8.1.3.9 қантамыр қабырғасының құрылысы мен олардың қызметi арасындағы байланысты орнату; 8.1.3.10 жануарлардың қантамырла</p>					<p>арқылы әртүрлі ағзалардың қан жасушаларының құрылыс ерекшеліктерін зерттеу; 8.1.3.7 лейкоциттердің түрлі типтерінің қызметтерін сипаттау; 8.1.3.8 гуморальдық және жасушалық иммунитетті салыстыру 8.1.3.9 аурулардың алдын алуындағы вакцинацияның ролін бағалау; 8.1.3.10 агглютинация және</p>	<p>4.№3, 4, 5 (ішінара), 6 оқу мақсаттары 9-сыныпқа ауыстырылды, бұл 8-сыныптағы оқу материалының көлемін түсіру қажеттілігінен туындады.</p>
--	--	---	--	--	--	--	--	---

		р жүйесінің түрлерін сипаттау; 8.1.3.11 дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу; 8.1.3.12 қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері мен ауру белгілерін сипаттау				резус-конфликт механизмдерін түсіндіру 8.1.3.11 қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері мен ауру белгілерін сипаттау			
4. Тыныс алу	7.1.4.1 тірі ағзалар үшін тыныс алудың маңызын сипаттау; 7.1.4.2 анаэробты және аэробты тыныс алу типтерін ажырату; 7.1.4.3 өсімдіктердің тыныс алу	8.1.4.1 өкпе мен ұлпадағы газ алмасу механизмдерін сипаттау; 8.1.4.2 тыныс алу және тыныс шығару механизмін түсіндіру; 8.1.4.3 өкпенің тіршілік сыйымдылығын анықтау және қалыпты жағдайдағы	9.1.4.1 тыныс алу реакциясының химиялық теңдеуін пайдалана отырып, анаэробты және аэробты тыныс алуды салыстыру, 9.1.4.2 бұлшықет қажуы және аэробты		4. Тыныс алу	7.1.4.1 тірі ағзалар үшін тыныс алудың маңызын сипаттау 7.1.4.2 өсімдіктердің тыныс алу үдерісін зерттеу 7.1.4.3 омыртқасыз жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру	8.1.4.1. омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру; 8.1.4.2 адамның тыныс алу мүшелерінің құрылысының ерекшеліктерін танып білу;	9.1.4.2.1 анаэробты және аэробты тыныс алу типтерін ажырату; 9.1.4.2 тыныс алу реакциясының химиялық теңдеуін пайдалана отырып, анаэробты	«Тыныс алу» бөліміне енгізілген өзгерістерді негіздеу : 1. Осы бөлімдегі 7-сыныптың оқу мақсаттары өсімдіктер мен омыртқасыз жануарлардағы тыныс алу жүйесінің ерекшеліктерін көрсетеді. Омыртқалы жануарлар мен адамның тыныс алу

	<p>үдерісін зерттеу; 7.1.4.4 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру; 7.1.4.5 адамның тыныс алу мүшелері құрылысын ың ерекшеліктерін танып білу; 7.1.4.6 тыныс алу мүшелерінің ауыруларының себептері мен олардың алдын алу жолдарын түсіндіру</p>	<p>және дененің физикалық жүктемесі кезіндегі тыныс алудың минуттық көлемін анықтау</p>	<p>тыныс алу үдерістері арасындағы байланысты қарастыру</p>				<p>8.1.4.3 өкпе мен ұлпадағы газ алмасу механизмдерін сипаттау; 8.1.4.4 тыныс алу және тыныс шығару механизмін түсіндіру; 8.1.4.5 өкпенің тіршілік сыйымдылығын анықтау және қалыпты жағдайдағы және дененің физикалық жүктемесі кезіндегі тыныс алудың минуттық көлемін анықтау 8.1.4.6</p>	<p>және аэробты тыныс алуды салыстыру; 9.1.4.3 бұлшықет қажуы және аэробты, анаэробты тыныс алу үдерістері арасындағы байланысты қарастыру</p>	<p>органдарының құрылымы мен функцияларының ерекшеліктері 8-сыныпқа берілді. 2. Аэробты және анаэробты тыныс алу процестері 9-сыныпта біріктірілген.</p>
--	---	---	---	--	--	--	--	--	--

						тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен олардың алдын алу жолдарын түсіндіру			
5. Бөліп шығару	7.1.5.1 ағзалардың тіршілік әрекетіндегі бөліп шығарудың маңызын сипаттау; 7.1.5.2 өсімдіктердегі бөліп шығару ерекшеліктерін зерттеу; 7.1.5.3 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың бөліп шығару жүйелеріні	8.1.5.1 адамның зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметтерін сипаттау; 8.1.5.2 бүйректің құрылымдық бөліктерін танып білу; 8.1.5.3 терінің құрылысы мен оның бөліп шығарудағы маңызын сипаттау; 8.1.5.4 тері ауруларын және оның алдын алу шараларын түсіндіру	9.1.5.1 нефронның құрылысы мен қызметін сипаттау; 9.1.5.2 фильтрация және несептің түзілуі үдерістерін сипаттау; 9.1.5.3 бүйректің жұмысына әсер ететін факторларды сипаттау 9.1.5.4 зәр шығару жүйесі, бүйрек ауруларының алдын алу		5. Бөліп шығару	7.1.5.1 ағзалардың тіршілік әрекетіндегі бөліп шығарудың маңызын сипаттау 7.1.5.2 өсімдіктердегі бөліп шығару ерекшеліктерін зерттеу; 7.1.5.3 омыртқасыз жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын салыстыру	8.1.5.1 омыртқалы жануарлардың зәр шығару жүйесін салыстыру 8.1.5.2 адамның зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметтерінің сипаттау; 8.1.5.3 зәр шығару жүйесі, бүйрек ауруларын	9.1.5.1 нефронның құрылысы мен қызметін сипаттау; 9.1.5.2 фильтрация және несептің түзілу үрдістерін сипаттау; 9.1.5.3 әртүрлі ағзалардың мекен ету ортасы мен зат алмасуларының соңғы өнімдері	«Бөліп шығару» бөліміне енгізілген өзгерістердің негіздемесі: 1. 7-сыныпта салыстырмалы түрде тек омыртқасыз жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылымын зерттеу ұсынылады, омыртқалы жануарлардың бөліп шығару жүйесін салыстырмалы зерттеу 8-сыныпқа берілді. Бұл 7-сыныптың оқу материалдарының көлемін азайту мақсатында жасалды. 2. Бүйректің

	ң құрылысын салыстыру		шараларын түсіндіру; 9.1.5.5 әртүрлі ағзалардың мекен ету ортасы мен зат алмасуларын ың соңғы өнімдері арасындағы байланысты орнату			ың алдын алу шараларын түсіндіру 8.1.5.4 терінің құрылысы мен оның бөліп шығарудағы маңызын сипаттау; 8.1.5.5 тері ауруларын ың алдын алу шараларын түсіндіру	арасындағы байланысты орнату	құрылымдық компоненттері "адамның зәр шығару жүйесінің құрылымы" тақырыбында зерттелгендіктен, бұл оқу материалын жеке оқу мақсатына айналдыру тиімсіз деп саналады. 3. «Бүйрек жұмысы» тақырыбын қорытындылау мақсатында №4 оқу мақсатын 9-сыныптан 8-сыныпқа көшіру ұсынылады. 4. № 3 оқу мақсатының мазмұны 9 сыныптан 8-сыныптың № 3 мақсаттың құрамына ауыстырылды. 5. Блум таксономиясы негізінде балалардың жас ерекшелігіне сәйкес белсенді оқытуды қамтамасыз ететін етістіктер түзетіледі.
6.	7.1.6.1	8.1.6.1 тірек-	9.1.6.1 қол	6.	7.1.6.1	8.1.6.1	9.1.6.1	«Қозғалыс» бөліміне

<p>Қозғалыс</p>	<p>өсімдіктердің қозғалу себептерін түсіндіріп, қозғалыстың маңызын сипаттау (тропизмдер, таксистер); 7.1.6.2 жарықтың өсімдіктердің өсуі мен дамуына әсерін түсіндіру; 7.1.6.3 өсімдіктердегі фотопериодизм ролін сипаттау; 7.1.6.4 омыртқалы және омыртқасыз жануарлардың қозғалыс мүшелерін салыстыру</p>	<p>қимыл жүйесінің қызметтерін сипаттау; 8.1.6.2 сүйектің химиялық құрамын, макро және микроскопиялық құрылысын зерттеу; 8.1.6.3 сүйектердің байланыс түрлерін салыстыру; 8.1.6.4 буынның әр түрлі типтерінің құрылысы мен олардың қызметтері арасындағы байланысты орнату; 8.1.6.5 бұлшық ет ұлпасының қызметтері түрлері мен олардың қызметтерін сипаттау; 8.1.6.6 адам бұлшық еттерінің</p>	<p>бұлшық еттерінің максимальды жұмыс күшін және күшке төзімділігін зерттеу; 9.1.6.2 бұлшық еттің жиырылу жиілігіне бұлшықет жұмысының тәуелділігін зерттеу</p>		<p>Қозғалыс</p>	<p>өсімдіктердің қозғалысын сипаттау 7.1.6.2 өсімдіктердегі фотопериодизм ролін сипаттау; 7.1.6.3 омыртқасыз жануарлардың (медуза, шұбалшан, шыбын, құмырсқа) қозғалыс мүшелерін салыстыру</p>	<p>омыртқалы жануарлардың тірек-қимыл жүйесінің құрылысын сипаттау 8.1.6.2 адамның тірек-қимыл жүйесінің құрылысы мен қызметтерін сипаттау 8.1.6.3 буынның әр түрлі типтерінің құрылысы мен олардың қызметтері арасындағы байланысты орнату; 8.1.6.4 бұлшық ет ұлпасының қызметтері түрлері мен</p>	<p>адам бұлшық еттерінің құрылысы мен бұлшықет топтарын оқып тану; 9.1.6.2 қол бұлшық еттерінің максимальды жұмыс күшін және күшке төзімділігін зерттеу; 9.1.6.3 бұлшық еттің жиырылу жиілігіне бұлшықет жұмысының тәуелділігін зерттеу</p>	<p>енгізілген өзгерістерді негіздеу: 1.7-сыныптан №2 оқу мақсаты алынып тасталды, себебі бұл тақырып «Жаратылыстану» пәнінде ашылып берілген, сондықтан қайталауға негіз жоқ. 2.Қолданыстағы бағдарламада "адам қаңқасының құрылымы" тақырыбы болмағандықтан ("омыртқалы жануарлардың қозғалыс мүшелері" тақырыбында ұсынылған), №1 оқу мақсаты "адам қаңқасының құрылымы мен функциялары" мазмұнымен толықтырылды. 3. № 5 оқу мақсаты "бұлшықет тінінің құрылысы мен қызметі" мазмұнымен толықтырылды</p>
-----------------	--	--	---	--	-----------------	--	---	---	--

		құрылысы мен бұлшықет топтарын оқып тану; 8.1.6.7 гиподинамия салдарын атау; 8.1.6.8 сымбаттың бұзылуы және жалпақ жалпақтабандылықтың пайда болу себептерін анықтау				олардың қызметтерінің сипаттау; 8.1.6.5 гиподинамия салдары және сымбаттың бұзылуы мен жалпақ жалпақтабандылықтың пайда болу себептерін анықтау			
7. Координация және реттелу	7.1.7.1 жануарлардың жүйкесінің типтерін салыстыру; 7.1.7.2 жүйке жүйесінің қызметі мен құрылымдық компонентерін атау; 7.1.7.3	8.1.7.1 көруді қабылдау ерекшеліктерін зерттеу және көру гигиенасы ережелерін сипаттау; 8.1.7.2 дыбысты қабылдау ерекшеліктерін зертеу және есту мүшелерінің гигиенасы ережелерін сипаттау; 8.1.7.3 көру және	9.1.7.1 жүйке жасушасының құрылысы мен қызметі арасында байланыс орнату; 9.1.7.2 жүйке ұлпалары мен оның құрылымдық бөліктерінің қызметтерін талдау; 9.1.7.3 жүйке импульстары		7. Координация және реттелу	7.1.7.1 жүйке жүйесінің функцияларын атау 7.1.7.2 омыртқасыз жануарлардың жүйкесінің типтерін салыстыру(тұщы су гидрасы, ақ сұлама, шұбалшан, өзен шаяны);	8.1.7.1 жүйке жасушасының құрылымдық бөліктерін анықтау; 8.1.7.2 орталық жүйкесі бөлімдерінің құрылысы мен	9.1.7.1 жүйке жасушасының құрылысы мен қызметі арасында байланыс орнату; 9.1.7.2 жүйке импульстарының туындауы мен өтуін	«Кординация және реттеу» бөліміне енгізілген өзгерістерді негіздеу: 1. 7-сыныптың оқу мақсатының көлемі азайтылып, жеті оқу мақсаты 8-сыныпқа ауыстырылды, бұл 7-сынып оқушыларының игеруі үшін осы материалдың күрделілігімен

	<p>жүйке жасушасының құрылымдық бөліктерін анықтау 7.1.7.4 орталық жүйке жүйесі бөлімдерінің құрылысы мен қызметін салыстыру; 7.1.7.5 рефлекстік доғаны зерттеу; 7.1.7.6 мінез-құлықтың рефлекторлық табиғатын түсіндіру; 7.1.7.7 вегетативті жүйке жүйесінің қызметін сипаттау;</p>	<p>есту рецепторларының құрылымы мен қызметін сәйкестендіру; 8.1.7.4 эндокикринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін анықтау; 8.1.7.5 бездердің негізгі қызметтерін түсіндіру; 8.1.7.6 эндокриндік бездер қызметінің бұзылуынан туындаған ауруларды атау; 8.1.7.7 терінің сезімталдығын зерттеу; 8.1.7.8 жылықанды жануарлардың дене температураны сақтаудағы терінің ролін сипаттау</p>	<p>ның туындауы мен өтуін сипаттау; 9.1.7.4 нейрогуморальді реттелу механизмін түсіндіру; 9.1.7.5 ағзаның ішкі ортасының тұрақтылығын ұстаудағы гомеостазды сақтаудың механизмін түсіндіру; 9.1.7.6 өсімдіктердің өсуі мен дамуына әсер ететін заттардың әрекетін талдау</p>				<p>қызметін салыстыру; 8.1.7.3 вегетативті жүйке жүйесінің қызметін сипаттау 8.1.7.4 рефлекстік доғаны зерттеу; 8.1.7.5 ағзаның тіршілік әрекетін қалпына келтіру және тынығуы үшін ұйқының маңызын түсіндіру 8.1.7.6 жақсы психикалық денсаулықты сақтаудың принциптері н түсіндіру; 8.1.7.7 жүйке</p>	<p>сипаттау; 9.1.7.3 нейрогуморальді реттелу механизміні түсіндіру; 9.1.7.4 ағзаның ішкі ортасының тұрақтылығын ұстаудағы гомеостазды сақтаудың механизміні түсіндіру</p>	<p>түсіндіріледі. Адамның жүйке жүйесінің құрылымдық ерекшеліктері, организмнің қызметін реттеудегі жүйке жүйесінің рөлі, эндокриндік жүйенің құрылымдық ерекшеліктерімен және гуморальды реттеумен қатар, тірі организмдердегі үйлестіру және реттеу процестері туралы тұтас көзқарасты қамтамасыз ету үшін 8-сыныпта оқыған жөн болады. 2. 8-сыныпта анализаторлардың қызметін сипаттайтын оқу мақсаттары жас ерекшеліктеріне қарай қабылдауға жеңіл болуы үшін ғылыми тілден академиялық тілге ауыстырылды. Көру мүшесінің</p>
--	--	---	--	--	--	--	---	---	---

<p>7.1.7.8 ағзаның тіршілік әрекетін қалпына келтіру және тынығуы үшін ұйқының маңызын түсіндіру; 7.1.7.9 жақсы психикалық денсаулықты сақтаудың принциптерін түсіндіру; 7.1.7.10 жүйке жүйесінің қызметіне алкоголь, шылым және есірткілік заттардың әсерін түсіндіру</p>						<p>жүйесінің қызметіне алкоголь, шылым және есірткілік заттардың әсерін түсіндіру 8.1.7.8 адамның көру мүшелерінің құрылымы мен қызметін сипаттау; 8.1.7.9 есту мүшелерінің құрылысы мен қызметін сипаттау; 8.1.7.10 эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін анықтау; 8.1.7.11</p>		<p>қызметіндегі ерекшеліктерін зерттемес бұрын, көру мүшелерінің құрылымы туралы түсінік беру қажет, есту мүшелеріне арналған оқу мақсаттары ұқсас тұжырымдалған. Осыған байланысты №1 және 2 мақсаттары өзгертілді, №3 мақсат алынып тасталды, №4 мақсат пәнді зерделеу логикасына сәйкес, балалардың жасына қарай форматталды.</p>
--	--	--	--	--	--	---	--	--

			<p>бездердің негізгі қызметтері н түсіндіру; 8.1.7.12 ұйқы безінің және қалқанша безінің бұзылуына н туындаған ауруларды сипаттаңыз 8.1.7. 13 тұрақты дене температур асын сақтаудағы терінің рөлін сипаттау</p>		
2) Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік, эволюциялық даму:	2) Көбею, тұқым қуалаушылық, өзгергіштік, эволюциялық даму:				

1.	7 сынып	8 сынып	9 сынып	1.	7-сынып	8-сынып	9-сынып	«Көбею» бөліміне
Көбею	7.2.1.1 өсімдіктердің жыныссыз және жынысты көбеюін сипаттау; 7.2.1.2 өсімдіктердің өсімді көбею тәсілдерін салыстыру; 7.2.1.3 аяқас тозаңдану мен өздігінен тозаңданудың салыстырмалы артықшылықтарын сипаттау; 7.2.1.4 гүлді өсімдіктердегі қосарлы ұрықтанудың маңызын сипаттау	8.2.1.1 жануарлардың көбею тәсілдерін салыстыру; 8.2.1.2 мүктер мен қырықжапырақтардың мысалында жынысты және жыныссыз ұрпақтарының ерекшеліктерін түсіндіру; 8.2.1.3 ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклінің ерекшеліктерін түсіндіру	9.2.1.1 адамның жыныс жүйесінің құрылысын сипаттау; 9.2.1.2 жыныстық жетілу кезеңіндегі екінші реттік жыныстық белгілердің дамуын сипаттау; 9.2.1.3 менструалдық цикл мен экстроген және прогестеронның маңызын сипаттау; 9.2.1.4 контрацепцияның түрлерін және жыныстық жолмен таралатын аурулардың салдары мен алдын алу шараларын түсіндіру	Көбею	7.2.1.1 өсімдіктердің жыныссыз және жынысты көбеюін сипаттау; 7.2.1.2 өсімдіктердің өсімді көбею тәсілдерін салыстыру зерттеу 7.2.1.3 аяқас тозаңдану мен өздігінен тозаңданудың салыстырмалы артықшылықтарын сипаттау; 7.2.1.4 гүлді өсімдіктердегі қосарлы ұрықтанудың маңызын сипаттау 7.2.1.5 ашық тұқымды және жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклінің ерекшеліктерін түсіндіру	8.2.1.1 жануарлардың көбею тәсілдерін салыстыру; 8.2.1.2 адамның жыныс жүйесінің құрылысын сипаттау 8.2.1.3 жыныстық жолмен таралатын аурулардың салдары мен алдын алу шараларын түсіндіру		енгізілген өзгерістерді негіздеу: 1. 8-сыныптың №3 Оқу мақсаты өсімдіктердегі көбею процестерін ашатын оқу материалын баяндаудың тұтастығын сақтау мақсатында 7-сыныпқа көшірілді. 2. Жануарлар мен адамның көбеюінің репродуктивті жүйесінің құрылымы мен функциялары туралы білімді белгілейтін оқу мақсаттары 8 -9 сыныптар да топтастырылған. 3. 9 сынып оқу мақсаттары 8 сыныпқа ауыстырылды.

2. Жасушалық айналым	7.2.2.1 әртүрлі ағзалар түрлеріндегі хромосомалардың санын салыстыру; 7.2.2.2 сомалық және жыныс жасушаларындағы хромосомалар сандарын атау	8.2.2.1 тірі ағзалардың өсуі мен дамуы үшін митоз бен мейоздың маңызын түсіндіру	9.2.2.1 жасушалық айналымның интерфаза кезеңіндегі жүретін үдерістерді түсіндіру; 9.2.2.2 митоздың кезеңдерін сипаттау; 9.2.2.3 мейоз кезеңдерін сипаттау; 9.2.2.4 митоз бен мейоз үдерісін салыстыру	2. Жасушалық айналым	8.2.2.1 тірі ағзалардың өсуі мен дамуы үшін митоз бен мейоздың маңызын түсіндіру	9.2.2.1 әртүрлі ағзалар түрлеріндегі хромосомалардың санын салыстыру; 9.2.2.2 сомалық және жыныс жасушаларындағы хромосомалар сандарын атау 9.2.2.3 жасушалық айналымның интерфаза кезеңіндегі жүретін үдерістерді түсіндіру; 9.2.2.4 митоздың кезеңдерін сипаттау; 9.2.2.5 мейоз кезеңдерін сипаттау; 9.2.2.6 митоз бен мейоз үдерісін салыстыру	«Жасушалық цикл» бөліміне енгізілген өзгерістерді негіздеу: 1.Бөлімше күрделі болып есептеледі, сондықтан тақырыптарды сыныптар бойынша жасанды түрде бөлуге болмайды. Осыған байланысты осы бөлімнің барлық оқу мақсаттары 9-сыныпқа ауыстырылды. 2.8-сыныптың оқу мақсаты 9-сыныптың №4 оқу мақсаттарын мағыналы түрде қайталайды, сондықтан толығымен жойылады.
----------------------	---	--	---	----------------------	--	---	--

3. Өсу және даму	7.2.3.1 ағздардың өсу мен даму үдерістерін сипаттау; 7.2.3.2 өсімдіктердің ұзарып және жуандап өсу үдерісін зерттеу; 7.2.3.3 өсімдіктер мен жануарлардың онтогенез кезеңдерін ажырату; 7.2.3.4 жануарлардың онтогенезін дегі тура және түрленіп даму типтерін салыстыру	8.2.3.1 эмбрионалдық даму кезеңдерін сипаттау; 8.2.3.2 әр түрлі ұрық жапырақшаларынан қалыптасқан мүшелер мен ұлпалар дифференциациясын сипаттау	9.2.3.1 ұрықтың дамуындағы плацентаның маңызын түсіндіру; 9.2.3.2 ұрық пен эмбрионның дамуын салыстыру; 9.2.3.3 адам ұрығының дамуына шылым шегу, алкоголь мен басқа есірткілер әсерінің салдарын түсіндіру	3. Өсу және даму	7.2.3.1 өсімдіктер мен жануарлардың онтогенез кезеңдерін ажырату; 7.2.3.2 жануарлардың онтогенезіндегі тура және түрленіп даму типтерін салыстыру	8.2.3.1 адамның эмбрионы мен ұрығының дамуын сипаттау 8.2.3.2 адам ұрығының дамуына шылым шегу, алкоголь мен есірткілер әсерінің салдарын түсіндіру	9.2.3.1 адамның эмбрионалды даму кезеңдерін түсіндіру 9.2.3.2 әр түрлі ұрық жапырақшаларынан қалыптасқан мүшелер мен ұлпалар дифференциациясын сипаттау	«Өсу және даму» бөліміне енгізілген өзгерістерді негіздеу: Бұл бөлімде даму процестеріне көп көңіл бөлу керек, өйткені өсу процестері оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес 6-сыныпта егжей-тегжейлі зерттеледі. Осыған байланысты тақырыптар құрылымдық жағынан бөлінеді: 7 - сыныпта өсімдіктер мен жануарлардың жеке даму ерекшеліктері зерттеледі, 8 - сыныпта адамның эмбрионалды және постэмбрионалды дамуы, 9 - сыныпта эмбрионалды даму процесінің заңдылықтары зерттеледі.
------------------	--	---	---	------------------	--	--	--	--

<p>4. Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары</p>	<p>7.2.4.1 адам ағзасындағы тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерді зерттеу; 7.2.4.2 үздік және үздіксіз өзгергіштік атау; 7.2.4.3 белгілерді анықтаудағы гендердің рөлін түсіндіру; 7.2.4.4 хромосомадағы генетикалық ақпарат ДНК-ның маңызын түсіндіру</p>	<p>8.2.4.1 тұқым қуалаушылық пен өзгергіштіктің эволюциядағы ролін дәйектеу; 8.2.4.2 ағзалар селекциясы үшін қолдан сұрыптаудың маңызын сипаттау; 8.2.4.3 мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу тегінің орталықтарын оқып білу; 8.2.4.4 маңызды мәдени өсімдіктер іріктемелері мен үй жануарлары қолтұқымын сипаттау</p>	<p>9.2.4.1 генетиканың дамуымен қалыптасуындағы Мендель зерттеулерінің ролін бағалау; 9.2.4.2 моногибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін тұжырымдау және моногибридті будандастыруға есептер шығару; 9.2.4.3 дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін негіздерін дәлелдеу және есептер шығару; 9.2.4.4 толық және толымсыз доминанттылықты салыстыру; 9.2.4.5 талдаушы шағылыстырудың маңыздылығын бағалау; 9.2.4.6 жынысты анықтау</p>	<p>4. Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары</p>		<p>8.2.4.1 адам ағзадағы тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерді сипаттау</p>	<p>9.2.4.1 белгілерді анықтаудағы гендердің ролін түсіндіру; 9.2.4.2 үздік және үздіксіз өзгергіштікті атау; 9.2.4.3 генетиканың дамуымен қалыптасуындағы Мендель зерттеулерінің ролін бағалау; 9.2.4.4 моногибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін тұжырымдау және моногибридті будандастыруға есептер шығару 9.2.4.5 талдаушы шағылыстырудың маңыздылығын бағалау; 9.2.4.6 толық және толымсыз доминанттылықты салыстыру; 9.2.4.7</p>	<p>«Тұқымқуалаушылық және өзгергіштік заңдылықтары» бөліміне енгізілген өзгерістерді негіздеу: 1.Бөлімнің оқу материалы 7-сынып оқушыларының қабылдауына ауыр. Жас ерекшеліктеріне сәйкес келмейді, осыған байланысты 7-сыныптың оқу мақсаттары тақырыптарды оқытудың логикалық дәйектілігіне сәйкес 8 және 9-сыныптарға ауыстырылды. 2.8-сыныпта ағзаның тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілері туралы негізгі ұғымдарды қалыптастыратын мақсаттар ғана қалады. 3.Барлық басқа оқу мақсаттары 9-сыныпта топтастырылған. 4. 9-сыныптың оқу мақсаттары №6, 7, 9, 10, 11 бағдарлама бөлімінен алынды. 5.8-сыныптың оқу мақсаттары "Селекция" бөліміне ауыстырылды.</p>
--	--	--	---	--	--	---	--	--

<p>5. Эволюция-лық даму мен селекция негіздері</p>			<p>9.2.5.1 К. Линней мен Ж.Б. Ламарк еңбектерінің негізгі қағидаларын оқып зерттеу; 9.2.5.2 эволюциялық ілімнің қалыптасуында -ғы Ч. Дарвин еңбектерінің рөлін түсіндіру; 9.2.5.3 эволюцияның қозғаушы күштерін сипаттау; 9.2.5.4 ағзалардың бейімделушілігіндегі табиғи сұрыпталудың рөлін сипаттау; 9.2.5.5 түрдің құрылымы мен критерийлерін сипаттау; 9.2.5.6 түр түзілу үдерісін түсіндіру; 9.2.5.7 Жердегі тіршіліктің дамуының негізгі кезеңдерін оқып білу</p>	<p>5. Эволюциялық даму мен селекция негіздері</p>	<p>7.2.4.1 ағзалар селекциясы үшін қолдан сұрыптаудың маңызын сипаттау; 7.2.4.2 мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу тегінің орталықтары оқып білу; 7.2.4.3 маңызды мәдени өсімдіктер іріктемелері мен үй жануарлары қолтұқымын сипаттау</p>	<p>9.2.5.1 Жердегі тіршіліктің дамуының негізгі кезеңдерін оқып білу 9.2.5.2 К. Линней мен Ж.Б. Ламарк еңбектерінің негізгі қағидаларын оқып зерттеу; 9.2.5.3 Эволюция ілімінің қалыптасуындағы Ч.Дарвин еңбектерінің рөлін түсіндіру 9.2.5.4 эволюцияның қозғаушы күштерін сипаттау; 9.2.5.5 ағзалардың бейімделудегі табиғи сұрыпталудың рөлін сипаттау 9.2.5.6 түрдің құрылымы мен критерийлерін сипаттау; 9.2.5.7 түр</p>	<p>«Селекция негіздері және эволюциялық даму» бөліміне енгізілген өзгерістерді негіздеу:</p> <p>1. «Тұқым қуалаушылық және өзгергіштік заңдылықтары» бөліміндегі №2, 3 және 4 8-сыныптардың оқу мақсаттары осы бөлімнің 7-сыныбына ауыстырылды, бұл мақсаттар «Селекция және селекция» тақырыбына тікелей байланысты.</p> <p>2. 9-сыныптың оқу мақсаттары қызмет тәсілін ұйымдастыру мүмкіндігіне сәйкес мазмұнын нақтылаумен сақталған.</p>
--	--	--	--	---	---	---	--

3) Ағза мен қоршаған орта				3) Ағза мен қоршаған орта				
1. Биосфера, экожүйе, популяция	7-сынып	8-сынып	9-сынып	1. Биосфера, экожүйе, популяция	7-сынып	8-сынып	9-сынып	«Биосфера, экожүйе» бөліміне енгізілген өзгерістердің негіздемесі, популяция. 1. 7-сыныптың оқу мақсаттарына қосымша 7-сынып оқушыларын қоршаған ортаның экологиялық факторларымен таныстыруды қамтамасыз ететін мақсат енгізілген, өйткені осы бөлім бойынша негізгі білім алмай, кейінгі барлық мақсаттар тиімсіз болады. 2. 8-сыныпта экожүйе бойынша біртұтас түсінікті қалыптастыратын оқу мақсаттары толық берілді 3. 9-сыныпта популяциялардың құрылымын, популяциядағы процестерді ашатын
	7.3.1.1 жергілікті жер экожүйесі қоршаған орта факторлары ның тірі ағзаларының тіршілік әрекеті мен таралуына әсерін зерттеу; 7.3.1.2 табиғи қоректік тізбектерді салыстыру; 7.3.1.3 қоректік тізбекті және қоректік торларды құру; 7.3.1.4 экологиялық сукцессия үдерісін сипаттау	8.3.1.1 экожүйелер- дің жалпы құрылымы- ның сызбасын жасау; 8.3.1.2 су және құрлық экожүйелері н салыстыру; 8.3.1.3 популяция- ның негізгі қасиетте-рін және құрылымды қ ерекшелікте рін сипаттау; 8.3.1.4 ағзалардың түрлі тірі қалу тәсілдерін зерттеу; 8.3.1.5 жыртқыш- құрбан	9.3.1.1 популяция өсімінің экспоненци алдық және сигмоидтік үлгілерінің қисық сызықтары ның графиктері н талдау; 9.3.1.2 энергия ағымының тиімділігін есептеу; 9.3.1.3 энергия, биомасса және сандар пирамидал арын салыстыру; 9.3.1.4 азот пен көміртек айналымын ың табиғаттағ		7.3.1.1 жергілікті жер экожүйесі қоршаған орта факторлары ның тірі ағзаларының тіршілік әрекеті мен таралуына әсерін зерттеу; 7.3.1.2 табиғи қоректік тізбектерді салыстыру; 7.3.1.3 қоректік тізбекті және қоректік торларды құру; 7.3.1.4 экологиялық сукцессия үдерісін сипаттау	8.3.1.1 экожүйелердің жалпы құрылымының сызбасын жасау; 8.3.1.2 су және құрлық экожүйелерін салыстыру; 8.3.1.3 тірі ағзалардың қоршаған орта жағдайларына бейімделу механизмдері	9.3.1.1 популяцияның негізгі қасиеттерін және құрылымдық ерекшеліктерін сипаттау; 9.3.1.2 ағзалардың түрлі тірі қалу тәсілдерін зерттеу; 9.3.1.3 жыртқыш-құрбан қарым-қатынасы мысалында популяция санының өзгеруін түсіндіру; 9.3.1.4	

		<p>қарым-қатынасы мысалында популяция санының өзгеру себептерін орнату; 8.3.1.6 тірі ағзалар-дың өзара қарым-қатынас түрлерін сипаттау; 8.3.1.7 тірі ағзалар-дың қоршаған ортаның өзгермелі жағдайларына бейімделу механизмдерін түсіндіру</p>	<p>ысызбасын құру</p>			<p>қоректік тізбекті және қоректік торларды құру</p>	<p>н түсіндіру 8.3.1.4 тірі ағзалардың өзара қарым-қатынасы түрлерін сипаттау</p>	<p>популяция өсімінің экспоненциалдық және сигмоидтік үлгілерінің қисықтарының графиктерін талдау; 9.3.1.5 энергия, биомасса және сандар пирамидаларын салыстыру 9.3.1.6 энергия ағымының тиімділігін есептеу; 9.3.1.7 азот пен көміртек айналымының табиғатта</p>	<p>мақсаттардың барлығы қамтылды. 4. «Биосфера, экожүйе» бөлімін беруде география пәнімен пәнаралық байланыс және сабақтастықтың сақталуы ескеріліп, жүйеленді.</p>
--	--	--	-----------------------	--	--	--	--	---	--

							ҒЫ СЫЗБАСЫН ҚҰРУ		
2.Адам қызметін ің қоршаған ортаға әсері	7.3.2.1 адам мен экожүйе арасындағы қарым-қатынастарды	8.3.2.1 биологиялық әртүрлілікті сақтаудың	9.3.2.1 пайдалы қазбалар өндірудің және қайта өндіруді		2. Адам қызметінің қоршаған ортаға	7.3.2.1 адам мен экожүйе арасындағы қарым-қатынастарды сипаттау; 7.3.2.2	9.3.2.1 пайдалы қазбалар өндірудің және қайта өндірудің тірі ағзаға		«Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері» бөліміне енгізілген өзгерістерді негіздеу: 1. 8 - сыныптың

	сипаттау; 7.3.2.2 экожүйеге жағымсыз эсер ететін адам тіршілігін ің шаруашы лық салалары нан мысалдар келтіру; 7.3.2.3 Қазақстан Республи касының ерекше қорғалаты н табиғи аумақтард ың өсімдікте рі мен жануарла рын сипаттау; 7.3.2.4 Қазақстан Республи касының	және қолдау ды қажетті ктің себепте рін негізде у; 8.3.2.2 Дүние жүзілік Тұқым қорын ың маңыз ын бағалау ; 8.3.2.3 Қазақс тан аумағы ндағы эколог иялық пробле малард ың туында у себепте рі мен оларды	ң қоршаға н ортаға эсерін түсіндір у; 9.3.2.2 пестици дтерді пайдала нудың қоршаға н орта мен адам денсаул ығына эсерін түсіндір у; 9.3.2.3 жылыжа й эффекті сінің тірі ағзаларғ а эсерін түсіндір у; 9.3.2.4 озон қабатын ың		эсері	биологиялы қ эртүрлілікті сақтаудың және қолдауды қажеттіктің себептерін негіздеу; 7.3.2.3 экожүйеге жағымсыз эсер ететін адам тіршілігінің шаруашылы қ салаларынан мысалдар келтіру; 7.3.2.4 Қазақстан Республикас ының ерекше қорғалатын табиғи аумақтарды ң өсімдіктері мен жануарлары н сипаттау; 7.3.2.5 Қазақстан	эсерін түсіндіру; 9.3.2.2 пестицидтер ді пайдалануд ың, қоршаған ортаға мен адам денсаулығы эсерін түсіндіру; 9.3.2.3 жылыжай эффектісінің тірі ағзаларға эсерін түсіндіру; 9.3.2.4 озон қабатының бұзылуының себептері мен салдарын түсіндіру 9.3.2.5 Қазақстан аумағындағ ы экологиялық		№1 оқу мақсаты 7 - сыныпқа, №3 9- сыныпқа ауыстырылды, бұл бір сынып шегінде осы бөлім бойынша білім элементтерін біріктіру қажеттілігі туындады. 2. Практикалық маңызды білім беру құндылығы жоқ оқу мақсаттары бағдарламадан алынып тасталды.
--	---	--	--	--	-------	--	--	--	---

	Қызыл кітабына енгізілген жергілікті өңірдің жануарлары мен өсімдіктеріне мысал келтіру	шешу жолдарын түсіндіру	бұзылуының себептері мен салдарын түсіндіру			Республикасының Қызыл кітабына енгізілген жергілікті өңірдің жануарлары мен өсімдіктеріне мысал келтіру	проблемалардың туындау себептері мен оларды шешу жолдарын түсіндіру		
4) Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар:					4) Қолданбалы кіріктірілген ғылымдар:				
Бөлім	7-сынып	8-сынып	9-сынып	1.	7.4.1.1	8.4.1.1	9.4.1.1	«Молекулалық биология мен биохимия» бөлімшесіне негіздемелер:	
1. Молекулалық биология мен биохимия	7.4.1.1 судың қасиеті мен тірі ағзалар тіршілігі үшін маңызын сипаттау; 7.4.1.2 тірі ағзалар тіршілік әрекеті үшін микро-және макроэлементтердің ролін сипаттау; 7.4.1.3 азық-түліктер құрамындағы нәруыз, май, көмірсулардың бар болуын дәлелдеу; 7.4.1.4 өсімдіктер үшін минералдық тыңайтқыштар құрамындағы азот,	8.4.1.1 биологиялық мысалдарды пайдаланып полимерлер мен мономерлер арасындағы айырмашылықты сипаттау; 8.4.1.2 көмірсулар мен липидтердің биологиялық қызметтерін сипаттау;	9.4.1.1 ферменттің әрекет ету механизмін оқып тану; 9.4.1.2 дезоксирибонуклеин қышқылы молекуласының қос шиыршықты құрылымын сипаттау; 9.4.1.3 дезоксирибонуклеин қышқылыны	1. Молекулалық биология мен биохимия	7.4.1.1 судың қасиеті мен тірі ағзалар тіршілігі үшін маңызын сипаттау; 7.4.1.2 тірі ағзалар тіршілік әрекеті үшін микро-және макроэлементтердің ролін сипаттау; 7.4.1.3 өсімдіктер	8.4.1.1 көмірсулардың, липидтердің және ақуыздардың биологиялық функцияларын сипаттау 8.4.1.2 көмірсулар мен липидтердің және нәруыздардың қасиеттері мен биологиялық қызметтерін сипаттау 8.4.1.3 азық-түліктер құрамындағы нәруыз, май,	9.4.1.1 биологиялық мысалдарды пайдаланып полимерлер мен мономерлерді сипаттау; 9.4.1.2 дезоксирибонуклеин қышқылы молекуласының қос шиыршықты құрылымын сипаттау және модельдеу	«Молекулалық биология мен биохимия» бөлімшесіне негіздемелер: 1. Химиялық білімді қажет ететін оқу мақсаттары пәнаралық бірзділікті сақтау үшін, тоқсан уақытына және жас ерекшелігіне қарай жүйеленді. Мысалы, мономерлер, полимерлер, нәруыздар мен көмірсулар т.б. органикалық қосылыстар туралы оқу мақсаттарын 9-сыныпқа	

	калий және фосфордың маңызын оқып білу	8.4.1.3 нәруыздардың қасиеттері мен биологиялық қызметтерін сипаттау	ң құрылымдық қағидалары негізінде үлгілеу		үшін минералдық тыңайтқыштар құрамындағы азот, калий және фосфордың маңызын оқып білу	көмірсулардың бар болуын зерттеу		топтастырған дұрыс. Өйткені «Химия» пәнінен органикалық заттармен алғаш рет 9-сыныпта танысады.	
2. Жасушалық биология	7.4.2.1 жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі ұғымын түсіндіру; 7.4.2.2 жануарлар және өсімдіктер жасушаларының ажырату	8.4.2.1 өсімдік және жануар ұлпаларын жіктеу; 8.4.2.2 прокариот және эукариот жасушаларының құрылысын салыстыру	9.4.2.1 өсімдік және жануар жасушаларының негізгі бөліктерінің құрылысы мен қызметін түсіндіру; 9.4.2.2 микрофотографияны қолданып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу		2. Жасушалық биология	7.4.2.1 жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі ұғымын түсіндіру; 7.4.2.2 прокариоттар, жануарлар және өсімдіктер жасушаларының ажырату	8.4.2.1 өсімдік ұлпаларын жіктеу; 8.4.2.2 жануар ұлпаларын жіктеу; 8.4.2.3 прокариот және эукариот жасушаларының құрылысын салыстыру	9.4.2.1 өсімдік және жануар жасушаларының негізгі бөліктерінің құрылысы мен қызметін түсіндіру 9.4.2.2 микрофотографияны қолданып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу	«Жасушалық биология» бөліміне енгізілген өзгерістерді негіздеу: 1. 8 сынып сараланды, өсімдіктер мен жануарлар ағзала ұлпаларын жіктеу жеке мақсаттарға бөлінді. 2. Прокариоттардың құрылымдық ерекшеліктері 7-сыныпқа ауыстырылды, өйткені жасушаларды салыстыру үшін жануарлар мен өсімдіктер

								қарастырылып, прокариоттар тыс қалған.
3. Микроб иоло гия және биотех нология	7.4.3.1 бактериялар формаларының әртүрлілігін сипаттау; 7.4.3.2 ірімшік және йогурт өндірісін зерттеу; 7.4.3.3 антибиотиктер, антисептиктер мен залалсыздандыру өнімдерінің қолданылуын сипаттау; 7.4.3.4 вирустардың тіршіліктің жасушасыз формасы екендігін түсіндіру	8.4.3.1 қарапайым -дылар, бактерияла р, саңырауқұ лақтар, вирустарме н туындай- тын ауруларды ң ерекшелікт ері мен алдын алу шараларын сипаттау	9.4.3.1 инсулин өндіру мысалында биотехнолог иялық үдерістің жалпы сызбасын сипаттау; 9.4.3.2 биотехнолог ияда өндірілетін өнімдерге мысал келтіру	3. Микробиоло гия және биотехнолог ия	7.4.3.1 айран және кұрт өндірісін зерттеу 7.4.3.2 антибиотик тер, антисептик тер мен залалсызда ндыру өнімдеріні ң	8.4.3.1 қарапайымд ылар, бактериялар, саңырауқұла қтар, вирустармен туындайтын аурулардың ерекшелікте рі мен алдын алу шараларын сипаттау	9.4.3.1 биотехноло гияда өндірілетін өнімдерге мысал келтіру 9.4.3.2 инсулин өндіру мысалында биотехноло гиялық үдерістің жалпы сызбасын сипаттау; 9.2.4.3 мәдени өсімдіктер дің өнімділігін арттыру үшін заманауи биотехноло гияларды қолдануды танып білу	«Микробиоло гия және биотехнология» бөлімшесіне негіздеме: 7-сыныптағы бактериялар, вирустар тақырыптары бойынша екі оқу мақсаты «Тірі ағзалардың көптүрлілігі» бөлімшесіне ауыстырылды. Себебі, тірі ағзалар дүниесін тұтас қарастырғанда бактериялар мен вирустар да қамтылуы тиіс. Олар тірі ағза дүниесінің үлкен топтарын құрайды. 9-сыныпқа ауылшаруашылығы өнімділігін арттыруда функционалдық білім беруді

								қамтамасыз ету мақсатында заманауи технологиялар бойынша оқу мақсаты қосылды.
4. Биофизика		8.4.4.1 тік жүруге байланысты адам қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктерін зерттеу	9.4.4.1 тірі ағзалардағы электрлі үдерістерді зерттеу; 9.4.4.2 «компьютер-ми» интерфейс технологиясының ерекшеліктерін зерттеу	4. Биофизика	7.4.4.1 тірі ағзалардағы электрлі үдерістерді танып білу;	8.4.4.1 тік жүруге байланысты адам қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктерін зерттеу 8.4.4.1 құрлықта тіршілік ететін жануарларының биомеханикалық қозғалысын зерттеу	9.4.4.1 Жасанды нейрондық желілердің биологиялық негіздерін сипаттау	«Биофизика» бөлімшесіне негіздеме: 8 және 9-сыныптардың оқу мақсаттарына биологиямен сабақтас ғылымдардың өзекті заманауи білімдерін зерделеуге, сондай-ақ зерттелетін материалдың қолданбалы маңыздылығын зерттеуге мүмкіндік беретін жаңа мақсаттар енгізілді.
3-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар				Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар				

7-сынып:			Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары	7-сыныптың ұзақ мерзімді жоспары бағдарламаға сәйкес жүйеленіп, ықшамдалды. Қолданыстағы оқу бағдарламасынд 67 оқу мақсаты болса, ұсынылып отырған нұсқада 57 оқу мақсаты берілген. 10 оқу мақсаты жоғары күрделілік деңгейіне қарай сыныпқа көшірілді және біріктіріліп берілді. Тақырыптар да жүйеленіп, бір мағыналас тақырыптар біріктірілді.
Білім алушылар:			Білім алушылар:			
1-тоқсан			1-тоқсан			
Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқыту мақсаттары	Тірі ағзалардың көптүрлілігі	Биология ғылымының маңызы. Биология тірі ағзалар туралы ғылым Тірі организмдер патшалығының негізгі сипаттама: прокариоттар, протисталар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер, жануарлар.	7.1.1.1 биология ғылымының маңызын түсіндіру 7.1.1.2 тірі организмдер патшалығының негізгі сипаттамалары н сипаттау 7.1.1.3 жүйеленуде тірі ағзалардың орны орның сипаттау 7.1.1.4 бактериялар формаларының әртүрлілігін сипаттау 7.1.1.5. даражарнақты және қосжарнақты өсімдіктер кластарын негізгі	
Экожүйеле р	Ортаның экологиялық факторлары: абиотикалық (температура, жарық, рН, ылғалдылық) биотикалық (микроағзалар, жануарлар, өсімдіктер). Зертханалық жұмыс «Жергілікті жердің экожүйелерін зерттеу (мектеп ауласы мысалында)».	7.3.1.1 жергілікті жер экожүйесі қоршаған орта факторларының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті мен таралуына әсерін зерттеу		Бактериялардың формаларының әртүрлілігі, қоректенуі		
	Қоректік тізбектер және қоректік торлар. Модельдеу «Қоректік тізбек пен торды құру».	7.3.1.2 табиғи қоректік тізбектерді салыстыру; 7.3.1.3 қоректік тізбектер және қоректік торларды құрастыру				
	Экологиялық сукцессиялар: Бірінші және екінші реттік сукцессиялар.	7.3.1.4 экологиялық сукцессия үдерісін				

	Экожүйелердің алмасуы.	сипаттау			белгілеріне бойынша ажырату	
	Адам экожүйенің бір бөлігі. Антропогендік фактор.	7.3.2.1 адам мен экожүйе арасындағы қарым-қатынастарды сипаттау		Саңырауқұлақтардың негізгі сипаттамасы	7.1.1.6 саңырауқұлақтардың ерекшелік белгілерін сипаттау	
	Адам әрекеттерінің экожүйеге жағымсыз әсері.	7.3.2.2 экожүйеге жағымсыз әсер ететін адам тіршілігінің салаларына мысалдар келтіру		Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың сыртқы құрылысындағы ерекшеліктер	7.1.1.7 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың құрылысының ерекшеліктерін сипаттау	
	Қазақстанда ерекше қорғалатын аймақтар. Жергілікті жердің ерекше қорғалатын аймақтары.	7.3.2.3 Қазақстан Республикасының ерекше қорғалатын табиғи аймақтарының өсімдіктері мен жануарларын сипаттау		Төменгі және жоғары сатыдағы өсімдіктер	7.1.1.8 төменгі жоғары саты өсімдіктер мысалында өсімдіктердің ерекшеліктерін салыстыру	
	Қазақстан Республикасының Қызыл кітабы. Жергілікті өңірдің ҚР Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктері.	7.3.2.4 жергілікті өңірдің Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына енгізілген жануарлары		Дихотомиялықәдіс. Дихотомиялық кілттерді қолдану	7.1.1.9 жекелеген ағзаларға қарапайым дихотомиялық кілттерді қолдану	
				Вирус. Вирустар - тіршіліктің жасушасыз формасы	7.1.1.10 вирустардың тіршіліктің	

		мен өсімдіктеріне мысал келтіру			жасушасыз формасы екендігін түсіндіру		
Тірі ағзаларды жүйелеу	Тірі ағзалардың бес патшалығына жалпы сипаттама: прокариоттар, протисталар, саңырауқұлақтар, өсімдіктер, жануарлар. Өсімдіктер мен жануарлардың негізгі жүйелік топтары: Патшалықтар. Типтер. Бөлімдер. Кластар. Өсімдіктер мен жануарларды жүйелеудің маңызы.	7.1.1.1 жүйелеудің маңызын түсіндіру; 7.1.1.2 жүйелеуде тірі ағзалардың орынын анықтау	Жасушалық биология	Жасуша, ұлпа, мүше, мүшелер жүйесі түсініктері. Прокариоттар, өсімдік және жануар жасушаларының негізгі органдары	7.4.2.1 «жасуша», «ұлпа», «мүше», «мүшелер жүйесі» туралы түсініктер; 7.4.2.2 прокариоттар, өсімдіктер және жануарлар жасушаларын ажырату		
	Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың сыртқы құрылысындағы ерекшеліктер.	7.1.1.3 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың құрылысының ерекшеліктерін сипаттау			Қоректену	Жапырақтың құрылысы мен қызметі. Жапырақ фотосинтездеуші негізгі мүше.	7.1.2.1 жапырақтың ішкі құрылысын сипаттау, құрылысы мен қызметі арасындағы өзара байланысты түсіндіру
	Дихотомиялықәдіс. Дихотомиялық кілттерді қолдану.	7.1.1.4 жекелеген ағзаларға қарапайым дихотомиялық кілттерді қолдану					Зертханалық жұмыс «Фотосинтез үдерісіне қажетті жағдайларды зерттеу»
Жасушалық	Жасуша, ұлпа, мүше,	7.4.2.1					

биология Су және органикалы қ заттар	мүшелер жүйесі түсініктері. Өсімдіктер және жануарлар жасушаларын салыстыру. Жарық микроскобынан көрінетін жасуша құрылымдары: пластидтер, вакуоль, ядро, цитоплазма, жасушалық мембрана, жасушалық қабырға.	«жасуша», «ұлпа», «мүше», «мүшелер жүйесі» туралы түсініктер; 7.4.2.2 өсімдіктер және жануарлар жасушаларын ажырату		Омыртқасыздардың (амеба, тұщы су гидрасы, шұбалшан, тоспаулу, өзен шаяны) ас қорыту жүйесінің құрылысы	7.1.2.3 омыртқасыз жануарлардың ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру	
	Судың қасиеттері: беттік керілу, судың қозғалысы, еріткіштігі, қайнау және балқу температурасы, жылу сыйымдылығы. Судың биологиялық маңызы және оның еріткіш ретіндегі, температураны сақтау мен реттеудегі ролі. Зертханалық жұмыс «Судың тірі ағзалар үшін маңызы мен қасиеттерін зерттеу». Микро- (мырыш, темір, селен, фтор) және макроэлементтердің (магний, кальций, калий, фосфор) тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы.	7.4.1.1 судың қасиеті мен тірі ағзалар үшін маңызын сипаттау; 7.4.1.2 тірі ағзалар тіршілік әрекеттері үшін микро- және макроэлементт ердің ролін сипаттау	Заттардың тасымалдан уы	2-тоқсан		7.1.3.1 тірі ағзалардағы қоректік заттардың тасымалының маңызын түсіндіру
				Сабақтың ішкі құрылысы және тамыр аймақтары	7.1.3.2 өсімдіктерде заттардың тасымалын қамтамасыз ететін мүшелерді танып білу	
				Зертханалық жұмыс «Сабақтың ішкі құрылысын зерттеу».	7.1.3.3 сабақтың ішкі құрылысын зерттеу	
				Ксилема, флоэма және олардың құрылымдық элементтері	7.1.3.4 ксилема мен флоэма элементтерінің құрылысын	

	Азық-түліктердегі органикалық заттар: нәруыздар, майлар, көмірсулар. Зертханалық жұмыс «Азық-түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар болуын зерттеу».	7.4.1.3 азық түліктерде көмірсулар, нәруыздар және майлардың бар екендігін дәлелдеу			салыстыру		
	Өсімдіктерде макроэлементтердің тапшылығы (азот, калий, фосфор). Тыңайтқыштар: органикалық және минералдық (азотты, калийлі және фосфорлы).	7.1.1.4 минералды тыңайтқыштар дағы азот, калий және фосфордың өсімдіктер үшін маңызын танып білу			Сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсері	7.1.3.5 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануын а әсерін зерттеу	
					Өсімдіктердегі транспирация процесі	7.1.3.6 өсімдіктердегі транспирация процесінің мәнін түсіндіру	
					Омыртқасыз жануарлардың қанайналым мүшелері: шұбалшан, ұлу, өзен шаяны.	7.1.3.7 омыртқасыз жануарларда заттарды тасымалдаудың ерекше ерекшеліктерін бөліп көрсету	
2-тоқсан							
Заттардың тасымалдануы	Заттар тасымалдануының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті үшін маңызы. Заттардың тасымалдануына қатысатын тірі ағзалардың мүшелері мен мүшелер жүйесі.	7.1.3.1 тірі ағзалардағы қоректік заттардың тасымалының маңызын түсіндіру; 7.1.3.2 өсімдіктерде заттардың тасымалын қамтамасыз ететін мүшелерді танып білу		Тыныс алу	Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тыныс алу - энергия көзі.	7.1.4.1 тірі ағзалардағы тыныс алу маңызын сипаттау	
					№ 3 Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердің тынысалуын зерттеу» Өсімдіктердің тыныс	7.1.4.2 өсімдіктердегі тыныс алуын зерттеу	

	Сабақ және тамыр. Сабақтың ішкі құрылысы: қабық, камбий, сүрек, өзек. Тамыр аймақтары: бөліну, өсу, сору және өткізу аймақтары. Тамырдың ішкі құрылысы: флоэма, ксилема, камбий. Зертханалық жұмыс «Сабақтың ішкі құрылысын зерттеу». Зертханалық жұмыс «Тамыр аймақтарын зерттеу».	7.1.3.3 тамыр және сабақтың ішкі құрылысын зерттеу; 7.1.3.4 тамыр және сабақтың құрылысы мен қызметі арасындағы байланысты сипаттау		алуы.		
	Ксилема, флоэма және олардың құрылымдық элементтері.	7.1.3.5 флоэма мен ксилеманың элементтерін құрылысын салыстыру	Бөліп шығару	Омыртқасыз жануарлардың тыныс алу мүшелері (бунақденелілердің демтүтіктері, балықтарының желбезектері).	7.1.4.3 омыртқасыз жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру	
	Жануарлардағы қанайналым мүшелері: буылтық құрттар, ұлулар, буынаяқтылар және омыртқалылар.	7.1.3.6 жануарларда заттар тасымалына қатысатын мүшелерді танып білу		Бөліп шығарудың тірі ағзалар үшін маңызы. Жануарлардағы бөліп шығару өнімдері.	7.1.5.1 ағзалардың тіршілік әрекетінде бөліп шығарудың маңыздылығын түсіндіру	
	Жапырақтың құрылысы мен қызметі. Жапырақтың ішкі құрылысы. Лептесік. Жапырақ	7.1.2.1 жапырақтың ішкі құрылысын сипаттау,		Өсімдіктердегі бөліп шығару өнімдері: тыныс алу мен фотосинтездің бастапқы және соңғы өнімдері. Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердің тынысалу ерекшеліктерін өскіндер мысалында зерттеу»	7.1.5.2 өсімдіктердегі бөліп шығару ерекшеліктерін зерттеу	
Тірі ағзалардың қоректенуі				Омыртқасыз жануарлардың бөліп шығару жүйелері.	7.1.5.3 омыртқасыз жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын	

	фотосинтездеуші негізгі арнайы мүше. Судың булануы мен газдардың алмасуы.	құрылысы мен қызметі арасындағы өзара байланысты түсіндіру			салыстыру	
	Фотосинтезге қажетті жағдайлар. Зертханалық жұмыс «Фотосинтез үдерісіне қажетті жағдайларды зерттеу».	7.1.2.2 фотосинтезге қажетті жағдайларды зерттеу		3-тоқсан		
Тыныс алу	Өсімдіктер мен жануарлар үшін тыныс алудың маңызы. Тыныс алу - энергия көзі. Тыныс алу типтері: анаэробты және аэробты. Анаэробты және аэробты тыныс алуды салыстыру: оттегінің қатысында/қатысынсыз, статикалық/динамикалық жұмыс, жылықанды/суыққанды жануарлар.	7.1.4.1 тірі ағзалардағы тыныс алу маңызын сипаттау; 7.1.4.2 анаэробты және аэробты тыныс алу типтерін ажырату	Көбею. Өсу және даму	Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюі.	7.2.1.1 өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюін сипаттау	
				Өсімдіктердің өсімді жолмен көбеюі, оның түрлері және табиғаттағы биологиялық маңызы. Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердегі вегетативті көбею тәсілдері»	7.2.1.2 өсімдіктердің өсімді көбею тәсілдерін зерттеу	
				Гүлдің құрылысы. Тозаңдану түрлері.	7.2.1.3 айқас тозаңдану мен өздігінен тозаңданудың салыстырмалы артықшылықтарын сипаттау	
				Қосарлы ұрықтану. Қосарлы ұрықтанудың биологиялық маңызы	7.2.1.4 гүлді өсімдіктердегі қосарлы ұрықтанудың маңызын сипаттау	
	Өсімдіктердің тыныс алуы. Тұқымның немесе өскіндердің тынысалуы мысалында Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердің тынысалуын зерттеу».	7.1.4.3 өсімдіктердегі тыныс алуды зерттеу				
	Омыртқасыз және омыртқалы	7.1.4.4 омыртқасыз		Ашық тұқымды және жабық	7.2.1.5 ашық тұқымды және	

	жануарлардың тыныс алу мүше-лері (бунақденелілердің демтүтік-тері, балықтарының желбезектері, құстардың және сүтқоректілердің өкпесі). Модельдеу «Омыртқалы және омыртқасыз жануарлардың тынысалу жүйесі мүшелерін салыстыру».	және омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру		тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклы (кәдімгі қарағай, апорт алма ағашы)	жабық тұқымды өсімдіктердің тіршілік циклінің ерекшеліктерін түсіндіру	
	Тынысалу мүшелері. Адамның тынысалу жолдарының құрылысы мен газалмасу мүшелері.	7.1.4.5 адамның тыныс алу мүшелерінің құрылыс ерекшеліктерін танып білу		Өсімдіктер тіршілік кезеңіне түсінік	7.2.3.1 өсімдіктер тіршілік кезеңдерін ажырату	
	Тыныс алу мүшелерінің аурулары. Тыныс алу мүшелері ауруларының себептері мен олардың алдын алу жолдары (өкпе обыры, астма, бронхит, туберкулез, тұмау).	7.1.4.6 тыныс алу мүшелері ауруларының себептері мен алдын алу жолдарын түсіндіру		Жануарлардағы тура және тура емес даму кезеңі	7.2.3.2 жануарлардың онтогенезіндегі тура және түрленіп даму типтерін салыстыру	
3-тоқсан			Қозғалыс	Өсімдіктердің қозғалысы. Қозғалыстың өсімдіктер тіршілігіндегі маңызы. Өсімдіктердің қозғалу тәсілдері	7.1.6.1 өсімдіктердің қозғалысын сипаттау	
Бөліп шығару	Бөліп шығарудың тірі ағзалар үшін маңызы. Жануарлардағы бөліп шығару өнімдері. Зат алмасудың соңғы өнімдері.	7.1.5.1 ағзалардың тіршілік әрекетінде бөліп шығарудың		Фотопериодизм	7.1.6.2 өсімдіктердегі фотопериодизм ролін сипаттау	
				Жануарлардың қозғалыс мүшелері. Тірі ағзалардағы	7.1.6.3 омыртқасыз жануарлардың	

		маңыздылығын түсіндіру		қозғалыстың рөлі. Жануарлардың қозғалу тәсілдеріне мысалдар.	(медуза, шұбалшан, шыбын, құмырсқа) қозғалыс мүшелерін салыстыру
	Өсімдіктердегі бөліп шығару өнімдері: тыныс алу мен фотосинтездің бастапқы және соңғы өнімдері. Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердің тынысалу ерекшеліктерін өскіндер мысалында зерттеу»	7.1.5.2 өсімдіктердегі бөліп шығару ерекшеліктерін зерттеу	Координация және реттелу	Жүйке жүйесінің функциялары	7.1.7.1 жүйке жүйесінің функцияларын атау
	Жануарлардың бөліп шығару жүйелері. Жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын салыстыру.	7.1.5.3 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың бөліп шығару жүйелерінің құрылысын салыстыру		Жүйке жүйесінің құрам бөліктері (тұщы су гидрасы, ақ сұлама, шұбалшан, өзен шаяны)	7.1.7.2 омыртқасыз жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін салыстыру (тұщы су гидрасы, ақ сұлама, шұбалшан, өзен шаяны)
Қозғалыс	Өсімдіктердің қозғалысы. Қозғалыстың өсімдіктер тіршілігіндегі маңызы. Өсімдіктердің қозғалу тәсілдері (тропизмдер, таксистер, өсу қозғалыстары). Өсімдіктердің өсуі мен дамуына жарықтың әсері. Жарықтың түсу деңгейіне қарай өсімдіктердің бейімделуі.	7.1.6.1 өсімдіктердің қозғалысы себептерін түсіндіріп, қозғалыстың маңызын сипаттау; 7.1.6.2 жарықтың өсімдіктердің дамуына әсерін түсіндіру; 7.1.6.3	Эволюциялық даму мен селекция негіздері	Қолдан сұрыптау және оның селекция үшін маңызы. Қолдан сұрыптау түрлері	7.2.4.12 ағзалар селекциясы үшін қолдан сұрыптаудың маңызын сипаттау
				Мәдени өсімдіктер	7.2.4.2 мәдени

	Фотопериодизм күннің жарық түсу ұзақтығына ағзалардың бейімделуі	өсімдіктердегі фотопериодизм ролін сипаттау		мен үй жануарларының шығу орталықтары	өсімдіктер мен үй жануарларының шығу тегінің орталықтарын оқып білу
	Жануарлардың қозғалыс мүшелері. Тірі ағзалардағы қозғалыстың рөлі. Жануарлардың қозғалу тәсілдеріне мысалдар. Жануарлардың мекен ортасы мен қозғалыс тәсілдері арасындағы байланыстарды анықтау.	7.1.6.4 омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың қозғалыс мүшелерін салыстыру		Қазақстан территориясында кездесетін егістік дақылдар мен үй жануарларының қолтұқымдары.	7.2.4.3 маңызды мәдени өсімдіктер іріктемелері мен үй жануарлары қолтұқымын сипаттау
			4-тоқсан		
Координация және реттелу	Жүйке жүйесінің типтерін салыстыру: диффузиялы, сатылы, түйнекті, түтіктәрізді.	7.1.7.1 жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін салыстыру	Биосфера және экожүйелер Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	Экологиялық факторлары: абиотикалық (температура, жарық, рН, ылғалдылық) биотикалық (микроағзалар, жануарлар, өсімдіктер). Зертханалық жұмыс «Жергілікті жердің экожүйелерін зерттеу (мектеп ауласы мысалында)»	7.3.1.1 жергілікті жер экожүйесі қоршаған орта факторларының тірі ағзалардың тіршілік әрекеті мен таралуына әсерін зерттеу
	Жүйке жүйесінің құрам бөліктері. Жүйке жүйесінің қызметі. Нейронның құрылысы: денесі, дендриттер, аксон. Нейронның қызметтері.	7.1.7.2 жүйке жүйесінің қызметін және құрылымдық компоненттерінің атауы; 7.1.7.3 жүйке жасушасының компоненттерінің анықтауы			
	Жүйке жүйесінің орталық және шеткі	7.1.7.4 орталық жүйке жүйесі			

	бөлімдері. Жұлын. Ми. Ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметтері: сопақша ми, артқы (ми көпірі, мишық), орталық және аралық ми. Үлкен ми сыңарлары.	бөлімдерінің құрылысы мен қызметтерін салыстыру			салыстыру	
	Рефлекстік доға: рецептор, сезгіш, аралық, қозғалыс нейрондары, жұмыс мүшесі. Зертханалық жұмыс «Тізе рефлексі».	7.1.7.5 рефлекстік доғаны зерттеу		Модельдеу «Қоректік тізбек пен торды құру»	7.3.1.3 қоректік тізбектер және қоректік торларды құрастыру	
	Мінез-құлықтың рефлекторлық табиғаты: шартсыз және шартты рефлекстер. Шартты рефлекстердің сөнуі.	7.1.7.6 мінез-құлықтың рефлекторлық табиғатын түсіндіру		Адам экожүйенің бір бөлігі. Антропогендік фактор	7.3.2.1 адам мен экожүйе арасындағы қарым-қатынастарды сипаттау	
	Ішкі мүшелер жұмысының жүйкелік реттелуі.	7.1.7.7 вегетативті жүйке жүйесінің қызметін сипаттау		Биологиялық әртүрлілікті сақтаудағы адамның әсері	7.3.2.2 биологиялық әртүрлілікті сақтаудың және қолдауды қажеттіктің себептерін негіздеу	
	Адам ағзасы үшін ұйқының маңызы. Биологиялық ритмдер. Ұйқының кезеңдері: баяу және жылдам ұйқы. Жұмысқа қабілеттілік. Күн тәртібі. Оқу еңбегі мен дене еңбегінің	7.1.7.8 ағзаның тіршілік әрекеттерінің қалпына келуіне және тынығуына ұйқының маңызын		Адам әрекеттерінің экожүйеге жағымсыз әсері	7.3.2.3 экожүйеге жағымсыз әсер ететін адам тіршілігінің салаларына мысалдар келтіру	
				Қазақстанда ерекше қорғалатын аймақтар. Жергілікті жердің ерекше	7.3.2.4 Қазақстан Республикасының ерекше	

	гигиенасы. Күйзеліс. Күйзеліс жағдайларымен күрес және олардың алдын алу әдістері.	түсіндіру; 7.1.7.9 жақсы психикалық денсаулықты сақтаудың принциптерін түсіндіру		қорғалатын аймақтары	қорғалатын табиғи аймақтарының өсімдіктері мен жануарларын сипаттау
	Жүйке жүйесінің қызметіне алкаголь, темекі, және наркотикалық заттардың әсері.	7.1.7.10 жүйке жүйесінің қызметіне алкаголь, темекі, және наркотикалық заттардың әсерін түсіндіру		Қазақстан Республикасының Қызыл кітабы. Жергілікті өңірдің ҚР Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктері	7.3.2.5 жергілікті өңірдің Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына енгізілген жануарлары мен өсімдіктеріне мысал келтіру
4-тоқсан					
Тұқымқуалау мен өзгергіштік	Адамда белгілердің тұқым қуалауында гендер мен ДНҚ рөлі. Жүре пайда болған және тұқымқуалайтын белгілер.Хромосоманың құрылымы. Генетикалық материалды сақтаушы және тасымалдаушы ДНҚ жайлы түсінік. Модельдеу «Адам ағзасындағы тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерді зерттеу»	7.2.4.1 адам ағзасындағы тұқымқуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерді зерттеу; 7.2.4.2 үздік және үздіксіз өзгергіштікті атау 7.2.4.3 белгілерді анықтаудығы гендердің рөлін түсіндіру; 7.2.4.4		Молекулалық биология мен биохимия	Судың қасиеті мен тірі ағзалар тіршілігі үшін маңызы
				Тірі ағзалар тіршілік әрекеті үшін микро-және макроэлементтер маңызы	7.4.1.1 судың қасиеті мен тірі ағзалар тіршілігі үшін маңызын сипаттау
				Өсімдіктерде макроэлементтердің	7.4.1.2 тірі ағзалар тіршілік әрекеті үшін микро-және макроэлементтердің ролін сипаттау
					7.4.1.3 өсімдіктер

		хромосомадағы генетикалық ақпарат дезоксирибонуклеин қышқылы рөлін түсіндіру		тапшылығы (азот, калий, фосфор). Тыңайтқыштар: органикалық және минералдық	үшін минералдық тыңайтқыштар құрамындағы азот, калий және фосфордың маңызын оқып білу
	Әртүрлі ағзалар түрлерінің хромосомалар саны. Соматикалық және жыныс жасушалар. Гаплоидты және диплоидты хромосомалар жиыны.	7.2.2.1 әртүрлі ағзалардағы хромосомалардың санын салыстыру; 7.2.2.2 соматикалық және жыныс хромосомаларындағы хромосомалар санының әртүрлілігін түсіндіру	Микробиология және биотехнология	Патогендермен күрес тәсілдері. Бактериялардың антибиотиктерге тұрақтылығы.	7.4.3.2 антибиотиктер, антисептиктер және залалсыздандыру өнімдерінің қолданылуын сипаттау
	Көбею. Өсу және даму	7.2.1.1 өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюін сипаттау		Зертханалық жұмыс «Өндірісте айран және құрт жасауды зерттеу»	7.4.3.1 айран және құрт өндірісін зерттеу
	Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюі. Өсімдіктердің жынысты және жыныссыз көбеюінің биологиялық маңызы	7.2.1.2 өсімдіктердің өсімді көбею тәсілдерін салыстыру			
	Өсімдіктердің өсімді жолмен көбеюі, оның түрлері және табиғаттағы биологиялық маңызы. Өсімдік өсіруде өсімді жолмен көбею				

	<p>тәсілдерін қолдану. Қалемшелеу, сұлатпа өркен, телу (қалемшелермен, көзшелермен), көбею ұлпаларымен. Зертханалық жұмыс «Өсімдіктердегі вегетативті көбею тәсілдері».</p>			
	<p>Гүл құрылысы. Тозаңдану түрлері. Гүлдеу және тозаңдану. Тозаңдану түрлері (өздігінен, айқас, жасанды). Өсімдіктердегі ұрықтану туралы түсінік және зиготаның түзілуі. Қосарлы ұрықтану. Қосарлы ұрықтанудың биологиялық маңызы.</p>	<p>7.2.1.3 өздігінен және айқас тозаңданудың шамалы артықшылықтарын сипаттау; 7.2.1.4 гүлді өсімдіктердегі қосарлы ұрықтанудың маңызын сипаттау</p>		
	<p>Ағзалардың жеке дамуы түсінігі. Өсімдіктер мен жануарлардағы онтогенез кезеңдері. Бөліну, өсу, көбею, қартаю. Өсімдіктердің өсуі. Сабақтың ұзарып және жуандап өсуі. Камбийдің рөлі. Жылдық сақиналар. Зертханалық жұмыс</p>	<p>7.2.3.1 ағзалардың өсу және даму үдерістерін сипаттау; 7.2.3.2 өсімдіктердің ұзарып және жуандап өсу үдерістерін зерттеу</p>		

	«Жылдық сақинаны санау»			
	Жануарлардағы тура және түрленіп даму онтогенез типтері. Бунақденелілердің шала және толық түрленіп дамуына мысалдар. Модельдеу «Жануарлардағы онтогенез типтерін салыстыру».	7.2.3.3 өсімдіктер мен жануарлардағы онтогенез кезеңдерін ажырату; 7.2.3.4 жануарлардағы тура және тура емес онтогенез типтерін салыстыру		
Микробиология және биотехнология	Бактериялардың формаларының әртүрлілігі. Бактериялардың таралуы. Зертханалық жұмыс «Пішен таяқшасының сыртқы пішінін қарастыру» Бұршақ тұқымдастардың тамырындағы түйнек бактериялары	7.4.3.1 бактериялар формаларының әртүрлілігін сипаттау		
	Бактерияларды пайдалану. Табиғаттағы және адам өміріндегі бактериялардың маңызы. Зертханалық жұмыс «Өндірісте йогурт және ірімшік жасауды зерттеу».	7.4.3.2 ірімшік және йогурт өндірісін зерттеу		

	<p>Патогендермен күрес тәсілдері. Бактериялардың антибиотиктерге тұрақтылығы. Зертханалық жұмыс «Антибиотиктер, антисептиктер және залалсыздандыру өнімдерін қолдануды зерттеу».</p>	<p>7.4.3.3 антибиотиктер, антисептиктер және залалсыздандыру өнімдерінің қолданылуын сипаттау</p>											
	<p>Вирустар. Жасушасыз құрылым иелері вирустардың құрылыс ерекшеліктері.</p>	<p>7.4.3.4 вирустардың тіршіліктің жасушасыз формасы екендігін түсіндіру</p>											
<p>8-сынып:</p>			<p>8-сынып:</p>										
<p>Ұзақ мерзімді жоспар бөлімдері</p>	<p>Тақырыптары/ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері</p>	<p>Оқыту мақсаттары</p>											
<p>1-тоқсан</p>													
<p>Жасушалық биология</p>	<p>Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі. Прокариот және эукариот жасушалардың құрылысы: ядроның болуы және орналасуы, жасуша қабырғасы, жасуша мембранасы,</p>	<p>8.4.2.2 прокариот және эукариот жасушалардың құрылысын салыстыру</p>	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="1048 962 1227 1114"> <p>Ұзақ мерзімді жоспар бөлімдері</p> </td> <td data-bbox="1227 962 1525 1114"> <p>Тақырыптары/ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері</p> </td> <td data-bbox="1525 962 1809 1114"> <p>Оқыту мақсаты. Білім алушылар білуге тиісті.</p> </td> </tr> <tr> <td colspan="3" data-bbox="1048 1114 1809 1153"> <p>1-тоқсан</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="1048 1153 1227 1377"> <p>Жасушалық биология</p> </td> <td data-bbox="1227 1153 1525 1377"> <p>Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі.</p> </td> <td data-bbox="1525 1153 1809 1377"> <p>8. 4.2.1 өсімдік ұлпаларын жіктеу</p> </td> </tr> </table>		<p>Ұзақ мерзімді жоспар бөлімдері</p>	<p>Тақырыптары/ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері</p>	<p>Оқыту мақсаты. Білім алушылар білуге тиісті.</p>	<p>1-тоқсан</p>			<p>Жасушалық биология</p>	<p>Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі.</p>	<p>8. 4.2.1 өсімдік ұлпаларын жіктеу</p>
<p>Ұзақ мерзімді жоспар бөлімдері</p>	<p>Тақырыптары/ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері</p>	<p>Оқыту мақсаты. Білім алушылар білуге тиісті.</p>											
<p>1-тоқсан</p>													
<p>Жасушалық биология</p>	<p>Жасуша – тірі ағзалардың құрылымдық негізгі өлшем бірлігі.</p>	<p>8. 4.2.1 өсімдік ұлпаларын жіктеу</p>											
			<p>8-сыныптың ұзақ мерзімді жоспары бағдарламаға сәйкес жүйеленіп, ықшамдалды. Қолданыстағы оқу бағдарламасынд 73 оқу мақсаты болса, ұсынылып отырған нұсқада 67 оқу мақсаты берілген. 6 оқу мақсаты жоғары күрделілік деңгейіне қарай басқа сыныпқа</p>										

	пластидтер, митохондрия, рибосомалар, Гольджи аппараты, вакуоль.						
	Өсімдік ұлпаларының эртүрлілігі: түзуші, жабын, негізгі, өткізгіш, механикалық, бөліп шығарушы ұлпа. Жануар ұлпаларының эртүрлілігі: эпителий, дәнекер, бұлшықет, жүйке. Зертханалық жұмыс «Өсімдіктер ұлпаларын жіктеу». Зертханалық жұмыс «Жануарлар ұлпаларын жіктеу».	8.4.2.1 Өсімдіктер мен жануарлардың ұлпаларын классификация лау		Жануар ұлпаларының эртүрлілігі Зертханалық жұмыс «Жануарлар ұлпаларын жіктеу»	8.4.2.2 жануар ұлпаларын жіктеу		көшірілді және біріктіріліп берілді.
	Жасушаның құрамындағы органикалық заттар. Мономерлер мен полимерлер арасындағы айырмашылық.	8.4.1.1 биологиялық мысалдарды пайдаланып полимерлер мен мономерлер арасындағы айырмашылықт ы сипаттау		Молекула лық биология	Қарапайымдылар, бактериялар, саңырауқұлақтар, вирустармен туындайтын аурулардың ерекшеліктері мен олардың алдын алу	8.4.2.3 прокариот және эукариот жасушалардың құрылысын салыстыру	Тақырыптар да жүйеленіп, бір мағыналас тақырыптар біріктірілді
Молекулал ық биология	Жасушаның құрамындағы органикалық заттар. Мономерлер мен полимерлер арасындағы айырмашылық.	8.4.1.1 биологиялық мысалдарды пайдаланып полимерлер мен мономерлер арасындағы айырмашылықт ы сипаттау		Қоректену	Омыртқалылардың ас қорыту жүйесі.	8.4.3.1 қарапайымдылар, бактериялар, саңырауқұлақтар, вирустармен туындайтын аурулардың ерекшеліктері мен алдын алу шараларын сипаттау	
	Көмірсулар – энергия көзі. Глюкоза, сахароза, гликоген, крахмал, жасуның пен хитиннің маңызы және	8.4.1.2 көмірсулар мен липидтің құрылымы мен биологиялық				8.1.2.1 омыртқалыларды ң ас қорыту жүйесінің құрылымын салыстыру	

	қызметтері. Липидтердің қасиеттері мен қызметі. Липидтердің әртүрлілігі: майлар, фосфолипидтер, балауыз.	қызметтерін сипаттау			
	Нәруыздар, қасиеттері мен қызметтері.	8.4.1.3 нәруыздардың биологиялық құрылымы мен қызметі			
Тірі ағзалардың көп түрлілігі	Зертханалық жұмыс «Өсімдіктер бөлімдеріндегі ерекшелік белгілерді анықтау. Балдырлар, мүктәрізділер, қырықжапырақтәрізділер, ашықтұқымдылар және жабықтұқымдылар.	8.1.1.1 балдырлар, мүктер, қырықжапырақ тәріздестер, ашық және жабықтұқымды ар мысалында өсімдіктердің ерекшеліктерін сипаттау		Тістің құрылысы мен қызметі, сүт тістердің тұрақты тістерге ауысуы. Тіс гигиенасы. Адамның асқорыту жолдарының құрылысы. Асқорыту бездері. Асқорыту мүшелерінің қызметі	8.1.2.2 адамның ас қорыту жүйесінің құрылысы мен қызметтері арасындағы өзара байланысты түсіндіру; 8.1.2.3 әртүрлі типті тістердің құрылысы мен қызметтері арасындағы байланысын және тісті күту ережелерін сипаттау;
	Саңырауқұлақтар патшалығы. Зең саңырауқұлағы: мукор, пеницилл. Біржасушалы саңырауқұлақтар – ашытқы. Көпжасушалы саңырауқұлақтар. Қалпақшалы саңырауқұлақтар. Жеуге жарамды және улы саңырауқұлақтар.	8.1.1.2 саңырауқұлақтардың негізгі белгілерін сипаттау		Тамақтану гигиенасы. Асқорыту мүшелерінің жұқпалы аурулары және олардың алдын алу. Тағамнан уланудың алдын алу. Алғашқы жәрдем шаралары. Ішек құрт ауруларының алдын алу	8.1.2.4 асқорыту жолы ауруларының себептерін және астан улану себепін ашу
	Зертханалық жұмыс «Дара жарнақты және	8.1.1.3 даражарнақты		Дәрумендер және олардың маңызы. Авитаминоз, гиповитаминоз және	8.1.2.5 адам ағзасындағы дәрумендердің маңыздылығын сипаттау;

	қосжарнақтылар өсімдіктер кластарының белгілерін зерттеу».	және қосжарнақты өсімдіктерді негізгі белгілеріне қарай ажырату		гипервитаминоз. Зертханалық жұмыс «Тағамдық заттар құрамынан С дәруменді анықтау»	8.1.2.6 азық түлік құрамындағы С дәруменін анықтау	
	Буынаяқтылар типі. Хордалылар типі. Сыртқы белгілеріне қарай салыстырмалы сипаттама. Демонстрация «Хордалы жануарлар мен буынаяқтылардың ерекшелік белгілерін анықтау».	8.1.1.4 буынаяқтылар мен хордалы жануарлар кластарын ерекше белгілері бойынша тану	2-тоқсан			
	Қоректену	Жауын құртының, сиырдың және адамның асқорыту жүйесінің құрылысы. Модельдеу «Адамның, сиырдың және жауынкұртының» асқорыту жүйесінің құрылысын салыстыру.	8.1.2.1 омыртқасыз (жауынкұрт), күйіс қайыратын (сиыр) жануарлар мен адамның ас қорыту жүйесінің құрылысын салыстыру	Заттардың тасымалдануы	Ағзаның ішкі ортасы және оның маңызы. Лимфа айналымы мен оның маңызы. Гомеостаз. Ағзаның ішкі ортасы	8.1.3.1 омыртқалы жануарлар мен адамның ішкі ортасын сипаттау
				Адам жүрегінің құрылысы мен қызметі	8.1.3.2 адамның жүрегінің құрылысы мен қызметін сипаттау	
				Зертханалық жұмыс «Дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу»	8.1.3.3 дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу	
				Қантамырлар құрылысы мен олардың қызметі	8.1.3.4 қантамыр қабырғасының құрылысы мен олардың қызметі арасындағы байланысты орнату	
				Қанның құрамы мен қызметі. Қан түйіршіктері	8.1.3.5 қан құрамы мен қызметін сипаттау	

	<p>Тістің құрылысы мен қызметі, сүт тістердің тұрақты тістерге ауысуы. Тіс гигиенасы. Адамның асқорыту жолдарының құрылысы. Асқорыту бездері. Асқорыту мүшелерінің қызметі.</p>	<p>8.1.2.2 тістердің құрылысы, әртүрлі типтері мен қызметтері арасындағы байланысты және тісті күту ережелерін сипаттау 8.1.2.3 адамның ас қорыту жүйесінің құрылысы мен қызметтері арасындағы өзара байланысты анықтау</p>			<p>Зертханалық жұмыс «Әр түрлі ағзалардың қан жасушаларын зерттеу». Қан жасушаларын формасына, мөлшеріне, санына және ядросының болуына қарай салыстыру</p>	<p>8.1.3.6 дайын микропрепараттар арқылы әр түрлі ағзалардың қан жасушаларының құрылыс ерекшеліктерін зерттеу</p>	
	<p>Тамақтану гигиенасы. Асқорыту мүшелерінің жұқпалы аурулары және олардың алдын алу. Тағамнан уланудың алдын алу. Алғашқы жәрдем шаралары. Ішек құрт ауруларының алдын алу.</p>	<p>8.1.2.4 асқорыту жолы ауруларының себептерін және астан улану себепін ашу</p>			<p>Иммунитет. Гуморальдық және жасушалық иммунитет. Лейкоциттердің түрлі типтері және олардың қызметтері.</p>	<p>8.1.3.7 лейкоциттердің түрлі типтерінің қызметтерін сипаттау; 8.1.3.8 гуморальдық және жасушалық иммунитетті салыстыру</p>	
	<p>Дәрумендер және олардың маңызы. Суда еритін және майда еритін дәрумендер. Дәрумендердің тәуліктік мөлшері. Авитаминоз,</p>	<p>8.1.2.5 адам ағзасындағы дәрумендердің маңыздылығын сипаттау 8.1.2.6</p>			<p>Жұқпалы аурулар және олардың алдын алу: амөбалық қантышқақ, фитофтороз, оба, күл, лейшмания, герпес</p>	<p>8.4.3.1 қарапайымдылар, саңырауқұлақтар, бактериялар мен вирустар қоздыратынмен туындайтын аурулардың ерекшеліктерін сипаттау және алдын алу шараларын сипаттау</p>	

	гиповитаминоз және гипервитаминоз. А авитаминоздағы ақшам соқыр, В1 авитаминоздағы бери – бери ауруы, С авитаминоздағы қырқұлақ, Д авитаминоздағы мешел аурулары. Зертханалық жұмыс «Тағамдық заттар құрамынан С дәруменді анықтау».	құрамында дәрумендердің маңызды мөлшері бар азық-түлік тізімін жасау 8.1.2.7 азық – түлік құрамындағы С дәруменін анықтау			Туа пайда болған және жүре пайда болған иммунитет. Екпенің (вакцина) түрлері және оның жасанды иммунитетті қалыптастырудағы маңызы.	8.1.3.9 аурудың алдын алудағы вакцинацияның рөлін бағалау	
					Қан топтары. Қан құю. Резус-фактор. Агглютинация. Резус-конфликт	8.1.3.10 агглютинация және резус-конфликт механизмдерін түсіндіру	
					Қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері	8.1.3.11 қантамыр жүйесі мүшелерінің ауруларының себептері мен ауру белгілерін сипаттау	
				Тыныс алу	Омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелері	8.1.4.1. омыртқалы жануарлардың тыныс алу мүшелерін салыстыру;	
					Адамның тыныс алу мүшелері құрылысы	8.1.4.2 адамның тыныс алу мүшелері құрылысының ерекшеліктерін танып білу	
					Альвеола мен қан	8.1.4.3 өкпе мен	
2-тоқсан							
Заттардың тасымалдануы	Ағзаның ішкі ортасы және оның маңызы. Лимфа. Лимфа айналымы мен оның маңызы. Гомеостаз. Ағзаның ішкі ортасы: қан, лимфа, ұлпа сұйықтығы.	8.1.3.5 лимфа жүйесін және қан, ұлпа сұйықтығы мен лимфа арасындағы өзара байланысты сипаттау					
	Қанның құрамы мен қызметі. Қан түйіршіктері: эритроциттер, лейкоциттер, тромбоциттер. Плазма. Қанның қызметі: транспорттық, гомеостаздық, қорғаныштық.	8.1.3.1 қан құрамы мен қызметін сипаттау					

Зертханалық жұмыс «Әр түрлі ағзалардың қан жасушаларын зерттеу». Қан жасушаларын формасына, мөлшеріне, санына және ядросының болуына қарай салыстыру.	8.1.3.2 дайын микропрепарат тар арқылы әр түрлі ағзалардың қан жасушаларының құрылыс ерекшеліктерін зерттеу			арасындағы газ алмасу. Өкпедегі қанның оттекке қанығуы. Ұлпа мен қан арасындағы газ алмасу. Қанның көмірқышқыл газына қанығуы, жасушаның оттекке қанығуы	ұлпадағы газалмасу механизмдерін сипаттау	
Иммунитет. Гуморальдық және жасушалық иммунитет. Лейкоциттердің түрлі типтері және олардың қызметтері. Т – және В-лимфоциттердің әрекет етуі.	8.1.3.3 лейкоциттердің түрлі типтерінің қызметтерін сипаттау 8.1.3.4 гуморальдық және жасушалық иммунитетті салыстыру			Тыныс алу және тыныс шығару механизмі.	8.1.4.4 тыныс алу және тыныс шығару механизмін түсіндіру	
Жұқпалы аурулар және олардың алдын алу: амөбалық қантышқак, фитофтороз, оба, күл, лейшмания, герпес	8.4.3.1 қарапайымдылар, саңырауқұлақтар, бактериялар мен вирустар қоздыратынмен туындайтын аурулардың ерекшеліктерін сипаттау және алдын алу шараларын			Тыныс алудың минуттық көлемі. Өкпенің тіршілік сыйымдылығы. Шылым шегудің өкпенің тіршілік сыйымдылығына әсері. Зертханалық жұмыс «Өкпенің тіршілік сыйымдылығын зерттеу»	8.1.4.5 өкпенің тіршілік сыйымдылығын анықтау және қалыпты жағдайдағы және дененің физикалық жүктемесі кезіндегі тыныс алудың минуттық көлемін анықтау	
				Тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен олардың алдын алу	8.1.4.6 тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен олардың алдын алу жолдарын	

		сипаттау			түсіндіру
	Иммунитет. Иммунитеттің түрлері: туа пайда болған және жүре пайда болған иммунитет. Екпенің (вакцина) түрлері және оның жасанды иммунитетті қалыптастырудағы маңызы. Жұқпалы аурулардың алдын алу.	8.1.3.6 аурудың алдын алудағы вакцинацияның рөлін бағалау	3-тоқсан		
			Бөліп шығару	Омыртқалы жануарлардың зәр шығару жүйесі	8.1.5.1 омыртқалы жануарлардың зәр шығару жүйесін салыстыру
				Зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметі. Бөліпшығару және сүзу мүшелері.	8.1.5.2 адамның зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметін сипаттау
	Қан топтары. Қан құю. Резус – фактор. Агглютинация. Резус – конфликт.	8.1.3.7 агглютинация және резус-конфликт механизмдерін түсіндіру	Зәр шығару жүйесі аурулары және олардың алдын алу	8.1.5.3 зәр шығару жүйесі ауруларының алдын алу шараларын түсіндіру	
	Буылтық құрттардың (жауын құрт), ұлулардың, буынаяқтылардың және омыртқалылардың жүрегі және қантамырларының құрылысы мен қызметі.	8.1.3.8 жануарлар жүрегінің құрылысы мен қантамырлар жүйелерінің маңызын сипаттау 8.1.3.9 қантамыр қабырғасының құрылысы мен олардың қызметі арасындағы байланысты	Терінің маңызы, құрылысы мен қызметі. Тер бөлінудің реттелуі	8.1.5.4 терінің құрылысы мен оның бөліп шығарудағы маңызын сипаттау	
			Тері ауруларының пайда болу себептері мен салдары. Белгілері мен алдын алу шаралары	8.1.5.5 тері ауруларының алдын алу шараларын түсіндіру	
			Қозғалыс. Биофизика	Омыртқалы жануарлардың тірек-қимыл жүйесі	8.1.6.1 омыртқалы жануарлардың және адамның тірек-қимыл жүйесінің

		орнату			құрылысын сипаттау
	Қантамырлар жүйесінің түрлері. Ашық және тұйық қанайналым жүйелері. Үлкен және кіші қанайналым шеңберлері. Адамның қанайналым жүйесі.	8.1.3.10 жануарлардың қантамырлар жүйесі түрлерін сипаттау		Адам қаңқасының құрылысы. Тірек-қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі	8.1.6.2 адамның тірек-қимыл жүйесінің құрылысы мен қызметтерін сипаттау
	Зертханалық жұмыс «Дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу»	8.1.3.11 дене жаттығуларының жүрек жұмысына әсерін зерттеу		Буынның құрылысы және қызметтері. Сүйек буындарының атқаратын қызметіне сәйкес бейімделуі	8.1.6.3 буынның әр түрлі типтерінің құрылысы және олардың қызметтерінің арасында байланыс орнату
	Жүрек-қантамырлар жүйесі аурулары (гипертония, инфаркт, тахикардия, ишемиялық ауру, атеросклероз, инсульт). Аурудың себептері: тұқым қуалайтын ауруларға бейімділік, салауатты өмір салтын дұрыс ұстанбау т.б.	8.1.3.12 қантамыр жүйесі ауруларының себептері мен ауру белгілерін сипаттау		Бұлшықет ұлпаларының құрылысы мен қызметі (бірыңғай салалы, көлденең жолақты қаңқа, көлденең жолақты жүрек). Зертханалық жұмыс «Бұлшықет ұлпаларының құрылысын зерттеу» Адам денесінің бұлшықеттерін жіктеу	8.1.6.4 бұлшық ет ұлпасының түрлері мен олардың қызметтерін сипаттау
Тыныс алу	Альвеола мен қан арасындағы газ алмасу. Өкпедегі қанның оттекке қанығуы. Ұлпа мен қан арасындағы газ алмасу. Қанның көмірқышқыл газына қанығуы, жасушаның оттекке қанығуы.	8.1.4.1 өкпе мен ұлпадағы газалмасу механизмдерін сипаттау			
	Тыныс алу және тыныс	8.1.4.2 тыныс			

	шығару механизмі. Кеуде қуысының құрылысы. Тыныс алуға және тыныс шығаруға қатысатын бұлшықеттер. Тыныс алу және тыныс шығарудағы көкеттің маңызы. Ауа жүретін жолдардағы қысымның өзгеруі.	алу және тыныс шығару механизмін түсіндіру		Гиподинамия. Сымбаттың бұзылуы және жалпақтабандылықтың пайда болу себептері. Сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың алдын алу шаралары	8.1.6.5 гиподинамия салдарын және сымбаттың бұзылуы мен жалпақтабандылықтың пайда болу себептерін анықтау	
	Тыныс алудың минуттық көлемі. Әр түрлі жастағы, физикалық дамыған, ер және әйел адамдардың өкпесінің тіршілік сыйымдылығы. Тынысалу қозғалыстарының жиілігі. Шылым шегудің өкпенің тіршілік сыйымдылығына әсері. Зертханалық жұмыс «Өкпенің тіршілік сыйымдылығын зерттеу».	8.1.4.3 өкпенің тіршілік сыйымдылығын анықтау және қалыпты жағдайдағы дененің физикалық жүктемесі кезіндегі тыныс алудың минуттық көлемін анықтау.	Координация және реттелу	Жүйке жасушасының құрылысы	8.1.7.1 жүйке жасушасының құрылымдық бөліктерін анықтау	
				Орталық жүйке жүйесі	8.1.7.2 орталық жүйке жүйесі бөлімдерінің құрылысы мен қызметін салыстыру	
				Вегетативті жүйке жүйесінің қызметін	8.1.7.3 вегетативті жүйке жүйесінің қызметін сипаттау	
				Рефлекстік доға: рецептор, сезгіш, аралық, қозғалыс нейрондары, жұмыс мүшесі. Зертханалық жұмыс «Тізе рефлексі».	8.1.7.4 рефлекстік доғаны зерттеу	
				Адам ағзасы үшін	8.1.7.5 ағзаның	
3-тоқсан						
Бөліп шығару	Зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы (бүйрек, несеп ағар, қуық, несеп жолы) мен қызметі. Бөліпшығару және сүзу мүшелері. Бүйректің құрылысы	8.1.5.1 адамның зәр шығару жүйесі мүшелерінің құрылысы мен қызметін сипаттау				

	(қыртысты және милы қабат, нефрон, пирамида, астауша, бүйрек өзекшелері).	8.1.5.2 бүйректің құрылымдық бөліктерін танып білу		ұйқының маңызы. Биологиялық ритмдер. Ұйқының кезеңдері.	тіршілік әрекетін қалпына келтіру және тынығуы үшін ұйқының маңызын түсіндіру	
	Терінің маңызы, құрылысы мен қызметі. Тер бөлінудің реттелуі	8.1.5.3 терінің құрылысы мен оның бөліп шығарудағы маңызын сипаттау		Жұмысқа қабілеттілік. Күн тәртібі. Оқу еңбегі мен дене еңбегінің гигиенасы.	8.1.7.6 жақсы психикалық денсаулықты сақтаудың принциптерін түсіндіру	
	Тері ауруларының пайда болу себептері мен салдары (қышыма, теміреткі, безеу бөртпелері,). Белгілері мен алдын алу шаралары.	8.1.5.4 тері ауруларының алдын алу шараларын түсіндіру		Жүйке жүйесінің қызметіне алкаголь, темекі, және наркотикалық заттардың кері әсері.	8.1.7.7 жүйке жүйесінің қызметіне алкаголь, шылым және есірткілік заттардың әсерін түсіндіру	
Қозғалыс. Биофизика	Адам қаңқасының құрылысы. Тірек-қимыл жүйесінің маңызы мен қызметі	8.1.6.1 тірек-қимыл жүйесінің қызметтерін сипаттау		Көру мүшелерінің құрылысы. Көрудің маңызы. Көру қызметінің бұзылуы. Көру гигиенасы. Зертханалық жұмыс «Көру жітілігі мен көру аймағының шегін зерттеу»	8.1.7.8 адамның көру мүшелерінің құрылымы мен қызметін сипаттау	
	Сүйектің макро - және микроскопиялық құрылысы. Сүйектің химиялық құрамы. Зертханалық жұмыс «Сүйектің макро және микроскопиялық құрылысы». Демонстрация «Сүйектің химиялық құрамы».	8.1.6.2 сүйектің химиялық құрамын, макро және микроскопиялық құрылысын зерттеу				
	Сүйектің байланыс	8.1.6.3				

	түрлері: қозғалмайтын, жартылай қозғалмалы, қозғалмалы.	сүйектердің байланыс түрлерін салыстыру		Есту мүшесінің құрылысы. Естудің бұзылу себептері. Есту мүшесінің гигиенасы. Зертханалық жұмыс «Құлақтың есту қабілетін анықтау»	8.1.7.9 есту мүшелерінің құрылысы мен қызметін сипаттау	
	Буынның құрылысы және қызметтері. Сүйек буындарының атқаратын қызметіне сәйкес бейімделуі.	8.1.6.4 буынның әр түрлі типтерінің құрылысы және олардың қызметтерінің арасында байланыс орнату		«Гормондар», «Гуморальдық реттелу» ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар	8.1.7.10 эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін анықтау; 8.1.7.11 бездердің негізгі қызметтерін түсіндіру	
	Бұлшықет ұлпаларының құрылысы мен қызметі (бірыңғай салалы, көлденең жолақты қаңқа, көлденең жолақты жүрек). Зертханалық жұмыс «Бұлшықет ұлпаларының құрылысын зерттеу» Адам денесінің бұлшықеттерін жіктеу.	8.1.6.5 бұлшықет ұлпасының түрлері мен олардың қызметтерін сипаттау 8.1.6.6 адам бұлшықеттерінің құрылысы мен бұлшықет топтарын оқып тану		Эндокринді бездер қызметінің бұзылуынан туындаған аурулар (гипо- және гиперфункция)	8.1.7.12 ұйқы безінің және қалқанша безінің бұзылуынан туындаған ауруларды сипаттау	
	Гиподинамия. Сымбаттың бұзылуы және жалпақ жалпақтабандылықтың пайда болу себептері. Сымбаттың бұзылуы мен	8.1.6.7 гиподинамия салдарын атау; 8.1.6.8 сымбаттың бұзылуы және жалпақ		Адам денесінде орналасқан тері рецепторлары (терморцепторлар, механорецепторлар, ноцицепторлар). Зертханалық	8.1.7.11 тұрақты дене температурасын сақтаудағы терінің рөлін сипаттау	

	жалпақтабандылықтың алдын алу шаралары.	жалпақтабандылықтың пайда болу себептерін анықтау		жұмыс «Тері сезімталдығын зерттеу»		
	Тік жүруге байланысты адам қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктері. Тік жүруге байланысты адамның қаңқа құрылысының ерекшеліктері. Тік жүруге байланысты бұлшықеттің маңызы. Тік жүру кезіндегі дененің ауырлық орталығы. Адам денесіндегі иіндер.	8.4.4.1 тік жүруге байланысты адам қозғалуының биомеханикалық ерекшеліктерін зерттеу		4-тоқсан		
	Координация және реттелу	Көру мүшелерінің құрылысы. Көрудің маңызы. Көру қызметінің бұзылуы. Көру гигиенасы. Зертханалық жұмыс «Көру жігілігі мен көру аймағының шегін зерттеу»	8.1.7.1 көруді қабылдаудың ерекшеліктерін зерттеу және көру гигиенасы ережесін сипаттау	Көбею	Жануарлардың көбею формалары. Жыныссыз көбею типтері. Жынысты көбею	8.2.1.1 жануарлардың көбею тәсілдерін салыстыру
				Адамның жыныс жүйесі	8.2.1.2 адамның жыныс жүйесінің құрылысын сипаттау	
				Жыныстық жолмен берілетін аурулар және олардың алдын алу	8.2.1.3 жыныстық жолмен таралатын аурулардың салдары мен алдын алу шараларын түсіндіру	
	Есту мүшесінің құрылысы. Естудің маңызы. Естудің бұзылу себептері. Есту мүшесінің гигиенасы. Зертханалық жұмыс	8.1.7.2 дыбысты қабылдау ерекшеліктерін зерттеу және есту	Өсу және даму	Эмбрионалдық даму кезеңдері: бластула, гастрұла, нейрула.	8.2.3.1 эмбрионалдық даму кезеңдерін сипаттау;	
				Ұлпалар мен мүшелердің дифференциялануы. Органогенез	8.2.3.2 адам ұрығының дамуына шылым шегу, алкоголь мен есірткілер әсерінің салдарын	

	«Дыбысты қабылдау ерекшеліктерін зерттеу». (құлақтың есту қабілетін анықтау).	гигиенасының ережелерін сипаттау			түсіндіру	
	Таяқшаның, құтышаның және түкті жасушалардың құрылымы мен қызметі. Зертханалық жұмыс «Соқыр дақты анықтау, түстердің араласуына тәжірибе, дыбыстың ауа және сүйек арқылы өтуі».	8.1.7.3 көру және есту рецепторларының құрылымы мен қызметтерін сәйкестендіру	Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары	Тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілер	8.2.4.1 адам ағзасындағы тұқым қуалайтын және тұқым қуаламайтын белгілерді сипаттау	
	«Гормондар», «Гуморальдық реттелу» ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар.	8.1.7.4 эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін анықтау 8.1.7.5 бездердің негізгі қызметтерін түсіндіру	Биосфера, экожүйе, популяция	Экожүйелердің компоненттері. Су және құрлық экожүйелері. Модельдеу «Су және құрлық экожүйелерін салыстыру»	8.3.1.1 экожүйелердің жалпы құрылымының сызбасын жасау; 8.3.1.2 су және құрлық экожүйелерін салыстыру	
	Эндокринді бездер қызметінің бұзылуынан туындаған аурулар (гипо- және гиперфункция)	8.1.7.6 эндокриндік бездер қызметінің бұзылуынан туындаған ауруларды атау		Тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлері. Ағзалардың тікелей және жанама қарымқатынас түрлері. Қоршаған орта жағдайларының өзгерістеріне ағзалардың бейімделуі	8.3.1.3 тірі ағзалардың қоршаған орта жағдайларына бейімделу механизмдерін түсіндіру ; 8.3.1.4 тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлерін сипаттау	

	Адам денесінде орналасқан тері рецепторлары (терморцепторлар, механорецепторлар, ноцицептор-лар). Зертханалық жұмыс «Тері сезімталдығын зерттеу»	8.1.7.7 терінің сезімталдығын зерттеу		
	Жылықанды жануарлардың тұрақты температураны сақтауындағы терінің ролі. Температураға сезімталдық. Терморцепторлардың температураның өзгеруіне бейімделуі.	8.1.7.8 жылықанды жануарлардың дене температураны сақтаудағы терінің ролін сипаттау		
4-тоқсан				
Көбею	Митоз. Мейоз. Митоз бен мейоздың биологиялық маңызы.	8.2.2.1 тірі ағзалардың тіршілік әрекетіндегі митоз бен мейоздың маңызын түсіндіру		
	Жануарлардың көбею формалары. Жыныссыз көбею типтері. Жынысты көбею.	8.2.1.1 жануарлардың көбею тәсілдерін салыстыру		
	Мүктер мен қырықжапырақтардың	8.2.1.2 мүктер мен		

	тіршілік циклі. Гаметофит. Спорофит.	қырықжапырақ тардың мысалдарында жынысты және жыныссыз ұрпақтарының ерекшеліктерін түсіндіру		
	Ашықтұқымды және жабықтұқымды өсімдіктердің тіршілік циклі.	8.2.1.3 ашықтұқымды және жабықтұқымды өсімдіктердің тіршілік циклінің ерекшеліктерін түсіндіру		
Өсу және даму	Эмбрионалдық даму кезеңдері: бластула, гастрұла, нейрула. Ұлпалар мен мүшелердің дифференциялануы. Органогенез.	8.2.3.1 эмбрионалдық даму кезеңдерін сипаттау 8.2.3.2 әр түрлі ұрық жапырақшаларынан қалыптасатын ұлпалар мен мүшелердің дифференциялануын сипаттау		
Тұқым қуалаушылық пен	Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштіктің эволюциядағы маңызы.	8.2.4.1 тұқым қуалаушылық пен		

өзгергіштік заңдылықтары	Өзгергіштік пен қоршаған орта жағдайларына бейімделгіштік арасындағы өзара байланыс.	өзгергіштіктің эволюциядағы ролін дәйектеу		
	Қолдан сұрыптау және оның селекция үшін маңызы. Қолдан сұрыптау түрлері.	8.2.4.2 ағзалар селекциясы үшін қолдан сұрыптаудың маңызын сипаттау		
	Мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу орталықтары.	8.2.4.3 мәдени өсімдіктер мен үй жануарларының шығу тегінің орталықтарын оқып білу		
	Қазақстан территориясында кездесетін егістік дақылдар мен үй жануарларының қолтұқымдары. Маңызды белгілер.	8.2.4.4 маңызды мәдени өсімдіктер іріктемелері мен үй жануарлары қолтұқымын сипаттау		
Биосфера, экожүйе, популяция	Экожүйелердің компоненттері. Су және құрлық экожүйелері. Модельдеу «Су және құрлық экожүйелерін салыстыру»	8.3.1.1 экожүйелердің жалпы құрылымының сызбасын жасау;		

		8.3.1.2 су және құрлық экожүйелерін салыстыру		
	<p>Популяцияның құрылымының негізгі сипаттамалары және ерекшеліктері. Ағзалардың тіршілікке қабілеттілігінің әртүрлі тәсілдері. (Тіршілікті сақтаудың К және r стратегиялары). «Жыртқыш-жемтік» қарымқатынас түрі. Популяция санының өзгеруі.</p>	<p>8.3.1.3 популяцияның негізгі қасиеттерін және құрылымдық ерекшеліктерін сипаттау; 8.3.1.4 ағзалардың тіршілікке қабілеттілігінің әртүрлі тәсілдерін зерттеу; 8.3.1.5 жыртқыш-құрбан қарым-қатынасы мысалында популяция санының өзгеру себептерін анықтау</p>		

	Тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлері. Ағзалардың тікелей және жанама қарымқатынас түрлері. Қоршаған орта жағдайларының өзгерістеріне ағзалардың бейімделуі.	8.3.1.6 тірі ағзалардың өзара қарым-қатынас түрлерін сипаттау; 8.3.1.7 тірі ағзалардың қоршаған ортаның өзгермелі жағдайларына бейімделу механизмдерін түсіндіру		
Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	Адамның табиғаттағы ролі. Табиғатты тиімді пайдалану. Табиғатты қорғау. Биологиялық алуан түрлілікті сақтау. Дүниежүзілік Тұқым қоры.	8.3.2.1 биологиялық әртүрлілікті сақтаудың және қолдауды қажеттіктің себептерін негіздеу 8.3.2.2 Дүниежүзілік Тұқым қорының маңызын бағалау		
	Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары. Себептері мен	8.3.2.3 Қазақстан аумағындағы экологиялық проблемаларды		

	салдарлары. Оларды шешу жолдары.	ң туындау себептері мен оларды шешу жолдарын түсіндіру			
9-сынып:			9-сынып:		
Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырып/Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті.	Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі	Тақырып/Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті.
1-тоқсан			1-тоқсан		
Жасушалық биология	Жасушаның негізгі компонент-терінің қызметтері. Жасуша құрылымдары: плазмалық мембрана, цитоплазма, ядро, эндоплазмалық тор, жасуша орталығы, рибосомалар, Гольджи аппараты мен лизосомалар, митохондрия, пластидтер, қозғалыс органоидтары, жасушаның қосындылары. Құрылыстары және атқаратын қызметтері.	9.4.2.1 өсімдік және жануар жасушаларының негізгі бөліктерінің құрылысы мен қызметін түсіндіру	Жасушалық биология	Жасушаның негізгі компоненттерінің қызметтері.	9.4.2.1 өсімдік және жануар жасушаларының негізгі бөліктерінің құрылысы мен қызметін түсіндіру
	Жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу. Ұлғаю, актуальды өлшемі және суреттің нақты өлшемі.	9.4.2.2 микрофотографияны қолданып, жасушалардың сызықтық		Жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу. Өлшем бірліктерін СИ жүйесіне аудару. Модельдеу «Микрофотографияларды пайдаланып жасушаның сызықтық	9.4.2.2 микрофотографияны қолданып, жасушалардың сызықтық ұлғаюын есептеу
			9-сыныптың ұзақ мерзімді жоспары бағдарламаға сәйкес жүйеленіп, ықшамдалды. Қолданыстағы оқу бағдарламасынд 71 оқу мақсаты болса, ұсынылып отырған нұсқада 67 оқу мақсаты берілген. 4 оқу мақсаты алынып тасталды және біріктіріліп берілді. Селекция тақырыбына бір оқу мақсаты жаңадан қосылды. Тақырыптар да жүйеленіп, бір мағыналас тақырыптар біріктірілді. 7-сыныптағы		

	Өлшем бірліктерін СИ жүйесіне аудару (сантиметр-миллиметр-микромметр-наномметр). Модельдеу «Микрофотографияларды пайдаланып жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу».	ұлғаюын есептеу		ұлғаюын есептеу»		генетикаға байланысты оқу мақсаттары мен тақырыптары 9-сыныпқа берілді.
Тірі ағзалардың көп түрлілігі. Биосфера және экожүйе	Әртүрлі түрлерді сипаттауда бинарлық номенклатураны қолдану. Зертханалық жұмыс «Анықтағыш көмегімен өсімдіктер мен жануарлар түрлерін (жергілікті регионның) анықтау».	9.1.1.1 әр түрлі түрлерді сипаттауда бинарлық номенклатураны қолдану; 9.1.1.2 Өсімдіктер мен жануарлардың түрлерін ерекшелік белгілері бойынша танып білу (анықтағыш бойынша)	Биосфера және экожүйе	Популяцияның құрылымының негізгі сипаттамалары және ерекшеліктері. Ағзалардың тіршілікке қабілеттілігінің әртүрлі тәсілдері. (Тіршілікті сақтаудың К және г стратегиялары). «Жыртқыш-жемтік» қарымқатынас түрі. Популяция санының өзгеруі.	9.3.1.1 популяцияның құрылымдық ерекшеліктерін сипаттау 9.3.1.2 ағзалардың түрлі тірі қалу тәсілдерін зерттеу 9.3.1.3 жыртқыш-жемтік қарымқатынасы мысалында популяция санының өзгеруін түсіндіру	
	Популяцияның өсуінің экспоненциалды және сигмоидты қисығы.	9.3.1.1 популяция өсімінің экспоненциалдық және сигмоидтік үлгілерінің қисық сызықтарының графиктерін		Популяцияның өсуінің экспоненциалды және сигмоидты қисығы	9.3.1.4 популяция өсімінің экспоненциалдық және сигмоидтік үлгілерінің қисық сызықтарының графиктерін талдау	
				Экожүйедегі энергия тасымаланың тиімділігі. Энергия ағыны және коректік	9.3.1.5 энергия, биомасса және сандар пирамидаларын салыстыру 9.3.1.6 энергия	

		талдау		тізбектер. Экологиялық пирамида түрлері	ағымының тиімділігін есептеу
	Экожүйедегі энергия тасымаланың тиімділігі. Энергия ағыны және қоректік тізбектер. Экологиялық пирамида түрлері.	9.3.1.2 энергия ағымының тиімділігін есептеу; 9.3.1.3 энергия, биомасса және сандар пирамидаларын салыстыру		Табиғаттағы көміртек пен азот айналымы. Топырақ пен шөгінді жыныстар тұзудегі тірі ағзалардың рөлі	9.3.1.7 азот пен көміртектің табиғаттағы айналымының сызбасын құру
	Табиғаттағы көміртек пен азот айналымы. Биосферадағы биохимиялық үрдістер. Топырақ пен шөгінді жыныстар тұзудегі тірі ағзалардың рөлі.	9.3.1.4 азот пен көміртектің табиғаттағы айналымының сызбасын құру	Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	Пайдалы қазбаларды өндірудің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері	9.3.2.1 пайдалы қазбалар өндірудің және қайта өңдеудің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру
Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	Пайдалы қазбаларды өндірудің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері.	9.3.2.1 пайдалы қазбалар өндірудің және қайта өңдеудің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру		Пестицидтердің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері	9.3.2.2 пестицидтерді пайдаланудың қоршаған орта мен адам денсаулығына әсерін түсіндіру
	Пестицидтердің қоршаған орта мен адам денсаулығына әсері.	9.3.2.2 пестицидтерді пайдаланудың қоршаған орта мен адам денсаулығына әсерін түсіндіру		Жылыжай эффектісі (булану) және озон қабатының жұқаруы. Дүниежүзілік мұхит деңгейінің, су мен атмосфера температурасының көтерілуінің тірі	9.3.2.3 парниктік эффектінің тірі ағзаларға әсерін түсіндіру; 9.3.2.4 озон қабатының бұзылуының себептері мен салдарын түсіндіру

	Жылыжай эффектісі (булану) және озон қабатының жұқаруы. Дүниежүзілік мұхит деңгейінің, су мен атмосфера температурасының көтерілуінің тірі ағзаларға әсері.	9.3.2.3 парниктік эффектінің тірі ағзаларға әсерін түсіндіру; 9.3.2.4 озон қабатының бұзылуының себептері мен салдарын түсіндіру		ағзаларға әсері		
Қоректену	Ыдырау үдерісі. Асқорыту ферменттерінің әсері. Асқорытудағы ферменттердің маңызы. Сіңіру және бөліп шығару.	9.1.2.1 адамның асқорыту жолдарындағы үдерістерді сипаттау; 9.1.2.2 ас қорыту үдерісіндегі органикалық заттар мен сәйкесі ферменттердің арасындағы байланысты орнату	Қоректену	Қазақстан Республикасының экологиялық проблемалары. Себептері мен салдарлары. Оларды шешу жолдары.	9.3.2.5 Қазақстан аумағындағы экологиялық проблемалардың туындау себептері мен оларды шешу жолдарын түсіндіру	
	Ферменттердің әсер ету механизмі. Ферменттің белсенді орталығы. Зертханалық жұмыс «Ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, рН) әсерін зерттеу».	9.4.1.1 ферменттер механизмін оқып тану; 9.1.2.3 ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура,		Ыдырау үдерісі. Асқорыту ферменттерінің әсері. Асқорытудағы ферменттердің маңызы. Сіңіру және бөліп шығару	9.1.2.1 адамның асқорыту жолдарындағы үдерістерді сипаттау; 9.1.2.2 ас қорыту үдерісіндегі органикалық заттар мен сәйкесі ферменттердің арасындағы байланысты орнату	
				Ферменттердің әсер ету механизмі. Ферменттің белсенді орталығы. Зертханалық жұмыс «Ферменттердің	9.1.2.3 ферменттердің белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, рН) әсерін зерттеу	

		рН) әсерін зерттеу		белсенділігіне әр түрлі жағдайлардың (температура, рН) әсерін зерттеу»		
	Өттің әсерінен майлардың эмульгациясы. Зертханалық жұмыс «Өттің әсерінен майлардың эмульгациялануын зерттеу».	9.1.2.4 өттің әсерінен майлардың эмульгациялануы үдерісін зерттеу		Өттің әсерінен майлардың эмульгациясы. Зертханалық жұмыс «Өттің әсерінен майлардың эмульгациялануын зерттеу»	9.1.2.4 өттің әсерінен майлардың эмульгациялануы үдерісін зерттеу	
Заттар тасымалы	Активті және пассивті тасымалдардың ұқсастығы мен айырмашылығы. Жасуша мембранасы арқылы тасымалдану. Белсенді тасымалдану кезіндегі энергияның жұмсалуды.	9.1.3.1 активті және пассивті тасымалдарды салыстыру		Активті және пассивті тасымалдардың ұқсастығы мен айырмашылығы.	9.1.3.1 активті және пассивті тасымалдарды салыстыру	
	Сыртқы және ішкі факторлардың транспирацияға әсері. Зертханалық жұмыс «Транспирация үдерісі кезіндегі сыртқы факторларды (температура, ылғалдылық пен су буының қысымы, ауа қозғалысын) зерттеу. Зертханалық жұмыс «Ішкі факторларды: Буландыратын беттің ауданы және бұл беттік	9.1.3.2 өсімдіктердегі транспирация үдерісінің мәнін түсіндіру; 9.1.3.3 ішкі және сыртқы факторлардың транспирацияға әсерін зерттеу		Сыртқы және ішкі факторлардың транспирацияға әсері. Зертханалық жұмыс «Транспирация үдерісі кезіндегі сыртқы факторларды (температура, ылғалдылық пен су буының қысымы, ауа қозғалысын)	9.1.3.2 өсімдіктердегі транспирация үдерісінің мәнін түсіндіру; 9.1.3.3 ішкі және сыртқы факторлардың транспирацияға әсерін зерттеу	

	ауданның өсімдік көлеміне қатынасының (кутикула мен лептесіктер) транспирация үдерісіне әсері».			зерттеу. Зертханалық жұмыс «Ішкі факторларды: Буландыратын беттің ауданы және бұл беттік ауданның өсімдік көлеміне қатынасының (кутикула мен лептесіктер) транспирация үдерісіне әсері»		
	Сыртқы факторлардың флоэмада зат тасымалына әсері: температура, ылғалдылық, жарық	9.1.3.4 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсерін зерттеу		Сыртқы факторлардың флоэмада зат тасымалына әсері: температура, ылғалдылық, жарық	9.1.3.4 сыртқы факторлардың флоэма арқылы заттардың тасымалдануына әсерін зерттеу	
2-тоқсан						
Тыныс алу	Анаэробты және аэробты тыныс алу. Анаэробты және аэробты тыныс алу үдерістерін химиялық реакция теңдеулерін қолданып қарастыру. Анаэробты және аэробты тыныс алудың тиімділіктері.	9.1.4.1 тыныс алу реакциясының химиялық теңдеуін пайдалана отырып, анаэробты және аэробты тыныс алу салыстыру		Тыныс алу	Анаэробты және аэробты тыныс алу. Анаэробты және аэробты тыныс алу үдерістерін химиялық реакция теңдеулерін қолданып қарастыру. Анаэробты және	9.1.4.1 анаэробты және аэробты тыныс алу типтерін ажырату 9.1.4.2 тыныс алу реакциясының химиялық теңдеуін пайдалана отырып, анаэробты және аэробты тыныс
	Аэробты, анаэробты тынысалу үдерістерімен байланысты бұлшық еттердің қажуы. Аэробты және анаэробты тынысалуға физикалық жүктемелердің әсері.	9.1.4.2 бұлшықет қажуы және аэробты, анаэробты тыныс алу үдерістері арасындағы байланысты қарастыру				
Бөліп	Нефронның құрылысы	9.1.5.1				

шығару	және қызметі. Ультрафилтрация. Абсорбция және таңдамалы реабсорбция. Несептің құрамы. Филтрация мен кері филтрацияның себептері.	нефронның құрылысы мен қызметін сипаттау; 9.1.5.2 филтрация және несептің түзілу үрдістерін сипаттау		аэробты тыныс алудың тиімділіктері	алуды салыстыру	
	Бүйрек жұмысына әсер ететін факторлар: тамақтану рационы, дене температурасының күрт түсуі, дәрілік препараттар, созылмалы және инфекциялық аурулар (кариес, іріңді ангина т.б.)	9.1.5.3 бүйректің жұмысына әсер ететін факторларды сипаттау		Аэробты, анаэробты тынысалу үдерістерімен байланысты бұлшық еттердің қажуы. Аэробты және анаэробты тынысалуға физикалық жүктемелердің әсері	9.1.4.2 бұлшықет қажуы және анаэробты тыныс алу үдерістері арасындағы байланысты қарастыру	
	Зәр шығару жүйесінің гигиенасы. Бүйрек және зәр шығару жүйесінің аурулары: пиелонефрит, цистит, бүйрекке тастың жиналуы. Себептері және алдын алу шаралары.	9.1.5.4 бүйрек және зәр шығару жүйесі ауруларының алдын алу жолдарын түсіндіру	Бөліп шығару	Нефронның құрылысы және қызметі. Ультрафилтраци я. Абсорбция және таңдамалы реабсорбция. Несептің құрамы. Филтрация мен кері филтрацияның себептері	9.1.5.1 нефронның құрылысы мен қызметін сипаттау; 9.1.5.2 филтрация және несептің түзілу үрдістерін сипаттау	
	Құрлықта, шөлде, тұщы және тұзды суларда тіршілік ететін тірі ағзалардың зат алмасуының соңғы өнімдері. Құрамында азоты бар органикалық заттардың ыдырау	9.1.5.5 әртүрлі ағзалардың мекен ету ортасы мен зат алмасудың соңғы өнімдері арасындағы байланысты		Құрлықта, шөлде, тұщы және тұзды суларда тіршілік ететін тірі	9.1.5.3 әртүрлі ағзалардың мекен ету ортасы мен зат алмасудың	

	өнімдері: аммиак, несепнәр, несеп қышқылы.	орнату		ағзалардың зат алмасуының соңғы өнімдері. Құрамында азоты бар органикалық заттардың ыдырау өнімдері: аммиак, несепнәр, несеп қышқылы	соңғы өнімдері арасындағы байланысты орнату
Координация және реттелу	Нейрондардың түрлері мен қызметтері. Жүйке ұлпасының қызметі (глиальды жасушалар). Аксондардың миеленді және миеленсіз қабықтары. Синапстар және медиаторлар. Модельдеу «Жүйке ұлпаларын зерттеу».	9.1.7.1 жүйке жасушасының құрылысы мен қызметі арасындағы өзара байланысты орнату; 9.1.7.2 жүйке ұлпалары мен оның құрылымдық бөліктерінің қызметтерін талдау	Координация және реттелу	Нейрондардың түрлері мен қызметтері. Жүйке ұлпасының қызметі (глиальды жасушалар). Модельдеу «Жүйке ұлпаларын зерттеу»	9.1.7.1 жүйке жасушасының құрылысы мен қызметі арасындағы өзара байланысты орнату
	Миеленді, миеленсіз аксондарда жүйке импульстарының туындауы және өткізілуі. Өткізу жылдамдығы. Мембраналық потенциал, тыныштық потенциалы және әрекет потенциалы. Модельдеу «Жүйке импульстарының туындауы мен таралу жылдамдығын зерттеу».	9.1.7.3 жүйке импульсінің туындауы мен өтуін сипаттау		Миеленді, миеленсіз аксондарда жүйке импульстарының туындауы және өткізілуі. Өткізу жылдамдығы. Мембраналық потенциал, тыныштық потенциалы және әрекет потенциалы. Модельдеу «Жүйке	9.1.7.2 жүйке импульсінің туындауы мен өтуін сипаттау
	Тірі ағзалардағы электрлік үдерістер. Электрорецепторлар	9.4.4.1 тірі ағзалардағы электрлік		«Жүйке	

	және электрлі мүшелер.	үдерістерді зерттеу		импульстарының туындауы мен таралу жылдамдығын зерттеу»		
	Тынысалу мен тыныс шығарудың реттелуі мысалында нейрогуморальдық реттелу механизмі. Жүйкелік және гуморальдық реттелуді салыстыру. Ағзаның күйзеліске бейімделуі.	9.1.7.4 нейрогуморалды реттелудің механизмін түсіндіру		Тынысалу мен тыныс шығарудың реттелуі мысалында нейрогуморальдық реттелу механизмі. Жүйкелік және гуморальдық реттелуді салыстыру. Ағзаның күйзеліске бейімделуі	9.1.7.3 нейрогуморалды реттелудің механизмін түсіндіру	
	Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі.	9.4.4.2 «компьютер-ми» интерфейс технологиясының ерекшеліктерін оқып білу		Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі	9.4.4.1 Жасанды нейрондық желілердің биологиялық негіздерін сипаттау	
	Гомеостазды тұрақты ұстаудың механизмдері.	9.1.7.5 ағзаның ішкі ортасының тұрақтылығын ұстаудағы гомеостазды сақтаудың механизмін түсіндіру		Гомеостазды тұрақты ұстаудың механизмдері	9.1.7.4 ағзаның ішкі ортасының тұрақтылығын ұстаудағы гомеостазды сақтаудың механизмін түсіндіру	
	Өсімдіктердің өсуі мен дамуын реттеуші. Зертханалық жұмыс «Ауксиннің өсімдіктерге әсерін зерттеу».	9.1.7.6 өсімдіктердің өсуі мен дамуына әсер ететін заттардың әрекетін талдау				
3-тоқсан						
Қозғалыс	Бұлшық еттің жұмысы. Демонстрация «Негізгі	9.1.6.1 қол бұлшық				

	бұлшық еттердің жұмысын өзіндік бақылау, иық белдеуінің қол қозғалысындағы рөлі. Бұлшықет қозғалысын реттеу» Зертханалық жұмыс «Статикалық және динамикалық жұмыс кезіндегі бұлшық еттің қажуын зерттеу».	еттерінің максималды жұмыс күшін және күшке төзімділігін зерттеу; 9.1.6.2 бұлшық еттің жиырылу жиілігіне бұлшықет жұмысының тәуелділігін зерттеу	3-тоқсан		
			Қозғалыс	Бұлшық еттің жұмысы. Зертханалық жұмыс «Статикалық және динамикалық жұмыс кезіндегі бұлшық еттің қажуын зерттеу»	9.1.6.1 адам бұлшық еттерінің құрылысы мен бұлшықет топтарын оқып тану; 9.1.6.2 қол бұлшық еттерінің максималды жұмыс күшін және күшке төзімділігін зерттеу; 9.1.6.3 бұлшық еттің жиырылу жиілігіне бұлшықет жұмысының тәуелділігін зерттеу
Молекулалық биология	Дезоксирибонуклеин қышқылының молекулалық құрылысының принциптері: нуклеотидтердің комплементарлығы. Модельдеу «Дезоксирибонуклеин қышқылы» молекуласын құру»	9.4.1.2 дезоксирибонуклеин қышқылының молекуласының қос шиыршықты құрылымын сипаттау; 9.4.1.3 дезоксирибонуклеин қышқылының құрылымдық қағидалары негізінде үлгілеу	Молекулалық биология	Жасушаның құрамындағы органикалық заттар. Мономерлер мен полимерлер.	9.4.1.1 биологиялық мысалдарды пайдаланып полимерлер мен мономерлерді сипаттау;
Жасушалық цикл	Интерфаза. Интерфаза кезеңдері: G1, S және G2.	9.2.2.1 жасуша айналымының интерфаза кезіндегі жүретін үдерістерді		Дезоксирибонуклеин қышқылының молекулалық құрылысының принциптері: нуклеотидтердің	9.4.1.2 дезоксирибонуклеин қышқылының молекуласының қос шиыршықты құрылымын

		түсіндіру		комплементарлылығы.	модельдеу		
	Митоз. Митоз фазалары. Зертханалық жұмыс «Пияз тамыр ұшындағы жасушалардан митозды зерттеу»	9.2.2.2 митоздың кезеңдерін сипаттау	Жасушалық цикл	Әртүрлі ағзалар түрлерінің хромосомалар саны. Соматикалық және жыныс жасушалар. Гаплоидты және диплоидты хромосомалар жиыны.	9.2.2.1 әртүрлі ағзалар түрлеріндегі хромосомалардың санын салыстыру; 9.2.2.2 сомалық және жыныс жасушаларындағы хромосомалар сандарын атау		
	Мейоз. Мейоз фазалары. Мейоз бен митозды салыстыру. Модельдеу «Мейоз кезеңдерін зерттеу».	9.2.2.3 мейоз кезеңдерін сипаттау; 9.2.2.4 митоз және мейоз үдерістерін салыстыру				Интерфаза. Интерфаза кезеңдері: G1, S және G2	9.2.2.3 жасуша айналымының интерфаза кезіндегі жүретін үдерістерді түсіндіру
Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары	Мендель ашқан белгілердің тұқымқуалау заңдылықтары. Тұқымқуалаушылықты зерттеудің гибридологиялық әдісі.	9.2.4.1 генетиканың дамуы мен қалыптасуындағы Мендель зерттеулерінің рөлін бағалау				Митоз. Митоз фазалары. Зертханалық жұмыс «Пияз тамыр ұшындағы жасушалардан митозды зерттеу»	9.2.2.4 митоздың кезеңдерін сипаттау
	Тұқымқуалаушылық заңдылықтарының цитологиялық негіздері. Гаметалар тазалығы және оның цитологиялық негіздемесі. Моногибридті және дигибридті будандастыру. Басымдылық заңы. Ажырау заңы.	9.2.4.2 моногибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін дәлелдеу және есептер шығару; 9.2.4.3 дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін дәлелдеу және				Мейоз. Мейоз фазалары. Мейоз бен митозды салыстыру. Модельдеу «Митоз	9.2.2.5 мейоз кезеңдерін сипаттау; 9.2.2.6 митоз және мейоз үдерістерін салыстыру

		есептер шығару		кезеңдернн зерттеу»	
	Аллельді гендердің әрекеттесуі: толықжәне толымсыз. Доминанттылық белгілердің пайда болуы. Талдаушы шағылыстыру ұғымы мен оның практикалық маңызы.	9.2.4.4 толық және толымсыз доминанттылықты салыстыру; 9.2.4.5 талдаушы будандастырудың маңыздылығын бағалау	Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары	Генетикалық материалды сақтаушы және тасымалдаушы ДНҚ жайлы түсінік.	9.2.4.1 белгілерді анықтаудағы гендердің рөлін түсіндіру
	Жыныс генетикасы. Жынысты анықтаудың генетикалық механизмі. Жыныспен тіркесіп тұқымқуалау. Гемофилия және дальтонизм.	9.2.4.6 жынысты анықтау теориясын сипаттау; 9.2.4.7 жынысты анықтау кезінде хромосомалардың рөлін түсіндіретін сызба жасау		Адамда белгілердің тұқым қуалауында гендер мен ДНҚ рөлі. Жүре пайда болған және тұқымқуалайтын белгілер.Хромосоманың құрылымы.	9.2.4.2 үздік және үздіксіз өзгергіштікті атау
	Адам қан топтарының тұқымқуалау заңдылықтары. Резус-фактор.	9.2.4.8 адамның қан тобының тұқымқуалауын және қан топтарын анықтау механизмін түсіндіру		Мендель ашқан белгілердің тұқымқуалау заңдылықтары. Тұқымқуалаушылықты зерттеудің гибридологиялық әдісі	9.2.4.3 генетиканың дамуы мен қалыптасуындағы Мендель зерттеулерінің рөлін бағалау
				Тұқымқуалаушылық заңдылықтарының цитологиялық негіздері. Гаметалар тазалығы және	9.2.4.4 моногибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін тұжырымдау және моногибридті

	Адам генетикасы. Адамның тұқым-қуалау белгілерін зерттеу әдістері. Адамның генетикалық ауруларының алдын алу. Модельдеу «Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру».	9.2.4.9 адам генетикасын зерттеудің негізгі әдістерін сипаттау; 9.2.4.10 шежіре сызбасын құру		оның цитологиялық негіздемесі.	будандастыруға есептер шығару;
	Өнімділікті арттыратын заманауи ауыл шаруашылық технологиялары. Өнімділігі жоғары ауыл шаруашылықты жүргізудің жаңа баламалы жолдары.	9.2.4.11 мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттыру үшін заманауи ауылшаруашылық технологияларды қолданылуын зерттеу		Аллельді гендердің әрекеттесуі: толықжәне толымсыз. Доминанттылық белгілердің пайда болуы. Талдаушы шағылыстыру ұғымы мен оның практикалық маңызы	9.2.4.4 толық және толымсыз доминанттылықты салыстыру; 9.2.4.5 талдаушы будандастырудың маңыздылығын бағалау
Микробиология және биотехнология	Биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасы және биотехнологияда алынатын өнімдері (медицинада, өнеркәсіпте және ауылшаруашылықта). Инсулин өндірісі.	9.4.3.1 инсулин өндіру мысалында биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасын сипаттау; 9.4.3.2 биотехнологияда өндірілетін өнімдерге мысал келтіру		Дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздері	9.2.4.7 дигибридті будандастырудың цитологиялық негіздерін дәлелдеу және есептер шығару
4-тоқсан				Жыныс генетикасы. Жынысты анықтаудың генетикалық механизмі. Жыныспен тіркесіп тұқымқуалау. Гемофилия және дальтонизм	9.2.4.8 жынысты анықтау теориясын сипаттау; 9.2.4.9 жынысты анықтау кезінде хромосомалардың рөлін түсіндіретін сызба жасау
Көбею	Адамның жыныс жүйесінің құрылымы	9.2.1.1 адамның жыныс			

	мен қызметі.	жүйесінің құрылысын сипаттау		Адам қан топтарының тұқымқуалау заңдылықтары. Резус-фактор	9.2.4.10 адамның қан тобының тұқымқуалауын және қан топтарын анықтау механизмін түсіндіру
	Екінші реттік жыныстық белгілер. Ұлдар мен қыздардың жыныстық жетілуі. Биологиялық және әлеуметтік жетілу.	9.2.1.2 жыныстық жетілу кезеңіндегі екінші реттік жыныстық белгілердің дамуын сипаттау		Адам генетикасы. Адамның тұқымқуалау белгілерін зерттеу әдістері. Адамның генетикалық ауруларының алдын алу. Модельдеу «Адамның генеалогиялық шежіре ағашын құру»	9.2.4.9 адам генетикасын зерттеудің негізгі әдістерін сипаттау; 9.2.4.10 шежіре сызбасын құру
	Менструалдық цикл: менструалдық циклындағы эстроген мен прогестерон гормондарының маңызы.	9.2.1.3 менструалдық цикл мен эстроген және прогестеронның маңызын сипаттау		Өнімділікті арттыратын заманауи ауыл шаруашылық технологиялары. Өнімділігі жоғары ауыл шаруашылықты жүргізудің жаңа баламалы жолдары	9.2.4.11 мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттыру үшін заманауи ауылшаруашылық технологияларды қолданылуын зерттеу
	Контрацепция түрлері. Жыныстық жолмен берілетін аурулар: жүре пайда болған иммундық дефицитінің синдромы (ЖИТС), сифилис, гонорея, гепатит В,С. Алдын алу шаралары.	9.2.1.4 - контрацепцияның түрлерін және жыныстық жолмен таралатын аурулардың салдары мен алдын алу шараларын түсіндіру		Микробиология және биотехнология	9.4.3.1 инсулин өндіру мысалында биотехнологиялы
Өсу және даму	Құрсақта даму. Ұрықтық дамудың алғашқы кезеңдері. Ұрықтың қалыптасуы мен дамуы.	9.2.3.1 ұрықтың дамуындағы плацентаның маңызын түсіндіру;		Биотехнологиялық үдерістің жалпы сызбасы және	

		9.2.3.2 эмбрион мен ұрықтың дамуын салыстыру	гия	биотехнологияда алынатын өнімдері (медицинада, өнеркәсіпте және ауылшаруашылық та). Инсулин өндірісі Мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттырудағы заманауи биотехнологиялар	қ үдерістің жалпы сызбасын сипаттау; 9.4.3.2 биотехнологияда өндірілетін өнімдерге мысал келтіру 9.2.4.3 мәдени өсімдіктердің өнімділігін арттыру үшін заманауи биотехнологияларды қолдануды танып білу
	Шылым шегу, есірткі мен ішімдіктің адам ұрығының дамуына тигізетін әсері	9.2.3.3 адам ұрығының дамуына шылым шегу, алкоголь мен басқа есірткілер әсерінің салдарын түсіндіру	4-тоқсан		
Эволюциялық даму	Жердегі тіршіліктің пайда болуы кезеңдері.	9.2.5.7 Жердегі тіршіліктің даму-ының негізгі кезеңдерін оқып білу	Өсу және даму	Құрсақта даму. Ұрықтық дамудың алғашқы кезеңдері. Ұрықтың қалыптасуы мен дамуы	9.2.3.1 ұрықтың дамуындағы плацентаның маңызын түсіндіру; 9.2.3.2 әр түрлі ұрық жапырақшаларынан қалыптасқан мүшелер мен ұлпалар дифференциасын сипаттау
	Эволюциялық ұғымдардың қалыптасуы және дамуы. Ч.Дарвиннің эволюциялық ілімінің негізгі қағидалары. Эволюцияның қазіргі заман теориясының пайда болуы.	9.2.5.1 К. Линней мен Ж.Б. Ламарк еңбектерінің негізгі қағидаларын оқып зерттеу; 9.2.5.2 эволюция ілімінің қалыптасуындағы Ч.Дарвин еңбектерінің ролін түсіндіру	Эволюциялық даму	Жердегі тіршіліктің пайда болуы кезеңдері	9.2.5.1 Жердегі тіршіліктің дамуының негізгі кезеңдерін оқып
	Эволюцияның қозғаушы күштері. Табиғи	9.2.5.3 эволюцияның			

	<p>сұрыпталу нәтижесіндегі бейімделушілік. Эволюциялық үдерістегі өзгергіштіктің (мутациялық, комбинтивтік) рөлі. Табиғи сұрыпталу, оның түрлері (қозғаушы және тұрақтандырушы). Тіршілік үшін күрес (түршілік, тұраралық). Модельдеу «Бейімделгіштікті табиғи сұрыпталу нәтижесі ретінде зерттеу (көбелек)».</p>	<p>қозғаушы күштерін сипаттау; 9.2.5.4 ағзалардың бейімделудегі табиғи сұрыпталудың рөлін сипаттау</p>		<p>Эволюциялық ұғымдардың қалыптасуы және дамуы. Ч.Дарвиннің эволюциялық ілімінің негізгі қағидалары. Эволюцияның қазіргі заман теориясының пайда болуы</p> <p>Эволюцияның қозғаушы күштері. Табиғи сұрыпталу нәтижесіндегі бейімделушілік. Эволюциялық үдерістегі өзгергіштіктің (мутациялық, комбинтивтік) рөлі. Табиғи сұрыпталу, оның түрлері (қозғаушы және тұрақтандырушы). Тіршілік үшін күрес (түршілік, тұраралық). Модельдеу «Бейімделгіштікті</p>	<p>білу</p> <p>9.2.5.2 К. Линней мен Ж.Б. Ламарк еңбектерінің негізгі қағидаларын оқып зерттеу; 9.2.5.3 Эволюция ілімінің қалыптасуындағы. Ч.Дарвин еңбектерінің рөлін түсіндіру</p> <p>9.2.5.4 эволюцияның қозғаушы күштерін сипаттау; 9.2.5.5 ағзалардың бейімделудегі табиғи сұрыпталудың рөлін сипаттау</p>	
	<p>«Түр» ұғымының анықтамасы. Түр-дің құрылымы. Түр критерийлері. «Түр түзілу» ұғымы. Түр түзілудің тәсілдері мен механизмдері.</p>	<p>9.2.5.5 түрдің құрылымы мен критерийлерін сипаттау 9.2.5.6 түр түзілу үдерісін түсіндіру</p>				

		табиғи сұрыпталу нәтижесі ретінде зерттеу (көбелек)»		
		«Түр» ұғымының анықтамасы. Түрдің құрылымы. Түр критерийлері. «Түр түзілу» ұғымы. Түр түзілудің тәсілдері мен механизмдері	9.2.5.6 түрдің құрылымы мен критерийлерін сипаттау; 9.2.5.7 түр түзілу үдерісін түсіндіру	

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы пәнаралық және пәнішілік сабақтастықты сақтай отырып, жүйеленді. 7-сыныпта тірі ағзалардың көптүрлілігі мен жүйелеуден бастау ұсынылды. Қолданыстағы оқу бағдарламасында 7-сынып «Экожүйелерден» басталады, бұл логикалық тұрғыда дұрыс болмайды, өйткені бұл сыныпта биология пәні алғаш рет басталатын болғандықтан, биология ғылымы туралы түсінік беріліп, тірі ағзаларды жүйелеуден, содан соң жасуша биологиясына бастау алу керек.

7-9 сыныптарда оқу мақсаттары мен тақырыптар, бөлімшелер «Химия», «География», «Физика» пәндерімен сабақтастықты және пәнішілік логикалық бірізділікті сақтау мақсатында жүйеленіп ұсынылып отыр. Сонымен қатар, практикалық маңызы жоқ оқу мақсаттары қысқартылды. Селекция саласы бойынша тақырып пен оқу мақсаты қосылды.

Оқу бағдарламасын жетілдіруде басшылыққа алынған негіздер:

- білім алушылардың жас ерекшеліктері;
- қазақстандық компоненттерді қамту;
- адамгершілік және ұлттық құндылықтар;
- функционалдық сауаттылық пен негізгі дағдыларды дамыту.

16. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «География» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы "мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің" мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы "Қазақстан Республикасы Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленді, техникалық және кәсіби, (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. "География" пәні – табиғи, қоғамдық, әлеуметтік нысандарды, құбылыстарды, үдерістерді бірлікте қарастыратын маңызды пән. Ол табиғи және антропогендік нысандардың арасындағы кеңістіктік-уақыттық өзара байланыстар мен өзара тәуелділіктерді зерттейді.

3. "География" пәнінің мақсаты – дүниенің географиялық бейнесін тұтас қабылдайтын, географиялық ойлау қабілеті дамыған, географияның әдістері мен тілін білетін және қолданатын, географиялық мәдениеті бар тұлға тәрбиелеу.

4. Тұлғаның географиялық мәдениеті – тұлғаның бойындағы Жер, қоршаған орта, табиғат туралы, оның алуантүрлілігінің себептері, халқы мен шаруашылық әрекеті туралы білім мен "адам – табиғат – қоғам – мәдениет" жүйесіндегі өмірлік құндылықтарды меңгеруінің көрінісі.

5. Дүниенің географиялық бейнесі – аумақтық табиғи-қоғамдық жүйелердің қасиеттері мен заңдылықтары туралы көзқарастар жиынтығы.

6. Географиялық ойлау – географиялық нысандар, үдерістер мен құбылыстарды, олардың арасындағы байланыстарды тану және олардың маңызды қасиеттерін бейнелеу.

7. "География" пәнінің міндеттері:

1) географияның ғылыми пән ретіндегі рөлі мен оның қазіргі заманғы адамзат мәселелерін, сондай-ақ ғаламдық мәселелерді шешудегі әлеуетін түсінуге мүмкіндік беру;

2) оқушылардың бойында табиғат пен қоғам арасындағы өзара байланыстарға, осы байланыстардың кеңістіктік ерекшеліктеріне ғылыми көзқарастарды қалыптастыру;

3) қоғамдық өндірістің, табиғатты қорғау мен табиғатты тиімді пайдаланудың ғылыми-жаратылыстану, әлеуметтік-экономикалық негіздерін ашу;

4) оқушылардың географиялық зерттеу әдістері мен зерттеу дағдыларын игеруіне ықпал жасау;

5) оқушылардың география ғылымының түсініктері мен терминдерін меңгеруіне ықпал жасау;

6) кеңістіктік ойлау мен картографиялық дағдыларды қалыптастыру;

7) географиялық білімді күнделікті өмірде, өз іс-тәжірибесінде пайдалану дағдыларын қалыптастыру.

2-тарау. "География" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

8. "География" оқу пәні бойынша оқу жүктемесі:

1) 7-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;

2) 8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты;

3) 9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағатты құрайды.

9. "География" пәні оқу бағдарламасының мазмұны оқытудың бөлімдері

арқылы ұйымдастырылған. Бөлімдер сыныптар бойынша күтілетін нәтиже түрінде берілген оқу мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады.

10. Әр бөлімшеде көрсетілген оқу мақсаттары, мұғалімге оқушыларды дамыту бойынша жұмысты жүйелі жоспарлауға, сонымен қатар олардың жетістіктерін бағалауға, оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік береді.

11. Оқу пәнінің мазмұны 6 бөлімді қамтиды:

1) географиялық зерттеу әдістері;

2) картография және географиялық деректер базасы;

3) физикалық география;

4) әлеуметтік география;

5) экономикалық география;

6) елтану және саяси география негіздері.

12. "Географиялық зерттеу әдістері" бөлімі "Зерттеу және зерттеушілер" бөлімшесінен тұрады.

13. "Картография және географиялық деректер базасы" бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) географиялық карталар;

2) географиялық деректер базасы.

14. "Физикалық география" бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) литосфера;

2) атмосфера;

3) гидросфера;

4) биосфера;

5) табиғи-аумақтық кешендер.

15. "Әлеуметтік география" бөлімі келесі бөлімшеден тұрады:

1) халықтар географиясы.

16. "Экономикалық география" бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) табиғи ресурстар;

2) әлеуметтік-экономикалық ресурстар;

3) дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы;

4) дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері мен көрсеткіштері;

17. "Елтану және саяси география негіздері" бөлімі "Дүниежүзі елдері" бөлімшесін қамтиды.

18. Пәннің 7-сыныпқа арналған базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) географиялық зерттеу әдістері, зерттеу және зерттеушілер, географияны зерттеу нысандары, география ғылымының дамуы, географиялық дерек көздері, географиялық тәжірибелер, далалық зерттеу әдістері, географияда графикалық әдістердің қолданылуы;

2) картография және географиялық деректер базасы, географиялық карталар, географиялық картосхемаларды қолдану, географиялық номенклатура, географиялық деректер базасы, географиялық деректерді ұйымдастыру;

3) физикалық география, литосфера, литосфераның құрылысы мен заттық құрамы, жердің тектоникалық құрылысы, литосфераның тектоникалық қозғалыстары, литосфералық катаклизмдер, атмосфера, атмосфера және оның құрамдас бөліктері, ауа райы, климат және метеорологиялық элементтер, атмосфералық қолайсыз құбылыстар, гидросфера, гидросфера және оның құрамдас бөліктері, су ресурстарының маңыздылығы, дүниежүзілік мұхиттың географиялық жағдайы, дүниежүзілік мұхит суларының қасиеттері, мұхит суларының қозғалыстары, мұхиттармен байланысты апаттар, дүниежүзілік мұхиттың проблемалары, биосфера, биосфера және оның құрамдас бөліктері, эндемиктер, туған өлкенің флорасы мен фаунасы, топырақ, оның құрамы мен құрылымы, Қазақстанның топырақ түрлері, топырақтың экологиялық проблемалары, табиғи-аумақтық кешендер, табиғи-аумақтық кешендердің қалыптасуы, табиғи-аумақтық кешендердің түрлері; туған өлкемнің визит карточкасы: өлкетанудың деректер базасын әзірлеу;

4) әлеуметтік география, халық географиясы, халықтың ұдайы өсуі, дүниежүзі халқының тілдік әулеттері мен топтары, дүниежүзі халқының діни құрамы, дүниежүзінің тарихи-мәдени аймақтары, ұлтаралық және дінаралық келісім, Қазақстан халқы ассамблеясы

5) экономикалық география, табиғи ресурстар, табиғи ресурстардың жіктелуі, табиғи ресурстарды игерумен байланысты проблемалар, кәсіпорын, мекеме, шаруашылық салалары, инфрақұрылым, әлеуметтік-экономикалық ресурстар, көлік инфрақұрылымы, әлеуметтік инфрақұрылым, дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы, дүниежүзілік шаруашылықтың салалары: ауыл шаруашылығы мен өнеркәсіп;

6) елтану және саяси география негіздері, дүниежүзі елдері, дүниежүзі елдерінің географиялық жағдайы, дүниежүзі елдерінің географиялық және экономикалық-географиялық жағдайы.

19. Пәннің 8-сыныпқа арналған базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) географиялық зерттеу әдістері, зерттеу және зерттеушілер, география ғылымының салалары, географиялық зерттеу әдістерінің түрлері,

географиялық деректерді өңдеу және талдау, географиялық модельдер, зерттеу нәтижелерінің ұсыну формалары;

2) картография және географиялық деректер базасы, географиялық карталар, тақырыптық карталар және оларды қосымша сипаттау элементтері, тақырыптық карталарды оқу, тақырыптық географиялық номенклатура, географиялық деректер базасы, географиялық деректер базасын құрастыруда ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың рөлі;

3) физикалық география, литосфера, жер бедерінің қалыптасу және таралу заңдылықтары, жер бедерінің жіктелуі, материктер мен мұхиттардың ірі орографиялық объектілері, тау жыныстары мен минералдардың жіктелуі, пайдалы қазбалардың тау жыныстары мен минералдардың қалыптасу заңдылықтарына байланысты таралуы, тау жыныстары мен минералдардың қасиеттері, тау жыныстарының жасын анықтау, геологиялық жыл санау мен геохронологиялық кесте, жер бедерінің адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсері, атмосфера, климат қалыптастырушы факторлар, атмосфераның ғаламдық циркуляциясы, климаттық белдеулер, материктердің климаттық ерекшеліктері, климаттың адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсері, адам әрекетінің атмосфераға тигізетін кері әсері, гидросфера, құрлық суларының түрлері мен қалыптасуы, құрлық суларының шаруашылық маңызы, өзен аңғарының құрылысы, өзендердің гидрологиялық режимі, көлдер мен мұздықтар, құрлық суларының экологиялық проблемалары, су апаттары, биосфера, табиғат зоналары мен биіктік белдеулер, материктердің табиғи зоналары, мұхиттардың тіршілік дүниесі, өсімдік әлемі мен жануарлар дүниесін қорғау, табиғи-аумақтық кешендер, географиялық қабықтың құрамы мен құрылысы, географиялық қабықтың заңдылықтары;

4) әлеуметтік география, халық географиясы, халық санағы, дайы өсудің түрлері, демографиялық көрсеткіштер мен демографиялық жағдай, демографиялық проблемалар, демографиялық саясат;

5) экономикалық география, табиғи ресурстар, табиғи ресурстарды экономикалық және экологиялық тұрғыдан бағалау, дүниежүзі аймақтарының табиғи-ресурстық әлеуеті, табиғи ресурстарды өңдеу технологиясы, орталықтары және дайын өнім түрлері, әлеуметтік-экономикалық ресурстар, экономикалық инфрақұрылымның элементтері мен функциялары, дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы, дүниежүзілік шаруашылықтың салалық құрамы: өндіруші, өңдеуші және қызмет салалары, ауылшаруашылық, өнеркәсіп және қызмет салаларын ұйымдастыру түрлері, ауылшаруашылық, өнеркәсіп және қызмет салаларын орналастыру факторлары, дүниежүзілік шаруашылық салаларын сипаттау;

6) елтану және саяси география негіздері, дүние жүзі елдері, дүниежүзінің саяси картасы, елдердің саяси типологиясы, саяси картадағы сандық және сапалық өзгерістер, дүние жүзі елдерінің саяси-географиялық жағдайы, саяси интеграция, Қазақстанның саяси-интеграциялық үдерістердегі мүдделері, бағыттары және бастамалары.

20. "Қазақстан географиясы" пәнінің 9-сыныпқа арналған базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) географиялық зерттеу әдістері, зерттеу және зерттеушілер, қазақстандық географтардың зерттеулері, география ғылымы зерттеулерінің қазіргі заманғы өзекті проблемалары, географиялық нысандар мен құбылыстарды номинациялау ерекшеліктері, қазақтың халықтық географиялық терминдері, зерттеу нәтижелерін ұсынудың академиялық формалары;

2) картография және географиялық деректер базасы, географиялық карталар, географиялық нысандарды, үдерістер мен құбылыстарды картадан көрсету тәсілдері, географиялық номенклатура нысандарын көрсету тәсілдері, географиялық деректер базасы, жерді қашықтықтан зерделеу әдістері, геоақпараттық жүйе технологияларын қолдану аясы;

3) физикалық география, литосфера, Қазақстан аумағының геологиялық тарихы және тектоникалық құрылымы, Қазақстанның басты орографиялық нысандары, қазақ оронимдері, Қазақстанда минералды ресурстардың таралу заңдылықтары, минералды ресурстарды өндіру және өңдеу орталықтары, Қазақстанның минералды ресурстарына баға беру, минералды ресурстарды игерумен байланысты проблемалар, атмосфера, Қазақстанның климатын түзуші факторлар, Қазақстанның климаттық жағдайы, Қазақстанның климаттық ресурстары, Қазақстанда қолайсыз және қауіпті атмосфералық құбылыстар, қазақ халқының атмосфералық және климаттық құбылыстарды номинациялау ерекшеліктері, гидросфера, Қазақстанның ішкі суларының түрлері, қазақ гидронимдері, Қазақстанның су ресурстарына экономикалық баға беру, су ресурстарының экологиялық проблемалары, Қазақстанның ішкі суларының геосаяси проблемалары, биосфера, Қазақстанның табиғат зоналары мен биіктік белдеулері, ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың түрлері, Қазақстанның табиғи мұрасы, табиғи хоронимдердің (ерекше қорғауға алынған аумақтар) мағынасы, ноосфераның қалыптасуы, Қазақстанның ноосфераның дамуына қосқан үлесі, табиғи-аумақтық кешендер, Қазақстанның ірі физикалық-географиялық аудандары, Қазақтың табиғи хоронимдері (физикалық-географиялық аудандардың атауы), табиғат кешендеріне әсер ететін антропогендік факторлар, антропогендік ландшафтарды жақсарту жолдары;

4) әлеуметтік география, халық географиясы, Қазақстан халқының ұлттық және діни құрамы, дүниежүзі халқының көші-қоны, Қазақстандағы халықтың көші-қоны, көші-қон саясаты, еңбек ресурстарының сандық және сапалық құрамы, Қазақстанның демографиялық жағдайы мен демографиялық саясаты, елді мекендердің жіктелуі, елді мекендердің функционалды зоналары, Қазақстандағы ойконимдер, Қазақстандағы елді мекендердің проблемалары, урбандалу үдерісі, Қазақстандағы урбандалу үдерісіне баға беру;

5) экономикалық география, табиғи ресурстар, Қазақстанның табиғи-ресурстық әлеуеті, Қазақстанда жекелеген ресурс түрлерін өңдеу

технологиялары, орталықтары және дайын өнім түрлері, табиғатты пайдалану үлгілері мен түрлері, тұрақты даму, Қазақстанда табиғатты пайдаланумен байланысты проблемалар, Әлеуметтік-экономикалық ресурстар, ғылыми-техникалық революция үдерісі, бағыттары, адам әлеуеті даму индексінің көрсеткіштері, Қазақстанда адамдық капиталды дамыту, Қазақстанның индустриялы-инновациялық даму бағыттары, Қазақстанның инновациялық инфрақұрылымы, Қазақстан аймақтары инфрақұрылымының даму деңгейі, дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы, Қазақстан шаруашылығының салалары, Қазақстанның экономикалық аудандарының шаруашылық салалары мен мамандануы, дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері мен көрсеткіштері, дүниежүзілік шаруашылықтың субъектілері, халықаралық географиялық еңбек бөлінісі, Қазақстанның - туристік рекреациялық нысандары, халықаралық экономикалық қатынас түрлері, дүниежүзілік шаруашылықтың даму көрсеткіштері, дүниежүзілік шаруашылықтың даму модельдері мен аумақтық құрылымы, дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері, Қазақстанның дүниежүзілік шаруашылықта алатын орны, Қазақстанның халықаралық экономикалық интеграциядағы мүдделері мен мақсаттары, орны;

б) елтану және саяси география негіздері, дүниежүзі елдері, елдердің экономикалық даму деңгейі бойынша топтастырылуы, халықаралық ұйымдардың деңгейлері мен мақсаттары, Қазақстан Республикасының әлеуметтік, экономикалық, саяси-географиялық жағдайы, Қазақстандағы саяси-әкімшілік хоронимдер, Қазақстан Республикасы туралы кешенді географиялық ақпаратты ұсыну формалары.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

21. Бағдарламада оқыту мақсаттарын пайдалану ыңғайлылығы үшін кодтау енгізілді. Кодтық белгіде бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында "7" - сынып, "2.1" - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, "4" - оқыту мақсатының реттік саны.

1. Оқыту мақсаттары:

Білім алушылар білуі тиіс:				
Бөлім	Бөлімше	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1. Географиялық зерттеу әдістері	1.1 Зерттеулер және зерттеушілер	7.1.1.1 география пәнінің зерттеу нысандарын анықтау 7.1.1.2 саяхатшылар мен зерттеушілердің география ғылымының дамуына қосқан үлесін сипаттап, баға беру 7.1.1.3 Географиялық зерттеу әдістерін қолдану арқылы географиялық нысандарда құбылыстар мен процестердің қасиеттерін түрлі графикалық формада ұсыну: сызба, диаграмма, профиль, график	8.1.1.1 графикалық түрде географиялық ғылымның салаларға бөлінуін көрсету және түсіндіру 8.1.1.2 география ғылымы саласындағы маңызды зерттеулерді анықтау 8.1.1.3 географиялық зерттеулердің далалық, картографиялық және теориялық әдістерінің мәнін түсіндіру және оларды қолдану 8.1.1.4 сандық және сапалық географиялық деректерді талдап және өңдеп, зерттеу нәтижелерін әртүрлі формада ұсыну	9.1.1.1 география ғылымының дамуына үлес қосқан қазақстандықтардың зерттеулерінің маңыздылығын сипаттау 9.1.1.2 география ғылымының қазіргі заманғы өзекті зерттеу проблемаларын анықтау 9.1.1.3 географиялық нысандар мен құбылыстарды номинациялау ерекшеліктерін анықтау 9.1.1.4 қазақ халқының халықтық географиялық терминдерінің мағынасын түсіндіру 9.1.1.5 Қазақстанның туристік-рекреациялық нысандарының картасызбасы мысалында зерттеу нәтижелерін ұсыну. Қазақстанның мәдени мұрасын, ұлттық құндылықтары мен дәстүрлерін құрметтеу
2. Картография және географиялық деректер базасы	2.1 Географиялық карталар	7.2.1.1 Шартты белгілерді пайдаланып, жергілікті жердің планын жасау. 7.2.1.2 картасхемаларды географиялық карталармен салыстыра отырып картографиялық дағдыларды қалыптастыру. 7.2.1.3 географиялық, туристік карталарды масштабы, аумақты қамтуы, мақсаты бойынша жіктеп, ажырата білу	8.2.1.1 тақырыптық және топографиялық, туристік карталардың қосымша сипаттамасының элементтерін жасау: профиль, диаграммалар, графиктер, кестелер, еңбек пен шығармашылыққа өзінің қатыстылығын талдау және рефлексия жүргізу 8.2.1.2 шартты белгілер мен карталардың қосымша сипаттамаларының элементтерін қолдану негізінде тақырыптық карталарды оқу 8.2.1.3 контурлық картада географиялық номенклатура объектілерін көрсету	9.2.1.1 маңызды қазақстандық географиялық, туристік нысандарды, үдерістер мен құбылыстарды карталардан көрсету барысында сипаттау 9.2.1.2 Қазақстанның географиялық номенклатура нысандарын картадан көрсету 9.2.1.3 Қазақстанның әкімшілік – аумақтық бөлінісін сипаттап, сандық және сапалық өзгерістерді талдау
	2.2. Географиялық деректер	7.2.2.1 материктердің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттау	8.2.2.1 ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып,	9.2.2.1 жерді қашықтықтан зерделеудің әдістерін сипаттап, маңыздылығы мен

	базасы	7.2.2.1 сағаттық белдеу картасын зерттеу арқылы жергілікті және стандартты уақытты табу.	географиялық деректер базасын құру	ерекшеліктерін түсіндіру 9.2.2.2 шаруашылық пен ғылым салаларында геоақпараттық технологияларын қолданудың маңыздылығын сипаттау
3. Физикалық география	3.1 Литосфера	7.3.1.1 литосфераның құрылысы мен заттық құрамын анықтау 7.3.1.2 жердің тектоникалық құрылымы мен литосфералық плиталардың орналасуын картадан көрсету және сипаттау 7.3.1.3 жер қыртысының тектоникалық қозғалыстарын талдау: дрейф, коллизия, субдукция, спрединг 7.3.1.4.дүние жүзінде және Қазақстанда литосфералық катаклизмдердің себеп-салдарын, таралуын түсіндіру 7.3.1.5 қазақстандық компонент негізінде литосфералық катаклизмдер барысында өзін өзі ұстау ережелерін түсіндіру 7.1.1.6 географиялық нысандарды, құбылыстардың және үдерістердің ерекшеліктерін графикалық түрде көрсете алу: диаграмма, профиль, график	8.3.1.1 жер бедерінің қалыптасуы мен таралу заңдылықтарын зерттеу 8.3.1.2 географиялық мәліметтер базасын қалыптастырып, жер пішіндерін жіктеу 8.3.1.3 жоспар бойынша бедер пішіндерін сипаттау 8.3.1.4.Әр түрлі материктер мен мұхиттарда орналасқан ұқсас орографиялық бірліктерді салыстыру 8.3.1.5 тау жыныстары мен минералдарды әртүрлі белгілер бойынша жіктеу 8.3.1.6 тау жыныстары мен минералдардың қалыптасу заңдылықтарына байланысты пайдалы қазбалардың таралуын талдау 8.3.1.7 тау жыныстары мен минералдардың қасиеттерін анықтау 8.3.1.8 тау жыныстарының жасын анықтау әдістерін түсіндіру 8.3.1.9 геохронологиялық кесте мен тектоникалық қозғалыстарды талдау негізінде жер қыртысы мен жер бедерінің қалыптасуындағы маңызды кезеңдерді бөліп көрсету 8.3.1.10 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде жер бедерінің адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсеріне баға беру	9.3.1.1 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде Қазақстанның жер бедерінің геологиялық тарихын және тектоникалық құрылымын анықтау 9.3.1.2 Қазақстанның басты орографиялық нысандарын сипаттау 9.3.1.3 қазақ оронимдерін жіктеп, мағынасын түсіндіру және транслитерациясын үш тілде ұсыну 9.3.1.4 Қазақстанның минералды ресурстарының таралу заңдылықтарын анықтау 9.3.1.5 Қазақстанның минералды ресурстарына баға беру 9.3.1.6 минералды ресурстарды игерумен байланысты проблемаларды топтастыру және Қазақстанның әртүрлі аймақтары бойынша оларды шешудің жолдарын ұсыну
	3.2 Атмосфера	7.3.2.1 атмосфераның құрамын сипаттау 7.3.2.2 атмосфераның құрылысы мен қабаттарының ерекшеліктерін графикалық түрде бейнелеп, түсіндіру	8.3.2.1 климат құраушы факторларды талдау 8.3.2.2 климаттық карталарды талдау негізінде атмосфераның ғаламдық айналымын түсіндіру	9.3.2.1 Қазақстан климатын қалыптастырушы факторларды талдау 9.3.2.2 Қазақстанның климаттық жағдайы мен климаттық ресурсын

		<p>7.3.2.3 «ауа райы», «климат» ұғымын түсіндіру</p> <p>7.3.2.4 метеорологиялық элементтер мен құбылыстарды сипаттап, зерттеу маңыздылығын анықтау</p> <p>7.3.2.5 жергілікті компонентті қамту негізінде метеорологиялық элементтердің көрсеткіштерін графикалық түрде көрсету</p> <p>7.3.2.6 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде қолайсыз атмосфералық құбылыстарды талдай отырып, сақтану шараларын ұсыну</p>	<p>8.3.2.3 климаттық белдеулердің ерекшеліктерін талдау</p> <p>8.3.2.4 әр түрлі материктерде орналасқан ұқсас климаттық белдеулерді салыстыру</p> <p>8.3.2.5 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде климаттың адамзаттың өмірі мен экономикалық қызметіне әсерін бағалау</p> <p>8.3.2.6 адам әрекетінің атмосфераға тигізетін кері әсерін түсіндіріп, оларды шешу жолдарын ұсыну(қазақстандық компонент мысалында)</p>	<p>талдау</p> <p>9.3.2.3 Қазақстанда атмосфералық қолайсыз және қауіпті құбылыстардың қалыптасуын, таралу аумақтарын картада көрсетіп, сақтану шараларын ұсыну</p> <p>9.3.2.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде қазақ халқының атмосфералық және климаттық құбылыстарды номинациялау ерекшеліктерін анықтау</p>
3.3 Гидросфера	<p>7.3.3.1 гидросфера және оның құрамдас бөліктерін сипаттап, су ресурстарының маңыздылығын түсіндіру</p> <p>7.3.3.2 дүниежүзілік мұхиттың құрамын, географиялық жағдайын сипаттау</p> <p>7.3.3.3 мұхит суының қасиеттері мен қозғалысына әсер ететін факторларды анықтау</p> <p>7.3.3.4 өзен аңғарының құрылымын анықтау</p> <p>7.3.3.5 көлдердің шығу тегі, ағыны және тұздылығы бойынша жіктеңіз</p> <p>7.3.3.6 мұздықтар мен жер асты суларының пайда болу шарттарын сипаттап, шаруашылық қызметте пайдалану мысалдарын көрсету</p> <p>7.3.3.7 су нысандарының ластануларын жіктеп, қорғау жолдарын ұсыну</p>	<p>8.3.3.1 құрлық суларының қалыптасу факторларын анықтау</p> <p>8.3.3.2 әр түрлі материктердегі өзеннің қоректену түрлерінің айырмашылықтары мен гидрологиялық режимін түсіндіру</p> <p>8.3.3.3. дүние жүзінің және Қазақстанның көлдері мен мұздықтарын жоспар бойынша сипаттау</p> <p>8.3.3.4 құрлық суларының негізгі түрлерінің шаруашылық маңызын түсіндіру (қазақстандық компонент мысалында)</p> <p>8.3.3.5 жергілікті компонентті қосымша қамти отырып, құрлық суларының экологиялық проблемаларын шешу жолдарын ұсыну</p> <p>8.3.3.6 жергілікті компонент негізінде су апаттарының алдын алу жолдарын ұсыну</p>	<p>9.3.3.1 Қазақстанның ішкі суларын географиялық деректер базасын кеңейту үшін сипаттау: өзендер мен көлдер, мұздық тар мен мәңгі тоң, жерасты сулары</p> <p>9.3.3.2 Қазақстанның су ресурстарына экономикалық тұрғыдан баға беру</p> <p>9.3.3.3 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде су ресурстарының экологиялық проблемаларын талдап, шешу жолдарын ұсыну</p>	
3.4 Биосфера	<p>7.3.4.1 биосфераның құрамын, құрылымын, шекаралары мен қасиеттерін анықтау</p> <p>7.3.4.2 Материктердегі флора мен фаунаның типтік эндемикалық өкілдерін анықтау</p> <p>7.3.4.3 Топырақ түзуші факторларға сипаттама беріп, Қазақстанда топырақ түрлерінің таралуын анықтау</p> <p>7.3.4.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде топырақ ресурстарына баға беру</p>	<p>8.3.4.1 табиғат зоналары мен биіктік белдеулерінің қалыптасуын түсіндіру</p> <p>8.3.4.2 табиғат зоналарын жоспар бойынша сипаттау</p> <p>8.3.4.3 әр материкте орналасқан ұқсас табиғат зоналар мен биіктік белдеулерді салыстыру</p> <p>8.3.4.4 мұхиттағы тіршілік дүниесінің таралуын анықтау</p>	<p>9.3.4.1 Қазақстанның табиғат зоналары мен биіктік белдеулеріне салыстырмалы талдау жасау</p> <p>9.3.4.2 қорықтар, қорықшалар, ұлттық саябақтар ерекше қорғалатын аумақтардың құрылу мақсатын түсіндіру</p> <p>9.3.4.3 Қазақстанның табиғи мұрасына баға беру</p>	

		7.3.4.5 топырақтардың экологиялық проблемаларын жіктеп, шешу жолдарын ұсыну	8.3.4.5 өсімдіктер мен жануарлар әлемін қорғаудың қажеттілігін дәлелдеп, қорғау жолдарын ұсыну	9.3.4.4 ноосфераның қалыптасу шарттарын зерттеп, Қазақстанның ноосфера дамуына қосқан өзіндік үлесін бағалау
	3.5 Табиғи-аумақтық кешендер	7.3.5.1 географиялық қабық, мұхиттар және материктер, зоналар және белдеулер, ландшафттар табиғи-аумақтық кешендерінің қалыптасуын түсіндіру 7.3.5.2 туған өлкенің туристік табиғи-аумақтық кешендерін жоспар бойынша сипаттау және өлкетану деректер базасын әртүрлі формада ұсыну	8.3.5.1 географиялық қабықтың құрамы мен құрылысын графикалық түрде көрсетіп, түсіндіру 8.3.5.2 географиялық қабық заңдылықтарының маңыздылығын түсіндіру	9.3.5.1 Қазақстанның ірі табиғи кешендерін, туристік аймақтарды жоспар бойынша сипаттау 9.3.5.2 қазақтың табиғи хоронимдерін жіктеп, мағынасын түсіндіріп, транслитерациясын үш тілде ұсыну 9.3.5.3 жергілікті компонент негізінде антропогендік факторлардың табиғат кешендеріне әсерін зерттеу және антропогендік ландшафттарды жақсарту жолдарын ұсыну
4. Әлеуметтік география	4.1 Халық географиясы	7.4.1.1 халық санының өзгеру себептерін атау 7.4.1.2 дүниежүзі халқықтарының этнолингвистикалық жіктелінуін түсіндіру, түрлі халықтар мен елдердің, мәдениеттердің өзара байланыстары мен өзара тәуелділігін түсіну 7.4.1.3 дүние жүзі халқының діни құрамы мен діндердің таралу аймақтарын анықтау 7.4.1.4 халықтың этникалық және діни құрамына байланысты дүниежүзінің тарихи-мәдени өркениеттік аймақтарының қалыптасуын түсіндіру, қоғамда, елде және одан тыс жерлерде ұлттық – тарихи және мәдени мұраны ілгерлетуге қатысуға ұмтылу 7.4.1.5 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ұлттаралық және дінаралық келісімнің қажеттілігін дәлелдеу және қалыптастыру жолдарын ұсыну, Қазақстандағы этносаралық және конфессия аралық келісімнің маңыздылығын түсіндіру	8.4.1.1 "халықтың ұдайы өсуі" ұғымын түсіндіру 8.4.1.2 дүниежүзі елдерін халықтың ұдайы өсу түрі бойынша жіктеу 8.4.1.3 елдердің демографиялық жағдайын талдап, демографиялық көрсеткіштерін есептеу: халық саны, туу және өлім коэффициенттері, табиғи және механикалық өсім, жалпы өсім, жас-жыныстық көрсеткіштер, ұлттық және діни құрамы бойынша 8.4.1.4 елдердің демографиялық көрсеткіштерін графикалық түрде ұсынып, түсіндіру 8.4.1.5 дүниежүзі елдерін демографиялық проблемалары бойынша жіктеу 8.4.1.6 "демографиялық саясат" ұғымын түсіндіре отырып жекелеген дүниежүзі елдеріне қатысты демографиялық саясаттың өзіндік моделін ұсыну, еңбек және шығармашылық үдерісіндегі креативтілікті көрсету	9.4.1.1 Қазақстан халқының саны мен көбеюіне әсер ететін факторларды анықтау 9.4.1.2 халықтың ұлттық және діни құрамын сипаттау, Қазақстан халқы Ассамблеясын құрудың маңыздылығын түсіндіру. Қазақстан этностарының ұлттық салт-дәстүрлерін бағалап, қазақстандық қоғамдағы бірлік пен рухани келісімді құрметтеу 9.4.1.3 Қазақстандағы көші-қон үдерістерді талдап, басты бағыттары мен проблемаларын анықтау 9.4.1.4 көші-қон саясатының өзіндік үлгісін ұсыну 9.4.1.5 қазақстандық көрсеткіштер негізінде еңбек ресурстарының сандық, сапалық құрамына баға беру 9.4.1.6 Қазақстанның демографиялық жағдайын талдап, демографиялық саясаттың өзіндік моделін ұсыну 9.4.1.7 Қазақстандағы елді мекендерді

				жіктеу 9.4.1.8 елді мекендердің түрлері мен функционалды зоналарын сипаттау 9.4.1.9 урбандалу үдерісінің себеп-салдарын түсіндіру арқылы онымен байланысты проблемалардың шешу жолдарын ұсыну 9.4.1.10 Қазақстандағы урбандалу үдерісіне баға беру
5. Экономикалық география	5.1 Табиғи ресурстар	7.5.1.1 табиғи ресурстарды жіктеу 7.5.1.2 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде табиғи-туристік рекреациялық ресурстардың таралу заңдылықтарын талдау 7.5.1.3 табиғи ресурстардың шоғырлануын картада көрсету 7.5.1.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде табиғи ресурстарды игерумен байланысты проблемаларды талдап, шешу жолдарын ұсыну	8.5.1.1 Қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде табиғи ресурстарды экономикалық және экологиялық тұрғыдан бағалау 8.5.1.2 жекелеген дүниежүзі аймақтарының табиғи-ресурстық, рекреациялық әлеуетін бағалау және әлемнің тұтастығын, адамның, қоғамның және табиғаттың өзара тәуелділігін түсіндіру	9.5.1.1 Қазақстанның табиғи-ресурстық әлеуетін бағалау. Туған жердің ресурстарына ұқыпты және жауапкершілікпен қарау, планетаның экологиясын сақтауға үлес қосу 9.5.1.2 Қазақстанда жекелеген табиғи-рекреациялық ресурстарды ~~өңдеу технологиясын~~ сипаттап, орталықтары мен дайын өнім түрлерін анықтау 9.5.1.3 табиғатты пайдалану үлгілері мен түрлерін жіктеу негізінде проблемаларды анықтау және шешу жолдарын ұсыну 9.5.1.4 жергілікті компонент негізінде табиғатты пайдалануға байланысты зерттеу жүргізу
	5.2 Әлеуметтік-экономикалық ресурстар	7.5.2.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде экономиканың құрылымын сипаттау (кәсіпорын, мекеме, сала, инфрақұрылым)	8.5.2.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде экономикалық инфрақұрылымның элементтерін сипаттап, маңыздылығына баға беру	9.5.2.1 ғылыми-техникалық революция үдерісін, даму бағыттарын талдау, зерттеулерді жоспарлау, деректерді талдау және өз тұжырымдары туралы ақпараттандыру арқылы жаһандық тақырыптар мен мәселелерді зерттеу қабілетін дамыту 9.5.2.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде адам әлеуетінің даму индексі көрсеткіштерін анықтап, елдерді салыстыру

	<p>5.3 Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы</p>	<p>7.5.3.1 шаруашылықтың салалық құрылымына сипаттама беру (өндіру және өңдеу өнеркәсібі, ауыл шаруашылығы, көлік кешені, қызмет көрсету) және экономика салаларының маңызын түсіндіру</p>	<p>8.5.3.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде өндіруші және өңдеуші, қызмет саласы шаруашылық түрлерін жіктеу 8.5.3.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ауылшаруашылық және өнеркәсіп өндірісін, қызмет саласын ұйымдастыру түрлерін сипаттау 8.5.3.3 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ауыл шаруашылық және өнеркәсіп өндірісін, қызмет саласын орналастыру факторларын талдау 8.5.3.4 дүниежүзі шаруашылығының бір саласының маңыздылығын түсіндіру</p>	<p>9.5.3.1 Қазақстанның өнеркәсіп және ауылшаруашылығы салаларын жоспар бойынша сипаттау 9.5.3.2 Қазақстанның көлік саласы мен қызмет көрсету салаларының маңыздылығын анықтау 9.5.3.3 Қазақстанның экономикалық аудандарының шаруашылық салаларын анықтап, мамандануын түсіндіру 9.5.3.4 Қазақстанның халықаралық еңбек бөлінісіндегі орнын анықтау. Қазіргі әлемдегі әртүрлі елдердің өзара байланысы мен өзара тәуелділігін түсіну 9.5.3.5 экономиканың даму көрсеткіштерін сипаттау: ЖІӨ, ЖҰӨ оның ішінде жан басына шаққанда көрсеткішін 9.5.3.6 Қазақстанның әлемдік шаруашылықтағы және экономикалық интеграциядағы мүдделері мен мақсаттарын, орнын анықтау, елдер мен халықтар арасындағы өзара қарым-қатынастардағы қоғамдық дипломатияның маңыздылығын түсіндіру</p>
<p>6. Елтану және саяси география негіздері</p>	<p>6.1 Дүние жүзі елдері</p>	<p>7.6.1.1 Саяси картаның негізгі нысандарын анықтау 7.6.1.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдерді географиялық орнына байланысты топтастыру 7.6.1.3 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдердің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттау 7.6.1.4 мемлекеттерді ауданы мен халқы бойынша топтастыру 7.6.1.5 жоспар бойынша дүниежүзіндегі мемлекеттердің бірінің географиялық жағдайын</p>	<p>8.6.1.1 саяси картаның басты нысандарын сипаттау және елдердің географиялық жағдайына салыстырмалы талдау жасау 8.6.1.2 елдерді басқару формасы және мемлекеттік құрылымы бойынша топтастыру 8.6.1.3 саяси картаның сандық және сапалық өзгерістерін талдау 8.6.1.4 әр түрлі елдердің саяси интеграциясының өзара байланысының және өзара тәуелділігінің қажеттілігін түсіндіру</p>	<p>9.6.1.1 дүниежүзі елдерін дамудың әлеуметтік-экономикалық деңгейі бойынша топтастырып, Қазақстанның осы типологиядағы орнын анықтау 9.6.1.2 Қазақстанның Халықаралық ұйымдарға қатысын анықтау, нақты мысалдар арқылы дүние жүзіндегі әртүрлі елдердің өзара байланысы мен өзара тәуелділігін көрсету 9.6.1.3 Қазақстан Республикасының әлеуметтік, экономикалық, саяси-географиялық жағдайына кешенді баға</p>

		сипаттау		беру 9.6.1.4 Қазақстан Республикасы туралы кешенді географиялық ақпаратты түрлі мақсатты аудиториялар үшін дайындау, дүниежүзінің бейбіт және тұрақты дамуын қамтамасыз етуге ұмтылу
--	--	----------	--	---

2. Оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған "География" оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

3. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі					3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі						
21. Бағдарламада оқыту мақсаттарын пайдалану ыңғайлылығы үшін кодтау енгізілді. Кодтық белгіде бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында "7" - сынып, "2.1" - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, "4" - оқыту мақсатының реттік саны.					21. Бағдарламада оқыту мақсаттарын пайдалану ыңғайлылығы үшін кодтау енгізілді. Кодтық белгіде бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар – бөлім мен бөлімшенің, төртінші сан – оқыту мақсатының реттік санын білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4. кодында "7" - сынып, "2.1" - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, "4" - оқыту мақсатының реттік саны.						
1. Оқыту мақсаттары:					1. Оқыту мақсаттары:						
Білім алушылар білуі тиіс:					Білім алушылар білуі тиіс:						
Бөлім	Бөлімше	7-сынып	8-сынып	9- сынып	Бөлім	Бөлімше	7-сынып	8-сынып	9-сынып		
1. Географиялық зерттеу әдістері	1.1 Зерттеулер және зерттеушілер	7.1.1.1 географияның зерттеу нысандарын анықтайды; 7.1.1.2 саяхатшылар мен зерттеушілердің география ғылымының дамуына қосқан үлесін сипаттап, баға береді; 7.1.1.3 географиялық	8.1.1.1 география ғылымының салаларға бөлінуін графикалық түрде көрсетіп түсіндіреді; 8.1.1.2 география ғылымы салаларындағы маңызды зерттеулерді	9.1.1.1 география ғылымының дамуына қосқан үлес туралы баяндайды; 9.1.1.2 география ғылымының қазіргі заманғы өзекті зерттеу проблемаларын анықтайды; 9.1.1.3	1. Географиялық зерттеу әдістері	1.1 Зерттеулер және зерттеушілер	7.1.1.1 география пәнінің зерттеу нысандарын анықтау 7.1.1.2 саяхатшылар мен зерттеушілердің география ғылымының дамуына қосқан үлесін сипаттап, баға беру 7.1.1.3	8.1.1.1 графикалық түрде географиялық ғылымның салаларға бөлінуін көрсету және түсіндіру 8.1.1.2 география ғылымы саласындағы маңызды зерттеулерді	9.1.1.1 география ғылымының дамуына үлес қосқан қазақстандықтардың зерттеулерінің маңыздылығын сипаттау 9.1.1.2 география ғылымының қазіргі заманғы өзекті зерттеу проблемаларын анықтау	7.1.1.1 оқу мақсаттарын нақтылау. Географияны зерттеуде ғылымды зерттеу нысандарын ғана	

	дерек көздермен жұмыс істейді: карта, сурет, мәтін, фотосуреттер, графикалық материалдар; 7.1.1.4 географиялық нысандардың қасиеттерін тәжірибелік жолмен анықтайды; 7.1.1.5 географиялық далалық зерттеу әдістерін қолданады, көрсеткіштерді тіркейді, жинақтайды, өңдейді, талдайды; 7.1.1.6 географиялық нысандардың, құбылыстардың және үдерістердің ерекшеліктерін графикалық түрде көрсете алады: сызба, диаграмма, профиль, график	анықтайды; 8.1.1.3 далалық, картографиялық, теориялық географиялық зерттеу әдістерінің мәнін түсіндіріп, қолданады; 8.1.1.4 қазақстандық компонентті қосымша қамтумен сандық және сапалық географиялық деректерді өңдеп, талдайды; 8.1.1.5 географиялық нысандардың, құбылыстардың және үдерістердің модельдерін түрлі материалдардан немесе түрлі техникалард	географиялық нысандар мен құбылыстарды номинациялау ерекшеліктерін анықтайды; 9.1.1.4 қазақ халқының халықтық географиялық терминдерінің мағынасын түсіндіреді; 9.1.1.5 зерттеу нәтижелерін түрлі академиялық формада ұсынады			Географиялық зерттеу әдістерін қолдану арқылы географиялық нысандарда құбылыстар мен процестердің қасиеттерін түрлі графикалық формада ұсыну: сызба, диаграмма, профиль, график	анықтау 8.1.1.3 географиялық зерттеулердің далалық, картографиялық және теориялық әдістерінің мәнін түсіндіру және оларды қолдану 8.1.1.4 сандық және сапалық географиялық деректерді талдап және өңдеп, зерттеу нәтижелерін әртүрлі формада ұсыну	9.1.1.3 географиялық нысандар мен құбылыстарды номинациялау ерекшеліктерін анықтау 9.1.1.4 қазақ халқының халықтық географиялық терминдерінің мағынасын түсіндіру 9.1.1.5 Қазақстанның туристік-ререациялық нысандарының картасызбасы мысалында зерттеу нәтижелерін ұсыну. Қазақстанның мәдени мұрасын, ұлттық құндылықтары мен дәстүрлерін құрметтеу	емес, сонымен бірге зерттеу тақырыбында түсіну 7.1.1.3 оқу мақсаты біріктірілді, ұсынылатын бағдарламада оқу мақсаты нақтыланды 8.1.1.4 оқу мақсаттарын нақтылау, зерттелетін тақырыптарды жүйелеу 9.1.1.1 оқу мақсаттарын нақтылау. Зерттеу маңыздылығын анықтау.
2. Картография және географиялық деректер базасы	2.1 Географиялық карталар	7.2.1.1 Шартты белгілерді пайдаланып, жергілікті жердің планын жасау. 7.2.1.2 картасхемаларды географиялық карталармен салыстыра отырып	8.2.1.1 тақырыптық және топографиялық, туристік карталардың қосымша сипаттамасының элементтерін жасау: профиль, диаграммалар,	9.2.1.1 маңызды қазақстандық географиялық, туристік нысандарды, үдерістер мен құбылыстарды карталардан көрсету барысында сипаттау 9.2.1.2 Қазақстанның географиялық номенклатура					

			а жасау арқылы ерекшеліктері мен қасиеттерін түсіндіреді; 8.1.1.6 зерттеу нәтижелерін түрлі формада ұсынады				картаграфиялық дағдыларды қалыптастыру. 7.2.1.3 географиялық, туристік карталарды масштабы, аумақты қамтуы, мақсаты бойынша жіктеп, ажырата білу	графиктер, кестелер, еңбек пен шығармашылыққа өзінің қатыстылығын талдау және рефлексия жүргізу 8.2.1.2 шартты белгілер мен карталардың қосымша сипаттамаларының элементтерін қолдану негізінде тақырыптық карталарды оқу 8.2.1.3 контурлық картада географиялық объектілерін көрсету	нысандарын картадан көрсету 9.2.1.3 Қазақстанның әкімшілік – аумақтық бөлінісін сипаттап, сандық және сапалық өзгерістерді талдау	7.2.1.1 жаратылыстану сабақтарында алған білімдерін бекітуге бағытталған 8.2.1.1 оқу мақсаттарын нақтылау, топографиялық карталармен жұмыс қосылды 9.2.1.3 оқу мақсаты бөлімді зерттеуде маңызды	
2. Картография және географиялық деректер базасы	2.1 Географиялық картала	7.2.1.1 тақырып бойынша картосхемалар жасай алады; 7.2.1.2 географиялық номенклатура нысандарын картадан көрсетеді	8.2.1.1 тақырыптық карталарды сипаттайтын қосымша элементтерді құрастырады: профиль, диаграмма, график, кесте; 8.2.1.2 географиялық шартты белгілер мен карталарды сипаттайтын қосымша элементтерді қолданумен тақырыптық карталарды оқиды; 8.2.1.3 географиялық	9.2.1.1 маңызды қазақстандық географиялық нысандарды, үдерістер мен құбылыстарды карталардан көрсету барысында сипаттайды; 9.2.1.2 Қазақстанның географиялық номенклатура нысандарын картадан көрсетеді			2.2. Географиялық деректер базасы	7.2.2.1 материктердің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттау 7.2.2.1 сағаттық белдеу картасын зерттеу арқылы жергілікті және	8.2.2.1 ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолданы отырып, географиялық деректер базасын құру	9.2.2.1 жерді қашықтықтан зерделеудің әдістерін сипаттап, маңыздылығы мен ерекшеліктерін түсіндіру 9.2.2.2 шаруашылық пен ғылым салаларында геоақпараттық	

			номенклатура нысандарын кескін картадан көрсетеді				стандартты уақытты табу.		технологияларын қолданудың маңыздылығын сипаттау		
	2.2. Географиялық деректер базасы	7.2.2.1 географиялық нысандарды топтастырып кесте түрінде көрсетеді	8.2.2.1 ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдана отырып, географиялық деректер базасын құрастырады	9.2.2.1 жерді қашықтықтан зерделеудің әдістерін сипаттап, маңыздылығы мен ерекшеліктерін түсіндіреді; 9.2.2.2 шаруашылық пен ғылым салаларында геоақпараттық технологияларын қолданудың маңыздылығын сипаттайды	3. Физикалық география	3.1 Литосфера	7.3.1.1 литосфераның құрылысы мен заттық құрамын анықтау 7.3.1.2 жердің тектоникалық құрылымы мен литосфералық плиталардың орналасуын картадан көрсету және сипаттау 7.3.1.3 жер қыртысының тектоникалық қозғалыстарын талдау: дрейф, коллизия, субдукция, спрединг 7.3.1.4 дүние жүзінде және Қазақстанда литосфералық катаклизмдердің себеп-салдарын, таралуын түсіндіру 7.3.1.5 қазақстандық компонент	8.3.1.1 жер бедерінің қалыптасуы мен таралу заңдылықтарын зерттеу 8.3.1.2 географиялық мәліметтер базасын қалыптастырып, жер пішіндерін жіктеу 8.3.1.3 жоспар бойынша бедер пішіндерін сипаттау 8.3.1.4 әр түрлі материктер мен мұхиттарда орналасқан ұқсас орографиялық бірліктерді салыстыру 8.3.1.5 тау жыныстары мен минералдарды әртүрлі белгілер бойынша жіктеу 8.3.1.6 тау жыныстары мен минералдардың	9.3.1.1 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде Қазақстанның жер бедерінің геологиялық тарихын және тектоникалық құрылымын анықтау 9.3.1.2 Қазақстанның басты орографиялық нысандарын сипаттау 9.3.1.3 қазақ оронимдерін түсіндіру және транслитерациясын үш тілде ұсыну 9.3.1.4 Қазақстанның минералды ресурстарының таралу заңдылықтарын анықтау 9.3.1.5 Қазақстанның минералды ресурстарына баға беру 9.3.1.6	7.2.2.1 нақты географиялық картамен жұмыс жасауға бағытталған 7.2.2.2 бөлімді оқу үшін өзекті	8.3.1.2 оқу мақсаттарын нақтылау
3. Физикалық география	3.1 Литосфера	7.3.1.1 литосфераның құрылысы мен заттық құрамын анықтайды; 7.3.1.2 жердің тектоникалық құрылымы мен литосфералық плиталардың орналасуын картадан көрсетеді және сипаттайды;	8.3.1.1 жер бедерінің қалыптасу және таралу заңдылықтары зерттейді; 8.3.1.2 жер бедері түрлерін жіктейді; 8.3.1.3 жер бедері	9.3.1.1 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде Қазақстанның жер бедерінің геологиялық тарихын және тектоникалық құрылымын анықтайды; 9.3.1.2 Қазақстанның							

		<p>7.3.1.3 жер қыртысының тектоникалық қозғалыстарын талдайды: дрейф, коллизия, субдукция, спрединг;</p> <p>7.3.1.4 дүние жүзінде және Қазақстанда литосфералық катаклизмдердің себеп-салдарын, таралуын түсіндіреді;</p> <p>7.3.1.5 литосфералық катаклизмдер барысында өзін өзі ұстау ережелерін қазақстандық компонент негізінде түсіндіреді</p>	<p>түрлерін жоспар бойынша сипаттайды;</p> <p>8.3.1.4 материктер мен мұхиттарда орналасқан ұқсас орографиялық бірліктерді салыстырады;</p> <p>8.3.1.5 тау жыныстары мен минералдардың түрлі белгілері бойынша жіктейді;</p> <p>8.3.1.6 тау жыныстары мен минералдардың қалыптасу заңдылықтарына байланысты пайдалы қазбалардың таралуына талдау</p>	<p>басты орографиялық нысандарын сипаттайды;</p> <p>9.3.1.3 қазақ оронимдерін жіктеп, мағынасын түсіндіреді және транслитерациясын үш тілде ұсынады;</p> <p>9.3.1.4 Қазақстанның минералды ресурстарының таралу заңдылықтарын анықтайды;</p> <p>9.3.1.5 Қазақстанның минералды ресурстарын өндіру және өндеудің басты орталықтарын картадан көрсетіп, сипаттайды;</p> <p>9.3.1.6 Қазақстанның минералды ресурстарына баға береді;</p> <p>9.3.1.7 минералды ресурстарды игерумен байланысты проблемаларды</p>		<p>негізінде литосфералық катаклизмдер барысында өзін өзі ұстау ережелерін түсіндіру</p> <p>7.1.1.6 географиялық нысандарды, құбылыстардың және үдерістердің ерекшеліктерін графикалық түрде көрсете алу: диаграмма, профиль, график</p>	<p>қалыптасу заңдылықтарын а байланысты пайдалы қазбалардың таралуын талдау</p> <p>8.3.1.7 тау жыныстары мен минералдардың қасиеттерін анықтау</p> <p>8.3.1.8 тау жыныстарының жасын анықтау әдістерін түсіндіру</p> <p>8.3.1.9 геохронологиялық кесте мен тектоникалық қозғалыстарды талдау негізінде жер қыртысы мен жер бедерінің қалыптасуындағы маңызды кезеңдерді бөліп көрсету</p> <p>8.3.1.10 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде жер бедерінің адамзат тіршілігі мен</p>	<p>минералды ресурстарды игерумен байланысты проблемаларды топтастыру және Қазақстанның әртүрлі аймақтары бойынша оларды шешудің жолдарын ұсыну</p>	
--	--	---	---	--	--	--	--	---	--

8.3.1.9 зерттелетін

			жасайды; 8.3.1.7 тау жыныстары мен минералдард ың қасиеттерін анықтайды; 8.3.1.8 тау жыныстарын ың жасын анықтау әдістерін түсіндіреді; 8.3.1.9 геологиялық жылса нау мен геохроноло гиялық кестені талдап, жер қыртысының және тіршіліктің дамуындағы ірі кезеңдері мен геологиялық оқиғаларды ажырата алады; 8.3.1.10 жергілікті компо нентті	топтастырады және Қазақстанның әртүрлі аймақтары бойынша оларды шешудің жолдарын ұсынады				шаруашылығын а тигізетін әсеріне баға беру		тақырыпты логикалық ойлауға бағытталған
					3.2 Атмосф ера	7.3.2.1 атмосфераның құрамын сипаттау 7.3.2.2 атмосфераның құрылысы мен қабаттарының ерекшеліктерін графикалық түрде бейнелеп, түсіндіру 7.3.2.3 «ауа райы», «климат» ұғымын түсіндіру 7.3.2.4 метеорологиялы қ элементтер мен құбылыстарды сипаттап, зерттеу маңыздылығын анықтау 7.3.2.5 жергілікті компонентті қамту негізінде метеорологиялы қ элементтердің көрсеткіштерін графикалық	8.3.2.1 климат құраушы факторларды талдау 8.3.2.2 климаттық карталарды талдау негізінде атмосфераның ғаламдық айналымын түсіндіру 8.3.2.3 климаттық белдеулердің ерекшеліктерін талдау 8.3.2.4 әр түрлі материктерде орналасқан ұқсас климаттық белдеулерді салыстыру 8.3.2.5 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде климаттың адамзаттың өмірі мен экономикалық қызметіне	9.3.2.1 Қазақстан климатын қалыптастыру шы факторларды талдау 9.3.2.2 Қазақстанның климаттық жағдайы мен климаттық ресурсын талдау 9.3.2.3 Қазақстанда атмосфералық қолайсыз және қауіпті құбылыстардың қалыптасуын, таралу аумақтарын картада көрсетіп, сақтану шараларын ұсыну 9.3.2.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде қазақ халқының атмосфералық және климаттық құбылыстарды номинациялау ерекшеліктерін анықтау		

			қосымша қамту негізінде жер бедерінің адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсеріне баға береді			түрде көрсету 7.3.2.6 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде қолайсыз атмосфералық құбылыстарды талдай отырып, сақтану шараларын ұсыну	әсерін бағалау 8.3.2.6 адам әрекетінің атмосфераға тигізетін кері әсерін түсіндіріп, оларды шешу жолдарын ұсыну(қазақстандық компонент мысалында)		7.3.2.3 оқу мақсаттарын нақтылау, екі ұғымды салыстыру 7.3.2.5 оқу мақсаттарын біріктіру және нақтылау 8.3.2.2 оқу мақсаттарын нақтылау 8.3.2.3 оқу мақсаттарын нақтылау 9.3.2.2 , 9.3.2.3 оқу мақсаттарын біріктіру, табиғи ресурстарды салыстыру және талдау
3.2 Атмосфера	7.3.2.1 атмосфераның құрамын сипаттайды; 7.3.2.2 атмосфераның құрылысы мен қабаттарының ерекшеліктерін графикалық түрде бейнелеп, түсіндіреді; 7.3.2.3 "ауа райы" ұғымын түсіндіреді; 7.3.2.4 метеорологиялық элементтер мен құбылыстарды сипаттап, зерттеу маңыздылығын анықтайды; 7.3.2.5 метеорологиялық элементтердің	8.3.2.1 климат қалыптастырушы факторларды талдайды; 8.3.2.2 атмосфераның ғаламдық циркуляциясын талдап, түсіндіреді; 8.3.2.3 климаттық белдеулерді талдайды; 8.3.2.4 әр материкте орналасқан ұқсас климаттық белдеулерді салыстырады; 8.3.2.5	9.3.2.1 Қазақстан климатын қалыптастырушы факторларды талдайды; 9.3.2.2 Қазақстанның климаттық жағдайын талдайды; 9.3.2.3 Қазақстанның климаттық ресурстарын бағалайды; 9.3.2.4 Қазақстанда атмосфералық қолайсыз және қауіпті құбылыстардың қалыптасуын, таралу аумақтарын картада көрсетіп, сақтану шараларын ұсынады;	3.3 Гидросфера	7.3.3.1 гидросфера және оның құрамдас бөліктерін сипаттап, су ресурстарының маңыздылығын түсіндіру 7.3.3.2 дүниежүзілік мұхиттың құрамын, географиялық жағдайын сипаттау 7.3.3.3 мұхит суының қасиеттері мен қозғалысына әсер ететін факторларды анықтау 7.3.3.4 өзен аңғарының	8.3.3.1 құрлық суларының қалыптасу факторларын анықтау 8.3.3.2 әр түрлі материктердегі өзеннің қоректену түрлерінің айырмашылықтары мен гидрологиялық режимін түсіндіру 8.3.3.3. дүние жүзінің және Қазақстанның көлдері мен мұздықтарын жоспар бойынша сипаттау 8.3.3.4 құрлық	9.3.3.1 Қазақстанның ішкі суларын географиялық деректер базасын кеңейту үшін сипаттау: өзендер мен көлдер, мұздықтар мен мәңгі тоң, жерасты сулары 9.3.3.2 Қазақстанның су ресурстарына экономикалық тұрғыдан баға беру 9.3.3.3 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде су ресурстарының экологиялық проблемаларын талдап, шешу жолдарын ұсыну		

		көрсеткіштерін өлшеп, метеорологиялық құрал-жабдықтарды қолданумен тіркейді; 7.3.2.6 жергілікті жер мүмкіндігі бойынша температура, қысым, жел, бұлттылық, жауын-шашын, ылғалдылық метеорологиялық элементтерінің көрсеткіштері бойынша синоптикалық графикалық материалдарды жасайды; 7.3.2.7 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде қолайсыз атмосфералық құбылыстарды талдай отырып, сақтану шараларын ұсынады	жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде климаттың адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсеріне баға береді; 8.3.2.6 адамзат әрекетінің атмосфера мен климатқа тигізетін кері әсерін топтастырады, шешу жолдарын ұсынады (қазақстандық компонент негізінде)	9.3.2.5 жергілікті компонентті қамту негізінде қазақ халқының атмосфералық және климаттық құбылыстарды номинациялау ерекшеліктерін анықтайды			құрылымын анықтау 7.3.3.5 көлдердің шығу тегі, ағыны және тұздылығы бойынша жіктеңіз 7.3.3.6 мұздықтар мен жер асты суларының пайда болу шарттарын сипаттап, шаруашылық қызметте пайдалану мысалдарын көрсету 7.3.3.7 су нысандарының ластануларын жіктеп, қорғау жолдарын ұсыну	суларының негізгі түрлерінің шаруашылық маңызын түсіндіру (қазақстандық компонент мысалында) 8.3.3.5 жергілікті компонентті қосымша қамти отырып, құрлық суларының экологиялық проблемаларын шешу жолдарын ұсыну 8.3.3.6 жергілікті компонент негізінде су апаттарының алдын алу жолдарын ұсыну			7.3.3.1 оқу мақсаттарын нақтылау, логикалық ойлануға бағытталған 7.3.3.4 , 7.3.3.6 ішкі суларды зерттеуді қосу 8.3.3.1 оқу мақсаттарын нақтылау
	3.3 Гидросфера	7.3.3.1 гидросфера және оның құрамдас	8.3.3.1 құрлық суларының	9.3.3.1 Қазақстанның ішкі суларын		3.4 Биосфера	7.3.4.1 биосфераның құрамын, құрылымын, шекаралары мен қасиеттерін анықтау 7.3.4.2 Материктердегі флора мен фаунаның	8.3.4.1 табиғат зоналары мен биіктік белдеулерінің қалыптасуын түсіндіру 8.3.4.2 табиғат зоналарын жоспар бойынша сипаттау	9.3.4.1 Қазақстанның табиғат зоналары мен биіктік белдеулеріне салыстырмалы талдау жасау 9.3.4.2 қорықтар, қорықшалар, ұлттық саябақтар ерекше қорғалатын		8.3.3.2 логикалық ойлау реттілігі үшін оқу мақсаттарын нақтылау. Өзендердің қоректену түрлерін зерттеудің

	<p>бөліктерін сипаттайды; 7.3.3.2 су ресурстарының маңыздылығын түсіндіреді; 7.3.3.3 дүниежүзілік мұхиттың құрамын, географиялық жағдайын сипаттайды; 7.3.3.4 мұхит және оның құрамдас бөліктерін жоспар бойынша сипаттайды; 7.3.3.5 мұхит суының қасиеттеріне әсер ететін факторларды анықтайды; 7.3.3.6 мұхит суының қозғалыстарын жіктеп, түсіндіреді; 7.3.3.7 мұхиттар және теңіздермен байланысты апаттарды топтастырып, сақтану</p>	<p>қалыптасу жолдарын анықтайды; 8.3.3.2 құрлық суларының негізгі түрлерінің шаруашылық маңызын түсіндіреді (қазақстандық компонент негізінде); 8.3.3.3 өзен аңғарының құрылысын түсіндіреді; 8.3.3.4 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде өзендердің гидрологиялық режимін түсіндіреді; 8.3.3.5 дүние жүзінің және Қазақстанның көлдері мен мұздықтарының жоспар</p>	<p>топтастырады, көрсеткіштерін талдайды және сипаттайды: өзендер мен көлдер, мұздық тар мен мәңгі тоң, жерасты сулары; 9.3.3.2 қазақ гидронимдерін жіктеп, мағынасын түсіндіреді және транслитерациясын үш тілде ұсынады; 9.3.3.3 Қазақстанның су ресурстарына экономикалық баға береді; 9.3.3.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде су ресурстарының экологиялық проблемаларын талдап, шешу жолдарын ұсынады; 9.3.3.5 Қазақстандағы су ресурстарының геосаяси проблемаларын жіктеп шешу</p>			<p>типтік эндемикалық өкілдерін анықтау 7.3.4.3 Топырақ түзуші факторларға сипаттама беріп, Қазақстанда топырақ түрлерінің таралуын анықтау 7.3.4.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде топырақ ресурстарына баға беру 7.3.4.5 топырақтардың экологиялық проблемаларын жіктеп, шешу жолдарын ұсыну</p>	<p>8.3.4.3 әр материкте орналасқан ұқсас табиғат зоналар мен биіктік белдеулерді салыстыру 8.3.4.4 мұхиттағы тіршілік дүниесінің таралуын анықтау 8.3.4.5 өсімдіктер мен жануарлар әлемін қорғаудың қажеттілігін дәлелдеп, қорғау жолдарын ұсыну</p>	<p>аумақтардың құрылу мақсатын түсіндіру 9.3.4.3 Қазақстанның табиғи мұрасына баға беру 9.3.4.4 ноосфераның қалыптасу шарттарын зерттеп, Қазақстанның ноосфера дамуына қосқан өзіндік үлесін бағалау</p>	<p>өзектілігі 9.3.3.1 оқу мақсаттарын нақтылау 9.3.3.3 оқу мақсаттарын нақтылау 9.3.3.5 қосылмаған, су ресурстарының геосаяси мәселелері зерттелуде 10-</p>
				3.5 Табиғи-аумақтық кешендер	<p>7.3.5.1 географиялық қабық, мұхиттар және материктер, зоналар және белдеулер, ландшафтар табиғи-</p>	<p>8.3.5.1 географиялық қабықтың құрамы мен құрылысын графикалық түрде көрсетіп, түсіндіру 8.3.5.2</p>	<p>9.3.5.1 Қазақстанның ірі табиғи кешендерін, туристік аймақтарды жоспар бойынша сипаттау 9.3.5.2 қазақтың табиғи хоронимдерін</p>		

		шараларын ұсынады; 7.3.3.8 дүниежүзілік мұхит проблемаларын топтастырып, шешу жолдарын ұсынады	бойынша сипаттайды; 8.3.3.6 жергілікті компо нентті қосымша қамту негізінде құрлық суларының экологиялық проблемалар ын жіктеп, шешу жолдарын ұсынады; 8.3.3.7 жергілікті компо нентті қосымша қамту негізінде су апаттарының алдын алу шараларын ұсынады	жолдарын ұсынады: трансшекаралық өзендер, Каспий теңізінің мәртебесі			аумақтық кешендерінің қалыптасуын түсіндіру 7.3.5.2 туған өлкенің туристік табиғи-аумақтық кешендерін жоспар бойынша сипаттау және өлкетану деректер базасын әртүрлі формада ұсыну	географиялық қабық заңдылықтарын ың маңыздылығын түсіндіру	жіктеп, мағынасын түсіндіріп, транслитерациясын үш тілде ұсыну 9.3.5.3 жергілікті компонент негізінде антропогендік факторлардың табиғат кешендеріне әсерін зерттеу және антропогендік ландшафттарды жақсарту жолдарын ұсыну 9.3.5.2 қазақтың табиғи хоронимдерін жіктеп, мағынасын түсіндіріп, транслитерациясын үш тілде ұсыну 9.3.5.3 жергілікті компонент негізінде антропогендік факторлардың табиғат кешендеріне әсерін зерттеу және антропогендік ландшафттарды жақсарту жолдарын ұсыну	
	3.4 Биосфера	7.3.4.1 биосфераның құрамын, құрылымын, шекаралары мен қасиеттерін анықтайды; 7.3.4.2 өлкеге тән өсімдіктер мен жануарларды анықтайды және "Қызыл кітапқа"	8.3.4.1 табиғат зоналары мен биіктік белдеулерінің қалыптасуын түсіндіреді; 8.3.4.2 табиғат зоналарын	9.3.4.1 Қазақстанның табиғат зоналары мен биіктік белдеулеріне салыстырмалы талдау жасайды; 9.3.4.2 қорықтар, қорықшалар, ұлттық саябақтар ерекше қорғалатын	4. Әлеуметтік география	4.1 Халық географиясы	7.4.1.1 халық санының өзгеру себептерін атау 7.4.1.2 дүниежүзі халқықтарының	8.4.1.1 "халықтың ұдайы өсуі" түсіндіру 8.4.1.2	9.4.1.1 Қазақстан халқының саны мен көбеюіне әсер ететін факторларды анықтау	7.3.4.2 құрлықтардың флорасы мен фаунасының эндемикалық өкілдерін зерттеу 7.3.4.3 зерттелетін тақырыптардың логикалық бағыт үшін нақтылау 9.3.4.2 табиғат ескерткіштері қосылды 9.3.4.4 оқу мақсаттарын біріктіру. 9.3.3.4 , 9.3.4.5

		енген түрлерін атайды; 7.3.4.3 Қазақстанда топырақ түрлерінің таралуын анықтайды; 7.3.4.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде топырақ ресурстарына баға береді; 7.3.4.5 топырақтардың экологиялық проблемаларын жіктеп, шешу жолдарын ұсынады	жоспар бойынша сипаттайды 8.3.4.3 әр материкте орналасқан ұқсас табиғат зоналар мен биіктік белдеулерді салыстырады; 8.3.4.4 мұхиттағы тіршілік дүниесінің таралуын анықтайды; 8.3.4.5 өсімдік әлемі мен жануарлар дүниесін қорғау қажеттілігін дәлелдейді, қорғау жолдарын ұсынады	аумақтардың құрылу мақсатын түсіндіреді; 9.3.4.3 Қазақстанның табиғи мұрасына баға береді; 9.3.4.4 тақырыпқа қатысты қазақтың табиғи хоронимдерін жіктеп, мағынасын түсіндіреді және транслитерациясын үш тілде ұсынады; 9.3.4.5 ноосфераның қалыптасу шарттарын зерттейді; 9.3.4.6 Қазақстанның ноосфера дамуына қосқан өзіндік үлесін бағалайды			этнолингвистикалық алық жіктелінуін түсіндіру, түрлі халықтар мен елдердің, мәдениеттердің өзара байланыстары мен өзара тәуелділігін түсіну 7.4.1.3 дүниежүзі халқының діни құрамы мен діндердің таралу аймақтарын анықтау 7.4.1.4 халықтың этникалық және діни құрамына байланысты дүниежүзінің тарихи-мәдени өркениеттік аймақтарының қалыптасуын түсіндіру, қоғамда, елде және одан тыс жерлерде ұлттық – тарихи және мәдени мұраны ілгерлетуге қатысуға	дүниежүзі елдерін халықтың ұдайы өсу түрі бойынша жіктеу 8.4.1.3 елдердің демографиялық жағдайын талдап, демографиялық көрсеткіштерін есептеу: халық саны, туу және өлім коэффициенттері, табиғи және механикалық өсім, жалпы өсім, жас-жыныстық көрсеткіштер, ұлттық және діни құрамы бойынша 8.4.1.4 елдердің демографиялық көрсеткіштерін графикалық түрде ұсынып, түсіндіру 8.4.1.5 дүниежүзі елдерін демографиялық проблемалары бойынша жіктеу	9.4.1.2 халықтың ұлттық және діни құрамын сипаттау, Қазақстан халқы Ассамблеясын құрудың маңыздылығын түсіндіру. Қазақстан этностарының ұлттық салт-дәстүрлерін бағалап, қазақстандық қоғамдағы бірлік пен рухани келісімді құрметтеу 9.4.1.3 Қазақстандағы көші-қон үдерістерді талдап, басты бағыттары мен проблемаларын анықтау 9.4.1.4 көші-қон саясатының өзіндік үлгісін ұсыну 9.4.1.5 қазақстандық көрсеткіштер негізінде еңбек ресурстарының сандық, сапалық құрамына баға беру 9.4.1.6 Қазақстанның демографиялық жағдайын талдап, демографиялық саясаттың өзіндік	9.3.5.3 оқу мақсаттарын нақтылау, зерттелетін		
	3.5 Табиғи-аумақтық кешендер	7.3.5.1 географиялық қабық, материктер мен мұхиттар, зоналар және белдеулер, ландшафт табиғи-	8.3.5.1 географиялық қабықтың құрамы мен құрылысын графикалық түрде көрсетіп,	9.3.5.1 Қазақстанның ірі табиғи кешендерін жоспар бойынша сипаттайды; 9.3.5.2 қазақтың табиғи хоронимдерін								

		аумақтық кешендерінің қалыптасуын түсіндіреді; 7.3.5.2 туған өлкенің табиғи-аумақтық кешендерін жоспар бойынша сипаттайды және өлкетану деректер базасын әртүрлі формада ұсынады	түсіндіреді; 8.3.5.2 географиялық қабық заңдылықтарының маңыздылығын түсіндіреді	жіктеп, мағынасын түсіндіріп, транслитерациясын үш тілде ұсынады; 9.3.5.3 жергілікті компонент негізінде антропогендік факторлардың табиғат кешендеріне әсерін зерттейді; 9.3.5.4 антропогендік ландшафттарды жақсарту жолдарын ұсынады: рекультивация, мелиорация, ландшафттық дизайн			ұмтылу 7.4.1.5 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ұлтаралық және дінаралық келісімнің қажеттілігін дәлелдеу және қалыптастыру жолдарын ұсыну, Қазақстандағы этносаралық және конфессия аралық келісімнің маңыздылығын түсіндіру	8.4.1.6 "демографиялық саясат" ұғымын түсіндіретінін отырып жекелеген дүниежүзі елдеріне қатысты демографиялық саясаттың өзіндік моделін ұсыну, еңбек және шығармашылық үдерісіндегі креативтілікті көрсету	моделін ұсыну 9.4.1.7 Қазақстандағы елді мекендерді жіктеу 9.4.1.8 елді мекендердің түрлері мен функционалды зоналарын сипаттау 9.4.1.9 урбандалу үдерісінің себеп-салдарын түсіндіру арқылы онымен байланысты проблемалардың шешу жолдарын ұсыну 9.4.1.10 Қазақстандағы урбандалу үдерісіне баға беру	тақырыптарды жүйелеу
4. Әлеуметтік география	4.1 Халық географиясы	7.4.1.1 дүниежүзі халықтарының этнолингвистикалық жіктелінуін түсіндіреді; 7.4.1.2 дүние жүзі халқының діни құрамы мен діндердің таралу аймақтарын анықтайды; 7.4.1.3 халықтың	8.4.1.1 халық санын анықтау әдістерін түсіндіреді; 8.4.1.2 дүниежүзі елдерін халықтың ұдайы өсу түрі бойынша жіктейді; 8.4.1.3 елдердің	9.4.1.1 Қазақстан халқының ұлттық және діни құрамын анықтайды; 9.4.1.2 дүниежүзі халқы миграцияларының басты бағыттарын, себеп-салдарын түсіндіреді; 9.4.1.3 Қазақстандағы көші-қон үдерістерді талдап,	5. Экономикалық география	5.1 Табиғи ресурстар	7.5.1.1 табиғи ресурстарды жіктеу 7.5.1.2 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде табиғи-туристік рекреациялық 7.5.1.3 табиғи ресурстардың шоғырлануын картада көрсету 7.5.1.4 жергілікті компонентті	8.5.1.1 Қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде табиғи ресурстарды экономикалық және экологиялық тұрғыдан бағалау 8.5.1.2 жекелеген дүниежүзі аймақтарының табиғи-ресурстық, рекр	9.5.1.1 Қазақстанның табиғи-ресурстық әлеуетін бағалау. Туған жердің ресурстарына ұқыпты және жауапкершілікпен қарау, планетаның экологиясын сақтауға үлес қосу 9.5.1.2 Қазақстанда жекелеген табиғи-рекреациялық ресурстарды өңдеу технологиясын сипаттап,	8.4.1.1 халық санын анықтау әдістері 7-сыныпта оқу, 8-сыныпта халықтың өсуі ұғымын қарастырған жөн 9.4.1.1 оқу мақсаттарын нақтылау. Зерттелетін тақырыптарды

		этникалық және діни құрамына байланысты дүниежүзінің тарихи-мәдени өркениеттік аймақтарының қалыптасуын түсіндіреді; 7.4.1.4 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ұлтаралық және дінаралық келісімнің қажеттілігін дәлелдейді және қалыптастыру жолдарын ұсынады	демографиялық жағдайын талдап, басты демографиялық көрсеткіштерін есептейді: халық саны, туу және өлім коэффициенттері, табиғи және механикалық өсім, жалпы өсім, жас-жыныстық көрсеткіштер, ұлттық және діни құрам; 8.4.1.4 елдердің демографиялық көрсеткіштерін графикалық түрде ұсынып, түсіндіреді; 8.4.1.5 дүниежүзі елдерін	басты бағыттарын анықтайды; 9.4.1.4 көші-қон саясатының өзіндік үлгісін ұсынады; 9.4.1.5 қазақстандық көрсеткіштерді басқа елдердің көрсеткіштері мен салыстыру негізінде еңбек ресурстарының сандық, сапалық құрамына баға береді; 9.4.1.6 Қазақстанның демографиялық жағдайын талдап, демографиялық саясаттың өзіндік моделін ұсынады; 9.4.1.7 Қазақстандағы елді мекендерді жіктейді; 9.4.1.8 елді мекендердің түрлері мен функционалды зоналарын сипаттайды; 9.4.1.9 Қазақстандағы ойконимдерді			қосымша қамту негізінде табиғи ресурстарды игерумен байланысты проблемаларды талдап, шешу жолдарын ұсыну	саиялық әлеуетін бағалау және әлемнің тұтастығын, адамның, қоғамның және табиғаттың өзара тәуелділігін түсіндіру	орталықтары мен дайын өнім түрлерін анықтау 9.5.1.3 табиғатты пайдалану үлгілері мен түрлерін жіктеу негізінде проблемаларды анықтау және шешу жолдарын ұсыну 9.5.1.4 жергілікті компонент негізінде табиғатты пайдалануға байланысты зерттеу жүргізу	жүйелеу 9.4.1.2 оқу мақсаттарын нақтылау. Негізгі құндылықтарды қалыптастыру 9.4.1.5 оқу мақсаттарын нақтылау
					5.2	Әлеуметтік-экономикалық ресурстар	7.5.2.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде экономиканың құрылымын сипаттау (кәсіпорын, мекеме, сала, инфрақұрылым)	8.5.2.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде экономикалық инфрақұрылымның элементтерін сипаттап, маңыздылығын баға беру	9.5.2.1 ғылыми-техникалық революция үдерісін, даму бағыттарын талдау, зерттеулерді жоспарлау, деректерді талдау және өз тұжырымдары туралы ақпараттандыру арқылы жаһандық тақырыптар мен мәселелерді зерттеу қабілетін дамыту 9.5.2.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде адам әлеуетінің даму	

			демографиялық проблемалары бойынша жіктейді; 8.4.1.6 "демографиялық саясат" ұғымын түсіндіретін отырып дүниежүзінің жекелеген елдеріне қатысты демографиялық саясаттың өзіндік моделін ұсынады	жіктеп, мағынасын түсіндіреді және транслитерациясын үш тілде ұсынады; 9.4.1.10 Қазақстанның елді мекендері проблемаларын жіктеп, шешу жолдарын ұсынады; 9.4.1.11 урбандалу үдерісінің себеп-салдарын түсіндіру арқылы байланысты проблемалардың шешу жолдарын ұсынады; 9.4.1.12 Қазақстандағы урбандалу үдерісіне баға береді					индексі көрсеткіштерін анықтап, елдерді салыстыру	
5. Экономикалық география	5.1 Табиғи ресурстар	7.5.1.1 табиғи ресурстарды жіктейді; 7.5.1.2 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде табиғи ресурстардың таралу заңдылықтарын талдайды;	8.5.1.1 табиғи ресурстарды экономикалық және экологиялық тұрғыдан бағалайды; 8.5.1.2 дүниежүзінің жекелеген аймақтарының табиғи	9.5.1.1 Қазақстанның табиғи-ресурстық әлеуетін бағалайды; 9.5.1.2 Қазақстанда жекелеген табиғи ресурс-тарды өңдеу технологиясын сипаттап, орталықтары мен дайын өнім түрлерін атайды;	5.3 Дүниежүзілік шаруашылықтың салалық және аумақтық құрылымы	7.5.3.1 шаруашылықтың салалық құрылымына сипаттама беру (өндіру және өңдеу өнеркәсібі, ауыл шаруашылығы, көлік кешені, қызмет көрсету) және экономика салаларының маңызын түсіндіру	8.5.3.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде өндіруші және өңдеуші, қызмет саласы шаруашылық түрлерін жіктеу 8.5.3.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ауылшаруашылық және өнеркәсіп өндірісін, қызмет саласын ұйымдастыру түрлерін сипаттау 8.5.3.3 қазақстандық қосымша қамту негізінде ауыл шаруашылық және өнеркәсіп өндірісін, қызмет саласын	9.5.3.1 Қазақстанның өнеркәсіп және ауылшаруашылығы салаларын жоспар бойынша сипаттау 9.5.3.2 Қазақстанның көлік саласы мен қызмет көрсету салаларының маңыздылығын анықтау 9.5.3.3 Қазақстанның экономикалық аудандарының шаруашылық салаларын анықтап, мамандануын түсіндіру 9.5.3.4 Қазақстанның халықаралық еңбек бөлінісіндегі орнын анықтау. Қазіргі әлемдегі әртүрлі елдердің өзара байланысы мен өзара тәуелділігін түсіну 9.5.3.5 экономиканың даму көрсеткіштерін сипаттау: ЖІӨ, ЖҰӨ оның ішінде жан басына шаққанда		

		7.5.1.3 табиғи ресурстардың шоғырлануын картада көрсетеді; 7.5.1.4 жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде табиғи ресурстарды игерумен байланысты проблемаларды талдап, шешу жолдарын ұсынады	ресурстық әлеуетін бағалайды; 8.5.1.3 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде жекелеген табиғат ресурстарын өңдеу технологиясын сипаттай отырып, орталықтары мен дайын өнім түрлерін атайды	9.5.1.3 табиғатты пайдалану үлгілері мен түрлерін топтастырады; 9.5.1.4 тұрақты дамудың белгілері мен бағыттарын сипаттайды; 9.5.1.5 Қазақстанда табиғатты пайдалану проблемаларын анықтап, шешу жолдарын ұсынады; 9.5.1.6 жергілікті компонент негізінде табиғатты пайдалануға байланысты зерттеу жүргізеді			орналастыру факторларын талдау 8.5.3.4 дүниежүзі шаруашылығының бір саласының маңыздылығын түсіндіру	көрсеткішін 9.5.3.6 Қазақстанның әлемдік шаруашылықтағы және экономикалық интеграциядағы мүдделері мен мақсаттарын, орнын анықтау, елдер мен халықтар арасындағы өзара қарым-қатынастардағы қоғамдық дипломатияның маңыздылығын түсіндіру	8.5.1.1 оқу мақсаттарын нақтылау 9.5.1.1 оқу мақсаттарын нақтылау негізгі құндылықтарды қалыптастыру 9.5.1.3 оқу мақсаттарын нақтылау, зерттелетін тақырыптарды жүйелеу	
	5.2 Әлеуметтік-экономикалық ресурстар	7.5.2.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде көлік инфрақұрылым элементтерін сипаттап, маңыздылығына баға береді; 7.5.2.2 қазақстандық	8.5.2.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде экономикалық инфрақұрылымның элементтерін сипаттап,	9.5.2.1 ғылыми-техникалық революция үдерісін, даму бағыттарын талдайды; 9.5.2.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде адам әлеуетінің		5.4 Дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері мен көрсеткіштері				
					6. Елтану және саяси география негіздері	6.1 Дүниежүзі елдері	7.6.1.1 Саяси картаның негізгі нысандарын анықтау 7.6.1.2 қазақстандық компонентті	8.6.1.1 саяси картаның басты нысандарын сипаттау және елдердің географиялық жағдайына салыстырмалы	9.6.1.1 дүниежүзі елдерін дамудың әлеуметтік-экономикалық деңгейі бойынша топтастырып, Қазақстанның осы типологиядағы	

		компонентті қосымша қамту негізінде әлеуметтік инфрақұрылымының элементтерін сипаттап, маңыздылығына баға береді	маңыздылығына баға береді	даму индексі көрсеткіштерін анықтап, елдерді салыстырады; 9.5.2.3 Қазақстанда адам капиталы-ның әлеуетін арттыру жөнінде ұсыныстар әзірлейді; 9.5.2.4 Қазақстанның индустриялық-инновациялық даму бағыты анықтап, болжам жасайды; 9.5.2.5 Қазақстанның инновациялық инфрақұрылымының жағдайын талдап, дамыту жөнінде ұсыныстар әзірлейді; 9.5.2.6 Қазақстан аймақтарының инфрақұрылымын талдап, проблемаларды шешу жолдарын ұсынады			қосымша қамту негізінде елдерді географиялық орнына байланысты топтастыру 7.6.1.3 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдердің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттау 7.6.1.4 мемлекеттерді ауданы мен халқы бойынша топтастыру 7.6.1.5 жоспар бойынша дүниежүзіндегі мемлекеттердің бірінің географиялық жағдайын сипаттау	талдау жасау 8.6.1.2 елдерді басқару формасы және мемлекеттік құрылымы бойынша топтастыру 8.6.1.3 саяси картаның сандық және сапалық өзгерістерін талдау 8.6.1.4 әр түрлі елдердің саяси интеграциясының өзара байланысының және өзара тәуелділігінің қажеттілігін түсіндіру	орнын анықтау 9.6.1.2 Қазақстанның Халықаралық ұйымдарға қатысын анықтау, нақты мысалдар арқылы дүние жүзіндегі әртүрлі елдердің өзара байланысы мен өзара тәуелділігін көрсету 9.6.1.3 Қазақстан Республикасының әлеуметтік, экономикалық, саяси-географиялық жағдайына кешенді баға беру 9.6.1.4 Қазақстан Республикасы туралы кешенді географиялық ақпаратты түрлі мақсатты аудиториялар үшін дайындау, дүниежүзінің бейбіт және тұрақты дамуын қамтамасыз етуге ұмтылу	7.5.2.1 оқу мақсаттарын нақтылау, бастапқы кезеңде тақырыптарды зерттеудің өзектілігі	
5.3 Дүниежүзілік шаруашылықтың	7.5.3.1 ауыл шаруашылық, өнеркәсіп шаруашылық салаларын жіктеу	8.5.3.1 өндіруші және өңдеуші, қызмет саласы	9.5.3.1 Қазақстан шаруашылығы салаларын жоспар бойынша сипаттайды;	2. Оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған "География" оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады. 3. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.							

	салалық және аумақтық құрылымы	арқылы маңыздылығын түсіндіреді	шаруашылық түрлерін жіктейді; 8.5.3.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ауылшаруашылық және өнеркәсіп өндірісін, қызмет саласын ұйымдастыру түрлерін сипаттайды; 8.5.3.3 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде ауыл шаруашылық және өнеркәсіп өндірісін, қызмет саласын орналастыру факторларын талдайды; 8.5.3.4 дүниежүзі	9.5.3.2 Қазақстанның экономикалық аудандарының шаруашылық салаларын анықтап, мамандануын түсіндіреді		7.5.3.1 оқу мақсаттарын нақтылау, зерттелетін тақырыптарды жүйелеу 8.5.3.1 оқу мақсаттарын нақтылау 8.5.3.4 оқу мақсатын өзгерту, себебі мақсат оқушының жас ерекшелігіне сәйкес келмеді 9.5.3.1 оқу мақсаттарын нақтылау 9.5.3.2 оқу мақсаттарын нақтылау 9.5.3.4 оқу мақсаттарын нақтылау, негізгі құндылықтарды қалыптастыру
--	--------------------------------	---------------------------------	--	--	--	--

			шаруашылығы салаларын жоспар бойынша сипаттайды			
5.4	Дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістері мен көрсеткіштері			9.5.4.1 дүниежүзілік шаруашылықтың субъектілерін сипаттайды; 9.5.4.2 халықаралық географиялық еңбек бөлінісінің мәнін анықтайды; 9.5.4.3 халықаралық экономикалық қатынас түрлерін жіктеп, сипаттайды; 9.5.4.4 дүниежүзілік шаруашылықтың даму көрсеткіштерін сипаттайды: жалпы ішкі өнім, жалпы ұлттық өнім оның ішінде жан басына шаққанда; 9.5.4.5 дүниежүзілік шаруашылықтың модельдері мен аумақтық құрылымын		5.3 және 5.4

				талдайды; 9.5.4.6 дүниежүзілік шаруашылықтың даму үрдістерін талдайды; 9.5.4.7 Қазақстанның дүниежүзілік шаруашылықтағы орнын анықтайды; 9.5.4.8 Қазақстанның халықаралық экономикалық интеграциядағы мүдделері мен мақсаттарын, орнын анықтайды		бөлімшелердің бірігуі қолданыстағы оқу бағдарламасында 5.4 бөлімшесі 7-8 сыныптарда оқу мақсаттары жоқ. 5.3 және 5.4 бөлімшесінің оқу мақсаттары оқытылатын тақырыптарды қайталайды
6. Елтану және саяси география негіздері	6.1 Дүние жүзі елдері	7.6.1.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдерді географиялық орнына байланысты топтастырады; 7.6.1.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдердің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттайды;	8.6.1.1 саяси картаның басты нысандарын сипаттайды; 8.6.1.2 елдерді басқару формасы және мемлекеттік құрылымы бойынша топтастырады; 8.6.1.3 саяси картаның	9.6.1.1 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдерді экономикалық даму деңгейі бойынша топтастырады; 9.6.1.2 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде халықаралық ұйымдарды деңгейі және мақсаты бойынша топтастырады;		7.6.1.1 оқу мақсаттарын нақтылау 7.6.1.4 зерттелетін бөлімдегі оқу мақсатының өзектілігі Қалған оқу мақсаттары алынып тасталды себебі жас ерекшеліктеріне сәйкес келмейді 8.6.1.1 оқу мақсаттарын нақтылау 8.6.1.4 елдердің саяси географиялық жағдайына баға

	<p>7.6.1.3 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдерді экономикалық-географиялық орнына байланысты топтастырады;</p> <p>7.6.1.4 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдердің экономикалық-географиялық жағдайын жоспар бойынша сипаттайды;</p> <p>7.6.1.5 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдердің экономикалық-географиялық жағдайына баға береді;</p> <p>7.6.1.6 қазақстандық компонентті қосымша қамту негізінде елдердің экономикалық-</p>	<p>сандық және сапалық өзгерістерін талдайды;</p> <p>8.6.1.4 елдердің саяси-географиялық жағдайына баға береді;</p> <p>8.6.1.5 саяси интеграцияның қажеттілігі мен мақсаттарын түсіндіреді;</p> <p>8.6.1.6 Қазақстанның саяси интеграциядағы мүдделері мен мақсаттарын талдайды</p>	<p>9.6.1.3 Қазақстан Республикасының әлеуметтік, экономикалық, саяси-географиялық жағдайына кешенді баға береді;</p> <p>9.6.1.4 Қазақстандағы саяси-әкімшілік хоронимдерді жіктеп, мағынасын түсіндіреді және транслитерациясын үш тілде ұсынады;</p> <p>9.6.1.5 Қазақстан Республикасы туралы кешенді географиялық ақпаратты түрлі мақсатты аудиториялар үшін дайындайды</p>		<p>береді- алынып тасталды, себебі жас ерекшеліктеріне сәйкес келмейді</p> <p>9.6.1.1 оқу мақсаттарын нақтылау</p>
--	---	---	---	--	--

		географиялық жағдайын жақсарту жөнінде ұсыныс жасайды				
<p>2. Оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған "География" оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p> <p>3. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>						

17. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. Тарихи сана – тарихты білу, тарихи тәжірибе мен оның сабақтарын ұғынып түсіну, әлеуметтік болжау, өз іс-әрекеті үшін тарихи жауапкершілікті түсіну. Оқу-тәрбие процесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылатын тарихи білім тұлғаның, азамат пен патриоттың қалыптасуына көмектеседі.

3. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің мазмұны әлем тарихындағы Қазақстанның алатын орны мен рөлін, оның жалпыәлемдік өркениеттің дамуына қосқан үлесін түсінуге мүмкіндік береді.

4. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің мақсаты – білім алушылардың бойында тарихи сана, қазақстандық патриотизм, өз елінің тарихы мен мәдениетіне құрмет, өз ата-бабаларының жетістіктеріне деген мақтанышсезімін қалыптастыру, ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтарды дарыту, зерттеушілік, ойлау, коммуникативті дағдыларды дамыту.

5. Оқу пәнінің міндеттері:

1) Қазақстан аумағындағы ежелгі заманнан бастап бүгінгі күнге дейінгі қоғамның әлеуметтік, мәдени, саяси, экономикалық дамуының негізгі кезеңдері мен ерекшеліктері туралы білімін қалыптастыру;

2) Қазақстанның тарихи дамуы барысында қалыптасқан ұлттық құндылықтар жүйесі туралы білім беру;

3) Қазақстанның тарихи дамуының негізгі оқиғалары, құбылыстары мен процестердің мәні туралы түсінік қалыптастыру;

4) тарихи оқиғаларды, құбылыстар мен процестерді және тарихи тұлғалардың қызметін Отандық тарих контекстінде сын тұрғысынан талдау және баға беру дағдыларын қалыптастыру мен дамыту;

5) тарихи деректердің негізінде дәлелді пайымдау дағдыларын дамыту;

6) тарихи зерттеу жүргізу дағдыларын қалыптастыру мен дамыту (гипотезаларды ұсыну, зерттеу сұрақтарын құрастыру, деректерді талдау, әртүрлі көзқарастарды салыстыру, нәтижелер мен қорытындыларды шығару, өзінің ұстанымын анықтау);

7) қазіргі кездегі саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени процестерде бағдарлану үшін тарихи білімдерін қолдана білу дағдыларын

қалыптастыру;

8) коммуникативті дағдыларды қалыптастыру, өз ойын ауызша және жазбаша түрде анық білдіру, командада жұмыс істей алу, түрлі деректерден алынған ақпараттарды қоса алғанда, жарияланым мен электронды құралдарды қолдану.

2-тарау. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

1-параграф. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің мазмұны

6. «Қазақстан тарихы» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:

- 1) 5-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 72 сағат;
- 2) 6-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 72 сағат;
- 3) 7-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағат;
- 4) 8-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағат;
- 5) 9-сыныпта – аптасына 2 сағатты, оқу жылында 72 сағат құрайды.

7. Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 болып тіркелді).

8. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінен білім мазмұны бөлімдер арқылы қамтылған. Аталған бөлімдер сыныптар бойынша оқу мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады.

9. Оқу пәнінің білім мазмұны төрт бөлімді қамтиды:

- 1) әлеуметтік қатынастардың дамуы;
- 2) мәдениеттің дамуы;
- 3) мемлекеттің дамуы;
- 4) Қазақстанның экономикалық дамуы.

10. «Әлеуметтік қатынастардың дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) этникалық қатынастар;
- 2) әлеуметтік қатынастар.

11. «Мәдениеттің дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) дүниетаным мен дін;
- 2) өнер мен әдебиет;
- 3) білім және ғылым.

12. «Мемлекеттің дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) мемлекеттің ішкі саясаты;
- 2) мемлекеттің сыртқы саясаты.

13. «Қазақстанның экономикалық дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден

тұрады:

- 1) шаруашылық;
- 2) өндірістік қатынастар және сауда.

14. Оқу мақсаттары әр бөлімше ішінде мұғалім мен білім алушыға болашақ қадамдары жөнінде өзара ой бөлісуге, оларды жоспарлау мен бағалауға мүмкіндік беретін бірізділік пен сабақтастықты көрсетеді.

15. Оқу бағдарламасы базалық тарихи ойлау дағыдыларын: тарихи деректердің интерпретациясы, уақыт пен кеңістікте бағдарлану, тарихи талдау және түсіндіруді қалыптастыруға бағытталған.

16. «Қазақстан тарихы» оқу пәні бойынша тарихи ойлау дағыдыларын қалыптастыру және оқу мақсаттарын тиімді жүзеге асыру төмендегі тарихи концептілерге (түсініктерге) негізделеді:

- 1) өзгеріс пен сабақтастық;
- 2) себеп пен салдар;
- 3) дәлел;
- 4) ұқсастық пен айырмашылық;
- 5) маңыздылық;
- 6) интерпретация.

17. Тарихи концептілер негізінде оқытудың күтілетін нәтижелері:

1) «Өзгеріс пен сабақтастық» бойынша білім алушылар: сабақтастық пен өзгеріске қатысты тарихи мысалдарды уақыт пен кеңістікте талдайды және бағалайды, сабақтастық пен өзгеріске қатысты тарихи мысалдарды ұзақ уақыт бойы ауқымды тарихи процестер мен тақырыптарға дейін біріктіреді, тарихи оқиғалар мен процестердің белгілі бір уақыт межесінде жүйеленуі мен ұйымдасуының негізін (критерийлер) түсіндіреді;

2) «Себеп және салдар» бойынша білім алушылар: бір немесе бірнеше себептердің және/немесе ықпалдардың өзара әрекеттесуін талдайды және бағалайды; ұқсастықтарды, себеп-салдарды, өзара байланысты көрсете отырып тарихи себептілікті түсінеді, тарихи құбылыс, оқиға немесе процесті басқа ұқсас тарихи құбылыстармен уақыт пен кеңістікте байланыстырудың әдістерін түсіндіреді және бағалайды;

3) «Дәлел» бойынша білім алушылар: қарастырылып отырған дәлелге қатысты: аудитория, мақсаттар, көзқарастар, формат, аргумент, шектеулер және контекст сынды тарихи айғақтың ерекшеліктерін талдайды, тарихи айғақтарды талдау және бағалау негізінде дәйекті қорытынды жасайды, өткен заман туралы объективті түсінік қалыптастыру мақсатында түпнұсқалық және қосалқы деректерден әртүрлі, қарама-қайшы айғақтарды талдайды;

4) «Ұқсастық пен айырмашылық» бойынша білім алушылар: белгілі бір жерде, белгіленген бір уақыт кезеңінде және/немесе әртүрлі қоғамдарда, немесе бір қоғамның ішіндегі өзара байланысқан тарихи оқиғаларды салыстырады.

5) «Маңыздылық» бойынша білім алушылар: қоғамның дамуы үшін тарихи оқиғаның, құбылыстың, процестің маңыздылығын анықтайды;

6) «Интерпретация» бойынша білім алушылар: белгілі бір тарихи оқиғаға, құбылысқа, процеске қатысты әртүрлі көзқарастарды түсіндіреді және

бағалайды.

18. 5-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихынан әңгімелер» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:

1) Мен және тарих. Кіріспе. Тарих несімен қызықты? Тарихи деректер.

Тарихи карталар. Тарихи уақыт туралы қазақ ұғымдары. Қазақ халқының тарихи ой-санасы. Өткен заман тарихы білудің маңызы. Қазақ шежіресі. Ата-тек (жеті ата негізіндегі насабанамалық жылсанау жүйесі). Тарих уақыт туралы қазақ ұғымдары. Мүшел (түркілердің он екі жылдық жыл санау күнтізбесі, мәні).

Тарихи жады (ертегі, шежіре,). Тарихи сана (халық, ұлт, мәдениет, тіл, өнер туралы).

2) Ұлы Даланың тұрғындары.

Ежелгі Ұлы даланың Тұран қауымдары. Қазақ жерінің ертедегі тарихи ескерткіштері. Сақтар (ертедегі қауымның аты, түркілердің ата-бабалары). Ғұндар (ертедегі қауымның аты, түркілердің ата-бабалары). Сармат (ертедегі қауымның аты, түркілердің ата-бабалары). Ертедегі саяси бастау.

Оғыз (ертеден бар түркі қауымы). Қыпшақ (ертеден бар түркі қауымы). Орта түркілердің ру-тайпалық конфедерациялық ұйымы: Басмыл. Ұйғыр. Түркеш. Қарлұқ. Қимақ. Оңғұт. Моғол. Жошы ұлысы- қазақ халқының бастауы. Қазақ түбі (қазақ халқының қалыптасуы туралы). Қазақ хандары (төре әулеті өкілдерінен ақ киізге көтерілген тұлғалар). Көпұлтты Қазақстан

3) Мәдениет бастаулары. Қазақстанның көне қалалары. «Патша қорғандары». Түркілік қала мәдениеті. Қазақ хандығының астаналары. Ұлы Дала алқабындағы қала мәдениеті бастаулары. Ежелгі дүние тарихы туралы түсінік.

Қала (кент, шаһар, керуен-сарай). Аркаим қаласы. Алтын адам обалары. Есік обалары. Шілікті обалары. Бешатыр обалары. Берел обалары. Түркі кезеңіндегі қала мәдениеті ошақтары. Баласағұн қаласы. Тоң қаласы. Алмалық қаласы. Қойлық қаласы. Шауғар қаласы. Ясы қаласы. Қазақ хандығының астаналары: Сарайшық. Созақ. Сығнақ. Түркілік жер аумағы мен ежелден бергі қоныс орындары: Ұлы Ертіс. Жетісу. Сыр бойы. Арал. Темір Қақпа. Ергенекөн (аңызда айтылған Алтайдағы ескі жұрт). Жерұйық (Асан Қайғының жер шолу әңгімелеріне қатысты). Сәулет өнерінің мәдени жәдігерлері. Қозы-Көрпеш – Баян-Сұлу кесенесі. Алаша хан кесенесі. Жошы хан кесенесі. Қарахан кесенесі. Айша-Бибі кесенесі. Болған Ана кесенесі. Белең Ана кесенесі. Арыстан-Баб кесенесі. Қожа Ахмет кесенесі.

4) Қазақ даласындағы мемлекеттер.

Сақтардағы әскери демократия. Ғұн империясы. Түрік қағанаттары.

Ұлық-Ұлыс – Жошы Ұлысы дәуірі (қысқаша сипаттама). Жошы ұлысы. Ұлыс (бірнеше жақын елдің бірігіп, үлкен мемлекет құруы). Қазақ мемлекетінің жариялануы. Жоңғар шапқыншылығы. Еркіндік және отаршылдық (адамның және халықтың еркін болу құндылығы). Патшалық Ресей кезіндегі қазақ елі. Ұлт-азаттық күрес (түсінік беру). Алаш идеясы. Ұлттық автономиялар. Кеңестік кезеңдегі Қазақстан. Тәуелсіз Қазақстан.

5) Ұлы Даланың рухани өмірі.

Қазақ жыраулары (хан ордалары жанында бас ақылшысы болған тұлға). Қазақ батырлары (жер қорғаған ең айтулы батырлары туралы әңгіме). Қазақ билері (ділмар тілді даналардың атқарған қызметі). Қазақ абыздары (Әнет баба, Шаншар абыз, Нысан абыз сияқты тұлғалар). Алып Ер-Тоңға (ертедегі тарихи қаһарман, түркілердің ата-бабасы). Оғыз қаған (ертедегі түркілердің жырлардағы тарихи тұлғасы). Қорқыт Ата (ежелгі түркілердің тарихи кейіпкері). Тоныкөк қаған. Білге қаған. Күлтегін бітіктасы. Түркі өсиетнамасы. Тоныкөк бітіктасы. Білге қаған жазба тасындағы түркі өркениеті. Естеми қаған. Қапаған. Алпамыс (ертедегі қоңырат батыры). Баршын (батырлық жырдағы қыз кейіпкер, оған арнап қала салынған). Ер-Төстік (қарлұқтар дәуіріндегі тарихи кейіпкер). Манас (ертедегі қыпшақ батыры). Махмұт Қашқари (түркілердің тарихи аңыздары)

6) Қазақ халқының құндылықтары.

Халықтың ежелгі наным-сенім ұғымдары. Діни ілім бастаулары. Мықтың үйі (обалар, қорғандар). Балбал – бабалар тасы. Күн (Күнге сыйыну ертедегі әдет петроглифтерде жиі көрініс тапқан). Кие тұту (халықтың ертедегі аң, құс тотемдері, қасиеттеу орындары). Тәңір (ежелгі түркілердің табиғатпен үйлесімділік дүниетанымы). Ұмай Ана (ежелгі түркілердің Жер-Ананы қасиеттеу дәстүрі). Тур (ертеде Ұлы даланы мекендеген тағы жануары). Таңба (рулардың жылқы малына салатын белгісі). Ту (желбіреген жалау, әскери қосты ерекшелеу белгісі). Ұлыстың Ұлы мерекесі – Наурыз. Ұлттық ойын түрлері. Ұлттық ойынның бүгінгі түрлері.

7) Шаруашылық және материалдық мәдениет.

Жылқы (пырақ, тұлпар, арғымақ, тарпан). Ұлы даланың жылқы өсіру мәдениеті. Киіз үй (алашық, қос, күрке, үйшілер). Туырлық (киіз үйдің бөлігі, киіз туырлықты деп көшпелі қауымды атайды). Шаңырақ (киіз үйдің бөлігі, ауыспалы мағынада отбасы). Ағашшы (ағаштан арба, доға, доңғалақ, садақ жасаушы). Ошақ (үйдің жылыну үшін, ас пісіру үшін от жағатын жері). Түтін (ошақта жанған оттан шығатын түтін, ауыспалы мағынада отбасы). Ел (туыс әулеттердің, рулардың бірігіп, үлкен мемлекет құруы). Атамекен. Атажұрт (әр адамға қасиетті болып саналатын туған жері, отаны). Түркі дәуіріне дейінгі ежелгі эпикалық жырлар. Арғы түркілердің рухани мәдени құндылықтары. Материалдық мәдениет мұралары. Тарихи аңыздар: мифология және мәдени кейіпкерлер.

8) Тарихи тұлғалар қызметі.

Сақ тұлғалары. Мөденің аты, түркілердің ата-бабасы). Таңшықай (ежелгі тарихтағы тұлға). Тәңірқұт. Күнби. Қаған. Жабғу. Тегин. Хан. Алаша (түркілердің ертедегі алғашқы хан, қағандардың бірі). Уыз (алғашқы қағандардың бірі). Жошы ұлысының тарихи тұлғалары. Абылай хан, Бөгенбай батыр, Қабанбай батыр, Үмбетей жырау, Бұхар жырау, Ақтамберді жырау т.б. «Елім-ай» әнінің тарихы. Қазақ халқының еркіндік үшін азаттық күрес тарихы (Сырым, Кенесары, Жоламан, Жанқожа т.б.). Ш.Уәлиханов, Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев. Алаша хан туралы аңыз. Алаш қайраткерлері. Тұлғалар қызметіне

шолу (Ә.Х.Марғұлан Қ.И.Сәтбаев, М.Әуезов т.б.). Қазақ елін әлемге танытқан тұлғалар.

9) Қазақстан және бүгінгі әлем.

Менің отаным – Қазақстан Республикасы. Қазақстан Республикасының рәміздері.

Қазақ елі және әлем. Мен - Қазақстан болашағымын!

19. *6-сыныпқа арналған «Ежелгі Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:*

1) Тас дәуіріндегі Қазақстан. Палеолит. Қазақстанда алғашқы адамның пайда болуы, әлеуметтік ұйымдасудың алғашқы формалары: алғашқы қауымдық тобыр және рулық қауым. Ежелгі адамдардың кәсібі (аң аулау, терімшілік және балық аулау). Қазақстан аумағындағы тас дәуірінің ескерткіштері: тұрақтар, петроглифтер және т.б. Мезолит. Қоғамдық қатынастардың қалыптасуы. Технологиялардың пайда болуы. Дүниетанымы.

2) Неолит - неолиттік революция. Егіншілік пен мал шаруашылығы, қолөнер және ерте металлургияның түрлі формалары. Атқа міну мәдениетінің пайда болуы. Ботай қоныстары. Беғазы қорымы. Қола дәуіріндегі металлургия. Қола дәуіріндегі кешенді шаруашылықтың дамуы. Көшпелі мал шаруашылығының қалыптасуы. Қалалық қоныстар-Арқайым. Ежелгі қоныстар. Ежелгі наным-сенімдер және өнер.

3) Сақтар әлемі. Грек, парсы жазба ескерткіштері. Сақ патшайымы Томирисінің парсы патшасы Кирге қарсы күресі, Шырақтың ерлігі, Сақтардың Александр Македонскийдің әскеріне қарсы күресі; Қоғамдық құрылысы. Шаруашылығы мен тұрмысы. Материалдық және рухани мәдениеті. «Аңдық стиль». Есік қаласының қорғаны – Алтын адам». Шілікті, Берел, Бесшатыр, Тасмола және т.б. археологиялық ескерткіштер. Сақтар – қазақ халқының ең ертедегі ата-бабалары. Ұлы даланың Шығыс және Батыс екі ошағының қалыптасуы. Сақтардың өзге халықтарға мәдени ықпал етуі.

4) Савромат-сарматтар. Сарматтардың ежелгі замандағы саяси оқиғаларға қатысуы. Сарматтардың көршілес елдермен қарым-қатынасы. Сарматтардың қоныстануы, шаруашылығы мен тұрмысы. Сарматтардың қоғамдық құрылысы. Сарматтардың археологиялық ескерткіштері. Мәдениеті

5) Алғашқы мемлекеттік бірлестіктер. Үйсіндер мен Қаңлылар. Үйсіндер мен Қаңлылар туралы жазба деректер. Үйсін мемлекетінің саяси және этникалық тарихы. Үйсіндер мен Қаңлылардың қоныстануы, шаруашылығы мен тұрмысы. Үйсіндер мен Қаңлылардың қоғамдық құрылысы. Үйсіндер мен Қаңлылардың материалдық және рухани мәдениеті. «Полихромдық стиль».

6) Қазақстан тарихындағы ғұндар. Қытай деректеріндегі ғұндардың ерте тарихы. Мөде шаньюй-ғұн империясының негізін салушы. Ғұндардың мемлекеттік құрылысы. Ғұндардың ыдырауы. Ғұндардың жаппай қоныс аударуының басталуы. Ғұн көсемі: Аттила және оның жорықтары. Халықтардың ұлы қоныс аударуы. Ғұндардың шаруашылығы мен қоғамдық құрылысы. Ғұндар дәуіріндегі мәдениеттің дамуы.

7) Қазақстан аумағындағы ежелгі адамдардың антропологиялық бет-

әлпеті. Этногенез. Ежелгі Қазақстанның мәдени мұрасы.

8) Өлкетану. Туған өлкенің аңыз-ертегілері. Біздің айналамыздағы өлке тарихы мен табиғатының ескерткіштері. Өлкетану мұражайы және тарихи жәдігерлер.

20. 7-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:

1) Ұлы Түркі Елі – дала алқаптарында ірі мал шаруашылығы негізінде қалыптасқан салт атты жауынгерлердің империясы. Түрік алыптары – ғұндардың мұрагері. Түркі империясының әлем мәдениетіндегі рөлі. Түркі қағандарының «Мәңгі ел» идеясын жариялауы. Ұлы даланың түркі мемлекеті қол астына бірігуі. Түркілердің тарихи тұлғалары. Түркілердің империялық идеологиясы. Ғұндар мен түркілер империясының ерекшеліктері.

2) Түркілердің билеуші әулеттері. Ұлы Дала түркілері елінде – империялық ұлт. Тұлғалар. Деректер. Күлтегін бітіктасы. Түркі өсиетнамасы. Тоныкөк бітіктасы. Білге қаған жазба тасындағы түркі өркениеті. Естеми қаған. Қапаған. Түркі мемлекеттерінің билеуші әулет өкілдерінің ауысып отыруы ретінде көрініс табуы. Батыс түркілері. Түркеш. Қарлұқ. Қарахан. Шығыс түріктері. Басмылдар. Ұйғыр ру-тайпалар одағы. Қырғыз одағы. Қидан. Оңғыт. Керей. Найман. Түркі мемлекеттерінің қоғамдық-саяси құрылысы.

3) Түрік мәдениеті. Түркілердің әскери өнері. Түріктердің темір сауыттары. Жазу өнері мен мемлекет. Жазу мәдениетінің дамуы. Иньшань тауындағы түрік жазба мұралары. Руникалық жазудың таңба әріптері. Баршынкент. Баласағұн. Шауғар. Ясы. Джент. Қарақорым қалалары. Түркі жазба ескерткіштері. Материалдық мәдениеттің түркілік кезеңі және оның әлем мәдениетіне әсері.

4) Түркілердің Ұлы Жібек жолын қалыптастыруы. Ұлы Жібек жолы бойындағы қалалардың дамуы. Тараз қаласы. Түркілердің сәулетшілік өнері. Мәдениет синтезі. Әлемдік діни ілімдердің таралуы. Кітапшылардың діни қауымының қалыптасуы. Ұлы дала мемлекеттерінің даңқты тарихындағы халықаралық сауданың орны мен ықпалы. Түркі жазба ескерткіштері. Түркі мәдениетінің әлемдік өркениеттің дамуына қосқан үлесі. Түркі әлемінің көрнекті мәдениет және ғылым қайраткерлері.

5) Әлем тарихындағы қыпшақтардың орны. Батыс түріктер және олардың Ұлы даладағы мұрагерлігі. Оғыз. Болгар. Хазар. Қаңғар. Печенег. Қыпшақтардың дала конфедерациясы. Мафазат аль-гуз - Оғыз даласы. Дешт қыпшақ – Қыпшақтар даласы. Қыпшақ ру-тайпалары – дала конфедерациясы. Қыпшақтар және Шығыс Еуропа елдері. Қыпшақтар және Орталық Азия. Қазақ халқының қалыптасуындағы қыпшақтардың рөлі.

6) Түркі-исламдық өзара мәдени-діни симбиоз дәуірінің орнауы: Арыстан-Баб. Ысқақ Баб. «Мәңгі ел» терең идеясының саяси-философиялық негіздері. Абу-Насыр әл-Фараби. «Мәңгілік ел» идеясының саяси-құқықтық негіздері. Жүсіп Баласағұни. «Мәңгілік ел» идеясының діни-хикметтік негіздері. Қожа Ахмед Ясауи. «Диуани Хикмет» «Мәңгілік ел» идеясының тарихи-географиялық негіздері. Махмұт Қашқари. «Диуани лұғат ат-Түрік». «Мәңгілік

ел» идесының әдеп-құндылықтылық негіздері. Ахмет Жүгенекі «Мәңгілік ел» идесының рухани сұлулық орнату негіздері. Сүлеймен Бағырғани. «Бақырған кітабы» «Насаб-нама».

7) Шыңғыс қағанның ақ киізге көтерілуі. Ұлық Ұлыс құрылтайлары. Шыңғыс қаған әскерінің Қазақстан мен Орталық Азияға жорықтары. Төрт ұлыс мемлекетінің қалыптасуы.

21. *8-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:*

1) Ұлық Ұлыс империялық мемлекетінің әлем тарихындағы орны. Жошы Ұлысының аумағы. Орда Ежен. Жошы – төрелер әулетінің негізін қалаушы. Бату хан. Берке хан. Өзбек хан. Жошы Ұлысының «Алтын дәуірі». Берке (1257-66 жж.), Мөңке-Темір (1266-80 жж.), Туда-Мөңке (1280-87 жж.), Төле-Бұқа (1287-91 жж.), Тоқты (1291-1312 жж.), Өзбек (1312-42 жж.), Жәнібек (1342-57 жж.).

Алтын Орда дәуірі – арғы қазақ заманы. Дамыған түркілер. Ұлы Дала мемлекеттік басқару дәстүрі. Алаша хан – Шыңғыс хан. Ұлық Ұлыс. Шыңғыс хан өсиеті: Жосын жолы. Дешті-Қыпшақ. Арал, Сыр бойы. Еділ-Жайық. Жетісу, Мәуереннаһр. Маңғыстау. Алаша хан – Жошы ұлысы. Кетбұға жырышы. Ағасы бардың – жағасы бар. Ағаға құрмет, кішіге ізет. Еншілес ету институты – саяси күресті басу жолы. Әулеттік тарих шежіресі. «Шыңғыс-нама» Өтеміс қажы.

Ұлыстық саяси құрылымдар: Шағатай ұлысы. Үкітай ұлысы. Орда-Ежен ұлысы – Ақ Орда. Бату ұлысы – Алтын Орда. Әлеуке батыр – Хулагу әулеті тарихынан. Берке хан. Өзбек хан. Ноғай. Орыс хан. Әмір Темір. Төре-қожа-қараша тартысының заманы. Ер-Едіге би. Тоқтамыс хан. Қарақожа. Орманбет хан.

Арғы қазақ заманының ірі ру-тайпалары мен конфедерациялық ұйымы. Маймана мен майсара құрылымы. «Алаш мыңы» одағы. Ұлық Ұлыс – Алтын Орданың қалалары: Чинги-Тура, Сарай-Бату. Сарай-Берке. Қажы-Тархан. Жерұйық. Өз-Жәнібек хан. Асан Қайғы. Әбілқайыр хан Шейбан. «Тарихи Әбілқайыр хани». Қадырғали би Қосымұлы Жалайыри. Империялық саясат: инерцияның бәсенсуі.

2) Ұлы дала мәдениеті. Сәулетшілік өнер мен қала құрылысының дамуы. Ұлық Ұлыс қалалары. Сарай-Бату. Сарай-Берке. Сарайшық. Сығанақ. Сауран. Жазба әдебиеттің дамуы. Рабғузи. Қалыптастыру әдеби тілдері. Қазақтың ноғайлы кезеңіндегі жазба әдебиетінің қалыптасуы мен дамуы. Шығыс миниатюраларындағы дала адамдары бейнелері, шайқас панорамаларының суреттелуі. Қазақ этносының қалыптасуы. Ұлық Ұлыс тарихының тәлімі негізінде қалыптасқан қазақ халқы.

3) Ұлық Ұлыстың ыдырауы және оның негізгі себептері. Халықаралық сауда қатынастарының құлдырауы. (*Ұлы географиялық жаңалықтар ашылуы*). Демографиялық себептер («Ұлы оба» індеті). Саяси себептері (билеуші әулеттер арасындағы тартыстар мен рубасыларының орталық билікке қарсы күресі). Тоқтамыс хан. Әмір Ер-Едіге. Әмір Темір мемлекеті және оның

Әбілқайыр ханның өзбек қауымдары тарапынан жойылуы. XIII – XV ғасырлардағы мәдениет. Қобыланды. Алпамыс. Едіге, Орақ-Мамай. Кетбұға. Асан қайғы. Сыпыра жырау. Өтеміс қажы.

4) Қазақ халқының қалыптасуы. Қазақтар – Ұлы Дала мұрагері: тарихи және этникалық сабақтастық. «Қазақ» этнонимі. Қазақ халқының біртұтас халық болып қалыптасу үдерісінің аяқталуы.

5) Керей – Жәнібек хан заманы: аймақтық держава қалыптасуы. Біртұтас қазақ мемлекетінің құрылуы. Қазақ ұлттық мемлекетінің құрылу алғышарттары. Қазақ хандығының құрылуы (аумағы, халықтың этникалық құрамы). Қазақ хандығы – Ұлық Ұлыстың негізгі мұрагері. Мемлекеттің негізін салушылар – Жәнібек пен Керей. Әбу-Сағид. Хан төрелігі: саяси биліктің сакралдық легитимациялануы. М.Х. Дулатидің «Тарихи Рашиди» еңбегі – Қазақ хандығының алғашқы тарихы жөніндегі құнды дерек. Қазақ хандығы қалыптасуының алғашқы жылдарындағы ішкі және сыртқы саясаты. Шығыс Дешті Қыпшақтың саяси бірлігін қалпына келтіру. Біртұтас қазақ мемлекеті қалыптасуының тарихи маңызы. Қасым хан заманы. Қасым ханның қасқа жолы. Мұхамед-Хайдар «Рашиди тарихы». Хақназар хан заманы. Тәуекел хан заманы. Мұхамед Шейбан. «Шейбани-нама». Өтеміс қажы. «Шыңғыс-нама». Рузбихани. «Мейман-нама». Әбілғазы хан. «Түркі шежіресі». Хан төрелігі.

6) Қазақ хандығының XVI - XVII ғасырлардағы дамуы. Қасым хан билігі тұсындағы Қазақ хандығының нығаюы. Хақназар хан билігі тұсындағы Қазақ хандығының одан әрі нығаюы және саяси өркендеуі. Тәуекел ханның ішкі және сыртқы саясаты. Есмұхамед хан – Еңсегей бойлы Ер-Есім заманы. Есім ханның ішкі және сыртқы саясаты. Жаугершілікте ел мен жерді сақтауы. Сарыарқа. Ұлы Ертіс. Қос Жетісу. Сыр. Үстірт. Торғай. Маңғыстау. Еділ-Жайық. Есім хан мен Тұрсын хан: ант бұзу оқиғасы. Есімханның ескі жолы. Қазақ – қырғыз – қарақалпақ. Жәңгір хан. Орбұлақ шайқасы. Әз-Тәуке хан заманы. Тәуке ханның билігі. «Жеті жарғы». Қазақтың ұлы билері. Қазақ хандығының мемлекеттік-әкімшілік құрылымы. Қазақ қоғамының әлеуметтік стратификациясы.

7) XVI - XVII ғасырлардағы экономика мен мәдениет. Қазақ халқының мәдениеті: материалдық, рухани мәдениет. Әдебиет пен өнер: ақын-жыраулар, халық әншілері мен композиторлардың шығармашылығы, музыкалық өнер. Қазақтардың дәстүрлі шаруашылығы: мал шаруашылығы, егіншілік, сауданың дамуы және қолөнер.

Төбе билер. Билер Кеңесі. Жеті Жарғы. Биге жүгіну. Би шешімі. Қазылық. Жыраулардың жыр-толғауы. Нақылдары. Абылай хан заманы. Төлеңгіттік институт. Қалмақ қырылған. Шүршіт қырылған.

8) Өлкетану. Топонимдер – өткен заманның куәгерлері (жер-су атауларының тарихы). Мәдени-тарихи дәстүрді сақтаушылар: өлкенің ұлттық қолөнері. Бір халық – бір ел – бір тағдыр (менің өлкемнің халықтары).

22. *9-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:*

1) XVIII ғасырдың басындағы Қазақ хандығы: сыртқы және ішкі саяси

жағдай. Жоңғар мемлекеті. Қазақ-жоңғар соғыстары. «Ақтабан шұбырынды, алқакөл сұлама» заманы. Қарақұм мен Ордабасыдағы құрылтайлар – қазақ жасағының құрылуы. Аңырақай шайқасы. Отан қорғаушы батырлар, ел бастаушы билер мен абыздар (Жәнібек, Қабанбай, Бөгенбай, Қаз дауысты Қазыбек, Олжабай, Есет Көкіұлы). Бұқар жырау, Үмбетей жырау, Ақтамберді жырау. XVIII ғасырдың 30-40 жылдарындағы қазақ-жоңғар соғыстары; XVIII ғасырдың басындағы Ресей империясы назарындағы Қазақстан (саяси және экономикалық мақсаттар, әскери-барлау экспедициялары, алғашқы әскери бекіністердің салынуы).

2) XVIII ғасырдың бірінші жартысындағы Қазақ хандығының саяси тарихы. Қазақтың хандары: Болат хан. Әбілмәмбет хан. Жолбарыс хан. Сәмеке хан. Қайып хан және т.б. Әбілқайыр хан және оның Ресеймен соғыс-дипломатиялық қарым-қатынас жасауы. XVIII ғасырдың 30-50-жылдарындағы Қазақстандағы Ресей империясының саясаты. XVIII ғасырдың 40-жылдарындағы Қазақстандағы ішкі саяси жағдайдың асқынуы. Абылай хан тұсындағы Қазақ хандығы: ішкі және сыртқы саясаты. Қазақ жасақтары 1756 жылы Цин әскерімен шайқастары. Цин империясының Қазақ хандығымен саяси-дипломатиялық қарым-қатынастары. Мамырсу келісімі.

3) XVIII ғасырдағы қазақ халқының рухани және материалдық мәдениеті. Төлеңгіттік институт. Қалмақ қырылған. Шүршіт қырылған. Аталық. Батырлар институты. Қазақ шежіресі – ұлттың бірегейлігі мен тұтастығының кепілі. Шәкәрім қажы. Ишандар институты. Ақын-шайырлардың әлеуметтік-тарихи мұрасындағы ұлт идеясы. Қазақ халқының соғыс өнері және әскери дәстүрлері. XVIII ғасыр ақын-жырауларының шығармашылығы. XVIII ғасыр тарихы бойынша қазақ деректері. Қазақтардың қолданбалы өнері.

4) Қазақ халқының ұлт-азаттық күресі. Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс (себептері, қозғалыстың қозғаушы күші, кезеңдері мен барысы, нәтижелері). 1773-1776 жж. Е. Пугачев бастаған шаруалар көтерілісіне қазақтардың қатысуы. Ресей империясының отаршылдық саясаты: мақсаттары мен әдістері. 1822-1824 жылдардағы патша реформалары (Кіші және Орта жүздегі хандық биліктің жойылуы). Әкімшілік-аймақтық басқару жүйесінің енгізілуі. XIX ғасырдың бірінші жартысындағы қазақ халқының ұлт-азаттық қозғалыстары (Жоламан Тіленшіұлы, Саржан Қасымов бастаған көтеріліс).

1836-1838 жылдардағы Бөкей ордасындағы қазақтардың көтерілісі (себептері, негізгі кезеңдері мен шайқастары). Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс (себептері, мақсаттары мен қозғаушы күштері, негізгі кезеңдері). Кенесары Қасымұлы: тұлға және саясаткер. Кенесары - қазақтың соңғы ханы. XIX ғасырдың 40-60 жылдардағы қазақ даласының отарлау объектісіне айналуы. Жанқожа Нұрмұхамедұлы және Есет Көтібарұлы бастаған ұлт-азаттық көтеріліс (себептері, көтеріліс барысы).

Ресей империясының Қазақстанның оңтүстік аймақтарын қосып алуы. XIX ғасыр екінші жартысындағы қазақ мемлекеттігінің жойылуы.

5) XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақ елі. 1867-1868 жылдардағы реформалар. Қазақстандағы патшалық Ресейдің жер және қоныстандыру және

саясаты. 1860-1870 жылдардағы ұлт-азаттық күрес. XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақ елінің әлеуметтік экономикалық өміріндегі өзгерістер. Жетісу аумағына ұйғырлар мен дүнгендердің қоныс аударуы. Қазақтардың Қытай, Қоқан, Хиуа, Ресеймен шекаралық қарым-қатынастары. Капиталистік қатынастардың ене бастауы. Қалалар. XIX ғасырдың 80-90-жылдарындағы әкімшілік-аумақтық реформалар (аграрлық отарлау). Сауда қатынастарының және кәсіпкерліктің дамуы. Дәстүрлі қазақ қоғамының трансформациясы. XIX ғасырдағы қоғамдық-саяси ойлардың дамуы.

6) XIX ғасыр – XX ғасырдың басындағы Қазақстанның мәдениеті.

XIX ғасырдағы Қазақстандағы ағарту ісі мен ғылымның дамуы. Бөкей ордасының ханы Жәңгірдің ағартушылық қызметі. Қазақстанның ғылыми зерттелуі (Г.Н. Потанин, В.В. Радлов, Т.И. Седельников, Ә. Бөкейхан, М. Шорманов, М. Бабаджанов, А. Диваев). Қазақтар шет ел ғалымдарының еңбектерінде (А. Вамбери, Фр. Жозеф де Гинь, Томас Аткинсон, В. Радлов, Ал. Левшин). Зайырлы және діни білім беру мекемелері. Жадиттік және білім берудегі жаңашылдық. Шоқан Уәлиханов – ұлы қазақ ғалымы. Ыбырай Алтынсарин – ағартушы, жаңашыл-педагог, қоғам қайраткері. XIX ғасырдағы қоғамдық-саяси ойлар. Абай Құнанбайұлы – ұлы ойшыл, қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы. Қазақ музыкалық мәдениетінің дамуы (Құрманғазы Сағырбайұлы, Тәттімбет Қазанғапұлы, Ақан сері, Жаяу Мұса, Дәулеткерей Шығайұлы). Зар Заман. Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпеев және К. Халид, Нұржан Наушабайдың тарихи еңбектері. Әйгілі суретшілер шығармашылығындағы ұлттық контекст. В.В. Верещагин, Н.Г. Хлудовтың тарих тақырыбындағы суреттері. Қазақ адамдары мен қазақ тұрмысын суреттейтін фотолардағы тарихы (фотографтар Багаев, Фиельструп фотолары, Дудин фотожинақтары, және т.б.).

7) өлкетану: Туристік маршруттар. Жомарт жүрек. Туған өлкенің шежіресі. Мектебімнің тарихы.

Оқыту мақсаттарының жүйесі

23. Оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.2 кодында: «7» – сынып, «2.1.» – бөлім мен бөлімше, «2» – оқыту мақсатының реттік саны.

24. Оқыту мақсаттарының жүйесі бөлім бойынша әр сыныпқа берілген:

1) әлеуметтік қатынастардың дамуы:

Білім алушылар:					
Бөлімше	5 сынып Пропедевт	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып

	икалық курс				
1.1 Этника лық қатынас тар	5.1.1.1 өз ата-тегін генеалогиялық сызба арқылы көрсету.	6.1.1.1 алғашқы адамдардың антропологиялық белгілерін суреттер арқылы сипаттау	7.1.1.1 түркі тілдес тайпаларды атап, олардың аумақтық орналасуын картада көрсету	8.1.1.1 «Ұлы Дала» ұғымын қолданып тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау	9.1.1.1 Жоңғар шапқыншылығы салдарын деректерді қолдану арқылы анықтау
	5.1.1.2 Даланың алғашқы тұрғындары туралы мәліметті дереккөздері арқылы сипаттау	6.1.1.2 Ежелгі Қазақстан адамдарының антропологиялық тұрпатын дәйекті суреттер арқылы анықтау	7.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы Қазақстан аумағында құрылған мемлекеттердің этноэлементтік құрылымын анықтау	8.1.1.2 Ежелгі және ортағасырлар тарихының оқиғалары арқылы қазақ халқы қалыптасуының негізгі кезеңдерін анықтау;	9.1.1.2 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарын талдау;
	5.1.1.3 Сақ-сарматтардың орналасу аумағын картамен жұмыс жасау арқылы көрсету	6.1.1.3 ғұндардың қоныс аудару бағыттарын тарихи картадан көрсету;		8.1.1.3 «қазақ» этнонимінің мағынасын деректер арқылы түсіндіру	
	5.1.1.4 ғұндардың түркілердің түп тегі екенін деректер мен дәйектер арқылы айту 5.1.1.5 түркі				

	тайпаларының ортақ құндылықтарын анықтау				
	5.1.1.6 Картаны пайдалана отырып қыпшақтар мекендеген аумақты анықтау				
	5.1.1.7 Қазақстан көп этностың мекені болған себептерін анықтау				
	5.1.1.8 түрлі мәліметтер негізінде өлкедегі руларының тарихын түсіндіру				
1.2 Әлеуметтік қатынастар	5.1.2.1. тарих туралы түсінігін сұрақтар құру арқылы қалыптастыру;	6.1.2.1. алғашқы адамдардың тұрмыс-тіршілігін дәлелді ой-пікір арқылы қорытынды жасау	7.1.2.2 Өлкедегі әр түрлі ұлттардың тарихын, салт-дәстүрін сипаттау	8.1.2.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын жіктеу арқылы анықтау;	9.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау
	5.1.2.2. тарихи деректердің маңызын ақпараттарды таңдау арқылы көрсету;	6.1.2.2 әлеуметтік топтардың ерекшеліктерінің мағынасын түсіндіру		8.1.2.2 қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін жіктеу	9.1.2.2. “Зар заман” өкілдерінің қоғамдық-саяси көзқарастары ұлттық сананың

				арқылы сипаттау	дамуына әсер еткенін шығармалары арқылы анықтау
	5.1.2.3 Тарихи және географиялық карталардың айырмашылығын салыстыру арқылы түсіндіру;			8.1.2.3 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлін деректер негізінде анықтау	
	5.1.2.4 Қазақ жылсанау жүйесінің мәнін ресурстар арқылы түсіндіру;			8.1.2.4 Қазақ хандығындағы әлеуметтік топтардың орнын кесте арқылы анықтау	
	5.1.2.5 Халықтың өмірің мәлімет арқылы сипаттау				
	5.1.2.6 Отанға деген құрметті өз ой пікірі арқылы сипаттау				
	5.1.2.7 Қазақстан болашағы үшін жас ұрпақтың қосатын үлесін мысалдар келтіру				

	арқылы анықтау				
--	----------------	--	--	--	--

2) мәдениеттің дамуы:

Білім алушылар:					
Бөлімше					
2.1 Дүние таным мен дін	5.2.1.1 Сақ патшаларының қоғамдағы орнын мәтінмен жұмыс арқылы көрсету	6.2.1.1 алғашқы адамдардың наным-сенімдерін мысалдар келтіру арқылы сипаттау	7.2.1.1 түркілердің дүниетанымдық ерекшеліктерін түсіндіру		9..2.1.1. салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын анықтау
	5.2.1.2. Қалалардың ерекшелігін мәлімет арқылы анықтау;	6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын дәлел келтіру арқылы сипаттау	7.2.1.2 ислам дінінің қоғамдық өмірге ықпалын анықтау		9.2.1.2 ұлттық құндылықтарға отаршылдық саясаттың кері әсерін талдау;
	5.2.1.3 Жер –су атауларының мағынасын жинақтау арқылы түсіндіру				
	5.2.1.4 Халық мұрасының құндылықтарын дәлел келтіру арқылы түсіндіру.				
	5.2.1.5. Халықтың наным-сенімдерін мәнін түсіндіру				

	5.2.1.6 Қазақстанд ы әлемге танытып жүрген тұлғалар туралы ресурстар арқылы анықтау;				
	5.2.1.7 Қазақтың салт- дәстүрлерін ің маңызын мысалмен дәлелдеу				
2.2 Өнер мен әдебиет	5.2.2.1. Руна жазбалары арқылы түркі халқының өмірін сипаттау	6.2.2.1 археологиялы қ ескерткіштер ді ұқсастықтар мен айырмашылы қтарын білу мен түсіндіру арқылы сипаттау;	7.2.2.1 күй, аңыз, шежіре, эпостық жырлардың тарихи дереккөзі ретіндегі маңыздылығы н айқындау	8.2.2.1 көшпелілерд ің әскери өнеріндегі жетістіктері н салыстыру арқылы сипаттау	9.2.2.1. халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларын ың тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау;
	5.2.2.2 Қазақтың рухани мұрасын аңыздар арқылы сипаттау	6.2.2.2 андронов және беғазы- дәндібай мәдениеттері нің белгілерін ұқсастықтары мен айырмашылы қтарын ажырату	7.2.2.2 ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштері нің ерекшеліктері н түсіндіру	8.2.2.2 күй, аңыз, шежіре, эпостық жырлардың дереккөз ретіндегі маңыздылығ ын дәйек арқылы айқындау	9.2.2.2 А. Құнанбаевты ң ақын, ойшыл, қоғам қайраткері ретіндегі рөлін айқындау
	5.2.2.3. Әл –Фарабидің ғылымға қосқан үлесін ой пікірін құру арқылы бағалау	6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктері н табу және түсіндіру	7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнер жетістіктерін сипаттау	8.2.2.3 көшпелілерд ің қолданбалы өнер жетістіктері н жіктеу арқылы	9.2.2.3 ұлттық музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктері н сипаттау

				сипаттау;	
5.2.2.4 Қазақ абыздарын ың ролін мысалдар келтіру арқылы түсіндіру	6.2.2.4 Есік обасынан табылған «Алтын адам» археологиялы қ олжасының ерекшеліктері н дәйектер арқылы анықтау	7.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде Махмұд Қашғари, Жүсіп Баласағұн және Ахмет Яссауи еңбектерінің тарихи құндылығын түсіндіру	8.2.2.4 Орбұлақ шайқасында ғы қазақ жасағының әскери өнердегі шеберлігі мен ерлігін сұрақ құрастыру арқылы бағалау	9.2.2.4 қолданбалы өнердің жетістіктерін бағалау	
5.2.2.5. Ауызша тарихи деректердің маңыздылы ғын анықтау	6.2.2.5 Ә.Марғұланн ың Қазақстан археологиясы ның дамуына қосқан үлесін өзіндік баға беру арқылы айқындау	7.2.2.5 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін сипаттау			
5.2.2.6. Қолданбал ы өнер түрлерін анықтау	6.2.2.6 көшпелілерді ң әлемдік өркениетке қосқан үлесін деректерге сүйену арқылы түсіндіру	7.2.2.6 жергілікті жер, қала, өзен, көл, тау атауларының шығу тарихын түсіндіру		9.2.2.6 түрлі дереккөздер негізінде өз мектебінің тарихын анықтау	
5.2.2.7 Өз өлкесінің тарихи орындары мен ескерткішт ерінің тарихына шолу жасау	6.2.2.7 тарихи мұраны жеткізудегі жәдігерлердің рөлін деректегі ақпараттың маңыздылығы н бағалау	7.2.2.7 өлкенің дәстүрлі көркем мәдениетін жандандыру ға үлесін қосқан шеберлерді айқындау			

		6.2.2.8 өлкедегі тарихи ескерткіштер дің құндылығын түсіну			
		6.2.2.9 өлкенің аңыз ертегілерінің мән мағынасын дәйектер арқылы түсіндіру			
2.3 Білім және ғылым	5.2.3.1 Қазақ ағартушыла рының білім мен ғылымның дамуына қосқан үлесін түсіндіру	6.2.3.1 қазақстандық ғалымдардың археологиялы қ жаңалықтары н білу	7.2.3.1 көне түркі жазуының тарихи маңызын түсіндіру	8.2.3.1 М.Х.Дулати дің «Тарихи- Рашиди» еңбегінің маңыздылығын талдау арқылы түсіндіру;	9.2.3.1 Ш. Уәлиханов тың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын анықтау
			7.2.3.2 Әл-Фарабидің және басқа да ғалымдардың ортағасырлық ғылымның дамуына қосқан үлесін анықтау	8.2.3.2 Шоқан Уәлихановтың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын мәліметтерді саралау арқылы анықтау	9.2.3.2 XIX ғ. екінші жарты- сындағы білім беру мен ағарту ісінің даму ерекшеліктері н түсіндіру
			7.2.3.3 «Кодекс Куманикус» сөздігінің халықаралық байланыстард ағы рөлін анықтау	8.2.3.3 Шәкәрім Құдайбердіұ лы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы, Қ.Халид еңбектерін	9.2.3.3 Ы. Алтынсарин нің ағарту саласына қосқан үлесін бағалау

				тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау	
			7.2.3.4 Мұхаммед Хайдар Дулатидің «Тарихи-Рашиди» еңбегінің тарихи маңызын түсіндіру		9.2.3.4 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы, Қ. Халид еңбектерінің тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау
					9.2.3.5 туристік маршруттары құру жолдарын ұсыну

3) мемлекеттің дамуы:

Білім алушылар:					
Бөлімше	5 сынып Пропедевтикалық курс	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып
3.1. Мемлекеттің ішкі саясаты	5.3.3.1 Қазақ ағартушыларының білім мен ғылымның дамуына қосқан үлесін түсіндіру	6.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету	7.2.3.1 көне түркі жазуының тарихи маңызын түсіндіру	8.2.1.1 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктерін тірек сызба арқылы анықтау	9.3.1.1 Қарақұм және Ордабасы құрылтайларының халықты жоңғар басқыншылығына қарсы жұмылдырудың рөліне баға беру
	5.3.3.2 өз өңіріндегі шығармашылық және	6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын	7.2.3.2 Әл-Фарабидің және басқа	8.3.3.2 Қазақ хандығының құрылуының тарихи	9.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси

еңбек салаларындағы көрнекті қайраткерлердің елімізге сіңірген еңбегі туралы түсіндіру	деректерге сүйену арқылы түсіндіру	дағалымдардың ортағасырлық ғылымның дамуына қосқан үлесін анықтау	маңызын дәлелдеу арқылы анықтау;	жағдайын талдау
	6.3.1.3 Тарихи тұлғалардың өлке тарихындағы қызметін зерттеу	7.2.3.3 «Кодекс Куманикус» сөздігінің халықаралық байланыстардағы рөлін анықтау	8.3.3.3 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін дәлелдер арқылы анықтау;	9.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау
		7.2.3.4 Мұхаммед Хайдар Дулатидің «Тарихи-Рашиди» еңбегінің тарихи маңызын түсіндіру	8.2.3.4 Қазақ хандығының ішкі және сыртқы саясатын зерттеу арқылы Абылай ханның тәуелсіздікті сақтаудағы еңбегін бағалау	9.3.1.4 Патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру
		7.3.1.5 Отырарды қорғаудағы қала халқының ерлігін сипаттау	8.3.1.5 қазақ халқының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын қосымша деректер арқылы анықтау;	9.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау
		7.3.1.6 картаны қолданып	8.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс	9.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс

			ХІІІ-ХV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси үдерістерді түсіндіру	басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	басшыларының рөліне баға беру
			7.3.1.7 ортағасырлық мемлекеттердің ыдырауының негізгі және жанама себептерін анықтау		
			7.3.1.8 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктерін анықтау		
			7.3.1.9 туған өлке тарихының қазіргі кездегі куәгерлерінің ерлік істері мен еңбегін сипаттау		
3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	5.3.2.1 Үйсіндер мен қаңлылардың өмір сүру ерекшелігі	6.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің	7.3.2.1 тарихи оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы түркі тілдес	8.3.2.1 ХІІІ-ХV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді	9.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен

	ері мен мекендеген аумағын сипаттау	халықаралық сахнадағы орнын анықтау	тайпалардың миграциялық үдерісін түсіндіру	карта арқылы түсіндіру	батырлардың рөлін түсіндіру
	5.3.2.2 Ғұн империясының тарихтағы орнын мысал келтіру арқылы көрсету	6.3.2.2 Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым қатынасын анықтау	7.3.2.2 ерте түрік қағанаттарының сыртқы саясатының негізгі бағыттарын анықтау	8.3.2.2 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру	9.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау
	5.3.2.3 Алғашқы мемлекеттер туралы қажетті ақпараттарды таңдау арқылы түсіндіру		7.3.2.3 Атлаш шайқасының тарихи маңызын талдау	8.3.2.3 XIII-XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын тарихи оқиғалар арқылы түсіндіру	9.3.2.3 Абылай ханның дипломатиялық шеберлігі мен саясатын бағалау
	5.3.2.4 Қазақстанның әлемде алатын орнын тарихи оқиғаларды арқылы бағалау		7.3.2.4 қыпшақтардың Еуразия тарихындағы орнын анықтау	8.3.2.4 қазақ хандарының сыртқы саясатын карта арқылы талдау	9.2.2.4 Қолданбалы өнердің жетістіктерін бағалау
			7.3.2.5 тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап, Қазақстан аумағында XIII - XV ғасырларда		

			құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын түсіндіру		
--	--	--	---	--	--

4) Қазақстанның экономикалық дамуы:

Білім алушылар:					
Бөлімше	5 сынып Пропедевтикалық курс	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып
4.1 Шаруашылық	5.4.1.1 Көшпенді және отырықшы мәдениет ерекшеліктерін сипаттау	6.4.1.1 ежелгі адамдардың алғашқы кәсібін дереккөздер арқылы сипаттау	7.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылар арасындағы өзара экономикалық байланыстарын анықтау	8.4.1.1 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін зерттеу арқылы анықтау;	9.4.1.1 жоңғар шапқыншылығының қазақ халқының шаруашылығына тигізген зардаптарын анықтау
	5.4.1.2 Көшіп қонудағы киіз үйдің маңызын талдау;	6.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы мен егіншіліктің қалыптасу ерекшелігін түсіндіру	7.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау		9.4.1.2 отарлау саясатының қазақтардың дәстүрлі шаруашылығына тигізген әсерін талдау
	5.4.1.3 Наурыз мерекесінің тойлануы қандай табиғи өзгерістермен байланысты екенін анықтау				9.4.1.3 өлкені дамытуға қолдау көрсеткен тұлғалардың қызметіне баға беру
	5.4.1.3 Өлкесіндегі жер-су атауларының аталу тарихын				9.4.1.4 өлке дамуының маңызды кезеңдерін

	қысқаша баяндау				анықтау	
4.2 Өндіріс тік қатынас тар және сауда	5.4. 2.1 Ұлы Жібек жолының саудаға әсерін анықтау	6.4.2.1 еңбек құралдары мен қару түрлерінің айырмашылықтарын сипаттау	7.4.2.1 Ұлы Жібек жолының қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау		9.4.2.1 капиталистік қатынастардың экономикаға ықпалын анықтау	
	5.4.2.2 Нарықтық экономика туралы түсінік қалыптастыру.	6.4.2.2 металл өндірісі жетілуінің шаруашылық салаларына тигізген ықпалын деректер арқылы түсіндіру	7.4.2.2 Ұлы Жібек жолының халықаралық қатынастардың дамуындағы орнын анықтау		9.4.2.2 сауда қатынастарына жәрмеңкелердің әкелген өзгерістерін анықтау	
		6.4.2.3 Ұлы жібек жолының пайда болуын карта арқылы түсіндіру				

25. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

26. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ ЖОСПАРЛАР 5-9 СЫНЫПТАР			
5 сынып пропедевтикалық курс Қазақстан тарихынан әңгімелер			
Бөлім	Бөлімше	Тақырып	Оқу мақсаттары
I тоқсан 16 сағат			
1. Мен және тарих	1. Тарих туралы түсінік	Кіріспе Зерттеу сұрағы Тарих несімен қызықты?	5.1.2.1. тарих туралы түсінігін сұрақтар құру арқылы қалыптастыру;
	2. Тарихи сана	Тарихи деректер Зерттеу сұрағы Тарихи деректер неліктен қажет?	5.1.2.2. тарихи деректердің маңызын ақпараттарды таңдау арқылы көрсету;
		Тарихи карталар Зерттеу сұрағы Тарихи карталардың ерекшелігі неде?	5.1.2.3. Тарихи және географиялық карталардың айырмашылығын салыстыру арқылы түсіну;
		Тарихи уақыт туралы қазақ ұғымдары. Зерттеу сұрағы Қазақ жылсанау жүйесінің ерекшелігі неде?	5.1.2.4. Қазақ жылсанау жүйесінің мәнін ресурстар арқылы түсіндіру;
		Шежіре	5.1.1.1 өз ата-тегін генеологиялық сызба арқылы көрсету.
2. Ұлы Даланың тұрғындары	1. Ежелгі тұрғындар	Ата-баба шежіресін білу маңызды ма? Зерттеу сұрағы Ұлы Даланың алғашқы тұрғындары кімдер?	5.1.1.2 Даланың алғашқы тұрғындары туралы мәліметті дереккөздері арқылы сипаттау
		Сақа, сарматтар Зерттеу сұрағы Сақа-сарматтар қай жерлерді мекендеген?	5.1.1.3 Сақа-сарматтардың орналасу аумағын картамен жұмыс жасау арқылы көрсету
		Үйсіндер мен қаңлылар Зерттеу сұрағы Неліктен үйсіндер мен қаңлылар арасында тығыз байланыс орнады?	5.3.2.1 үйсіндер мен қаңлылардың өмір сүру ерекшеліктері мен мекендеген аумағын сипаттау
		Ғұндар Зерттеу сұрағы «Тәңірқұт-қасиетті	5.1.1.4 ғұндардың түркілердің түп тегі екенін деректер мен

		билеуші» деп неге айтады?	дәйектер арқылы дәлелдеу
	2.Түркі тайпалары	Ежелгі түркілер Зерттеу сұрағы Ашина тайпасы туралы аңызда не баяндалған?	5.1.1.5 Түркі тайпаларының ортақ құндылықтарын анықтау
		Қыпшақтар Зерттеу сұрағы Қыпшақ даласына қай аймақтар кіреді?	5. 1.1.6 Картаны пайдалана отырып қыпшақтар мекендеген аумақты анықтау
	3.Қазақ халқының қалыптасуы	Жошы ұлысы- қазақ халқының бастауы Зерттеу сұрағы «Ақсақ құлан» күйінде қандай оқиға сипатталған?	5.3.1.1 Жошы ұлысының тарихта алатын орнын ресурстарды қолдану арқылы түсіну;
	4.Қазіргі Қазақстан халқы	Қазақстан халқы. Зерттеу сұрағы Неліктен Қазақстан көп этностың отанына айналды?	5.1.1.7 Қазақстанның көп этностың мекені болған себептерін анықтау;
	Өлкетану	Өңірдің тұлғалары	5.3.3.2 өз өңіріндегі шығармашылық және еңбек салаларындағы көрнекті қайраткерлердің елімізге сіңірген еңбегі туралы түсіндіру
3.Мәдениет бастаулары	1.Сәулет өнері	Қазақстанның көне қалалары Зерттеу сұрағы Ежелгі қалалар туралы не білесің?	5.2.1.2 Қалалардың ерекшелігін мәліметтер арқылы анықтау;
		« Патша қорғандары» Зерттеу сұрағы Сақтарда көсемдер қалай дәріптелді?	5.2.1.1.Сақ патшаларының қоғамдағы орнын мәтінмен жұмыс арқылы көрсету
		Түркілік қала мәдениеті. Зерттеу сұрағы «Отырар-түркі мәдениетінің орталығы» деп неге айтылған?	5.2.1.2. Қалалардың ерекшелігін мәліметтер арқылы анықтау;
		Қазақ мемлекетінің	5.2.1.2 Қалалардың

		астаналары. Зерттеу сұрағы Неге таңдаулы қалалар ғана елдің орталығы болды?	ерекшелігін мәліметтер арқылы анықтау;
4.Қазақ даласындағы мемлекеттер	1.Тайпалық одақтар	Сақалардағы әскери демократия Зерттеу сұрағы Сақаларда кімдер көсем болып сайланды?	5.3.1.2 Сақалардағы басқару жүйесін жіктеу арқылы көрсету;
	2.Мемлекеттер	Алғашқы мемлекеттер. Зерттеу сұрағы Қандай тайпалар өз елін мемлекеттік дәрежеге жеткізді?	5.3.2.3 Алғашқы мемлекеттер туралы қажетті ақпараттарды таңдау арқылы түсіндіру
		Ғұн империясы Зерттеу сұрағы «Атила-әлемге өзгеріс әкелген тұлға» деп неге айтылды?	5.3.2.2 Ғұн империясының тарихтағы орнын мысал келтіру арқылы көрсету
		Түрік қағанаттары Зерттеу сұрағы Қазақ жерінде құрылған мемлекеттердің ұқсастықтары неде болды?	5. 3.1.9 Қағанаттар туралы мәліметтерді сипаттау
		Жошы ұлысы Зерттеу сұрағы Ұлыс ұғымын қалай түсіндіруге болады?	5.3.1.1 Жошы ұлысының тарихта алатын орнын түсіндіру;
		Қазақ мемлекетінің жариялануы. Зерттеу сұрағы Керей мен Жәнібек сұлтандар неліктен Қазақ хандығының негізін салушылар болды деп саналады?	5.3.1.4. Қазақ мемлекеттілігінің қалыптасын деректер қолдану арқылы түсіндіру;
		Патшалық Ресей кезіндегі қазақ елі Зерттеу сұрағы Патшалық Ресей кезінде халықтың өмірі қалай өзгерді ?	5.1.2.5 Халықтың өмірін мәлімет арқылы сипаттау.
		Ұлттық автономиялар Зерттеу сұрағы	5.3.1.7.Тарихи тұлғалардың ел үшін

		Ә.Бөкейханов-ұлт көшбасшысы деп неге айтылған?	жасаған қызметін бағалау
		Тәуелсіз Қазақстан Зерттеу сұрағы Мәңгілік Ел идеясын қалай түсінуге болады?	5.3.1.5 «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының құндылықтарын анықтау
	Өлкетану	Өлкенің тарихи ескерткіштері	5.2.2.7 Өз өлкесінің тарихи орындары мен ескерткіштерінің тарихына шолу жасау
5.Ұлы Даланың рухани өмірі.	1.Рухани мұралар	Түркі жазулары Зерттеу сұрағы Күлтегін ескерткішінде не туралы жазылған?	5. 2.2.1 Руна жазбалары арқылы түркі халқының өмірін сипаттау
		Қорқыт Ата. Зерттеу сұрағы Қобыз атасы-Қорқыт деп неге айтылған?	5.2.2.2 Қазақтың рухани мұрасын аңыздар арқылы сипаттау.
		Әл-Фараби-екінші ұстаз Зерттеу сұрағы Әл Фараби – энциклопедист ғалым деп атлуы себебі неден	5.2.2.3 Әл –Фарабидің ғылымға қосқан үлесін ой пікірін құру арқылы бағалау
		Қазақ абыздары Зерттеу сұрағы Қазақ абыздарының ролі қандай болды?	5.2.2.4 Қазақ абыздарының ролін мысалдар келтіру арқылы түсіндіру
		Қазақ жырлары Зерттеу сұрағы Жырлар қандай оқиғаларға қатысты жазылуы мүмкін?	5.2.2.5 Ауызша тарихи деректердің маңыздылығын анықтау
		Тарихи аңыздар, дастандар Зерттеу сұрағы Қандай атақты аңыздар мен дастандарды білесіңдер?	5.2.2.5 Ауызша тарихи деректердің маңыздылығын анықтау
		Ұлы Дала заңдары Зерттеу сұрағы Ұлы Дала қандай заңдарын білесіңдер?	5.3.1.6 Қазақ даласында қолданылған заңдардың қажеттілігін дәлелдеу.
		Тарихи жер су аттары Зерттеу сұрағы Жер су атаулары немен	5.2.1.3 Жер –су атауларының мағынасын жинақтау

		байланысты ?	арқылы түсіндіру
		«Мәдени мұра» Зерттеу сұрағы Халық мұрасын сақтау маңызды ма?	5.2.1.4 Халық мұрасының құндылықтарын дәлел келтіру арқылы түсіндіру.
6. Қазақ халқының құндылықтары	1.Әдет ғұрыптар	Халықтың наным- сенімдері. Зерттеу сұрағы Қазақтардың ежелгі наным сенімдері туралы не білесің?	5.2.1.5 Халықтың наным-сенімдерін мәнін түсіндіру
		Қазақ салт-дәстүрлері, әдет-ғұрып Зерттеу сұрағы Балаға қатысты қандай дәстүрлерді білесің?	5.2.1.7 Қазақтың салт- дәстүрлерінің маңызын мысалмен дәлелдеу
		Ұлыстың Ұлы мерекесі – Наурыз Зерттеу сұрағы Наурыз мерекесінің мәні неде?	5.4.1.3 Наурыз мерекесінің тойлануы қандай табиғи өзгерістермен байланысты екенін анықтау
7.Шаруашылық және материалдық мәдениет	1.Шаруашылық	Көшпенділік және отырықшы мәдениет Зерттеу сұрағы Халық өмірінде мал шаруашылығының маңызы қандай болды?	5.4.1.1 Көшпенді және отырықшы мәдениет ерекшеліктерін сипаттау
		Ұлы Жібек жолы Зерттеу сұрағы Жетісу-Батыс пен Шығысқа қақпа деген атау неге айтылған?	5.4.2.1 Ұлы жібек жолының саудаға әсерін анықтау
		Нарықтық экономика Зерттеу сұрағы Нарықтық экономика деген не?	5.4.2.2 Нарықтық экономика туралы түсінік қалыптастыру.
	2. Материалдық мәдениет	Киіз үй Зерттеу сұрағы Көшпелі халықтың алғашқы баспанасының ерекшелігі неде	5.4.1.2 Көшіп конудағы киіз үйдің маңыздылығын анықтау
		Қолданбалы өнер Зерттеу сұрағы Қолданбалы өнерге не жатады?	5.2.2.6 Қолданбалы өнер түрлерін анықтау
	Өлкетану	Туған өлкенің ру-	5.1.1.8 түрлі

		тайпалары	мәліметтер негізінде өлкедегі руларының тарихын түсіндіру
8. Тарихи тұлғалар қызметі	1.Көне дәуір тұлғалары	Сақа тұлғалары. Зерттеу сұрағы Сақа патшалары туралы қандай жазба дерек білесің?	5.3.1.7 Тарихи тұлғалардың ел үшін жасаған қызметін бағалау
	2.Түркі кезеңі тұлғалары	Түркі дәуірінің ғұламалары Зерттеу сұрағы Түркілік ғұламаларды білесіңдер ме?	5.3.1.7 Тарихи тұлғалардың ел үшін жасаған қызметін бағалау
		Түркі қағандары Зерттеу сұрағы Сұлу қағанға арабтар неге «Сүзеген» деген атау берді.?	5.3.1.7 Тарихи тұлғалардың ел үшін жасаған қызметін бағалау
	3.Жошы Ұлысы кезеңі тұлғалары	Ұлыс билеушілері Зерттеу сұрағы Жошы ұлысы аумағына қай жерлер кірді?	5.3.1.1.Жошы ұлысының тарихта алатын орнын ресурстарды қолдану арқылы түсіндіру
	4.Қазақ хандығы кезеңіндегі тұлғалар	Қазақ хандары Зерттеу сұрағы Қазақ хандарының тарихтағы ролі қандай?	5.3.1.7 Тарихи тұлғалардың ел үшін жасаған қызметін бағалау
	5.ХҮІІІ-ХХ ғасырлардағы тұлғалар	Қазақ билері Зерттеу сұрағы Билер қандай қызмет атқарды?	5.3.1.7 Тарихи тұлғалардың ел үшін жасаған қызметін бағалау
		Азаттық жолындағы күрескерлер Зерттеу сұрағы Тәуелсіздік үшін күрескен кімдерді білесіңдер?	5.3.1.7 Тарихи тұлғалардың ел үшін жасаған қызметін бағалау 5.3.1.3 Тұлғалардың елді қорғаудағы ерлік істерін мысалдар арқылы сипаттау
		Ағартушы ғалымдар Зерттеу сұрағы Ағартушы ғалымдардың білім саласына қосқан үлесі қандай?	5.2.3.1 Қазақ ағартушыларының білім мен ғылымның дамуына қосқан үлесін түсіндіру.
		Алаш қайраткерлері Зерттеу сұрағы Алаш қайраткерлерінен	5.3.1.7 Тарихи тұлғалардың ел үшін жасаған қызметін

		кімдерді үлгі тұтасындар?	бағалау
		Қазақ елін әлемге танытқан тұлғалар. Зерттеу сұрағы Әлемге танымал қандай тұлғаларды білесіңдер?	5.2.1.6 Қазақстанды әлемге танытып жүрген тұлғалардың үлесін ресурстар арқылы анықтау
9. Қазақстан және бүгінгі әлем	1.Тәуелсіз Қазақстан	Менің отаным – Қазақстан Республикасы. Зерттеу сұрағы Отаныңды неліктен мақтан етесің?	5.1.2.6. Отанға деген құрметті өз ой пікірі арқылы сипаттау
		Қазақстан Республикасының рәміздері Зерттеу сұрағы Мемлекеттік рәміздердің таңбалары нені білдіреді?	5.3.1.8 Қазақстан Республика рәміздерінің -ел нышаны ретіндегі ерекшелігін түсіндіру
		Қазақ елі және әлем Зерттеу сұрағы Болашақта Қазақстанның әлемде орны қандай ?	5.3.2.4 Қазақстанның әлемде алатын орнын тарихи оқиғалар арқылы бағалау
		Мен - Қазақстан болашағымын! Зерттеу сұрағы Қазақстан болашағы үшін қандай үлес қосар едің?	5.1.2.6 Қазақстан болашағы үшін жас ұрпақтың қосатын үлесін мысалдар келтіру арқылы түсіндіру
	Өлкетану	Өлкенің топонимикасы	5.4.1.3 Өлкесіндегі жер-су атауларының аталу тарихын қысқаша баяндау

Бұрынғы 5 сынып, жаңа 6 сынып Ежелгі Қазақстан тарихы

1- тоқсан

Бөлім	Сабақтың тақырыбы	Қолданыстағы нұсқа	Өзгертілген нұсқа	негіздеме
5.1. Қазақстандағы ежелгі адамдардың өмірі	Кіріспе сабақ.	Ежелгі Қазақстан тарихына жалпы шолу	Ежелгі Қазақстан тарихына уақыт сызығы арқылы жалпы шолу	Уақыт сызығы дағдысымен жұмыс жасау қосылды

			жасау	
	Алғашқы адамдардың өмірі.	6.1.1.1.Алғашқы адамдардың антропологиялық белгілерін сипаттау;	6.1.1.1.алғашқы адамдардың антропологиялық белгілерін суреттер арқылы сипаттау	суретпен жұмыс жасау дағдысы қосылды
		-6.1.2.1.алғашқы адамдардың тұрмыс-тіршілігін шығармашылық түрде көрсету	6.1.2.1. алғашқы адамдардың тұрмыс-тіршілігін дәлелді ой-пікір арқылы қорытынды жасау	Дәлелді ой-пікір арқылы дағдысы қосылды
	Қазақстан аумағындағы тас дәуірінің тұрақтары	6.2.3.1 қазақстандық ғалымдардың археологиялық жаңалықтарын білу;	6.2.3.1 қазақстандық ғалымдардың археологиялық жаңалықтарын картаны қолдану арқылы көрсету	Картаны қолдану дағдысы қосылды
		6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді сипаттау;	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіндіру арқылы сипаттау;	Ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіну арқылы дағысы қосылды
		6.4.2.1 еңбек құралдары мен қару түрлерін сипаттау	-6.4.2.1 еңбек құралдары мен қару түрлерінің айырмашылықтарын сипаттау	айырмашылықтарын ажырату дағдысы қосылды

	Адамдардың шаруашылық өміріндегі өзгерістер және еңбек құралдарының жетілдірілуі.	6.4.1.1 ежелгі адамдардың кәсібін сипаттау;	6.4.1.1 ежелгі адамдардың кәсібін дереккөздерден ақпаратты ала білу арқылы сипаттау	Дереккөздерден ақпаратты ала білу арқылы дағдысы қосылды
		6.4.2.1 еңбек құралдары мен қару түрлерін сипаттау	-6.4.2.1 еңбек құралдары мен қару түрлерінің айырмашылықтарын сипаттау	айырмашылықтарын ажырату дағдысы қосылды
	Ботай мәдениеті.	6.4.1.1 ежелгі адамдардың кәсібін сипаттау	6.4.1.1 ежелгі адамдардың кәсібін дәйектер келтіру арқылы сипаттау	Дәйектер келтіру арқылы сипаттау дағысы қосылды
	Қазақстан аумағында металлургияның пайда болуы.	6.4.2.2 металл өндірісі жетілуінің шаруашылық салаларына тигізген ықпалын түсіндіру	6.4.2.2 металл өндірісі жетілуінің шаруашылық салаларына тигізген ықпалын дәйектер келтіру арқылы түсіндіру	дәйектер келтіру дағдысы қосылды
	Андронов және Беғазы-Дәндібай мәдениеттері.	6.2.2.2 археологиялық деректерге сүйене отырып, андронов және беғазы-дәндібай мәдениеттерінің белгілерін анықтау;	6.2.2.2 андронов және беғазы-дәндібай мәдениеттерінің белгілерін ұқсастықтары мен айырмашылықтарын ажырату	ұқсастықтары мен айырмашылықтарын ажырату дағдысы қосылды

		6.2.2.5 Ә.Марғұланның Қазақстан археологиясының дамуына қосқан үлесін айқындау	6.2.2.5 Ә.Марғұланның Қазақстан археологиясыны ң дамуына қосқан үлесін өзіндік баға беру арқылы айқындау	Өзіндік баға беру арқылы дағдысы қосылды
	Қазақстанд ағы жартастарға салынған ежелгі суреттер.	6.2.1.1 алғашқы адамдардың наным-сенімдерін сипаттау;	6.2.1.1 алғашқы адамдардың наным- сенімдерін мысалдар келтіру арқылы сипаттау;	Мысалдар келтіру дағдысы қосылды
		6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді сипаттау	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді ұқсастықтар мен айырмашылықта рын білу мен түсіндіру арқылы сипаттау;	Ұқсастықтар мен айырмашылы қтарын білу мен түсіну арқылы дағысы қосылды
	Ежелгі адамдардың өміріне саяхат	6.1.2.1 алғашқы адамдардың тұрмыс- тіршілігін шығармашылық түрде көрсету	-6.1.2.1. алғашқы адамдардың тұрмыс- тіршілігін дәлелді ой-пікір арқылы қорытынды жасау	Дәлелді ой- пікір арқылы дағдысы қосылды
	Өлкетану	6.2.2.7 тарихи мұраны жеткізудегі жәдігерлердің рөлін сипаттау	6.2.2.7 тарихи мұраны жеткізудегі жәдігерлердің рөлін деректегі ақпараттың маңыздылығын бағалау	Деректегі ақпараттың маңыздылығы н бағалау дағдысы қосылды
II тоқсан				

5.2 Ежелгі көшпелілер өмірі	<ul style="list-style-type: none"> Қазақстан аумағында темірдің игерілуі. 	6.4.2.2 металл өндірісі жетілуінің шаруашылық салаларына тигізген ықпалын түсіндіру	6.4.2.2 металл өндірісі жетілуінің шаруашылық салаларына тигізген ықпалын деректер арқылы түсіндіру	деректер келтіру дағдысы қосылды
	<ul style="list-style-type: none"> Көшпелі мал шаруашылығының қалыптасуы. 	6.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы мен егіншіліктің қалыптасуын түсіндіру;	6.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы мен егіншіліктің қалыптасу ерекшелігін түсіндіру	Қалыптасу ерекшелігін түсіндіру дағдысы қосылды
		6.2.2.6 көшпелілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін білу	6.2.2.6 көшпелілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін деректерге сүйену арқылы түсіндіру	деректерге сүйену дағдысы қосылды
	Ежелгі көшпелілердің материалдық мәдениеті.	6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау;	6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін табу және түсіндіру	табу және түсіндіру дағдысы қосылды
		6.2.2.6 көшпелілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін түсіну	6.2.2.6 көшпелілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін деректерге сүйену арқылы түсіндіру	деректерге сүйену дағдысы қосылды
	Ежелгі көшпелілердің дүниетанымы	6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын сипаттау	6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын дәлел келтіру арқылы сипаттау	Дәлел келтіру арқылы дағдысы қосылды
Өлкетану	Өлкенің тарихи	6.2.2.8 өлкедегі тарихи	6.2.2.8 өлкедегі тарихи	Өзгеріссіз қалды

	ескерткіштері	ескерткіштердің құндылығын түсіну	ескерткіштердің құндылығын түсіну	
5.2. Сақтар	Сақтар туралы тарихи мәліметтер	6.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету	6.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету	Өзгеріссіз қалады
		6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын түсіндіру	6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын деректерге сүйену арқылы түсіндіру	Деректерге сүйену арқылы түсіндіру дағдысы қосылды
	«Алтын адам» археологиялық олжасы.	6.2.3.1 қазақстандық ғалымдардың археологиялық жаңалықтарын білу;	6.2.3.1 қазақстандық ғалымдардың археологиялық жаңалықтарын білу;	Өзгеріссіз қалды
		6.2.2.4 Есік обасынан табылған «Алтын адам» археологиялық олжасының ерекшеліктерін анықтау;	6.2.2.4 Есік обасынан табылған «Алтын адам» археологиялық олжасының ерекшеліктерін дәйектер арқылы анықтау	Дәйектер арқылы анықтау дағдысы қосылды
		6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын сипаттау	6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын дәлел келтіру арқылы сипаттау	Дәлел келтіру арқылы дағдысы қосылды
5.3. Сақтар	Шілікті және Бесшатыр патша қорғандары.	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді сипаттау;	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіндіру арқылы	Ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіну арқылы дағысы

			сипаттау;	қосылды
		6.1.2.2 әлеуметтік топтардың ерекшеліктерін түсіндіру;	6.1.2.2 әлеуметтік топтардың ерекшеліктерінің мағынасын түсіндіру	Мағынаны түсіну дағдысы қосылды
		6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын сипаттау	6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын дәлел келтіру арқылы сипаттау	Дәлел келтіру арқылы дағдысы қосылды
	Берел қорғандары.	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді сипаттау	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіндіру арқылы сипаттау;	Ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіну арқылы дағысы қосылды
		6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын сипаттау	6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын дәлел келтіру арқылы сипаттау	Дәлел келтіру арқылы дағдысы қосылды
		6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау;	6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін табу және түсіндіру	табу және түсіндіру дағдысы қосылды
	Тасмола археологиялық мәдениеті.	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді зерттеу;	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіндіру арқылы сипаттау;	Ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіну арқылы дағысы қосылды
		6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын сипаттау;	6.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын	Дәлел келтіру арқылы дағдысы

			дәлел келтіру арқылы сипаттау	қосылды
	Сақ патшайымы Томирис.	6.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау;	6.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау;	Өзгеріссіз қалды
	Шырақтың ерлігі.	6.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау;	6.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау;	Өзгеріссіз қалды
	Сақтардың Александр Македонский әскеріне қарсы күресі.	6.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау;	6.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау;	Өзгеріссіз қалды
	Үйсіндер туралы жазба деректер.	6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын түсіндіру;	6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын деректерге сүйену арқылы түсіндіру	Деректерге сүйену арқылы түсіндіру дағдысы қосылды
		6.1.2.2 әлеуметтік топтардың ерекшеліктерін түсіндіру;	6.1.2.2 әлеуметтік топтардың ерекшеліктерінің мағынасын түсіндіру	Мағынаны түсіну дағдысы қосылды
		6.3.2.2 Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым қатынасын анықтау;	6.3.2.2 Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым қатынасын анықтау;	Өзгеріссіз қалды
	Қаңлылард	6.4.2.3 Ұлы Жібек жолының пайда	6.4.2.3 Ұлы жібек жолының	Карта арқылы түсіндіру

	ың қалалық мәдениетінің дамуы	болуын түсіндіру;	пайда болуын карта арқылы түсіндіру	дағдысы қосылды
		6.3.2.2 Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым қатынасын анықтау;	6.3.2.2 Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым қатынасын анықтау;	Өзгеріссіз қалды
	Қаңлылардың қоғамдық құрылысы.	6.1.2.2 Әлеуметтік топтардың ерекшеліктерін түсіну;	6.1.2.2 әлеуметтік топтардың ерекшеліктерінің мағынасын түсіндіру	Мағынаны түсіну дағдысы қосылды
		6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын түсіндіру;	6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын деректерге сүйену арқылы түсіндіру	Деректерге сүйену арқылы түсіндіру дағдысы қосылды
	Үйсіндер мен қаңлылардың материалдық және рухани мәдениеті.	6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау;	6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін табу және түсіндіру	табу және түсіндіру дағдысы қосылды
		6.2.2.6 көшпелілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін түсіну;	6.2.2.6 көшпелілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін деректерге сүйену арқылы түсіндіру	деректерге сүйену дағдысы қосылды
Өлкетану	Өңірдің тарихи тұлғалары: билер,	6.3.1.3 тарихи тұлғалардың туған өлке тарихындағы рөлін түсіндіру,	6.3.1.3 Тарихи тұлғалардың өлке тарихындағы	зерттеу дағдысы қосылды

	батырлар және ақындар		қызметін зерттеу	
5.4. Ғұндар	Ғұн тайпаларының бірігуі.	6.3.1.1 картада тайпалық одақтардың орналасуын көрсету,	6.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету	Өзгеріссіз қалады
		6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын түсіндіру;	6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын деректерге сүйену арқылы түсіндіру	Деректерге сүйену арқылы түсіндіру дағдысы қосылды
	Ғұндардың көрші мемлекеттермен қарым-қатынастары	6.3.2.2 Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым-қатынасын анықтау	6.3.2.2 Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым қатынасын анықтау;	Өзгеріссіз қалды
	Ғұндардың Батысқа қоныс аударуы.	6.1.1.3 ғұндардың қоныс аудару бағыттарын тарихи картадан көрсету;	6.1.1.3 ғұндардың қоныс аудару бағыттарын тарихи картадан көрсету;	Өзгеріссіз қалды
	Аттила және оның жаулаушылық жорықтары	6.1.1.3 ғұндардың қоныс аудару бағыттарын тарихи картадан көрсету;	6.1.1.3 ғұндардың қоныс аудару бағыттарын тарихи картадан көрсету	Өзгеріссіз қалды
		6.3.2.2 Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым-қатынасын анықтау	6.3.2.2 Қазақстан аумағындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым қатынасын анықтау;	Өзгеріссіз қалды

	Сарматтардың қоғамдық құрылысы мен шаруашылық өмірі.	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді сипаттау;	6.2.2.1 археологиялық ескерткіштерді ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіндіру арқылы сипаттау;	Ұқсастықтар мен айырмашылықтарын білу мен түсіну арқылы дағысы қосылды
		6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау;	6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін табу және түсіндіру	табу және түсіндіру дағысы қосылды
		6.3.1.1 картада тайпалық одақтардың орналасуын көрсету;	6.3.1.1 картада тайпалық одақтардың орналасуын көрсету	Өзгеріссіз қалды
		6.1.2.2 әлеуметтік топтардың ерекшеліктерін түсіндіру;	6.1.2.2 әлеуметтік топтардың ерекшеліктерінің мағынасын түсіндіру	Мағынаны түсіну дағысы қосылды
	Сарматтардың саяси тарихы.	6.3.2.1. Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау;	6.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау;	Өзгеріссіз қалды
5.4 Ежелгі Қазақстан тарихына шолу	Ежелгі Қазақстан адамдарының антропологиялық тұрпаты.	6.1.1.2 ежелгі Қазақстан адамдарының антропологиялық тұрпатын анықтау;	6.1.1.2. Ежелгі Қазақстан адамдарының антропологиялық тұрпатын дәйекті суреттер арқылы анықтау	Дәйекті суреттер дағысы қосылды
	Ежелгі Қазақстанға саяхат	6.4.1.1 ежелгі адамдардың алғашқы кәсібін сипаттау;	6.4.1.1 ежелгі адамдардың алғашқы кәсібін дереккөздер арқылы	Дереккөздер арқылы сипаттау дағысы қосылды

			сипаттау;	
		6.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы мен егіншіліктің қалыптасуын түсіндіру;	6.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы мен егіншіліктің қалыптасу ерекшелігін түсіндіру	Қалыптасу ерекшелігін түсіндіру дағдысы қосылды
		6.4.2.1 еңбек құралдары мен қару түрлерін сипаттау;	-6.4.2.1 еңбек құралдары мен қару түрлерінің айырмашылықтарын сипаттау	айырмашылықтарын сипаттау дағдысы қосылды
		6.4.2.3 Ұлы жібек жолының пайда болуын түсіндіру;	6.4.2.3 Ұлы жібек жолының пайда болуын карта арқылы түсіндіру	Карта арқылы түсіндіру дағдысы қосылды
Өлкетану	Туған өлкенің аңыз-ертегілері	6.2.2.9 өлкенің аңыз ертегілерінің мән мағынасын түсіндіру;	6.2.2.9 өлкенің аңыз ертегілерінің мән мағынасын дәйектер арқылы түсіндіру	Дәйектер арқылы түсіндіру дағдысы қосылды
Қайталау				

Бұрынғы 6 сынып, жаңа 7 сынып (ұзақ мерзімді жоспар) 1-тоқсан

Бөлім	Сабақтың тақырыбы	Қолданыстағы нұсқа	Өзгертілген нұсқа	Негіздеме
VI ғ. –VII ғ. басындағы Ұлы дала.	1 Кіріспе сабақ Зерттеу сұрағы: Орта ғасырлардағы Қазақстан тарихы нені оқытады?	Орта ғасырлардағы Қазақстан тарихына жалпы шолу жасау	Орта ғасырлардағы Қазақстан тарихына уақыт сызығы арқылы жалпы шолу жасау	уақыт сызығы арқылы деген дағды қосылды VI ғ. –VII ғ. басындағы Ұлы дала.бөлім атауы өзгертілді.
	2. Ежелгі түріктер - ғұндардың мұрагерлері.	7.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау	7.2.1.3 «Ұлы Дала» ұғымын қолданып тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау	Мазмұн мен дағдының орыны ауыстырылды Универсал мақсат

		үшін «Ұлы Дала» ұғымын қолдану		
VII ғ. басы – VIII ғ. Ұлы дала.	3-4.Қазақстан аумағындағы ерте ортағасырлық мемлекеттер Зерттеу сұрағы: VI-IX ғасырларда билік құрған қай қағандардың есімдері тарихта сақталды	7.3.1.1 оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы Түрік қағанаты құрылуының тарихи маңызын анықтау; 7.3.2.2 Ерте түрік қағанаттарының сыртқы саясатының негізгі бағыттарын анықтау;	7.3.1.1 Түрік қағанаты құрылуының тарихи маңызын оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы анықтау; 7.3.2.2 Ерте түрік қағанаттарының сыртқы саясатының негізгі бағыттарын дәлелдер мен дәйектер қолдану арқылы анықтау;	Мазмұн мен дағды орыны ауыстырылды дәлелдер мен дәйектер қолдану» деген Коммуниативтік дағдысы қосылды VII ғ. басы – VIII ғ. Ұлы дала. бөлім қосылды
	5-6 Батыс Түрік қағанаты	7.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	7.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін ұқсастықтары мен айырмашылықтары арқылы анықтау Түркі тұлғаларының тарихи оқиғалардағы рөлі мен қызметін талдау	түсіндіріп, олардың сөздері қысқартылды универсал мақсаттар жаңа мақсат.
	7-8 Шығыс Түрік қағанаты	7.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп,	7.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін ұқсастықтары мен айырмашылықтары арқылы анықтау	түсіндіріп, олардың сөздері қысқартылды универсал мақсаттар

		олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	Түркі тұлғаларының тарихи оқиғалардағы рөлі мен қызметін талдау	жаңа мақсат.
9-10 Түргеш қағанаты	7.3.2.2 Ерте түрік қағанаттарының сыртқы саясатының негізгі бағыттарын анықтау;	7.3.2.2 Ерте түрік қағанаттарының сыртқы саясатының негізгі бағыттарын дәлелдер мен дәйектер қолдану арқылы анықтау;	Түркі мемлекеттерінің даму ерекшеліктерін территориялық өзгерістері арқылы анықтау	дәлелдер мен дәйектер қолдану» деген Коммуниативтік дағдысы қосылды Жаңа мақсат
11-12.Қарлұқ қағанаты	7.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	7.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін ұқсастықтары мен айырмашылықтары арқылы анықтау	Түркілердің қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау;	түсіндіріп, олардың сөздері қысқартылды универсал мақсаттар Жаңа мақсат
13.Атлах шайқасы Зерттеу сұрағы: Неліктен Атлах шайқасын «халықтар шайқасы» деп атайды?	7.3.2.3 Атлах шайқасының тарихи маңызын талдау;	7.3.2.3 Атлах шайқасының тарихи маңызын картаға тарихи объектілерді орналастыру арқылы талдау;		картаға тарихи объектілерді орналастыру арқылы Коммуникативтік дағдысы қосылды

	14.Көшпелілердің әскери өнері	7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сипаттау	7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сұрақтар құрастыру арқылы сипаттау	сұрақтар құрастыру арқылы Сыни ойлау дағды қосылды универсал мақсат
	15-16.Көне түркі жазуы Зерттеу сұрағы: Білге қаған мен Күлтегіннің мемлекетті нығайтудағы саясаты бізге қандай деректерден белгілі?	7.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау үшін «Ұлы Дала» ұғымын қолдану 7.2.3.1 көне түркі жазуының маңызын түсіндіру	7.2.1.3 «Ұлы Дала» ұғымын қолданып тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау 7.2.3.1 көне түркі жазуының маңызын өз ұстанымын дәлелдеу арқылы түсіндіру	Мазмұн мен дағдының орыны ауыстырылды Универсал мақсат өз ұстанымын дәлелдеу арқылы Коммуникация дағдысы қосылды
	18. Өлкетану Топонимдер – өткен заманның куәгерлері (жер-су атауларының тарихы).	7.2.2.6. жергілікті жерлер, қалалар, өзендер, көлдер, таулар атауларының пайда болу тарихын түсіндіру	7.2.2.6. жергілікті жерлер, қалалар, өзендер, көлдер, таулар атауларының пайда болу тарихын түсіндіру	Өзгеріссіз.
IX ғасыр - XIII ғасырдың басындағы Қазақстан 9 ғ. - 13 ғ.	2-тоқсан			
	1. Түркітілдес халықтардың миграциясының Еуразия тарихына әсері.	7.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау үшін «Ұлы Дала» ұғымын қолдану	7.2.1.3 «Ұлы Дала» ұғымын қолданып тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау	Мазмұн мен дағдының орыны ауыстырылды Универсал мақсат
	2-3 Оғыз мемлекеті Зерттеу	7.3.1.2 VI-IX ғасырлардағы мемлекеттер	VI-IX ғасырлардағы мемлекеттердің даму	түсіндіріп, олардың сөздері қысқартылды универсал

	сұрағы: Қазақстанның орта ғасырлар тарихында Оғыз мемлекетінің алатын орны қандай?	дің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	ерекшеліктерін ұқсастықтары мен айырмашылықтары арқылы анықтау Түркі мемлекеттерінің даму ерекшеліктерін территориялық өзгерістері арқылы анықтау	мақсаттар Универ мақсат
	4-5 Қимақ қағанаты Зерттеу сұрағы: Қимақтарда қалалық мәдениетінің дамуын қандай деректер дәлелдейді?	7.4.2.1 Ұлы Жібек жолының қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау; 7.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылар арасындағы өзара экономикалық байланыстарды анықтау	7.4.2.1 Ұлы Жібек жолының қала мәдениетіне әсерін деректерді қолдану арқылы анықтау 7.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылардың экономикалық байланыстарын ерекшеліктері арқылы анықтау	деректерді қолдану арқылы Зерттеу дағдысы қосылды универсал мақсат арасындағы өзара сөздері қысқартылып, ерекшеліктері арқылы анықтау Сыни ойлау дағдысы қосылды универсал мақсат
	6-7. Түріктер туралы тарихи деректер Зерттеу сұрағы: Қытай және араб деректері түркілер туралы қандай ақпарат береді?	7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сипаттау 7.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің	7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сұрақтар құрастыру арқылы сипаттау 7.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін	сұрақтар құрастыру арқылы Сыни ойлау дағды қосылды универсал мақсат зерттеу арқылы Зерттеу дағдысы қосылды универсал мақсат

		ерекшелікте рін анықтау;	зерттеу арқылы анықтау;	
	8.Түркілердің дүниетанымы	7.2.1.1 түркілердің дүниетанымдық ерекшелікте рін түсіндіру	7.2.1.1 түркілердің дүниетанымдық ерекшеліктерін дереккөздер арқылы түсіндіру	дереккөздер арқылы Зерттеу дағдысы қосылды
	9-10 Түркі әлемі қалыптасуының басталуы Зерттеу сұрағы: Түрік тілдес халықтардың миграциясы Еуразия тарихына қаншалықты әсерін тигізді?	7.3.2.1 тарихи оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы түркі тілдес тайпалардың миграциясын түсіндіру;	7.3.2.1 түркі тілдес тайпалардың миграциясын тарихи оқиғалар байланысы арқылы түсіндіру;	дың өзара ,табу алынып тасталды мазмұн мен дағды орыны ауыстырылды Креатив дағдысы
		7.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау үшін «Ұлы Дала» ұғымын қолдану	7.2.1.3 «Ұлы Дала» ұғымын қолданып тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау	Мазмұн мен дағдының орыны ауыстырылды Универсал мақсат
	11 Түркілердің сауда-экономикалық қатынастары	7.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылар арасындағы өзара экономикалық байланыстарды анықтау	7.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылардың экономикалық байланыстарын ерекшеліктері арқылы анықтау	арасындағы өзара сөздері қысқартылып, ерекшеліктері арқылы анықтау Сыни ойлау дағдысы қосылды универсал мақсат
	12. Түркілердің шаруашылығы: жартылай	7.4.1.2 көшпелілердің шаруашылы	7.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің	зерттеу арқылы Зерттеу дағдысы қосылды универсал

	көшпелі, отырықшы егіншілік	қ өмірінің ерекшелікте рін анықтау;	ерекшеліктерін зерттеу арқылы анықтау;	мақсат
	13. Өлкетану. Мәдени- тарихи дәстүрді сақтаушылар: өлкенің ұлттық қолөнері	7.2.2.7 өлкенің дәстүрлі көркем мәдениетін жандандыру ға үлесін қосқан шеберлерді айқындау		
3-тоқсан				
Бөлім	Сабақтың тақырыбы	Қолданыстағы нұсқа	өзгертілген нұсқа	негіздеме
	1-2 .X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы Қазақстан аумағындағы саяси процестер Зерттеу сұрағы: X ғасыр - XIII ғасырдың басында саяси карта қаншалықты өзгерді?	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттер дің даму ерекшелікте рін түсіндіріп, олардың ұқсастықтар ы мен айырмашыл ықтарын анықтау;	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерінің ұқсастықтары мен айырмашылықтары н анықтау;	түсіндіріп, олардың деген сөздері қысқартылды Сыни ойлаудағы дағдысы.
		7.3.1.7 ортағасырлық қ мемлекеттер дің ыдырауының негізгі және жанама себептерін анықтау	7.3.1.7 ортағасырлық мемлекеттердің ыдырауының негізгі және жанама себептерін анықтау	өзгеріссіз

	3-4. Қарахан мемлекеті Зерттеу сұрағы: Неліктен Қарахан мемлекеті ислам дінін мемлекеттік дін деп жариялады?	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерінің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	түсіндіріп, олардың деген сөздері қысқартылды Сыни ойлау дағдысы.
		7.3.1.4 тарихи ұғымдарды қолданып, Қарахан мемлекетіндегі жер иелену ерекшеліктерін түсіндіру	7.3.1.4 Қарахан мемлекетіндегі жер иелену ерекшеліктерін тарихи ұғымдарды қолданып, түсіндіру	Дағды мен мазмұнның орыны ауыстырылды
	5. Наймандар Зерттеу сұрағы: Наймандардың ортағасырлық саяси сахнадағы рөлі қандай болды?	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерінің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	түсіндіріп, олардың деген сөздері қысқартылды Сыни ойлау дағдысы.
	6. керейіттер Зерттеу сұрағы: Керейіттердің ортағасырлық саяси сахнадағы	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерінің ұқсастықтары мен	түсіндіріп, олардың деген сөздері қысқартылды Сыни ойлау дағдысы.

	рөлі қандай болды?	рін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	айырмашылықтары н анықтау;	
	7.жалайырлар Зерттеу сұрағы: Жалайырлардың ортағасырларлық саяси сахнадағы рөлі қандай болды?	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерінің ұқсастықтары мен айырмашылықтары н анықтау;	түсіндіріп, олардың деген сөздері қысқартылды Сыни ойлаудағысы.
	8-9 Қыпшақ хандығы Зерттеу сұрағы: Не себепті Еуразия даласы «Дешті Қыпшақ» деп аталды?	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау;	7.3.1.3 X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерінің ұқсастықтары мен айырмашылықтары н анықтау;	түсіндіріп, олардың деген сөздері қысқартылды универсал мақсаттар
		7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сипаттау	7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сұрақтар құрастыру арқылы сипаттау	сұрақтар құрастыру арқылы Креатив дағды қосылды универсал мақсат
	10. Қыпшақтардың дала	7.3.2.4 қыпшақтардың Еуразия	7.3.2.4 Қыпшақтардың Еуразия	дәлелдер арқылы дағдысы өзгертілді

	конфедерациясы	тарихындағы орнын анықтау;	тарихындағы орнын дәлелдер арқылы анықтау;	
	11.Қазақ халқының қалыптасуындағы қыпшақтардың рөлі	7.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау үшін «Ұлы Дала» ұғымын қолдану	7.2.1.3 «Ұлы Дала» ұғымын қолданып тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау	Мазмұн мен дағдының орыны ауыстырылды
	12-13. Халықаралық байланыстардың дамуындағы Ұлы Жібек жолының рөлі Зерттеу сұрағы: Ұлы Жібек жолы халықаралық байланыстардың дамуына ықпал етті ме?	7.4.2.2 Ұлы Жібек жолының халықаралық қатынастардың дамуындағы орнын анықтау	7.4.2.2 Ұлы Жібек жолының халықаралық қатынастардың дамуындағы орнына әлем тарихы контексті арқылы анықтау	әлем тарихы контексті арқылы Креатив дағдысы қосылды
		7.2.2.2 ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктерін түсіндіру;	7.2.2.2 ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктерін ажырату арқылы түсіндіру;	«Ажырату» деген Мәселені шешу дағдысы қосылды Универсал мақсат
	14-15 Ортағасырлық Қазақстанның экономикалық және мәдени дамуына Ұлы Жібек жолының	7.4.2.1 Ұлы Жібек жолының қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау;	7.4.2.1 Ұлы Жібек жолының қала мәдениетіне әсерін деректерді қолдану арқылы анықтау	деректерді қолдану арқылы Зерттеу дағдысы қосылды универсал мақсат

	ықпалы Зерттеу сұрағы: Ұлы Жібек жолы ортағасырлық Қазақстанның экономикалық және мәдени дамуына қалай әсер етті?	7.4.1.1 көшпелілер мен отырықшыла р арасындағы өзара экономикал ық байланыстар ды анықтау	7.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылардың экономикалық байланыстарын ерекшеліктері арқылы анықтау	арасындағы өзара сөздері қысқартылып, ерекшеліктері арқылы анықтау Сыни ойлау дағдысы қосылды универсал мақсат
Түркілердің дүниетанымы.	16-17. Қазақстан аумағында ислам дінінің таралуы.	7.2.1.2 ислам дінінің қоғамдық өмірге ықпалын анықтау;	7.2.1.2 ислам дінінің қоғамдық өмірге оқиғалардың нәтижесі арқылы анықтау;	оқиғалардың нәтижесі арқылы анықтау дағдысы қосылды Жаңа тақырып!!!!
		7.2.2.2 ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштер інің ерекшелікте рін түсіндіру;	7.2.2.2 ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктерін ажырату арқылы түсіндіру;	«Ажырату» деген Мәселені шешу дағдысы қосылды Универсал мақсат
18	Түркі-ислам мәдени-діни синтезі	7.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау үшін «Ұлы Дала» ұғымын қолдану	7.2.1.3 «Ұлы Дала» ұғымын қолданып тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау	Мазмұн мен дағдының орыны ауыстырылды Жаңа тақырып!!!!
20.	Бір ел – бір тағдыр (менің өлкемнің халықтары)	7.1.2.2 өлкедегі әр түрлі ұлттардың тарихын, салт- дәстүрін сипаттау		
4-тоқсан				

Түркі мәдениеті.	1- 2.Түріктердің материалдық және рухани мәдениеті Зерттеу сұрағы: Өлем өркениетінің дамуына түрік мәдениеті қандай үлес қосты?	7.2.2.5 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін сипаттау;	7.2.2.5 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін жіктеу арқылы сипаттау;	«жіктеу арқылы» деген Креатив дағдысы қосылды универсал мақсат
		7.2.1.1 түркілердің дүниетанымдық ерекшеліктерін түсіндіру	7.2.1.1 түркілердің дүниетанымдық ерекшеліктерін дереккөздер арқылы түсіндіру	дереккөздер арқылы Зерттеу дағдысы қосылды
	3. Ортағасырлық сәулет өнері	7.2.2.2 ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктерін түсіндіру;	7.2.2.2 ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктерін ажырату арқылы түсіндіру;	«Ажырату» деген Мәселені шешу дағдысы қосылды Универсал мақсат
	4. Әл-Фараби	7.2.3.2 Әл-Фарабидің және басқа да ғалымдардың ортағасырлық ғылымның дамуына қосқан үлесін анықтау;	7.2.3.2 ортағасырлық ғылымның дамуына Әл-Фарабидің және басқа да ғалымдардың қосқан үлесін зерттеу арқылы анықтау;	Зерттеу дағдысы қосылды. Сөйлем орыны ауыстырылды.
	5. М. Қашғари,			
	6. Ж. Баласағұн	7.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде, Ж. Баласағұн және А. Яссауи еңбектерінің тарихи құндылығын түсіндіру;	7.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде ғұлама ғалымдар еңбектерінің тарихи құндылығын түсіндіру;	М. Қашғари, Ж. Баласағұн және А. Яссауи қысқартылды

8. Кодекс куманикус	7.А. Яссауи	7.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде, Ж. Баласағұн және А. Яссауи еңбектерінің тарихи құндылығын түсіндіру;	7.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде ғұлама ғалымдар еңбектерінің тарихи құндылығын түсіндіру;	М. Қашғари, Ж. Баласағұн және А. Яссауи қысқартылды
		7.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде, Ж. Баласағұн және А. Яссауи еңбектерінің тарихи құндылығын түсіндіру;	7.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде ғұлама ғалымдар еңбектерінің тарихи құндылығын түсіндіру;	М. Қашғари, Ж. Баласағұн және А. Яссауи қысқартылды
		7.2.3.3 «Кодекс Куманикус» сөздігінің халықаралық байланыстар дағы рөлін анықтау	7.2.3.3 «Кодекс Куманикус» сөздігінің халықаралық байланыстардағы рөлін зерттеу арқылы анықтау	зерттеу арқылы дағдысы қосылды
9-10. Шыңғыс қаған империясының құрылуы	7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сипаттау	7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сұрақтар құрастыру арқылы сипаттау	сұрақтар құрастыру арқылы Сыни ойлау дағдысы қосылды универсал мақсат	
	7.3.1.6 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру	7.3.1.6 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді карта арқылы түсіндіру	ны қолдану алынды мазмұн мен дағды орыны ауыстырылды	

	11-12. Ұлы далаға Шыңғысхан әскерінің жорықтары	7.3.1.6 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру 7.3.1.5 Отырарды қорғаудағы қала халқының ерлігін сипаттау	7.3.1.6 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді карта арқылы түсіндіру 7.3.1.5 Отырарды қорғаудағы қала халқының ерлігін тарихи деректер арқылы сипаттау	ны қолдану алынды мазмұн мен дағды орыны ауыстырылды тарихи деректер арқылы дағдысы қосылды
	13-14. Шыңғыс қаған жорықтарының нәтижесі. (Түркі мемлекеттерін біріктіруі және басқа халықтарды бағындыруы.)	7.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын анықтау; 7.3.1.8 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктерін анықтау	7.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын кесте арқылы анықтау; 7.3.1.8 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктерін тірек сызба арқылы анықтау	Кесте арқылы дағдысы қосылды тірек сызба арқылы дағдысы қосылды
	15. Өлкетану Туған өлке тарихының қазіргі кездегі куәгерлері	7.3.1.12 туған өлке тарихының қазіргі кездегі куәгерлерінің ерлік істері мен еңбегін		

		сипаттау		
--	--	----------	--	--

Бұрынғы 7 сынып, жаңа 8 сынып Қазақстан тарихы

1-тоқсан (16 сағат)					
Сағат саны	Бөлім	Сабақтың тақырыбы	Қолданыстағы нұсқа	Өзгертілген нұсқа	негіздеме
1	8.3 XIII - XV ғасырдың бірінші жартысындағы Қазақстан	Ұлық Ұлыс империялық мемлекетінің әлем тарихындағы орны.	8.3.1.6 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру	8.3.2.1 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді карта арқылы түсіндіру	картаны қолдану алынды мазмұн мен дағды орны ауыстырылды
			8.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сипаттау	8.2.2.1 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін салыстыру арқылы сипаттау	салыстыру арқылы сыни ойлау дағдысы қосылды универсал мақсат
1		Жошы Ұлысының аумағы	8.3.1.6 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру	8.3.2.1 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді карта арқылы түсіндіру	картаны қолдану алынды мазмұн мен дағды орны ауыстырылды
2		Жошы – төрелер әулетінің негізін қалаушы. Бату хан.	8.3.1.6 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру	8.3.2.1 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді карта арқылы түсіндіру	картаны қолдану алынды мазмұн мен дағды орны ауыстырылды
			8.2.2.3	8.2.2.1	салыстыру

			көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сипаттау	көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін салыстыру арқылы сипаттау	арқылы дағды қосылды (әмбебап мақсат)
2		Жошы Ұлысының «Алтын дәуірі». Алтын Орда дәуірі-арғы қазақ заманы.	8.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын анықтау;	8.1.2.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын жіктеу арқылы анықтау	жіктеу арқылы дағдысы қосылды
			8.3.1.8 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктерін анықтау	8.2.1.1 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктерін тірек сызба арқылы анықтау	тірек сызба арқылы дағдысы қосылды
2		Дамыған түркілер.	8.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сипаттау	8.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін салыстыру сипаттау	8.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін салыстыру арқылы сипаттау
			8.3.1.6 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру	8.3.2.2 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру	8.3.2.2 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру
2		Орда-Ежен ұлысы – Ақ Орда.	8.3.1.6 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі	8.3.2.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді карта арқылы	картаны қолдану алынды мазмұн мен дағды орыны ауыстырылды

			і саяси процесстерді түсіндіру	түсіндіру	ы
			8.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын анықтау;	8.1.2.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын жіктеу арқылы анықтау	Жіктеу арқылы дағдысы қосылды
1		Ұлы Дала мемлекеттік басқару дәстүрі.	8.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процесстердің сабақтастығын сипаттау үшін «Ұлы Дала» ұғымын қолдану	8.1.1.1 «Ұлы Дала» ұғымын қолданып тарихи оқиғалар мен процесстердің сабақтастығын сипаттау	Мазмұн мен дағдының орыны ауыстырылды
1		Ұлыстық саяси құрылымдар.	8.3.1.6 картаны қолдану арқылы XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі і саяси процесстерді түсіндіру	8.3.2.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процесстерді карта арқылы түсіндіру	картаны қолдану алынды мазмұн мен дағды орыны ауыстырылды
2		Ұлы Дала мемлекеттік басқару дәстүрі.	8.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын анықтау;	8.1.2.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын жіктеу арқылы анықтау	Жіктеу арқылы дағдысы қосылды
			8.3.2.5 тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап, Қазақстан аумағында XIII XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын түсіндіру	8.3.2.3 XIII XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын тарихи оқиғалар арқылы түсіндіру	Мазмұн мен дағды орыны ауысты. тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап дағдысы қысқартылды
Қорытынды қайталау					

2 тоқсан (16 тоқсан)					
2	8.3 XIII - XV ғасырдың бірінші жартысындағы Қазақстан	Арғы қазақ заманының ірі ру- тайпалары мен конфедера- циялық ұйымы.	8.3.1.6 картаны қолдану арқылы XIII- XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру	8.3.2.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді карта арқылы түсіндіру	картаны қолдану алынды мазмұн мен дағды орыны ауыстырылды
			8.1.1.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын анықтау;	8.1.2.2 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын жіктеу арқылы анықтау	жіктеу арқылы дағдысы қосылды
1		Дешті- Қыпшақ.	8.3.2.5 тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап, Қазақстан аумағында XIII XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын түсіндіру	8.3.2.3 XIII XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын тарихи оқиғалар арқылы түсіндіру	Мазмұн мен дағды орыны ауысты. тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап дағдысы қысқартылды
1		Ұлық Ұлыс – Алтын Орданың қалалары.	8.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау;	8.4.1.1 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін зерттеу арқылы анықтау	зерттеу арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
1		Әбілқайыр хан Шейбан.	8.3.2.5 тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап, Қазақстан аумағында XIII XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы	8.3.2.3 XIII XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын тарихи оқиғалар арқылы түсіндіру	Мазмұн мен дағды орыны ауысты. тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап дағдысы қысқартылды

			саясатын түсіндіру		
1	XIII – XV ғасырлардағы мәдениет.	Ұлы дала мәдениеті.	8.2.2.1 күй, аңыз, шежіре, эпостық жырлардың тарихи дереккөзі ретіндегі маңыздылығын айқындау	8.2.2.2 күй, аңыз, шежіре, эпостық жырлардың дереккөз ретіндегі маңыздылығын дәйек арқылы айқындау	Дәйек арқылы анықтау Универсал мақсат
1		Жазба әдебиеттің дамуы.	8.2.2.1 күй, аңыз, шежіре, эпостық жырлардың тарихи дереккөзі ретіндегі маңыздылығын айқындау	8.2.2.2 күй, аңыз, шежіре, эпостық жырлардың дереккөз ретіндегі маңыздылығын дәйек арқылы айқындау	Дәйек арқылы айқындау Универсал мақсат
2		Халықаралық сауда қатынастарының құлдырауы.	8.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау;	8.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін зерттеу арқылы анықтау;	зерттеу арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
			8.2.2.5 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін сипаттау;	8.2.2.3 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін жіктеу арқылы сипаттау;	жіктеу арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
1		Ұлық Ұлыстың ыдырауы және оның негізгі себептері.	8.3.2.5 тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап, Қазақстан аумағында XIII XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын түсіндіру	8.3.2.3 XIII XV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын тарихи оқиғалар арқылы түсіндіру	Мазмұн мен дағды орыны ауысты. тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтап дағдысы қысқартылды
2	Қазақ	Қазақ	8.1.1.3 ежелгі	8.1.1.2 Ежелгі	арасында

	халқының қалыптасуы.	этнoсының қалыптасуы. «Қазақ» этнонимі.	және ортағасырлар тарихының оқиғалары арасында байланыс орнату арқылы қазақ халқы қалыптасуының негізгі кезеңдерді анықтау;	және ортағасырлар тарихының оқиғалары арқылы қазақ халқы қалыптасуының негізгі кезеңдерін анықтау;	байланыс орнату қысқартылды
			8.1.1.4 «қазақ» этнонимінің мағынасын түсіндіру	8.1.1.3 «қазақ» этнонимінің мағынасын деректер арқылы түсіндіру	Деректер арқылы дағдысы қосылды
2		Керей – Жәнібек хан заманы: аймақтық держава қалыптасуы.	8.3.1.9 Қазақ хандығы құрылуының тарихи маңызын анықтау;	8.2.3.2 Қазақ хандығы құрылуының тарихи маңызын дәлелдеу арқылы анықтау;	Дәлелдер арқылы Креатив дағдысы қосылды
			8.2.3.4 М.Х.Дулатидің «Тарихи-Рашиди» еңбегінің маңыздылығын түсіндіру;	8.2.3.1 М.Х.Дулатидің «Тарихи-Рашиди» еңбегінің маңыздылығын талдау арқылы түсіндіру;	Талдау арқылы Сыни ойлау дағдысы қосылды
Қорытынды қайталау					
3-тоқсан (20 сағат)					
2	8.3 XIII - XV ғасырдың бірінші жартысындағы Қазақстан	Қазақ хандығы қалыптасуының алғашқы жылдарындағы ішкі және сыртқы саясаты.	8.3.1.10 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы ролін анықтау;	8.3.3.3 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы ролін дәлелдер арқылы анықтау;	Дәлелдер арқылы дағдысы қосылды Универсал мақсат
			8.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің	8.1.1.1 «Ұлы Дала» ұғымын қолданып	Мазмұн мен дағдының орыны

			сабақтастығын сипаттау үшін «Ұлы Дала» ұғымын қолдану	тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтастығын сипаттау	ауыстырылды Универсал мақсат
2	6.4 Қазақ хандығының XVI - XVII ғасырлардағы дамуы	Қасым хан заманы. Қасым ханның қасқа жолы.	8.3.1.10 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін анықтау;	8.3.3.3 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін дәлелдер арқылы анықтау;	Дәлелдер арқылы сыни ойлау дағдысы қосылды Универсал мақсат
			8.3.2.6 қазақ хандарының сыртқы саясатын талдау	8.3.2.4 қазақ хандарының сыртқы саясатын карта арқылы талдау	карта арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
2		Хақназар хан заманы.	8.3.1.10 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін анықтау;	8.3.3.3 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін дәлелдер арқылы анықтау	Дәлелдер арқылы да сыни ойлау ғдысы қосылды Универсал мақсат
			8.3.2.6 қазақ хандарының сыртқы саясатын талдау	8.3.2.4 қазақ хандарының сыртқы саясатын карта арқылы талдау	карта арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
2		Тәуекел хан заманы.	8.3.1.10 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін анықтау;	8.3.3.3 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін дәлелдер арқылы анықтау	Дәлелдер арқылы сыни ойлау дағдысы қосылды Универсал мақсат
			8.3.2.6 қазақ хандарының сыртқы саясатын талдау	8.3.2.4 қазақ хандарының сыртқы саясатын карта арқылы талдау	карта арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
2		Есмұхамед хан – Еңсегей бойлы Ер-	8.3.1.10 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы	8.3.3.3 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы	Дәлелдер арқылы сыни ойлау дағдысы

		Есім заманы.	рөлін анықтау;	рөлін дәлелдер арқылы анықтау	қосылды Универсал мақсат
			8.3.2.6 қазақ хандарының сыртқы саясатын талдау	8.3.2.4 қазақ хандарының сыртқы саясатын карта арқылы талдау	карта арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
2		Жәңгір хан. Орбұлақ шайқасы.	8.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін сипаттау	8.2.2.3 көшпелілердің әскери өнеріндегі жетістіктерін салыстыру сипаттау	сұрақтар құрастыру арқылы дағды қосылды универсал мақсат
			8.3.2.7 Орбұлақ шайқасындағы қазақ жасағының әскери өнердегі шеберлігі мен ерлігін бағалау	8.2.2.4 Орбұлақ шайқасындағы қазақ жасағының әскери өнердегі шеберлігі мен ерлігін сұрақ құрастыру арқылы бағалау	сұрақ құрастыру арқылы дағдысы қосылды
2		Өз-Тәуке хан заманы. Тәуке ханның билігі. «Жеті жарғы».	8.3.1.10 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін анықтау;	8.3.3.3 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін дәлелдер арқылы анықтау	Дәлелдер арқылы сыни ойлау дағдысы қосылды Универсал мақсат
			8.3.2.6 қазақ хандарының сыртқы саясатын талдау	8.3.2.4 қазақ хандарының сыртқы саясатын карта арқылы талдау	карта арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
1		Төбе билер. Билер Кеңесі. Жеті Жарғы. Қазақтың ұлы билері.	8.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін сипаттау	8.1.2.2 қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін жіктеу арқылы сипаттау	жіктеу арқылы дағдысы қосылды

1		Жыраулардың жыр-толғауы.	8.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін сипаттау	8.1.2.2 қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін жіктеу арқылы сипаттау	жіктеу арқылы дағдысы қосылды
2	8.1 XVIII ғасырдағы Қазақ хандығы	Абылай хан заманы.	8.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 8.3.2.3 Абылай ханның ішкі және сыртқы саясатын бағалау	8.2.3.4 Қазақ хандығының ішкі және сыртқы саясатын зерттеу арқылы Абылай ханның тәуелсіздікті сақтаудағы еңбегін бағалау	8.3.1.2. және 8.3.2.3. мақсаттар біріктірілді., және зерттеу арқылы дағдысы қосылды
Қорытынды қайталау					
4 тоқсан (16 сағат)					
1		Қалмақ қырылған. Шүршіт қырылған.	8.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлін түсіндіру	8.1.2.3 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлін деректер негізінде анықтау	8.3.2.1 деректер негізінде дағдысы қосылды
2	7.2 Отарлау және ұлт-азаттық күрес	Кенесары хан заманы.	8.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 8.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру	8.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын қосымша деректер арқылы анықтау; 8.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	8.3.1.5 қосымша деректер дағдысы қосылды 8.3.1.6 дәйектер мен дәлелдер негізінде дағдысы қосылды

1		Шоқан ғылымы.	8.2.3.1 Шоқан Уәлихановтың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын анықтау	8.2.3.2 Шоқан Уәлихановтың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын мәліметтерді саралау арқылы анықтау	8.2.3.1 мәліметтерді саралау арқылы дағдысы қосылды
1		Қазақ шежіресі – ұлттың бірегейлігі мен тұтастығының кепілі. Мәшһүр Жүсіп. Құрбанғал и Халид. Шәкәрім қажы.	8.2.3.4 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы, Қ.Халид еңбектерін тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау	8.2.3.3 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы, Қ.Халид еңбектерін тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау	Өзгеріссіз қалды
1		Ақын-шайырлардың әлеуметтік-тарихи мұрасындағы ұлт идеясы.	8.2.2.1 күй, аңыз, шежіре, эпостық жырлардың тарихи дереккөзі ретіндегі маңыздылығын айқындау	8.2.2.2 күй, аңыз, шежіре, эпостық жырлардың дереккөз ретіндегі маңыздылығын дәйек арқылы айқындау	Дәйек арқылы айқындау қосылды Универсал мақсат
2		XVI - XVII ғасырлардағы қазақтардың материалдық мәдениеті	8.2.2.5 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін сипаттау;	8.2.2.3 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін жіктеу арқылы сипаттау;	жіктеу арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
		Қазақтардың дәстүрлі шаруашылығы: мал шаруашылығы, егіншілік, сауданың	8.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау;	8.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін зерттеу арқылы анықтау;	зерттеу арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат

		дамуы және қолөнер.			
2		Қазақ қоғамының әлеуметтік стратификациясы.	8.1.2.1 Қазақ хандығындағы әлеуметтік топтардың орнын анықтау;	8.1.2.4 Қазақ хандығындағы әлеуметтік топтардың орнын кесте арқылы анықтау	кесте арқылы дағдысы қосылды
			8.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін сипаттау	8.1.2.2 қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін жіктеу арқылы сипаттау	жіктеу арқылы дағдысы қосылды
2		XVI - XVII ғасырлардағы қазақтардың материалдық мәдениеті	8.2.2.5 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін сипаттау;	8.2.2.3 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерін жіктеу арқылы сипаттау;	жіктеу арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
			8.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау;	8.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін зерттеу арқылы анықтау;	зерттеу арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
2		Қазақтардың дәстүрлі шаруашылығы: мал шаруашылығы, егіншілік, сауданың дамуы және қолөнер.	8.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау;	8.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін зерттеу арқылы анықтау;	зерттеу арқылы дағдысы қосылды универсал мақсат
Қорытынды					

7-сынып:/9 сынып (жаңа) ұзақ мерзімді жоспар

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар тиісті:	өзгерістер	Негіздеме
1- тоқсан				
7.1 Қазақ-жоңғар соғыстары	Жоңғар басқыншылығын а қарсы Отан соғысының басталуы. Зерттеу сұрағы: Не себепті «Елім-ай» бүкілхалықтық әнге айналды?	7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау; 7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.4.1.1 жоңғар шапқыншылығын ың қазақ халқының шаруашылығына тигізген зардаптарын анықтау 7.1.1.1 жоңғар шапқыншылығы кезіндегі демографиялық өзгерістерді және миграциялық процестерді түсіндіру;	7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау; 7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.1.1.1 Жоңғар шапқыншылығы салдарын деректерді қолдану арқылы анықтау	7.111 және 7.411 мақсаттар біріктірілді, және өзгертілді., деректерді қолдану арқылы дағдысы қосылды
	Біртұтас халық жасағының ұйымдастырылуы. Зерттеу сұрағы: Неліктен Ордабасы ел бірлігінің нышаны болды?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.1.1 Қарақұм және Ордабасы құрылтайларын халықты жоңғар басқыншылығына қарсы жұмылдырудағы	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау 7.3.1.1 Қарақұм және Ордабасы құрылтайларын салыстыру арқылы халықты жоңғар	7.3.1.2. тірек сызбалар негізінде дағдысы қосылды 7.3.1.1 салыстыру арқылы дағдысы

		жиындардың рөліне баға беру	басқыншылығына қарсы жұмылдырудағы жиындардың рөліне баға беру	қосылды
	Қазақ-жоңғар шайқастары. Зерттеу сұрағы: Неліктен Аңырақай шайқасы қазақ-жоңғар соғысындағы түбегейлі бетбұрыс деп саналады?	7.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлін түсіндіру	7.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлін дерекер негізінде анықтау	7.3.2.1 дерекер негізінде дағдысы қосылды
7.1 XVIII ғасырдағы Қазақ хандығы	XVIII ғасырдың басына дейінгі қазақ-орыс қарым-қатынастарының тарихы. Зерттеу сұрағы: «Неліктен Ресей Қазақстанды Азияға шығудың кілті мен қақпасы» деп атады?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын негізінде талдау 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін қорытынды жасау арқылы анықтау	7.3.2.2 қорытынды жасау дағдысы қосылды Зерттеу сұрағы өзгертілді. Қазақ хандығының ішкі және сыртқы саясатын анықтау және талдауға бағытталғандықтан зерттеу сұрағы мақсатқа сай өзгертілді
	Қазақ хандығының Ресей империясына қосылуының басталауы. Зерттеу сұрағы: Әбілқайыр ханның Анна	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін қорытынды жасау	7.3.1.2 тірек сызбалар негізінде дағдысы қосылды 7.3.2.2 қорытынды жасау арқылы

	Иоанновна патшайымға жазған хатының себептері мен салдары қандай болды?		арқылы анықтау	дағдысы қосылды
	Абылай ханның ішкі және сыртқы саясаты. Зерттеу сұрағы: Дербес Қазақ мемлекетін сақтап қалудағы Абылай ханның рөлі қандай?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.3 Абылай ханның ішкі және сыртқы саясатын бағалау	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.3 Абылай ханның ішкі және сыртқы саясатын бағалау	
Өлкетану	Өлкенің туристік маршруттары	7.2.3.5 туристік маршруттарды құру жолдарын ұсыну	7.2.3.5 туристік маршруттарды семантикалық карта арқылы құру жолдарын ұсыну	7.2.3.5 семантикалық карта арқылы дағдысы қосылды
2-тоқсан				
7.2 XVIII ғасырдағы Қазақстанның мәдениеті	XVIII ғасырдағы халық ауыз әдебиеті. Зерттеу сұрағы: XVIII ғасырда ақын-жыраулар шығармаларында тарихи оқиғалар қалай көрініс тапты?	7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау; 7.2.1.1 салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын анықтау	7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау; 7.2.1.1. салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын бүгінгі мәдени дәстүрмен байланыстыру арқылы анықтау	7.2.1.1. бүгінгі мәдени дәстүрмен байланыстыру арқылы дағдысы қосылды

	XVIII ғасырдағы қазақтардың материалдық мәдениеті. Зерттеу сұрағы: Қазақтың ұлттық қолданбалы өнерінің бірегейлігі неде?	7.2.2.4 қолданбалы өнердің жетістіктерін бағалау	7.2.2.4 Қолданбалы өнердің жетістіктерін дәлелдер мен дәйектерді қолдану арқылы бағалау	7.2.2.4 дәлелдер мен дәйектерді қолдану арқылы дағдысы қосылды
7.2 Отарлау және ұлт-азаттық күрес	XVIII ғасырдағы Қазақстандағы казак-әскери отаршылдығы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанды отарлауды Ресей империясы қалай жүзеге асырды?	7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау	7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын дереккөздер қолдана отырып анықтау	7.3.1.3 дереккөздер қолдана отырып дағдысы қосылды
	Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс. Зерттеу сұрағы: Сырым Датұлы Кіші жүз қазақтарының қандай құқықтарын қорғауды көздеді?	7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру	7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	7.3.1.6 дәйектер мен дәлелдер негізінде дағдысы қосылды
	1822-1824 жылдардағы патша реформалары. Зерттеу сұрағы: Неліктен ХХ ғасырдың 20-шы жылдарында Қазақстанда әкімшілік реформалар жүргізілді?	7.3.1.4 Патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен	7.3.1.4 Патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау	өткен тарихи кезеңдермен салыстыру дағдысы қосылды

		салыстыру арқылы анықтау		
	1836-1838 жылдардағы Бөкей Ордасындағы қазақтардың көтерілісі. Зерттеу сұрағы: Исатай Тайманұлы мен Махамбет Өтемісұлын қандай ортақ идея біріктірді?	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын қосымша деректер арқылы анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	7.3.1.5 қосымша деректер дағдысы қосылды 7.3.1.6 дәйектер мен дәлелдер негізінде дағдысы қосылды
	Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс. Зерттеу сұрағы: Кенесары хан бастаған ұлт-азаттық күрес неліктен жалпы ұлттық сипатқа ие болды?	7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын қосымша деректер арқылы анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	7.3.1.5 қосымша деректер дағдысы қосылды 7.3.1.6 дәйектер мен дәлелдер негізінде дағдысы қосылды
Өлкетану	Туған жердің «Атымтай жомарттары».	7.4.1.3 өлкені дамытуға қолдау көрсеткен тұлғалардың қызметіне баға беру	7.4.1.3 өлкені дамытуға қолдау көрсеткен тұлғалардың қызметіне қосымша мәліметтерді зерттеу арқылы баға беру	7.4.1.3 қосымша мәліметтерді зерттеу дағдысы қосылды
3-тоқсан				
7.3 Отарлау және ұлт-азаттық күрес	XIX ғасырдың 40-60 жылдарындағы қазақтардың ортаазиялық	7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау;	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-	7.3.1.5 қосымша деректер арқылы дағдысы

	хандықтармен қарым-қатынастары. Зерттеу сұрағы: Неліктен Орта Азия хандықтарының Қазақстанның оңтүстік аймақтарына экспансиясы күшейді?	7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру	салдарын қосымша деректер арқылы анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	қосылды 7.3.1.6 дәйектер мен дәлелдер негізінде дағдысы қосылды
	Қазақстанның Ресей империясына қосылуының аяқталуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның оңтүстік аймақтарының Ресей империясына қосылуының ерекшеліктері қандай?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын анықтау 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін қорытынды жасау арқылы анықтау	7.3.1.2 тірек сөзбалар негізінде дағдысы қосылды 7.3.2.2 қорытынды жасау дағдысы қосылды
7.3 Қазақстан Ресей империясының құрамында	XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы әкімшілік-аумақтық реформалар. Зерттеу сұрағы: Патша өкіметі тарапынан «бөліп ал да, билей бер» ұстанымы қалай жүзеге асты?	7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.4 патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы	7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.4 патша үкіметі реформаларының салдары негізіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау	салдары негізіндегі дағдысы қосылды

		анықтау		
	Қазақтардың 1860-1870 жылдардағы азаттық күресі. Зерттеу сұрағы: XIX ғасырдың 60-70 жылдарындағы ұлт-азаттық көтерілістердегі халық талаптарының сабақтастығы неден көрінді?	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын қосымша деректер арқылы анықтау;	7.3.1.5 қосымша деректер дағдысы қосылды
	Қазақстандағы жаппай отаршылдық қоныс аудару саясаты. Зерттеу сұрағы: Патша өкіметінің қоныстандыру саясаты қазақ қоғамының өмірін қалай өзгертті?	7.4.1.2 отарлау саясатының қазақтардың дәстүрлі шаруашылығына тигізген әсерін талдау; 7.1.1.2 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарын талдау; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау	7.1.1.2 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарын талдау; 7.1.1.2 Дәстүрлі қазақ қоғамындағы шаруашылық өзгерістердің себебін зерттеу арқылы патша үкіметінің қоныстандыру саясатының салдарын анықтау	7412 ж»не 7121 мақсаттар біріктірілді және зерттеу арқылы дағдысы қосылды
7.3 Қазақстан Ресей империясының құрамында	Қазақстанда капиталистік қатынастардың дамуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның өнеркәсіптік дамуы қалай басталды?	7.4.2.1 капиталистік қатынастар дамуының Қазақстанның экономикасына ықпалын анықтау	7.4.2.1 капиталистік қатынастар дамуының Қазақстанның экономикасына ықпалын анықтау	
	Жәрмеңке	7.4.2.2 сауда	7.4.2.2 сауда	7.4.2.2 өзіндік

	саудасының дамуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанда неліктен жәрмеңке саудасы дамыды?	қатынастарына жәрмеңкелердің әкелген өзгерістерін анықтау	қатынастарына жәрмеңкелердің әкелген өзгерістерін өзіндік мысалдар келтіру арқылы анықтау	мысалдар келтіру арқылы дағдысы қосылды
	XIX ғасырдың екінші жартысындағы қазақ қоғамы. Зерттеу сұрағы: “Зар заман” өкілдерінің қоғамдық-саяси көзқарастары қандай факторлардың әсерінен қалыптасты?	7.2.1.2 ұлттық құндылықтарға отаршылдық саясаттың кері әсерін талдау; 7.1.2.2 қазақ зиялыларының қалыптасуының маңыздылығын түсіндіру	7.2.1.2 ұлттық құндылықтарға отаршылдық саясаттың кері әсерін талдау; 7.1.2.2. “Зар заман” өкілдерінің қоғамдық-саяси көзқарастары ұлттық сананың дамуына әсер еткенін шығармалары арқылы анықтау	7.1.2.2. мақсат өзгертілді, сананың дамуына әсер еткенін шығармалары арқылы дағдысы қосылды
Өлкетану	Туған өлкенің шежіресі	7.4.1.4 өлке дамуының маңызды кезеңдерін анықтау; 7.2.2.5 өлкенің тарихи оқиғалар хроникасын құру	7.4.1.4 өлке дамуының маңызды кезеңдерін талдау мен жинақтау арқылы анықтау;	7.4.1.4 талдау мен жинақтау арқылы дағдысы қосылды
4- тоқсан				
7.4 XIX ғасыр - XX ғасырдың басындағы Қазақстанның мәдениеті	XIX ғасырдағы мәдениеттің дамуы. Зерттеу сұрағы: Неге XIX ғасыр қазақ халқының дәстүрлі музыка өнерінің гүлденген дәуірі деп саналады?	7.2.1.1 салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын анықтау; 7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде	7.2.1.1. салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын бүгінгі мәдени дәстүрмен байланыстыру арқылы анықтау 7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының	7.2.1.1. бүгінгі мәдени дәстүрмен байланыстыру дағдысы қосылды

		құндылығын бағалау; 7.2.2.3 ұлттық музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктерін сипаттау	тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау; 7.2.2.3. ұлттық музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктерін ресурстар арқылы сипаттау	7.2.2.3. ресурстар арқылы дағдысы қосылды
XIX ғасырдағы білім беру мен ағарту ісі. Зерттеу сұрағы: XIX ғасырда Қазақстанда оқу-ағартушылық мекемелер қандай түрде дамыды?	7.2.3.2 XIX ғасырдың екінші жартысындағы білім беру мен ағарту ісінің даму ерекшеліктерін түсіндіру	7.2.3.2 XIX ғасырдың екінші жартысындағы білім беру мен ағарту ісінің даму ерекшеліктерін алдыңғы кезеңмен салыстырмалы талдау арқылы сипаттау	7.2.3.2 алдыңғы кезеңмен салыстырмалы талдау арқылы дағдысы қосылды, және әрекет өзгертілді сипаттау	
Шетел ғалымдарының Қазақстанды зерттеуі			Тақырып қосылды	
Шоқан Уәлиханов – алғашқы қазақ ғалымы. Зерттеу сұрағы: Неге С. Мұқанов Шоқан Уәлихановқа арналған шығармасын «Аққан жұлдыз» деп атады?	7.2.3.1 Шоқан Уәлихановтың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын анықтау	7.2.3.1 Шоқан Уәлихановтың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын мәліметтерді саралау арқылы анықтау	7.2.3.1 мәліметтерді саралау арқылы дағдысы қосылды	
Ы. Алтынсарин – жаңашыл - педагог. Зерттеу сұрағы: Ыбырай Алтынсариннің халық ағарту саласындағы жаңашылдығы неден	7.2.3.3 Ыбырай Алтынсариннің ағарту саласына қосқан үлесін бағалау	7.2.3.3 Ыбырай Алтынсариннің ағарту саласына қосқан үлесін тарихи дереккөздер қолдану арқылы бағалау	7.2.3.3 тарихи дереккөздер негізінде дағдысы қосылды	

	байқалады?			
	Абай Құнанбаев – ұлы ойшыл. Зерттеу сұрағы: Неліктен Абай Құнанбайұлын «Хәкім Абай» деп атады?	7.2.2.2 Абай Құнанбаевтың ақын, ойшыл, қоғам қайраткері ретіндегі қызметіне баға беру	7.2.2.2 Абай Құнанбаевтың ақын, ойшыл, қоғам қайраткері ретіндегі қызметіне зерттеу арқылы баға беру	7.2.2.2 зерттеу арқылы дағдысы қосылды
	XIX ғасырдың соңы – XX ғасырдың басындағы Қазақтардың ауызша тарихи дәстүрлерінің дамуы. Зерттеу сұрағы: Ш. Құдайбердіұлы, М. Көпейұлы, Қ. Халид еңбектерінің тарихи құндылығы неде?	7.2.3.4 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы, Қ.Халид еңбектерін тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау	7.2.3.4 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы, Қ.Халид еңбектерін тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау	
Өлкетану	Мектебімнің тарихы	7.2.2.6 түрлі дереккөздер негізінде өз мектебінің тарихын анықтау	7.2.2.6 түрлі дереккөздер негізінде өз мектебінің тарихын анықтау	

7-сынып:/9 сынып (жаңа) ұзақ мерзімді жоспар

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар тиісті:	өзгерістер	Негіздеме
1- тоқсан				
7.1 Қазақ-жоңғар соғыстары	Жоңғар басқыншылығын а қарсы Отан соғысының басталуы. Зерттеу сұрағы:	7.2.2.1халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау;	7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде	

<p>Не себепті «Елім-ай» бүкілхалықтық әнге айналды?</p>	<p>7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.4.1.1 жоңғар шапқыншылығының қазақ халқының шаруашылығына тигізген зардаптарын анықтау 7.1.1.1 жоңғар шапқыншылығы кезіндегі демографиялық өзгерістерді және миграциялық процестерді түсіндіру;</p>	<p>құндылығын бағалау; 7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау 7.1.1.1 Жоңғар шапқыншылығы салдарын деректерді қолдану арқылы анықтау</p>	<p>7.111 және 7.411 мақсаттар біріктірілді, және өзгертілді., деректерді қолдану арқылы дағдысы қосылды</p>
<p>Біртұтас халық жасағының ұйымдастырылуы. Зерттеу сұрағы: Неліктен Ордабасы ел бірлігінің нышаны болды?</p>	<p>7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.1.1 Қарақұм және Ордабасы құрылтайларын халықты жоңғар басқыншылығына қарсы жұмылдырудағы жиындардың рөліне баға беру</p>	<p>7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау 7.3.1.1 Қарақұм және Ордабасы құрылтайларын салыстыру арқылы халықты жоңғар басқыншылығын а қарсы жұмылдырудағы жиындардың рөліне баға беру</p>	<p>7.3.1.2. тірек сызбалар негізінде дағдысы қосылды 7.3.1.1 салыстыру арқылы дағдысы қосылды</p>
<p>Қазақ-жоңғар шайқастары. Зерттеу сұрағы: Неліктен Аңырақай шайқасы қазақ-жоңғар соғысындағы түбегейлі бетбұрыс деп саналады?</p>	<p>7.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлін түсіндіру</p>	<p>7.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығы на қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлін дерекер негізінде анықтау</p>	<p>7.3.2.1 дерекер негізінде дағдысы қосылды</p>

<p>7.1 XVIII ғасырдағы Қазақ хандығы</p>	<p>XVIII ғасырдың басына дейінгі қазақ-орыс қарым-қатынастарының тарихы.</p> <p>Зерттеу сұрағы: «Неліктен Ресей Қазақстанды Азияға шығудың кілті мен қақпасы» деп атады?</p>	<p>7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау</p>	<p>7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын негізінде талдау 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін қорытынды жасау арқылы анықтау</p>	<p>7.3.2.2 қорытынды жасау дағдысы қосылды</p> <p>Зерттеу сұрағы өзгертілді. Қазақ хандығының ішкі және сыртқы саясатын анықтау және талдауға бағытталғандықтан зерттеу сұрағы мақсатқа сай өзгертілді</p>
	<p>Қазақ хандығының Ресей империясына қосылуының басталауы.</p> <p>Зерттеу сұрағы: Әбілқайыр ханның Анна Иоанновна патшайымға жазған хатының себептері мен салдары қандай болды?</p>	<p>7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау</p>	<p>7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін қорытынды жасау арқылы анықтау</p>	<p>7.3.1.2 тірек сызбалар негізінде дағдысы қосылды</p> <p>7.3.2.2 қорытынды жасау арқылы дағдысы қосылды</p>
	<p>Абылай ханның ішкі және сыртқы саясаты. Зерттеу сұрағы: Дербес Қазақ мемлекетін сақтап қалудағы Абылай ханның рөлі қандай?</p>	<p>7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.3 Абылай ханның ішкі және сыртқы саясатын бағалау</p>	<p>7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.3 Абылай ханның ішкі және сыртқы саясатын бағалау</p>	

Өлкетану	Өлкенің туристік маршруттары	7.2.3.5 туристік маршруттарды құру жолдарын ұсыну	7.2.3.5 туристік маршруттарды семантикалық карта арқылы құру жолдарын ұсыну	7.2.3.5 семантикалық карта арқылы дағдысы қосылды
2-тоқсан				
7.2 XVIII ғасырдағы Қазақстанның мәдениеті	XVIII ғасырдағы халық ауыз әдебиеті. Зерттеу сұрағы: XVIII ғасырда ақын-жыраулар шығармаларында тарихи оқиғалар қалай көрініс тапты?	7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау; 7.2.1.1 салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын анықтау	7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау; 7.2.1.1. салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын бүгінгі мәдени дәстүрмен байланыстыру арқылы анықтау	7.2.1.1.бүгінгі мәдени дәстүрмен байланыстыру арқылы дағдысы қосылды
	XVIII ғасырдағы қазақтардың материалдық мәдениеті. Зерттеу сұрағы: Қазақтың ұлттық қолданбалы өнерінің бірегейлігі неде?	7.2.2.4 қолданбалы өнердің жетістіктерін бағалау	7.2.2.4 Қолданбалы өнердің жетістіктерін дәлелдер мен дәйектерді қолдану арқылы бағалау	7.2.2.4 дәлелдер мен дәйектерді қолдану арқылы дағдысы қосылды
7.2 Отарлау және ұлт-азаттық күрес	XVIII ғасырдағы Қазақстандағы казак-әскери отаршылдығы. Зерттеу сұрағы:	7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау	7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын дереккөздер	7.3.1.3 дереккөздер қолдана отырып дағдысы қосылды

	Қазақстанды отарлауды Ресей империясы қалай жүзеге асырды?		қолдана отырып анықтау	
	Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс. Зерттеу сұрағы: Сырым Датұлы Кіші жүз қазақтарының қандай құқықтарын қорғауды көздеді?	7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру	7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	7.3.1.6 дәйектер мен дәлелдер негізінде дағдысы қосылды
	1822-1824 жылдардағы патша реформалары. Зерттеу сұрағы: Неліктен ХХ ғасырдың 20-шы жылдарында Қазақстанда әкімшілік реформалар жүргізілді?	7.3.1.4 Патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау	7.3.1.4 Патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау	өткен тарихи кезеңдермен салыстыру дағдысы қосылды
	1836-1838 жылдардағы Бөкей Ордасындағы қазақтардың көтерілісі. Зерттеу сұрағы: Исатай Тайманұлы мен Махамбет Өтемісұлын	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын қосымша деректер арқылы анықтау; 7.3.1.6 ұлт-	7.3.1.5 қосымша деректер дағдысы қосылды 7.3.1.6 дәйектер мен дәлелдер

	қандай ортақ идея біріктірді?		азаттық көтеріліс басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	негізінде дағдысы қосылды
	Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс. Зерттеу сұрағы: Кенесары хан бастаған ұлт-азаттық күрес неліктен жалпы ұлттық сипатқа ие болды?	7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын қосымша деректер арқылы анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	7.3.1.5 қосымша деректер дағдысы қосылды 7.3.1.6 дәйектер мен дәлелдер негізінде дағдысы қосылды
Өлкетану	Туған жердің «Атымтай жомарттары».	7.4.1.3 өлкені дамытуға қолдау көрсеткен тұлғалардың қызметіне баға беру	7.4.1.3 өлкені дамытуға қолдау көрсеткен тұлғалардың қызметіне қосымша мәліметтерді зерттеу арқылы баға беру	7.4.1.3 қосымша мәліметтерді зерттеу дағдысы қосылды
3-тоқсан				
7.3 Отарлау және ұлт-азаттық күрес	XIX ғасырдың 40-60 жылдарындағы қазақтардың ортаазиялық хандықтармен қарым-қатынастары.	7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын қосымша деректер арқылы	7.3.1.5 қосымша деректер арқылы дағдысы қосылды

	Зерттеу сұрағы: Неліктен Орта Азия хандықтарының Қазақстанның оңтүстік аймақтарына экспансиясы күшейді?	рөліне баға беру	анықтау; 7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	7.3.1.6 дәйектер мен дәлелдер негізінде дағдысы қосылды
	Қазақстанның Ресей империясына қосылуының аяқталуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның оңтүстік аймақтарының Ресей империясына қосылуының ерекшеліктері қандай?	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау; 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау	7.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын анықтау 7.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін қорытынды жасау арқылы анықтау	7.3.1.2 тірек сызбалар негізінде дағдысы қосылды 7.3.2.2 қорытынды жасау дағдысы қосылды
7.3 Қазақстан Ресей империясының құрамында	XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы әкімшілік-аумақтық реформалар. Зерттеу сұрағы: Патша өкіметі тарапынан «бөліп ал да, билей бер» ұстанымы қалай жүзеге асты?	7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.4 патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау	7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау; 7.3.1.4 патша үкіметі реформаларының салдары негізіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру	салдары негізіндегі дағдысы қосылды

			арқылы анықтау	
	Қазақтардың 1860-1870 жылдардағы азаттық күресі. Зерттеу сұрағы: XIX ғасырдың 60-70 жылдарындағы ұлт-азаттық көтерілістердегі халық талаптарының сабақтастығы неден көрінді?	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау	7.3.1.5 қазақ халықының отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын қосымша деректер арқылы анықтау;	7.3.1.5 қосымша деректер дағдысы қосылды
	Қазақстандағы жаппай отаршылдық қоныс аудару саясаты. Зерттеу сұрағы: Патша өкіметінің қоныстандыру саясаты қазақ қоғамының өмірін қалай өзгертті?	7.4.1.2 отарлау саясатының қазақтардың дәстүрлі шаруашылығына тигізген әсерін талдау; 7.1.1.2 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарын талдау; 7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау	7.1.1.2 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарын талдау; 7.1.1.2 Дәстүрлі қазақ қоғамындағы шаруашылық өзгерістердің себебін зерттеу арқылы патша үкіметінің қоныстандыру саясатының салдарын анықтау	7412 ж»не 7121 мақсаттар біріктірілді және зерттеу арқылы дағдысы қосылды
7.3 Қазақстан Ресей империясының құрамында	Қазақстанда капиталистік қатынастардың дамуы. Зерттеу сұрағы: Қазақстанның өнеркәсіптік дамуы қалай басталды?	7.4.2.1 капиталистік қатынастар дамуының Қазақстанның экономикасына ықпалын анықтау	7.4.2.1 капиталистік қатынастар дамуының Қазақстанның экономикасына ықпалын анықтау	
	Жәрмеңке саудасының дамуы.	7.4.2.2 сауда қатынастарына жәрмеңкелердің әкелген өзгерістерін	7.4.2.2 сауда қатынастарына жәрмеңкелердің әкелген	7.4.2.2 өзіндік мысалдар келтіру арқылы

	Зерттеу сұрағы: Қазақстанда неліктен жәрмеңке саудасы дамыды?	анықтау	өзгерістерін өзіндік мысалдар келтіру арқылы анықтау	дағдысы қосылды
	ХІХ ғасырдың екінші жартысындағы қазақ қоғамы. Зерттеу сұрағы: “Зар заман” өкілдерінің қоғамдық-саяси көзқарастары қандай факторлардың әсерінен қалыптасты?	7.2.1.2 ұлттық құндылықтарға отаршылдық саясаттың кері әсерін талдау; 7.1.2.2 қазақ зиялыларының қалыптасуының маңыздылығын түсіндіру	7.2.1.2 ұлттық құндылықтарға отаршылдық саясаттың кері әсерін талдау; 7.1.2.2. “Зар заман” өкілдерінің қоғамдық-саяси көзқарастары ұлттық сананың дамуына әсер еткенін шығармалары арқылы анықтау	7.1.2.2. мақсат өзгертілді, сананың дамуына әсер еткенін шығармалары арқылы дағдысы қосылды
Өлкетану	Туған өлкенің шежіресі	7.4.1.4 өлке дамуының маңызды кезеңдерін анықтау; 7.2.2.5 өлкенің тарихи оқиғалар хроникасын құру	7.4.1.4 өлке дамуының маңызды кезеңдерін талдау мен жинақтау арқылы анықтау;	7.4.1.4 талдау мен жинақтау арқылы дағдысы қосылды
4- тоқсан				
7.4 XIX ғасыр - XX ғасырдың басындағы Қазақстанның мәдениеті	ХІХ ғасырдағы мәдениеттің дамуы. Зерттеу сұрағы: Неге ХІХ ғасыр қазақ халқының дәстүрлі музыка өнерінің гүлденген дәуірі деп саналады?	7.2.1.1 салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын анықтау; 7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау;	7.2.1.1. салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңыздылығын бүгінгі мәдени дәстүрмен байланыстыру арқылы анықтау 7.2.2.1 халық ауыз әдебиеті	7.2.1.1. бүгінгі мәдени дәстүрмен байланыстыру дағдысы қосылды

	7.2.2.3 ұлттық музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктерін сипаттау	мен музыка өнері туындыларының тарихи дереккөзі ретінде құндылығын бағалау;	7.2.2.3. ресурстар арқылы дағдысы қосылды
		7.2.2.3. ұлттық музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктерін ресурстар арқылы сипаттау	
XIX ғасырдағы білім беру мен ағарту ісі. Зерттеу сұрағы: XIX ғасырда Қазақстанда оқу-ағартушылық мекемелер қандай түрде дамыды?	7.2.3.2 XIX ғасырдың екінші жартысындағы білім беру мен ағарту ісінің даму ерекшеліктерін түсіндіру	7.2.3.2 XIX ғасырдың екінші жартысындағы білім беру мен ағарту ісінің даму ерекшеліктерін алдыңғы кезеңмен салыстырмалы талдау арқылы сипаттау	7.2.3.2 алдыңғы кезеңмен салыстырмалы талдау арқылы дағдысы қосылды, және әрекет өзгертілді сипаттау
Шетел ғалымдарының Қазақстанды зерттеуі			Тақырып қосылды
Шоқан Уәлиханов – алғашқы қазақ ғалымы. Зерттеу сұрағы: Неге С. Мұқанов Шоқан Уәлихановқа арналған шығармасын «Аққан жұлдыз» деп атады?	7.2.3.1 Шоқан Уәлихановтың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын анықтау	7.2.3.1 Шоқан Уәлихановтың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын мәліметтерді саралау арқылы анықтау	7.2.3.1 мәліметтерді саралау арқылы дағдысы қосылды
Ы.Алтынсарин – жаңашыл педагог. Зерттеу сұрағы: Ыбырай	7.2.3.3 Ыбырай Алтынсариннің ағарту саласына қосқан үлесін бағалау	7.2.3.3 Ыбырай Алтынсариннің ағарту саласына қосқан үлесін тарихи	7.2.3.3 тарихи дереккөздер негізінде дағдысы қосылды

	Алтынсариннің халық ағарту саласындағы жаңашылдығы неден байқалады?		дереккөздер қолану арқылы бағалау	
	Абай Құнанбаев – ұлы ойшыл. Зерттеу сұрағы: Неліктен Абай Құнанбайұлын «Хәкім Абай» деп атады?	7.2.2.2 Абай Құнанбаевтың ақын, ойшыл, қоғам қайраткері ретіндегі қызметіне баға беру	7.2.2.2 Абай Құнанбаевтың ақын, ойшыл, қоғам қайраткері ретіндегі қызметіне зерттеу арқылы баға беру	7.2.2.2 зерттеу арқылы дағдысы қосылды
	XIX ғасырдың соңы – XX ғасырдың басындағы Қазақтардың ауызша тарихи дәстүрлерінің дамуы. Зерттеу сұрағы: Ш. Құдайбердіұлы, М. Көпейұлы, Қ. Халид еңбектерінің тарихи құндылығы неде?	7.2.3.4 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы, Қ.Халид еңбектерін тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау	7.2.3.4 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы, Қ.Халид еңбектерін тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау	
Өлкетану	Мектебімнің тарихы	7.2.2.6 түрлі дереккөздер негізінде өз мектебінің тарихын анықтау	7.2.2.6 түрлі дереккөздер негізінде өз мектебінің тарихын анықтау	
Қайталау				

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9 сыныптарына арналған
«Қазақстан тарихы» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Ұсынылатын редакция	негіздеме
		<p>Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2019 жылғы «26» шілдедегі № 334 бұйрығына 10-қосымша</p> <p>Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығына 206-қосымша</p> <p align="center">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақстан тарихы» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p align="center">1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>3. Оқу бағдарламасы «Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын</p>		

	<p>бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы №604 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 17669 болып тіркелді).</p> <p>4. Тарихи сана – тарихты білу, тарихи тәжірибе мен оның сабақтарын ұғынып түсіну, әлеуметтік болжау, өз іс-әрекеті үшін тарихи жауапкершілікті түсіну. Оқу-тәрбие процесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылатын тарихи білім тұлғаның, азамат пен патриоттың қалыптасуына көмектеседі.</p> <p>5. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің мазмұны әлем тарихындағы Қазақстанның алатын орны мен рөлін, оның жалпыәлемдік өркениеттің дамуына қосқан үлесін түсінуге мүмкіндік береді.</p> <p>6. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің мақсаты – білім алушылардың бойында тарихи сана, қазақстандық патриотизм, өз елінің тарихы мен мәдениетіне құрмет, өз ата-бабаларының жетістіктеріне деген мақтаныш сезімін қалыптастыру, ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтарды дарыту, зерттеушілік, ойлау, коммуникативті дағдыларды дамыту.</p> <p>7. Оқу пәнінің міндеттері:</p> <p>1) Қазақстан аумағындағы ежелгі заманнан бастап бүгінгі күнге дейінгі қоғамның әлеуметтік, мәдени, саяси, экономикалық дамуының негізгі кезеңдері мен ерекшеліктері туралы білімін қалыптастыру;</p>	
--	---	--

	<p>2) Қазақстанның тарихи дамуы барысында қалыптасқан ұлттық құндылықтар жүйесі туралы білім беру;</p> <p>3) Қазақстанның тарихи дамуының негізгі оқиғалары, құбылыстары мен процестердің мәні туралы түсінік қалыптастыру;</p> <p>4) тарихи оқиғаларды, құбылыстар мен процестерді және тарихи тұлғалардың қызметін Отандық тарих контекстінде сын тұрғысынан талдау және баға беру дағдыларын қалыптастыру мен дамыту;</p> <p>5) тарихи деректердің негізінде дәлелді пайымдау дағдыларын дамыту;</p> <p>6) тарихи зерттеу жүргізу дағдыларын қалыптастыру мен дамыту (гипотезаларды ұсыну, зерттеу сұрақтарын құрастыру, деректерді талдау, әртүрлі көзқарастарды салыстыру, нәтижелер мен қорытындыларды шығару, өзінің ұстанымын анықтау);</p> <p>7) қазіргі кездегі саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени процестерде бағдарлану үшін тарихи білімдерін қолдана білу дағдыларын қалыптастыру;</p> <p>8) коммуникативті дағдыларды қалыптастыру, өз ойын ауызша және жазбаша түрде анық білдіру, командада жұмыс істей алу, түрлі деректерден алынған ақпараттарды қоса алғанда, жарияланым мен электронды құралдарды қолдану.</p> <p>2-тарау. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру</p>		
--	--	--	--

	<p>6. «Қазақстан тарихы» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:</p> <p>1) 5-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат;</p> <p>2) 6-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат;</p> <p>3) 7-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат;</p> <p>4) 8-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат;</p> <p>5) 9-сынып – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат;</p> <p>6) 9-сынып (өтпелі кезең) – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағат.</p> <p>Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 болып тіркелді).</p> <p>7. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінен білім мазмұны бөлімдер арқылы қамтылған. Аталған бөлімдер сыныптар бойынша оқу мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады.</p> <p>8. Оқу пәнінің білім мазмұны төрт бөлімді қамтиды:</p> <p>5) әлеуметтік қатынастардың дамуы;</p> <p>6) мәдениеттің дамуы;</p>		
--	--	--	--

	<p>7) мемлекеттің дамуы;</p> <p>8) Қазақстанның экономикалық дамуы.</p> <p>9. «Әлеуметтік қатынастардың дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <p>3) этникалық қатынастар;</p> <p>4) әлеуметтік қатынастар.</p> <p>10. «Мәдениеттің дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <p>4) дүниетаным мен дін;</p> <p>5) өнер мен әдебиет;</p> <p>6) білім және ғылым.</p> <p>11. «Мемлекеттің дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <p>3) мемлекеттің ішкі саясаты;</p> <p>4) мемлекеттің сыртқы саясаты.</p> <p>12.«Қазақстанның экономикалық дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <p>3) шаруашылық;</p> <p>4) өндірістік қатынастар және сауда.</p> <p>13. Оқу мақсаттары әр бөлімше ішінде мұғалім мен білім алушыға болашақ қадамдары жөнінде өзара ой бөлісуге, оларды жоспарлау мен бағалауға мүмкіндік беретін бірізділік пен сабақтастықты көрсетеді.</p> <p>14. Оқу бағдарламасы базалық тарихи ойлау дағдыларын: тарихи деректердің интерпретациясы, уақыт пен кеңістікте бағдарлану, тарихи талдау және түсіндіруді қалыптастыруға бағытталған.</p> <p>15. «Қазақстан тарихы» оқу пәні бойынша тарихи ойлау дағдыларын қалыптастыру және оқу мақсаттарын</p>		
--	---	--	--

	<p>тиімді жүзеге асыру төмендегі тарихи концептілерге (түсініктерге) негізделеді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) өзгеріс пен сабақтастық; 2) себеп пен салдар; 3) дәлел; 4) ұқсастық пен айырмашылық; 5) маңыздылық; 6) интерпретация. <p>16. Тарихи концептілер негізінде оқытудың күтілетін нәтижелері:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) «Өзгеріс пен сабақтастық» бойынша білім алушылар: сабақтастық пен өзгеріске қатысты тарихи мысалдарды уақыт пен кеңістікте талдайды және бағалайды, сабақтастық пен өзгеріске қатысты тарихи мысалдарды ұзақ уақыт бойы ауқымды тарихи процестер мен тақырыптарға дейін біріктіреді, тарихи оқиғалар мен процестердің белгілі бір уақыт межесінде жүйеленуі мен ұйымдасуының негізін (критерийлер) түсіндіреді; 2) «Себеп және салдар» бойынша білім алушылар: бір немесе бірнеше себептердің және/немесе ықпалдардың өзара әрекеттесуін талдайды және бағалайды; ұқсастықтарды, себеп-салдарды, өзара байланысты көрсете отырып тарихи себептілікті түсінеді, тарихи құбылыс, оқиға немесе процесті басқа ұқсас тарихи құбылыстармен уақыт пен кеңістікте байланыстырудың әдістерін түсіндіреді және бағалайды; 3) «Дәлел» бойынша білім алушылар: 	
--	---	--

	<p>қарастырылып отырған дәлелге қатысты: аудитория, мақсаттар, көзқарастар, формат, аргумент, шектеулер және контекст сынды тарихи айғақтың ерекшеліктерін талдайды, тарихи айғақтарды талдау және бағалау негізінде дәйекті қорытынды жасайды, өткен заман туралы объективті түсінік қалыптастыру мақсатында түпнұсқалық және қосалқы деректерден әртүрлі, қарама-қайшы айғақтарды талдайды;</p> <p>4) «Ұқсастық пен айырмашылық» бойынша білім алушылар: белгілі бір жерде, белгіленген бір уақыт кезеңінде және/немесе әртүрлі қоғамдарда, немесе бір қоғамның ішіндегі өзара байланысқан тарихи оқиғаларды салыстырады.</p> <p>5) «Маңыздылық» бойынша білім алушылар: қоғамның дамуы үшін тарихи оқиғаның, құбылыстың, процестің маңыздылығын анықтайды;</p> <p>6) «Интерпретация» бойынша білім алушылар: белгілі бір тарихи оқиғаға, құбылысқа, процеске қатысты әртүрлі көзқарастарды түсіндіреді және бағалайды.</p> <p>17. 5-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) Қазақстандағы ежелгі адамдардың өмірі. Тас дәуіріндегі Қазақстан: Қазақстанда алғашқы адамның пайда болуы, әлеуметтік ұымдасудың алғашқы формалары. Ежелгі адамдардың кәсібі (аң аулау мен терімшілік). Қазақстан аумағындағы тас</p>	<p>5 сынып «Қазақстан тарихынан әңгімелер» курсы (жоба)</p> <p>«Мектептегі тарих пәні: тың тұжырымдама, ашық сана, заманауи көзқарас» тақырыбында 3.03.2022 ж. Петропавл қаласында өткен тарих пәні мұғалімдері съезінің хаттамасында съезде қабылданған 22 қорытындының 3-шісінде «5-сыныпта «Қазақстан тарихынан әңгімелер» пәнін енгізу қарастырылсын»</p>	
--	---	--	--

	<p>дәуірінің тұрақтары. Екіншілік пен мал шаруашылығының қалыптасуы. Ботай мәдениеті. Қола дәуіріндегі Қазақстан: Қазақстан аумағындағы мыс пен қалайы металдарының кен орындары. Андрон мәдениеті. Қола дәуірі кезіндегі шаруашылық пен қоғамдық құрылыс. Беғазы-Дәндібай мәдениеті. Ә. Марғұлан және басқа да Қазақстанның ежелгі дәуірін зерттеушілер;</p> <p>2) ежелгі көшпелілердің өмірі. Темір дәуірінің ерекшеліктері. Қазақстанның ежелгі металлургиясы. Көшпелі мал шаруашылығының қалыптасуы. Алғашқы көшпелілердің өмір сүруді қамтамасыз ету жүйесі. Көшпелілердің жылжымалы баспанасы. Алғашқы көшпелілердің дүниетанымы;</p> <p>3) сақтар. Қазақстан аумағындағы сақ тайпалары. Сақтар тарихы туралы деректер. Сақтардың саяси тарихы. Қоғамдық құрылысы. Шаруашылығы мен тұрмысы. Материалдық және рухани мәдениеті. «Аңдық стиль». Есік олжасы – «Алтын адам». Шілікті алқабының патша қорғандары. Берел қорымы. Бесшатыр қорғандары. Тасмола мәдениеті;</p> <p>4) үйсіндер мен қаңлылар. Үйсіндер. Үйсіндер туралы жазба деректер. Үйсіндердің қоныстануы, шаруашылығы мен тұрмысы. Үйсіндердің қоғамдық құрылысы. Қаңлылар. Қаңлылар тарихына қатысты қытай және парсы деректері. Қаңлылардың қоныстануы, шаруашылығы мен тұрмысы. Қаңлылардың қоғамдық құрылысы. Үйсіндердің, қаңлылардың археологиялық ескерткіштері;</p>	<p>делінген. Сол шешімге орай, 5 сыныпта «Қазақстан тарихынан әңгімелер» курсы дайындалды. Бұл пропедевтикалық курс бастапқы тарихи білімді қалыптастыруда білім алушылардың төменгі сыныпта алған білімдерін материалдық мәдениет, тарихи мәтіндер, тарихи карталар, хронологиялық кестелер мен сызбалар, сәулет өнерінің ескерткіштері және тағы басқалары арқылы тарихи ақпарат алуы жоғары сыныптарда тарих пәнін жүйелі түрде қабылдап түсінуіне мүмкіндік береді.</p> <p>- Адамзат өмірінің күнделікті өзгерістерін тарихи динамика арқылы көрсете отырып, 5 сынып білім алушысына заттық-материалдық орта арқылы тарих әлеміне кіруіне мүмкіндік беру;</p> <p>- Білім алушыларды оқу пәні арқылы тұрмыстық заттар, көшелердің атаулары, өздері өмір сүріп отырған ауыл, аудан, қала тұрып жатқан ортасын «өзінің айналасындағы» тарихты көруге үйрету;</p> <p>- Кез келген тарихи дәуірлер мен өркениеттердің кілті-тарих екенін түсінуге көмектесу.</p> <p>«Қазақстан тарихынан әңгімелер» курсы білім алушылардың қоршаған ортада танымдық ойлау жүйесін белсендендіру, оны эмоциялы түрде қабылдауға үйретеді. Курс білім алушылардың өткенге құрмет пен қызығушылығын оятады. Бағдарлама тарихты оқытудың жалпы құрылымына ешқандай нұқсан келтірмей, керісінше, тарихи құбылыстарды сан түрлі бейнеде қабылдау мен түсінуге терең әрі жүйелі мүмкіндік береді. Бұл</p>	<p>«Мектеп тегі тарих пәні: тың тұжыры мдама, ашық сана, заманауи көзқарас » тақырыбында 3.03.202 2 ж. Петропавл қаласында өткен тарих пәні мұғалімдері съезінің хаттамас</p>
--	--	--	---

	<p>5) ғұндар (хунну). Қытай деректеріндегі ғұндардың ерте тарихы. Мөде шаньюй-ғұн мемлекетінің негізін салушы. Ғұндардың саяси тарихы мен мемлекеттік құрылысы. Халықтардың ұлы қоныс аударуы (ғұндардың Батысқа жылжуы). Аттила және оның жорықтары. Ғұндардың шаруашылығы мен қоғамдық құрылысы. Ғұндар дәуіріндегі мәдениеттің дамуы;</p> <p>6) сарматтар. Сарматтардың ежелгі замандағы саяси оқиғаларға қатысуы. Сарматтардың қоныстануы, шаруашылығы мен тұрмысы. Сарматтардың қоғамдық құрылысы. Сарматтардың археологиялық ескерткіштері. Мәдениеті;</p> <p>7) ежелгі Қазақстан тарихына шолу. Қазақстан аумағындағы ежелгі адамдардың антропологиялық бет-әлпеті. Ежелгі Қазақстан тарихының негізгі оқиғалары, құбылыстары мен үдерістері. Ежелгі Қазақстанның мәдени мұрасы;</p> <p>8) өлкетану: Туған өлкенің аңыз-ертегілері. Өлкенің тарихи ескерткіштері. Өңірдің тарихи тұлғалары: билер, батырлар және ақындар. Өлкетану мұражайы және тарихи жәдігерлер.</p>	<p>тарихты оқытудың пропедевтикалық курсында білім алушының әрекетін барған сайын арттырады. 5 сынып білім алушысы оқу қызметінің объектісі емес, керісінше барлық қызмет түрлерінің субъектісі болып табылады. Білім алушы тарихи ақпараттарды тек есіне сақтау ғана емес, сол ақпараттарды алу үрдісіне өзі де белсенді түрде қатысады. Бағдарламада тарихи білім көзінің заттай деректері, материалдық мәдениеті, тұрмысы білім алушыларға қосалқы және қосымша мәліметтер береді. Тарихты адам қызметінің арқасында қол жеткізген жетістіктерін тарихи тұлғалар арқылы көрсету, ұлттық тарихқа, ұлттық мәдениетке, салт-дәстүрлерге деген білім алушының өз тарихын бағалауға мүмкіндік береді. Білім алушылардың курс арқылы оқу мақсатында нақтыланған дағдылары дамып, оқу пәніне деген құрметі арта түседі. Курс материалы отандық тарих деректемелеріне сүйенеді. Оқулық мәтін әңгімелер негізінде баяндалып, мазмұны артық фактілерге толы болмай, 5 сынып оқушысының қабылдауына жеңіл түрде даярланады.</p> <p style="text-align: center;">Оқу пәнінің базалық білім мазмұны 5-сынып. «Қазақстан тарихынан әңгімелер» (жоба):</p> <p>1) Мен және тарих. Кіріспе. Тарих несімен қызықты?. Тарихи деректер. Тарихи карталар. Тарихи уақыт туралы қазақ ұғымдары. Қазақ халқының тарихи ой-санасы. Өткен заман тарихы білудің маңызы. Қазақ шежіресі. Ата-тек</p>	<p>ында съезде қабылданған 22 қорытындының 3-шісінде «5-сыныпта «Қазақстан тарихын әңгімелер» пәнін енгізу қарастырылсын» делінген. Сол шешімге орай, 5 сыныпта «Қазақстан тарихын әңгімеле</p>
--	--	--	---

			<p>(жеті ата негізіндегі насабанамалық жылсанау жүйесі). Тарих уақыт туралы қазақ ұғымдары. Мүшел (түркілердің он екі жылдық жыл санау күнтізбесі, мәні).</p> <p>Тарихи жады (ертегі, шежіре,). Тарихи сана (халық, ұлт, мәдениет, тіл, өнер туралы).</p> <p>2) Ұлы Даланың тұрғындары.</p> <p>Ежелгі Ұлы даланың Тұран қауымдары. Қазақ жерінің ертедегі тарихи ескерткіштері. Сақалар (ертедегі қауымның аты, түркілердің ата-бабалары). Ғұндар (ертедегі қауымның аты, түркілердің ата-бабалары). Сармат (ертедегі қауымның аты, түркілердің ата-бабалары). Ертедегі саяси бастау.</p> <p>Оғыз (ертеден бар түркі қауымы). Қыпшақ (ертеден бар түркі қауымы). Орта түркілердің ру-тайпалық конфедерациялық ұйымы: Басмыл. Ұйғыр. Түркеш. Қарлұқ. Қимақ. Оңғұт. Моғол. Жошы ұлысы- қазақ халқының бастауы. Қазақ түбі (қазақ халқының қалыптасуы туралы). Қазақ хандары (төре әулеті өкілдерінен ақ киізге көтерілген тұлғалар). Көпұлтты Қазақстан</p> <p>3) Мәдениет бастаулары. Қазақстанның көне қалалары. « Патша қорғандары». Түркілік қала мәдениеті. Қазақ хандығының астаналары. Ұлы Дала алқабындағы қала мәдениеті бастаулары. Ежелгі дүние тарихы туралы түсінік.</p> <p>Қала (кент, шаһар, керуен-сарай). Аркаим қаласы. Алтын адам обалары. Есік обалары. Шілікті обалары. Бесшатыр обалары. Берел обалары. Түркі кезеңіндегі</p>	<p>р» курсы дайындалды. Бұл пропедевтикалық курс бастапқы тарихи білімді қалыптастыруда білім алушылардың төменгі сыныпта алған білімдерін материалдық мәдениет, тарихи мәтіндер, тарихи карталар, хронолог</p>
--	--	--	---	---

			<p>қала мәдениеті ошақтары. Баласағұн қаласы. Тоң қаласы. Алмалық қаласы. Қойлық қаласы. Шауғар қаласы. Ясы қаласы. Қазақ хандығының астаналары: Сарайшық. Созақ. Сығнақ. Түркілік жер аумағы мен ежелден бергі қоныс орындары: Ұлы Ертіс. Жетісу. Сыр бойы. Арал. Темір Қақпа. Ергенекөң (аңызда айтылған Алтайдағы ескі жұрт). Жерұйық (Асан Қайғының жер шолу әңгімелеріне қатысты). Сәулет өнерінің мәдени жәдігерлері. Қозы-Көрпеш – Баян-Сұлу кесенесі. Алаша хан кесенесі. Жошы хан кесенесі. Қарахан кесенесі. Айша-Бибі кесенесі. Болған Ана кесенесі. Белең Ана кесенесі. Арыстан-Баб кесенесі. Қожа Ахмет кесенесі.</p> <p>4) Қазақ даласындағы мемлекеттер. Сақалардағы әскери демократия. Ғұн империясы. Түрік қағанаттары. Ұлық-Ұлыс – Жошы Ұлысы дәуірі (қысқаша сипаттама). Жошы ұлысы. Ұлыс (бірнеше жақын елдің бірігіп, үлкен мемлекет құруы). Қазақ мемлекетінің жариялануы. Жоңғар шапқыншылығы. Еркіндік және отаршылдық (адамның және халықтың еркін болу құндылығы). Патшалық Ресей кезіндегі қазақ елі. Ұлт-азаттық күрес (түсінік беру). Алаш идеясы. Ұлттық автономиялар. Кеңестік кезеңдегі Қазақстан. Тәуелсіз Қазақстан.</p> <p>5) Ұлы Даланың рухани өмірі. Қазақ жыраулары (хан ордалары жанында бас ақылшысы болған тұлға). Қазақ батырлары (жер қорғаған ең айтулы батырлары туралы әңгіме). Қазақ</p> <p>иялық кестелер мен сызбалар, сәулет өнерінің ескерткіштері және тағы басқалары арқылы тарихи ақпарат алуы жоғары сыныпта рда тарих пәнін жүйелі түрде қабылдап түсінуін е мүмкіндік береді.</p>
--	--	--	---

			<p>билері (ділмар тілді даналардың атқарған қызметі). Қазақ абыздары (Әнет баба, Шаншар абыз, Нысан абыз сияқты тұлғалар). Алып Ер-Тоңға (ертедегі тарихи қаһарман, түркілердің ата-бабасы). Оғыз қаған (ертедегі түркілердің жырлардағы тарихи тұлғасы). Қорқыт Ата (ежелгі түркілердің тарихи кейіпкері). Тоныкөк қаған. Білге қаған. Күлтегін бітіктасы. Түркі өсиетнамасы. Тоныкөк бітіктасы. Білге қаған жазба тасындағы түркі өркениеті. Естеми қаған. Қапаған. Алпамыс (ертедегі қоңырат батыры). Баршын (батырлық жырдағы қыз кейіпкер, оған арнап қала салынған). Ер-Төстік (карлұқтар дәуіріндегі тарихи кейіпкер). Манас (ертедегі қыпшақ батыры). Махмұт Қашқары (түркілердің тарихи аңыздары)</p> <p>6) Қазақ халқының құндылықтары.</p> <p>Халықтың ежелгі наным-сенім ұғымдары. Діни ілім бастаулары. Мықтың үйі (обалар, қорғандар). Балбал – бабалар тасы. Күн (Күнге сыйыну ертедегі әдет петроглифтерде жиі көрініс тапқан). Кие тұту (халықтың ертедегі аң, құс тотемдері, қасиеттеу орындары). Тәңір (ежелгі түркілердің табиғатпен үйлесімділік дүниетанымы). Ұмай Ана (ежелгі түркілердің Жер-Ананы қасиеттеу дәстүрі). Тур (ертеде Ұлы даланы мекендеген тағы жануары). Таңба (рулардың жылқы малына салатын белгісі). Ту (желбіреген жалау, әскери қосты ерекшелік белгісі). Ұлыстың Ұлы мерекесі – Наурыз. Ұлттық ойын түрлері. Ұлттық ойынның бүгінгі түрлері.</p> <p>7) Шаруашылық және материалдық мәдениет.</p>	
--	--	--	---	--

	<p>18. 6-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) VI - IX ғасырдағы Қазақстан. Ортағасырлық Қазақстан тарихының кезеңделуі. Ұлы Түрік қағанатының құрылуы. Қазақстан аумағындағы ерте ортағасырлық мемлекеттер: Батыс Түрік қағанаты, Түргеш қағанаты, Қарлұқ қағанаты, Оғыз мемлекеті,</p>	<p>Жылқы (пырақ, тұлпар, арғымақ, тарпан). Ұлы даланың жылқы өсіру мәдениеті. Киіз үй (алашық, қос, күрке, үйшілер). Туырлық (киіз үйдің бөлігі, киіз туырлықты деп көшпелі қауымды атайды). Шаңырақ (киіз үйдің бөлігі, ауыспалы мағынада отбасы). Ағашшы (ағаштан арба, доға, доңғалақ, садақ жасаушы). Ошақ (үйдің жылыну үшін, ас пісіру үшін от жағатын жері). Түтін (ошақта жанған оттан шығатын түтін, ауыспалы мағынада отбасы). Ел (туыс әулеттердің, рулардың бірігіп, үлкен мемлекет құруы). Атамекен. Атажұрт (әр адамға қасиетті болып саналатын туған жері, отаны). Түркі дәуіріне дейінгі ежелгі эпикалық жырлар. Арғы түркілердің рухани мәдени құндылықтары. Материалдық мәдениет мұралары. Тарихи аңыздар: мифология және мәдени кейіпкерлер.</p> <p>8) Тарихи тұлғалар қызметі.</p> <p>Сақа тұлғалары. Мөденің аты, түркілердің ата-бабасы). Таңшықай (ежелгі тарихтағы тұлға). Тәңірқұт. Күнби. Қаған. Жабғу. Тегін. Хан. Алаша (түркілердің ертедегі алғашқы хан, қағандардың бірі). Уыз (алғашқы қағандардың бірі). Жошы ұлысының тарихи тұлғалары. Абылай хан, Бөгенбай батыр, Қабанбай батыр, Үмбетей жырау, Бұхар жырау, Ақтамберді жырау т.б. «Елім-ай» әнінің тарихы. Қазақ халқының еркіндік үшін азаттық күрес тарихы (Сырым, Кенесары, Жоламан, Жанқожа т.б.). Ш.Уәлиханов, Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев. Алаша хан туралы аңыз. Алаш қайраткерлері. Тұлғалар қызметіне шолу</p>	<p>Пән мазмұны нда Ұлттық тарихты бейнелеу дің базалық үлгісінің мазмұны келесі ұстаным</p>
--	--	---	---

	<p>Қимақ қағанаты. Атлах шайқасының тарихи маңызы. Түркі мемлекеттерінің қоғамдық-саяси құрылысы. Түркілердің әскери өнері. Шаруашылығы. Сауда және қала мәдениетінің дамуы;</p> <p>2) X ғасыр - XIII ғасырдың басындағы Қазақстан. Қарахан мемлекеті. Қазақстан аумағына исламның тарала басталуы. Наймандар, керейіттер, жалайырлар. Қыпшақ хандығы. «Дешті Қыпшақ» түсінігі. Шаруашылығы: көшпелі, отырықшы. Сауда. Қала мәдениеті. Ұлы Жібек жолының тарихи маңызы. Түркі мәдениетінің әлемдік өркениеттің дамуына қосқан үлесі. Түркі әлемінің көрнекті ойшылдары;</p> <p>3) XIII - XV ғасырлардың бірінші жартысындағы Қазақстан. Шыңғыс ханның жаулаушылық соғыстары. Отырар қорғанысы. Моңғол империясының құрылуы. Алтын Орда. Ақ Орда. Моғолстан мемлекеті. Әмір Темір жорықтары. Ноғай Ордасы. Әбілқайыр хандығы. XIII - XV ғасырлардың бірінші жартысындағы мемлекеттердің қоғамдық-саяси құрылысы. Ортағасырлық саяхатшылар Қазақстан туралы. Шаруашылық. Сауданың дамуы. Мәдениет;</p> <p>4) қазақ халқының қалыптасуы. Қазақтар – Ұлы Дала мұрагері: тарихи және этникалық сабақтастық. «Қазақ» этнонимі. Қазақ халқының біртұтас халық болып қалыптасу үдерісінің аяқталуы;</p> <p>5) біртұтас қазақ мемлекетінің құрылуы. Қазақ ұлттық мемлекетінің құрылу алғышарттары. Қазақ хандығының құрылуы (аумағы, халықтың этникалық құрамы). Мемлекеттің негізін салушылар – Жәнібек пен Керей.</p>	<p>(Ә.Х.Марғұлан Қ.И.Сәтбаев, М.Әуезов т.б.). Қазақ елін әлемге танытқан тұлғалар.</p> <p>9) Қазақстан және бүгінгі әлем.</p> <p>Менің отаным – Қазақстан Республикасы. Қазақстан Республикасының рәміздері.</p> <p>Қазақ елі және әлем. Мен - Қазақстан болашағымын!</p> <p>6-сынып. Ұлы даланың ежелгі тарихы (шамамен 1 млн жыл бұрын – V ғ).</p> <p><i>Кезеңнің сипаттамасы.</i> Пән мазмұнында Ұлттық тарихты бейнелеудің базалық үлгісінің мазмұны келесі ұстанымдар негізінде жаңарады: Қазақстан аумағында алғашқы адамдардың пайда болуы; қоғам қалыптасып, тіл, мәдениет, технология пайда болуы; «Неолиттік революция», Қазақстан аумағында өндіруші шаруашылықтың, энеолиттік мәдениет ошақтарының (Ботай) пайда болуы; мал өсіруші-егіншілік кешенді шаруашылық түріндегі аграрлы қоғамның пайда болуы, қола ғасырының далалық мәдени қауымдастықтарының қалыптасуы. Сонымен қатар, далалық металлургияның дамуына және оның әлемдік тарихтағы орнына, «қалалар елі» феноменіне баса назар аударылады.</p> <p>Ұлы Дала аумағында қоғамның дамуы нәтижесінде Ұлы Дала өркениетінің негіздері қаланды. Тарихи процесті баяндау кезінде Қазақстан территориясында жылқыны қолға үйретуге, оның адамзат тарихына тигізген әсеріне ерекше мән беріледі. Атка міну дәстүрінің пайда болуы арқылы дүниежүзілік</p>	<p>дар негізінде жаңарады: Қазақстан аумағында алғашқы адамдардың пайда болуы; қоғам қалыптасып, тіл, мәдениет, технология пайда болуы; «Неолиттік революция», Қазақстан аумағында</p>
--	--	---	--

	<p>М.Х. Дулатидің «Тарихи Рашиди» еңбегі – Қазақ хандығының алғашқы тарихы жөніндегі құнды дерек. Қазақ хандығы қалыптасуының алғашқы жылдарындағы ішкі және сыртқы саясаты. Біртұтас қазақ мемлекеті қалыптасуының тарихи маңызы;</p> <p>6) қазақ хандығының XVI - XVII ғасырлардағы дамуы. Қасым хан билігі тұсындағы Қазақ хандығының нығаюы. Хақназар хан билігі тұсындағы Қазақ хандығының одан әрі нығаюы және саяси өркендеуі. Тәуекел ханның ішкі және сыртқы саясаты. Есім ханның ішкі және сыртқы саясаты. Жәңгір хан. Орбұлақ шайқасы. Тәуке ханның билігі. «Жеті жарғы». Қазақтың ұлы билері. Қазақ хандығының мемлекеттік-әкімшілік құрылымы. Қазақ қоғамының әлеуметтік стратификациясы;</p> <p>7) XVI - XVII ғасырлардағы экономика мен мәдениет. Қазақ халқының мәдениеті: материалдық, рухани мәдениет. Әдебиет пен өнер: ақын-жыраулар, халық әншілері мен композиторлардың шығармашылығы, музыкалық өнер. Қазақтардың дәстүрлі шаруашылығы: мал шаруашылығы, егіншілік;</p> <p>8) өлкетану: Топонимдер – өткен заманның куәгерлері (жер-су атауларының тарихы). Мәдени-тарихи дәстүрді сақтаушылар: өлкенің ұлттық қолөнері. Бір халық – бір ел – бір тағдыр (менің өлкемнің халықтары). Туған өлке тарихының қазіргі куәгерлері.</p>	<p>байланыс құралдарын дамыту адамзат өркениетінің негізгі даму факторы ретінде қарастырылады.</p> <p>Далалық атқа міну қоғамдарының қалыптасуы өзен және теңіз жағалап қоныстанған қоғамдарға балама ретінде қарастырылады. Далалық атқа міну қоғамдарының– батыс (қазақстандық) және шығыс (моңғолдық) екі орталығы қарастырылады</p> <p>Одан кейінгі саяси тарих әртүрлі кезеңде құрылған бірлестіктермен және Ұлы Дала кеңістігінің бөлшектенуімен байланысты.</p> <p>Ұлы Дала өркениеті отырықшы мал өсіруші-егіншілік өркениеті ретінде пайда болған, осыған пән мазмұнында ерекше назар аудару қажет. Даланың Еуразия тарихында атқарған рөлі Жерорта теңізінің Батыс Еуропа тарихында атқарған рөлімен бірдей, себебі ол шет аймақтарда өмір сүрген қоғамдарды байланыстырды, Шығыс Еуропадан Тынық мұхитына дейін созылған біртұтас өркениеттілік аймақты қалыптастырды. Сонымен бірге, бұл кезең – Ұлы даланың жылқы өсіруші қоғамдарының өрлеу кезеңі мен олардың алып саяси жобаларының іске асқан – алғашқы дала империяларының құрылған уақыты.</p> <p>Сақ, скиф, сармат қоғамдары дара феномендер емес, дала жылқы өсірушілерінің біртұтас сақ-скиф қауымдастығының аймақтық көрінісі ретінде сипатталады.</p> <p>Осы кезеңнің тарихи процесін бейнелеу үшін келесі тармақтар маңызды болып табылады:</p> <p>Осы кезеңде өмір сүрген Қазақстан халқының кейінгі</p>	<p>өндіруші шаруашылықтың, энеолиттік мәдениеттің ошақтарының (Ботай) пайда болуы; мал өсіруші-егіншілік кешенді шаруашылық түріндегі аграрлық қоғамның пайда болуы, қола ғасырының далалық</p>
--	--	--	---

			<p>түркі тілдес ұлттармен тікелей сабақтастығы, этнотілдік процестердің күрделі сипатының мүмкіндігі, Еуразияның жылқы өсіруші қоғамдарының ерте түркілену кезеңі (б.з.д. 1 мыңжылдық);</p> <p>Жылқы өсіруші Ұлы Дала қоғамдарының кешенді мал өсіруші-егіншілік сипаты, отырықшы және қала орталықтарының рөлі, «таза көшпелі» қоғамдардың өмір сүруінің мүмкін еместігі және мұндай аңыздардың антика тарихнамасында туындауын түсіндіру;</p> <p>Еуразия даласының жылқы өсіруші саяси бірлестіктерінің – Скиф патшалығы, Қаңлылар, Үйсіндер, Ғұндардың мемлекеттік сипаты. Ғұндар (хунну, гунны) мемлекеті Еуразия даласы жылқы өсірушілерінің алғашқы империясы, ортақ идеология, мәдениет пен тарихи тағдыр ортақтастығын сезіну негізінде Ұлы Даланы біріктірудің алғашқы әрекеті ретінде қарастырылады.</p> <p>Пән мазмұнында Ұлы Дала деген ұғымды өзектендіріп, жылқыны қолға үйрету бүкіл Ұлы даланы игеруге, оны біріктіруге мүмкіндік берді деген ойды жеткізу керек. Энеолит дәуірінен бастап Қазақстан аумағында, содан кейін Қара теңізден Тынық мұхитқа дейінгі бүкіл кеңістікте Ұлы Дала өркениеті қалыптасып келе жатқанын көрсету қажет. Барлық тарихи сюжеттер осы өркениеттік қоғамдастықтың қалыптасуы мен дамуы туралы оймен біріктірілуі керек.</p> <p>Оқу бағдарламасы «Ұлы Даланың жеті қыры» бағдарламалық мақаласында көрсетілген қазақ</p>	<p>мәдени қауымдастықтарының қалыпташуы. Сонымен қатар, далалық металлургияның дамуына және оның әлемдік тарихтағы орнына, «қалалар елі» феноменіне баса назар аударылды. Ұлы Дала аумағында</p>
--	--	--	---	--

			<p>тарихында символдық мәні бар тарихи құбылыстар: «атқа міну мәдениеті», «Ұлы Даланың ежелгі металлургиясы», әлемнің бірегей мәдени құбылысы «аң стилі», «Алтын адам» жәдігері жаңа зерттеулер негізінде толықтырылады. Сонымен қатар осы жерде өмір сүрген, өсіп-өнген Сақ, Ғұн дәуірі Түрік қағанаты, Алтын Орда және Қазақ хандығы тарихының бастауы ретінде сабақтастықта беріледі.</p> <p><i>6-сыныпқа арналған «Ежелгі Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:</i></p> <p>1) Тас дәуіріндегі Қазақстан: Палеолит. Қазақстанда алғашқы адамның пайда болуы, әлеуметтік ұйымдасудың алғашқы формалары: алғашқы қауымдық тобыр және рулық қауым. Ежелгі адамдардың кәсібі (аң аулау, терімшілік және балық аулау). Қазақстан аумағындағы тас дәуірінің ескерткіштері: тұрақтар, петроглифтер және т.б. Қоғамдық қатынастардың қалыптасуы. Сөйлеу мәдениетінің дамуы. Технологиялардың пайда болуы. Дүниетанымы.</p> <p>2) Неолит - неолиттік революция. Екіншілік пен мал шаруашылығы, қолөнер және ерте металлургияның түрлі формалары. Атқа міну мәдениетінің пайда болуы. Ботай қоныстары. Салт атты адамның шығуы. Ат баптаудың әлем мәдениетіндегі орны. Беғазы қорымы. Қола дәуіріндегі металлургия. Қола дәуіріндегі кешенді шаруашылықтың дамуы. Көшпелі мал шаруашылығының қалыптасуы. Қалалық</p>	<p>қоғамның дамуы нәтижесінде Ұлы Дала өркениетінің негіздері қаланды. Тарихи процесті баяндау кезінде Қазақстан территориясында жылқыны қолға үйретуге, оның адамзат тарихына тигізген әсеріне ерекше мән беріледі.</p>
--	--	--	---	--

		<p>қоныстар. Арқайым протоқала қонысы. Қазақстанның дала металлургиясының әлем тарихындағы орны. Ежелгі қоныстар. Ежелгі наным-сенімдер және өнер.</p> <p>3) Сақалар әлемі. Қоғамдық дамуы. Патшалық биліктің қалыптасуы. Грек, парсы жазба ескерткіштері. Сақа патшайымы Томирисінің парсы патшасы Кирге қарсы күресі, Шырақтың ерлігі, Сақалардың Александр Македонскийдің әскеріне қарсы күресі; Қоғамдық құрылысы. Шаруашылығы мен тұрмысы. Кешенді мал шаруашылығы кәсібі. Көшке ыңғайланған тұрмыстың қалыптасуы. Арбалар мәдениеті. Киіз үйдің жасалуы. Ақинақ. Материалдық және рухани мәдениеті. «Аңдық стиль». Аңдарды кие тұту. Есік қаласының қорғаны – «Алтын адам». Алтын тостағандағы жазу мирасы. Шілікті, Берел, Бешатыр, Тасмола және т.б. археологиялық ескерткіштер. Сақалар – қазақ халқының ең ертедегі ата-бабалары. Ұлы даланың Шығыс және Батыс екі ошағының қалыптасуы. Сақалардың өзге халықтарға мәдени ықпал етуі.</p> <p>4) Савромат-сарматтар. Сарматтардың ежелгі замандағы саяси оқиғаларға қатысуы. Сарматтардың көршілес елдермен қарым-қатынасы. Сарматтардың қоныстануы, шаруашылығы мен тұрмысы. Сарматтардың қоғамдық құрылысы. Сарматтардың археологиялық ескерткіштері. Мәдениеті</p> <p>5) Алғашқы мемлекеттік бірлестіктер. Үйсіндер мен Қаңлылар. Үйсіндер мен Қаңлылар туралы жазба деректер. Үйсін мемлекетінің саяси және этникалық тарихы. Үйсіндер мен Қаңлылардың қоныстануы,</p>	<p>Атқа міну дәстүрінің пайда болуы арқылы дүниежүзілік байланыс құралдарын дамыту адамзат өркениетінің негізгі даму факторы ретінде қарастырылады.</p> <p>Түркілердің өз жазуының пайда</p>
--	--	---	--

	<p>19. 7-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) XVIII ғасырдың басындағы Қазақстан: сыртқы және ішкі саяси жағдай. Жоңғар мемлекеті. Қазақ-жоңғар соғыстары. «Ақтабан шұбырынды, алқакөл сұлама» заманы. Қарақұм мен Ордабасыдағы құрылтайлар – қазақ жасағының құрылуы. Аңырақай шайқасы. Отан қорғаушы батырлар. XVIII ғасырдың 30-40 жылдарындағы қазақ-жоңғар соғыстары;</p> <p>2) XVIII ғасырдың бірінші жартысындағы Қазақ хандығы. XVIII ғасырдың басына дейінгі қазақ-орыс қатынастары. XVIII ғасырдың басындағы Ресей империясы назарындағы Қазақстан (саяси және экономикалық мақсаттар, әскери-барлау экспедициялары, алғашқы әскери бекіністердің салынуы). Кіші жүз ханы Әбілқайырдың Ресей бодандығын қабылдауы: себептері мен мақсаттары. XVIII ғасырдың 30-50-жылдарындағы Қазақстандағы Ресей империясының саясаты. XVIII ғасырдың 40-жылдарындағы Қазақстандағы ішкі саяси жағдайдың асқынуы. Абылай хан тұсындағы Қазақ хандығы: ішкі және сыртқы саясаты;</p> <p>3) XVIII ғасырдағы Қазақстан мәдениеті. XVIII ғасыр ақын-жырауларының шығармашылығы. XVIII ғасыр тарихы бойынша қазақ деректері. Қазақтардың қолданбалы өнері;</p> <p>4) отарлау және ұлт-азаттық күрес. Ресей</p>	<p>шаруашылығы мен тұрмысы. Үйсіндер мен Қаңлылардың қоғамдық құрылысы. Үйсіндер мен Қаңлылардың материалдық және рухани мәдениеті. «Полихромдық стиль».</p> <p>6) Қазақстан тарихындағы ғұндар. Қытай деректеріндегі ғұндардың ерте тарихы. Мөде шаньюй-ғұн империясының негізін салушы. Ғұндардың мемлекеттік құрылысы. Ғұндардың ыдырауы. Ғұндардың жаппай қоныс аударуының басталуы. Ғұн көсемі: Аттила және оның жорықтары. Халықтардың ұлы қоныс аударуы. Ғұндардың шаруашылығы мен қоғамдық құрылысы. Ғұндар дәуіріндегі мәдениеттің дамуы.</p> <p>7) Қазақстан аумағындағы ежелгі адамдардың антропологиялық бет-әлпеті. Этногенез. Ежелгі Қазақстанның мәдени мұрасы. Ұлы Жібек жолы.</p> <p>8) Өлкетану. Туған өлкенің аңыз-ертегілері. Біздің айналамыздағы өлке тарихы мен табиғатының ескерткіштері. Өлкетану мұражайы және тарихи жәдігерлер.</p> <p><i>7-сынып Түркілік кезең тарихы (VI - XII ғасырлар) Кезеңнің сипаттамасы.</i></p> <p>Түркілердің өз жазуының пайда болып, түркі ескерткіштерінің ғылыми айналымға енуі отандық тарихтың «баяндалуына» мүмкіндік туғызды. Түркі кезеңінде түркілік тарихи-мәдени қауымдастық қалыптасып, қазақ этногенезінің іргетасы қаланды.</p>	<p>болып, түркі ескерткіштерінің ғылыми айналымға енуі отандық тарихтың «баяндалуына» мүмкіндік туғызды. Түркі кезеңінде түркілік тарихи-мәдени қауымдастық қалыптасып, қазақ этногенезінің іргетасы</p>
--	--	--	--

	<p>империясының отаршылдық саясаты: мақсаттары мен әдістері. Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс (себептері, қозғалыстың қозғаушы күші, кезеңдері мен барысы, нәтижелері). 1822-1824 жылдардағы патша реформалары (Кіші және Орта жүздегі хандық биліктің жойылуы). 1836-1838 жылдардағы Бөкей ордасындағы қазақтардың көтерілісі (себептері, негізгі кезеңдері мен шайқастары).</p> <p>XIX ғасырдың бірінші жартысындағы қазақ халқының ұлт-азаттық қозғалыстары (Жоламан Тіленшіұлы, Саржан Қасымов бастаған көтеріліс). Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс (себептері, мақсаттары мен қозғаушы күштері, негізгі кезеңдері). Кенесары Қасымұлы: тұлға және саясаткер. Жанхожа Нұрмұхамедұлы және Есет Көтібарұлы бастаған ұлт-азаттық көтеріліс (себептері, көтеріліс барысы). Ресей империясының Қазақстанның оңтүстік аймақтарын қосып алуы. XVIII ғасырдың соңы – XIX ғасырдағы Қазақстандағы ұлт-азаттық қозғалыстардың тарихи маңызы;</p> <p>5) Қазақстан Ресей империясының құрамында. XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы патшалық реформалар. 1867-1868 жылдардағы реформалар. Қазақстандағы патшалық Ресейдің аграрлық және қоныстандыру саясаты. 1860-1870 жылдардағы ұлт-азаттық күрес (себептері мен көтеріліс барысы). XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы. Капиталистік қатынастардың ене бастауы. XIX</p>	<p>Түркі империясы (Мәңгі Түркі Елі) ұзаққа созылған саяси дүрбелең кезеңінен кейін жаңғырған ғұндардың империялық саяси жобасының жалғасы ретінде сипатталады.</p> <p>Осы кезеңнің тарихи процесін бейнелеудегі маңызды жағдайы: бірыңғай түркі әдеби тілі қалыптасты. Ұлы Дала өркениетінің ұзаққа созылған қалыптасу кезеңі аяқталып, жеке тарихнамасымен бекіген жеке әдеби дәстүрі мен идеологиясы қалыптасқаны айтылады.</p> <p>Саяси эволюция мемлекеттердің ауысуы емес, біртұтас мемлекет ішіндегі жекелеген әулеттердің ауысуы арқылы жүзеге асады. Біртұтас Түркі империясы Батыс және Шығыс қағанаттарына бөлінеді. Батыс қағанатты бірінен соң бірі ашина, түргеш, қарлұқ және қарлұқтардан шыққан қарахандар әулеттері билейді. Шығыс қағанаты бірін-бірі алмастырған ашина, ұйғыр (яглакар/жалайыр), қырғыз билеушілерінің иелігіне өтті. 10 ғасырдан кейін дербес қағанаттардың – батыста – Қимақ-Қыпшақ, Хазар, Авар, шығыста – Қидан, Оңғыт, Керейіт, Найман мемлекеттерінің қалыптасу процесі жүре бастады.</p> <p>Қимақ-қыпшақ конфедерациясының аясында қазіргі қазақ этносына тән ерекше этномәдени белгілер – тіл, өзіндік сана, антропологиялық және этнографиялық ерекшеліктер қалыптасады.</p> <p>Түркі Елінің өмір сүруі негізінде жаһандық экономикалық және мәдени алмасуды дамыту арқылы адамзат өркениетінің дамуына қуатты серпін берген Ұлы Жібек жолы – кең ауқымды континенттік сауда</p>	<p>қаланды.</p> <p>Түркі империясы (Мәңгі Түркі Елі) ұзаққа созылған саяси дүрбелең кезеңінен кейін жаңғырған ғұндардың империялық саяси жобасының жалғасы ретінде сипаттал ады. Осы кезеңнің тарихи</p>
--	---	--	--

	<p>ғасырдың 80-90 - жылдарындағы әкімшілік-аумақтық реформалар: мазмұны мен салдары. Сауда қатынастарының дамуы. Жетісу аумағына ұйғырлар мен дүнгендердің қоныс аударуы. Дәстүрлі қазақ қоғамының трансформациясы. XIX ғасырдың екінші жартысындағы қоғамдық-саяси ойлардың дамуы;</p> <p>6) XIX ғасыр-XX ғасырдың басындағы Қазақстанның мәдениеті.</p> <p>XIX ғасырдағы Қазақстандағы ағарту ісі мен ғылымның дамуы. Бөкей ордасының ханы Жәңгірдің ағартушылық қызметі. Қазақстанның ғылыми зерттелуі (П. Семенов-Тянь-Шанский, Г.Н. Потанин, В.В. Радлов, М. Шорманов, М. Бабаджанов, А. Диваев). Зайырлы және діни білім беру мекемелері. Жадиттік және білім берудегі жаңашылдық. Шоқан Уәлиханов – ұлы қазақ ғалымы. Ыбырай Алтынсарин –ағартушы, жаңашыл-педагог, қоғам қайраткері. Абай Құнанбайұлы – ұлы ойшыл, қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы. Қазақ музыкалық мәдениетінің дамуы (Құрманғазы Сағырбайұлы, Тәттімбет Қазанғапұлы, Дәулеткерей Шығайұлы). Әйгілі суретшілер шығармашылығындағы ұлттық контекст. Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпеев және К. Халидтің тарихи еңбектері.</p> <p>7) өлкетану: Туристік маршруттар. Жомарт жүрек. Туған өлкенің шежіресі. Мектебімнің тарихы.</p>	<p>жолы ретінде жүзеге асырылады.</p> <p>Тарихты мемлекеттердің емес, әулеттердің ауысуы түрінде сипаттаған маңызды. Сонда (Қытай тарихын бейнелеу ұқсастығына сәйкес көрсету) ұзақ өмір сүрмеген «тайпалық» мемлекеттердің үзік-үзік тарихы деген түсініктің орнына білім алушылардың санасында ел мен халықтың мыңжылдық тарихы туралы көзқарас қалыптасады.</p> <p>Тұжырымдамалық тұрғыдан алғанда, бұл кездегі тарихи процесс мемлекеттердің ауысуы емес, әулеттердің ауысуы болып табылады. Сондықтан пән мазмұнында Батыс Түрік қағандығы, Түргеш әулеті билігі, қарлық әулеті билігі, Қимақ әулеті билігі, оғыз бірлестігі деп беріледі.</p> <p>Тарихты сабақтастықта беру мақсатында Түркі қағанатының ыдырауы нәтижесінде пайда болған жекелеген бөліктерді жеке мемлекеттер ретінде емес, біртұтас жүйенің ыдырауының уақытша нәтижесі ретінде көрсету аса маңызды. Пән мазмұны Шығыс түрік қағанаты, ұйғырлар, қырғыздар туралы оқу материалымен толықтырылады. Себебі, білім алушылар найман, керей, басмыл, оңғыт, жалайыр қауымдары – Шығыс Түрік қағанатының жалғасы екенін түсінуі керек. Бұл пән мазмұнындағы сабақтастықты сақтауға мүмкіндік береді.</p> <p style="text-align: center;">7-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:</p>	<p>процесін бейнелеу дегі маңызды жағдайы :</p> <p>бірыңғай түркі әдеби тілі қалыптасты. Ұлы Дала өркениетінің ұзаққа созылған қалыпта су кезеңі аяқталып, жеке тарихна масымен бекіген жеке әдеби дәстүрі мен идеологи</p>
--	---	--	---

			<p>1) Ұлы Түркі Елі – дала алқаптарында ірі мал шаруашылығы негізінде қалыптасқан салт атты жауынгерлердің империясы. Түрік алыптары – ғұндардың мұрагері. Түркі империясының әлем мәдениетіндегі рөлі. Түркі қағандарының «Мәңгі ел» идеясын жариялауы. Ұлы даланың түркі мемлекеті қол астына бірігуі. Түркілердің тарихи тұлғалары. Түркілердің империялық идеологиясы. Ғұндар мен түркілер империясының ерекшеліктері.</p> <p>2) Түркілердің билеуші әулеттері. Ұлы Дала түркілері елінде – империялық ұлт. Тұлғалар. Деректер. Күлтегін бітіктасы. Түркі өсиетнамасы. Тонькөк бітіктасы. Білге қаған жазба тасындағы түркі өркениеті. Естеми қаған. Қапаған. Түркі мемлекеттерінің билеуші әулет өкілдерінің ауысып отыруы ретінде көрініс табуы. Батыс түркілері. Түркеш. Қарлұқ. Қарахан. Шығыс түріктері. Басмылдар. Ұйғыр ру-тайпалар одағы. Қырғыз одағы. Қидан. Оңғыт. Керей. Найман. Түркі мемлекеттерінің қоғамдық-саяси құрылысы.</p> <p>3) Түрік мәдениеті. Түркілердің әскери өнері. Түріктердің темір сауыттары. Жазу өнері мен мемлекет. Жазу мәдениетінің дамуы. Иньшань тауындағы түрік жазба мұралары. Руникалық жазудың таңба әріптері. Баршынкент. Баласағұн. Шауғар. Ясы. Джент. Қарақорым қалалары. Түркі жазба ескерткіштері. Материалдық мәдениеттің түркілік кезеңі және оның әлем мәдениетіне әсері.</p> <p>4) Түркілердің Ұлы Жібек жолын қалыптастыруы. Ұлы Жібек жолы бойындағы қалалардың дамуы. Тараз</p>	<p>ясы қалыпта сқаны айтылады.</p> <p>Пәннің базалық білім мазмұны екі кезенді қамтиды</p>
--	--	--	---	--

			<p>қаласы. Түркілердің сәулетшілік өнері. Мәдениет синтезі. Әлемдік діни ілімдердің таралуы. Кітапшылардың діни қауымының қалыптасуы. Ұлы дала мемлекеттерінің даңқты тарихындағы халықаралық сауданың орны мен ықпалы. Түркі жазба ескерткіштері. Түркі мәдениетінің әлемдік өркениеттің дамуына қосқан үлесі. Түркі әлемінің көрнекті мәдениет және ғылым қайраткерлері.</p> <p>5) Әлем тарихындағы қыпшақтардың орны. Батыс түріктер және олардың Ұлы даладағы мұрагерлігі. Оғыз. Болгар. Хазар. Қаңғар. Печенег. Қыпшақтардың дала конфедерациясы. Мафазат аль-гуз – Оғыз даласы. Дешт қыпшақ – Қыпшақтар даласы. Қыпшақ рутайпалары – дала конфедерациясы. Қыпшақтар және Шығыс Еуропа елдері. Қыпшақтар және Орталық Азия. Қазақ халқының қалыптасуындағы қыпшақтардың рөлі.</p> <p>6) Түркі-исламдық өзара мәдени-діни симбиоз дәуірінің орнауы: Арыстан-Баб. Ысқақ Баб. «Мәңгі ел» терең идеясының саяси-философиялық негіздері. Абу-Насыр әл-Фараби. «Мәңгілік ел» идеясының саяси-құқықтық негіздері. Жүсіп Баласағұни. «Мәңгілік ел» идеясының діни-хикметтік негіздері. Қожа Ахмед Ясауи. «Диуани Хикмет» «Мәңгілік ел» идеясының тарихи-географиялық негіздері. Махмұт Қашқари. «Диуани лұғат ат-Түрік». «Мәңгілік ел» идеясының әдеп-құндылықтылық негіздері. Ахмет Жүгенекі «Мәңгілік ел» идеясының рухани сұлулық орнату негіздері. Сүлеймен Бағырғани. «Бақырған кітабы»</p>	<p>: «Ұлық Ұлыс (Жошы Ұлысы) және оның мұрагерлерінің кезеңі» мен «Қазақ хандығы кезеңі». «Ұлық Ұлыс (Жошы Ұлысы) және оның мұрагерлерінің кезеңі» - қазақтардың өз этногенезі мен политогенезі процесіте</p>
--	--	--	---	---

	<p>20. 8-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан</p>	<p>«Насаб-нама».</p> <p>7) Шыңғыс қағанның ақ киізге көтерілуі. Ұлық Ұлыс құрылтайлары. Шыңғыс қаған әскерінің Қазақстан мен Орталық Азияға жорықтары. Төрт ұлыс мемлекетінің қалыптасуы</p> <p>8-сынып. Ұлық Ұлыс және ұлттық мемлекеттің қалыптасуы (XIII-XVII ғғ.)</p> <p><i>Тарихи дәуір сипаттамасы.</i></p> <p>Пәннің базалық білім мазмұны екі кезеңді қамтиды: «Ұлық Ұлыс (Жошы Ұлысы) және оның мұрагерлерінің кезеңі» мен «Қазақ хандығы кезеңі». «Ұлық Ұлыс (Жошы Ұлысы) және оның мұрагерлерінің кезеңі» қазақтардың өз этногенезі мен полигенезі процестерімен байланысты ұлттық тарихтың аса маңызды кезеңі. Ұлық Ұлыс (Жошы Ұлысы) түркі кезеңінің жалғасы, әрі қазақ ұлтын қалыптастыру, нақты айтқанда, жергілікті түркі-қыпшақ қауымдастығының Шыңғыс ханмен еріп келген шығыс түркі-моңғол элементтерімен бірігіп, біртұтас қазақ ұлтын құраудың этномәдени және этносаяси негізі ретінде қарастырылады.</p> <p>Осы кезеңнің тарихи үдерісін бейнелеуге төменде көрсетілген жағдайлардың маңызы зор: Шыңғыс хан мемлекеті түркі империялық жобасының жаңғыруы ретінде, Шыңғыс хан мен оның мұрагерлерінің Ұлы Даладағы соғыс жорықтары – жаулаушылық әрекеттерімен қоса, дала жылқы өсірушілерінің ыдыраған империясын қалпына келтіру амалдары</p>	<p>рімен байланысты ұлттық тарихтың аса маңызды кезеңі. Ұлық Ұлыс (Жошы Ұлысы) түркі кезеңінің жалғасы, әрі қазақ ұлтын қалыптастыру, нақты айтқанда, жергілікті түркі-қыпшақ қауымдастығының Шыңғыс</p>
--	---	---	--

	<p>тұрады:</p> <p>1) XX ғасырдың басындағы Қазақстан. XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы қоғамдық-саяси үдерістер. XX ғасырдың басындағы Қазақстанның экономикалық дамуы. Столыпіннің аграрлық реформасы және шаруалардың Қазақстанға жаппай қоныс аударуы. XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы өнеркәсіптің дамуы. Сауданың дамуы. 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс. Қазақ ұлттық зиялылар қауымы және оның XX ғасырдың басындағы қоғамдық-саяси үдерістерге әсері. Ұлттық баспаның дамуы («Қазақ» газеті, «Айқап» журналы). 1917 жылғы революциялар. «Алаш» партиясының құрылуы. «Алаш-Орда» үкіметі. Қазақ халқының саяси көшбасшылары (Ә. Бөкейхан, А. Байтұрсынов, М. Дулатов, Б. Қаратаев, М. Тынышпаев, М. Шоқаев). XX ғасырдың басындағы қазақ зиялыларының ғылыми еңбектері;</p> <p>2) Қазақстандағы Кеңес үкіметінің орнығуы. «Үш Жүз» қазақ социалистік партиясы. Азамат соғысы жылдарындағы (1918-1920 жылдар) Қазақстандағы соғыс қимылдары. Кеңес билігі органдарының «Алаш-Орда» үкіметі, Қоқан автономиясымен қарым-қатынасы. «Әскери коммунизм саясаты». 1921 жылғы жұт және аштық. Қазақ Автономиялы Кеңестік Социалистік Республикасының құрылуы. Қазақ АКСР-ы аумағының қалыптасуы. Қазақ жерлерінің біртұтастығын қалпына келтірудегі қазақ зиялыларының рөлі. Қазақстандағы Жаңа экономикалық саясат (1921-1925 жылдар). XX</p>	<p>ретінде де қарастырылады; Қазақ ұлты Ұлық Ұлыстың аясында қалыптасқан. Ұлттық тарих үшін оның шығысы (<i>сол қанат, қазіргі Қазақстан территориясы</i>) мен батыс бөлігінде (<i>оң қанат, қазіргі Ресей мен Украинаның оңтүстігі</i>) жүргізілген процестердің маңызы бірдей. Сонымен қатар, Моғолстан (<i>Шағатай Ұлысы</i>) аумағындағы процестер маңызды болып табылады; Тарихи деректерге сәйкес Ұлық Ұлыстың ыдырауы кезеңінде пайда болған саяси бірлестіктер («<i>Әбілқайыр мемлекеті</i>», <i>Сібір, Маңғыт (Ноғай) ұлыстары</i>) жеке мемлекеттер емес, Ұлық Ұлыстың сол қанаты халқының саяси ұйымдасуының балама түрі болып табылады. Қазақ хандығы – осындай нұсқалардың бірі; Ұлық Ұлыстың аясында жазбаша әдебиеттен, ауызша мәдени дәстүрден, музыкалық өнерден, заттай мәдениет ерекшеліктерінен көрініс табатын дәстүрлі қазақ мәдениеті қалыптасады. <i>Қазақ хандығы кезеңі.</i> Қазақ хандығының тарихы XVI-XVII ғасырларға бөлінген екі кезеңнен тұрады. Бұл екі негізгі оқиғамен байланысты: дербес Сібір және маңғыт (Ноғай) мемлекеттері мен Моғолстанның жойылуы; Ұлы даланың барлық тәуелсіз тұрғындарын қазақ хандарының басқаруына біріктіру – қазақ этносының саяси бірігу процесінің аяқталуы. Осы кезеңнің тарихи процесін бейнелеу үшін келесі жағдайлар маңызды: Қазақ хандығының құрылуы жаңа мемлекет құру ретінде емес, дала жылқы өсірушілері – Ұлықбектің</p>	<p>ханмен еріп келген шығыс түркі-моңғол элементтерімен бірігіп, біртұтас қазақ ұлтын құраудың этномәдени және этносаяси негізі ретінде қарастырылады.</p>
--	---	--	--

	<p>ғасырдың 20-30 жылдарындағы әміршіл-әкімшіл жүйе саясаты. Кеңес үкіметінің діни саясаты;</p> <p>3) Қазақстан тоталитарлық жүйенің нығаюы кезеңінде. Қазақстандағы социалистік индустрияландыру (мәні мен ерекшеліктері). «Кіші Қазан» (мазмұны және жүзеге асырылуы). Бай шаруашылықтарының тәркіленуі. Ауыл шаруашылығындағы күштеп ұжымдастыру саясаты. Қазақстандағы күштеп ұжымдастыру саясатының экономикалық салдары. 1931-1933 жылдардағы аштық - XX ғасырдағы қазақстандық қасірет. Қазақстандағы ұжымдастырудың демографиялық салдарлары. Ұжымдастыруды жүзеге асырудың әдістеріне қатысты ұлттық зиялылардың («Бесеудің хаты») қоғамдық-саяси көзқарасы мен қатынасы. 1920-1930 жылдардағы Қазақстандағы қоғамдық-саяси процестер. Сталиндік репрессиялар. Қазақстан аумағындағы кеңестік «еңбек түзеу» концентрациялық лагерлері (Степлаг, Карлаг, Алжир және тағы басқалар);</p> <p>4) Кеңестік Қазақстанның мәдениеті: білім мен ғылым . Халыққа білім беру (жалпыға бірдей міндетті сауат ашу, орта білім, қазақ жазуының араб тілінен латын тіліне көшуі, орыс графикасына негізделген жаңа әліпбиге көшу). А. Байтұрсынов – «ұлт ұстазы». Жоғары оқу орындарының ашылуы. КСРО Ғылым Академиясының Қазақ филиалы. Қ.Сәтбаевтың Қазақстан ғылымын дамытудағы рөлі. Қазақстандық ғалымдар мен олардың ғылыми жетістіктері. Әдебиеттің дамуы (Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, Б. Майлин, І. Жансүгіров,</p>	<p>мұрагерлерінің саяси бірлігін қалпына келтіру ретінде қарастырылады.</p> <p>Қазақ этносы мен Қазақ мемлекетінің қалыптасуы Ұлы даланың тәуелсіз субъектілерінің қалдықтарын біріктіру арқылы жүреді. Моғолстан, Ноғай ұлысы мен Сібір хандығы халқы қазақ этносының қалыптасуына қатысады.</p> <p>Ұлттық тарихты түсіну үшін қазіргі қазақтардың тек Қазақ хандығы халқының ғана емес, Ноғай ұлысы мен Сібір хандығы халқының да ұрпақтары болып табылатындығы маңызды. Бұл саяси құрылымдардың тарихы Қазақстан тарихының бір бөлігі болып табылады.</p> <p>Ноғай ұлысының тарихы тек қазіргі ноғайлардың тарихымен таныстырумен шектелген. Олар гүлдену кезеңінде Орталық Қазақстан мен Сырдарияның төменгі ағысына дейінгі аумақты иемденгенін ескеретін болсақ, ұлттық тарих өрісінің жасанды тарылуын көруге болады.</p> <p>Сонымен қатар ноғай ұлысының тарихи жерлерін бүгінгі жерді мекендеген қазақтардан ажыратып, оларды ноғайларды Кавказға қуып шыққан «шетелдіктер» ретінде көрсетеді. Шын мәнінде, «ноғайлар» XVII ғасырда қазақтар болды, өйткені бұл екі термин де осы уақыт кезеңіндегі этнонимдер емес, политонимдер болған. XVI ғасырда оңтүстік шекаралары Есіл және Нұра өзендері бойымен өткен. Сібір хандығының тарихын бейнеленгенде де осындай жағдай орын алған. Қазақ хандары XV-XVI ғасырларда</p>	
--	---	--	--

	<p>С. Сейфуллин, С. Мұқанов, Ғ. Мүсірепов, Ғ. Мұстафин шығармашылығы). Театр, кино, бейнелеу өнері және оның қайраткерлері. Мәдениет саласындағы кеңестік идеология. Социалистік реализм;</p> <p>5) Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында. Ұлы Отан соғысының басталуы. Қазақстандағы мобилизация және қазақстандық әскери бөлімдердің құрылуы. Қазақстандықтардың Ұлы Отан соғысы жылдарындағы ерлігі мен тағдыры. Қазақстандықтардың Ұлы Отан соғысы пайқастарына қатысуы. Қазақстандықтар – Кеңес Одағының батырлары. Б. Момышұлы – аңызға айналған тұлға. Қазақстан – майдан арсеналы. КСРО халықтарының Қазақстанға депортациялануы. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы мәдениет. Ғылымның дамуы. Әдебиеттегі жетістіктер (М. Әуезов, Ж. Жабаев, Д. Снегин, И. Шухов және тағы басқалар). Өнердің дамуы (театр, кино).</p>	<p>байырғы жер мен елді жинақтайды.</p> <p style="text-align: center;">8-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:</p> <p>1) Ұлық Ұлыс империялық мемлекетінің әлем тарихындағы орны. Жошы Ұлысының аумағы. Орда Ежен. Жошы – төрелер әулетінің негізін қалаушы. Бату хан. Берке хан. Өзбек хан. Жошы Ұлысының «Алтын дәуірі». Берке (1257-66 жж.), Мөңке-Темір (1266-80 жж.), Туда-Мөңке (1280-87 жж.), Төле-Бұқа (1287-91 жж.), Тоқты (1291-1312 жж.), Өзбек (1312-42 жж.), Жәнібек (1342-57 жж.).</p> <p>Алтын Орда дәуірі – арғы қазақ заманы. Дамыған түркілер. Ұлы Дала мемлекеттік басқару дәстүрі. Алаша хан – Шыңғыс хан. Ұлық Ұлыс. Шыңғыс хан өсиеті: Жосын жолы. Дешті-Қыпшақ. Арал, Сыр бойы. Еділ-Жайық. Жетісу, Мәуереннаһр. Маңғыстау. Алаша хан – Жошы ұлысы. Кетбұға жыршы. Ағасы бардың – жағасы бар. Ағаға құрмет, кішіге ізет. Еншілес ету институты – саяси күресті басу жолы. Әулеттік тарих шежіресі. «Шыңғыс-нама» Өтеміс қажы.</p> <p>Ұлыстық саяси құрылымдар: Шағатай ұлысы. Үкітай ұлысы. Орда-Ежен ұлысы – Ақ Орда. Бату ұлысы – Алтын Орда. Әлеуке батыр – Хулагу әулеті тарихынан. Берке хан. Өзбек хан. Ноғай. Орыс хан. Әмір Темір. Төре-қожа-қараша тартысының заманы. Ер-Едіге би. Тоқтамыс хан. Қарақожа. Орманбет хан.</p> <p>Арғы қазақ заманының ірі ру-тайпалары мен</p>	
--	--	---	--

			<p>конфедерациялық ұйымы. Маймана мен майсара құрылымы. «Алаш мыңы» одағы. Ұлық Ұлыс – Алтын Орданың қалалары: Чинги-Тура, Сарай-Бату. Сарай-Берке. Қажы-Тархан. Жерұйық. Әз-Жәнібек хан. Асан Қайғы. Әбілқайыр хан Шейбан. «Тарихи Әбілқайыр хани». Қадырғали би Қосымұлы Жалайыри. Империялық саясат: инерцияның бәсенсуі.</p> <p>2) Ұлы дала мәдениеті. Сәулетшілік өнер мен қала құрылысының дамуы. Ұлық Ұлыс қалалары. Сарай-Бату. Сарай-Берке. Сарайшық. Сығанақ. Сауран. Жазба әдебиеттің дамуы. Рабғузи. Қалыптастыру әдеби тілдері. Қазақтың ноғайлы кезеңіндегі жазба әдебиетінің қалыптасуы мен дамуы. Шығыс миниатюраларындағы дала адамдары бейнелері, шайқас панорамаларының суреттелуі. Қазақ этносының қалыптасуы. Ұлық Ұлыс тарихының тәлімі негізінде қалыптасқан қазақ халқы.</p> <p>3) Ұлық Ұлыстың ыдырауы және оның негізгі себептері. Халықаралық сауда қатынастарының құлдырауы. <i>(Ұлы географиялық жаңалықтар ашылуы)</i>. Демографиялық себептер («Ұлы оба» індеті). Саяси себептері (билеуші әулеттер арасындағы тартыстар мен рубасыларының орталық билікке қарсы күресі). Тоқтамыс хан. Әмір Ер-Едіге. Әмір Темір мемлекеті және оның Әбілқайыр ханның өзбек қауымдары тарапынан жойылуы. XIII – XV ғасырлардағы мәдениет. Қобыланды. Алпамыс. Едіге, Орақ-Мамай. Кетбұға. Асан қайғы. Сыпыра жырау. Өтеміс қажы.</p>	<p>Бұл кезең далалық кешенді отырықшы-көшпелі мәдениеттің – Ұлы Дала өркениетінің біртіндеп құлдырауымен және саяси дербестігінен айрылуы мен</p>
--	--	--	--	---

	<p>21. 9-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) Қазақстан соғыстан кейінгі жылдарда (1946-1953 жылдар). Соғыстан кейінгі жылдардағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер. Пайдалы қазбаларды өңдеу және өнеркәсіптің дамуы. Ауыл шаруашылығының дамуы. Қазақстанның әскери-өнеркәсіптік кешенінің қалыптасуы (Қазақстандағы ядролық полигон). Соғыстан кейінгі жылдардағы қоғамдық-саяси өмірдің ерекшеліктері. «Бекмаханов ісі»;</p> <p>2) Қазақстан «Жылымық» кезеңінде (1954-1964 жылдар). Қазақстанда «Хрущевтік кезеңдегі» өнеркәсіптің дамуы. Тың және тыңайған жерлерді игеру (тың игерудің экономикалық, экологиялық және демографиялық салдары). Қазақстандағы әскери-өнеркәсіптік кешен («Байқоңыр» ғарыш айлағы). «Жылымық кезеңі». 1954-1965 жылдардағы республикадағы қоғамдық-саяси өмір;</p> <p>3) Қазақстан «Тоқырау» кезеңінде (1965-1985 жылдар). 1965-1985-жылдардағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы. Экономиканың шикізаттық бағыты. Урбанизация. 1970-1980 жылдардағы ауыл шаруашылығындағы дағдарыс. 1965-1985 жылдардағы қоғамдық-саяси өмір. 1979 жылғы Целиноградтағы оқиғалар. Қазақ Кеңестік Социалистік Республикасы басшыларының қызметі (Ж. Шаяхметов, Д. Қонаев, Ж. Тәшенов);</p> <p>4) кеңестік Қазақстанның мәдениеті (1946-1985-</p>	<p>4) Қазақ халқының қалыптасуы. Қазақтар – Ұлы Дала мұрагері: тарихи және этникалық сабақтастық. «Қазақ» этнонимі. Қазақ халқының біртұтас халық болып қалыптасу үдерісінің аяқталуы.</p> <p>5) Керей – Жәнібек хан заманы: аймақтық держава қалыптасуы. Біртұтас қазақ мемлекетінің құрылуы. Қазақ ұлттық мемлекетінің құрылу алғышарттары. Қазақ хандығының құрылуы (аумағы, халықтың этникалық құрамы). Қазақ хандығы – Ұлық Ұлыстың негізгі мұрагері. Мемлекеттің негізін салушылар – Жәнібек пен Керей. Әбу-Сағид. Хан төрелігі: саяси биліктің сакралдық легитимациялануы. М.Х. Дулатидің «Тарихи Рашиди» еңбегі – Қазақ хандығының алғашқы тарихы жөніндегі құнды дерек. Қазақ хандығы қалыптасуының алғашқы жылдарындағы ішкі және сыртқы саясаты. Шығыс Дешті Қыпшақтың саяси бірлігін қалпына келтіру. Біртұтас қазақ мемлекеті қалыптасуының тарихи маңызы. Қасым хан заманы. Қасым ханның қасқа жолы. Мұхамед-Хайдар «Рашиди тарихы». Хақназар хан заманы. Тәуекел хан заманы. Мұхамед Шейбан. «Шейбани-нама». Өтеміс қажы. «Шыңғыс-нама». Рузбихани. «Мейман-нама». Әбілғазы хан. «Түркі шежіресі». Хан төрелігі.</p> <p>6) Қазақ хандығының XVI - XVII ғасырлардағы дамуы. Қасым хан билігі тұсындағы Қазақ хандығының нығаюы. Хақназар хан билігі тұсындағы Қазақ хандығының одан әрі нығаюы және саяси өркендеуі. Тәуекел ханның ішкі және сыртқы саясаты. Есмұхамед</p>	<p>сипаттал ады. Оның себептері – технологияның артта қалуы, иудустриалды дамудың болмауы, әлемдік отарлық жүйенің агрессивті кеңеюі. Аграрлық дала өркениетінің әлемдік трендтерден артта қалуы байқалад</p>
--	---	---	---

	<p>жылдар.). Білім беру саласындағы мемлекеттік саясат. Жалпыға бірдей міндетті орта білім. Қазақ тілінің жағдайы. Ғылымның дамуы. Әдебиеттің дамуы (Ө. Нұрпейісов, Б. Момышұлы, І. Есенберлин, О. Сүлейменов, М. Шаханов). Өнер (театр, кино);</p> <p>5) Қазақстан Қайта құру кезеңінде (1986-1991 - жылдар). «Қайта құру» жылдарындағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер: мақсаттары, проблемалары мен қарама-қайшылықтары. Қазақстандағы 1986 жылғы желтоқсан оқиғалары (себептері, барысы мен салдары). 1986 жылғы желтоқсан оқиғаларының қатысушыларына қатысты жазалау шаралары. «Қазақ КСР-ның мемлекеттік егемендігі туралы Декларация» (1990 жылғы қазан). Кеңестік саяси жүйенің дағдарысы (1991 жылғы «Тамыз бүлігі»). КСРО-ның ыдырауы. Қазақстандағы қоғамдық-саяси қозғалыстар. Семей ядролық полигонының жабылуы. «Қазақ КСР-ның тілдер туралы Заңының» қабылдануы;</p> <p>6) Қазақстан мемлекеттілігінің қайта жаңғыруы (1991-1997 жылдар). «Мемлекеттік тәуелсіздік туралы» Конституциялық заңның қабылдануының тарихи маңызы. Н.Ә. Назарбаев – Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті. Тәуелсіз Қазақстанның қоғамдық-саяси институттарының қалыптасуы. Нарықтық экономикаға көшудегі қиыншылықтар. Қазақстанның әлемдік қауымдастыққа кірігуі. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы әлеуметтік-демографиялық үдерістер. 1995 жылғы Конституцияның қабылдануы;</p>	<p>хан – Еңсегей бойлы Ер-Есім заманы. Есім ханның ішкі және сыртқы саясаты. Жаугершілікте ел мен жерді сақтауы. Сарыарқа. Ұлы Ертіс. Қос Жетісу. Сыр. Үстірт. Торғай. Маңғыстау. Еділ-Жайық. Есім хан мен Тұрсын хан: ант бұзу оқиғасы. Есімханның ескі жолы. Қазақ – қырғыз – қарақалпақ. Жәңгір хан. Орбұлақ шайқасы. Өз-Тәуке хан заманы. Тәуке ханның билігі. «Жеті жарғы». Қазақтың ұлы билері. Қазақ хандығының мемлекеттік-әкімшілік құрылымы. Қазақ қоғамының әлеуметтік-стратификациясы.</p> <p>7) XVI - XVII ғасырлардағы экономика мен мәдениет. Қазақ халқының мәдениеті: материалдық, рухани мәдениет. Әдебиет пен өнер: ақын-жыраулар, халық әншілері мен композиторлардың шығармашылығы, музыкалық өнер. Қазақтардың дәстүрлі шаруашылығы: мал шаруашылығы, егіншілік, сауданың дамуы және қолөнер.</p> <p>Төбе билер. Билер Кеңесі. Жеті Жарғы. Биге жүгіну. Би шешімі. Қазылық. Жыраулардың жыр-толғауы. Нақылдары. Абылай хан заманы. Төлеңгіттік институт. Қалмақ қырылған. Шүршіт қырылған. Аталық. Батырлар институты. Кенесары хан заманы. Шоқан ғылымы. Қазақ шежіресі – ұлттың бірегейлігі мен тұтастығының кепілі. Мәшһүр Жүсіп. Құрбанғали Халид. Шәкәрім қажы. Ишандар институты. Ақын-шайырлардың әлеуметтік-тарихи мұрасындағы ұлт идеясы.</p> <p>8) Өлкетану. Топонимдер – өткен заманның куәгерлері (жер-су атауларының тарихы). Мәдени-тарихи</p>	<p>ы. Дала өркениетінің жаңғырту әлеуетін ең айрылуы маңызды үдерістердің бірі болып табылады. Қазақ-ойрат соғыстары Алтын Орданың, түркі-мұсылман қазақ хандығының мұрагерлері мен Юань империясының,</p>
--	---	--	--

	<p>7) Қазақстан Республикасының нығаюы (1997 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін). Қазақстан Республикасының ұзақ мерзімді басым мақсаттары мен стратегиялары. «Қазақстан – 2030» стратегиясының қабылдануы. Қазақстан Республикасының халықаралық сахнадағы беделінің өсуі. Қазақстанның аймақтық және халықаралық ұйымдармен қарым-қатынасы. Қазақстанның ЕҚЫҰ және ИЫҰ-на төрағалық етуі. Әлемдік экономикалық байланыстар жүйесіндегі Қазақстан. Мемлекеттің экономикалық және әлеуметтік жағдайы. Астана – Қазақстан Республикасының жаңа астанасы. «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. «5 институтционалды реформаларды жүзеге асырудағы 100 нақты қадам» Ұлт жоспары – қазіргі заманның синтегеуріндеріне жауап. Ұлт көшбасшысы – Н.Ә. Назарбаевтың тәуелсіз мемлекетті құрудағы және дамытудағы рөлі;</p> <p>8) қазіргі заманғы Қазақстан мәдениеті (1991 жылдан бүгінгі күнге дейін). Білім және ғылым саласындағы мемлекеттік саясат. «Болашақ» мемлекеттік бағдарламасы. Инновациялық ғылыми-білім беру мекемелерінің құрылуы. Этносаралық және дінаралық келісімнің қазақстандық моделі. Қазақстан халқы Ассамблеясы. Жаһандану дәуіріндегі ұлттық мәдениетті жаңғырту және сақтап қалу мәселелері. Қазіргі кездегі өнер мен әдебиеттің даму тенденциялары. «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы. «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық біріктіруші идеясы. «Болашаққа</p>	<p>дәстүрді сақтаушылар: өлкенің ұлттық қолөнері. Бір халық – бір ел – бір тағдыр (менің өлкемнің халықтары).</p> <p>9-сынып. Қазақстанның трансформациялық кезеңі (XVIII ғ. – XXғ басы.)</p> <p><i>Кезеңнің сипаттамасы.</i></p> <p>Бұл кезең далалық кешенді отырықшы-көшпелі мәдениеттің – Ұлы Дала өркениетінің біртіндеп құлдырауымен және саяси дербестігінен айрылуымен сипатталады. Оның себептері – технологияның артта қалуы, индустриалды дамудың болмауы, әлемдік отарлық жүйенің агрессивті кеңеюі. Аграрлық дала өркениетінің әлемдік трендтерден артта қалуы байқалады. Дала өркениетінің жаңғырту әлеуетінен айрылуы маңызды үдерістердің бірі болып табылады. Қазақ-ойрат соғыстары Алтын Орданың, түркі-мұсылман қазақ хандығының мұрагерлері мен Юань империясының, Моңғол-буддалық ойрат (жоңғар) хандығы мұрагерлерінің Еуразиялық малшылардың соңғы мемлекеттерінің азайған ресурстары үшін бәсекелестіктің көрінісі ретінде қарастырылады. Жоңғарияны Юань империясының мұрагері ретінде бейнелеу сұрақтар тудыруы мүмкін, бірақ мұнда екі жағдайды ескеру қажет. Біріншіден, қазіргі Қытай юань мұрагерлерінің рөлінен үміттенуі, сонымен қатар оның басқыншылық гегемониялық ұмтылыстарының «тарихи» жағдайын ақтауы. Екіншіден, XV ғасырда Ұлы Моңғол империясын</p>	<p>Моңғол-буддалық ойрат (жоңғар) хандығы мұрагерлерінің Еуразиялық малшыл ардың соңғы мемлекеттерінің азайған ресурстары үшін бәсекелестіктің көрінісі ретінде қарастырылады. Жоңғарияны Юань империясының мұрагері</p>
--	--	---	--

	<p>бағдар:рухани жаңғыру» бағдарламасы.</p> <p>22. 9-сынып (өтпелі кезең) «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) XX ғасырдың басындағы Қазақстан. XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы қоғамдық-саяси процестер. XX ғасырдың басындағы Қазақстанның экономикалық дамуы. Столыпіннің аграрлық реформасы және шаруалардың Қазақстанға жаппай қоныс аударуы. XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы өнеркәсіптің дамуы. Сауданың дамуы. 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс. Қазақ ұлттық зиялылар қауымы және оның XX ғасырдың басындағы қоғамдық-саяси процестерге әсері. Ұлттық баспаның дамуы («Қазақ» газеті, «Айқап» журналы). 1917 жылғы революциялар. «Алаш» партиясының құрылуы. «Алаш-Орда» үкіметі. Қазақ халқының саяси көшбасшылары (Ә. Бөкейхан, А. Байтұрсынов, М. Дулатов, Б. Қаратаев, М. Тынышпаев, М. Шоқаев). XX ғасырдың басындағы қазақ зиялыларының ғылыми еңбектері;</p> <p>2) Қазақстандағы Кеңес үкіметінің орнығуы. «Үш Жүз» қазақ социалистік партиясы. Азамат соғысы жылдарындағы (1918-1920 жылдар) Қазақстандағы соғыс қимылдары. Кеңес билігі органдарының «Алаш-Орда» үкіметі, Қоқан автономиясымен қарым-қатынасы. «Әскери коммунизм саясаты».1921 жылғы жұт және аштық. Қазақ Автономиялы Кеңестік Социалистік Республикасының құрылуы. Қазақ АКСР-ы аумағының</p>	<p>қалпына келтіруге талпынған ойрат Есен-тайшы Қытайда жойылған Юань империясының мұрагері рөліне көп жағдайда сәйкес келеді. Жоңғар қонтайшылары - Есен-тайшаның ұрпақтары. Сондықтан Жоңғарияны Юаньның мұрагерлері ретінде бейнелеу Қазақстанды Ұлы Моңғол империясының мұрагерлерінің бірі ретінде көрсетеді, өйткені XVIII ғасырда Жоңғарияны қазақтар мен маньчжурлар (Цин империясы) екіге бөлді.</p> <p>Қытай, керісінше, біздің ұлттық тарихымызда біртұтас ел ретінде емес, қытай емес әулеттер құрған мемлекеттер ретінде бейнеленуі керек: шато түріктері (кейінгі хан, түркі мемлекеті), юрчен (Цзинь юрчен мемлекеті), могол (Қазіргі Қытай аумағын алып жатқан юань моңғол мемлекеті), маньчжурлар (Цин Маньчжур мемлекеті) және т.б.</p> <p>Жаңа сыртқы саяси факторлар – Ресей мен Цин империясының экспанциясы пайда болады. Ұлы дала отарлау объектісіне айналады. Нәтижесінде Қазақ хандығы бірте-бірте тәуелсіздігін жоғалтады және тарихи провинцияға айналады.</p> <p>Осы кезеңнің тарихи процесін бейнелеу үшін келесі тармақтар маңызды болып табылады:</p> <p>Қазақстанның Ресейдің жалпы империялық жүйесіне қосылуы ерікті сипатта болған жоқ, мәжбүрлі, күрделі және көп сатылы процесс болды – мемлекеттілікті сақтай отырып, протекторатты қабылдау (XVIII ғасырдың 30-жылдары – XIX ғасырдың 20-жылдары), тікелей әскери экспансия және Ресейге қосылу (1822 –</p>	<p>ретінде бейнелеу сұрақтар тудыруы мүмкін, бірақ мұнда екі жағдайды ескеру қажет. Біріншіден, қазіргі Қытай юань мұрагерлерінің рөлінен үміттенуі, сонымен қатар оның басқыншылық гегемониялық үмтылыс</p>
--	--	---	--

	<p>қалыптасуы. Қазақ жерлерінің біртұтастығын қалпына келтірудегі қазақ зиялыларының рөлі. Қазақстандағы Жаңа экономикалық саясат (1921-1925 жылдар). XX ғасырдың 20-30 жылдарындағы әміршіл-әкімшіл жүйе саясаты. Кеңес үкіметінің діни саясаты;</p> <p>3) Қазақстан тоталитарлық жүйенің нығаюы кезеңінде. Қазақстандағы социалистік индустрияландыру (мәні мен ерекшеліктері). «Кіші Қазан» (мазмұны және жүзеге асырылуы). Бай шаруашылықтарының тәркіленуі. Ауыл шаруашылығындағы күштеп ұжымдастыру саясаты. Қазақстандағы күштеп ұжымдастыру саясатының экономикалық салдары. 1931-1933 жылдардағы аштық – XX ғасырдағы қазақстандық қасірет. Қазақстандағы ұжымдастырудың демографиялық салдарлары. Ұжымдастыруды жүзеге асырудың әдістеріне қатысты ұлттық зиялылардың («Бесеудің хаты») қоғамдық-саяси көзқарасы мен қатынасы. 1920-1930 жылдардағы Қазақстандағы қоғамдық-саяси үдерістер. Сталиндік репрессиялар. Қазақстан аумағындағы кеңестік «еңбек түзеу» концентрациялық лагерлері (Степлаг, Карлаг, Алжир және тағы басқалар);</p> <p>4) Кеңестік Қазақстанның мәдениеті: білім мен ғылым . Халыққа білім беру (жалпыға бірдей міндетті сауат ашу, орта білім, қазақ жазуының араб тілінен латын тіліне көшуі, орыс графикасына негізделген жаңа әліпбиге көшу). А. Байтұрсынов – «ұлт ұстазы». Жоғары оқу орындарының ашылуы. КСРО Ғылым Академиясының Қазақ филиалы. Қ.Сәтбаевтың Қазақстан ғылымын дамытудағы рөлі. Қазақстандық ғалымдар мен олардың</p>	<p>1864 жж.);</p> <p>Ресей империясы жаңғырту сипатындағы барлық құбылыстарда (еуропалық білім беру, шекара маңындағы сауданы дамыту, қала орталықтарын салу және т. б.) өз мақсаттарын көздеді прагматикалық сипатқа ие және өңірдегі Ресей билігін нығайтуға бағытталған, қазақ халқына қамқорлық жасау туралы осы кезеңдегі барлық әлемдік империяларға тән классикалық империялық «өркениеттік» мифтің бөлігі болып табылады;</p> <p>Ресей империясы этникадан тыс сипатта болды, империялық элита құрамына отаршылдық аппараттың төменгі сатысының рөлін атқарған қазақтардың өкілдері, осы кезеңде Қазақстан аумағына келген басқа да этностардың өкілдері енгізілді, сондай-ақ отаршылдық саясаттың құралы мен объектісіне айналды;</p> <p>XVIII–XIX ғасырлардағы қазақ тарихының үстем процестері империяның экономикалық жүйесіне ену мен қарулы көтерілістерден бастап, халықтың қарқындылығы мен ауқымына, интеллектуалдық қозғалыстарға дейінгі (зар-заман поэзиясы, діни қозғалыстар) әртүрлі формада болған ұлт-азаттық күрестер болды.</p> <p>Ресей империясының этникалық емес сипатын атап өту керек, отарлық саясатты сынға алу орыс тіліне қарсы болмауы керек, орыс халқы да өзінің күштері мен ресурстарын байыту үшін пайдаланған империялық элитаның (көп этникалық құрамы) әрекеттерінен</p>	<p>тарының «тарихи» жағдайы н ақтауы.</p>
--	---	--	---

<p>ғылыми жетістіктері. Әдебиеттің дамуы (Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, Б. Майлин, І. Жансүгіров, С. Сейфуллин, С. Мұқанов, Ғ. Мүсірепов, Ғ. Мұстафин шығармашылығы). Театр, кино, бейнелеу өнері және оның қайраткерлері. Мәдениет саласындағы кеңестік идеология. Социалистік реализм;</p> <p>5) Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында. Ұлы Отан соғысының басталуы. Қазақстандағы мобилизация және қазақстандық әскери бөлімдердің құрылуы. Қазақстандықтардың Ұлы Отан соғысы жылдарындағы ерлігі мен тағдыры. Қазақстандықтардың Ұлы Отан соғысы шайқастарына қатысуы. Қазақстандықтар – Кеңес Одағының батырлары. Б. Момышұлы – аңызға айналған тұлға. Қазақстан – майдан арсеналы. КСРО халықтарының Қазақстанға депортациялануы. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы мәдениет. Ғылымның дамуы. Әдебиеттегі жетістіктер (М. Әуезов, Ж. Жабаев, Д. Снегин, И. Шухов және тағы басқалар). Өнердің дамуы (театр, кино).</p> <p>6) Қазақстан соғыстан кейінгі жылдарда (1946-1953 жылдар). Соғыстан кейінгі жылдардағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер. Пайдалы қазбаларды өңдеу және өнеркәсіптің дамуы. Ауыл шаруашылығының дамуы. Қазақстанның әскери-өнеркәсіптік кешенінің қалыптасуы (Қазақстандағы ядролық полигон). Соғыстан кейінгі жылдардағы қоғамдық-саяси өмірдің ерекшеліктері. «Бекмаханов ісі»;</p> <p>7) Қазақстан «Жылымық» кезеңінде (1954-1964</p>	<p>зардап шекті. Тарихты бейнелеудің ұлттық моделінің мақсаттарының бірі – тарихи материалды ксенофобиялық және «реваншистік» дискурстар үшін пайдаланбау болып табылады.</p> <p style="text-align: center;">9-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны:</p> <p>1) XVIII ғасырдың басындағы Қазақ хандығы: сыртқы және ішкі саяси жағдай. Жоңғар мемлекеті. Қазақ-жоңғар соғыстары. «Ақтабан шұбырынды, алқакөл сұлама» заманы. Қарақұм мен Ордабасыдағы құрылтайлар – қазақ жасағының құрылуы. Аңырақай шайқасы. Отан қорғаушы батырлар, ел бастаушы билер мен абыздар (Жәнібек, Қабанбай, Бөгенбай, Қаз дауысты Қазыбек, Олжабай, Есет Көкіұлы). Бұқар жырау, Үмбетей жырау, Ақтамберді жырау. XVIII ғасырдың 30-40 жылдарындағы қазақ-жоңғар соғыстары;</p> <p>XVIII ғасырдың бірінші жартысындағы Қазақ хандығының саяси тарихы. Қазақтың хандары (ұлы хандар мен келте хандар): Болат хан. Әбілмәмбет хан. Жолбарыс хан. Сәмеке хан. Қайып хан, және т.б. XVIII ғасырдың басындағы Ресей империясы назарындағы Қазақстан (саяси және экономикалық мақсаттар, әскери-барлау экспедициялары, алғашқы әскери бекіністердің салынуы). Әбілқайыр ханның Ресеймен соғыс-дипломатиялық қарым-қатынас жасауы. XVIII ғасырдың 30-50-жылдарындағы Қазақстандағы Ресей</p>	
---	--	--

<p>жылдар). Қазақстанда «Хрущевтік кезеңдегі» өнеркәсіптің дамуы. Тың және тыңайған жерлерді игеру (тың игерудің экономикалық, экологиялық және демографиялық салдары). Қазақстандағы әскери-өнеркәсіптік кешен («Байқоңыр» ғарыш айлағы). «Жылымық кезеңі». 1954-1965 жылдардағы республикадағы қоғамдық-саяси өмір;</p> <p>8) Қазақстан «Тоқырау» кезеңінде (1965-1985 жылдар). 1965-1985-жылдардағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы. Экономиканың шикізаттық бағыты. Урбанизация. 1970-1980 жылдардағы ауыл шаруашылығындағы дағдарыс. 1965-1985 жылдардағы қоғамдық-саяси өмір. 1979 жылғы Целиноградтағы оқиғалар. Қазақ Кеңестік Социалистік Республикасы басшыларының қызметі (Ж. Шаяхметов, Д. Қонаев, Ж. Тәшенов);</p> <p>9) кеңестік Қазақстанның мәдениеті (1946-1985-жылдар). Білім беру саласындағы мемлекеттік саясат. Жалпыға бірдей міндетті орта білім. Қазақ тілінің жағдайы. Ғылымның дамуы. Әдебиеттің дамуы (Ә. Нұрпейісов, Б. Момышұлы, І. Есенберлин, О. Сүлейменов, М. Шаханов). Өнер (театр, кино);</p> <p>10) Қазақстан Қайта құру кезеңінде (1986-1991 - жылдар). «Қайта құру» жылдарындағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер: мақсаттары, проблемалары мен қарама-қайшылықтары. Қазақстандағы 1986 жылғы желтоқсан оқиғалары (себептері, барысы мен салдары). 1986 жылғы желтоқсан оқиғаларының қатысушыларына</p>	<p>империясының саясаты. XVIII ғасырдың 40-жылдарындағы Қазақстандағы ішкі саяси жағдайдың асқынуы. Абылай хан тұсындағы Қазақ хандығы: ішкі және сыртқы саясаты.</p> <p>2) Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс (себептері, қозғалыстың қозғаушы күші, кезеңдері мен барысы, нәтижелері). 1773-1776 жж. Е. Пугачев бастаған шаруалар көтерілісіне қазақтардың қатысуы.</p> <p>3) XVIII ғасырдағы қазақ халқының материалдық және рухани мәдениеті. XVIII ғасыр ақын-жырауларының шығармашылығы. XVIII ғасыр тарихы бойынша қазақ деректері. Қазақтардың қолданбалы өнері.</p> <p>4) Қазақ халқының отарлауға қарсы ұлт-азаттық күрес. Ресей империясының отаршылдық саясаты: мақсаттары мен әдістері. 1822-1824 жылдардағы патша реформалары (Кіші және Орта жүздегі хандық биліктің жойылуы). Әкімшілік-аймақтық басқару жүйесінің енгізілуі. 1836-1838 жылдардағы Бөкей ордасындағы қазақтардың көтерілісі (себептері, негізгі кезеңдері мен шайқастары).</p> <p>XIX ғасырдың 40-60 жылдардағы қазақ даласының отарлау объектісіне айналуы. XIX ғасырдың бірінші жартысындағы қазақ халқының ұлт-азаттық қозғалыстары (Жоламан Тіленшіұлы, Саржан Қасымов бастаған көтеріліс). Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыс (себептері, мақсаттары мен қозғаушы күштері, негізгі кезеңдері). Кенесары Қасымұлы: тұлға және саясаткер. Кенесары - қазақтың соңғы ханы. Жанқожа Нұрмұхамедұлы және Есет Көтібарұлы</p>	
--	--	--

	<p>катысты жазалау шаралары. «Қазақ КСР-ның мемлекеттік егемендігі туралы Декларация» (1990 жылғы қазан). Кеңестік саяси жүйенің дағдарысы (1991 жылғы «Тамыз бүлігі»). КСРО-ның ыдырауы. Қазақстандағы қоғамдық-саяси қозғалыстар. Семей ядролық полигонының жабылуы. «Қазақ КСР-ның тілдер туралы Заңының» қабылдануы;</p> <p>11) Қазақстан мемлекеттілігінің қайта жаңғыруы (1991-1997 жылдар). «Мемлекеттік тәуелсіздік туралы» Конституциялық заңының қабылдануының тарихи маңызы. Н.Ә. Назарбаев – Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті. Тәуелсіз Қазақстанның қоғамдық-саяси институттарының қалыптасуы. Нарықтық экономикаға көшудегі қиыншылықтар. Қазақстанның әлемдік қауымдастыққа кірігуі. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы әлеуметтік-демографиялық үдерістер. 1995 жылғы Конституцияның қабылдануы;</p> <p>12) Қазақстан Республикасының нығаюы (1997 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін). Қазақстан Республикасының ұзақ мерзімді басым мақсаттары мен стратегиялары. «Қазақстан – 2030» стратегиясының қабылдануы. Қазақстан Республикасының халықаралық сахнадағы беделінің өсуі. Қазақстанның аймақтық және халықаралық ұйымдармен қарым-қатынасы. Қазақстанның ЕҚЫҰ және ИЫҰ-на төрағалық етуі. Әлемдік экономикалық байланыстар жүйесіндегі Қазақстан. Мемлекеттің экономикалық және әлеуметтік жағдайы. Астана – Қазақстан Республикасының жаңа астанасы. «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан</p>	<p>бастаған ұлт-азаттық көтеріліс (себептері, көтеріліс барысы). Ресей империясының Қазақстанның оңтүстік аймақтарын қосып алуы. XIX ғасыр басындағы қазақ мемлекеттілігінен айырылу.</p> <p>5) XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақ елі. 1867-1868 жылдардағы реформалар. Қазақстандағы патшалық Ресейдің жер және қоныстандыру және саясаты. 1860-1870 жылдардағы ұлт-азаттық күрес. XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақ елінің әлеуметтік экономикалық өміріндегі өзгерістер. Жетісу аумағына тараншылар мен дүнгендердің қоныс аударуы. Қазақтардың Қытай, Қоқан, Хиуа, Ресеймен шекаралық қарым-қатынастары. Капиталистік қатынастардың ене бастауы. Қалалар. XIX ғасырдың 80-90-жылдарындағы әкімшілік-аумақтық реформалар (аграрлық отарлау). Сауда қатынастарының және кәсіпкерліктің дамуы. Дәстүрлі қазақ қоғамының трансформациясы. XIX ғасырдағы қоғамдық-саяси ойлардың дамуы.</p> <p>6) XIX ғасыр – XX ғасырдың басындағы Қазақстанның мәдениеті.</p> <p>XIX ғасырдағы Қазақстандағы ағарту ісі мен ғылымның дамуы. Бөкей ордасының ханы Жәңгірдің ағартушылық қызметі. Қазақстанның ғылыми зерттелуі (Г.Н. Потанин, В.В. Радлов, Т.И. Седельников, Ә. Бөкейхан, М. Шорманов, М. Бабаджанов, А. Диваев). Қазақтар шет ел ғалымдарының еңбектерінде (А. Вамбери, Фр. Жозеф де Гинь, Томас Аткинсон, В. Радлов, Ал. Левшин).</p>	
--	---	---	--

	<p>мемлекеттің жаңа саяси бағыты. «5 институтционалды реформаларды жүзеге асырудағы 100 нақты қадам» Ұлт жоспары – қазіргі заманның сын-тегеуріндеріне жауап. Ұлт көшбасшысы – Н.Ә. Назарбаевтың тәуелсіз мемлекетті құрудағы және дамытудағы рөлі;</p> <p>13) қазіргі заманғы Қазақстан мәдениеті (1991 жылдан бүгінгі күнге дейін). Білім және ғылым саласындағы мемлекеттік саясат. «Болашақ» мемлекеттік бағдарламасы. Инновациялық ғылыми-білім беру мекемелерінің құрылуы. Этносаралық және дінаралық келісімнің қазақстандық моделі. Қазақстан халқы Ассамблеясы. Жаһандану дәуіріндегі ұлттық мәдениетті жаңғырту және сақтап қалу мәселелері. Қазіргі кездегі өнер мен әдебиеттің даму тенденциялары. «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы. «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық біріктіруші идеясы. «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламасы.</p> <p style="text-align: center;">3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>23. Оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.2 кодында: «7» – сынып, «2.1.» – бөлім мен бөлімше, «2» – оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>24. Оқыту мақсаттарының жүйесі бөлім бойынша әр сыныпқа берілген:</p>	<p>Зайырлы және діни білім беру мекемелері. Жадиттік және білім берудегі жаңашылдық. Шоқан Уәлиханов – ұлы қазақ ғалымы. Ыбырай Алтынсарин – ағартушы, жаңашыл-педагог, қоғам қайраткері. Абай Құнанбайұлы – ұлы ойшыл, қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы. Қазақ музыкалық мәдениетінің дамуы (Құрманғазы Сағырбайұлы, Тәттімбет Қазанғапұлы, Ақан сері, Жаяу Мұса, Дәулеткерей Шығайұлы). Зар Заман. Әйгілі суретшілер шығармашылығындағы ұлттық контекст. Қазақ адамдары мен қазақ тұрмысын суреттейтін фотолардың тарихы (фотографтар Багаев, Фиельструп фотолары, Дудин фотожинақтары, және т.б.). В.В.Верещагин, Н.Г.Хлудовтың тарих тақырыбындағы суреттері. Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпеев және К. Халид, Нұржан Наушабайдың тарихи еңбектері.</p> <p>7) өлкетану: Туристік маршруттар. Жомарт жүрек. Туған өлкенің шежіресі. Мектебімнің тарихы.</p>	
--	--	---	--

1) әлеуметтік қатынастардың дамуы:

Білім алушылар:

Бөл ім ше	5- сын ып шама мен 1 милл ион жыл бұры н – V ғасы р	6- сынып VI – XVII ғасырл ар	7- сыны п XVIII – XIX ғасыр лар	8- сынып XX ғасыр дың бірінш і жарты сы	9- сын ып XX ғасы рдың екін ші жарт ысы нан бүгін гі күнг е дейін	9- сынып (өтпелі кезең) XX ғасырд ың бірінші жартыс ынан бүгінгі күнге дейін
1.1 Этн ика лы қ қат ына с тар	5.1.1. 1 алға шқы адам дард ың антр опол о	6.1.1.1 түркі тілдес тайпал арды атап, олард ың аумақт ық	7.1.1.1 жоңға р шапқ ын шылы ғы кезінд егі демог	8.1.1.1 демог ра фиялы қ өзгері стер дің себепт ері	9.1.1. 1 демо граф ия лық өзгер істер дің себе	8.1.1.1 демогра фиялық өзгеріст ер дің себепте рі мен салдар ын

			гиял ық белгі лерін сипа ттау	орнала суын картад а көрсет у	ра фиял ық өзгері стер ді және мигра циялы қ проце стерді түсінд іру	мен салдар ын анықт ау	п- салд арлы қ байл аны сын талд ау арқы лы дәйе кті қоры тынд ы жаса у	анықта у; 9.1.1.1 демогра фия лық өзгеріст ердің себеп- салдарл ық байлан ысын талдау арқылы дәйекті қорыты нды жасау			
			5.1.1. 2 Ежел гі Қаза қста н адам дары ның	6.1.1.2 XIII- XV ғасырл ар дағы Қазақс тан аумағ ында	7.1.1.2 Ресей импер ия сыны ң қоныс танды ру саясат		9.1.1. 2 өтке н тари хи кезең дер мен саба	9.1.1.2 өткен тарихи кезеңде рмен сабақта стық ты орнату арқылы			
			<p>Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>23. Оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы,</p>								

		антропологиялық тұрпатын анықтау	құрылған мемлекеттің этноәлеуметтік құрылымын анықтау	ының себептері мен салдарын талдау		қтасы орнату арқылы қазіргі кезеңдегі демографиялық процестерге баға беру	қазіргі кезеңдегі демографиялық процестерге баға беру	7.2.1.2 кодында: «7» – сынып, «2.1.» – бөлім мен бөлімше, «2» – оқыту мақсатының реттік саны. 24. Оқыту мақсаттарының жүйесі бөлім бойынша әр сыныпқа берілген: 1) әлеуметтік қатынастардың дамуы:					
								Білім алушылар:					
								Бөл імш е	5 сынып Пропед евтикал ық курс	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып
		5.1.1.3	6.1.1.3			9.1.1.3	9.1.1.3	1.1 Этн ика лық қат ына с тар	5.1.1.1 өз ата- тегін генеало гиялық сызба арқылы көрсету	6.1.1.1.а лғашқы адамда рдың антропо логиял ық белгіле рін суретте р арқылы сипатта у	7.1.1.1 түркі тілдес тайпал арды атап, олард ың аумақт ық орнала суын картад а көрсет у	8.1.1.1« Ұлы Дала» ұғымын қолданы п тарихи оқиғала р мен процест ердің сабақтас тығын сипатта у	9.1.1.1 Жоңға р шапқы ншылы ғы салдар ын деректе рді қолдан у арқылы анықта у
									5.1.1.2	6.1.1.2.	7.1.1.2	8.1.1.2	9.1.1.2

			бағыттары тарихи карталардан көрсету	ары арасында байланыс орнату арқылы қазақ халқының қалыптауындағы негізгі кезеңдерді анықтау			сындары демографиялық саясаттың бағыттары талдау	фиялық саясаттың бағыттары талдау		Даланың алғашқы тұрғындары туралы мәліметті дереккөздері арқылы сипаттау	Ежелгі Қазақстан адамдарының антропологиялық тұрпатын дәйекті суреттер арқылы анықтау	XIII-XV ғасырлардағы Қазақстан аумағында құрылған мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын анықтау	Ежелгі және ортағасырлар тарихының оқиғалары арқылы қазақ халқы қалыптауының негізгі кезеңдерін анықтау ;	Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарын талдау;	
				6.1.1.4 «қазақ» этнонимінің мағынасын түсіндіру						5.1.1.3 Сақ-сарматтардың орналасу аумағын картаға	6.1.1.3 ғұндардың қоныс аудару бағыттары тарихи картада		8.1.1.3 «қазақ» этнонимінің мағынасын деректер арқылы		

		1.2 Әлеуметтік қатынастар	5.1.2.1 1 адамдардың тұрмыс-тіршілігін шығармашылық түрде көрсету	6.1.2.1 қазақ хандығындағы әлеуметтік топтардың орнын анықтау	7.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдер мен салыстыру арқылы анықтау	8.1.2.1 қазақ зиялыларының қоғамдағы рөлі мен қызметін талдау	9.1.2.1 1 қазіргі кездегі Қазақстан халқының әлеуметтік жағдайын статистикалық мәліметтер негізінде талдау	8.1.2.1 қазақ зиялыларының қоғамдағы рөлі мен қызметін талдау; 9.1.2.1 қазіргі кездегі Қазақстан халқының әлеуметтік жағдайын статистикалық мәліметтер негізінде		н жұмыс жасау арқылы көрсету	н көрсету ;		түсіндіру		
										5.1.1.4 ғұндардың түркілердің түп тегі екенін деректер мен дәйектер арқылы айту					
										5.1.1.5 түркі тайпаларының ортақ құндылықтарының анықтау					

							талдау											
		5.1.2.2	6.1.2.2	7.1.2.2	8.1.2.2		8.1.2.2		5.1.1.6									
		әлеу	өлкеде	қазак	соғыс		соғыс		Қартан									
		метті	гі	зиялы	жылда		жылдар		ы									
		к	әр	ла	рында		ындағы		на									
		топт	түрлі	рыны	ғы		халықт		отырып									
		арды	ұлттар	ң	халық		ың		қыпшақ									
		ң	дың	қалып	тың		әлеумет		тар									
		ерек	тарих	та	әлеум		тік		мекенде									
		шелі	ын,	суын	еттік		жағдай		ген									
		к	салт-	ың	жағда		ын		аумақт									
		терін	дәстүр	маңыз	йын		анықта		ы									
		түсін	ін	ды	анықт		у		анықтау									
		діру	сипатт	лығы	ау													
			ау	н														
				түсінд														
				іру														
		2) мәдениеттің дамуы:																
		Білім алушылар:																
	Бө	5-	6-	7-	8-	9-	9-											
	лім	сыны	сынып	сынып	сынып	сын	сыны											
	ше	п	VI –	XVIII	XX	ып	п											
		шама	XVII	–	ғасырд	XX	(өтпел											
		мен	ғасырл	XIX	ың	ғасы	і											
		1	ар	ғасырл	бірінші	рдың	кезең)											
		милл		ар	жартыс	екін	XX											
		ион			ы	ші	ғасыр											
								1.2	5.1.2.1.	6.1.2.1.	7.1.2.2	8.1.2.2	9.1.2.1					
								Әле	тарих	алғашқ	Өлкед	XIII-XV	дәстүр					
								уме	туралы	ы	егі әр	ғасырла	лі					

						жартысынан бүгінгі күнге дейін	дың бірінші жартысынан бүгінгі күнге дейін		тік қатынастар	түсінігінің сұрақтар құру арқылы қалыптастыру;	адамдардың тұрмыс-тіршілігін дәлелді ой-пікір арқылы қорытынды жасау	түрлі ұлттардың тарихын, салт-дәстүрін сипаттау	рдағы мемлекеттердің этноәлеуметтік құрылымын жіктеу арқылы анықтау;	қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау
2.1	5.2.1.1	6.2.1.1	7.2.1.1	8.2.1.1	9.2.1.1	8.2.1.1	8.2.1.1			5..1.2.2.	6.1.2.2		8.1.2.2	9.1.2.2.
Дүние таныммен дін	Дүниелі алғашқы адамдардың наным-сенімдерін сипаттау	түркілердің дүниетаным-әдет-ғұрыптарының ерекшеліктерін түсіндіру	салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың құндылықтары мен маңызын анықтау	мемлекеттің діни саясатының мақсаты мен салдарын анықтау	дәстүрлі және дәстүрлі діни саясатының мақсаты мен салдарын анықтау; іс-әрекетін талдау	дәстүрлі және діни саясатының мақсаты мен салдарын анықтау; 9.2.1.1 дәстүрлі және діни саясатының мақсаты мен салдарын анықтау; 9.2.1.1 дәстүрлі және діни саясатының мақсаты мен салдарын анықтау	дәстүрлі және діни саясатының мақсаты мен салдарын анықтау; 9.2.1.1 дәстүрлі және діни саясатының мақсаты мен салдарын анықтау			тарихи деректердің маңызын ақпараттарды таңдау арқылы көрсету;	әлеуметтік топтардың ерекшеліктерінің мағынасын түсіндіру		қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін жіктеу арқылы сипаттау	Зар заман” өкілдерінің қоғамдық-саяси көзқарастары ұлттық сананың дамуына әсер

						ау	уктив ті діни ағымд ар мен ұйым дар дың іс- әрекет ін талда у						еткенін шығар малары арқылы анықта у	
		5.2.1. 2 ежел гі тайп алар дың дүни етан ы мын сипа ттау	6.2.1.2 ислам дінінің қоғамд ық өмірге ықпал ын анықта у	7.2.1.2 отарш ыл дық саясат тың ұлтты қ құнды лықта рға кері әсерін талдау		9.2.1. 2 Қаза қста н халқ ы Асса мбле я сын ың дінар алық ,	9.2.1.2 Қазақ стан халқы Ассам блея сыны ң дінара лық, этнос ара лық келісі м мен		5.1.2.3 Тарихи және географ иялық картала рдың айырма шылығы ын салыст ыру арқылы түсіндір у;			8.1.2.3 Жоңғар шапқын шылығы на қарсы күресте танылға н хандар мен батырла рдың рөлін деректе р негізінд е анықтау		
									5.1.2.4 Қазақ жылсан ау			8.1.2.4 Қазақ хандығ ындағы		

						этно саралық келісім мен ішкі тұрақтылықты нығайтуды бағалау	ішкі тұрақтылықты нығайтуды бағалау		жүйесін мәнін ресурстар арқылы түсіндіру;			әлеуметтік топтардың орнын кесте арқылы анықтау		
		6.2.1.3 тарихи оқиғалар мен процестердің сабақтасатынын сипаттау			9.2.1.3 «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық идеясын	9.2.1.3 «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық идеяның маңыздылығы			5.1.2.5 Халықтың өмірінің мәлімет арқылы сипаттау					
									5.1.2.6 Отанға деген құрметті өз ой пікірі арқылы сипаттау					
									5.1.2.7					

						беру; 9.2.2.1 кеңес тік әдеби ет пен өнер туынд ыла рында қоғам дық өмірді ң бейне ленуі н талда у		дін	мәтінме н жұмыс арқылы көрсету	мысалда р келтіру арқылы сипаттау	түсіндір у		ардың құнды лықтар ы мен маңыз дылығ ын анықта у	
									5.2.1.2. Қалала рдың ерекше лігін мәлімет арқылы анықта у;	6.2.1.2 ежелгі тайпалар дың дүниета нымын дәлел келтіру арқылы сипаттау	7.2.1.2 ислам дінінің қоғамды қ өмірге ықпалы н анықтау		9.2.1.2 ұлттық құнды лықтар ға отарш ылдық саясат тың кері әсерін талдау ;	
	5.2.2. 2 архе олог ия лық дере ктерг е сүйе	6.2.2.2 ортаға сыр лық сәулет өнері ескерт кіш терінің ерекше	7.2.2.2 А. Құнан баевты ң ақын, ойшыл , қоғам қайрат кері	8.2.2.2 Ахмет Байтұр сыновт ы қазақ тіл біліміні ң негізін салуды	9.2.2. 2 Мұх тар Әуез ов шыға рма лары ның	8.2.2.2 Ахмет Байтұ р сынов ты қазақ тіл білімі нің			5.2.1.3 Жер – су атаулар ының					

			не отыр ып, Андр онов мәде ниеті нің белгі лерін анық тау	лікте рін түсінді ру	ретінд егі рөлін айқын дау	, қоғам қайратк ері ретінде бағалау	әлем әдеб иетін дегі орны н бағал ау	негізі н салуш ы, қоғам қайра ткері ретінд е бағала у; 9.2.2.2 Мұхт ар Әуезо в шыға рма ларын ың әлем әдеби етін дегі орнын бағала у		мағына сын жинақт ау арқылы түсінді ру						
										5.2.1.4 Халық мұрасы ның құндыл ықтары н дәлел келтіру арқылы түсінді ру.						
										5.2.1.5. Халықт ың наным- сенімде рін мәнін түсінді ру						
			5.2.2. 3	6.2.2.3 көшпе	7.2.2.3 ұлтты	8.2.2.3 өнер	9.2.2. 3	8.2.2.3 өнер								

		ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау	лілердің әскери өнер жетістіктерін сипаттау	қ музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктерін сипаттау	мен әдебиеттегі өзгерістердің анықталуы	қазіргі кездегі өнермен әдебиеттің даму тенденцияларының айқындалуы	мен әдебиеттегі өзгерістердің анықталуы; 9.2.2.3 қазіргі кездегі өнермен әдебиеттің даму тенденцияларының айқындалуы								
		5.2.2.4 Есік обасынан табылған	6.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнел	7.2.2.4 қолданбалы өнердің жетістіктерін	8.2.2.4 Ә. Қашаубаев пен Қажымұ-	9.2.2.4 ұлттық құндылығы	8.2.2.4 Ә. Қашаубаев пен Қажымұ-								
								5.2.1.6 Қазақстанды әлемге танытып жүрген тұлғалар туралы ресурстар арқылы анықтау;							
								5.2.1.7 Қазақтың салт-дәстүрлерінің маңызын мысалмен дәлелдеу							

						р:рух а ни жаңғыру» бағдарламалары)), «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламалары)				р арқылы сипаттау	белгілерін ұқсастықтары мен айырмашылықтарын ажырату	нің ерекшеліктерін түсіндіру	жырлардың дереккөз ретіндегі маңыздылығын дәйексіз айқындау	, қоғам қайраткері ретіндегі рөлін айқындау
										5.2.2.3. Әл – Фарабидің ғылымға қосқан үлесін ой пікірін құру арқылы бағалау	6.2.2.3 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін табу және түсіндіру	7.2.2.3 көшпелілердің әскери өнер жетістіктерін сипаттау	8.2.2.3 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістіктерінің жіктеу арқылы сипаттау	9.2.2.3 ұлттық музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктерінің сипаттау
	5.2.2.5 Ә. Марғұланды ғалым-	6.2.2.5 көшпелілердің қолданбалы өнер жетістігі	7.2.2.5 өлкенің тарихи оқиғалар хроника	8.2.2.5 соғыс жылдарындағы өнер мен әдебиеттің		8.2.2.5 соғыс жылдарындағы өнер мен әдеби								

			археолог ретінде айқындау	ктерін сипаттау	сын құру	халық рухын көтерудегі маңызын бағалау		еттің халық рухын көтерудегі маңызын бағалау				ау;		
		5.2.2.6	көшпелілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін түсіндіру	6.2.2.6 жергілікті жер, қала, өзен, көл, тау атауларының тарихын түсіндіру	7.2.2.6 түрлі дереккөздер негізінде өз мектебінің тарихын анықтау				5.2.2.4 Қазақының ролін мысалдар келтіру арқылы түсіндіру	6.2.2.4 Есік обасына н табылғанын «Алтын адам» археологиялық олжасының ерекшеліктерін дәйектер арқылы анықтау	7.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде Махмұд Қашғари, Жүсіп Баласағұн және Ахмет Яссауи еңбектерінің тарихи құндылығын түсіндіру	8.2.2.4 Орбұлақ шайқасында қазақ жасағының әскери өнердегі шеберлігі мен ерлігін сұрастыру арқылы бағалау	9.2.2.4 қолданбалы өнердің жетістіктерін бағалау	
		5.2.2.7	тарих	6.2.2.7 өлкенің					5.2.2.5. Ауызша тарихи деректе	6.2.2.5 Ә.Марғұланнның Қазақстан	7.2.2.5 көшпелілердің қолданбалы			

		хи мұра ны жетк ізде гі жәді герді ң рөлін сипа ттау	дәстүр лі көркем мәдени етін жанда ндыру ға үлесін қосқан шебер лерді айқын дау						рдің маңызд ылығын анықта у	археолог иясының дамуына қосқан үлесін өзіндік баға беру арқылы айқында у	өнер жетістік терін сипаттау			
		5.2.2. 8 өлке дегі тари хи ескер ткіш терді ң құнд ылығы ын түсін у							5.2.2.6. Қолдан балы өнер түрлері н анықта у	6.2.2.6 көшпелі лердің әлемдік өркение тке қосқан үлесін деректер ге сүйену арқылы түсіндір у	7.2.2.6 жергілік ті жер, қала, өзен, көл, тау атаулар ының шығу тарихын түсіндір у		9.2.2.6 түрлі дерекк өздер негізін де өз мектеб інің тарихы н анықта у	
										6.2.2.7 тарихи	7.2.2.7 өлкенің			

		5.2.2.9 өлкенің аңыз-ертегілерінің мән-мағынасын түсіндіру							мұраны жеткізудегі жәдігерлердің рөлін деректегі ақпараттың маңыздылығын бағалау	дәстүрлі көркем мәдениетін жандандыруға үлесін қосқан шеберлерді айқындау			
2.3 Білім және ғылым	5.2.3.1 қазақстандық ғалымдардың археологиялық жаңалық	6.2.3.1 көне түркі жазуының тарихи маңызын түсіндіру	7.2.3.1 Ш. Уәлихановтың ғылыми зерттелулерінің тарихи құндылығы	8.2.3.1 ұлттық баспасөздің қоғамдық-саяси сананы оятудағы рөліне баға беру	9.2.3.1 Е.Бекмахановтың Қазақстан тарихы ғылымына	8.2.3.1 ұлттық баспа сөздің қоғамдық-саяси сананы оятудағы рөліне			6.2.2.8 тарихи ескерткіштердің құндылығын түсіну				
									6.2.2.9 өлкенің аңыз ертегілерінің мән-мағынасы				

						қосқан үлесін бағалау	баға беру; 9.2.3.1 Е.Бекмахановтың Қазақстан тарихы ғылымына қосқан үлесін бағалау			ын дәйектер арқылы түсіндіру					
								2.3 Білім және ғылым	5.2.3.1 Қазақ ағартушыларының білім мен ғылымның дамуына қосқан үлесін түсіндіру	6.2.3.1 қазақстандық ғалымдардың археологиялық жаңалықтарын білу	7.2.3.1 көне түркі жазуының тарихи маңызын түсіндіру	8.2.3.1 М.Х.Дулатидің «Тарихи-Рашиди» еңбегінің маңызын талдау арқылы түсіндіру;	9.2.3.1 Ш. Уәлихановтың ғылыми зерттеулерінің тарихи құндылығын анықтау		
		6.2.3.2 Әл-Фарабидің және басқарда ғалымдардың ортаға	7.2.3.2 XIX ғ. білім беру мен ағарту ісінің даму ерекшеліктерін	8.2.3.2 кеңес дәуіріндегі қазақ тілінің ахуалын анықтау	9.2.3.2 білім мен ғылым саласындағы мемлекетт		8.2.3.2 кеңес дәуіріндегі қазақ тілінің ахуалын анықтау;				7.2.3.2 Әл-Фарабидің және	8.2.3.2 Шоқан Уәлих	9.2.3.2 XIX ғ. екінші жарты-		

				сырлық ғылымның дамуына қосқан үлесін анықтау	түсіндіру		ік саясатқа баға беру	9.2.3.2 білім мен ғылым саласындағы мемлекеттік саясатқа баға беру				басқа да ғылымдардың ортағасырлық ғылымның дамуына қосқан үлесін анықтау	ановтың ғылыми зерттелулерінің тарихи құндылығын мәліметтерді саралау арқылы анықтау	сындағы білім беру мен ағарту ісінің даму ерекшеліктерін түсіндіру	
				6.2.3.3 «Кодекс Куманикус» сөздігінің халықаралық байланыстардағы рөлін анықтау	7.2.3.3 Ы. Алтынсариннің ағарту саласына қосқан үлесін бағалау	8.2.3.3 XX ғ. бірінші жартысындағы білім мен ғылым саласындағы өзгерістерді	9.2.3.3 «Байқоңыр» ғарыш айлаңындағы әлемдік ғылымдардағы	8.2.3.3 XX ғ. бірінші жартысындағы білім мен ғылым саласындағы өзгері				7.2.3.3 «Кодекс Куманикус» сөздігінің халықаралық байланыстардағы	8.2.3.3 Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпей	9.2.3.3 Ы. Алтынсариннің ағарту саласына қосқан үлесін	

			маршруттары құру жолдарын ұсыну						түсіндіру		тарихи дерек ретіндегі маңызын айқындау
3) мемлекеттің дамуы:											
Білім алушылар:											
Бөлімше	5-сынып шаммен 1миллион жыл бұрын – Vғасыр	6-сынып VI-VII ғасырлар	7-сынып XVIII - XIX ғасырлар	8-сынып XX ғасырдың бірінші жартысы	9-сынып XX ғасырдың екінші жартысынан бүгінге дейін	9-сынып (өтпелі кезең) XX ғасырдың бірінші жартысынан бүгінге дейін					9.2.3.5 туристік маршруттары ұсыну
3) мемлекеттің дамуы:											
Білім алушылар:											
Бөлімше	5 сынып Пропедевтикалық курс	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып						
3.1.1.1 Мемлекет	5.3.1.1 1-ші картатайп	6.3.1.1 1-ші оқиғалардың өзара байла	7.3.1.1 1-ші Қарақұм және Ордабасы	8.3.1.1 1-ші қазақ зиялы	9.3.1.1 1-ші қоғамдық-саяси өмірді	8.3.1.1 1-ші қазақ зиялыларының					

	тің ішкі саясаты	алықтардың орналасуын көрсету	нысын табу арқылы Түрік қағананың құрылуының тарихи маңызын анықтау	құрылтайларының халықты жоңғар басқыншылығына қарсы жұмылдырудағы рөліне баға беру	ылаң Ресей империясының Мемлекеттік Думасындағы ызметін баға беру	ң ерекшеліктерін түсіндіру және өзіндік интерпретация жасау	Ресей империясының Мемлекеттік Думасындағы ызметіне баға беру; 9.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдің ерекшеліктерін түсіндіру және өзіндік интерпретация жасау	3.1. Мемлекеттің ішкі саясаты	5.2.3.1 Қазақ ағартушыларының білім мен ғылымның дамуына қосқан үлесін түсіндіру	6.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету	7.2.3.1 көне түркі жазуының тарихи маңызын түсіндіру	8.2.1.1 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктерін тірек сызба арқылы анықтау	9.3.1.1 Қарақұм және Ордабасы құрылтайларының халықты жоңғар басқыншылығына қарсы жұмылдырудағы рөліне баға беру	
		5.3.1.2	6.3.1.2 VI-IX	7.3.1.2 Қазақ	8.3.1.2	9.3.1.2 қоғамд	8.3.1.2 XX			6.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын	7.2.3.2 Әл-Фарабидің және басқаруда ғалымдардың	8.3.3.2 Қазақ хандығының құрылуының тарихи маңызын	9.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайын талдау	

			ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын түсіндіру	ғасырлардағы мемлекеттердің даму ерекшеліктерін түсіндіріп, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау	хандығының ішкі саяси жағдайын талдау	XX ғасырдың бас ындағы Қазақстан дағы қоғамдық-саяси процестерге баға беру	ық-саяси қайраткерлердің ұлттық мүддені қорғаудағы рөліне баға беру	ғасырдың басындағы Қазақстан қоғамдық-саяси процестерге баға беру; 9.3.1.2 қоғамдық-саяси қайраткерлердің ұлттық мүддені қорғаудағы рөліне баға беру			деректерге сүйену арқылы түсіндіру	ортағасырлық ғылымның дамуына қосқан үлесін анықтау	дәлелдеу арқылы анықтау;			
											6.3.1.3 Тарихи тұлғалардың өлке тарихындағы қызметін зерттеу	7.2.3.3 «Кодекс Куманикус» сөздігінің халықаралық байланыстардағы рөлін анықтау	8.3.3.3 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлін дәлелдеу арқылы анықтау;	9.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау		

			5.3.1.3 тари хи тұлғ алар дың туға н өлке тари хынд а ғы ролі н түсін діру	6.3.1.3 X ғ. – XIII ғ. басын дағы мемле кеттер дің даму ерекш елікте рін түсінд іріп, олард ың ұқсаст ықта ры мен айырм ашы лықта рын анықт ау	7.3.1.3 Ресей импери я сының отарлы қ саясат ы ның себеп- салдар ын анықта у	8.3.1.3 1916 жыл ғы ұлт- азат тық көте ріліс тің тари хи маң ызы н аны қтау жән е тұлғ алар дың рөлі не баға беру	9.3.1.3 Қазақ тан Респуб лика сы Конст итуция сын мемле кеттің тұрақт ы даму кепілі ретінд е бағала у	8.3.1.3 1916 жылғы ұлт- азаттық көтеріл іс тің тарихи маңызы н анықта у және тұлғала р дың рөліне баға беру; 9.3.1.3 Қазақст ан Респуб лика сы Консти ту циясын мемлек				7.2.3.4 Мұхам мед Хайдар Дулати дің «Тарих и- Рашиди » еңбегіні ң тарихи маңызы н түсінді ру	8.2.3.4 Қазақ хандығ ының ішкі және сыртқы саясат ын зерттеу арқыл ы Абыла й ханның тәуелсі здікті сақтау дағы еңбегін бағала у	9.3.1.4 Патша үкіметі реформа лары нәтижес індегі әкімшілі к- аумақты қ өзгеріст ерді түсіндір у				7.3.1.5 Отырар ды қорғауд ағы қала халқын	8.3.1.5 қазақ халық ының отарш ылдық қа	9.3.1.5 халықты ң отаршы лдыққа қарсы ұлт-
--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	--

							еттің тұрақты даму кепілі ретінде бағалау				ың ерлігін сипаттау	қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау		
		6.3.1.4 тарихи ұғымдарды қолданып, Қарахан мемлекетіндегі жер иелену ерекшеліктерін түсіндіру	7.3.1.4 патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру	8.3.1.4 «Алаш» партиясының ұлттық мемлекетті жаңғырту саясатын талдау	9.3.1.4 әміршіл-әкімшіл саясатқа қарсы халық наразылықтары салыстырып, талдау	8.3.1.4 «Алаш» партиясының ұлттық мемлекеттілікті жаңғырту саясатын талдау; 9.3.1.4 әміршіл-әкімшіл саясатқа қарсы халық					7.3.1.6 қартан қолданып XIII-XV ғасырлардағы мемлек	8.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларын рөліне	9.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру	

							наразылықтарын салыстырып талдау				еттердегі саяси үдерістерді түсіндіру	дәйектер мен дәлелдер негізінде баға беру	
			6.3.1.5 Отыраңды қорғаудағы қала халқының ерлігі мен сипаттау	7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау	8.3.1.5 Әлихан Бөкейханның саяси көшбасшылық қызметіне баға беру	9.3.1.5 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасының тарихи маңызына баға беру	8.3.1.5 Әлихан Бөкейханның саяси көшбасшылық қызметіне баға беру; 9.3.1.5 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасының тарихи маңызды				7.3.1.7 ортағасырлық мемлекеттердің ыдырауының негізгі және жанама себептерін анықтау		

							ылы ғына баға беру				7.3.1.8 Қазақст ан аумағы ндағы мемлек еттер дің басқару жүйесін ің ерекше лікте рін анықта у			
		6.3.1.6 картан ы қолда нып XIII- XV ғасыр лар дағы мемле кеттер дегі саяси үдеріс терді түсінд іру	7.3.1.6 ұлт- азатты қ көтеріл іс басшы ла рының рөліне баға беру	8.3.1 .6 Қаза қта н да құр ылғ ан ұлтт ық авто ном ия лард ың маң ызд ы лығ ына баға	9.3.1.6 Қазақс тан ның тәуелсі здік жолын дағы алғашқ ы қадамд арын анықта п, қорыт ын дылау	8.3.1.6 Қазақст ан да құрылғ ан ұлттық автоно мия лардың маңызд ы лығына баға беру; 9.3.1.6 Қазақст ан ның тәуелсі здік жолын				7.3.1.9 туған өлке тарихы ның қазіргі кездегі куәгерл ерінің ерлік істері мен еңбегін				

				беру		дағы алғашқы қадамдарын анықтап, қорытындылау				сипаттау			
		6.3.1.7 ортағасырлық мемлекеттердің ыдырауының негізгі және жанамасебептерін анықтау		8.3.1.7 XX ғасырдың 20-30 – жылдардағы өміршіл-әкімшіл жүйе саяс	9.3.1.7 өткен оқиғалармен сабақтастықты орнатып, тәуелсіз Қазақстанның жариялануының тарихи маңыз	8.3.1.7 XX ғасырдың 20-30 – жылдардағы әміршіл-әкімшіл жүйе саясатының зардаптарын талдау; 9.3.1.7 өткен	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	5.3.2.1 Үйсіндер мен қаңлылардың өмір сүру ерекшеліктері мен мекендеген аумағын сипаттау	6.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халық аралық сахнад ағы орнын анықтау	7.3.2.1 тарихи оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы түркі тілдес тайпалардың миграциялық үдерісін түсіндіру	8.3.2.1 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді карта арқылы түсіндіру	9.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлін түсіндіру	
								5.3.2.2 Ғұн империясының	6.3.2.2 Қазақстан аумағы	7.3.2.2 ерте түрік қағанат	8.3.2.2 картаны қолдан	9.3.2.2 Қазақ хандығының	

					атының зардаптарын талдау	ын түсіндіру	оқиғалармен сабақтастықты орнатып, тәуелсіз Қазақстанның жариялануының тарихи маңызын түсіндіру		тарихтағы орнын мысал келтіру арқылы көрсету	ындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым қатынасын анықтау	тарының сыртқы саясатының негізгі бағыттары анықтау	у арқылы ХІІІ-ХV ғасырлардағы мемлекеттердегі саяси процестерді түсіндіру	сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау
			6.3.1.8 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқар			9.3.1.8 Тәуелсіз Қазақстанның қоғамдық-саяси дамуы	9.3.1.8 Тәуелсіз Қазақстанның қоғамдық-саяси дамуын		5.3.2.3 Алғашқы мемлекеттер туралы қажетті ақпарат таңдау арқылы түсіндір		7.3.2.3 Атлашайқасының тарихи маңызын талдау	8.3.2.3 ХІІІ ХV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясат	9.3.2.3 Абылай ханның дипломатиялық шеберлігі мен саясатын бағалау

			у жүйесінің ерекшеліктерін анықтау			н талдау	талдау		у			ын тарихи оқиғалар арқылы түсіндіру		
			6.3.1.9 Қазақ хандығы құрылуының тарихи маңызын анықтау			9.3.1.9 ұзақ мерзімді мемлекеттік стратегияларды талдау	9.3.1.9 ұзақ мерзімді мемлекеттік стратегияларды талдау		5.3.2.4 Қазақстанның әлемде алатын орнын тарихи оқиғаларды арқылы бағалау		7.3.2.4 қыпшақтардың Еуразия тарихындағы орнын анықтау	8.3.2.4 қазақ хандарының сыртқы саясатын карта арқылы талдау	9.2.2.4 Қолданбалы өнердің жетістіктерін бағалау	
			6.3.1.10 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы			9.3.1.10 Тәуелсіз мемлекеттің қалыптасуындағы	9.3.1.10 Тәуелсіз мемлекеттің қалыптасуындағы				7.3.2.5 тарихи оқиғалардың өзара байланысын анықтау, п,			

			ы релін анықтау		ағы Елбасы Н.Назарбаевтың рөліне баға беру	Елбасы Н.Назарбаевтың рөліне баға беру			Қазақстан аумағында ХІІІ - ХV ғасырларда құрылған мемлекеттердің сыртқы саясатын түсіндіру			
		6.3.1.1.1	қоғамдық-саяси өмірдегі сұлтан, би, батыр, жыраулардың қызметтерін сипаттау		9.3.1.1.1	Астана жаңа Қазақстанның өркендеуінің нышаны ретінде айқындау	9.3.1.11	Астананы жаңа Қазақстанның өркендеуінің нышаны ретінде айқындау				
		6.3.1.1.2	туған		9.3.1.1.2	Ж. Шаяхм						

4) Қазақстанның экономикалық дамуы:					
Білім алушылар:					
Бөлімше	5 сынып Пропед евтикал ық курс	6 сынып	7 сынып	8 сынып	9 сынып

				өлке тарихының қазіргі кездегі куәгерлерінің ерлік істері мен еңбегін сипаттау		етовтың мемлекеттік және қоғамдық-саяси қызметін сипаттау.		4.1 Шаруашылық	5.4.1.1 Көшпенді және отырықшы мәдениет ерекшеліктерін сипаттау	6.4.1.1 ежелгі адамдардың алғашқы кәсібін дереккөздер арқылы сипаттау	7.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылар арасындағы өзара экономикалық байланыстар анықтау	8.4.1.1 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшелікте рін зерттеу арқылы анықтау;	9.4.1.1 жоңғар шапқыншылығының қазақ халқының шаруашылығына тигізген зардаптарын анықтау	
						9.3.1.1.3 Карлаг жүйесінің жойылуына Кеңгір лагеріндегі көтерілістің әсерін			5.4.1.2 Көшіп қонудағы киіз үйдің маңызын талдау;	6.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы мен егіншіліктің қалыптасу ерекшелігі	7.4.1.2 көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшелікте		9.4.1.2 отарлау саясатының қазақтардың дәстүрлі шаруашылығы	

						анықтау				гін түсіндіру	рін анықтау		ына тигізген әсерін талдау	
						9.3.1.14 Ж.Ташенов пен Н.Оңдасыновтың тың өлкесінің құруға қарсылық көрсету себебінің анықтау				5.4.1.3 Наурыз мерекесінің тойлануы қандай табиғи өзгерістермен байланысты екенін анықтау			9.4.1.3 өлкені дамытуға қолдау көрсеткен тұлғалардың қызметіне баға беру	
3.2 Мемлекеттің	5.3.2. 1 Қазақстанның аума	6.3.2.1 тарихи оқиғалардың өзара	7.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығы	8.3.2. .1 қазақстанның	9.3.2.1 XX ғасырдың екінші жарты	8.3.2.1 қазақстандықтардың Екінші							9.4.1.4 өлке дамуының маңызды кезеңдерін	

		5.3.2.2 Қазақстанның аумағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым-қатынасын анықтау	6.3.2.2 ерте түрік қағанаттарының сыртқы саясатының негізгі бағыттарын анықтау	7.3.2.2 қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау	8.3.2.2 Б. Момышыұлының батырлық, тұлғалық қасиетін анықтау	9.3.2.2 Қазақстан Республикасының халықаралық сахнадағы танылуына баға беру	8.3.2.2 Б. Момышыұлының батырлық, тұлғалық қасиетін анықтау; 9.3.2.2 Қазақстан Республикасының халықаралық сахнадағы танылуына баға беру			түсіндіру	орнын анықтау				
										6.4.2.3 Ұлы жібек жолының пайда болуын карта арқылы түсіндіру					

25. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

26. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

				6.3.2.3 Атла шайқа сының тарих и маңыз ын талдау	7.3.2.3 Абыла й ханның диплом а тиялық шеберл ігі мен саясат ын бағалау		9.3.2.3 Қазақс тан ның аймақт ық және халықа ра лық ұйымд армен байлан ыс тарын талдау	9.3.2.3 Қазақст ан ның аймақт ық және халықа ра лық ұйымда рмен байлан ыс тарын талдау		
				6.3.2.4 қыпша қтар дың Еураз ия тарих ында ғы орнын анықт ау			9.3.2.4 қазақ диаспо рала рының тарихи Отаны мен байлан ы сының маңыз дылы	9.3.2.4 қазақ диаспо рала рының тарихи Отаны мен байлан ы сының маңызд ылы		

						ҒЫН айқын дау	ҒЫН айқын дау		
			6.3.2.5	тарих и оқиғал ардың өзара байла нысын анықт ап, Қзақс тан аумағ ында XIII - XV ғасыр ларда құрыл ған мемле кеттер дің сыртқ ы саясат					

			ын түсіндіру						
			6.3.2.6 Қазақ хандарының сыртқы саясатын талдау						
			6.3.2.7 Орбұлақ шайқасындағы қазақ жасағының әскери өнердегі шеберлігі мен ерлігі						

		бағалау					
4) Қазақстанның экономикалық дамуы:							
Білім алушылар:							
Бөлімше	5-сынып пен шамамен 1 миллион жыл бұрын - V ғасыр	6-сынып VI-XVII ғасырлар	7-сынып XVIII - XIX ғасырлар	8-сынып XX ғасырдың бірінші жартысы	9-сынып XX ғасырдың екінші жартысынан бүгінгі күнге дейін	9-сынып (өтпелі кезең) XX ғасырдың бірінші жартысынан бүгінгі күнге дейін	
4.1 Шаруашыл	5.4.1.1 ежелгі	6.4.1.1 көшпелілер мен	7.4.1.1 жоңғар шапқын	8.4.1.1 деректер мен	9.4.1.1 Кеңес	8.4.1.1 деректер	

		ық	адам дард ың алға шқы кәсіб ін сипа ттау	отыры қшы лар арасы ндағы өзара эконо мика лық байла ныста рын анықт ау	шылығ ы ның қазақ халқын ың шаруа шылығ ына тигізге н зардапт а рын анықта у	дәйек терді салыс тыру арқыл ы жаңа эконо микал ық саясат тың нәтиж есін де орын алған өзгері стер ді талда у	үкіме ті кезін дегі ауыл шару ашы лығы нда орын алған өзгер істер ге баға беру	мен дәйек терді салы стыр у арқы лы жаңа экон омик а лық саяса ттың нәти жесін де орын алған өзгер істер ді талда у; 9.4.1. 1 Кеңе с		
--	--	----	--	--	--	--	---	--	--	--

							үкіме ті кезін дегі ауыл шару ашы лығы нда орын алған өзгер істер ге баға беру		
		5.4.1. 2 көшп елі мал шару ашы лығы мен егін шілік тің қалы	6.4.1.2 көшпе лілер дің шаруа шы лық өмірін ің ерекш елікте рін анықт	7.4.1.2 отарла у саясат ы ның қазақта р дың дәстүр лі шаруа шылығы	8.4.1.2 күште п ұжым дас тыру саясат ы ның ауыл шаруа шылығын	9.4.1. 2 Кеңе с үкіме ті кезін дегі орын алған әлеу метті к	8.4.1. 2 күшт еп ұжы мдас тыру саяса ты ның ауыл шару ашы		

			пта суын түсін діру	ау	ына тигізге н әсерін талдау	а тигізг ен зарда пта рын талда у	экон омик а лық мәсе лелер ді талда у	лығы на тигіз ген зарда пта рын талда у; 9.4.1. 2 Кеңе с үкіме ті кезін дегі орын алған әлеу метті к экон омик а лық мәсе лелер ді		
--	--	--	------------------------------	----	---	--	---	--	--	--

						талдау		
				7.4.1.3 өлкені дамыту ға қолдау көрсетк ен тұлғала р дың қызмет іне баға беру		9.4.1. 3 Қазақ стан Респ убли ка сынд ағы жеке шеле н діру проц есіні ң экон омик аға ықпа лын талда у	9.4.1. 3 Қазақ стан Респ убли ка сынд ағы жеке шеле н діру проц есіні ң экон омик аға ықпа лын талда у	
				7.4.1.4 өлке дамуы ның		9.4.1. 4 аграр лық	9.4.1. 4 аграр лық	

								ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ ЖОСПАРЛАР 5-9					
								СЫНЫПТАР					
								5 сынып пропедевтикалық курс Қазақстан тарихынан әңгімелер					
								Бөлім	Бөлімше	Тақырып	Оқу мақсаттары		
								І тоқсан					
								16 сағат					
								1.Мен және тарих	1.Тарих туралы түсінік	Кіріспе Зерттеу сұрағы Тарих несімен қызықты?	5.1.2.1.тарих туралы түсінігін сұрақтар құру арқылы қалыптастыру;		
									2.Тарихи сана	Тарихи деректер Зерттеу сұрағы Тарихи деректер неліктен қажет?	5.1.2.2.тарихи деректердің маңызын ақпараттарды таңдау арқылы көрсету;		
										Тарихи карталар Зерттеу сұрағы Тарихи карталардың ерекшелігі неде?	5.1.2.3.Тарихи және географиялық карталардың айырмашылығын салыстыру арқылы		
			маңызды кезеңдерін анықтау		секторды модернизациялау бағыттары талдау	секторды модернизациялау бағыттары талдау							
4.2	5.4.2.1	6.4.2.1	7.4.2.1	8.4.2.1	9.4.2.1	8.4.2.1	Өндіріс тік қатынастар және сауда	Еңбек құралдары мен қару түрлерін сипаттау	Ұлы Жібек жолының қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау	7.4.2.1 капиталістік қатынас тардың экономиканың дамуына әсерін анықтау	8.4.2.1 Қазақстандағы индустрияландырудың жетістіктері мен кемшіліктерін талдау	9.4.2.1 өнеркәсіп	8.4.2.1 Қазақстандағы индустрияландырудың жетістіктері мен кемшіліктерін талдау; 9.4.2.1 өнеркәсіп

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Әлем тарихы» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы**

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген. (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде №29031 болып тіркелді).

2. «Әлем тарихы» оқу пәнінің мақсаты – білім алушылардың бойында тарихи сана, толеранттылық, өз елі және басқа елдердің тарихы мен мәдениетіне құрмет қалыптастыру, ғасырлар бойы қалыптасқан жалпы адамзаттық құндылықтарды дарыту және зерттеушілік, ойлау, коммуникативті дағдыларды дамыту.

1. «Әлем тарихы» оқу пәнінің міндеттері:

1) - адамзат өркениетінің ежелгі заманнан бастап бүгінгі күнге дейінгі әлеуметтік, мәдени, саяси, экономикалық дамуының негізгі кезеңдері және түрлі халықтардың тарихи даму жолының ерекшеліктері туралы базалық білім беру;

- тарихты зерделеудің көпөлшемділігі және тарихи процестің дамуының альтернативті жолдары туралы түсінік қалыптастыру;

2) әлемнің тарихи дамуы барысында қалыптасқан жалпы адамзаттық құндылықтар жүйесі туралы білім беру;

3) негізгі оқиғалар, құбылыстар мен тарихи даму процестерінің мәні туралы түсінік қалыптастыру;

4) тарихи оқиғаларды, құбылыстар мен процестерді және тарихи тұлғалардың қызметін дүниежүзі тарихы контекстінде сын тұрғысынан талдау және баға беру дағдыларын қалыптастыру мен дамыту;

5) тарихи деректердің негізінде дәлелді пайымдау дағдыларын дамыту;

6) тарихи зерттеу жүргізу дағдыларын қалыптастыру мен дамыту (гипотезаларды ұсыну, зерттеу сұрақтарын құрастыру, деректерді талдау, әртүрлі көзқарастарды салыстыру, нәтижелер мен қорытындыларды шығару, өзінің ұстанымын анықтау);

7) қазіргі кездегі саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени процестерде бағдарлану үшін тарихи білімдерін қолдана білу дағдыларын қалыптастыру;

8) коммуникативті дағдыларды қалыптастыру, соның ішінде, өз ойын

ауызша және жазбаша түрде анық білдіру, командада жұмыс істей алу, түрлі деректерден алынған ақпараттарды қоса алғанда, басылымдар мен электронды құралдарды қолдану.

2-тарау. «Әлем тарихы» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

4. «Әлем тарихы» пәні бойынша оқу жүктемесінің жоғары шекті көлемі:

- 1) 5-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 36 сағат;
- 2) 6-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 36 сағат;
- 3) 7-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 36 сағат;
- 4) 8-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 36 сағат;
- 5) 9-сынып – аптасына 1 сағат, оқу жылында 36 сағат.

Оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарына тәуелді (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 болып тіркелді).

5. Оқу бағдарламасы білім алушылардың базалық тарихи ойлау дағдыларын: тарихи деректердің интерпретациясы, уақыт пен кеңістікте бағдарлану, тарихи талдау және түсіндіруді қалыптастыруға бағытталған.

6. «Шетелдер тарихы» оқу пәні бойынша тарихи ойлау дағдыларын қалыптастыру және оқу мақсаттарын тиімді жүзеге асыру төмендегі тарихи концептілерге (түсініктер) негізделеді:

- 1) өзгеріс пен сабақтастық;
- 2) себеп пен салдар;
- 3) дәлел;
- 4) ұқсастық пен айырмашылық;
- 5) маңыздылық;
- 6) интерпретация.

7. Тарихи концептілер негізінде оқытудың күтілетін нәтижелері:

1) «өзгеріс пен сабақтастық» бойынша білім алушылар: сабақтастық пен өзгеріске қатысты тарихи мысалдарды уақыт пен кеңістікте талдайды және бағалайды; сабақтастық пен өзгеріске қатысты тарихи мысалдарды ұзақ уақыт бойы ауқымды тарихи процестер мен тақырыптарға дейін біріктіреді, тарихи оқиғалар мен процестердің белгілі бір уақыт межесінде жүйеленуі мен ұйымдасуының негізін (критерийлер) түсіндіреді;

2) «себеп және салдар» бойынша білім алушылар: бір немесе бірнеше себептердің және/немесе ықпалдардың өзара әрекеттесуін талдайды және бағалайды; ұқсастықтарды, себеп-салдарды, өзара байланысты көрсете отырып тарихи себептілікті түсінеді, тарихи құбылыс, оқиға немесе процесті басқа ұқсас тарихи құбылыстармен уақыт пен кеңістікте байланыстырудың әдістерін түсіндіреді және бағалайды;

3) «дәлел» бойынша білім алушылар: қарастырылып отырған дәлелге

қатысты: аудитория, мақсаттар, көзқарастар, формат, аргумент, шектеулер және контекст сынды тарихи айғақтың ерекшеліктерін талдайды, тарихи айғақтарды талдау және бағалау негізінде дәйекті қорытынды жасайды, өткен заман туралы объективті түсінік қалыптастыру мақсатында түпнұсқалық және қосалқы деректерден әртүрлі, қарама-қайшы айғақтарды талдайды,

4) «ұқсастық пен айырмашылық» бойынша білім алушылар: белгілі бір жерде, белгіленген бір уақыт кезеңінде және/немесе әртүрлі қоғамдарда, немесе бір қоғамның ішіндегі өзара байланысқан тарихи оқиғаларды салыстырады;

5) «маңыздылық» бойынша білім алушылар: қоғамның дамуы үшін тарихи оқиғаның, құбылыстың, процестің маңыздылығын анықтайды;

6) «интерпретация» бойынша білім алушылар: белгілі бір тарихи оқиғаға, құбылысқа, процеске қатысты әртүрлі көзқарастарды түсіндіреді және бағалайды.

6. «Әлем тарихы» оқу пәнінің білім мазмұны бөлімдер арқылы қамтылған. Аталған бөлімдер сыныптар бойынша оқу мақсаттарын қамтитын бөлімшелерден тұрады.

6. «Әлем тарихы» оқу пәнінің білім мазмұны төрт бөлімді қамтиды:

- 1) әлеуметтік қатынастардың дамуы;
- 2) мәдениеттің дамуы мен өзара әрекеттестігі;
- 3) саяси жүйелердің дамуы мен өзара әрекеттестігі;
- 4) экономикалық қатынастардың дамуы.

7. «Әлеуметтік қатынастардың дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) әлеуметтік құрылымдар;
- 2) әлеуметтік өзара әрекеттестік.

8. «Мәдениеттің дамуы мен өзара әрекеттестігі» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) дін;
- 2) өнер;
- 3) философиялық жүйелер;
- 4) ғылым.

9. «Саяси жүйелердің дамуы мен өзара әрекеттестігі» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) мемлекет: белгілері, құрылымы және басқару тәртібі;
- 2) империялар, соғыстар, көтерілістер мен революциялар.

10. «Экономикалық қатынастардың дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

- 1) шаруашылық жүйелер: эволюция және өзара әрекеттестік;
- 2) экономикалық жүйелердің тарихи үлгілері.

14. 5-сыныпқа арналған «Әлем тарихынан әңгімелер» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

- 1) Тарих – бұл өткен және келешек. Біздің еліміздің тарихы және

әлем елдерінің тарихы. Клио – тарих музасы.

2) Өткен туралы білімнің дереккөздері.

Заттай деректер. Археологиялық қазбалар. Қазбалар кезінде табылған тұрмыс және еңбек құралдары. Қалалар және жерлеулер. Тутанхамон жұмбағы.

Жазба деректер. Жазу құралдары. Пиктография (суретті хат), иероглиф, сына жазуы, алфавит. Ашурбанипал кітапханасы.

Ауызша шығармашылық. Мифтер және аңыздар. Ауызекі дерек. Ата баба шежіресі. Ең көне миф – «Гильгамеш жайлы аңыз».

Адамдардың салт-дәстүрлері. Түрлі тарихи кезеңдердегі тұрмыс пен киім-кешек. Этнология.

Тарихи уақыт туралы түсінік. Хронология. Тарихи жыл санау. Күнгізбелер. Дәуірлер. Уақыт сызығы.

Тарихи кеңістік туралы түсінік. Топонимика. Жер-су, өзен аттары. Тарихи карта.

Ақша шығару ісінің дамуы. Әлемдегі ақшалар және ақша айналымы. Рыцарьлық. Елтаңба (герб) элементтері.

3) Өркениеттер тарихына саяхат.

Африка. Африкадағы ежелгі адамдар іздері. Олдувэй шатқалындағы жәдігерлер. Африкалық тайпалар.

Месопотамия. Ирригация жүйесі. Месопотамия қалалары. Шумерлердің абыздары мен құдайлары. Семирамиданың «аспалы бақтары».

Осман империясы. Империяның өсуі мен қуаттылығы. Әскер. Константинополь – Стамбул. Архитектура.

Үндістан түбегі. Ұлы Моғолдар империясы. Бабыр және оның немересі Ақбар.

Жапония. Күн құдайы туралы аңыз. Сакураның гүлдену мерекесі – «Ханами». Отарлар әлеміндегі тәуелсіз Жапония.

Американың байырғы тұрғындары. Үнді тайпалары. Теночтитлан қала-мемлекеті. Жергілікті американдықтар мен еуропалықтар арасындағы соғыстар.

Шотландия тарихы. Пикттер. Еуропаның солтүстік тайпаларының тұрмыс-тіршілігі. Хизер балы туралы аңыз.

Шығыс ғылымы. Араб тілді әлем ғалымдары. Ибн Сина. Әл-Фараби. Ұлықбек.

15. 6-сыныпқа арналған «Әлем тарихынан әңгімелер» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) Алғашқы адамдар және қоғам. Африкадағы адамның пайда болуы. Адам және табиғат. Гоминидтер және ең көне адамдар. Тас дәуірінің құралдары. Аңшылар мен терімшілер және олардың қоғамы. Ежелгі адамдардың көші-қоны және жаңа жерлерді игеру. Адамдардың жаңа ортаға бейімделуі. Жаңа құралдар мен технологиялар. «Неолиттік революция» ұғымы. Иемденуші және өндіруші шаруашылық түрлері: мал шаруашылығы мен егіншіліктің пайда болуы. Көне діни наным-сенімдер. Алғашқы қауымдық өнердің түсінігі мен түрлері.

2) Ежелгі өзенаралық өркениеттері. «Құнарлы жарты айдың» табиғи

жағдайлары. Месопотамиядағы қала-мемлекеттер: Шумер және Аккад. Абыздар, әскербасылар мен билеушілері. Алғашқы әулеттер. Шаруашылық жүйесі, мәдениет, діни наным-сенімдер. Саргонның жаулап алуы және алғашқы империя. Вавилон империясы және Хаммурапи заңдары. Инд алқабы өркениеті. Ніл өркениеті: Мысырдың алғашқы патшалығы. Перғауындар. Хуанхэ өзені бойындағы өркениет. Қытайдың өзенаралық әулеттері. Ежелгі Орта Азия. Әмудария өзен бойындағы өркениет. Малшаруашылығы қоғамдары. Атқа мінүшілер мен дөңгелекті арбалар.

3) Ежелгі Мысыр. Орта және Жаңа патшалық. Ежелгі Мысырдың әлеуметтік құрылымы, экономикасы, діни наным-сенімдері және ғылыми білімі.

4) Ежелгі Үндістан. Ежелгі Үндістанның әлеуметтік құрылымы (касталық жүйе). Шаруашылығы. Ежелгі Үндістандағы индуизм және буддизм. Мәдениет пен ғылыми білімді дамыту.

5) Ежелгі Қытай. Империяның дүниеге келуі. Конфуций мен Лао Цзы ілімдері. Ежелгі Қытайдың саяси, экономикалық және әлеуметтік құрылымы. Ежелгі Қытайдың мәдениеті.

6) Ежелгі Грекия. Гомер кезеңі және архаикалық дәуір. Классикалық кезең. Грекиялық қала-мемлекеттер. Афина мемлекеті. Ежелгі Спарта. Ежелгі Грекияның саяси, шаруашылық және қоғамдық құрылысы. Грек-парсы соғыстары. Александр Македонский империясы.

7) Ежелгі Грекия мәдениеті. Ежелгі Грекияның тарихшылары мен философтары. Ежелгі Грекиядағы білім мен ғылым. Ежелгі Грекияның мәдениеті (күнделікті өмірі мен мерекелері, Олимпиада ойындары, діни наным-сенімдер, аңыздар мен мифтер, театр, сәулет және мүсін өнері).

8) Ежелгі Рим. Апеннин түбегінің табиғи-географиялық ерекшеліктері. Ежелгі Римнің саяси және қоғамдық құрылысы (патшалық басқару және ерте республика кезеңі тұсында). Кейінгі республика. Римнің жаулаушылық соғыстары. Рим империясы. Рим империясындағы басқару жүйесі мен әлеуметтік ұйымдасу. Спартак бастаған құлдар көтерілісі. Шаруашылығы мен тұрмысы. Мәдениет. Империя дағдарысы.

Христиандықтың пайда болуы. Рим империясындағы алғашқы христиандар. Мемлекеттік басқару жүйесі. Ұлы Константиннің діни реформасы. Рим империясының құлауы. Рим және батыс өркениетінің тамыры.

9) Орталық Азия аумағындағы ежелгі қоғамдар. Орталық Азия тайпаларының әлеуметтік ұйымымен шаруашылық жүйесі. Орта Азия өңіріндегі дала көшпенділерінің ықпалы. Халықтардың Ұлы қоныс аударуын бастаған тайпалар. Ұлы Жібек жолының Орталық Азия учаскесі. Ежелгі кезеңде Орталық Азия аумағында мәдениет пен діннің дамуы.

16. 7-сыныпқа арналған «Әлем тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) «Орта ғасырлар» және «феодализм» түсініктерінің мағынасы. Тарихтағы «орта ғасырлар» түсінігі. Орта ғасырлар кезеңдерінің

сипаттамасы және оның хронологиялық шеңбері. «Феодализм» түсінігі. Феодалдық шаруашылық түрлерінің ерекшеліктері. Натуралды шаруашылық. Феодалдық қоғамның әлеуметтік құрылымы. Орта ғасырлық сословиелер мен феодалдық саты.

2) Шығыс пен Батыстың ерте феодалдық мемлекеттері. Тан әулеті кезіндегі Қытай. Франк мемлекетінің құрылуы және ыдырауы.

3) Византия империясы. I Юстинианның реформалары. Византия мен Түрік қағанаты арасындағы дипломатиялық қатынастар. Византия және Киев Русі.

5) Орталық Азиядағы саяси және мәдени қарым-қатынастар. Сасанилік Иран: батыс және шығыс елдерімен дипломатиялық қарым-қатынасы. Түргеш қағанаты: мәдениеттердің қарым-қатынасы және қақтығысы

6) Орта ғасырлардағы ислам. Ислам дінінің пайда болуы және таралуы. 610-1258 жылдар аралығындағы Ислам тарихындағы негізгі оқиғалар. Араб халифатының құрылуы және ыдырауы. Мұсылман әлемі мәдениетінің дамуы.

6) Орта ғасырлардағы католиктік шіркеуі. Папа билігінің нығаюы. Крест жорықтары: себептері, барысы және салдары (1-4 крест жорықтары негізінде). Крест жорықтарынан кейінгі христиандық Еуропа және мұсылман әлемі.

7) Араб халифатының ыдырауы мен Моңғол империясының құрылуы кезеңі аралығындағы Орталық Азияда мемлекеттердің құрылуы мен қарым-қатынасы. Саманидтер мемлекеті (875-999) Ғазнауилер мемлекеті (961-1086) Ұлы Селжұқтар империясы (1038-1157) Хорезмшах мемлекеті (1077-1231) 4 сағат

8) Шыңғыс хан империясының құрылуы. Монғолдардың тарихи аренаға шығуы. Моңғолдардың әскери өнері. Еуразияның этносаяси картасының қалыптасуына моңғолдардың жорықтарының әсері.

9) Шыңғыс хан империясының ыдырауы және жаңа мемлекеттердің құрылуы. Жошы ұлысының құрылуы: батыс пен шығыс елдерінің тарихына ықпалы. Шағатай ұлысының құрылуы және оның Орталық Азия тарихына ықпалы. Юань империясы және Қытайдың дамуы. Ирандағы Елхандар және мұсылман әлемі.

10) Ортағасырлық қалалар – қолөнер, сауда және мәдениет орталықтары.

Батыс Еуропадағы ортағасырлық қалалардың және ортағасырлық өнердің даму ерекшеліктері. Шығыстағы ортағасырлық қалалар мен ортағасырлық өнердің даму ерекшеліктері.

11) Халықаралық сауда: құрлықтан теңізге дейінгі сауда жолдары. Ұлы Жібек жолы: дипломатиялық және мәдени қатынастардың дамуы. Қазақстан аумағындағы Жібек жолының тармақтарының халықаралық сауда мен мәдениеттің жандануындағы орны. Халықаралық сауда және саяхат. Қытайдағы Мин әулетінің теңіз саяхаттары (Чжен Хе басқарған).

17. 8-сыныпқа арналған «Әлем тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) Сауда, қолөнер және әлемді игеру. Шығыстық ренессанс. Шығыстың ортағасырлық мәдениетінің ерекшеліктері. Орталық Азиядағы мәдени өрлеу. Шығыс ренессансы және оның мәдени мұрасы. Осы кезеңдегі саяси, заң ғылымдар, жаңа әдебиет пен өнер, медицина, философия, жаңа эстетикалық сананың пайда болуы. Фергани, Фараби, Фирдоуси, Әбу Әли ибн Сина, Бируни, Ұлықбек, Бабыр, Низами, Навои, Алишер, Джами жасаған ғылыми жаңалықтары

2) Ұлы географиялық ашулар мен олардың салдары. XV ғасырдың соңы - XVI ғасырдың басындағы Ұлы географиялық ашулар мен олардың салдары. Колумбтың келуіне дейінгі Америка халықтары. Алғашқы отарлық империялар (Португалия, Испания).

3) Шыңғысхан империясының ыдырауы және жаңа мемлекеттердің құрылуы. Жошы ұлысының құрылуы: батыс пен шығыс елдерінің тарихына ықпалы. Шағатай ұлысының құрылуы және оның Орталық Азия тарихына ықпалы. Юань империясы және Қытайдың дамуы. Ирандағы Елхандар және мұсылман әлемі.

4) Мысырдағы Мәмлүк мемлекеті. Сұлтан Бейбарыс. Еуразия даласында Алтын Орда мемлекетінің Мысыр мәмлүк мемлекетімен байланыстары.

5) XIV- ғасырдың соңы мен XV ғасырдың бірінші жартысындағы ортағасырлық еуропалық қоғам.

6) XIV ғасырдағы - XVI ғасырдың бірінші жартысындағы ортағасырлық еуропалық қоғам. «Қара індет». Франция мен Англиядағы шаруалар көтерілісі. Феодалдық соғыстар (Жүз жылдық соғыс, Ал қызыл және Ақ раушандар соғысы) және Еуропадағы бір орталықтанған мемлекеттердің қалыптасуы. Жанна д'Арк.

7) Осман империясы. Осман империясының орталықтандырылғын басқару жүйесі. Осман империясының құрылуы мен гүлденуі. Мехмет II және сұлтан Сүлеймен I кануни.

8) XVI- XVII ғасырдың 1-жартысындағы халықаралық қатынастар. XVI ғасырдың 1-жартысындағы Африка халықтары кейінгі орта ғасырлардағы халықаралық қатынастардың қалыптасуы мен дамуы.

9) Батыс пен Шығыстағы абсолютизм. Батыс пен Шығыстағы абсолютизм. Феодалдық мемлекеттің даму кезеңдері. таптық-өкілдік монархия. Батыс пен Шығыс мемлекеттеріндегі абсолютизмнің ерекшеліктері (Франция, Англия (Генрих VIII Тюдор), Қытай, Жапония, Үндістан (Ұлы Моғолдар империясы).

10) Қайта өрлеу дәуірі. Батыс Еуропадағы қайта өрлеу дәуірінің мәдениеті. Гуманистер идеялары

11) Реформация. Реформацияның себептері және оның Еуропаға таралу себептері. Мартин Лютер наразылығының тарихи маңызы. Еуропадағы реформациялармен күрес және реформация қорытындылары. реформация. Реформацияның себептері мен маңызы және оның Еуропа елдеріндегі таралуы. Мартин Лютер және Жан Кальвин. Контрреформация.

12) Ғылыми төңкеріс. Кейінгі орта ғасырдағы ғылымның дамуы.

Зайырлылық және әлемге көзқарастардың өзгеруі. Әлемнің қазіргі ғылыми бейнесінің негізін қалаушылар (Ұлықбек, Николай Коперник, Галилео Галилей, Джордано Бруно, Иоганн Кеплер).

18. 9-сыныпқа арналған «Әлем тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:

1) Жаңа заманның басталуы. Курсқа кіріспе. «Жаңа заман» түсінігі, оның мәні мен кезеңдері. Ағылшын революциясы. Дәстүрлі өркениет дағдарысы және Англияда XVII ғасырда жаңа қоғамның пайда болуы. Мануфактура, фабрикалардың пайда болуы және жалдамалы жұмысшы табының қалыптасуы. Өнеркәсіп төңкерісі: мәні, маңызы және салдары. Феодалдық құрылыстан капиталистік шаруашылыққа өту. Индустриалды қоғамның әлеуметтік-экономикалық және саяси құрылымының ерекшеліктері;

2) XVIII ғасырдағы Үндістан және Ұлыбритания. Ұлы Моғолдар империясының дағдарысы және күйреуі. Еуропалық мемлекеттердің Ост-Үнді компаниясы. Франция мен Ұлыбританияның Үндістанға үстемдік жүргізудегі бәсекелестігі. Британ отарлық империясының құрылуы. XVIII ғасырдағы Үндістанның әлеуметтік-экономикалық жағдайы;

3) Ағартушылық идеяларының таралуы. Ағартушылық кезеңінің қайраткерлері. «Ағартушылық абсолютизмі». Еуропа мен Солтүстік Америкадағы революциялық процестердің таралуындағы ағартушылық идеялардың рөлі. Солтүстік Америкадағы Британ отарлары. Отар елдердің әлеуметтік-экономикалық дамуы. Тәуелсіздік үшін күрес және Америка Құрама Штаттарының құрылуы. «Тәуелсіздік декларациясы»;

4) Француз бұржуазиялық революциясының көрінісі. Француз абсолютизмінің дағдарысы. Француз революциясының негізгі оқиғалары. Ағартушылық идеялардың қоғамдық санаға әсері. Ағартушылық пен революция кезеңіндегі Франция мәдениеті. Республикалық құрылыстың ерекшеліктері.

Наполеон Бонапарттың ішкі және сыртқы саясаты. Антифранцуздық коалициялар. Құрлықтық блокада. Наполеонның Ресейге басып кіруі. Наполеон империясының күйреуі;

5) XIX ғасырдағы империялар және олардың бәсекелестігі. Ұлыбритания мен Ресейдің Иранға ықпал ету бәсекелестігі. Осман империясының саяси және әлеуметтік-экономикалық даму ерекшеліктері. Танзимат реформасы: мақсаттары мен нәтижелері. XVIII ғасырдың II - жартысындағы Осман империясының әлсіреуі: ішкі және сыртқы саясат. XIX ғасырдың бірінші жартысындағы халықаралық қатынастар жүйесіндегі Ресей. Қырым соғысының себептері мен салдары;

6) XIX ғасырдағы Қытай мен Еуропа елдері. Цин династиясының оқшаулану саясаты мен еуропалықтардың сауда, дипломатиялық миссиялары. Апиын соғыстары: себептері мен салдары. Ихэтуандар көтерілісі («боксерлер» көтерілісі). Еуропалық мемлекеттердің Қытайды «ықпал ету аймақтарына»

бөлуі. Жартылай отар Қытайдың әлеуметтік-экономикалық жағдайы. «Миссионерлік», «экспансия», «фактория», «отарлау» түсініктері;

7) революциялық идеялардың XIX ғасырда Еуропаға таралуы. Мемлекеттердің саяси және әлеуметтік-экономикалық жағдайы (Германия, Италия). Либералдық және демократиялық қозғалыс. Марксизмнің қалыптасуы мен таралуы. Еуропадағы 1848 жылғы буржуазиялық революциялар. Франко-Пруссия соғысы және Германияның бірігуі. Италияның бірігуі;

8) XIX ғасырдағы Ресейдегі қоғамдық-саяси ойдың дамуы. Әлеуметтік-экономикалық даму. Ресей самодержавиясының ерекшеліктері. Ресейдегі азаттық қозғалыстың үш кезеңі. Декабристер көтерілісі. II Александр императордың реформалары. Халықшылдардың қозғалысы. Ресейдегі марксизмнің таралуы мен В.И. Лениннің революциялық қызметінің басталуы;

9) XIX ғасырдағы еуропалық отарлық үстемдік. 1857-1859 жылдардағы Үндістандағы ұлт-азаттық көтеріліс (сипайлар көтерілісі). Үндістанды басқарудағы өзгерістер. XIX ғасырдың соңында әлемдік отарлық жүйенің қалыптасуы;

10) Америка Құрама Штаттарының күшеюі. Америка Құрама Штаттарының «Айқын болашақ» идеясы және АҚШ территориясының ұлғаюы. Қиыр шығыстық саясат. «Жапонияны ашу». Трансатлантикалық құл саудасы. 1861-1865 жылдардағы азамат соғысы. Америка Құрама Штаттарындағы құлдықтың жойылуы. Өнеркәсіптің өркендеуі және әлеуметтік-экономикалық даму;

11) 19 ғасырдың соңы - 20 ғ. басындағы империалистік соғыстар. Ағылшын-бур соғыстары, испан-американ соғысы. Ұлы державалар арасындағы дүниежүзін аумақтық бөлінуінің аяқталуы, олардың арасындағы қайшылықтың тереңдей түсуі. Әскери-саяси блоктардың құрылуы.

12) суретшілер және жазушылар көзқарастарымен: XIX-XX ғ. басындағы өзгерістерге шолу. XIX ғасырдағы өнер және оның бағыттары. Әдебиет пен өнер. Өнердегі әлеуметтік әділетсіздіктің суреттелуі (Э. Золя, А.Н. Радищев, А. Құнанбаев, Ч. Диккенс, Ф. М. Достоевский), Реализм, декаданс, авангард. Ғылыми ойдың дамуы. XIX – XX ғ. басындағы ғылыми жаңалықтары (Ч. Дарвин, Г. Мендель, Р. Дизель, П. Кюри және М. Склодовска-Кюри және тағы басқалар).

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

20. Оқыту мақсаттары кодтық белгімен берілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім мен бөлімше ретін, төртінші сан оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 7.2.1.2 кодында: «7» – сынып, «2.1.» – бөлім мен бөлімше, «2» – оқыту мақсатының реттік саны.

21. Оқыту мақсаттарының жүйесі бөлім бойынша әр сыныпқа берілген:

1) әлеуметтік қатынастардың дамуы:

Бөлімше	5-сынып «Әлем тарихынан әңгімелер»	6-сынып 2,5 миллион жыл бұрын – V ғасыр. Ежелгі Грекия, Ежелгі Рим, Ежелгі Қытай, Ежелгі Үндістан, Египет, Месопотамия және Парсы, Бактрия, Кушан хандығы, Эфталит мемлекеттері	7-сынып шамамен V ғасыр. - X V ғасырдың басы Франция, Германия, Англия, Қытай, Үндістан, Киев Русі, Мәскеу мемлекеті, Осман империясы, Араб халифаты, Византия империясы	8-сынып XVI ғасырдың басы. - XVII Франция, Германия, Англия, Қытай, Үндістан, Киев Русі, Мәскеу мемлекеті, Осман империясы, Араб халифаты, Византия империясы	9-сынып XVIII - XIX ғасыр Франция, Германия, Ұлыбритания, АҚШ, Қытай, Жапония, Үндістан, Ресей, Осман империясы
1.1 Әлеуметтік құрылымдар	қоғам өміріндегі тарихтың ролін түсіндіру;	5.1.1.1 түрлі теориялар негізінде адамның пайда болуын түсіндіру	6.1.1.1 феодалдық қоғамның әлеуметтік құрылымын сипаттау	7.1.1.1 «капитал», «буржуазия», «жұмысшы табы» \пролетариат \ұғымдарын қоғамның әлеуметтік құрылымын түсіндіру үшін қолдану	8.1.1.1 тарихи оқиғаның нәтижелерін талдау арқылы әлеуметтік құрылымның өзгеруіне Қазан төңкерісі әсерін сипаттау
	- Ежелгі адамның өмірін сипаттау;	5.1.1.2 адамдар тобыры, ру, қауым, тайпа секілді алғашқы бірлестік формаларын және олардың ұқсастық		7.1.1.2 мануфактура, фабрикалардың пайда болуы мен жалдамалы жұмысшы табының қалыптасуы арасындағы	8.1.1.2 социалистік қоғамның дамуына байланысты әлеуметтік топтардың (жұмысшы табы,

		тары мен айырмашылықтарын түсіндіру		байланысты анықтау	шаруалар, зиялылар) мәртебесін дегі өзгерісті талдау
				7.1.1.3 Еуропалық державалардың отаршылдық экспансиясы кезеңіндегі Азия мемлекеттерінің әлеуметтік құрылымын дағы ерекшеліктерді анықтау (Қытай, Үндістан, Жапония)	
1.2 Әлеуметтік өзара әрекеттестік	қоғамның әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау;	5.1.2.1 ежелгі қоғамның әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау	6.1.2.1 үстемдік етушілер мен бағыныштылардың (феодалдар мен шаруалардың) өзара қатынасын сипаттау	7.1.2.1 экономикалық және саяси жүйенің өзгеруіне буржуазияның әсерін анықтау	8.1.2.1 қоғамның әлеуметтік өміріндегі өзгерістерге реакцияшыл идеологиялардың (фашизм, тоталитаризм, нәсілшілдік, шовинизм, ұлтшылдық) таралуықпалын талдау;
	қоғамның әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау;	5.1.2.2 ежелгі дүниедегі құлдықтың ерекшелік		7.1.2.2 трансатлантикалық құлдықтың ерекшеліктерін анықтау	

	түсіндіру;	терін анықтау			
	Халықтар арасындағы қатынастарды сипаттау;	5.1.2.3 қоғамның әлеуметтік құрылымын түсіндіру үшін Үндістандағы «касталық жүйе» ұғымын қолдану			

2) мәдениеттің дамуы мен өзара әрекеттестігі:

Бөлімше	5-сынып «Әлем тарихынан әңгімелер»	6-сынып 2,5 миллион жыл бұрын – V ғасыр. Ежелгі Грекия, Ежелгі Рим, Ежелгі Қытай, Ежелгі Үндістан, Египет, Месопотамия және Парсы, Бактрия, Кушан хандығы, Эфталит мемлекеттері	7-сынып шамамен V ғасыр. - X V ғасырдың басы Франция, Германия, Англия, Қытай, Үндістан, Киев Русі, Мәскеу мемлекеті, Осман империясы, Араб халифаты, Византия империясы	8-сынып XVI ғасырдың басы. - XVII Франция, Германия, Англия, Қытай, Үндістан, Киев Русі, Мәскеу мемлекеті, Осман империясы, Араб халифаты, Византия империясы	9-сынып XVIII - XIX ғасыр Франция, Германия, Ұлыбритания, АҚШ, Қытай, Жапония, Үндістан, Ресей, Осман империясы
---------	------------------------------------	--	---	--	--

2.1 Дін	діннің қоғамның дамуына әсерін сипаттау;	5.2.1.1 негізгі діни ұғымдарды (Құдай, ғибадат хана, абыз, қасиетті жазбалар, пұт) түсіндіру	6.2.1.1 адамның дүниетанымы мен қоғамдық өмірдегі дін рөлінің өзгеру себептерін анықтау	7.2.1.1 қоғамда дін рөлінің шектелуі не байланысты адамдар өмірінде орын алған өзгерістерді анықтау	8.2.1.1 тарихи кезеңдердің ерекшеліктерін салыстыра отырып, мемлекет пен діннің өзара қатынасын сипаттау
		5.2.1.2 тотемизм, анимизм, фетишизм, магия сияқты ежелгі діни наным-сенімдерді білу	6.2.1.2 тарихи процестер контекстінде «гуманизм», «реформация», «протестантизм», «лютеранство», «кальвинизм», «контрреформация», «кезуиттер ордені» ұғымдарын түсіндіру	7.2.1.2 миссионерліктің міндеттерін анықтау	8.2.1.2 «секуляризация» «ұждан бостандығы», «зайырлы мемлекет», «мемлекеттік дін» ұғымдарын түсіндіру
		5.2.1.3 ежелгі қоғамның дамуына діндердің ықпалын сипаттау			
2.2 Өнер	- мәдени көріністердің әр түрлілігі мен оларды шығармашылық көрсетудің	5.2.2.1 ежелгі адамдардың тұрмыс салтын сипаттау үшін	6.2.2.1 тарихи оқиғалардың өзара байланысын орнату арқылы	7.2.2.1 тарихи оқиғаларды интерпретациялау үшін өнер туындыла	8.2.2.1 XIX - XX ғасырдың басындағы өнердегі негізгі ағымдарды

	әдістерін қабылдай отырып адам өміріндегі салт-дәстүрлердің ролін түсіндіру;	«алғашқы қауымдық өнер» ұғымын білу	діндердің әлемдік мәдениетке ықпалын анықтау	рын пайдалану	сипаттау (модернизм, символизм, реализм, авангардизм)
	- Түрлі тарихи кезеңдердегі тұрмыс пен киімдерді сипаттайды;	5.2.2.2 Ежелгі Египеттің ғибадатханалары мен пирамидаларын сипаттау	6.2.2.2 өнердің (сәулет, сурет өнері) дамуына қоғамдағы өзгерістердің ықпалын анықтау	7.2.2.2 өнердегі негізгі стильдер мен ағымдардың белгілерін (неоклассицизм, романтизм, импрессионизм, реализм) анықтау	8.2.2.2 XX ғасырдың бірінші жартысында бұқаралық мәдениеттің (кинематограф, радио) қоғамның рухани дамуына ықпалын талдау
		5.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне сипаттама беру	6.2.2.3 антикалық мәдениет пен байланыс орнату арқылы Қайта өрлеу дәуірінің мәдениетін (бейнелеу, мүсін өнері) сипаттау		
			6.2.2.4 Шығыстың ортағасырлық мәдениетінің ерекшеліктерін сипаттау		

2.3 Философиялық жүйелер		5.2.3.1 ежелгі философтардың көзқарастарына қарапайым түсіндірме беру	6.2.3.1 Шығыс ойшылдары жетістіктерінің маңызын түсіндіру	7.2.3.1 Ресейде жаңа қоғамдық-саяси ағымдардың (халықшылдық, либерализм) пайда болу себептерін анықтау	8.2.3.1 «позитивизм», «прагматизм», «экзистенциализм» ұғымдарын тарихи кезеңді сипаттау үшін қолдану
			6.2.3.2 гуманистік идеялардың орта ғасырлық мәдениеттің дамуына ықпалын анықтау	7.2.3.2 Ағартушылық дәуір идеяларының қоғамдық дамуға ықпалын анықтау	
					7.2.3.3 Карл Маркстың көзқарастарын және марксизмнің қоғамдық өмірге ықпалын түсіндіру
2.4 Ғылым		5.2.4.1 ежелгі қоғамның дамуындағы жазудың рөлін сипаттау	6.2.4.1 адам өміріндегі қоршаған орта туралы білімнің рөлін түсіндіру	7.2.4.1 өзгерістер мен сабақтастықты көрсету арқылы, адам мен қоғам өміріндегі ғылыми жаңалықтардың маңызын	8.2.4.1 әлем мемлекеттерінің әлеуметтік-экономикалық дамуындағы Дж. Кейнс теориясының рөлін сипаттау

			талдау	
		5.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, геометрия, астрономия, медицина) пайда болып, дамуына шаруашылық іс-әрекетпен әлеуметтік өзгерістердің ықпалын сипаттау	6.2.4.2 жаратылыстану ғылымдарының келешектегі дамуы үшін кейінгі орта ғасырлар кезеңінде Жердің құрылысы туралы жасалған ғылыми жаңалықтардың маңыздылығын анықтау	8.2.4.2 тарихи оқиғалардың себептерін, нәтижелерін, маңызын тұжырымдау арқылы, ғылымның әлем мемлекеттерінің әлеуметтік-экономикалық дамуындағы рөлін бағалау
			6.2.4.3 картадан XV-XVI ғасырдағы саяхатшылардың негізгі бағыт-бағдарларын белгілей отырып, Ұлы географиялық жаңалықтардың адамдардың әлем туралы түсінігіне ықпалын анықтау	8.2.4.3 тарихи оқиғаларға түсіндірме бере отырып, әскери ғылым мен техниканың және соғыс стратегияларының рөлін бағалау

3) саяси жүйелердің дамуы мен өзара әрекеттестігі:

Бөлімше	5-сынып шамамен 2,5 миллион жыл бұрын - V ғасыр	6-сынып V ғасыр - XVII ғасырдың ортасы	7-сынып XVII ғасыр дың ортасы - XIX ғасыр. Франция, Германия, Англия, АҚШ, Қытай, Жапония, Үндістан, Ресей империясы, Италия, Дания, Венгрия, Осман империясы, Иран	8-сынып XX ғасыр дың бірінші жартысы	9-сынып XX ғасыр дың екінші жартысы XXI ғасыр
3.1 Мемлекет: белгі лері, құры лымы және басқару тәртібі	5.3.1.1 ежелгі мемлекетте рдің саяси құрылы мының ерекшелікте рін сипаттау	6.3.1.1 «ерте, орта, кейінгі орта ғасырлар» хроноло гиялық шегін білу және уақыт сызығын да белгілеу	7.3.1.1 республика лық басқару құрылымы ның ерекшелікте рін анықтау	8.3.1.1 қоғамдық- саяси ағымдар дың (әлеуметтік либерали зм, консер ватизм, марксизм, социал- демокра тия) қоғамның өміріне ықпалын талдау	9.3.1.1 «Мемлекет тік әл-ауқат тылық» ұғымын 1970 – 1980 жылдардағ ы әлеуметтік саладағы өзгерістерді сипаттау үшін қолдану
	5.3.1.2 Афина мемлеке тінде демокра тияның пайда	6.3.1.2 Батыс пен Шығыс тағы монархия формала рын	7.3.1.2 XIX ғасырдағы Америка Құрама Штаттары территория	8.3.1.2 тоталита ризм, әміршіл- әкімшіл жүйе сияқты	9.3.1.2 Еуропа мен Азияның жетекші мемлекет теріндегі конституци

	болуын түсіндіру	(сословиелік-өкілдік және шексіз билік) ажырату	сының кеңею үдерісін сипаттау	саяси режимдердің қалыптасу алғы шарттары мен тарихын түсіндіру	ялық-құқықтық идеологияның қалыптасу жолдарын талдау (Жалпыға бірдей адам құқығы Декларациясы Еуропа-ның Қауіпсіздік пен Үнтымақтастық Ұйымы, Еурокеңес, Гаагадағы Халықаралық сот)
		6.3.1.3 феодалдық мемлекеттің даму кезеңдерін сипаттау	7.3.1.3 тарихи оқиғаны түсіндіру үшін «басыбайлы құқық», «декабристер», «халық шылдар», «жеке террор», «пролетариат диктатурасы» ұғымдарын қолдану	8.3.1.3 фактілерді, процестер мен оқиғаларды салыстыру арқылы дүниежүзілік экономикалық дағдарыстан шығудың түрлі жолдарын түсіндіру (АҚШ, Франция, Германия)	9.3.1.3 мемлекеттердің тарихи даму заңдылықтарын анықтау
		6.3.1.4 феодалдық соғыстар мен орталық	7.3.1.4 әртүрлі елдердің бірауықт		9.3.1.4 тұлғаның тарихтағы рөлін

		тандырылған мемлекеттердің құрылуы арасында байланыс орнату	кезеңіндегі тарихи оқиғаларын салыстыру арқылы ұлттық мемлекеттердің (Италия, Германия) қалыптасу маңызын анықтау		бағалау
		6.3.1.5 саяси биліктің ерекшеліктерін анықтау үшін әр түрлі ел билеушілерінің қызметін салыстыру			
		6.3.1.6 басқару формасына сипаттама беру үшін «парламент», «Бас штаттар», «сейм», «кортес», «Боярлар Думасы» ұғымдарын түсіндіру			
3.2 Империялар, соғыстар, көтерілістер және революциялар	5.3.2.1 ежелгі заман тарихындағы мемлекетаралық қатынастарды	6.3.2.1 Рим империясының ыдырау себептерін анықтау және жіктеу	7.3.2.1 Батыс Еуропадағы буржуазиялық революциялардың себептерін сипаттау	8.3.2.1 Бірінші дүниежүзілік соғыстың алғышарттары мен себептерін айқындау	9.3.2.1 отаршылдық жүйе күйреуінің себептері мен салдарын талдау

	түсіндіру үшін «империя» ұғымын білу және пайдалану				
	5.3.2.2 басқыншылық соғыстар мен империялардың пайдалану болуы мемлекеттердің шекараларын қалай өзгертерткенін түсіндіру	6.3.2.2 кейінгі орта ғасыр кезеңінде антифеодалдық көтерілістердің себептері мен салдарын анықтау	7.3.2.2 XVIII–XIX ғасырдың ортасындағы халықаралық қатынастардағы өзгерістерді сипаттау	8.3.2.2 әлемнің саяси картасындағы өзгерістерді сипаттау арқылы империялардың (Австро – Венгрия, Ресей, Осман империясы) ыдырау себептерін тұжырымдау	9.3.2.2 «қырғи қабақ соғыс» ұғымын түсіндіру үшін тарихи оқиғаларды талдау
	5.3.2.3 Ежелгі Римдегі Спартак көтерілісін сипаттау, себептерін анықтау	6.3.2.3 Византияның ішкі саясатын сипаттап, оның ұзақ өмір сүруінің себептерін анықтау және жіктеу	7.3.2.3 отаршылдық экспансияның салдарын талдау арқылы XIX ғасырдағы әлемнің саяси картасындағы негізгі өзгерістерді анықтау	8.3.2.3 Екінші дүниежүзілік соғыстың себептерін, сипаты мен салдарын талдау	9.3.2.3 тарихи фактілер мен картаға сүйене отырып, әскери-саяси одақтар НАТО және ВШҰ-ның қарсылығын сипаттау
		6.3.2.4 Византияның дипломатиялық саясатын оның көршілес елдермен	7.3.2.4 басқыншылық соғыстардың әлемдік саясаттың өзгеруіне ықпалын	8.3.2.4 Ұлттар Лигасының қызметі мен Версаль-Вашингтон жүйесін талдау және	9.3.2.4 «қырғи қабақ соғыстан» кейін әлемдегі интеграциялық және

		қарым-қатынасының мысалында қарастырып, сипаттау	бағалау (Наполеон соғыстары мысалында)	бағалау	дизинтеграциялық процестерді айқындау
		6.3.2.5 ортағасырлық шапқыншылықтар кезіндегі халықаралық қатынастардың ерекшеліктерін анықтау	7.3.2.5 тарихи оқиғаларды түсіндіру үшін «либерализм», «консерватизм», «социализм», «марксизм», «ұлтшылдық» ұғымдарын қолдану	8.3.2.5 ХХ ғасырдың басына қарай әлемнің аумақтық бөлінуін және мемлекеттердің саяси құрылымын сипаттау	9.3.2.5 аймақтық шиеленістердің себептері мен салдарын тұжырымдау
		6.3.2.6 картада оқиғаларды даму динамикасында белгілей отырып, 1-4 жорықтар мысалында крест жорықтарының себеп-салдарын анықтау	7.3.2.6 еуропалық отаршылдық экспансияның Шығыстың дәстүрлі қоғамдарына ықпалын сипаттау		9.3.2.6 халықаралық шиеленістерді реттеудегі БҰҰ-ның қызметін бағалау
		6.3.2.7 «отаршылдық саясат» ұғымын түсіндіру (Испания және Португалияның жаулап алуының мысалында)	7.3.2.7 еуропалық революциялардың солтүстік америкалық қоғамның дамуына ықпалын сипаттау		9.3.2.7 қазіргі кездегі халықаралық лаңкестік және экстремизм проблемасын талдау

					9.3.2.8 XX ғасыр дың екінші жартысында а әлемнің саяси картасын дағы өзгерістерді тұжырымда у және бағалау
--	--	--	--	--	---

4) экономикалық қатынастардың дамуы:

Білім алушылар:					
Бөлімше	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
	шамамен 2,5 миллион жыл бұрын – V ғасыр Ежелгі Греция, Ежелгі Рим, Ежелгі Қытай, Ежелгі Үндістан, Персия, Египет, Месопота мия, Бактрия, Кушан хандығы, эфталит тер мемлекеті	V ғасыр - XVII ғасырдың ортасы Франция, Германия, Италия, Англия, Қытай, Үндістан, Осман империя сы, Парсы мемлекеті, Араб халифа ты, Византия империя сы	XVII ғасыр дың ортасы- XIX ғасыр Франция, Германия, Италия, Англия, Қытай, Жапония, Үндістан, Ресей, АҚШ, Парсы мемлекеті, Осман империясы	XX ғасыр дың бірінші жартысы Франция, Германия, Англия, АҚШ, Қытай, Италия, Үндістан, Ресей, КСРО, Түркия, Египет	XX ғасыр дың екінші жартысы - XXI ғасыр Франция, Германия, АҚШ, Қытай, Италия, Үндістан, КСРО, Ресей, Араб елдері, Корея, Сингапур, Швеция, Малайзия, Жапония
4.1 Шаруа шылық жүйелер: эволю ция және өзара	5.4.1.1 кәсіп және шаруашы лық түрле рін (терім шілік, аңшылық,	6.4.1.1 қолөнер мен сауданың рөлін анықтай отырып,	7.4.1.1 себеп- салдарды анықтау арқылы Еуропадағы феодалдық	8.4.1.1 XX ғасыр дың басын дағы техника лық революция жетістікте	9.4.1.1 XX ғасыр дың 70- жылдарын дағы жұмыссыз дықтың

әрекеттестік	балық аулау, егіншілік, мал шаруашылығы, металл өңдеу, айырбас сауда) сипаттау	ортағасырлық қалалардың даму ерекшеліктерін сипаттау	құрылыстан капиталистік шаруашылыққа (мануфактура, фабрика) өту процесін түсіндіру	рінің (конвейер өндірісі, стандарттау) мемлекеттердің шаруашылық жүйесінің дамуына ықпалын бағалау	себеп-салдарын талдау
	5.4.1.2 «неолиттік төңкеріс» ұғымын түсіндіру, оның мәнін ашу	6.4.1.2 ортағасырлардағы халықаралық сауда мен саяхаттардың рөлін түсіндіру	7.4.1.2 Англияның әлемдік жетекші держава ретінде қалыпта суындағы өнеркәсіп төңкерісінің рөлін сипаттау	8.4.1.2 индустриалық қоғамның даму процесін түсіндіру үшін «модернизация» ұғымын пайдалану	9.4.1.2 «инфляция», «дағдарыс», «стагнация» ұғымдарын пайдалана отырып, XX ғасырдың екінші жартысындағы мемлекеттердің экономикалық дамуын интерпретациялау
	5.4.1.3 ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесін сипаттау		7.4.1.3 АҚШ-дағы капиталистік монополиялардың даму ерекшеліктерін анықтау	8.4.1.3 тарихи оқиғаларды талдау үшін «бағалы қағаздар нарығы», «акция», «алыпсатарлық», «қор биржасы», «несие», «банкроттық, инфля	9.4.1.3 жаһандану жағдайындағы экономикалық интеграцияның маңызын бағалау

				ция» ұғымдарын пайдалану	
			7.4.1.4 «экспорт», «импорт», «экспансия », «отарлау», «фактория» ұғымдарын қолдану арқылы, тауар-ақша қатынастар ы ның дамуын түсіндіру	8.4.1.4 фактілерді, процестер ді, оқиға ларды салыстыра отырып, индустрия лық қоғам қайшылық тарының (өндіру мен тұтыну теңгерімі) шиеленісу себептерін анықтау	9.4.1.4 себеп- салдарлық байланыста рды талдау арқылы социалистік шаруашы лық жүйесінің дамуындағ ы қарама- қайшылық тарды анықтау
				8.4.1.5 1930- жыл дардағы құрылым дық эконо микалық дағдарыс тың нәти жесінде экономикада орын алған өзгерістер ді анықтау	9.4.1.5 Оңтүстік - Шығыс Азия мемлекетте рінің қарқынды экономика лық дамуына ықпал ететін негізгі факторлар ды талдау
4.2 Экономи калық жүйелер дің тарихи үлгілері	5.4.2.1 экономи калық ілгерілеу ді түсіну үшін шаруа шылық тың иемдену ші және өндіруші түрлерін салыс	6.4.2.1 экономи калық қатынас тардың формала рын түсіндіру арқылы феодал дық шаруашылы қтың	7.4.2.1 түрлі мемлекет тердің өнеркәсіпті к даму сатысына өту процесі нің ерекше ліктерін анықтау	8.4.2.1 «жоспарлы экономи ка», «нарық тық эконо мика» ұғымдарын қолдана отырып, XX ғасыр дың бірінші жартысын дағы капита	9.4.2.1 экономика лық жүйелердің тиімділігін интерпрета циялау және негіздеу

	тыру	ерекшелікте рін сипаттау		лизм мен социализм нің эконо микалық жүйелерін салыстыру	
			7.4.2.2 қоғамның индустрияға дейінгі және индустрия лық даму кезеңдеріні ң айырмашы лығын анықтау		9.4.2.2 постиндус триалды қоғамның басты экономика лық ресурсы ретінде ақпараттың рөлін бағалау
			7.4.2.3 Әлем тарихының жаңа кезеңін сипаттау үшін «жаңа заман» ұғымын қолдану		

22. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Әлем тарихы» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

23. Ұзақ мерзімді жоспардағы тақырыптар білім алушылардың ойлау қабілетін белсендіретін және олардың сын тұрғысынан ойлау, проблемалық сұрақ қою, өздігінен талдау жасау дағдыларын дамытуға мүмкіндік беретін проблемалық сұрақтар түрінде құрастырылған.

24. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Негізгі орта білім беру деңгейінің
5-9-сыныптарына арналған
«Әлем тарихы» оқу
пәнінен үлгілік оқу
бағдарламасына
қосымша

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Әлем тарихы» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша
ұзақ мерзімді жоспар

1) 5-сынып:

Тарау	Тақырыбы	Оқу мақсаттары
Тарих деген не?	Неліктен Клионы тарих мұзасы деп атайды?	- қоғам өміріндегі тарихтың ролін түсіндіру; - өз еліне және жалпы адамзатқа тие сілі екендігін түсіне отыра Қазақстан тарихы мен дүние жүзі тарихының байланысын түсіндіру; - мифтік кейіпкерлерді сипаттай алу;
Өткен туралы білімнің дереккөздері	Заттай деректер не туралы айтуы мүмкін?	- өткенді зерттеу үшін деректердің ролін түсіндіре отырып тарихи дереккөздерді атау; - жазба және заттай тарихи деректерге мысал келтіру;
	Қазбалар өткеннің қандай құпияларын ашады?	
	Жазба деректер заттай деректерден немен ерекшеленеді?	- өткенді зерттеу үшін деректердің ролін түсіндіре отырып тарихи дереккөздерді атау;
	Қыш тақталарда қандай құпиялар сақталған?	- көне жазу түрлерін ажырату; - өмір бойына білім алу және білімді адамның құндылығын түсіне отырып жазудың ролін сипаттау; - «пиктография», «иероглиф», «сына жазуы», «алфавит» терминдерін пайдалана отырып жазба тарихи деректерді сипаттау;
	Аңыздар мен әңгімелер тарихты зерттеуге қалай көмектеседі?	- өткенді зерттеп білу үшін дереккөздердің ролін түсіндіре отырып тарихи деректерді атау;
	Гильгамеш не үшін	- мәдени көріністердің әр түрлілігі мен

	мәңгілік өмірді іздеді?	оларды шығармашылық көрсетудің әдістерін қабылдай отырып адам өміріндегі салт-дәстүрлердің ролін түсіндіру; - шежіренің құрылымын сипаттау; - қиын-қыстау кезеңдерде адамдарға көмек көрсетуге әзірлігін көрсете отырып мифтік кейіпкерлерді сипаттау;
	Неліктен 2000 жылдан бері Үндістанда Холи мерекесі атап өтіледі?	- мәдени көріністердің әр түрлілігі мен оларды шығармашылық көрсетудің әдістерін қабылдай отырып халықтық мерекелерді сипаттау;
	Оракулдар болашақты қалай болжады?	- Түрлі тарихи кезеңдердегі тұрмыс пен киімдерді сипаттайды; - діннің қоғамның дамуына әсерін сипаттау;
	Тарихта уақытты қалай санайды?	- уақыт кезеңдерін атау; «біздің эрамызға дейін», «біздің эра», «ғасыр», «жыл»;
	<i>Майя күнтізбесі қаншалықты нақты?</i>	- әлем халықтарының күнтізбелерін сипаттау; - оқиғалардың хронологиялық реттілігін анықтау;
	Тарихи картаның географиялық картадан айырмашылығы неде?	Картада географиялық объектілерді табу; Тарихи картаның ерекшеліктерін атау; Халықтар арасындағы қатынастарды сипаттау;
	Генрих Теңізде жүзуші не үшін Африкаға экспедиция ұйымдастырды?	
	Алғашқы ақшалар қалай пайда болды?	- Саудадағы ақшаның мәнін түсіндіру; - Ақшаның пайда болуын түсіндіру;
	Ортағасырлық рыцарьлардың елтаңбалары мен тулары не баяндай алады?	- Елтаңба элементтерін атау, гербтегі олардың мағынасын түсіндіру; - ҚР мемлекеттік рәміздерінің авторларын атау;
Өркениеттер тарихына саяхат	Неліктен Африканы адамзаттың бесігі деп атайды?	- Ежелгі адамның өмірін сипаттау; - Картада Олдувэй жерін таба алу; - Мәдени көріністердің әр түрлілігін қабылдай отырып африкалық тайпалардың шаруашылығы мен мәдениетін сипаттау;
	Зулустар деген кімдер?	
	Өркениеттің алғашқы ошақтары қай жерде табылды?	- қоғамның әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау; - қоғамның дамуына діннің әсерін сипаттау;
	Почему «висячие сады» Семирамиды названы одним из семи чудес света?	- қоғамның әл-ауқаттылығында еңбектің маңызын түсіндіру;

Ұлы Моғолдар империясының негізін қалаған кім?	«империя» түсінігін білу; - тарихи қайраткерлердің қызметі туралы білу;
Акбар – ұлы ағартушы.	
Неліктен Жапония отарға айналған жоқ?	- «отар» терминін түсіну; - Мәдени көріністердің ір түрлілігін қабылдай отырып халықтық мерекелерді сипаттау;
Жапондықтар «Ханами» күнінде не істейді?	
Майя пирамидаларының египеттікінен қандай айырмашылығы бар?	- Египеттікінен айырмашылығын таба отырып майя пирамидаларын сипаттау; - «отар» терминін түсіну және қолдану;
Неліктен Монтесума ацтектердің соңғы билеушісі болды?	
Неліктен пикттер римдіктермен күресті?	- «империя» түсінігін білу; - өмір бойы білім алу мен білімді адамның құндылығын түсіне отырып пикттердің шаруашылығы мен мәдениетін сипаттау; - өз елі үшін жауапкершілікті сезіну;
Хизер балы туралы аңыз.	
Шығыс ғалымдары әлемге қандай жаңалықтар әкелді?	- Шығыс ғалымдарының жаңалықтары мен өнертабыстарын білу; - өмір бойы білім алу мен білімді адамның құндылығын түсіне отырып тарихи қайраткерлердің қызметін сипаттау;
Неліктен Ұлықбектің билеген кезеңін «алтын ғасыр» деп атайды?	

2) 6-сынып:

Бөлім	Тақырыптар	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1-бөлім. Терімшілер-аңшылардан бастап егіншілер мен мал өсірушілерге дейін	1.Алғашқы қоғам қалай дамыды?	6.1.1.1 ежелгі адамдардың түрлерін анықтау; 6.4.1.4 алғашқы қауымдық адамдардың еңбек құралдары мен айналысқан істерінің түрлерін сипаттау; 6.1.1.2 адамдар тобыры, ру, қауым, тайпа секілді алғашқы бірлестік формаларын және олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын түсіндіру
	2.Неліктен ежелгі	6.2.2.1 ежелгі адамдардың

	адамдар үңгір қабырғаларына сурет салған?	тұрмыс салтын сипаттау үшін «алғашқы қауымдық өнер» ұғымын пайдалану; 6.2.1.2 тотемизм, анимизм, фетишизм, магия сияқты ежелгі діни наным- сенімдерді білу
	3.Неліктен адамдар егіншілікпен және мал шаруашылығымен айналыса бастады?	6.4.1.1 кәсіп және шаруашылық түрлерін (терімшілік, аңшылық, балық аулау, егіншілік, мал шаруашылығы, металл өңдеу, айырбас сауда) сипаттау; 6.4.1.2 «неолиттік төңкеріс» ұғымын түсіндіру, оның мәнін ашу; 6.4.2.1 экономикалық ілгерілеуді түсіну үшін шаруашылықтың иемденуші және өндіруші түрлерін салыстыру
2-бөлім. Өзен алқаптары өркениеттері	4.Неліктен ежелгі өркениеттер өзен алқаптарында дамыды?	5.4.1.3 ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесін сипаттау
	5.Қос дөңгелекті арбаның пайда болуы әлемді қалай өзгертті?	6.3.2.1 ежелгі заман тарихындағы мемлекетаралық қатынастарды түсіндіру үшін «империя» ұғымын білу және пайдалану; 6.3.2.2 басқыншылық соғыстар мен империялардың пайда болуы мемлекеттердің шекараларын қалай өзгертерткенін талдау
	6.Хаммурапи патша Вавилонды қалай қуатты империяға айналдырды?	6.3.2.1 ежелгі заман тарихындағы мемлекетаралық қатынастарды түсіндіру үшін «империя» ұғымын білу және пайдалану; 6.3.2.2 басқыншылық соғыстар мен империялардың пайда болуы мемлекеттердің

		шекараларын қалай өзгергерткенін талдау
	7.Таяу және Орта Шығыстағы ежелгі империялар неліктен қуатты болды?	6.3.2.2 басқыншылық соғыстар мен империялардың пайда болуы мемлекеттердің шекараларын қалай өзгергерткенін талдау; 6.1.2.1 ежелгі қоғамның әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау; 6.4.1.3 ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесін сипаттау
2-тоқсан		
3-бөлім. Ежелгі Египет	8.Неліктен Египет «Қара жер» деп аталған?	6.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, геометрия, астрономия, медицина) пайда болып, дамуына шаруашылық іс-әрекет пен әлеуметтік өзгерістердің ықпалын сипаттау; 6.4.1.3 ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесін сипаттау
	9.Ежелгі Египет пирамидалары қалай салынды?	6.2.1.2 тотемизм, анимизм, фетишизм, магия сияқты ежелгі діни наным-сенімдерді білу; 6.2.2.2 Ежелгі Египет ғибадатханалары мен пирамидаларын сипаттау; 3.3.1.4 Тутанхамун қабірінің ашылуының маңыздылығын түсіндіру;
	10. Ежелгі Египеттің перғауындары немен танымал болды?	6.4.1.5 мысырлық перғауындардың қызметін Хатшепсут, Тутмос III, Аменхотеп (Ахенатен)мысалында сипаттау; 6.1.2.1 ежелгі қоғамның әлеуметтік ұйымдастырылуын сипаттау; 6.4.1.3 ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесін сипаттау;

<p>4-бөлім. Ежелгі Үндістан: буддизмнің гүлденуі мен индуизмнің салтанат құруы</p>	<p>11.Ежелгі Мохенджо-Даро қаласы қалай жойылып кетті?</p>	<p>6.4.1.3 ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесін сипаттау; 6.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне сипаттама беру</p>
	<p>12. Неліктен Ежелгі Үндістанда индуизм буддизмнен басым болды?</p>	<p>6.1.2.3 қоғамның әлеуметтік құрылымын түсіндіру үшін «касталық жүйе» ұғымын қолдану; 6.2.1.3 ежелгі қоғамның дамуына діндердің ықпалын сипаттау</p>
	<p>13.Ежелгі Үндістанда ғылыми білімдер қаншалықты дамыды?</p>	<p>6.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, геометрия, астрономия, медицина) пайда болып, дамуына шаруашылық іс-әрекет пен әлеуметтік өзгерістердің ықпалын анықтау</p>
<p>5-бөлім. Ежелгі Қытай</p>	<p>14.Ежелгі Қытайдың ойшылдары нені үйретті?</p>	<p>6.2.3.1 ежелгі философтардың Конфуцы мен Лао-Цзы көзқарастарына қарапайым түсіндірме беру</p>
	<p>15.Терракот әскері Ежелгі Қытай туралы қандай ақпарат береді?</p>	<p>6.3.1.1 ежелгі мемлекеттердің саяси құрылымының ерекшеліктерін сипаттау</p>
	<p>16.Ежелгі Қытайдың қандай ғылыми жаңалықтары бүгінгі күнге дейін жетті?</p>	<p>6.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, геометрия, астрономия, медицина) пайда болып, дамуына шаруашылық іс-әрекет пен әлеуметтік өзгерістердің ықпалын сипаттау</p>
3-тоқсан		
<p>6-бөлім. Ежелгі Грекия</p>	<p>17.Ежелгі Грекия өркениеті бастауын қайдан алады?</p>	<p>6.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне сипаттама беру</p>
	<p>18.Неліктен Ежелгі Грекияны демократияның отаны деп атайды?</p>	<p>6.3.1.1 ежелгі мемлекеттердің саяси құрылымының ерекшеліктерін сипаттау; 6.3.1.2 Афина мемлекетінде демократияның пайда болуын түсіндіру; 6.1.2.1 ежелгі қоғамның</p>

		әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау
	19.Ежелгі Спарта Афиныдан несімен ерекшеленді?	6.3.1.1 ежелгі мемлекеттердің саяси құрылымының ерекшеліктерін сипаттау; 65.1.2.1 ежелгі қоғамның әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау
	20.Неліктен Александр Македонский скифтерді бағындыра алмады?	6.3.2.1 ежелгі заман тарихындағы мемлекетаралық қатынастарды түсіндіру үшін «империя» ұғымын білу және пайдалану; 56.3.2.2 басқыншылық соғыстар мен империялардың пайда болуы мемлекеттердің шекараларын қалай өзгергерткенін талдау
7-бөлім. Ежелгі Грекия мәдениеті	21.Ежелгі Грек философтары мінсіз қоғамды қалай елестетті?	6.2.3.1 ежелгі философтардың көзқарастарына қарапайым түсіндірме беру
	22.Ежелгі Грекия өнері қандай болды?	6.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне сипаттама беру
	23.Ежелгі Грекияның гимназия, лицей, академиялары нені үйретті?	6.2.4.2 ғылымдардың (арифметика, геометрия, астрономия, медицина) пайда болып, дамуына шаруашылық іс-әрекет пен әлеуметтік өзгерістердің ықпалын сипаттау; 6.2.4.1 ежелгі қоғамның дамуындағы жазудың рөлін сипаттау
4-тоқсан		
8-бөлім. Рим империясының гүлденуі	24.Рим ежелгі дүниенің ең қуатты империясына қалай айналды?	6.3.2.1 ежелгі заман тарихындағы мемлекетаралық қатынастарды түсіндіру үшін «империя» ұғымын білу және пайдалану; 6.3.1.1 ежелгі мемлекеттердің саяси құрылымының

		ерекшеліктерін анықтау; 6.3.2.2 басқыншылық соғыстар мен империялардың пайда болуы мемлекеттердің шекараларын қалай өзгергерткенін талдау
	25.Ежелгі римдік қоғамның дамуы мәдениет арқылы қалай айқындалады?	6.1.2.1 ежелгі қоғамның әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау; 6.2.2.3 ежелгі дүние өнеріне сипаттама беру
	26.Спартактың көтерілісі ежелгі Римдегі құлдықты қалай сипаттайды?	6.1.2.2 ежелгі дүниедегі құлдықтың ерекшеліктерін анықтау; 6.3.2.3 Ежелгі Римдегі Спартак көтерілісін сипаттау, себептерін анықтау
	27.IV-V ғасырларда Рим империясы қалай өзгерді?	6.3.2.2 басқыншылық соғыстар мен империялардың пайда болуы мемлекеттердің шекараларын қалай өзгергерткенін түсіндіру; 6.2.1.1 негізгі діни ұғымдарды (Құдай, ғибадатхана, абыз, қасиетті жазбалар, пұт) түсіндіру
9-бөлім. Орталық Азия территориясындағы ертедегі қоғамдар	28. Ежелгі әлемде көшпенділердің рөлі қандай?	6.1.2.1 ежелгі қоғамның әлеуметтік ұйымдасуын сипаттау; 6.4.1.3 ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесін сипаттау;
	29. Орталық Азия аумағында ежелгі мемлекеттер қандай рөл атқарды?	6.3.2.4 Қазақстанның ежелгі көшпенділерінің халықаралық қатынастар жүйесіндегі рөлін анықтау;
	30. Қандай тайпалар халықтардың ұлы қоныс аударуының негізін қалады?	6.3.2.4 Қазақстанның ежелгі көшпенділерінің халықаралық қатынастар жүйесіндегі рөлін анықтау;
	31. Ұлы Жібек	... б. з. д. 1 мың жылдық

	жолының жолында мемлекеттердің дамуындағы қандай?	жүру тұрған рөлі	Орталық Азияда таралған діндерді атау; ... ежелгі дәуірде Орта Азиядағы мәдениеттің дамуына Ұлы Жібек жолының әсерін анықтау;
--	---	------------------------	--

3) 7-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар тиісті:
1- ТОҚСАН		
1) «Орта ғасырлар» және «феодализм» түсініктерінің мағынасы	Тақырып: Орта ғасырлар тарихына кіріспе. Зерттеу сұрағы: «Орта ғасырлар» тарихының ерекшелігі неде?	Ерте, дамыған, кейінгі орта ғасырлар кезеңдерінің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау
	Тақырып: Феодалдық экономиканың артықшылықтары мен кемшіліктері Зерттеу сұрағы: Феодалдық экономиканың қандай артықшылықтары мен кемшіліктері бар?	6.1.1.1 феодалдық қоғамның әлеуметтік құрылымын сипаттау Натуралды шаруашылықтың белгілерін сипаттау. Феодалдық шаруашылық түрінің артықшылықтары мен кемшіліктерін анықтау.
	Тақырып: Феодалдық қоғам: жериеленушілер мен шаруалардың қарым-қатынасы Зерттеу сұрағы: Кім көбірек тәуелді: жериеленуші ме немесе шаруа ма?	6.1.1.1 феодалдық қоғамның әлеуметтік құрылымын сипаттау; 6.1.2.1 үстемдік етушілер мен бағыныштылардың (феодалдар мен шаруалардың) өзара қатынасын сипаттау
2) Шығыс пен Батыстың феодализм мемлекеттері	Тақырып: Тан әулеті кезіндегі Қытай. Зерттеу сұрағы: Тан әулеті тұсындағы Қытайда қандай өзгерістер орын алды?	Тан әулеті басқарған Қытайдағы өзгерістерді анықтау.

	Тақырып: Франк мемлекеті құрылуының тарихи маңызы Зерттеу сұрағы: Франк мемлекеті құрылуының тарихи маңызы неде?	Франк мемлекеті құрылуының тарихи маңызын талдау.
3) Византия империясы	Тақырып: I Юстинианның реформалары Зерттеу сұрағы: I Юстинианның қай реформасы Рим империясының Шығыста сақталуына көбірек ықпал етті?	Шығыс және Батыс Рим империясының қоғамдық құрылысының айырмашылықтары мен ұқсастықтарын анықтау. I Юстиниан реформаларының тиімділігін сипаттау.
	Тақырып: Византия мен Түрік қағанатының дипломатиялық қарым-қатынасы. Зерттеу сұрағы: Неліктен Византия 568 жылы түрік қағаны Истемиге елші жіберді?	Византияның көршілес елдермен дипломатиялық қарым-қатынасын сипаттау.
	Тақырып: Византия мен Киев Русімен дипломатиялық қарым-қатынасы Зерттеу сұрағы: Княгиня Ольганың Константинопольге сапары Киев Русін қалай өзгертті?	Византияның көршілес елдермен дипломатиялық қарым-қатынасын сипаттау.
2- ТОҚСАН		
5) Орталық Азиядағы саяси және мәдени қарым-қатынастар	Тақырып: Сасанилік Иран: батыс және шығыс елдерімен дипломатиялық қарым-қатынасы. Зерттеу сұрағы: Сасанилік Иран халықаралық қатынастарда қандай рөл атқарды?	Сасанилік Ирандағы феодалдық қатынастарды сипаттау Сасанилік Иранның көршілес елдермен дипломатиялық қарым-қатынасын сипаттау.

	<p>Тақырып: Түргеш қағанаты: мәдениеттердің қарым-қатынасы және қақтығысы</p> <p>Зерттеу сұрағы: Сұлу қаған Түргеш қағанатының қауіпсіздігін қаншалықты қамтамасыз ете алды?</p>	<p>6.3.2.5 ортағасырлық шапқыншылықтар кезіндегі халықаралық қатынастардың сипатын түсіндіру</p>
б) Орта ғасырлардағы ислам	<p>Тақырып: Ислам дінінің таралауы</p> <p>Зерттеу сұрағы: Неліктен ислам діні арабтардың арасында кеңінен тарады?</p>	<p>Ислам дінінің арабтардың арасында таралуының себептерін анықтау.</p> <p>Ислам дінің ерекшелігін сипаттау</p>
	<p>Тақырып: Араб халифатының құрылуы және ыдырауы</p> <p>Зерттеу сұрағы: Исламның тарихында 610 - 1258 жылдар аралығында қандай басты оқиғалар орын алды?</p>	<p>Арабтардың көптеген халықтарды бағындыра алу себептерін анықтау</p>
	<p>Тақырып: Мұсылман мәдениеті: ерекшелігі және жетістіктері</p> <p>Зерттеу сұрағы: Неліктен VIII-XII ғасырды ислам мәдениетінің "алтын ғасыры" деп атайды?</p>	<p>6.2.2.1 тарихи оқиғалардың өзара байланысын орнату арқылы діндерің әлемдік мәдениетке ықпалын анықтау;</p> <p>6.2.2.4 Шығыстың ортағасырлық мәдениетінің ерекшеліктерін сипаттау;</p> <p>6.2.3.1 Шығыс ойшылдары жетістіктерінің маңызын бағалау</p>
б) Орта ғасырлардағы католиктік шіркеуі	<p>Тақырып: Рим папасы және католик шіркеуі билігінің күшеюі</p> <p>Зерттеу сұрағы: Папа билігінің күшеюі Еуропа қоғамына қалай әсер етті?</p>	<p>Рим папасы мен католик шіркеуі билігі күшеюінің себеп-салдарын талдау</p>
	<p>Тақырып: Крест жорықтары: себептері, барысы (1-4 крест жорықтары</p>	<p>1-4 крест жорықтарының себептерін анықтау</p>

	негізінде). Зерттеу сұрағы: Неліктен крест жорықтары ұйымдастырылды?	
	Тақырып: Крест жорықтарының христиан және мұсылман әліміне әсері Зерттеу сұрағы: Крест жорықтары христиандық Еуропа мен мұсылман әлемін қалай өзгертті?	1-4 крест жорықтарының мұсылман және христиан әліміне тиімді және тиімсіз ықпалын анықтау
3 -ТОҚСАН		
7) Араб халифатының ыдырауы мен Моңғол империясының құрылуы кезеңі аралығындағы Орталық Азияда мемлекеттердің құрылуы мен қарым- қатынасы	Тақырып: Саманилер мемлекеті (875-999) Зерттеу сұрағы: Саманилер мемлекеті ислам дінін таратуда қандай рөл атқарды?	Саманилер мемлекеті билеушілерінің ислам дінін таратудағы маңызын анықтау
	Тақырып: Ғазнауилер мемлекеті (961-1086) Зерттеу сұрағы: Ғазнауилер мемлекетінің құрылуына қандай факторлар ықпал етті?	Гулямдар түсінігін сипаттау; Түркілердің ортағасырлық мемлекеттердің қалыптасуындағы рөлін анықтау
	Тақырып: Салжұқтар империясы (1038- 1157) Зерттеу сұрағы: Салжұқтардың жорықтары халықаралық қатынастарды қаншалықты өзгертті?	Салжұқтардың жорықтары мұсылмандық Шығыс пен христиандық Батыс елдерінің қарым-қатынастарына ықпалын анықтау
	Тақырып: Хорезмшах мемлекеті (1077-1231) Зерттеу сұрағы: Хорезмшах мемлекеті Орталық Азиядағы халықаралық қатынастарда қандай рөл атқарды?	6.3.2.5 ортағасырлық шапқыншылықтар кезіндегі халықаралық қатынастардың сипатын түсіндіру
	Мысырдағы Мәмлүк мемлекеті. Сұлтан	Түркілердің ортағасырлық мемлекеттердің қалыптасуындағы

	Бейбарыс. Еуразия даласында Алтын Орда мемлекетінің Мысыр мәмлүк мемлекетімен байланыстары.	рөлін анықтау
	Осман империясы. Осман империясының құрылуы мен гүлденуі. Мехмет II және сұлтан Сүлеймен I кануни.	6.2.2.1 тарихи оқиғалардың өзара байланысын орнату арқылы діндерің әлемдік мәдениетке ықпалын анықтау; 6.2.2.4 Шығыстың ортағасырлық мәдениетінің ерекшеліктерін сипаттау;
4 -тоқсан		
Орта ғасырлық қалалар – қолөнер, сауда және мәдениет орталықтары	Тақырып: Ортағасырлық батыста қалалардың және өнердің даму ерекшеліктері. Зерттеу сұрағы: Ортағасырлық қоғамды Батыс қалаларының сәулеті мен өнері қалай бейнелейді?	6.4.1.1 қолөнер мен сауданың рөлін анықтай отырып, ортағасырлық қалалардың даму ерекшеліктерін сипаттау; 6.2.2.2 өнердің (сәулет, сурет өнері) дамуына қоғамдағы өзгерістердің ықпалын анықтау Ауыл шаруашлығынан қолөнердің бөлінуі
	Тақырып: Ортағасырлық шығыста қалалардың және өнердің даму ерекшеліктері Зерттеу сұрағы: Ортағасырлық қоғамды Шығыс қалаларының сәулеті мен өнері қалай бейнелейді?	6.4.1.1 қолөнер мен сауданың рөлін анықтай отырып, ортағасырлық қалалардың даму ерекшеліктерін сипаттау; 6.2.2.2 өнердің (сәулет, сурет өнері) дамуына қоғамдағы өзгерістердің ықпалын анықтау
Халықаралық сауда: құрлықтан теңіз жолдарына дейін	Тақырып: Ұлы Жібек жолы: дипломатиялық және мәдени қарым- қатынастардың дамуы. Зерттеу сұрағы: Ұлы Жібек жолы Шығыс пен Батысты қалай байланыстырды?	6.4.1.2 ортағасырлардағы халықаралық сауда мен саяхаттардың рөлін түсіндіру
	Тақырып:	Шығыс елдерінің саяхаттау

	<p>Халықаралық сауда мен саяхаттар. Мин әулетіндегі теңіз саяхаттары (Чжен Хе басшылығымен).</p> <p>Зерттеу сұрағы: Қытайлықтар мен еуропалықтардың теңіз саяхаттарының айырмашылығы неде?</p>	мақсатын анықтау
--	--	------------------

4) 8-сынып:

Бөлім	Тақырып, мазмұн	Оқу мақсаттары Білім алушы міндетті
<p>1 Бөлім Халықаралық сауда: құрлықтан теңіз жолдарына дейін</p>	<p>Шығыстағы Ренессанс әлемдік мәдениетті қалай байытты?</p>	<p>8.2.3.1 гуманистік идеялардың орта ғасырлық мәдениеттің дамуына ықпалын анықтау; 8.2.2.2 Шығыстың ортағасырлық мәдениетінің ерекшеліктерін сипаттау 8.2.3.3 Шығыс ойшылдары жетістіктерінің маңызын бағалау, әртүрлі мәдениеттердің өзара ықпалы мен өзара енуін көрсету</p>
	<p>Ұлы Жібек жолы Шығыс пен Батысты қалай байланыстырды?</p>	<p>8.4.1.4 ортағасырлардағы халықаралық сауда мен саяхаттардың рөлін түсіндіру</p>
	<p>Қытайлықтар мен еуропалықтардың теңіз саяхаттарының айырмашылығы неде?</p>	<p>8.4.1.5 ортағасырлардағы халықаралық сауда мен саяхаттардың рөлін түсіндіру; 6.2.4.6 картада XV-XVI ғасырлардағы саяхатшылардың негізгі бағыт-бағдарларын белгілей отырып, Ұлы географиялық ашылулардың адамдардың әлем туралы түсінігіне ықпалын анықтау 8.3.1.7. Мин әулетінің мемлекетті басқарудағы ерекшелігін анықтау. 8.3.1.7. выявить особенности династии Мин в управлении страной</p>

	Ұлы географиялық ашулар әлемді қалай өзгертті?	8.2.4.8 картадан XV-XVI ғасырлардағы саяхатшылардың негізгі бағыт-бағдарларын белгілей отырып, Ұлы географиялық ашылулардың адамдардың әлем туралы түсінігіне ықпалын анықтау; 8.3.2.9 «отаршылдық саясат» ұғымын түсіндіру (Испания және Португалияның жаулап алуының мысалында)
II Бөлім Шыңғысхан империясының құрылуы	Моңғолдар әлемдік империяны қалай құрды? Темучин қалай Шыңғысханға айналды?	8.3.2.1 ортағасырлық шапқыншылықтар кезіндегі халықаралық қатынастардың ерекшеліктерін анықтау 8.3.2.2. Темучиннің моңғол тайпаларының басын біріктіру жолындағы әрекеттеріне талдау жасау арқылы Моңғол мемлекетінің құрылу тарихын сипаттау
	Моңғолдардың жорықтары Еуразияның саяси картасын қалай өзгертті?	8.3.2.1 ортағасырлық шапқыншылықтар кезіндегі халықаралық қатынастардың ерекшеліктерін анықтау Моңғол жаулаушылықтарының бағыттарын анықтай отырып, Шыңғысхан империясының құрылуын сипаттау
III Бөлім Шыңғысхан империясының ыдырауы және жаңа мемлекеттердің құрылуы.	Жошы ұлысы қандай мемлекеттермен дипломатиялық қарым-қатынас орнатты? Неліктен ибн Баттутта Шағатай ұлысы әлемнің төрт ұлы мемлекетімен тең дәрежеде қарым-қатынас орнатқан мемлекет деп көрсетті?	8.3.2.1 ортағасырлық шапқыншылықтар кезіндегі халықаралық қатынастардың ерекшеліктерін анықтау 8.3.2.2. ортағасырлық шапқыншылықтар кезіндегі халықаралық қатынастардың ерекшеліктерін анықтау
	Құбылай хан тұсында	8.3.2.3 Құбылай ханның қызметіне

	Юань империясы қалай гүлденді?	талдау жасау
	Газан ханның саясаты Иран қоғамына қалай әсер етті?	8.3.2.4.Газан хан саясатының Иран қоғамына ықпалын талдау
	Газан ханның саясаты Иран қоғамына қалай әсер етті?	8.3.2.5Газан хан саясатының Иран қоғамына ықпалын талдау
IV Бөлім XIV – XV ғасырлардағы ортағасырлық еуропалық қоғам	«Қара індет» не себепті жылдам таралды ?	8.2.4.1 адам өміріндегі қоршаған орта туралы білімнің рөлін түсіндіру
	«Қара індет» шаруалар көтерілістері мен феодалдық соғыстардың басты себебі болды ма?	8.3.2.2 У.Тайлер, Г. Каль жетекшілігімен болған антифеодалдық көтерілістердің себептері мен маңызын анықтау; 8.3.1.3 феодалдық соғыстар мен орталықтандырылған мемлекеттердің құрылуы арасында байланыс орнату
	Еуропада орталықтандырылған мемлекеттер қалай құрылды?	8.3.1.4 феодалдық соғыстар мен орталықтандырылған мемлекеттердің құрылуы арасында байланыс орнату
	Неліктен Жанна д'Арк француз халқының есінде сақталады?	8.3.1.5 феодалдық соғыстар мен орталықтандырылған мемлекеттердің құрылуы арасында байланыс орнату
V Бөлім XVI- XVII ғасырдың 1-жартысындағы Халықаралық қатынастар	«Вестфаль бітімі» және Еуропаның жаңа картасы. «Вестфаль бітім» Еуропадағы ұлттық мемлекеттердің қалыптасуына қалай әсер етті? (зерттеу сұрағы) Кейінгі орта ғасырлар Америка мен Африка халықтары. Зерттеу сұрағы Неліктен трансатлантикалық құлдық солтүстік америкалық отарларда кеңінен дамыған еді?	8.1.2.4.трансатлантикалық құлдықтың ерекшеліктерін анықтау.

<p>VI Бөлім</p> <p>Абсолютизм: Батыс пен Шығыс</p>	<p>Батыс және Шығыс елдеріндегі абсолютизмнің пайда болуы.</p> <p>Зерттеу сұрағы Батыс және Шығыстағы монархия формалары несімен ерекшеленді?</p>	<p>8.4.1.1 Еуропадағы феодалдық шаруашылықтан капиталистік шаруашылыққа (мануфактура, фабрика) өту процесін түсіндіру, себептері мен салдарларын анықтау</p> <p>8.3.1.2 Батыс пен Шығыстағы монархия формаларын (сословиелік-өкілдік және шексіз билік) ажырату</p>
<p>VII Бөлім</p> <p>Осман империясы .</p>	<p>Осман империясы .</p> <p>Зерттеу сұрағы. Кейінгі орта ғасырлардағы Осман империясының гүлденуі мен құлдырауына не себеп болды?</p>	<p>8.3.1.1 Шығыстағы монархия формаларын (сословиелік-өкілдік және шексіз билік) ажырату;</p> <p>8.3.1.2 саяси биліктің ерекшеліктерін анықтау үшін осман билеушілерінің қызметін салыстыру.</p> <p>8.3.1.1 Осман империясындағы монархияның формаларын (мүлік-өкілдік және шексіз билік) ажырату</p> <p>8.3.1.2 саяси биліктің ерекшеліктерін анықтау үшін Осман билеушілерінің қызметін салыстыру</p>
<p>VIII Бөлім</p> <p>Қайта өрлеу дәуірі</p>	<p>Гуманистер идеялары</p> <p>зерттеу сұрағы: <i>Қайта өрлеу дәуірі өнердің дамуын қалай өзгертті?</i> Қайта өрлеу дәуірі өнердің дамуын қалай өзгертті?Кейінгі орта ғасырлардағы Шығыс елдерінің мәдени дамуы; Кейінгі орта ғасырлардағы мәдениеттің дамуы Шығыс елдерін сапалық жағынан қалай өзгертті?</p>	<p>8.2.2.1 Антикалық мәдениетпен байланыс орнату арқылы Қайта өрлеу дәуірінің мәдениетін (бейнелеу, мүсін өнері) сипаттау;</p> <p>8.2.3.2 гуманистік идеялардың орта ғасырлық мәдениеттің дамуына ықпалын анықтау</p>
<p>IX Бөлім</p>	<p>Реформацияның және контрреформация себептері мен маңызы</p>	<p>8.2.1.1 адамның дүниетанымы мен қоғамдық өмірдегі дін рөлінің өзгеру себептерін анықтау;</p>

<p>Реформация</p>	<p>және оның Еуропа елдеріндегі таралуы. Мартин Лютердің мен Жан Кальвиннің көзқарастары мен әрекеттері Еуропаны қалай өзгертті? Реформа және қарсы форма</p> <p>зерттеу мәселесі: Мартин Лютер жан Кальвиннің көзқарастары мен әрекеттері Еуропаны қалай өзгертті?</p>	<p>8.2.1.2 тарихи процестердің контекстінде «реформация», «протестантизм», «лютеранство», «кальвинизм», «контрреформация», «езуиттер ордені», «гуманизм», ұғымдарын түсіндіру</p> <p>8.2.1.1 адамның дүниетанымының өзгеру себептерін және діннің қоғамдық өмірдегі рөлін анықтау;</p> <p>8.2.1.2 "реформация", "протестантизм", "лютеранизм", "кальвинизм", "контрреформация", "иезуит ордені", "гуманизм" ұғымдарын тарихи үдерістер контекстінде түсіндіру</p>
<p>X Бөлім</p> <p>Ғылыми төңкеріс.</p>	<p>Кейінгі орта ғасырлардағы Шығыс елдерінің мәдени дамуы; Кейінгі орта ғасырлардағы мәдениеттің дамуы Шығыс елдерін сапалық жағынан қалай өзгертті?</p> <p>Қазақстан мен Орталық Азия өңіріндегі мәдени үрдістер; Кейінгі Орта ғасырлардағы Қазақстан мен орта Азия аймағындағы мәдени үрдістер;</p> <p>Зерттеу сұрағы Қазақстан мен Орта Азияның көрнекті ғалымдары өз заманының ғылыми білімінің дамуына қандай үлес қосты. Қазақстан мен Орта Азияның көрнекті ғалымдары өз</p>	<p>8.2.4.1 ғылымның Шығыс елдерінің әлеуметтік-экономикалық дамуындағы рөлін бағалау, кедейлік, аштық, денсаулық пен әлауқатты сақтау, таза су проблемасымен байланысты тарихи оқиғалардың себептерін, нәтижелерін, маңыздылығын қорытындылау.</p> <p>8.4.2.2 Шығыс елдеріндегі өнердегі негізгі ағымдардың белгілерін және шығармашылық тұлғаның қалыптасуындағы білімнің рөлін анықтау</p> <p>8.2.2.1 Шығыс елдерінің өнеріндегі негізгі ағымдардың белгілерін және шығармашылық тұлғаның қалыптасуындағы білімнің рөлін анықтау.</p> <p>8.2.4.3 Кейінгі орта ғасырлардағы Қазақстан мен Орта Азияның ғылыми білімнің ерекшеліктерін салыстыр.</p> <p>8.2.4.3 кейінгі орта ғасырдағы Қазақстан мен Орта Азияның ғылыми білімінің ерекшеліктерін салыстыру.</p> <p>8.2.4.4 жаратылыстану ғылымдарының келешектегі дамуы</p>

	<p>заманының ғылыми білімінің дамуына қандай үлес қосты?</p> <p>2. орта ғасырдың аяғында Шығыс елдерінің мәдени дамуы</p> <p>Вопрос исследования: как развитие культуры позднего средневековья качественно изменило страны Востока?</p>	<p>үшін кейінгі орта ғасырлар кезеңінде Жердің құрылысы туралы жасалған ғылыми жаңалықтардың маңыздылығын анықтау</p> <p>8.2.4.4 кейінгі орта ғасырлардағы ғаламның құрылымы туралы ғылыми жаңалықтардың жаратылыстану ғылымдарының одан әрі дамуы үшін маңыздылығын анықтау</p>
	<p>Әлемнің қазіргі ғылыми бейнесінің негізін қалаушылар (Николай Коперник, Галилео Галилей, Джордано Бруно, Иоганн Кеплер).</p> <p>Зерттеу сұрағы</p> <p>Галлей Коперник пен Бруноның тұжырымдарын бекітіп ары қарай қалай дамытты?</p> <p>Зерттеу сұрағы</p> <p>Галилео- Коперник пен Бруноның көзқарастарын қалай растады және дамытты?</p>	

5) 9-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар /Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар тиісті:
Жаңа заманның басталуы	Курсқа кіріспе. XVII ғасырдың ортасындағы Ағылшын революциясы қандай	7.4.2.3 дүниежүзі тарихының жаңа кезеңін сипаттау үшін «жаңа заман» ұғымын қолдану; 7.3.2.1 Батыс Еуропадағы буржуазиялық революциялардың

	маңызға ие болды?	<p>себептерін сипаттау арқылы, орын алған экономикалық және саяси өзгерістерді анықтау;</p> <p>7.1.1.1 «капитал», «буржуазия», «жұмысшы табы» \пролетариат\ ұғымдарын қоғамның әлеуметтік құрылымын түсіндіру үшін қолдану;</p> <p>7.1.2.1 экономикалық және саяси жүйенің өзгеруіне буржуазияның әсерін анықтау</p> <p>(7.1.2.1 жойылды, өйткені болашақ тақырыптарда бұл мақсат айқын ашылады.</p> <p>7.3.2.1 себеп-салдар байланысын анықтауға арналған мета-дағдымен (эмбебап) толықтырылған)</p>
	Өнеркәсіп төңкерісі әлемді қалай өзгертті?	<p>7.4.1.1 себеп-салдарды анықтау арқылы Еуропадағы феодалдық құрылыстан капиталистік шаруашылыққа (мануфактура, фабрика) өту процесін түсіндіру;</p> <p>7.1.1.2 мануфактура, фабрикалардың пайда болуы мен жалдамалы жұмысшы табының қалыптасуы арасындағы байланысты анықтау;</p> <p>7.4.1.2 Статистикалық мәліметтерді салыстыру арқылы Англияның әлемдік жетекші держава ретінде қалыптасуындағы өнеркәсіп төңкерісінің рөлін сипаттау;</p> <p>7.4.2.2 экономикалық және әлеуметтік ерекшеліктерді салыстыра отырып, қоғамның индустрияға дейінгі және индустриялық даму кезеңдерінің арасындағы айырмашылығын анықтау</p>

		(7.4.1.2 түсіндірудің мета-дағдысымен (әмбебап) толықтырылды 7.4.1.1 мақсатты іске асыруды күшейту үшін енгізілген).
XVIII ғасырдағы Үндістан және Ұлыбритания	Ағылшындар саудагерлерден Үндістан билеушілеріне қалай айналды?	7.2.2.1 тарихи оқиғаларды интерпретациялау үшін өнер туындыларын сипаттау; 7.1.1.3 Еуропалық державалардың отаршылдық экспансиясы кезеңіндегі Азия мемлекеттерінің элеуметтік құрылымындағы ерекшеліктерді анықтау (Қытай, Үндістан, Жапония) арқылы, орын алған өзгерістерді анықтау; 7.3.2.6 еуропалық отаршылдық экспансияның Шығыстың дәстүрлі қоғамдарына ықпалын сипаттау; 7.4.1.4 «экспорт», «импорт», «экспансия», «отарлау», «фактория» ұғымдарын қолдану арқылы, тауар-ақша қатынастарының дамуын түсіндіру (7.2.2.1 қарым-қатынас дағдыларымен нығайтылған 7.1.1.3 салыстыру мета- дағдысымен (әмбебап) толықтырылды)
Ағартушылық идеяларының таралуы	Ағартушылық дәуірдің қандай идеялары еуропалық монархтардың қызметінде көрініс тапты?	7.2.1.1 қоғамда дін рөлінің шектелуіне байланысты адамдар өмірінде орын алған өзгерістерді анықтау; 7.2.3.2 Бірнеше тарихи дереккөздерден алынған мәліметтерді талдау арқылы ағартушылық дәуірі идеяларының қоғамдық дамуға әсерін анықтау (7.2.3.2 арнайы soft skills дағдылармен толықтырылды)
	Ағартушылық	7.3.2.7 еуропалық

	идеялар американдықтарға қалай әсер етті?	революциялардың солтүстікамерикалық қоғамның дамуына ықпалын сипаттау; 7.2.3.2 Дүние жүзінің әртүрлі бөліктеріндегі тарихи процестерді салыстыра отырып, Ағарту дәуірі мен еуропалық революциялар идеяларының қоғамдық дамуға әсерін анықтау; 7.3.1.1 тарихи сабақтастық үдерісін бекіте отырып, республикалық жүйенің ерекшеліктерін анықтау; (7.3.2.7 және 7.2.3.2 мақсаттары біріктірілді 7.2.3.2 мета-дағдыларды (әмбебап) салыстыру қосылды. АС 7.3.1.1 «өзгеріс және сабақтастық» тарихи тұжырымдамасымен толықтырылған).
Француз буржуазиялық револю- циясы ның көрінісі	1789-1799 жылдар аралығында Францияда қандай өзгерістер орын алды?	7.3.2.1 орын алған экономикалық және саяси өзгерістерді анықтай отырып, Батыс Еуропадағы буржуазиялық революциялардың себептерін сипаттау; 7.1.2.1 фактілерді пікірлерден ажыратып, экономикалық және саяси жүйені өзгертудегі буржуазияның ықпалын анықтау; 7.1.1.1 «капитал», «буржуазия», «жұмысшы табы» \пролетариат\ ұғымдарын тарихи оқиғаны жан- жақты түсіндіру үшін қолдану (7.3.2.1 себеп-салдар байланыстарын анықтауға арналған мета-дағдымен (әмбебап) толықтырылған 7.1.2.1 мета-дағдымен толықтырылған (әмбебап))
	Неліктен Давид пен Бодридің Марат туралы көзқарастары әртүрлі болды?	7.2.2.1 тарихи оқиғаларды интерпретациялау үшін өнер туындыларын суреттеу, сипаттау; 7.2.2.2 өнердегі негізгі стильдер мен ағымдардың белгілерін (неоклассицизм, романтизм,

		<p>импрессионизм, реализм) анықтау;</p> <p>7.3.1.1 тарихи сабақтастық үдерісін бекіте отырып, республикалық жүйенің ерекшеліктерін анықтау</p> <p>(7.2.2.1 қарым-қатынас дағдыларымен нығайтылған</p> <p>7.2.2.2 мақсаттардың көптігінен жойылды</p> <p>7.3.1.1 «өзгеріс және сабақтастық» тарихи тұжырымдамасымен толықтырылған)</p>
	<p>Наполеон империясы қалай құрылды және оның құлдырау себептері неде болды?</p>	<p>7.2.2.1 тарихи оқиғаларды интерпретациялау үшін өнер туындыларын сипаттау;</p> <p>7.3.2.4 империалистік соғыстардың әлемдік саясаттың өзгеруіне ықпалын бағалау (Наполеон соғыстары мысалында) карта ақпаратын ауызша түрлендіру;</p> <p>7.2.3.2 Ағартушылық дәуір идеяларының қоғамдық дамуға ықпалын анықтау</p> <p>(7.2.2.1 қарым-қатынас дағдыларымен нығайтылған</p> <p>7.3.2.4 коммуникациялық дағдылармен толықтырылған)</p>
<p>XIX ғасырдағы империялар және олардың бақталастығы</p>	<p>Ресей мен Британия Иранға ықпал ету үшін неге бақталас болды?</p>	<p>7.3.2.2 XVIII-XIX ғасырдың ортасындағы халықаралық қатынастардағы өзгерістерді сипаттау арқылы, тарихи оқиғаларға қатысушылардың ұстанымдарын дәлелдеу;</p> <p>7.4.2.1 түрлі мемлекеттердің өнеркәсіптік даму сатысына өту процесінің ерекшеліктерін</p>

		салыстыра отырып, өту әдістерін арқылы бағалау; (7.3.2.2 қарым-қатынас дағдыларымен толықтырылады 7.4.2.1 арнайы дағдымен толықтырылған soft skills)
	Танзимат саясаты Осман империясын күшейтуге әсер етті ме?	7.4.2.1 түрлі мемлекеттердің өнеркәсіптік даму сатысына өту процесінің ерекшеліктерін салыстыра отырып, өту әдістері арқылы бағалау; 7.3.2.2 XVIII-XIX ғасырдың ортасындағы халықаралық қатынастардағы өзгерістерді сипаттау (7.4.2.1 арнайы қосымша дағдымен толықтырылған soft skills)
	Қырым соғысының себептері мен салдары қандай болды?	7.3.2.2 XVIII-XIX ғасырдың ортасындағы халықаралық қатынастардағы өзгерістерді сипаттау арқылы, тарихи оқиғаға қатысушылардың ұстанымдарын бағалау; (7.3.2.2 коммуникациялық дағдылармен толықтырылған)
XIX ғасырдағы Қытай мен Еуропа елдері	Англия және Қытай үкіметтерінің хат алысуынан империализм туралы не біле аламыз?	7.3.2.6 орын алған өзгерістерді салыстыра отырып, еуропалық отаршылдық экспансиясының Шығыстың дәстүрлі қоғамдарына әсерін сипаттау; 7.4.1.4 «экспорт», «импорт», «экспансия», «отарлау», «зауыт» ұғымдарын пайдалана отырып, тауар-ақша қатынастарының дамуын түсіндіру. (7.1.1.3 және 7.2.1.2 мақсаттардың шамадан тыс көп болуына байланысты жойылды 7.3.2.6 мета-дағдыны (әмбебап) салыстыруды қосты)

	<p>Неліктен Апиын соғыстары осы күнге дейін қытай халқының есінде?</p>	<p>7.1.2.1 орын алған өзгерістерді салыстыра отырып, экономикалық және саяси жүйенің өзгеруіне буржуазияның әсерін анықтау; 7.3.2.3 отаршылдық экспансиясының салдарын талдай отырып, 19 ғасырдағы дүниежүзінің саяси картасындағы негізгі өзгерістерді анықтау. (7.3.2.1, 7.2.3.2, 7.2.3.3 және 7.3.2.5 жойылды 7.1.2.1 мета-дағдыларды (әмбебап) салыстыру қосылды Оқушылардың қарым-қатынас және тарихи ойлау дағдыларын дамытуға мүмкіндік беретін 7.3.2.3 қосылды).</p>
<p>Революциялық идеялардың XIX ғасырдағы Еуропаға әсері</p>	<p>1848 ж. революциялар Еуропада қандай саяси идеяларды қалыптастырды?</p>	<p>7.3.2.1 Батыс Еуропадағы буржуазиялық революцияларды сипаттау арқылы, оның себеп-салдарын анықтау ; 7.1.2.1 болған өзгерістерді салыстыра отырып, экономикалық және саяси жүйенің өзгеруіне буржуазияның әсерін анықтау; 7.2.3.2 Ағартушылық дәуір идеяларының қоғамдық дамуға ықпалын анықтау; 7.2.3.3 тарихи дереккөзді зерделеу арқылы К.Маркс көзқарастары мен марксизмнің қоғам өміріне ықпалын түсіндіру; 7.3.2.5 тарихи оқиғаларды түсіндіру үшін «либерализм», «консерватизм», «социализм», «марксизм», «ұлтшылдық» ұғымдарын қолдану (7.3.2.1 себеп-салдар</p>

		байланыстарын анықтауға арналған мета-дағдымен (әмбебап) толықтырылған 7.1.2.1 мета-дағдыларды (әмбебап) салыстыру қосылды 7.2.3.2 жойылды 7.2.3.3 сыни тұрғыдан ойлаудың ерекше дағдысымен толықтырылған – түсіндіру)
	Италия және Германияның бірігу жолдары қаншалықты бір-біріне ұқсас болмады?	7.3.1.4 әртүрлі елдердің бір уақыт кезеңіндегі тарихи оқиғаларын салыстыру арқылы ұлттық мемлекеттердің (Италия, Германия) қалыптасу маңызын анықтау; 7.3.2.5 тарихи оқиғаларды түсіндіру үшін «либерализм», «консерватизм», «социализм», «марксизм», «ұлтшылдық» ұғымдарын қолдану
XIX ғасырдағы Ресейдегі қоғамдық-саяси ойдың дамуы	Неліктен II Александр патша «Халық еркі» ұйымының құрбаны болды?	7.2.3.1 Ресейде жаңа қоғамдық-саяси ағымдардың (халықшылдық, либерализм) пайда болу себептерінің ерекшеліктерін анықтай отырып, олардың мақсаттарын салыстыру; 7.3.1.3 тарихи оқиғаны түсіндіру үшін «басыбайлы құқық», «декабристер», «халықшылдар», «жеке террор», «пролетариат диктатурасы» ұғымдарын қолдану 7.2.2.1 тарихи оқиғаларды интерпретациялау үшін өнер туындыларын суреттеу, сипаттау; (7.2.3.1 мета-дағдыларды (әмбебап) салыстыру қосылды 7.2.2.1 қарым-қатынас дағдыларымен толықтырылған)
XIX ғасырдағы еуропалық отаршыл үстемдік	1857-1859 жылдардағы. Үндістандағы	

	<p>оқиғаларды XIX ғасырдағы британдықтар мен қазіргі кездегі үндістер қалай баяндайды?</p>	<p>7.1.1.3 Еуропалық державалардың отаршылдық экспансиясы кезеңіндегі Азия мемлекеттерінің (Қытай, Үндістан, Жапония) әлеуметтік құрылымындағы ерекшеліктерді анықтау арқылы орын алған өзгерістерге тарихи баға беру;</p> <p>7.4.2.2. экономикалық және әлеуметтік ерекшеліктерді салыстыра отырып, қоғам дамуының индустрияға дейінгі және индустриялық кезеңдері арасындағы айырмашылықтарды анықтау</p> <p>(7.3.2.6 алынып тасталды 7.1.1.3-пен мета-дағды (әмбебап) салыстыруымен толықтырылған Қосылған әмбебап 7.4.2.2)</p>
	<p>Әлемдік отарлау жүйесі қалай қалыптасты?</p>	<p>7.3.2.6 еуропалық отаршылдық экспансияның Шығыстың дәстүрлі қоғамдарына ықпалын сипаттау;</p> <p>7.3.2.3 отаршылдық экспансияның салдарын талдау арқылы XIX ғасырдағы әлемнің саяси картасындағы негізгі өзгерістерді анықтау</p>
<p>Америка Құрама Штаттарының күшеюі</p>	<p>АҚШ-тың батыс бағыттағы аумағы қалай кеңейді?</p>	<p>7.3.1.2 XIX ғасырдағы Америка Құрама Штаттары территориясының кеңею үдерісін сипаттау арқылы, кеңею тәсілдеріне баға беру;</p> <p>(ЦО 7.3.1.2 арнайы soft skills дағдысымен толықтырылған)</p>
	<p>АҚШ-тағы құлдық қалай жойылды?</p>	<p>7.1.2.2 зерттелетін процестің графикалық бейнесін құра отырып, трансатлантикалық құлдықтың ерекшеліктерін анықтау;</p> <p>7.4.2.1 ауысу әдістері арқылы баға</p>

		<p>бере отырып, әртүрлі елдерде қоғам дамуының өнеркәсіптік сатысына көшу процесінің ерекшеліктерін анықтау</p> <p>(7.1.2.2 сыни ойлау – интерпретацияның арнайы дағдыларымен толықтырылған 7.4.2.1 soft skills арнайы дағдыларымен толықтырылған)</p>
	<p>Неліктен АҚШ Тынық мұхитында экспансия жүргізді?</p>	<p>7.4.1.3 АҚШ-ғы капиталистік монополиялардың даму ерекшеліктерін анықтау; 7.3.2.6 Орын алған тарихи өзгерістерді салыстыра отырып, еуропалық отаршылдық экспансияның Шығыстың дәстүрлі қоғамдарына ықпалын сипаттау; 7.2.1.2 миссионерліктің міндеттерін анықтау, оның батыс державаларының экспансиясын кеңейтудегі рөлін айқындау</p> <p>(7.4.1.3 мета- дағдымен (эмбебап) өзгертілген және толықтырылған 7.3.2.6-мен салыстыру мета- дағдысымен (эмбебап) толықтырылған 7.4.2.2 алынып тасталды. 7.2.1.2 себеп-салдарлық байланыстарды бөлу арқылы мета-дағдымен (эмбебап) толықтырылды Тақырып өзгертілді, өйткені ұсынылған тақырып бұрын оқытылған тақырыпты қайталайды)</p>
	<p>"Ірі капиталистік державалардың әлемді аумақтық бөлшектеуі аяқталды"?</p>	<p>7.1.2.1 болған өзгерістерді салыстыра отырып, буржуазияның экономикалық және саяси жүйенің өзгеруіне ықпалын анықтау; 7.3.2.3 отарлық экспансияның салдарын талдай отырып, ХІХ ғасырдағы әлемнің саяси</p>

		картасындағы негізгі өзгерістерді анықтау
Суретшілер мен жазушылардың көзқарасымен XIX ғасырдағы өзгерістерге шолу	XIX ғасырдағы өнер мен әдебиет әлеуметтік әділетсіздікті қалай суреттейді?	7.2.2.2 өнердегі негізгі стильдер мен ағымдарды (неоклассицизм, романтизм, импрессионизм, реализм, декаданс, авангард) анықтау арқылы, олардың пайда болу себептерін түсіндіру; 7.2.2.1 тарихи оқиғаларды интерпретациялау үшін өнер туындыларын пайдалану арқылы, сипаттау (7.2.2.2 өнер бағыттарымен күшейтіліп, себеп-салдарлық байланыстарды бөлу арқылы мета-дағымен (эмбебап) толықтырылады 7.2.2.1 қосылды, ол коммуникативтік дағдымен күшейтілген)
	Эмиль Золяның «Мен айыптаймын!» атты мақаласы сөз құдіретін қалай көрсетеді?	7.2.2.1 тарихи оқиғаларды интерпретациялау үшін өнер туындыларын пайдалану арқылы сипаттай білу; 7.3.2.5 тарихи оқиғаларды түсіндіру үшін «либерализм», «консерватизм», «социализм», «марксизм», «ұлтшылдық» ұғымдарын қолдану (7.2.2.1 қосылды, коммуникативтік дағдымен күшейтілді)
Ғылыми ойдың дамуы	XIX ғасырдағы қай ғылыми жаңалықтың адамдар өміріне ықпалы зор болды?	7.2.4.1 өзгерістер мен сабақтастықты көрсету арқылы адам мен қоғам өміріндегі ғылыми жаңалықтардың маңызын

		талдау; 7.2.1.1 қоғамда дін рөлінің шектелуіне байланысты адамдар өмірінде орын алған өзгерістерді анықтау
--	--	---

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Әлем тарихы» оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген
өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

Қолданыстағы редакция	Ұсынылатын редакция	Негіздеме
<p>Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Әлем тарихы» оқу пәні бойынша жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы</p>		
<p>Қарастырылмаған</p>	<p>5 сыныпқа арналған «Әлем тарихынан әңгімелер» оқу пәнінің базалық мазмұны</p> <p>1. Тарих – бұл өткен және келешек. Біздің еліміздің тарихы және әлем елдерінің тарихы. Клио – тарих музасы.</p> <p>1 бөлім. Өткен туралы білімнің дереккөздері.</p> <p>2. Заттай деректер. Археологиялық қазбалар. Қазбалар кезінде табылған тұрмыс және еңбек құралдары. Қалалар және жерлеулер. Тутанхамон жұмбағы.</p> <p>3. Жазба деректер. Жазу құралдары. Пиктография (суретті хат), иероглиф, сына жазуы, алфавит. Ашурбанипал кітапханасы.</p> <p>4. Ауызша шығармашылық. Мифтер және аңыздар. Ауызекі дерек. Ата баба шежіресі. Ең көне миф – «Гильгамеш жайлы аңыз».</p> <p>5. Адамдардың салт-дәстүрлері. Түрлі тарихи кезеңдердегі тұрмыс пен киім-кешек. Этнология.</p> <p>6. Тарихи уақыт туралы түсінік. Хронология. Тарихи жыл санау. Күнтізбелер. Дәуірлер. Уақыт сызығы.</p>	<p>Жаңа пән: дүние жүзі тарихының пропедевтикалық курсы</p> <p>зщғ5 сыныпқа арналған «Әлем тарихынан әңгімелер» оқу пәні Республикалық тарих мұғалімдерінің шешіміне сәйкес енгізілді.</p>

	<p>7. Тарихи кеңістік туралы түсінік. Топонимика. Жер-су, өзен аттары. Тарихи карта.</p> <p>8. Ақша шығару ісінің дамуы. Әлемдегі ақшалар және ақша айналымы. Рыцарьлық. Елтаңба (герб) элементтері.</p> <p>2 бөлім. Өркениеттер тарихына саяхат.</p> <p>9. Африка. Африкадағы ежелгі адамдар іздері. Олдувэй шатқалындағы жәдігерлер. Африкалық тайпалар.</p> <p>10. Месопотамия. Ирригация жүйесі. Месопотамия қалалары. Шумерлердің абыздары мен құдайлары. Семирамиданың «аспалы бақтары».</p> <p>11. Осман империясы. Империяның өсуі мен қуаттылығы. Әскер. Константинополь – Стамбул. Архитектура.</p> <p>12. Үндістан түбегі. Ұлы Моғолдар империясы. <i>Бабыр және оның немересі Ақбар.</i></p> <p>13. Жапония. Күн құдайы туралы аңыз. Сакураның гүлдену мерекесі – «Ханами». Отарлар әлеміндегі тәуелсіз Жапония.</p> <p>14. Американың байырғы тұрғындары. Үнді тайпалары. Теночтитлан қала-мемлекеті. Жергілікті американдықтар мен еуропалықтар арасындағы соғыстар.</p> <p>15. Шығыс ғылымы. Араб тілді әлем ғалымдары. Ибн Сина. Әл-Фараби. Ұлықбек.</p> <p>16. Шотландия тарихы. Пикттер. Еуропаның солтүстік тайпаларының тұрмыс-тіршілігі. Хизер балы туралы аңыз.</p>	
--	--	--

<p>14. 5-сыныпқа арналған «Дүниежүзі тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) терімшілер-аңшылардан бастап егіншілер мен малшыларға дейін. Адамның пайда болуы туралы теориялар. Адамдардың алғашқы бірлестік формалары: адамдар тобыры, ру, қауым, тайпа және олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтары. Ежелгі адамдардың өмір салты. Иемденуші және өндіруші шаруашылық түрлері (терімшілік, аңшылық, балық аулау, мал шаруашылығы, егіншілік, металл өңдеу, айырбас сауда). "Неолиттік төңкеріс" ұғымы. Ежелгі діни наным-сенімдер. Алғашқы қауымдық өнердің түсінігі және түрлері;</p> <p>2) өзен алқаптарының өркениеттері. Алдыңғы Азия мен солтүстік-шығыс Африканың табиғи жағдайлары. Месопотамия тарихының ежелгі кезеңі: Шумер және Аккад мемлекеттері. Ежелгі өркениеттердің шаруашылық жүйесі мен өнері;</p> <p>3) Ежелгі Египет. Табиғи жағдайлары. Египеттегі мемлекеттің пайда болуы. Пирамидалар құрылысының дәуірі. Ежелгі Египеттің әлеуметтік құрылымы, экономика, діни наным-</p>	<p>6-сыныпқа арналған «Әлем тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) Алғашқы адамдар және қоғам. Африкадағы адамның пайда болуы. Адам және табиғат. Гоминидтер және ең көне адамдар. Тас дәуірінің құралдары. Аңшылар мен терімшілер және оның қоғамы. Ежелгі адамдардың көші-қоны және жаңа жерлерді игеру. Адамдардың жаңа ортаға бейімделуі. Жаңа құралдар мен технологиялар. «Неолиттік революция» ұғымы. Иемденуші және өндіруші шаруашылық түрлері: мал шаруашылығы мен егіншіліктің пайда болуы. Көне діни наным-сенімдер. Алғашқы қауымдық өнердің түсінігі мен түрлері.</p> <p>3) Ежелгі өзенаралық өркениеттері. «Құнарлы жарты айдың» табиғи жағдайлары. Месопотамиядағы қала-мемлекеттер: Шумер және Аккад. Абыздар, әскербасылар мен билеушілері. Алғашқы әулеттер. Шаруашылық жүйесі, мәдениет, діни наным-сенімдер. Саргонның жаулап алуы және алғашқы империя. Вавилон империясы және Хаммурапи заңдары. Инд алқабы өркениеті. Ніл өркениеті: Мысырдың алғашқы патшалығы. Перғауындар. Хуанхэ өзені бойындағы өркениет. Қытайдың өзенаралық әулеттері. Ежелгі Орта Азия.</p>	<p>Мақсатты аудиторияны ң жас ерекшелік деңгейіне сәйкес келмейтін адамның пайда болу теориялары туралы ақпарат алынды. Базалық мазмұнға тақырыптың жалпыланған тұжырымы ұсынылады</p> <p>Мақсаттың тұжырымдамасы өзгертілді. Ұсынылған проблемалық мәселе мазмұнды ашуға көп ықпал етеді. Жаңа тақырыптар енгізілді Білім алушылардың осы өзенаралық мемлекеттердің тарихын тереңірек</p>
--	--	--

<p>сенімдер мен ғылыми білімдері;</p> <p>4) қос дөңгелекті арбалар мен империялар. "Империя" түсінігі. Ежелгі замандағы әскери өнер: соғыс арбалары мен атты әскердің пайда болуы. Жаулаушылық соғыстар мен империялар шекараларының өзгеруі. Таяу және Орта Шығыс империялары. Орталық Азияның ежелгі мемлекеттері. Әлеуметтік ұйымдасу, шаруашылығы мен мәдениеті;</p> <p>5) Ежелгі Үндістан: буддизмнің гүлденуі мен индуизмнің салтанат құруы. Табиғи жағдайлары. Үндістанда мемлекеттің қалыптасуы. Ежелгі Үндістандағы индуизм мен буддизм. Ежелгі Үндістанның әлеуметтік құрылымы (касталық жүйе). Шаруашылығы. Мәдениеті мен ғылыми білімдердің дамуы;</p> <p>6) Ежелгі Қытай. Табиғи жағдайлары. Ежелгі Қытай мемлекетінің қалыптасуы. Конфуций және Лао Цзы ілімдері. Ежелгі Қытайдың саяси, шаруашылық және қоғамдық құрылысы. Ежелгі Қытайдың мәдениеті;</p> <p>7) Ежелгі Грекия. Ежелгі Грекияның географиялық жағдайы. Грекияның ежелгі өркениеттері. Грекиялық қала-мемлекеттер. Афина мемлекеті. Ежелгі Спарта. Ежелгі Грекияның саяси,</p>	<p>өркениеті. Малшаруашылығы қоғамдары. Атқа мінушілер мен дөңгелекті арбалар.</p> <p>4) Ежелгі Мысыр. Орта және Жаңа патшалық. Ежелгі Мысырдың әлеуметтік құрылымы, экономикасы, діни наным-сенімдері және ғылыми білімі.</p> <p>5) Ежелгі Үндістан. Ежелгі Үндістанның әлеуметтік құрылымы (касталық жүйе). Шаруашылығы. Ежелгі Үндістандағы индуизм және буддизм. Мәдениет пен ғылыми білімді дамыту.</p> <p>6) Ежелгі Қытай. Империялардың дүниеге келуі. Учение Конфуций мен Лао Цзы ілімдері. Ежелгі Қытайдың саяси, экономикалық және әлеуметтік құрылымы. Ежелгі Қытайдың мәдениеті.</p> <p>7) Ежелгі Грекия. Гомер кезеңі және архаикалық дәуір. Классикалық кезең. Грекиялық қала-мемлекеттер. Афина мемлекеті. Ежелгі Спарта. Ежелгі Грекияның саяси, шаруашылық және қоғамдық құрылысы. Грек-парсы соғыстары. Александр Македонский империясы.</p> <p>8) Ежелгі Грекия мәдениеті. Ежелгі Грекияның тарихшылары мен философтары. Ежелгі Грекиядағы білім мен ғылым. Ежелгі Грекияның мәдениеті (күнделікті өмірі мен мерекелері, Олимпиада ойындары, діни</p>	<p>зерттеу мақсатында алғашқы өзен өркениеттері туралы ақпарат кеңейтілді. Тақырыптар саны қысқартылды. Египеттің тарихы туралы ғылымды қалпына келтіру мақсатында шамалы түсіндірулер жасалды.</p> <p>Хронологиялық реттілікті қалпына келтіру мақсатында бөлімнің орналасуы өзгертілді</p> <p>Бұл кезең бағдарламада өте үстірт ұсынылғандықтан, Ежелгі Грекия тарихының ерте кезеңі туралы</p>
---	---	---

<p>шаруашылық және қоғамдық құрылысы. Грек-парсы соғыстары. Александр Македонский империясы;</p> <p>8) Ежелгі Грекия мәдениеті. Ежелгі Грекияның тарихшылары мен философтары. Ежелгі Грекиядағы білім мен ғылым. Ежелгі Грекияның мәдениеті (күнделікті өмірі мен мерекелері, Олимпиада ойындары, діни наным-сенімдер, аңыздар мен мифтер, театр, сәулет және мүсін өнері);</p> <p>9) Рим империясының гүлденуі. Апеннин түбегінің табиғи-географиялық ерекшеліктері. Ежелгі Римнің саяси және қоғамдық құрылысы (патшалық басқару және республика кезеңі тұсында). Римнің жаулаушылық соғыстары. Рим империясы. Рим империясындағы басқару жүйесі мен әлеуметтік ұйымдасу. Спартак бастаған құлдар көтерілісі. Шаруашылығы мен тұрмысы. Мәдениет. Империя дағдарысы;</p> <p>10) дәуірлер кезеңіндегі Рим. Христиандықтың пайда болуы. Рим империясындағы алғашқы христиандар. Мемлекеттік басқару жүйесі. Ұлы Константиннің діни реформасы. Ежелгі дүниенің мәдени мұрасы: жазу, әлемнің ғылыми бейнесі, ежелгі Римдегі техниканың дамуы.</p>	<p>наным-сенімдер, аңыздар мен мифтер, театр, сәулет және мүсін өнері).</p> <p>9) Ежелгі Рим. Апеннин түбегінің табиғи-географиялық ерекшеліктері. Ежелгі Римнің саяси және қоғамдық құрылысы (патшалық басқару және ерте республика кезеңі тұсында). Кейінгі республика. Римнің жаулаушылық соғыстары. Рим империясы. Рим империясындағы басқару жүйесі мен әлеуметтік ұйымдасу. Спартак бастаған құлдар көтерілісі. Шаруашылығы мен тұрмысы. Мәдениет. Империя дағдарысы. Христиандықтың пайда болуы. Рим империясындағы алғашқы христиандар. Мемлекеттік басқару жүйесі. Ұлы Константиннің діни реформасы. Рим империясының құлауы. Рим және батыс өркениетінің тамыры.</p> <p>10) Орталық Азия территориясындағы ежелгі қоғамдар. Әлеуметтік ұйым, Орталық Азия тайпаларының шаруашылық жүйесі. Орта Азия аймағына дала көшпенділерінің әсері. Халықтардың ұлы қоныс аударуына жол салған тайпалар. Ұлы Жібек жолының Орталық Азия бөлігі. Ежелгі кезеңдегі Орталық Азия аумағында мәдениет пен діннің дамуы.</p>	<p>ақпарат қосылды.</p> <p>Ежелгі әлем тарихы туралы тұтас түсінік қалыптастыру үшін Батыс Рим империясының құлауы туралы ақпарат енгізілді. Орталық Азия территориясындағы біздің ата-бабаларымыз болып табылатын ежелгі тайпалардың әлемдік тарихтағы орны мен рөлі туралы түсінікті қалыптастыру мақсатында Орталық Азия территориясындағы ежелгі мемлекеттердің даму ерекшеліктер</p>
--	---	---

		ін ашатын тарау қосылды.
<p>15. 6-сыныпқа арналған "Дүниежүзі тарихы" оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) Рим империясының құлауы. Тарихтағы "орта ғасыр" түсінігі. Орта ғасырлар тарихының хронологиялық шеңбері мен кезеңдері. Халықтардың ұлы қоныс аударуы және Батыс Рим империясының құлауы. Византия империясы. Византия мен Түрік қағанатының дипломатиялық қарым-қатынастары. Киев Русінің құрылуы. Киев Русінде христиандықтың қабылдануы;</p> <p>2) феодализм. "Феодализм" түсінігі. Феодалдық шаруашылық түрінің ерекшеліктері. Феодалдық қоғамның әлеуметтік құрылымы. Ортағасырлық қалалар мен өнердің даму ерекшеліктері;</p> <p>3) ислам тарихы. Ислам дінінің пайда болуы. 610 және 1258 жылдар аралығындағы ислам тарихындағы басты оқиғалар. Араб халифаты. Мұсылман әлемі мәдениетінің дамуы;</p> <p>4) крест жорықтары. Крест жорықтарының (1-4 крест жорықтары) себептері, барысы мен салдары. Крест жорықтарынан кейінгі христиандық Еуропа мен</p>	<p>7-сыныпқа арналған «Әлем тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) «Орта ғасырлар» және «феодализм» түсініктерінің мәні</p> <p>Тарихтағы «орта ғасырлар» түсінігі. Орта ғасырлар кезеңдерінің сипаттамасы және оның хронологиялық шеңбері. «Феодализм» түсінігі. Феодалдық шаруашылық түрлерінің ерекшеліктері. Натуралды шаруашылық. Феодалдық қоғамның әлеуметтік құрылымы. Орта ғасырлық сословиелер мен феодалдық саты.</p> <p>2) Шығыс пен Батыстың ерте феодалдық мемлекеттері. Тан әулеті кезіндегі Қытай. Франк мемлекетінің құрылуы және ыдырауы.</p> <p>4) Византия империясы. I Юстинианның реформалары. Византия мен Түрік қағанаты арасындағы дипломатиялық қарым-қатынастары. Византия және Киев Русі.</p> <p>4) Орталық Азиядағы саяси және мәдени қарым-қатынастар. Сасанилік Иран: батыс және шығыс елдерімен дипломатиялық қарым-қатынасы. Түргеш қағанаты: мәдениеттердің қарым-қатынасы және қақтығысы</p> <p>5) Орта ғасырлардағы ислам. Ислам дінінің пайда болуы және таралуы. 610-1258 жылдар</p>	<p>Рим империясының құлауы туралы ақпарат қысқарту, себебі бұл оқиға 5-сынып бағдарламасында қарастырылады.</p> <p>Франк империясы туралы ақпарат дерексіз құрылымдарға емес, феодализмнің ерекшеліктерін мысал арқылы қарастыру</p> <p>Византия империясының билеушісі Юстиниан II туралы ақпарат қосылған.</p> <p>Ислам тарихы</p>

<p>мұсылман әлемі; 5) моңғолдар. Шыңғыс хан. Моңғол империясының құрылуы. Моңғолдардың әскери өнері. Еуразия этносаияси картасының қалыптасуына моңғол шапқыншылықтарының әсері; 6) XIV ғасырдағы - XVI ғасырдың бірінші жартысындағы ортағасырлық еуропалық қоғам. "Қара індет". Франция мен Англиядағы шаруалар көтерілісі. Феодалдық соғыстар (Жүз жылдық соғыс, Ал қызыл және Ақ раушандар соғысы) және Еуропадағы бір орталықтанған мемлекеттердің қалыптасуы. Жанна дАрк; 7) Батыс пен Шығыстағы абсолютизм. Феодалдық мемлекеттің даму кезеңдері. Батыс пен Шығыс мемлекеттеріндегі абсолютизмнің ерекшеліктері (Франция, Ресей, Англия, Қытай, Жапония, Осман империясы). "Парламент", "Бас штаттар", "сейм", "кортес", "Бояр Думасы" ұғымдары; 8) сауда, қолөнер және әлемді игеру. Ұлы Жібек жолы. Халықаралық сауда мен саяхаттар. Қытайдағы Мин әулетіндегі теңіз саяхаттары (Чжен Хе басшылығымен). XV ғасырдың соңы - XVI ғасырдың басындағы Ұлы географиялық ашулар мен олардың салдары. XV</p>	<p>аралығындағы Ислам тарихындағы негізгі оқиғалар. Араб халифатының құрылуы және ыдырауы. Мұсылман әлемі мәдениетінің дамуы.</p> <p>6) Орта ғасырлардағы католик шіркеуі Папа билігінің нығаюы. Крест жорықтары: себептері, барысы және салдары (1-4 крест жорықтары негізінде). Крест жорықтарынан кейінгі христиандық Еуропа және мұсылман әлемі.</p> <p>7) Араб халифатының ыдырауы мен Моңғол империясының құрылуы кезеңі аралығындағы Орталық Азияда мемлекеттердің құрылуы мен қарым-қатынасы. Саманидтер мемлекеті (875-999) Ғазнауилер мемлекеті (961-1086) Ұлы Селжұқтар империясы (1038-1157) Хорезмшах мемлекеті (1077-1231)</p> <p>8) Шыңғыс хан империясының құрылуы Монғолдардың тарихи аренаға шығуы. Моңғолдардың әскери өнері. Еуразияның этносаияси картасының қалыптасуына моңғолдардың жорықтарының әсері.</p> <p>9) Ортағасырлық қалалар – қолөнер, сауда және мәдениет орталықтары Батыс Еуропадағы ортағасырлық қалалардың және ортағасырлық өнердің даму ерекшеліктері.</p>	<p>бөлімінде ортағасырлық Шығыс мәдениеті тақырыбы қарастырылады.</p> <p>Бірқатар тақырыптар оқу процесін гуманизациялау мақсатында нақты тарихи тұлғалардың есімдерін көрсетумен нақтыланды.</p> <p>Араб халифатының ыдырауы мен Моңғол империясының құрылуы кезеңі аралығындағы Орталық Азияда мемлекеттердің құрылуы мен қарым-қатынасы тарауы енгізілді. Қазақстан тарихы мен бірізділікті сақтау мақсатында шыңғыс хан империясы туралы</p>
--	--	--

<p>ғасырдағы Америка халықтары. Алғашқы отарлық империялар (Португалия, Испания);</p> <p>9) Қайта өрлеу дәуірі. Батыс Еуропадағы қайта өрлеу дәуірінің мәдениеті. Гуманистер идеялары. Шығыстың ортағасырлық мәдениеті;</p> <p>10) Реформация. Реформация себептері мен оның Еуропа елдеріндегі таралуы. Мартин Лютер наразылығының тарихи маңызы;</p> <p>11) ғылыми революция. Әлемнің қазіргі ғылыми бейнесінің негізін қалаушылар және олардың ізбасарлары (Николай Коперник, Галилео Галилей, Джордано Бруно, Иоганн Кеплер).</p>	<p>Шығыстағы ортағасырлық қалалар мен ортағасырлық өнердің даму ерекшеліктері.</p> <p>11) Халықаралық сауда: құрлықтан теңізге дейінгі сауда жолдары</p> <p>Ұлы Жібек жолы: дипломатиялық және мәдени қатынастардың дамуы. Халықаралық сауда және саяхат. Қытайдағы Мин әулетінің теңіз саяхаттары (Чжен Хе басқарған). Қазақстан аумағындағы Жібек жолының тармақтарының халықаралық сауда мен мәдениеттің жандануындағы орны.</p>	<p>қосымша материалдар енгізілді.</p> <p>Ортағасырлық қалалар – қолөнер, сауда және мәдениет орталықтары бойынша Батыс пен Шығыстағы ортағасырлық өнердің даму ерекшеліктері қосылды.</p>
<p>16. 7-сыныпқа арналған "Дүниежүзі тарихы" оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) жаңа заманның басталуы. Курсқа кіріспе. "Жаңа заман" түсінігі, оның мәні мен кезеңдері. XVII ғасырдағы ағылшын бұржуазиялық революциясы. Дәстүрлі өркениет дағдарысы және Англияда XVII ғасырда жаңа қоғамның пайда болуы. Мануфактура, фабрикалардың пайда болуы және жалдамалы жұмысшы табының қалыптасуы.</p>	<p>8-сыныпқа арналған «Әлем тарихы» оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>I Бөлім. Сауда, қолөнер және әлемді игеру.</p> <p>1.Шығыстық ренессанс. Шығыстың ортағасырлық мәдениетінің ерекшеліктері. Орталық Азиядағы мәдени өрлеу. Шығыс ренессансы және оның мәдени мұрасы. Осы кезеңдегі саяси, заң ғылымдар, жаңа әдебиет пен өнер, медицина, философия, жаңа эстетикалық сананың пайда болуы. Фергани, Фараби, Фирдоуси, Әбу Әли</p>	<p>8- сыныптың «Әлем тарихы» оқу пәнінің базалық мазмұнына өзгерістер енгізу,</p>

<p>Өнеркәсіп төңкерісі: мәні, маңызы және салдары. Феодалдық құрылыстан капиталистік шаруашылыққа өту. Индустриалды қоғамның элеуметтік-экономикалық және саяси құрылымының ерекшеліктері;</p> <p>2) XVIII ғасырдағы Үндістан және Ұлыбритания. Ұлы Моғолдар империясының дағдарысы және күйреуі. Еуропалық мемлекеттердің Ост-Үнді компаниясы. Франция мен Ұлыбританияның Үндістанға үстемдік жүргізудегі бәсекелестігі. Британ отарлық империясының құрылуы. XVIII ғасырдағы Үндістанның элеуметтік-экономикалық жағдайы;</p> <p>3) Ағартушылық идеяларының таралуы. Ағартушылық кезеңінің қайраткерлері. "Ағартушылық абсолютизмі". Еуропа мен Солтүстік Америкадағы революциялық процестердің таралуындағы ағартушылық идеялардың рөлі. Солтүстік Америкадағы Британ отарлары. Отар елдердің элеуметтік-экономикалық дамуы. Тәуелсіздік үшін күрес және Америка Құрама Штаттарының құрылуы. "Тәуелсіздік декларациясы";</p> <p>4) Француз бұржуазиялық революциясының көрінісі. Француз абсолютизмнің дағдарысы. Француз бұржуазиялық</p>	<p>ибн Сина, Бируни, Ұлықбек, Бабыр, Низами, Навои, Алишер, Джами жасаған ғылыми жаңалықтары</p> <p>2. Ұлы географиялық ашулар мен олардың салдары. XV ғасырдың соңы - XVI ғасырдың басындағы Ұлы географиялық ашулар мен олардың салдары. Колумбтың келуіне дейінгі Америка халықтары. Алғашқы отарлық империялар (Португалия, Испания).</p> <p>II Бөлім. Шыңғысхан империясының ыдырауы және жаңа мемлекеттердің құрылуы. Жошы ұлысының құрылуы: батыс пен шығыс елдерінің тарихына ықпалы. Шағатай ұлысының құрылуы және оның Орталық Азия тарихына ықпалы. Юань империясы және Қытайдың дамуы. Ирандағы Елхандар және мұсылман әлемі.</p> <p>III бөлім. XIV- ғасырдың соңы мен XV ғасырдың бірінші жартысындағы ортағасырлық еуропалық қоғам.</p> <p>XIV ғасырдағы - XVI ғасырдың бірінші жартысындағы ортағасырлық еуропалық қоғам. «Қара індет». Франция мен Англиядағы шаруалар көтерілісі. Феодалдық соғыстар (Жүз жылдық соғыс, Ал қызыл және Ақ раушандар соғысы) және Еуропадағы бір орталықтанған мемлекеттердің қалыптасуы. Жанна д'Арк.</p> <p>IV Бөлім. Осман империясы</p> <p>Осман империясы. Осман</p>	<p>өйткені бұл кезең осы жас ерекшелігі үшін өте күрделі. Осы кезеңдегі саяси процестер мен оқиғалар туралы неғұрлым толық түсінік қалыптастыру мақсатында «Шығыс ренессансы», «Шыңғысхан империясы» сияқты кейбір маңызды тақырыптар, ұғымдар мен құжаттарды енгізу. Қазақстан тарихы мен біріншілік сақтау мақсатында шыңғысхан империясы туралы қосымша материалдар енгізілді. Тарихшылар съезінде қабылданған шешімге сай енгізілді.</p>
---	---	--

<p>революциясының негізгі оқиғалары. Ағартушылық идеялардың қоғамдық санаға әсері. Ағартушылық пен революция кезеңіндегі Франция мәдениеті. Республикалық құрылыстың ерекшеліктері. Наполеон Бонапарттың ішкі және сыртқы саясаты. Антифранцуздық коалициялар. Құрлықтық блокада. Наполеонның Ресейге басып кіруі. Наполеон империясының күйреуі;</p> <p>5) XIX ғасырдағы империялар және олардың бәсекелестігі. Ұлыбритания мен Ресейдің Иранға ықпал ету бәсекелестігі. Осман империясының саяси және әлеуметтік-экономикалық даму ерекшеліктері. Танзимат реформасы: мақсаттары мен нәтижелері. XVIII ғасырдың II - жартысындағы Осман империясының әлсіреуі: ішкі және сыртқы саясат. XIX ғасырдың бірінші жартысындағы халықаралық қатынастар жүйесіндегі Ресей. Қырым соғысының себептері мен салдары;</p> <p>6) XIX ғасырдағы Қытай мен Еуропа елдері. Цин династиясының оқшаулану саясаты мен еуропалықтардың сауда, дипломатиялық миссиялары. Апиын соғыстары: себептері мен салдары. Ихэтуандар көтерілісі ("боксерлер" көтерілісі). Еуропалық</p>	<p>империясының орталықтандырылғын басқару жүйесі. Осман империясының құрылуы мен гүлденуі. Мехмет II және сұлтан Сүлеймен I кануни.</p> <p>V Бөлім. Халықаралық қатынастар. XVI- XVII ғасырдың 1-жартысындағы Халықаралық қатынастар. XVI ғасырдың 1-жартысындағы Африка халықтары кейінгі орта ғасырлардағы халықаралық қатынастардың қалыптасуы мен дамуы.2.сағ</p> <p>VI Бөлім. Батыс пен Шығыстағы абсолютизм. Батыс пен Шығыстағы абсолютизм. Феодалдық мемлекеттің даму кезеңдері. таптық-өкілдік монархия. Батыс пен Шығыс мемлекеттеріндегі абсолютизмнің ерекшеліктері (Франция, Англия (Генрих VIII Тюдор), Қытай, Жапония, Үндістан (Ұлы Моғолдар империясы).</p> <p>VII. Қайта өрлеу дәуірі. Қайта өрлеу дәуірі. Батыс Еуропадағы қайта өрлеу дәуірінің мәдениеті. Гуманистер идеялары.</p> <p>VIII. Реформация. Реформация. Реформацияның себептері және оның Еуропаға таралу себептері. Мартин Лютер наразылығының тарихи маңызы. Еуропадағы реформациялармен күрес және реформация қорытындылары. реформация. Реформацияның себептері мен маңызы және оның Еуропа елдеріндегі таралуы.</p>	<p>Бірқатар тақырыптар оқу процесін гуманизация лау мақсатында нақты тарихи тұлғалардың есімдерін көрсетумен нақтыланды. Қайта өрлеуге арналған бөлімде Шығыс мәдениетіне баса назар аударылған.</p> <p>Реформация бөліміне орта ғасырдың аяғында болған процестер туралы неғұрлым толық және</p>
--	--	---

<p>мемлекеттердің Қытайды "ықпал ету аймақтарына" бөлуі. Жартылай отар Қытайдың әлеуметтік-экономикалық жағдайы. "Миссионерлік", "экспансия", "фактория", "отарлау" түсініктері;</p> <p>7) революциялық идеялардың XIX ғасырда Еуропаға таралуы. Мемлекеттердің саяси және әлеуметтік-экономикалық жағдайы (Германия, Италия). Либералдық және демократиялық қозғалыс. Марксизмнің қалыптасуы мен таралуы. Еуропадағы 1848 жылғы буржуазиялық революциялар. Франко-Пруссия соғысы және Германияның бірігуі. Италияның бірігуі;</p> <p>8) XIX ғасырдағы Ресейдегі қоғамдық-саяси ойдың дамуы. Әлеуметтік-экономикалық даму. Ресей самодержавиясының ерекшеліктері. Ресейдегі азаттық қозғалыстың үш кезеңі. Декабристер көтерілісі. II Александр императордың реформалары. Халықшылдардың қозғалысы. Ресейдегі марксизмнің таралуы мен В.И. Лениннің революциялық қызметінің басталуы;</p> <p>9) XIX ғасырдағы еуропалық отарлық үстемдік. 1857-1859 жылдардағы Үндістандағы ұлт-азаттық көтеріліс (сипайлар көтерілісі). Үндістанды</p>	<p>Мартин Лютер және Жан Кальвин. Контрреформация. IX Бөлім. Ғылыми төңкеріс. Кейінгі орта ғасырдағы ғылымның дамуы. Зайырлылық және әлемге көзқарастардың өзгеруі. Әлемнің қазіргі ғылыми бейнесінің негізін қалаушылар (Ұлықбек, Николай Коперник, Галилео Галилей, Джордано Бруно, Иоганн Кеплер).</p>	<p>сенімді көріністі қалыптастыр у үшін реформацияға қарсылық туралы ақпарат енгізілді.</p>
---	--	---

<p>басқарудағы өзгерістер. XIX ғасырдың соңында әлемдік отарлық жүйенің қалыптасуы;</p> <p>10) Америка Құрама Штаттарының күшеюі. Америка Құрама Штаттарының "Айқын болашақ" идеясы және АҚШ территориясының ұлғаюы. Қиыр шығыстық саясат. "Жапонияны ашу". Трансатлантикалық құл саудасы. 1861-1865 жылдардағы азамат соғысы. Америка Құрама Штаттарындағы құлдың жойылуы. Өнеркәсіптің өркендеуі және әлеуметтік-экономикалық даму;</p> <p>11) суретшілер және жазушылар көзқарастарымен: XIX ғасырдағы өзгерістерге шолу. XIX ғасырдағы өнер және оның бағыттары. Әдебиет пен өнер. Өнердегі әлеуметтік әділетсіздіктің суреттелуі (Э. Золя, А.Н.Радищев, А. Құнанбаев, Ч. Диккенс, Ф. М. Достоевский);</p> <p>12) ғылыми ойдың дамуы. XIX ғасырдың ғылыми жаңалықтары (Ч. Дарвин, Г. Мендель және тағы басқалар).</p>		
<p>17. 8-сыныпқа арналған "Дүниежүзі тарихы" оқу пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1) XX ғасырдың басындағы әлем. XX ғасырдың басына қарай әлемнің аумақтық бөлінуі және мемлекеттердің саяси құрылымы.</p>	<p>9-сыныпқа арналған «Әлем тарихы» пәнінің базалық білім мазмұны келесі тараулардан тұрады:</p> <p>1. Жаңа заманның басталуы. Курсқа кіріспе. «Жаңа заман» түсінігі, оның мәні мен кезеңдері. Ағылшын революциясы. Дәстүрлі өркениет дағдарысы және Англияда XVII</p>	<p>Шетел тарихнамасы н негізге ала отырып, Ағылшын революциясы деп өзгертілді.</p>

<p>Индустриалды қоғамнан ақпараттық қоғамға. Ғылыми-техникалық прогресс. Өнер стильдерінің әлеуметтік себептілігі (модерн, символизм, реализм, авангардизм);</p> <p>2) Бірінші дүниежүзілік соғыс: себептері мен салдары. XX ғасырдың басындағы жетекші капиталистік мемлекеттер арасындағы қарама-қайшылықтар. Бірінші дүниежүзілік соғыстың себептері.</p> <p>1914-1918 жылдардағы негізгі соғыс қимылдары. Соғыс жылдарындағы әскери стратегиялардың, ғылым мен техниканың дамуы. Германия мен оның одақтастарының жеңілуі. Компьен бітімі. Соғыстың салдары.</p> <p>Париж бітім конференциясы. Әлемнің саяси картасының өзгеруі. Империялардың күйреуі. Мандаттық жүйе. Ұлттар Лигасының құрылуы және қызметі. Вашингтон конференциясы. Версаль-Вашингтон жүйесінің қарама-қайшылығы мен әлсіздігі;</p> <p>3) 1917 жылғы Ресейдегі революциялар. Ресей империясындағы 1917 жылғы революциялық оқиғалар. Саяси күштердің күресі. Большевиктердің билік басына келуі. Кеңес үкіметінің алғашқы декреттері. "Еңбекшілер құқығы туралы Декларация". Азамат соғысы және шетел</p>	<p>ғасырда жаңа қоғамның пайда болуы. Мануфактура, фабрикалардың пайда болуы және жалдамалы жұмысшы табының қалыптасуы. Өнеркәсіп төңкерісі: мәні, маңызы және салдары. Феодалдық құрылыстан капиталистік шаруашылыққа өту. Индустиалды қоғамның әлеуметтік-экономикалық және саяси құрылымының ерекшеліктері;</p> <p>2. XVIII ғасырдағы Үндістан және Ұлыбритания. Ұлы Моғолдар империясының дағдарысы және күйреуі. Еуропалық мемлекеттердің Ост-Үнді компаниясы. Франция мен Ұлыбританияның Үндістанға үстемдік жүргізудегі бәсекелестігі. Британ отарлық империясының құрылуы. XVIII ғасырдағы Үндістанның әлеуметтік-экономикалық жағдайы;</p> <p>3. Ағартушылық идеяларының таралуы. Ағартушылық кезеңінің қайраткерлері. «Ағартушылық абсолютизмі». Еуропа мен Солтүстік Америкадағы революциялық процестердің таралуындағы ағартушылық идеялардың рөлі. Солтүстік Америкадағы Британ отарлары. Отар елдердің әлеуметтік-экономикалық дамуы. Тәуелсіздік үшін күрес және Америка Құрама Штаттарының құрылуы. «Тәуелсіздік декларациясы»;</p> <p>4. Француз бұржуазиялық революциясының көрінісі. Француз абсолютизмнің дағдарысы. Француз</p>	<p>Шетел тарихнамасын негізге ала отырып, Француз революциясы деп өзгертілді.</p>
--	--	---

<p>интервенциясы. "Әскери коммунизм" саясатынан жаңа экономикалық саясатқа көшу. Кеңестік Социалистік Республикалар Одағының құрылуы. Әміршіл-әкімшіл жүйенің қалыптаса бастауы;</p> <p>4) Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Азия елдері. Осман империясында сұлтан билігінің жойылуы және шетел интервенттеріне қарсы күресі. Мұстафа Кемалдың (Ататүрік) тарихи рөлі. Түркия – зайырлы мемлекет.</p> <p>Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Қытай. Гоминьдан қызметі. Азамат соғысы. Синьхай революциясы. Сунь Ятсен – Қытайдың уақытша президенті. Чан Кайши үкіметінің саясаты. Біртұтас майдан мәселесі.</p> <p>Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Жапония. "Танака меморандумы" және басқыншылық саясат. "Антикоминтерндік пакт" пен "Үштік пакт". Жапонияның Қытайдағы және Оңтүстік-Шығыс Азия елдеріндегі басқыншылық саясаты.</p> <p>М. Гандидің Үндістан тәуелсіздігіне қол жеткізудегі көзқарастары;</p> <p>5) әлемдік экономикалық дағдарыстың себептері мен салдары. "Гүлдену" кезеңіндегі Америка Құрама Штаттарының экономикалық және саяси дамуы. Дүниежүзілік экономикалық дағдарыс және оның салдары.</p>	<p>революциясының негізгі оқиғалары. Ағартушылық идеялардың қоғамдық санаға әсері. Ағартушылық пен революция кезеңіндегі Франция мәдениеті. Республикалық құрылыстың ерекшеліктері. Наполеон Бонапарттың ішкі және сыртқы саясаты. Антифранцуздық коалициялар. Құрлықтық блокада. Наполеонның Ресейге басып кіруі. Наполеон империясының күйреуі;</p> <p>6. XIX ғасырдағы империялар және олардың бәсекелестігі. Ұлыбритания мен Ресейдің Иранға ықпал ету бәсекелестігі. Осман империясының саяси және әлеуметтік-экономикалық даму ерекшеліктері. Танзимат реформасы: мақсаттары мен нәтижелері. XVIII ғасырдың II - жартысындағы Осман империясының әлсіреуі: ішкі және сыртқы саясат. XIX ғасырдың бірінші жартысындағы халықаралық қатынастар жүйесіндегі Ресей. Қырым соғысының себептері мен салдары;</p> <p>6. XIX ғасырдағы Қытай мен Еуропа елдері. Цин династиясының оқшаулану саясаты мен еуропалықтардың сауда, дипломатиялық миссиялары. Апиын соғыстары: себептері мен салдары. Ихэтуандар көтерілісі («боксерлер» көтерілісі). Еуропалық мемлекеттердің Қытайды «ықпал ету аймақтарына» бөлуі. Жартылай отар Қытайдың әлеуметтік-</p>	<p>Бөлім XX ғасыр тарихына қисынды көшу мақсатында жаңа редакцияға қосылды. Тақырып 9-сыныптағы дәстүрлі қоғам дағдарысы мен индустриалды қоғамды құру мәселесін қорытындылайды. Жаңа редакцияға заманауи дәуірде қоғамда болып жатқан өзгерістерді бағалауға көмектесетін өнер стильдері қосылды.</p>
---	---	--

<p>Франклин Рузвельттің "Жаңа бағыты". Соғысаралық Америка Штаттарының саясаты. Францияның, әлемдік дағдарыстан шығу жолдары;</p> <p>б) еуропа елдеріндегі тоталитарлық режимдер. И.В. Сталин және Кеңестік Социалистік Республикалар Одағындағы тоталитаризм. Индустрияландыру. Ұжымдастыру. Коғамның құрылымы. 1937-1938 жылдардағы жаппай саяси репрессиялар. ГУЛАГ жүйесі. XX ғасырдың 30-жылының соңындағы Кеңес үкіметінің сыртқы саясаты. Социалистік реализм.</p> <p>Соғыстан кейінгі Италия. Фашистік ұйымның пайда болуы. Фашистердің билікке келуі. Фашизмге қарсы демократиялық күштердің күресі. "Маттеотти дағдарысы". Б. Муссолини үкіметінің ішкі және сыртқы саясаты.</p> <p>Германия. 1918-1919 жылдардағы революциялық үдерістер. Веймар республикасы. Соғыс салдары, экономикалық және саяси дағдарыстар. Фашистік партия және тоталитарлық режимнің орнығуы. Ұлтшылдар партиясының әлеуметтік-экономикалық саясаты. Үшінші Рейхтің</p>	<p>экономикалық жағдайы. «Миссионерлік», «экспансия», «фактория», «отарлау» түсініктері;</p> <p>7. революциялық идеялардың XIX ғасырда Еуропаға таралуы. Мемлекеттердің саяси және әлеуметтік-экономикалық жағдайы (Германия, Италия). Либералдық және демократиялық қозғалыс. Марксизмнің қалыптасуы мен таралуы. Еуропадағы 1848 жылғы буржуазиялық революциялар. Франко-Пруссия соғысы және Германияның бірігуі. Италияның бірігуі;</p> <p>8. XIX ғасырдағы Ресейдегі қоғамдық-саяси ойдың дамуы. Әлеуметтік-экономикалық даму. Ресей самодержавиясының ерекшеліктері. Ресейдегі азаттық қозғалыстың үш кезеңі. Декабристер көтерілісі. П. Александр императордың реформалары. Халықшылдардың қозғалысы. Ресейдегі марксизмнің таралуы мен В.И. Лениннің революциялық қызметінің басталуы;</p> <p>9. XIX ғасырдағы еуропалық отарлық үстемдік. 1857-1859 жылдардағы Үндістандағы ұлт-азаттық көтеріліс (сипайлар көтерілісі). Үндістанды басқарудағы өзгерістер. XIX ғасырдың соңында әлемдік отарлық жүйенің қалыптасуы;</p> <p>10. Америка Құрама Штаттарының күшеюі. Америка Құрама Штаттарының «Айқын болашақ» идеясы және АҚШ территориясының ұлғаюы. Қиыр шығыстық саясат. «Жапонияны</p>	<p>Жаңа редакцияда XX ғасырда ғылым саласында зор үлес қосқан ғалымдардың есімдері қосылды.</p>
---	--	---

<p>жүргізген сыртқы басқыншылық саясаты.</p> <p>Бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Францияның дамуы. Әлемдік экономикалық дағдарыс және оның Франциядағы салдары. Франциядағы фашизмнің жеңілу себептері. Халықтық майдан үкіметі.</p> <p>Соғысаралық кезеңдегі Испания. Буржуазиялық-демократиялық революция. Халықтық майданның жеңісі. Азамат соғысы және 1936-1939 жылдардағы фашистік интервенция. Ф. Франко диктатурасының орнауы;</p> <p>7) Екінші дүниежүзілік соғыс: себептері мен салдары. Екінші дүниежүзілік соғыстың себептері. Мюнхен келісімі, Молотов-Риббентроп пактісі, Антифашистік коалиция, Ленд-лиз заңының қабылдануы, "Үлкен үштік".</p> <p>Екінші дүниежүзілік соғыстың басталуы. Германияның Батыс Еуропа елдерін басып алуы. Балқан түбегі, Солтүстік Африкадағы соғыс қимылдары. Басып алынған аумақтарда орнатылған фашистік "Жаңа тәртіп". Жапонияның Перл-Харборға шабуылы және Америка Құрама Штаттарының соғысқа кірісуі. Соғыс барысындағы түбегейлі бетбұрыс. "Екінші майдан" ашу мәселесі.</p> <p>Фашистік Германияға қарсы кеңес халқының Ұлы Отан</p>	<p>ашу». Трансатлантикалық құл саудасы. 1861-1865 жылдардағы азамат соғысы. Америка Құрама Штаттарындағы құлдықтың жойылуы. Өнеркәсіптің өркендеуі және әлеуметтік-экономикалық даму;</p> <p>11) 19 ғасырдың соңы -20 ғ.басындағы империалистік соғыстар. Ағылшын-бур соғыстары, испан-американ соғысы. Ұлы державалар арасындағы дүниежүзін аумақтық бөлінуінің аяқталуы, олардың арасындағы қайшылықтың тереңдей түсуі. Әскери-саяси блоктардың құрылуы.</p> <p>12.суретшілер және жазушылар көзқарастарымен: XIX-XXғ.ғ басындағы өзгерістерге шолу. XIX ғасырдағы өнер және оның бағыттары. Әдебиет пен өнер. Өнердегі әлеуметтік әділетсіздіктің суреттелуі (Э. Золя, А.Н.Радищев, А. Құнанбаев, Ч. Диккенс, Ф. М. Достоевский), Реализм, декаданс, авангард.</p> <p>ғылыми ойдың дамуы. XIX – XXғ.ғ.басындағы ғылыми жаңалықтары (Ч. Дарвин, Г. Мендель, Р.Дизель, П.Кюри және М.Склодовска-Кюри және тағы басқалар).</p>	
--	--	--

<p>соғысы. Екінші дүниежүзілік соғыстың қорытындылары мен салдары; 8) XX ғасырдың бірінші жартысындағы мәдениет және ғылым. Мәдениет дамуының ерекшелігі. Көпшілік мәдениет. Қоғамдағы дін рөлінің өзгеруі. XX ғасырдың бірінші жартысындағы жаратылыстану, қоғамдық ғылымдар, техника мен өндірістегі маңызды жаңалықтар мен жетістіктер.</p>		
--	--	--

Еліміздің мектептерінде «Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзілік тарих» атты екі дербес оқу пәні оқытылады. «Дүниежүзілік тарих» пәні бойынша шет елдердің (немесе

Қазақстаннан басқа, әлемнің барлық елдерінің) тарихы оқытылады. «Дүниежүзілік тарих» атауы пәннің нақты мазмұнын көрсетпейді, себебі оқушыларда Қазақстан тарихы дүниежүзілік тарихтың бөлігі емес, ол ерекше деген жалған түсінік қалыптасады. Сондықтан жұмыс тобы шешімімен аталған пәнді «Әлем тарихы» деп атау ұсынылады.

«Әлем тарихы» оқу пәні үшін жаңа бағдарламаны әзірлеу мен материалды іріктеудің негізіне мынадай принциптер негізге алынды:

1. Тарихи процесті зерттеудің хронологиялық және логикалық бірізділігін (реттілігін) сақтау.

2. Оқу материалын саясаттандырудан, тарихты детерминистік тұрғыдан талдаудан, тарихтағы әскери қақтығыстар, соғыстар мен жорықтар, тап күресі мен зорлық-зомбылықтың рөлін асыра бағалаудан бас тарту. Мұның орнына қазақ халқы мен әлемнің басқа халықтарының материалдық және рухани мәдениетінің дамуындағы жетістіктерді көрсету қажет.

3. Моноцентризмнен бас тарту. Шағын немесе үлкен екеніне қарамастан, кез келген ұлт адамзат өркениетінің дамуына нақты үлес қосатынын көрсету қажет. Бұған бір аумақты, бір елді немесе бір ұлтты адамзаттың нақты кезеңде дамуының негізгі үрдісін анықтайтын қандай да бір жаңа үдеріс, құбылыс немесе оқиғаның үлгілік мысалы ретінде көрсету арқылы қолжеткізуге болады.

4. Жастардың бойына толеранттылық қасиетін, діни көзқарастардың теңдігі туралы идеяны, басқа ұлттардың мәдениеті мен дәстүрлеріне деген құрметті дарыту. Бұл үшін Еуразия далсының орталығындағы ашық әрі толерантты ортаны қалыптастырудың негізділігі мен себептерін анықтап,

көрсету; сонымен қатар жас буынды әлемнің басқа ұлттарының тарихы және дүниежүзілік мәдениеттің ұлы үлгілерімен таныстыру қажет. Сондай-ақ, парламентаризм, демократия, зайырлы сана мен еркін ойлаудың қалыптасу процесінің қалай болғанын, зайырлы мемлекет, құқықтық мемлекет, шет елдердегі азаматтық қоғамның қалай пайда болғанын көрсету қажет.

5. Қазақстан мен шет елдер тарихының күрделі, дискуссиялық мәселелерін қатаң ғылыми тұрғыдан талдау. Ірі тарихи оқиғалар мен құбылыстарды, тарихи тұлға қызметтерін бағалауда қатал идеологиялық ұстанымнан бас тарту.

6. Пән мазмұны аясында Қазақстан аумағында қалалық мәдениет пен егіншілік шаруашылығының ерте пайда болуы, олардың мал шаруашылығы және көшпеді тұрмыспен өзара байланысы туралы идеяны көрсету.

8. Тарихтың ұғымдық-категориялық аппаратына өзгерістер енгізу, формациялық теориясына негізделген терминологиялық базадан бас тарту.

«Әлем тарихы» пәнін оқу оқушыларда тарихи сананың, мәдени-идеологиялық плюрализм құндылықтарының қалыптасуына, тарихи процесс логикасын, тарихи дамудың бейсызықтық сипатын түсінуге септігін тигізеді. Дүниежүзілік тарих білім алушыларды көне дәуірден қазіргі заманға дейінгі адамзат қоғамының тарихында болған негізгі және едәуір маңызды оқиғалармен, әлем ұлттары мәдениетінің әртүрлілігімен таныстырады, қоршаған ортаны ғылыми тұрғыдан қабылдау дағдыларын қалыптастырады, сонымен қатар өзінің тарихи тамырларын және Отанының дүниежүзілік-тарихи процестегі орнын түсінуге көмектеседі. «Әлем тарихы» тарихи қоғамдардың даму мазмұнын ашатын саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени-рухани үдерістер туралы білімдерді кешенді меңгеруге бағытталған.

«Әлем тарихы» пәнінен меңгерілетін білім мазмұны бойынша метапәндік құзыреттіліктер енгізілді.

Пәннің базалық мазмұн бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізілді. 6-сынып бойынша:

Базалық мазмұнға кіріспе бөлімі қосылды. Бұл тарихты оқыту, негізгі тұжырымдамалық аппарат, тарихи карта, уақыт лентасын жөнінде түсінік береді. Білім алушының жас ерекшелігіне сәйкес келмейтін адамның пайда болу теориялары туралы ақпарат қысқартылды.

Мысыр мен Ежелгі Қытай тарихына қатысты тақырыптар тақырыпшалармен толықтырылды.

Ежелгі Грекия тарихының ерте кезеңі туралы ақпарат қосылды. Ежелгі әлем тарихы туралы тұтас түсінік қалыптастыру үшін Батыс Рим империясының құлауы туралы ақпарат енгізілді.

Ежелгі қазақ тарихының әлемдік тарихтағы орны мен рөлі туралы түсінікті қалыптастыру мақсатында пән мазмұны Қазақстан аумағында ежелгі мемлекеттердің даму ерекшеліктерін ашатын тараумен толықтырылды.

7-сынып бойынша:

Рим империясының құлауы туралы ақпарат қысқартылды, өйткені бұл оқу материалы 6-сынып бағдарламасында қарастырылады.

Феодализмнің ерекшеліктерін мысал арқылы қарастыру үшін Франк империясы тақырыбы енгізілді.

Византия империясының билеушісі Юстиниан II туралы тақырып енгізілді. Ислам тарихы бөлімінде ортағасырлық Шығыс мәдениеті тақырыбы қарастырылады. Византия мен Осман империясының тарихы туралы тақырыптар жеке көрсетілген.

Тақырыптар оқу процесін гуманизациялау мақсатында нақты тарихи тұлғалардың есімдерін көрсетумен нақтыланды. Қайта өрлеуге арналған бөлімде Шығыс мәдениетіне баса назар аударылған.

Реформация бөліміне орта ғасырдың аяғындағы тарихи процестер туралы нақты оқиғаларды сипаттау үшін реформацияға қарсылық туралы ақпарат енгізілді.

8 сынып бойынша:

Жаңа заман кезеңдегі саяси процестер мен оқиғалар туралы білім алушылардың толық түсінігін қалыптастыру мақсатында «Мэйджи революциясы», «Азаматтық кодекс» сияқты маңызды ұғымдар енгізілді.

Хронологиялық бірізділікті сақтау мақсатында XX ғасырдың тарихы I дүниежүзілік соғыстан басталады. Тарихты оқытуда Азия елдері туралы ақпарат кеңейтілді.

II дүниежүзілік соғыстың тарихы туралы объективті және толық түсінік қалыптастыру мақсатында Еуропа елдеріндегі халық майданының қызметі туралы, «лендлиз туралы» Заң туралы ақпарат қосылды.

9-сынып бойынша:

«Саманта Смиттің КСРО-ға сапары» тақырыбы қысқартылды. «Жаңа индустриялды елдер» туралы ақпарат кеңейтілді.

«Шетелдер тарихы» пәні бойынша базалық білім мазмұнына сәйкес 6-10 сынып білім алушыларынан күтілетін пәндік нәтижелер берілген.

19. Негізгі орта білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған «Құқық негіздері» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелді).

2. «Құқық негіздері» пәнінің мақсаты -құқық жөнінде негізгі білімдерді игеру арқылы құқықтық тұрғыдан сауатты азаматты тәрбиелеу және олардың бойында заңды құрметтеу дәстүрі мен құқықтық мәдениетті қалыптастыру, өз азаматтық құқықтары мен міндеттерін жүзеге асыруға қажетті білім мен дағдыларды қалыптастырып дамыту.

3.Пәннің міндеттері:

1)Қазақстандық құқық салаларының негізгі түсініктері мен мазмұны туралы білімдерді қалыптастыру;

2) іргелі құқықтық және әлеуметтік құндылықтар жүйесі:адам құқықтары, демократия, азаматтық қоғам, заңдылық пен құқықтық тәртіп туралы білімдерін қалыптастыру;

3) құқықтық мемлекеттің белгілері мен ерекшеліктері туралы түсінік қалыптастыру;

4) оқу және практикалық-әрекетте құқықтық ақпаратты табу, талдау және қолдану дағдыларын қалыптастыру;

5) құқықпен реттелетін әртүрлі өмірлік жағдайларда құқықтық білімдер мен дағдыларын қолдануды қалыптастыру және дамыту;

6) бүгінгі күнгі өзекті қоғамдық және құқықтық мәселелерге қатысты пікірталасқа қатысу дағдыларын дамыту;

7) сын тұрғысынан талдау және қоғамда құқықтық қатынастармен байланысты практикалық жағдаяттарды бағалау дағдыларын қалыптастыру мен дамыту.

2-тарау. «Құқық негіздері» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

4.«Құқық негіздері» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі 9-сыныпта аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты құрайды.

5. Оқу пәнінің мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер білім, түсінік және дағдыларды қалыптастыруды көздейтін бөлімшелерден тұрады.

6.Әр бөлімшеде көрсетілген оқу мақсаттары, мұғалімге оқушыларды дамыту бойынша жұмысты жүйелі жоспарлауға және олардың жетістіктерін

бағалауға, оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік береді.

7.«Құқық негіздері» оқу пәнінің мазмұны 7 бөлімді құрайды.

8. «Құқық және мемлекет» бөлімікелесі бөлімшелерден тұрады:

1) құқық түсінігі;

2) құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам.

9. «Конституциялық құқық» бөлімікелесі бөлімшелерден тұрады:

1) адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары;

2) мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі.

10. «Азаматтық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) азаматтық құқық түсінігі;

2) меншік құқығы;

3) азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік;

4) тұтынушылар құқығын қорғау.

11. «Еңбек құқығы»бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) еңбек құқығы түсінігі;

2) еңбек жағдайлары;

3) еңбекті қорғау;

4) еңбек шарты.

12. «Әкімшілік құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) әкімшілік құқық түсінгі;

2) әкімшілік жауапкершілік;

3) әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу.

13.«Қылмыстық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) қылмыстық құқық түсінігі;

2) қылмыс ұғымы;

3) қылмыстық жауапкершілік;

4) Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартылу ерекшеліктері;

5) жазалау және гуманизм мәселесі.

14. «Отбасы құқығы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:

1) отбасы құқығының түсінігі;

2) некені қию және тоқтату жолдары;

3) отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері;

4) отбасының қоғамдағы маңыздылығы.

15.«Құқық негіздері» пәнінің базалық мазмұны:

1) құқық түсінігі. Құқық түсінігі және оның белгілері. Құқықтың басқа әлеуметтік нормалардан айырмашылығы: мораль, діни нормалар, дәстүрлер, корпоротивтік нормалар;

2) құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам. Құқықтық мемлекеттің түсінігі мен белгілері. Құқықтық мемлекеттің қызметіндегі азаматтық қоғам институттарының маңызы мен рөлі;

3) адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары. Конституциялық құрылым негіздері. Адамдар мен азаматтардың конституциялық құқықтары, бостандықтары мен міндеттері;

4) мемлекеттік басқару органдардың конституциялық жүйесі. Жоғарғы билік органдарының негізгі қызмет бағыттары. Мемлекеттік биліктің өкілетті органдары;

5) азаматтық құқық түсінігі. Тараптардың теңдігі негізіндегі мүліктік қатынас. Жеке мүліктік емес қатынастар: өмір, денсаулық, ар, абырой;

6) меншік құқығы. Қазақстан Республикасындағы меншік түрлері. Меншік құқығына ие болу және тоқтатылуының негізгі жолдары;

7) азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік. Міндеттемелерді орындамағаны үшін мүліктік жауапкершілік. Міндеттемелерді қамтамасыз ету амалдары;

8) тұтынушылар құқығын қорғау. Тұтынушылардың құқықтарын қорғау жолдары. Тұтынушылардың өз құқықтарын қорғау құқығы;

9) еңбек құқығы түсінігі. Еңбек бостандығының конституциялық кепілдігі;

10) еңбек жағдайлары. Жұмыс беруші мен жұмыскердің құқықтары мен міндеттері;

11) еңбекті қорғау. Еңбек дауларын шешу жолдары. Жасөспірімдер еңбегінің құқықтық реттелуі;

12) еңбек шарты. Еңбек шартының мазмұны;

13) әкімшілік құқық түсінігі. Басқару құқығы. Әкімшілік құқық бұзушылық;

14) әкімшілік жауапкершілік. Әкімшілік құқық бұзушылық белгілері мен түрлері. Әкімшілік өндіріп алу түрлері мен оларды қолдану тәртібі;

15) әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу. Қоғамдық қатынастарды реттеудегі әкімшілік құқық бұзушылық нормаларының рөлі мен маңызы;

16) қылмыстық құқық түсінігі. Қылмыстық мінез-құлық пен жазаланушылық;

17) қылмыс ұғымы. Қылмыстың түрлері мен белгілері. Қылмыстың объектісі, субъектісі. Қылмыстың объективті және субъективті жақтары;

18) қылмыстық жауапкершілік. Құқыққа қарсы әрекет үшін қылмыстық жауапкершілік және жаза түрлері. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың субъектілері;

19) Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартылу ерекшеліктері;

20) жазалау мен гуманизм мәселесі. Қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидаты.

21) неке және отбасы құқығы түсінігі. Отбасы мен неке (ерлі-зайыптылық) түсінігі;

22) некені қию және тоқтату жолдары. Некеге тұрудың шарттары мен кедергілері. Некені тоқтату мен бұзу;

23) отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері. Бала құқығы;

24) отбасының қоғамдағы маңыздылығы. Отбасы қатынастарын мемлекеттік қолдау және қорғау;

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

16. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді Мысалы, 9.2.1.2 кодында: «9» – сынып, «2.1.» – бөлім мен бөлімшенің, «2» – оқыту мақсатының реттік саны.

17. Оқу мақсаттарының жүйесі бөлім бойынша берілген:

1) «құқық және мемлекет» бөлімі:

Білім алушылар:	
Бөлімше	9-сынып
9.1.1 Құқық түсінігі	9.1.1.1 әлеуметтік нормалар жүйесінде құқықтың ұғымы мен рөлін түсіндіру
9.1.2 Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	9.1.2.1 құқықтық мемлекеттің ерекшелігі мен маңызын анықтау
	9.1.2.2 – нақты мысалдар арқылы азаматтық қоғам институттарының рөлі мен маңызын анықтау

2) «конституциялық құқық» бөлімі:

Білім алушылар:	
Бөлімше	9-сынып
9.2.1 Адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары	9.2.1.1 ұғымдардың мәнін ашу арқылы конституциялық құрылым негіздерін анықтау
	9.2.1.2 Қазақстан Республикасы Конституциясын талдау арқылы адамның және азаматтың конституциялық құқықтары, бостандықтары мен міндеттерін дәйектеу
9.2.2 Мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі	9.2.2.1 Конституция негізінде мемлекеттік органдардың қызметтерін анықтап, салыстыру
	9.2.2.2 мемлекеттік органдардың құрылуында сайлаудың маңызы мен рөлін нақты мысалдар арқылы көрсету

3) «азаматтық құқық» бөлімі:

Білім алушылар:	
Бөлімше	9-сынып
9.3.1 Азаматтық құқық түсінігі	9.3.1.1 азаматтық құқық ұғымы мен қағидаларын түсіндіру
9.3.2 Меншік құқығы	9.3.2.1 меншік түрлерін ажырату
	9.3.2.2 меншік құқығына ие болудың және тоқтатылудың жолдарын, құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы анықтау
9.3.3 Азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік	9.3.3.1 азаматтық құқықтағы міндеттемелерді талдап, жауапкершіліктерін анықтау
9.3.4 Тұтынушылар құқығын қорғау	9.3.4.1 нақты мысалдар арқылы тұтынушылардың құқықтарын қорғау жолдарын ұсыну

4) «еңбек құқығы» бөлімі:

Білім алушылар:	
Бөлімше	9-сынып
9.4.1 Еңбек құқығы түсінігі. Еңбек жағдайлары	9.4.1.1 еңбек құқығы ұғымын түсіндіру
	9.4.1.2 Қазақстан Республикасының еңбек кодексі негізінде кәмелеттік жасқа толмағандардың еңбек жағдайларын анықтау
	9.4.1.3 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы жұмыс беруші мен жұмысшының құқықтары мен міндеттерін түсіндіреді
9.4.2 Еңбекті қорғау	9.4.2.1 кәмелетке толмағандардың еңбегіне қатысты құқықтық нормаларды талдау
9.4.3 Еңбек шарты	9.4.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдап еңбек шартының мазмұнын ашу

5) «әкімшілік құқық» бөлімі:

Білім алушылар:	
Бөлімше	9-сынып
9.5.1 Әкімшілік құқық түсінігі	9.5.1.1 әкімшілік құқық ұғымын түсіндіру
9.5.2 Әкімшілік жауапкершілік	9.5.2.1 әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері мен белгілерін анықтау
	9.5.2.2 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы әкімшілік жауапкершілік түрлерін және оларды қолдану тәртібін түсіндіру
9.5.3 Әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу	9.6.3.1 әкімшілік құқықтық нормалардың маңызына баға беру

б) «қылмыстық құқық» бөлімі:

Білім алушылар:	
Бөлімше	9-сынып
9.6.1 Қылмыстық құқық түсінігі	9.6.1.1 қылмыстық құқық ұғымын түсіндіру
9.6.2 Қылмыс ұғымы	9.6.2.1 қылмыстың белгілері мен түрлерін ажырату
9.6.3 Қылмыстық жауапкершілік	9.6.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы қылмыстық жауаптылықты және жаза түрлерін анықтау
	9.6.3.2 сыбайлас жемқорлықпен күреске бағытталған құқықтық актілерді талдау
9.6.4 Кәмелеттік жасқа толмағандарды қылмыстық жауапкершілікке тартудың ерекшеліктері	9.6.4.1 Қазақстан Республикасының ювеналды әділет мақсатын, мәнін және ерекшеліктерін ашу

7) «отбасы құқығы» бөлімі

Білім алушылар:	
Бөлімше	9-сынып
9.7.1 Неке және отбасы құқығы	9.7.1.1 «неке» және «отбасы»

түсінігі	ұғымдарының мәнін нақты мысалдар арқылы ашу
9.7.2 Некені қию және тоқтату жолдары	9.7.2.1 некені қию және тоқтатылу шарттарын анықтау
9.7.3. Отбасы мүшелерінің құқығы мен міндеттері	9.7.3.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін анықтау
	9.7.3.2 құқықтық актілерге сүйене отырып, қоғам мен отбасындағы балалар құқығын талдау
9.7.4 Отбасының қоғамдағы маңыздылығы	9.7.4.1 - қоғамның тұрақты дамуын қамтамасыз етудегі отбасының ролін бағалау

18. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған «Құқық негіздері» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

19. Ұзақ мерзімді жоспардағы тақырыптар білім алушылардың ойлау қабілетін белсендіретін және олардың сын тұрғысынан ойлау, проблемалық сұрақ қою, өздігінен талдау жасау дағдыларын дамытуға мүмкіндік беретін проблемалық сұрақтар түрінде құрастырылған.

20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Негізгі орта білім беру деңгейінің
9-сыныбына арналған
«Құқық негіздері» оқу пәнінен
үлгілік оқу бағдарламасына
қосымша

Негізгі орта білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған «Құқық негіздері»
пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді
жоспар

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің мазмұны	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар тиісті:
1-тоқсан		
9.1 Құқық түсінігі	Құқық дегеніміз не және ол қоғамдық қатынастарға қалай әсер етеді?	9.1.1.1 әлеуметтік нормалар жүйесіндегі құқық ұғымы мен ролін түсіндіру
9.1.2 Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	Құқықтық мемлекеттің басты идеялары неде?	9.1.2.1 құқықтық мемлекеттің ерекшелігі мен маңызын анықтау
	Азаматтық қоғамды қалыптастырудың маңызы неде?	9.1.2.2 нақты мысалдар арқылы азаматтық қоғам институттарының ролі мен маңызын анықтау
9.2.1 Адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары	Қазақстан Республикасында адам мен азаматтың қандай құқықтары мен міндеттері бар?	9.2.1.2 Қазақстан Республикасы Конституциясын талдау арқылы адамның және азаматтың конституциялық құқықтары, бостандықтары мен міндеттерін дәйектеу
	Неліктен Қазақстан өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде жариялайды?	9.2.1.1 - ұғымдардың мәнін ашу арқылы конституциялық құрылым негіздерін анықтау
9.2.2 Мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі	Мемлекеттік органдардың қызметі қандай?	9.2.2.1 – Қазақстан Республикасы Конституциясы негізінде мемлекеттік органдардың қызметтерін анықтап, салыстыру
	Мемлекеттік органдардың құрылуында сайлаудың	9.2.2.2 мемлекеттік органдардың құрылуында сайлаудың маңызы

	маңызы мен ролі қандай?	мен ролін нақты мысалдар арқылы көрсету
2-тоқсан		
9.3.1 Азаматтық құқық түсінігі	Азаматтық құқық қандай қоғамдық қатынастарды реттейді?	9.3.1.1 - азаматтық құқық ұғымы мен қағидаларын түсіндіру
9.3.2 Меншік құқығы	Қалай меншік иесі бола аламыз?	9.3.2.1 меншік түрлерін ажырату, меншік құқығына ие болудың және тоқтатылудың жолдарын, құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы анықтау. 9.3.2.2 меншік құқығына ие болудың және тоқтатылудың жолдарын, құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы анықтау
9.3.3 Азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік	Азаматтық - құқықтық міндеттемелер қандай жауапкершіліктерді туындатады?	9.3.3.1 азаматтық құқықтағы міндеттемелерді талдап, жауапкершіліктерін анықтау
9.3.4 Тұтынушылар құқығын қорғау	Біз тұтынушы ретінде өз құқығымызды білеміз бе?	9.3.4.1 нақты мысалдар арқылы тұтынушылардың құқықтарын қорғау жолдарын ұсыну
9.4.1 Еңбек құқығы түсінігі және Еңбек жағдайлары	Заңнамамен кәмелеттік жасқа толмағандардың еңбек жағдайлары қалай реттеледі?	9.4.1.1 - еңбек құқығы ұғымын түсіндіру 9.4.1.2. - ҚР еңбек кодексінің баптарын негізге ала отырып кәмелеттік жасқа толмағандардың еңбек жағдайларын анықтау 9.4.1.3 - құқықтық жағдаяттар арқылы жұмыс беруші мен жұмыскердің құқықтары мен міндеттерін түсіндіреді
9.4.2. Еңбекті қорғау	Кәмелетке толмағандардың еңбегі заңнамамен қалай қорғалады?	9.4.2.1.-кәмелетке толмағандардың еңбегіне қатысты құқық нормаларын талдау
9.4.3 Еңбек шарты	Еңбек шарты қандай құқықтар мен міндеттерді туындатады?	9.4.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдай отырып, еңбек шартының мазмұнын ашу
3-тоқсан		
9.5.1 Әкімшілік құқық түсінігі	Әкімшілік құқық қандай қоғамдық қатынастарды реттейді?	9.5.1.1 әкімшілік құқық ұғымын түсіндіру

9.5.2 Әкімшілік жауапкершілік	Қандай жағдайларда әкімшілік жауапкершілік туындайды?	9.5.2.1 әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері мен белгілерін анықтау 9.5.2.2 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы әкімшілік жауапкершілік түрлерін және оларды қолдану тәртібін түсіндіру
9.5.3 Әкімшілік құқық бұзушылықты алдын алу	Әкімшілік құқықтық нормалардың қажеттілігі мен маңызы неде?	9.5.3.1 - әкімшілік құқық нормаларының маңызына баға беру
9.6.1 Қылмыстық құқық түсінігі	Қылмыстық құқықтың басқа құқық салаларынан ерекшелігі неде?	9.6.1.1 - қылмыстық құқық ұғымын түсіндіру
9.6.2 Қылмыс ұғымы	Қандай әрекет қылмыс деп танылады?	9.6.2.1 қылмыстың белгілері мен түрлерін ажырату
9.6.3 Қылмыстық жауапкершілік	Қылмыстық жауапкершіліктің мәні неде?	9.6.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы қылмыстық жауаптылықты және жаза түрлерін анықтау
	Кімдер сыбайлас жемқорлықтың субъектілері болып табылады?	9.6.3.2 сыбайлас жемқорлықпен күреске бағытталған құқықтық актілерді талдау
9.6.4 Кәмелеттік жасқа толмағандарды қылмыстық жауапкершілікке тартудың ерекшеліктері	Қоғамдағы кәмелетке толмағандардың құқық бұзушылығының салдары қандай?	9.6.4.1 Қазақстан Республикасының ювеналды әділет мақсатын, мәнін және ерекшеліктерін ашу
9.6.5 Жазалау және гуманизм мәселесі	Қылмыстық құқықта гуманизм қағидасы қажет пе?	9.6.5.1 қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидасына баға беру
4-тоқсан		
9.7.1 Неке және отбасы құқығы түсінігі	Заңнамада отбасы қалай қорғалған	9.7.1.1 – «неке» және «отбасы» ұғымдарын нақты мысалдар арқылы түсіндіру
9.7.2 Некені қию және тоқтату жолдары	Неке қандай жағдайда қиылады және тоқтатылады	9.7.2.1 некені қию және тоқтатылу шарттарын анықтау

9.7.3 Отбасы мүшелерінің құқығы мен міндеттері	Отбасы мүшелерінің құқықтық мәртебесі қандай	9.7.3.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін анықтау
	Бала құқығы қалай қорғалады	9.7.3.2 құқықтық актілерге сүйене отырып, қоғам мен отбасындағы балалар құқығын талдау
9.7.4 Отбасының қоғамдағы маңыздылығы	Отбасының әлеуметтік мәні неде	9.7.4.1 - қоғамның тұрақты дамуын қамтамасыз етудегі отбасының рөлін бағалау

**Негізгі білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған
«Құқық негіздері» » оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген
өзгерістер мен толықтырулардың салыстырмалы кестесі**

Қолданыстағы оқу бағдарламасының редакциясы	Ұсынылатын оқу бағдарламасының редакциясы	Негіздеме	Халық аралық тәжірибе
<p>Негізгі білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған «Құқық негіздері» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p>1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 қаулысымен бекітілген Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген.</p> <p>2. «Құқық негіздері» пәнінің мақсаты - құқық жөнінде негізгі білімдерді игеру арқылы құқықтық тұрғыдан сауатты азаматты тәрбиелеу және олардың бойында заңды құрметтеу дәстүрі мен құқықтық мәдениетті қалыптастыру, өз азаматтық құқықтары мен міндеттерін жүзеге асыруға қажетті білім мен дағдыларды қалыптастырып дамыту.</p> <p>3. Пәннің міндеттері:</p> <p>1) Қазақстандық құқық салаларының негізгі түсініктері мен мазмұны туралы білімдерді</p>	<p>Негізгі білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған «Құқық негіздері» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p>1-тарау. Жалпы ережелер</p> <p>1. Оқу бағдарламасы «Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген (Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 17669 болып тіркелді).</p> <p>2. «Құқық негіздері» пәнінің мақсаты - құқық жөнінде негізгі білімдерді игеру арқылы құқықтық тұрғыдан сауатты азаматты тәрбиелеу және олардың бойында заңды құрметтеу дәстүрі мен құқықтық мәдениетті қалыптастыру, өз азаматтық құқықтары мен міндеттерін жүзеге асыруға қажетті білім мен дағдыларды қалыптастырып дамыту.</p> <p>3. Пәннің міндеттері:</p> <p>1) Қазақстандық құқық салаларының негізгі түсініктері мен мазмұны туралы білімдерді</p>	<p>ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрықпен бекіткен МЖМБС-ға сәйкес өзгерді</p> <p>Құқық жүйесі – маңызды қоғамдық қатынастарды реттейтін құқықтық нормалардың логикалық үйлесімділігі .</p> <p>Конституциялық, азаматтық, еңбек, әкімшілік, қылмыстық</p>	<p>Бұл тәсіл және құқық салаларының ұқсас реттілігі Эстониядағы «Адам және құқық» пен Ресейдегі «Құқық» пәндерінде (10-11 сыныптар) бар. Құқық салаларын</p>

<p>қалыптастыру; 2) іргелі құқықтық және әлеуметтік құндылықтар жүйесі: адам құқықтары, демократия, азаматтық қоғам, заңдылық пен құқықтық тәртіп туралы білімдерін қалыптастыру; 3) құқықтық мемлекеттің белгілері мен ерекшеліктері туралы түсінік қалыптастыру; 4) оқу және практикалық іс-әрекетте құқықтық ақпаратты табу, талдау және қолдану дағдыларын қалыптастыру; 5) құқықпен реттелетін әртүрлі өмірлік жағдайларда құқықтық білімдер мен дағдыларын қолдануды қалыптастыру және дамыту; 6) бүгінгі күнгі өзекті қоғамдық және құқықтық мәселелерге қатысты пікірталасқа қатысу дағдыларын дамыту; 7) сын тұрғысынан талдау және қоғамда құқықтық қатынастармен байланысты практикалық жағдаяттарды бағалау дағдыларын қалыптастыру мен дамыту.</p>	<p>қалыптастыру; 2) іргелі құқықтық және әлеуметтік құндылықтар жүйесі: адам құқықтары, демократия, азаматтық қоғам, заңдылық пен құқықтық тәртіп туралы білімдерін қалыптастыру; 3) құқықтық мемлекеттің белгілері мен ерекшеліктері туралы түсінік қалыптастыру; 4) оқу және практикалық іс-әрекетте құқықтық ақпаратты табу, талдау және қолдану дағдыларын қалыптастыру; 5) құқықпен реттелетін әртүрлі өмірлік жағдайларда құқықтық білімдер мен дағдыларын қолдануды қалыптастыру және дамыту; 6) бүгінгі күнгі өзекті қоғамдық және құқықтық мәселелерге қатысты пікірталасқа қатысу дағдыларын дамыту; 7) сын тұрғысынан талдау және қоғамда құқықтық қатынастармен байланысты практикалық жағдаяттарды бағалау дағдыларын қалыптастыру мен дамыту.</p>	<p>құқық сынды жетекші салалардың жиынтығы құқықтың негізі болып табылады. Құрылымды қ пен жүйелілік жетілген құқықтық жүйелерге тән басты ерекшелік. Аталған салалардың бұдан әрі дамуы 2030 жылға дейінгі құқықтық саясатымыздың тұжырымдамасында бекітілген. 2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасының ережелерін негізге ала отырып, бөлімдер оқытудың салалық принципі бойынша жүйеленген. Заңды салалық принцип бойынша зерттеу оқушыларға</p>	<p>зерделеуін осы бірізділігі Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарында «Құқықта ну» мамандығы бойынша пәндерді оқу кезінде қолданылады. «Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартылу ерекшеліктері» тақырыбын қосу кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтың алдын алудың халықаралық тәжірибесін, әсіресе Эстония</p>
<p>2-тарау. «Құқық негіздері» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру 4.«Құқық негіздері» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі 9-сыныпта аптасына 1 сағатты, оқу жылында 34 сағатты құрайды. 5.Оқу пәнінің мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер білім, түсінік және дағдыларды қалыптастыруды көздейтін бөлімшелерден тұрады. 6. Әр бөлімшеде көрсетілген оқу мақсаттары, мұғалімге оқушыларды дамыту бойынша жұмысты жүйелі жоспарлауға және олардың жетістіктерін</p>	<p>2-тарау. «Құқық негіздері» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру 4. «Құқық негіздері» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі 9-сыныпта аптасына 1 сағатты, оқу жылында 36 сағатты құрайды. 5. Оқу пәнінің мазмұны бөлімдерге бөлінген. Бұл бөлімдер білім, түсінік және дағдыларды қалыптастыруды көздейтін бөлімшелерден тұрады. 6. Әр бөлімшеде көрсетілген оқу мақсаттары, мұғалімге оқушыларды дамыту бойынша жұмысты жүйелі жоспарлауға және олардың жетістіктерін</p>		

<p>бағалауға, оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік береді.</p> <p>7.«Құқық негіздері» оқу пәнінің мазмұны 7 бөлімді құрайды.</p> <p>8. «Құқық және мемлекет» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. құқық түсінігі; 2. құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам. <p>9. «Конституциялық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары; 2. мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі. <p>10. «Азаматтық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. азаматтық құқық түсінігі; 2. меншік құқығы; 3. азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік; 4. тұтынушылар құқығын қорғау. <p>11.«Еңбек құқығы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. еңбек құқығы түсінігі; 2. еңбек жағдайлары; 3. еңбекті қорғау; 4. еңбек шарты. <p>12. «Отбасы құқығы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. отбасы құқығының түсінігі; 2. некені қию және тоқтату жолдары; 3. отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері; 4. отбасының қоғамдағы маңыздылығы. <p>13. «Әкімшілік құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. әкімшілік құқық түсінігі; 2. әкімшілік жауапкершілік; 3. әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу. <p>14.«Қылмыстық құқық» бөлімі</p>	<p>бағалауға, оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік береді.</p> <p>7. «Құқық негіздері» оқу пәнінің мазмұны 7 бөлімді құрайды.</p> <p>8. «Құқық және мемлекет» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. құқық түсінігі; 2. құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам. <p>9. «Конституциялық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары; 2. мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі. <p>10. «Азаматтық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. азаматтық құқық түсінігі; 2. меншік құқығы; 3. азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік; 4. тұтынушылар құқығын қорғау. <p>11. «Еңбек құқығы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. еңбек құқығы түсінігі; 2. еңбек жағдайлары; 3. еңбекті қорғау; 4. еңбек шарты. <p>12. «Әкімшілік құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. әкімшілік құқық түсінігі; 2. әкімшілік жауапкершілік; 3. әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу. <p>13. «Қылмыстық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. қылмыстық құқық түсінігі; 2. қылмыс ұғымы; 3. қылмыстық жауапкершілік; 4. Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартылу ерекшеліктері; 5. жазалау және гуманизм мәселесі. 	<p>қоғамдық процестерді реттеудегі құқықтың рөлі мен маңыздылығын жақсы түсінуге, құқық нормалары арасындағы байланысты анықтауға мүмкіндік береді.</p> <p>Оқушылардың НҚА-мен жұмыс істеу және ұлттық заңнамада бағытталу дағдыларын барынша дамытуға мүмкіндік береді.</p> <p>Бөлім қылмыстық құқық негіздерін зерделеуді аяқтау қажеттілігіне және кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартуда маңызды белгілердің болуына байланысты қосылды.</p> <p>Сондай-ақ, бұл бөлім</p>	<p>мен Швецияның тәжірибесін ескере отырып жасалды.</p> <p>Бұл тәсіл және құқық салаларының ұқсас реттілігі Эстониядағы «Адам және құқық» пен Ресейдегі «Құқық» пәндерінде (10-11 сыныптар) бар.</p> <p>Сондай-ақ құқық салаларын зерделеудің осы бірзділігі Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарында «Құқықтану» мамандығы бойынша пәндерді оқу кезінде қолданы</p>
---	---	--	--

<p>келесі бөлімшелерден тұрады: қылмыстық құқық түсінігі; қылмыс ұғымы; қылмыстық жауапкершілік; жазалау және гуманизм мәселесі.</p> <p>15.«Құқық негіздері» пәнінің базалық мазмұны:</p> <p>1) құқық түсінігі. Құқық түсінігі және оның белгілері. Құқықтың басқа әлеуметтік нормалардан айырмашылығы: мораль, діни нормалар, дәстүрлер, корпоротивтік нормалар;</p> <p>2) адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары. Конституциялық құрылыс негіздері. Адамдар мен азаматтардың конституциялық құқықтары, бостандықтары мен міндеттері;</p> <p>3) азаматтық құқық түсінігі. Тараптардың теңдігі негізіндегі мүліктік қатынас. Жеке мүліктік емес қатынастар: өмір, денсаулық, ар, абырой;</p> <p>4) еңбек құқығы түсінігі. Еңбек бостандығының конституциялық кепілдігі;</p> <p>5) неке және отбасы құқығы түсінігі. Отбасы мен неке (ерлі-зайыптылық) түсінігі;</p> <p>6) әкімшілік құқық түсінігі. Басқару құқығы. Әкімшілік құқық бұзушылық;</p> <p>7) қылмыстық құқық түсінігі. Қылмыстық мінез-құлық пен жазаланушылық;</p> <p>8) мемлекеттік басқару органдардың конституциялық жүйесі. Жоғарғы билік органдарының негізгі қызмет</p>	<p>14. «Отбасы құқығы» бөлімі келесі бөлімшелерден тұрады:</p> <p>1. отбасы құқығының түсінігі;</p> <p>2. некені қию және тоқтату жолдары;</p> <p>3. отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері;</p> <p>4. отбасының қоғамдағы маңыздылығы.</p> <p>15.«Құқық негіздері» пәнінің базалық мазмұны:</p> <p>1) құқық түсінігі. Құқық түсінігі және оның белгілері. Құқықтың басқа әлеуметтік нормалардан айырмашылығы: мораль, діни нормалар, дәстүрлер, корпоротивтік нормалар;</p> <p>2) құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам. Құқықтық мемлекеттің түсінігі мен белгілері. Құқықтық мемлекеттің қызметіндегі азаматтық қоғам институттарының маңызы мен рөлі;</p> <p>3) адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары. Конституциялық құрылым негіздері. Адамдар мен азаматтардың конституциялық құқықтары, бостандықтары мен міндеттері;</p> <p>4) мемлекеттік басқару органдардың конституциялық жүйесі. Жоғарғы билік органдарының негізгі қызмет бағыттары. Мемлекеттік биліктің өкілетті органдары;</p> <p>5) азаматтық құқық түсінігі. Тараптардың теңдігі негізіндегі мүліктік қатынас. Жеке мүліктік емес қатынастар: өмір, денсаулық, ар, абырой;</p> <p>6) меншік құқығы. Қазақстан Республикасындағы меншік түрлері. Меншік құқығына ие болу және тоқтатылуының негізгі жолдары;</p> <p>7) азаматтық құқықтағы</p>	<p>білім алушыларда құқықтық жауапкершілікті қалыптастырады.</p> <p>Пән мазмұны құқықтық салалық принципі негізінде жүйеленуіне байланысты оқу пәнінің базалық мазмұны өзгертілді.</p> <p>«Еңбек дауларын шешу жолдары» тақырыбы оқу пәнінің базалық мазмұнынан қысқартылды, себебі бұл «еңбекті қорғау» тақырыбында қарастырылған. Сонымен қатар осы тақырыпты қысқарту арқылы көмелетке толмағандардың еңбегін қорғау ерекшелікте</p>	<p>лады.</p> <p>Финляндияда «Қоғам тану» және Ұлыбританияда «Азаматтылық» пәндерін оқыту шеңберінде оқушыларға (көмелетке толмағандардың) құқық нормаларын іс жүзінде қолдануына үйретеді, сондықтан тақырыпты өзгерту және практикалық мәселелерге (көмелетке толмағандардың еңбегін реттеу) көбірек көңіл бөлу туралы шешім қабылданды.</p> <p>«Көмелетке</p>
---	---	---	---

<p>бағыттары. Мемлекеттік биліктің өкілетті органдары;</p> <p>9) меншік құқығы. Қазақстан Республикасындағы меншік түрлері. Меншік құқығына ие болу және тоқтатылуының негізгі жолдары;</p> <p>10) еңбек жағдайлары. Жұмыс беруші мен жұмыскердің құқықтары мен міндеттері;</p> <p>11) некені қию және тоқтату жолдары. Некеге тұрудың шарттары мен кедергілері. Некені тоқтату мен бұзу;</p> <p>12) қылмыс ұғымы. Қылмыстың түрлері мен белгілері. Қылмыстың объектісі, субъектісі. Қылмыстың объективті және субъективті жақтары;</p> <p>13) азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік. Міндеттемелерді орындамағаны үшін мүліктік жауапкершілік. Міндеттемелерді қамтамасыз ету амалдары;</p> <p>14) еңбекті қорғау. Еңбек дауларын шешу жолдары. Жасөспірімдер еңбегінің құқықтық реттелуі;</p> <p>15) отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері. Бала құқығы;</p> <p>16) әкімшілік жауапкершілік. Әкімшілік құқық бұзушылық белгілері мен түрлері. Әкімшілік өндіріп алу түрлері мен оларды қолдану тәртібі;</p> <p>17) қылмыстық жауапкершілік. Құқыққа қарсы әрекет үшін қылмыстық жауапкершілік және жаза түрлері. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың субъектілері;</p> <p>18) құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам. Құқықтық мемлекеттің түсінігі мен белгілері. Құқықтық мемлекеттің</p>	<p>міндеттеме мен жауапкершілік. Міндеттемелерді орындамағаны үшін мүліктік жауапкершілік. Міндеттемелерді қамтамасыз ету амалдары;</p> <p>8) тұтынушылар құқығын қорғау. Тұтынушылардың құқықтарын қорғау жолдары. Тұтынушылардың өз құқықтарын қорғау құқығы;</p> <p>9) еңбек құқығы түсінігі. Еңбек бостандығының конституциялық кепілдігі;</p> <p>10) еңбек жағдайлары. Жұмыс беруші мен жұмыскердің құқықтары мен міндеттері;</p> <p>11) еңбекті қорғау. <i>Еңбек дауларын шешу жолдары.</i> Жасөспірімдер еңбегінің құқықтық реттелуі;</p> <p>12) еңбек шарты. Еңбек шартының мазмұны;</p> <p>13) әкімшілік құқық түсінігі. Басқару құқығы. Әкімшілік құқық бұзушылық;</p> <p>14) әкімшілік жауапкершілік. Әкімшілік құқық бұзушылық белгілері мен түрлері. Әкімшілік өндіріп алу түрлері мен оларды қолдану тәртібі;</p> <p>15) әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу. Қоғамдық қатынастарды реттеудегі әкімшілік құқық бұзушылық нормаларының рөлі мен маңызы;</p> <p>16) қылмыстық құқық түсінігі. Қылмыстық мінез-құлық пен жазаланушылық;</p> <p>17) қылмыс ұғымы. Қылмыстың түрлері мен белгілері. Қылмыстың объектісі, субъектісі. Қылмыстың объективті және субъективті жақтары;</p> <p>18) қылмыстық жауапкершілік. Құқыққа қарсы әрекет үшін қылмыстық жауапкершілік және жаза түрлері. Сыбайлас</p>	<p>рине көңіл бөлінді. Негізгі орта мектеп деңгейінде еңбек даулары салдар ретінде қарастырылады және жалпы орта білім беру деңгейінде тереңдетіп беріледі.</p> <p>2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасының ережелерін негізге ала отырып басты назарды қылмыстық құқық бөлімдеріне басымдық берілген. 2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасында кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілігіне баса көңіл бөлінген. Қылмыстық</p>	<p>е толмаған дардың қылмыстық жауапкершілікке тартылу ерекшеліктері» тақырыбын қосу кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтың алдын алу халықаралық тәжірибесін, әсіресе Эстония мен Швецияның тәжірибесін ескере отырып жасалды.</p>
---	---	--	--

<p>қызметіндегі азаматтық қоғам институттарының маңызы мен рөлі;</p> <p>19) тұтынушылар құқығын қорғау. Тұтынушылардың құқықтарын қорғау жолдары. Тұтынушылардың өз құқықтарын қорғау құқығы;</p> <p>20) еңбек шарты. Еңбек шартының мазмұны;</p> <p>21) отбасының қоғамдағы маңыздылығы. Отбасы қатынастарын мемлекеттік қолдау және қорғау;</p> <p>22) әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу. Қоғамдық қатынастарды реттеудегі әкімшілік құқық бұзушылық нормаларының рөлі мен маңызы;</p> <p>23) жазалау мен гуманизм мәселесі. Қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидаты.</p> <p>3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>16. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 9.2.1.2 кодында: «9» – сынып, «2.1.» – бөлім мен бөлімшенің, «2» – оқыту мақсатының реттік саны.</p>	<p>жемқорлық құқық бұзушылықтардың субъектілері;</p> <p>19) Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартылу ерекшеліктері;</p> <p>20) жазалау мен гуманизм мәселесі. Қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидаты.</p> <p>21) неке және отбасы құқығы түсінігі. Отбасы мен неке (ерлі-зайыптылық) түсінігі;</p> <p>22) некені қию және тоқтату жолдары. Некеге тұрудың шарттары мен кедергілері. Некені тоқтату мен бұзу;</p> <p>23) отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері. Бала құқығы;</p> <p>24) отбасының қоғамдағы маңыздылығы. Отбасы қатынастарын мемлекеттік қолдау және қорғау;</p> <p>3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі</p> <p>16. Бағдарламада «оқыту мақсаттары» төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 9.2.1.2 кодында: «9» – сынып, «2.1.» – бөлім мен бөлімшенің, «2» – оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>17. Оқу мақсаттарының жүйесі бөлім бойынша берілген:</p>	<p>құқықтың алдын алу және түсіндіру құралдарын күшейту мәселелерін пысықтау маңызды.</p> <p>«Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартылу ерекшеліктері» атты жаңа тақырып енгізілді. Тақырыпта қазіргі кезеңдегі қоғамда өзекті болып отырған кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікті белгілеу ерекшеліктері қарастырылады.</p> <p>Мазмұны кәмелетке толмағандар қылмыстық жауапкершіліктен босатылады деген қоғамда қалыптасқан</p>
---	---	---

				стереотипті жоюға мүмкіндік береді. Пән мазмұны арқылы білім алушылардың құқықтық сауаттылығы арттырылады.	
Қолданыстағы бағдарлама		Ұсынылатын бағдарлама			
Бөлімше		Бөлімше			
1) «құқық және мемлекет» бөлімі:		1) «құқық және мемлекет»			
9.1.1 Құқық түсінігі	9.1.1.1 әлеуметтік нормалар жүйесінде құқықтың ұғымы мен ролін түсіндіру	9.1.1 Құқық түсінігі	9.1.1.1 әлеуметтік нормалар жүйесінде құқықтың ұғымы мен ролін түсіндіру		
9.1.2 Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	9.1.2.1 құқықтық мемлекеттің ерекшелігі мен маңызын анықтау	9.1.2 Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	9.1.2.1 құқықтық мемлекеттің ерекшелігі мен маңызын анықтау		
	9.1.2.2 азаматтық қоғам институттарының ролі мен маңызын анықтау		9.1.2.2 нақты мысалдар арқылы азаматтық қоғам институттарының ролі мен маңызын анықтау	«Өмір бойы оқу» дағдыларының критерийлеріне сәйкес оқушылардың мемлекетте болып жатқан өзгерістерге қарым-қатынасын бейімдеу	Халықаралық тәжірибені ескере отырып (Финляндия «Қоғам тану» пәні, Австралия «Азаматтық» пәні), 9.1.2.2 оқу мақсаты оқушылардың

					функционалдық сауаттылығын арттыру үшін тәжірибеге бағытталған.
2) «Конституциялық құқық»		2) «Конституциялық құқық»			
9.2.1 Адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары	9.2.1.1 конституциялық құрылыс негіздерін түсіндіру	9.2.1 Адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары	9.2.1.1 конституциялық құрылыс негіздерін түсіндіру Қазақстан Республикасының нормаларын негізге ала отырып, конституциялық құрылыстың негіздерін анықтау	Оқу сауаттылығы деңгейін және құқықтық нормаларды қолдану дағдысын арттыру. НҚА-мен жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру	Халықаралық тәжірибені ескере отырып (Финляндия «Қоғамтану пәні, Аустралия «Азаматтылық» пәні), 9.2.1.1 және 9.2.1.2 оқу мақсаттары НҚА (ҚР Конституциясы) негізінде барынша практикалық-бағдарланған болып жасалды.
	9.2.1.2 Қазақстан Республикасы Конституциясын талдау арқылы адамның және азаматтың конституциялық құқықтары,		9.2.1.2 Қазақстан Республикасы Конституциясын талдау арқылы адамның және азаматтың конституциялық құқықтары,		

	бостандықтары мен міндеттерін анықтау		бостандықтары мен міндеттерін дәйектеу		
9.2.2 Мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі	9.2.2.1 Конституция негізінде мемлекеттік органдардың қызметтерін анықтап, салыстыру	9.2.2 Мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі	9.2.2.1 Конституция негізінде мемлекеттік органдардың қызметтерін анықтап, салыстыру		
	9.2.2.2 мемлекеттік органдардың құрылуында сайлаудың маңызы мен ролін анықтау		9.2.2.2 <i>мемлекеттік органдардың құрылуында сайлаудың маңызы мен ролін анықтау</i> 9.2.2.2 мемлекеттік органдардың құрылуында сайлаудың маңызы мен ролін нақты мысалдар арқылы көрсету	Қоғам мен мемлекет өміріне белсенді қатысу дағдысын қалыптастыру. Жастардың қоғамдағы демократиялық үдерістерді туралы түсінігін, саяси мәдениетін қалыптастыру.	Халықаралық тәжірибені ескеріп отырып (Финляндия «Қоғам тану» пәні, Австралия «Азаматтық» пәні, Швеция «Азаматтық қоғам» пәні), 9.2.2.2 оқу мақсаты оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін тәжірибеге бағытталған.
3) «Азаматтық құқық»		3) «Азаматтық құқық»			
9.3.1. Азаматтық құқық түсінігі	9.3.1.1 азаматтық құқық ұғымы	9.3.1. Азаматтық құқық түсінігі	9.3.1.1 азаматтық құқық ұғымы		

	мен қағидаларын түсіндіру		мен қағидаларын түсіндіру		
9.3.2 Меншік құқығы	9.3.2.1 меншіктүрлері нанықтау	9.3.2 Меншік құқығы	9.3.2.1 <i>меншік түрлерін анықтау</i> 9.3.2.1 меншік түрлерін ажырату	Меншік түрлері заңнамамен анықталған. Білім алушылар меншік түрлерінің белгілері негізінде меншікті ажырата білуі керек. Практикалық жағдайларды шешуде құқық нормасын қолдану қабілеті қалыптасады.	
	9.3.2.2 меншік құқығына ие болудың және тоқтатылудың жолдарын, құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы анықтау		9.3.2.2 меншік құқығына ие болудың және тоқтатылудың жолдарын, құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы анықтау		
9.3.3 Азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік	9.3.3.1 азаматтық құқықтағы міндеттемелерді талдап, жауапкершілікті ерін анықтау	9.3.3 Азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік	9.3.3.1 азаматтық құқықтағы міндеттемелерді талдап, жауапкершілікті ерін анықтау		
9.3.4 Тұтынушылар құқығын қорғау	9.3.4.1 тұтынушылардың құқықтарын қорғау жолдарын	9.3.4 Тұтынушылар құқығын қорғау	9.3.4.1 нақты мысалдар арқылы тұтынушылардың құқықтарын	Күнделікті өмірде туындайтын құқықтық мәселелерді шешу	Халық аралық тәжірибені ескере отырып (Финлян

	ұсыну		қорғау жолдарын ұсыну	қабілетін қалыптастыру	дия «Қоғам тану» пәні, Австралия «Азаматтылық» пәні, Швеция «Азаматтық қоғам» пәні), 9.3.4.1 оқу мақсаты оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін тәжірибеге бағытталған.
4) «Еңбек құқығы»		4) «Еңбек құқығы»			
9.4.1 Еңбек құқығы түсінігі	9.4.1.1 еңбек құқығы ұғымын түсіндіру	9.4.1 Еңбек құқығы түсінігі және Еңбек жағдайлары	9.4.1.1 еңбек құқығы ұғымын түсіндіру	1. Бөлімшелерді біріктіру бағдарламаның мазмұнын оңтайландыру мақсатында жасалды, өйткені еңбек құқығы мен еңбек жағдайлары ұғымы тікелей өзара байланысты және оларды бір бөлімше аясында зерделеуге	Финляндияда «Қоғам тану» және Ұлыбританияда «Азаматтылық» пәндерін оқыту шеңберінде оқушыларға (кәмелетке толмағандардың) құқық нормаларын іс
9.4.2. Еңбек жағдайлары	9.4.2.1 Қазақстан Республикасының еңбек кодексі баптарының негізінде еңбек жағдайларын анықтау		9.4.1.2 - Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі негізінде кәмелеттік жасқа толмағандардың еңбек жағдайларын анықтау		
	9.4.2.2 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы		9.4.1.3 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы		

	жұмыс беруші мен жұмысшының құқықтары мен міндеттерін түсіндіреді		жұмыс беруші мен жұмыскердің құқықтары мен міндеттерін түсіндіреді	болады. 2.9.4.1.2 оқыту мақсатына нақтылаулар енгізілді, өйткені қоғамның әлеуметтік құрылымының өзгеруіне және 18 жасқа толмаған жұмысшылар санының (шығармашылық орта) артуына байланысты кәметке толмағандардың еңбек жағдайларын зерделеу, өздерінің еңбек құқықтарын қорғау кезінде құқық нормаларын қолдану дағдысын қалыптастыру қажеттілігінен туындады.	жүзінде қолдануына үйретеді, сондықтан тақырыпты өзгерту және практикалық мәселелерге (кәметке толмағандардың еңбегін реттеу) көбірек көңіл бөлу туралы шешім қабылданды.
9.4.3 Еңбекті қорғау	9.4.3.1 кәметке толмағандардың еңбегіне қатысты құқық нормаларын талдау	9.4.2 Еңбекті қорғау	9.4.2.1. кәметке толмағандардың еңбегіне қатысты құқық нормаларын талдау	9.4.3.2 оқыту мақсаты қысқартылды, себебі еңбек даулары негізгі орта білім беру деңгейлерін	Ұқсас тақырып жоғары сыныптарда оқытылады (мысалы, Ресейде
	9.4.3.2 құқықтық		9.4.3.2 құқықтық		

	нормативтік актілерге сүйеніп еңбек дауларын шешу жолдарын ұсыну		<i>нормативтік актілерге сүйеніп еңбек дауларын шешу жолдарын ұсыну</i>	дегі пәннің мазмұнында салдар ретінде қарастырылады, сондай-ақ оқушылар еңбек құқықтық қатынастарын реттеу саласында құқықтық білімнің жеткілікті деңгейіне ие емес, себебі бұл күрделі құқықтық жүйе және білім алушылар үшін көптеген салалық актілердің өзара әрекетін қарастыру қиын (оларды зерттеу мүмкін емес). Жалпы орта білім беру деңгейлеріндегі пәннің мазмұнында еңбек даулары терең қарастырылады	10-11 сыныптарда «Құқық» пәні аясында), өйткені ол құқықтық білімнің жоғары деңгейін талап етеді.
9.4.4 Еңбек шарты	9.4.4.1 құқықтық жағдаяттарды талдап еңбек	9.4.3 Еңбек шарты	9.4.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдап еңбек	Оқытудың салалық принципіне көшуіне	Бұл тәсіл және құқық салалары

	шартының мазмұнын ашу		шартының мазмұнын ашу	байланысты оқу пәнінің мазмұнында бөлім тәртібі өзгертілді. құқық салаларын зерделеудің осы бірзділігі Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарында «Құқық тану» мамандығы бойынша пәндерді оқу кезінде қолданылады	ның ұқсас реттілігі Эстония дағы «Адам және құқық» пен Ресейдегі «Құқық» пәндерінде (10-11 сыныптар) бар.
5) «Отбасы құқығы»		5) «Әкімшілік құқық»			
9.5.1 Неке және отбасы құқығы түсінігі	9.5.1.1 неке және отбасы ұғымдарын түсіндіру	9.5.1 Әкімшілік Құқық түсінігі	9.5.1.1 әкімшілік Құқық Ұғымын түсіндіру	Құқық жүйесі – маңызды қоғамдық қатынастарды реттейтін құқықтық нормалардың логикалық үйлесімділігі.	
9.5.1 Неке және отбасы құқығы түсінігі	9.5.1.1 неке және отбасы ұғымдарын түсіндіру	9.5.1 Әкімшілік Құқық түсінігі	9.5.1.1 әкімшілік Құқық ұғымын түсіндіру	Конституциялық, азаматтық, еңбек, әкімшілік, қылмыстық құқық сынды жетекші салалардың жиынтығы құқықтың негізі болып табылады. Құрылымдық пен жүйелілік жетілген құқықтық жүйелерге тән басты ерекшелік. Аталған салалардың бұдан әрі дамуы 2030 жылға дейінгі құқықтық саясатымыздың тұжырымдамасында бекітілген. 2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасының ережелерін негізге ала	
9.5.2 Некені қию және тоқтату жолдары	9.5.2.1 некені қию және тоқтатылу шарттарын анықтау	9.5.2 Әкімшілік жауапкершілік	9.5.2.1 әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері мен белгілерін анықтау		
9.5.3. Отбасы мүшелерінің құқығы мен міндеттері	9.5.3.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін анықтау 9.5.3.2 құқықтық актілерге сүйене отырып,	9.5.3 Әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу	9.6.3.1 әкімшілік құқықтық нормалардың маңызына баға беру 9.5.3.1 - әкімшілік құқық		

	қоғам мен отбасындағы балалар құқығын талдау		нормаларының маңызына баға беру	отырып басты назарды әкімшілік және қылмыстық құқық бөлімдеріне аударуды ұсынамыз.
9.5.4 Отбасының қоғамдағы маңыздылығы	9.5.4.1 отбасының қоғамдағы маңыздылығын бағалау			2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасында әкімшілік құқықбұзушылық пен әкімшілік жаза түрлеріне баса көңіл бөлінген. Оқу мақсаты түзетілді
б) «Әкімшілік құқық»		б) «Қылмыстық құқық»		Оқытудың салалық принципіне көшуіне байланысты оқу пәнінің мазмұнында бөлім тәртібі өзгертілді.
9.6.1 Әкімшілік құқық түсінігі	9.6.1.1 - әкімшілік құқық ұғымын түсіндіру	9.6.1 Қылмыстық құқық түсінігі	9.6.1.1 - қылмыстық құқық ұғымын түсіндіру	Құқық жүйесі – маңызды қоғамдық қатынастарды реттейтін құқықтық нормалардың логикалық үйлесімділігі. Конституциялық, азаматтық, еңбек, әкімшілік, қылмыстық құқық сынды жетекші салалардың жиынтығы құқықтың негізі болып табылады. Құрылымдық пен жүйелілік жетілген құқықтық жүйелерге тән басты ерекшелік. Аталған салалардың бұдан әрі дамуы 2030 жылға дейінгі құқықтық саясатымыздың тұжырымдамасында бекітілген. 2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасының ережелерін негізге ала отырып басты назарды қылмыстық құқық бөлімдеріне аударуды ұсынамыз. 2030 жылға

				дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасында кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілігіне баса көңіл бөлінген. Қылмыстық құқықтың алдын алу және түсіндіру құралдарын күшейту мәселелерін пысықтау маңызды.	
9.6.2 Әкімшілік жауапкершілік	9.6.2.1 әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері мен белгілерін анықтау	9.6.2 Қылмыс ұғымы	9.6.2.1 қылмыстың белгілері мен түрлерін ажырату		
	9.6.2.2 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы әкімшілік жауапкершілік түрлерін және оларды қолдану тәртібін түсіндіру	9.6.3 Қылмыстық жауапкершілік	9.6.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы қылмыстық жауаптылықты және жаза түрлерін анықтау	2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасының ережелерін негізге ала отырып басты назарды	9.6.4.1 оқу мақсатын енгізу «Қазақстан Республикасының ювеналды әділет мақсатын, мәнін және ерекшеліктерін ашу» және «кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тарту ерекшеліктері тақырыбын енгізу кәмелетке
9.6.3 Әкімшілік құқық бұзушылықты алдын алу	9.6.3.1 әкімшілік құқықтық нормалардың маңызына баға беру		9.6.3.2 сыбайлас жемқорлықпен күреске бағытталған құқықтық актілерді талдау	қылмыстық құқық бөлімдеріне аударуды ұсынамыз. 2030 жылға дейінгі	қылмыстық құқық бөлімдеріне аударуды ұсынамыз. 2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасында кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілігіне баса көңіл
		9.6.4 Кәмелеттік жасқа толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартудың ерекшеліктері	9.6.4.1 Қазақстан Республикасының ювеналды әділет мақсатын, мәнін және ерекшеліктерін ашу: Мазмұны кәмелетке	қылмыстық саясат тұжырымдамасында кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілігіне баса көңіл	қылмыстық жауапкершілікке тарту ерекшеліктері тақырыбын енгізу кәмелетке

		<p>қоғамда өзекті болып отырған кәмелетке толмағандарды қылмыстық жауапкершілікті белгілеу ерекшеліктері қарастырылады.</p>	<p>толмаған дар қылмыстық жауапкершіліктен босатылады деген қоғамда қалыптасқан стереотипті жоюға мүмкіндік береді. Пән мазмұны арқылы білім алушылардың құқықтық сауаттылығы арттырылады.</p>	<p>бөлінген. Қылмыстық құқықты түсіндіру мен қылмыстардың алдын алуға бағытталған құралдарды жетілдіру де аса маңызды. «Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартылу ерекшеліктері» атты жаңа тақырып енгізілді.</p>	<p>толмаған дар арасындағы құқық бұзушылықтың алдын алудың халықаралық тәжірибесін, әсіресе Эстония мен Швецияның тәжірибесін ескере отырып жасалды</p>
		<p>9.6.5 Жазалау және гуманизм мәселесі</p>	<p>9.6.5.1 қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидасына баға беру</p>		
<p>7) «Қылмыстық құқық»</p>	<p>7) «Отбасы құқығы»</p> <p>Оқытудың салалық принципіне көшуіне байланысты оқу пәнінің мазмұнында бөлім тәртібі өзгертілді.</p> <p>Отбасылық-неке қатынастары құқықтың әртүрлі салаларымен реттеледі, сондықтан отбасы құқығы соңғы бөлімге айналдыру туралы шешім қабылданды.</p> <p>Отбасы тәрбиесі мен отбасы құқығы сұрақтары Қазақстан тарихы, қазақ (орыс) әдебиеті пәндерінде толық қамтылады. Қазақстан тарихында оқушылар отбасы құқығы негіздерін қазақ халқының «Жеті жарғы» заңы арқылы тарихи аспектіде</p>	<p>Білім алушылардың заң жүйесі түсінігі мен құқықтық білімнің жеткілікті деңгейі қалыптасады.</p> <p>«Отбасы құқығы» бөлімін қорытынды бөлім ретінде қалдыруды ұсынылды.</p>	<p>9.7.4.1 оқу мақсатына өзгерістер енгізілді, мақсат нақтыланды. Отбасылық құндылықтарды негізге ала отырып, қоғам мен мемлекеттің тұрақты дамуын қамтама</p>		

		қарастырады. Осы арқылы қазақ халқының отбасы құндылықтары қалыптасады			сыз етудегі отбасының рөлін бағалауды көздейді.
9.6.1 Қылмыстық құқық түсінігі	9.7.1.1 қылмыстық құқығымын түсіндіру	9.7.1 Неке және отбасы құқығы түсінігі	<i>9.7.1.1 неке және отбасы ұғымдарын түсіндіру</i> 9.7.1.1 – «неке» және «отбасы» ұғымдарының мәнін нақты мысалдар арқылы ашу	9.6.1 Қылмыстық құқық түсінігі	9.7.1.1 қылмыстық құқығымын түсіндіру
9.6.2 Қылмыс ұғымы	9.7.2.1 қылмыстың белгілері мен түрлерін ажырату	9.7.2 Некені қию және тоқтату жолдары	9.7.2.1 некені қию және тоқтатылу шарттарын анықтау	9.6.2 Қылмыс ұғымы	9.7.2.1 қылмыстың белгілері мен түрлерін ажырату
9.6.3 Қылмыстық жауапкершілік	9.7.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы қылмыстық жауаптылықты және жаза түрлерін анықтау	9.7.3. Отбасы мүшелерінің құқығы мен міндеттері	9.7.3.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін анықтау 9.7.3.2 құқықтық актілерге сүйене отырып, қоғам мен отбасындағы балалар құқығын талдау	9.6.3 Қылмыстық жауапкершілік	9.7.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы қылмыстық жауаптылықты және жаза түрлерін анықтау
	9.7.3.2 сыбайлас жемқорлықпен күреске бағытталған құқықтық актілерді талдау				9.7.3.2 сыбайлас жемқорлықпен күреске бағытталған құқықтық актілерді талдау
9.6.5 Жазалау және	9.7.4.1 қылмыстық	9.7.4 Отбасының	<i>9.7.4.1 отбасының</i>	9.6.5 Жазалау және	9.7.4.1 қылмысты

гуманизм мәселесі	құқықтағы гуманизм қағидасына баға беру	қоғамдағы маңыздылығы	<i>қоғамдағы маңыздылығын бағалау</i> 9.7.4.1 - қоғамның тұрақты дамуын қамтамасыз етудегі отбасының рөлін бағалау	е гуманизм мәселесі	қ құқықтағы гуманизм қағидасын а баға беру
<p>18. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған «Құқық негіздері» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p> <p>19. Ұзақ мерзімді жоспардағы тақырыптар білім алушылардың ойлау қабілетін белсендіретін және олардың сын тұрғысынан ойлау, проблемалық сұрақ қою, өздігінен талдау жасау дағдыларын дамытуға мүмкіндік беретін проблемалық сұрақтар түрінде құрастырылған.</p> <p>20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>		<p>18. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған «Құқық негіздері» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p> <p>19. Ұзақ мерзімді жоспардағы тақырыптар білім алушылардың ойлау қабілетін белсендіретін және олардың сын тұрғысынан ойлау, проблемалық сұрақ қою, өздігінен талдау жасау дағдыларын дамытуға мүмкіндік беретін проблемалық сұрақтар түрінде құрастырылған.</p> <p>20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлім ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>			

Негізгі орта білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған «Құқық негіздері» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

Қолданыстағы бағдарлама			Ұсынылатын бағдарлама			Негіздеме
Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырып тар/ Ұзақ мерзімді	Оқыту мақсаттары Білім алушылар:	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Тақырыптар/ Ұзақ мерзімді жоспар бөлімінің	Оқыту мақсаттары. Білім алушылар	

	жоспар бөлімінің мазмұны			мазмұны		
1-тоқсан			1-тоқсан			
<p>Қолданыстағы редакцияда ҰМЖ спиральды принцип бойынша жасалған, бұл оқу пәнінің ерекшелігін бұзады. Құқық-бұл жүйелі ғылым, мұнда оқытуда жүйелілік пен иерархияны сақтау қажет. ҰМЖ құрылымының және пәннің ерекшелігінің сәйкессіздігін жою үшін оқытудың салалық принципіне көшуіне байланысты өзгерістер енгізілді. Саладан салаға көшу кезінде (құқық саласының тақырыптары бойынша) пәнді зерделеу ерекшелігін бұзбайды және оқытудың спиральдығы байқалады.</p> <p>Оқытудың салалық принципіне көшуіне байланысты оқу пәнінің мазмұнында бөлімдердің тәртібі өзгертілді.</p>						
9.1 Құқық түсінігі	Құқық дегеніміз не және ол қоғамдық қатынастарға қалай әсер етеді?	9.1.1.1 әлеуметтік нормалар жүйесіндегі құқық ұғымы мен ролін түсіндіру	9.1.1 Құқық түсінігі	Құқық дегеніміз не және ол қоғамдық қатынастарға қалай әсер етеді?	9.1.1.1 әлеуметтік нормалар жүйесіндегі құқық ұғымы мен ролін түсіндіру	
9.1 Адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары	Қазақстан Республикасында адам мен азаматтың қандай құқықтары мен міндеттері бар?	9.2.1.2 Қазақстан Республикасы Конституциясын талдау арқылы адамның және азаматтың конституциялық құқықтары, бостандықтары мен міндеттерін анықтау	9.1.2 Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	Құқықтық мемлекеттің басты идеялары неде?	9.1.2.1 құқықтық мемлекеттің ерекшелігі мен маңызын анықтау	Оқытудың салалық принципіне көшуіне байланысты оқу пәнінің мазмұнында бөлім тәртібі өзгертілді.
	Неліктен Қазақстан өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде жариялайды?	9.2.1.1 конституциялық құрылым негіздерін түсіндіру		Азаматтық қоғамды қалыптастырудың маңызы неде?	9.1.2.2 нақты мысалдар арқылы азаматтық қоғам институттарының ролі мен маңызын анықтау	«Өмір бойы оқу» дағдыларының критерийлеріне сәйкес оқушылардың мемлекетте болып жатқан өзгерістер
						Халықаралық тәжірибені ескере отырып (Финляндия «Қоғамтану» пәні, Австралия «Азаматтық» пәні), 9.1.2.2 оқу мақсаты

						ге қарым-қатынасын бейімдеу. Практикалық жағдайларды шешуде	оқушылардың функционалды сапаттылығын арттыру үшін тәжірибеге бағытталған.
9.1 Азаматтық құқық түсінігі	Азаматтық құқық қоғамдық қатынастарды қалай реттейді	9.3.1.1 азаматтық құқық ұғымы мен қағидаларын түсіндіру	9.2.1 Адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары	Қазақстан Республикасында адам мен азаматтың қандай құқықтары мен міндеттері бар?	9.2.1.2 <i>Қазақстан Республикасы Конституциясын</i> талдау арқылы адамның және азаматтың конституциялық құқықтары, бостандықтары мен міндеттерін <i>анықтау</i>	күқық нормасын қолдану қабілетін қалыптастыру. НҚА-мен жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру.	
9.1 Еңбек құқығы түсінігі	<i>ҚР Конституциясының 24-ші бабын қараңыз</i>	9.4.1.1 еңбек құқығы ұғымын түсіндіру	Негізден Қазақстан өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде жариялайды?	9.2.1.1 <i>конституциялық құрылым негіздерін түсіндіру</i>	9.2.1.1 - <i>Қазақстан Республикасы Конституциясының нормаларын негізге</i>	Оқу сапаттылық деңгейін және құқықтық нормаларды қолдану дағдысын арттыру.	Халықаралық тәжірибені ескере отырып (Финляндия «Қоғамтану» пәні, Аустралия «Азаматтылық» пәні), 9.2.1.1 және

					<i>ала отырып, конституциялық құрылыстың негіздерін айқындау/анықтау</i>	НҚА-мен жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру.	9.2.1.2 оқу мақсаттары НҚА (ҚР Конституциясы) негізінде барынша практикалық бағдарланған болып жасалды.
9.1 Неке және отбасы құқығы түсінігі	Заңнамада отбасы қалай қорғалған?	9.5.1.1 неке және отбасы ұғымдарын түсіндіру	9.2.2 Мемлекеттік органдардың конституциялық құрылысы 9.2.2 Мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі	Мемлекеттік органдардың қызметі қандай?	9.2.2.1 <i>Қазақстан Республикасы Конституциясы негізінде мемлекеттік органдардың қызметтерін анықтап, салыстыру</i>	– Бөлімшенің өзгерістер өйткені құқық тұрғысынан «мемлекеттік органдардың конституциялық құрылымы» сөздің «мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі» деген қолдану Бөлімшенің байланысты сәйкес келтірілді	атауына енгізілді, және теориясы деген орнына ұғымды дұрыс. өзгеруіне 9.2.2.1
9.1 Әкімшілік құқық түсінігі	Әкімшілік құқық қандай қоғамдық қатынастарды реттейді?	9.6.1.1 әкімшілік құқық ұғымын түсіндіру		Мемлекеттік органдардың құрылуында сайлаудың маңызы мен ролі қандай?	9.2.2.2 <i>мемлекеттік органдардың құрылуындағы сайлаудың маңызы мен ролін анықтау</i> 9.2.2.2 <i>мемлекеттік органдардың құрылуында сайлаудың маңызы мен ролін нақты мысалдар арқылы көрсету</i>	Қоғам мен мемлекет өміріне белсенді қатысу дағдысын қалыптастыру. Жастардың саяси мәдениетін қалыптастыру, қоғамдағы демократиялық үдерістерді түсіну	Халықаралық тәжірибені ескере отырып (Финляндия «Қоғамтану» пәні, Австралия «Азаматтылық» пәні), 9.1.2.2 оқу мақсаты оқушылардың функционалды сапаттылығын арттыру үшін тәжірибеге бағытталған.

9.1 Қылмыстық құқық түсінігі	Қылмыстық құқықтың басқа құқық салаларынан ерекшелігі неде?	9.7.1.1 Қылмыстық құқық ұғымын түсіндіру					
2-тоқсан			2-тоқсан				
9.2 Мемлекеттік органдардың конституциялық құрылысы	Мемлекеттік органдардың қызметі қандай?	9.2.2.1 Конституция негізінде мемлекеттік органдардың қызметтерін анықтап, салыстыру	9.3.1 Азаматтық құқық түсінігі	Азаматтық құқық қандай қоғамдық қатынастарды реттейді?	9.3.1.1 Азаматтық құқық ұғымы мен қағидаларын түсіндіру		
	Мемлекеттік органдардың құрылуында сайлаудың маңызы мен рөлі қандай?	9.2.2.2 Мемлекеттік органдардың құрылуындағы сайлаудың маңызы мен ролін анықтау	9.3.2 Меншік құқығы	Қалай меншік иесі бола аламыз?	9.3.2.1 меншік түрлерін анықтау; 9.3.2.1 меншік түрлерін ажырату, меншік құқығына ие болудың және тоқтатылудың жолдарын, құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы анықтау. 9.3.2.2 меншік құқығына ие болудың және тоқтатылудың жолдарын, құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы анықтау	Меншік түрлері заңнамамен анықталған. Білім алушылар меншік түрлерінің белгілері негізінде меншікті ажырата білуі керек. Практикалық жағдайларды шешуде құқық нормасын қолдану қабілеті қалыптасады.	
9.2 Меншік құқығы	Қалай меншік иесі бола аламыз?	9.3.2.1 меншік түрлерін анықтау; 9.3.2.2 меншік құқығына ие болудың	9.3.3 Азаматтық құқықтағы міндеттеме мен жауапкершілік	Азаматтық құқықтық міндеттемелер қандай жауапкершіліктерді туындатады?	9.3.3.1 Азаматтық құқықтағы міндеттемелерді талдап, жауапкершіліктерін анықтау		

		және тоқтатылу дың жолдарын, құқықтық жағдаяттар ды талдау арқылы анықтау					
9.2 Еңбек жағдайлары	Заңнамамен еңбек жағдайлары қалай реттеледі?	9.4.2.1 ҚР еңбек кодексінің баптарының негізінде еңбек жағдайларын анықтау; 9.4.2.2 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы жұмыс беруші мен жұмысшының құқықтары мен міндеттерін түсіндіру	9.3.4 Тұтынушылар құқығын қорғау	Біз тұтынушы ретінде өз құқығымызды білеміз бе?	9.3.4.1 <i>Тұтынушылардың құқықтарын қорғау жолдарын ұсыну</i> 9.3.4.1 <i>нақты мысалдар арқылы тұтынушылардың құқықтарын қорғау жолдарын ұсыну</i>	Күнделікі өмірде туындайтын құқықтық мәселелерді шешу қабілетін қалыптастыру	Халықаралық тәжірибені ескере отырып (Финляндия «Қоғамтану» пәні, Австралия «Азаматтылық» пәні, Швеция «Азаматтық қоғам» пәні), 9.3.4.1 оқу мақсаты оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін тәжірибеге бағытталған.
9.2 Некені қию және тоқтату жолдары	Неке қандай жағдайда қиылады және тоқтатылады?	9.5.2.1 некені қию және тоқтатылу шарттарын анықтау	9.4.1 Еңбек құқығы түсінігі және Еңбек жағдайлары	ҚР Конституциясының 24-ші бабы негізінде? Заңнамамен кәмелеттік жасқа толмағандардың еңбек жағдайлары қалай реттеледі?	9.4.1.1 - еңбек құқығы ұғымын түсіндіру 9.4.1.2. ҚР еңбек кодексінің баптарын негізге ала отырып кәмелеттік жасқа толмағандардың еңбек жағдайларын анықтау	1.Бөлімшелерді біріктіру бағдарламаның мазмұнын оңтайландыру мақсатында жасалды, еңбек құқығы мен еңбек жағдайлары ұғымы	Финляндияда «Қоғамтану» және Ұлыбританияда «Азаматтылық» пәндерін оқыту шеңберінде оқушыларға (кәмелетке толмағандардың) құқық нормаларын іс жүзінде қолдануына

				кұқықтық жағдаяттар арқылы жұмыс беруші мен жұмыскердің құқықтары мен міндеттерін түсіндіреді	тікелей өзара байланысты және оларды бір бөлімше аясында зерттеуге болады. 2. 9.4.1.2 оқыту мақсатына нақтылау лар енгізілді, өйткені қоғамның әлеуметтік құрылым ының өзгеруіне және 18 жасқа толмаған қызметкерлер санының (шығармашылық сала) артуына байланысты кәметке толмаған дардың еңбек жағдайларын зерделеу ұсынылды.	үйретеді, сондықтан тақырыпты өзгерту және практикалық мәселелерге (кәметке толмағандардың еңбегін реттеу) көбірек көңіл бөлу туралы шешім қабылданды. Екі бөлімшенің бірігуіне байланысты « ҚР Конституциясының 24-бабы нені көздейді?» тақырыбы алынып тасталынды. кәметке толмаған дардың еңбек жағдайларын зерделеу өздерінің еңбек құқықтарын қорғау кезінде құқық нормаларын қолдану дағдысын қалыптастыру қажеттілігінен туындады
9.2 Қылмыс ұғымы	Қандай әрекет қылмыс деп танылады?	9.7.2.1 қылмыстың белгілері мен түрлерін				

		ажырату				
			9.4.2. Еңбекті қорғау	Еңбек даулары қалай шешіледі? Кәмелетке толмағандардың еңбегі заңнамамен қалай қорғалады?	9.4.3.2 құқықтық нормативтік актілерге сүйеніп еңбек дауларын шешу жолдарын ұсыну 9.4.2.1. кәмелетке толмағандардың еңбегіне қатысты құқық нормаларын талдау	9.4.3.2 оқыту мақсаты алынып тасталынды, себебі еңбек даулары негізгі орта білім беру деңгейлеріндегі пәннің мазмұнында салдар ретінде қарастырылады, сондай-ақ оқушылар еңбек құқықтық қатынастарын реттеу саласында құқықтық білімнің жеткілікті деңгейіне ие емес, бұл еңбек құқықтық қатынастары субъектілерінің өзара іс-қимылының күрделі жүйесінің болуында және салалық актілердің көптігіне байланысты (оларды зерттеу мүмкін емес). Жалпы орта білім беру деңгейлеріндегі пәннің мазмұнында еңбек даулары терең қарастырылады. Ұқсас тақырып жоғары сыныптарда оқытылады (мысалы, Ресейде 10-11 сыныптарда «Құқық» пәні аясында), өйткені ол құқықтық білімнің жоғары деңгейін талап етеді.
			9.4.3 Еңбек шарты	Еңбек шарты қандай құқықтар мен міндеттерді туындатады?	9.4.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдай отырып, еңбек шартының мазмұнын ашу	
3-тоқсан			3-тоқсан			
9.3 Азаматтық-Азаматтық құқық тағы міндет темел мен жауап	Азаматтық-құқықтық міндеттемелер қандай жауапкершіліктерді туындатады	9.3.3.1 азаматтық құқықтағы міндетте мелерді талдап, жауапкер	9.5.1 Әкімшілік құқық түсінігі	Әкімшілік құқық қандай қоғамдық қатынастарды реттейді?	9.5.1.1 әкімшілік құқық ұғымын түсіндіру	Бұл тәсіл және құқық салаларының ұқсас реттілігі Эстониядағы «Адам және құқық» пен Ресейдегі «Құқық» пәндерінде (10-11 сыныптар) бар. құқық

кершілік	?	шіліктерін анықтау				салаларын зерделеудің осы бірізділігі 2030.жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасының ережелерін негізге ала отырып басты назарды әкімшілік және қылмыстық құқық бөлімдеріне аударуды ұсынылды. 2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасында әкімшілік құқықбұзушылық пен әкімшілік жаза түрлеріне баса көңіл бөлінген Құқық жүйесі – маңызды қоғамдық қатынастарды реттейтін құқықтық нормалардың логикалық үйлесімділігі. Конституциялық, азаматтық, еңбек, әкімшілік, қылмыстық құқық сынды жетекші салалардың жиынтығы құқықтың негізі болып табылады.
	Еңбек даулары қалай шешіледі?	9.4.3.2 құқықтық нормативтік актілерге сүйене отырып, еңбек дауларын шешу жолдарын ұсыну	9.5.2 Әкімшілік жауапкершілік	Қандай жағдайларда әкімшілік жауапкершілік туындайды?	9.5.2.1 әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері мен белгілерін анықтау 9.5.2.2 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы әкімшілік жауапкершілік түрлерін және оларды қолдану тәртібін түсіндіру	
	Кәмелетке	9.4.3.1	9.5.3	Әкімшілік	9.5.3.1	-

	толмағандардың еңбегі заңнамамен қалай қорғалады?	кәмелетке толмағандардың еңбегіне қатысты құқық нормаларын талдау	Әкімшілік құқық бұзушылықты алдын алу	құқықтық нормалардың қажеттілігі мен маңызы неде?	әкімшілік құқық нормаларының маңызына баға беру		
9.3 Отбасы мүшелерінің құқығы мен міндеттері	Отбасы мүшелерінің құқықтық мәртебесі қандай?	9.5.3.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін анықтау	9.6.1 Қылмыстық құқық түсінігі	Қылмыстық құқықтың басқа құқық салаларынан ерекшелігі неде?	9.6.1.1 қылмыстық құқық ұғымын түсіндіру		
	Бала құқығы қалай қорғалады?	9.5.3.2 құқықтық актілерге сүйеніп қоғам мен отбасындағы балалар құқығын талдау	9.6.2 Қылмыс ұғымы	Қандай әрекет қылмыс деп танылады?	9.6.2.1 қылмыстың белгілері мен түрлерін ажырату		
9.3 Әкімшілік жауапкершілік	Қандай жағдайларда әкімшілік жауапкершілік туындайды?	9.6.2.1 әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері мен белгілерін анықтау; 9.6.2.2 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы әкімшілік жауапкершілік түрлерін және оларды қолдану тәртібін түсіндіру	9.6.3 Қылмыстық жауапкершілік	Қылмыстық жауапкершіліктің мәні неде?	9.6.3.1 құқықтық жағдаяттарды талдау арқылы қылмыстық жауаптылықты және жаза түрлерін анықтау		
9.3 Қылмыстық	Қылмыстық жауапкершіліктің мәні	9.7.3.1 құқықтық жағдаяттар		Кімдер сыбайлас жемқорлық	9.6.3.2 сыбайлас жемқорлық		

жауапкершілік	неде?	ды талдау арқылы қылмыстық жауапкершілікті және жаза түрлерін анықтау		ың субъектілері болып табылады?	н күреске бағытталған құқықтық актілерді талдау		
Кімдер сыбайлас жемқорлықтың субъектілері болып табылады	9.7.3.2 сыбайлас жемқорлықпен күреске бағытталған құқықтық актілерді талдау	9.6.4 Кәмелеттік жасқа толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартудың ерекшеліктері	Қоғамдағы кәмелетке толмағандардың құқық бұзушылығының салдары қандай?	9.6.4.1 Кәмелеттік жасқа толмағандар үшін ювеналдық құқықтың ерекшеліктерін, мақсатын, маңызын ашу. 9.6.4.1 Қазақстан Республикасының ювеналды әділет мақсатын, мәнін және ерекшеліктерін ашу Тақырыпта қазіргі кезеңдегі қоғамда өзекті болып отырған кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікті белгілеу ерекшеліктері қарастырылады. Мазмұны кәмелетке толмағандар қылмыстық жауапкершіліктен босатылады деген қоғамда қалыптасқан	2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасының ережелерін негізге ала отырып басты назарды қылмыстық құқық бөлімдеріне аударуды ұсынылды 2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасында кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілігіне баса көңіл бөлінген. Қылмыстық құқықты түсіндіру мен қылмыстардың алдын алуға бағытталған құралдарды жетілдіру де аса маңызды. «Кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тартылу ерекшеліктері» атты жаңа тақырып енгізілді. 9.6.4.1 оқу мақсатын енгізу "Қазақстан Республикасының ювеналды әділет мақсатын, мәнін және ерекшеліктерін ашу" және "кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауапкершілікке тарту ерекшеліктері" тақырыбын енгізу кәмелетке толмағандар арасындағы құқық		

					стереотипті жоюға мүмкіндік береді. Пән мазмұны арқылы білім алушылардың құқықтық сауаттылығы арттырылады.	бұзушылықтың алдын алудың халықаралық тәжірибесін, әсіресе Эстония мен Швецияның тәжірибесін ескере отырып жасалды.	
		9.6.5 Жазалау және гуманизм мәселесі	Қылмыстық құқықта гуманизм қағидасы қажет пе?	9.6.5.1 қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидасына баға беру			
4-тоқсан			4-тоқсан				
9.4 Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	Құқықтық мемлекеттің басты идеялары неде?	9.1.2.1 құқықтық мемлекеттің ерекшелігі мен маңызын анықтау	9.7.1 Неке және отбасы құқығы түсінігі	Заңнамада отбасы қалай қорғалған	9.5.1.1 неке және отбасы ұғымдарын түсіндіру 9.7.1.1 «неке» және «отбасы» ұғымдарын нақты мысалдар арқылы түсіндіру	Оқытудың салалық принципіне көшуіне байланысты оқу пәнінің мазмұнын да бөлім тәртібі өзгертілді. Отбасылық-неке қатынастары құқықтың әртүрлі салалары мен реттеледі, сондықтан отбасы құқығы соңғы бөлімге айналдыру туралы шешім қабылданды. Соның негізінде	Бұл тәсіл және құқық салаларының ұқсас реттілігі Эстониядағы «Адам және құқық» пен Ресейдегі «Құқық» пәндерінде (10-11 сыныптар) бар. Халықаралық тәжірибені ескере отырып (Финляндия «Қоғамтану» пәні, Австралия «Азаматтық» пәні, Швеция «Азаматтық қоғам» пәні), 9.7.1.1 оқу мақсаты
	Азаматтық қоғамды қалыптастырудың маңызы неде?	9.1.2.2 азаматтық қоғам институттарының ролі мен маңызын анықтау	9.7.2 Некені қию және тоқтату жолдары	Неке қандай жағдайда қиылады және тоқтатылады	9.7.2.1 некені қию және тоқтатылу шарттарын анықтау		

						білім алушылардың заң жүйесі түсінігі мен құқықтық білімнің жеткілікті деңгейі қалыптасады.	оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін тәжірибеге бағытталған.
9.4 Тұтынушылар құқығын қорғау	Біз тұтынушы ретінде өз құқығымызды білеміз бе?	9.3.4.1 тұтынушылардың құқықтары қорғау жолдарын ұсыну	9.7.3 Отбасы мүшелерінің құқығы мен міндеттері	Отбасы мүшелерінің құқықтық мәртебесі қандай	9.7.3.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін анықтау	9.7.4.1 оқу мақсатына өзгерістер енгізілді, мақсат нақтыланды. Отбасылық құндылықтарды негізге ала отырып қоғам мен мемлекеттің тұрақты дамуын қамтамасыз етудегі отбасының рөлін бағалауды көздейді.	«Отбасы құқығы» бөлімін қорытынды бөлім ретінде қалдыруды ұсынылады. Отбасы тәрбиесі мен отбасы құқығы сұрақтары Қазақстан тарихы, қазақ (орыс) әдебиеті пәндерінде қамтылады. Қазақстан тарихында оқушылар отбасы құқығы негіздерін қазақ халқының «Жеті жарғы» заңы арқылы тарихи аспектіде қарастырады. Осы арқылы қазақ халқының отбасы құндылықтары қалыптасады
9.4 Еңбек шарты	Еңбек шарты қандай	9.4.4.1 құқықтық жағдаяттар		Бала құқығы қалай қорғалады	9.7.3.2 құқықтық актілерге		

	құқықтар мен міндеттерді туындатады ?	ды талдап еңбек шартының мазмұнын ашу			сүйене отырып, қоғам мен отбасындағы балалар құқығын талдау		
9.4 Отбасының қоғамдағы маңыздылығы	Отбасының әлеуметтік мәні неде?	9.5.4.1 отбасының қоғамдағы маңыздылығын бағалау	9.7.4 Отбасының қоғамдағы маңыздылығы	Отбасының әлеуметтік мәні неде	9.7.4.1 отбасының қоғамдағы маңыздылығын бағалау 9.7.4.1 - қоғамның тұрақты дамуын қамтамасыз етудегі отбасының рөлін бағалау		Халықаралық тәжірибені ескере отырып (Финляндия "Қоғамтану" пәні, Австралия «Азаматтылық» пәні, Швеция «Азаматтық қоғам» пәні), 9.7.4.1 оқу мақсаты оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін тәжірибеге бағытталған.
9.4 Әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу	Әкімшілік құқықтық нормалардың қажеттілігі мен маңызы неде?	9.6.3.1 әкімшілік құқықтық нормалардың маңызына баға беру					
9.4 Жазалау мен гуманизм мәселесі	Қылмыстық құқықта гуманизм қағидасы қажет пе?	9.7.4.1 қылмыстық құқықтағы гуманизм қағидасына баға беру					

20. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Музыка» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

3. Пәнді оқытудың мақсаты – қазақтың дәстүрлі музыкасы, әлем халықтары шығармашылығы, әлемдік классика және заманауи музыканың үздік үлгілері негізінде білім алушылардың музыкалық мәдениеттілігін қалыптастыру, шығармашылық қабілетін дамыту. Қазақтың дәстүрлі музыкасы мен әлемдік музыка өнерінің әлеуметтік-мәдени және рухани-адамгершілік құндылықтары туралы ұғымдарын қалыптастыру;

2-тарау. "Музыка" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

5. "Музыка" оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

1) 5-сыныпта – аптасына 1 сағат «Музыка»+1 сағат «Домбыра»; оқу жылында 68 сағат;

2) 6-сыныпта – аптасына 1 сағат «Музыка»+1 сағат «Домбыра»; оқу жылында 68 сағатты құрайды.

8. Оқу пәнінің мазмұны бөлімдерден тұрады:

1. Негізгі музыкалық ұғымдар;
2. Музыка тыңдау және талдау;
3. Орындаушылық іс-әрекет;
4. Шығармашылық іс-әрекет және бағалау;

12. "Музыка" пәнінің 5-сыныпқа арналған базалық мазмұны:

1) «Қазақ халқының музыкалық мұрасы»

Айтыс өнері. Қысқа қағыспа айтыс. Ұйқас сөздер. Қара өлең. Жыраулар шығармашылығы. Терме өнері.

2) «Ғасырлармен сырласқан сазды аспаптар»

Көнеден жеткен аспап - домбыра, дутар, саз, Башқұрт халқының қурай аспабы. Аспанмен тілдескен музыка. Киелі аспап – қобыз. Монғол халқының моринхур аспабы. Түркі халықтарындағы үрмелі және ұрмалы аспаптар.

3) «Әлем халықтарының музыкалық дәстүрлері»

Жапон, Қытай, Үнді. Корей дәстүрлі музыкалық театрлары. Классикалық үнді биі мен рагасы. Италия операсы, Орыс балет өнері. Еуропаның романтикалық музыкасы.

4) «Дәстүр және жаңашылдық» Ақын Абай бейнесінің операда көрініс табуы. «Қыз Жібек»: жыр-опера-кино. Симфония және күй. Сарыжайлау – ән және күй. Ән мен күйге саз берген - Алатау. Туған жер.

Өлкетану: Туған өлке симфониясы.

13. "Музыка" пәнінің базалық мазмұны. 6-сынып.

1) «Қазақ кәсіби музыка мәдениетінің қалыптасуы»: А.Жұбанов, Л.Хамиди, М.Төлебаев, Б.Байқадамов, Н.Тілендиев, Қ. Мусин, Н. Меңдіғалиев.

2) «Әлемнің кәсіби музыкасы»: Вивальди, Бах, Моцарт, Бетховен, Григ, Лист, Чайковский.

3) «Заманауи музыка»: джаз, рок-н-ролл, поп-музыка, рок-музыка, эстрадалық музыка, дыбыстау және музыкамен көркемдеу.

4) «Қазақ эстрадасы»: Е. Хасанғалиев, Ш. Қалдаяқов, «Дос-Мұқасан», Р. Рымбаева, К. Дүйсекеев, Димаш Құдайбергенов және т.б.

Өлкетану: Туған жердің таланттары.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

14. Бағдарламада "оқыту мақсаттары" төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 5.2.1.4. кодында "5" - сынып, "2.1" - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, "4" - оқыту мақсатының реттік саны.

15. 1) «Негізгі музыкалық ұғымдар»:

Білім алушылар:		
Бөлімшелер	5 сынып	6 сынып
1.1 Музыкалық сауаттылық	5.1.1.1 музыкалық жанрын, стилін, түрін және көркемдеуші құралдарды анықтау, тыңдалған шығарманы (туған өлкедегі музыкалық өнердің ерекшеліктері туралы түсінігінің болуын) талдау	6.1.1.1 туған өлкенің жыршы-термеші, әнші және сазгерлерінің шығармашылығы туралы тыңдаған музыкалық шығарманы талдау және өнердің түрлері, стилі мен жанрларын, сонымен қатар, өнердің өзге түрлері мен байланысын анықтау
	5.1.1.2 әлем халықтары музыкалық аспаптарын жасалуы мен дыбысталуына қарай топтастыру, түрлі контекстерде салыстыру	6.1.1.2 оркестрлер түрлеріндегі музыкалық аспаптардың дыбысталуын ажытару, оларды топтар бойынша жіктеу
1.2 Музыкалық сауаттылық	5.1.2.1 дәстүрлі халық әндері ("Менің туған өлкемнің 30 әні мен әуені" аудиокаталогын құрастырудың бастапқы дағдыларын) және аспаптық	6.1.2.1 классикалық музыка жанрлары мен түрлерін анықтау

	музыканың жанры мен стилін, айтыстың түрлерін анықтау	
	5.1.2.2 дәстүрлі әншілік мектептердің және халық композиторларының шығармаларын салыстыру	6.1.2.2 эстрада музыкасының жанрлары мен бағытын анықтау
	5.1.2.3 қазақ халқының және әлем халықтары музыкалық дәстүрлерінің ерекшеліктерін анықтау	6.1.2.3 көркем бейнені құруда музыка және өнердің басқа түрлерінің көркемдеуші құралдарын салыстыру
	5.1.2.4 ауызша және жазбаша жұмыстар орындау барысында музыкалық терминологияны пайдалану	6.1.2.4 ауызша және жазбаша жұмыстар орындау барысында музыкалық терминологияны пайдалану
1.3 Музыкалық-орындаушылық іс-әрекет	5.1.3.1 әнді орындау барысында музыканың көңіл-күйі мен көркем бейнесін жеткізу	6.1.3.1 әуеннің көңіл-күйі мен көркем бейнесін жеткізе отырып, екі дауысты немесе канон элементтерін пайдаланып, әртүрлі стильдегі және жанрдағы әндерді орындау
	5.1.3.2 қазақ халқының дәстүрлі тұрмыс-салт әндерінің орындау тәсілдерін заманауи интерпретациясымен салыстыру	6.1.3.2 әртүрлі стильдегі және жанрдағы әндердің орындау түрлерін салыстыру
	5.1.3.3 музыкалық шығармалардың қарапайым үзінділерін музыкалық аспаптарда бірлесіп орындау	6.1.3.3 музыкалық шығармалардың қарапайым үзінділерінің сипатын жеткізу, партия бойынша және (немесе) ансамбльмен аспаптарда орындау

2) «Музыка тыңдау және талдау»

Бөлімшелер	5 сынып	6 сынып
------------	---------	---------

2.1 Идеялар және материалдарды жинақтау	5.2.1.1 музыкалық-шығармашылық жұмыстарды жасау үшін идеялар ұсыну, жоспарлау және материал жинақтау	6.2.1.1 музыкалық-шығармашылық жұмыс жасау үшін идеялар ұсыну, жоспарлау және музыкалық материалға интерпретация жасау
2.2 Музыка шығару және импровизация	5.2.2.1 музыкалық көркем құралдарын, музыкалық аспаптар мен дауысты қолдана отырып, қарапайым композициялар шығару және импровизация жасау	6.2.2.1 музыкалық көркем құралдарын, музыкалық аспаптар мен дауысты қолдана отырып, музыкалық композициялар шығару және импровизация жасау
5.2.2.2 компьютерлік бағдарламаларды (Audacity, Soundation, Windows Movie Maker, Киностудия) қолдана отырып, музыкалық композицияларды редакциялау және интерпретация жасау		6.2.2.2 компьютерлік бағдарламаларды (Audacity, Soundation, Windows Movie Maker, Киностудия) қолдана отырып, музыкалық композицияларды редакциялау және интерпретация жасау
3) «Орындаушылық іс-әрекет»		

4) «Шығармашылық іс-әрекет және бағалау»

Бөлімше	5 сынып	6 сынып
3.1 Шығармашылық жұмыстарды таныстыру және бағалау	5.3.1.1 өз жұмысын шығармашылықпен көрсету, критерийлерге сәйкес бағалау және өзінің жұмысын жақсарту үшін ұсыныстар енгізу	6.3.1.1 шығармашылық көрсетілімнің бағдарламасын таныстыру, оларды критерийлерге сәйкес бағалау, өзінің және өзгелердің жұмысын жақсарту үшін түрлі ұсыныстар енгізу

16. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған "Музыка" оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

17. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

**Негізгі білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған
«Музыка» » оқу пәні бойынша оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың
салыстырмалы кестесі**

Қолданыстағы бағдарлама	Ұсынылған жоба	Негіздеме
<p style="text-align: center;">Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрі міндетін атқарушысының 2017 жылғы 25 қазандағы 545 бұйрығына 20-қосымша</p> <p style="text-align: center;">Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығына 210-қосымша</p> <p style="text-align: center;">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптарына арналған "Музыка" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p>1-тарау. Жалпы ережелер 3. Пәнді оқытудың мақсаты – қазақтың дәстүрлі музыкасы, әлем халықтары шығармашылығы, әлемдік классика және заманауи музыканың үздік үлгілері негізінде білім алушылардың музыкалық мәдениеттілігін қалыптастыру, шығармашылық қабілетін дамыту.</p> <p>2-тарау. "Музыка" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру 5. "Музыка" оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі: 1) 5-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 34 сағатты;</p>	<p style="text-align: center;">Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптарына арналған "Музыка" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы</p> <p>1-тарау. Жалпы ережелер 3. Пәнді оқытудың мақсаты – қазақтың дәстүрлі музыкасы, әлем халықтары шығармашылығы, әлемдік классика және заманауи музыканың үздік үлгілері негізінде білім алушылардың музыкалық мәдениеттілігін қалыптастыру, шығармашылық қабілетін дамыту. Қазақтың дәстүрлі музыкасы мен әлемдік музыка өнерінің әлеуметтік-мәдени және рухани-адамгершілік құндылықтары туралы ұғымдарын қалыптастыру;</p> <p>2-тарау. "Музыка" пәнінің мазмұнын ұйымдастыру 5. "Музыка" оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі: 1) 5-сыныпта – аптасына 1 сағат «Музыка»+1 сағат «Домбыра»; оқу жылында 68 сағат; 2) 6-сыныпта – аптасына 1 сағат «Музыка»+1 сағат «Домбыра»; оқу жылында 68 сағатты құрайды.</p> <p>8. Оқу пәнінің мазмұны бөлімдерден тұрады: 5. Негізгі музыкалық ұғымдар;</p>	<p>3-пункттегі пәнді оқыту мақсатына дәстүрлі музыка мен рухани-адамгершілік құндылықтар туралы ұғымдар қалыптастыру мақсатында толықтырулар енгізілді.</p> <p>8.Қолданыстағы «Музыка тыңдау,талдау және орындау» бөлімі «Музыка тыңдау және талдау» және «Орындаушылық іс-әрекет» деп бөлінді. Себебі, музыка орындау және музыка тыңдау-әрқайсысы</p>

<p>2) 6-сыныпта – аптасына 1 сағатты, оқу жылында 34 сағатты құрайды.</p> <p>8. Оқу пәнінің мазмұны бөлімдерден тұрады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) музыка тыңдау, орындау және талдау; 2) музыкалық-шығармашылық жұмыстар жасау; 3) музыкалық-шығармашылық жұмысты таныстыру және бағалау. <p>12. "Музыка" пәнінің 5-сыныпқа арналған базалық мазмұны:</p> <p>1) Қазақ халқының музыкалық мұрасы: Қазақ халық әнінің әуенділігі. Айтыс өнері. Күй күдіреті. Жобаны жоспарлау және құрастыру. Жобаның нәтижесін таныстыру;</p> <p>2) Қазақтың дәстүрлі тұрмыс-салт әндері және заманауи музыка: Қазақ халқының тұрмыс-салт әндері. Жаңғырған салт-дәстүр әндері. Халық музыкасының интерпретациясы. Халық музыкасын өндеу (интерпретация). Жобаны жоспарлау және құрастыру. Жобаның нәтижесін таныстыру;</p> <p>3) Әлем халықтарының музыкалық дәстүрі: Түркі халықтарының музыкалық дәстүрі. Шығыс халықтарының музыкалық дәстүрі. Еуропа халықтарының музыкалық дәстүрі. Жобаны жоспарлау және құрастыру. Жобаның нәтижесін таныстыру;</p> <p>4) Музыка тілі – достық тілі: Қазақстан халықтарының музыкасы. Бір шаңырақ астында. Менің – Отаным! Жобаны жоспарлау және құрастыру. Жобаның нәтижесін таныстыру;</p> <p>Өлкетану: Туған өлке симфониясы.</p> <p>13. "Музыка" пәнінің базалық мазмұны. 6-сынып.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 6. Музыка тыңдау және талдау; 7. Орындаушылық іс-әрекет; 8. Шығармашылық іс-әрекет және бағалау; <p>12. "Музыка" пәнінің 5-сыныпқа арналған базалық мазмұны:</p> <p>1) «Қазақ халқының музыкалық мұрасы» Айтыс өнері. Қысқа қағыспа айтыс. Ұйқас сөздер. Қара өлең. Жыраулар шығармашылығы. Терме өнері.</p> <p>2) «Ғасырлармен сырласқан сазды аспаптар» Көнеден жеткен аспап - домбыра, дутар, саз, Башқұрт халқының қурай аспабы. Аспанмен тілдескен музыка. Киелі аспап – қобыз. Монғол халқының моринхур аспабы. Түркі халықтарындағы үрмелі және ұрмалы аспаптар.</p> <p>3) «Әлем халықтарының музыкалық дәстүрлері» Жапон, Қытай, Үнді. Корей дәстүрлі музыкалық театрлары. Классикалық үнді биі мен рагасы. Италия операсы, Орыс балет өнері. Еуропаның романтикалық музыкасы.</p> <p>4) «Дәстүр және жаңашылдық» Ақын Абай бейнесінің операда көрініс табуы. «Қыз Жібек»: жыр-опера-кино. Симфония және күй. Сарыжайлау – ән және күй. Ән мен күйге саз берген - Алатау. Туған жер. Өлкетану: Туған өлке симфониясы.</p> <p>13. "Музыка" пәнінің базалық мазмұны. 6-сынып.</p> <p>1) «Қазақ кәсіби музыка мәдениетінің қалыптасуы»: А.Жұбанов, Л.Хамиди, М.Төлебаев, Б.Байқадамов, Н.Тілендиев, Қ. Мусин, Н. Меңдіғалиев.</p>	<p>сабақтың ең маңызды және көлемді құрамдас бөліктері.</p> <p>«Музыкалық-шығармашылық жұмыстар құру», «Музыкалық-шығармашылық жұмысты көрсету және бағалау» деген бөлімдері «Шығармашылық іс-әрекет және бағалау» түрінде біріктірілді. Себебі, бұлар біртектес іс-әрекет түрлері. Нота сауатын алып тастағандықтан, «Негізгі музыкалық ұғымдар» деген жаңа бөлім қосылды.</p> <p>1) Тоқсандық тақырыптардың шиыршықты құрылымына сәйкес, аспаптық музыка екінші тоқсанда қамтылғандықтан</p>
---	--	--

1) Классикалық музыканың үздік туындылары: Орган музыкасы. Симфониялық музыка. Опера өнері. Балет өнері. Қазақстанның кәсіби музыкасы. Жобаны жоспарлау және құрастыру. Жобаның нәтижесін таныстыру;

2) Заманауи музыка мәдениеті: Эстрадалық музыка. Заманауи музыкалық жанрлар. Джаз музыкасы. Жобаны жоспарлау және құрастыру. Жобаның нәтижесін таныстыру;

3) Музыка және өнер түрлері: Музыка және поэзия. Музыка және бейнелеу өнері. Музыка және театр. Музыка және кино. Жобаны жоспарлау және құрастыру. Жобаның нәтижесін таныстыру;

4) Музыка – өмір тынысы: Интеллектуалды музыка. Жан жадыратар әуен. Музыка және технология. Дыбыстау және музыкамен көркемдеу. Жобаны жоспарлау және құрастыру. Жобаның нәтижесін таныстыру;

Өлкетану: Туған жердің таланттары.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

14. Бағдарламада "оқыту мақсаттары" төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 5.2.1.4. кодында "5" - сынып, "2.1" - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, "4" - оқыту мақсатының реттік саны.

15. 1) музыка тыңдау, орындау және талдау:

Білім алушылар:		
Бөлімшелер	5 сынып	6 сынып

2) «Әлемнің кәсіби музыкасы»: Вивальди, Бах, Моцарт, Бетховен, Григ, Лист, Чайковский.

3) «Заманауи музыка»: джаз, рок-н-ролл, поп-музыка, рок-музыка, эстрадалық музыка, дыбыстау және музыкамен көркемдеу.

4) «Қазақ эстрадасы»: Е. Хасанғалиев, Ш. Қалдаяқов, «Дос-Мұқасан», Р. Рымбаева, К. Дүйсекеев, Димаш Құдайбергенов және т.б.

Өлкетану: Туған жердің таланттары.

3-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

14. Бағдарламада "оқыту мақсаттары" төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленді. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан бөлімшедегі оқыту мақсатының реттік нөмірін көрсетеді. Мысалы, 5.2.1.4. кодында "5" - сынып, "2.1" - екінші бөлімнің бірінші бөлімшесі, "4" - оқыту мақсатының реттік саны.

15. 1) «Негізгі музыкалық ұғымдар»:

Білім алушылар:		
Бөлімшелер	5 сынып	6 сынып

1.1 Музыкалық сапаттылық	5.1.1.1 музыкалық жанрын, стилін, түрін және	6.1.1.1 туған өлкенің жыршы-термеші, әнші және сазгерлерінің шығармашылығы
--------------------------	--	--

«Күй күдіреті» тақырыбының орнына ұлттық құндылықтарды кеңірек насихаттау үшін, айтыс, терме, жыраулар шығармашылығы ұсынылды.

2) Қазақтың ән дәстүрі тақырыбы аспаптар тақырыбына ауыстырылды. Бастауыш сыныпта басталған шиыршықты құрылымға сәйкес, екінші тоқсанда музыкалық аспаптар әлем халықтары аспаптарымен салыстыра отырып ұсынылды.

3) Түркі, Шығыс, Еуропа музыкалық дәстүрі тақырыптары орнына, «Әлем халықтарының музыкалық дәстүрі»

1.1 Музыка тыңдау және талдау	5.1.1.1 музыкалық жанрын, стилін, түрін және көркемдеуші құралдарды анықтау, тыңдалған шығарманы (туған өлкедегі музыкалық өнердің ерекшеліктері туралы түсінігінің болуын) талдау	6.1.1.1 туған өлкенің жыршы- термеші, әнші және сазгерлерінің шығармашылығы туралы тыңдаған музыкалық шығарманы талдау және өнердің түрлері, стилі мен жанрларын, сонымен қатар, өнердің өзге түрлері мен байланысын анықтау			көркемдеуші құралдарды анықтау, тыңдалған шығарманы (туған өлкедегі музыкалық өнердің ерекшеліктері туралы түсінігінің болуын) талдау	туралы тыңдаған музыкалық шығарманы талдау және өнердің түрлері, стилі мен жанрларын, сонымен қатар, өнердің өзге түрлері мен байланысын анықтау	тақырыптарымен ауыстырылып, нақтыланды және кеңейтілді. 4) «Музыка тілі – достық тілі» тақырыбы «Дәстүр және жаңашылдық» болып ауыстырылды. Қазақ халық музыкасы мен қазақ халық композиторлары музыкасының кәсіби және заманауи жанрларда көрініс табуы туралы тақырыптар ұсынылды.
	5.1.1.2 әлем халықтары музыкалық аспаптарын жасалуы мен дыбысталуына қарай топтастыру, түрлі контекстерде салыстыру	6.1.1.2 оркестрлер түрлеріндегі музыкалық аспаптардың дыбысталуын ажытару, оларды топтар бойынша жіктеу		5.1.1.2 әлем халықтары музыкалық аспаптарын жасалуы мен дыбысталуына қарай топтастыру, түрлі контекстерде салыстыру	6.1.1.2 оркестрлер түрлеріндегі музыкалық аспаптардың дыбысталуын ажытару, оларды топтар бойынша жіктеу		
1.2 Музыкалық сауаттылық	5.1.2.1 дәстүрлі халық әндері ("Менің туған өлкенің 30 әні мен әуені" аудиокаталогын	6.1.2.1 классикалық музыка жанрлары мен түрлерін анықтау	1.2 Музык алық сауатт ылық	5.1.2.1 дәстүрлі халық әндері ("Менің туған өлкемнің 30 әні мен әуені" аудиокаталогы н құрастырудың	6.1.2.1 классикалық музыка жанрлары мен түрлерін анықтау	13. "Музыка" пәнінің базалық мазмұны. 6- сынып. 1) Қазақ кәсіби композиторларыны ң шығармашылығын насихаттау үшін	

	құрастырудың бастапқы дағдыларын) және аспаптық музыканың жанры мен стилін, айтыстың түрлерін анықтау			бастапқы дағдыларын) және аспаптық музыканың жанры мен стилін, айтыстың түрлерін анықтау			«Классикалық музыканың үздік туындылары» тақырыбы «Қазақ кәсіби музыка мәдениетінің қалыптасуы» тақырыбымен ауыстырылды.
	5.1.2.2 дәстүрлі әншілік мектептердің және халық композиторларының шығармаларын салыстыру	6.1.2.2 эстрада музыкасының жанрлары мен бағытын анықтау		5.1.2.2 дәстүрлі әншілік мектептердің және халық композиторларының шығармаларын салыстыру	6.1.2.2 эстрада музыкасының жанрлары мен бағытын анықтау		2) Тарихи бірізділікті сақтау мақсатында «Заманауи музыка мәдениеті» тақырыбы үшінші тоқсанға ауыстырылып, «Әлемнің кәсіби музыкасы» тақырыбы ұсынылды.
	5.1.2.3 қазақ халқының және әлем халықтары музыкалық дәстүрлерінің ерекшеліктерін анықтау	6.1.2.3 көркем бейнені құруда музыка және өнердің басқа түрлерінің көркемдеуші құралдарын салыстыру		5.1.2.3 қазақ халқының және әлем халықтары музыкалық дәстүрлерінің ерекшеліктерін анықтау	6.1.2.3 көркем бейнені құруда музыка және өнердің басқа түрлерінің көркемдеуші құралдарын салыстыру		
	5.1.2.4 ауызша және жазбаша жұмыстар орындау барысында музыкалық терминологияны пайдалану	6.1.2.4 ауызша және жазбаша жұмыстар орындау барысында музыкалық терминологияны пайдалану		5.1.2.4 ауызша және жазбаша жұмыстар орындау барысында музыкалық терминология	6.1.2.4 ауызша және жазбаша жұмыстар орындау барысында музыкалық терминологияны пайдалану		4) Қазақ кәсіби композиторларының шығармашылығын насихаттау мақсатында «Музыка – өмір тынысы»

1.3 Музыкалық-орындаушылық іс-әрекет	5.1.3.1 әнді орындау барысында музыканың көңіл-күйі мен көркем бейнесін жеткізу	6.1.3.1 әуеннің көңіл-күйі мен көркем бейнесін жеткізе отырып, екі дауысты немесе канон элементтерін пайдаланып, әртүрлі стильдегі және жанрдағы әндерді орындау	1.3 Музыкалық-орындаушылық іс-әрекет	ны пайдалану	6.1.3.1 әуеннің көңіл-күйі мен көркем бейнесін жеткізе отырып, екі дауысты немесе канон элементтерін пайдаланып, әртүрлі стильдегі және жанрдағы әндерді орындау	тақырыбы «Қазақ эстрадасы» тақырыбына ауыстырылды.	
	5.1.3.2 қазақ халқының дәстүрлі тұрмыс-салт әндерінің орындау тәсілдерін заманауи интерпретациясы мен салыстыру	6.1.3.2 әртүрлі стильдегі және жанрдағы әндердің орындау түрлерін салыстыру		5.1.3.2 қазақ халқының дәстүрлі тұрмыс-салт әндерінің орындау тәсілдерін заманауи интерпретациясымен салыстыру			6.1.3.2 әртүрлі стильдегі және жанрдағы әндердің орындау түрлерін салыстыру
	5.1.3.3 музыкалық шығармалардың қарапайым үзінділерін музыкалық аспаптарда бірлесіп орындау	6.1.3.3 музыкалық шығармалардың қарапайым үзінділерінің сипатын жеткізу, партия бойынша және (немесе) ансамбльмен аспаптарда орындау		5.1.3.3 музыкалық шығармалардың қарапайым үзінділерін музыкалық аспаптарда бірлесіп орындау			6.1.3.3 музыкалық шығармалардың қарапайым үзінділерінің сипатын жеткізу, партия бойынша және (немесе) ансамбльмен аспаптарда орындау
2) музыкалық- шығармашылық жұмыстарды жасау:							
Бөлімшелер	5 сынып	6 сынып					

<p>2.1 Идеялар және материалдарды жинақтау</p>	<p>5.2.1.1 музыкалық-шығармашылық жұмыстарды жасау үшін идеялар ұсыну, жоспарлау және материал жинақтау</p>	<p>6.2.1.1 музыкалық-шығармашылық жұмыс жасау үшін идеялар ұсыну, жоспарлау және музыкалық материалға интерпретация жасау</p>	<p>2) «Музыка тыңдау және талдау»</p>			
<p>2.2 Музыка шығару және импровизация</p>	<p>5.2.2.1 музыкалық көркем құралдарын, музыкалық аспаптар мен дауысты қолдана отырып, қарапайым композициялар шығару және импровизация жасау</p>	<p>6.2.2.1 музыкалық көркем құралдарын, музыкалық аспаптар мен дауысты қолдана отырып, музыкалық композициялар шығару және импровизация жасау</p>	<p>Бөлім шеле р</p>	<p>5 сынып</p>	<p>6 сынып</p>	
	<p>5.2.2.2 компьютерлік бағдарламаларды (Audacity, Soundation, Windows Movie Maker, Киностудия) қолдана отырып, музыкалық композицияларды редакциялау және интерпретация жасау</p>	<p>6.2.2.2 компьютерлік бағдарламаларды (Audacity, Soundation, Windows Movie Maker, Киностудия) қолдана отырып, музыкалық композицияларды редакциялау және интерпретация жасау</p>	<p>2.1 Идеялар және материалдарды жинақтау</p>	<p>5.2.1.1 музыкалық-шығармашылық жұмыстарды жасау үшін идеялар ұсыну, жоспарлау және материал жинақтау</p>	<p>6.2.1.1 музыкалық-шығармашылық жұмыс жасау үшін идеялар ұсыну, жоспарлау және музыкалық материалға интерпретация жасау</p>	
			<p>2.2 Музыка шығару және импровизация</p>	<p>5.2.2.1 музыкалық көркем құралдарын, музыкалық аспаптар мен дауысты қолдана отырып, қарапайым композициялар шығару және импровизация</p>	<p>6.2.2.1 музыкалық көркем құралдарын, музыкалық аспаптар мен дауысты қолдана отырып, музыкалық композициялар шығару және импровизация жасау</p>	
<p>3) музыкалық шығармашылық жұмыстарды таныстыру және бағалау:</p>						

Бөлімше	5 сынып	6 сынып	ия жасау
3.1 Шығармашылық жұмыстарды таныстыру және бағалау	5.3.1.1 өз жұмысын шығармашылықпен көрсету, критерийлерге сәйкес бағалау және өзінің жұмысын жақсарту үшін ұсыныстар енгізу	6.3.1.1 шығармашылық көрсетілімнің бағдарламасын таныстыру, оларды критерийлерге сәйкес бағалау, өзінің және өзгелердің жұмысын жақсарту үшін түрлі ұсыныстар енгізу	5.2.2.2 компьютерлік бағдарламаларды (Audacity, Soundation, Windows Movie Maker, Киностудия) қолдана отырып, музыкалық композицияларды редакциялау және интерпретация жасау
<p>16. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған "Музыка" оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p> <p>17. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>			<p>6.2.2.2 компьютерлік бағдарламаларды (Audacity, Soundation, Windows Movie Maker, Киностудия) қолдана отырып, музыкалық композицияларды редакциялау және интерпретация жасау</p>
			<p>3) «Орындаушылық іс-әрекет»</p>
			<p>4) «Шығармашылық іс-әрекет және бағалау»</p>
Бөлімше	5 сынып	6 сынып	
3.1 Шығармашылық жұмыстарды таныстыру және бағалау	5.3.1.1 өз жұмысын шығармашылықпен көрсету, критерийлерге сәйкес бағалау және өзінің жұмысын жақсарту үшін ұсыныстар енгізу	6.3.1.1 шығармашылық көрсетілімнің бағдарламасын таныстыру, оларды критерийлерге сәйкес бағалау, өзінің және өзгелердің жұмысын жақсарту үшін түрлі ұсыныстар енгізу	

	бағалау	жұмысын жақсарту үшін ұсыныстар енгізу	жақсарту үшін түрлі ұсыныстар енгізу	
	<p>16. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған "Музыка" оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.</p> <p>17. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.</p>			

21. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Технология» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. «Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру мәселелері жөніндегі заңнаманы жетілдірудің кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 16 ақпандағы № 50 бұйрығына өзгерістер енгізуге («Құқықтық актілер туралы» ҚР Заңының 65-бабының 3-тармағына)

сәйкес әзірленді.

6. Оқу бағдарламасының мазмұны материалдарды бес ортақ білім беру бағыттары арқылы оқып-үйренуді қарастырады:

- 1) сәндік-қолданбалы шығармашылық;
- 2) дизайн және технология
- 3) дизайн және технология;
- 4) үй мәдениеті;
- 5) тамақтану мәдениеті.

Ескерту: «Технология» пәнінің мазмұны екі бағытты көздейді: **Техникалық еңбек; қызмет көрсету еңбегі; оқыту оқушылардың таңдауымен бір бағыт бойынша жүргізіледі.**

7. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 5-сынып (*бағыты: техникалық еңбек*):

1) «Сәндік-қолданбалы өнер» бөлімі: Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі формалары мен ерекшеліктері, Қазақстан халқының сәндік-қолданбалы өнері, сәндік-қолданбалы өнердегі заманауи және дәстүрлі емес материалдар, материалдар мен құрал-жабдықтармен танысу, дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйым, идеяларды талқылау мен дамыту, нобай орындау, дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйым, бұйым дайындау, өру өнері, өру түрлері, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, бұйым өру, жұмыстардың көрмесі;

2) "Дизайн және технология" бөлімі: Кәдесый, сыйлық қаптамаларының негізгі пішіндері мен ерекшеліктері, ұлттық элементтер, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, нобай орындау, бұйымды безендіру, шығармашылық жұмыс, көрме ұйымдастыру;

3) «Дизайн және технология» Конструкциялық материалдар, материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу, конструкциялық материалдарды өңдеуге арналған жабдықтар, қол құралдары, құрылғылар, көркем аралау, идеялар ойластыру, көркем аралауға арналған материалды таңдау және дайындау, қисық сызықты пішінді бұйымдарды сыртқы және ішкі контур арқылы көркем аралау, сымнан бұйымдардың модельдерін жасау, нобайлар дайындау (шынжыр, басқатырғыш, жануарлардың пішіндері), материалдар дайындау, бұйым дайындау (шынжыр, басқатырғыш,

жануарлардың пішіндері), түрлі материалдарды қолданып, музыкалық аспаптарды (ұрмалы және соқпалы) жобалау, музыкалық аспапты (ұрмалы және соқпалы) жасау, жұмыстарды таныстыру;

4) «Дизайн және технология» Тоқыма материалдарының классификациясы мен сипаттамалары, материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу, тоқыма материалдарын өңдеуге арналған құрал-жабдықтар мен құрылғылар, тігін бұйымдарының жіктемесі, идеядан өнімге (тігін бұйымдары), дизайн, киімді макеттеу (қағаз, тоқыма материалдар), костюм құрастыру (шағын сәнмүсінге немесе қуыршаққа), тоқыма мозаика техникасымен жасалған тігін бұйымдарының дизайны (құрақ, пэчворк, квилт), идеяларды ойластыру, нобай, материалды таңдау және дайындау, жұмысты орындау реттілігі, бұйым дайындау, бұйымды сәндеу;

5) «Тамақтану мәдениеті». Дұрыс тамақтану негіздері, ас мәзірін әзірлеу, асүйдің жабдықталуы, тағам әзірлеуге арналған құрал-жабдықтар, аспаптар мен ыдыс-аяқтар, тағам дайындауға арналған құрал-жабдықтардың мүмкіндіктерін зерттеу, бутерброд пен сусын әзірлеу технологиясы, жемістер мен көкөністерден салат әзірлеу технологиясы;

6) «Үй мәдениеті». Электртехникалық арматура, электр энергиясының көздері бойынша тәжірибе жасау (батарея, гальваникалық элемент), тұрмыстағы жөндеу жұмыстары, өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары, өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.

8. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 6-сынып (техникалық еңбек):

1) «Сәндік-қолданбалы шығармашылық». Қазақстан халықтарының зергерлік өнерімен танысу, зергерлік бұйым нобайын орындау, материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау, зергерлік бұйым дайындау, бұйымды көркемдеп безендіру, табиғи материалдардың түрлері мен сипаттамалары (өздігінен ізденіс зерттеулері), табиғи материалдардан дайындалатын бұйым нобайын орындау, табиғи материалдардан бұйым дайындау, бұйымды көркемдеп безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;

2) "Дизайн және технология" бөлімі: Кәдесый, сыйлық қаптамаларының негізгі пішіндері мен ерекшеліктері, ұлттық элементтер, материалдар және құрал-жабдықтар таңдау, нобай орындау, бұйым жасау, безендіру, шығармашылық жұмыс, көрме ұйымдастыру;

3) «Дизайн және технология». Қол құралдары мен жабдықтары, тәжірибе жұмысы, құрамалы бөлшектерден робот құрастыру, роботтың түрлері және пайда болу тарихы, (өздігінен ізденіс зерттеулері), робот жасауға арналған нобайдайындау, робот жасауға арналған материалдарды дайындау, робот құрастыру, робот бөлшектерінің жылжымалы механизмін құру бойынша эксперимент жасау, көлік құралдарының түрлері туралы жалпы мәлімет (өздігінен ізденіс зерттеулері), көлік құралы моделін дайындау, нобай, материалдарды іріктеу, көлік құралы моделін жасау, модельдің жеке бөліктерін дайындау, модельді құрастыру, безендіру, жұмысты таныстыру;

4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Электрсызбалардың шартты белгілерімен танысу, электр тізбегі, батареикалы шамшырақ дайындау, қол еңбегі

құралдарын қолданып тұрмыстағы жөндеу жұмыстарын жүргізу, сәндік гүлдер түрлері, гүл өсіру шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.

9. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 7-сынып (техникалық еңбек):

1) **"Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі:** Пирография өнерімен танысу, көркемдеп күйдіру техникасы мен тәсілдері, нобай орындау, материалдарды таңдау және дайындау, бұйымды көркемдеп күйдіру, безендіру, жұмысты қорғау және көрме ұйымдастыру;

2) **«Дизайн және технология» бөлімі:** Кәдесыйлар, негізгі пішіндері мен ерекшеліктері, ұлттық элементтер, материалдар және құрал-жабдықтар, нобай орындау, бұйым жасау, безендіру, шығармашылық жұмыс, көрме ұйымдастыру;

3) **«Дизайн және технология» бөлімі:** Ағашты механикалық өңдеуге арналған құрал-жабдықтар, ағашты механикалық өңдеу барысындағы жұмысты ұйымдастыру, ағаштан жасалған бұйымды өңдеу, бұйымның дизайны, материалды таңдау және дайындау, бұйымды жасау, материалдар мен бөлшектерді механикалық өңдеу, бұйымды безендіру, көрме ұйымдастыру;

4) **"Үй мәдениеті" бөлімі:**

Ауыл шаруашылығы өндірісіндегі заманауи техникалар мен жабдықтар, тұрмыстық құрал-жабдықтар мен электроарматураны жөндеу, үй экологиясы, үйдегі микроклимат.

10. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 8-сынып (техникалық еңбек):

1) **"Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі:** Мозаика өнері, мозаика орындаудың түрлері мен техникалары, мозаикалық панноға арналған негіз дайындау, нобай және материалды таңдау, мозаика панносын орындау, көркемдеп безендіру мен жұмыстарын таныстыру;

2) **"Дизайн және технология" бөлімі:** Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен танысу, қазақ халқының тұрмыстық заттарының орындалу техникасы мен материалдарын (торсық, дөңгелек үстел) зерделеу, идеяларды талдау және нобайды орындау, жұмысты жоспарлау, материалдарды өңдеу, бұйымды дайындау, көрме ұйымдастыру және жұмысты қорғау;

3) **"Дизайн және технология" бөлімі:** Зергерлік өнер, шығу тарихы, материалдар мен құралдар таңдау, идеяларды талдау және жұмысты жоспарлау, нобай, бұйым дайындау, көркемдеп безендіру, жұмысты қорғау; көрме ұйымдастыру;

4) **"Үй мәдениеті" бөлімі:** Агротехнологияның дамуындағы ғылымның рөлі (өздігінен ізденіс зерттеулері), электрқұрылғылар мен тұрмыстық техникаларды таңдау және бағалау, бөлменің жөндеу жұмыстарына арналған заманауи материалдар мен құрал-жабдықтар (тәжірибелік жұмыс).

11. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 9-сынып (техникалық еңбек):

1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Заманауи интерьердегі сәндік бұйымдар, интерьердің сәнді заттарының (шамшырақ, сәнді сағаттар) дайындалу техникалары мен тәсілдерін зерделеу, идеяларды дамытуды талқылау мен нобай орындау, жұмысты жоспарлау, интерьерге арналған сәндік заттарды дайындау мен безендіру, жұмысты қорғау;

2) "Дизайн және технология" бөлімі: Сәулет өнерінің үздік туындылары, заманауи сәулет өнері, Қазақстан сәулет өнері (заманауи және тарихи), сәулеттік ғимараттар мен нысандардың (имитация немесе өз идеялары) нобайы, сызбасы, сәулеттік нысанның макетін орындауға қажетті материалдарды анықтау және таңдау, шығармашылық жұмыс, сәулеттік нысан макеті, жұмысты қорғау;

3) "Дизайн және технология" бөлімі: Интерьер заттары және жиһаздардың өндірілуі, белгілі бір интерьерге арналған заттарды дайындау (мысалы: көрме залына арналған модульді жиһаз, трансформацияланатын балаларға арналған жиһаз, сәнді шамшырақ), идеяны дамыту және талқылау, материалдарды таңдау, графикалық құжаттама, техникалық спецификация, бұйымды әзірлеу, әрлеу, жұмысты қорғау;

4) "Үй мәдениеті" бөлімі:

Интерьердегі жарықтандыру, табиғи және жасанды жарықтандыру, интерьерді жарықтандырудың жобасын даярлау (тұрғын үй бөлмелері, өндірістік, қоғамдық орындар), интерьерді аудандарға бөлу және жоспарлау (тұрғын үй бөлмелері, өндірістік, қоғамдық орындар).

Отбасы экономикасы.

Кәсіптік білім беру және қазіргі өндіріс.

Қазіргі өндіріс салалары және олардың құрамдас бөліктері. Кәсіби бейімділігін анықтау.

12. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 5-сынып (қызмет көрсету еңбегі):

1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі пішіндер мен ерекшеліктері, Қазақстан халықтарының сәндік-қолданбалы өнері, қазақтың ұлттық ою-өрнектері (түрлері, стилизация мен мотивтері), көркем кестелеу, кесте түрлері, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, нобай орындау, көркемдік кестемен бұйымды безендіру, өру өнері, өру түрлері, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, бұйым өру, жұмыстардың көрмесі;

2) "Дизайн және технология" бөлімі:

Ашық хаттар, скрапбукинг, сыйлық қаптамаларының негізгі пішіндері мен ерекшеліктері, ұлттық элементтер, идеяларды құру, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, орындау техникасы, нобай, материалды таңдау және дайындау, жұмысты орындау бірізділігі, бұйым дайындау, бұйымды безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;

3) "Дизайн және технология" бөлімі: Тоқыма материалдарының классификациясы мен сипаттамалары, материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу, тоқыма материалдарын өңдеуге арналған құрал-жабдықтар мен құрылғылар, **қол тігістері, машинатану**, тігін бұйымдарының классификациясы, идеядан өнімге (тігін бұйымдары), дизайн, киімді макеттеу (қағаз, тоқыма материалдар), костюм құру (мини-манекенде немесе қуыршақта), тоқыма мозаика техникасында тігін бұйымдарының дизайны (құрақ, пэчворк, квилт), идеяларды талдау және жоспарлау, нобай, материалды таңдау және дайындау, жұмысты орындау бірізділігі, бұйым дайындау, бұйымды безендіру, жұмысты қорғау;

4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Дұрыс тамақтанудың негіздері, ас мәзірін әзірлеу, асхананың жабдыкталуы, тағам әзірлеуге арналған құралдар-жабдықтар, аспаптар мен ыдыстар, тағам дайындауға арналған құрал-жабдықтардың мүмкіндіктерін зерттеу, бутербродтар мен сусындарды әзірлеу технологиясы, жемістер мен көкөністерден салаттар әзірлеу технологиясы;

5) "Үй мәдениеті" бөлімі:

Жеке бастың гигиенасы, өз-өзіне күтім жасау, өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары, өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.

13. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 6-сынып (қызмет көрсету еңбегі):

1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі:

Тоқу өнері, ілмекпен тоқу, тоқу тәсілдері мен техникалары, бұйымның нобайын дайындау, материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау, әртүрлі бұйымдарды ілмекпен тоқу (сулықтар, сөмкелер, ұялы телефондардың қабы), шалма бізбен тоқу, шалма біз және олардың түрлері, тоқу тәсілдері мен техникалары, бұйымның нобайын дайындау, әртүрлі бұйымдарды шалма бізбен тоқу (мойынорағыш, үшкіл орамал, тіреуіш, ұялы телефондардың қабы), жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;

2) "Дизайн және технология" бөлімі:

Ілмек, шалма бізбен тоқу техникасымен аксессуарлар, сәндік бұйымдар дайындау, ұлттық элементтер, идеяларды құру, бұйым нобайын дайындау, материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау, жұмысты орындау бірізділігі, аксессуарлар дайындау, сәндеу, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;

3) "Дизайн және технология" бөлімі: **Мататану, машинатану, машина тігістерінің терминологиясы**, тоқыма материалдарынан бұйым дайындау (авторлық қуыршақ, дамытатын ойыншықтар), идеяларды құру, нобай, түрлі-түсті және фактуралы тоқыма материалдарын зерттеу, материалдарды, құралдар мен жабдықтарды таңдау және дайындау, бұйым дайындау, бөлшектерді пішу, жеке бөліктерін өңдеу, бөлшектерді біріктіру мен бұйымды безендіру, үйге арналған тоқыма бұйымдарының дизайны (алжапқыш, асханалық бұйымдар), идеяларды құру, нобай, материалды таңдау және дайындау, жұмысты орындау бірізділігі, бұйым дайындау, бөлшектерді пішу,

жеке бөліктерін өңдеу, бөлшектерді біріктіру мен бұйымды безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;

4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Қазақ халқы мен әртүрлі халықтардың және де қоғамдық тамақтану орындарындағы дастарқан басында өзін-өзі дұрыс ұстау ережелері, жартылай дайын өнімдерден тағамдар әзірлеу технологиясы, тағамдарды жылдам әзірлеудің технологиясы, десерт әзірлеу технологиясы;

5) Бөлім "Үй мәдениеті":

Гигиена ережелері, бөлмені ылғалды және құрғақ тазалау жұмысы, киім (аяқ киім) күтімі мен оларды сақтау, сәндік гүлдер түрлері, гүл өсіру шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.

14. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 7-сынып (қызмет көрсету еңбегі технологиясы):

1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі:

Қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы бұйымдары (қоржын, аяққап, кесеқап), ою-өрнек стилизациясы, әртүрлі ұлттық бұйымдар, құрал-жабдықтар мен материалдармен танысу, бұйымдарға нобайлар дайындау, құрал-жабдықтар мен материалдар дайындау, шығармашылық жұмыстарды орындау, әшекейлерді пайдалана отырып сәндеу, жұмысты қорғау, көрмеге ұсыну;

2) "Дизайн және технология" бөлімі:

Әртүрлі техникамен аксессуарлар, бижутериялар дайындау (фурнитура, таспа, бау, моншақ, бисер, стеклярус т.б.), сәндік бұйымдар дайындау, ұлттық элементтер, идеяларды талдау, бұйым нобайын дайындау, материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау және дайындау, жұмысты орындау бірізділігі, аксессуарлар дайындау, сәндеу, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;

3) "Дизайн және технология" бөлімі: Материалтану, тоқыма материалдарының қасиеттері, тігін машинасы, идеяларды талдау, тігін бұйымдарын жобалау және модельдеу, сызба, тігін бұйымдарын дайындау технологиясы, материалдар мен құралдарды дайындау, киім бөлшектерін пішу, жеке бөлшектерді өңдеу, бұйым бөлшектерін құрастыру және өңдеу, бұйымды сәндеу, жұмысты қорғау;

4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі:

Қазақтың ұлттық тағамдары, әлем халықтарының тағамдары (өздігінен ізденіс зерттеулері), әлем халықтарының тағамдары, тәжірибелік жұмыс (суши, пицца, көже);

5) "Үй мәдениеті" бөлімі:

Тұрмыстық техниканы таңдау, тұрмыстық техниканы қолдану ережелері, өсімдік сән және интерьер элементі ретінде.

15. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 8-сынып (қызмет көрсету еңбек технологиясы):

1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі:

Қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы бұйымдары (ши тоқу, киіз бас), әртүрлі ұлттық бұйымдар, құрал-жабдықтар мен материалдармен танысу, бұйымдарға нобайлар дайындау, құрал-жабдықтар мен материалдар дайындау, шығармашылық жұмыстарды орындау, әшекейлерді пайдалана отырып сәндеу, жұмысты қорғау, көрмеге ұсыну;

2) "Дизайн және технология" бөлімі:

Қазақтың ұлттық киімі, этностиль, ою-өрнек стилизациясы, этностильдегі (бас киімдер, қазақтың ұлттық киімдері), этностильдегі бұйымды дайындау (бас киім, қазақтың ұлттық киімдері), бұйымды әшекейлеу, жұмысты қорғау;

3) "Дизайн және технология" бөлімі:

Машинатану элементтері, машина тігістері және ЫЖӨ терминологиясы, белден киілетін тігін бұйымдарын жобалау және дайындау, материалдар мен құралдарды дайындау, белдемшені модельдеу және конструкциялау, өлшем алу, экономикалық негіздеме, бұйымның өзіндік құнын есептеу, белден киілетін бұйым пішімін шынайы өлшемде дайындау, киім бөлшектерін пішу, бұйымды өлшеуге дайындау, түйіндік өңдеу, бұйым бөлшектерін құрастыру, бұйымды сәндеу, жұмысты қорғау;

4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі:

тамақтану физиологиясы мен мәдениеті, аспаптар мен құралдар, өнімдерді даярлау, үй жағдайында консервілеу, көкөністерді маринадтау, орамжапырақты ашыту, маринад дайындау, қантпен дайындалған өнімдерді консервілеу (тосап, джем), пастерлеу; үстелді жабдықтау (сервировка).

5) "Үй мәдениеті" бөлімі:

Интерьерге арналған сәнді бұйымдар (2D/3D форматта), бұйымдарға нобайлар дайындау, құрал-жабдықтар мен материалдарды дайындау, интерьерге арналған 2D/3D сәнді бұйымдарды жасау, өсімдік шаруашылығындағы ғылымның рөлі, медицина, фитотерапия және косметологиядағы өсімдіктің рөлі.

16. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 9-сынып (қызмет көрсету еңбек технолоиясы):

1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Қазақстанның дәстүрлі тоқыма өнері, қазақ кілемдері, алаша, кілем тоқу, гобелен, қазіргі кілемдер үлгілері, кілем тоқу материалдары мен құрал-жабдықтары, бұйым нобайын жасау, материалдар мен құрал-жабдықтарды дайындау, шығармашылық жұмысты орындау, декор жасау мен безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;

2) "Дизайн және технология" бөлімі: Заманауи сән әлеміндегі сарындық (стильді) бағыттар (өздігінен ізденіс зерттеулері), "Сән және жеке тұлға үйлесімділігі" эксперименті, жеке даралық имиджін жасау, идеяларды жүзеге асыру, аксессуарлар, шаш үлгісі, визаж құралдары негізінде жеке даралық образды жасау, киім топтамасын жасау эксперименті/жеке даралық имидж үшін аксессуарлар, жұмысты қорғау;

3) "Дизайн және технология" бөлімі:

Машина тігістері және ЫЖӨ терминологиясы, иықтан киілетін тігін бұйымдарын жобалау және дайындау, материалдар мен құралдарды дайындау, иықты бұйымды модельдеу және конструкциялау, өлшем алу, экономикалық негіздеме, бұйымның өзіндік құнын есептеу, иықтан киілетін бұйым пішімін шынайы өлшемде дайындау, пішу, бұйымды өлшеуге дайындау, түйіндік өңдеу, бұйым бөлшектерін құрастыру, бұйымды сәндеу, жұмыстың таныстырылымы;

4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі:

Тамақтану мәдениеті, ас мәзірін жасау. Ас мәзірінің түрлері, ас мәзірінде тағамның белгілі реттілікпен орналасуы, дастарқан жабдықтау түрлері, дастарқан жасауға арналған құралдар, асхана ыдыстары, мерекелік дастарқанды жабдықтауға арналған майлықты әртүрлі пішінде бүктеу нұсқалары, қонақжай дастарқан (салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар), этикет ережелері, қонақ күту мәдениеті, еттен дайындалған шикізат түрлері, тұтас етті аспаздық мүшелеу: қой, сиыр етін мүшелеу, тұтас етті дәстүрлі мүшелеу, еттен табақ тарту реті;

5) "Үй мәдениеті" бөлімі:

Интерьерді мерекеге орай безендіру, шығармашылық идеяны визуалдау (нобай), шығармашылық идеяны іске асыру.

Отбасы экономикасы, кәсіптік білім беру және қазіргі өндіріс, қазіргі өндіріс салалары және олардың құрамдас бөліктері, кәсіби бейімділігін анықтау.

12. «Технология» оқу пәнінің 5-9-сыныптарға арналған оқу бағдарламасының мазмұны оқыту мақсаттары жүйесінің шығармашылық әрекет үдерісі барысында тәжірибелік және негізгі білім қалыптастыруға бағытталған үш бөлім бойынша ұйымдастырылған.

13. «Шығармашылық идеяларды дамыту және зерттеу» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

- 1) қоршаған орта туралы білім мен түсінік;
- 2) тарих, мәдениет және дәстүр туралы білім мен түсінік;
- 3) ақпарат көздерімен жұмыс істеу;
- 4) шығармашылық іс-әрекет үдерісін жоспарлау;
- 5) дизайн дайындау бойынша тапсырмалармен жұмыс жасау;
- 6) материалдар, олардың қасиеттері мен жұмыс істеу техникалары.

14. «Шығармашылық жұмыстарды жасау және дайындау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

- 1) шығармашылық идеялардың көркем көрінісі;
- 2) құралдар мен жабдықтар;
- 3) жасау технологиясы;
- 4) тамақтану мәдениеті;
- 5) үй мәдениеті;
- 6) техника қауіпсіздігі және еңбек гигиенасы ережелерін сақтау.

15. «Таныстырылым, талдау және шығармашылық жұмыстарды бағалау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

- 1) шығармашылық жұмыстардың таныстырылымы;
- 2) идеяларды талдау және бағалау;
- 3) әдіс-тәсілдерді талдау және бағалау;
- 4) жұмысты жетілдіру және бейімдеу.

17. Бағдарламада оқыту мақсаттарын қолдануға және мониторинг жасауға тиімді болу үшін кодтық белгі енгізілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан оқу мақсатының реттік номерін көрсетеді. Мысалы, 5.2.1.4. кодында «5» - сынып, «2.1» - бөлім мен бөлімше, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.

18. Оқыту мақсаттарының жүйесі:

- 1) «Шығармашылық идеяларды дамыту және зерттеу» бөлімі;
- 2) «Шығармашылық жұмыстарды жасау және дайындау» бөлімі;
- 3) «Презентациялау, талдау және шығармашылық жұмыстарды бағалау» бөлімі;

19. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған "Технология" оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

**«Технология»
пәні бойынша негізгі орта білім беру деңгейінің
5-9 сыныптарына арналған оқу бағдарламалар жобасына
САЛЫСТЫРМАЛЫ КЕСТЕ**

№	Қолданыстағы редакция	Ұсынылатын редакция	Негіздеме
1	Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрі міндетін атқарушысының 2017 жылғы 25 қазандағы № 545 бұйрығына 21-қосымша Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығына 211-қосымша		
2	Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына	Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына	«Көркем еңбек» пәнінен жаңартылған

	арналған «Көркем еңбек» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы	арналған «Технология» пәнінің үлгілік оқу бағдарламасы	мазмұндағы сөз тіркесі алынып тасталды, пәннің атауы «Технология» болып өзгертілді.
	<p>1-тарау. Жалпы ережелер 1. Оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 қаулысымен бекітілген Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті <u>стандартына</u> сәйкес әзірленген.</p>	<p>1-тарау. Жалпы ережелер 1. «Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру мәселелері жөніндегі заңнаманы жетілдірудің кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 16 ақпандағы № 50 бұйрығына өзгерістер енгізуге («Құқықтық актілер туралы» ҚР Заңының 65-бабының 3-тармағына) сәйкес әзірленді.</p>	<p>Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына сәйкес өзгертілді</p>
3	<p>6. Оқу бағдарламасының мазмұны материалдарды бес ортақ білім беру бағыттары арқылы оқып-үйренуді қарастырады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) визуалды өнер; 2) сәндік-қолданбалы шығармашылық; 3) дизайн және технология; 4) үй мәдениеті; 5) тамақтану мәдениеті. 	<p>6. Оқу бағдарламасының мазмұны материалдарды бес ортақ білім беру бағыттары арқылы оқып-үйренуді қарастырады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сәндік-қолданбалы шығармашылық; 2) дизайн және технология 3) дизайн және технология; 4) үй мәдениеті; 5) тамақтану мәдениеті. <p>Ескерту: «Технология» пәнінің мазмұны екі</p>	<p>6. Ортақ тақырыпқа өзгерту енгізілді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) визуалды өнер бөлімі алынып тасталды; 2) дизайн және технология бөлімі енгізілді.

		бағытты көздейді: Техникалық еңбек; қызмет көрсету еңбегі; оқыту оқушылардың таңдауымен бір бағыт бойынша жүргізіледі.	
6	<p>14. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 5-сынып (ұлдар):</p> <p>1) "Визуалды өнер" бөлімі: Бейнелеу өнеріндегі көркем құралдар, классикалық бейнелеу өнерінің үздік туындылары, қазақстандық суретшілердің шығармашылығы, бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары, натюрморт өнері, ұлттық сәндік натюрморт, пейзаж, табиғатпен үйлесім, әуе перспективасы, индустриалды пейзаж, қала пейзажы, сызықтық перспектива, пластикалық пішіндер өнері, мүсін өнері, шығармашылық жұмыс, көрме ұйымдастыру;</p> <p>2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі формалары мен ерекшеліктері, Қазақстан халқының сәндік-қолданбалы өнері, сәндік-қолданбалы өнердегі заманауи және дәстүрлі емес материалдар, материалдар мен құрал-жабдықтармен танысу, дәстүрлі емес материалдардан сәндік</p>	<p>7. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 5-сынып (<i>бағыты: техникалық еңбек</i>):</p> <p>1) «Сәндік-қолданбалы өнер» бөлімі: Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі формалары мен ерекшеліктері, Қазақстан халқының сәндік-қолданбалы өнері, сәндік-қолданбалы өнердегі заманауи және дәстүрлі емес материалдар, материалдар мен құрал-жабдықтармен танысу, дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйым, идеяларды талқылау мен дамыту, нобай орындау, дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйым, бұйым дайындау, өру өнері, өру түрлері, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, бұйым өру, жұмыстардың көрмесі;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Кәдесый, сыйлық қаптамаларының негізгі пішіндері мен ерекшеліктері, ұлттық элементтер,</p>	<p>Қолданыстағы «Көркем еңбек» оқу пәнінің базалық мазмұны әр сыныпқа арналған бөлімдер бойынша 14-тен 23-ке дейін сипатталған (ұлдар мен қыздарға бөлінген), ал ұсынылып отырған жобада оқу пәнінің базалық мазмұны екі бағытқа: техникалық еңбек технологиясы және қызмет көрсету еңбек технологиясы болып бөлінді, әр сыныпқа арналған 7-ден 16-ға дейін бөлімдер бойынша сипатталған.</p> <p>5 сынып</p>

<p>бұйым, идеяларды талқылау мен дамыту, нобай орындау, дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйым, бұйым дайындау, өру өнері, өру түрлері, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, бұйым өру, жұмыстардың көрмесі;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Конструкциялық материалдар, материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу, конструкциялық материалдарды өңдеуге арналған жабдықтар, қол еңбегі құралдары, құрылғылар, көркемдеп аралау, идеяларды құру, материалды таңдау және дайындау, сыртқы және ішкі сызықтар арқылы қисық пішінді бұйымды қыламен көркемдеп аралау, сымнан бұйымдарды модельдеу, нобайлар дайындау (шынжыр, басқатырғыш ойындары, жануарлардың пішіндері), материал таңдау, құралдар-жабдықтар мен құрылғылар, бұйым дайындау (шынжыр, басқатырғыш ойындары, жануарлардың пішіндері), түрлі материалдарды қолданып, музыкалық аспаптарды (ұрмалы және соқпалы) жобалау, музыкалық аспапты</p>	<p>материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, нобай орындау, бұйымды безендіру, шығармашылық жұмыс, көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) «Дизайн және технология» Конструкциялық материалдар, материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу, конструкциялық материалдарды өңдеуге арналған жабдықтар, қол құралдары, құрылғылар, көркем аралау, идеялар ойластыру, көркем аралауға арналған материалды таңдау және дайындау, қисық сызықты пішінді бұйымдарды сыртқы және ішкі контур арқылы көркем аралау, сымнан бұйымдардың модельдерін жасау, нобайлар дайындау (шынжыр, басқатырғыш, жануарлардың пішіндері), материалдар дайындау, бұйым дайындау (шынжыр, басқатырғыш, жануарлардың пішіндері), түрлі материалдарды қолданып, музыкалық аспаптарды (ұрмалы және соқпалы) жобалау, музыкалық аспапты (ұрмалы және соқпалы) жасау, жұмыстарды</p>	<p>(техникалық еңбек):</p> <p>1) Визуалды өнер бөлімінің орнына 1-тоқсанға «Сәндік-қолданбалы өнер» бөлімі ауыстырылды.</p> <p>2) «Дизайн және технология» бөлімі енгізілді.</p> <p>6-сынып (техникалық еңбек):</p> <p>1) Визуалды өнер бөлімінің орнына 1-тоқсанға «Сәндік-қолданбалы өнер» бөлімі ауыстырылды.</p> <p>2) «Дизайн және технология» бөлімі 2-тоқсанға енгізілді.</p> <p>3) «Дизайн және технология». Электрлі құралдар алынып, қол құралдары мен жабдықтары енгізілді.</p> <p>7-сынып</p>
--	---	--

<p>кұрастыру, жұмыстардың көрмесі;</p> <p>4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Дұрыс тамақтанудың негіздері, ас мәзірін әзірлеу;</p> <p>5) "Үй мәдениеті" бөлімі: Электр қуатының негізгі көздері туралы жалпы мәліметтер, электротехникалық арматура, электр энергиясының әртүрлі көздерімен тәжірибе жасау (батарея, гальваникалық элементтер), тұрмыстағы жөндеу жұмыстары, өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары, өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.</p> <p>15. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 6-сынып (ұлдар):</p> <p>1) "Визуалды өнер" бөлімі: Портрет жанры, портрет түрлері, қазақстандық суретшілердің шығармашылығындағы портрет, сызықты портрет, графика, орындалу техникасы, дәстүрлі емес материалдардан портрет жасау (сымнан) материалдардан орындалған портрет), портреттегі түс, орындау техникасы, заманауи портрет, фотоөнер, фотокамерамен тәжірибе, анимация, қозғалатын элементтер (ермексазды анимация, көлеңкелі театр,</p>	<p>таныстыру;</p> <p>4) «Дизайн және технология» Тоқыма материалдарының классификациясы мен сипаттамалары, материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу, тоқыма материалдарын өңдеуге арналған құрал-жабдықтар мен құрылғылар, тігін бұйымдарының жіктемесі, идеядан өнімге (тігін бұйымдары), дизайн, киімді макеттеу (қағаз, тоқыма материалдар), костюм құрастыру (шағын сәнмүсінге немесе қуыршаққа), тоқыма мозаика техникасымен жасалған тігін бұйымдарының дизайны (кұрак, пэчворк, квилт), идеяларды ойластыру, нобай, материалды таңдау және дайындау, жұмысты орындау реттілігі, бұйым дайындау, бұйымды сәндеу;</p> <p>5) «Тамақтану мәдениеті». Дұрыс тамақтану негіздері, ас мәзірін әзірлеу, асүйдің жабдықталуы, тағам әзірлеуге арналған құрал-жабдықтар, аспаптар мен ыдыс-аяқтар, тағам дайындауға арналған құрал-жабдықтардың мүмкіндіктерін зерттеу, бутерброд пен сусын</p>	<p><i>(техникалық еңбек):</i></p> <p>1) Визуалды өнер бөлімінің орнына 1-тоқсанға «Сәндік-қолданбалы өнер» бөлімі ауыстырылды.</p> <p>2) «Дизайн және технология» бөлімі 2-тоқсанға енгізілді.</p> <p>8-сынып <i>(техникалық еңбек):</i> «Дизайн және технология» бөліміндегі үстел ойыны орнына зергерлік өнер енгізілді.</p> <p>9 сынып <i>(техникалық еңбек):</i> «Үй мәдениеті» бөліміне: Отбасы экономикасы. Кәсіптік білім беру және қазіргі өндіріс. Қазіргі өндіріс салалары және олардың құрамдас бөліктері. Кәсіби</p>
--	--	--

<p>саусақты және таяқшалы куыршақтар), сценарий дайындау, кейіпкерлер мен декорациялар құру, көркем өнер идеяларын іске асыру, дыбыс қосу, жұмысты қорғау;</p> <p>2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Қазақстан халықтарының зергерлік өнерімен танысу, зергерлік бұйым нобайын орындау, материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау, зергерлік бұйым дайындау, бұйымды көркемдеп безендіру, табиғи материалдардың түрлері мен сипаттамалары (өздігінен ізденіс зерттеулері), табиғи материалдардан дайындалатын бұйым нобайын орындау, табиғи материалдардан бұйым дайындау, бұйымды көркемдеп безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Электрлік және қол еңбегі құралдары мен жабдықтары, тәжірибелік жұмыс, құрамалы бөлшектерден робот құру, роботтың шығу тарихы мен оның түрлері (өздігінен ізденіс зерттеулері), роботты жобалау және дайындау, нобай, материалдарды іріктеу, таңдау, робот құру, робот бөлшектерінің жылжымалы</p>	<p>әзірлеу технологиясы, жемістер мен көкөністерден салат әзірлеу технологиясы;</p> <p>б) «Үй мәдениеті».</p> <p>Электртехникалық арматура, электр энергиясының көздері бойынша тәжірибе жасау (батарея, гальваникалық элемент), тұрмыстағы жөндеу жұмыстары, өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары, өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.</p> <p>8. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 6-сынып (техникалық еңбек):</p> <p>1) «Сәндік-қолданбалы шығармашылық». Қазақстан халықтарының зергерлік өнерімен танысу, зергерлік бұйым нобайын орындау, материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау, зергерлік бұйым дайындау, бұйымды көркемдеп безендіру, табиғи материалдардың түрлері мен сипаттамалары (өздігінен ізденіс зерттеулері), табиғи материалдардан дайындалатын бұйым нобайын орындау, табиғи материалдардан бұйым дайындау, бұйымды көркемдеп безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p>	<p>бейімділігін анықтау тақырыптары енгізілді.</p> <p>5-сынып (қызмет көрсету еңбегі) бағыты:</p> <p>1) Визуалды өнер бөлімінің орнына 1-тоқсанға "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі ауыстырылды.</p> <p>2) Визуалды өнер бөлімінің орнына "Дизайн және технология" бөлімі енгізілді.</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөліміне машинатану, қол тігістері енгізілді.</p> <p>6-сынып (қызмет</p>
--	--	---

<p>механизмін құру бойынша эксперимент жүргізу, көлік құралдарының түрлері туралы жалпы мәлімет (өздігінен ізденіс зерттеулері), көлік құралы үлгісін дайындау, нобай, материалдарды іріктеу, таңдау, көлік құралын орындау, үлгінің жеке бөліктерін дайындау, үлгіні құрастыру, безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Қазақ халқы мен әртүрлі халықтардың және де қоғамдық тамақтану орындарындағы дастарқан басында өзін-өзі дұрыс ұстау ережелері;</p> <p>5) "Үй мәдениеті" бөлімі: Электрсызбалардың шартты белгілерімен танысу, электр тізбегі, батарейкалы шамшырақ дайындау, электрлік қол еңбегі құралдарын қолданып тұрмыстағы жөндеу жұмыстарын жүргізу, сәндік гүлдер түрлері, гүл өсіру шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.</p> <p>16. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 7-сынып (ұлдар):</p> <p>1) "Визуалды өнер" бөлімі: Өнердегі заманауи техника мен ғылыми жетістіктер, табиғаттағы микро суреттер, бейнелеу өнеріндегі заманауи</p>	<p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Кәдесый, сыйлық қаптамаларының негізгі пішіндері мен ерекшеліктері, ұлттық элементтер, материалдар және құрал-жабдықтар таңдау, нобай орындау, бұйым жасау, безендіру, шығармашылық жұмыс, көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) «Дизайн және технология». Қол құралдары мен жабдықтары, тәжірибе жұмысы, құрамалы бөлшектерден робот құрастыру, роботтың түрлері және пайда болу тарихы, (өздігінен ізденіс зерттеулері), робот жасауға арналған нобайдайындау, робот жасауға арналған материалдарды дайындау, робот құрастыру, робот бөлшектерінің жылжымалы механизмін құру бойынша эксперимент жасау, көлік құралдарының түрлері туралы жалпы мәлімет (өздігінен ізденіс зерттеулері), көлік құралы моделін дайындау, нобай, материалдарды іріктеу, көлік құралы моделін жасау, модельдің жеке бөліктерін дайындау,</p>	<p>көрсету еңбегі):</p> <p>1) Визуалды өнер бөлімінің орнына 1-тоқсанға "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі ауыстырылды.</p> <p>2) Визуалды өнер бөлімінің орнына "Дизайн және технология" бөлімі енгізілді.</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөліміне мататану, машинатану, машина тігістерінің терминологиясы енгізілді.</p> <p>7-сынып (қызмет көрсету еңбегі):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөліміне көркемдік жазба (батик, гжель, хохлома) орнына</p>
--	---	---

<p>бағыттары (поп арт, инсталляция), өздігінен ізденіс зерттеулері, Қазақстанның заманауи суретшілері, өнердегі заманауи стильдік бағыттарды зерттеу негізінде тәжірибелік жұмыс орындау (2D немесе 3D форматында), жұмысты қорғау және көрме ұйымдастыру;</p> <p>2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Пирография өнерімен танысу, көркемдеп күйдіру техникасы мен тәсілдері, нобай орындау, материалдарды таңдау және дайындау, бұйымды көркемдеп күйдіру, безендіру, жұмысты қорғау және көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Ағашты механикалық өңдеуге арналған құрал-жабдықтар, ағашты механикалық өңдеу барысындағы жұмысты ұйымдастыру, ағаштан жасалған бұйымды өңдеу, бұйымның дизайны, материалды таңдау және дайындау, бұйымды жасау, материалдар мен бөлшектерді механикалық өңдеу, бұйымды безендіру, көрме ұйымдастыру;</p> <p>4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Ауыл шаруашылығы өндірісіндегі заманауи техникалар мен жабдықтар, тұрмыстық</p>	<p>модельді құрастыру, безендіру, жұмысты таныстыру;</p> <p>4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Электрсызбалардың шартты белгілерімен танысу, электр тізбегі, батарейкалы шамшырақ дайындау, қол еңбегі құралдарын қолданып тұрмыстағы жөндеу жұмыстарын жүргізу, сәндік гүлдер түрлері, гүл өсіру шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.</p> <p>9. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 7-сынып (техникалық еңбек):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Пирография өнерімен танысу, көркемдеп күйдіру техникасы мен тәсілдері, нобай орындау, материалдарды таңдау және дайындау, бұйымды көркемдеп күйдіру, безендіру, жұмысты қорғау және көрме ұйымдастыру;</p> <p>2) «Дизайн және технология» бөлімі: Кәдесыйлар, негізгі пішіндері мен ерекшеліктері, ұлттық элементтер, материалдар және құрал-жабдықтар, нобай орындау, бұйым жасау, безендіру,</p>	<p>«Қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы бұйымдары» енгізілді.</p> <p>2) Визуалды өнер бөлімінің орнына "Дизайн және технология" бөлімі, әртүрлі техникамен аксессуарлар, бижутериялар дайындау енгізілді.</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөліміне материалтану, тігін бұйымдарын жобалау, модельдеу және дайындау технологиясы енгізілді.</p> <p>8-сынып (қызмет көрсету еңбек технологиясы)</p> <p>:</p> <p>1) "Дизайн және технология" бөліміне машинатану элементтері</p>
--	--	---

<p>құрал-жабдықтар мен электроарматураны жөндеу, үй экологиясы, үйдегі микроклимат.</p> <p>17. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 8-сынып (ұлдар):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Мозаика өнері, мозаика орындаудың түрлері мен техникалары, мозаикалық панноға арналған негіз дайындау, нобай және материалды таңдау, мозаика панносын орындау, көркемдеп безендіру мен жұмыстарын таныстыру;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен танысу, қазақ халқының тұрмыстық заттарының орындалу техникасы мен материалдарын (торсық, дөңгелек үстел) зерделеу, идеяларды талдау және нобайды орындау, жұмысты жоспарлау, материалдарды өңдеу, бұйымды дайындау, көрме ұйымдастыру және жұмысты қорғау;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Үстел ойыны, шығу тарихы, үстел ойынының тұжырымдамасы, үстел ойынын дайындау, графикалық құжаттама, үстел ойының бөлшектерін дайындау, көркемдеп безендіру, ойынды тестілеу,</p>	<p>шығармашылық жұмыс, көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) «Дизайн және технология» бөлімі: Ағашты механикалық өңдеуге арналған құрал-жабдықтар, ағашты механикалық өңдеу барысындағы жұмысты ұйымдастыру, ағаштан жасалған бұйымды өңдеу, бұйымның дизайны, материалды таңдау және дайындау, бұйымды жасау, материалдар мен бөлшектерді механикалық өңдеу, бұйымды безендіру, көрме ұйымдастыру;</p> <p>4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Ауыл шаруашылығы өндірісіндегі заманауи техникалар мен жабдықтар, тұрмыстық құрал-жабдықтар мен электроарматураны жөндеу, үй экологиясы, үйдегі микроклимат.</p> <p>10. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 8-сынып (техникалық еңбек):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Мозаика өнері, мозаика орындаудың түрлері мен техникалары, мозаикалық панноға арналған негіз дайындау, нобай және материалды таңдау, мозаика панносын орындау, көркемдеп</p>	<p>, машина тігістерінің терминологиясы, белден киілетін тігін бұйымдары н жобалау және дайындау енгізілді.</p> <p>2) "Тамақтану мәдениеті" бөліміне үй жағдайында консервілеу, үстелді жабдықтау (сервировка) енгізілді.</p> <p>9-сынып (қызмет көрсету еңбек технолоиясы)</p> <p>:</p> <p>1) "Дизайн және технология" бөліміне машина тігістері, БЖӨ терминологиясы, иықтан</p>
---	---	--

<p>сауалнама және ақпараттар жинау, жұмысты қорғау;</p> <p>4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Агротехнологияның дамуындағы ғылымның рөлі (өздігінен ізденіс зерттеулері), электрқұрылғылар мен тұрмыстық техникаларды таңдау және бағалау, бөлменің жөндеу жұмыстарына арналған заманауи материалдар мен құрал-жабдықтар (тәжірибелік жұмыс).</p> <p>18. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 9-сынып (ұлдар):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Заманауи интерьердегі сәндік бұйымдар, интерьердің сәнді заттарының (шамшырақ, сәнді сағаттар) дайындалу техникалары мен тәсілдерін зерделеу, идеяларды дамытуды талқылау мен нобай орындау, жұмысты жоспарлау, интерьерге арналған сәндік заттарды дайындау мен безендіру, жұмысты қорғау;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Сәулет өнерінің үздік туындылары, заманауи сәулет өнері, Қазақстан сәулет өнері (заманауи және тарихи), сәулеттік ғимараттар мен нысандардың (имитация немесе өз идеялары) нобайы, сызбасы, сәулеттік нысанның макетін</p>	<p>безендіру мен жұмыстарын таныстыру;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен танысу, қазақ халқының тұрмыстық заттарының орындалу техникасы мен материалдарын (торсық, дөңгелек үстел) зерделеу, идеяларды талдау және нобайды орындау, жұмысты жоспарлау, материалдарды өңдеу, бұйымды дайындау, көрме ұйымдастыру және жұмысты қорғау;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Зергерлік өнер, шығу тарихы, материалдар мен құралдар таңдау, идеяларды талдау және жұмысты жоспарлау, нобай, бұйым дайындау, көркемдеп безендіру, жұмысты қорғау; көрме ұйымдастыру;</p> <p>4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Агротехнологияның дамуындағы ғылымның рөлі (өздігінен ізденіс зерттеулері), электрқұрылғылар мен тұрмыстық техникаларды таңдау және бағалау, бөлменің жөндеу жұмыстарына арналған заманауи материалдар мен құрал-жабдықтар (тәжірибелік жұмыс).</p> <p>11. "Технология"</p>	<p>киілетін тігін бұйымдарын жобалау және дайындау енгізілді.</p> <p>2) "Тамақтану мәдениеті" бөліміне ас мәзірін жасау, дастарқан жабдықтау түрлері, мерекелік, қонақжай дастарқан (салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар), этикет ережелері, қонақ күту мәдениеті, тұтас етті аспаздық мүшелу, еттен табақ тарту реті енгізілді.</p> <p>3) "Үй мәдениеті" бөліміне отбасы</p>
---	---	---

	<p>орындауға қажетті материалдарды анықтау және таңдау, шығармашылық жұмыс, сәулеттік нысан макеті, жұмысты қорғау;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Интерьер заттары және жиһаздардың өндірілуі, белгілі бір интерьерге арналған заттарды дайындау (мысалы: көрме залына арналған модульді жиһаз, трансформацияланатын балаларға арналған жиһаз, сәнді шамшырақ), идеяны дамыту және талқылау, материалдарды таңдау, графикалық құжаттама, техникалық спецификация, бұйымды әзірлеу, әрлеу, жұмысты қорғау;</p> <p>4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Интерьер/экстерьердегі ландшафт элементтері, шығармашылық идеяларды визуалдау, интерьердегі жарықтандыру, табиғи және жасанды жарықтандыру, интерьерді жарықтандырудың жобасын даярлау (тұрғын үй бөлмелері, өндірістік, қоғамдық орындар), интерьерді аудандарға бөлу және жоспарлау (тұрғын үй бөлмелері, өндірістік, қоғамдық орындар).</p> <p>19. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 5-сынып (қыздар):</p>	<p>пәнінің базалық мазмұны. 9-сынып (техникалық еңбек):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Заманауи интерьердегі сәндік бұйымдар, интерьердің сәнді заттарының (шамшырақ, сәнді сағаттар) дайындалу техникалары мен тәсілдерін зерделеу, идеяларды дамытуды талқылау мен нобай орындау, жұмысты жоспарлау, интерьерге арналған сәндік заттарды дайындау мен безендіру, жұмысты қорғау;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Сәулет өнерінің үздік туындылары, заманауи сәулет өнері, Қазақстан сәулет өнері (заманауи және тарихи), сәулеттік ғимараттар мен нысандардың (имитация немесе өз идеялары) нобайы, сызбасы, сәулеттік нысанның макетін орындауға қажетті материалдарды анықтау және таңдау, шығармашылық жұмыс, сәулеттік нысан макеті, жұмысты қорғау;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Интерьер заттары және жиһаздардың өндірілуі, белгілі бір интерьерге арналған заттарды дайындау (мысалы: көрме</p>	<p>экономикасы, кәсіптік білім беру және қазіргі өндіріс, қазіргі өндіріс салалары және олардың құрамдас бөліктері, кәсіби бейімділігін анықтау енгізілді.</p>
--	---	---	--

<p>1) "Визуалды өнер" бөлімі: Бейнелеу өнеріндегі көркем құралдары, классикалық өнердің үздік туындылары, қазақстандық суретшілердің шығармашылығы, бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары, натюрморт өнері, ұлттық сәндік натюрморт, пейзаж, табиғатпен үйлесім, әуе перспективасы, индустриалды пейзаж, қала пейзажы, сызықтық перспектива, пластикалық пішіндер өнері, мүсін өнері, шығармашылық жұмыс, көрме ұйымдастыру;</p> <p>2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі пішіндер мен ерекшеліктері, Қазақстан халықтарының сәндік-қолданбалы өнері, қазақтың ұлттық ою-өрнектері (түрлері, стилизация мен мотивтері), көркем кестелеу, кесте түрлері, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, нобай орындау, көркемдік кестемен бұйымды безендіру, өру өнері, өру түрлері, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, бұйым өру, жұмыстардың көрмесі;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Тоқыма материалдарының классификациясы мен сипаттамалары,</p>	<p>залына арналған модульді жиһаз, трансформацияланатын балаларға арналған жиһаз, сәнді шамшырақ), идеяны дамыту және талқылау, материалдарды таңдау, графикалық құжаттама, техникалық спецификация, бұйымды әзірлеу, әрлеу, жұмысты қорғау;</p> <p>4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Интерьердегі жарықтандыру, табиғи және жасанды жарықтандыру, интерьерді жарықтандырудың жобасын даярлау (тұрғын үй бөлмелері, өндірістік, қоғамдық орындар), интерьерді аудандарға бөлу және жоспарлау (тұрғын үй бөлмелері, өндірістік, қоғамдық орындар).</p> <p>Отбасы экономикасы. Кәсіптік білім беру және қазіргі өндіріс. Қазіргі өндіріс салалары және олардың құрамдас бөліктері. Кәсіби бейімділігін анықтау.</p> <p>12. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 5-сынып (қызмет көрсету еңбегі):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі пішіндер мен</p>	
--	--	--

<p>материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу, тоқыма материалдарын өңдеуге арналған құрал-жабдықтар мен құрылғылар, тігін бұйымдарының классификациясы, идеядан өнімге (тігін бұйымдары), дизайн, киімді макеттеу (қағаз, тоқыма материалдар), костюм құру (мини-манекенде немесе куыршақта), тоқыма мозаика техникасында тігін бұйымдарының дизайны (құрақ, пэчворк, квилт), идеяларды құру, нобай, материалды тандау және дайындау, жұмыстың орындалу бірізділігі, бұйым дайындау, бұйымды безендіру, жұмысты қорғау;</p> <p>4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Дұрыс тамақтанудың негіздері, ас мәзірін әзірлеу, асхананың жабдықталуы, тағам әзірлеуге арналған құралдар-жабдықтар, аспаптар мен ыдыс-аяқтар, тағам дайындауға арналған құрал-жабдықтардың мүмкіндіктерін зерттеу, бутербродтар мен сусындардың әзірлену технологиясы, жемістер мен көкөністерден салаттар әзірлеу технологиясы;</p> <p>5) "Үй мәдениеті" бөлімі: Жеке бастың гигиенасы, өз-өзіне күтім жасау, өсімдік шаруашылығының негізгі</p>	<p>ерекшеліктері, Қазақстан халықтарының сәндік-қолданбалы өнері, қазақтың ұлттық ою-өрнектері (түрлері, стилизация мен мотивтері), көркем кестелеу, кесте түрлері, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, нобай орындау, көркемдік кестемен бұйымды безендіру, өру өнері, өру түрлері, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, бұйым өру, жұмыстардың көрмесі;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Ашық хаттар, скрапбукинг, сыйлық қаптамаларының негізгі пішіндері мен ерекшеліктері, ұлттық элементтер, идеяларды құру, материалдар және құрал-жабдықтармен танысу, орындау техникасы, нобай, материалды тандау және дайындау, жұмысты орындау бірізділігі, бұйым дайындау, бұйымды безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Тоқыма материалдарының классификациясы мен сипаттамалары,</p>	
--	---	--

<p>бағыттары, өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.</p> <p>20. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 6-сынып (қыздар):</p> <p>1) "Визуалды өнер" бөлімі: Портрет жанры, портрет түрлері, қазақстандық суретшілердің шығармашылығындағы портрет, сызықты портрет, графика, орындалу техникасы, дәстүрлі емес материалдардан портрет жасау (сымнан орындалған портрет), портреттегі түс, орындалу техникасы, заманауи портрет, фотоөнер, фотокамерамен тәжірибе, анимация, қозғалатын элементтер (ермексазды анимация, көлеңкелі театр, саусақты және таяқшалы қуыршақтар), сценарий дайындау, кейіпкерлер мен декорациялар құру, көркем өнер идеяларын іске асыру, дыбыс қосу, жұмысты қорғау;</p> <p>2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Тоқу өнері, ілмекпен тоқу, тоқу тәсілдері мен техникалары, бұйымның нобайын дайындау, материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау, әртүрлі бұйымдарды ілмекпен тоқу (сулықтар, сөмкелер, ұялы телефондардың қабы), шалма бізбен тоқу, шалма</p>	<p>материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу, тоқыма материалдарын өңдеуге арналған құрал-жабдықтар мен құрылғылар, қол тігістері, машинатану, тігін бұйымдарының классификациясы, идеядан өнімге (тігін бұйымдары), дизайн, киімді макеттеу (қағаз, тоқыма материалдар), костюм құру (мини-манекенде немесе қуыршақта), тоқыма мозаика техникасында тігін бұйымдарының дизайны (құрақ, пэчворк, квилт), идеяларды талдау және жоспарлау, нобай, материалды таңдау және дайындау, жұмысты орындау бірізділігі, бұйым дайындау, бұйымды безендіру, жұмысты қорғау;</p> <p>4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Дұрыс тамақтанудың негіздері, ас мәзірін әзірлеу, асхананың жабдықталуы, тағам әзірлеуге арналған құралдар-жабдықтар, аспаптар мен ыдыстар, тағам дайындауға арналған құрал-жабдықтардың мүмкіндіктерін зерттеу, бутербродтар мен сусындарды әзірлеу технологиясы, жемістер мен көкөністерден салаттар әзірлеу</p>	
---	--	--

<p>біз және олардың түрлері, тоқу тәсілдері мен техникалары, бұйымның нобайын дайындау, әртүрлі бұйымдарды шалма бізбен тоқу (мойынорағыш, үшкіл орамал, тіреуіш, ұялы телефондардың қабы), жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Тоқыма материалдарынан бұйым дайындау (авторлық қуыршақ, дамытатын ойыншықтар), идеяларды құру, нобай, түрлі-түсті және фактуралы тоқыма материалдарын зерттеу, материалдарды, құралдар мен жабдықтарды таңдау және дайындау, бұйым дайындау, бөлшектерді пішу, жеке бөліктерін өңдеу, бөлшектерді біріктіру мен бұйымды безендіру, үйге арналған тоқыма бұйымдарының дизайны (алжапқыш, асханалық бұйымдар), идеяларды құру, нобай, материалды таңдау және дайындау, жұмысты орындау бірізділігі, бұйым дайындау, бөлшектерді пішу, жеке бөліктерін өңдеу, бөлшектерді біріктіру мен бұйымды безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Қазақ халқы мен әртүрлі халықтардың және де</p>	<p>технологиясы;</p> <p>5) "Үй мәдениеті" бөлімі: Жеке бастың гигиенасы, өз-өзіне күтім жасау, өсімдік шаруашылығының негізгі бағыттары, өсімдік шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.</p> <p>13. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 6-сынып (қызмет көрсету еңбегі):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Тоқу өнері, ілмекпен тоқу, тоқу тәсілдері мен техникалары, бұйымның нобайын дайындау, материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау, әртүрлі бұйымдарды ілмекпен тоқу (сулықтар, сөмкелер, ұялы телефондардың қабы), шалма бізбен тоқу, шалма біз және олардың түрлері, тоқу тәсілдері мен техникалары, бұйымның нобайын дайындау, әртүрлі бұйымдарды шалма бізбен тоқу (мойынорағыш, үшкіл орамал, тіреуіш, ұялы телефондардың қабы), жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Ілмек, шалма бізбен тоқу техникасымен аксессуарлар, сәндік бұйымдар дайындау,</p>	
---	--	--

<p>қоғамдық тамақтану орындарындағы дастарқан басында өзін-өзі дұрыс ұстау ережелері, жартылай дайын өнімдерден тағамдар әзірлеу технологиясы, тағамдарды жылдам әзірлеудің технологиясы, десерт әзірлеу технологиясы;</p> <p>5) Бөлім "Үй мәдениеті": Гигиена ережелері, бөлмені ылғалды және құрғақ тазалау жұмысы, киім (аяқ киім) күтімі мен оларды сақтау, сәндік гүлдер түрлері, гүл өсіру шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.</p> <p>21. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 7-сынып (қыздар):</p> <p>1) "Визуалды өнер" бөлімі: Өнердегі заманауи техника мен ғылыми жетістіктер, табиғаттағы микро суреттер, бейнелеу өнеріндегі заманауи бағыттары (поп арт, инсталляция), өздігінен ізденіс зерттеулері, Қазақстанның заманауи суретшілері, өнердегі заманауи стильдік бағыттарды зерттеу негізінде тәжірибелік (шығармашылық) жұмыс орындау (2D немесе 3D форматында), жұмысты қорғау және көрме ұйымдастыру;</p> <p>2) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Көркемдік жазба (батик, гжель,</p>	<p>ұлттық элементтер, идеяларды құру, бұйым нобайын дайындау, материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау, жұмысты орындау бірізділігі, аксессуарлар дайындау, сәндеу, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Мататану, машинатану, машина тігістерінің терминологиясы, тоқыма материалдарынан бұйым дайындау (авторлық қуыршақ, дамытатын ойыншықтар), идеяларды құру, нобай, түрлі-түсті және фактуралы тоқыма материалдарын зерттеу, материалдарды, құралдар мен жабдықтарды таңдау және дайындау, бұйым дайындау, бөлшектерді пішу, жеке бөліктерін өңдеу, бөлшектерді біріктіру мен бұйымды безендіру, үйге арналған тоқыма бұйымдарының дизайны (алжапқыш, асханалық бұйымдар), идеяларды құру, нобай, материалды таңдау және дайындау, жұмысты орындау бірізділігі, бұйым дайындау, бөлшектерді пішу, жеке бөліктерін өңдеу, бөлшектерді біріктіру мен бұйымды безендіру, жұмысты қорғау, көрме</p>	
---	--	--

<p>хохлома), жазбалар түрлері, жазбалардың тәсілдері мен техникасы, материалдары және құралдары, бұйымның нобайын орындау, материалдар мен құралдарды дайындау, көркемдік жазбаны орындау, сәндеу, безендіру, жұмысты қорғау және көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Өзгеріске ұшырау (трансформация) және тігін бұйымдарды сәндеу (киім, аксессуарлар, бижутериялар), идеяларды құру, нобай, материалдар мен құралдарды дайындау, жиынтықты орындау, киім бөлшектерін пішу, жеке бөлшектерді өңдеу, бұйымдардың бөлшектерін құрастыру және өңдеу, бұйымды сәндеу, жұмысты қорғау;</p> <p>4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Қазақтың ұлттық тағамдары, әлем халықтарының тағамдары (өздігінен ізденіс зерттеулері), әлем халықтарының тағамдары, тәжірибелік жұмыс (суши, пицца, көже);</p> <p>5) "Үй мәдениеті" бөлімі: Тұрмыстық техниканы таңдау, тұрмыстық техниканы қолдану ережелері, өсімдік сән және интерьер элементі ретінде.</p>	<p>ұйымдастыру;</p> <p>4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Қазақ халқы мен әртүрлі халықтардың және де қоғамдық тамақтану орындарындағы дастарқан басында өзін-өзі дұрыс ұстау ережелері, жартылай дайын өнімдерден тағамдар әзірлеу технологиясы, тағамдарды жылдам әзірлеудің технологиясы, десерт әзірлеу технологиясы;</p> <p>5) Бөлім "Үй мәдениеті": Гигиена ережелері, бөлмені ылғалды және құрғақ тазалау жұмысы, киім (аяқ киім) күтімі мен оларды сақтау, сәндік гүлдер түрлері, гүл өсіру шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар.</p> <p>14. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 7-сынып (қызмет көрсету еңбегі технологиясы):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі:</p> <p>Қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы бұйымдары (қоржын, аяққап, кесеқап), ою-өрнек стилизациясы, әртүрлі ұлттық бұйымдар, құрал-жабдықтар мен материалдармен</p>	
---	---	--

<p>22. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 8-сынып (қыздар):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы бұйымдары (ши тоқу, киіз бас), әртүрлі ұлттық бұйымдар, құрал-жабдықтар мен материалдармен танысу, бұйымдарға нобайлар дайындау, құрал-жабдықтар мен материалдар дайындау, шығармашылық жұмыстарды орындау, әшекейлерді пайдалана отырып сәндеу, жұмысты қорғау, көрмеге ұсыну;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Қазақтың ұлттық киімі, этностиль, ою-өрнек стилизациясы, этностильдегі (бас киімдер, қазақтың ұлттық киімдері), этностильдегі бұйымдарды жасау (бас киімдер, қазақтың ұлттық киімдері), бұйымдарды әшекейлеу, жұмысты қорғау;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Халықтық пішім негізінде киім үлгісінің дизайны (тұтас жендер), бұйымдарға нобайлар дайындау, құрал-жабдықтар мен материалдарды дайындау, халықтық пішім негізінде киім үлгісінде бұйым дайындау, бөлшектерді пішу, бөлшектерді өңдеу,</p>	<p>танысу, бұйымдарға нобайлар дайындау, құрал- жабдықтар мен материалдар дайындау, шығармашылық жұмыстарды орындау, әшекейлерді пайдалана отырып сәндеу, жұмысты қорғау, көрмеге ұсыну;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Әртүрлі техникамен аксессуарлар, бижутериялар дайындау (фурнитура, таспа, бау, моншак, бисер, стеклярус т.б.), сәндік бұйымдар дайындау, ұлттық элементтер, идеяларды талдау, бұйым нобайын дайындау, материалдар мен құрал- жабдықтарды таңдау және дайындау, жұмысты орындау бірізділігі, аксессуарлар дайындау, сәндеу, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Материалтану, тоқыма материалдарының қасиеттері, тігін машинасы, идеяларды талдау, тігін бұйымдарын жобалау және модельдеу, сызба, тігін бұйымдарын дайындау технологиясы, материалдар мен</p>	
--	---	--

<p>бөлшектерді біріктіру мен безендіру, бұйымды ою-өрнек элементтерімен безендіру, жұмысты қорғау;</p> <p>4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Интерьерге арналған сәнді бұйымдар (2D/3D форматта), бұйымдарға нобайлар дайындау, құрал-жабдықтар мен материалдарды дайындау, интерьерге арналған 2D/3D сәнді бұйымдарды жасау, өсімдік шаруашылығындағы ғылымның рөлі, медицина, фитотерапия және косметологиядағы өсімдіктің рөлі.</p> <p>23. "Көркем еңбек" пәнінің базалық мазмұны. 9-сынып (қыздар):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Қазақстанның дәстүрлі тоқыма өнері, қазақ кілемдері, алаша, кілем тоқу, гобелен, қазіргі кілемдер үлгілері, кілем тоқу материалдары мен құрал-жабдықтары, бұйым нобайын жасау, материалдар мен құрал-жабдықтарды дайындау, шығармашылық жұмысты орындау, декор жасау мен безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Заманауи сән әлеміндегі сарындық (стильді) бағыттар (өздігінен ізденіс зерттеулері), "Сән және жеке тұлға үйлесімділігі"</p>	<p>құралдарды дайындау, киім бөлшектерін пішу, жеке бөлшектерді өңдеу, бұйым бөлшектерін құрастыру және өңдеу, бұйымды сәндеу, жұмысты қорғау;</p> <p>4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Қазақтың ұлттық тағамдары, әлем халықтарының тағамдары (өздігінен ізденіс зерттеулері), әлем халықтарының тағамдары, тәжірибелік жұмыс (суши, пицца, көже);</p> <p>5) "Үй мәдениеті" бөлімі: Тұрмыстық техниканы таңдау, тұрмыстық техниканы қолдану ережелері, өсімдік сән және интерьер элементі ретінде.</p> <p>15. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 8-сынып (қызмет көрсету еңбек технололиясы):</p> <p>1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы бұйымдары (ши тоқу, киіз бас), әртүрлі ұлттық бұйымдар, құрал-жабдықтар мен материалдармен танысу, бұйымдарға нобайлар дайындау, құрал-жабдықтар мен материалдар дайындау,</p>	
--	--	--

<p>эксперименті, жеке даралық имиджін жасау, идеяларды жүзеге асыру, аксессуарлар, шаш үлгісі, визаж құралдары негізінде жеке даралық образды жасау, киім топтамасын жасау эксперименті/жеке даралық имидж үшін аксессуарлар, жұмысты қорғау;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Сәнді киім дизайны "Fast cloth" қарапайым геометриялық формалар (пончо, кейп, туника) (сән журналдары), киім және аксессуарлардың заманауи өндірісі, нобай, идеяны жүзеге асыру, материалдар мен құрал-жабдықтарды дайындау, бұйымды жасау, бөлшектерді пішу, жеке бөлшектерді өңдеу, бөлшектерді жинау мен бұйымды сәндеу, жұмысты талдау мен бағалау, жұмысты қорғау;</p> <p>4) "Үй мәдениеті" бөлімі: Ландшафт элементтері интерьерде /экстерьерде, шығармашылық идеяны визуалдау (нобай), шығармашылық идеяны іске асыру, интерьерді мерекеге орай безендіру, шығармашылық идеяны визуалдау (нобай), шығармашылық идеяны іске асыру.</p>	<p>шығармашылық жұмыстарды орындау, әшекейлерді пайдалана отырып сәндеу, жұмысты қорғау, көрмеге ұсыну;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Қазақтың ұлттық киімі, этностиль, ою-өрнек стилизациясы, этностильдегі (бас киімдер, қазақтың ұлттық киімдері), этностильдегі бұйымды дайындау (бас киім, қазақтың ұлттық киімдері), бұйымды әшекейлеу, жұмысты қорғау;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Машинатану элементтері, машина тігістері және ЫЖӨ терминологиясы, белден киілетін тігін бұйымдарын жобалау және дайындау, материалдар мен құралдарды дайындау, белдемшені модельдеу және конструкциялау, өлшем алу, экономикалық негіздеме, бұйымның өзіндік құнын есептеу, белден киілетін бұйым пішімін шынайы өлшемде дайындау, киім бөлшектерін пішу, бұйымды өлшеуге дайындау, түйіндік өңдеу, бұйым бөлшектерін құрастыру, бұйымды сәндеу,</p>	
---	---	--

		<p>жұмысты қорғау; 4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: тамақтану физиологиясы мен мәдениеті, аспаптар мен құралдар, өнімдерді даярлау, үй жағдайында консервілеу, көкөністерді маринадтау, орамжапырақты ашыту, маринад дайындау, қантпен дайындалған өнімдерді консервілеу (тосап, джем), пастерлеу; үстелді жабдықтау (сервировка). 5) "Үй мәдениеті" бөлімі: Интерьерге арналған сәнді бұйымдар (2D/3D форматта), бұйымдарға нобайлар дайындау, құрал-жабдықтар мен материалдарды дайындау, интерьерге арналған 2D/3D сәнді бұйымдарды жасау, өсімдік шаруашылығындағы ғылымның рөлі, медицина, фитотерапия және косметологиядағы өсімдіктің рөлі. 16. "Технология" пәнінің базалық мазмұны. 9-сынып (қызмет көрсету еңбек технолоиясы): 1) "Сәндік-қолданбалы өнер" бөлімі: Қазақстанның дәстүрлі тоқыма өнері, қазақ</p>	
--	--	---	--

		<p>кілемдері, алаша, кілем тоқу, гобелен, қазіргі кілемдер үлгілері, кілем тоқу материалдары мен құрал-жабдықтары, бұйым нобайын жасау, материалдар мен құрал-жабдықтарды дайындау, шығармашылық жұмысты орындау, декор жасау мен безендіру, жұмысты қорғау, көрме ұйымдастыру;</p> <p>2) "Дизайн және технология" бөлімі: Заманауи сән әлеміндегі сарындық (стильді) бағыттар (өздігінен ізденіс зерттеулері), "Сән және жеке тұлға үйлесімділігі" эксперименті, жеке даралық имиджін жасау, идеяларды жүзеге асыру, аксессуарлар, шаш үлгісі, визаж құралдары негізінде жеке даралық образды жасау, киім топтамасын жасау эксперименті/жеке даралық имидж үшін аксессуарлар, жұмысты қорғау;</p> <p>3) "Дизайн және технология" бөлімі: Машина тігістері және ЫЖӨ терминологиясы, иықтан киілетін тігін бұйымдарын жобалау және дайындау, материалдар мен құралдарды дайындау, иықты бұйымды модельдеу және</p>	
--	--	--	--

		<p>конструкциялау, өлшем алу, экономикалық негіздеме, бұйымның өзіндік құнын есептеу, иықтан киілетін бұйым пішімін шынайы өлшемде дайындау, пішу, бұйымды өлшеуге дайындау, түйіндік өңдеу, бұйым бөлшектерін құрастыру, бұйымды сәндеу, жұмыстың таныстырылымы;</p> <p>4) "Тамақтану мәдениеті" бөлімі: Тамақтану мәдениеті, ас мәзірін жасау. Ас мәзірінің түрлері, ас мәзірінде тағамның белгілі реттілікпен орналасуы, дастарқан жабдықтау түрлері, дастарқан жасауға арналған құралдар, асхана ыдыстары, мерекелік дастарқанды жабдықтауға арналған майлықты әртүрлі пішінде бүктеу нұсқалары, қонақжай дастарқан (салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар), этикет ережелері, қонақ күту мәдениеті, еттен дайындалған шикізат түрлері, тұтас етті аспаздық мүшелеу: қой, сиыр етін мүшелеу, тұтас етті дәстүрлі мүшелеу, еттен табак тарту реті;</p> <p>5)"Үй мәдениеті" бөлімі:</p>	
--	--	---	--

		<p>Интерьерді мерекеге орай безендіру,</p> <p>шығармашылық идеяны визуалдау (нобай), шығармашылық идеяны іске асыру.</p> <p>Отбасы экономикасы, кәсіптік білім беру және қазіргі өндіріс, қазіргі өндіріс салалары және олардың құрамдас бөліктері, кәсіби бейімділігін анықтау.</p>	
7	<p>24. "Көркем еңбек" оқу пәнінің 5-9-сыныптарға арналған оқу бағдарламасының мазмұны оқыту мақсаттары жүйесінің шығармашылық әрекет үдерісі барысында тәжірибелік және негізгі білім қалыптастыруға бағытталған үш бөлім бойынша ұйымдастырылған.</p> <p>25. "Шығармашылық идеяларды дамыту және зерттеу" бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) қоршаған орта туралы білім мен түсінік; 2) тарих, мәдениет және дәстүр туралы білім мен түсінік; 3) ақпарат көздерімен жұмыс істеу; 4) шығармашылық іс-әрекет үдерісін жоспарлау; 5) дизайн дайындау бойынша тапсырмалармен жұмыс жасау; 6) материалдар, олардың 	<p>12. «Технология» оқу пәнінің 5-9-сыныптарға арналған оқу бағдарламасының мазмұны оқыту мақсаттары жүйесінің шығармашылық әрекет үдерісі барысында тәжірибелік және негізгі білім қалыптастыруға бағытталған үш бөлім бойынша ұйымдастырылған.</p> <p>13. «Шығармашылық идеяларды дамыту және зерттеу» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) қоршаған орта туралы білім мен түсінік; 2) тарих, мәдениет және дәстүр туралы білім мен түсінік; 3) ақпарат көздерімен жұмыс істеу; 4) шығармашылық іс-әрекет үдерісін жоспарлау; 5) дизайн дайындау 	

	<p>қасиеттері мен жұмыс істеу техникалары.</p> <p>26. "Шығармашылық жұмыстарды жасау және дайындау" бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) шығармашылық идеялардың көркем көрінісі; 2) құралдар мен жабдықтар; 3) жасау технологиясы; 4) тамақтану мәдениеті; 5) үй мәдениеті; 6) техника қауіпсіздігі және еңбек гигиенасын сақтау. <p>27. "Таныстырылым, талдау және шығармашылық жұмыстарды бағалау" бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) шығармашылық жұмыстардың таныстырылымы; 2) идеяларды талдау және бағалау; 3) әдіс-тәсілдерді талдау және бағалау; 4) жұмысты жетілдіру және бейімдеу. 	<p>бойынша тапсырмалармен жұмыс жасау;</p> <ol style="list-style-type: none"> б) материалдар, олардың қасиеттері мен жұмыс істеу техникалары. <p>14. «Шығармашылық жұмыстарды жасау және дайындау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) шығармашылық идеялардың көркем көрінісі; 2) құралдар мен жабдықтар; 3) жасау технологиясы; 4) тамақтану мәдениеті; 5) үй мәдениеті; 6) техника қауіпсіздігі және еңбек гигиенасын сақтау. <p>15. «Таныстырылым, талдау және шығармашылық жұмыстарды бағалау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) шығармашылық жұмыстардың таныстырылымы; 2) идеяларды талдау және бағалау; 3) әдіс-тәсілдерді талдау және бағалау; 4) жұмысты жетілдіру және бейімдеу. 	
9	29. Бағдарламада оқыту	17. Бағдарламада	Қолданыстағы

<p>мақсаттарын қолдануға және мониторинг жасауға тиімді болу үшін кодтық белгі енгізілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан оқу мақсатының реттік номерін көрсетеді. Мысалы, 5.2.1.4. кодында «5» - сынып, «2.1» - бөлім мен бөлімше, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>30. Оқыту мақсаттарының жүйесі:</p> <p>1) «Шығармашылық идеяларды дамыту және зерттеу» бөлімі:</p> <p>2) «Шығармашылық жұмыстарды жасау және дайындау» бөлімі:</p> <p>3) «Презентациялау, талдау және шығармашылық жұмыстарды бағалау» бөлімі:</p>	<p>оқыту мақсаттарын қолдануға және мониторинг жасауға тиімді болу үшін кодтық белгі енгізілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан оқу мақсатының реттік номерін көрсетеді. Мысалы, 5.2.1.4. кодында «5» - сынып, «2.1» - бөлім мен бөлімше, «4» - оқыту мақсатының реттік саны.</p> <p>18. Оқыту мақсаттарының жүйесі:</p> <p>1) «Шығармашылық идеяларды дамыту және зерттеу» бөлімі:</p> <p>2) «Шығармашылық жұмыстарды жасау және дайындау» бөлімі:</p> <p>3) «Презентациялау, талдау және шығармашылық жұмыстарды бағалау» бөлімі:</p>	<p>бағдарламада ұлдар мен қыздар топтарына бөлінуіне байланысты бір кодпен әр түрлі оқу мақсаттары болды, олар «ұлдар үшін» және «қыздар үшін» ескертулерімен жазылды, сондай-ақ ұзақ мерзімді жоспар кестесіндегі оқу мақсаттары жүйесінде олар ұлдар мен қыздарға бөлек бөлінді. Ұсынылып отырған бағдарламада «Оқыту мақсаттарының жүйесі», оқыту мақсаттарын кодтау кестелері қайта қаралды және енгізілген өзгерістерге сәйкес ретке келтірілді, «ұлдар үшін» ескертуі орнына «техникалық еңбек технологиясы» және «қыздар</p>
--	---	---

			үшін» ескертуі орнына «Қызмет көрсету еңбек технологиясы» болып өзгертілді.
10	31. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған "Көркем еңбек" оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады. 32. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады	19. Осы оқу бағдарламасы негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған "Технология" оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасының Ұзақ мерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады. 20. Тоқсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.	Қолданыстағы Оқу бағдарламасының атауы «Технология» пәні болып өзгертілді.
11	Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Көркем еңбек» оқу пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасына қосымша Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған "Көркем еңбек" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар	ЖОБА Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Технология» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасына қосымша Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Технология» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар жобасы	Қолданыстағы Үлгілік оқу бағдарламасының атауы қосымшада «жаңартылған мазмұн бойынша» деген сөз тіркесі ұсынылған жобадан алынып тасталды

12	<p>Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған "Көркем еңбек" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 5 сынып (ұлдар): 2) 6 сынып (ұлдар): 3) 7 сынып (ұлдар): 4) 8 сынып (ұлдар): 5) 9 сынып (ұлдар): 6) 5 сынып (қыздар): 7) 6 сынып (қыздар): 8) 7 сынып (қыздар): 9) 8 сынып (қыздар): 10) 9 сынып (қыздар): 	<p>Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Технология» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 5 сынып (техникалық еңбек технологиясы) 2) 6 сынып (техникалық еңбек технологиясы) 3) 7 сынып (техникалық еңбек технологиясы) 4) 8 сынып (техникалық еңбек технологиясы) 5) 9 сынып (техникалық еңбек технологиясы) 6) 5 сынып (қызмет көрсету еңбегінің технологиясы): 7) 6 сынып (қызмет көрсету еңбегінің технологиясы): 8) 7 сынып (қызмет көрсету еңбегінің технологиясы): 9) 8 сынып (қызмет көрсету еңбегінің технологиясы р): 10) 9 сынып (қызмет көрсету еңбегінің технологиясы): 	<p>Ұзақ мерзімді жоспар техникалық еңбек технологиясы және қызмет көрсету еңбегінің технологиясы бағыттары бойынша жасалды</p>
----	---	--	--

ЖОБА

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Технология» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасына
қосымша

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Технология» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру
бойынша ұзақ мерзімді жоспар жобасы**

1) 5-сынып (қызмет көрсету еңбегі технологиясы):

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқу мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
2-тоқсан		
Дизайн және технология	Сыйлық қаптамаларын жасау идеялары.	5.1.2.1 әлем және қазақ ұлттық мәдениетіндегі өнер, қолөнер мен дизайн туындыларының ерекшеліктерін анықтау және зерделеу
	Сыйлық қаптамаларын жасау (конструкциялық материалдар, қағаз, картон т.б.).	5.1.3.1 шығармашылық идеяларды зерттеу мен дамыту үшін ақпарат көздерімен жұмыс істеу. (ақпараттық-коммуникативтік технологияны қолдану арқылы)
		5.3.2.1 пәндік терминологияны қолдана отырып, өзінің және өзгелердің (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) жұмыстарында берілген идеялар мен тақырыптарды сипаттау
		5.3.3.1 пәндік терминологияны қолдана отырып, өзінің және өзгелердің (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) жұмыстарындағы қолданылған әдіс-тәсілдерді (техникасы) сипаттау
	Сыйлық қаптамаларын жасау (мерекелерге, туған күнге арналған)	5.1.5.2 шығармашылық идеяларды іске асыру үшін нобайлар орындау
		5.1.6.4 таңдаған тәсілдерінің қасиеттерін ескере отырып, көркемөнер материалдарын, техникаларын пайдалану және эксперимент жүргізу
		5.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін қолдану

		5.2.3.3 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар дайындау үдерісінде қазақтың ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану
Ашық хат дайындау идеялары. Мерекелік ашық хаттар дайындау	5.1.1.1 қоршаған ортаның ассоциативті мағынасы мен визуалды сипаттамасын зерделеу және анықтау (композиция, түс, пішін, фактура, тепе-теңдік)	
	5.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін қолдану	
Мерекелік ашық хаттар дайындау (қағаз, картон, иірімжіп, түймелер, страза т.б.)	5.1.1.1 қоршаған ортаның ассоциативті мағынасы мен визуалды сипаттамасын зерделеу және анықтау (композиция, түс, пішін, фактура, тепе-теңдік)	
	5.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін қолдану	
Көлемді ашық хаттар, скрапбукинг жасау идеялары. Ашық хаттар, скрапбукинг техникасымен жасалған блокнот, альбом т.б. жасау	5.1.1.1 қоршаған ортаның ассоциативті мағынасы мен визуалды сипаттамасын зерделеу және анықтау (композиция, түс, пішін, фактура, тепе-теңдік)	
	5.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін қолдану	
	5.3.3.1 пәндік терминологияны қолдана отырып, өзінің және өзгелердің (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) жұмыстарындағы қолданылған әдіс-тәсілдерді (техникасы) сипаттау	
	5.1.5.2 шығармашылық идеяларды іске асыру үшін нобайлар орындау	
	5.1.6.4 таңдаған тәсілдерінің қасиеттерін ескере отырып, көркемөнер материалдарын, техникаларын пайдалану және эксперимент жүргізу	
	5.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін қолдану	
	5.3.1.1 бүкіл сыныпқа дайын жұмысты таныстыру (көрме)	

1-тоқсан		
Сәндік-қолданбалы өнер	Сәндік-қолданбалы өнер, негізгі пішіндер мен ерекшеліктері. Қазақстан халқының сәндік-қолданбалы өнері. Қазақтың ұлттық ою-өрнектері (түрлері, стилизация мен мотивтері)	5.1.2.1 әлем және қазақ ұлттық мәдениетіндегі өнер, қолөнер мен дизайн туындыларының ерекшеліктерін анықтау және зерделеу
	Көркем кестелеу. Кесте түрлері. Материалдар және құрал-жабдықтармен танысу. Нобай орындау	5.1.2.1 әлем және қазақ ұлттық мәдениетіндегі өнер, қолөнер мен дизайн туындыларының ерекшеліктерін анықтау және зерделеу; 5.1.5.2 шығармашылық идеяларды іске асыру үшін нобайлар орындау
	Көркемдік кестемен бұйымды безендіру	5.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін қолдану
		5.2.3.3 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар дайындау үдерісінде қазақтың ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану
		5.2.6.1 материалдар мен құралдарды техника қауіпсіздігін сақтап, қолданудың маңыздылығын сезіне отырып демонстрациялау
	Өру өнері. Өру түрлері. Материалдар және құрал-жабдықтармен танысу	5.1.6.2 бірқатар заманауи және дәстүрлі емес материалдарды білу, олардың қасиеттері мен міндеттерің анықтау
		5.1.5.2 шығармашылық идеяларды іске асыру үшін нобайлар орындау
		5.1.4.1 шығармашылық жұмысты орындау кезеңдерін анықтай отырып, жоспар дайындау
	Бұйым өру	5.2.3.2 түрлі материалдардан (тоқыма, табиғи және жасанды) қарапайым бұйым орындау

		5.2.3.4 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар дайындау үдерісінде қазақтың ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану
		5.2.6.1 қауіпсіздік техникасын қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
	Жұмыстардың көрмесі	5.3.1.1 бүкіл сыныпқа дайын жұмысты таныстыру (көрме)
3-тоқсан		
Дизайн және технология	Тоқыма материалдарының классификациясы мен сипаттамалары. Материалдардың түрлері мен қасиеттерін зерттеу	5.1.6.3 тоқыма материалдары мен бұйымдарының классификациясын, құрамы мен қарапайым тоқылу әдісін сипаттау және білу
	Тоқыма материалдарын өңдеуге арналған құрал-жабдықтар мен құрылғылар қол тігістері, машинатану	5.2.2.1 тігін машинасының құрылысын, жіп өткізуді сипаттау және білу, машина тігістерін орындау; 5.2.2.2 тігін бұйымдарын ылғалды-жылулық (үтік) өңдеуге арналған жабдықтарын білу, сипаттай алу және қолдану; 5.2.6.2 қол еңбегі құралдарымен жұмыс істеудің қауіпсіз тәсілдерін, еңбек гигиенасының ережелерін білу (жұмыс орнын, құралдарды ұйымдастыру және тазалау, арнайы киімде жұмыс істеу)
	Тігін бұйымдарының классификациясы. Идеядан өнімге (тігін бұйымдары)	5.1.6.3 тоқыма материалдары мен бұйымдарының классификациясын, құрамы мен қарапайым тоқылу әдісін сипаттау және білу
	Дизайн, киімді макеттеу (қағаз, тоқыма материалдар). Костюм құру (мини-манекенде	5.1.5.1 өзінің және өзгенің (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) тәжірибесіне сүйеніп және композицияның негізгі заңдылықтарын ескеріп, қарапайым нысандардың дизайнын дайындау бойынша тапсырмаларды орындау;

	немесе қуыршақта)	5.2.3.1 тоқыма бұйымдарын пішу және сыру тігісін қолдану арқылы қол еңбегі құралдарымен, тігін машинасында өңдеу; 5.2.3.2 түрлі материалдардан (тоқыма, табиғи және жасанды) қарапайым бұйым орындау; 5.2.6.1 қауіпсіздік техникасын қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
	Тоқыма мозаика техникасында тігін бұйымдарының дизайны (құрақ, пэчворк, квилт) Идеяларды құру. Нобай. Материалды таңдау және дайындау. Жұмысты орындау бірізділігі	5.1.5.1 өзінің және өзгенің (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) тәжірибесіне сүйене отырып және композицияның негізгі заңдылықтарын ескеріп, қарапайым нысандардың дизайнын дайындау бойынша тапсырмаларды орындау; 5.1.4.1 шығамашылық жұмысты орындау кезеңдерін анықтай отырып, жоспар дайындау
	Бұйым дайындау. Бұйымды безендіру	5.2.3.1 тоқыма бұйымдарын пішу және сыру тігісін қолдану арқылы қол еңбегі құралдарымен, тігін машинасында өңдеу; 5.2.3.2 түрлі материалдардан (тоқыма, табиғи және жасанды) қарапайым бұйым орындау; 5.2.3.3 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар дайындау үдерісінде қазақтың ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану; 5.2.6.1 қауіпсіздік техникасын қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
	Жұмысты қорғау	5.3.1.1 бүкіл сыныпқа дайын жұмысты таныстыру (көрме); 5.3.4.1 өзінің және өзгелердің жұмыстарын жетілдіру және адаптациялау бойынша конструктивті пікірлер, ұсыныстарды білдіру
4-тоқсан		
Тамақтану мәдениеті	Дұрыс тамақтану негіздері. Ас мәзірін әзірлеу	5.2.4.1 дұрыс және тиімді тамақтанудың ережелерін сипаттау және зерделеу; 5.2.4.2 дұрыс және тиімді тамақтанудың мәзірін құрастыру;

		5.1.3.1 шығармашылық идеяларды зерттеу мен дамыту үшін ақпарат көздерімен жұмыс істеу (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы)
	Асхананың жабдықталуы. Тағам әзірлеуге арналған құралдар-жабдықтар, аспаптар мен ыдыстар. Тағам дайындауға арналған құрал-жабдықтардың мүмкіндіктерін зерттеу	5.2.4.3 тағам әзірлеуге арналған құралдар мен жабдықтарды зерделеу және олардың анықтау; 5.2.6.1 техника қауіпсіздігін қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану; 5.2.6.2 қол еңбегі құралдарымен жұмыс істеудің қауіпсіз тәсілдерін, еңбек гигиенасының ережелерін білу (жұмыс орнын, құралдарды ұйымдастыру және тазалау, арнайы киімде жұмыс істеу)
	Бутербродтар мен сусындар әзірлеу технологиясы	5.1.3.1 шығармашылық идеяларды зерттеу мен дамыту үшін ақпарат көздерімен жұмыс істеу (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолданып); 5.2.4.4 суық тағамдар мен сусындар дайындау технологиясын білу және қолдану; 5.1.3.1 шығармашылық идеяларды зерттеу мен дамыту үшін ақпарат көздерімен жұмыс істеу (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы)
	Жемістер мен көкөністерден салат әзірлеу технологиясы	5.2.4.4 салқын тағамдар мен сусындарды әзірлеу технологиясын білу және қолдану; 5.3.4.1 өзінің және өзгелердің жұмыстарын жетілдіру және адаптациялау бойынша конструктивті пікірлер, ұсыныстарды білдіру; 5.1.3.1 шығармашылық идеяларды зерттеу мен дамыту үшін ақпарат көздерімен жұмыс істеу (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы)
Үй мәдениеті	Жеке бастың гигиенасы. Өз-өзіне күтім жасау	5.2.5.3 жеке басының гигиенасы ережелерін зерделеу және сипаттау, әртүрлі шаш пен тері түрін анықтау; 5.2.5.4 өз бетінше өз-өзіне қарау әрекеттері мен тәсілдерін таңдау және қолдану
	Өсімдік шаруашылығын	5.2.5.1 өсімдік шаруашылығы мен жеміс-көкөніс түрлерінің негізгі бағыттарын зерделеу және

	ың негізгі бағыттары. Өсімдік шаруашылығында ағы көктемгі жұмыстар	сипаттау; 5.2.5.2 өсімдік шаруашылығында көктемгі жұмыстар жүргізу (топырақты өңдеу, зиянкес жәндіктерден қорғау, егу мен отырғызу); 5.2.6.1 техника қауіпсіздігін қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
--	---	--

2) 6-сынып (қызмет көрсету еңбегі):

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқу мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
2-тоқсан		
Дизайн және технология	Ілмек, шалма бізбен тоқу техникасымен аксессуарлар, сәндік бұйымдар дайындау, ҰЛТТЫҚ элементтер, идеяларды құру, бұйым нобайын дайындау	6.1.3.1 шығармашылық идеяларды іске асыру мақсатында ақпарат көздерін өз бетінше таңдап, қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы)
	Материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау	6.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін анықтау, таңдау және қолдану
	Жұмысты орындау бірізділігі, аксессуарлар дайындау, сәндеу	6.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін анықтау, таңдау және қолдану
	Жұмысты қорғау көрме ұйымдастыру;	6.3.1.1 мектеп аудиториясы алдында өзінің дайын жұмыстарын таныстыру (көрме)
1-тоқсан		

Сәндік-қолданбалы өнер	Тоқу өнері. Ілмекпен тоқу. Тоқу тәсілдері мен техникалары. Бұйымның нобайын дайындау. Материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау	6.1.2.1 әлем және қазақ ұлттық мәдениетіндегі өнер, қолөнер мен дизайн туындыларының ерекшеліктері туралы білімі мен түсінігін көрсету; 6.1.5.2 шығармашылық идеяларын іске асыру үшін нобайлар, техникалық суреттер мен сызбалар орындау; 6.1.4.2 материалдық шығынды анықтау (сандық көрсеткіштер)
	Әртүрлі бұйымдарды ілмекпен тоқу (сулықтар, сөмкелер, ұялы телефондардың қабы)	6.1.6.4 материалдардың қасиеттері жайлы білімін және тәжірибелік жұмыс істеу дағдыларын көрсете отырып техникалар, көркемдік материалдарды қолдану және эксперимент жасау; 6.2.3.3 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар жасау барысында қазақ ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану; 6.2.6.1 техника қауіпсіздігін қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
	Шалма бізбен тоқу. Шалма біз және олардың түрлері. Тоқу тәсілдері мен техникалары. Бұйымның нобайын дайындау	6.1.5.2 шығармашылық идеяларын іске асыру үшін нобайлар, техникалық суреттер мен сызбалар орындау; 6.1.4.2 материалдық шығынды анықтау (сандық көрсеткіштер)
	Әртүрлі бұйымдарды шалма бізбен тоқу (мойынорағыш, үшкіл орамал, тіреуіш, ұялы телефондардың қабы)	6.1.6.4 материалдардың қасиеттері жайлы білімін және тәжірибелік жұмыс істеу дағдыларын көрсете отырып техникалар, көркемдік материалдарды қолдану және эксперимент жасау; 6.2.3.3 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар жасау барысында қазақ ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану; 6.2.6.1 техника қауіпсіздігін қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен

		құралдарды қолдану
	Жұмысты қорғау. Көрме ұйымдастыру	6.3.1.1 мектеп аудиториясы алдында өзінің дайын жұмыстарын таныстыру (көрме); 6.3.4.1 өзінің және өзгелердің жұмыстарын жетілдіру және адаптациялау бойынша сындарлы пікір мен негізделген ұсыныстарды қабылдау
Дизайн және технология	Ілмек, шалма бізбен тоқу техникасымен аксессуарлар, сәндік бұйымдар дайындау, ұлттық элементтер, идеяларды құру, бұйым нобайын дайындау	6.1.3.1 шығармашылық идеяларды іске асыру мақсатында ақпарат көздерін өз бетінше таңдап, қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы) 6.1.2.1 әлем және қазақ ұлттық мәдениетіндегі өнер, қолөнер мен дизайн туындыларының ерекшеліктері туралы білімі мен түсінігін көрсету
	Материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау	6.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін анықтау, таңдау және қолдану 6.1.6.4 материалдардың қасиеттері жайлы білімін және тәжірибелік жұмыс істеу дағдыларын көрсете отырып техникалар, көркемдік материалдарды қолдану және эксперимент жасау; 6.1.6.2 бірқатар заманауи және дәстүрлі емес материалдарды білу, оларды өңдеу мен пайдаланудың тиімді жолдарын (немесе әдістерін) анықтау
	Жұмысты орындау бірізділігі, аксессуарлар дайындау, сәндеу	6.1.1.1 өзінің және басқа оқушының тәжірибесіне сүйене отырып, қоршаған орта нысандарының визуалды сипаттамаларын (композиция, түс, пішін, фактура, тепе-теңдік) түсіну және білімін көрсету; 6.2.1.1 өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін анықтау, таңдау және қолдану
	Жұмысты қорғау көрме ұйымдастыру;	6.3.1.1 мектеп аудиториясы алдында өзінің дайын жұмыстарын таныстыру (көрме)

3-тоқсан		
Дизайн және технология	Мататану, машинатану, машина тігістерінің терминологиясы. Тоқыма материалдарынан бұйым дайындау (авторлық қуыршақ, дамытатын ойыншықтар). Идеяларды құру. Нобай	6.1.5.1 өзінің тәжірибесі мен біліміне сүйеніп, композицияның негізгі заңдылықтарын сақтай отырып, әртүрлі нысандардың дизайны бойынша тапсырмалар орындау; 6.1.5.2 шығармашылық идеяларын іске асыру үшін нобайлар, техникалық суреттер мен сызбалар орындау
	Түрлі-түсті және фактуралы тоқыма материалдарын зерттеу. Материалдарды, құралдар мен жабдықтарды таңдау және дайындау	6.1.6.3 тоқыма материалдары мен бұйымдарының қасиеттері мен фактурасын анықтау және зерделеу; 6.1.6.2 бірқатар заманауи және дәстүрлі емес материалдарды білу, оларды өңдеу мен пайдаланудың тиімді жолдарын (немесе әдістерін) анықтау; 6.2.2.1 тігін машинасын қалыпты күйге келтіруді білу және орындау
	Бұйым дайындау. Бөлшектерді пішу. Жеке бөліктерін өңдеу. Бөлшектерді біріктіру мен бұйымды безендіру	6.2.2.2 тігін бұйымдарын ылғалды-жылулық өңдеу режимдерін білу, сипаттау және оларды тәжірибеде қолдану; 6.2.3.1 өлшем мен белгілеу негізінде орындалған бұйым дайындау үшін материалдарды электрлік қол құралдарымен өңдеу; 6.2.3.2 әртүрлі конструкциялар мен материалдарды (тоқыма, табиғи және жасанды) қолдана отырып, бір өнім орындау; 6.2.6.2 қол электрлі құралдары мен жабдықтарымен қауіпсіз жұмыс жасау тәсілдерін, еңбек гигиенасы ережелерін (жұмыс орнын, құралдарды ұйымдастыру мен тазалау, арнайы киімде жұмыс істеу) білу және түсіндіру
	Үйге арналған	6.1.5.1 өзінің тәжірибесі мен біліміне

	<p>тоқыма бұйымдарының дизайны (асханалық бұйымдар, алжапқыш). Идеяларды құру. Нобай. Материалды таңдау және дайындау. Жұмысты орындау бірізділігі</p>	<p>сүйеніп, композицияның негізгі заңдылықтарын сақтай отырып, әртүрлі нысандардың дизайны бойынша тапсырмалар орындау; 6.1.5.2 шығармашылық идеяларын іске асыру үшін нобайлар, техникалық суреттер мен сызбалар орындау; 6.1.4.1 уақыт пен басқа да факторларды ескере отырып, іс-әрекеттің реттілігін анықтау және жоспарлау; 6.1.4.2 материалдық шығынды анықтау (сандық көрсеткіштер)</p>
	<p>Бұйым дайындау. Бөлшектерді пішу. Жеке бөліктерін өңдеу. Бөлшектерді біріктіру және бұйымды безендіру</p>	<p>6.2.2.2 тігін бұйымдарын ылғалды-жылулық өңдеу режимдерін білу, сипаттау және оларды тәжірибеде қолдану; 6.2.3.1 тігін машинасы және қол құралдарымен қайып тігу, сырып тігу тігіс түрлерін қолдана отырып, тоқыма материалдарын пішу және өңдеу; 6.2.3.2 әртүрлі конструкциялар мен материалдарды (тоқыма, табиғи және жасанды) қолдана отырып, бір өнім орындау; 6.2.6.2 қол электрлі құралдары мен жабдықтарымен қауіпсіз жұмыс жасау тәсілдерін, еңбек гигиенасы ережелерін (жұмыс орнын, құралдарды ұйымдастыру мен тазалау, арнайы киімде жұмыс істеу) білу және түсіндіру</p>
	<p>Жұмысты қорғау. Көрме ұйымдастыру</p>	<p>6.3.1.1 мектеп аудиториясы алдында өзінің дайын жұмыстарын таныстыру (көрме); 6.3.3.1 пәндік терминологияны қолдана отырып, өзінің және өзгелердің (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) жұмыстарындағы қолданылған әдіс-тәсілдерді (техникасы) салыстыру</p>
4-тоқсан		
<p>Тамақтану мәдениеті.</p>	<p>Қазақ халқы мен түрлі халықтардың және де қоғамдық</p>	<p>6.2.4.1 қоғамдық тамақтану орындарында, қазақ халқы мен әлем халықтарының мәдениетіндегі дастарқан басында өзін-өзі ұстау ережелерін салыстыру және сипаттау;</p>

	тамақтану орындарындағы дастарқан басында өзін-өзі дұрыс ұстау ережелері	6.2.4.2 әртүрлі іс-шараға арналған дастарханды безендірудегі білімдері мен тәжірбиелік дағдыларын көрсету
	Жартылай дайын өнімдерден тағамдар әзірлеу технологиясы	6.2.4.3 жылдам орындалатын тағамдар мен десерт дайындау технологияларын білу және қолдану; 6.2.4.4 әртүрлі тағамдарды дайындау үшін азық-түліктер, құрал-жабдықтар мен керек-жарақтарын анықтау және таңдау
	Тағамдарды жылдам әзірлеу технологиясы	6.2.4.3 жылдам орындалатын тағамдар мен десерт дайындау технологияларын білу және қолдану; 6.2.4.4 әртүрлі тағамдарды дайындау үшін азық-түліктер, құрал-жабдықтар мен керек-жарақтарын анықтау және таңдау
	Десерт әзірлеу технологиясы	6.2.4.3 жылдам орындалатын тағамдар мен десерт дайындау технологияларын білу және қолдану; 6.2.4.4 әртүрлі тағамдарды дайындау үшін азық-түліктер, құрал-жабдықтар мен керек-жарақтарын анықтау және таңдау; 6.3.1.1 мектеп аудиториясы алдында өзінің дайын жұмыстарын таныстыру (көрме)
Үй мәдениеті	Гигиена ережелері. Бөлмені ылғалды және құрғақ тазалау жұмысы	6.2.5.3 тазалау құралдары, тұрғын үйге қойылатын гигиеналық талаптарды зерделеу және сипаттау; 6.2.5.4 шектеулі қолдауда тазалау құралдары мен тәсілдерін таңдау және қолдану
	Киім (аяқ киім) күтімі және оларды сақтау	6.2.5.5 шектеулі қолдауда мезгілдік киім мен аяқ-киімдерді күту мен ұзаққа сақтау ережелерін білу және ұстану
	Сәндік гүлдер түрлері. Гүл өсіру шаруашылығындағы көктемгі жұмыстар	6.2.5.1 сәндік гүлдер түрлерін өсіру технологиясын зерттеу және сипаттау; 6.2.5.2 сәндік бақ өсіру мен гүл өсіру шаруашылығында көктемгі жұмыстар (топырақты өңдеу, зиянкес жәндіктерден қорғау, егу мен отырғызу) жүргізу; 6.2.6.1 қауіпсіздік техникасын қадағалап,

		оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
--	--	--

2) 7-сынып (қызмет көрсету еңбегінің технологиясы):

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқу мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
2-тоқсан		
"Сәндік-қолданбалы өнер"	Қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы бұйымдары (қоржын, аяққап, кесеқап), ою-өрнек стилизациясы	7.1.1.1 қоршаған орта элементтерінің визуалды сипаттамасын (композиция, түс, пішін, фактура, пропорция) өзінше түсіндіру
		7.2.1.1 күрделі шығармашылық идеялары мен сезімдерін білдіру үшін, өнер құралдары мен әртүрлі техникада тандалған қасиеттері мен тәсілдерін визуалды элементтерді таңдау және негізделген түрде анықтау
	Әртүрлі ұлттық бұйымдар, құрал-жабдықтар мен материалдармен танысу, бұйымдарға нобайлар дайындау	7.3.2.1 пәндік терминологияны қолдана отырып, өзінің және өзгелердің (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) жұмыстарындағы идеялары мен тақырыптарды талқылау және бағалау
		7.3.3.1 пәндік терминологияны пайдалана отырып, басқалардың (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) және өз жұмыстарындағы әдіс-тәсілдері мен техникаларды талқылау және бағалау
	Құрал-жабдықтар мен материалдар дайындау, шығармашылық жұмыстарды орындау,	7.1.2.1 тарихи және мәдени шығу тегі әртүрлі өнер, қолөнер мен дизайн туындыларының ерекшеліктерін өз бетінше зерделеу және сипаттау
		7.1.3.1 шығармашылық жұмыста идеяларын іске асыру мақсатында түрлі ақпарат көздерінің ең тиімдісін таңдай отырып, қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы)
Әшекейлерді	7.1.6.4 шығармашылық жұмыстар жасау	

	пайдалана отырып сәндеу	үшін әртүрлі (заманауи) технологиялар мен өнер материалдарын анықтау, таңдау және біріктіру; 7.1.6.2 бірқатар заманауи және дәстүрлі емес материалдарды білу, оларды өңдеу, пайдалану және үйлестірудің тиімді жолдарын (немесе әдістерін) анықтау
		7.2.1.1 күрделі шығармашылық идеялары мен сезімдерін білдіру үшін, өнер құралдары мен әртүрлі техникада таңдалған қасиеттері мен тәсілдерін визуалды элементтерді таңдау және негізделген түрде анықтау
	Жұмысты қорғау және көрме ұйымдастыру	7.3.1.1 ауқымды аудитория алдында дайын болған өз жұмыстарын таныстыру (көрме, сән көрсетілімі)
2-тоқсан		
Дизайн және технология"	Әртүрлі техникамен аксессуарлар, бижутериялар дайындау (фурнитура, таспа, бау, моншақ, бисер, стеклярус т.б.)	7.1.2.1 тарихи және мәдени шығу тегі әртүрлі өнер, қолөнер мен дизайн туындыларының ерекшеліктерін өз бетінше зерделеу және сипаттау; 7.1.3.1 шығармашылық жұмыста идеяларын іске асыру мақсатында түрлі ақпарат көздерінің ең тиімдісін таңдай отырып, қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы)
	Сәндік бұйымдар дайындау, ұлттық элементтер, идеяларды талдау, бұйым нобайын дайындау	7.1.5.2 бұйым жасауда әртүрлі графикалық құралдарды қолдана отырып (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технология-ларды қолданып), нобайлар, графикалық және технологиялық құжаттар дайындау; 7.1.4.1 алған білімдері мен тәжірибелерін қолдана болашақ іс-әрекеттерін анықтау және шығармашылық қызметін жоспарлау
	Материалдар мен құрал-жабдықтарды таңдау және дайындау,	7.2.1.1 күрделі шығармашылық идеялары мен сезімдерін білдіру үшін, өнер құралдары мен әртүрлі техникада таңдалған қасиеттері мен тәсілдерін визуалды элементтерді таңдау және

	жұмысты орындау бірізділігі, аксессуарлар дайындау, сәндеу	негізделген түрде анықтау; 7.1.6.4 шығармашылық жұмыстар жасау үшін әртүрлі (заманауи) технологиялар мен өнер материалдарын анықтау, таңдау және біріктіру; 7.2.6.1 қауіпсіздік техникасын қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
	Жұмысты қорғау және көрме ұйымдастыру	7.3.1.1 ауқымды аудитория алдында дайын болған өз жұмыстарын таныстыру (көрме, сән көрсетілімі)
3-тоқсан		
Дизайн және технология	Материалтану, тоқыма материалдарының қасиеттері, тігін машинасы. Материалдар мен құралдарды дайындау	7.1.3.1 шығармашылық жұмыста идеяларын іске асыру мақсатында түрлі ақпарат көздерінің ең тиімдісін таңдай отырып, қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы); 7.1.5.1 функционалды (техникалық) және эстетикалық талаптарға сай, дизайн дайындау бойынша тапсырмаларды орындау; 7.1.5.2 бұйым жасауда әртүрлі графикалық құралдарды қолдана отырып (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолданып), нобайлар, графикалық және технологиялық құжаттар дайындау
	Идеяларды талдау, тігін бұйымдарын жобалау және модельдеу, сызба, тігін бұйымдарын дайындау технологиясы	7.2.2.1 тігін машинасының жұмысында ақауларды анықтау және жөндеу; 7.1.6.2 бірқатар заманауи және дәстүрлі емес материалдарды білу, оларды өңдеу, пайдалану және үйлестірудің тиімді жолдарын (немесе әдістерін) анықтау; 7.1.6.3 өңдеу тігін материалдары мен сәндік әшекей бұйымдарының жіктелуін және сипаттамасын анықтау, салыстыру
	Киім бөлшектерін пішу. Жеке бөлшектерді өңдеу. Бұйым бөлшектерін	7.2.3.1 әртүрлі конструкциялық, заманауи тоқыма және сәндеу материалдарын қолдана отырып, тігін машинасында технологиялық талапқа сәйкес бұйым жасау;

	құрастыру және өңдеу. Бұйымды сәндеу	7.2.2.2 тігін бұйымдарын ылғалды-жылулық өңдеу барысында қолданылатын құралдарды анықтау, таңдау, қолдану; 7.1.4.2 бұйымның өзіндік құны мен материалдық шығындарын анықтау; 7.2.3.4 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар жасау барысында қазақ ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану
	Жұмысты қорғау	7.3.1.1 ауқымды аудитория алдында дайын болған өз жұмыстарын таныстыру (көрме, сән көрсетілімі); 7.3.4.1 өзінің және өзгелердің жұмыстарын жетілдіру және адаптациялауда қолданылған идеяларды салыстыруда негізделген сыни ұсыныстар жасау
4-тоқсан		
Тамақтану мәдениеті	Қазақтың ұлттық тағамдары	7.2.4.2 әлем халықтарының және ұлттық тағамдардың жасалу технологияларын зерделеу және қолдану
	Әлем халықтарының тағамдары. (өздігінен ізденіс зерттеулері)	7.1.3.1 шығармашылық жұмыста идеяларын іске асыру мақсатында түрлі ақпарат көздерінің ең тиімдісін таңдай отырып, қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы); 7.2.4.1 әлем халықтарының тағамдары мен әлемге әйгілі аспазшылардың тағамдарындағы ерекшеліктерді сипаттап, салыстыру
	Әлем халықтарының тағамдары. Тәжірибелік жұмыс (суши, пицца, көже)	7.2.4.2 әлем халықтары мен ұлттық тағамдардың жасалу технологияларын зерделеу және қолдану; 7.2.4.3 әртүрлі тағамдар дайындауда қолданатын қажетті құрал-жабдықтарды, өнімдерді таңдауда өз бетінше нақты шешім қабылдай алу
Үй мәдениеті	Тұрмыстық техниканы таңдау. Тұрмыстық	7.2.5.2 эксплуатациялық, эстетикалық және экологиялық сапаларын бағалай отырып, тұрмыстық техникаларды мақсаты мен атқаратын қызметіне қарай

	техниканы қолдану ережелері	жіктеу; 7.2.5.3 тұрмыстық техникаларды қолдану мен күту ережелерін сипаттау және зерделеу; 7.2.6.2 заманауи технологиялық машиналармен қауіпсіз жұмыс жасау жолдарын білу және түсіндіру
	Өсімдік сән және интерьер элементі ретінде	7.2.5.1 интерьер дизайнын безендіру үшін әртүрлі өсімдіктердің эстетикалық қасиеттерін сипаттау, қолдану және бағалау; 7.3.3.1 пәндік терминологияны пайдалана отырып, басқалардың (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) және өз жұмыстарындағы әдіс-тәсілдері мен техникаларды талқылау және бағалау

4) 8-сынып (қызмет көрсету еңбегінің технологиясы):

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқу мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан		
Сәндік қолданбалы өнер	Қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы бұйымдары (ши тоқу, киіз бас) Әр түрлі ұлттық бұйымдар. Құрал-саймандар мен материалдар	8.1.2.1 тарихи және мәдени шығу тегі әртүрлі өнер, қолөнер мен дизайн туындыларының ерекшеліктері туралы түсінігін көрсету; 8.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту мен іске асыруда өз бетінше таңдаған ақпарат көздерін қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы)
	Бұйымдарға нобайлар дайындау. Құрал-саймандар мен материалдар	8.1.5.2 әртүрлі графика тәсілдерін қолданып, бұйым дайындаудың реттілігі мен тиімді тәсілін анықтай отырып (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолданып), графикалық және технологиялық құжаттар дайындау; 8.1.4. алған білімдері мен тәжірибесін қолдана отырып. болашақ іс-әрекеттерді анықтауда өздерінің

		шығармашылық қызметерін жоспарлайды
	Шығармашылық жұмыстарды орындау. Әшекейлерді пайдалана отырып сәндеу	8.2.1.1 күрделі шығармашылық идеялары мен сезімдерін білдіру үшін өз бетінше өнердің көркем құралдарын анықтау, таңдау және қолдану; 8.1.6.4 шығармашылық жұмыстар жасау үшін әр түрлі технологиялар мен өнер материалдарын өз бетінше анықтау, таңдау және біріктіру; 8.2.3.3 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар жасау барысында қазақ ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану; 8.3.2.1 пәндік терминологияны қолдана отырып, өзінің және өзгелердің (суретшілер, қолөнершілер, дизайнерлер) жұмыстарындағы идеялары мен тақырыптарды талдау мен бағалау жүргізу үшін критерийлерді қолдану; 8.2.6.1 қауіпсіздік ережелерінің маңызы мен сақтық шараларын сақтауды жариялау арқылы материалдар мен жұмыс құралдарын пайдалану
	Жұмысты қорғау. Көрмеге ұсыну	8.3.1.1 онлайн платформадағы ауқымды аудитория алдында дайын жұмыстарды қорғау және оны ұсыну (онлайн форумдар, әлеуметтік желілерде)
2-тоқсан		
Дизайн және технология	Қазақтың ұлттық киімі. Этностиль. Ою-өрнек стилизациясы	8.1.2.1 тарихи және мәдени шығу тегі әртүрлі өнер, қолөнер мен дизайн туындыларының ерекшеліктері туралы түсінігін көрсету; 8.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту мен іске асыруда өз бетінше таңдаған ақпарат көздерін қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы)
	Этностильдегі (бас	8.1.5.1 функционалды (техникалық),

	киімдер, қазақтың ұлттық киімдері)	эстетикалық, эргономикалық және экологиялық талаптарға сай нысан дизайнын дайындау бойынша тапсырмаларды орындау; 8.1.5.2 әртүрлі графика тәсілдерін қолданып, бұйым дайындаудың реттілігі мен тиімді тәсілін анықтай отырып (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технология-ларды қолданып), графикалық және технологиялық құжаттар дайындау
	Этностильдегі бұйымдарды жасау (бас киімдер, қазақтың ұлттық киімдері) Бұйымдарды әшекейлеу	8.2.3.3 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар жасау барысында қазақ ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану; 8.2.3.1 қол мен тігін құрал-жабдықтарын және олардың құрылғыларын қолдана отырып, тоқыма материалдарын өңдеу мен сәндеудің тиімді әдістерін анықтау және қолдану; 8.2.3.2 әртүрлі конструкциялар мен материалдарды (тоқыма, табиғи және жасанды) қолдана отырып, өз бетінше құрастырған технологиялық құжат арқылы күрделендірілген бұйымдар дайындау; 8.3.4.1 өзінің және өзгелердің жұмыстарын жетілдіру және адаптациялауда қолданылған идеяларды талдауда және бағалауда негізінделген сыни ұсыныстар жасау; 8.2.6.1 техника қауіпсіздігін қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
	Жұмысты қорғау	8.3.1.1 онлайн платформадағы ауқымды аудитория алдында дайын жұмыстарды қорғау және оны ұсыну (онлайн форумдар, әлеуметтік желілерде)
3-тоқсан		
Дизайн және	Машинатану	8.1.4.2 зерттеу нәтижелері негізінде

технология	элементтері, машина тігістері және БЖӨ терминологиясы,	тұтынушылардың өнімнің түрлеріне деген қажеттілігін анықтау; 8.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту мен іске асыруда өз бетінше таңдаған ақпарат көздерін қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы)
	Белден киілетін тігін бұйымдарын жобалау және дайындау, материалдар мен құралдарды дайындау, белдемшені модельдеу және конструкциялау, өлшем алу, экономикалық негіздеме, бұйымның өзіндік құнын есептеу,	8.1.5.1 функционалды (техникалық), эстетикалық, эргономикалық және экологиялық талаптарға сай нысан дизайнын дайындау бойынша тапсырмаларды орындау; 8.1.5.2 әртүрлі графика тәсілдерін қолданып, бұйым дайындаудың реттілігі мен тиімді тәсілін анықтай отырып (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологиялар-ды қолданып), графикалық және технологиялық құжаттар дайындау
	белден киілетін бұйым пішімін шынайы өлшемде дайындау, киім бөлшектерін пішу	8.2.2.1 тігін машинасына қажетті құрылғыларды (түймелікті өңдеу, сыдырманы қондырып тігу) таңдау және қолдану; 8.1.6.3 табиғи және жасанды тері мен былғарының түрлері мен қасиеттерін анықтау, салыстыру және зерделеу; 8.2.6.2 құрал-жабдықтармен қауіпсіз жұмыс істеу туралы ескертпе парағын құру
	Бұйымды өлшеуге дайындау, түйіндік өңдеу, бұйым бөлшектерін құрастыру, бұйымды сәндеу	8.2.3.1 қол мен тігін құрал-жабдықтарын және олардың құрылғыларын қолдана отырып, тоқыма материалдарын өңдеу мен сәндеудің тиімді әдістерін анықтау және қолдану; 8.2.3.2 әртүрлі конструкциялар мен материалдарды (тоқыма, табиғи және жасанды) қолдана отырып, өз бетінше құрастырған технологиялық құжат

		арқылы күрделендірілген бұйымдар дайындау; 8.3.3.1 жасалған өнімнің (шығармашылық жұмыс) сапасын қолданылған әдіс-тәсілдерін бағалау және талдау үшін критерийлерді қолдану
	Жұмысты қорғау	8.3.1.1 онлайн платформадағы ауқымды аудитория алдында дайын жұмыстарды қорғау және оны ұсыну (онлайн форумдар, әлеуметтік желілерде)
4-тоқсан		
Тамақтану мәдениеті	Тамақтану физиологиясы мен мәдениеті, аспаптар мен құралдар, өнімдерді даярлау, үй жағдайында консервілеу, көкөністерді маринадтау, орамжапырақты ашыту, маринад дайындау, қантпен дайындалған өнімдерді консервілеу (тосап, джем), пастерлеу; үстелді жабдықтау (сервировка).	8.1.6.2 бұйымды дайындау мен безендіру үшін заманауи және дәстүрлі емес материалдардың тиімді қолданылуын түсіне отырып өздігінен таңдау; 8.1.6.4 шығармашылық жұмыстар жасау үшін әр түрлі технологиялар мен өнер материалдарын өз бетінше анықтау, таңдау және біріктіру
Үй мәдениеті	Интерьерге арналған 2D/3D сәнді бұйымдарды жасау	8.2.5.3 өз бетінше материалдар мен техниканы анықтап, таңдай отырып, эстетикалық және техникалық талаптарға сай келетін интерьерге арналған сәндік бұйымдар дайындау; 8.3.4.1 өзінің және өзгелердің жұмыстарын жетілдіру және адаптациялауда қолданылған идеяларды талдауда және бағалауда негізінделген сыни ұсыныстар жасау; 8.2.6.1 техника қауіпсіздігін қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және

		демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
	Өсімдік шаруашылығындағы ғылымның рөлі	8.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту мен іске асыруда өз бетінше таңдаған ақпарат көздерін қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы); 8.2.5.1 ауылшаруашылық өндірісінің дамуындағы әдіс-тәсілдерді талқылау және бағалау
	Медицина, фитотерапия және косметологиядағы өсімдіктің рөлі	8.1.3.1 шығармашылық идеяларды дамыту мен іске асыруда өз бетінше таңдаған ақпарат көздерін қолдану (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану арқылы); 8.2.5.2 фитотерапия мен косметика, медицинадағы өсімдіктер ролін зерделеу, талқылау және бағалау

5) 9-сынып (қызмет көрсету еңбегінің технологиясы):

Оқу жоспарындағы ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері	Тақырыптар/Ұзақ мерзімді жоспардың мазмұны	Оқу мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті
1-тоқсан		
Сәндік қолданбалы өнер	Қазақстанның дәстүрлі тоқыма өнері. Қазақ кілемдері. Алаша. Кілем тоқу. Гобелен. Қазіргі кілемдер үлгілері	9.1.2.1 өнер туындыларының тарихи және мәдени шығармаларындағы материалдар мен стильдерді жариялауда көпшілік назарының әсерін қарастыра отырып, салыстырмалы талдауды жасау; 9.1.3.1 шығармашылық ойды жүзеге асыру мен дамытуда алғашқы және қазіргі ақпарат көздерін мақсатты түрде және өнімді қолдану (ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану); 9.2.2.2 әртүрлі өнеркәсіпте технологиялық және өдірістік үдерістер туралы білімдері мен түсінігін көрсету
	Кілем тоқу	9.1.6.4 шығармашылық жұмыстар жасау

	материалдары мен құрал жабдықтары	үшін әр түрлі технологиялар мен өнер материалдарын қолдану бойынша өзіндік (оригиналды) шешімдерді ұсыну
	Бұйым нобайын жасау. Материалдар мен құрал-жабдықтарды дайындау	9.1.5.1 күрделі нысандар, пішіндер мен образдардың дизайнын дайындау үшін түрлі салалар бойынша білімдерді жалпылау; 9.1.4.1 жұмысты орындаудың тиімді (оптималды) әдістері мен реттілігін анықтай отырып, шығармашылық қызметін жоспарлау
	Шығармашылық жұмысты орындау. Декор жасау мен безендіру	9.2.1.1 мазмұнды, ерекше туындыны орындау үшін өз бетінше және сенімділікпен өнердің көркем құралдарын қолдану; 9.2.3.3 шығармашылық жұмыстар мен бұйымдар жасау барысында қазақ ұлттық мәдениет элементтерін пайдалану; 9.2.6.1 техника қауіпсіздігін қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану
	Жұмысты қорғау. Көрме ұйымдастыру	9.3.1.1 медиа құралдары мен онлайн платформаларды қолдана отырып, белгілі бір аудиторияға дайын жұмыстарын қорғауды өз бетінше ұйымдастыру (бейнетаспа, онлайн форумдар, әлеуметтік желілер) 9.3.2.1 өзінің және өзгелердің жұмыстарындағы тарихи, әлеуметтік және мәдениеттік мәнмәтіндерді талдау мен бағалау
2-тоқсан		
Дизайн және технологи	Заманауи сән әлеміндегі сарындық (стильді) бағыттар (өздігінен ізденіс зерттеулері)	9.1.2.1 тарихи және мәдени шығармалардағы қолөнер, дизайн туындыларының материалдарын, түрлерін, бағыттарын салыстырмалы талдау; 9.1.3.1 шығармашылық ойларды жүзеге асыруда алғашқы және қазіргі ақпарат көздерін мақсатты, өнімді пайдалану. (оның ішінде ақпараттық-

		коммуникативтік технологияларды қолдану)
"Сән және жеке тұлға үйлесімділігі" эксперименті. Жеке даралық имиджін жасау. Идеяларды жүзеге асыру		9.1.5.1 күрделі нысандар, пішіндер мен образдардың дизайнын дайындау үшін түрлі салалар бойынша білімдерді жалпылау
Аксессуарлар, шаш үлгісі, визаж құралдары негізінде жеке даралық образды жасау		9.1.6.2 бұйымды дайындау мен безендіру барысында заманауи және дәстүрлі емес материалдарды қолданудың өзіндік (оригиналды) шешімдері мен жолдарын ұсыну
Киім топтамасын жасау эксперименті/жеке даралық имидж үшін аксессуарлар		9.1.5.1 күрделі нысандар, пішіндер мен образдардың дизайнын дайындау үшін түрлі салалар бойынша білімдерді қорытындылау; 9.1.6.3 трикотажды, тоқусыз матаны және басқа да заманауи, дәстүрлі материалдарды өз бетінше зерделеу, анықтау және бағалау; 9.2.3.1 бұйым дайындау барысында материалдарды өңдеу мен безендірудің ұтымды тәсілдерін анықтау, таңдау мен қолдану; 9.3.4.1 өзінің және өзгелердің жұмыстарындағы мақсаттың өзіндік анық көруін және негізделген бағаны өзіндік білдіру
Жұмысты қорғау		9.3.1.1 медиа құралдары мен онлайн платформаларды қолдана отырып, белгілі бір аудиторияға дайын жұмыстарын қорғауды өз бетінше ұйымдастыру (бейнетаспа, онлайн форумдар, әлеуметтік желілер)
3-тоқсан		
Дизайн және технология	Машина тігістері және БЖӨ терминологиясы,	9.1.2.1 тарихи және мәдени шығармалардағы қолөнер, дизайн туындыларының материалдарын,

	иықтан киілетін тігін бұйымдарын жобалау және дайындау,	түрлерін, бағыттарын салыстырмалы талдау; 9.1.3.1 шығармашылық ойларды жүзеге асыруда алғашқы және қазіргі ақпарат көздерін мақсатты, өнімді пайдалану. (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану); 9.2.2.2 әртүрлі өнеркәсіпте технологиялық және өндірістік үдерістер туралы білімдері мен түсінігін көрсету
	материалдар мен құралдарды дайындау, иықты бұйымды модельдеу және конструкциялау,	9.1.5.1 күрделі нысандар, пішіндер мен образдардың дизайнын дайындау үшін түрлі салалар бойынша білімдерді қорытындылау; 9.1.5.2 әртүрлі графика тәсілдерін қолдану арқылы (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолданып) өз бетінше графикалық және технологиялық құжатты құру
	Өлшем алу, экономикалық негіздеме, бұйымның өзіндік құнын есептеу, иықтан киілетін бұйым пішімін шынайы өлшемде дайындау, пішу, бұйымды өлшеуге дайындау, түйіндік өңдеу, бұйым бөлшектерін құрастыру, бұйымды сәндеу	9.2.2.1 заманауи тігін құрал-жабдықтарын білу және торлау тігін машинасын қолдану; 9.2.2.3 тігін машиналарында күрделі операцияларды (апликация, кестелеу) орындау және зерделеу; 9.2.3.1 бұйым дайындау барысында материалдарды өңдеу мен безендірудің ұтымды тәсілдерін анықтау, таңдау мен қолдану; 9.2.3.2 сенімділік пен дербестігін көрсете, әртүрлі техникаларды, конструкция түрлері мен заманауи материалдарды қолдана отырып ерекше күрделі бұйым жасау; 9.2.6.1 материалдар мен құрал жабдықтарды қолданудағы қауіпсіздік ережелерін сақтаудың маңыздылығы мен сақтық шараларын айтып отырып, жұмыс орындау; 9.2.6.2 белгілі бір бұйым мен жұмыс түріне арналған техника қауіпсіздігі

		бойынша нұсқаулық құру
	Жұмысты талдау, бағалау. Жұмыстың таныстырылымы	9.1.4.2 пайданы (табысты) анықтау мақсатында түрлі тауарларды өткізу нарығын талдау; 9.3.4.1 өзінің және өзгелердің жұмыстарындағы мақсатты өзгеше көзқарасын білдіру және негізделген өзіндік баға беру; 9.3.1.1 медиа құралдары мен онлайн платформаларды қолдана отырып, белгілі бір аудиторияға дайын жұмыстарын қорғауды өз бетінше ұйымдастыру (бейнетаспа, онлайн форумдар, әлеуметтік желілер)
4-тоқсан		
Тамақтану мәдениеті	Ас мәзірін жасау. Ас мәзірінің түрлері, дастарқан жабдықтау түрлері, дастарқан жасауға арналған құралдар, асхана ыдыстары, мерекелік дастарқанды жабдықтауға арналған майлықты әртүрлі пішінде бүктеу нұсқалары, қонақжай дастарқан (салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар), этикет ережелері, қонақ күту мәдениеті	9.1.5.1 күрделі нысандар, пішіндер мен образдардың дизайнын дайындау үшін түрлі салалар бойынша білімдерді жалпылау; 9.2.5.1 ландшафты дизайнның элементтерін, заманауи бағыттары мен стильдерін анықтау және сипаттау; 9.1.3.1 шығармашылық идеяларды (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды) дамыту мен іске асыруда алғашқы және қазіргі ақпарат көздерін толыққанды және нәтижелі қолдану
	Еттен дайындалған шикізат түрлері, тұтас етті аспаздық мүшелу: қой, сиыр етін	9.1.5.2 әртүрлі графика тәсілдерін қолдану арқылы (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолданып) өз бетінше графикалық және технологиялық құжатты құру; 9.3.4.1 өзінің және өзгелердің

	мүшелеу, тұтас етті дәстүрлі мүшелеу, еттен табақ тарту реті	жұмыстарындағы мақсаттың өзіндік анық көруін және негізделген бағаны өзіндік білдіру
	Интерьерді мерекеге орай безендіру	9.1.5.2 әртүрлі графика тәсілдерін қолдану арқылы (оның ішінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолданып) өз бетінше графикалық және технологиялық құжатты құру; 9.1.5.1 күрделі нысандар, пішіндер мен образдардың дизайнын дайындау үшін түрлі салалар бойынша білімдерді жалпылау; 9.2.5.4 интерьерді (тұрғын үй, қоғамдық) безендіру, жоспарлау және ұйымдастыру бойынша тәжірибелік жұмысты орындау үшін түрлі салалардағы білімдерін жалпылау; 9.3.3.1 бұйымның сапасын және өнімнің сыртқы көрінісін анықтайтын негізгі факторларды (эстетика, атқаратын қызметі, экономика) талдау және бағалау
Үй мәдениеті	Отбасы экономикасы	
	Кәсіптік білім беру және қазіргі өндіріс. Қазіргі өндіріс салалары және олардың құрамдас бөліктері. Кәсіби бейімділігін анықтау.	Мамандықтар әлемі, еңбек нарығындағы түсініктерін қалыптастыру, өзінің өмірлік және кәсіби жоспарларын саналы түрде анықтау; Еңбек ету және кәсіби іс-әрекеті үрдісінде эстетикалық, адамгершілік, экономикалық, экологиялық, дене және құқықтық тәрбие беру;

22. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Оқу бағдарламасы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 29031 болып тіркелген).

2. 5-6 сыныптарда " бейнелеу өнері " оқу пәнін оқытудың мақсаты мен міндеттері.

«Бейнелеу өнері» оқу пәнін оқытудың *мақсаты* бейнелеу өнері саласындағы көркемдік-эстетикалық білім мен дағдыларды дамыту, өнер туындыларын қабылдау үшін көркем-бейнелі ойлауды қалыптастыру болып табылады..

Оқыту міндеттері:

- рухани құндылықтарды білдіру нысаны ретінде көркем мәдениет туралы білімді игеру,

- қоғам өміріндегі көркемдік қызметтің орны мен маңызы туралы идеяларды қалыптастыру;

- оқушылардың Қазақстан мәдениеті және әлемдік көркем мәдениет туралы түсініктерін оның барлық түрлерінде қалыптастыру;

- әр түрлі өнер түрлерінде: кескіндеме, графика, мүсін, сәндік-қолданбалы өнер, сәулет және дизайн бойынша әр түрлі көркем материалдар мен техникалар арқылы шығармашылық жұмыстарды құру тәжірибесін алу;

- кеңістіктік ойлау мен аналитикалық визуалды қабілеттерді қалыптастыру;

- бейнелеу өнерінің мәнерлілік құралдары туралы түсініктерді меңгеру;

- байқауды, ассоциативті ойлауды және шығармашылық қиялды дамыту.

3. Оқыту процесін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдері.

5-6 сыныптарға арналған «Бейнелеу өнері» оқу бағдарламасы келесі принциптерді сақтайды:

Құндылыққа бағытталған тәсіл.

Құндылықтардың идеялық негізі - қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік; құрмет; ынтымақтастық; Еңбек және шығармашылық; ашықтық; өмір бойы білім беру болып табылады.

Белсенділік тәсілі.

Жалпы білім беретін мектептің маңызды міндеттерінің бірі-білім алушыларды білім бағажымен "қамтамасыз ету" емес, оларға ақпаратты өз бетінше алуға және шығармашылық, зерттеу қызметіне белсенді қатысуға мүмкіндік беретін дағдыларды сіңіру. Осыған байланысты оқу процесіне оқушылардың оқу, шығармашылықпен оқу қабілетін қалыптастыруға және дамытуға ықпал ететін технологияларды енгізу өзекті болып отыр. Іс-әрекет әдісі тек іс-әрекетті оқытуды ғана емес, сонымен бірге білімді терең және берік игеруді де қамтамасыз етеді.

Тұлғаға бағытталған тәсіл.

Тұлғаға бағытталған білім беру балалардың жеке ерекшеліктерін (жас, физикалық, психологиялық, интеллектуалдық) ескере отырып, оларды тәрбиелеуге, тәрбиелеуге және дамытуға, сондай-ақ кез-келген балаға ерекше тұлға ретінде қарауға бағытталған.

Сараланған тәсіл

Оқушылардың жас ерекшеліктерін және жеке ерекшеліктерін есепке алу, әр оқушыны оның мүмкіндіктері мен қабілеттері деңгейінде оқыту; оқуды оқушылардың әртүрлі топтарының ерекшеліктеріне бейімдеу (бейімдеу).

Сараланған оқыту барысында білім алушылардың өз мүмкіндіктеріне сәйкес дамуын жүзеге асыруға мүмкіндік беретін әртүрлі әдістер, әдістер, оқыту нысандары және арнайы дидактикалық материал қолданылады.

Коммуникативті тәсіл

Коммуникативті тәсілдің нәтижесі-қарым-қатынас жасау, ойларды жеткізу және қарым-қатынастың басқа қатысушыларымен өзара әрекеттесу процесінде идеялармен алмасу қабілеті. Оқу процесінде әртүрлі коммуникация құралдарын қолдану оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауы мен тәуелсіздігін дамытуға ықпал етеді. Оқыту процесінде коммуникативті тәсілге сәйкес қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруға, олардың шығармашылық жұмыстарын бағалауға және талдауға және жеке және топтық іс-әрекет процесінде басқалардың жұмысына ықпал ететін тапсырмаларды қосу қажет.

Көркемдік-технологиялық тәсіл.

Бұл бейнелеу өнерінің материалдары, құралдары, заңдары мен ережелері туралы білімді пайдалану, шығармашылық объектілерді жасаудың технологиялық реттілігін құру және модельдеу және таңдау мәселелерін шешуге бағытталған оқушылардың оқу-танымдық қызметі.

Осы тәсілдерді іске асыру төмендегілер арқылы жүзеге асырылады:

- оқушылардың пікірін құрметтеу, оларды одан әрі дамыту үшін оларда бар құзыреттерді пайдаланудың маңыздылығын мойындау;
- мұқият таңдалған іс-шаралар мен тапсырмалардың көмегімен жүзеге асырылатын дамытушылық және ынталандырушы оқыту;
- оқушыларға түсінікті мысалдар арқылы проблемаларды шешу стратегияларын құру;
- оқушылардың жеке, топтық және ұжымдық қызметін ұйымдастыру;
- шығармашылық орта құру мақсатында оқытуды саралау;

- пәнаралық байланыстарды қолдау;
- шығармашылық қызмет процесіне белсенді қатысу: Оқу процесінде шығармашылық жұмыстарды зерделеу, байқау, құру, бағалау және талдау;
- оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамыту;
- одан әрі шығармашылық қызметті ынталандыру үшін оқушылардың шығармашылық жұмыстарын таныстыру (көрсету).

4. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау туралы «Бейнелеу өнері» пәнін оқу нәтижелерін бағалау қалыптастырушы бағалауды қолдану арқылы жүзеге асырылады. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіледі. Оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу процесін уақтылы түзетуге мүмкіндік береді. Қалыптастырушы бағалау оқытудың белгілі бір кезеңінде оқу ақпараты блогын зерделеу аяқталғаннан кейін жүргізіледі, оқушыларға кері байланыс беру қағидатына, «сынақ» және «сынақ емес» критериалды бағалауға негізделуі керек.

2-тарау. Оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

«Бейнелеу өнері»

1-параграф. «Бейнелеу өнері» пәнінің мазмұны

5. Оқу жүктемесінің көлемі:

- 1) 5-сыныпта аптасына 1 сағат, оқу жылында 36 сағат;
- 2) 6-сыныпта аптасына 1 сағат, оқу жылында 36 сағат;

6. Оқу пәнінің мазмұны бірыңғай оқу - тәрбие міндеттерін шешу үшін 4 блок түрінде топтастырылған. Блоктар бейнелеу өнерін зерттеудің әртүрлі аспектілерін ашады: типологиялық, құндылыққа бағытталған, белсенділік. Кешенде блоктар 5-6 сынып оқушыларына көркемдік білім беру мен тәрбиелеу міндеттерін шешуге бағытталған. Бұл бағдарламаның блоктары бастауыш мектепте алған білімнің сабақтастығын көрсетеді, өйткені бейнелеу өнеріндегі білім мен дағдылар эволюциялық жолмен қалыптасады-қарапайымнан күрделіге дейін.

1-блок «Бейнелеу өнері тілі» блогы-шығармашылық идеяларды іс жүзінде жүзеге асыруға арналған құралдар жиынтығын береді:

- өнер туындыларын қабылдау-Қазақстанның әлемдік суретшілері мен суретшілерінің туындыларымен танысу және зерттеу;

- графика-графика материалдарымен және техникасымен танысу-қарындаш, қалам, маркер, киізден жасалған қалам, пастель және т. б.; түрлі графикалық материалдармен жұмыс істеу тәсілдері мен тәсілдерін зерделеу, өнердегі графиканың рөлімен танысу; графика құралдарымен ойды білдіру дағдыларын алу;

- кескіндеме-кескіндеме материалдарымен және құралдарымен танысу; түс білімімен танысу-кескіндеме тілінің негізі, кескіндеме бейнесін жасау үшін көркемдік экспрессивтілік құралдарын зерттеу; кескіндеме құралдарымен ойды білдіру дағдыларын алу;

- мүсін-мүсін материалдарымен және олардың экспрессивті бейнені

жасаудағы рөлімен танысу; көлемді беру техникасын – мүсін тілінің негізін зерттеу, мүсіннің негізгі тақырыптарымен танысу, мүсін құралдарымен ойды білдіру дағдыларын алу;

- дизайн және сәулет-көркемдік жобалау мен модельдеуге арналған материалдардың алуан түрлілігімен танысу (пластилин, Қағаз, картон және т. б.), мәнерлі бейнені жасау үшін әртүрлі материалдармен жұмыс істеу тәсілдерін зерттеу; адам өмірінде көркемдік жобалау және модельдеу дағдыларын қолдану мүмкіндіктерімен танысу және зерттеу; дизайндағы және дизайндағы дизайнды жүзеге асыру үшін модельдеу және жобалау дағдыларын алу. сәулет (қарапайым деңгейде).

- сәндік-қолданбалы өнер-сәндік-қолданбалы өнердің бастауларымен және оның адам өміріндегі рөлімен Танысу, халық мәдениетінің сипаты туралы түсінік; табиғаттағы формалардың алуан түрлілігін қолданбалы өнердегі сәндік формалардың негізі ретінде зерттеу, Қазақстанның халықтық және сәндік - қолданбалы өнерінің туындыларымен танысу және зерттеу; ойды сәндік-қолданбалы өнер құралдарымен білдіру дағдыларын алу..

2-блок “Бейнелеу өнері мазмұны” - оқу материалының мазмұнын ашады:

- өнер туындыларын қабылдау-Қазақстан суретшілерінің көркем шығармашылығының ерекшеліктерімен танысу; өнер түрлерімен танысу; өнер жанрларымен танысу; көркем мәдениеттің байлығы мен алуан түрлілігі туралы (Қазақстан халықтарының мәдениеті мысалында), Қазақстан халықтарының бейнелеу өнерінің көрнекті өкілдері туралы түсінік алу, қазақстандық және әлемдік өнердің шедеврлерін қабылдау және эмоционалды бағалау; өнер туындылары туралы түсінік алу. бейнелеу өнерінің адамның күнделікті өміріндегі, оның материалдық ортасын ұйымдастырудағы рөлі;

- композиция негіздерімен танысу, жазықтықта және кеңістікте композицияның қарапайым әдістерін зерттеу; тұжырымдамалармен танысу-композиция орталығы, композициядағы негізгі және екінші, симметрия және асимметрия композициядағы Контрасттың рөлін зерттеу: төмен және жоғары, үлкен және кішкентай, қараңғы және жарық, тыныш және динамикалық және т. б;

- сызықтық перспектива әдістерімен танысу; ұғымдар-көкжиек сызығы, жақынырақ-әрі қарай, көп – аз, объектілерді бөгеу;

- сызықтарды, соққыларды, дақтарды және олардың көркем образ жасаудағы рөлін зерттеу;

- түстерді зерттеу негіздері-Негізгі және құрама түстер, жылы және суық түстер, түстердің араласуы, тонды жасаудағы АҚ және қара түстердің рөлі; түстің эмоционалды мүмкіндіктерімен танысу, кейіпкердің мінезінің түсі, оның эмоционалды күйі арқылы беру дағдыларын алу;

- нысан әлемінің формасымен, алуан түрлілігімен танысу және оларды жазықтықта және кеңістікте беру, формалардың ұқсастығы мен контрастын зерттеу, нысан формасының оның сипаты туралы идеяға әсерін зерттеу.

- көлем ұғымымен танысу, кеңістіктегі және жазықтықтағы көлемді беру әдістерін зерттеу, көлемді беру әдістерімен және көлемді композициялардың

экспрессивтілігімен танысу;

- ритақпен және оның түрлерімен танысу; сызықтардың, дақтардың, түстердің ритағын зерттеу; кескіндеме мен суреттегі композицияның эмоционалды дыбысындағы ритақтың рөлімен танысу; элементтердің ритағы арқылы композициядағы қозғалыстың берілуін зерттеу, сәндік-қолданбалы өнердегі ритақтың рөлімен танысу.

3-блок «Бейнелеу өнеріндегі әлемнің сұлулығы мен әртүрлілігі» - тапсырмалар тақырыбының рухани-адамгершілік, эмоционалды-құндылық бағытын белгілейді:

- бақылау әдістерін үйрену және дағдыларын игеру, табиғаттан және жадтан жұмыс жасау;

- табиғат пен табиғи құбылыстарды бақылау; жылдың әр мезгілінде, тәулікте, әр түрлі ауа-райында табиғатты бейнелеудегі айырмашылықты зерттеу;

- дәстүрлі мәдениеттегі адам бейнесін, өнерде көрініс тапқан адам сұлулығы туралы халықтың идеяларын зерттеу; адамның ең жақсы сезімдері мен қасиеттерін оятатын халық аңыздары мен эпостары кейіпкерлерінің бейнелерінің көркемдік мәнерлілігімен танысу;

- экспрессивті көркем образдар жасау үшін әртүрлі құралдарды зерттеу және әртүрлі көркем материалдарды пайдалану;

- Қазақстан халқының дәстүрлі мәдениетін сипаттаудағы табиғи жағдайлардың рөлін, Туған табиғат пейзаждарын, киіз үйді, тұрмыстық заттарды, еңбек құралдарын, костюмді безендірудегі сәндік жүйенің бірлігін зерттеу;

- дизайн және сәулет объектілерін көркемдік жобалау және модельдеу тәсілдерін зерделеу; экспрессивті дизайн және сәулет объектілерінің жобаларын жасау үшін әртүрлі көркемдік материалдар мен құралдарды пайдалану.

4-блок «Бейнелеу өнерінің шығармашылық тәжірибесі» - шығармашылық қызметтің түрлері мен шарттарын ашады және іске асырады:

- бейнелеу өнері туындыларының мазмұны мен мәнерлі құралдарын талқылауға қатысу, өнер туындысына өз көзқарасын білдіру.

- шығармашылық жұмыстарда графика, кескіндеме, мүсін, сәндік-қолданбалы өнер, көркемдік конструкция және дизайн және сәулет объектілерін модельдеуде алынған құзыреттерді пайдалану;

- графикада, кескіндемеде, мүсінде, көркемдік құрылыста және модельдеуде өз идеясын жүзеге асыру үшін экспрессивті құралдарды таңдау және қолдану;

- білім мен дағдыларды табиғаттан, есте сақтау мен қиялдан бейнелеуге пайдалану;

- жеке және ұжымдық қызметте әртүрлі көркемдік әдістер мен материалдарды қолдану;

- бейнелеу, сәндік-қолданбалы және көркемдік-конструкторлық қызметтің түрлі презентацияларына қатысу;

7. Өз кезегінде блоктардың әрқайсысы бөлімдер кешенінен тұрады:

- *өнерді қабылдау бөлімінің міндеттері*-бейнелеу өнері деген не және өнердің адам өміріндегі рөлі туралы түсінік беру, Бейнелеу өнері туындыларын қабылдау процесін түсінуге және түсінуге үйрету, Қазақстан мен әлемнің көрнекті суретшілері туралы түсінік қалыптастыру. Өзіндік дүниетаным мен дүниетанымды қалыптастыру, көркемдік-эстетикалық мәдениет пен көркемдік талғамды, стиль сезімін тәрбиелеу; өнер туындыларын талдау қабілетін қалыптастыру.

- *графика бөлімінің міндеттері* - оқушыларға пропорцияларды, көлемді, текстураны әртүрлі графикалық құралдарды-сызықтарды, штрихты, дақтарды, тондарды, хиароскуроны қолдана отырып, оның кеңістіктегі орнын ескере отырып, екі өлшемді жазықтықта үш өлшемді пішінді көруге және бейнелеуге үйрету; графика материалдарымен танысуды жалғастыру.

- *кескіндеме бөлімінің міндеттері*-жұмыста табиғат пен түстерді эмоционалды қабылдауды дамыту; түстерді көру сезімін тәрбиелеу; үйлесімді түс қатынастарын құру қабілетін дамыту. Жұмысты дәйекті жүргізу, көркем материалдарды сауатты пайдалану дағдыларын үйрету. Заттардың текстурасын беру дағдысын дамыту; түстің көмегімен жарық-ауа ортасын беру дағдысы; бейнеленген заттың пішінін қарапайым деңгейде тонмен және түспен "мүсіндеу" құбылысын зерттеу.

- *мүсін бөлімінің міндеттері*-кеңістіктік ойлауды үйрету, балалардың көлемдік форманы қабылдауын дамытуға ықпал ету, көлем мен кеңістікті пластикалық тілмен көру және беру қабілеті. Сабақтарда оқушылар рельефтің де, дөңгелек мүсіннің де негіздерімен танысады.

- *сәндік - қолданбалы өнер бөлімінің міндеттері*-Қазақстанның сәндік - қолданбалы өнерінің бай әлемін зерттеу, сәндік-қолданбалы өнердің тілі мен заңдылықтарын түсінуге тәрбиелеу. Тек ең тән және мәнерлі нәрсені жеткізе отырып, сұлулық туралы идеяларды білдіруге үйрету. Шеберлікті қалыптастыру сәндеу және жалпылау әдістерін қолдана отырып, қоршаған әлемде кездесетін формаларды шығармашылықпен өңдейді. Әр түрлі материалдармен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, халықтық дәстүрлермен таныстыру.

- *сәулет және дизайн (көркемдік жобалау және модельдеу) бөлімінің міндеттері*-Сәулет ортасын жобалау және модельдеу негіздерін зерделеу, пішіндеу туралы білімді бекіту, көлемді және жазықтық композициялар жасау дағдыларын қалыптастыру, көркемдік жобалау мәселелерін өз бетінше шешу дағдыларын қалыптастыру;

Кешендегі бөлімдер блоктардың құрамдас бөлігі болып табылады. Орта мерзімді жоспарлау кезінде блоктағы бөлімдер температураға байланысты қозғалуы мүмкін.

8. "Бейнелеу өнері"оқу пәнін меңгерудің күтілетін нәтижелері:

Жеке нәтижелер оқушылардың "бейнелеу өнері" курсының игеру

барысында игеруі тиіс жеке сапалық қасиеттерінде көрініс табады

- қазақстандық патриотизмге, Отанға деген құрметке, өз еліне деген мақтаныш сезіміне, өз халқының, өз өлкесінің мәдениетін білуге тәрбиелеу;

- құндылықтар арқылы жалпыұлттық идеяны іске асыруды қамтамасыз ету: қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік, құрмет, ынтымақтастық, еңбек және шығармашылық, ашықтық, өмір бойы білім алу;

- оқуға, өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі тәрбиелеуге жауапкершілікпен қарауды қалыптастыру;

- Тәуелсіздік;

- өз қабілеттеріне деген сенімділік.

- басқа адамға, оның пікіріне, мәдениетіне саналы, сыйластық пен қайырымдылықты қалыптастыру;

- білім беру, шығармашылық қызмет процесінде басқа оқушылармен және мұғалімдермен қарым-қатынас пен ынтымақтастықта коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру;

Мета-пәндік нәтижелер-танымдық және практикалық шығармашылық қызметте көрінетін оқушылардың әмбебап қабілеттерінің қалыптасу деңгейін сипаттайды:

- мақсатқа жету жолдарын өз бетінше жоспарлай білу;

- өз іс-әрекеттерін жоспарланған нәтижелермен байланыстыра білу, нәтижеге қол жеткізу процесінде өз қызметін бақылауды жүзеге асыру, ұсынылған шарттар мен талаптар шеңберінде іс-қимыл тәсілдерін анықтау;

- оқу тапсырмасының дұрыстығын, оны шешудің өзіндік мүмкіндіктерін бағалай білу;

- өзін-өзі бақылау, өзін-өзі бағалау, шешім қабылдау және оқу және танымдық іс-әрекетте саналы таңдау негіздерін меңгеру;

- жеке және топта жұмыс істей білу: жалпы шешім табу және ұстанымдарды келісу және мүдделерді ескеру негізінде жанжалдарды шешу; өз пікірін тұжырымдау, дәлелдеу және қорғау.

Пәндік нәтижелер-студенттердің оқу пәнін игеру процесінде алынған және бекітілген көркемдік және шығармашылық іс-әрекеттегі тәжірибесін сипаттайды:

- білім алушылардың көркемдік мәдениетінің негіздерін олардың ортақ рухани мәдениетінің бір бөлігі ретінде, өмірді танудың ерекше тәсілі және қарым-қатынасты ұйымдастыру құралы ретінде қалыптастыру;

- сәулет, бейнелеу өнерінде, заттық-материалдық және кеңістіктік ортаның ұлттық бейнелерінде, адам сұлулығын түсінуде көрініс тапқан Қазақстан мәдениетінің тарихына құрмет қалыптастыру;

- қоршаған әлемнің эстетикалық, эмоционалды-құндылық көзқарасын дамыту;

- байқауды, эмпатия қабілетін, көрнекі есте сақтауды, ассоциативті ойлауды, көркемдік талғам мен шығармашылық қиялды дамыту;

- мәдениеттің көркемдік және адамгершілік кеңістігінде әлемді эмоционалды-құндылық дамыту, өзін-өзі көрсету және бағдарлау формасы

ретінде визуалды-кеңістіктік ойлауды дамыту;

- композициялық ойлау дағдыларын дамыту;

- әр түрлі техникада көркем образ жасау тәжірибесін алу;

- әр түрлі көркем материалдармен және әр түрлі техникамен жұмыс істеу тәжірибесін алу;

- бейнелеу өнері туындыларымен қарым-қатынас жасау қажеттілігін дамыту;

- білім алушылардың жеке шығармашылық қабілеттерін дамыту, шығармашылық қызметке тұрақты қызығушылықты қалыптастыру;

- графика, кескіндеме, сәндік-қолданбалы өнер, модельдеу және құрылыста тұрақты білім мен дағдыларды қалыптастыру:

2-параграф. Оқыту мақсаттары жүйесі

9. Бағдарламада оқыту мақсаттарын қолдануға және мониторинг жасауға тиімді болу үшін кодтық белгі енгізілген. Кодтық белгідегі бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сан бөлім және бөлімше ретін, төртінші сан оқу мақсатының реттік номерін көрсетеді. мысалы, 5.2.1.1 кодында «5» - класс, «2.1» - 2-блок и 1 бөлім, «1» - оқыту мақсатының реттік саны.

1-блок. “Бейнелеу өнері тілі”		
Білім алушылар білуі тиіс...		
Бөлім	5-сынып	6-сынып
1 Өнер туындыларын қабылдау 1 с		
Бөлімнің мақсаты	5.1.1.1 Қазақ ұлттық және әлемдік мәдениеттің түрлі өнер туындыларының ерекшеліктерін анықтау.	6.1.1.1 Өнер, сәулет, дизайн, Қазақ ұлттық және әлемдік мәдениет туындыларын зерделеу кезіндегі ерекшеліктерді анықтау және түсіндіру.
2.Графика 2 с		
Бөлімнің мақсаты	5.1.2.1 Күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, графикалық материалдар мен құралдармен зерттеу және тәжірибе жасау 5.1.2.2 шығармашылық жұмыста күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, графиканың әртүрлі әдістері мен әдістерімен тәжірибе жасап, тәжірибе жасаңыз	6.1.2.1 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, өз бетінше таңдалған графикалық материалдар мен құралдарды білу және тәжірибе жасау 6.1.2.2 күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, графиканың әртүрлі әдістері мен әдістерін білу және тәжірибе жасау
3. Кескіндеме 2 с		

Бөлімнің мақсаты	5.1.3.1 күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, кескіндеме материалдары мен құралдарымен танысу және тәжірибе жасау 5.1.3.2 шығармашылық жұмыста күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, кескіндеменің әртүрлі әдістері мен әдістерін оқып, қолданыңыз	6.1.3.1 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, өз бетінше таңдалған кескіндеме материалдары мен құралдарын білу және тәжірибе жасау 6.1.3.2 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, кескіндеменің әртүрлі әдістері мен әдістерін білу және тәжірибе жасау
4. Мүсін 1 с		
Бөлімнің мақсаты	5.1.4.1 Изучать и экспериментировать с скульптурными материалами и инструментами, применяя сложные приемы и техники.	6.1.4.1 Знать и экспериментировать с самостоятельно выбранными скульптурными материалами и инструментами, уверенно применяя более сложные приемы и техники.
5. Сәндік-қолданбалы өнер 1 с		
Бөлімнің мақсаты	5.1.5.1 сәндік-қолданбалы қызметте материалдар мен құралдармен көбірек әдістер мен әдістерді қолдана отырып, зерттеу және тәжірибе жасау	6.1.5.1 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, сәндік-қолданбалы қызметте өз бетінше таңдалған материалдар мен құралдармен танысу және тәжірибе жасау.
6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с		
Бөлімнің мақсаты	5.3.1.6.1 жобалауда күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, іс-әрекеттегі материалдар мен құралдармен тәжірибе жасау және зерттеу. 5.3.1.6.2 модельдеуде күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, іс-әрекеттегі материалдар мен құралдармен тәжірибе жасау және зерттеу.	6.1.6.1 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, өз бетінше таңдалған материалдар мен құралдарды білу және тәжірибе жасау. 6.1.6.2 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, модельдеуде өз бетінше таңдалған материалдар мен құралдармен танысу және тәжірибе жасау.

Блок 2. “Бейнелеу өнері мазмұны”		
Білім алушылар білуі тиіс...		
Бөлімше	5-сынып	6-сынып
1 Өнер туындыларын қабылдау 1 с		
Бөлімнің мақсаты	5.2.1.1 өнер туындыларының көркемдік мәнерлілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындау	6.2.1.1 өнер, сәулет, дизайн, Қазақ ұлттық және әлемдік мәдениет туындыларының ерекшеліктерін білу және

	техникасын білу және салыстыру	оларға түсініктеме беру.
2. Графика 1с		
Бөлімнің мақсаты	5.2.2.1 өнер жанрларының көркем экспрессивтілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың графикалық техникасын білу және салыстыру	6.2.2.1 жанрлардың көркемдік мәнерлілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың графикалық техникасын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру
3. Кескіндеме 1с		
Бөлімнің мақсаты	5.2.3.1 өнер жанрларының көркем экспрессивтілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың көркем техникасын білу және салыстыру.	6.2.3.1 жанрлардың көркем экспрессивтілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың көркем техникасын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру.
4.Мүсін 1 с		
Бөлімнің мақсаты	5.2.4.2 өнер жанрларының көркем экспрессивтілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың мүсіндік техникасын білу және салыстыру	6.2.4.1 жанрлардың көркемдік мәнерлілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың мүсіндік әдістерін білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру.
5. Сәндік-қолданбалы өнер 2 с		
Бөлімнің мақсаты	5.2.5.1 сәндік-қолданбалы өнердің көркемдік мәнерлілігінің және жұмыстарды орындау техникасының пайдаланылатын құралдарын білу және салыстыру. 5.2.5.2 сәндік - қолданбалы өнердегі және жұмыстарды орындау техникасындағы "стильдеу және жалпылау" ұғымдарын білу және түсіндіру.	6.2.5.1 сәндік-қолданбалы өнердің көркемдік мәнерлілігінің және жұмыстарды орындау техникасының пайдаланылатын құралдарын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру. 6.2.5.2 сәндік-қолданбалы өнердегі және жұмыстарды орындау техникасындағы "табиғи нысандар" ұғымын білу, Қолдану және түсініктеме беру.
6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с		
Бөлімнің мақсаты	5.2.6.1 жобалау және модельдеу түрлері мен техникасын білу және салыстыру 5.2.6.2 сәулет және жобалау және модельдеу техникасының стильдерін білу және салыстыру	6.2.6.1 жұмыстарды орындау техникасы мен дизайнының көркемдік мәнерлілігінің қолданылатын құралдарын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру 6.2.6.1 сәулет өнерінің көркемдік мәнерлілігі мен жұмыстарды орындау техникасының пайдаланылатын

		құралдарын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру
--	--	---

3-блок “ Бейнелеу өнеріндегі әлемнің сұлулығы мен әртүрлілігі ”		
Білім алушылар білуі тиіс ...		
бөлімше	5-сынып	6-сынып
2. Графика 2 с		
Бөлімнің мақсаты	<p>5.3.2.1 кескіндер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және графика құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру</p> <p>5.3.2.2 кескіндер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және графика құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру</p>	<p>6.3.2.1 графика құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын білу, түсіну, түсіндіру және білдіру</p> <p>6.3.2.2 "байқау бойынша сурет салу" және "есте сақтау бойынша сурет салу" ұғымдарын, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен нысандарының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын білу, түсіну, түсіндіру және графика құралдары арқылы білдіру</p>
3. Кескіндеме 2 с		
Бөлімнің мақсаты	<p>5.3.3.1 кескіндер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және кескіндеме құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру</p> <p>5.3.3.2 суреттер мен формаларды зерттеу кезінде</p>	<p>6.3.3.1 кескіндеме құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын түсіну, түсіндіру және білдіру</p> <p>6.3.3.2 "байқау бойынша сурет салу" және "есте сақтау бойынша сурет салу"</p>

	"есте сақтау арқылы сурет салу" және "қиялмен сурет салу" ұғымдарын білу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және кескіндеме құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру	ұғымдарын, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын білу, түсіну, түсіндіру және кескіндеме құралдары арқылы білдіру
4. Мүсін 1 с		
Бөлімнің мақсаты	5.3.4.2. Суреттер мен формаларды зерттеу кезінде олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсініп, мүсін құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру	6.3.4.1 мүсін құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын түсіну, түсіндіру және білдіру
5. Сәндік қолданбалы өнер 2 с		
Бөлімнің мақсаты	5.3.5.1 әр түрлі бейнелер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және сәндік-қолданбалы өнер құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру 5.3.5.1 "стильдеу" және "жалпылау" ұғымдарын және оларды бейнелер мен формалардың көмегімен сәндік-қолданбалы өнер құралдары арқылы білдіру мүмкіндіктерін зерделеу және түсіндіру	6.3.5.1 сәндік-қолданбалы өнер құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, неғұрлым күрделі бейнелер мен формалардың ерекшеліктерін түсіну, түсіндіру және білдіру. 6.3.5.2 "стильдеу" және "жалпылау" ұғымдарын түсіну, түсіндіру және білдіру, оларды сәндік-қолданбалы өнер құралдары, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктері, олардың айырмашылықтары, ұқсастықтары мен өзара байланысы арқылы білдіру
6. Дизайн және сәулет (көркем дизайн және модельдеу) 2 с		
Бөлімнің мақсаты	5.3.6.1 әр түрлі бейнелер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және дизайн құралдары арқылы таныс бейнелер мен	6.3.6.1 дизайн және сәулет құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын түсіну, түсіндіру

	<p>формаларды білдіру</p> <p>5.3.6.2 әр түрлі бейнелер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және сәулет құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру</p>	<p>және білдіру.</p> <p>6.3.6.1 дизайн және сәулет құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын түсіну, түсіндіру және білдіру</p>
--	--	--

4-блок “ Бейнелеу өнерінің шығармашылық тәжірибесі ”		
Білім алушылар білуі тиіс...		
бөлімше	5-сынып	6-сынып
2. Графика 2 с		
Бөлімнің мақсаты	<p>5.4.2.1 графикалық әдістер мен әдістерді негізді таңдау арқылы идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру.</p> <p>5.4.2.2 графикалық жұмысыңызды неғұрлым күрделі тәсілдермен ұсынудың әртүрлі мүмкіндіктерін білу және түсіндіру</p>	<p>6.4.2.1 идеяға байланысты графикалық әдістер мен әдістерді біріктіре отырып, идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру.</p> <p>6.4.2.2 жоспарға байланысты өзінің графикалық жұмысын ұсыну мүмкіндіктерін білу, түсіну және түсіндіру</p>
3. Кескіндеме 2 с		
Бөлімнің мақсаты	<p>5.4.3.1 кескіндеме техникасы мен әдістерін негізді таңдай отырып, идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру</p> <p>5.4.3.2 кескіндеме жұмысын неғұрлым күрделі тәсілдермен ұсынудың әртүрлі мүмкіндіктерін білу және түсіндіру</p>	<p>6.4.3.1 кескіндеме техникасы мен әдістерін біріктіре отырып, идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру</p> <p>6.4.3.2 жоспарға байланысты өз кескіндеме жұмысын таныстыру мүмкіндіктерін білу, түсіну және түсіндіру</p>
4. Мүсін 1 с		
Бөлімнің мақсаты	5.4.4.2. Мүсіндік техниканы негізді таңдау арқылы идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру	6.4.4.1 өзінің мүсіндік жұмысын ниетіне қарай таныстыру мүмкіндіктерін білу, түсіну және түсіндіру
5. Сәндік-қолданбалы өнер 2 с		
Бөлімнің мақсаты	5.4.5.1 сәндік техниканы негізді таңдау арқылы идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру	6.4.5.1 дизайнға байланысты өзінің сәндік жұмысын таныстыру мүмкіндіктерін білу, түсіну және түсіндіру
6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с		

Бөлімнің мақсаты	3.4.6.1 дизайн идеяларын шығармашылықпен ұсыну, сезімдерді білдіру, жобалау және модельдеу әдістері мен әдістерін негізді таңдау 3.4.6.2 сәулет идеяларын шығармашылықпен ұсыну, сезімдерді білдіру, жобалау және модельдеу әдістері мен әдістерін негізді таңдау	6.4.6.1 дизайн идеяларын шығармашылықпен ұсыну және таныстыру, сезімдерді білдіру, дизайн мен модельдеудің сәндік әдістері мен әдістерін біріктіру 6.4.6.2 сәулет идеяларын шығармашылықпен ұсыну және таныстыру, сәндік техникалар мен жобалау және модельдеу әдістерін біріктіре отырып, сезімдерді білдіру
------------------	--	--

10. Бөлімді және тақырыптарды зерттеуге арналған сағаттарды бөлу бағдарламамен қамтамасыз етіледі.

11. Осы оқу бағдарламасы орта білім беру деңгейіндегі 5-6 сыныптарға арналған «Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспарға сәйкес іске асырылады.

3-параграф. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар.

5-сынып

Блок	Бөлімше	Тақырыбы/Мазмұны		Оқыту мақсаттары. Білім алушылар білуге тиісті:
1 тоқсан				
1-блок. “Бейнелеу өнері тілі”	1 Өнер туындыларын қабылдау 1 с	Қазақ ұлттық және әлемдік мәдениеттің түрлі өнер туындыларының ерекшеліктері мұражайға виртуалды экскурсия.		5.1.1.1 Қазақ ұлттық және әлемдік мәдениетінің түрлі өнер туындыларының ерекшеліктерін анықтау.
	2.Графика 2 с	Табиғи формалардың сұлулығы мен әртүрлілігі. Текстура. Текстураны беру үшін графикалық материалдарды пайдалану. "Ағаштар"		5.1.2.1 күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, графикалық материалдар мен құралдармен тәжірибе жасау және зерттеу
		Пейзаж.		5.1.2.2 шығармашылық

	Сызықтық сурет. Пейзаждың орналасуы. Егжей-тегжейлі. "Саябақтағы Аллея"		жұмыста күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, графиканың әртүрлі әдістері мен әдістерімен тәжірибе жасап, тәжірибе жасаңыз
3. Кескіндеме 2	Композиция. Композиция бөліктерінің тепе-теңдігі. Кескіндеменің геометриялық орталығы. "Мен тұратын жер" (акварель)		5.1.3.1 күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, кескіндеме материалдары мен құралдарымен танысу және тәжірибе жасау
	Гүлтану. Түс контрасты. Сәндік кескіндеме. "Күзгі гүл шоғы" (гуашь)		5.1.3.2 шығармашылық жұмыста күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, кескіндеменің әртүрлі әдістері мен әдістерін оқып, қолданыңыз
4. Мүсін 1 с	Жер бедері. Фактура. Табиғи формалардың сұлулығы мен әртүрлілігі. "Қарасорадағы саңырауқұлақтар" (ермексаз)		5.1.4.1 күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, мүсіндік материалдар мен құралдармен зерттеу және тәжірибе жасау.
5. Сәндік-қолданбалы өнер 1с	Шеңбердегі ою-өрнек. Композиция. Ырғақ.		5.1.5.1 сәндік-қолданбалы қызметте материалдар мен құралдармен көбірек әдістер мен әдістерді қолдана отырып, зерттеу және тәжірибе жасау
6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с	Логотип жобасы. Сәндеу әдістері. Композиция. Бейнелеу өнері кабинет логотипі		5.3.1.6.1 жобалауда күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, іс-әрекеттегі материалдар мен құралдармен тәжірибе жасау және зерттеу.
	Модельдеудің әртүрлі әдістері. Модельдеу үшін импровизацияланған материалдарды қолдану "Менің арманымдағы үй".		5.3.1.6.2 модельдеуде күрделі әдістер мен әдістерді қолдана отырып, іс-әрекеттегі материалдар мен құралдармен тәжірибе жасау және зерттеу.

2-Блок. “Бейнелеу өнері мазмұны”	1. Өнер туындыларын қабылдау 1 с	Қазақстандық және әлемдік өнердің жауһарларын қабылдау және бағалау. Қазақстан Суретшілері. Өнер түрлері мен жанрлары.		5.2.1.1 өнер туындыларының көркемдік мәнерлілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындау техникасын білу және салыстыру
	2. Графика 1 с	Заттарды жазықтықта және кеңістікте беру. Заттарды бір-біріне тосқауыл қою. Натюрморт		5.2.2.1 өнер жанрларының көркемдік мәнерлілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың графикалық техникасын білу және салыстыру.
	3. Кескіндеме 1 с	Композицияның тұтастық Заңы. Жұмыс идеясы. Композицияның барлық бөліктерінің байланысы. "Мектеп мерекесі".		5.2.3.1 өнер жанрларының көркем экспрессивтілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың көркем техникасын білу және салыстыру.
	4. Мүсін 1 с	Жануарлар мүсіні. Жануарлардың қозғалысына тән белгілер мен пластиктердің берілуі. "Ит"		5.2.4.2 өнер жанрларының көркем экспрессивтілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың мүсіндік техникасын білу және салыстыру
	5. Сәндік-қолданбалы өнер 2 с	Ұлттық ою-өрнектер. Пішін. Символизм. Орындау әдістері.		5.2.5.1 сәндік-қолданбалы өнердің көркемдік мәнерлілігінің және жұмыстарды орындау техникасының пайдаланылатын құралдарын білу және салыстыру.
		Ұлттық кілем жасаудың мәнерлі құралдары. Текемет.		5.2.5.2 сәндік-қолданбалы өнердегі және жұмыстарды орындау техникасындағы "стильдеу және

				жалпылау" ұғымдарын білу және түсіндіру.
	6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с	Композиция. Пішінді сәндеу. Құрылыс Аспалы шам жобасы.		5.2.6.1 жобалау және модельдеу түрлері мен техникасын білу және салыстыру
		Қалалық ортанысанын жобалау. Стиль Көрме.		5.2.6.2 сәулет және жобалау және модельдеу техникасының стильдерін білу және салыстыру
3 тоқсан				
3-блок «Бейнелеу өнеріндегі әлемнің сұлулығы мен әртүрлілігі»	2. Графика 2 с	Шыны әйнекті сурет салу. Құрылыс және құрылыс. Шеңбердің перспективасы. Кеңістіктік позиция.		5.3.2.1 кескіндер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және графика құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру
		Сызықтық перспектива. Көкжиек сызығы және жойылу нүктесі. Фронтальды перспектива. Көкжиек сызығының үстінде немесе астында орналасқан заттардың суреті. "Менің үйім" (қара қарындаш).		5.3.2.2 кескіндер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және графика құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру
	3. Кескіндеме 2с	Бақылау портретін салу. Орналасу. Бас пропорциялары. Мұрын, көз, ауыз, құлақ, шаш үлгісіндегі жалпы пішіндер мен бөлшектер. Сурет бойынша жұмыс.		5.3.3.1 кескіндер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және кескіндеме құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру

	Есте сақтау және қиял бойынша сурет салу. Сюжеттік сурет ертегі кейіпкерлерінің бейнелерін зерттеу. Композиция. Суреттегі кейіпкерлердің байланысы.		5.3.3.2 суреттер мен формаларды зерттеу кезінде "есте сақтау арқылы сурет салу" және "қиялмен сурет салу" ұғымдарын білу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және кескіндеме құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру
4. Мүсін 1 с	Дөңгелек мүсін. Спортшының мүсіні. Динамика. Қозғалыс.		5.3.4.2. Суреттер мен формаларды зерттеу кезінде олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсініп, мүсін құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру
5. Сәндік-қолданбалы өнер 2 с	Ұлттық әшекейлерді безендірудің мәнерлі құралдарының ерекшеліктерін зерттеу.		5.3.5.1 әр түрлі бейнелер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және сәндік-қолданбалы өнер құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру
	Сәндеу. Стильдеу көмегімен жасалған кескіндер. Коллаж		5.3.5.1 "стильдеу" және "жалпылау" ұғымдарын және оларды бейнелер мен формалардың көмегімен сәндік-қолданбалы өнер құралдары арқылы білдіру мүмкіндіктерін зерделеу және түсіндіру
6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с	Қиял мен елестің көмегімен қоршаған әлемнің формалары мен бейнелерін		5.3.6.1 әр түрлі бейнелер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру,

		түсіндіріңіз. Ойын алаңы.		олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және дизайн құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру
		Қиял мен қиялдың көмегімен қоршаған әлемнің формалары мен бейнелерін түсіндіріңіз. Қала. Ұжымдық жұмыс. Ойын алаңы		5.3.6.2 әр түрлі бейнелер мен формаларды зерттеу кезінде қоршаған әлемнің ерекшеліктерін зерттеу және түсіндіру, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарының себептерін түсіну және сәулет құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды білдіру
4 тоқсан				
4-блок “Бейнелеу өнерінің шығармашылық тәжірибесі”	2.Графика 2 с	Сюжеттік композиция. Теру Заңы. Сипаттамалық ерекшеліктерді анықтау және жалпылау. "Сабақта".		5.4.2.1 графикалық әдістер мен әдістерді негізді таңдау арқылы идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру.
		Жұмыстың мақсатына байланысты графикалық әдістерді шығармашылықпен қолданыңыз. Сәндік натюрморт.		5.4.2.2 графикалық жұмысыңызды неғұрлым күрделі тәсілдермен ұсынудың әртүрлі мүмкіндіктерін білу және түсіндіру
	3. Кескіндеме 2с	Таңдалған кескіндеме техникасын қолдана отырып, шығармашылық жұмыста сезімдерді білдіру.		5.4.3.1 кескіндеме техникасы мен әдістерін негізді таңдай отырып, идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру
		Сюжеттік суретте идеяны шығармашылықпен ұсыну кескіндеме техникасын қолдана отырып негізделген.		5.4.3.2 кескіндеме жұмысын неғұрлым күрделі тәсілдермен ұсынудың әртүрлі мүмкіндіктерін білу және түсіндіру
	4. Мүсін 1 с	Жер бедері. Әр		5.4.4.2. Мүсіндік

		түрлі биіктіктегі рельефті мүсіндеу ерекшеліктері. Өсімдік формаларына негізделген сәндік мотивті модельдеу.		техниканы негізді таңдау арқылы идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру
	5. Сәндік-қолданбалы өнер 1 с	СӘНДІК композиция. Сәндік бейнелеу әдістері-стильдеу және жалпылау. "Өмір ағашы"		5.4.5.1 сәндік техниканы негізді таңдау арқылы идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру
	6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с	Таныс формалар негізінде шығармашылық идеялар жасаңыз. Декор. Өзгергіштік. Менің футболкам.		3.4.6.1 дизайн идеяларын шығармашылықпен ұсыну, сезімдерді білдіру, жобалау және модельдеу әдістері мен әдістерін негізді таңдау
		Таныс сәулет нысандарының идеяларын шығармашылықпен ұсыну. Интерьер. Декор. Менің бөлmem		3.4.6.2 сәулет идеяларын шығармашылықпен ұсыну, сезімдерді білдіру, жобалау және модельдеу әдістері мен әдістерін негізді таңдау

6-сынып

Блок	Бөлімше	Тақырыбы/Мазмұны	
1 тоқсан			
Блок 1. "Бейнелеу өнері тілі"	1 Өнер туындыларын қабылдау 1с	Қазақ ұлттық және әлемдік мәдениетінің өнер туындыларын қабылдау және бағалау.	6.1.1.1 өнер, сәулет, дизайн, Қазақ ұлттық және әлемдік мәдениет туындыларын зерделеу кезіндегі ерекшеліктерді анықтау және түсіндіру.
	2.Графика 2 с	Сәндік композиция. Дизайн. Объектілердің өзара байланысы. Дизайнға байланысты графикалық материалды таңдау.	6.1.2.1 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, өз бетінше таңдалған графикалық материалдар мен құралдарды білу және тәжірибе жасау
		Пейзаж. Пейзаж бойынша жұмыс кезеңдері. Пейзаждың орналасуы. Әуе перспективасы. Бөлшектерді салу. "Күзгі алаң"	6.1.2.2 күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, графиканың әртүрлі әдістері мен әдістерін білу және тәжірибе жасау

	3. Кескіндеме 2с	Зерттеу. Табиғаттан сурет салу. Кеңістік пен хиароскуроны көркем құралдармен беру. А ла прима кескіндеме әдістері. "Алма және күзгі жапырақтар"	6.1.3.1 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, өз бетінше таңдалған кескіндеме материалдары мен құралдарын білу және тәжірибе жасау
		Сюжеттік сурет. Дизайнға байланысты кескіндеме техникасын таңдау. Композиция. Перспектива.	6.1.3.2 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, кескіндеменің әртүрлі әдістері мен әдістерін білу және тәжірибе жасау
	4. Мүсін 1 с	Жер бедері. Тақта. Күрделі формаларды қолдану. Натюрморт.	6.1.4.1 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, өз бетінше таңдалған мүсіндік материалдар мен құралдарды білу және тәжірибе жасау.
	5. Сәндік-қолданбалы өнер 1 с	Шығармашылық жұмыс үшін өздігінен таңдалған материалдарды пайдаланыңыз. Төртбұрышты ою-өрнек. "Ұлттық ою-өрнегі бар орамал"	6.1.5.1 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, сәндік-қолданбалы қызметте өз бетінше таңдалған материалдар мен құралдарды білу және тәжірибе жасау.
	6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с	Қаптау жобасы. Сәндеу әдістері.	6.1.6.1 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, құрылыста өз бетінше таңдалған материалдар мен құралдармен танысу және тәжірибе жасау.
		Таныс объектілердің идеяларын шығармашылықпен жобалау. Трансформация. Сәндеу Субұрқақ.	6.1.6.2 неғұрлым күрделі әдістер мен әдістерді сенімді қолдана отырып, модельдеуде өз бетінше таңдалған материалдар мен құралдармен танысу және тәжірибе жасау.
2-тоқсан			
2-блок. “Бейнелеу өнері мазмұны”	1. Өнер туындыларын қабылдау 1 с	Өнер түрлері мен жанрлары. Қазақстанның әлемдік өнері мен өнерінің маңызды туындылары	6.2.1.1 өнер, сәулет, дизайн, Қазақ ұлттық және әлемдік мәдениет туындыларының ерекшеліктерін білу және оларға түсініктеме беру.
	2. Графика 1 с	Әдеби шығармаларға иллюстрациялар. Композиция әдістері. Композициялық	6.2.2.1 жанрлардың көркемдік мәнерлілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың графикалық

		орталық.	техникасын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру
	3. Кескіндеме 1 с	Кескіндеме материалдары мен әдістері. Кескіндемедегі текстура әсер бойынша сурет салу: "бұлтты күн".	6.2.3.1 жанрлардың көркемдік мәнерлілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың кескіндеме техникасын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру.
	4. Мүсін 1 с	Мүсіндік портрет. Портретті мүсіндеу техникасы. Пропорциялар мен көлем. Типтік белгілер. Сурет бойынша жұмыс.	6.2.4.1 жанрлардың көркем экспрессивтілігінің қолданылатын құралдарын және жұмыстарды орындаудың мүсіндік әдістерін білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру.
	5. Сәндік-қолданбалы өнер 2 с	Ұлттық мотивтер. Жазықтық бейнелеудегі көркемдік экспрессивтілік құралдары. Сәндік панель	6.2.5.1 сәндік-қолданбалы өнердің көркемдік мәнерлілігінің және жұмыстарды орындау техникасының пайдаланылатын құралдарын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру.
		Ұлттық тұрмыстық заттарды зерттеу. Утилитаризм. Киізден жасалған бұйымдар. Сөмкенің эскизі.	6.2.5.2 сәндік-қолданбалы өнердегі және жұмыстарды орындау техникасындағы "табиғи нысандар" ұғымын білу, Қолдану және түсініктеме беру.
	6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с	Киім дизайны. Карнавал костюмінің дизайнындағы көркемдік экспрессивтілік құралдары	6.2.6.1 жұмыстарды орындау техникасы мен дизайнының көркемдік мәнерлілігінің қолданылатын құралдарын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру
		Топтық жұмыста модельдеудің әртүрлі әдістері. Демалыс бұрышының жобасы	6.2.6.1 сәулет өнерінің көркемдік мәнерлілігі мен жұмыстарды орындау техникасының пайдаланылатын құралдарын білу, Қолдану және оларға түсініктеме беру
3-тоқсан			
3-блок “ Бейнелеу өнеріндегі әлемнің сұлулығы мен әртүрлілігі ”	2.Графика 2 с	Табиғаттан сурет салу. Құрылыс. Құрылыс. Пропорциялар. Құрылыс және құрылыс. Перспективалық қысқартулар. Кітап және алма.	6.3.2.1 графика құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын білу, түсіну, түсіндіру және білдіру
		Жануарлар суреті. Бақылау бойынша	6.3.2.2 "байқау бойынша сурет салу" және "есте сақтау бойынша

	сурет салу. Күрделі пішіндер мен қозғалыстар. Жануарлардың эскиздері.	сурет салу" ұғымдарын, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен нысандарының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын білу, түсіну, түсіндіру және графика құралдары арқылы білдіру
3. Кескіндеме 2с	Шығармашылық жұмыста кескіндеме құралдарымен көңіл-күйді білдіру. Түс реңктері. Композиция. Әуе перспективасы.	6.3.3.1 кескіндеме құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын түсіну, түсіндіру және білдіру
	Сюжеттік-композициялық орталықтың Заңы. Сюжеттің негізгі идеясы. Уақыт бойынша іс-әрекеттің дамуын беру. Қазақ халық эпосы тақырыбында композиция жасау.	6.3.3.2 "байқау бойынша сурет салу" және "есте сақтау бойынша сурет салу" ұғымдарын, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын білу, түсіну, түсіндіру және кескіндеме құралдары арқылы білдіру
4. Мүсін 1 с	Шағын пластик. Жақтау. Қозғалыстағы адамның фигурасы. Динамика. "Биші"	6.3.4.1 мүсін құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын түсіну, түсіндіру және білдіру
5. Сәндік-қолданбалы өнер 2 с	Сәндеу. Стильдеу арқылы жасалған пішіндер мен кескіндер. Сәндік панель Дастархан.	6.3.5.1 сәндік-қолданбалы өнер құралдары арқылы таныс бейнелер мен нысандарды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен нысандарының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын түсіну, түсіндіру және білдіру.
	Киіз үй. Ұлттық тұрғын үйдің мәнерлі құралдарының ерекшеліктері.	6.3.5.2 "стильдеу" және "жалпылау" ұғымдарын түсіну, түсіндіру және білдіру, оларды сәндік-қолданбалы өнер құралдары, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктері, олардың айырмашылықтары, ұқсастықтары мен өзара байланысы

			арқылы білдіру
	6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с	Таныс формаларды сәндеу. Мәтіндік композициядағы стильдеу ерекшеліктері.	6.3.6.1 дизайн және сәулет құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын түсіну, түсіндіру және білдіру
		Архитектуралық шағын формаларды жобалау. Саябақ аймағындағы орындық.	6.3.6.1 дизайн және сәулет құралдары арқылы таныс бейнелер мен формаларды, қоршаған әлемнің неғұрлым күрделі бейнелері мен формаларының ерекшеліктерін, олардың айырмашылықтарын, ұқсастықтары мен өзара байланысын түсіну, түсіндіру және білдіру
4-тоқсан			
4-блок “ Бейнелеу өнерінің шығармашылық тәжірибесі	2. Графика 2 с	Сәндік композиция. Егжей - тегжейлі және жалпылау. Таныс графикалық әдістерді шығармашылық қолдану.	6.4.2.1 идеяға байланысты графикалық әдістер мен әдістерді біріктіре отырып, идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру
		Сюжеттік сурет. Сюжеттік- композициялық орталықтың Заңы. Сюжеттің негізгі идеясы. Уақыт бойынша іс-әрекеттің дамуын беру.	6.4.2.2 жоспарға байланысты өзінің графикалық жұмысын ұсыну мүмкіндіктерін білу, түсіну және түсіндіру
	3. Кескіндеме 2с	Кеңістік пен хиароскуроны көркем құралдармен беру. Түстерді араластыру және ақ түстермен реңктер жасау. Текстураны беру.	6.4.3.1 идеяға байланысты графикалық әдістер мен әдістерді біріктіре отырып, идеяларды шығармашылықпен ұсыну және сезімдерді білдіру
		Жұмыстың дизайнына байланысты сәндік кескіндеме әдістері мен әдістері.	6.4.3.2 жоспарға байланысты өз кескіндеме жұмысын таныстыру мүмкіндіктерін білу, түсіну және түсіндіру
	4. Мүсін 1 с	Екі фигуралы композиция. Пропорциялар. Кейіпкерлердің логикалық байланысы.	6.4.4.1 өзінің мүсіндік жұмысын ниетіне қарай таныстыру мүмкіндіктерін білу, түсіну және түсіндіру
5. Сәндік-қолданбалы	Халық костюмін зерттеу негізінде	6.4.5.1 дизайнға байланысты өзінің сәндік жұмысын таныстыру	

	өнер 1 с	идеяларды шығармашылықпен білдіру. Сәндік әдістер мен таңдау әдістерін қолдану.	мүмкіндіктерін білу, түсіну және түсіндіру
	6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 2 с	Таныс формалар негізінде шығармашылық идеялар жасаңыз. Өзгергіштік. Сынып эмблемасы	6.4.6.1 дизайн идеяларын шығармашылықпен ұсыну және таныстыру, сезімдерді білдіру, дизайн мен модельдеудің сәндік әдістері мен әдістерін біріктіру
		Модельдеудің әртүрлі әдістері. Модельдеу үшін импровизацияланған материалдарды қолдану "Болашақ мектебі"	6.4.6.2 сәулет идеяларын шығармашылықпен ұсыну және таныстыру, сәндік техникалар мен жобалау және модельдеу әдістерін біріктіре отырып, сезімдерді білдіру

12. Орта мерзімді жоспарлау кезінде блоктағы бөлімдер тақырыптарға байланысты жылжуы керек. (Яғни, блоктардағы орта мерзімді жоспарлау бөлімдері ұзақ мерзімді жоспарда көрсетілгендей болмауы мүмкін.

Мысалы - 5 сынып 1 тоқсан:

1-блок. «Бейнелеу өнері тілі»

Бөлім – 1.1 сағ өнер туындыларын қабылдау, тақырыбы – «мұражайға виртуалды экскурсия».

Бөлім - 2. Графика 1сағ, тақырыбы – «ағаштар»

Бөлім – 3.1 сағ кескіндеме, тақырыбы – «мен тұратын жер»

Бөлім – 6. Дизайн және сәулет (көркемдік жобалау және модельдеу) 1 сағ, тақырыбы-ИЗО кабинетінің логотипі

Бөлім – 2.1 сағ Графика, тақырыбы – «саябақтағы Аллея»

Бөлім – 4.Мүсін 1 сағ, тақырыбы – «қарасорадағы саңырауқұлақтар»

Бөлім – 5. Сәндік-қолданбалы өнер 1 сағ, тақырып-шеңбердегі ою-өрнек.

Бөлім -3.1 сағ кескіндеме, тақырыбы – «Күзгі гүл шоғы»

Бөлім – 6. Дизайн және сәулет (көркемдік дизайн және модельдеу) 1 сағ, тақырыбы – «Менің арманымдағы үй».

МАЗМҰНЫ

Кіріспе	3
1 Негізгі орта білім берудің үлгілік оқу жоспарлары.....	5
2 Негізгі орта білім берудің оқу пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламалары.....	12
3 Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ тілі» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде)	12
4 Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	65
5 Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде емес)	108
6 Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Әлем әдебиеті» пәнінен білім берудің үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде)	207
7 Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Шетел тілі/Ағылшын тілі» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	247
8 «Шетел тілі/Неміс тілі» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	336
9 «Шетел тілі/Француз тілі» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	402
10 Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6 сыныптарына арналған «Математика» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	469
11 Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	568
12 Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Геометрия» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	653
13 Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Информатика» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	720
14 Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Жаратылыстану» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	786
15 Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	804
16 Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Химия» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	912
17 Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	1039
18 Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «География» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	1178
19 Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы	1211

20	Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Әлем тарихы» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы	1379
21	Негізгі орта білім беру деңгейінің 9-сыныбына арналған «Құқық негіздері» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	1453
22	Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Музыка» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	1496
23	Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Технология» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	1509
24	Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Бейнелеу өнері» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы	1572
	Мазмұны	1597